

www.libtool.com.cn

MG
1111
6

www.libtool.com.cn

HARVARD COLLEGE
LIBRARY

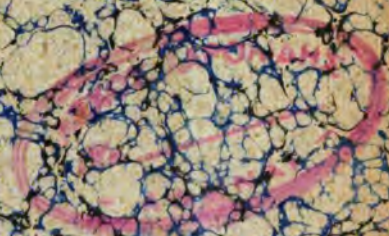

FROM THE LIBRARY OF
**Robert Pierpont
Blake**

INSTRUCTOR AND PROFESSOR OF HISTORY
1920-1950

DIRECTOR OF THE UNIVERSITY LIBRARY
1928-1937

www.kbtsol.com.tr

TW

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΗΣ
www.libtool.com.cn
ΝΗΣΟΥ ΣΥΡΟΥ

ΑΠΟ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΑΤΩΝ ΧΡΟΝΩΝ
ΜΕΧΡΙ ΤΩΝ ΚΑΘ' ΗΜΑΣ

ΥΠΟ
ΤΙΜΟΛΕΟΝΤΟΣ Α. ΑΜΠΕΛΑ
Διηγόρου ἐν Σύρω.

*Δεῖ τοῖς εὐρημένοις ἱκανῶς χρῆσθαι,
τὰ δὲ ἀπολειψμένα πευᾶσθαι ζητεῖν.
Ἀριστοτέλης (ἐν Πολιτ. Ζ'. 9).*

ΕΝ ΕΡΜΟΥΠΟΛΕΙ ΣΥΡΟΥ
ΤΥΠΟΙΣ Ρ. ΠΡΙΝΤΕΖΗ

—❧—
1874.

MG 411.6
www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

ΤΩ

ΦΙΛΟΚΑΛΩ ΔΗΜΩ

ΤΗΣ

ΕΛΛΗΝΟΦΙΛΟΥΣ ΕΡΜΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΟΝΟΜΑΣΤΟΤΑΤΗΣ ΤΩΝ ΠΟΛΕΩΝ

ΤΗΣ

ΑΝΑΓΕΝΝΗΘΕΙΞΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.

ΤΙΜΟΛΕΩΝ Δ. ΑΜΠΕΛΑΣ.

ΑΦΙΕΡΟΙ.

www.libtool.com.cn

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.

www.libtool.com.cn

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

Η ΝΗΣΟΣ ΣΥΡΟΣ

ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τοῦ 1821.

Κεφ.	ΠΡΟΛΟΓΟΣ	Σελίς.
Α'.	Περὶ Κυκλάδων νήσων ἐν γένει.	1.
Β'.	Τοπογραφία τῆς Νήσου Σύρου	20.
Γ'.	Οἱ πρῶτοι τῆς νήσου οἰκισταὶ καὶ ὄνομα αὐτῆς	38.
Δ'.	Ἡ Σύρος ἐπὶ τῆς ὁμηρικῆς ἐποχῆς	55.
Ε'.	Ἡ περὶ τῆς ταυτότητος τῆς ὁμηρικῆς Συρίας φιλολογικὴ συζήτησις	66.
ΣΤ'.	Αἱ δύο ἀρχαιότεραι τῆς νήσου πόλεις	87.
Ζ'.	Ὁ Βασιλεὺς τῶν Συρίων Κτήσιος.—Γενικαί τινες παρατηρήσεις περὶ τῆς τότε καταστάσεως τῆς νήσου	99.
Η'.	Πολιοῦχοι θεοὶ καὶ ναοὶ ἐν Σύρῳ	105.
Θ'.	Φερεκύδης ὁ Σύριος	115.
Ι'.	Τὸ ἐν Σύρῳ ἡλιοτρόπιον καὶ σπήλαιον τοῦ Φερεκύδους	128.
ΙΑ'.	Θάνατος Φερεκύδους.—Ἐπιστολὴ πρὸς αὐτόν.—Ἐπιγράμματα	146.
ΙΒ'.	Ἡ Σύρος ἐπὶ τῶν Μηδικῶν πολέμων	155.
ΙΓ'.	Ἡ Σύρος σύμμαχος τῶν Ἀθηναίων	163.
ΙΔ'.	Νομίματα Συρίων ἐπὶ τῆς αὐτονομίας τῆς νήσου κοπέντα	172.
ΙΕ'.	Βουλὴ καὶ Δῆμος Συρίων	176.
ΙΣΤ'.	Στέψις Ὁνισάνδρου ὑπὸ τῆς Βουλῆς καὶ τοῦ Δήμου Συρίων	182.
ΙΖ'.	Συνέχεια τῶν περὶ Βουλῆς καὶ Δήμου Συρίων.—Στέψις τῆς ἱερείας Βερνίκης	187.
ΙΗ'.	Θέατρον Συρίων.—Ἀγῶνες.—Ἔορταί	191.
ΙΘ'.	Νύξεις, τινες περὶ Συρίων καλλιτεχνῶν	200.
Κ'.	Ἀρχαία τῆς νήσου νεκροταφεῖα	204.
ΚΑ'.	Κωμοπόλεις.—Πύργοι.—Ὀδοὶ ἐν τῇ νήσῳ	216.
ΚΒ'.	Ἡ Σύρος κατὰ τὴν Μακεδονικὴν ἐποχὴν καὶ μέχρι τῶν Μιθριδατικῶν πολέμων	222.
ΚΓ'.	Ἡ Σύρος ἐπὶ τῶν Μιθριδατικῶν.—Ἐπιδρομαὶ Κιλικίων κατὰ τὸν Α'. π. Χ. αἰῶνα	231.

Κεφ.	Σελίς
ΚΔ'. 'Η Σύρος ὑπὸ τοὺς Ῥωμαίους (Α'. αἰών. μ. Χ.). . .	236.
ΚΕ'. 'Η Σύρος κατὰ τὸν Β'. αἰῶνα. — Α'. ἐπὶ Ἀδριανοῦ. 'Ανδρίας αὐτοῦ . . .	241.
ΚΣΤ' 'Επὶ Τίτου Ἀντωνίνου (138 — 161 Μ. Χ.) 'Η πρὸς τοὺς Συρίους δημοθoinία Μηλιωνίου Σχύμνου . . .	246.
ΚΖ'. 'Επὶ Μάρκου Αὐρηλίου καὶ Κομμόδου (180—191 Μ. Χ.) Ψήφισμα Συρίων ἐπὶ ἄρχοντος Ἀνταίου Μοδέστου . . .	254.
ΚΘ'. 'Επὶ Μάρκου Αὐρηλίου καὶ Οὐήρου. (Συνέχεια — Νομίσ- ματα. — Ἔτερον ψήφισμα.) . . .	259.
ΚΗ'. 'Επὶ Σεπτίμου Σεβήρου μέχρι Μαξιμίνου (193—235 Μ. Χ.)	264.
ΚΟ'. Μέχρι τῆς ιδρύσεως τῆς Βυζαντινῆς αυτοκρατορίας . . .	272.
Δ'. Πολιτικὴ καὶ θρησκευτικὴ κατάστασις τῆς Σύρου ἐπὶ 'Ρωμαίων.	277.
ΔΔ'. Ῥεῖπια βαλανείου. — Ἀνάγλυφα. — Ἀνασκαφαὶ ἐν Φοῖνικι.	297.
ΔΒ'. Τὸ ἐν Φοῖνικι ψηφιδωτὸν	327.
ΔΓ'. Δεινοπάθειαι τῶν Συρίων καὶ λοιπῶν νησιωτῶν. — Πειρα- τικαὶ ἐπιδρομαί. — Δοιμοί.	333.
ΔΒ'. Θρησκευτικὴ κατάστασις Συρίων ἐπὶ Βυζαντινῶν . . .	341.
ΔΣ'. Τὰ κατὰ τὸν Θ' καὶ Ι' αἰῶνα. — Ἐπανάστασις νησιωτῶν. — Πειρατεία. — Διομοί.	350.
ΔΖ'. Κατάκτησις τῶν Κυκλάδων ὑπὸ τοῦ Γουϊσκάρδου, κατό- πιν ὑπὸ τοῦ Τσαχᾶ. — Ῥόζου Σπηλῆς. — Πρώτη ἐμφάνισις 'Ενετικῆς στόλου. — Κατάστασις τῶν Συρίων κατὰ τὴν περίοδον ταύτην (1027—1196)	356.
ΔΗ'. 'Η Σύρος ὑπὸ τοὺς Ἑνετοὺς. — Σύστασις Δουκάτου Ναξίας Δουκεῖα Σανούδων. — Ἐγκατάστασις ξένων οἰκογενειῶν εἰς τὰς Κυκλάδας.	374.
ΔΘ'. Πολιορκία Σύρου ὑπὸ τοῦ Δουκὸς Τήνου Γκίζη. — Συνοικι- σμός ἄνω Σύρας. — Πολιτικὴ καὶ θρησκευτικὴ κατάστα- σις τῆς νήσου ἐπὶ Λατινοκρατίας	371.
Μ'. Δεινοπάθειαι Αἰγαιοπελαγιτῶν ἐκ τῶν Τουρκο-Ἑνετικῶν πολέμων. — Δουκεῖα Κρίσπων καὶ Δέλλα Κάρκερη. — Ἡ Σύρος ὑπὸ τοὺς Τούρκους	414.
ΜΑ'. Μαρτυρικός θάνατος τοῦ Ἐπισκόπου Συρίων Ἰωάννου Ἀν- δρέα Κάργα	423.
ΜΒ'. Διοικητικὴ καὶ φορολογικὴ κατάστασις τῆς νήσου ἐπὶ Τουρκοκρατίας. — Ἐπίτροποι. — Προστώτες, Καντζιλίται. 'Εγγραφα νομικά ἔθιμα Συρίων	436.

Κεφ.

ΜΓ'. Προϊόντα τῆς νήσου.— Πληθυσμός κατά τὸν 18 αἰῶνα.
— Γαλλικὴ προστασία.— Ἐκκλησιαστικά.— Ῥώσσοι ἐν
τῷ Αἰγαίῳ

Σελίς

459.

www.libtool.com.cn

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ τοῦ Α' Μέρους.

Ἐγγραφα καὶ μεταφράσεις ἀποσπασμάτων σχετικῶν πρὸς
τὴν ἱστορίαν. — Αἱ πρὸς τοὺς Γάλλους συμπάθειαι τῶν
Συρίων.— Χαρακτὴρ καὶ φυσικαὶ κλίσεις Συρίων.— Γλῶσ-
σα Συρίων.— Περὶ δημόδους ποιήσεως τῶν Συρίων.— Ἐγ-
γραφα ἐκ τῶν ἀρχείων τῆς Καντζελλαρίας.— Ὁ Καθολι-
κισμὸς ἐν Σύρῳ μετὰ καταλόγου τῶν ἀπὸ τοῦ ΙΒ' αἰῶνος
μέχρι σήμερον Δατίνων Ἐπισκόπων α-ις'.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Ἀπὸ τοῦ 1821—1870.—ΕΡΜΟΥΠΟΛΙΣ.

Κεφ.

Α'.	Οὐδετερότης Συρίων	Σελίς. 481.
Β'.	Συνοικισμὸς Ἐρμουπόλεως	496.
Γ'.	Ἐπιδρομαὶ Νέσσορος Φαζιώλῃ.— Πολιταρχία Ἀνδρ. Κοσμᾶ	519.
Δ'.	Διοικητικὸς καὶ δημοτικὸς ὀργανισμὸς Ἐρμουπόλεως.— Μικτὴ Ἐπιτροπή.— Συνεισφοραὶ Ἐρμουπολιτῶν.— Δάνεια καὶ δασμοὶ εἰς βάρος Ἐρμουπόλεως καὶ Σύρου.— Νοσοκο- μεῖον. — Τελωνεῖον. — Ναὸς Μεταμορφώσεως	540.
Ε'.	Ἡ Ἐρμούπολις καὶ ἡ Σύρος ἐν ταῖς Ἐθνικαῖς Συνελεύσε- σιν.— Ἀργ. Α. Ταρποχτζῆς, Π. Ὀμπρίδης, Γ. Πετρίτζης, Π. Κάζηρας, Ι. Περίδης.— Σύρου Γ. Ξανθάκης, Γ. Ρούσσος	575.
ΣΤ'.	Συνέχεια τῶν περὶ συνοικισμοῦ Ἐρμουπόλεως.— Ἀπογρα- φὴ πληθυσμοῦ καὶ οἰκοδομῶν.— Νοσοκομεῖον. — Ναὸς Κοιμήσεως.— Νέαι ἐνέργειαι Ἐρμουπολιτῶν ὑπὲρ τοῦ ἀγῶ- νος.— Ἡ πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς Χίου ἐκστρατεία.— Ι. Α. Ῥάλλης.— Δημογεροντία Χίων.— Διοικητικὸς ἐπὶ Κυ- βερνήτου ὀργανισμός.	596.

- Ζ'. Τὰ περὶ διαιρέσεως τῶν ἐμπορίων νομοσχέδια τοῦ Κυβερνήτου.—Δημεγερεσία ἐν Ἑρμουπόλει.—Ἀφίξις Κυβερνήτου.—Ἡ εἰς τὸ ἐγκληματικὸν Μικλόνου παραπομπὴ τῶν κατ' ἡγορηθέντων ὡς ἀρχηγῶν στάσεως 612.
- Η'. Ἡ Ἑρμούπολις ἐπαναστατεῖ κατὰ τοῦ Κυβερνήτου καὶ ἐνοῦται μετὰ τῆς Ὑδρας.—Κατάλυσις φιλοκυβερνητικῶν ἀρχῶν καὶ ἀποστολὴ ἀντικυβερνητικῶν πληρεξουσίων.—Τὰ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Καποδίστρια.—Ἡ διὰ νυκτὸς ἐγκαθίδρυσις νέων ἀρχῶν ὑπὸ τοῦ Αὐγ. Καποδίστρια 622.
- Θ'. Τὰ μέχρι συστάσεως δημαρχιῶν.—Γυμνάσιον.—Σχολεῖα.—Ὅδοι, πλατεῖαι.—Τυπογραφεῖα.—Ναυπηγεῖον.—Ἐμπορίον.—Αἱ μετὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ Βασιλέως Ὁθωνος πρῶται ἀρχαί.—Ἐμπορικὴ καὶ κοινωνικὴ εἰκὼν τῆς Ἑρμουπόλεως.—Δημογέροντες 631.
- Η'. Δῆμαρχοι Ἑρμουπόλεως Γ. Πετρίτζης, Ν. Πρασακάκης, Γ. Καραγιαννάκης, Ι. Α. Ῥάλλη;, Ἀργ. Ταρποχτζής, Ν. Γιαγιτζής, Ἀμβ. Δαμαλᾶς, Δ. Παππαδάκης, καὶ Δ. Βαφιαδάκης, μετὰ περιληπτικῆς ἀφηγήσεως τῶν ἀπὸ τοῦ 1835—1870 πεπραγμένων ὑπὸ τῶν Δημοτ. Συμβουλίων, τῶν Δημάρχων, τῶν ἰδιωτῶν, παραθέσεως τῶν ἐτησίων ἰσολογισμῶν τοῦ Δήμου, ἐκθέσεως τῆς ἀνεγέρσεως τῶν δημοσ. καὶ δημοτικῶν καταστημάτων, τῶν ναῶν, διαχαράξεως καὶ λιθοστρώσεως ὁδῶν, πλατειῶν κλπ. καὶ τῶν σπουδαιωτέρων γεγονότων ἐν Ἑρμουπόλει 649.
- Ι'. Δῆμαρχοι Συρίων.—Βουλευταὶ Ἐπαρχίας Σύρου.—Διοικηταί.—Νομάρχαι Κυκλάδων. 696.
- ΙΑ'. Ἐμπορίον.—Ναυτιλία.—Βιομηχανία.—Τέχνη ἐν Ἑρμουπόλει μετὰ καταστατικῶν τινῶν πληροφοριῶν 703.
- ΙΓ'. Ναοί.—Ἐκπαίδευσις.—Δημοσιογραφία.—Ἀγαθοεργὰ κα-
ταστήματα.—Δημοτικά.—Ὅδοι.—Οἰκοδομαί.—Ἐξο-
χαί.—Πλατεῖαι.—Πολιτικὴ καὶ κοινωνικὴ κατάστασις
τῷ Δήμῳ Ἑρμουπόλεως κατὰ τὸ 1870 715.

Ε Π Ι Δ Ο Γ Ο Σ.

Εἰκόνες. 1.) Ἡ πόλις καὶ ὁ λιμὴν Σύρου κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα κατὰ Tournefort. 2.) Πειρατικὴ σκηνὴ ἐν τῷ λιμένι Σύρου κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα. Ἐνδυμασία Συρίων ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν. Ἐκ πιστῆς ἀντιγραφῆς πρωτοτύπου εἰκόνος. 3.) Πίναξ ἐπὶ τῶν νομισμάτων ἀρχαιοτάτων τῆς Σύρου, ἀντιγραφέντων ἐκ τῶν παρὰ Π. Δάμπρω σωζομένων.

Πρό τινων ἐτῶν μελετῶν ἐνθουσιωδῶς τὸν ἀθάνατον Ὅμηρον ἐφθασα εἰς τὴν Ὁ ράψωδϊαν τῆς γοήτιδος Ὀδυσσεΐας του, ἐνθα εἶδον περιγραφομένην τὴν ἀγαθὴν νῆσον Συρίην. Ἡ περιγραφή τῆς νήσου μοι ἐφάνη τοσοῦτω ζωηρὰ ὥστ' ἐφαντάσθην ἑαυτὸν εὐρισκόμενον ἐν μέσῳ μυθικῆς τιнос νήσου τῶν Ἑλυσίων, καὶ ἐδυσπίστησα παραβαλὼν τὴν ὁμηρικὴν ταύτην Σύρον πρὸς τὴν νεωτέραν, περὶ ἧς ἐσχηματίσθη ἔνστιχος παροιμία ἡ Σύρα = ψ ε ῖ ρ α κλπ. Ὅπως ἐξέλθω τῆς δυσπιστίας ταύτης ἤρχισα ἐν ὥραις σχολῆς ἀναδιδῶν, μελετῶν, ἐρευνῶν, τέλος συλλέγων πᾶν ὅ,τι ἡδύνατο νὰ μοι ἐξηγήσῃ τὴν καταπληκτικὴν διαφορὰν καὶ μεγάλην μεταβολήν, ἣν ὑπέστη ἡ ἄλλοτε πλουσία καὶ κατάφυτος αὕτη νῆσος, ἀποτελοῦσά ποτε ἀξιδόλογον ἑλληνικὴν μικροπολιτείαν μετὰ βασιλείᾳς, Βουλῆς, Δήμου καὶ ὄλων τῶν γνωρισμάτων ἀνεξαρτήτου κρατίδιου. Ἐρευνῶν ἐφθασα μέχρι τῶν νεωτάτων χρόνων, ὅτε εἶδον ἀπὸ τοῦ 1821 συνοικιζομένην ἐπὶ ἐρήμου ἀκτῆς τῆς νήσου νέαν πόλιν, τὴν Ἐρμούπολιν, ποιήσασαν καταπληκτικὰς ἐν διαστήματι πεντήκοντα ἐτῶν προόδους καὶ πράγματι κατασταθεῖσαν ἑλληνοφιλή.

—Ἐχει λοιπὸν ἱστορίαν ἡ μικρὰ νῆσος Σύρος;

—Ἐχει, μοι ἀπὴντων τὰ ἐπιγράμματα, αἱ παραδόσεις, τὰ νομίσματα αὐτῆς, οἱ συγγραφεῖς, οἱ περιηγηταὶ καὶ μυρίαῖ ἀλλαι ἐπιδοθητικαὶ πηγαί.

—Καὶ πρέπει νὰ συλλεχθῇ ἡ περὶ αὐτῆς ἱστορικὴ ὕλη;

—Πρέπει, μοι ἀπήντων τινες φιλόστορες συμπολῖται· πρέπει, διότι ἄνευ τῆς συγγραφῆς τῶν μερικῶν ἱστοριῶν τῶν ἐλληνίδων πόλεων, ἤτοι ἄνευ τοῦ κατὰ μονογραφίας καταμερισμοῦ τῆς Ἑλλ. ἱστορίας, δὲν θὰ καταρτισθῇ ποτε πλήρης καὶ ἀκριβὴς ἱστορία τῆς ὅλης Ἑλλάδος. Πρέπει ἐπὶ τέλους ἐπαναλαμβάνον, διότι εἶνε κοινὴ ἐπιθυμία τῶν Ἑρμουπολιτῶν, δις ἤδη ἐκφρασθεῖσα διὰ ψηφισμάτων τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου Ἑρμουπόλεως. (1)

Ἐνθαρρυνθεὶς ἐκ τούτων συνέλαβον τὴν ἰδέαν τῆς ἐκδόσεως τῶν ὑπ' ἐμοῦ συλλεχθεισῶν σημειώσεων, ἤτοι τῆς κατὰ τό γ' ἐμοὶ ἐφικτὸν συγγραφῆς τῆς ἱστορίας τῆς νήσου.

Προεγνώριζον ὅτι ἔργον τοιοῦτον ἀπῆτει εἰδικότητα, ἡσυχι-

(1) Ἐν ἔτει 1857 τὸ Δημ. Συμβούλιον Ἑρμουπόλεως ἐν Ρ'. Συνεδρίασει ἐψηφισάτο τινα ἀμοιβὴν ὑπὲρ τοῦ συγγράφοντος τὴν ἱστορίαν Σύρου· τοιοῦτος δὲ ἀνεφαίνετο τότε ἀνὴρ λόγιος καὶ εἰδήμων. Ἀλλὰ διὰ λόγους ἀγνώστους μοι δὲν ἐξεδόθη ἡ συγγραφή. Μετὰ δεκατέσσαρα ἔτη, ἤτοι τῷ 1871 τὸ Δημ. Συμβούλιον, ἐν τῇ συνεδριάσει τῆς 11 Ἰουνίου ἐπανάλαβε τὴν εὐχὴν ταύτην ὑποσχεθὲν γενναίαν ἀμοιβὴν τῷ συγγράφοντι· ἀλλ' οὐδεὶς πάλιν ἐπεφάνη. Μέχρι δὲ τῆς ἐποχῆς ταύτης δὲν ὑπῆρχε τι δεδουλευμένον περὶ Σύρου, ἐκτὸς συντομωτάτων τινων σημειώσεων δημοσιευθεῖσων ὑπὸ Π. Ζωντανοῦ ἐν φυλλαδίῳ ἐπιγραφομένῳ «Ἱστορικὴ περίληψις Σύρου καὶ Ἑρμουπόλεως» ἐκ σελ. 39 καὶ «Ἐπιστολιμαία· τινος διατριβῆς ἐκ σελ. 15 περὶ Σύρου» δημοσιευθεῖσας ὑπὸ Γ. Α. Ναύτη. Ἀνυπὸν δὲ ὅτι ἕτερος ἀνὴρ, ὁ φιλόπονος καὶ πολυμαθὴς Ἐπίσκοπος Νικόλαος Μαρινέλλης, πρὸ ἱκανῶν χρόνων καταγινόμενος εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς νήσου, πρὸ πάντων δὲ τὴν ἐκκλησιαστικὴν, ὡς μοι εἶπεν, καὶ ἀρχίσας τὴν ἐν λατινίδι φωνῇ συγγραφὴν αὐτῆς, δὲν κατάρθωσε νὰ φέρῃ αὐτὴν εἰς πέρας, ἀποδίδωσας πρὸ τινων ἐβδομάδων. Ἐκ τινος κατὰ παραγγελίαν τοῦ δοθείσης μοι σημειώσεως περὶ τῶν ἀπὸ τοῦ 18^{ου} αἰῶνος μέχρι σήμερον Δατίνων Ἐπισκόπων Σύρου, ἥτις φαίνεται ἔργον μακροῦ χρόνου καὶ πολλοῦ κόπου, εἰκάζω ὅτι ὁ μακαρίτης Ἐπίσκοπος κατεγίνετο σπουδαίως εἰς ἐρευναν καὶ συλλογὴν ἐνδιαφερουσῶν ἱστορικῶν περὶ Σύρου σημειώσεων. Οὐχ' ἦττον ἡ εὐχὴ τοῦ Δημ. Συμβουλίου καὶ τῶν φιλοστόρων ἔμεινεν ἀνεκπλήρωτος, καίτοι δις ἐν διαστήματι δεκατεσσάρων ἐτῶν ἐκφρασθεῖσα χάριν τῆς ἱστορίας καὶ φιλολογίας.

αν, πολυμαθειαν, χρόνον, βιβλιοθήκας πλουσίας, ἀρχαιομάθειαν, ὑπομονὴν χαλκέντερον, γλωσσομάθειαν καὶ πολλὰς ἄλλας ἐπικουρικές γνώσεις. Ταῦτα πάντα ἔλειπον ἀπ' ἐμοῦ, εὐρισκομένου μάλιστα ἐν ἀρχῇ τοῦ δικηγορικοῦ μου σταδίου καὶ ἀφιερωθέντος πάσῃ δυνάμει εἰς τὴν λειτουργίαν τῆς Θέμιδος, θεᾶς ἀπέναντι τῆς ὁποίας δὲν ἐβράδυνα νὰ ἐγκαταλείψω οὐ μόνον τὴν Μοῦσαν τῆς ἱστορίας, ἀλλὰ καὶ τὰς ὀκτὼ ἄλλας κόρας τῆς Μνημοσύνης. Οὐχ' ἤττον μεθ' ὅλας τὰς δυσχερείας, ἃς μοὶ παρουσίαζεν ἡ ἱστορία τῆς νήσου, ἡ ὑποχώρησις ἦτο πλέον ἀνωφελής, διότι πρὸ τριῶν ἤδη ἐτῶν εἶχον συλλέξει τὴν ἱστορικὴν ὕλην, εἴτε ὁ ἴδιος ἐρευνήσας καὶ ἐναποταμιεύσας τὰς ἐκ πολλῶν καὶ διαφόρων πηγῶν βαθμηδὸν ἐρανισθείσας ἱστορικές πληροφορίας, εἴτε ἀναθεὶς ἄλλοις, γνωρίζουσι τὰς μὴ προσιτάς μοι εὐρωπ. γλώσσας, γερμανικὴν καὶ ἀγγλικὴν, τὴν μετὰφρασιν πληροφοριῶν τινῶν σποράδην εὐρισκομένων παρὰ τισι ξένοις συγγραφεῦσι καὶ περιηγηταῖς. Ἀλλως τε καὶ δι' ἄλλον λόγον ἐνθαρρυνθεὶς προέβην εἰς τὴν κατὰστρωσιν καὶ δημοσίευσιν τῆς ἱστορικῆς ταύτης ὕλης. Γνωστῆς γενομένης τῷ Δημοτικῷ Συμβουλίῳ Ἑρμοποδλεως τῆς συλλογῆς τῶν σημειώσεων τούτων, τὸ Συμβούλιον τρίτην ἤδη φορὰν ἐκφράζον τὴν εὐχὴν τῆς συγγραφῆς τῆς ἱστορίας ἐπισημοποίησεν, οὕτως εἰπεῖν, τὴν ἐκδοσιν αὐτῆς, χορηγήσαν γενναίαν χορήγησιν ὑπὲρ τῆς ἐκδόσεως τῆς ἱστορίας. (1)

(1) Ἐκφράζων τὴν ἐγκάρδιον εὐγνωμοσύνην μου τῷ Δημοτικῷ Συμβουλίῳ, διὰ τὴν μεγάλαν τιμὴν καὶ ἐμπιστοσύνην, ἥς με ἤξιωσεν, ὥς καὶ διὰ τὴν ὕλικὴν χορηγίαν ἥς ἄνυσ μοι ἦτο ἀνέφικτος ἡ ἐκδοσις τῆς συγγραφῆς, ἀναγράφω ἐνταῦθα τὸ σχετικὸν ψήφισμα, ὅπως διαμένῃ ἀχώριστον ἀπὸ τοῦ παρόντος ἱστορικοῦ δοκιμίου.

ΣΥΝΕΛΠΙΑΣΙΣ ΕΒ'.

Τὸ Δημοτικὸν Συμβούλιον Ἑρμοποδλεως, συγκείμενον ἐκ τῶν ὑπογεγραμμένων μελῶν, συνεδριάσας σήμερον ἐν τῷ Δημαρχείῳ, παρόντος καὶ τοῦ Κ. Δημάρχου.

Ἡ τιμή καὶ ἐμπιστοσύνη μεθ' ἧς με περιέβαλε τὸ Δημο-
τικὸν Συμβούλιον ἐπηύξησε τὴν εὐθύνην μου καὶ ἐν ᾧ ἡ ὑπὸ
ἐκτύπωσιν τότε συγγραφὴ ἐμελλε νὰ ᾔνε περιληπτικὴ, ἐφρό-

www.libtool.com.cn

Ἀκροασάμενον τοῦ Κ. Δημάρχου ἐκθέσαντος ὅτι ὁ Τιμολέων
Ἀμπελάς προτιθέμενος τὰ ἐκδῶση τὴν ἱστορίαν τῆς ἡμετέρας Νήσου
ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ἄχρι σήμερον, ἐξητήσατο τὴν συν-
δρομὴν τοῦ Δήμου δι' ἀναφορὰς ἐπὶ τῇ θάσει τῶν ὑπὸ τοῦ Δημοτι-
κοῦ Συμβουλίου ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ἐψηφισμένων κατὰ
τὴν συνεδρίασιν τῆς 11 Ἰουνίου π. ε. ὅτι ἡ ἐκδοσις τοῦ ἐν λόγῳ
συγγράμματος ἀρξαμένη ἤδη προώδευσεν ἱκανῶς, φαίνεται δὲ ὅτι
πᾶσαι αἱ σχετικαὶ πηγαὶ ἐμελετήθησαν καὶ ἀπόκειται τῷ Συμβου-
λίῳ ν' ἀποφασίσῃ περὶ τῆς αἰτήσεως τοῦ συγγραφέως.

Σκεψθὲν ὅτι ἡ ἱστορία τῆς νήσου ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων
μέχρι σήμερον ἐνδιαφέρει τὴν ἡμετέραν πόλιν καὶ ὅτι ὁ Τιμολέων
Ἀμπελάς ἐπιμελῶς ἐπελήφθη τοῦ ἔργου.

Ψ η φ ι ζ ε ι

Χορηγεῖ πίστωσιν δραχμῶν διαχιλίων εἰς δάρος τοῦ ἀποθεμα-
τικοῦ κεφαλαίου τοῦ προϋπολογισμοῦ ε. ε. πρὸς συνδρομὴν τῆς ὑπὸ
τοῦ Τιμολέοντος Ἀμπελά συγγραφομένης καὶ ἤδη ἐκδομένης ἱστο-
ρίας τῆς νήσου Σέβου ἐπὶ παροχῇ διακοσίῳ ἀντιτύπων.

Ἀνατίθῃσι τῷ Κ. Δημάρχῳ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ παρόντος ψηφί-
σματος.

Τὸ Δημοτικὸν Συμβούλιον

Ζ. Α. ΒΟΥΡΟΞ πρόεδρος.	ΕΤΑΜ. Κ. ΠΡΩΙΟΞ.
ΕΜΜ. ΞΑΛΟΥΕΤΡΟΞ.	ΙΩΑΝΝΗΞ ΚΟΞΜΑΞ.
Ζ. ΝΕΓΡΕΡΟΝΤΕΞ.	Α. ΜΑΡΙΝΑΚΗΞ.
Γ. ΒΟΥΤΖΙΝΑΞ.	Ν. Γ. ΧΕΙΛΑΞ.
Λ. ΕΥΜΟΡΦΟΠΟΥΛΟΞ.	Δ. ΚΑΛΑΡΗΞ.
Ε. ΛΑΔΟΠΟΥΛΟΞ.	ΕΜΜ. ΠΟΥΡΠΟΥΡΑΞ.

Διὰ τὴν ἀκρίβειαν τῆς ἀντιγραφῆς

Ἐρμούπολις 7 Νοεμβρίου 1873.

Ὁ Δήμαρχος

Δ. ΒΑΦΙΑΔΑΚΗΣ.

νησα πρόπον ἵνα καταβάλω πᾶσαν προσπάθειαν καὶ πᾶσαν δαπάνην ὅπως καταστήσω τὸ ἔργον πληρέστερον.

Ἦρξά μιν λοιπὸν τακτοποιῶν τὴν ὕλην. Ἀλλ' ἐν τούτῳ ἔκειτο ἡ δυσχέρεια· διότι οἱ περὶ Σύρου ποιήσαντες λόγον συγγραφεῖς ὀλιγίστας μοὶ παρῆχον περὶ αὐτῆς ἱστορικὰς εἰδήσεις, ἐκτὸς τοῦ Abbè Della Rocca, ἐκτενέστερον γράψαντος, τοῦ Lacroix, τοῦ Le Bas, τοῦ Ghoiseul Gouffier, τοῦ Tournefort καὶ τινων ἄλλων, οὓς ἀναφέρω ἐν ταῖς παραπομπαῖς. (1)

(1) Περιττὸν νὰ παραθέσω ἐνταῦθα κατάλογον τῶν συγγραφέων καὶ περιηγητῶν, οἳ ἐλάβον ὑπ' ὄψιν μου. Οὐδεμία ὑπερβολὴ ἐὰν εἶπω ὅτι πρὸς συγκρότησιν μόνον τοῦ Δου μέρους τῆς συγγραφῆς εἶχον ὑπ' ὄψιν μου τοὺλάχιστον ἐξήκοντα συγγραφεῖς, ποιητὰς καὶ περιηγητὰς, ὧν πάντων τὰς παραπομπὰς σημειῶ τακτικῶς εἰς τὰ οἰκεία μέρη.

Αἱ πηγαὶ ἀφ' ὧν ἠρύσθην τὴν ὕλην τοῦ Δου μέρους, συγκεφαλαιοῦνται ἐν τοῖς ἐξῆς. 1) *Ἐπιγράμματα καὶ ψηφίσματα* τῆς Βουλῆς καὶ τοῦ Δήμου Συρίων. 2) *Νομίσματα Συρίων*, ὧν δύο καὶ τεσσαράκοντα διαφόρων ἐποχῶν μέχρι τοῦδε εὑρέθησαν καὶ περιεγράφησαν. 3) *Ἐρείπια*, π. χ. τὰ τοῦ θεάτρου Συρίων, βαλανείου, ναῶν, τειχῶν κλπ. τούτοις προσθετέα πολλὰ *ἀνάγλυφα*, *τεκρινκαὶ ἐπιγραφαὶ*, *τάφοι* κλπ. 4) *Παραδόσεις καὶ δημώδεις ποιήσεις Συρίων*, ἀναφερόμεναι εἰς τὴν μεσαιωνικὴν καὶ ἐπὶ τουρκοκρατίας ἐποχὴν. 5) *Ἐγγράφα* εὑρισκόμενα ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς Καγκελαρίας καὶ Ἐπισκοπῆς Συρίων καὶ παρὰ τισιν ἰδιώταις. Πρὸς τούτοις δὲ πλείστα ἄλλαι πηγαὶ ἀναφερόμεναι γενικώτερον εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν Κυκλάδων καὶ ἄλλα βοηθήματα ἐχρησίμευσαν πρὸς μόρφωσιν εἰκασιῶν, ἐνθα ἔλειπον εἰδικαὶ καὶ αὐθεντικαὶ εἰδήσεις.

Πηγαὶ δὲ, ἀφ' ὧν ἠρύσθην τὴν ὕλην τοῦ Β' μέρους, ἦτοι τοῦ περὶ λαμβάνοντος τὴν ἱστορίαν τῆς Ἑρμουπόλεως, εἰσὶ :

1) *Ἀρχεῖα τῶν Δημογεροντιῶν καὶ Δημορχιῶν* Ἑρμουπόλεως καὶ Σύρου ἐν οἷς εὑρῆνται ἐν τριάκοντα πέντε τόμοις τὰ πρακτικὰ τῶν δημοτ. τούτων ἀρχῶν. 2) *Ἐγγράφα ἐπίσημα καὶ ἰδιωτικά* σωζόμενα παρ' ἰδιώταις. 3) *Ἀρχεῖα τῶν Ἐθνικῶν Συνελεύσεων*, τῶν Βουλῶν καὶ τῶν κατὰ καιροὺς Κυβερνήσεων, ἐν οἷς περιέχονται ἔγγραφα σχετιζόμενα πρὸς τὰ τῆς Ἑρμουπόλεως. 4) *Παραδόσεις καὶ πληροφοροὶα* ἐκτιθέμεναι ὑπὸ τῶν ἐπιζώντων πρώτων τῆς Ἑρμουπόλεως οἰκιστῶν. 5) *Ἐφημερίδες*, ἦτοι πᾶσαι σχεδὸν αἱ ἀπὸ τοῦ 1831

Πρὸς πλήρωσιν τῶν ἱστορικῶν χασμάτων ἡναγκάσθη ν' ἀντλῶ ἱστορικὰς εἰδήσεις καὶ ἀπὸ τετριμμένον καὶ ἄψυχον τμήμα ἀρχαίου ἐρειπίου καὶ ἀπὸ νόμισμα ἀρχαῖον καὶ ἐφθαρμένον καὶ ἀπὸ μίαν φράσιν ἐνὸς βυζαντινοῦ χρονογράφου καὶ ἀπὸ πεπαι-
 λαιομένα τινὰ καὶ σεσηπότα ἔγγραφα, ν' ἀνατρέχω δὲ καὶ εἰς πλείστους συγγραφεῖς ἀόριστά τινὰ καὶ γενικὰ περὶ Κυκλάδων γράψαντας, νὰ ἐκτείνωμαι δικαιολογῶν ἐν πλάτει πᾶσαν εἰκα-
 σίαν· ἰδοὺ δὲ οἱ λόγοι δι' οὓς τὸ Αὐτ. μέρος εἶν' ἐκτενέστερον.

Οὐχ' ἦττον μεγάλας δυσχερείας ἀπήντησα ἐν τῷ Β' μέρει, ἦτοι τῷ ἀπὸ τοῦ 1821 μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων, ἐνθα ἡ ἱστορία τοῦ συνοικισμοῦ τῆς Ἑρμουπόλεως καὶ τῶν μετὰ ταῦ-
 τα ἐν αὐτῇ γεγονότων ἐκτίθεται.

Καὶ ἦτο μὲν δυσχερὴς ἀληθῶς ἡ ἱστορία τοῦ συνοικισμοῦ τῆς Ἑρμουπόλεως, καταρτισθεῖσα ἐκ παραδόσεων καὶ πλεί-
 στων ἐγγράφων ἰδιωτικῶν καὶ ἐπισήμων, ἀλλ' αἱ δυσχέρειαι ἐπετείνοντο ἐνὸς ἑφθάνον εἰς τοὺς καθ' ἡμᾶς χρόνους· διότι τὰ πρόσωπα περὶ ὧν ἐμελλον νὰ ποιήσω λόγον ἔζων μέχρι

μέχρι σήμερον ἐκδοθεῖσαι ἐν Ἑρμουπόλει· ἰδίως δὲ αἱ ἀρχαιότεραι, Ἑλληνικὴ Μέλισσα, Ἑρμῆς, καὶ Αἰολός, ὧν εὖρον πλείστα φύλλα. Πρὸς τούτοις δὲ, ὡς πρὸς τὰς καταστατικὰς πληροφορίας τῆς κινήσεως τοῦ πληθυσμοῦ, τῆς ναυτιλίας, τοῦ ἐμπορίου, τῆς βιομηχανίας, τῆς πολλαπλασιασέως τῶν οἰκισμῶν, τῶν δημοσ. καὶ δημοτικ. καταστημάτων κλπ. ἔλαβον ὑπ' ὄψιν μού τὰς ἐν τοῖς ἀρχείοις τοῦ Λιμεναρχείου, Τελωνείου, Οἰκ. Ἐφορίας, Ἑλλ. Ἀτμοπλοΐας, Γγεινομείου, Νομαρχίας, Γυμνασίου καὶ λοιπῶν Δημοσ. καὶ Δημοτ. καταστημάτων ἐπισήμους ἐκθέσεις, καὶ τοὺς ἐν Ἀθήναις δημοσιευθέντας ὑπὸ Ἀλ. Δ. Μανσόλα καταστατικούς πίνακας. Ἠρόσθη δὲ καὶ προφορικῶς εἰδήσεις ἐκ τῶν διαφόρων καταστηματαρχῶν, τῶν κατὰ καιροῦ διατελεσάντων εἰς δημ. καὶ δημοσίας ἐν ζῴῳ θέσεις, ὑπὸ τῶν βόρων καὶ ἐπιτρόπων τῶν ναῶν καὶ εκπαιδευτικῶν καταστημάτων. Ταῦτα δὲ πάντα ἀναφέρω μετὰ τῶν οἰκείων παραπομπῶν πρὸς πλείονα πίστως τῶν ἐκτεθειμένων. Ἀπετάνθη δὲ καὶ δι' ἐφημερίδων πρὸς πάντας τοὺς τυχὸν ἔχοντας ἔγγραφα, ἢ γνωρίζοντας σπουδαῖα ἐν Ἑρμουπόλει συμβάντα, ἀλλ' ὀλίγιστοι μοι παρέσχον τὰ αἰτηθέντα, ἄλλοι δὲ λίαν ἀργά, ἐφ' ᾧ λυποῦμαι μὴ δυνήθεις νὰ καταχωρήσω πάντα.

χθές, τινὰ δ' ἔτι ζῶσι. Περιττὸν νὰ ἀναπτύξω τοὺς λόγους τῶν δυσχερειῶν, ἃς παρουσιάζει ἡ ἱστορία τῶν συγχρόνων· μόνον διὰ τῆς παρολεύσεως τοῦ χρόνου ἀποκαθαίρονται καί, οὕτως εἰπεῖν, ἀπογυμνοῦνται τὰ γεγονότα τῶν παρεισάκτων χρωματισμῶν, μεθ' ὧν τὰ χρωματίζουσιν αἱ νωπαὶ ἐτι συμπαθεῖαι ἢ ἀντιπαθεῖαι, τὰ συμφέροντα καὶ ἀντιζηλῖαι. Τότε δὲ ἡ ἐξιστόρησις τῶν γεγονότων καὶ ἡ ἐπ' αὐτῆς κρίσις τῆς ἱστορίας εἶνε ψυχρὰ μὲν ἀλλ' ἀληθὴς καὶ ἀμερόληπτος. (1)

Νέος ἔτι, ἀμέτοχος τῶν προσωπικῶν, εἴτε φυλετικῶν, εἴτε πολιτικῶν συμπαθειῶν ἢ ἀντιπαθειῶν τῶν ἀπὸ τοῦ συνοικισμοῦ τῆς Ἑρμουπόλεως μέχρι τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν φθάνω ἱστορῶν (1870) Ἑρμουπολιτῶν, ἀφιλοκερδῶς δαπανήσας τινὰς ὥρας τῆς σχολῆς μου εἰς συλλογὴν τῶν ἱστορικῶν τούτων σημειώσεων, οὐδὲν συμφέρον εἶχον νὰ ἐξογκώσω ἢ ἐλαττώσω τὴν σπουδαιότητα τῶν γεγονότων καὶ τῶν ἐκδουλεύσεων τῶν κτισάντων καὶ παραδόντων ἡμῖν τὴν Ἑρμούπολιν πό-

(1) Ἀλλ' οὐ μόνον τοῦτο· ἡ θέσις μου ἐδιδνωθή ἐπὶ πλεόν, ὑποχρεωθέντος ν' ἀρυσθῶ τὴν ἱστορικὴν ὕλην τοῦ Β'. μέρους ἐξ ἀναριθμητῶν ἐγγράφων καὶ πληροφοριῶν, ὧν μόνον τὰ πρακτικὰ τῶν Δημογεροντιῶν καὶ Δημορχιῶν ἀποτελοῦσι τριάκοντα πέντε ὀγκῶδεις χειρογράφους τόμους· ἱσαριθμοὺς ἀποτελοῦσιν αἱ παρ' ἐμοὶ συλλογαὶ ἰδιωτικῶν ἐγγράφων, ἐφημερίδων τῆς Ἑρμουπόλεως ἀπὸ τοῦ 1835—1870, οἱ καταστατικοὶ πίνακες τῶν Δημοσ. καὶ Δημοτ. Καταστημάτων, ὧν πάντων ἡ περίληψις ἀπῆτει 30 περίπου τυπογρ. φύλλα. Ἰσαριθμὰ τυπογρ. φύλλα ἀπῆτει καὶ ἡ δημοσίευσις τῶν παρ' ἐμοὶ συλλογῶν ἐγγράφων καὶ ποιήσεων τῆς μεσαιωνικῆς καὶ ἐπὶ τουρκοκρατίας Σύρου, καὶ ἡ τῶν ἐγγράφων τῇ· πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς Χίου ἐκστρατείας τοῦ 1827 διενεργηθείσης ἐν Ἑρμουπόλει καὶ τὰ ἱστορικὰ ὑπομνήματα περὶ τῆς ἐλευθερίας τοῦ λιμένος, τῇ· ὁροθεσίας τῶν Δήμων Σύρου καὶ Ἑρμουπόλεως. κλπ. Πάντων τούτων ἐμπνεύσασα περιληπτικῶς εἰς τὰ οἰκεία μέρη· διότι τὴν ἐν ἐκτάσει δημοσίευσιν αὐτῶν δὲν ἐθεώρησα ἀναπόσπαστον τῆς ἱστορίας μέρος. Φρονῶ οὐχ ἥττον ὅτι ἡ ἐν χωριστῷ τεύχει δημοσίευσις τῶν ἄνω πρὸ πάντων συλλογῶν, εἶνε ἀναγκαῖα τερπνὴ καὶ ὠφέλιμος ὑπὸ τε ἐθνολογικὴν, γλωσσολογικὴν καὶ ἱστορικὴν ἐποψίν. Ἰσως δὲ πράξω τοῦτο ἂν ἡ παρούσα συγγραφή γίνῃ ἀποδεκτὴ ὑπὸ τοῦ κοινοῦ καὶ ἀξίμιοις ἐμοί.

λιν μεγάλην καὶ ὀνομαστήν. Ἀπὸ παρακαλῶ τοὺς λογίους καὶ εἰδημονεστέρους ἐμοῦ περὶ τὰ τοιαῦτα, εἴτ' ἐν Ἑρμουπόλει εἴτε ἀλλαχοῦ, ὅπως λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν τὰς δυσχερείας τοῦ ἔργου, τὸ ἀλλοτρίον τῶν ἀσχολιῶν τοῦ ἐπαγγέλματός μου καὶ μὴ ἀπαιτοῦντες παρ' ἐμοῦ τελείαν καὶ ἀλάνθαστον καθ' ὅλα ἱστορίαν τῆς νήσου ταύτης, διορθώσωσιν εἴτε δημοσίᾳ εἴτε ἰδιαιτέρως τὰς ἐλλείψεις τοῦ ἱστορικοῦ τούτου δοκιμίου μου ἵνα πληρωθῶσιν αὐταὶ ἐν ἄλλῃ ἐκδόσει. Εὐχομαι ἄλλοι προνομιοῦχοι θνητοὶ νὰ δημιουργῶσιν ἔργα τέλεια καὶ ἀναμάρτητα. Ἡ ἐμὴ πρόθεσις καὶ ἐπιθυμία ἦτο νὰ δώσω διὰ τῶν ἀτελῶν τούτων σημειώσεων νύξεις περὶ τῆς ἱστορίας τῆς νήσου ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς, ἥτοι νὰ ὑποδείξω ἐν συντόμῳ ὅτι ἡ νήσος αὕτη δὲν ἦτο βράχος ἀκατοίκητος καὶ ἀνιστόρητος, ἀλλ' ἐκπαλαι περιεῖχε μέχρι μὲν τῆς ὑποδουλώσεως τοῦ ἔθνους τὰ στοιχεῖα ἐλληνικῆς μικροπολιτείας, καθ' ὅλους δὲ τοὺς αἰῶνας τῆς δουλείας διετήρησε τὴν γλῶσσαν, τὰ ἥθη καὶ ἔθιμα τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ, καὶ ὅτι ἡ ἐπὶ τῆς ἐρήμου αὐτῆς παραλίας πρὸ πεντήχοντα ἐτῶν συνοικισθεῖ ὑπὸ τῶν διασωθέντων ἐκ τῆς σφαγῆς καὶ τῶν φλογῶν τοῦ 1821 Ἑλλήνων Ἑρμούπολις, ἀντιπροσωπεύσασα σύμπαντα σχεδὸν τὸν Ἑλληνισμόν, ἀπεκατέστη ἐν βραχεί ἡ πλουσιωτέρα καὶ ἀκμαιότερα τῶν πόλεων τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος, τροφοδοτήσασα τελεσφόρως τὸν ἀγωνισθέντα ὑπὲρ ἐλευθερίας Ἑλληνισμόν, πλουτίσασα τὸ Δημόσιον ταμεῖον, καὶ ἐκ τῆς ὑψηλῆς περιωπῆς, εἰς ἣν ἀνῆλθε διὰ τε τῆς ἐμπορίας, τῆς ναυτιλίας, τῆς βιομηχανίας, καὶ τῶν ἀρετῶν τῶν δημοτ. ἀρχόντων καὶ τῶν φιλεργῶν πολ:τῶν αὐτῆς, καταστήσασα τὴν μὲν κοινὴν αὐτῆς γνώμην ἀπ' ἀρχῆς τὴν μᾶλλον πεφωτισμένην καὶ ἐπιβάλλουσαν, τὸ δὲ προσφιλὲς τῆς Ἑλλάδος ὄνομα γνωστὸν καὶ εἰς τ' ἀπώτατα τοῦ ἐμπ. κόσμου μέρη, καὶ τέλος ὅτι ἐν τῇ παραλίᾳ ταύτῃ, ἥτις ἐχρησίμευσεν ὡς ἄσυλον τῶν φυγαδευθεισῶν ἐλληνίδων οἰκογενειῶν, καὶ ἥτις μετεβλήθη εἰς ἐστίαν κινήσεως καὶ ζωῆς, ἀνεπήδησεν ἡ μᾶλλον ἀναγεννηθῆ ὡς φοῖνιξ, ἐκ τῶν φλογῶν, τῆς τέφρας καὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ μεγάλου ἐκείνου ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγῶνος τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων ἀκμαία καὶ ἐλληνοφιλῆς ἡ Ἑρμούπολις.

T. A. A.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ.

Η ΝΗΣΟΣ ΣΥΡΟΣ

ΑΠΟ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΑΤΩΝ ΧΡΟΝΩΝ

ΜΕΧΡΙ ΤΟΥ 1821.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Περὶ Κυκλάδων Νήσων ἐν γένει.

Εἰς τὴν ἱστορίαν ἐνὸς ἔθνους, μιᾶς πόλεως, ἡ μερικώτερον ἤδη, μιᾶς νήσου συμβαίνει ὅ,τι καὶ εἰς τὴν βιογραφίαν ἐνὸς ἀνθρώπου. Ἐξ ἀνάγκης ὅπως τις ἐκμάθῃ τὸν βίον τινος καθ' ὅλας αὐτοῦ τὰς λεπτομερείας, πρέπει νὰ μὴ περιορισθῇ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς εἰς τὸν στενὸν κύκλον, περὶ ὃν στρέφεται τὸ βιογραφούμενον πρόσωπον, ἀλλὰ νὰ ἐκτανθῇ καὶ εἰς ἄλλα τινα περὶ αὐτό, ἱκανῶς συμβάλλοντα εἰς τὴν λεπτομερεστέρα γνῶσιν τοῦ βίου αὐτοῦ. Σαφέστερον δ' εἰπεῖν, τὸ ἔθνος, ἡ πόλις δύναται νὰ ἐξετασθῇ ὡς πολλαπλοῦς τις οἶονεϊ ἄνθρωπος, σύνολόν τι ἀνθρώπων, παρεμφερές πως πρὸς τὸν μεμονωμένον ἄνθρωπον. Καὶ τοῦ ἔθνους ἡ τῆς πόλεως ἡ βιογραφία ἀρχεῖται ἐξ οὗ σημείου καὶ ἡ τοῦ ἀνθρώπου. Ὅπως παρ' αὐτῷ τὸ λίκνον, ἡ ἐποχὴ καὶ ὁ τόπος τῆς γεννήσεως, αὐταὶ αἱ πρῶ-

ται αὐτοῦ ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἀναστροφῇ, αὐταὶ αἱ πρῶται αὐτοῦ ἐντυπώσεις καὶ αἱ τῶν περὶ αὐτὸ ἀντικειμένων, ἡ ἀνθρώπων ἐπιδράσεις ἐπὶ τῆς ἀναπτύξεώς του λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν, κατέχουσιν τὰς πρῶτας τῆς βιογραφίας του σελίδας, οὕτω καὶ ἐν ταῖς ἱστορίαις ἐνιαίου τινος συνόλου ἀνθρώπου, μιᾶς πόλεως, μιᾶς τέλους νήσου ἀνάγκη νὰ ἐνδιατρίψῃ τις περὶ τὰ πρῶτιστα, νὰ ἐκμάθῃ οὐ μόνον γεωγραφικῶς καὶ γεωλογικῶς τὸν ὕλικόν χώρον ἐν ᾧ διαδραματίζονται τὰ ἱστορούμενα, ἀλλὰ καὶ τὰ πλησιάζοντα αὐτῇ μέρη, καὶ αὐτοὺς τοὺς γειτνιάζοντας λαοὺς, ἐὰν μάλιστα γεωγραφικῶς, πολιτικῶς καὶ ἱστορικῶς συνδέονται μετὰ τοῦ βιογραφουμένου.

Ἐντεῦθεν ὁλον ὅτι προκαταρκτικῶς πρέπει νὰ ἐκτεθῶσι τινα περὶ τοῦ συμπλέγματος τῶν ἀδελφῶν νήσων, ἐν αἷς συγκαταλέγεται καὶ ἡ Σύρος, περὶ τῆς ἱστορίας τῆς ὁποίας ἐνταῦθα πρόκειται. Ἄλλως τε καὶ ἡ γεωγραφικὴ γειτνίασις τῆς Σύρου μετὰ τῶν λοιπῶν Κυκλάδων, ἡ ἐν πολλοῖς ὁμοιότης τῶν τοπῶν καὶ τῆς ἱστορίας των, ἐπὶ τέλους ὁ θεσμός, ὅστις καὶ παλαιάτατα καὶ σήμερον ἐστὶ τὰς συνδέει ὑπὸ ἐν κοινὸν ὄνομα, ἐχόντα ἄκοντα θά με φέρῃ πολλάκις εἰς τὴν ἀνάγκην, ἐν τῷ Α' μόνον μέρει τῆς παρούσης ἱστορίας, ὅπως καὶ περὶ ἐκείνων φέρω τὸν λόγον. Δύο δὲ πρὸς τοῦτο λόγοι πρόκεινται· πρῶτον μὲν ὅτι, ὡς εἶπον, αἱ Κυκλάδες τὰς αὐτὰς ἐν πολλοῖς ἔσχον τύχας, δεύτερον δὲ ὅτι πολλάκις ἐνεχεν ἀπουσίας ἱστορικῶν εἰδήσεων, εἰδικώτατα ἀναφερομένων εἰς τὴν νήσον Σύρον, ἀρύομαι ἐκ τῆς ἐκείνων ἱστορίας τινα, ὅπως διὰ τοῦ συνδυασμοῦ κοινῶν τινων ἱστορικῶν πληροφοριῶν, συμπληρῶ ὅ,τι δὲν δύναμαι ἐν τισὶ κεφαλαίοις κεκυρωμένως περὶ τῆς ἱστορίας τῆς Σύρου νὰ εἶπω.

Ἐπειδὴ ὅμως αἱ περὶ Κυκλάδων νήσων παρεχόμεναι ἡδύναντο νὰ λάβωσι μεῖζονας διαστάσεις ἢ ὅσον μοι ἤρχουν πρὸς πλήρωσιν τῶν κεχηγνόντων τῆς ἱστορίας Σύρου καὶ οὕτω ἤθελον μακρύνεσθαι τοῦ σημείου τοῦ σχετιζόντος αὐτὰς μετὰ τοῦ

θέματος, περιέλαβον μὲν ἐνταῦθα περιληπτικῶς γενικά τινα περὶ Κυκλάδων, ἐπιφυλάσσομαι δὲ μετὰ τῆς αὐτῆς συντομίας νὰ ἐκθέτω εἰς τὰ κατάλληλα μέρη ὅ,τι σχετικὸν ἐκ τῆς ἐκείνων ἱστορίας δύναμαι νὰ λάβω ὑπ' ὄψιν μου.

Αἱ Κυκλάδες, κατὰ τοὺς ἀπωτάτους αἰῶνας, δὲν ἔφερον δεδαίως τὴν ποικιλίαν καὶ τὸ σχῆμα νήσων οἷα παρίστανται σήμερον. Ἀποτελοῦσαι μέρος τῆς ἡπείρου, ἣτις ἐπεξετείνετο πιθανῶς πέραν τοῦ Αἰγαίου πελάγους, μετεβλήθησαν καὶ εἰς νήσους διεχωρίσθησαν συνεπεία βιαιῶν τῆς φύσεως ἀνατροπῶν, προελθουσῶν εἴτε μεγάλων πλημμυρῶν ἕνεκα, κατὰ τὴν Leibnitz καὶ Buffon, εἴτ' ἐξ ἡφαιστειῶν ἐνεργειῶν κατὰ τὸν Hatter καὶ Houck. Συνεπεία τῶν βιαιῶν τούτων ἀνατροπῶν τῆς φύσεως ἡ κατακλυσμῶν, περὶ ὧν λεπτομερείας ἀκριβεστάτας δὲν ἡδύνατο ν' ἀνεύρη ἡ ἐπιστήμη, διασχισθέντος τοῦ ἡπειρωτικοῦ μέρους, τοῦ μεταξὺ μικρᾶς Ἀσίας καὶ Εὐρώπης, καὶ εἰσρευσάσης τῆς Μεσογείου θαλάσσης, ἐσχηματίσθη βορειότερον μὲν ὁ Πόντος, ἐνταῦθα δὲ αἱ Κυκλάδες.

Εἴτ' ἐκ τούτων λοιπὸν, εἴτ' ἐκ φοβερῶν ἡφαιστειῶν ἐνεργειῶν, ὧν μέχρι σήμερον βλέπομεν ὑπόλοιπα ἐν Θήρᾳ, εἴτ' ἐξ ἀμφοτέρων, ἥτοι τῶν βιαιῶν πλημμυρῶν, καὶ τῶν ἡφαιστειῶν ἀνατροπῶν, τὸ Ἀρχιπέλαγος, τὸ πρὶν ἡπειρωτικὸν τοῦτο μέρος, μετεσχηματίσθη εἰς τὴν σημερινὴν αὐτοῦ κατάστασιν· καὶ σήμερον δ' εἶτι αἱ ἀποτελοῦσαι αὐτὸ νῆσοι ἀνὰ πᾶν βῆμα δεικνύουσιν εἰς τὸν διαβάτην· λείψανα τῶν παλαιάτων ἐκείνων ἀνατροπῶν κατὰδηλα ἐκ τε τῆς ποικιλίας καὶ ἀνωμαλίας τῶν γηίνων στρωμάτων, τῆς ἀφθονίας τῶν ὀρυκτῶν, τῶν ὑδάτων τῆς Κύθνῳ καὶ τῶν ἀναδυομένων μέχρι σήμερον νησιδίων τῆς Θήρας. (1)

(1) Παράβαλ. περὶ τούτων πάντων Humbolt Cosmos. Tom. I. 2. Expédition scientifique de Morée etc. σελ. 54 καὶ ἐξῆς.—Lenormant ἐν Revue Archéol. μεταφρ. Πανδ. Tom. IH'.—Ross ἐν Archéologische

Ζήτημα δύσλυτον εἶνε ἐὰν αἱ Κυκλάδες, ὅτε ἀκόμη ἀπε-
τέλουν μέρος τῆς ἡπείρου, κατῴκουντο καὶ ὑπὸ ποίων. Τὸ
ζήτημα τοῦτο εἶνε τοσοῦτο μᾶλλον δύσλυτον, καθ' ὅσον
ἐν γένει στερούμεθα ἀκριβεστάτων πληροφοριῶν περὶ τῆς
καταστάσεως τοῦ ἐλληνικοῦ ἐδάφους καὶ τῶν πρωτίστων
κατοίκων αὐτοῦ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀπωτάτης βαρβαρότη-
τος. Οὐχ' ἤττον ἐκ τῶν περὶ τούτου κυμαινομένων εἰκασίων,
παρατίθῃμι ἐνταυθὰ τινὰς ἀναφερομένας εἰς τὰς Κυκλάδας.

Ὁ Albert Dumont ἐρευνήσας τὰ περὶ τούτου καὶ ἐξετάσας
πολλὰ μὲν ἄλλα παλαιοντολογικὰ ἀντικείμενα, ἰδίως δὲ τοὺς
ἐν Θήρᾳ καὶ Ἀμοργῷ ἀνακαλυφθέντας λιθίνους πελέκεις,
συμπεραίνει ὅτι εἰς τὰς Κυκλάδας ἔζων ἄνθρωποι κατὰ τοὺς
αἰῶνας τῆς τελείας βαρβαρότητος (1). Ταῦτα συμπεραίνει ὁ
ἐπ' ἰσῆς διάσημος Lenormant, λαβὼν ἀφορμὴν ἐκ παρομοίων
ἀντικειμένων εὐρεθέντων ἐν διαφόροις νήσοις τῶν Κυκλάδων.
Ἄλλ' αὐτὰ τὰ ἐν Θήρᾳ ἀρχαιότατα ἐρείπια χτιρίων καὶ τὰ
λίθινα σκευὴ ἀρκοῦσιν ὅπως ἀποδείξωσιν ὅτι ἡ τε Θήρα καὶ αἱ
λοιπαὶ Κυκλάδες κατῴκουντο ὑπ' ἀνθρώπων ἤδη ἐπὶ τῆς τοῦ
Ἀβραάμ ἐποχῆς. (2).

Ἄλλ' ὁ Albert Dumont προβαίνει περαιτέρω ἐκ νεωτέρων

Aufsatze—Malte-Brun ἐν Καθολ. Γεωγρ.—Spon et Wheler ἐν
Περιγρ. εἰς Ἑλλ. Τόμ. Α'.—Plin ἐν Β. 2. x. 87—Β. 4. x. 12, § 23
—Ιουστίν. Β. 30 x. 7 — Δίων Κάσσιος Β. 60, x. 29 — Σενέκα
Quaest. natur. Β. 2. x. 26.—Grote ἐν Ἑλλ. Ἰστ. Τόμ. 3. — Tor-
nefort ἐν Relation d'un Voyage etc. ἐν Τόμ. Α'.—Histoire et phéno-
mens du Volcan et îles Volcaniques de Santorin par l'Abbé Pégnes—
Πανδ. 12. σ. 372—Στράβ. ἐν Γεωγ. Α. 57 Ἐκτ. Κορ. Τόμ. Α'.—
Univers Pittoresque, îles de la Grèce par L. Lacroix.—Fragments
d'un Voyage dans l'Archipel ἐν Archives des Missions Scientifi-
que. 1850. etc.

(1) Revue archéologique ἐν μεταφρ. Πανδ. Τόμ. 1η'

(2) Αὐτόθι ἐνθ' ἀνωτέρω.

ἀνακαλύψεων πείθεται ὅτι καὶ ἡ χρῆσις τῶν μονοξύλων κατὰ τὴν διάσπασιν τοῦ ἡπειρωτικοῦ τούτου μέρους καὶ εἰς νήσους μεταμόρφωσίν του δὲν ἦτο ἄγνωστος· συμπεραίνει δ' ἐπὶ τέλους ὅτι κατὰ τὸν χρυσοῦν λεγόμενον αἰῶνα τῆς μυθολογίας ἔζων εἰς τὰς Κυκλάδας οἱ ἄνθρωποι, ὅπως οἱ ἄγριοι τῆς πυρίνης γῆς, ἡ τοῦ κέντρου τῆς Αὐστραλίας· καθ' ὅσον, καὶ μετὰ τούτου συμφωνεῖ καὶ ὁ ἐμβριθέστατος Ross, τὰ ἐν Θήρᾳ ἀνακαλυφθέντα ἐρείπια κτιρίων, τὰ λίθινα ὅπλα καὶ σκεύη, τὰ εὐρεθέντα κατὰ καιροὺς εἰς τὰς Κυκλάδας, ἀνήκουσιν εἰς τὸν νεολιθικὸν λεγόμενον αἰῶνα, ὅτε οἱ ἄνθρωποι ἡγνόουν ἀκόμη τὸν χρυσὸν καὶ τὸν σίδηρον (1).

Τοιαῦτα καὶ παραπλήσια ἀναφέρονται περὶ τῆς πρώτης ἐμφανίσεως ἀνθρωπίνων ὄντων εἰς τὰς Κυκλάδας, ὅποτε αὐταὶ συνεδέονται μετὰ τῆς στερεᾶς. Καὶ πλείονες δὲ εἰκασίαι ἂν ἐπὶ τούτου ὑπάρχωσι, πάντοτε ὑπολείπονται τῆς ἱστορικῆς ἀληθείας, διότι οὐ μόνον ὡς πρὸς τὰς Κυκλάδας, ἀλλ' ὡς πρὸς σύμπαν τὸ ἡπειρωτικὸν μέρος, τὸ κατόπιν συνδεθὲν διὰ τοῦ κοινοῦ ὀνόματος τῆς Ἑλλάδος, ἡ ἐπιστήμη, ὡς πρὸς τινα ἀκόμη τηρεῖ ἐτι ἐπιφυλακτικὴν τινα σιωπὴν, ἕως οὗ ἄρῃ τὸ παραπέτασμα καὶ διακρίνωμεν τὸ ἀπώτατον παρελθὸν ἐν πάσῃ αὐτοῦ τῇ λεπτομερείᾳ. «Πᾶν τὸ πρὸ τῆς Ὀμηρικῆς ἐποχῆς, λέγει ὁ Σχοίμαννος, περικαλύπτεται μὲ σκότος ὅπερ τὰ ἡμέτερα μέσα δὲν ἐπαρκοῦσι νὰ φωτίσωσιν, ἀλλὰ τὸ πολὺ πολὺ ἐπιτρέπουσι ν' ἀποφανθῶμεν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον πιθανὰς εἰκασίας.» (2).

Ὡς πρὸς τοὺς οἰκιστὰς τῶν Κυκλάδων, ὅποτε αὐταὶ ἀπετέλεσαν σύμπλεγμα νήσων, ὁ συνδυασμὸς ποικίλων ἱστορικῶν πληροφοριῶν καθαρίζει ἐν πολλοῖς τὸ ζήτημα. Διότι τότε

(1) Ἐν μεταφ. Πανδ. Τόμ. ΙΗ'. ἐνθ' ἀνωτέρω. — Ἐν Archeologische Aufsatze.

(2) Γ. Φ. Σχοίμαν Ἀρχαιολογ. ἐν Βίσαγ. Ὀμηρ. Ἑλλάδος, μετ.

καταποικηθέντες φυσικῶς τοῦ νησιωτικοῦ τούτου συμπλέγμα-
τος καὶ κατασκευασθέντων πλοίων ἐπεφάνησαν, οἱ θαλασσοκρά-
τορες Φοίνικες εἰς τὰς Ἑλληνικὰς θαλάσσας, ὅπερ συνέβη
κατὰ τὴν λεγομένην προελληνικὴν ἐποχὴν. «Ἡ σημερινὴ
ἐπιστήμη, λέγει ὁ ῥηθεὶς Σχοίμαννος, ἥτις αὐτοχθονικὴν κα-
τοίκησιν τῆς Ἑλλάδος, κατὰ τὴν τῶν παλαιῶν ἔννοιαν, δὲν παρα-
δέχεται, διδάσκει ἡμᾶς ὅτι ἡ Ἑλλάς τοὺς αὐτοὺς κατοίκους
ἔλαθεν ἐκ Ἀσίας τῆς πρωτομωτάτης πατρίδος, ἐὰν μὴ καὶ τοῦ
ἀνθρωπίνου γένους, θεδαίως ὅμως ἐκείνου τοῦ κλάδου εἰς ὃν
ἀνήρουν οἱ κάτοικοι τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς ὅλης Εὐρώπης, τοῦ
Καυκασικοῦ» (1).

Εὐτυχῶς ὡς πρὸς τοὺς πρώτους ἐκ Φοινίκης οἰκιστὰς
τῶν Κυκλάδων δὲν σιωπῶσιν αἱ ἀρμόδιαι πηγαί· ἀπ' ἐναντίας
πληθὺς μαρτυριῶν πείθει ἡμᾶς ὅτι τὰς νήσους ταύτας ἀπώ-
κησαν κατὰ πρῶτον οἱ Φοίνικες, θεωρήσαντες αὐτὰς λίαν ἐπι-
καίρους διὰ τὸ πειρατικὸν ἐμπόριον, ὅπερ μετὰ τῶν Καρῶν
μετήρχαντο. Οἱ πρῶτοι οὗτοι οἰκισταί, κατὰ τὸν Σχοίμαννον,
καὶ ἰδίως οἱ Κάρες, ἀπαρτίζοντες μερίδα τοῦ λελεγικοῦ κλάδου
ἐλάλουν σύμμικτόν τινα ἑλληνικὴν καὶ σημιτικὴν γλῶσσαν. (1).
Κατ' ἄλλας δὲ μαρτυρίας τὸ Αἰγαῖον ἀπώκησαν κατὰ πρῶτον
οἱ ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἐκδιωχθέντες Φιλισταῖοι ἢ Φοίνικες, οἵτι-
νες κατὰ τὸν G. Swinton, εἶνε αὐτοὶ οἱ Πελασγοί, ὧν τοσοῦ-
τον φιλωνεῖται ἡ καταγωγὴ. (2).

(1) Παραβ. Ἡρόδοτ. I. 171, VII, 2, 4. — Σχοίμαν. ἐνθ' ἀνω-
τέρῳ, ἐνθα παραπομ. εἰς Ἰαμβλόνειον opuscul. III. σελ. 94, καὶ
εἰς Δάσεν περὶ Ἀνατολικῆς ἐπιμειξίας. Παραβ. καὶ Στραβ. ἐν XVI,
2 ἐν σ. 662.

(2). «Πόσοι τὸν ἀριθμὸν, προσθέτει ὁ Σχοίμαννος, ἄρα ἐγένοντο
ἐν ἐκείναις ταῖς νήσοις ἢ ἀκταῖς οἱ Φοίνικες ἀποικοὶ δὲν δυνάμεθα
νὰ ἐξαγάγωμεν. Εἰς ἀρκετοὺς τόπους ἐσύστησαν λιμένας ἐμπορικοὺς
πρὸς ἐμπορικὰς ἐπιχειρήσεις χωρὶς νὰ κατάρχωσιν ἐκτενεστέραν χώραν
καὶ θεμελιώσωσιν ἀποικίαν ἄλλοθι· πού ἐνδέχεται νὰ ἀπεπειράθησαν

Βεβαιόταται λοιπὸν μαρτυρίαι πείθουσιν ὅτι οἱ πρῶτοι τῶν Κυκλάδων οἰκισταὶ ἦσαν Φοίνικες· ἐκ τῶν ἐμπορευομένων, οὔτινες, καίτοι δὲν κατέστησαν διαρκεῖς καὶ μονίμους ἐν αὐταῖς ἀποικίας, συνετέλεσαν οὐχ' ἥττον εἰς τὴν ἐπιμεξίαν τῆς Ἀνατολῆς καὶ Ἑλλάδος (1).

Περὶ τούτου δὲ ἀξιοπίστους πληροφορίας ἐκτίθηναι ὁ ἀκριβέστατος περὶ τὴν ἱστορίαν Θουκυδίδης, βεβαιῶν τὴν τε τῶν Φοινίκων καὶ Καρῶν ἀποίκισιν καὶ τὴν μετὰ τὴν ἐκδιώξιν τούτων

τούτου καὶ νὰ τὸ ἐξετέλεσαν. Τόσον μόνον εἶνε βέβαιον ὅτι κατὰ τὰς γνώμας τῶν Ἑλλήνων πρέπει νὰ τεθῇ τέμας τῆς θαλασσοκρατίας, ἥδη ἐν τῇ προελληνικῇ ἐποχῇ. Καὶ ἐὰν ὁ Μίνως ὁ μυθικὸς βασιλεὺς τῆς Κρήτης, οὗ ἡ κυριαρχία λογίζεται τρεῖς γενεάς πρὸ τοῦ Τρωικοῦ πολέμου, καὶ ὅστις, καθὼς λέγουσιν οἱ Ἕλληνες, τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου τὰς τότε ἐν τῇ κατοχῇ τῶν Φοινίκων καὶ Καρῶν ἔφερεν εἰς τὸ αὐτοῦ κράτος καὶ ἀποίκους ἐν αὐτοῖς κατώκισε, πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς προσωποποίησης τῆς φοινικικῆς κυριαρχίας, ἐπιτρέπονται ὁμῶς αἱ παλαιάταται μαρτυρίαι αἱ δίδουσαι ἡμῖν περὶ τῶν Ἑλληνικῶν σχέσεων πῶς τι, τὰ Ὅμηρον ἔπη, νὰ μὴ ἀναγνωρίσωμεν οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον ἔχνος φοινικικῶν ἀποικίσεων ἐπὶ τῶν Ἑλληνικῶν νήσων, ἀλλὰ νὰ γνωρίσωμεν μόνον ἐμπόρους Φοίνικας ἐπισκεπτομένους πούτας τὰς χώρας μετὰ τὰς πραγματείας των, καὶ πρὸς τούτοις καὶ τὴν πειρατείαν ἐξασχοῦντας καὶ ἀνθρώπους ἀπάγοντας. » (Σχόλιον. αὐτόθι).

(1). Σημειωτέον ὅτι ἐκτὸς τῶν ἐμπορευομένων Φοινίκων, τῶν οἰκιστῶν τῶν Κυκλάδων, ἀναφέρονται καὶ ἄλλαι περιφημοὶ ἀποικίσεις τῶν φοινικικῶν φύλων εἰς Ἑλλάδα ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν Κάδμου, Δαναοῦ, Πέλοπος καὶ Κέκροπος. Ἀλλ' ἡ περὶ τούτων ἱστορικὴ ἀλήθεια δὲν ἐξυμνήθη σαφῶς, οὐδ' ἐπιτρέπεται ὁ χώρος ἐνταῦθα νὰ ἐξετάσωμεν τοῦτο. Παράβ. Σχοίμαν. ἐν Ἀρχαιολ. Ὁμηρ. Ἑλ. Εἰσαγ. ἐνθα καὶ παραβ. Thirlwall Κεφ. III. τομ. I. σελ. 74 — 89. — Od Müller Ὁρχομ. σελ. 99 καὶ ἐξῆς. — Διόδ. XL. 8 — Niebur περὶ παλαιᾶς ἱστορ. I. σ. 96 — Hermann, Opuscul. VII. ἐν σ. 289 κλπ.

ἡγεμονείαν τοῦ Μίνως ἐφ' ὅλων τῶν νήσων τούτων. (1)

Οἱ Φοίνικες, τὸ ὀνομαστὸν ἐν τοῖς ναυτικοῖς χρονικοῖς ἔθνος ἀναχθέντες εἰς τὴν θάλασσαν ὥρμησαν μεταξὺ τῶν πρώτων ἐπὶ τὰς Κυκλάδας καὶ ἐκείθεν πειρατικῶς ἐμπορεύοντο ἀνθρώπους καὶ πραγματείας, ὧν ἀφθόνους παρεῖχεν ἡ τότε ἀχμάζουσα Φοινίκη. Καὶ ἄλλας μὲν τῶν Κυκλάδων εὐρόντες ἀκατοικήτους, αὐτοὶ προσωρινῶς, ὡς θέλομεν ἰδεῖ, κατώκησαν, εἰς ἄλλας δὲ εὐρόντες ἀνθρώπους συμπεριεφέροντο ἐμπορικῶς ἢ πειρατικῶς, ἀναλόγως τῆς ἀντιστάσεως, ἣν παρ' αὐτοῖς εὕρισκον. Οὐχ' ἦττον ἐκ τῆς ἐπιμιξίας αὐτῶν οὐ μόνον οἱ νησιῶται, ἀλλ' ἐν γένει οἱ Ἕλληνες ὠφελήθησαν, προαχθέντες ἐν τε τῇ τέχνῃ καὶ τῇ ναυτιλίᾳ. (2)

(1) «Καὶ οὐχ ἦσαν, λέγει ὁ Θουκιδίδης, λησται ἦσαν οἱ νησιῶται, Κἄρες τε ὄντες καὶ Φοίνικες. Οὗτοι γὰρ δὴ τὰς πλείστας τῶν νήσων ὥκησαν· μαρτύριον δέ. Δήλου γὰρ καθαιρομένης ὑπὸ Ἀθηναίων ἐν τῷ δε τῷ πολέμῳ (τῷ Πελοποννησιακῷ) καὶ τῶν θηκῶν ἀναμειβισθῶν ὅσαι ἦσαν τῶν τεθνεώτων ἐν τῇ νήσῳ, ὑπὲρ τὸ ἥμισυ Κἄρες ἐφάνησαν, γνωσθέντες τῇ τε σκευῇ τῶν ὅπλων συντεθαμμένη καὶ τῷ τρόπῳ, ὃ νῦν ἐτι θάπτουσι· καταστάντος δὲ τοῦ Μίνως ναυτικοῦ, πλωϊμώτερα ἐγένοντο παρ' ἀλλήλοις. Οἱ γὰρ ἐκ τῶν νήσων κακοῦργοι ἀνέστησαν ὑπ' αὐτοῦ, ὅτε περ καὶ τὰς πολὺς αὐτῶν κατώκιζε. Καὶ οἱ παρὰ θάλασσαν ἄνθρωποι, μᾶλλον ἤδη τὴν κτῆσιν τῶν χρημάτων ποιοῦμενοι βεβαιότερον ἔχουν καὶ τινες καὶ τείχη περιβάλλοντο, ὡς πλουσιώτεροι ἑαυτῶν γιγνόμενοι. Ἐφίμενοι γὰρ τῶν κερδῶν οἱ τε ἦσους ὑπέμενον τὴν τῶν κρισσομένων δουλείαν, οἱ τε δυνατώτεροι προσεποιούοντο ὑπὸ κέρους τὰς ἐλάσσους πόλεις. Καὶ ἐν τούτῳ τῷ τρόπῳ μᾶλλον ἤδη ὄντες ὕστερον χρόνῳ ἐπὶ Τροίαν ἐστράτευσαν.» (Θουκιδ. Βιβλ. Ι. 8.)

(2) «Ὅτι πρὸς τούτοις ἀνατολικαὶ καὶ ὀνομαστοὶ φοινικικαὶ ἐπιδράσεις ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος ἐγένοντο ἐν τῇ προελληνικῇ ἐποχῇ πολλὰ καὶ μεγάλα καὶ ὅτι ἐκείνης τῆς περιόδου οἱ Ἕλληνες ὀφείλουσι εἰς αὐτοὺς ἀρκετὰς μεταδόσεις γνώσεων καὶ τεχνῶν, εἶνε ἀναμφί-

Ἡ ἐπὶ τῶν Κυκλάδων νήσων διαμονὴ τῶν φοινικικῶν φύλων δὲν ὑπῆρξε πολυχρόνιος τοσοῦτον, ὥστε ν' ἀφήσῃ ἵχνη δυσεξίτηλα ἐν τῇ κατοπίν διασπαρείσῃ ἐνταῦθα Ἰωνικῇ πρὸ πάντων φυλῇ. Διότι ὁ Μίνως ἐκδιώξας ἐκ τῶν Κυκλάδων τοὺς ξένους ἀποίκους καὶ ἀντικαταστήσας αὐτοὺς διὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν, διένειμε τὰς νήσους εἰς τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, καθαρίσας, κατὰ τὴν λέξιν τῶν ἱστορικῶν, τὸ Αἶγαϊον ἐκ τῶν ξένων, οἵτινες ἦσαν πλέον ἥμισυ ἀνεκτοὶ ἔνεκα τοῦ ληστρικοῦ ἐμπορίου των (1).

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην μεταναστευόντων πολλῶν φύλων, ἰδίως Ἰωνικῶν, εἰς τὰς Κυκλάδας, αὗται ἐμονιμοποίησαν, οὕτως εἰπεῖν, τὸ Ἑλληνικὸν στοιχεῖον ἐν αὐταῖς, ὅπερ τότε ἦτο ἐτι διηρημένον εἰς τὰς τρεῖς διακεκριμένας φυλάς τὴν Ἰωνικὴν, Δωρικὴν καὶ Αἰολικὴν. Τοῦτο δὲ ἐξηγεῖται ἐκ τῶν ἐξῆς, ἐν οἷς μερικώτερον θέλει γίνεαι σύντομος λόγος περὶ τῶν ἀρχαίων οἰκιστῶν ἐκάστης νήσου τῶν Κυκλάδων.

Ἡ Θήρα κατωκίθη τὸ πρῶτον μὲν ὑπὸ Φοινίκων τῶν μετὰ τοῦ Κάδμου ἐκ τῆς Φοινίκης ἐλθόντων· κατοπιν μετὰ τὴν κάθοδον τῶν Ἡρακλειδῶν, ἀποσταλέντος ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων τοῦ Θήρα, μετ' ἀποικίας Λακεδαιμονίων καὶ Μινυῶν, μετωνομάσθη ἡ νῆσος Θήρα. (1) Ἡ δὲ Θηρασία ἐπίσης ὑπὸ Φοινίκων ὠκίσθη.

λεκτον. Οἱ φοινίκες εἶχον, ὅπερ γνωρίζομεν ἐκ βεβαιωτάτων μαρτυριῶν, ἀποικίας ἐν πολλαῖς νήσοις τοῦ Αἶγαίου καὶ εἰς ὅχι ὀλίγας παραλίας τῆς Ἑλληνικῆς Ἠπείρου. Φοινίκες ἀπώκησαν εἰς Ῥόδον, Θήραν, Μῆλον καὶ περαιτέρω εἰς Αἴμνον, Σαμοθράκην, Θάσον, ἐνθα ἥνοιζαν τὰ τότε μεταλλεῖα τοῦ χρυσοῦ... Οἱ Ἕλληνες ἔλαβον παρὰ τῶν φοινίκων οὐ μόνον ἐμπορεύματα, ἀλλὰ καὶ θρησκευτικὰς ἰδέας καὶ λατρείαν... κτλ. (Σχοίμαν. ἐνθ' ἀνωτέρω).

(1) Ὁ Θήρας οὗτος ἐγένετο ἀμέσως δεκτὸς ὑπὸ τῶν κατοίκων τῆς νήσου, οἵτινες προὔτιμων τὸν Λακεδαιμόνιον τοῦτο οἰκιστὴν τοῦ Μεμβλιάρου, ὃν εἶχεν ὁ Κάδμος ὀνομάσει βασιλέα τῶν ἐκεῖ ἀποί-

Τῆς δὲ Ἡάρου πρῶτοι οἰκισταὶ ἀναφέρονται οἱ Κρήτες, ἐξ οὗ καὶ Μινῶα ὑπὸ τῶν υἱῶν τοῦ Μίνως ἐκλήθη, τῆς δὲ Ὀλῖάρχου πρῶτοι ἀποικοὶ ἦσαν Φοῖνικες (1). Μετὰ τούτους ἐγκατέστη ἐν αὐτῇ ἡ Ἰωνικὴ φυλὴ (2).

Ἡ δὲ Ἰος πρῶτους οἰκιστὰς ἔσχεν Φοῖνικας, ἐξ ὧν καὶ Φοινίκη τὸ πρὶν ἐκαλεῖτο (1). κατόπιν, τούτων ἐκδιωχθέντων, ἐγκατέστησαν ἐν αὐτῇ Ἰωνες, ἐξ οὗ καὶ ἡ νῆσος Ἰος μετωνομάσθη.

Καὶ τῆς Μήλου δὲ πρῶτοι οἰκισταὶ οἱ Φοῖνικες ἀναφέρονται, ἐξ οὗ καὶ Βυβλὶς ἐκλήθη ἕνεκα τῶν Βυβλίων Φοινίκων μετ' αὐτοὺς ἐγκατέστη ἀποικία Λακεδαιμονίων (2).

Ἡ δὲ Δήλος πρωτίστους κατοίκους ἔσχε τοὺς Πελασγούς, ἐξ οὗ παλαιάτατα Πελασγία ἐκαλεῖτο περὶ τοὺς χρόνους τοῦ Δευκαλίωνος (3). Κατωκλήθη δ' ἔπειτα ὑπὸ Δρυόπων,

κων του. Παραβ. Πausan. ἐν Ἀχαΐκ. 2. — Στράβ. 8. σελ. 347. — Ἡρόδοτ. ἐν Β. 4. κ. 151 καὶ ἐξῆς. — Ἡ ἀποικία αὕτη ἀπεστάλη μίαν γενεάν πρὶν ἢ ἐκπλεύσωσιν οἱ Ἴωνες, ἐξ Ἀθηνῶν. Τάχιστα δ' οἱ ἀποικοὶ τῆς Θήρας εἶχον πολλαπλασιασθῇ καὶ τοσοῦτον, ὥστε καὶ ἀλλαχοῦ ἀποικίαν νὰ ἐπέμψωσιν, εἰς τὴν Κυρήνην. Παραβ. Καλλιμ. Ὑμν. εἰς Ἀπολ. στ. 75, 76 — Πίνδαρ. Πυθ. 4. π. 10 — Στράβ. 6. 10. σ. 484, 6. 8, σ. 347 — Εὐστάθ. εἰς Διον. Περιηγ. στ. 530 — Εὐσεβ. Χρον. 6. 2. σ. 115 — Ἰσοκρ. εἰς Φίλιπ. § 11. σ. 80 ἐκδ. Κορ. κλπ. — Ἑλληνικά ὑπὸ I. P. Ῥαγκαβῆ τομ. Γ', ἐν Κυκλ.

(1) Στέφαν. Βυζαντ. ἐν λ. Ὀλῖαρος. — Χούδσον. τόμ. 4. σ. 37 — Εὐστάθ. εἰς Διονίσ. περιηγ. ἐν 83 στ'. 526.

(2) Ἡρόδοτ. Β. 8 κεφ. 48 — Θουκυδ. 13. 5 κεφ. 84 καὶ 112 — Κόνων Διηγ. 36. — Πλούταρχ. ἐν τῷ περὶ γυναικ. ἀρετῆς. — Ἑλλ. Πραγμ. ἐν Κυκλ.

(3) Raoul Rochette ἐν τῷ πρὶ Ἑλλ. Ἀποικ. Τόμ. I. καὶ IV. σελ. 272, 274. — Ἑλλ. Πραγμ. ἐν Κυκλ.

Καρῶν καὶ Κρητῶν (1) ὑπὸ τὸν ἀρχηγὸν Ἀνίωνα ἐπὶ Μίνωος.

Ἡ δὲ Κέως ὠκλήθη πρότερον μὲν ὑπὸ νυμφῶν, κατὰ τε τὸν Πλίνιον καὶ Ἡρακλείδην τὸν Ποντικόν (2). Κατ' ἄλλους δὲ ὑπὸ τοῦ Ναυπακτίου Κέω καὶ κατ' ἄλλους ὑπὸ Ἴωνων Ἀθηναίων (3).

Δρύορες δὲ τῆς Κύθνου λέγονται οἱ πρῶτοι οἰκισταὶ (4). ἦσαν δὲ οὗτοι οἱ ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους καταπολεμηθέντες καὶ διασπαρέντες κάτοικοι τῆς Οἴτης.

Ἡ δὲ εἰς Σέριφον ἀποσταλεῖσα πρώτη ἀποικία λέγεται Αἰολική, καίτοι τοῦ Ἡροδότου ῥητῶς λέγοντος τοὺς Σεριφίους Ἴωνας ἐξ Ἀθηνῶν (5). Ἴωνες δὲ ἐκ τῶν ἐξεληθόντων τῶν Ἀθηνῶν μετὰ Νηλέως τοῦ Κάδμου λέγονται καὶ οἱ πρῶτοι ἀποικοὶ τῆς Τήνου (6). Τοὺς αὐτοὺς ἀναφέρουσιν ὡς ἀποίκους καὶ τῆς Σίφνου (7). Τῆς δὲ Φολεγάνδρου καὶ Ἀμοργοῦ Κρήτες ἦσαν οἱ πρῶτοι ἀποικοὶ, ἐξ ὧν ἡ μὲν Ἀμοργὸς Μινῶα τότε ἐκλήθη, ἡ δὲ Φολεγάνδρος ἐκ τοῦ Φολεγάνδρου τοῦ υἱοῦ τοῦ Μίνωος (8). εἶνε δὲ γνωστὸν ὅτι οἱ Νάξιοι τετρακόσια περίπου ἔτη μετὰ τὰ Τρωϊκὰ ἐπεμψαν

(1) Διόδωρ. Σικ. Β. 5. κεφ. 80 — Ovid. ἐν μεταμορφ. Β. 13, 5, στ. 640 καὶ ἐξῆς. — Στράβ. β. 10 σ. 486 — Raoul Rochette Ἑλλ. Ἀποικ. Τ. Ι. κ. 6. σ. 448 καὶ Τ. 2 κ. 4. σ. 149. — Θουκιδ. Βιβλ. Α'. 8. — Σέρβιος εἰς Εὐργιλ. Αἰνείαδ. Β. 3, κ. 80 — καὶ Ἑλλην. Παγκ. ἐν Κυκλ.

(2) Plin. 2, 94, 4, 20. — Ἡρακλ. Ποντ. Ἀποσπ. ἐν λ. Κεῖων.

(3) Αὐτόθι 9. σ. 210 ἐκδ. Κοραῆ. — Ἡροδοτ. Β. 8. κ. 46.

(4) Ἑλλην. Παγκαθῇ τομ. Γ'. ἐν Κυκλ. νήσους. — Στέφ. Βυζαντ. ἐν λ. — Raoul Rocette Ἀποικ. Ἑλλ. Τ. Ι. κεφ. 6. σ. 439.

(5) Ἡροδοτ. Β. 8. κ. 36. — Ἑλλην. Παγκ. αὐτόθι.

(6) Εὐσταθ. Σχόλ. εἰς Διον. περιηγ. — Ἑλλην. Παγκ. αὐτόθι.

(7) Ἡροδοτ. Βιβλ. 7. κ. 48.

(8) Στέφ. Βυζαντ. ἐν λ. — Ἑλλην. Παγκ. αὐτόθι.

ἀποικίαν εἰς Ἀμοργόν, κατόπιν δὲ καὶ Σάμιοι (1). Καὶ τῆς Ἀνδροῦ δὲ ὁ πρῶτος ἀποικὸς ἡγεμῶν ἦτο Κρῆς καὶ ἐκ τούτου, Ἀνδρέως λεγομένου, καὶ ἡ νῆσος ὠνομάσθη (2). Τέλος δὲ τῆς Νάξου τῆς μεγαλειτέρας τῶν Κυκλάδων Θρᾶκες ὑπῆρξαν οἱ πρῶτοι ἀποικοὶ, κατόπιν δ' οἱ Ἥλειοι καὶ τέλος οἱ ἐξ Ἀθηνῶν μετὰ τοῦ Νηλέως ἐλθόντες Ἴωνες (3).

Ποῖοι δὲ τῆς Σύρου ἦσαν οἱ πρῶτοι οἰκισταί, θέλομεν ἐν τοῖς κατόπιν λεπτομερέστερα μάθει, διότι ὡς ἐκ τοῦ ἀντικειμένου τῆς παρούσης συγγραφῆς, περὶ ταύτης ἰδίᾳ πρόκειται.

Τοιαυτὰ τινα εἰσὶ γνωστὰ ἱστορικώτερον περὶ τῶν πρώτων οἰκιστῶν τῶν Κυκλάδων. Καὶ μέχρι μὲν τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου ἡ ἐνότης τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους δὲν εἶχεν ἐκδηλωθῇ συμπαγῆς, αἱ δὲ πόλεις αὐτοῦ ἀπετέλουν κρατίδια μεμονωμένα καὶ αὐτοδιοικούμενα. Ἀφ' ἧς ὅμως ἐποχῆς ἐξηγέρθη ἡ συνείδησις τῶν Ἑλλήνων διὰ τοῦ πραξικοπήματος τοῦ Πάριδος προσβαλόντος τὴν Ἑλληνικὴν φιλοτιμίαν, τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ἐγερθὲν ὡς εἰς ἄνθρωπος ἐξεδήλωσε πανηγυρικῶς τὴν ἐθνικὴν αὐτοῦ ἐνότητα. Ἡ ἐπὶ Τροίαν ἐκστρατεία τῶν Ἑλλήνων συνεκέντρωσεν εἰς ἓν τὰς διαφόρους τῶν Ἑλλήνων φυλάς· αἱ γείτονες πόλεις ἀδελφοποιήθησαν, αἱ νῆσοι τῶν Κυκλάδων ἤρχισαν βαθμηδὸν διακρινόμεναι ὑπὸ ἓν κοινὸν ὄνομα· ἰδίως δὲ, ἀφ' ἧς ἐποχῆς ἡ Δῆλος ἐκηρύχθη ἱερὰ νῆσος, αἱ κύκλω αὐτῆς κείμεναι νῆσοι ἤρχισαν πέμπουσai εἰς αὐτὴν θεωροὺς καὶ θυσίας καὶ χοροὺς παρθένων· οὕτω δὲ καθιερώσασαι διὰ τοῦ θρησκευτικοῦ ἐθίμου τὰς μεγάλας ἐκεῖνας πανηγύρεις, ἐπὶ πλέον συνεχρωτίσθησαν ἀλλήλαις, συνταυτίσασαι μέχρι τινος τὰς τύχας των καὶ ὑπὸ τὸ κοινὸν αὐτῶν

(1) Στέφ. αὐτόθι. — Σουΐδας ἐν λ. Συμμάς.

(2) Διοδ. Σικελ. Β. 5. κ. 79 — Παυσαν. Φωκ. κ. 13.

(3) Αἴλιαν. Ποικ. Ἰστ. Β. 8. κ. 5. — Raoul Rochette Τόμ. 3. κ. 10.

διακριθεῖσαι ὄνομα (1). Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἦσαν δώδεκα αἱ ἐξῆς : Κέως, Κύθνος, Σέριφος, Σίφνος, Μῆλος, Κίμωλος, Πάρος, Νάξος, Σύρος, Μύκωνος, Τήνος καὶ Ἄνδρος. Κατόπιν δὲ προσετέθησαν αὐταῖς καὶ τρεῖς ἐλάσσονος μεγέθους καὶ ἐλάσσονος λόγου ἄξιαι, ἡ Πρεπέσινθος, ἡ Γύαρος καὶ ἡ Ὠλῖαρος· καὶ οὕτω αἱ δεκαπέντε αὗται νῆσοι περιελήφθησαν εἰς τὸ κοινὸν αὐτῶν ὄνομα Κυκλάδες, ὡς κύκλω τῆς Δήλου κείμεναι (2).

Ἐντὸς βραχυτάτου χρόνου ἡ Δήλος κατέστη κέντρον πολιτικῆς ἐνώσεως καὶ ἐμπορεῖον ὀνομαστόν (2). Αἱ περὶ αὐτὴν νῆσοι καίτοι κατ' ἀρχὰς ἰδίου ἐχουσαι βασιλεῖς, βαθμηδὸν

(1) Στράβ. 6. 10 σ. 485. — Ὀμῆρ. Ὀδύσ. Ο. στ'. 405 — Ἑλλην. Ραγκ. ἐν Κυκλ.

(2) Οἱ εὐφαντασίωτοι Ἕλληνας, λέγει ὁ σοφὸς Γερμανὸς Κόντσε, εὔρον τρόπον νὰ ἐξηγήσωσι τὴν ἐν τῷ ταπεινῷ νησιδρίῳ τῆς Δήλου διατριβὴν τοῦ θεοῦ Ἀπόλλωνος· ἐνταῦθα ἔτεκεν τὸ τέκνον τῆς ἡ πάντοθεν ἀποδιωκομένης Λητῶ. Ἡ ἐπαγγελία τῶν τιμῶν καὶ τῶν ὠφελημάτων, ἃτινα παρεῖχεν ἡ Δήλος ἐνομίσθησαν ἀμοιβὴ οὐχὶ μικρά. Ὁ Ὀμηρικὸς ὕμνος περιγράφει διὰ μακρῶν τὴν συρροὴν τῶν ἰώνων μετὰ τῶν ἐλκεσιπέπλων γυναικῶν καὶ τῶν παιδίων των, τὰς θυσίας καὶ τὰς πνυγύρεις.

Δις δὲ ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἠκμασεν ἡ Δήλος, ἐπὶ τῆς ὑπὸ τοῦ θεοῦ προστατευομένης εἰρήνης, ὡς συνέδριον τῆς Ὀμοσπονδίας καὶ μετὰ τὰ Μηδικά, ὡς κοινὸν ταμεῖον· ἀλλὰ καὶ ἀφ' οὗ ἐξέλειπεν αὐτόθεν ἡ πολιτικὴ δύναμις ἐξηκολούθησαν ἀκμάζοντα τό τε ἐμπόριον καὶ ἡ ἐπιμιξία ἔνεκα λόγων καὶ δὴ ἔνεκα τῆς ἐορτῆς τῶν Πυθίων. Εἰς τὸ ἀκρότατον τῆς ἀκμῆς ἔφθασεν ἡ Δήλος ὅτε ἡ ζυλοτυπία τῶν Ῥωμαίων κατέστρεψε τὴν Κόρινθον καὶ τὸ ἐμπόριόν της. Τότε ἡ Δήλος ἀπέβη ἡ μεγίστη ἀγορὰ τῶν δούλων ἐν τῇ ἀνατολικῇ μεσογείῳ· ἀλλ' ἐπὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας καίριον κατὰ τῆς Δήλου τραῦμα κατήνεγκεν ἡ πειρατεία ἡ ἐρημώσασα τὰς νήσους καὶ τὰς ἀκτὰς.

Τελευταῖον ἐσβέσθη ὁ ἀστὴρ τοῦ Ἀπόλλωνος ἐπὶ Τουρκοκρατίας, ὁπότε καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις νήσοις οἱ κάτοικοι ἀπὸ τῆς παραλίας ἀνέ-

συνεξωμοιώθησαν κατὰ τὸ πολίτευμα καὶ ἀπετέλεσαν εἰδὸς τι ὁμοσπονδίας, εὐνοήτου ἄλλως ριὰ τοῦ κοινοῦ ὀνόματος καὶ τῶν κοινῶν αὐτῶν ἐορτῶν καὶ πανηγύρεων, ἐν αἷς ἐξεῖχε ἡ ἰωνικὴ φυλὴ, ἥτις ἀπετέλει τὸ πλεῖστον τοῦ πληθυσμοῦ τῶν Κυκλάδων (1).

Τὸ εὐφαντασίωτον τῶν κατοίκων καὶ τὸ ἐκ τῆς γειτνιασέως τῆς ἱερᾶς Δήλου ἐξαπτόμενον φιλόθρησκον αὐτῶν, διέπλασαν χαριστάτας μυθοπλαστίας. Οἱ ἔρωτες τῆς Ἀριάδνης καὶ τοῦ Θησέως ἐπὶ τῆς Νάξου, τὰ συμβάντα τοῦ Περσέως καὶ Πολυδέκτου ἐπὶ τῆς Σερίφου καὶ ἄλλα μυθολογήματα συνέδεσαν τὰ ὀνόματα τῶν νήσων τούτων μὲ ὅ,τι χάριεν καὶ ποιητικὸν παρέδωκεν ἡμῖν ἡ ἀρχαία Ἑλλάς. Ἐντεῦθεν δὲ καὶ αὕτῃ ἡ ὀνομασία τῶν νήσων, οἷον τῆς Νάξου ἀπὸ τὸν Νάξον τὸν υἱὸν τοῦ Ἐνδυμίωνος, ἔραστοῦ τῆς Σελήνης, τῆς Μυκῶνου ἀπὸ τὸν Μύκωνον, τῆς Φολεγάνδρου ἀπὸ τὸν Φολέγανδρον, καὶ τῶν λοιπῶν, ὧν οἱ πρῶτιστοι ἡγεμόνες ἀπεθανάτισαν τὰ ὀνόματά των, δόντες αὐτὰ εἰς τὰς νήσους των.

Ἡ Ἰωνικὴ φυλὴ ἐπικρατήσασα βαθμηδὸν εἰς τὰς Κυκλάδας προητοίμασεν ἐν τοῖς μετέπειτα χρόνοις τὴν ὑποταγὴν αὐτῶν εἰς τὴν ὑπερτάτην κυριαρχίαν τῶν Ἀθηναίων. Μετασχοῦσαι δὲ τῶν πανελληνίων ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἐποχῇ πολέμων (2), ὑπαχθεῖσαι δὲ κατόπιν εἰς τὴν συμμαχίαν τῶν Ἀθηναίων,

ἦσαν εἰς τὴν μεσόγειον ἡ μικρὰ Δῆλος ἄμοιρος ὀρέων οὐδὲν ἡδύνατο νὰ παράσχωι καταφύγιον. Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην διακοπεῖσθαι τῆς ἐπιμιξίας ἐσκοτίσθη καὶ ἡ δόξα τοῦ Αἰγαίου. (Δύο Ἑλλ. νῆσοι ὑπὸ τοῦ Κ. Κόντζε μστάρ. Κλ.)

(1) Παπαρ. Ἑλλ. Ἰστ. Α'. σ. 297.

(2) Ἐκ τῶν Κυκλάδων νήσων μετέσχον τοῦ ἀρχαίου κατὰ τῶν βαρβάρων πολέμου καὶ σύμμαχοι τῶν Ἀθηναίων ἐγένοντο αἱ ἐξῆς :

Ἡ Κύθνος παρέσχε μίαν ναῦν καὶ μίαν πεντηκόντορον κατὰ τῶν Περσῶν. (Ἡρόδοτ. Β. 8. κ. 46). Ἡ Κέως παρέσχεν εἰς τὸν ἐν Σαλα-

συνεταύτισαν τὴν τύχην των καὶ ὑπέκυψαν ἀλλήλοδιαδόχως εἰς τοὺς Μακεδόνας βασιλεῖς, εἰς τοὺς Ῥωμαίους, εἰς τοὺς Λατίνους καὶ μέχρι τῆς ἑλληνικῆς παλιγγενεσίας εἰς τοὺς Ὀθωμανοὺς. Τὰ αὐτὰ περίπου ὑποστᾶσαι δεινὰ, τὰς αὐτὰς ἐρημώσεις καὶ ἐπιδρομὰς τῶν τε κατακτητῶν καὶ πειρατῶν ἀπεγυμνώθησαν μὲν κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας τῶν φυσικῶν αὐτῶν καλλονῶν ἄσημον δὲ κατὰ τοὺς αἰῶνας τούτους, τοὺς σκοτεινοὺς διὰ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα, ἀφῆκαν ἱστορίαν. Οὐχ' ἦττον δὲ μὲ ὄλην αὐτῶν τὴν γύμνωσιν, διατηροῦσι πολλὰι τούτων ἔχνη ζωηρὰ τῆς ἀρχαίας αὐτῶν καταστάσεως, καὶ παρέχουσι περίεργον ἐν πολλοῖς ὕλην ἱστορίας καὶ μελέτης(1).

μῖνι Ἑλλήν. στόλον δύο τριῖρεις καὶ δύο πεντηκοντόρους. (Ἡρόδ. Β. 8. 1. 46). Ἡ Νάξος μετέσχε καὶ ναυτικῶς καὶ κατὰ ξηρὰν ἐν Πλαταιαῖς (Διοδ. Σικ. Β. 5. κεφ 52)· εἶχε στρατὸν ἐν αὐτῇ τῇ νήσῳ ἐξ ὀκτὼ χιλιάδων μαχητῶν, ὅσον σχεδὸν τακτικὸν στρατὸν ἔχει σήμερον σύμπασα ἡ Ἑλλάς. (Παπαρ. Ἑλλήν. Ἱστορ. Τόμ. Α'. 297.)

Ἡ Σέριφος καὶ ἡ Σίφνος ἔπεμψαν εἰς τὴν ἐν Σαλαμῖνι κατὰ Περσῶν ναυμαχίαν ἀνὰ μίαν πεντηκόντορον. Καὶ ἡ Τήνος δὲ μετέσχε τοῦ κατὰ Περσῶν πολέμου καὶ ἐνεγράφη εἰς τὸ ἀνατεθὲν ἐν Ὀλυμπίᾳ ἐπίγραμμα τῶν μετασχόντων τοῦ πολέμου Ἑλλήνων. Ἐπ' Ἰσῆς καὶ ἡ Πάρος, πέμψασα μίαν ναῦν καὶ ἡ Ἄνδρος. Ἡ δὲ Θήρα καὶ Μῆλος δὲν ἤθελον νὰ ὑπαχθῶσιν εἰς τὴν συμμαχίαν τῶν Ἀθηναίων (Θουκιδ. Βιβλ. 2. κ 9), μολονότι καὶ ἡ Μῆλος ἠγωνίσθη ἐν Σαλαμῖνι κατὰ τῶν Περσῶν διὰ δύο πεντηκοντόρων. Ἐπὶ τέλους δὲ καὶ αὗται ὑπετάχθησαν. Περὶ δὲ τῆς συμμετοχῆς καὶ συμμαχίας τῆς Σύρου ἐν οἰκείῳ τόπῳ τίθενται τὰ εἰδὸτα λεπτομερέστερον.

(1) Ἡ θῆα πασῶν τῶν Κυκλάδων, λέγει ὁ πολυμαθὴς Lacroix εἶναι ὁμοία. Δὲν διακρίνει τις πλησιάζων πρὸς αὐτὰς εἰ μὴ βράχους τραχεῖς, ἀπορρώγας καὶ αὐχμηροὺς, πολλαχοῦ δὲ κεκομμένους ὡς δι' ἀξίνης. Ὁ χειμὼν εἶν' ἐν αὐταῖς γλυκύτατος, εἶναι ἡ μόνη ἐποχὴ, καθ' ἣν ἀκούονται βρονταί. Ἐν γένει δὲ οἱ ἀνεμοὶ εἰσὶν ἄστατοι κλπ». (Lacroix, îles de la Grèce). «Αἱ Κυκλάδες, λέγει ἕτερος περιηγητὴς

Αἱ Κυκλάδες ὑπῆρξαν ἐκ παλαιτάτων χρόνων πλούσιαι εἰς προϊόντα καὶ μεταλλεῖα. Ἡ Πάρος καὶ ἡ Τήνος διὰ τὰ ὀνομαστὰ μάρμαρά των, ἡ Νάξος διὰ τὰ ποικίλα προϊόντα καὶ τὸν οἶνόν της, ἐπ' ἴσης ἡ Θήρα διὰ τὸν οἶνον, ἡ Μῆλος καὶ ἡ Σέριφος διὰ τὰ μεταλλεῖα των (1), ἀπελάμβανον διὰ τῆς ἐμπορίας τῶν προϊόντων των ἐν ἀνέσει τὴν ὕλικήν εὐημερίαν των.

οὗ τὰς ἐντυπώσεις παρατίθησιν ὁ προμνησθεὶς Lacroix, αἱ Κυκλάδες, ἃς οἱ ποιηταὶ εἰκονίζουσιν τοσοῦτον χαρίεσσας, παρέχουσιν ἀνέλπιστον διὰ τὴν φαντασίαν ξηρότητα. Πόσον ἐξυψοῦται ἡ φαντασία τινος φθάνοντος εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἐρχόμενος ἐξ Εὐρώπης, ὀλίγον πρὶν ἰδῆ κατὰ πρῶτον τὴν Πελοπόννησον, μόλις διακρινομένην, καθορᾷ εὐθὺς διαψευδομένης τὰς ἐλπίδας του. Βλέπει δεξιόθεν ὑπὸ τὸ ὄνομα τῶν Κυθήρων βράχον τραχὺν κλπ. . . . Κατόπιν θὰ πλησιάσῃ πρὸς τὴν Μῆλον, . . . τὴν Πάρον, τὴν Ἀντίπαρον, τὴν Σύρον καὶ πανταχοῦ θὰ εὕρῃ τὴν ἰδίαν γύμνωσιν. Ἐὰν δὲ στρέψῃ τὸ πηδάλιον θέλεις ἰδεῖ εἰς τὴν ἐτέραν ἄκραν τοῦ Ἀρχιπελάγους τὴν αὐτὴν στεῖρωσιν. Τὸ πλεῖστον τῶν νήσων τούτων εἶνε μέγιστοι βράχοι οὐ μόνον ἀκαλλιέργητοι, ἀλλὰ καὶ μὴ παρέχοντες φαινόμενα καλλιεργησίμου γῆς. Ἐν τούτοις ἂν παραδεχθῇ τις ὅτι αἱ γαῖαι αὗται δὲν ἐκαλλιεργήθησάν ποτε, θέλει εὐρεθῇ ἀντιλέγων πρὸς μέγαν ἀριθμὸν μαρτυριῶν. Ἄλλοτε, κατὰ τὰς πληροφορίας τῶν ἀρχαίων, ἦσαν κατὰ φύτον. Ὡστε πρέπει νὰ πιστεύσωμεν ὅτι ἡ ἐξολόθρευσις τῶν δασῶν των εἶνε ἡ αἰτία τῆς ἐνεστώσης ξηρασίας των· οὗτος τοῦλάχιστον εἶνε ὁ μόνος λόγος, ὃν δύνανται νὰ προσάξωσι. (Αὐτόθι ἐνθ' ἀνωτέρω).

(1) Περὶ ὀρυκτῶν ἐν ταῖς νήσοις τῶν Κυκλάδων παρέπεμψα ἄνωθεν εἰς τὰς ἀρμοδίας πηγὰς τὸν ἀναγνώστην. Ἐνταῦθα παρατίθημι τινὰ περὶ τούτων. Ἀστυνομικὴ ποσότης χρυσοῦ συνελέγετο ἐν Σίφῳ ἥτις καθ' ὅλον τὸν ΣΤ' αἰῶνα π. Χ. συγκαταριθμεῖτο μεταξὺ τῶν πλουσιωτέρων κοινοτήτων τῆς Ἑλλάδος . . . Εὐρίσκεται ἐπ' ἴσης σιδήρος ἐν Εὐβοίᾳ, ἐν Βοιωτίᾳ καὶ ἐν Μήλῳ. Ἐξαιρέτως δὲ ἐν Σερίφῳ σώζονται ἐτι καταφανῆ τὰ λείψανα τῆς ἀρχαίας μεταλλουργίας. Δ α ὕ ρ ι ο ν Α. Οἶκ. — Grotte Ἑλλ. Ἰστ. III, 2. I.

Γόνιμοι οὐχ ἤττον ὑπῆρξαν αἱ Κυκλάδες, καὶ εἰς ἄνδρας δι-
ασήμους ἔν τε τῇ ποιήσει, τῇ πεζογραφίᾳ καὶ φιλοσοφίᾳ. Ἡ Πά-
ρος εἶνε πατρίς τοῦ Σκόπα, τῶν ποιητῶν Προδίκου καὶ Ἀρχιλό-
χου, ἀπέναντι τοῦ ὁποίου οἱ Ἰουβενάλιοι καὶ Προπέρτιοι τῆς
Ῥώμης δὲν θαμβοῦσι τὸν ἀναγνώστην. Ὁ χαριέστατος καὶ

αὐθαίρετος ἀκόμη λέγει ὁ κατὰ τὸ 1700 ἐπισκεφθεὶς τὴν Κίμω-
λον Tournefort, λείψανα ἐργοστασίων καὶ κλιβάνων ἐν οἷς τὸ μέ-
ταλλον κατεργάζεται· ἀλλὰ δὲν τολμῶσιν οἱ κάτοικοι ἵνα ἐπαναλά-
θωσι τὴν ἐκμετάλλευσιν ἀνευ ἀδείας τῶν Τούρκων, οἵτινες ἐπὶ τῇ
προφάσει ὅτι πρόκειται περὶ μεγάλων κερδῶν θέλουσιν ἐπιβαρύνει
αὐτοὺς διὰ φόρων. Οἱ Κιμῳάριοι πιστεύουσιν ὅτι τὰ κύρια μεταλλεῖα
τῆς νήσου αὐτῶν κεῖνται ἀντικρὺ τοῦ μικροῦ τῆς Μήλου λιμένος
Πολλῶνια. Relation d'un voyage Tom. I. 4. σ. 145 καὶ
Δαύριον ἐνθ' ἀνωτέρω. — Ἡ δὲ Μήλος εἶνε βράχος σπογγώδης πε-
ριέχων μεταλλεῖα σιδήρου ἐξ ὧν ἔλαβε τὸ ὄνομα καὶ ἡ θέσις αὐτῆς
Σιδερογῖάννης. (Αὐτόθι). — Περὶ δὲ πλουσιῶν μεταλλείων
χρυσοῦ καὶ ἀργύρου ἐν Νάξῳ καὶ περὶ πλουσιῶν τοιούτων μεταλλείων
ἐν Σίφνῳ πολλὰ ἐκτίθησιν ὁ ῥηθεις Tournefort καὶ ἡ ἐπισκεφθεῖσα
τὴν Ἑλλάδα ἐπιστημονικὴ τῶν Γάλλων ἐπιτροπὴ. Ἐν Σίφνῳ μάλι-
στα ἐγένοντο ἀπόπειραι ἐκμεταλλεύσεως περὶ τὰ μέσα τοῦ 17 αἰῶνος
ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἀποτυχούσαι διὰ τῆς ἐπιδεξιότητος τῶν Σιφνίων
(ἐν Tournefort ἐν σ. 175). — Ἐν Μυκῶν κατὰ τὴν θέσιν Μαυρο-
σπηλῖα ὑπάρχει λόφος πλήρης ὀξυδιωμένου σιδήρου παριστῶν
θέαμα ἀληθοῦς βέουματος λάβας, ἐξ οὗ εἰσάγεται ἡ ὑπαρξίς ἄλλοτε
μεταλλεῖον σιδήρου. Expedition scientifique de Morée, σ. 54.
— Ἡ Σύρος περιέχει σίδηρον ὅστις καλλιεργηθεὶς ὑπὸ τῶν ἀρ-
χαίων δύναται καὶ πρὸς τοὺς νεωτέρους ἐτι νὰ καταστῇ ὠφέλιμος.
(Αὐτόθι ἐνθ' ἀνωτέρω).

Ἀρχαῖα μεταλλικὰ τῆς φύσεως ἢ τοῦ ἀνθρώπου ἐρείπια δεικνύου-
σιν ἱκανῶς εὐρὺν τὸν ὀρίζοντα τῶν ἐνδιαφερόντων ἡμᾶς τοπολογικῶν
συμπτωμάτων. Ἄς ἐκτείνωμεν τὴν νοσητὴν ταύτην γραμμὴν ἀπὸ τῶν
μεταλλικῶν τῆς Ἰπᾶτης καὶ Λιδηψοῦ ὕδατων μέχρι τῆς μελανῆς
νεφέλης, ἥτις ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων ἀπειλεῖ τὰ λείψανα τῆς πα-

ἐρωτικώτατος Σιμωνίδης ἦτο Ἀμοργίνος, ὁ στωμύλος Βαχυλίδης Κεῖος, ὁ δὲ φιλόσοφος Φερεκύδης ὁ ἐκ Σύρου ἀρκεῖ ὅπως θεωρεῖται ἡ δόξα τῶν νησιωτῶν, ὡς θέλομεν ἐν αἰκείῳ τόπῳ ἰδεῖ.

Ἦρὶν περατώσω τὸν γενικὸν περὶ Κυκλάδων ἐνταῦθα λόγον κρίνω εὐλογον ἔν' ἀπὸ τοῦδε προσθέσω ὅτι αἱ νῆσοι αὗται δὲν διεκρίνοντο ὑπὸ τὸ γενικὸν αὐτῶν ὄνομα τῶν Κυκλάδων καθ' ὅλους τοὺς αἰῶνας μέχρι τοῦ νῦν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τινα χρόνον Δωδεκάνησα καὶ Δουκάνησα ἐκαλοῦντο καὶ αὐτὸ δὲ τὸ Αἰγαῖον καὶ ἐν γένει τὸ Ἀρχιπέλαγος Ἀσπρη θάλασσα, ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἐκαλεῖτο. Ἀλλὰ περὶ τούτων, ὡς καὶ περὶ τῶν ἐπὶ Βυζαντινῶν, Λατίνων καὶ Τούρκων διοι-

λαιῶς Στρεγγύλης (Θήρας), καὶ ἰδοὺ ὁ προχειρότερος γεωγραφικὸς χάρτης παριστᾷ τὰς νήσους Ἑλένην, Κέα, Κύθον, Σέριφον, Σίφον, Κίμωλον, Μῆλον καὶ Θήραν, ὡς ἐξακολουθήσιν τῆς Ἀσπρηθῆς ἄκρας, ἐν ᾧ αἱ λοιπαὶ Κυκλάδες φαίνονται ὡς παρέκθασις τῆς Κυβοῖκῆς. Τὰ μεταλλικὰ συμπτώματα ἀπαντῶνται μετὰ τοσαύτης βεβαιότητος κατὰ τὴν ἐξακολουθήσιν τῆς γραμμῆς ταύτης, ὥστε ὑπὸ πάντων μαρτυρεῖται ἡ κατὰ τὸ μέρος τοῦτο τῆς Ἑλλάδος μεγάλη δραστηριότης τῆς δυνάμεως ἐκείνης, ἥτις ἀνεκίνησε τὴν ἐν τοῖς σπλάγχθοις τῆς γῆς μεταλλικὴν μάζαν. (Δαύρ. Α. Οἶκον. σελ. 128).—Καὶ τὸ ἐν Μῆλῳ δὲ θεῖον καὶ αἱ λοιπαὶ ἡφαιστειώδεις ὕλαι μαρτυροῦσι τὸ ὑφαιστιογενὲς πολλῶν νήσων τῶν Κυκλάδων. «Αἱ νῆσοι Δῆλος, Ρόδος, Ἀνάφη, Μῆλος καὶ πολλαὶ ἄλλαι ἀνέδυσαν ἐκ τοῦ πελάγους κατὰ τὰς διηγήσεις τοῦ Πλινίου, τοῦ Στράβωνος, καὶ τοῦ Πλουτάρχου δι' ἡφαιστειῶν δυνάμεων. Καὶ τῶ ὄντι φέρουσιν αὗται, κατὰ τὰς μαρτυρίας νεωτέρων φυσιολόγων, προφανῆ δείγματα τῆς τοιαύτης γενήσεως». (Μαθ. καὶ Φυσ. Γεωγ. Χορ. Κεφ. ΣΤ. — Ὁρυκτολογία Ἐλ. Λανδ. σ. 85. βλ. καὶ περὶ σμύρδος Νάξου κλπ.

Ἴδε καὶ Humboldt (ἐν Κόσμῳ Τομ. I. 2.) περὶ σχιστολίθων καὶ λοιπῶν μεταλλικῶν φαινομένων ἐν τῇ Πάρῳ καὶ Ἀντιπάρῳ κλπ.

κητικῶν διαιρέσεων τῶν Κυκλάδων θέλει γίνεи λόγος εἰς τὰ κατάλληλα τῆς παρουσίας συγγραφῆς μέρη.

Τοῦτο δ' ἐτι παρατηρητέον ἐνταῦθα ὅτι αὐται τὴν μὲν ἀρχαίαν αὐτῶν εὐημερίαν καὶ διασημότητα ὀφείλουσιν εἰς τὴν μικροτέραν αὐτῶν Δῆλον, ἥς ἕνεκα καὶ Κυκλάδες ἐκλήθησαν, τὴν δὲ νεωτέραν εἰς τὴν ἐπ' ἴσης μὲν μικράν τὴν ἔκτασιν, ἀλλὰ μείζονα τὸν τε πληθυσμὸν, τὸν πολιτισμὸν καὶ τὸν πλουτογόνον Σύρον, ἥς ἕνεκα ἐν σύμπαντι τῷ Αἰγαίῳ ἀνεπτύχθη ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις ἡ τοσοῦτον ζωηρὰ κίνησις καὶ εὐημερία τῶν νησιωτῶν (1), ἥτοι ἐν ἄλλοις λόγοις ὅ,τι ἐν ταῖς

(1) Ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις, λέγει ὁ μνημονευθεὶς ἀνωτέρω Γερμανὸς Κόντζε, ἡ ἐκ τῶν δεσμῶν ἐπελθοῦσα ἐπιμειξία ἐστράφη εἰς τὸ παλαιὸν αὐτῶν κέντρον· οἱ φιλέλληνες ἐὰν εἶχον τὴν δύναμιν θ' ἀποδείκνουν τοιοῦτον κέντρον ἴσως τὴν Δῆλον, ὡς ἀπέδειξαν πρωτεύουσιν τὰς Ἀθήνας, τιμῶντες ἀπλῶς τὸ ὄνομα· ἀλλ' αἱ ζωτικαὶ τῆς ἱστορίας δυνάμεις ἀπέδειξαν ὡς κέντρον τὴν νέαν πόλιν τῆς Σύρου, εἰς ἣν ἐδόθη τὸ περιττόν ἴσως κλασικὸν ὄνομα τῆς Ἑρμουπόλεως. Ἡ Δῆλος κεῖται χαμαὶ, μέγα ὄνομα, νεκρὸς τόπος, γυμνὸς καὶ πετρώδης, πλήρης ἀκανθῶν καὶ τριβόλων, ἐνθα νέμονται πρόβατα καὶ αἶγες· τὰ ἱερὰ καὶ τὰ ἄλλα αὐτῆς μεγαλοπρεπῆ κτίρια κατέπεσαν. Ἡ ἀσπλαγχνὸς πραγματικότης ἀπεπειράθη μάλιστα ν' ἀποδείξῃ λοιμοκαθαρτήριον τὸ πρῶτον κτῆμα τοῦ ἀγνωστάτου καὶ καθαρωτάτου τῶν θεῶν. Αἱ πέτραι καὶ τὸ μάρμαρον τῆς Δήλου ἐχρησίμευσεν εἰς οἰκοδομὰς τῆς Ἑρμουπόλεως ἡ ἐξαπεστάλησαν μέχρι τοῦ Βυζαντίου. Οὕτω καὶ ἐν τῇ φύσει τὰ φθίνοντα πλάσματα συντελοῦσιν εἰς τὴν γέννησιν νέων. Ἐνταῦθα ἀρκεῖ νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ὡς ἄλλοτε ἡ Δῆλος, οὕτω νῦν ἡ Σύρος ἔλαβε τὴν ὑπαρξίν ἐκ τῆς ἀκαταμαχίτου δυνάμεως τῶν αὐτῶν γεωγραφικῶν σχέσεων καὶ αἰτίων. Μικρὰ ἀπλῶς συνέβη μετατόπισις, ὡς ἐν τοῖς ἀρχαίοις χρόνοις μία πόλις παραποτάμιος μετετοπίζετο ἀπὸ τῆς μιᾶς ὕθης εἰς τὴν ἀντίπεραν. Τοιαῦται μεταθίσεις παρατηροῦνται ὅπου ἡ ζωὴ τῆς ἐμπορικῆς ἀγορᾶς δὲν ἐξήρτηται ἐκ μόνων τῶν τοπικῶν στοιχείων.» (Κόντζε, αὐτόθι ἐνθ' ἀνωτέρω).

ἀρχαίοις χρόνοις ἦτο ἡ Δῆλος πρὸς τὰς λοιπὰς Κυκλάδας ὡς πρὸς τε τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν ὀρησχευτικὴν κίνησιν, τοῦτ' αὐτὸ περίπου κατ' ἀναλογίαν εἶνε καὶ ἡ Σύρος πρὸς τὰς περὶ αὐτὴν ἀδελφὰς νήσους ὡς πρὸς τὸν πολιτισμὸν καὶ τὴν ἐμπορίαν.

Σήμερον αἱ Κυκλάδες ἀποτελοῦσαι τὸν φιλονομώτερον νομὸν τῆς Ἑλλάδος συνεισφέρουσιν οὐκ ὀλίγον εἰς τὸ κοινὴν συμφέρον τῆς πατρίδος, ἐπιδιδόμεναι συνάμα καὶ εἰς τὴν βελτίωσιν τῶν τοπικῶν αὐτῶν συμφερόντων καὶ τῆς εὐημερίας των. Ἐὰν δὲ αἱ δεξιαὶ τῶν νησιωτῶν τούτων χεῖρες χρησιμοποιήσωσι καὶ πολλαπλασιάσωσι τὰ ἐγγχώρια αὐτῶν προϊόντα, ἐὰν τῶν αἰτηθέντων παντοειδῶν μεταλλείων πραγματοποιηθῇ ἡ ἐκμετάλλευσις καὶ δοθῇ οὕτω μείζων ἐργασία καὶ πλοῦτος, ὁ νομὸς τῶν Κυκλάδων θέλει κατασταθῇ εἰς τῶν πλουσιωτέρων καὶ μᾶλλον φιλονόμων νομῶν τῆς Ἑλλάδος· διότι καὶ τὰ ἦθη τῶν νησιωτῶν διατελοῦσιν ἐτι ἀμιγῆ παρεισάκτων τινων στοιχείων τοῦ κακῶς ἐννοούμενου πολιτισμοῦ, ἀποθάντων ἐπιβλαβῶν εἰς ἄλλας ἐπ' ἴσης ἀπλοϊκὰς τῆς Ἑλλάδος κοινωνίας, καὶ ἡ φιλοπονία παρ' αὐτοῖς θεωρεῖται ἀρετὴ καὶ καθήκον καὶ αὐτῶν ἐτι τῶν γυναικῶν, χρησιμοποιούντων ἐπικερδῶς τὸν χρόνον καὶ τέλος ἔχουσι πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν πρωτεύουσαν αὐτῶν Σύρον, ἣτις, ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις, ἐν βραχυτάτῳ χρόνῳ ἀπεκατέστη οὐ μόνον τῶν Κυκλάδων πρωτεύουσα, ἀλλ' ἐν γένει πρωτεύουσα νήσος τοῦ ἐμπορίου τῆς Ἀνατολῆς καὶ Μεσογείου.

Μετὰ τὰς προκαταρκτικὰς ταύτας καὶ συντόμους περὶ Κυκλάδων σημειώσεις ἀρχεται ἡ ἱστορία τῆς νήσου Σύρου ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς (1).

(1) Πλείονα περὶ Κυκλάδων νήσων ἴδε ἐν Abbé De la Rocca *Traité complet sur les abeilles*. T. I. σ. 3—29. 1790—Marco Voscino *Rivista del Archipelago*. Venezia 1848—*Liber insularum*

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

www.libtool.com.cn

Τοπογραφία τῆς νήσου Σύρου.

Ἡ νήσος Σύρος κεκμένη πρὸς ἀνατολὰς τῆς Κύθνου, πρὸς δυσμὰς τῆς Μυκῶνου καὶ πρὸς τὸ δυτικο-νότιον τῆς Τήνου, ἔχει μῆκος μὲν 9 μιλίων, πλάτος δὲ 6 περίπου, καὶ περίμετρον 25 ὡς ἐγγιστα μιλίων (1). Βορειότερον εἶναι ὑψηλοτέ-

archipelagi de Gristof Buon de-Imonti.—Tournefort Relation d'un Voyage en Orient—Dapper, Description des Iles de l'Archipel—L. Ross. Reisen auf den Griechischen Inseln.—Louis Lacroix, Iles de Grèce.—Mourchard, Tableaux et images de l'archipel.—Sonnini Voyage en Grèce et en Turquie (1778)—Dallaway, Constant. ancienne et moderne et description des cotes et isles de l'archipel.—Henri Breuve, Relation des Voyages etc.—Boschini, L'arcipelago con tutte le isole, scogli, secche et bassi fondi (1658).—Thévenot, Relation d'un Voyage fait au Levant, (1656).—Philippe Le Bas, Itineraire etc.—Bochard, de colonies Phoeniciens.—Freret, memoires sur les anciens habitant de la Grèce.—Ghoiseul Gouffier, Voyage pittoresque de la Grèce. T. I.—F. L. Pinzani Vita del V. A. Carga. C. IX.—Mionnet Description de medailles antiques Grecques et Romains T. D.—H. P. Borrell, Unedited Greeck, καὶ ἐν Numis. Chronick T. E'.—κλπ. Στράβων, ἐν Γεωγραφ. Νῆσοι.—Ἑλληνικά ὑπὸ Ῥαγκαβῆ, Κυκλάδες—Δεκιγάλα, Στατιστ. τῆς νήσου Θήρας.—Κανακάρη, Γεωλογικ. ἱστορ. Θήρας.—Δ. Δρόσου, Ἰστ. τῆς νήσου Τήνου.—Ἀργυροπ. ἐν προλεγ. Διοικήσεως.—Π. Αἰάμπρου μον. γρ. περὶ νομ. Ἀμοργού.—Ι. Κ. Σάθα ἐν Τουρκοκρ. Ἑλλ. καὶ Ι. Νάζη βασιλ. Νάξου κλπ. κλπ. Πολλὰς ἄλλας παραπομπὰς εἰς ἑλληνας συγγραφεῖς, γεωγράφους καὶ ξένους ἱστοριογράφους παρατίθημι εἰς διάφορα τῆς παρούσης συγγραφῆς μέρη. Παράβ. δὲ καὶ τὰς προεκτεθείσας παραπομπὰς.

(1) « Syrus quam circuitu patere viginti millia passuum prodidere veteres, Mutjanus centum sexaginta » Plin. lib. 4. cap. 12.

ρα, καθ' ὅσον τὸ ὑψηλότερον ὄρος κεῖται εἰς πλάτος 37°, 28' 30" Βορ. καὶ εἶνε παράλληλῃ τοῦ τῆς Μυκῶνου ἀπέχοντος εἴκοσι μίλια (1).

Ὁ ρη. Τὸ ὑψηλότερον τῆς νήσου ὄρος ὁ Πύργος εἶναι ὕψους 1415 ποδῶν (2). Ἡ τοιαύτη ὀνομασία ὑψηλῶν ὀρέων χρησιμευσάντων ὡς προπύργια ἢ ἀκροπόλεις, εἶνε συνήθης ἐν Ἑλλάδι. Καίτοι ἐκ τῆς ὀνομασίας τοῦ ἐν Σύρῳ ὄρους τοῦτου δὲν ἐξάγεται ἀδιστακτικῶς ὅτι ἐχρησίμευσε πράγματι ὡς τοιοῦτος ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ, οὐχ ἥττον ἀξιοσημείωτον ὅτι ἡ ἑλληνικωτάτη αὕτη ὀνομασία διετηρήθη ἐκ παλαιῶν χρόνων, μὴ διαφθαρεῖσα ἢ ἀντικατασταθεῖσα οὐδ' ἐπὶ τῶν μέσων αἰώνων, οἵτινες πολλὰς παρεμβόρῳσαν ὀνοματοθεσίας (3). Ὁ Σύριγγας, ὄρος κείμενον πρὸς τὸ βόρειον τῆς νήσου μέρος, εἶνε ὕψους 943 ποδῶν, ὠνομάσθη δ' οὕτω ἢ ἐκ τοῦ ἐκεῖ ὑπάρχοντος σύριγγος ἀναδύοντος ὑγιεινότατον μεταλλικὸν ὕδωρ, ἢ ἐκ μυθολογικῆς παραδόσεως περὶ Σύριγγος καὶ Πανός, ὡς περὶ ταύτης γενήσεται ἐν ἄλλῳ τοῦ παρόντος βιβλίου

(1) « Syra ou Syros est située presque au centre des Cyclades, vers le 37e degré 22 minutes de latitude et le 42 degré 14 minutes de longitude. Sa longueur da N. O. ou S. E. est d'environ 14 milles et sa largeur de l' O. à l' E. de 6 à 7 milles ; ce qui lui donne au moins 40 milles de côtes, quoique on ne les estime communement qu' à 36 dans le pays ». Abbé De la Rocca Tr. Com. sur les ab. T. A. ch. II. Ασπομερέστερα ἴδε ἐν Διμενοδ. I. Τ. Νόρις, μετάφ. I. Μαυρομ. σ. 377.

(2) Παραβ. χάρ. « Syra island, Syros, serveyd by commander Owen Stanley 1835 ἐν ἀρ. 129.

(3) Ἰδὲ πλείονα περὶ τῆς ὀνομασίας ταύτης τοῦ ἐν Σύρῳ ὄρους ἐν Ἀνατολ. Ἐπιθ. Τ. Α'. σ. 8.—Ἐκ τῶν παρ' ἐμοὶ δ' εὐρισκομένων ἐγγράφων τῆς Μεσαιωνικῆς Σύρου, πείθομαι ὅτι ἡ ὀνομασία αὕτη παλαιότατα ἀπεδόθη εἰς τὸ ὄρος τοῦτο, ἐξ οὗ συμπαράνω ὅτι ἐπῆχε τόπον φυσικῆς, οὕτως εἰπεῖν, ἀκροπόλεως ἢ προπυργίου τῶν Συρίων.

μέρει. Τοῦ αὐτοῦ σχεδὸν μὲ τὸν Σύριγγα ὕψους ὅρος εἶνε ἡ Νήτες, ὕψους 924 ποδῶν (1). Τὸ ὅρος τοῦτο καί-
 ται πρὸς τὸ νότιον τῆς νήσου μέρος καὶ ἀπολήγει εἰς ὁρῶ-
 μον ἀκρωτήριον. Ἡ ἐτυμολογία τῆς λέξεως εἶνε δυσεὺρε-
 τος· ἐλλείπει πάσης ἄλλης πιθανωτέρα εἶνε ἢ ἐκ τῆς ὁμη-
 ρικῆς λέξεως Νείατα σημαίνουσας ἐσχατα, ὡς κειμένου τοῦ
 ὅρους περὶ τὰ ἄκρα τῆς νήσου (4). Τοιαῦτα δὲ ἐτυμολογίαι
 λέξεων, ἐλκυσσὼν τὴν καταγωγὴν ἐξ ὁμηρεῶν ριζῶν δὲν
 πρέπει νὰ θεωρῶνται ὅλως ἀβάσιμοι. Διότι ἐν Σύριγγι λ. χ. πλη-
 θὺς ὀνοματοθεσιῶν ὑπάρχει ἀποκνευστῶν ὁμηρικῆν ἀρχαιο-
 τητέσιαν, ἡ πεζότερον εἰπεῖν, εἰλημένων ἐκ τοῦ ὁμηρικοῦ
 λεξιλογίου.

Σχῆμα φυσικῆς ἀκροπόλεως ἔχει τὸ παρὰ τὸν Πύργον ὁ-
 ρος ἐφ' οὗ κεῖται ἡ Ἄνω χώρα. Διότι καίτοι μόνον 599
 ποδῶν ἔχον ὕψος καὶ ἐπομένως κατὰ 4000 περίπου πόδας
 χαμηλότερον τοῦ γείτονος Πύργου, οὐχ ἥττον ἐχρησίμευσεν
 ὡς τοιαύτη κατὰ παρελθόντας χρόνους καὶ προσφύλαξε πολ-
 λάκις τοὺς Συρίους ἐκ τῶν πειρατικῶν ἐπιδρομῶν. Ὅν ἐκ τοῦ
 ὀπισθεν δύσβατον, ἀπολήγει εἰς ὅξυ καὶ περισκοπεῖ ἅπασαν
 σχεδὸν τὴν περὶ τὴν Σύρον θάλασσαν, ἐφ' ὅσον δὲν καλύπτεται
 ὑπὸ τοῦ ὕψηλου Πύργου.

Ἡττονος ὕψους ὄρη καὶ λόφοι εἰσὶν· ὁ Χαρασσών,
 ἐλληνικωτάτη ὀνομασία καὶ κατάλληλος πρὸς τὴν μορφήν τοῦ
 ὄρους ἔνεκα τῶν ἐπ' αὐτοῦ καταφανῶν φυσικῶν χαραγμῶν (2).
 Ὁ Βώλαχος ὑπέρκειται τῆς θέσεως Ἐπισκοπεῖον
 ἐπίσης ἡ ἐλληνικωτάτη αὕτη ὀνομασία ἀρχαιοτάτα ἀπεδόθη εἰς
 τὸ ὄρος τοῦτο ἔνεκα τῶν πετρωδῶν βώλων. Ἡ ὀνομασία αὕτη
 τοῦ Βώλαχος μᾶς ἐνθυμίζει τὸ ὁμηρικὸν ἐπίθετον τῆς ἐριβώ-
 λαχος Φθίας. Ἐτερον ὄρος πρὸς τὸ νότιον τῆς νήσου μέρος

(1) Ἴδε χάρ. Syra.— Owen Stanley.

(2) Ἀνατολ. Ἐπιθ. φυλ. Γ'. ἐπιστ. διατ. σ. 60.

εἶνε τὸ Γερουσί, καὶ Γιουροῦσι παρά τισι προφερόμενον. Ὁρθότερον ὁμῶς γράφεται ὅπως καὶ προφέρεται ἤτοι Γερουσί· διότι κατ' ἀρχαιοτάτην τῶν Συρίων παράδοσιν, ἣν ἐδημοσίευσεν κατὰ τὸ 1790 ὁ Abbé De la Rocca ἐκ τοῦ ρους τούτου ἐκρημνίζοντο οἱ ὑπεργήροι Σύριοι, ἐξ οὗ καὶ Γερουσί, ἤτοι ὄρος τῶν γερόντων (1). Ἡ ἀρχαιοτάτη δὲ αὕτη τῶν Συρίων παράδοσις συμφωνεῖ μὲ τὴν παρ' Ὀμήρῳ σωζομένην περὶ τοῦ θανάτου τῶν ὑπεργήρων Συρίων (2). ὥστε ἀπέναντι τοσοῦτων λόγων δὲν φαίνεται βάσιμος ἡ ἐξηγησις τῆς λέξεως προφερομένης, ὡς λέγουσιν Γιουροῦσι καὶ σημαίνουσιν τουρκιστὶ ἐφοδον· διότι ἡ ἀρχαιοτάτη αὕτη παράδοσις εἶνε προγενεστέρα τῆς Τουρκικῆς ἐν Σύρῳ δεσποτείας.

Ἄτερον ὄρος πρὸς τὸ βορειανατολικὸν μέρος τοῦ Πύργου εἶνε ἡ Κάκπαρη, ὅπερ ἀπολήγει εἰς τὸ βορειότερον μέρος εἰς τὴν τοποθεσίαν Κυπεροῦσα.

Ἄτερον βουνὸν διατηρήσαν ἐπ' ἴσης ἀκέραιον καὶ ἀμετάβλητον τὴν ὀνομασίαν του εἶνε ὁ Κριός, περὶ τὰς ὑπωρείας τοῦ ὁποίου ὑπῆρχον ἄλλοτε δενδροφυτεῖαι, ὡς ἐξάγω ἐκ τῶν παρ' ἐμοὶ εὕρισκομένων μεσαιωνικῶν πωλητηρίων καὶ ἐγγράφων τῶν Συρίων. Ἄτεροι δὲ λόφοι καὶ λοφίσκοι εἶνε ὁ Λίθαργος, πιθανῶς ὀνομασθεὶς οὕτω ἕνεκα τῶν ἀχρήστων ἤτοι ἀργῶν λίθων (3). Αὐτὸ, τὸ παρὰ τὴν χθαμαλὴν παραλίαν τοῦ λιμένος, Τρία Λαγγόνια, ὄρος μὲ τρεῖς βαθείας σχισμάδας, εἰς τὴν μίαν τῶν ὁποίων φαίνονται ἐρείπια ἀρχαίου κτιρίου (4), Λωτὸ ἐκ τοῦ ἐπ' αὐτοῦ φυομένου ὁμωνύμου φυτοῦ, Τουρκοβοῦνι « ὄρος τραχὺ κατὰ τὸ

(1) Abbé De la Rocca Tr. com. sur les ab Tom. I. ch. II. 33.

(2) Ὀμηρ. Ὀδυσ. XV. 412 καὶ ἐξῆς.

(3) Ἴδε Ἀνατ. Ἐπιθ. ἐνθ' ἀνωτέρω.

(4) Αὐτόθι.

βόρειον τῆς νήσου μέρος, ἐπὶ τῆς ὀνομασίας τοῦ ὁποίου βασιμῶς δύναται νὰ δοθῇ ἡ ἐρμηνεία τοῦ σοφοῦ Κοραῆ: Τουρκοβοῦνι, ὑπάρχον πανταχοῦ τῶν νήσων, σημαίνει τόπον ὀρεινὸν φυλασσόμενον ἢ κρατούμενον ἀπὸ Τούρκους». — Δ ἡ λ ι τὸ ὑπερκείμενον τῆς Ἑρμουπόλεως. Περὶ τῆς ὀρεινῆς ταύτης θέσεως συμφωνοῦσι μαρτυρίαι τινες μετὰ τῆς ἀρχαίας παραδόσεως, καθ' ἣν οἱ μὴ δυνάμενοι νὰ μεταβῶσιν εἰς προσκύνησιν τοῦ ἐν Δήλῳ θεοῦ, προσηύχοντο ἐντεῦθεν, διότι, ὡς ἐκ τῆς τοποθεσίας ὁ περικαλλῆς ναὸς τοῦ Ἀπόλλωνος βεβαίως διεκρίνετο ἐντεῦθεν, ὡς ὁ τῆς ἐν Τήνῳ Εὐαγγελιστρίας σήμερον. Περὶ τῆς παραδόσεως δὲ ταύτης ταῦτα ἔγραφεν ὁ πολυχρονίως καὶ κατὰ βάθος σπουδάσας τὰ ἔθιμα καὶ τὰς παραδόσεις τῶν Συρίων Abbé de la Rocca.

«Θὰ περατώσωμεν τὸ κεφάλαιον τοῦτο διὰ μιᾶς παραδόσεως ἥτις διατηρεῖται μετὰ τῶν κατοίκων. Ἐπὶ τριχυμίων, ὅταν οἱ ἐναντίοι ἄνεμοι ἐκώλυον τοὺς προσκυνητὰς νὰ εἰσέρχωνται εἰς τὸν λιμένα τῆς Δήλου καὶ ἠνάγκαζον αὐτοὺς νὰ προσορμίζωνται εἰς τὸν τῆς Σύρου, ἐὰν ἔβλεπον ὅτι οἱ ἐναντίοι ἄνεμοι ἤθελον διαρκέσει ἐπὶ πολὺ ἢ ὅτι αἱ ὑποθέσεις των δὲν τοῖς ἐπέτρεπον νὰ παραμείνωσιν, ἐκαθαρίζοντο (ἐν Σύρῳ) ἐν τῷ ὕδατι τῆς πηγῆς, ὅπερ μετεχειρίζοντο ἐπὶ τούτῳ ἐγγύτατα τοῦ λιμένος, ἐφθανον εἰς τὴν κορυφὴν μικροῦ ὄρους πλησίον χειμέ-
νου καὶ ἀντικρὺ τῆς Δήλου καὶ ἐκεῖθεν ἀπηύθυνον τῷ Ἀπόλλωνι τὰς προσευχὰς των, τὰς προσφορὰς καὶ τὰς θυσίας των. Τὸ βουνὸν τοῦτο διὰ τὴν αἰτίαν ταύτην ὠνομάζετο ὄρος τῆς Δήλου, τὸ καλοῦμεν δ' ἐτι Δ ἡ λ ι». (Abbé de la Rocca Tom. A' ch. II). Ὑπάρχει δὲ πληθὺς ἄλλων ὀρεινῶν θέσεων ἢ λοφίσκων, διατηρούντων μέχρι σήμερον τὰς Ἑλληνικὰς των ὀνομασίας (1).

(1) Τοιαῦτα ὀρεῖναι θέσεις εἶνε αἱ ἐξῆς: Καταφνὰ, Μαῦρος κρεμνός, Κόφα, Πάγος, Σχιζομεναῖς, Τρία ἀδελφία, Τοῦρλος, (ἴσως ἐκ τοῦ Τροῦλλος, οὗ φέρει τὸ σχῆμα). Φιδὲς, Ψαχνὸ, Ἀμάραντος (ζαῦ),

Λιμένες καὶ ὄρμοι. — Κυριώτερον μὲν δύο εἰσιν οἱ λιμένες, ἀλλ' ἡ νῆσος ἔχει καὶ ἄλλους μικροτέρους, ἥτοι ὄρμους, ὧν αἱ ὀνομασίαι ἐκτίθενται εἰς τοὺς λεπτομερεῖς γεωγραφικοὺς καὶ ὕδρογραφικοὺς χάρτας τῆς νήσου. Εὐρυχωρότερος μὲν τῶν δύο λιμένων εἶνε σήμερον ὁ τῆς Ἑρμοῦ πόλεως, ἔχον περιφέρειαν ὀλικὴν 3,650 μέτρων, ἀρχομένην ἀπὸ τοῦ ἀπέναντι τῆς προκυμαίας Κάβου καὶ λήγουσαν εἰς τὸ ἄκρον τοῦ μέχρι τοῦδε κατασκευασθέντος ἐξ 135 μέτρων μήκους προ-

Θρί, (ἄνωθεν τοῦ Χαλανδίου) Σκόπελος (λόφος κατὰ τὸ μεσημέρινόν τῆς νήσου), Φωλιαίς, Πήδημα, Ἑρινὸν, ἢ Ὀρεινὸν, Καταβάτης, Κακὰ Στεφάνα, Τρυπητή, Ραχαμὸς, Ἀρμακὰς (ἐκ τοῦ Ἑμαξ-Ἑρκος. ἴδε Ἀνατ. Ἐπ. ἐνθ' ἀνωτέρω). Ἀληθινή, Ἀνδριαίς, (ἴσως ἐκ τοῦ ἀδρύς-ἄδενδρος), Γλάροτας (ἴσως ἐκ τοῦ γλάρου Ὑλάρου ἢ Λάρου). Ἄλλοι λοφίσκοι εἶνε τὰ Καμπὰ, ἄνωθεν τοῦ Βήσσα, Κολωνάκι, Κασίδης, Σκληρὴ κλπ. Ἦττονος δὲ λόγου ἄξια τοποθεσίαι, φέρουσαι μάλιστα καὶ ξενικάς τὸ πλεῖστον ὀνομασίας εἶνε αἱ ἐξῆς, περιεχόμεναι καὶ ἐν τῇ μνημονευθείσῃ ἐπιστολῇ διττριβῇ τῆς Ἀν. Ἐπιθ. καὶ τῆς Πανδώρας. Ἐμπάτι, Μούδια, Ἀχλάδ., Μύτακα, Πειροβοῦρι, Γαδουροκυλίστρα, Κακοβοῦρι, Ὀβριόκαστρον, Λειά, Μαυροβοῦρι, Μαύρη μάνδρα, Καραμπογιά, Κακὸς Κατήφορος, Χάλανδρα, Χαλικολόγος, Ἀργαλιὸς, Ἀτελιὸς, Ἀσπρη Φορτὰνα, Ἀσήκωτο, Βάρδια, Δαμαλάς, Καταστεία, Καλόγερος, Κονκουγᾶς, Κορακόπετρα, Κίστρινο, Λιανοπή, Λουπαρδάκι, Μεγαλειῦκι, Μεσόραχη, Μαύρη Φορτὰνα, Ξυλοκοπή, Ἰψά, Καβείρι, Πλάτο, Πλατουλό, Περδίκι, Πιρακωτή, Πλατοῦρα, Πομόρι, Ροζιά, Ρικοπό, Ρόπακας, Στελιά, Φαγερὸν, Φαρφουρί, Φώκια, Ζιὰ-Βουνί, κλπ. κλπ.

Σημειωτέον ὅτι πλείσται ἄλλαι ὀρεῖναι θέσεις καὶ ὀροπέδια ὠνομάσθησαν μεταγενεστέρως ἢ ἐκ τῶν ἐπ' αὐτῶν κτισθέντων ναϊδίων, ἢ ἐξ ἰδιοκτητῶν οἰκιῶν ἢ γαιῶν οἶον: Σταυρός, Σὰ Γιακωμός, Ἀγ. Στέφανος, Ἀἱς Λουκάς, Ἀἱς Ἀνδρέας, Ἀγία Παρασκευή, Ἀγία Βακοῦ, Ταξιάρχης, Ἀσώματοι, Παντάνασσα, Φανερωμένη, Σὰν νερό, Ἀγία Ἄννα, κλπ. Αἱ δὲ λαβῶσαι τὸ ὄνομα πιθανώτατα ἐκ τῶν ἰδιοκτη-

μώλου, ἡ κατὰ μέσον δὲ ὄρον βάθος 14 μέτρ., Περιελαίει δὲ ὁ λιμὴν οὗτος ἐτέρους τρεῖς ὁρμίσκους, τὸν τοῦ Λοιμοκαθαρηθρίου, τὸν τοῦ Πλακωθρίου καὶ τὸν τῆς Σανιτᾶς ἢ Προκυμαίας. Ἀλλὰ πρό τινων δεκαετηρίδων, ὅτε ἦτο τὸ ἐνωθὲν σήμερον Νησάκι, κεχωρισμένον τῆς νήσου, ὁ λιμὴν οὗτος δὲν ἦτο τοσοῦτον εὐρύχωρος καὶ ἀπρόσβλητος ἀπὸ τοὺς βορείους ἀνέμους ὅπως σήμερον. Σήμερον οὗτος εἶναι ὁ κεντρικὸς τῆς νήσου λιμὴν, ἐνεκα τῆς Ἑρμουπόλεως, ἥτις τὸν κατέστησε τοιοῦτον. Οὐχ ἦττον ἀναντιρρήτως οὗτος ἦτο ὁ λιμὴν ἀνέκαθεν τῆς ἐτέρας τῶν δύο ἀρχαίων πόλεων τῆς νήσου, φερούσης τὸ αὐτὸ μὲ τὴν νῆσον ὄνομα. Ἡ θάλασσα ἥτις μέχρι τοῦ 1821 ἔφθανε μέχρι τῆς κεντρικῆς πλατείας τῆς Ἑρμουπόλεως, ἐφ' ἧς ἐφύοντο βοῦρλα καὶ φύκη εὐρίσκοντο, συμπεραίνω ὅτι μεταγενεστέρως ὑπερεπήδησε τὰ ὄριά της καὶ ἔφθασε μέχρι τῆς πλατείας, ὠφεληθεῖσα ἰσως ἐκ τινος ὑφέσεως τοῦ παραμελημένου ἐδάφους ἢ ἐκ τῶν ρευμάτων τῶν ἐκτῆς βροχῆς, ἅτινα γυμνῶσαντα θαυμηδὸν τὸ παράλιον ἐκ τῶν χωμάτων καὶ ἐρειπίων τῆς ἀρχαίας πόλεως, τὸ κατέστησαν χθαμαλώτερον. Τοῦτο δὲ συμπεραίνω κυρίως ἐκ τοῦ ἐξῆς. Ἡ ἀρχαία πόλις ἔκειτο ἐπὶ τοῦ ἰδίου παραλίου ἐφ' οὗ καὶ ἡ σημερινὴ ἀγορὰ, ἐκτεινομένη μέχρι τοῦ Ξηροκάμπου ἀφ' ἑνὸς καὶ τοῦ Ἀγίου Νικολάου ἀφ' ἐτέρου. Τοῦτο δὲ τεκμαίρεται ἐκ τῆς θέσεως ἐν ἣ

τῶν εἶναι: Στ' Ἀφόκου, Ἀνδριώτη (στοῦ), Ἀρ᾽ανίτη (στοῦ), Μπαμπάκᾳ (στοῦ), Ἀδράμη (τοῦ), Ψύχα (ἢ Μαυροβοῦνι) Περσέλη (τοῦ), Σαντορινιοῦ (στοῦ), Τρεῖτου (τοῦ), Φιριάτσι (στοῦ), Σάντου (στοῦ) κλπ. Αἱ ὀνοματοθεσίαι αὗται εἶνε ἀξιοσημείωτοι πολλῶν μᾶλλον καθότι θὰ χρησιμεύσωσιν εἰς τινὰ ζητήματα ἢ μᾶλλον θέματα τῆς ἱστορίας Σύρου ὡς ἐν ἄλλοις κεφαλαίοις θέλουσιν ἐκτεθῆ.

Περὶ δὲ τῶν ἄλλων τοποθεσιῶν, *Τάλαντα*, *Μάρρα*, *Κροῦσα* ἢ *Χροῦσα*, *Κοῦμμός*, *Κόμητο*, *Βάρη*, *Ἑλληνικὸ*, *Παρανιζά*, *Υἱοράδος*, *Βῆσσα*, *Παρακοπή*, κλπ. γενήσεται ἀλλοχού λόγος.

εὑρέθησαν τὰ ἐρείπια τοῦ ἀρχαίου θεάτρου (1), ὁ ἀνδριὰς τοῦ Ἀνδριανοῦ ἐπὶ τοῦ ὑψώματος τῆς Κοιμήσεως, καὶ τὰ ἐρείπια τῶν ἀρχαίων λουτρῶν ἐπὶ τῶν θεμελίων τοῦ ἐν τῇ Πλατεῖᾳ Πανοπωλείου, καὶ τελευταῖον ἐκ πλακὸς μετὰ γραμμάτων εὑρεθείσης εἰς τὸ παράλιον τῆς ὁδοῦ Ἑρμοῦ (2). Κ' ἐπὶ ἄλλων δὲ στηρίζω τὴν γνώμην μου ταύτην περὶ τῆς ἐκτάσεως τοῦ ἀρχαίου λιμένος καὶ τῆς πόλεως, ὡς θέλει ἰδεῖ ὁ ἀναγνώστης ἐν οἰκείῳ τόπῳ.

Ὁ ἕτερος τῶν λιμένων κείμενος ἐπὶ τοῦ μεσημβρινο-δυτικοῦ μέρους τῆς νήσου εἶνε ὁ τοῦ Φοίνικος καὶ Ποσειδείων. Ὁ λιμὴν οὗτος καίτοι μὴ εὐρύχωρος καὶ ἐξηραλισμένος ὑπὸ τῶν προσβαλλόντων αὐτὸν νοτίων ἀνέμων, ἡδύνατο οὐχ ἥττον νὰ κατασταθῇ τοιοῦτος καὶ ἴσως κρείττων τοῦ πρωτεύοντος σήμερον λιμένος τῆς νήσου, ἐὰν οἱ παρακείμενοι τοῦ στομίου του βράχοι ἡνοῦντο διὰ μικρᾶς δαπάνης μετὰ τῆς ξηρᾶς. Ἐπὶ τοῦ μεσημβρινωτέρου μέρους τοῦ λιμένος, ἐνθα κεῖται ἡ ἐξοχὴ Φοίνικας διακρίνονται ἐπὶ τοῦ παραλίου ἱχθὴ ἐρείπιων τῆς ἀρχαίας προκυμαίας, ἐξ οὗ εἰκάζεται ὅτι ὁ λιμὴν οὗτος οὐ μόνον ἐχρησίμευεν ὡς τοιοῦτος εἰς τὴν ἑτέραν πόλιν τῆς ἀρχαίας Σύρου, ἀλλ' εἶχε καὶ προκυμαίαν μεγάλην καὶ λιθόκτιστον (3). Ὡς δὲ θέλομεν ἰδεῖ ἐν τῷ περὶ τῶν δύο ἀρχαίων τῆς νήσου πόλεων κεφαλαίῳ, ἡ ἐνταῦθα κειμένη ἄλλοτε πόλις ἐπεξετείνετο μέχρι τοῦ παραλίου καὶ πιθανῶς πέραν αὐτοῦ, μέρος δὲ αὐτῆς κατεβυθίσθη ἐν τῷ πυθμένι τῆς θαλάσσης, ἡ ἕνεκα βαθυμείας ὑφέσεως τοῦ χθαμαλοῦ ἐδάφους

(1) Ἦτοι ἐν ἡ θέσει κεῖται σήμερον ἡ οἰκία τοῦ Κυρ. Κ. Ἀλεξίου. Τὰ ἐρείπια ταῦτα ἀνεγνωρίσθησαν ὑφ' ὧν τῶν ἀρχαιολόγων τῶν ἰδόντων αὐτὰ ὡς ἀνήκοντα εἰς τὸ ἀρχαῖον θέατρον ὡς θέλομεν ἰδεῖ.

(2) Περὶ τούτων γενήσεται ὁ προσήκων λόγος ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ.

(3) Revue archeologique Rr. année X Octobre 1862.

τοῦ Φοίνικος ἡ ἐνεκα σεισμῶν εἰς ἀγνωστον συμβάντων ἐπο-
χὴν, ἴσως δὲ καθ' ἣν πλεον ἐποχὴν ἡ πόλις εἶχεν ἐρημωθῇ (1):
Ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ δὲ πολλῶν εἰκασιῶν, συμπεραίνω ὅτι ὁ
λιμὴν οὗτος ἦτο τὸ πρῶτον ὁρμητήριον τῶν πρώτων τῆς νή-
σου οἰκιστῶν Φοινίκων, οἵτινες ἀπέδωκαν οὐ μόνον εἰς τὸν λι-
μένα τοῦτον τὸ ὄνομα, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν πόλιν ὠνόμασαν
φοινικιστὶ καὶ πολλὰ μαρτύρια τῆς παλαιάτατα αὐτόθι διαμονῆς
τῶν ἀφῆκαν (2). Καὶ σήμερον δὲ ὁ λιμὴν οὗτος χρησιμεύει ὡς
ὁρμητήριον πλοιαρίων, ὡςάκις οἱ βόρειοι ἄνεμοι κωλύουσιν αὐ-
τὰ νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὸν λιμένα τῆς Ἑρμουπόλεως.

Ἄξιοι λόγου ὅρμοι εἶνε μόνον ὁ τῆς Βάρης καὶ ὁ τοῦ
Κίνι. Ὁ μὲν κεῖται ἐπὶ τοῦ νοτιανατολικοῦ μέρους τῆς
νήσου, ἔχων ὁμώνυμον ἐξοχὴν. Καίτοι δὲ ἀβαθὴς κατὰ τὸ πλεῖ-
στον, οὐχ ἦττον ὁμῶς χρησιμεύει ὡς προσωρινὸν ὁρμητή-
ριον πλοιαρίων, μὴ προσβαλλόμενος ὑπὸ τῶν βορείων ἀνέ-
μων (3). Ὁ δὲ, ὁ τοῦ Κίνι, τῆς αὐτῆς χωρητικότητος ὅρμος
κείμενος βορειότερον τῆς Βάρης καὶ ἔχων ἐπίσης ὁμώνυμον
ἐξοχικὸν χωρίον, δὲν εἶνε μείζονος λόγου ἄξιος. Ὁρμητσοὶ δὲ
πλεῖστοι περὶ τὴν νήσον ὑπάρχουσιν ἐπὶ μὲν τοῦ βορειανατο-
λικοῦ μέρους τῆς νήσου κατὰ σειρὰν κεῖνται οἱ ἐξῆς Πέρα-
μα, Κλεισοῦρα, Λούλα, Καμίνι, Βαπόρια,
Ἀζόλιμνος, Ἀβίλλα, Κόχλακας, Ἀμπέ-
λα κλπ. Δυτικο-μεσημβρινῶς δὲ κεῖνται περὶ μὲν τὸ Κίνι, ὁ
ὁρμητσοὶς Ξαραθόυμα (4) κατόπιν Θανιά κλπ. βορειό-
τερον δὲ Γράμματα κλπ.

Ἀκριεῖ ἢ Ἀκρωτήρια. Βορειότερον μὲν πάντων ὁ Στρί-

(1) Ἴδε τὸ κεφάλαιον αἱ δύο πόλεις τῆς Σύρου.

(2) Περὶ τούτου ἐν τῷ ἐξῆς κεφαλαίῳ.

(3) Περὶ τὸν ὅρμον τοῦτον ὑπάρχουσιν ὑφαλοὶ τινες ἐπικινδυνοὶ
εἰςίτε εἰς τὰ πλοίαρια. Εὐτυχῶς ἐσχάτως διεστάχθη ἡ ἐπ' αὐτῶν ἀ-
νέγερσις λευκῶν κιόνων πρὸς διάκρισιν αὐτῶν.

(4) Ἴδε τοὺς μνημονευομ. ὀπισθεν γεωγ. καὶ ὕδρ. χάρτας Σύρου.

μ ε σ σ ο ς (1), νοτιώτερον δὲ τὸ Β ε λ ο σ τ ά σ ι, αξιοσημείωτος ὀνομασία, σημαίνουσα τὸν τόπον, ἐνθα στήνεται ἡ θελόστασις, ἥτοι μηχανή δι' ἧς ρίπτουσι βέλη. Βεβαίως δὲ ἡ ὀνομασία αὕτη δὲν ἀπεδόθη ἀπλῶς καὶ ὥς ἐτυχεν, ἀλλ' ἔχει λόγον τινα ὡς καὶ ἄλλαι τῆς νήσου ὀνοματοθεσίαι καὶ ἄραι Βορειοανατολικῶς δὲ κείνται κατὰ σειρὰν αἱ ἐξῆς ἄραι. Μ ο υ σ τ α φ ᾱ ς, ὀνομασθεὶς οὕτω ἐκ συμβάντος τινος, διασωθέντος ἐν παραδόσει, καθ' ἣν ἐκρημίσθη ἐκεῖθεν Μ ο υ σ τ α φ ᾱ ς τ ι ς, ὑπὸ Συρίου χωρικοῦ, τιμωρήσαντος αὐτὸν διὰ τὴν ἥκιστα ἐντιμον πρὸς τὴν σύζυγόν του συμπεριφοράν. Μετ' αὐτὸν παράκεινται ὁ Κ α λ ό γ ε ρ ο ς καὶ τὰ Τ ρ ο ξ ύ λ ι α, κατόπιν Σ τ ρ ί φ τ ι, Ἀ ρ μ ε ν ο, (ἰσως ἐξ εὐρεθέντος ἐκεῖ που ἁ ρ μ έ ν ο υ ναυαγήσαντος πλοίου) Κ ά θ ο ς, Κ α χ α μ ά σ τ ι (:), Τ ρ ί φ α, Κ α τ ε ρ α χ ά κ ι, Ξ ό ν τ ρ α, Ἀ χ λ ά δ ι, Χ α σ ά ν ι, Φ η ρ ά, Μ α ὕ ρ ο ς, Β α σ ά λ ο, Ἀ σ π ρ ο φ υ λ λ ά δ α κ λ π. Δυτικομεσημβρινῶς δὲ τὸ Ἀ σ ί χ ο π ο, Κ α π ε τ α ν ά κ ι, Θ α ν ι ά, Δ ε λ φ ί ν ι, Τ ρ α ί χ τ α (:), Σ α ρ α χ ί ν ι χ ο, Μ ε γ ά λ ο, Η ά λ ο ς κ λ π.

Ν η σ ί δ ι α ἡ βράχοι. Μεγαλειότερον νησίδιον εἶνε τὸ πρὸς ἀνατολὰς καὶ ἀντικρὺ σχεδὸν τοῦ λιμένος κείμενον καὶ καλούμενον Γ ά δ α ρ ο ς ἡ Φ α ν ά ρ ι. Κεῖται 3)4 μιλίου μακρὰν τοῦ λιμένος Σύρου. Ἐπ' αὐτοῦ εὐρίσκεται φάρος, οὗ τὸ φῶς διακρίνεται εἰς 20 μιλίων ἀπόστασιν. Κτισθεὶς κατὰ τὸ 1844 ἔχει ὕψος 25, 5, μέτρων, πλάτος 37ο, 25', 30" μῆχ. 22ο 38' 27" (2). Θέλομεν ἶδει ὅτι τὸ νησίδιον τοῦτο ἐχρησίμευσέ πο-

(1) ῥητέον ὅτι ἐν τῇ παρούσῃ συντόμῳ τοπογραφικῇ ἐκθέσει ἔχω ὑπ' ὄψιν μου διαφόρους τῆς Σύρου τοπογραφικοὺς καὶ ὑδρογραφικοὺς χάρτας, ἐν οἷς τὸν τε τοῦ Owen Stanley καὶ Carte de la Grèce redigée et gravée au dépôt de la guerre d'après la triangulation et les levés exécutés par les officiers du corps d'état major etc 1852,

(2) I. Γ. Νόριε, Ἀμην. μεταφ. I. Μαυρ. σ. 377.

τε καὶ ὡς λοιμοκαθαρτήριον καὶ νοσοκομεῖον διὰ τε τοὺς Συ-
ρίους καὶ τοὺς ναυτιλλομένους ἐν ἐποχῇ δεινῆς νόσου καὶ ὡς
καταφύγιον τῶν πειρατῶν.

Πλησίον τοῦ νησιδίου Φανάρι, κεῖται τὸ σήμερον λεγόμενον
'Α σ π ρ ο ν ῆ σ ι, παρουσιάζον δύο προβολὰς ἢ προεξοχὰς
ἀνίστους (1). Ἐκ τῶν ὀπισθεν, ἤτοι νοτιώτερον εἶνε ἀποτόμως
κεκολωμένον, βορειότερον δὲ εἶνε χθαμαλὸν καὶ παρουσιάζει
ἄλυττον σκοπέλων καὶ ὑφάλων ἐπικινδύνων εἰς τὰ πλοῖα. Ἐπὶ
τοῦ πετρώδους αὐτοῦ ἐδάφους ὑπάρχουσι πολλαὶ αἶγες· χρη-
σιμεύει δ' ἐστὶν ὅτε, καὶ ὡς καταφύγιον τῶν ἀλιέων ἐν καιρῷ
τρυχιμῶν.

Ἐπὶ δὲ τοῦ δυτικομεσημβρινοῦ μέρους τῆς νήσου κεῖνται
πρὸ μὲν τοῦ λιμένος Ποτειδείων αἱ νησίδες ἢ βράχοι Ψ α θ ο -
ν ῆ σ ι, Σ τ ρ ο γ γ υ λ ὸ καὶ Σ χ ι ν ο ν ῆ σ ι, ἐκ τῶν ἐπ'
αὐτοῦ ἀφθόνως φυομένων σχίνων· πρὸς δὲ τὸ μεσημβρινον
βόρειον μέρος κεῖται ἡ νησίς Β α ρ β α ρ ο ὕ σ α, λαβοῦσα
τὸ ὄνομα πιθανῶς ἐκ πειρατικοῦ τινος ἐπεισοδίου τῆς ἱστορίας
Σύρου, ἀξία δὲ λόγου διὰ τὸ ἐπ' αὐτῆς ναυάγιον Τουρκικῆς
φρεγάτας διαφυγούσης τὴν παρὰ τὸν Καφηρέα καταδίωξιν τοῦ
ναυάρχου Σαχτούρη.

Περὶ τῆς νήσου Ι' υ ἄ ρ ο υ ἥτις ἀνῆκε τῇ Σύρῳ, δωρηθεῖσα
αὐτῇ ὑπὸ τῆς Σάχ Σουλτάνας γενήσεται ἀλλαχοῦ λόγος.

Περὶ δὲ τῶν μεσογείων μερῶν τῆς νήσου σημειῶ ἐπὶ τοῦ
παρόντος πρὸς συμπλήρωσιν τῶν τοπογραφικῶν σημειώσεων
τὰ ἐξῆς.

Τὸ μεσογειότερον μέρος τῆς νήσου καλεῖται Μ έ σ α Μ ε ρ ι ά.
Περὶ τούτου δὲ γράφει τὰ ἐξῆς ὁ κατὰ τὸ 1790 ἐκδούς τὰς
περὶ Σύρου σημειώσεις του Abbé de la Roeca. Ἡ διαίρεσις
τοῦ ἐδάφους τῆς νήσου εἰς δύο πόλεις, περὶ ὧν λαλεῖ ὁ ποιη-
τῆς Ὅμηρος, παρίσταται ἴσως διὰ τοῦ μέρους, ὅπερ σήμερον

(1) I. Γ. Νόριε μεταφ. I. Μαρ. σ. 377.

καλεῖται **Μέσα Μερία** καὶ διὰ τοῦ ἐτέρου μέρους τοῦ καλουμένου **Ὁξω Μερία** καὶ δι' ἐνὸς τοίχου, ὅστις κατὰ τὴν παράδοσιν, ἤρχιζεν ἀπὸ τοῦ ἐνὸς μέρους τῆς θαλάσσης καὶ ἐτελεύτα εἰς τὸ ἕτερον, διαχωρίζον τὴν νῆσον εἰς δύο μέρη» (1).

Ἦττον γνωστὴ σήμερον ἀλλ' ἀξία λόγου εἶναι ἡ τοποθεσία **Ἐλληνηκῶ**. Ἐκ πολλῶν μαρτυριῶν γινώσκομεν ὅτι εἰς διάφορα τῆς νήσου μέρη ὑπῆρχον κωμοπόλεις διατηρήσασαι μέχρι τινος τὰ ἀρχαῖα ἐρείπιά των. Ἐπὶ τῆς τοποθεσίας ταύτης Ἑλληνικὸ, ὑπῆρχον μέχρι τινος ἵχνη ἐρείπιων ἀρχαίας κωμαπόλεως, σήμερον ἐξαλειφθέντα (1). Περὶ δὲ τοῦ κατὰ τὸ βορειονατολικὸν μέρος τῆς νήσου σπηλαίου, λεγομένου σπηλαίου τοῦ **Φερεχίδου**, περὶ τοῦ ἐτέρου ὑπογείου σπηλαίου τοῦ παρὰ τὴν **Ἀληθινὴν** καὶ **Ἀγίαν** Ἄνναν, ἔχοντος οὐχί μικρὰν ἔκτασιν, περὶ οὗ ἀπεφάνθησαν τινες ὅτι εἶνε τοῦ Φερειδούς (2) ὡς καὶ περὶ ἄλλων τινων σπηλαίων τοῦ μὲν παρὰ τὴν **Ἀμπέλαν** καὶ τὰς **Νήτας**, τοῦ δὲ παρὰ τὴν **Κυπεροῦσαν** θὰ ποιήσω λόγον ἐν τῷ περὶ σπηλαίου καὶ ἡλιο-

(1) Ab. De la Rocca Tr. com. sur les ab tom. I ch. II.

(1) Περὶ τούτου ἀναγινώσκω ἐν τῇ Ἀνατ. Ἐπιθ. Γιλ. I. 6. 220. **Ἐλληνηκῶ**, θέσις ὀνομασθεῖσα ἰσως ἕνεκα παρακειμένου τινος κτιρίου μὴ ὑπάρχοντος ἤδη, διότι ὁ λαὸς πᾶν κτίριον ἀρχαῖον ὅπως δῆποτε καλεῖ Ἑλληνικόν, Ἀηνικόν ἢ Ἑλληνόκαστρον καὶ ὡς ἐκ τούτου εἰς πλείστα μέρη ὑπάρχουσι θέσεις ὑπὸ τὰς ὀνομασίας ταύτας. **Ἐλληνηκῶ**, καλεῖται παρὰ τὸ **Ῥέθεμνον** τῆς Κρήτης θέσις μὲ ἐρείπια ἀρχαίου κτιρίου, ὁμοίως ἐν Εὐβοίᾳ παρὰ τὸ **Ἐτροχώριον**, ἐν Ἀνδρῶ, **Κεφαλληνία**, **Σερίφῳ**, **Κέα**, **Κιμῳ**, **Ἀττικῇ**, **Ἀστυπαλαίᾳ** καὶ ἄλλαχού· παρ' Ἡροδότῳ ἀναφέρεται ἱερὸν ἐν Αἰγύπτῳ κτισθὲν ὑπὸ Ἑλλήνων καλούμενον Ἑλληνικόν. Ἴδε παραπ. Απομ. Κρητων Κριτοβ. 6. 560 Στατιστ. Συνοικ. Ἑλλ. Ἰωαν. 6. 12—Schmidt *Dai Volksleben der Neugriechen* Tom., A. σ. 209—Ἀττικά Δ. Σουρ. 6. 78, 88—Ἡροδ. Β. 178.

(2) Ἱστορ. Περιλ. Σύρου καὶ Ἐρμού. II Ζωντ. ἐν σ. 32—39

τροπίου τοῦ Φερεκύδους κεφαλαίῳ. Ἐπ' ἴσης θέλει γίνεαι ὁ πρό-
σῃκων λόγος περὶ τῶν θέσεων Σ κ λ η π ι καὶ Κ α β ε ι ρ ε
καὶ τῶν ἐπ' αὐτῶν περὶ ἀρχαίων γαῶν εἰκασίων, ὡς καὶ περὶ
τῆς Π α ν α υ λ ι ᾱ ς καὶ Χ α λ ᾱ ν δ ρ ω ν.

Περὶ τοῦ ἐδάφους τῆς νήτου ὑπὸ γεωλογικὴν καὶ ὀρυκτολο-
γικὴν ἔποψιν σημειῶ τὰ ἐξῆς.

Τὸ ἔδαφος τῆς Σύρου τὸ παριστάμενον εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς
τοσοῦτον πετρῶδες καὶ ἄγονον, δὲν εἶνε τοιοῦτον ἐξεταζόμενον
ἐπισταμένως. Γειτνιάζον μὲ τὰς πλουσίας εἰς μεταλλεῖα νήσους
τὴν Πάρον, τὴν γόνιμον Νάξον, τὴν ἄλλοτε χρουσοφόρον
Σίφνον, τὴν σιδηρᾶν Σέριφον καὶ τὰς λοιπὰς περὶ αὐτὴν νή-
σους δὲν ἦτο δυνατόν νά ᾔηε ὅλως ἀμέτοχον τῶν γεωλογι-
κῶν καὶ ὀρυκτολογικῶν ιδιοτήτων τῶν περὶ αὐτὴν νήσων. Ἦδη
πρὸ χρόνου πολλοῦ ἢ ἐκ Γαλλίας ἐλθοῦσα εἰς Ἑλλάδα ἐπι-
στημονικὴ ἐπιτροπὴ ἀνομολογεῖ ὅτι ἡ Σύρος περιέχει σίδηρον
ὅστις καλλιεργηθεὶς ὑπὸ τῶν ἀρχαίων δύναται καὶ πρὸς τοὺς
νεωτέρους ἔτι νά καταστῇ ὠφέλιμος (1). «Μεταξὺ τῶν ἐπὶ τῆς
νήσου Σύρου, μοὶ ἐπιστέλλει ὁ καθηγητὴς Κ. Λάνδερερ, τελευ-
ταίως ἀνακαλυφθέντων ὀρυκτῶν, ἀνευρέθησαν ὀρυκτὰ τοῦ χαλ-
κοῦ ἐμπεριέχοντα τὸ πράσινον τοῦ χαλκοῦ καὶ τὸν μαλαχίτην.
Ἐλπίζομεν ὅτι πλησίον αὐτῶν θ' ἀνευρεθῇ τὸ καλούμενον ποι-
κιλόχρουν καὶ τὸ ἐρυθροῦν ἥπατικὸν χαλκοῦχον ὀρυκτὸν, κα-
λούμενον ὀρυκτολογικῶς Buntkupfererz τὸ ὁποῖον εἶνε ἐκμε-
ταλλεύσιμον. Ἐπειδὴ ὑπάρχουσιν εἰς Σύρον ὀρυκτὰ πράσινα
κατὰ τὸ χρῶμα, τὸ ὁποῖον χαρακτηρίζει τὰ χαλκοῦχα, τὰ ὁ-
ποῖα ὁμως δὲν ἐμπεριέχουσι χαλκόν, δύνανται διὰ τινος χημικῆς
ἐργασίας νά διακριθῶσιν τῶν ἄλλων ἀπατηλῶν ὀρυκτῶν». Καὶ
ἐξ ἄλλων δὲ ὀρυκτολογικῶν σημειώσεων τοῦ ἀξιοτίμου συγγρα-
φέως καθηγητοῦ ἐξάγω ὅτι τὸ ἔδαφος τῆς Σύρου περιέχει σί-

(1) Βλ. Expedition scientifique de Morée etc.—Λαύρ.Οἶκον ἐνθ' ἀ-
νωτέρω.

δηρανάρκετον, ιδίως δέ, κατὰ τὴν σημείωσιν τοῦ ῥηθέντος ἐπιστή-
μανος, κατὰ τὴν θέσιν Μ α ὕ ρ η σ π η λ ι ἄ. Ἐξ ιδίων παρατη-
ρήσεων ἐπιπροσθέτω ὅτι συμφώνως τῇ προμνημονευθείσῃ μαρτυ-
ρία δύναται τις νὰ διακρίνῃ λείψανα ἀρχαίου μεταλλείου ἐν Σύ-
ρῳ, ἢ τουλάχιστον μέρος εἰς ὃ ἐγένετο ἀπόπειρα ὑπὸ τῶν ἀρ-
χαίων πρὸς ἐκμετάλλευσιν. Ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ ὄρους Ν ἡ-
τ ε ς καὶ παρὰ τὴν Ἀ μ π έ λ α ν ὑπάρχει σπήλαιόν τι εὐρὺ,
οὗ τὸ ἐνδον εἶνε σιδηρόχρουν καὶ ἔχει δύο διεξόδους μίαν πρὸς
τὴν θάλασσαν καὶ ἄλλην πρὸς βάραθρον σκοτεινὸν καὶ ἐπι-
κίνδυνον. Ἐπ' ἰσῆς ἐν ἐτέρα θέσει, παρὰ τὴν τοποθεσίαν Ἀ λ η-
θ ι ν ῆ, ἐνθα σήμερον ἐργάζονται οἱ Σίφνιοι πηλοπλάσται,
ὑπῆρχε μέχρι τοῦ 1842 ὁπή, δι' ἧς κατέβαινον εἰς ὑπόγειον
σπήλαιον, ὅπερ, κατὰ τὰς διαβεβαιώσεις τῶν ἐπισκεφθέντων
αὐτὸ, ἦτο ἐκτάσεως οὐχὶ μικρᾶς (1). Αἱ ἀπόπειραί μου πρὸς
ἐπίσκεψιν τοῦ βαραθρώδους τούτου σπηλαίου ἀπέβησαν μάταιαι,
διότι πρὸ πολλῶν ἐτῶν οἱ χωρικοὶ εἶχον κτίσει τὴν ὁπὴν ὅπως
προφυλάττωσι τὰ ζῶά των ἀπὸ τὰς εἰς αὐτὴν πτώσεις. Τέλος
ἐκ διαφόρων χημικῶν ἀναλύσεων ἀπεδείχθη ὅτι ὑπάρχει ἀρχε-
τὸς σίδηρος εἰς πολλὰ τῆς νήσου μέρη, ιδίως δὲ περὶ τὴν
Κ λ ε ι σ ο ὕ ρ α ν, τὴν Μ α ὕ ρ η ν Σ π η λ ι ἄ ν κλπ.
ἐνδεχόμενον δὲ δι' ἐπισταμένης ἐρεῦνης ν' ἀνευρεθῇ καὶ μέταλ-
λον τοῦ μαγχανίου (manganése oxydé noir) καὶ τιτάνιον (titane)
καὶ ἄλλα συγγενῆ ὀρυκτὰ (2).

Καὶ μεταλλικῶν ὑδάτων δὲν στερεῖται ἡ νῆσος, μολονότι
ἡ κυρίως μεταλλικὴ πηγὴ τῶν Χ ρ ο ὕ σ ω ν ἠφάνισθη δι' ἀνο-
ρύξεως φρέατος πλησίον αὐτῆς. Περὶ τῆς μεταλλικῆς ταύτης
πηγῆς ἀρκοῦντα ἐποίησε λόγον ἐν τῷ Ἱατρικῷ αὐτοῦ ὁδηγῷ
ὁ ἱατρὸς καὶ νομάρχης τότε Κυκλάδων Α. Ζυγομαλάς κατὰ
τὸ 1860 (3).

(1) Ἴδε Ἰστ. Περ. Σύρου Ἐρμουπ. 1842. σ. 32 καὶ ἐξῆς.

(2) Πολιτειαγρ. Πληροφ. Ἑλλ, 1867 σελ. 125

(3) Εἰς τὰ Χ ρ ο ὕ σ α τῆς Σύρου ὑπάρχει πηγὴ ὕδατος ἔχοντος

Ἡ πηγή αὕτη ἔκειτο εἰς τὴν δενδρόφυτον χαράδραν τῆς ἐξοχῆς Χ ρ ο ὺ σ α. Ἐνεκα δὲ τῶν συστατικῶν στοιχείων τοῦ ὕδατος ἦτο πολύτιμος διὰ τινος διαιάτους ἀσθενείας· πολλοὶ δὲ ἀσθενεῖς κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ ἱατροῦ καὶ τότε νομάρχου ἰάθησαν. Ἀλλὰ, αὐτὸ πολύτιμον τοῦτο ὕδωρ, ἐπιπροσθέτει ὁ συγγραφεὺς, ἠφανίσθη σχεδόν, ὥς μᾶς ἐβεβαίωσαν ἔνεκα διαρρήξεως φρεατός τινος ὀλίγα βήματα μακρὰν ἀπὸ τῆς ἐκβολῆς αὐτοῦ. Τὸ δυστύχημα τοῦτο δὲν ἤθελε συμβῇ ἐὰν τὰ μεταλλικὰ ὕδατα τῆς Ἑλλάδος ὑπεβάλλοντο εἰς διοικητικὰ καὶ ἀστυνομικὰ μέτρα ὅμοια τῶν ληφθέντων ἐν Γαλλίᾳ» (1).

Ἐπ' ἴσης τὸ ὕδωρ τοῦ Σ ύ ρ ι γ γ ο ς φημίζεται ὡς ἱαματικὸν ἔνεκα τῶν μεταλλικῶν αὐτοῦ ιδιοτήτων, πολλοὶ δὲ ἰάθησαν πινὼν κοιλιακῶν νοσημάτων καὶ ἐτι χρῶνται αὐτῷ. Πιθανώτατα δὲ εἶνε καὶ τοῦτο διακλάδωσις τῆς μεταλλικῆς φλεβός, ἥτις διήρχετο καὶ διὰ τῆς εἰρημένης ἐν τῇ ἐξοχῇ Χ ρ ο ὺ σ α πηγῆς.

τὴν ἀρετὴν νὰ θεραπεύῃ τὰ ἐξανθήματα καὶ πολλὰς ἀλλοιώσεις τῆς κάτω κοιλίας διὰ μόνης τῆς ἐσωτερικῆς αὐτοῦ χρήσεως. Ἐκ δὲ τῆς γένεως τοῦ ὕδατος τούτου, τοῦ ὁποίου ἡ θερμοκρασία εἶνε φυσικῇ πιστεύομεν ὅτι ὑπάρχουσιν ἐν αὐτῷ στοιχεῖα καλίου καὶ πυριτικοῦ ὀξέως. Τὴν παρουσίαν τῆς τελευταίας ὕλης ὑποθέτομεν ὀρμώμενοι ἐκ τῶν γεωλογικῶν χαρακτήρων τῆς ὀρεινῆς ἐκείνης χώρας, συγκειμένης ἐξ ὀγκολίθων πυρίτου, δι' οὗ τὸ ὕδωρ τῆς πηγῆς διέρχεται.. Ἡ πηγή αὕτη τὴν ὁποίαν δύναται τις νὰ ὀνομάσῃ Χ ρ ο ὺ σ ῆ ν, ὡς πρὸς τὸν τόπον αὐτὸν, ῥέει εἰς τὸ βάθος χαράδρας δενδρόφυτου, ὑπὸ τὴν σκὰν τῶν ὁποίων ἀναπαύονται οἱ μοχθοῦντες καθ' ἅσας τὴν ἐβδομάδα ἐργατικοὶ κάτοικοι τῆς Ἑρμοπολέως. Ἐκτὸς τοῦ πλεονεκτήματος τούτου παρετηρήθη ὅτι οἱ πάσχοντες ἀπὸ ἐξανθήματα σφιλιτικὰ καὶ χρόνια πάθη τοῦ πεπτικοῦ σωλήνος ἢ τοῦ ὕδατος ἰάθησαν ἐντελῶς χρώμενοι τῷ ὕδατι αὐτῆς». (Ἱατρ. ὁδηγὸς τῶν θαλ. καὶ ἱαμ. ὑδάτων τῆς Ἑλλ. ὑπὸ Α. Ζυγομαλά 1860 σελ. 106).

(1) Αὐτόθι ἐνθ' ἀνωτέρω

Ἰδάτων δὲ γλυκέων δὲν στερεῖται ἡ νήσος ἐν γένει, μολονό-
 τι ἐπεκράτησεν ἡ ἰδέα αὕτη, ἐπειδὴ ταῦτα εὐρίσκονται μακρὰν
 τῆς πόλεως καὶ ἐπομένως γίνεται ἐπαισθητὴ ἡ ἔλλειψις των
 ἐν τῇ πόλει. Βεβαίως τὰ ἐν Πηγῇ, ἐν Ἐπισκοπείῳ, ἐν Πηγαδα-
 χίοις, ἐν Ποσειδείοις, ἐν Ἀγίῳ Ἀθανασίῳ κλπ. παραβαλλόμε-
 να πρὸς τὰ ἐν τῇ νήσῳ ὕδατα κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους
 ὑπολείπονται ἐκείνων κατὰ τὴν ἀφθονίαν. Τοῦτο δ' ἐξάγεται
 ἀριδῆλως καὶ ἐκ τῶν πλείστων λειψάνων τῶν ἀρχαίων ὕδραγω-
 γείων, περὶ ὧν ἀλλαχοῦ γίνεται λόγος καὶ ἐκ τῶν σχετικῶν
 παραδόσεων γηραιῶν Συρίων καὶ ἐκ τῶν ὀνομασιῶν πολλῶν
 τοποθεσιῶν τῆς νήσου(1). Ὑψαλμύρων δ' ὕδατων πλεῖστα ὑ-
 πάρχουσι φρέατα καὶ πηγαὶ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ κεντρικῇ πλατείᾳ
 καὶ ἐν Βαπορίοις καὶ τοῖς ὁδοῖς Ἐπισκοπείου καὶ Ποσειδείων
 καὶ πολλαχοῦ τῆς νήσου.

Περὶ δὲ τῆς γονιμότητος τοῦ ἐδάφους, ὅσον μὲν ἀφορᾷ εἰς
 τὴν σημερινὴν εὐφορίαν του γενήσεται ὁ προσήκων λόγος ἐν
 τῷ Β' μέρει τῆς παρούσης ἱστορίας, ὅσον δὲ ἀφορᾷ εἰς τὴν ἀρ-
 χαιοτέραν, ἐκτὸς τοῦ ὅτι θέλω ποιῆσαι ἐκτενέστερον λόγον
 ἐν τῷ περὶ ἀρχαίας καταστάσεως τῆς νήσου κεφαλαίῳ, προκα-
 ταβολικῶς σημειῶ ἐνταῦθα ὅτι ἦτο ἀξία λόγου, μαρτυρουμένη
 ὑπὸ πολλῶν ἀξιοπίστων μαρτυριῶν καὶ ἐνδεικνυμένη καὶ αὕτη

(1) Αἱ ἐξῆς ὀνοματοθεσίαι τῆς νήσου τεκμηριοῦσι τὴν κατὰ τὸ
 παρελθὸν εὐφορίαν τοῦ ἐδάφους καὶ τὴν ἀφθονίαν τῶν ὑδάτων. Ἀδρια-
 τα (ἐκ τοῦ ἄδρυα ἢ ὑδάτια ἢ ἐκ δριμύδους φράσεως μὴ ἀδιαφό-
 μενα), Πηγῇ, Καταφνᾶ, Κλημάτα, Κοιλιάδα, Ἀμπέλα, Λειβάδια,
 Ἀγριελίας, Λιῶνας (Ἐλαιώνας), Ὑδραγῶ, (Ὑδραγωγεῖον), Ἀρδεντῇ,
 Δωρακός, Μυρτιαῖς, Δαφνῶνας, Σελινίθρα, Πηγαδάκια, Ἀπάνω νε-
 ρὸ, Λιμνί, Ἀσπρὴ Φορτᾶρα, Σὰν νερὸ, Μαύρη Φορτᾶρα, Τὰ δυὸ νε-
 ρὰ, Βρυσάκι, Μάρρα, (ἡ μάννα τοῦ νεροῦ, τὸ δριμυδῶς λεγόμενον κε-
 φαλάρι) κλπ.

ἐκ τῶν αὐτῶν ἐνδείξω, ἐξ ὧν καὶ ἡ ἀφθονία τῶν ὑδάτων τῆς νήσου κατὰ τοὺς παρελθόντας αἰῶνας (1).

Ἡ γεωγραφικὴ θέσις τῆς νήσου, κειμένης ἐν τῇ διόδῳ Εὐρώπης, Ἀνατολῆς, Αἰγύπτου κλπ. προσφέρει σπουδαιότατον φυσικὸν πλεονέκτημα τῇ νήσῳ, ἣτις καθίσταται ἐκ τούτου ἐπικαιροτάτῃ θέσις πρὸς τὸ διαμεταχομιστὸν ἰδίως ἐμπόριον ὡς διὰ τακτικῶν στατιστικῶν θέλομεν ἰδεῖ ἐν τῷ Β' μέρει τοῦ παρόντος βιβλίου (2).

Τὸ κλίμα τῆς νήσου εἶνε ὑγιεινότατον, χάρις δὲ εἰς τοὺς περιοδικούς ἐτησίους ἀνέμους τὸ θέρος διέρχεται ἥκιστα ὀχληρόν. Οἱ ὀχληρότεροι διὰ τὴν νῆσον ἀνεμοὶ εἶνε ἰδίᾳ οἱ νότιοι, προσβάλλοντες μάλιστα τὸν ἄλλως ἀσφαλέστατον λιμένα τῆς Ἑρμουπόλεως. Οὐχ ἥτιον γενικῶς εἰπεῖν τὸ κλίμα εἶνε γλυκύτατον καὶ κατὰ τὸν μνημονευθέντα Della Rocca α ἡ ὑγιεινό-

(1) Καὶ βοτανολογικῶς ἐξεταζόμενον τὸ ἔδαφος τῆς νήσου δὲν εἶνε ἀνάξιον λόγου. Ἐκτὸς τῶν ἐν αὐτῇ ἀνακαλυφθέντων (κατὰ τὸ 1852) δύο εἰδῶν βοτάνων, τέως ἀγνώστων τῇ βοτανολογίᾳ, ὑπάρχουσι καὶ πλεῖστα ἐκ τῶν γνωστῶν εἰδῶν. Ἴδε Θ. Ὀρφανίδου Βοτ. ἀνακαλύψεις ἐν Ἑλλάδι ἐν Μνημ. Τεχ. IB' σελ. 285—287. 1852. Ἐγγίνει δὲ περὶ Κυκλάδων ὑπὸ βοτανολογικὴν ἐποψιν ἴδε *Enumeratio plantarum quas in insulis archipelagi aut littoribus Ponti-Euxini collegit atque detexit Dumont d Urville Parisiis Tom. I. etc.*—*Flore de Peloponèse et des Cyclades, par Boryet Chabart— Boidier, Diagnoses plantarum Orientalibus novarum etc.*

(2) Ἰδιότης τοῦ ἐδάφους καὶ τῆς γεωγραφικῆς θέσεως εἶνε βεβαίως καὶ ἡ παρατηρουμένη πρόωρος ἐνταῦθα ἐλάστησις ὀσπρίων καὶ ὀπωρῶν, ἐκπεμπομένων εἰς μικρὰν Ἀσίαν καὶ Κωνσταντινούπολιν πρὸ τῆς ἐκεῖ ὠριάνσεώς των, ἐξ οὗ ὠφελοῦνται οὐκ ὀλίγον οἱ ὀσπριοπῶλαι καὶ ὀπωροπῶλαι Σύρου—. Εἰς τὴν γεωγραφικὴν δ' ἐπ' ἴσης θέσιν καὶ τοὺς περιοδικούς ἐτησίους ἀνέμους ἀποδοτέα καὶ ἡ κατὰ τοὺς μῆνας Αὐγούστου καὶ Σεπτεμβρίου διάβασις καὶ διαμονὴ πληθὺς πτηνῶν, ἐξ οὗ καὶ αἱ πεφημισμένοι τῶν Συρίων κυνηγετικαὶ ἐκδρομαὶ, αἵτινες ἔ-

της τοῦ ἀέρος εἶνε ἡ αὐτὴ οἶα καὶ ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Ὁμήρου (1).

Τοιαύτην τινὰ τοπογραφικὴν εἰσαγωγὴν ἔκρινα ἀναγκαῖον νὰ προτάξω τῆς ἱστορίας Σύρου ἐπιφυλασσόμενος νὰ συμπληρῶ ἐν τοῖς οἰκείοις τόποις καὶ διὰ πλείονος λόγου τὰ ἤδη συντομώτερον ἐκτεθέντα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Οἱ πρῶτοι τῆς γῆσου οἰκιστὰι καὶ ὄρομα αὐτῆς.

Εἰδομεν ἐν τοῖς προηγουμένοις ὅτι, κατὰ πολλὰς ἀξιόπιστους καὶ συμφώνους μαρτυρίας, Φοίνικες ἐκ τῶν ναυτιλλομένων καὶ ἐκ τῶν μετὰ τοῦ Κάδμου ἐλθόντων ἐκ Φοινίκης ἀπώκισαν τὰς Κυκλάδας.

Πρὸ τῶν Φοινίκων ἀποίκων οὐδὲν σαφές καὶ ὠρισμένον ἔχομεν περὶ τῶν ἀποίκων τῶν νήσων, ἐξ εἰλασιῶν δὲ ἐξήγαγον συμπέρασμα τι περὶ ἐμφανίσεως κατὰ πρῶτον ἀνθρωπίνων ὄν-

μας ἔδωκαν ἀφορμὴν εἰς συγγραφὴν ἐκτενεῦς καὶ εὐφρεντάτου ἔπους, διακωμωδοῦντος τὴν δυσκαλογίαν τῶν κυνηγῶν πρὸς τὰ πτηνὰ, ὅπερ ἡμῶς ἐνδεχόμενον νὰ συμβαίῃ ἐν μέρει ἀλλ' οὐχὶ κατὰ τοὺς ῥηθέντας δύο πῆνας. (Ἴδε Ὀρφανίδου *Τίρι-Μίρι*, ἥτοι τὸ κυνηγέσιον ἐν τῇ νήσῳ Σύρῳ. Περὶ τοῦ ὠραίου τούτου ἔπους θὰ λάβω ἀφορμὴν νὰ λαλήσω ἀλλաχαῦ, διότι καίτοι κωμωδοῦν συνήθειάν τινα τῆς Σύρου, οὐχ ἥττον περιέχει πλεῖστα ὅσα περὶ ἐθίμων καὶ ἡθῶν τῶν Συρίων καὶ Ἑρμου-πολιτῶν).

(1) α Οἱ γέροντες οἱ ἔχοντες ἡλικίαν 80 ἢ 90 ἢ 100 ἐτῶν εἶνε κοινότατόν τι ἐνταῦθα. Πρὸ τινος χρόνου ὑπῆρχεν εἰς 115 ἐτῶν καὶ ἀναντιρρήτως διελθὼν τις ἐνταῦθα τὸ 45 ἔτος εἶνε βέβαιος ὅτι θὰ φθάσῃ τὰ 70, 80 καὶ πλέον ἀκόμη ἔτη» (Abbè dela Rocca, ἐνθ' ἀνωτέρω σελ. 32).

τῶν εἰς τὰς Κυκλάδας, ἀλλὰ καὶ τοῦτο ὡς παραγόμενον εἰκασίῳν δὲν ἔχει τι ὠρισμένον καὶ ἱστορικόν, ἐν ᾧ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν Φοινίκων αὐτὰ τὰ πράγματα λαλοῦσιν. Ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ τῶν μαρτυριῶν πείθεται τις ὅτι καὶ τῆς Σύρου πρῶτοι ἀποικοὶ ἦσαν Φοινῖκες. Εἶνε ἀληθὲς μὲν ὅτι ὠρισμένην καὶ εἰδικὴν μαρτυρίαν περὶ τούτου δὲν δύναμαι νὰ παραθέσω, ἀλλ' ἐπ' ἱσθῆς οὐδεμίαν ἄλλην ἐναντίαν δύναται τις νὰ παραθέσῃ. Ἐξ ἐναντίας δὲ καὶ ἐκ τῶν σχετικῶν μαρτυριῶν καὶ τοῦ ὀνόματος τῆς νήσου, παραχθέντος ἐκ φοινικικῆς ρίζης καὶ ἐκ τῶν ἰχνῶν τῆς ἐνπεσθῆεν διαβάσεως καὶ διαμονῆς τῶν Φοινίκων πείθεται ἀδιστακτικῶς περὶ τούτου (1). Ἀρχομαι ἐκ τοῦ τελευταίου· οἱ μελετήσαντες ἐπισταμένως τὸν βίον καὶ τὴν φιλοσοφίαν τοῦ Συρίου φιλοσόφου Φερεκύδους πείθονται ὅτι οὗτος αὐτοδίδακτος ὢν, ἀπὸ παιδικῆς ἡλικίας ἐν Σύρῳ τείνων πρὸς ἀπάκτησιν γνῶσεων, ἀπέμαθε πλεῖστα ὅσα ἐκ τῶν βιβλίων καὶ τῶν περὶ Φοινίκων καὶ τῶν μυστηρίων των παραδόσεων, ὥς ἐν Σύρῳ ἤκουσεν. Αἱ περὶ τοῦ αὐτοῦ διὰ τοῦ γινώμας τῶν ἀρχαίων εἰσὶ κατὰ τὰ πλεῖστον σύμφωνοι. Ἀτὸ πρῶτιστον σημεῖον τῆς διαμάχης τῶν κριτικῶν εἶνε τὰ βιβλία τῶν Φοινίκων. Ὁ Ὅμηρος εἶπεν διαρρήδην ὅτι οἱ Φοινῖκες προσορμίζοντο εἰς Σύρον καὶ ὁ Rochette δράττεται τῆς περιστάσεως ἵν' ἀποδείξῃ ὅτι οἱ Φοινῖκες συχνότατα ἐπεσκέπτοντο τὴν Σύρον ἀπὸ τῶν ἡρωϊκῶν χρόνων καὶ διήρχοντο σχεδὸν ἑκαυτὸν ὁλόκληρον ἐνταῦθα χάριν τοῦ ἐμπορίου των. Δὲν εἶνε λοιπὸν ἄξιον ἀπορίας ὅτι ἄνθρωπος δεξιότατος εἰς τὸ μαθάνειν (ὁ Φερεκύδης), συνδιαλεγόμενος μετὰ τῶν ξένων καὶ ἐμπόρων ἤκουσε περὶ βιβλίων μεστῶν γνῶσεων,

(1) Θουκιδ. Βιβ. Ι 8.— Σχοίμην Ἀρχ. Ὅμηρ. Ἐλ. ἐν Εἰσ.—Raoul Rochette περὶ Ἑλλ. Ἀποικ. Τομ. Ι—Ἑλλην. Παγκ. ἐν Κυκλ.—Παράβ. Memoires de l' Academie de Berlin année 1747. Ἰδε καὶ τὸ περὶ Φερεκύδ. κεφάλαιον,

ύψηλῶν καὶ βαθυτάτων καὶ ἀνεφλέχθη ὑπὸ τοῦ πόθου νὰ τ' ἀποκτήσῃ » (1).

Ἄλλος συγγραφεὺς ὁ Bochart (2) ἀδιστάκτως περὶ τούτου πεισθεὶς ἐπιφέρει. «Οἱ Φοῖνικες διέμενον ἀρκετὸν χρόνον ἐν τῇ νήσῳ θὰ ἴδωμεν παρακατιόντες ὅτι οἱ Φοῖνικες τῇ ἀπέδωκαν μάλιστα αὐτὸ τὸ ὄνομά της καὶ γνωρίζομεν ὅτι ἦσαν σοφώτατοι κατὰ τὰ ἀστρονομικά» καὶ ἀμέσως κατωτέρω «... ἐντεῦθεν ὁ Ὅμηρος μᾶς πληροφορεῖ ὅτι οἱ Φοῖνικες εἶχον ἐγείρει ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ ἐν ἡλιοτρόπιον (Cadran)» (3).

Αὕτῃ ἡ ὀνομασία τῆς νήσου δύναται νὰ σαφηνίσῃ ἐτι πλεόν τὰ τῶν ἀποίκων Φοινίκων ἐν Σύρῳ.

Ὡς εἶδομεν οἱ Φοῖνικες μεταναστεύσαντες εἰς τὰς Κυκλάδας ἀφῆκαν ἔχνη τῆς διαβάσεώς των, ὀνομάσαντες τινας νήσους διὰ φοινικικῶν ὀνομασιῶν. Εἶνε ἀναντίρρητον ὅτι ἡ Θήρα κατωκίθη ὑπὸ Φοινίκων τῶν μετὰ τοῦ Κάδμου ἐλθόντων εἰς Ἑλλάδα κατὰ τὸ 1550 Π. Χ. Εἶνε δ' ἐτι πλεόν ἱστορικῶς γνωστὸν ὅτι ὁ Κάδμος ἀφείλεν ἐν Θήρᾳ τὸν Μεμβλίᾳρον ἐτράπη εἰς Βοιωτίαν (4). Ὡς πρὸς τὰς λοιπὰς Κυκλάδας δὲν ἐξακριβοῦται ἐὰν ἐκ τῶν Φοινίκων τούτων τῆς ἀποικίας τοῦ Κάδμου ἐναπελήφθησαν κάτοικοι εἰς τὰς λοιπὰς Κυκλάδας, ἢ ἐὰν νέοι ἐκ Φοινίκης ἦλθον ἀποικοι, ἢ οἱ ἐμπορευόμενοι Φοῖνικες βαθμηδὸν συνίστων ἀποικίας εἰς τὰς νήσους ταύτας. Τοῦτο εἶνε γνωστὸν ὅτι αἱ εἰς Μῆλον, Ἴον καὶ Σύρον ἀποικίαι ἦσαν πιθανῶς πολυπληθέστεραι· διότι ὠνόμασαν τὰς νήσους ταύτας διὰ φοινικικῶν ὀνομασιῶν, οἷον ἡ μὲν Ἴος Φοινίκη εἶχεν ὀνομασθῇ, ἡ δὲ Μῆλος Βυβλίς, ἐνεκα τῶν Βυβλίων Φοινίκων, ἡ δὲ Σύρος διὰ τῆς λέξεως ταύτης, φοινικικὴν ἐχούσης καταγωγὴν. Ἦδη

(1) Ab. dela Rocca ch. III.

(2) Chanaan lib. I cap. 14.

(3) Αὐτόθι

(4) Ἴδε τὸ περὶ Κυκλάδων νήσων (Α') κεφάλαιον.

ὁ Bochart καὶ ἄλλοι ἀπέδειξαν ὅτι οἱ Φοίνικες ὠνόμασαν τὴν νῆσον Σύρον ἐκ τῆς φοινικικῆς λέξεως Ο ὕ σ ῥ α, ὅπερ σημαίνει πλουσία, ἢ ἐκ τῆς συγγενοῦς λέξεως Ο ὕ σ ο ὕ ρ α, σημαίνουσης ε ὕ τ υ χ ῆ (1). Ἄλλ' ἐκ τούτου, ἥτοι ἐκ τῆς φοινικικῆς ὀνομασίας τῆς νήσου δὲν ἔπεται ὅτι οἱ Φοίνικες παρέμεινον πλεῖστον χρόνον ἐνταῦθα καὶ ἐμονιμοποίησαν τὴν ἀποικίαν των, διότι οἱ τῆς Σύρου ἀποικοὶ Φοίνικες πιθανώτατα δὲν ἦσαν ἐκ τῶν μετὰ τοῦ Κάδμου ἐλθόντων, ἀλλ' ἐκ τῶν ἐμπορευομένων Φοινίκων, οἵτινες εὐρόντες τὴν νῆσον ἐπικάειρον πρὸς τὸ πειρατικὸν αὐτῶν ἐμπόριον εἶχον αὐτὴν ὡς ὀρμητήριον ἐπὶ τῶν προϊστορικῶν χρόνων. Ἄλλως τε καὶ ἐὰν ἐπὶ σκοπῷ μονίμου ἐγκαταστάσεως ἤρχοντο, γνωρίζομεν ὅτι μετὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ Μίνως εἰς τὰς Κυκλάδας «οἱ ἐκ τῶν νήσων κακοῦργοι, κατὰ Θουκυδίδην, ὑπ' αὐτοῦ (τοῦ Μίνως) ἀνέστησαν, ὅτε περ καὶ τὰς πολλὰς αὐτῶν κατώκιζε» (2). Οὐχ ἤττον καὶ μετὰ τὴν ἐκδιώξιν των ταύτην καὶ τὴν ἐγκατάστασιν τῆς Ἰωνικῆς φυλῆς ἐν ταῖς νήσοις ταύταις, οἱ Φοίνικες δὲν ἔπαυσαν συχνότατα ἐπισκεπτόμενοι τὴν νῆσον, πωλοῦντες τὰς ἐπιζητήτους πραγματείας των καὶ ἀρπάζοντες ἀνθρώπους (3).

Ὅτι δὲ οἱ Φοίνικες ἀφῆκαν ἔχνη τῆς ἀποικίας των καὶ οὐ μόνον διὰ τῆς ὀνομασίας τῆς νήσου ἀλλὰ καὶ δι' ἄλλων ἐμονιμοποίησαν, οὕτως εἰπεῖν, τὰ ἔχνη ταῦτα, εὐαπόδεικτον. Διότι, ἐκτὸς τῶν θρησκευτικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν μυστηρίων, περὶ ὧν παιδιόθεν ἐν Σύρῳ ὁ Φερεκύδης ἤκουσεν, οἱ Σύριοι εἰς πολλὰ αὐτῶν νομίσματα σύμβολον εἶχον τὸν φοίνικα. Οἷον εἰς τὸ νό-

(1) Παραβ. Ab. della Rocca ch. II — Θέλω προσπαθῆσαι ν' ἀποδείξω ἐν τοῖς κατόπιν ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ σημερινὸς λιμὴν Φοίνικας ἐκ τῶν ἀρχαίων χρόνων διατηρεῖ τὴν ὀνομασίαν ταύτην.

(2) Θουκυδ. Βιβλ. I. 8

(3) Σχοίμαν Ἑλλ. Αρχ. Ὁμηρ. Ἑλ. ἐν εἰσαγ.— Raoul Rochette ἐν τῷ περὶ Ἑλλ. ἀποικιῶν Τομ. I.

μισμα τὸ φέρον ἀφ' ἐνὸς κεφαλὴν τοῦ Βάχχου καὶ ἀφ' ἑτέρου κἀνθηρον, ἐν τῇ μέσῳ ὑπάρχει φ ο ἶ ν ι ξ (1) Εἰς ἕτερον νόμισμα τῆς ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς κοπὲν ὑπὸ τῶν Συρίων εἰς τιμὴν τοῦ Δομιτιανοῦ εἶνε ~~κεχαραγμένον~~ ἀφ' ἐνὸς ἡ κεφαλὴ τοῦ αὐτοκράτορος τούτου καὶ ἀφ' ἑτέρου φ ο ἶ ν ι ξ περίξ τοῦ ὁποίου διακρίνονται τὰ γράμματα CYPI... ABIPQ... Εἰς ἕτερον ἐπ' ἰσῆς νόμισμα τοῦ αὐτοκράτορος Ἀντωνίνου ὑπάρχει ὡς σὺμβολον ὁ φ ο ἶ ν ι ξ (2). Καὶ εἰς τὸ πρὸς τιμὴν τοῦ Καίσαρος Οὐήρου νόμισμα τῶν Συρίων φέρεται ἐν τῷ μέσῳ φ ο ἶ ν ι ξ, καὶ εἰς ἄλλο δὲ πρὸς τιμὴν τοῦ ἰδίου αὐτοκράτορος εἶνε κεχαραγμένος φοῖνιξ μετὰ μελίσσης καὶ ἀστέρος. Ἐπ' ἰσῆς τὸ σύμβολον τοῦ φοίνικος φέρεται καὶ εἰς τὰ νομίσματα τῶν Συρίων τοῦ Κομμόδου καὶ τοῦ Σεβήρου (3).

Καὶ αὕτῃ δὲ ἡ λατρεία τοῦ Πανός, οὗ φέρεται ἡ κεφαλὴ εἰς πολλὰ τῆς Σύρου ἐπ' ἰσῆς ἀρχαιότατα νομίσματα, εἰκάζεται μεταδοθεῖσα ὑπὸ τῶν Φοινίκων, διότι ὁ Πᾶν ἦτο εἰς τῶν ἀρχαιοτέρων θεῶν τῶν αἰγυπτιακῶν καὶ φοινικικῶν φύλων, καθ' Ἡρόδοτον.

Ὡστε ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ πάντων τούτων καὶ ἐξ ἀναλόγων συμπερασμάτων ἐκ τῆς ἱστορίας τῶν λοιπῶν Κυκλάδων συμπεραίνω πρῶτον μὲν ὅτι Φοινικες ἀπέκησαν τὴν νῆσον, μετὰ δόντες αὐτῇ πολλὰς αὐτῶν γνώσεις καὶ θρησκευτικὰς δοξασίας, καὶ τὴν νῆσον φοινικιστὶ ὀνομάσαντες, δεύτερον δὲ ὅτι μετὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ Μίνωος καὶ τὴν κατόπιν ἐγκατάστασιν τῆς Ἰωνικῆς φυλῆς εἰς τὰς Κυκλάδας, ἐγκατέστησαν καὶ ἐν τῇ νήσῳ τὰς τῇ Ἰωνες ἐκ τῶν συνοικισάντων καὶ τὴν Ἴον, ἣν Φοινίκην καλου-

(1) Mionnet description de medailles antiques, καὶ παράρτ. Τομ. Δ' σ. 404 καὶ ἐξῆς.

(2) Αὐτόθι.

(3) Πλείονα περὶ τῶν νομισμάτων τούτων ἴδε ἐν τοῖς περὶ νομισμάτων τῆς Σύρου κεφαλαίοις τῆς παρούσης ἱστορίας.

μένην, αὐτοὶ οὕτως ὠνόμασαν, καὶ τὴν Μῆλον, τὴν πρὶν Βυβλίδα, καὶ τὴν Τήνον καὶ τὴν Σίφνον καὶ τὴν Νάξον (1). τρίτον δὲ ὅτι καὶ μετὰ τὴν ἐκ τῶν Κυκλάδων καὶ τῆς Σύρου ἐκδίωξιν τῶν Φοινίκων ὑπὸ τε τῶν μετὰ τοῦ Μίνως Κρητῶν, καὶ τῶν μετὰ τοῦ Νηλέως ἐλθόντων Ἰώνων, οἱ Φοίνικες συχνότατα ἐπεσκέπτοντο τὴν Σύρον χάριν ληστοπειρατείας ἢ ἐμπορίας, εὐρόντες αὐτὴν ἐπικαιρωτάτην πρὸς τὸ πειρατικὸν ἐμπόριον τῶν ἐκ τε τῆς γεωγραφικῆς αὐτῆς θέσεως, τῆς εὐφορίας τῆς νήσου καὶ τῆς γειτνιασεως μετὰ τῆς Δήλου, εἰς ἣν συνεκεντροῦντο οἱ πανταχόθεν ἐρχόμενοι προσκυνηταὶ τοῦ Δηλίου θεοῦ καὶ μυρία κομίζοντες θρησκευτικὰ δῶρα καὶ χρυσίον διὰ τὴν κατὰ τὰς πανηγύρεις περιώνυμον ἐμπορίαν πραγμάτων καὶ ἀνθρώπων (2).

Ὡς προανέφερον λοιπὸν, οἱ Φοίνικες εἶχον ὀνομάσει τὴν νῆσον διὰ λέξεως φοινικικῆς, ἐξελληνισθείσης κατόπιν διὰ τῆς καταληκτικῆς συλλαβῆς, ἣν φέρει.

Ἐπειδὴ δὲ πρὶν προχωρήσωμεν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς νήσου πρέπει νὰ μάθωμεν τὴν ἱστορίαν τοῦ βαπτιστικοῦ της, οὕτως εἰπεῖν, ὀνόματος κρίνω ἐνταῦθα κατάλληλον νὰ ἐκθέσω τινα περὶ τῶν ὀνομασιῶν Σ ύ ρ ο ς, Σ ύ ρ α, Σ υ ρ ί α καὶ Σ ύ ρ ο ς· οὕτω δὲ καὶ ὁ λόγος τῶν μεταβολῶν τῆς καταληκτικῆς συλλαβῆς τοῦ ὀνόματος θέλει ἐξευρεθῇ καὶ ἡ ἐν τῇ συγγραφῇ ταύτῃ γραφὴ τῆς ὀνομασίας τῆς νήσου δικαιολογηθῇ, ὥς ἡ ὀρθοτέρα καὶ ἐπισήμως ἐπικρατήσασα καὶ ἐπικρατοῦσα καὶ σήμερον ἔτι (3).

(1) Ἴδε τὸ περὶ Κυκλάδων νήσων κεφάλαιον καὶ τὰς ἐν τέλει αὐτοῦ παραπομπάς.

(2) Κόνζε «Δύο νῆσοι τοῦ Ἀρχιπ.» ἐνθ' ἀνωτέρω.

(3) Καταβαίνω καὶ εἰς τὸν τόπον τῶν σημειώσεων ἵνα, χάριν τῶν φιλοπεριεργῶν, λεπτομερέστερον ἐκθέσω τινα περὶ τῆς ἱστορίας τῶν μεταβολῶν καὶ τῆς γραφῆς τῆς ὀνομασίας ταύτης. Διότι αὕτη ὑπέστη κατὰ τὸ μακρότατον διάστημα τοῦ παρελθόντος λεπτὰς τινας περὶ τὴν

Ἐν πρώτοις ῥητέον ὅτι πλεῖσται ὀνομασίαι τῶν πόλεων καὶ νήσων δὲν ἔμεινον ἐξ ἀρχῆς, ἤτοι ἀφ' ἧς ἐποχῆς ἀπεδόθησαν εἰς τὰς πόλεις, μέχρι σήμερον ἀμετάβλητοι· διότι ἐπαθον ἄλλαι μεταβολαὶ περὶ τὴν καταληκτικὴν συλλαβὴν, ἄλλαι ἀναγραμματισμοὺς, ἄλλαι κολοβώσεις καὶ ἄλλαι προσθήκας.

Πρὶν ἢ ἐνότῃς τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους κατασταθῇ συμπαγῆς καὶ ἐκδηλωθῇ διὰ τῶν περιφήμων ἀρχαιοτάτων ἐκστρατειῶν, πρὸ τοῦ τρωικοῦ δηλαδὴ πολέμου, τῶν ἑλληνικῶν φυλῶν

καταληκτικὴν συλλαβὴν μεταβολὰς, αἵτινες ἔδωκαν οὐχ ἥττον χώραν εἰς ποικίλας καὶ περιέργους ἐτυμολογίας. Ἡ ἐτυμολογία λόγου χάριν ἦν ἤκουσεν ὁ περιηγητὴς Tournefort τῆς ὀνομασίας τῆς νήσου ἔχει τι περιέργον, ἵνα μὴ εἴπω, κωμικόν. Καθ' ἃ τῷ εἶπον τινες, ὅταν ἐπεσκέφθη τὴν νήσον, ἡ λέξις *Σύρα* (κατὰ δὲ τὸν γαλλιστὶ τονισμὸν τῆς λέξεως *Συρά* καὶ κατὰ τὴν τότε νησιωτικὴν τινων προφορὰν *Τῑυρά*) παρήγето ἐκ τῆς λέξεως *Κυρά* ἢ μᾶλλον ἦτο αὐτὴ αὕτη ἡ λέξις *Κυρά* ἥτοι *Κυρία* μεταξὺ τῶν λοιπῶν νήσων. Καὶ ὁ μὲν Tournefort ἐφρόντισεν ἐν δυοὶ γραμμαῖς ν' ἀνασκευάσῃ τὴν ἐτυμολογίαν ταύτην, ἄλλος δὲ τις ἐκ ταύτης ἠδύνατο νὰ ἐξαγάγῃ ἄλλο συμπέρασμα, ὅτι δηλαδὴ οἱ ἀπλούστεροι τῶν τότε Συρίων εἶχον πιθανῶς δώσει τὴν ἐτυμολογίαν ταύτην ἐπιρρεασθέντες ἐκ τούτου, ὅτι κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἡ Σύρος ἀνῆκεν εἰς τὴν *Σάχ-Σουλτάναν*, ἣν καὶ ἐν τοῖς δημοσίοις ἐγγράφοις των καὶ ἐν ταῖς ὁμιλίαις των καὶ παραδόσεσιν ἐκάλουν *Κυράν* των καὶ κατὰ τὴν προφορὰν τινῶν νησιωτῶν *Τῑυράν*. Ἡ βεβιασμένη καὶ ἀστείαι αὕτη ἐτυμολογία ἤθελε μοι φανῇ κολακευτικωτέρα ἐκείνης ἦν, ὡς φαίνεται, ἔδωκεν τῷ Tournefort ὅτι δηλαδὴ ἡ *Σύρα*, (*Συρά*, *Τῑυρά*) ἐδήλου ὅτι ἡ νῆσος αὕτη ἦτο ἡ *Κυρά* ἥτοι δεσπόζουσα τῶν νήσων· τοῦτο ἐκτὸς τοῦ ἐγωῖστικῷ ἤθελε περιέχει ἀγνοίαν γραμματολογικὴν μὴ συγκεχωρημένην καὶ εἰς τὸν ἀπλούστερον χωρικόν, πολὺ μᾶλλον εἰς τοὺς Συρίους, οἵτινες, ὡς θέλω ἀποδείξει, διετήρησαν εὐτυχῶς ἐν μέτῳ τῶν σκοτεινῶν μέσων αἰώνων τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ εὐφυΐαν ἥττον παρεφθαρμένας ἢ ὅσον ἠδύνατό τις νὰ νομίσῃ ἐνεκὰ τῶν συνεχῶν ξενικῶν ἐπιδράσεων καὶ ἐπιμιξιῶν. (Tournefort, Relation d'un voyage Tom. I.VIII). Οὐχ ἥττον περι-

διεσπαρμένων εἰς τὰς ἰδίας ἑαυτῶν χώρας καὶ ἰδίας ἐχουσῶν διαλέκτους, ἡ ἐλληνικὴ γλῶσσα ἔμενεν ἔτι κυμαινομένη ἐν τῇ ποικιλίᾳ τῶν ιδιωτισμῶν, ἥτοι μὲ ἄλλους λόγους δὲν ἦτο οὕτως εἰπεῖν, ὁμοιόμορφος ἐντελῶς. Μόλις ὁμως συγκεντρωθέντος ἅπαξ τοῦ ἐλληνικοῦ ἔθνους, ἤρξαντο μονιμοποιούμεναι αἱ ὀνομασίαι τῶν πόλεων, ὑποχωροῦσαι εἰς μίαν, ἥτις γραμματικῶς καὶ ἐτυμολογικῶς ἐφαίνετο ὀρθότερα. Οὕτως ἡ Ψυτάλεια ἐλέγετο καὶ Ψυτάλη καὶ Ψυταλεία, αἱ Θῆβαι, Θῆβα καὶ Θῆβη, αἱ

ἐργος μοι ἐφάνη ἑτέρα γνώμη περὶ τῆς ὀρθότερας γραφῆς τῆς ὀνομασίας τῆς νήσου, ἣν ἔκνεγκε πρὸ τινος χρόνου ἀνὴρ ἐκ τῶν εὐμαθεστέρων καὶ πειστικωτέρων λογίων τῆς καθ' ἑμᾶς Ἑλλάδος. Οὗτος οὐ μόνον ὑπεστήριξεν ὅτι ἡ Σύρος πρέπει νὰ γράφηται Σύρα καὶ ὄχι Σύρος, διότι Σύρα ἦτο ἡ ἐπίσημος ἢ τουλάχιστον ἡ ἐπικρατοῦσα ὀνομασία πρὸ 2300 ἐτῶν, ἀλλ' ἐπίστευσεν ὅτι ὁ εἰδυλλιογράφος Θεόκριτος εἰς τὸ εἰδυλλίον του Ἐργατῖναι ἢ Θερισταὶ διὰ τῆς λέξεως Σύρα ἐννοεῖ τὴν νῆσον Σύραν. Ἰδοὺ τί περὶ τούτου γράφει (ἐν Πανδώρα Τομ. ΙΣΤ. σ. 52). ».. Ἡ νῆσος, ὅθεν σοι ἐπιστέλλω, ὠνομάζετο πάλαι Σύρος, Συρία, καὶ Σύρα· ἐξενίκησε δὲ ὁ τελευταῖος οὗτος τύπος καὶ μέχρι πρὸ τινων ἐτῶν οὐ μόνον ἐλέγετο ἀλλὰ καὶ ἐγράφετο Σύρα. Ὁ λογιωτατισμὸς ὁμως ὁ ἐνταφιάσας τὸ ἐλληνικὸν καὶ πάγκοινον ἀπέθαιεν ἐντὸς τοῦ αἰσυνήθους ἀπεβίωσεν καὶ τὸ ἦλθεν ἐντὸς τοῦ κακοῤῥύθμου καὶ σολοίκου ἀφίχθη προσεκρόμιζε καὶ τὴν προαιωνίαν Σύραν ὀλοκαύτωμα εἰς τὸν βωμὸν τῆς ἀγνώστου Σύρου. Τὸ κατ' ἐμὲ ἐννοῶ τὴν ἀντικατάστασιν ὁσάκις αἱ λέξεις ἔστω καὶ αἱ φράσεις, εἰ καὶ ἐλληνικαὶ ὁμολογοῦνται πάντῃ χυδαῖαι ἢ καὶ ἀπόζουσαι ἀγοραϊκῆς δυσωδίας· τῶν μὴ τοιούτων ὁμως πρὸς τί ἢ ἀλλαγὴ; Ἐὰν ὁ Θεόκριτος ἐβαρβαρίζε πρὸ 2300 ἐτῶν ὀνομάζων Σύραν τὴν Σύραν, ἃς βαρβαρίζωμεν καὶ ἡμεῖς· ἃς μὴ ζητῶμεν νὰ γίνωμεν ἐκεῖνου ἐλληνικώτεροι, ἀφ' οὗ μάλιστα καὶ ἡ φύσις αὐτῆς τῆς νήσου ἔμεινεν ἀταλλοίωτος. Τὴν νεωτέραν παροιμίαν αὐτῆς Σύρα, ψεῖρα τίς ἀγνοεῖ; Οὕτω πῶς παροιμιακῇ διὰ τὸ λυπρόγαϊον εἶχε καταντήσῃ καὶ ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ ποιητοῦ τῶν εἰδρῶν. . . » Ἀφοῦ ἐκθίσω καὶ σχολιάσω τοὺς στίχους τοῦ Θεοκρίτου, ἐφ' ὧν στηρίζει, ὡς φαίνεται, κατὰ τὸ

Πλαταιαι, Πλάταια κτλ. Ἄλλαι δὲ πάλιν ὀνομασίαι, ξενικῆς καταγωγῆς οὖσαι, βαθμηδὸν ἐξελληνίζοντο, ἕως οὗ ἐπεκράτει ἐπὶ τέλους ἡ περιβαλλομένη ἐλληνικώτερον ἔνδυμα. Οἷον τῶν Θηβῶν ἡ ὀνομασία προήλθε, κατὰ τινα γνώμην, ἐκ τοῦ φοινικικοῦ *ἡ ε β α* σημαίνοντος κιβώτιον, οὐχ ἥττον διὰ τῶν ἐξελληνισέων ἀπώλεσεν τὴν πρώτην αὐτῆς καταγωγὴν. Τὸ φοινικικὸν *γ α δ ι ρ* σημαῖνον ἑπτὰ, εἶνε κατ' ἄλλην γνώμην, τὸ πρῶτον ὄνομα τῶν Γαδεῖρων, οὕτως ἐξελληνισθέν. Τοιαῦται δὲ ἐξελληνίσεις φοινικικῶν ὀνομασιῶν δὲν εἶνε ὀλίγαι. Τρεῖς ὀνομα-

πλεῖστον τὸν ἰσχυρισμὸν του, θέλω ἀπαντήσῃ καὶ ἀποδείξῃ α) ὅτι ἡ νῆσος δὲν ἐλέγετο προαιωνίως καὶ ἐπισήμως Σύρα, β') ὅτι ἡ ὀνομασία Σύρος δὲν εἶναι ἀγνώστος ἀλλ' ἡ ἐπὶ τῶν ἱστορικῶν αἰώνων ἐπισήμως ἐπικρατήσασα ἐν τῇ ἐκλεκτῇ γλώσσῃ, ἥτοι γλώσσῃ τῶν νομισμάτων, τῶν ἐπιγραφῶν καὶ τῶν συγγραφῶν ὀνομασία τῆς νήσου γ') ὅτι ὁ Θεόκριτος διὰ τῆς λέξεως Σύρα δὲν ἐννοεῖ τὴν νήσον Σύρον, οὔτε ἡ παροιμία «Σύρα, ψεῖρα» ἀποδεικνύει τὴν πτωχίαν καὶ τὸ λυπρόγαιον τῆς νήσου, μάλιστα πρὸ 2300 κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ὁποίων ὑποθέτει ὅτι ἡ φύσις τῆς νήσου ἔμεινε ἀναλλοίωτος ἥτοι πτωχὴ, ἄκαρπος καὶ λυπρόγαιος.

Ἐν συντάμῳ ἐκτίθῃ τὴν ὑπόθεσιν καὶ τοὺς σχετικούς στίχους τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος· εἰδυλλίου τοῦ Θεοκρίτου. Ἐν αὐτῷ ἐπιγραφομένῳ Ἐργατῖραι ἡ Θερισταὶ δύο θερισταὶ ὁ Μίλων καὶ ὁ Βάττος συνδιαλέγονται περὶ τινος γυναικὸς Βομβύκας. Ὁ Βάττος τρωθεὶς ὑπ' ἐρωτος πρὸς τὴν Βομβύκαν, ἐκμυστηρεύεται τὸ ἐρωτικὸν του πάθος πρὸς τὸν φίλον του θεριστήν.— « Τὴν Βομβύκαν ἀγαπᾷς, ἐπιφωνεῖ ὁ ἀπλοῖκός Μίλων, « ἐκαῖνον τὸν μελανὸν καὶ κατζουριασμένον τζίτζικα ; Ποῦ τὴν ἐψέρευσας; Ὁμοιάζει ἐντελῶς με ἰσχνὴν καὶ ἡλιόκαυστον Σύραν ! » — α λέγε τὴν μαύρην καὶ ἰσχνὴν, ἀπακρίνεται ὁ ἐρωτοκαυτηνημένος θεριστής, ἐγὼ τὴν εὐρίσκω ὠχράν ἀλλὰ ὡς μέλι γλυκεῖαν. Μήπως καὶ τὸ ἴον δὲν εἶνε μαῦρον καὶ ὁ ὑάκινθος μελανὰ ἐστιγματισμένος ; . . »

Οὕτως οἱ ἀπλοῖκοι θερισταὶ ἐξακολουθοῦσιν ὁ μὲν ἐπιτιμᾷ τὸν Βάττον διὰ τὴν κακαιοθηαίαν του καὶ εἰρωνεύεται αὐτόν, ὁ δὲ ὑπερασπίζεται τὴν περιφραντικῶς περιγραφομένην ἐρωμένην του. Οἱ ἐνδιαφέρον-

σίου ἐν Καρχηδόνι, δηλ. Βύρσα, Κώθων καὶ Μεγαλία ἢ Μέγα-
ρα εἶνε, κατὰ τὸν πολυμαθὴ Θωμᾶν Πινέδον, φοινικικῆς κατα-
γωγῆς. Τέλος ἡ Σύρος, ὡς προέγραφα παραχθεῖσα ἐκ τοῦ φοι-
νικοῦ Οὐ σὺ ρ α, ἰσως ἐκαλεῖτο οὕτω κατὰ τὴν ἐνταῦθα πρῶ-
την ἀποίκησιν τῶν Φοινίκων· κατόπιν εἰσαγομένων τῶν Ἑλλ.

τες ἡμᾶς στίχοι τοῦ Θεοκρίτου εἶνε· οἱ ἀναφερόμενοι εἰς τὴν παραθο-
λὴν τῆς Βομβύκας πρὸς ἀλιόκαυστον Σύραν, ἥτοι οἱ ἐξῆς :

α . . Σύριν καλέοντί τυ πάντες
ισχνὴν, ἀλιόκαυστον . . »

Καὶ πρὶν ἀναγνώσῃ τις τὸ εἰδύλλιον τοῦτο δύναται νὰ συμπεράνῃ
ὅτι θὰ ᾔτο λίαν ἄχαρες καὶ ἀπειρόκαλον νὰ παραβάλλῃ εἰς ποιητῆς
καὶ μάλιστα ὁ Θεόκριτος μίαν μελαχροινὴν γυναῖκα πρὸς μίαν νῆσον.
Ἀλλ' ἀφ' οὗ ἀναγνώσῃ τὸ εἰδύλλιον καὶ εἴῃ δύο θεριστὰς ἀπλοϊκώ-
τατα συνδιαλεγόμενους ἐν τῷ ἀγρῷ περὶ τῆς χωρικῆς Βομβύκας, κατ'
οὐδένα λόγον δύναται νὰ πεισθῇ ὅτι οὗτοι θὰ ἐνθυμούντο τὴν νῆσον
Σύραν, ἣν ὡς θερισταὶ καὶ οὐχὶ ναυτικοὶ ἴσω· ἠγνόουν, καὶ ὅτι θὰ
παρέβαλον τὴν ἐρωμένην Βομβύκαν πρὸς νῆσον ὀλόκληρον καὶ μάλι-
στα ἐν εἰδυλλιακῇ ποιήσει, εἰς ἣν αἱ περιγραφαὶ καὶ παραβολαὶ εἶνε
ἀφελέσταται καὶ λαμβάνονται ἐξ ἀναλόγων πρὸς τὴν ποιμενικὴν καὶ
χωρικὴν ζωὴν ἀντικειμένων.

Ἐὰν ὁ Θεόκριτος ἐποίησεν σήμερον θὰ ἔγραφεν ἐν τῇ αὐτῇ περιστάσει,
ὅ,τι ἡδύνατο σημερινὸς τις θεριστῆς νὰ εἴπῃ, ἥτοι αὐτοῦς τοὺς λόγους
τοῦ Μίλωνος. α Ποῦ ἐξετρώπωσε αὐτὴν τὴν κατ'ζαρίδα (τὴν Βομβύ-
καν) τὴν ἰσχνὴν καὶ μαύρην ἥτις ὁμοιάζει μὲ Ἀραπίναν· ἥτοι Σύριν;

Προφανέστατα ὁ Θεόκριτος διὰ τοῦ στίχου α Σύριν καλέοντί τυ
πάντες ἰσχνὴν ἀλιόκαυστον ἠννόει τὸ ἐξῆς: α' Ἀραπὶναν σὲ λέγουσιν πάν-
τες ἰσχνὴν καὶ ἡλιοκαμμένην. Καὶ ἀναντιρρήτως, διότι Σύρα ἐλέγετο
καὶ λέγεται ἡ κάτοικος τῆς Συρίας, πλείεσαι δὲ ὑπῆρχον ἐν Ἑλλάδι δοῦ-
λαι κάτοικοι τῆς Συρίας, ἃς ἡμεῖς σήμερον διὰ γενικωτέρου ὀνόματος
καλοῦμεν Ἀραπίναν, εἰς ἃς περιλαμβάνομεν καὶ τὰς οὐχὶ ἐντελῶς με-
λαχροῦσας· ὥστε ὁ θεριστῆς Μίλων θέλων νὰ περιγράψῃ δυσμενῶς τὴν
μελαχροινὴν καὶ ἰσχνὴν Βομβύκαν τὴν παρέβαλε πρὸς Σύριν ἥτοι κά-
τοικον τῆς Συρίας, ἰσχνὴν καὶ ἡλιοκαυστον καὶ πάνυ προσφωδῶς, διότι

φυλῶν εἰς τὰς νήσους καὶ ῥυθμιζομένης τῆς ἑλλ. γλώσσης, ἡ μᾶλλον καθαρευούσης τῆς γλώσσης τῶν ἀποίκων Φοινίκων ἦτις, κατὰ τὰς τοῦ Σχοιμάνου καὶ ἄλλων ἐκτεθείσας ἄνω μαρτυρίας, ἦτο μίγμα ἑλληνικῆς καὶ σημιτικῆς, βαθμυδὸν ἐστερηθῆτινων γραμμάτων, ἦτοι συντηθεῖσα ὑπὸ νέων ἀποίκων, ἀπέ-

τοιαύτας δούλας ἐβλεπον πωλουμένας καὶ ἐρχομένας εἰς Ἑλλάδα συχνότατα. Νομίζω ταῦτα ἀρκοῦσιν ὅπως ἀποδείξωσιν ὅτι ὁ Θεόκριτος δὲν ἐννοεῖ τὴν νῆσον Σύραν, ἐπομένως ἦτο ἀβάσιμον τὸ ἐπιχειρήμα τοῦ εὐπαιδευτοῦ λογίου ἰσχυρισθέντος ὅτι καὶ ἐπὶ Θεοκρίτου καὶ μέχρι χθὲς ἐτι ἐπεκράτησεν ἡ προαιωνία ὀνομασία Σύρα καὶ ὄχι ἡ ἄγνωστος ὀνομασία Σύρος. Ἀλλ' ἐπειδὴ εἰς ὑποσπέρηξιν τῆς γνώμης του φέρεται καὶ ἓνα ξένον σχολιαστὴν τὸν Κορνάνδον συμφωνοῦντα μετ' αὐτοῦ ὅτι δηλ. ὁ Θεόκριτος ἐννοεῖ τὴν νῆσον Σύραν, ἐπιπροσέθω τὰ ἐξῆς. Δὲν ἦτο δυνατόν ἡ ὀνομασία Σύρα νὰ ἐπεκράτησεν κατὰ τὴν ἀρχαιότητα οὐδ' ἐπὶ μίαν ἡμέραν τουλάχιστον ἐπὶ τῶν ἱστορικῶν λεγομένων χρόνων, διότι τοῦτο θὰ ἦτο ἐναντίον τῆς γραμματικῆς καὶ ἐναντίον τοσοῦτων ἀψευδῶν μάρτυριων οἷα δηλαδὴ εἶνε τὰ ἀρχαῖα νομίσματα καὶ αἱ ἐπιγραφαί. Καὶ εἰς νομίσματα καὶ εἰς ἐπιγραφάς, περὶ ὧν ἐν πλάττει γενήσεται κατωτέρω λόγος, ἡ νῆσος γράφεται ΣΥΡΟΣ καὶ οὐχὶ ΣΥΡΑ. Ἀλλως τε ἐὰν ἐπεκράτει ποτὲ ἡ ὀνομασία Σύρα ὁ κάτοικος αὐτῆς θὰ ἐλέγετο Συραῖος, ὡς ὁ τῆς Θήρας Θηραῖος, κτλ. ἐν ᾧ εἰς τε τὰ ἀρχαῖα καὶ ῥωμαϊκὰ τῆς Σύρου νομίσματα καὶ τὰς ἐπιγραφάς ὁ κάτοικος λέγεται Σύριος καὶ ὁ Δῆμος Δῆμος Συρίων καὶ οὐχὶ Συραίων. Ἡ δὲ ὀνομασία Σύρος ἦτο ἡ ἐπισήμως ἐπικρατήσασα καθ' ὅλους τοὺς ἱστορικοὺς λεγομένους αἰῶνας, τοὺς ῥωμαϊκοὺς καὶ πολὺ ἀκόμη μετ' αὐτοὺς, ἕως οὗ κατὰ τὰ τέλη τοῦ μεσαιῶνος παραφθαρειῶν πολλῶν ἑλλ. λέξεων καὶ ὀνομασιῶν ἡ Σύρος ἐγένετο Σύρα· ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ μεσαιῶνος καὶ ἐξῆς ἡ λέξις Σύρα δὲν ἦτο ἡ ἐπικρατοῦσα ἐντελῶς διότι καὶ εἰς ἐπιγραφάς καὶ ἔγγραφα μεταγενεστέρas τοῦ μεσαιῶνος ἐποχῆς φέρεται ἡ λέξις Σύρος. Ὡς πρὸς τὸ λυπρόγαϊον καὶ πτωχὸν τῆς νήσου δὲν ἐκτείνομαι ἐνταῦθα ἵνα μὴ διττολογῶ, διότι ἀλλαχού θὰ ἐξηγηθῇ πότε ἤρξατο ἡ νῆσος καθισταμένη λυπρόγαϊος καὶ ἀγονος. Ἐκεῖ δὲ θὰ ἐξηγηθῇ καὶ ἡ παροιμία «Σύρα, ψεῖρα» κτλ. ἦτοι θὰ ἐξ-

μεινεν Σύρα (1), μετά ταῦτα δὲ προσέλαβεν ἑλληνικωτέραν κατάληξιν ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ὁμοιομορφωτέραν πρὸς τὰς τῶν λαϊκῶν νήσων, ὧν αἱ ὀνομασίαι σχεδὸν ὅλων ἀπέληγον εἰς ο ς, καὶ οὕτως, ἀφ' ἧς ἐποχῆς ἐτέθησαν τὰ ὀριστικά, οὕτως εἰπεῖν, θεμέλια τῆς γλώσσης καὶ τῶν ὀνομασιῶν, ἡ ὀνομασία ἐπεκράτησε καὶ ἐπισήμως ἐγράφετο Σύρ ο ς ἐπὶ πλείστους αἰῶνας, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῶν παρατιθεμένων νομισμάτων καὶ ἐπιγραφῶν.

Ἡ φοινικικὴ καταγωγὴ τῆς λέξεως Σύρου καὶ πλείστων ἄλλων, ἑλληνίδων καὶ ξένων πόλεων δὲν πρέπει νὰ φαίνεται ἡμῖν δυσπίστευτος καὶ δυσαπόδεικτος. Αὐτὸς ὁ σοφὸς Πλάτων ἐξεδείκνυσεν ὅτι πολλῶν πόλεων λέξεις ἔχουσι φοινικικὴν καταγωγὴν «. ἐγὼ γὰρ οἶμαι, λέγει, ὅτι πολλὰ οἱ Ἕλληνες ὀνόματα, ἄλλως τε καὶ οἱ ὑπὸ βαρβάρους οἰκοῦντες παρὰ τῶν βαρβάρων εἰλήφασιν. . . » (2)

Ἀμυέυρετον εἶνε ἐὰν κατὰ τὴν παλαιτάτην ἐποχὴν, τὴν προϊστορικὴν, ἡ νήσος ἐλέγετο Σύρα ἢ Συρία. Ἀπαντᾷ μὲν ἡ λέξις αὕτη παρ' Ὀμήρῳ ἐν τῇ Ὀδυσσεΐᾳ, γράφεται δὲ Συρίη

εὐρεθῇ ὁ λόγος καὶ ἡ ἐποχὴ καθ' ἣν ἤρξατο διασπειρομένη εἰς τὰ στόματα τῶν νησιωτῶν ἦτοι κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν πειρατικῶν δρώσεων.

Ἐξετάσθην ἐπὶ τῆς γνώμης τοῦ ἐλλογίμου τούτου συγγραφέως καθ' ὅσον μοι ἐφάνη ἀνασκευαστέα ἡ γνώμη του, ἀποφανθέντος ὅτι ἡ μὲν Σύρα εἶνε ἡ προαιωνία ὀνομασία τῆς νήσου, ἡ δὲ Σύρος ἀγνωστος.

(1) Σημειωτέον ὅτι ἐκτὸς τῆς λέξεως Οὐσύρα ἢ Οὐσούρα, δυνατόν νὰ ἀπαράγῃται ἡ λέξις Σύρα καὶ Σύρος ἐκ τῆς φοινικικῆς ρίζης Σύρ ἢ Σούρ, πρὸς ἣν συγγενεύουσι καὶ ἄλλαι φοινικικαὶ ὀνομασίαι ὡς ἡ τῆς Τύρου (Σούρ, συριστί), ἡ τῆς Σύρο τῆς Βαβυλωνίας καὶ ἡ τῆς Σύρο ἐρήμου τῆς πετραίας Ἀραβίας. Δὲν δύναται τις ἐπακριβῶς νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι ἡ λέξις Σύρος παρήχθη ἐκ ταύτης ἡ ἐκείνης τῆς φοινικικῆς λέξεως· τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι ἡ λέξις εἶνε φοινικικὴ καὶ ἡ ρίζα αὐτῆς συγγενεῦει μὲ ὁμοίαν ρίζαν φοινικικὴν, ἐξ ἧς πολλαὶ πόλεις τῶν μερῶν ἐκείνων καὶ σήμερον ἐτι ὀνομάζονται.

(2) Πλάτων ἐν Κρατύλῳ.

νήσος· ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶνε ἀπόδειξις ἰσχυρὰ ὅτι καὶ Συρίη ἐλέγετο, διότι πρῶτον ὁ Ὅμηρος τίθησιν ἐνίοτε ἐπιθετικῶς τὸ ὄνομα, ὡς καὶ σήμερον συνειθίζεται, οἶον Ἀττική γαῖα, Ἀργεῖον πτολίεθρον κλπ. ἤτοι πιθανώτατα ἔθεσε Συρία νήσος ἀντὶ νήσος τῆς Σύρας χάριν τοῦτε μέτρου καὶ τῆς ποιητικῆς φρασσεολογίας, δεύτερον δὲ ἡ παρ' Ὀμήρῳ λέξις Συρίη ἠδύνατο νὰ παραχθῇ ἐκ τοῦ Σύρα, καὶ κατὰ παρεμβολὴν τοῦ ι χάριν τοῦ μέτρου Συρίη, ὡς ἡ νήσος Ψύρα (Ψαρρά), παρ' Ὀμήρῳ ἐτράπη εἰς Ψύρη καὶ Ψυρίη, ἥτοι ἀκριβῶς ὡς τὰ Σύρα, Σύρη, Συρίη (1)

Ἐκ τούτων ἐξάγεται ὅτι κατὰ τὴν προϊστορικὴν ἐποχὴν, ὁπότε ἡ γραφὴ δὲν ἦτο ἔτι ἐν χρήσει συνέβη εἰς τὸ ὄνομα τῆς νήσου ταύτης ὅ,τι καὶ εἰς πλείστας ἄλλας ὀνομασίας, ἥτοι ἡ ὀνομασία ἐκυμαίνετο μεταξὺ τοῦ Σύρα καὶ Συρία, ἅτινα ἀμφοτέρω ἐκ τῆς αὐτῆς φοινικικῆς ῥίζης καὶ λέξεως παρήχθησαν καὶ ὅτι μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν τῆς γραφῆς μονιμοποιηθεισῶν τῶν κατὰ τι παραλασσουσῶν ὀνομασιῶν, ἡ νήσος ὀριστικῶς ὠνομάσθη Σ ὺ ρ ο ς, παραλαβοῦσα καταληκτικὴν συλλαβὴν ἐλληνικωτέραν καὶ συμφωνοτέραν πρὸς τὰς τῶν λοιπῶν νήσων (2) ἀποληγουσῶν εἰς ο ς. Ἡ ὀνομασία δὲ Σύρος ἦτο ἡ ἐπικρατήσασα ἀμέσως μετὰ τοὺς Ὀμηρικοὺς χρόνους, ἡ διατηρηθεῖσα καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῶν ἱστορικῶν, Ρωμαϊκῶν καὶ Βυζαντινῶν χρόνων (3).

(1) Γνωστότατον ὅτι ὁ Ὅμηρος παρενθέτει οὐ μόνον ἐν φωνῇεν χάριν τοῦ μέτρου ἀλλὰ καὶ δύο οἶον τὸ Θρηϊκίη εἶνε ἐκ τοῦ Θράκη, Θρήκη, Θρηϊκή, Θρηϊκίη (ἴδε Κρύγερ. ἐν γραμ. Διαλ. Ἰων. καὶ Δωρ.).

(2) Ἐξάίρεσιν τοῦ ὁμοιομόρφου τῆς καταληκτικῆς συλλαβῆς τῶν Κυκλάδων νήσων ο ς ἀποτελεῖ μόνον ἡ Θήρα, διατηρήσασα ἀναλλοίωτον τὸ ὄνομα αὐτῆς ἕνεκα τοῦ ἀποίκου Θ ή ρ α.

(3) Ἐπειδὴ ἡ φοινικικὴ ὀνομασία τῆς νήσου ἐδόθη καθ' ἣν ἐποχὴν ἦτο ἔτι ἀσταθῆς ἡ γλῶσσξ, ἡ φοινικικὴ λέξις, δι' ἣς διέκρινον οἱ Φοίνικες τὴν νήσον ταύτην, ἔλαβε τὴν σημερινὴν αὐτὴν μορφήν ἀφ' ἣς ἐποχῆς ἐδιώχθησαν οἱ Φοίνικες ἐκ τῶν Κυκλάδων καὶ ἐγκατεστάθησαν οἱ

Ὅτι δὲ ἡ ὀνομασία Σύρος ἦτο ἡ ἐπικρατοῦσα καὶ μόνη γνῶ-
στη ἀποδεικνύεται ἀριδῆλως ἐκ πάντων τῶν νομισμάτων τῆς
Σύρου, ἅτινα, ὄντα τεσσαράκοντα περίπου διαφορῶν ἐποχῶν, πε-
ριλαμβάνουσι τοὺς αἰῶνας τῆς ἱστορικῆς καὶ ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς.
Εἰς πάντα δὲ τὰ νομίσματα ταῦτα ὑπάρχουσι τὰ γράμματα ΣΥ-
ΡΙΩΝ, ΣΥΡΙ . . , CΥΡΙ . . . , ΣΥΡ . . . , ὡς ἐν πλάτει θέλει γίνει
λόγος ἐν τοῖς περὶ νομισμάτων ἀρχαίων καὶ ῥωμαϊκῶν τῆς Σύρου
κεφαλαίοις. Εἰς τὰς λέξεις Συρίων ἐξυπακούεται ἡ λέξις ΔΗΜΟΣ
παραφθαρεῖσα εἰς τὰ πλείονα αὐτῶν. Ἐὰν λοιπὸν ἡ Σύρος ἐκα-
λεῖτο ΣΥΡΑ, ὁ δημότης ἔπρεπε νὰ λέγεται ΣΥΡΑΙΟΣ καὶ ὁ
δῆμος ΔΗΜΟΣ ΣΥΡΑΙΩΝ καὶ ὄχι ΣΥΡΙΩΝ, κατὰ τὸ θῆρα,

Ἰωνες. Ἰδοὺ τι σχετικὸν ἀνχινώσκω ἐν τῷ Ἡροδότῳ α Οἱ δὲ Φοί-
νες οὗτοι οἱ σὺν Κάδμῳ ἀπικόμενοι, τῶν ἦσαν οἱ Γεφυραῖοι, ἀλλὰ τε
πολλὰ οἰκήσαντες ταύτην τὴν χώραν ἐσήγαγον διδασκάλια εἰς τοὺς
Ἕλληνας καὶ δὴ καὶ γράμματα, οὐκ ἔόντα πρὶν Ἑλλῆσι, ὡς ἐμοὶ δο-
κεῖν, πρῶτα μὲν τοῖσι καὶ ἅπαντες χρέωνται Φοίνικες· μετὰ δὲ χρό-
νου προβαίνοντος, ἅμα τῇ φωνῇ μετέβαλον καὶ τὸν ῥυθμὸν τῶν γραμ-
μάτων. Περιόικεον δὲ σφῆς τὰ πολλὰ τῶν χώρων τοῦτον τὸν χρόνον
Ἑλλήνων Ἰωνες, οἱ παραλαβόντες διδασχὴν παρὰ τῶν Φοινίκων τὰ γράμ-
ματα μεταρρ. θμίσαντες σφῶν ὀλίγα ἐχρέωντο, χρεώμενοι δὲ ἐφάτισαν
ὥστερ καὶ τὸ δίκαιον ἔφερε, ἐσαγαγόντων Φοινίκων εἰς τὴν Ἑλλάδα,
φοινικῆα κεκλησθαι» Ἡρόδοτ. V 58.

Ἀναντιρρήτως δὲ οἱ Ἰωνες συνετέλεσαν εἰς τὴν ἑλληνικωτέραν ὀ-
νομασίαν τῆς λέξεως. Εἴτε Οὐσύρα, εἴτε Οὐσοῦρα, εἴτε Σύρο ὑπὸ
τῶν Φοινίκων καὶ ἂν ἐκλήθη ἡ νῆσος, οἱ ἐπελθόντες Ἕλληνες οὐχ
ἦττον Σύρον αὐτὴν ὠνόμασαν. Διότι καθ' ἃ λέγει ὁ Wolf α . . . οἱ Ἕλ-
ληνες πρῶτον ὤφειλον ἵνα τὰ ξένα στοιχεῖα τοῖς πατρίοις ἤχοις προσ-
αρμοῶσι καὶ σημεῖα ταῖς φωναῖς, ὧν ἡ φοινικικὴ γλῶσσα ἐστέρειτο,
δώσωσιν . . . » Wolf Proleg ad Homer σελ. 58. Πότε ἀκριβῶς συνέ-
βη τοῦτο, ὡς πρὸς τὸ ὄνομα τῆς νήσου, δὲν δύναται τις νὰ ὀρίσῃ·
γνωστὸν ὅμως ὅτι μετὰ τὸν Ὀμηρον καλοῦντα τὴν νῆσον *Συρίην*,
οὐδαμῶς ὑπάρχει ἡ ὀνομασία Σύρα, ἐν γένει δὲ καὶ εἰς τὰς ἀρχαιοτέρας
ἐπιγραφὰς φέρεται ἡ λέξις Σύρος.

ὁ δημότης Θηραίος καὶ ὁ Δῆμος Θηραίων κλπ. Ἀλλ' οὐ μόνον εἰς τὰ νομίσματα τῆς Σύρου ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ ἐπιγράμματα καὶ εἰς τὰ ψηφίσματα τῆς Βουλῆς καὶ τοῦ Δήμου Συρίων ἡ μὲν νῆσος γράφεται ΣΥΡΟΣ, ὁ δὲ Δῆμος ΣΥΡΙΩΝ (1).

Κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας παραφθαρεισῶν πολλῶν λέξεων καὶ ὀνομασιῶν ἡ ἀρχαιοτάτη καὶ ἐπισήμως ἐπικρατήσασα τοσούτους αἰῶνας ΣΥΡΟΣ ἐγένετο ΣΥΡΑ, σχοῦσα τὴν εὐτοχίαν νὰ μὴ μεταβάλλῃ εἰμὴ μόνον τὴν ἀρχαίαν αὐτῆς καταληκτικὴν συλλαβὴν ΟΣ, ἐν ᾧ ἄλλαι ἐλληνίδες πόλεις ἀπώλεσαν πρὸς καιρὸν τὸ ὅλον ὄνομα, διακρινόμεναι διὰ ξενικῶν (2). Καὶ πρῶτα ἐν τοῖς παρ' ἐμοὶ σωζομένοις ἐγγράφοις τοῦ 1695, 1764 κλπ. ἡ Σύρος γράφεται Σ ύ ρ α καὶ ἐν ἐπιγράμμασι τίσι CY-

(1) Ἐν ἀρχαιοτάτῳ ἐπιγράμματι σβεσθέντων τῶν λοιπῶν γραμμάτων, ἀπέμεινεν ἡ λέξις ΣΥΡΟΣ. Ἐν τῷ ψηφίσματι τῆς Βουλῆς καὶ τοῦ Δήμου Συρίων, στεφόντων τὴν Φερηνεῖκην ὑπάρχουσι τὰ γράμματα «Ἡ Βουλὴ καὶ ὁ Δῆμος ΣΥΡΙΩΝ.» Ἐν τῷ ψηφίσματι τῆς ἐξέψεως τοῦ Ὀνησιάνδρου ὁ Δῆμος γράφεται Δῆμος ΣΥΡΙΩΝ, ὑπάρχει δὲ καὶ ἡ λέξις ΕΞΥΡΟΥ κατὰ χονδρὸν λάθος τοῦ λιθοξόου, ἐνώσαντος τὸ τελικὸν τῆς ΕΚ προθέσεως μετὰ τὸ ἀρχικὸν γράμμα τῆς λέξεως ΣΥΡΟΥ Παράλειπον ἐπὶ τοῦ παρόντος τὰ λοιπὰ ἐπιγράμματα, σημειῶν ὅτι καὶ τὰ ἐπιγράμματα τῆς ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς ἀναφέρουσι τὰς λέξεις CYPOS καὶ τὸν Δῆμον CYΡΙΩΝ, τοιαῦτα δὲ πλείστα, ἐν οἷς καὶ ΣΥΡΟΣ, καὶ ἄλλα ἐτι ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς, ὡς θέλω ἀναφέρει ἐν τῷ ὑπ' ἐμοῦ ἀνεκαλυφθέντι πολυτίμῳ ἐπιγράμματι τῆς δημοθουινίας ἐν τῇ ἐξοχῇ Ἐπισκοπεῖου καὶ ἐν τῷ ψηφίσματι τῶν Συρίων ὑπὲρ τοῦ Μάρκου Αὐρηλίου καὶ Κομμόδου κλπ.

Οὕτω δὲ γράφεται ἡ λέξις καὶ ἐν τινι ἐπιτυμβίῳ ἐπιγράμματι τοῦ ἐπισκόπου Συμεῶνος εὐρισκομένου ἐν τῷ ναῷ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς τῆς Ἀνδρου καὶ φέροντι τὰς λέξεις. CYMEΩΝ ΕΠΙΣΚΟ... CYPACTZIAΣ ΘΕΡΜΙΩΝ 1594 κλπ.

(2) Ὡς ὁ Πειριεὺς ἦτο γνωστὸς ὑπὸ τ' ὄνομα Porto Leone, ἡ Θήρα, Santorini, ἡ Σίφνος Argentaria κλπ.

ΡΑ. Πότε κυρίως μετεβλήθη ἡ Σύρος εἰς Σύραν ἀκριβῶς δὲν δύναμαι νὰ ὀρίσω, βεβαιότατα ὅμως οὐχὶ πρὸ τοῦ 17 αἰῶνος, διότι τὰ διασωθέντα ἐγγραφα τῆς κοινότητος Σύρας χρονολογοῦνται περὶ τὰ τέλη τοῦ 17 αἰῶνος· πρὸ δὲ αὐτοῦ οὐδὲν μαρτύριον δύναται νὰ μᾶς πείσῃ περὶ τοῦ ἐναντίου· οὔτε τὸν λόγον τῆς μεταβολῆς δύναται τις νὰ ἀνέυρῃ εὐκόλως· εἰκότως ὁμως ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς παραφθορᾶς τῆς γλώσσης, αἱ λέξεις ἤρχισαν διαφθειρόμεναι πρῶτον ἀπὸ τὰς τελευταίας συλλαβὰς καὶ ἔπειτα κατὰ τὴν ρίζαν, ὡς αἱ Ἀθῆναι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην καὶ νῦν ἐτι παρὰ τοῖς ἀγραμματίτοις ἐνικῶς ἐλέγοντο ἡ Ἀθήνα, ἡ Νάξος, Ναξία, αἱ Πάτραι, ἡ Πάτρα κλπ. ὅθλα δὴ ἐν τῇ ἀφελείᾳ καὶ ἀκαταστασίᾳ τῆς γλώσσης, ὁ κόσμος συνείθιζε ἐνικῶς καὶ ὁμοιογενῶς νὰ προφέρῃ τὰς ὀνομασίας τῶν πόλεων, ἥτοι θηλυκῶς ἐπειδὴ καὶ ἡ πόλις εἶνε γένους θηλυκοῦ. Ἡ Νάξος λ.χ. μετεβλήθη εἰς Ναξίαν πόλιν καὶ τὸ Δουκάτον ἐγένετο Δουκάτον Ναξίας, ἡ Κέως ἐγένετο Τζιά, αἱ νῆσοι τῆς Δήλου ἐγένοντο (αἱ) Δήλεις κλπ. Ὡστε ἐν τῷ διαστήματι τῶν παρελθόντων αἰώνων ἡ Σύρος μόνον ἐπὶ δύο περίπου αἰῶνας, τὸν 17 καὶ 18 καὶ μέρος τοῦ 19 ὠνομάζετο Σύρα, ἥτοι μέχρι τῆς ἀνιδρύσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ βασιλείου. Διότι τότε τακτοποιηθέντος τοῦ βασιλείου, ἡ διαταραχθεῖσα Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἐπανεῦρε τὴν γαλήνην καὶ ἑλληνοπρέπειάν της, καὶ αἱ ἀρχαῖαι καὶ ὀρθαὶ ὀνομασίαι τῶν πόλεων ἐτακτοποιήθησαν. Ἐκτοτε ἡ Σύρος ὀνομάζεται ἐπισήμως καὶ ὀρθῶς Σύρος, μόνον δὲ παρὰ τισὶ ξένοις καὶ παρὰ τῷ ξένῳ ἐμπορικῷ κόσμῳ γράφεται ἔτι Σύρα, διότι οὕτω ἐγένετο γνωστὴ ὑπ' αὐτῶν, ἀφ' ἧς ἐποχῆς ἤρξατο ἀκμάζουσα ἐμπορικῶς ἡ νῆσος καὶ οὕτω παρεδόθη αὐτοῖς ὑπὸ τινων ξένων περιηγητῶν.

Παρὰ τοῖς νεωτέροις δὲ συγγραφεῦσι, συγχρόνοις γεωγράφοις καὶ περιηγηταῖς, ὡς καὶ ἐν τοῖς δημοσίοις ἐγγράφοις ἡ νῆσος γράφεται Σύρος, παρὰ τισὶ δὲ Σύρος. Ἀλλὰ καὶ μεταξὺ τῶν δύο τούτων ὁ τόνισμός δὲν εἶνε ἀντικείμενον

συζητήσεως· διότι ἐκτὸς τοῦ ὅτι οἱ πλείονες τῶν συγχρόνων γράφουσιν αὐτὴν Σύρου παραδεχόμενοι τὸν τονισμόν τῆς λέξεως, ὡς παρεδέχθη αὐτὸν καὶ ὁ Ἡσύχιος(1) καὶ ὁ Σκύλλαξ(2) καὶ ὁ Ἀρτεμίδωρος(3), καὶ Στέφανος ὁ Βυζάντιος(4) καὶ ὁ Θαλῆς(5) καὶ πολλοὶ ἄλλοι συγγραφεῖς καὶ ἐπιγραμματογράφοι (6) ὑπάρχει ἕτερόν τι ὄνομα γραφόμενον καὶ τονιζόμενον οὕτως, τὸ τοῦ Σύρου, υἱοῦ τῆς Σινώπης καὶ τοῦ Ἀπόλλωνος. Ἐπειδὴ δὲ αἱ πλείονες τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου οἰκισιοιοῦνται ὡς ἀναδόχους τῶν καὶ ὀνοματοθέτας ἡρώας ἢ ἡμιθέους, ὡς ἡ Σέριφος τὸν Σέριφον, ἡ Φολέγανδρος τὸν Φολέγανδρον, ἡ Μύκωνος τὸν Μύκωνον, ἡ Σίκινος τὸν Σίκινον, δὲν εἶνε ἀπίθανον ὅτι ὁ υἱὸς οὗτος τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Σινώπης Σύρος ἐπέδρασεν, ἂν ὅχι βεβαίως εἰς τὴν ὀνομασίαν τῆς νήσου, ἥτις ὡς ἀπεδείχθη, εἶνε φοινικική, τουλάχιστον εἰς ἑλληνικωτέραν μορφήν τῆς λέξεως, ἀφ' οὗ μάλιστα οἱ παλαιᾶται νησιῶται ἀφωμοῖουν τὰς ὀνομασίας τῶν νήσων πρὸς τὸ ὄνομα ἡμιθέου τινος ἢ ἡρώος ἢ οἰκιστοῦ αὐτῶν.

Ἐκ πάντων τούτων ἀποδεικνύεται πρῶτον ὅτι φοινικιστὶ ὠνομάσθη ἡ νῆσος, ὅτι κατόπιν λαβούσης τῆς ὀνομασίας ἑλληνικῶ-

(1) Ἡσύχιος ἐν λεξ.

(2) Σκύλλαξ ρ. 22. ed Hudson.

(3) Ἐν Στράβ. X. κεφ. V.

(4) Στεφάνος Βυζάντιος ἐν λέξει.

(5) Ἐν Διογ. Λαερτίῳ ἐπιστολῇ Θαλοῦ πρὸς Φερεκ.— Προσθετέον ὅτι παρὰ Γάλλοις καὶ ἐν γένει καθολικοῖς ὁ μὲν κάτοικος Σύρου λέγεται Syriote, ὁ δ' ἐπίσκοπος Σύρου Episcopus Syrensis, ἐπὶ τὸ λατινικώτερον, καὶ πρὸς διάκρισιν τοῦ τῆς Συρίας τιτλοφορουμένου Episcopus Syrus.

(6) Ὡς φέρ' εἰπεῖν τὸ πρὸς τὸν Φερεκῶδην ἐπίγραμμα ἐν μέτρῳ φερεκρατέῳ, παρατιθέμενον ὑπὸ τοῦ Διογένους.

Τὸν κλεινὸν Φερεκῶδην

Ὅν τίττει ποτε Σύρος

τέραν μορφήν ἐκαλεῖτο Σύρος, καὶ ὅτι μόλις ἐπὶ δύο αἰῶνας μετεβληθεῖσα εἰς Σύραν, ἤδη ἐπανελάβε τὴν ἀρχαίαν αὐτῆς καὶ ὀρθὴν ὀνομασίαν Σύρος ὅπως καὶ ἐν τῇ παρούσῃ ἱστορίᾳ παραδεχθεὶς γράφω τὴν λέξιν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Ἡ Σύρος ἐπὶ τῆς Ὀμηρικῆς ἐποχῆς

Ὁ μελετῶν τὴν ἱστορίαν μέρους τινος τῆς Ἑλλάδος ἢ συμπάσης τῆς Ἑλληνίδος φυλῆς κατὰ τὴν λεγομένην προελληνικὴν ἐποχὴν εὐρίσκει γλυκεῖαν ἀναψυχὴν μόλις ἐξερχόμενος τῆς σκοτεινῆς ταύτης ἐποχῆς καὶ εἰσερχόμενος εἰς τοὺς ἡρωϊκοὺς χρόνους· διότι τότε διακρίνει φαινοτάτην λαμπράδα φωτίζουσαν αὐτὸν ἐν τῇ ἀδύσσω τοῦ παρελθόντος, συναντᾶται μετὰ τοῦ Ὀμήρου, ὅστις ἀκριβέστατος ζωγράφος τῆς φύσεως καὶ ἐξεταστὴς τῶν συμβάντων τῶν χρόνων ἐκείνων, ἀνασύρει τὴν αὐλαίαν καὶ διορᾶται τὸ παρελθόν, ἡ ἡρωϊκὴ λεγομένη ἐποχὴ, ἐν ὅλῃ αὐτῆς τῇ μεγαλοπρεпеίᾳ.

Τίς ἡ νῆσος Σύρος, τίς ἡ κατάστασις αὐτῆς κατὰ τοὺς ἡρωϊκοὺς χρόνους, ἰδοὺ τὸ ὑπ' ὄψιν μας θέμα. Ἀρκεῖ ν' ἀνοίξωμεν μίαν σελίδα τοῦ Ὀμήρου καὶ δι' αὐτῆς θὰ ἴδωμεν τὴν μὲν ἀρχαίαν κατάστασιν τῆς νήσου ἀναπαριστανομένην ζωηρότατα ἐνώπιόν μας, τοὺς δὲ Συρίους ἀναζώντας μεταξὺ ἡμῶν.

Τὰ ὀμηρικὰ ἔπη, τὸ μεγαλουργήμα τοῦτο τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας, ἡ ποιητικὴ δόξα οὐ μόνον τῆς Ἑλλάδος ἀλλὰ συμπάσης τῆς ἀνθρωπότητος ὁμοιάζουσι τὴν ἀνασκαφεῖσαν Πομπήϊαν· ὅπως τις θέλων νὰ μάθῃ ἢ νὰ εὐρεθῇ ἐντὸς ἀρχαίας πόλεως, περιπατήσῃ ἐπὶ τῶν ὁδῶν τῆς, ἀναπαραστήσῃ ἐν τῇ φαντασίᾳ τοῦ ζῶντα τὸν ἀρχαῖον κόσμον, κατορθοῖ σχεδὸν τοῦτο ἐπισκεπτόμενος τὴν νεκραναστᾶσαν, οὕτως εἰπεῖν, πόλιν τῆς

Πομπήας, οὕτως ὁ μελετῶν τὸν Ὅμηρον μεταφέρεται εἰς Τροίαν, ἀναστρέφεται μετὰ τῶν ἡρώων ἐκείνης τῆς ἐποχῆς, ἀκούει αὐτοὺς λαλοῦντας, συμπαρακολουθεῖ καὶ συμπάσχει μετὰ τοῦ πλάνητος Ὀδυσσεὺς καὶ ἀπέρχεται γνωρίσας καὶ ἀναζῶντα ἰδὼν τὸν ἀρχαῖον ἐκεῖνον κόσμον.

Εὐτυχῶς διὰ τὴν νῆσον Σύρον ὁ περικλεῆς ποιητὴς τῆς Ἰωνίας ἐφύλαξεν στίχους τινας, ὀλίγους ἀλλὰ πολυτίμους διὰ τὴν Σύρον, ἐν τῇ ἐξαισίᾳ αὐτοῦ ~~πεντακάθην~~ ἐναπέθηκεν ζωηρὸν φωτογράφημα τῆς νήσου ταύτης, οἷαν αὐτὸς ἤεῖδεν ἢ ἤκουσεν ζῶν(1).

Ἦδη λοιπὸν θέλω ἐκθέσει ὁποῖα ἡ Σύρος καθ' Ὅμηρον, ἢ ται ἡ Σύρος αἶα ἐξάγεται ἐκ τινων Ὀμηρικῶν στίχων, χρονολαγικῶς δὲ ὁποῖα ἡ Σύρος ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ὀμήρου (2).

(1) Ὁ πυρρωνισμὸς τινων γερμανῶν ἀρνηθέντων πασίγνωστα γεγονότα ἐξ ἐπιδεικτικῆς δυσπιστίας, ἀρνηθέντων οὐ μόνον τὴν ὑπαρξιν τοῦ Ὀμήρου ἀλλὰ καὶ τοῦ τρωϊκοῦ πολέμου καὶ πόλεως Τροίας, ἐλάβεν ἐσχάτως καιρίαν προσβολὴν ὑπὸ τοῦ φιλελληνικωτάτου γερμανοῦ Ἑρ. Σχλίμαν, ὅστις ἀνασκάψας τὸ ἔδαφος τῆς Τροίας ἀνέστυρεν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τὰ λείψανα τῆς ἀρχαίας Τρωάδος. Τὸ ζήτημα τῆς ὑπάρξεως τῆς Τρωϊκῆς ἐκστρατείας καὶ ἐν γένει τῆς ἱστορικῆς ἀληθείας τῶν τρωϊκῶν συμβάντων κατὰ τοῦτο ἐνδιαφέρει ἡμᾶς ἐνταῦθα, ὅτι ἐὰν πάντα ἐκεῖνα ἦσαν μυθοπλαστικά παραμυθολόγων ῥαψωδῶν, καὶ τὸ ἐν Σύρῳ ἐπιμυσθιον τοῦ Εὐμαίου, καὶ ἡ αὐτόθι γέννησις του καὶ τέλος ὅ,τι σχετικόν περὶ τούτου ἐκτίθησιν ὁ Ὅμηρος ἤθελεν παραπεμφθῆ εἰς τὴν τάξιν τῶν μᾶλλον ἀπιστεῦτων παραμυθίων. Εὐτυχῶς τὸ φῶς τῆς ἐπιστήμης φωτίζει τὰ σκοτεινότερα χωρία τῆς ἱστορίας τῆς Ἑλλάδος, ὁ δὲ Ὅμηρος ἀναλαμβάνει τὸ κύρος τοῦ ἀκριβοῦς ζωγράφου τοῦ βίου τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος καὶ πολυμαθοῦς γεωγράφου τῶν γνωστῶν μερῶν τοῦ ἀρχαίου κόσμου, περὶ ὧν ποιεῖ λόγον ὁ μέγας τῆς Ἰωνίας ποιητής.

(2) Προκαταβολικῶς σημειωτέον ὅτι ἡ ἐποχὴ καθ' ἣν ἐζη καὶ ἐποίησεν ὁ Ὅμηρος εἶνε ζήτημα εἰς οὗ τὴν λύσιν πλείστοι παρενέβησαν. Παρατίθεται ἐνταῦθα τὰς διαφόρους γνώμας, ἵνα ὁ ἀναγνώστης ἐκλέξῃ τὴν ἀφιοτέραν καὶ αὐτὴ γνωρίζῃ εἰς τίνα ἐποχὴν περιγράφεται οὕτως ὑπὸ

Ὁ Ὅμηρος ὅπως παρεδόθη ἡμῖν ὑπὸ τῆς ἀρχαιότητος καὶ οἷος καταδείκνυται ἐκ τῶν ποιητικῶν αὐτοῦ ἔργων ἦτο οὐ μόνον ποιητὴς ἀλλὰ καὶ δεινὸς περὶ πᾶσαν γνῶσιν τῆς ἐποχῆς του. Καὶ ἂν δὲν ἐπεσκέφθη τὰ περιγραφόμενα μέρη, κατῴρθωσεν ὁμως νὰ συμπληρώσῃ ὅ,τι αὐτὸς δὲν ἀντελήφθη, κατα-

τοῦ Ὁμήρου ἢ Σύρος. Ἀσθενεστέρα γνώμη εἶνε ἡ τοῦ Κυκλογράφου Διονυσίου λέγοντος τὸν Ὅμηρον σύγχρονον τοῦ Θηβαϊκοῦ καὶ Τρωϊκοῦ πολέμου (Προκλ. Γένος Η σ. — Μιστρ. ἱς. Ὁμηρ. σ. 39) Κατὰ Φιλόστρατον ὁ Ὅμηρος ἐζῆσε 24 ἔτη μετὰ τὰ Τρωϊκά (Ἡρωϊκ. σ. 194), κατὰ τὸν Κράττητα 60 ἔτη μετ' αὐτά (Εὐσεβ. Εὐαγ. Χ. II.), κατὰ τὸν Ἀρίσταρχον, ὃ συμφωνεῖ ὁ Sengebusch ὁ Ὅμηρος ἤκμασε τῷ 1043 Π.Χ. περίπου (Homer dissert post σελ. 85), ἡ δὲ ἄλωσις τῆς Τροίας συνέβη κατ' Ἀπολλοδώρου περὶ τὸ 1184 Π.Χ. (Εἰς ταῦτο σύμφωνος καὶ ἡ μαρτυρία Διονυσίου τοῦ Ἀλικαρνασέως καὶ τοῦ Ἐρατοσθένους. Κατὰ τὴν ψευδοπροδοτίαν βιοτῆν ὁ Ὅμηρος ἐγένετο 168 ἔτη μετὰ τὰ Τρωϊκά (Κεφ. 88), κατὰ δὲ τὸν Φιλόχορον μετὰ 180 ἔτη (Philochor fragm. 52.58 καὶ 54), κατὰ δὲ τὸν Ἀρχέμαχον καὶ Εὐθυμένην μετὰ τρεῖς κύκλους, ἦτοι μετὰ διακόσια ἔτη (Κλήμ. Ἀλ. Στρωμ. I. 227 Α'). Κατὰ συμπαραβολὴν δὲ τῶν μαρτυριῶν Βελληίου, Νέπωτος, Γελλίου καὶ Πορφυρίου ἐξάγονται νέαι γνῶμαι περὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ὁμήρου, μὴ διαφέρουσαι κατὰ πολὺ (Παράβ. Ἀτ. νύκτ. XVIII, 21 (Laurer Ches cichte der Homer Poesie σ. 122.) Κατὰ δὲ τὸν Θεόπομπον (Κλήμ. Ἀλεξ. Στρωμ, I σ. 327 Β') μεθ' οὗ συμφωνεῖ καὶ ὁ Εὐφωρίων (Εὐσεβ. Εὐαγ, προπαρ. Χ. Π) παρρημπίπτουσι 500 περίπου ἔτη, μετὰξὺ τῶν Τρωϊκῶν καὶ τοῦ Ὁμήρου. Κατὰ τὸ Πάριον Χρονικὸν τὸν Σουῖδαν κλπ. ὁ Ὅμηρος ἐγεννήθη τῷ 907. Συνδυάζων τὰς διαφόρους γνώμας, πείθομαι τῇ γνώμη τῶν μεγαλειτέρων χρονολόγων τῆς ἀρχαιότητος Ἀπολλοδώρου καὶ Ἐρατοσθένους, λεγόντων ὅτι ἡ μὲν ἄλωσις συνέβη περὶ 1184 Π.Χ. ὁ δὲ Ὅμηρος ἤκμασε μετὰ 240 ἔτη ἢ 4 κύκλους. Τὴν γνώμην ταύτην παρεδέχθησαν καὶ ὁ W. Muller (Homerisih Vorschule σ. 60) καὶ ὁ Ottf. Muller, (Geschichte der Griech. Lit σ. 80) κλπ. τοῦ ἱστορικοῦ Grote παραδεχομένου ὡς ἐποχὴν τῆς ἀκμῆς τοῦ Ὁμήρου τὸ 850 — 776 Π.Χ. (Παράβ. Μιστρ. ἱστ. Ὁμηρ.

στάς περίφημος γεωγράφος τοῦ κόσμου τῆς ἐποχῆς του καὶ ἀποσπῶν τὸν θαυμασμόν πάντων, διότι οὔτε ἡ ἔλλειψις τῆς συγκοινωνίας τότε, οὔτε ἡ τυφλότης αὐτοῦ ἠλάττωσε τὴν ἀξιόθαύμαστον περὶ τὴν γεωγραφίαν πολυμάθειά του

Ἰδοὺ πῶς περιγράφει τὴν Σύρον κατὰ ἐλευθέραν παράφρασιν τῶν στίχων του. Πρὸς πλείονα κατανόησιν τῆς χάριτος καὶ ποιητικῆς ἀρετῆς τῶν σχετικῶν στίχων παρατίθημι ὁλόκληρον τὸ διηγηματικὸν τοῦτο μέρος τῆς Ὀδυσσεΐας (1).

Κεφ. Δ' — Δε Φόρτια, περὶ Ὀμήρ. καὶ τῶν ποιητῶν. Κεφ. Β' — Ἀγγ. Βλάχου, ἐν ἱστορ. Ὀμηρ. ζητήμ.— Δ Βερναρδάκη, Τρία μαθήμ. περὶ Ὀμήρου ἐν Πανδῶρ. κλπ). Ἀλλ' ἢ οὕτως ἢ ἄλλως ἢ παρ' Ὀμήρῳ περιγραφῇ τῆς Σύρου ἀναφέρεται εἰς τὴν μεταξὺ τοῦ ἐνδεκάτου καὶ δεκάτου αἰῶνός Π.Χ. ἐποχὴν. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ὀμηρος, ἀκμάσας κατὰ τὴν ἐπιχρτεστέραν γνώμην 250 μετὰ τὰ Τρωϊκὰ, ἦτοι περὶ τὰ 930—950 Π.Χ. περιγράφει τὴν Σύρον ὅπως ἡ αὐτὸς εἶδεν ἢ ἐκ περιγραφῆς ἤκουσεν κατὰ τὴν ἐποχὴν του, τεκμαίρεται ὅτι ἡ παρ' αὐτῷ εἰκὼν τῆς Σύρου παριστᾷ αὐτὴν ὅσα ἦτο τότε, διότι ὁ Ὀμηρος ὡς γνώστης πολλῶν πόλεων τοῦ ἀρχαίου κόσμου δὲν ἤκουσε βεβηλῶς τὸν Εὐμαῖον περιγράφοντα τὴν Σύρον, ἀλλ' αὐτὸς θέτει εἰς τὸ στόμα τοῦ Εὐμαίου τὴν ἀρίστην αὐτῆς περιγραφὴν ἐν τῇ Ὀδυσσεΐᾳ (ἐν τῇ ῥαψῳδίᾳ Ο). Ὅτι δ' ἐγνώριζεν ὁ Ὀμηρος τὰς πλείονας νήστους προκύπτει ἐκ τοῦ εἰς Ἀπόλλωνα ὕμνου αὐτοῦ, ἐνθα λέγει ὅτι διχάζειν εἰς Δῆλον κατὰ τὴν πανήγυριν τῶν Ἰώνων ἐπὶ τὸν ἀγῶνα τῶν ἀοιδῶν. Ὁ Θουκυδίδης πιστεύει ὅτι αὐτὸς ὁ Ὀμηρος μετέβαινεν εἰς Δῆλον (Θουκ. 3. 101—Καρ. Μύλλερ Ἱστ. Ἑλ. Φιλ. σελ. μεταφ. 55). Ὡστε ἐάν πράγματι ὁ Ὀμηρος ἐπεσκέπτετο τὴν Δῆλον, ἠδύνατο νὰ γνωρίξῃ κάλλιστα τὴν Σύρον, ἥτις κεῖται πλησιέστατα τῆς Δῆλου.

(1) Εἶχον ἐτοιμὴν ἑμμετρὴν μετάφρασιν τῆς σχετικῆς ταύτης διηγήσεως τοῦ Εὐμαίου περιεχομένης ἐν τῇ στοιχείῳ Ο τῆς Ὀδυσσεΐας (στ. 380—484), ἀλλ' ἔκρινα πρέπον νὰ μὴ παραθέσω αὐτὴν ἐνταῦθα διὰ δύο κυρίως λόγους, πρῶτον διότι φρονῶ ὅτι ὁ Ὀμηρος εἶνε ἀμετάφραστος, οὕτως εἰπεῖν, διότι ἀδύνατον νὰ ἀποδοθῇ ἐν μεταφράσει οὐδὲ ποσοστὸν τῆς Ὀμηρικῆς χάριτος καὶ ποιητικῆς φρασσεολογίας καὶ

Ὁ Ὀδυσσεὺς ἐπανελθὼν εἰς Ἰθάκην εἶδε πρὸ τοῦ οἴκου του τὸν ἀρχισυδῶτην Εὐμαιον, ὅστις μὴ γυνώρισας αὐτὸν ἔτι τὰν φιλοξενεῖ οὐχ ἥττον, www.libtool.com.gr περίποιούμενος καὶ διηγούμενος αὐτῷ τὰς τύχας του. Ὁ Ὀδυσσεὺς παρακινεῖ τὸν Εὐμαιον νὰ τῷ διηγηθῇ λεπτομερῶς πῶς εὐρέθη ἐν Ἰθάκῃ. Ὁ Εὐμαιὸς προθύμως ἀποδέχεται, τῷ προσφέρει οἶνον καὶ ἄρχεται οὕτω.

Ὑπάρχει τις νῆσος Συρία, ἐάν που ἔχεις ἀκούσει, καθύπερθεν τῆς Ὀρτυγίας ἐνθα καὶ αἱ τροπαὶ τοῦ ἡλίου (πρὸς τὰ δυτικά αὐτῆς). Καὶ δὲν εἶνε μὲν τοσοῦτον πολυάνθρωπος, ἀλλ' εἶνε εὐδαίμων (ἁ γ α θ ῆ), ἔχει καλὴν καὶ ἀφθονον βοσκήν, (ε ὕ θ ο - τ ο ς), ἔχει καὶ πολλὰ καὶ καλὰ πρόβατα ε ὕ μ η λ ο ς, πα-

δεύτερον, διότι ἵνα διατηρῇ ὁ Ὅμηρος ἅπαν τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν ποιητικὴν ἀρετὴν πρέπει ν' ἀναγινώσκηται ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ὡς ἔχει. Διὸ παρατίθημι ἐνταῦθα αὐτοὺς τούτους τοὺς στίχους τοῦ Ὁμήρου.

«... Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς

» ὦ πόποι, ὡς ἄρα τυτθὸς ἐὼν, Εὐμαίε συδῶτα,

πολλὸν ἀπεπλάγχθης σῆς πατρίδος ἠδὲ τοκῆων.

ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπὲ καὶ ἀτρεκέως κατὰλεξον,

ἥδ' ἐπεπράθετο πτόλις ἀνδρῶν εὐρυάγυια,

ἥ ἐνὶ ναιετάσκει πατὴρ καὶ πότνια μήτηρ,

ἥ σέ γε μουνωθέντα παρ' οἴεσιν ἢ παρὰ βουσὶν

ἄνδρες δυσμενέες νηυσὶν λάβον ἠδ' ἐπέρασσαν

τοῦδ' ἀνδρὸς πρὸς δῶμαθ', ὁ δ' ἄξιον ὦνον ἐδῶκεν.»

Τὸν δ' αὖτε προσέειπε συδῶτης, ὄρχαμος ἀνδρῶν

» ξεῖν', ἐπεὶ ἄρ' δὴ ταῦτα μ' ἀνείρεαι ἠδὲ μεταλλάς,

σιγῇ νῦν ξυνίει καὶ τέρπειο, πῖνέ τε οἶνον

ἥμενος, αἶδε δε νύκτες ἀθέσφατοι· ἔστι μὲν εὐδειν,

ἔστι δὲ τερπομένοισιν ἀκούειν· οὐδέ τι σε χρεῖ,

πρὶν ὥρη καταλέχθαι· ἀνίη καὶ πολὺς ὕπνος.

τῶν δ' ἄλλων ὅτι νὰ κραδίη καὶ θυμὸς ἀνώγει,

εὐδέτω ἐξελθὼν· ἅμα δ' ἡοὶ φαινομένηφιν

δειπνήσας ἅμ' ὕεσιν ἀνακτορίησιν ἐπέσθω,

ράγει οἶνον πολὺν (ο ἰ ν ο π λ η θ ῆ ς) καὶ σῆτον ἄφθονον (π ο λ ὕ π υ ρ ο ς). Ὁ λαὸς αὐτῆς (ὁ ῥ ῆ μ ο ς) οὐδέποτε αἰσθάνεται πείναν, οὐδὲ ἄλλην τινα στυγερὰν ἀτθένειαν· ἀλλ' ὅταν γηράσχωσιν ἐν τῇ πόλει τὰ φῦλα τῶν ἀνθρώπων εὐρίσκουσι γλυκὺν θάνατον διὰ τῶν βελῶν τοῦ ἀργυροτόξου Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Ἀρτέμιδος. Ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ ὑπάρχουσι δύο πόλεις, πάντα δὲ εἶν' ἐν αὐταῖς ἐξ ἴσου δεδισχυμένα. Ἀμφοτέρων τῶν πόλεων τούτων ἐβασίλευεν ὁ πατήρ μου Κτήσιος, υἱὸς τοῦ Ὀρμένου, ὁμοιάζων πρὸς τοὺς ἀθανάτους».

Μετά τὴν σύντομον ἀλλὰ περιεκτικωτάτην ταύτην περιγραφὴν τῆς νήσου γενομένην ὑπὸ τοῦ Εὐμναίου υἱοῦ τοῦ βασιλέως τῆς νήσου, ἐξακολουθεῖ διηγούμενος πρὸς τὸν Ὀδυσσεά ὁ Εὐμναίος οὗτος πῶς ἤρπάγη ἐκ τῆς Σύρου, ἥτοι λέγει ὅτι:

νῶϊ δ' ἐνὶ κλισίῃ πίνοντί τε δαινυμένω τε
κῆδεσιν ἀλλήλων τερπόμεσθ' λευγαλέοισιν,
μνωμένον· μετὰ γάρ τε καὶ ἄλγεςι τέρπεται ἀνὴρ,
ὅστις δὴ μᾶλλον πολλὰ πάθη καὶ πόλλ' ἐπικληθῇ.
τοῦτο δὲ τοι ἐρέω ὅ μ' ἀνείρεαι ἤδ' ἐ μεταλλάξῃ.

Νῆσός τις Σύρην κικλήσκειται, εἴ που ἀκούεις,
Ὀρτυγίης καθύπερθεν, ὅθι τροπαὶ ἡελίοιο,
οὔτι περιπληθὴς λίην τόσον, ἀλλ' ἀγαθὴ μὲν,
εὖβοτος, εὐμηλος, οἶνοπληθής, πολύπυρος.
παῖνῃ δ' οὔποτε δῆμον ἐσέρχεται, οὐδέ τις ἄλλη
νοῦτος ἐπὶ στυγερῇ πέλεται δειλοῖσι βροτοῖσιν·
ἀλλ' ὅτε γηράσκει πόλιν κάτα φῦλ' ἀνθρώπων,
ἐλθὼν ἀργυρότοξος Ἀπόλλων Ἀρτέμιδι ξύν
οἷς ἀγανοῖς βελέεσσιν ἐποιχόμενος κατέπεφνεν.
ἐνθα δύο πόλεις, δίχ' αὖ σφισι πάντα δέδασται·
τῆσιν δ' ἀμφοτέρῃσι πατὴρ ἐμὸς ἐμβασίλευεν
Κτήσιος Ὀρμενίδης, ἐπιείκελος ἀθανάτεσσιν.

Ἐνθα δὲ Φοῖνικες ναυσίκλυτοι ἤλυθον ἄνδρες,
τρῶκται, μυρὶ ἄγοντες ἀθύρματα νηὶ μελαίνῃ.

« Εἰς τὴν νῆσον ταύτην ἦλθον ἄνδρες Φοῖνικες ἔμπειροι περὶ τὴν ναυτυλίαν (ν α υ σ ί κ λ υ τ ο ι), αἰσχροκερδεῖς, πλεονέχται (τ ρ ῶ χ τ α ν ι), κομίζοντες μυρὶ ἄθύρματα ἐν τῇ μελαίνῃ αὐτῶν νηϊ· ὑπῆρχεν δὲ ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρὸς μου γυνὴ Φοίνισσα καλὴ καὶ ἐνδόξου καταγωγῆς (μ ε γ ἄ λ η = μεταφ. ἡθικῶς ἢ κοινωνικῶς, ἐνδοξος, σημαντικὴ) καὶ πολύτιμος διὰ τὴν ἐργασίαν, ἣν ἐγνώριζε. Ταύτην τὴν γυναῖκα οἱ ἀρχοῦντως πανοῦργοι καὶ ἀπατεῶνες Φοῖνικες (π ο λ υ π α ί π α λ ο ι) ἠπερόπευον (δι' ἀπατηλῶν λόγων ἠπάτων = ἐξελόγαζον). Καὶ πρῶτον εὐρῶν τις αὐτὴν πλύνουσιν πλησίον τῆς κοίτης νηὸς, ἥρχισε νὰ τῇ λέγῃ μυρία περὶ ἔρωτος καὶ εὐνῆς καὶ ἐν γένει λόγους, οἵτινες ἀποπλανῶσι καὶ τέρπουσι τὰς φρένας τῶν γυ-

ἔσκε δὲ πατρὸς ἐμοῖο γυνὴ Φοίνισσ' ἐνὶ οἴκῳ,
καλὴ τε μεγάλη τε καὶ ἀγλαὰ ἔργα ἰδυῖα,
τὴν δ' ἄρα Φοῖνικες πολυπαίπαλοι ἠπερόπευον.
πλυνούσῃ τις πρῶτα μέγῃ κοίλῃ παρὰ νῆϊ
εὐνῇ καὶ φιλότῃ, τάτε φρένας ἠπεροπεύει
θηλυτέρῃσι γυναιξί, καὶ ἡ κ' εὐεργὸς ἔῃσιν.
εἰρώτα δ' ἔπειτα τίς εἴη καὶ πόθεν ἔλθοι·
ἡ δὲ μάλ' αὐτίκα πατρὸς ἐπέφραδεν ὑψερεφές δῶ·
ἔκ μὲν Σιδῶνος πολυχάλκου εὐχομαι εἶναι,
κούρη δ' εἴμ' Ἀρύβαντος ἐγὼ ῥυδὸν ἀφνειοῖο·
ἀλλὰ μ' ἀνὴρπαξαν Τάφιοι ληϊστοὶ ἄνδρες
ἀγρόθεν ἐρχομένην, πέρασαν δέ τε δεῦρ' ἀγαγόντές
τοῦδ' ἀνδρὸς πρὸς δώμαθ'· ὁ δ' ἄξιον ὦνον ἔδωκεν'.

Τὴν δ' αὖτε προσέειπεν ἀνὴρ, ὃς ἐμίσητο λάθρῃ·
ἡ ῥά κε νῦν πάλιν αὐτίς ἄμ' ἡμῖν οἴκαδ' ἔποιο,
ὄφρα ἴδῃ πατρὸς καὶ μητέρος ὑψερεφές δῶ
αὐτούς τ' ; ἦ γὰρ ἔτ' εἰσὶ καὶ ἀφναιοὶ καλέονται·

Τὸν δ' αὖτε προσέειπε γυνὴ καὶ ἀμείβετο μύθῳ
εἴη κεν καὶ τοῦτ' εἰ μοι ἐθέλοιτέ γε, ναῦται,
ὄρκῳ πιστωθῆναι ἀπ' ἡμῶνά μ' οἴκαδ' ἀπάξειν·

ὧς ἔφαθ', οἱ δ' ἄρα πάντες ἐπώμνυον ὡς ἐκέλευεν,

ναϊκῶν. Ἐπειτα δέ τις αὐτῶν ἡρώτα αὐτὴν πόθεν ἦτο καὶ πῶς εἶχεν εὗρεθῇ ἐνταῦθα· ἡ δὲ ἀπήντησεν ἐκ τοῦ ὑψηροῦς δώματος τοῦ πατρός μου. Πατρίς μου μὲν εἶνε ἡ πλουσία Σιδῶν, κόρη δὲ τοῦ πλουσιωτάτου εἶμι Ἀρύθαντος· μετ' ἤρπασαν λησταὶ Τάφιοι ἐρχομένην ἐκ τοῦ ἀγροῦ, μετ' ἤνεγκον δὲ εἰς τὰ δώματα τοῦ ἀνδρός τούτου, ὅστις ἔδωκεν δι' ἐμὲ βαρὺ τίμημα.— Πρὸς ταύτην δὲ προσεῖπεν ἀνὴρ τις λαθραίως ἀναμιχθεὶς. — α' Ἐλθέ λοιπὸν πάλιν μεθ' ἡμῶν, ἵνα ἐπανέλθῃς εἰς τὸν οἶκόν σου καὶ ἴδῃς τοῦ πλουσίου πατρός σου καὶ τῆς μητρός σου τὸ ὑψηρὸς οἶκημα». Πρὸς αὐτὸν δὲ ἀπήντησε ἡ γυνή — α' Ἐστω ἅλλ' ὦ ναῦται, ὀρκισθῆτέ μοι ὅτι ἀβλαβῇ θέλετε με μεταφέρει

αὐτὰρ ἐπεὶ ῥ' ὁμοσάν τε τελεύτησάν τε τὸν ὅρκον,
τοῖς δ' αὖτις μετέειπε γυνὴ καὶ ἀμείβετο μύθῳ
ῥ' αἰγῇ νῦν, μή τίς με προσαυδάτω ἐπέεσσιν
ὑμετέρων ἐπάρων, ζυμβλήμενος ἢ ἐν αἰγυῇ,
ἢ που ἐπὶ κρήνῃ· μή τις ποτὶ δῶμα γέροντι
ἔλθων ἐξείη, ὁ δ' οἰσάμενος καταδήσῃ
δεσμῶ ἐν ἀργαλέῳ, ὑμῖν δ' ἐπιφράσσετ' ὄλεθρον.
ἀλλ' ἔχετ' ἐν φρεσὶ μῦθον, ἐπείγετε δ' ὦνον ὕδαϊων.
ἀλλ' ὅτε κεν δὴ νηὺς πλείη θιότοιο γένηται,
ἀγγελίη μοι ἔπειτα θεῶς ἐς δῶμαθ' ἰκέσθω·
οἴτω γὰρ καὶ χρυσόν, ὅστις χ' ὑποχείριος ἔλθῃ·
καὶ δέ κεν ἅλλ' ἐπίβηθρον ἐγὼν ἐθέλουσά γε δαίην.
παῖδα γὰρ ἀνδρὸς εἶος ἐνὶ μεγάροις αἰτιτάλλω,
κερδαλέον δὴ τοῖον, ἅμα τροχόωντα θύραζε·
τόν κεν ἄγοιμι ἐπὶ νηός, ὁ δ' ὑμῖν μυρίον ὦνον
ἄλφοι, ὅπῃ περάσσητε κατ' ἄλλοθρόους ἀνθρώπους·

Ἡ μὲν ἄρ' ὧς εἰποῦσ' ἀπέβη πρὸς δῶματα καλὰ,
οἱ δ' ἐνιαυτὸν ἅπαντα παρ' ἡμῖν αὖθι μένοντες
ἐν νηὶ γλαφυρῇ βίωτον πολὺν ἐμπολόωντο.
ἀλλ' ὅτε δὴ κοίλῃ νηὺς ἤχθετο τοῖσι νέεσθαι,
καὶ τότε ἄρ' ἄγγελον ἦκαν, ὃς ἀγγεῖλεε γυναῖκα
ἡλυθ' ἀνὴρ πολυῖδρις ἐμοῦ πρὸς δῶματα πατρός

εἰς τὸν οἶκόν μου» — Μόλις εἶπε ταῦτα, ἐκεῖνοι πάντες ἐπώ-
μνουν, ὡς αὕτη τοῖς εἶπεν· μετὰ τὴν ὁροδοσίαν, τοῖς εἶπεν ἡ
γυνή — «Ἐν σιγῇ τώρα! μὴ καὶ εἰς τῶν συντρόφων σας ἐκφρά-
ζῃ λόγους εἴτε εἰς τοὺς δρόμους εἴτε παρὰ τὴν κρήνην, μὴ
ἐννοήσας τις ἐκ τοῦ μεγάρου τὸ εἶπη εἰς τὸν γέροντα βασιλέα καὶ
ἐτοημάτῃ φοβερά δεσμὰ καὶ ἐξολοθρεύσῃ καὶ ὑμᾶς πάντας. Ἄλλ'

χρύσειον ὄρμον ἔχων, μετὰ δ' ἡλέκτροισιν ἔερτο.
τὸν μὲν ἄρ' ἐν μεγάρῳ δμῳαὶ καὶ πότνια μήτηρ
χερσὶν τ' ἀμφαφύωντο καὶ ὀφθαλμοῖσιν ὥρωντο,
ὦνον ἐπισχόμεναι· ὁ δὲ τῇ κατένευσε σιωπῇ.
ἦτοι ὁ καννέυσας κοίλῃν ἐπὶ νῆα βεβήκει,
ἡ δ' ἐμὲ χειρὸς ἐλοῦσα δόμων ἐξῆγε θύραζε.
εὖρε δ' ἐνὶ προδόμῳ ἡμὲν δέπα ἡδὲ τραπέζας
ἀνδρῶν δαιτυμόνων, οἳ μου πατέρ' ἀμφεπένοντο.
οἱ μὲν ἄρ' ἐς θῶκον πρόφυλον, δῆμοιό τε ρῆμιν,
ἡ δ' αἴψα τρὶ' ἄλεια κατακρύψατ' ὑπὸ κόλπῳ
ἐκφερῶν· αὐτὰρ ἐγὼν ἐπόμεν ἀσειφοσύνησιν.
δύσετό τ' ἡέλιος, σκιάωντό τε παῖσαι ἀγυαί·
ἡμεῖς δ' ἐς λιμένα κλυτὸν ἤλθομεν ὦκα κιόντες,
ἐνθ' ἄρα φοινίκων ἀνδρῶν ἦν ὠκύαλος νηῦς.
οἱ μὲν ἔπειτ' ἀναβάντες· ἐπέπλεον ὕγρὰ κέλευθα,
νῶ ἀναβησάμενοι· ἐπὶ δὲ Ζεὺς οὔρον ἔχλυν.
ἐξῆμ' ἡμῶν δμῳαὶ πλέομεν νύκτα· τε καὶ ἡμῶν·
ἀλλ' ὅτε δὴ ἔβδομον ἡμῶν ἐπὶ Ζεὺς θῆκε Κρονίων,
τὴν μὲν ἔπειτα γυναῖκα βάλ' Ἄρτεμις ἰοχέαιρα,
ἄντλῳ δ' ἐνδοῦπησε πετοῦσ' ὥς εἰναλίη κῆξ.
καὶ τὴν μὲν φώκησι καὶ ἰχθύσι κύρμα γενέσθαι
ἐκβαλον· αὐτὰρ ἐγὼ λιπόμεν ἀκαχήμενος ἥτορ·
τοὺς δ' ἰθάκη ἐπέλασσε φέρων ἀνεμός τε καὶ ὕδωρ,
ἐνθα με Λαέρτης πρίχτο κτεάτεσσιν ἐοῖσιν.
οὔτω τήνδε δὲ γε γαῖαν ἐγὼν ἶδον ὀφθαλμοῖσιν.»

(Ὀδισ. Ταιζ. Ο. στ. 380—985).

ἔχετε ταῦτα μυστικά καὶ ἐπιστεύσατε τὰς ἐνοδίου^ς ἀγοράς, ὅταν δὲ ἡ ναὺς πληρωθῇ ζωοτροφιῶν (π λ ε ἱ η β ῖ ο τ ο ι ο γ έ ν η α τ ι) ἀναγγεῖλατέ το μοι τάχιστα εἰς τὸ μέγαρον διότι θέλω φέρει καὶ χρυσόν, ὅσον δυνηθῶ νὰ λάβω εἰς τὰς χεῖρας καὶ ἄλλον ναῦλον θέλω πρὸς ὑμᾶς προσφέρει διότι καὶ τὸν παῖδα τοῦ βασιλέως, ὃν ἐγὼ ἀνατρέφω ἐν τοῖς μεγάροις θέλω φέρει μετ' ἐμοῦ ἐπὶ τῆς νηός· οὗτος δὲ θέλει παράσχει ὑμῖν ἄξιον τίμημα ὅπου καὶ ἂν μεταφέρητε αὐτόν».

Τὰ λοιπὰ τῆς διηγήσεως ἔχουσιν συντόμως ὡς ἐξῆς, διότι ἡ ἐνταῦθα παράφρασις των δύναται νὰ χαλαρώσῃ καὶ μηδενίσῃ τὸ γραφικώτατον τῆς περιγραφῆς τοῦ ἀρπαζομένου Εὐμαίου καὶ τῆς Φοινίσσης τροφοῦ του. Ἦτοι ἡ τροφὸς Φοίνισσα εἰσῆλθεν εἰς τὸ μέγαρον τοῦ βασιλέως, οἱ Φοίνικες ἔμειναν χρόνον τινα ἐν τῷ λιμένι προμηθευόμενοι ζωοτροφίας διὰ τὸν πλοῦν· ἐτοίμασθεις τῆς νηὸς οἱ πειραταὶ ἐπεμψαν ἄγγελον πρὸς τὴν Φοίνισσαν, ὅστις ἐλθὼν ὑπὸ τὸ πρόσχημα ἐμπορίου πωλοῦντος πραγματείας καὶ ἰδίως χρυσοῦν περιλαίμιον καὶ ἤλεκτρα περιεστοιχῆθη ὑπὸ τῶν θεραπαινίδων καὶ τῆς πο τ ν ῖ α ς μητρὸς τοῦ Εὐμαίου· τότε ὁ προσποιούμενος πειρατῆς (ἀνὴρ πολυῖδρις) ἔνευσε τῇ τροφῇ Φοίνισσῃ σιωπῶν. Μετὰ ταῦτα ἡ Φοίνισσα παρέλαβε τὸν βασιλόπαιδα Εὐμαίον καὶ ἔβαινε κρύφα πρὸς τὸ πειρατικὸν πλοῖον· διαβαίνουσα τῶν μεγάρων εἶδεν τὴν τράπεζαν τοῦ δεῖπνου καὶ παρ' αὐτῇ τοὺς δαιτυμόνας ἄνδρας. Ἐπὶ τέλους κρύψασα ὑπὸ τὸν κόλπον τῆς τὸν νήπιον Εὐμαίον ἵνα μὴ φωραθῇ ἐξῆλθε καὶ ὅτε πλέον ὁ ἥλιος εἶχε δύσει καὶ ἐσκιόωντο αἱ ἀγυιαί ἐρθασαν εἰς τὸ παράλιον τοῦ λιμένος, ἔνθα τοὺς περιέμενεν ἡ ταχύπλους ναὺς· ἀμέσως δὲ ἀπέπλευσεν, πνέοντος οὐρίου ανέμου. Ἐπὶ ἐξ ἡμέρας καὶ νύκτας ἐπλεον τὴν δὲ ἐβδόμην ἡ Φοίνισσα τροφὸς κακοπαθήσασα ἀπέθκνεν καὶ ἐρρίφθη ὑπὸ τῶν ἐμποροπειρατῶν Φοινίκων λεία εἰς τοὺς ἰχθῦς, ἐγκαταλείψασα τὸν νήπιον Εὐμαίον. Ὁ δὲ ἄνεμος καὶ τὰ κύματα ἔρριψαν τὸ πλοῖον εἰς τὴν Ἰθάκην, ἔνθα ὁ βασιλεὺς

Λαέρτης ἠγόρασε παρὰ τῶν πειρατῶν τὸν βασιλόπαιδα Εὐμαίον καὶ τοιοιτοτρόπως οὗτος εἶδε τὴν γῆν τῆς Ἰθάκης.

Τοιαύτη ἐν συντόμῳ ἡ περιγραφή τῆς Σύρου καὶ ἡ διήγησις τῆς ἀρπαγῆς τοῦ Εὐμαίου. Κατὰ τὸν διάσημον Κρούσιον αἱ λεπτομερεῖαι τῆς ἀρπαγῆς καὶ ἡ περιγραφή τῆς Σύρου ἐξετέθησαν εἰς τὸν Λαέρτην οὕτω κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τῶν ἀνθρωπεμπόρων Φοινίκων· διότι ὁ Εὐμαῖος, παιδίον τότε ἢ καὶ νήπιον, δὲν ἐκθυμείτο πιθανῶς ταῦτα, ὁ δὲ Λαέρτης διηγήθη κατόπιν εἰς τὸν Εὐμαῖον ἐνηλικιωθέντα τὰς λεπτομερείας τῶν τυχῶν του καὶ τὴν περιγραφὴν τῆς πατρίδος του Σύρου.

Τινὲς ἐν Γερμανίᾳ, διασημότατοι ἄλλως φιλόλογοι, ἠμφισβήτησαν τὴν ταυτότητα τῆς νήσου ταύτης, δῆσχυρίζόμενοι, ἐναντίον τῆς πεποιθήσεως τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος καὶ τῆς πλειονότητος τῶν φιλολόγων καὶ γεωγράφων ἀρχαίων καὶ νεωτέρων, ὅτι ὁ Ὅμηρος δὲν ἐννοεῖ τὴν νῆσον Σύρον τῶν Κυκλάδων, ἀλλ' ἄλλην τινα νῆσον πιθανῶς ὑπάρξασαν παρὰ τὴν Σικελίαν ἢ καὶ ὅλως ἀνύπαρκτον.

Ἐπειδὴ τὸ ζήτημα τοῦτο τῆς ταυτότητος τῆς νήσου εἶνε βεβαίως σπουδαῖον ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς νήσου, διότι τίθεται εἰς ἀμφισβήτησιν ἡ ὠραιότερα εἰκὼν τῆς νήσου κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ἀφιερωῶ ἴδιον κεφάλαιον, ἥτοι τὸ ἐπόμενο, ἐνθα ἐκτίθημι ὅ,τι ἠδυνήθην νὰ συλλέξω ὑπὲρ καὶ κατὰ τοῦ ζητήματος, ἐξ οὗ ἀποδεικνύεται, κατὰ τὴν πεποιθήσιν μου τουλάχιστον, ὅτι ἡ νῆσος Σύρος εἶνε αὕτη αὕτη ἢ καὶ παρὰ τοῦ Ὀμήρου περιγραφομένη.

Ἐκ τῆς περιγραφῆς τῆς ἀρπαγῆς τοῦ Εὐμαίου ἐξάγω εἰκασίαν τινα, ἴσως τολμηράν, ἀλλ' οὐχ ἥττον μὴ ἐστερημένην τινος βάσεως.

Τίς ἐκ τῶν δύο λιμένων τῆς νήσου ἦτο ὁ κλυτὸς καθ' Ὅμηρον λιμὴν ἐνθα ἐτελέσθη ἡ ἀρπαγὴ τοῦ βασιλόπαιδος Εὐμαίου; Ἐὰν λυθῇ καὶ τὸ ἐπεισοδιακὸν τοῦτο ζήτημα ἔχομεν σειρὰν συμπερασμάτων ἐνδιαφερόντων, διότι θέλομεν μάθει

ποῦ ἔκειντο τὰ μέγαρά τοῦ βασιλέως Κτησίου, ἐκ τούτου δὲ θελομεν ἐξάξει ἕτερον συμπέρασμα περὶ τῆς πρωτεύουσας τῶν δύο ἀρχαίων πόλεων τῆς νήσου· διότι βεβαίως ἡ πόλις ἐνθα ἔδρευε ὁ ἡγεμὼν καὶ ἡ βουλὴ θεωρεῖται ἡ πρωτεύουσα.

Καὶ τὸ ζήτημα τοῦτο θέλω ἐξετάσει ἐν τῷ περὶ τῶν δύο πόλεων τῆς νήσου κεφαλαίῳ, ἐνθα θέλω παραθέσει καὶ τὰς εἰκασίας μου περὶ τοῦ λιμένος Φοίνικος καὶ Πόσειδεϊων, ἐν ᾧ εἰκάζω δηλαδὴ γενομένην τὴν ληστρικὴν ἐκείνην πράξιν. Διότι ἄλλως, προκειμένου νὰ ἐκλέξῃ τις μεταξὺ δύο εἰκασιῶν, δὲν ἀμαρτάνει παραδεχόμενος ἐκείνην, ἥτις τῷ φαίνεται ὁπωσοῦν βασισμωτέρα.

Ἡ καθ' Ὅμηρον δεκάστιχος περιγραφὴ ἰδίως τῆς νήσου εἵνε πηγῇ, ἐξ ἧς, τῇ ἐπικουρίᾳ καὶ ἄλλων πληροφοριῶν, πηγάζουσιν οὐχὶ ὀλίγαι ἱστορικαὶ πληροφορίαι περὶ τῆς νήσου Σύρου κατὰ τὴν ὁμηρικὴν ἐποχὴν. Τοῦτο θελομεν ἴδῃ ἐν τοῖς κατόπιν, ἀφ' οὗ πρότερον βεβαιωθῶμεν, ἐὰν ἡ νήσος αὕτη εἴνε ἡ ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου περιγραφομένη πρὸς τοῦτο δὲ χρησιμεύει τὸ ἀμέσως ἐπόμενον κεφάλαιον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Ἡ περὶ τῆς ταυτότητος τῆς Ὀμηρικῆς νήσου Σύρης

φιλολογικὴ συζήτησις

Αἱ ἀμφιβολίαι, αἵτινες ἡγέρθησαν περὶ τῆς ταυτότητος τῆς ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου περιγραφομένης νήσου Σύρου, ἦτοι οἱ λόγοι δι' οὓς ἀμφιβάλλουσί τινες ἐὰν ἡ ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου περιγραφομένη νήσος εἴνε ἡ νήσος τῶν Κυκλάδων Σύρος, συνοφίζονται ἐν τοῖς ἐξῆς:

Α') Ἐν γένει ἡ ἀνομοιότης τῆς ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου περιγρα-

φομένης Σύρου, παρισταμένης ὡς νήσου εὐδαίμονος καὶ εὐφόρου, πρὸς τὴν νῆσον τῶν Κυκλάδων σήμερον ξηρὰν καὶ ἄγονον.

Β') Γεωγραφικῶς ἐφάνη αὐτοῖς κακῶς προσδιοριζομένη ἡ νῆτος Σύρος ὡς κειμένη καθύπερθε ντῆς Ὁρτυγίας (Δήλου), ἐν ᾧ ὡς πρὸς τὸν Εὐμαιον περιγράφοντα αὐτὴν ἐν Ἰθάκῃ, ἡ Σύρος κεῖται οὐχὶ καθύπερθε ντῆς Δήλου, ἀλλ' ἐδῶθεν αὐτῆς.

Γ') Γραμματικῶς ἡ μετὰ τὰς λέξεις «καθύπερθε ντῆς Ὁρτυγίας» φράσις ὁθιτροπαὶ ἡ ἐλίοιο ἐρμηνεύεται κατ' αὐτούς= «ἐνθα δὺε ὁ ἥλιος» τοῦτο δὲ λέγεται κυρίως παρ' Ὀμήρῳ ἐπὶ τῶν ἀπωτάτων μερῶν, ἐνθα ὁ ἥλιος κλίνει δύνων.

Δ') Ὁ Ὅμηρος λέγει ὅτι οἱ πολυπαῖπαλοι καὶ τρῶκται Φοίνικες ἤρπασαν τὸν Εὐμαιον καὶ τὴν τροφὸν τοῦ Φοίνισσαν ἐκ Σύρου, ὑποσχεθέντες ἐνόρκως ἵνα τὴν μεταφέρωσιν εἰς Φοινίκην. Ὡστε, ἐπειδὴ καθ' Ὅμηρον, ἔπνεεν οὖριος ἄνεμος, τὸ πλοῖον δὲν ἤθελεν ἀποσυρθῆ εἰς Ἰθάκην ἐὰν ἐφευγεν ἐκ τῆς Σύρου τῶν Κυκλάδων, ἀλλ' εἰς τὰ παράλια τῆς μικρᾶς Ἀσίας καὶ

Ε') Ὁ Ὅμηρος ὀνομάζει τὴν νῆσον Συρίην καὶ ὄχι Σύραν ἢ Σύρον, ὥστε δὲν ἐννοεῖ τὴν νῆσον τῶν Κυκλάδων.

Συμπέρασμα τῶν λόγων τούτων εἶνε κατὰ τοὺς μὲν ὅτι ἡ ὀμηρικὴ Συρίη εἶνε νησὶς τις κειμένη παρὰ τὴν Ὁρτυγίαν, ἡ- τις ἦτο νησίς τις παρὰ τὰς Συρακούσας, κατὰ τοὺς δὲ ὅτι ἡ Συρίη τοῦ Ὀμήρου εἶνε μυθικὴ νῆτος, πλᾶσμα τῆς φαντασίας τοῦ Ὀμήρου καὶ αὐτόχρημα παραμύθιον.

Εἰς ταῦτα ἀπαντῶσι ὡς ἐξῆς οἱ ἐναντίοι.

Α' Ὡς πρὸς τὴν ἀνομοιότητα τῆς εὐφόρου καὶ ἀγαθῆς Σύρου πρὸς τὴν σημερινὴν ἄγονον Σύρον: Τὰ ἀφθονα κοσμητικὰ ἐπίθετα τῆς ὀμηρικῆς ποιήσεως δὲν πρέπει νὰ ἐρμηνεύωνται ἰουδαϊκῶς, ἥτοι στενωὺς τοσοῦτον, ὥστε νὰ προσαρμόζωνται ἐπακριβῶς εἰς τὰ πρόσωπα ἢ ἀντικείμενα, πρὸς ἃ προστίθενται. Ἐκ τῶν ποιητικῶν περιγραφῶν πρέπει ν' ἀφαιρῇ τις τὴν ποιητικὴν ὑπερβε-

λήν καὶ τὸ ἐπιχεόμενον ποιητικὸν κάλλος τῶν κοσμητικῶν καὶ χαρακτηριστικῶν ἐπιθέτων, ἵνα εὐρίσκη γυμνὴν τὴν εἰκόνα τῶν περιγραφομένων. Ὁ Βιργίλιος λ. χ. (ἐν τῇ Γ' ῥαψῳδίᾳ) ἀποκαλεῖ τὴν νῆσον Πάρον χι ο ν ὠ δ η. Τίς δύναται νὰ πιστεῦσῃ ὅτι τὰ ὄρη τῆς Πάρου εἶνε χιονοσκεπῆ, ὡς τὰ τοῦ Ὀλύμπου καὶ τῆς Ὀσσης; Κατ' οὐδένα λόγον ἐπιτρέπει ἡ γλυκεῖα τῶν Κυκλάδων ἀτμοσφαῖρα νὰ δεχθῶμεν τὴν Πάρον αἰωνίως χιονοσκεπῆ. Τί ὅμως ἐκίνησε τὸν Βιργίλιον νὰ ὀνομάσῃ τὴν Πάρον χιονώδη; Ὁ πολυμαθὴς σχολιαστὴς Εὐστάθιος εὗρε τὴν προσφυσέστραν ἐρμηνείαν, ὅτι δηλαδὴ ὀνομάζει αὐτὴν οὕτω ἕνεκα τῆς λευκότητος τῶν ἐν τοῖς λατομείοις αὐτῆς μαρμάρων κατασταθέντων ἀπὸ τότε περιφύμων. Ἐάν τις ἤθελεν ἐξηγήσει στενῶς τὰ ποιητικὰ ἐπίθετα, ἤθελεν εὕρῃ παρ' Ὀμήρῳ μυρίους ἄνδρας ἐ π ι ε ι χ ε λ ο υ ς ἄ θ α ν ἄ τ η σ ι· τὴν Ἀθηναῖν ἔχουσιν ὀφθαλμοὺς γλαυκοὺς, τὴν Ἡῶ ἔχουσιν δακτύλους καὶ μάλιστα ῥοδινοὺς κλπ. Ἀπὸ τοῦ Ὀμήρου μέχρι τῶν σημερινῶν ποιητῶν, ἀφ' ἧς ἐποχῆς ἐποιήθη ὁ πρῶτος στίχος μέχρι σήμερον, ἡ ποιητικὴ παρεδέχθη φρασσεολογίαν καὶ λεξικὸν ἀλλοῖον καὶ διάφορον τοῦ κοινοῦ. Ἐάν τις ἕνα στίχον δημοτικῶς ποιήματος ἐρμηνεύσῃ στενότερα, θέλει εὕρῃ παραλογιζόμενον τὸν ποιητὴν Σολωμὸν γράφοντα π.χ. ὅτι ἡ ἐλευθερία ἐξήλθε ἀπὸ τὰ κόκκαλα τῶν Ἑλλήνων, διότι, ὡς θὰ ἔλεγε τις δάσκαλος, ἡ ἐλευθερία δὲν εἶνε μυελὸς ἵνα ἐξέλθῃ τῶν ὀστέων, ἀλλ' ἰδέα ἀφηρημένη κλπ. Εἰς τοιαύτας ἐρμηνείας καὶ παραλογισμοὺς θέλει φθάσει ὁ ἰουδαϊκῶς ἐρμηνεύων τὰ ἐπίθετα οὐ μόνον τῆς ὁμηρικῆς ποιήσεως, ἀλλὰ πάσης ποιήσεως παντὸς ἔθνους καὶ πάσης ἐποχῆς.

Ἀλλὰ θὰ εἴπῃ τις: ἐὼ Ὀμηρος ὅπωςδὴποτε περιγράφει τὴν νῆσον Σύρον ὡς εὐφορωτάτην, οἰνοπληθῆ, πολύπυρον, εὐδοτον, εὐμηλον, ἡ δὲ νῆσος Σύρος εἶνε σ ἡ μ ε ρ ο ν ξηρὰ καὶ ἄγονος.

Τὸ ζήτημα τῆς φυσιολογικῆς ταύτης διαφορᾶς δὲν πρέπει, νομίζω νὰ λυθῇ ἐν τῷ σπουδαστηρίῳ τινῶν ἐν Γερμανίᾳ ἀλ-

λως διασημοτάτων φιλολόγων, γνωριζόντων μάλιστα ὅπως μεταβολὰς ὑπέστησαν ἐδάφη μερῶν γνωστοτάτων ἄλλοτε ἐπὶ εὐφορίᾳ καὶ γονιμότητι. Ἐὰν ὁ Σχοίμανος φερ' εἰπεῖν, ἡρώτα καὶ σήμερον ἐτι γηραιόν τινα Σύρεον ἠδύνατο νὰ μάθῃ ὅτι πρὸ ἑκατὸν ἀκόμη ἐτῶν ἡ νῆσος αὕτη διετῆρει προφανέστατα ἔχνη τῆς ἀρχαίας τῆς εὐφορίας.

Μολονότι ὁ διάσημος Woud ἐξήγησεν ἤδη τὴν ὑπερβολὴν τῶν παρ' Ὀμήρῳ χαρακτηριστικῶν ἐπιθέτων τῆς Σύρου, ἀποδείξας ὅτι ἡ εἰκὼν αὕτη τῆς Σύρου εἶνε εἰλημμένη ἐν τῇ φαντασίᾳ τοῦ ποιητοῦ ἐκ τῶν ἀπόψεων καὶ φυσικῶν εἰκόνων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἐν ᾗ ἐγράφευ μολονότι ἡ ποιητικὴ φρασσεολογία χρᾶται ἐπιθέτων ἐπιδεικτικωτέρων πρὸς χαρακτηρισμόν τινος, οὐχ ἥττον εἶνε ἀποδεδειγμένον ἐκ τῆς ἱστορίας καὶ τῶν ἐγχωρίων παραδόσεων ὅτι ἡ Σύρος εἶχε τὰς φυσικὰς ταύτας ἀρετάς, ἃς τῇ ἀπέδωκεν ὁ Ὀμηρος καὶ διετῆρει μέχρι τοῦ ἐκπνεύσαντος αἰῶνος σαφέστατα μαρτύρια τῶν φυσικῶν αὐτῆς πλεονεκτημάτων.

Ἡ φήμη τῆς Σύρου ὡς νήσου καταφύτου διετηρεῖτο μέχρι τῶν χρόνων τοῦ συγγραφέως τοῦ νέου Ἀναχάρσιδος. Ὁ πολυμαθέστερος οὗτος συγγραφεὺς τοῦ αἰῶνος τοῦ λέγει: « Ἰδοὺ ἡ εὐκαρπὸς νῆσος Σύρος, οἷα παρέσθαι ὑπὸ τῶν ἀρχαιστέρων. Αὕτη εἶνε ἡ πατρὶς τοῦ φιλοσόφου Φερεκύδους . . » (1).

Ἐπιφυλασσόμενος ἐν τοῖς κατόπιν νὰ ἐκθέσω τὴν γενικὴν πεποιθήσιν τῶν ἀρχαίων, ὅτι δηλαδὴ ἡ νῆσος τῶν Κυκλάδων εἶνε ἡ νῆσος Σ υ ρ ί η, προστίθηναι ὅτι καὶ οἱ πρὸ ἐνὸς αἰῶνος καὶ πλέον ἐπισκεφθέντες τὴν νῆσον περιηγηταὶ μαρτυροῦσιν ὅτι εὗρον ἐν αὐτῇ ἔχνη τῶν ἀρχαίων αὐτῆς φυσικῶν πλεονεκτημάτων. Αὐτὸς ὁ Tournefort ἰδὼν κορμὸν δένδρου παμμεγέθους, σωζομένου τότε παρὰ τὸν λιμένα τῆς νήσου καὶ ὑπαγομένου εἰς εἶδη δένδρων εὐρισκομένων κυρίως εἰς τὰς ἐρήμους τῆς Περσίας, συμπεραίνει

(1) Περιηγ. Νέου Ἀναχ. ἐν κερ. Κυκλ.

πολλά περὶ τοῦ ἄλλοτε καταφύτου τῆς νήσου. Ἄλλ' ἐκτὸς τῶν ἐγγράφων μαρτυριῶν ὑπάρχουσιν ἄλλαι καὶ πολλαὶ μονιμώτεραι καὶ πειστικώτεραι. Τὰ πολλαχοῦ τῆς νήσου εὑρεθέντα ἐρείπια ἀρχαίων ὑδραγωγείων, τὰ λείψανα τῶν ἐλαιοτριβείων, αἱ ὀνομασίαι πολλῶν τοποθεσιῶν, περὶ ὧν ἀνωτέρω ἐγένετο λόγος, ἐν αἷς ὑπῆρχον φυτεῖαι δοῦσαι ὀνομασίας ἀναλόγους εἰς αὐτάς, τὰ σύμβολα τέλος τῆς ποιμενικῆς ζωῆς καὶ εὐφορίας, τὰ παριστάμενα εἰς πάντα σχεδὸν τὰ νομίσματα τῶν Συρίων, ἥτοι ὁ Πάν, ἡ αἶξ, ἡ μέλισσα, ὁ φοῖνιξ, ὁ Ἑρμῆς, τὸ κηρύκειον, ὁ στάχυς κλπ. εἶνε ἀψευδῆ τεκμήρια τῆς παλαιᾶς εὐφορίας τῆς νήσου.

Ἐάν τις συνδυάσῃ τὰ τεκμήρια ταῦτα μὲ τὰς ἀλλεπαλλήλους καταστροφὰς καὶ δῶσει, ὥς ὑφίστατο ἡ νῆσος μέχρι τοῦ προτελευταίου ἐτι αἰῶνος, θέλει ἐξηγήσῃ τὴν διαφορὰν τῆς ἀρχαίας αὐτῆς καταστάσεως καὶ τῆς σημερινῆς.

Ἐκτὸς τῶν ἀρχαιοτέρων λεηλασιῶν (1) ἡ ἱστορία μᾶς διε-

(1) Μετὰ τὸν Μιθριδάτην λεηλατήσαντα τὰς νήσους τῶν Κυκλάδων, φοβεραὶ λεηλασίαι ἐν ταῖς νήσοις ταύταις συνέβησαν ὑπὸ στόλων πειρατικῶν καὶ ἐπὶ Ἰουλιανοῦ (362 μ.Χ.) καὶ ἐπὶ Ἰοδιανοῦ (365) καὶ ἐπὶ Οὐάλεντος (375). Κατόπιν ἐπῆλθεν ὁ καταστρεπτικώτατος διὰ τὰς Κυκλάδας λοιμὸς τοῦ 558 Μ.Χ. Κατὰ τὸ 653 ἐπὶ Κώνσταντος οἱ Σαρακηνοὶ καὶ πάλιν ἐδήλωσαν τὰς Κυκλάδας. Καθ' ὅλην δὲ τὴν διάρκειαν τοῦ ἐβδόμου Μ. Χ. αἰῶνος αἱ Κυκλάδες ἦσαν θέατρον δῆσεων πειρατικῶν καὶ ναυμαχιῶν. Γνωσταὶ δὲ εἶνε αἱ εἰς τὰς Κυκλάδας ἐπιδρομαὶ καὶ τοῦ διαδοῆτου Ἑμίρου Σάελ καὶ τοῦ Σαρακηνοῦ Φύτ (882 μ.Χ.), ὡς καὶ αἱ κατὰ τὸ 904—948 ἀλλεπάλληλοι λεηλασίαι τῶν νήσων ὑπὸ τοῦ Ἑμίρου τῆς Τύρου καὶ τοῦ τῆς Τριπόλεως Μόλις κατὰ τὸ 1027 ὁ Θεοδοροκάνος ἀρχιναύαρχος τῶν Ἑλλήνων κατάρθωσεν ἡ ἐκδιώξῃ προσκαίρως ἐκ τῶν Κυκλάδων τοὺς Σαρακηνοὺς. Ἄλλ' ἐπὶ Μιχαὴλ τοῦ Καλαφάτου (1035 Μ.Χ.) νέοι Σικελοὶ καὶ Σαρακηνοὶ πειραταὶ ἐφθασαν εἰς τὸ Αἶγαῖον. Τότε καὶ ὁ Ροβέρτος Γουίσεκάρδος, υἱὸς τοῦ Ταγκρέδου ἐπέρχεται κατὰ τῶν νήσων τούτων καὶ κα-

φύλαξε πολλές νεωτέρας. Τῷ 1470 ὁ ἐπίφοβος Μαχ-
μούτ μὲ 300 πλοῖα καὶ 70000 μαχητὰς διελθὼν τῆς
Σύρου καὶ παραμείνας ἐν αὐτῇ ἀπετέφρωσεν ὅ,τι καύσι-
μον ἐν αὐτῇ εὔρεν· τῷ δὲ 1537 ὁ Χαϊρεδὲν διελθὼν ἀ-
πετελείωσε τὸ ἔργον τοῦ Μαχμούτ, λεηλατήσας καὶ πάλιν τὴν Σύρον. Αἱ ἀλλεπάλληλοι αὗται δηώσεις, περὶ ὧν γε-
νήσεται ἀλλαχοῦ λόγος, δὲν ἤρκουν ὅπως καταστήσωσι τὸ ἔ-
δαφος γυμνὸν ἀφ' οὗ ἐπανελαμβάνοντο τοσοῦτον συχνῶς;
Ἄλλως τε ἀφ' οὗ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτιπολλὰ μέρη κατάφυτα
παρ' ἀρχαίοις σήμερον ἔνεκα πολλῶν περιστάσεων εἶνε ξηρά,
ὥς ὁ Ὑμηττός λ. χ. ἐξηγεῖται κάλλιστα ἡ ἐκ φυσιολογικῶν περι-

τακρατεῖ αὐτὰς ἐπίτινα χρόνον· κατὰ δὲ τὸ 1091 ὁ Ὀθωμανὸς Τσαχᾶς
(ἡ κατὰ Ζωναράν Ζαχαρίας, καὶ κατὰ Γλυκᾶν Τσαχατσᾶς) γαμβρὸς
τοῦ Σουλτάνου Ἀκίτου Ἀρσλάν λεηλατεῖ τὰς Κυκλάδας, ἃς ὁμως τῷ
ἀφῆρσεν ὁ Βυζαντινὸς ναύαρχος Κωνσταντῖνος Δαλασσηνός. Ἀπὸ τοῦ
1124—1200 δὲν ἐπαυσαν καταστρεπτικαὶ κατὰ τῶν Κυκλάδων ἐπι-
δρομαὶ τῶν Βενετῶν, οἵτινες κατέκτησαν αὐτὰς κατὰ τὸ 1204·
Ἐντούτοις λεηλασίαι νέων πειρατῶν ἤρχισαν ἐκ νέου· τῷ 1283 ἐπεφάνη
εἰς τὸ Αἰγαῖον ὁ διαβόητος Πέρσης πειρατὴς Ὀσμάν τοῦ Ἐρτογούλ, τῷ
δὲ 1292 ὁ ἐπίφοβος Τομῆρος Λούριας. Κατόπιν δὲ ἐλεηλάτησεν τὰς
Κυκλάδας καὶ ὁ Ρογῆρος Φλώρος (1304) καὶ ὁ Ὀσμάν ἐγγονος τοῦ
Ὀρχάνου (1346) καὶ ὁ Ὁμούρ Ἀτῆν (1343) καὶ ὁ Ὀρτογρούλ Ἀμούρ
(1396) ἀρχηγὸς φυλῆς σκηνιτῶν. (Περὶ πάντων τούτων βλέπε τοὺς
Βυζαντινοὺς συγγραφεῖς— Ἰστ. Καρόλου Χόφφ— Ἰστ. Ἑλλ. Γόλσμυθ
— Τουρκοκ. Ἑλλάς Σάθα— Σαμιακὰ Ε Σταματιάδου— Dagu Ἰστ.
Βενετ.— Lacroix ἐν Cyclades— Τὰς εἰδικὰς πηγὰς θέλω ἐκθέσει ἐν
οἰκίῳ τόπῳ).

Μετὰ τοιαύτας λεηλασίας καὶ ἐμπρησμοὺς τίς δύναται νὰ εἴπῃ ὅτι
ἡ Σύρος (διότι ἐξ ὅλων τῶν ἐπιδρομῶν ἐβλάβη προφανῶς καὶ ἡ
Σύρος) ἔπρεπε νὰ ᾔτο κατάφυτος διότι, ἄλλως, ὥς μὴ ὁμοιάζουσα πρὸς
τὴν παρ' Ὀμήρῳ κατάφυτον Σύρον, δὲν εἶνε ἡ ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου εἰκο-
νιζομένη ἐν τῇ ραψῳδίᾳ Ο ;

στάσεων, ἐκ τῆς ἀραιώσεως τῶν κατοίκων, ἐκ τῶν λεηλασιῶν, ἐκ τῆς ἐλλείψεως ἀνδρῶν γεωπόνων ἐπελθοῦσα γύμνωσις μέχρι τοῦ ἐδάφους τῆς νήσου.

Ἄλλ' ἴσως καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου ἀποδιδομένη τοῖς Συριοῖς μακροβιότης φαίνεται ἐνδειξις νέα ὅτι ὁ Ὀμηρος ὠμίλει περὶ μυθικῶν καὶ ἀνυπάρχτων Συρίων. Καὶ τί μυθικὸν ἔχει ἡ μακροβιότης; Φυσικὸν εἶνε εἰς τόπον εὐκρασεστάτου κλίματος, ἐνθα οἱ ἄνθρωποι ἀπολαμβανουσιν ἡθικῶς μὲν βίου ἡσύχου, ὕλκως δὲ ἀρχούσης εὐημερίας, νὰ φθάνωσιν οἱ ἄνθρωποι εἰς βαθὺ γῆρας (1) Ἄλλως τε εἰς τὴν μακροβιότητα δὲν ἦσαν μο-

(1) Ὅσον ἀφορᾷ τὴν μακροβιότητα τῶν Συρίων, ἂν ἀφαιρέσωμεν καὶ ἀπὸ ταύτης τὴν ποιητικὴν ὑπερβολὴν ἔχομεν μίαν καθαρὰν φράσιν ὅτι διὰ τοῦτου ὁ Ὀμηρος ἐννοεῖ ὅτι οἱ κάτοικοι τῆς νήσου ταύτης ἐφθανον εἰς μακρὸν γῆρας, καὶ ὅτι ἐθανατοῦντο ὑπὸ τῶν βελῶν τῆς Ἀρτεμίδος καὶ τοῦ θανάτου, ὅπερ εἶνε ποιητικῇ ἐκφρασίᾳ συνήθης παρ' Ὀμήρῳ πρὸς δῆλωσιν τοῦ θανάτου.

Ἐρὸ παντὸς ἄλλου ὀφείλω πάλιν νὰ εἶπω ὅτι ὁ Ὀμηρος πάντοτε ἀναφέρων γεγνηότα καὶ ἀνθρώπους προϋπάρχοντας αὐτοῦ καὶ παραβάλλων αὐτοὺς πρὸς τοὺς τοῦ καιροῦ του ἐκφράζεται περιποιητικῶς δι' ἐκαίνοους, ὅτι ἔζων μακρότερον, ὅτι ἦσαν ἀνδρείότεροι κλπ. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου ὁ Ὀμηρος ἐκτίθεισιν ὅτι οἱ Σύριοι τότε ἐφθανον εἰς μακρὸν γῆρας. Τοῦτο δύναται νὰ μᾶς φέρῃ εἰς συμπέρασμα ὅτι οἱ Σύριοι ἦσαν μυθικοὶ ἄνθρωποι; Ἄλλ' ἐκτὸς τοῦ ὅτι πλεῖστα μαρτύρια ὑπάρχουν κατὰ τὴν ἀρχαιότητα περὶ μακροβίων ἀνθρώπων, καὶ ἐκ τῶν συγχρόνων δυνάμεθ' ἂν ἀρυσθῶμεν πολλαπλασίονα. Ἐὰν ὁ Ὀμηρος ἔλεγεν ὅτι οἱ ἄνθρωποι ζῶσι μακρότατον χρόνον ἐν νήσῳ νοσηρᾷ τελευματώδῃ καὶ προσβαλλομένη ὑπὸ ἐπιδημικῶν νόσων, παραγομένων ἐκ φυσιολογικῶν καὶ κλιματολογικῶν περιστάσεων, ἡδυνάμεθα νὰ ἐνδώσωμεν ἄλλ' ὅμως ὀμειεῖ περὶ κατοίκων νήσου ἥτις, βεβαίως μὲν κατὰ τὸ διάστημα τεσσαύτιον αἰώνων ἥλλαξε κατ' ἐπιφάνειαν, γυμνωθεῖσα τῶν φυσικῶν, ἀλλὰ πάντοτε μένει ἐν τῇ ἰδίᾳ γεωγραφικῇ θέσει, ἔχουσα εὐκρασεστάτην ἀτμοσφαῖραν καὶ βλέπουσα ἐτι καὶ σήμερον τοὺς κα-

ναδικοὶ οἱ Σύριοι τότε. Ὁ Ἡρακλείδης, ἵνα φέρω προχείρως παράδειγμά τι, ἐν τῷ περὶ πολιτειῶν βιβλίῳ αὐτοῦ, λέγει περὶ τῶν Κείων ὅτι φθάνοντες εἰς βαθύτατον γῆρας ἐκουσίως ἐδη-
λυτῆραῖζοντο. Ταῦτα ἀναφέρει περὶ τῶν κατοίκων τῆς Mas-
silia ὁ Βαλέριος Μάξιμος. Ὅτι δὲ ἡ νῆτος ὡς ὑγιεινὴ καὶ οὐχὶ
βαλτώδης δὲν παράγει καχεκτικούς ἀνθρώπους, ἀλλὰ τουναν-
τίον ὑγιεστάτους καὶ μακροβίους, τοῦτο δὲν εἶνε ἀντικείμενον
συζητήσεως καὶ ἤδη πρὸ πολλοῦ ὁ Abbé dela Rocca ἐβεβαίωσεν
ὅτι οἱ Σύριοι τῆς ἐποχῆς του ἔφθανον εἰς βαθὺ γῆρας καὶ ὅτι
δισπώθη ἀρχαιοτάτῃ παράδοσις περὶ τῶν Συρίων ὅτι φθάνοντες
εἰς βαθὺ γῆρας, ἐπιζήτουν τὸν θάνατον, ῥιπτόμενοι ἐκ τοῦ Γ ε
ρ ο υ σ ί ο υ ὅρους. Ἡ παράδοσις αὕτη δὲν εἶνε παρομοία πρὸς
τὴν παρ' Ὀμήρῳ περὶ τῶν μακροβίων Συρίων ἐκτιθεμένην ;

τοίκους τῆς ὑγειεῖς καὶ φθάνοντας πολλάκις εἰς μακρὸν γῆρας, καίτοι ἐν
γένει αἰσύγχρονοι γενεαί, ἐφευροῦσαι πολλὰ μηχανήματα πρὸς εὐζωίαν
καὶ εὐπάθειαν ἐπολλαπλασίασαν τὰ εἶδη τῶν νόσων ἤθελον δὲ κατα-
στήσει εὐκολωτέραν τὴν εἰς τὸν θάνατον πορείαν, ἐὰν συγχρόνως δὲν
ἐτελειοποιεῖτο καὶ ἡ ἱατρικὴ ἐπιστήμη. Ἐκτὸς τοῦ παραδείγματος
τῶν Κείων κλπ. μακροβίων, γενικώτερον ἂν ἐξετασθῇ τὸ ζήτημα τῆς
μακροβιότητος, δὲν θέλει μᾶς θέσει εἰς ἀπορίαν ἂν αὕτη ὑπῆρχεν ἐν
τῇ ὑγιεινῇ νήσῳ Σύρῳ.

Πολλοὶ φυσιολόγοι καὶ ἐκ τῶν συγχρόνων παραδειγμάτων ὁρμώμε-
νοι παραδέχονται ὅτι ἡ διάρκεια τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς δύναται νὰ
παραταθῇ ἐπέκεινα τοῦ αἰῶνος.

Εἰς πολλὰς ἀνθρωπολογικὰς συγγραφὰς ἀναφέρονται πλείονες ἢ
τετρακισχίλιοι διαφορῶν ἐποχῶν ἀνθρώποι, ὑπερβάντες τὸ ἐκα-
τοστόν. Τὴν διάρκειαν ταύτην τῆς ζωῆς πειρᾶται νὰ ἀποδεί-
ξῃ καὶ ὁ πατὴρ τοῦ φιλέλληνος Φλουράνης, καθηγητῆς τῶν φυσικῶν
ἐπιστημῶν ἐν Παρίσις ἐν τῷ συγγράμματί του *De la longevité de
la vie humaine et de la quantité de la vie sur le globe* (τὸ σύγ-
γραμμα τοῦτο μετεφράσθη καὶ εἰς τὴν ἐλληνικὴν γλῶσσαν). Ἀλλὰ
κατὰ τὸν Haller, τὸν Οὐφέλάνδον, καὶ τὸν Βαν-᾽Οδεν ὑπῆρξαν πλείστοι

Ὡστε καὶ ἡ ἀρχαιοτάτη εὐκαρπία καὶ γονιμότης τῆς νήσου μαρτυρεῖται καὶ ἡ σημερινὴ αὐτῆς κατάστασις ἐξηγεῖται ἐκ τῶν ἄνω καὶ τὸ μακρόδιον τῶν Συρίων δὲν εἶνε μῦθος τις, ἀλλὰ κοινὸν εἰς νῆσον εὐκραεστάτου κλίματος.

Β') Ὡς πρὸς τὰς λέξεις «καθύπερθεν Ὀρτυγίας»·

Ἐπὶ τοῦ γεωγραφικοῦ τούτου προσδιορισμοῦ ἠγέρθησαν δύο ἀμφιβολίαι· πρῶτον ἡ Σύρος ἐξεταζομένη ἐκ μέρους τῆς Ἰθάκης, ἐνθα ὁμιλεῖ περὶ αὐτῆς ὁ Εὐμαιος δὲν κεῖται καθύπερθεν τῆς Ὀρτυγίας ἤτοι τῆς Δήλου, ἀλλ' ἐδῶθεν αὐτῆς· δεύτερον ἐκτὸς τῆς Δήλου, ἣτις καλεῖται Ὀρτυγία, ὑπῆρχε ποτε καὶ τι νησίδιον παρὰ τὰς Συρακούσας ἐπ' ἴσης Ὀρτυγία καλούμενον, ὥστε ἐνδεχόμενον νὰ ἦννόει ἐκεῖνο τὸ νησίδιον, πλησίον τοῦ ὁποίου πιθανὸν ἔκειτο ἄλλη νήσος Συρία καλουμένη· ὡς πρὸς τὴν πρῶτην ἀμφιβολίαν, εἶνε ἀληθές ὅτι ὁ Εὐμαιος, ἐπειδὴ ὁμιλεῖ ἐν Ἰθάκῃ, ἔπρεπεν ἀκριβέστερον ἐκφραζόμενος νὰ εἴπῃ ὅτι ἡ Σύρος κεῖται ἐδῶθεν τῆς Δήλου καὶ ὄχι ἄνωθεν αὐτῆς.

ὑπερβάντες τὸ 150 ἔτος τῆς ἡλικίας. Ἐκτὸς τῆς θεωρίας τῶν σοφῶν τούτων, ἤθελον προσθέσει λεπτομερῆ κατάλογον μακροβιωτῶν ἀνθρώπων, ἐκ τε τῆς ἑλληνικῆς καὶ ῥωμαϊκῆς ιστορίας, ἐὰν ὑπῆρχε χῶρος ἀρκετὸς ἐνταῦθα καὶ ἂν δὲν ἐφρόνουν πειστικωτάτας τὰς μαρτυρίας τοσούτων συγγραφέων, εἰς οὓς προστίθιμι καὶ τὸν Πλίνιον ἐκτιθέμενον πλείστα παραδείγματα περιέργων μακροβίων Ῥωμαίων ὡς καὶ τῶν συζητησάντων τὴν ἐπίδρασιν τοῦ κλίματος καὶ τῆς διαίτης ἐπὶ τῆς ζωῆς, διότι κατὰ Πλούταρχον καὶ κατὰ πᾶσαν τὴν γῆν καὶ κατὰ πάντα ἀέρα μακρόβιοι γεγόνασιν ἄνδρες οἱ γυμνασίοις τοῖς καθήλουσι καὶ διζίτῃ τῇ ἐπιτηδαιοτάτῃ πρὸς τὴν ὑγίαν χρώμενοι». Ὡστε ὁ Ὀμηρος λέγων μακροβίους τοὺς Συρίους, δὲν ἀπαδίδει μυθικήν τινα ιδιότητα εἰς αὐτοὺς, ἀλλ' ἀπλῶς λέγει ὅτι οἱ Σύριοι ἐφθάνον εἰς βαθὺ γῆρας. Ὑπάρχει δὲ παράδοσις ἐν Σύρῳ καθ' ἣν οἱ εἰς βαθὺ γῆρας φθάντες ἐπιπτον ἐκ τοῦ ὄρους Γερουσίου, ἤτοι ὄρους τῶν γερόντων. (Ἴδε Dela Rocca T. I, ch. II).

Ἄλλ' ἐξ ὧν θέλω εἶπει ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τῶν λέξεων τ ρ ο π α ἰ ἡ λ ί ο ι ο, θέλει καταδειχθῇ ὅτι ὁ Ὅμηρος ἐπιρρεαζόμενος ἐκ τῆς θέσεως ἐν ᾗ ἔγραφεν, ἦτοι ἐκ τῆς Ἰωνίας, ἔθεσεν εἰς τὸ στόμα τοῦ Εὐμαίου τὰς λέξεις καθύπερθεν Ὀρτυγίας, ἐν ᾧ, ὡς πρὸς τὸν Εὐμαίον ἐν Ἰθάκῃ εὐρισκόμενον, ἡ Σύρος κεῖται οὔτε ἄνωθεν τῆς Δήλου οὔτε ἐντελῶς κάτωθεν αὐτῆς, ἀλλὰ μᾶλλον πλαγίως τῆς Δήλου· δηλ. ἐὰν ἀχθῇ γραμμὴ εὐθεία ἀπὸ τῆς Δήλου μέχρι τῆς Ἰθάκης ἡ Σύρος δὲν πίπτει ἐντελῶς ἐπὶ τῆς γραμμῆς ταύτης. Διὰ τὸν Ὅμηρον ὁμως, γράφοντα ἐξ Ἰωνίας, ἡ Σύρος πλέον δὲν κεῖται πρὸ τῆς Δήλου, ἀλλ' ἄνω αὐτῆς, ἦτοι καθύπερθεν. Ἀλλὰ κατὰ τὸν μνημονευθέντα Rocca, ὁ Ὅμηρος τόσον ὡς πρὸς τὴν Ὀρτυγίαν (Δήλον) ὅσον καὶ πρὸς τὴν Ἰθάκην ἠδύνατο νὰ εἴπῃ ὅτι ἡ Σύρος κεῖται ὑπεράνω τῆς Ὀρτυγίας· τὸν δὲ λόγον τοῦτον δίδει βασίμως (1). Οἱ λεπτολογήσαντες ὁμως ἐπὶ τοῦ καθύπερθεν Ὀρτυγίας δὲν ἀντέχρουν καὶ τὴν γνώμην ὅτι ὁ Ὅμηρος ἐν τῇ οἰστρηλασίᾳ τῆς ποιητικῆς συνθέσεως προσηλοῦτο καὶ ἐπιρρεαζέτο μᾶλλον ἐκ τῆς θέσεως ἐν ᾗ ἔγραφεν ἢ ἐκ τοῦ μέρους ἐνθα ὠμίλει ὁ Εὐμαίος, μολονότι καὶ οὗτος δὲν ἔπεσεν εἰς προφανὲς γεωγραφικὸν λάθος μετὰ τὴν ἀτέλειαν τῆς τότε γεωγραφίας.

(1) α... Voici comment. Naturellement parlant la partie du globe la plus élevée, c'est de l'équateur, et les deux pôles forment ses parties laterales; d' où il resulte que tout pays plus voisin de l'equateur qu' un autre, est aussi plus élevé et par consequence au dessus. Or Syra, quoique placée au couchant de Delos, est en même temps plus meridionale ou plus rapprochée de l'equateur que cette Ile et Ithaque. Par conséquent tant par rapport à Ortygie ou Délos, que par rapport à Ithaque, Homère a pu dire que Syra est au dessus d' Ortygie... etc. (Ab. Dela Rocca, tr. comp. sur les ab. Tom. I. III.) Αὐτόθι ἐκτίθενται λεπτομερέστερόν τινες ἐκ τῶν περὶ τούτου γνωμῶν, αἱ συντόμως ἐνταῦθα ἐκτίθημι, φοβούμενος τὸν σχο. λαοτικὸν χαρακτηρισμὸν τοῦ κεφαλαίου τούτου τῆς ἱστορίας.

Ἡ ἐν μέρει κατ' αὐτοὺς ἀτέλεια τοῦ γεωγραφικοῦ προσδιορισμοῦ καὶ ὅτι περθεὶν Ὁρτυγίας συμπληροῦται ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ὁμήρου καὶ ἐν αὐτῷ τῷ ἰδίῳ ὅτι χω

καὶ ὅτι περθεὶν Ὁρτυγίης ὁ θι τροπαὶ ἡελίοιο, ὅπερ ἐρμηνεύεται κατὰ τοὺς πλείστους « πέραν τῆς Δήλου, πρὸς τὰ δυτικὰ αὐτῆς μέρη ». Ἐὰν ὁ Ὁμηρος ἐπίστευεν ὅτι ἡ Σύρος κεῖται πέραν τῆς Δήλου ἐκ μέρους τῆς Ἰθάκης ἐκλαμβανομένης, ὁ συμπληρωτικὸς προσδιορισμὸς ὁ θι τροπαὶ ἡελίοιο, θὰ ἦτο καθαρὰ ἀντίφασις· διότι προφανέστατον ὅτι ἡ Σύρος κεῖται πρὸς δυσμὰς τῆς Δήλου.

Ἀλλὰ, κυρίως εἰπεῖν, ἡ ἐκ τῆς λέξεως Ὁρτυγίας καὶ ὅτι περθεὶν ἀμφιβολία ἡγέρθη ἐκ τῆς ἀντιρρήσεως τοῦ διασήμου Θειρσίου (Thiersch), εἰπόντος ὅτι δὲν ἐκαλεῖτο μόνον ἡ Δήλος Ὁρτυγία ἀλλὰ καὶ ἄλλο τι νησίδιον ἀπέναντι τῶν Συρακουσῶν, ὥστε ἐνδεχόμενον ὁ Ὁμηρος νὰ ἡγνῶει τὴν παρ' ἐκείνου τὸ νησίδιον νῆσον Συρίην, περὶ ἧς ὅμως οὐδεὶς μέχρι σήμερον γεωγράφος ἐποίησε λόγον. Εἰς δὲ τὴν εἰκασίαν ταύτην ἐφθασε, μὴ δυνηθεὶς νὰ ἐρμηνεύσῃ ἐπακριβῶς τὸ ὁ θι τροπαὶ ἡελίοιο. Ἐκ τούτων παρήχθη παρεμπύπτον ζήτημα, ἂν δηλαδὴ ὁ Ὁμηρος διὰ τῆς Ὁρτυγίας ἐννοεῖ τὴν Δήλον, ἢ τὸ ἄλλοτε ὀνομασθὲν Ὁρτυγία παρὰ τὰς Συρακούσας νησίδιον. Ἐὰν δὲ λυθῇ τοῦτο ὑπὲρ τῆς Δήλου, προφανέστατα τότε ἡ Συρίη νῆσος εἶνε ἡ Σύρος, διότι ἄλλη νῆσος Συρία δὲν ὑπῆρξε περὶ τὴν Δήλον.

Εὐτυχῶς πρὸς λύσιν τοῦ ζητήματος τούτου αἱ πηγαὶ εἶνε ἄφθονοι, πειστικαὶ καὶ ποικίλαι, διότι καὶ ἡ μυθολογία ἐρχεται ἐπικουρος καὶ ἡ ἱστορία καὶ οἱ ἀρχαῖοι γεωγράφοι καὶ σχολιασταὶ καὶ οἱ πλείστοι τῶν νεωτέρων σχολιαστῶν, λεξικογράφων καὶ γεωγράφων, ἀποφαινόμενοι ὅτι Ὁρτυγία κυρίως ἐκαλεῖτο παλαιάτα ἡ Δήλος ἐν παρόδῳ δέ τινες τῶν νεωτέρων λεξικογράφων ἀναφέρουσιν ὅτι ὑπῆρξε καὶ νησίδιόν τι παρὰ τὰς Συ-

ρακούσας, Ὀρτυγία καλούμενον, ξένον πρὸς τὴν μυθολογίαν, ἄγνωστον δὲ καὶ ἀφανὲς παραβαλλόμενον πρὸς τὴν ἱερὰν Ὀρτυγίαν, τὴν μετὰ ταῦτα κληθεῖσαν Δῆλον (1).

Ὁ Στράβων ἐν τῷ περὶ Σύρου παραγράφῳ μνημονεύων τοῦ ὁμηρικοῦ στίχου Σ υ ρ ί η, Ὀ ρ τ υ γ ί η ς κ α θ ύ π ε ρ θ ε ν βεβαίῳ ὅτι εἶνε ἡ νῆσος Σύρος· οὐδ' ἐξηγεῖ καὶ ὅτι Ὀρτυγία εἶνε ἡ Δῆλος, διότι κ' ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ ἐτι διὰ τῆς Ὀρτυγίας ἡνόουν μόνον τὴν Δῆλον (2). Καὶ ὁ Λυκόφρων (3) καὶ ὁ Εὐστάθιος καὶ ἐν γένει εἰπεῖν πάντες οἱ ἀρχαῖοι σχολιασταὶ διὰ τῆς Ὀρτυγίας ἐννοοῦσι τὴν Δῆλον (4). Ἀλλὰ μήπως οἱ νεώτεροι γεωγράφοι καὶ λεξικογράφοι ἔχουσιν ἀμφιβολίας; τινὲς τούτων ἀπλῶς προσθέτουσιν ὅτι τοιοῦτο ὄνομα ἔφερε καὶ τι νησίδιον παρὰ τὸν λιμένα τῶν Συρακουσῶν (5).

Ἡ δὲ ἅλλη ἐρμηνεία τῆς λέξεως θέλει μᾶς φέρεи εἰς ἄτο-

(1) Ἡ Δῆλος ὠνομάζετο Ὀρτυγία ἔνεκα τῆς Ἀστερίας, μεταβληθείσης εἰς Ὀρτυγα καὶ πεσούσης εἰς τὴν θάλασσαν, ἵν' ἀποφύγῃ τὴν καταδίωξιν τοῦ Διός. Κατ' ἄλλους δὲ ὁ Ζεὺς μεταβληθεὶς εἰς Ὀρτυγα ἐξηπάτησεν ἐν Δῆλῳ τὴν Λητώ καὶ ἐντεῦθεν ἐκλήθη Ὀρτυγία· κατ' ἄλλους δὲ διότι τὸ πετηνὸν ὄρνυξ κατὰ πρῶτον ἐφάνη ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ καὶ κατ' ἄλλους διότι εἶχεν πολλοὺς ὄρνυγας καὶ ἔχει ἐτι ἡ Δῆλος. (Βλ. Απολλ. Α. Β' 4. — Ὑγῖνος Μύθ. 53 — Καλλ. εἰς Δῆλον 37 — Ὀρτυγία Σταιρ. Αθην. ἐν γε Τομ. Α') — Ἐκ τῶν μυθικῶν πρῶτων παραδόσεων καταφαίνεται ὅτι καὶ τὸ πρῶτον ὄνομα τῆς Δῆλου τοῦτο ἦτο περιβεβλημένον θρησκευτικόν τινα μῦθον, ἐφ' ᾧ καὶ μετὰ τὴν μετονομασίαν τῆς Δῆλου διεκρίνετο ἐτι ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο.

(2) Στράβ. Γεωγρ. νῆσοι. σελ. 388 ἐκδ. Ch. Tauchnitz.

(3) Παρὰβ. Σχόλια εἰς Ὀδύσσειαν Καρ. Βζουγμάρτεν Κρουσίου ἐν στίχ 404.

(4) Ὁμηρ. λεξικὸν μετὰφρ. 1872 ἐν λ. Ὀρτυγία.

(5) Ἴδε τὰ λ.ξ. Σάυλερ καὶ Κρουσίου — Meissas et Michelot, — Bochart, Chanaan Lib. I. — Despreaux sur Longin — Mad. Dacier ἐν Ab. Dela Rocca Ton. I. III. — Heinius αὐτόθι κλπ.

πονι. Ἐάν ὁ Ὅμηρος διὰ τῆς Ὀρτυγίας δὲν ἐννοεῖ τὴν Δῆλον ἀλλ' ἄλλην τινα νῆσον, ἔπεται ὅτι πλησίον τοῦ ἐν Συρακούσαις νησιδίου Ὀρτυγία καλουμένου ποτε, ἔκειτο μία νῆσος Σύρος. Τί ἐγένετο αὕτη; ἐχάθη ὑπὸ τὴν θάλασσαν; Ὡστε ἐπειδὴ δὲν εὐρίσκουσι τὴν ἀκριβῆ ἐρηνειάν τοῦ καθ' ὅπερθεν Ὀρτυγίας, ὅθι τροπαίη ἐλίοιο, προτιμῶσι νὰ πλάσωσι μίαν νέαν νῆσον Σύραν, ἣτις ἔκειτο πιθανῶς πλησίον τοῦ παρὰ τὰς Συρακούσας ἀγνωστού νησιδίου Ὀρτυγία, ἢ νὰ πιστεύσωσιν, ὅτι ὁ Ὅμηρος ἐννοεῖ τὴν Δῆλον διὰ τῆς ὀνομασίας Ὀρτυγία, ἣτις ἰδιαιτέρως εἶνε γνωστὴ τοῖς ἀρχαίοις ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο ἔνεκα τῆς μυθολογικῆς παραδόσεως (1). Ἀλλ' ὁ Ὅμηρος ἐν τῇ Ὀδυσσεΐᾳ δὲν ἀναφέρει ἄλλην Ὀρτυγίαν καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ λειψιανοὶ ἐκδότες τοῦ Ὁμήρου ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν ἐκδόσεων σημειοῦσιν ἐν παρενθέσει ἐν τῇ λέξει Ὀρτυγία τὴν λέξιν Δῆλον.

Ὡστε ὁ λόγος ὅτι ὑπῆρχε καὶ ἄλλη Ὀρτυγία (2) καὶ ὅτι πιθανὸν παρ' αὐτῇ νὰ ἔκειτο νῆσός τις Σύρος ἀπωλεσθεῖσα εἰς τὰ βάθη τῆς θαλάσσης, εἶνε τόσον βάσιμος, ὅσον καὶ ὁ ἰσχυρισμὸς ὅτι ὁ Ὅμηρος ἐννοεῖ ἰδανικὴν νῆσον, ἐν ᾗ θ' ἀποδειχθῇ καὶ ἐκ τῶν κατόπιν ὅτι ἐννοεῖ αὐτὴν ταύτην τὴν νῆσον τῶν Κυκλάδων.

Γ) Ἡ ἀμφιβολία ἣτις ἠγέρθη ἐκ τῶν λέξεων ὅθι τροπαίη ἐλίοιο, εἶνε ἡ σπουδαιότερα, ἐπενεγχοῦσα πολύλογον διαμάχην μεταξὺ τῶν φιλολόγων.

Τινὲς ἰσχυρίσθησαν ὅτι διὰ τούτων ἐννοεῖ ὁ Ὅμηρος ὅτι ἡ

(1) Παράβ. Ἀπολλόδ. Α. Β' 4. — Ὑγίν. Μυθ. 53 — Βιργ. Αἰν. Γ. 73. — Σχολ. Ἀπόλλων. Δ. 308. — Ὀγυγία Αθ. Σταγειρ. Τομ. Α. σ. 232 — Μυθολ. Κονταγ. ἐν Αἰτ.—

(2) Σημειωτέον ὅτι καὶ τῇ Ἐφέτῳ ἀποδίδεται ἡ ὀνομασία αὕτη. Ἀλλ' οὔτε ἡ Ἐφεσος, οὔτε τὸ παρὰ τὰς Συρακούσας νησίδιον ἠδύνατο παρ' ἀρχαίοις νὰ διακριθῇ μόνον διὰ τῆς ὀνομασίας ταύτης, ἐν ᾗ τὴν Δῆλον ἠννόουν, μάλιστα οἱ ἀρχαιότεροι, καὶ μόνον διὰ τῆς λέξεως Ὀρτυγία.

ν ἡ σ ο ς Σ υ ρ ί η κεῖται εἰς τὸ κέντρον τοῦ δίσκου τῆς γῆς, ὅπισθεν τοῦ ὁποίου ἔδυνεν ὁ ἥλιος καὶ ὑπὲρ τῆς λύσεως ταύτης ἐτάχθησαν ὁ Nitzsch καὶ ὁ Grottefand. Ἔτεροι δὲ ἐν οἷς ὁ Bochart ὁ Muller, ὁ Heinius καὶ ἡ Κυρία Dacier παραδέχονται ὅτι διὰ τῶν τροπῶν τοῦ ἡλίου ἡνόει ὁ Ὅμηρος τὴν ὑπαρξιν ἀρχαιοτάτου ἀντροῦ ἐν Σύρῳ δεικνύοντος τὰς τροπὰς τοῦ ἡλίου (ἡ λ ι ο τ ρ ό π ι ο ν). Τρίτῃ γνώμῃ ἦν ἐξήνεγκεν ὁ Εὐσταθίος, παρεδέχθησαν δὲ πολλοὶ ἐν οἷς ὁ Despreaux, ὁ Κρούσιος, ὁ Woud καὶ ἄλλοι, εἶνε ἡ ἐξῆς: διὰ τῶν ὁ θ ι τ ρ ο π α ί η ε λ ί ο ι ο ὁ Ὅμηρος ἐννοεῖ ὅτι ἡ Σύρος κεῖται καθυπερθεῖν τῆς Δήλου ἐνθα κλίνει (τρέπεται) ὁ ἥλιος, ἥτοι πρὸς τὰ δυτικὰ αὐτῆς μέρη.

Ἡ πρώτη ἐρμηνεία φαίνεται ἐντελῶς ἀνυποστήρικτος, ὅτι δηλ. ἡ Σύρος ὑπολαμβάνεται ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου ὡς κέντρον τῆς γῆς, ὅπισθεν τοῦ ὁποίου δύνει ὁ ἥλιος. Ἡ ἰδέα αὕτη ἐρρίφθη εἰς τὸ μέσον ἐξ ἀνάγκης ὅπως ὑποστηρικτῇ ἡ γνώμῃ ὅτι ἡ ὁμηρικὴ Συρίη εἶνε νῆτος ἀνήκουσα εἰς τὴν μυθικὴν γεωγραφίαν(1). Διὰ τοῦτο ἡ γνώμῃ αὕτη ὀλιγίστους ἔχει στηρικτάς οὐδὲ κρίνεται λίαν συζητήσιμος.

Ἡ δευτέρα ἐρμηνεία, ἣτις δὲν εἶνε τῶν νεωτέρων σχολιαστῶν γνώμη, ἀλλ' ἐμνημονεύθη ἤδη ὑπὸ τοῦ Εὐσταθίου ὡς ὑπάρχουσα ἐπὶ τῆς ἐποχῆς του, εὔρε πλειότερους προσηλύτους. Κατ' αὐτὴν ὁ Ὅμηρος ἐννοεῖ ὅτι ἐν Σύρῳ ὑπῆρχεν ἄντρον δεικνύον τὰς τροπὰς τοῦ ἡλίου, ἥτοι ἡλιοτρόπιον. Ὁ Muller διίσχυρίζεται ὅτι τὸ χωρίον τοῦτο τῆς Ὀδυσσεΐας εἶνε παρεμβεβλημένον ὑπὸ νεωτέρων ραψωδῶν, διότι, ὡς ὑποθέτει, ὁ Ὅμηρος δὲν ἠδύνα-

(1) Σχοίμαν. Ἑλλ. Ἀρχαιολ. Ὅμηρ. Ἑλλάς. Εἰσαγ. μεταφρ. σ. 60 σημ. 4. Εκεῖ λέγει ὁ Σχοίμανος ὅτι ὁ W. C. Clark ἐχαρκτήρισεν τὴν Σύρον ὡς μυθικὴν, ἀλλὰ τὴν γνώμην ταύτην δὲν ἀνασκευάζει, διότι δὲν εἶχεν ἐτι ἰδεῖ τὸ βιβλίον τοῦ Clark ἀλλ' ἀπλῶς ἔλαβε πληροφορίαν παρὰ τοῦ Κουρτίου, ὅτι ὁ Clark ἀπέδειξεν ὅτι ὁ Ὅμηρος ὁμιλεῖ περὶ μυθικῆς τιнос νήσου!

το νὰ γνωρίζῃ τὸ ἐν Σύρῳ ἡλιοτρόπιον τοῦ Φερεκύδους, ὅπως ὅποτε ὁμοῦς πείθεται ὅτι διὰ τοῦ *σ θ ι τ ρ ο π α ῖ ἡ ε λ ῖ ο ι α* ἐννοεῖται ὅτι ὑπῆρχεν ἐν Σύρῳ ἡλιοτρόπιον. Ἀλλ' ὁ Bochart ἐξηγεῖ τούτο, ἀποκρούων τὴν ἀντίρρῃσιν τοῦ ἀναχρονισμοῦ, διότι ἀποδεικνύει ὅτι πρὸ τοῦ Φερεκύδους οἱ ἐν Σύρῳ παλαιάτοιοι Φοίνικες, ἐμπειρότατοι περὶ τὴν ἀστρονομίαν, εἶχον κατασκευάσει ἐν Σύρῳ ἡλιοτρόπιον κατὰ τὰς περὶ ἡλιοτροπίου γνώσεις τῶν Φοινίκων, οἵτινες κατεσκεύαζον τοιαῦτα καὶ πρὸ τοῦ ἐν τῇ Ἀγίᾳ γραφῇ μνημονευομένου ἡλιοτροπίου τοῦ Ἀχάζ καὶ ἐπειδὴ, προσθέτει ὁ Bochart, ἡλιοτρόπιον ἐν Σύρῳ ἦτο θαυμασιώτατόν τι ἐν τῇ ἐποχῇ ἐκείνῃ, ὁ Ὅμηρος πολυπράγμων καὶ πολυμαθέστατος ἀνὴρ, σημειοῖ τοῦτο ὡς διακρίνον τὴν νῆσον ταύτην (1).

(1) Ἴδε τὴν Συγγρ. Chanaan, lib. I. cap. 14. Τῆς αὐτῆς γνώμης εἶνε σχεδὸν πολλοὶ πολυμαθέστατοι ἄνδρες ὧν τὰς σχετικὰς εἰκασίας ἀνάγνωθι ἐν Abbé Dela Rocca Tom. I. chap. III. Αὐτόθι δύναται τις νὰ ἴδῃ καὶ τὴν γεωγραφικὴν ἀγνοίαν τῶν πλείστων φιλολόγων ὑποστηριζόντων ὅτι ἡ Σύρος κεῖται πρὸς ἀνατολὰς καὶ οὐχὶ πρὸς δυσμὰς τῆς Δήλου, ὅπερ διὰ τοὺς κατοίκους τῆς Σύρου εἶναι ἀρκούντως ἀστεινόν.

Ἀλλ' ὅλον τὸ σέβας, γράφει ὁ ἐν Σύρῳ διατρίψας Dela Rocca, πρὸς τὴν πολυμαθειαν τῆς σοφῆς Dacier, ἡ φιλαλήθεια δὲν μοι ἐπιτρέπει νὰ συνταχθῶ τῇ γνώμῃ της, καθ' ὅσον καὶ αὕτη καὶ ὁ Bochart καὶ πάντες οἱ γεωγράφοι, οἵτινες θέτουσιν τὴν Σύρον πρὸς ἀνατολὰς τῆς Δήλου, πλανῶνται. Καὶ ὁ Πτολεμαῖος πίπτει εἰς τὴν ἰδίαν πλάνην. Τὸ κατ' ἐμὲ δύναμαι νὰ βεβαιώσω ὅτι ἡ οἰκία μου ἐν Σύρῳ ἐβλεπε τὴν Δήλον οὕτως ὥστε, ὅταν τὴν πρῶταν, τουλάχιστον κατὰ τοὺς μῆνας Ὀκτώβριον, Φεβρουάριον, εὕρισκόμεν ἑῖς τὸ παράθυρον ἢ τὴν θύραν, ὁ ἥλιος ὑφόμενος ὀπισθεν τῆς νήσου ταύτης, ἦτο ἀκριβῶς ἀπέναντί μου. . . » (Abbé Dela Rocca Tom. I. III.) Φρονῶ ἀνάξιον λόγου νὰ ἐνδιατρίψω περὶ τὴν ἀπόδειξιν ταύτην ὅτι δηλαδὴ ἡ Σύρος κεῖται πρὸς δυσμὰς καὶ οὐχὶ πρὸς ἀνατολὰς, τῆς Δήλου. Εἰς τοιαύτην ἀστεί-

Μολονότι καὶ ἡ γνώμη αὕτη στηρίζεται ἐπὶ τινων βάσεων, διότι οἱ Φοίνικες πράγματι μετέδωκαν τοῖς Συρίοις πολλὰς αὐτῶν δοξασίας καὶ γνώσεις, ἐξ ὧν καὶ ὁ Φερεκύδης κατόπιν ὠφελήθη, οὐχ ἥτιον ὀρθότερα καὶ φυσικώτερα ἐρμηνεία μοὶ φαίνεται ἡ τρίτη, ἥτοι ἡ τοῦ Εὐσταθίου, ὃν παρηκολούθησαν οἱ ἀρχαῖοι καὶ οἱ πλείστοι τῶν νεωτέρων γεωγράφων καὶ λεξικογράφων, ὅτι δηλαδὴ διὰ τῶν ὁ θ ι τ ρ ο π α ῖ ἡ ε λ ῖ ο ι ο, ὁ Ὅμηρος ἐννοεῖ ὅτι ἡ Σύρος κεῖται καθύπερθεν τῆς Δήλου πρὸς τὰ δυτικὰ αὐτῆς μέρη, ἥτοι ὑπεράνω καὶ πρὸς δυσμὰς τῆς Δήλου. Καὶ πράγματι ἐάν ᾔνε βέβαιον ὅτι ὁ Ὅμηρος ἐπιρρεασθεὶς ἐκ τοῦ μέρους τῆς Ἰωνίας, ἐν ᾗ ἐποίει, ἠθέλητε νὰ προσδιορίσῃ ὅτι ἡ Σύρος κεῖται ὑπεράνω τῆς Δήλου καὶ πρὸς δυσμὰς αὐτῆς κάλλιστα ἔθηκε τὸν στίχον: «καθύπερθεν Ὀρτυγίης, ὅθι τροπαὶ ἡελίοιο» καὶ οὕτω συνεπλήρωσε τὴν τοποθεσίαν τῆς νήσου, ἣτις θὰ ᾔτο ἀτελής μόνον διὰ τ ο ὕ κ α θ ὕ π ε ρ θ ε ν Ὀ ρ τ υ γ ῖ η ς· ὥστε καὶ ἡ δευτέρα ἀμφιβολία περὶ τῆς ταυτότητος τῆς νήσου ἐνεκα τῶν λέξεων ὁ θ ι τ ρ ο π α ῖ ἡ ε λ ῖ ο ι ο, οὐ

αν πλάνην πίπτουσιν ὅσοι φιλόλογοι ἐξετάζουσι τοὺς τόπους, τουλάχιστον γεωγραφικῶς, ἐν τῷ σπουδαστηρίῳ των καὶ διὰ μόνης τῆς γραμματικῆς. Τὸ ἀστέιον εἶνε ὅτι οἱ δισχυρισθέντες ὅτι ἡ Σύρος κεῖται πρὸς ἀνατολὰς τῆς Δήλου τοσοῦτον εἶνε πεπεισμένοι περὶ τούτου, ὥστε ἐφωνεύονται τὸν πολυμαθέστατον σχολιαστὴν τοῦ Ὁμήρου Εὐστάθιον, ὅστις ἐτόλμησε νὰ εἴπῃ ὅτι ἡ Σύρος κεῖται πρὸς δυσμὰς τῆς Δήλου· «... il est absolument faux, λέγει ἡ διάσημος Dacier, que l'île de Syra soit au couchant de l'île de Delos...»!! Ἐάν ἡ Κυρία Dacier, ἡ διαφιλονεικοῦσα δικαίως τὰ πρωτεῖα τῆς πολυμαθείας καὶ κριτικῆς μετὰ τὴν Στάελ, ἤρχετο τότε μέχρι τῆς Δήλου, θὰ ἐβλεπεν ὅτι ὁ ἥλιος δὲν ἀνατέλλει ὀπισθεν τῆς Σύρου, οὔτε δύνει ὀπισθεν τῆς Δήλου καὶ θὰ ἠρυθρία διότι ἐφωνεύθη τὸν σοτώτερον καὶ πολυμαθέστερον κριτικὸν Εὐστάθιον, ὅστις ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἀγρὸν ἀγοράζει διὰ τὰς παρομοίας ἐπικρίσεις, θὰ ᾔτο ἀναμφιβόλως ἀνεκτικὸς καὶ ἀνεξίκακος ὡς ἀρχιεπίσκοπος!

μόνον αἱρεῖται, ἀλλὰ μετατρέπεται εἰς πεποίθησιν ὅτι αὐτὴ εἶνε ἡ ὁμηρικὴ Σύρος καὶ εἶνε ἐτι ἀξιοθαύμαστος διὰ τὴν ἀκρίβειάν του ὁ Ὅμηρος, προσθεῖς τὰς λέξεις ταύτας.

Δ') Ὅλγ' αὖθις θὰ εἰπῶ περὶ τῆς τετάρτης ἀμφιβολίας, ἥτοι περὶ τῆς πορείας τῶν πειρατῶν Φοινίκων, οἵτινες ἐὰν ἐφευγον ἐκ τῆς Σύρου διὰ τὴν Φοινίκην μὲ οὐριον ἄνεμον δὲν ἤθελον παρασυρθῇ εἰς τὴν Ἰθάκην, ἀλλὰ τουλάχιστον εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, ἐὰν μὴ καὶ περαιτέρω. Τίς μᾶς βεβαιοῖ ὅτι οἱ πειραταὶ Φοινίκες, ἐλθόντες ἐκ Φοινίκης καὶ ἀρπάσαντες ἐκ Σύρου τὸν Εὐμαιον καὶ τὴν φοίνισσαν τροφὸν του, διηυθύνοντο πάλιν εἰς τὴν Φοινίκην; Οὗτοι πειρατικῶς ἐξασκοῦντες τὴν ἐμπορίαν, πανούργως ἐξαπατήσαντες τὴν Φοίνισσαν ἀπῆλθον τῆς Σύρου μὲ οὐριον ἄνεμον ἵνα πωλήσωσιν ἀλλαχοῦ καὶ αὐτὴν καὶ τὸν Εὐμαιον. Ἐκ τῆς ἐκθέσεως τῆς ἀρπαγῆς δύναται τις νὰ ἴδῃ τὸν πανούργον τρόπον, ὃν μετεχειρίσθησαν ὅπως ἐπιτύχωσι τοῦ σκοποῦ των. Ἀλλ' ἀφ' οὗ ὠρκίσθησαν ὅτι θὰ ἐπαναφέρωσι τὴν δούλην φοίνισσαν εἰς τὴν Φοινίκην, πῶς ἦτο δυνατόν νὰ μὴ τηρήσωσι τὸν λόγον καὶ νὰ μὴ ἀποπλεύσωσι διὰ τὴν Φοινίκην; That's the question! Δεν ἐνθυμοῦμαι ἀκριβῶς εἰς τίνα σχολιαστὴν ἀνέγνωσα τὴν ἀπορίαν ταύτην· ἀλλὰ καὶ χωρὶς νὰ ἐνθυμηθῶ τὸν λόγον τῆς ἀπορίας των νομίζω ὅτι ἐπλανήθησαν μεγάλως πιστεύσαντες ὅτι ἄνθρωποι πειραταὶ, π ο λ υ π α ί π α λ ο ι, τ ρ ῶ χ τ α ι κατὰ τὸν παρ' Ὁμήρῳ Εὐμαιον, ἀρπάσαντες διὰ πανούργων τρόπων καὶ τὴν δούλην καὶ τὸν Εὐμαιον ἤθελον ἐπιστρέφει εἰς Φοινίκην, ἵνα παραδῶσωσι τὴν δούλην εἰς τοὺς γονεῖς των τηροῦντες οὕτω τὴν ἐνῶρκον ὑπόσχεσιν αὐτῶν!

Ἀρκεῖ τις ν' ἀναγνώσῃ τὴν προεκτεθεῖσαν διήγησιν τῆς ἀρπαγῆς τοῦ Εὐμαίου καὶ ἀμέσως θὰ ἐννοήσῃ καὶ ἐκ τῶν ἐπιθέτων, ἃ τοῖς ἀποδίδει διὰ τοῦ Εὐμαίου ὁ Ὅμηρος καὶ ἐκ τοῦ τρόπου μεθ' οὗ διηγεῖται ὁ Εὐμαιος τὴν ὑπ' αὐτῶν ἀρπαγὴν του, ἐὰν πειραταὶ τοιαῦτοι ἀπαταιῶνες, πλεονέκται, πανούργοι καὶ ἀπλούς τρον εἶπεῖν, τετραπερασμένοι (τ ρ ῶ χ τ α ι, π ο λ υ π α ί π α λ ο ι

πολύτιδος κλπ.) ἤθελον τηρήσει ἱπποτικῶς τὸν λόγον των καὶ ἐπαναφέρει τὴν δούλην εἰς τὴν Φοινίκην! Οἱ πειραταὶ οὗτοι ἀφ' οὗ ἀπέτυχον ὑπερωπεύοντες καὶ ἐπιδεικνύοντες ἀθύρματα καὶ πραγματείας εἰς τὴν δούλην τροφόν, ἵνα τὴν δελεάσωσιν, ἠναγκάσθησαν ἐνόρκως νὰ ὑποσχεθῶσιν ὅτι θὰ τὴν μεταφέρωσιν εἰς τὴν πατρίδα της, ἕως οὗ τὴν ἤρπασαν μετὰ τοῦ Εὐμαίου καί, ἀμέσως ἐκπλεύσαντες μὲ οὐριον ἄνεμον, μετὰ ἑπτὰ ἡμέρας ἔπεσαν εἰς τὴν Ἰθάκην, ὅπου ἀμέσως ἐπώλησαν τὸν Εὐμαίον, μὴ προφθάσαντες νὰ πωλήσωσιν καὶ τὴν τροφόν του, ἥτις καὶ ἐκ τῆς κακοπαθείας καὶ πιθανῶς ἐκ τῆς ἀποκαλύψεως τῆς ἀπάτης τῶν πειρατῶν ἐξέπνευσε κατὰ τὸν πλοῦν.

Ἡ ἀμφιβολία λοιπὸν αὕτη εἶνε ἡ μᾶλλον ἀβάσιμος, ὡς στηριζομένη ἐπὶ ἠθικῆς ἀρχῆς, καθ' ἣν φοβεροὶ ἀπαταιῶνες πειραταὶ προϋτίθεντο νὰ τηρήσωσι τὸν λόγον των καὶ ἐπανέλθωσιν εἰς Φοινίκην, μόνον διότι τὸ ὑπεσχέθησαν εἰς τὴν δούλην ἐκείνην, πεσοῦσαν θύμα τῆς εὐπιστίας της· ὥστε καὶ ἡ ἀμφιβολία αὕτη, κυρίως εἰπεῖν, στηρίζει τὴν πεποίθησιν ὅτι ὁ Ὅμηρος ἐννοεῖ τὴν νῆσον τῶν Κυκλάδων· διότι οἱ πειραταὶ οὗτοι ἐλθόντες ἐκ Φοινίκης καὶ ἀρπάσαντες τὸν Εὐμαίον καὶ τὴν τροφόν του διὰ μυριάων πανουργιῶν ἀπέπλευσαν καὶ μὲ οὐριὸν ἄνεμον ἐφθασαν ἐντὸς ἑπτὰ ἡμερῶν εἰς τὴν Ἰθάκην· τοσαύτη δὲ πράγματι εἶνε ἡ μεταξὺ Σύρου καὶ Ἰθάκης ἀπόστασις διὰ τὴν κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ναυτιλίαν.

Δ') Τελευταῖον ἐπιχείρημα τῶν ἀρνούμενων τὴν ταυτότητα τῆς νήσου εἶνε τὸ ὄνομα αὐτῆς, διότι, λέγουσιν, ὁ Ὅμηρος δὲν ὀνομάζει αὐτὴν Σύραν ἢ Σύρον ἀλλὰ Συρίην, ἥτοι Συρίαν. Ἐν τῷ περὶ τοῦ ὀνόματος τῆς νήσου κεφαλαίῳ ἐξεθέσθαι πολλὰς περὶ τοῦ ὀνόματος τῆς νήσου παρατηρήσεις, ἃς συνοψίζω ὡς ἑξῆς.

Ἐν πρώτοις εἶνε γνωστότατον ὅτι ὁ Ὅμηρος συνειθίζει νὰ ὀνομάζῃ ἐπιθετικῶς καὶ πόλεις καὶ μέρη τῆς γῆς· ὡς καὶ σήμερον δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ἀντί: ἡ νῆσος τῆς Νάξου, ἡ Νάξια, ἀντί: ἡ γῆ τῆς Ἀττικῆς Ἀττικὴ γαῖα καὶ οὕτω κα-

θεξῆς, χαρακτηρίζοντες μέρος τι ἐκ τοῦ ὅλου ἢ ἐκ τῶν κατοίκων, ὡς Κορινθία ἦτοι γῆ εἴτε μέρος τῶν Κορινθίων ἢ τῆς Κορίνθου, οὕτω καὶ παρ' Ὀμήρῳ συνηθέστατα ὀνομάζεται τόπος τις ἢ ἐκ τῶν κατοίκων, ἢ ἐκ τῶν ἀποίκων, ἢ ἐκ τοῦ μείζονος μέρους εἰς ὃ περιέχεται, οἶον ἢ πόλις τοῦ Ἄργους, Ἄργεῖον πτολίεθρον, Πριάμου πόλις κ.λ.π. ὥστε οὐδόλως ἀπίθανον νὰ ἐτέθη παρ' Ὀμήρῳ ἡ νῆτος Συρίη, ἀντὶ νήσος Σύρα ἢ Σύρος ἡ νήσος τῶν Συρίων.

Δεύτερον, γνωστὸν καὶ εἰς τοὺς μείρακας τῶν γυμνασίων ὅτι ὁ Ὀμηρος παρενθέτει χάριν τοῦ μέτρου καὶ τῆς φρασολογίας ἐν καὶ δύο ἐνίοτε φωνήεντα ὡς τὸ Θράκη γίνεται ἰωνικῶς Θρήκη, παρεμβάλλεται ἐν ἰῶτα, Θρηίκη, παρεμβάλλεται καὶ δεύτερον ἰῶτα ἐνίοτε καὶ γίνεται Θρηική. Τέλος ἡ νῆτος Ψύρα παρ' Ὀμήρῳ Ψύρη καὶ Ψυρίη νήσος, ἀκριβῶς ὅπως τὸ Σύρα, Σύρη, Συρίη νήσος. Ὡστε καὶ ἡ ἀμφιβολία αὕτη εἶνε ἀναξία μείζονος συζητήσεως. Τοῦτο μόνον προστίθῃμι ὅτι ἅπαντες οἱ ἀρχαῖοι γεωγράφοι καὶ σχολιασταὶ τοῦ Ὀμήρου ἐρμηνεύοντες τὸ περὶ Σύρου χωρίον τῆς Ὀδυσσεΐας ἀνευ τοῦ ἐλαχίστου δισταγμοῦ ἀποφαίνονται ὅτι ὁ Ὀμηρος διὰ τῆς καθύπερθεν τῆς Ὀρτυγίας κειμένης νήσου Συρίης ἐννοεῖ τὴν νήσον τῶν Κυκλάδων Σύρον, ὡς καὶ ἀνωτέρω ἐξέθηκα (1).

(1) Ἴδὲ τὸ Γ' κεφάλαιον τῆς παρούσης ἱστορίας. Ἐνταῦθα προστίθῃμι περικοπὴν τῆς πρὸς ἐμὲ ἐπιστολῆς τοῦ ἐλλογίμου Κυρ. Μ. Δέφφνερ, ὑφηγητοῦ τῆς συγκριτικῆς φιλολογίας ἐν τῷ ἡμετέρῳ πανεπιστημίῳ, ἣν ἔλαβον μετὰ τὴν τύπωσιν τοῦ περὶ τοῦ ὀνόματος τῆς νήσου κεφαλαίου. Ὁ Κύρ. Δέφφνερ ἐτυμολογῶν τὸ ὄνομα τῆς νήσου προβαίνει καὶ περαιτέρω, ἥτοι ἀνέρχεται εἰς τὸν κύκλον τῶν ἰνδογερμανικῶν γλωσσῶν, αἵτινες εἶνε αἱ πηγαὶ τῶν ἀρχαίων γλωσσῶν: α . . . Σπουδάζων καὶ μελετῶν ἐσχημάτιζα μίαν γνώμην περὶ τῆς παραγωγῆς τῆς λέξεως Συρος, τὴν ὅποιαν σᾶς ὑποβάλλω . . . Καλὸν καὶ ἀσφαλές νὰ μένωμεν ἐντὸς τοῦ κύκλου τουλάχιστον τῶν

Ἐκ πάντων τούτων καταδείκνυται ὅτι αἱ ἀμφιβολίαι αἱ ἐγερθεῖσαι περὶ τῆς ταυτότητος τῆς νήσου οὐ μόνον δὲν προήλθον ἐξ ἀκριβοῦς ἐκτιμήσεως τῶν πραγμάτων καὶ τῆς γεωγραφίας, ἀλλὰ συντελοῦσι μάλιστα ὅπως ἀφαιρέσωσι τὸν ἐλάχιστον δισταγμὸν ὅτι ἡ νήσος Συρίη εἶνε αὕτη αὕτη ἡ νήσος τῶν Κυκλάδων. Τολμῶ δὲ νὰ μὴ ἔχω τὸν ἐλάχιστον περὶ τούτου δισταγμὸν, διότι τὸ ζήτημα τῆς ταυτότητος τῆς νήσου δὲν εἶνε καθαρῶς φιλολογικόν, ἀλλὰ ζήτημα λυόμενον οὐχὶ ἐν τοῖς μεμακρυσμένοις σπουδαστηρίοις τῶν φιλόλογων, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς ἐπιτοπίου ἐξετάσεως τῆς νήσου, ἐκ τῆς γεωγραφικῆς αὐτῆς θέσεως, ἐκ τῆς ἱστορίας τῆς νήσου ἐξηγαύσης τὸν λόγον τῆς διαφορᾶς τῆς ἀρχαίας καὶ σημερινῆς φυσιολογικῆς καταστάσεως καὶ ἐκ τῆς πεποιθήσεως τῶν ἀρχαίων οὐδόλως ἀμφισβητησάντων τὴν ταυτότητα αὐτῆς (1).

Ἰνδογερμανικῶν γλωσσῶν. Ἐὰν ἐξετάσωμεν τὰ λατινικὰ ὀνόματα πόλεων τὰ ἀρχίζοντα ἀπὸ S, εὐρίσκομεν μετὰ ἄλλων: Sora πόλις τῶν Οὐόλσκων, Sorrentum, πόλις τῆς Καμπανίας. Ἑλληνικὰ ὀνόματα πόλεων εἶνε: Συρακοῦσαι, Σύρνα πόλις τῆς Καρίας, Σύρος. Τὰ λατινικὰ ὀνόματα παράγονται ἀπὸ τὴν ῥίζαν suar, sur, ἥτις σημαίνει λεύκω, στίλλω, εἶμαι λευκός. Εἰς αὐτὴν τὴν ῥίζαν ἀνάγονται ἐκ τῆς σανοκριτικῆς τὸ ὄνομα τοῦ ἡλίου suras κτλ . . . Γράψατέ μοι τὴν γνώμην σας . . . » Ἄλλ' ἡ γνώμη μου περὶ τῆς ἐτυμολογίας τῆς λέξεως ταύτης, μορφωθείσα ἐκ τῶν κρίσεων ἐπ' ἴσης πολυμαθῶν ἀνδρῶν ἐξετέθη ἐν τῷ Γ' κεφαλαίῳ. Τοῦτο ῥητέον ἐνταῦθα ὅτι ἡ μὲν ἐτυμολογία τῆς λέξεως ἐκ τῆς Ἰνδογερμανικῆς ἐρεῖδεται ἐπὶ τῶν γενικῶν βάσεων τῆς παραγωγῆς τῆς ἀρχαίας γλώσσης, ἡ δὲ ἐκ τῆς φοινικικῆς παραγωγῆς στηρίζεται καὶ ἐκ τῶν ἱστορικῶν λόγων, οἵτινες ἐξετέθησαν ἐκστ'.

(1) Πλήττων σπεύδω νὰ κλείσω τὸ κεφάλαιον τοῦτο, λέγω δὲ πλήττων, διότι ὡς ἐκ τοῦ θέματος φοβοῦμαι μὴ ἐμπέσω εἰς γραμματολογικὴν σχολαστικότητα. Ὅταν βλέπη τις ὅτι οἱ ἐκφράσαντες ἀμφιβολίας περὶ τῆς ταυτότητος τῆς νήσου ταύτης, ἔχουσιν ἀκράδαν-

Εἶδομεν δὲ ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ περὶ μακροβιότητος τῶν Συρίων ὁμηρικὴ παράδοσις ἐσώζετο ζωηρὰ μέχρι τῶν μέσων αἰώνων καὶ πρὸ ὀλίγων ἔτι χρόνων. Ὅτι δὲ βεβαιοῦται ἀριδῆλως ἐκ τῶν πραγμάτων καὶ τῆς ἱστορίας πᾶν ὅ,τι λέγει ὁ Ὅμηρος περὶ Σύρου, ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τῆς πληροφορίας ἣν δίδει ἡμῖν ὅτι δηλαδὴ ὑπῆρχον δύο πόλεις ἐν τῇ νήσῳ, ὅπερ εὐρίσκεται εἰς πλήρη συνάφειαν μὲ τὰ πράγματα, διότι θέλομεν ἰδεῖ ἐκ τοῦ ἐπομένου κεφαλαίου ὅτι πράγματι ὑπῆρχον δύο πόλεις ἐν τῇ νήσῳ ἀπὸ τῆς παλαιτάτης ἐποχῆς, ὅπερ προκαλεῖ καὶ πάλιν τὸν ὑπὲρ τοῦ Ὅμηρου θαυμασμόν διὰ τὴν γεωγραφικὴν αὐτοῦ πολυμάθειαν καὶ τὰς ἐν ὀλίγαις λέξεσιν θαυμασίας αὐτοῦ περιγραφάς.

τον πεποίθησιν ὅτι ἡ Σύρος κεῖται πρὸς ἀνατολὰς τῆς Δήλου καὶ ὄχι πρὸς δυσμὰς, δύναται νὰ κρίνῃ κατὰ πόσον ἐξήτασαν οὗτοι τὰ πράγματα ἐμβριθῶς καὶ ἐκ τοῦ πλησίον. Εἵμαι πεπεισμένος καὶ δὲν ἔχω νὰ δώσω εἰς κανένα διδάσκαλον ἐκτενεστέρας περὶ τούτου εὐθύναις ὅτι ἡ ἀμφισβολία περὶ τῆς νήσου Συρίας αἰτίαν ἔσχε τὴν ἐπίδειξιν τοῦ νεωτερισμοῦ· διότι σήμερον νεωτερισμός θεωρεῖται καὶ πνεῦμα ἀνώτερον ἢ ἀμφισβήτησις θεμάτων ἀποδεδειγμένων. Μήπως δὲν ἠρνήθησαν τὴν ὑπαρξίν τοῦ Ὅμηρου, τὴν ὑπαρξίν τῆς Τροίας, τὴν ὑπαρξίν τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου, τὴν γνησιότητα τῶν σημερινῶν Ἑλλήνων; μήπως ἐσχάτως ὁ Cobineau δὲν ἠρνήθη τοὺς ἐν Ἑλλάδι περσιλοὺς πολέμους, θέλων ν' ἀποδείξῃ ὅτι αἱ ἐν Μικραθῶνι καὶ Πλαταιαῖς μάχαι εἶνε παραμύθια τῶν Ἑλλήνων, ὅτι οὐδέποτε συνέβη ἐν Σαλαμῖνι ἑλληνοπερσικὴ ναυμαχία; (!) Εὐτυχῶς οἱ διασημότεροι τῆς Γερμανίας καὶ Γαλλίας ἄνδρες ἀπεστόμωσαν τοὺς καινοτόμους τούτους τῆς ἱστορίας καὶ αὐτὴ δὲ ἡ τεθεῖσα ὑπὸ ἀμφισβήτησιν νήσος Σύρος εὔρεν ἐν Γερμανίᾳ καὶ Γαλλίᾳ διασημοτάτους προμάχους, ἀποκρούσαντας τὰς γνώμας των, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶνε καὶ ἡ πεποίθησις ὅτι ἡ Σύρος κεῖται πρὸς ἀνατολὰς τῆς Δήλου!

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'

www.libtool.com.cn

Χ Αἱ δύο ἀρχαιότεραι τῆς ῥήσου πόλεις.

Καὶ ἂν δὲν ὑπῆρχεν ἐν τῇ Ὀμηρικῇ περιγραφῇ τῆς Σύρου ὁ στίχος :

Ἔνθα δύο πόλεις, δίχα δὲ σφισι πάντα δέδασται,

ὑπάρχουσιν ἀναμφισβήτητοι ἀποδείξεις ὅτι κατὰ τὴν ἀρχαιοτάτην ἐποχὴν ὑπῆρχον ἐν τῇ νήσῳ δύο πόλεις, ὧν ἡ μὲν ἔκειτο ἐνθα καὶ ἡ σημερινὴ Ἐρμούπολις ἡ δὲ ἐν τῇ περιφερείᾳ τῶν παρὰ τῶν θέσεων Π ο σ ε ῖ δ ε ι α καὶ Φ ο ῖ ν ι κ α ς.

Ἀρχομαι ἀπὸ τῆς δευτέρας ἦτοι τῆς ἐν Ποσειδείοις καὶ Φοίνικι, ἥτις καίτοι ἀρχαιότερα καὶ πιθανῶς μεγαλειτέρα τῆς ἐτέρας, ταχύτερον ὅμως ἐνεκα πολλῶν λόγων ἐξηφανίσθη καὶ διὰ τοῦτο ὀλιγώτερα ἔχνη τῆς ὑπάρξεως τῆς ἀφῆκε.

Πρὶν ἐκθέσω τὰ ἐκ τῶν ἰδίων παρατηρήσεων συμπεράσματα ἀναγράφω ἐνταῦθα τὰς ἀρχαιολογικὰς παρατηρήσεις ὅσαι περὶ τούτου πρὸ δεκαετίας λεπτομερῶς ἐξετέθησαν ἐν τῷ ἀρίστῳ τῆς Γαλλίας ἀρχαιολογικῷ συγγράμματι, τῇ Revue archéologique (1). Αἱ ἀρχαιολογικαὶ αὗται μελέται εἶνε ἐτι πλέον σπουδαιότεραι διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς Σύρου, καθ' ὅσον ἐγένοντο πρὸ δεκατριῶν ἐτῶν ὅτε τὰ ἔχνη τῆς ἀρχαίας ἐν Φοίνικι καὶ Ποσειδείοις πόλεως ἦσαν καταφανέστερα, ἐν ᾧ δυστυχῶς κατὰ τὸ ὀλιγοετές ἀπὸ τότε διάστημα ἐξηφανίσθησαν τὰ περισσότερα αὐτῶν.

α' Ἐπὶ τῆς ἀντικειμένης τῇ πόλει τῆς Σύρου ἀκτῆς εἶνε λιμὴν τις σημειούμενος ἐν τοῖς πίναξι λ ι μ ῆ ν Δ ε λ α γ ρ ά τ σ ι α, ἐκ τοῦ ὀνόματος παρεκκλησίου ἀφιερωμένου τῇ Παναγίᾳ τῆς Χάριτος. Ἀλλὰ τὸ ὄνομα τοῦτο εἶνε ἄγνωστον εἰς τοὺς ἐγχωρῆ-

ους καλοῦντας τόν τε λιμένα καὶ τὴν θέσιν **Π ο σ ε ἰ δ ε ι α** (1), ἐξ οὗ ἐν τῇ ἐπισήμῳ γλῶσσῃ ἐπλάσθη τὸ **Π ο σ ε ἰ δ ο ν ῖ α** παρὰ λόγως, διότι τὸ δημοτικὸν ὄνομα **Π ο σ ε ἰ δ ε ι α** εἶνε αὐτὸ τὸ ἀρχαῖον **Π ο σ ε ἰ δ ε ι α**, ἥτοι τόπος ἡ ναὸς ἱερὸς τῷ Ποσειδῶνι (2). Τὸ δὲ αὐτόθι ὑπερτεῖνον ὄρος καταλήγει εἰς ἄκραν κλείουσαν μὲν τὸν λιμένα, ἀποχωρίζουσιν δὲ αὐτὸν ἐτέρου τινος παρακειμένου· τοῦτο δὲ ἐξηγεῖ ἱκανῶς τὸ πληθυντικὸν **Π ο σ ε ἰ δ ε ι α**. ὁ δὲ δεῦτερος ἐκεῖνος λιμὴν καλεῖται σήμερον **Φ ο ῖ ν ι κ α ς**. Αὕτῃ λοιπὸν ἡ ἀκτὴ μετὰ τῶν δύο αὐτῆς λιμένων προσφευστάτῃ εἶνε εἰς θέσιν ἀρχαίου δήμου, ἐνδεικνυομένου πρὸς τούτοις διὰ πολλῶν φανερῶν λειψάνων, ὧν τινα συνέλεξα.

α. Λεῖψανα προκυμαίας ἄνευ χαρακτηῆρος, ἧς ὁμως ἡ βάσις πολλαχοῦ εἶναι ἀρχαία· πρὸς βορρᾶν δὲ μετὰ τινα βήματα εὐρίσκονται

β'. Δώριον χιανόκρανον ἐκ παρίου λίθου ἐκ τῶν νῦν καλουμένων λατομείων τοῦ Ἀγ. Μηνᾶ, οὔτινος ἡ διάμετρος εἶναι **Ο μ. 40**. σώζει δὲ τὴν ἀρχὴν εἰκοσιδύο διαξυσμάτων καὶ τριῶν δακτυλίων μετ' ἐντομῆς πρὸς συναρμογὴν ἐν τῷ μέσῳ.

γ'. Συννομοὶ τινες λίθοι.

δ'. Βάθρον κιόνοειδὲς ὕψους 1 μέτρου, διαμέτρου **Ο μ. 37**, μετὰ κοιλώματος ἐν τῷ μέσῳ καὶ αὐλακος πρὸς ἐγγυσιν μολύβδου.

ε. Βωμίσκος κυλινδροειδὴς μετὰ βουκράνων καὶ ἐγκαρπίων, ὕψους **70 Ο μ.**, διαμέτρου δὲ **Ο μ. 40**, τὸ δὲ μάρμαρον εἶναι πιθανῶς ἐκ Νάξου.

(1) Revue archeologique, nouvelle serie 3me année X. Octobre, ἀρχαιολογ. Σύρας ὑπὸ Γ. Γ. Παπαδοπούλου μεταφ. Πανδ. Τομ. Ις 1865

(2) Σημειωτέον ὅτι ὑπὸ τὸνομα τοῦτο καὶ μάλιστα ἰωνικῶς *Ποσειδήιον* (ὡς παρ' Ἡροδότῳ) ἦτο γνωστὴ καὶ πόλις τις τῆς μικρᾶς Ἀσίας μετὰξὺ Κιλικίας καὶ Συρίας, καθὼς καὶ τινα ἀκρωτήριζ. Ἡ λέξις εἶνε ἐκ τῶν ἀρχαιότατα ἀπονεμηθεῖσων εἰς πόλεις προστατευομένης ὑπὸ τοῦ Ποσειδῶνος.

ζ' Ἐτερον χιονοειδὲς βάθρον καὶ διάφορα ἄλλα ἦττον ἀξιό-
λογα ἀρχιτεκτονικὰ λείψανα.

Ὀλίγον δὲ ἀπέχοντες φαίνονται ἱκνοὶ τάφοι, πάντως μαρ-
τυροῦντες τὴν θέσιν τοῦ δήμου, ὃν Π ο σ ε ῖ δ ε ι α ἐν γένει δυ-
νάμεθα ν' ἀποκαλέσωμεν. (1)

ζ'. Ἐν τινι δὲ τῶν τάφων τούτων εὐρέθησαν δύο πυξίδες
ἀλαβάστρινοι, τηρούμεναι σήμερον ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Κ. Βεάκη,
δικηγόρου, καὶ ἀσπίς ἐξ ὀπτῆς γῆς Ο, 40 διαμέτρου μετὰ πε-
ριγησίου ἦτοι γύρου.

Διακρίνονται δὲ ἐν αὐτῇ προφανῇ γραφῆς ἵχνη, ἀλλὰ δυσ-
τυχῶς ἀμαυρότερα ἢ ὥστε νὰ πειραθῶμεν τῆς συνθέσεως τὴν
ἐπανόρθωσιν. Πανταχοῦ δὲ φαίνεται π ρ ό σ τ υ μ μ α (por-
dant) λευκόν, ἐνιαχοῦ δὲ καὶ μεταλλικόν τι πράσινον, πιθανῶς
προερχόμενον ἐκ τῆς ἐπαφῆς τῆς ἀσπίδος πρὸς χαλκοῦν τι
σκεῦος. Ἐπὶ τῆς περιφερείας φαίνονται ἵχνη καλοῦ τινος μαιάν-
δρου καὶ ἀλλῃς, εἰς δὲ τὸ μέσον ἵχνη ἀνδρός καὶ ἀγγείου. Κα-
τά τι δὲ μέρος τοῦ γύρου εἶναι δύο ὀπαὶ δι' ὧν εἰσήρχετο τὸ
σπαρτίον, δι' οὗ ἡ ἀσπίς ἠδύνατο ν' ἀναρτᾶται. Ὅπισθεν τέλος
ἀναγινώσκεται ΑΡΗΑΛΙΝΟΣ ὄνομα τοῦ τεχνίτου διὰ γραμ-
μάτων ἀναγγελλόντων τὴν ἀκμὴν τῆς τέχνης. Ἡ περίεργος
αὕτη ἀσπίς κατετέθη εἰς τὸ μουσεῖον τῆς ἐν Ἀθήναις ἀρχαιο-
λογικῆς ἐταιρείας.

ἡ. Ἐπιτύμβιον ἀνάγλυφον καχότεχνον, ἐν παρακειμένη τινι
καλύβῃ τηρούμενον.

(1) Ἡ ὀνομασία αὕτη δὲν περιεσώθη μὲν ἐν ἐπιγραφῇ ἢ νομίσματι,
διετηρήθη ὅμως οὕτως καὶ μάλιστα μετ' ἀρχαιοτάτης παραδόσεως
περὶ ὑπάρξεως ἱεροῦ τοῦ Ποσειδῶνος. Τεκμαίρεται δὲ ἐκ τούτου ὅτι
ἡ ὀνομασία Ποσειδεῖα ἐπεκράτησε τῆς ὅλης ἐκεῖ πόλεως ἕνεκα τοῦ
ἐν αὐτῇ ἱεροῦ ὡς καὶ ἀλλαχοῦ πόλεις τινὲς Ποσειδεῖον ἢ Ποσηδήϊον ἰω-
νικῶς ἐκαλοῦντο.

θ'. Τέλος ἐπὶ τινος ἡκρωτηριασμένης στήλης ἐφ' ὑψηλῆς βά-
σεως, ἥς τὸ σωζόμενον εἶναι Ο μ. 58, χ, Ο 22 ἀναγινώσκεται
ἡ ἐξῆς ἐπιγραφὴ

www.libtool.com.cn

[ΕΓΓ] ΙΕΡΕ [ΩΞ]
[ΑΡ] ΙΞΤΕΟΥ Τ [ΟΥ]
ΑΡΙΞΤΕΟΥ ΜΑΡΑΘΩ [ΝΙΟΥ]
ΚΑΝΗΦΟΡΟΥΞΩ [Ν]
ΠΡΩΤΟΓΕΝΕΙΑΞ
ΦΙΛΑΞ ΤΩΝ ΑΡΙΞΤ [Ε]
ΟΥ ΘΥΓΑΤΕΡΩΝ
ΚΛΕΙΔΟΥ ΧΟΥΝΤΟΞ
ΑΡΙΞΤΕΟΥ ΤΟΥ
ΦΙΛΩΝΙΔΟΥ
ΖΑΚΟΡΕΥΟΝΤΟΞ
ΚΡΟΙΞΟΥ

Τὸ κείμενον τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης, ἥς τὰ γράμματα ἐμφαι-
νουσι τὸν πρῶτον ἢ δεύτερον μετὰ Χριστὸν αἰῶνα, εἶναι δυσ-
τυχῶς ἡκρωτηριασμένον ὥστε δὲν παρέχει ὑμῖν γνῶσιν τινα
ἀκριβῆ περὶ τοπογραφίας ἢ ιστορίας. Σκοπὸν δὲ εἶχε νὰ διαιω-
νίσῃ τὴν μνήμην γεγονότος τινος ἐπὶ τῆς ἱερωσύνης Ἀριστέου
ιερῶς πιθανῶς τοῦ Ποσειδῶνος, τῶν θυγατέρων αὐτοῦ διατε-
λουσῶν κανηφόρων θεότητος μὴ δυναμένης σήμερον νὰ ἐξακρι-
βωθῇ· ἐν γένει δὲ ἐμφαίνεται ὀρησκειτικὴ τις ἐπιτροιτῇ, ἐνδει-
κνύουσα ἱερὸν ἐν Ποσειδεῖοις, πιθανώτατα τοῦ Ποσειδῶνος (1).

(1) Περί τοῦ ἱεροῦ τούτου τοῦ Ποσειδῶνος ὡς καὶ περὶ τῶν λοιπῶν
ἀρχαίων ναῶν ἰδὲ τὸ περὶ τούτων ἐπόμενον κεφάλαιον. Ὁ τοσοῦτον
μελετήσας ἐπὶ τῶν ἐν Ποσειδεῖοις ἀρχαιολογικῶν ἀντικειμένων προσ-
τίθῃσι καὶ τὸν παράγραφον τοῦτον ἐνταῦθα: α Τὰ μνημονευθέντα
ἀρχιτεκτονικὰ λείψανα τὰ πιθανῶς εἰς τὸ αὐτὸ μνημεῖον ἀνήκοντα,
δὲν ἱπακοῦσιν εἰς ἀπόπειραν ἀνορθώσεως αὐτοῦ. Διότι ὀρμώμενοι ἀπὸ

ε... Τὸ σύνολον τῶν λειψάνων τούτων ἱκανῶς μαρτυρεῖ τὴν ὑπαρξιν δῆμου· σκοπίμως δὲ γενόμεναι ἀνασκαφαὶ δύνανται ν' ἀναδείξωσι θεβαιότερας ἀποδείξεις» (1).

Καὶ πράγματι τὰ ἀρχαιολογικὰ ἀντικείμενα τὰ ἀνακαλυφθέντα ἐν Π ο σ ε ἰ δ ε ἰ ο ἰ ς εἶναι ἀρκοῦντα ὅπως ἀποδείξωσιν τὴν ὑπαρξιν ἀρχαίας ἐκεῖ πόλεως. Ἡ ὠραία τοποθεσία, τὸ φυσικὸν καὶ οὕτως εἰπεῖν ἀρχαϊκὸν τοῦ λιμένος Φ ο ἰ ν ἰ κ ο ς σχηματιζομένου ἐκ τῶν ἄκρων τῶν ὁρέων καὶ τῶν παρακειμένων νησιδίων, τὸ ἐπίπεδον τοῦ μέρους ἐκείνου, διαχωριζομένου διὰ τοῦ Κ ρ ι ο ὕ, λόφου χωρίζοντος τὰ Ποσειδεῖα ἀπὸ τοῦ Φοίνικος, αἱ ἀρχαϊκώταται ὀνοματαθεσίαι τῶν περίξ τοποθεσιῶν, ταῦτα πάντα συνδυαζόμενα μετὰ τῶν ἀνωθεν ἀψευδῶν τεκμηρίων πείθουσι πάντα ὅτι ὑπῆρχε ποτε ἐνταῦθα πόλις, Π ο σ ε ἰ δ ε ἰ ο ν πιθανῶς καλουμένη, ἔχουσα λιμένα τὸν Φοίνικα, ὅστις εἶνε εὐρυχωρότερος καὶ φυσικώτερος τοῦ τῶν Ποσειδείων. Μέχρι σήμερον ἐτι δι' ἀκριβοῦς ἐπιστάσις δύνανται νὰ διακριθῶσι τὰ ἔχνη τῆς ἀρχαίας προκυμαίας, ἐμφαινόμενα διὰ τινων λίθων συννόμων. Ἐντὸς τοῦ λιμένος καὶ παρὰ τὴν προκυμαίαν τοῦ Φοίνικος ἀνεκαλύφθησαν πρὸ δύο ἐτῶν ὑπὸ καλυμνίων δυτῶν δύο ἀρχαῖοι πίθοι καλῆς τέχνης καὶ ἐποχῆς, οἵτινες εὐρίσκονται σή-

τῶν διαστάσεων τοῦ κιονοκράνου καὶ δύο ἐτέρων, ἅπερ καίτοι ἐφθαρμένα ἔχουσι τὰς αὐτὰς διαστάσεις, ἠδυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν ὡς μέγιστον ὕψος τοῦ σώματος 2μ., 75· προστιθέντες δὲ τὸ ὕψος τοῦ κιονοκράνου, τὸ πιθανὸν ὕψος τοῦ θριγκοῦ καὶ τοῦ ἀετώματος, ἀν' ὑπῆρχεν, ἀποτελοῦμεν 4 μ. 75 ἦτοι μικρὸν ὡς πρὸς ἀξιόλογόν τινα ναόν. » Αὐτόθι.

(1) Τὸ ἐπίλοιπον τῆς ἐν τῇ Revue Archeologique ἀρχαιολογικῆς διατριβῆς στρέφεται περὶ τὴν ἀρχαίαν τῶν Συρίων νεκρόπολιν ὀπισθεν τῶν Χαλάνδρων, περὶ ἧς ἀλλαχοῦ γενήσεται λόγος· ἐπ' ἰσῆς δὲ ἱκανὸν λόγον ποιεῖ περὶ χαλκίνου τινος ἀρχαιολογικοῦ ἀντικειμένου εὐρεθέντος ἐν Σύρῳ, ἦτοι δίσκου φέροντος τὰ γράμματα ΨΗΦΟΣ ΔΗΜΟΣΙΑ. Καὶ περὶ τούτου ἀλλαχοῦ γενήσεται ὁ προσήκων λόγος.

μερον εἰς τὸ ἀρχαιολογικὸν μουσεῖον τῶν Παρισίων (1). Ἴχνη δὲ τῶν ἐρειπίων τοῦ μεγάλου ὑδραγωγείου τῆς πόλεως Ποσειδεῖων διακρίνονται καταλήγοντα εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Φοίνικος· καὶ ἡ τοποθεσία δὲ αὕτη ἐκαλεῖτο καὶ καλεῖται ἐτι σήμερον Ὑ δ ρ α γ ὦ, ἥτοι Ὑδραγωγεῖον.

Ἐπ' ἰσῆς μαρτυροῦσι δὴται κατὰ διαφοροὺς ἐποχὰς ἐξετάσαντες τὸν πυθμένα τοῦ λιμένος Φοίνικος, ὅτι διέκρινον ἴχνη ἀρχαίων ἐρειπίων παρὰ τὴν προκυμαίαν, λίθους τινὰς συννόμους ἐξ ὧν, ὡς καὶ ἐξ ἄλλων ἐτι ἐνδείξεων, εἰκάζεται ὅτι μέρος τῆς ἀρχαίας προκυμαίας, πιθανῶς δὲ καὶ ἀρχαίων οἰκοδομῶν εἶναι βεβυθισμένα εἰς τὴν θάλασσαν δι' ἄγνωστον αἰτίαν.

Ταῦτα νομίζω ἀρκοῦσιν εἰς ἀπόδειξιν τῆς ὑπάρξεως ἀρχαίας ἐν Ποσειδεῖοις καὶ Φοίνικι πόλεως, εἰκάζω δὲ ἐκ τε τῆς ἀρχαιοτάτης ὀνομασίας καὶ τῆς τοποθεσίας ὅτι ἡ μὲν πόλις κυρίως ἤρχιζε ἀπὸ τοῦ *Π ο σ ε ι δ ε ῖ ω ν* καὶ οὕτως ἐκαλεῖτο, κατέληγε δὲ εἰς τὸν λιμένα *Φ ο ῖ ν ι κ α*. (2)

(1) Οἱ Καλύμνιοι ἐπώλησαν τοὺς πίθους τῷ Κυρ. Α. Μαρούλῃ, οὗτος δὲ ἐδωρήσατο αὐτοὺς τῷ Κυρ. Tallon, ὅστις ἐξαπέστειλεν αὐτοὺς εἰς τὸ ἀρχαιολογικὸν μουσεῖον τῶν Παρισίων· δυστυχῶς δὲν εἶδον τοὺς πίθους, οὔτε εὔρον περιγραφὴν αὐτῶν ὅπως εἶπω πλείονα περὶ αὐτῶν.

(2) Πείθομαι ὅτι καὶ ὁ *Φοίνικας* διατρεῖ τὴν ὀνομασίαν ἂν ὀχι ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν Φοινίκων, οὐχ ἥττον ἀπὸ ἀρχαιοτάτης ἐποχῆς· τουλάχιστον ἐν τοῖς παρ' ἐμοὶ σωζομένοις ἐγγράφοις καὶ πωλητηρίοις τῶν Συρίων, διακοσίων ἐτῶν περίπου, ἀναγινώσκω τὸ ὄνομα Φοίνικας· τεκμαίρεται δὲ ὅτι καὶ πρότερον ἐτι οὕτως ἐκαλεῖτο, διότι ἐν τοῖς ἐγγράφοις ἀναφέρεται ἡ θέσις ὡς τις γνωστοτάτη καὶ οὕτω διακρινομένη. Ἡ ἐτέρα γνώμη, καθ' ἣν τὸ μέρος ὠνομάσθη οὕτως ἐκ δένδρων φοινίκων εἶνε ἐκ πρώτης ὄψεως ἀποδεκτὴ, διότι ἐνδεχόμενον νὰ ὑπῆρξεν τι δένδρον φοινῖξ ἐν τῷ μέρει ἐκείνῳ· ἀλλ' ὅσον καὶ ἂν ὑπῆρξε μακρόβιον τὸ δένδρον τοῦτο βεβαίως ἡ ἐμφάνισίς του δὲν δύναται ν' ἀνέλθῃ εἰς τοὺς χρόνους, καθ' οὓς τὸ μέρος τοῦτο εἶχεν ὠνομασθῇ Φοίνικας. Ἀλλως τε, ἐὰν ἦεν νεωτέρων αἰώνων ὠνομαζομένη, εὐκολότε-

Πρὸς τούτοις ἀφ' ἐνὸς μὲν ἡ παλαιότης τῶν ἐκεῖ ἀνακαλυφθέντων ἀρχαιολογικῶν ἀντικειμένων, καὶ ἡ ἐκ τοῦ χρόνου ἐξάλειψις τῶν λοιπῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ καλλιτέρα διατήρησις τῶν ἀρχαιολογικῶν τῆς ἐτέρας πόλεως, συνωνύμου τῇ νήσῳ, πείθει πάντα ὅτι ἡ μὲν ἐν Ποσειδείοις πόλις ἦτο ἀρχαιοτέρα καὶ ταχύτερον ἐξηφανίσθη, ἡ δὲ Σύρος εἶν' ἐπ' ἴσης ἀρχαία, ἀλλὰ πλείοτερον διετηρήθη, διότι ἐν αὐτῇ εὐρέθησαν ἐκτὸς τῶν ἐρείπων τοῦ θεάτρου, τοῦ ἀνδριάντος τοῦ Ἀδριανοῦ καὶ ψηφίσματα τῆς νεωτέρας ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς.

· Ἐὰν εἰς τὴν εἰκασίαν ταύτην προσθέσῃ τις καὶ ἐτέραν εἰκασίαν ὅτι πρῶτον κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ὁ λιμὴν Φοίνικος ἦτο

ρον ἡδύνατο τὸ μέρος νὰ ὀνομασθῇ *Χουρμαδιὰ*, ὡς παρὰ τῷ λαῷ καλεῖται τὸ δένδρον τοῦτο καὶ ὡς ἐν ἄλλαις τῆς Ἑλλάδος πόλεσιν ὑπάρχουσιν ὀνομασίαι. Πείθεται λοιπὸν ὅτι ἡ ὀνομασία *Φοίνικας* διατηρεῖται ἀπὸ τῶν ἀρχαίων χρόνων· πρῶτον διότι πρὸς τοῦτο συνετέλεσαν οἱ Φοίνικες οἵτινες συχνότατα καὶ μετὰ τὴν ἐκ Σύρου ἐκδιώξιν των ἐπισκέπτοντο τὴν νῆσον χάριν ἐμπορίας μέχρι τῶν ἱστορικῶν λεγομένων χρόνων· δεύτερον διότι καὶ πρὸ δύο αἰώνων οὕτως ἀναφέρεται εἰς ἐγγράφους μαρτυρίας· τρίτον διότι οἱ Φοίνικες καὶ εἰς ἄλλας νήσους ἀπέδωκαν φοινικικὰς ὀνομασίας καὶ μάλιστα τὸ ὄνομα *Φοινίκη*· τέταρτον διότι οὐδόλως ἄπορον ἐν ἀπ' ἀρχαιοτάτων χρόνων διατηρεῖται καθ' ὅσον καὶ τὸ παρακείμενον Ποσείδειον καὶ ὁ Κριὸς καὶ πολλὰ ἄλλαι ὀνομασίαι ἀπὸ ἀρχαιοτάτων διατηροῦνται χρόνων, πέμπτον διότι τὸ μέρος ἐκεῖνο δὲν εἶνε γνωστὸν ὡς περιέχον φοινικῶνας, οὔτε σώζονται ἵχνη τοιούτων δένδρων· ἄλλως τε ἀποδεδειγμένου ὄντος ὅτι ἐν Ποσειδείοις ὑπῆρχεν ἀρχαία πόλις, προσφεύστερος πρὸς ναυλοχίαν εἶνε ὁ λιμὴν Φοίνικας, καὶ οἱ κάτοικοι τῆς νήσου ἀπὸ πλείστων ἡδὴ χρόνων ὀνομάζουσιν τὸ μέρος *Φοίνικα*, ἐν ᾧ ἂν εἶχε ἄλλην ἀρχαιοτέραν ὀνομασίαν ἡδύνατο κάλλιστα νὰ διατηρῇ ἐκείνην, ὡς τὴν διετήρησαν τὰ Ποσεῖδεια, αἱ τοποθεσίαι *Σκληπεῖ* (Ἀσκληπεῖον), *Δηλι* καὶ πλείσται ἄλλαι. Διὰ τοὺς λόγους τούτους πείθεται ὅτι τὸ ἐπίνειον τῶν Ποσειδείων ἀπὸ τῶν ἀρχαίων χρόνων διατηρεῖ τὸ ὄνομα *Φοίνικας*.

ἀσφαλέστερος καὶ εὐρυχωρότερος ἢ ὁ τῆς νῦν Ἑρμουπόλεως, διότι πρὶν ἢ χωρισθῇ τὸ νησίδιον (Ν η σ ά κ ι), εὐκολώτερον καὶ ὑπὸ τῶν ἀνέμων προσεβάλλετο καὶ περιφερείας ἦτο ἐλάσσονος, δεύτερον ὅτι ἐν Φοίνικι καὶ Ποσειδείοις ἐλλιμενίζοντο συχνότερον τὰ πλοῖα, ἐξ οὗ καὶ ἱερὸν τῷ θαλασσίῳ θεῷ Ποσειδῶνι εἶχεν ἐγερεθῇ, δύναται νὰ συμπεράνῃ ἐλλόγως ὅτι ἡ ὑπὸ τῶν Φοινίκων ἀρπαγὴ τοῦ Εὐμαίου καὶ τῆς τροφοῦ του συνέβη ἐν Ποσειδείοις ἐνθεν ἐκπλεύσαντες μὲ οὐριον ἄνεμον οἱ πειραταὶ ἐφθασαν εἰς Ἰθάκην ἐντὸς ἑπτὰ ἡμερῶν. (1)

Συνδυάζων δὲ τις τὴν εἰκασίαν ταύτην μὲ τὴν περὶ παλαιότητος τῆς πόλεως ἐκείνης φθάνει εἰς τὸ συμπέρασμα, ἵνα συμμορφωθῇ καὶ μετὰ τῆς τοῦ Ὀμήρου περιγραφῆς, ὅτι ὁ καθ' Ὀμηρος κ λ υ τ ὁ σ λιμὴν ἦτο ὁ τοῦ Φοίνικος καὶ ὅτι τὰ μέγαρα τοῦ ἀπλοικοῦ βασιλέως τῆς νήσου Κτησίου ἔκειντο ἐν τῇ πόλει τῶν Ποσειδείων.

Ἄλλ' ἐκτὸς τῆς ἐν Ποσειδείοις ἐξαφανισθείσης πόλεως, ἔχομεν πολλῶν βεβαιωτέρας ἀποδείξεις περὶ τῆς ἐτέρας ἀρχαίας πόλεως, ἥτις ἔκειτο ὅπου ἡ σημερινὴ Ἑρμούπολις, κυρίως ὁμῶς ἐπὶ τῶν θέσεων τοῦ ναοῦ τῆς Κοιμήσεως ἐνθα εὐρίσκετο ὁ ἀνδριὰς τοῦ Ἀδριανοῦ, τοῦ Παυτοπωλείου, ἐνθα εὐρέθησαν, τὰ ἀρχαῖα βαλανεῖα, τῶν Φυλακῶν, πλησίον τῶν ὁποίων ὑπάρχουσι καὶ τὰ ἐρείπια τοῦ ἀρχαίου θεάτρου

(1) Οὐριος ἄνεμος διὰ τὸν ἀπὸ Σύρον εἰς Ἰθάκην πλοῦν εἶνε ὁ βορρᾶς. Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὸ ὕψος τῆς διηγήσεως τοῦ Εὐμαίου ἦτο τρικυμιώδης, ἐξ οὗ ἴσως ἐξέπνευσε κατὰ τὸν πλοῦν ἡ τροφὸς του, εἰκάζεται ὅτι οἱ Φοίνικες εὐκολώτερον ἠδύναντο νὰ ἐκπλεύσωσι τοῦ Φοίνικος μὲ δυνατὸν βορρᾶν ἢ ἐκ τοῦ λιμένο· τοῦ χειμένου ἀπέναντι του βορρᾶ· τοῦτο ὁμῶς εἶνε ἀπλὴ εἰκασία, διότι δὲν εἶνε τοσοῦτον δύσκολον νὰ ἐκπλεύσωσι τοῦ λιμένο· Ἑρμουπόλεως πλοῖα, εἶνε οὐχ ἥττον δυσκολώτερον παρὰ ἐὰν ἐκπλεύσωσιν ἐκ τοῦ λιμένο· Φοίνικος, ἰσχυρῶς πνέοντος τοῦ βορρᾶ.

καὶ τῶν Πέντε μύλων, ἔνθα εὐρέθη ἡ ἐπὶ βράχου λε-
λεξευμένη ἐπιγραφὴ ΑΘΗΝΑΣ ΦΡΑ (ΤΡΙΑ)· καὶ μέρος δὲ
τοῦ Ξηροκάμπου περιλαμβάνετο ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, διό-
τι αὐτόθι καὶ ἰδίως παρὰ τὰ Καταλύματα εὐρίσκονται τὰ ἐρεί-
πια τοῦ μεγάλου ὕδραγωγείου τῆς πόλεως ταύτης.

Περὶ τῆς ἀρχαίας ταύτης πόλεως, ἣτις ἐκαλεῖτο ὡς καὶ ἡ
νῆσος ΣΥΡΟΣ, αἱ μαρτυρίαι εἶναι ἄφθονοι. Τὰ ἐρείπια τῆς
πόλεως ταύτης ἦσαν καταφανέστατα μέχρι τοῦ 1700· ὁ
Tournesfort μαρτυρεῖ ὅτι « εἶδε πλησίον τοῦ λιμένος τῆς Σύ-
ρου ἐρείπια ἀρχαίας καὶ μεγάλης πόλεως καλουμένης Σύ-
ρος » (1). Οὗτος μαρτυρεῖ περὶ τοῦ μεγάλου ὕδραγωγείου
τῆς πόλεως ταύτης, ὅπερ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ταύτης διατηρούμενον
ἐν ἐρειπίοις, ἀρχαιότατον δὲ ὄν, ἔρρεεν εἰς τὸ βάθος κοιλάδος,
πλησίον κειμένης τῆς πόλεως. (2)

Ἄλλος ἀξιόπιστος περιηγητὴς ὁ Choiseul Couffier πείθεται
ὅτι ἐγγύτατα τοῦ λιμένος ἔκειτο ἀρχαία πόλις Σύρος κα-
λουμένη, ἐξάγων τοῦτο ἐκ τῆς θεάς τῶν ἔτι τότε σωζομένων
ἐρειπίων ἃ αὐτὸς ἰδίως ὁμμασιν εἶδεν καὶ ἐπισταμένως ἐξήτα-
σεν. Καὶ οὗτος δὲ ἐκτίθησι πειστικώτατα τὰς περὶ τούτου
κρίσεις του. (3)

Ἄλλος περιηγητὴς, ὁ Le Bas, εἶδε κατὰ τὸ 1770 τὴν

(1) Tournesfort, Relation d'un voyage VII, ἔνθα σύντομον ποιεῖ
λόγον περὶ τῶν ἐν Σύρῳ ἀρχαιοτήτων.

(2) Τὸν ἐβεβαίουν δὲ οἱ τότε Σύριοι ὅτι εἰς τὸ ὕδωρ τοῦ ὕδραγωγείου
τούτου ἐκαθαρίζοντο οἱ προσκυνηταὶ πρὶν μεταβῶσιν εἰς λατρείαν τοῦ
ἐν Δήλῳ Θεοῦ. Ἡ παράδοσις δὲ αὕτη συμφωνεῖ μετὰ τῆς ἐτέρας, καθ'
ἣν οἱ προσκυνηταὶ καθαριζόμενοι εἰς πηγὴν ἀνέρχοντο εἰς τὸ βουνὸν
Δῆλι (Μυλαράκι), καὶ ἐκεῖθεν προσήγχοντο βλέποντες τὸν ἐν Δήλῳ
ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος καθ' ὃν τρόπον καὶ οἱ σήμερον χριστιανοὶ ἐκ τῆς
θέσεως Νησάκι, βλέποντες τὸν ἐν Τήνῳ ναὸν τῆς Εὐαγγελιστρίας.

(3) Choiseul Gouffier Voyage pittoresque Tom. I. σελ. 48.

βάσιν τοῦ ἀνδριάντος τοῦ Ἀδριανοῦ, ὃν ἀνήγειραν οἱ Σύριοι πρὸς τιμὴν καὶ εὐγνωμοσύνην. Τὸν ἀνδριάντα τοῦτον, κείμενον εἰς τὸ ὕψωμα τοῦ ναοῦ τῆς Κοιμήσεως παρέλαβον κατὰ τὸ 1770 οἱ Γάλλοι, ἀλλαχού μετενεγκόντες αὐτόν. (1)

Ἀλλὰ χωρὶς ν' ἀνατρέξω εἰς μαρτυρίας ἄλλων, ἔχω εὐτυχῶς πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου τὰς ἐξῆς ἀποδείξεις:

α. Ἐρείπια ἀρχαίου θεάτρου εὐρισκόμενα πλησίον τῶν φυλακῶν καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Κ. Κυρ. Ἀλεξίου, ἀναγνωρισθέντα ὑπὸ πάντων τῶν διελθόντων τῆς Σύρου περιηγητῶν ἀρχαιολόγων ὡς ἀνήκοντα εἰς τὸ ἀρχαῖον τῆς Σύρου θέατρον. Ἐπὶ τῶν διατηρουμένων τριῶν σειρῶν ἐδωλίων τοῦ θεάτρου ἐξηφανίσθησαν τὰ γράμματα· μόνον δὲ εἰς ἓν τούτων, ἀνέγνωσα τὴν λέξιν ΑΡΤΕΜΙΔΩΡΟΣ. Ταῦτα ἀνεγνώρισαν ἐσχάτως καὶ ὁ Stark καὶ ὁ Conze (2).

β. Ἐρείπια μεγάλου βαλανείου, ἀνακαλυφθέντα μὲν ἐν τοῖς θεμελίοις τοῦ παρὰ τὴν Πλατείαν Λεωτσάκου Παντοπωλείου, ἐκτεθειμένα δὲ σήμερον ἐξῶθεν τοῦ Θεάτρου « Ἀπόλλωνος ».

γ. Ἐπιγραφή εὑρεθεῖσα εἰς τὸ παρὰ τὸν ναὸν τῆς Κοιμήσεως ὕψωμα κατὰ τὸ 1838 καὶ φέρουσα τὴν ἐπιγραφὴν ΣΥΡΟΣ.

δ.) Ἡ παρὰ τοὺς Πέντε μύλους ἐν Ἐρμουπόλει ἐπὶ βράχου ἐπιγραφή ΑΘΗΝΑΣ ΦΡΑ . . . σημαίνουσα πιθανῶς Φρατρίαν ἢ Φρατρεῖον Ἀθηνᾶς, ἐξ οὗ εἰκάζω ὅτι ὑπῆρχεν ἐν τῇ νήσῳ

(1) Le Bas Itineraire ch. II. σελ. 24. Κατὰ τὸ 1770 ἐσώζετο ἔτι ἡ βάσις τοῦ ἀνδριάντος, κατὰ δὲ τὸν Le Bas, αὕτη μετενεχθεῖσα εἰς ἄνω Σύρον ἐχρησίμευσεν ἐν τινι Δυτικῇ ἐκκλησίᾳ ὡς βάσις κολυμβήθρας (Le Bas αὐτόθι).

(2) Stark. ὁδοιπορ. ἀναμνήσεις ἐν Ἑλλάδι μετὰφρ. Κλειοῦς 1872 — Conze, Δύο Ἑλλ. νῆσοι μετὰφρ. Κλειοῦς. Ἐκτενέστερον λόγον περὶ τοῦ θεάτρου τούτου ποιήσω ἐν τῷ περὶ ναῶν καὶ θεάτρου κεφαλαίῳ.

φυλή τις ἡ ἀδελφότης (φρατρία) Ἀθηνᾶς (1). Κατὰ τὸ 1844 ἐγένετο ἀνασκαφὴ ἐν τῷ μέρει τούτῳ πρὸς ἀνόρουξιν φρέατος (2), ἀλλ' ἀπέμεινεν ἀτελής· οὐχ' ἦττον μοι φαίνεται βάσι-

(1) Ὁ Κύρ. Ζωντανὸς ἐν τινι αὐτοῦ φυλλαδίῳ (Ἱστορ. περίλ. Σύρου καὶ Ἑρμ.) προστίθῃσιν ὅτι πιθανὸν ἡ σύστασις τῆς ἀδελφότητος ταύτης νὰ ἔλαβεν τὴν ἀρχὴν ἐκ τοῦ προσφιλοῦς τῇ Ἀθηνᾷ δένδρου, τῆς ἐλαίας, ἥτις ἦτο πυκνὴ ἐν τῇ νήσῳ, ὡς μαρτυροῦσι τὰ πολλαχού τῆς νήσου ἀνακαλυθέντα ἐλαιοτριβεύα καὶ ὀλίγα, ἀλλὰ παλαιότατα δένδρα ἐλαίας ὑπάρχοντα ἐτι καὶ νῦν.

(2) Πρὸς τὴν ἀναγινώσκω ἐν τῇ τότε ἐκδιδομένην ἐν Ἑρμουπόλει ἐφημερίδι *Ἀθολος* (φυλ. 62. ἔτος Α') α Πλησίον τῶν Πέντε μύλων δ-που ὑπάρχει ἡ ἀρχαία ἐπιγραφή **ΑΘΗΝΑΞ ΦΡΑ**. . . . ἐγένεε χρεία νὰ γείνη λιθοκοπία διὰ τῶν ὑπονόμων πρὸς ἐξαγωγὴν πετρῶν χρησίμων εἰς οἰκοδομὴν τῆς ἡδὴ ἐπισκευαζομένης ἐκκλησίας τῆς *Κοιμήσεως* ἀπὸ πολλοὺς ἦτο γνωστὸν ὅτι εἰς τὸ μέρος τοῦτο ὑπῆρχεν ἀρχαῖον φρέαρ βαθύ, ἀλλὰ κανεὶς δὲν ἤλπιζε νὰ ὑπάρχῃ μεταξὺ τοιούτων σκληρῶν βράχων. Ἐν τοσοῦτῳ οἱ λιθοκόποι μετὰ τινων ἡμερῶν ἐργασίαν ἀνεκάλυψαν ἡδὴ τὸ φρέαρ τοῦ ὁποίου τὸ στόμιον μένει εἰσέτι κεκαλυμμένον ἀπὸ τὰ τμήματα τῶν ἐκεῖ πετρῶν. Ἐντοσοῦτῳ οὐδεμίᾳ ἐλήφθη φροντίς περὶ τῆς προφυλάξεως τοῦ ἀρχαίου τούτου μνημείου τὸ ὅποιον εἶναι φόβος μὴ καλυφθῇ καὶ πάλιν μετὰ τοὺς σωροὺς τῶν παρακειμένων ἐκεῖ πετρῶν· εὐχῆς ἔργον ἤθελεν εἶσθαι νὰ λάβῃ πρόνοιαν τοῦλάχιστον ἡ ἀστυνομία μας διὰ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ἐκ νέου κατακέλυψιν του ἐν τῷ παρόντι, μέχρις οὗ ὁ Δῆμός μας εὐρεθῇ εἰς κατέσταςιν διὰ νὰ ἐνεργήσῃ τὴν κάθαρσιν του καὶ τὸ καταστήσῃ χρησίμον εἰς τὴν πόλιν μας, ἔχουσιν τοσαύτην ἀνάγκην ὕδατος, τὸν καρπὸν τοῦ θέρους μάλιστα » (*Ἀθολος* 26 Ὀκτωβρίου 1845). Δυστυχῶς ἡ πρόνοια τῆς ἐφημερίδος ταύτης δὲν εὗρεν ἀνάλογον ἐκτέλεσιν τῆς εὐχῆς καὶ οὕτω καὶ διὰ ζημίαν τῆς ἀνδρὸς πόλεώς μας καὶ τοῦ μέρους τούτου τῆς ἱστορίας, αἱ ἀνασκαφαὶ εἶχον ἀπὸ τότε παύσει, ἐν ᾧ ἡδύνατο νὰ ἀνακαλυφθῇ καὶ τι ἐτι πολιτῖμον ἐκτὸς τοῦ ὕδατος· ἐξάγω δὲ τοῦτο ἐκ τε τῆς θέσεως καὶ τῆς ἐπιγραφῆς **ΑΘΗΝΑΞ ΦΡΑ**. . . . ἥτις δίδει χώραν εἰς πολλὰς εἰκασίας.

μος ἡ γνώμη ὅτι περὶ τὸ μέρος ἐκεῖνο κατώκει φρατρία τις ἡ ἀδελφότης ἔχουσα προστάτιδα τὴν Ἀθηνᾶν. (1)

έ. Προτομή τοῦ φιλοσόφου Φερεκύδους διατηρηθεῖσα μετὰ τῶν ἐρειπίων τῆς ἀρχαίας πόλεως Σύρου μέχρι τοῦ παρελθόντος αἰῶνος καὶ περὶ ἧς γενήσεται ὁ προσήκων λόγος ἐν τῷ περὶ τοῦ Συρίου Φερεκύδους κεφαλαίῳ.

στ. Ψηφίσματα τῆς Βουλῆς καὶ τοῦ Δήμου Συρίων ὑπὲρ Ῥωμαίων αὐτοκρατόρων καὶ ἄλλων Ἑλλήνων. (2)

ζ'. Διάφορα ἀνάγλυφα μετὰ ἐπιγραφῶν, συντρίμματα ἀγαλμάτων καὶ ψηφισμάτων (3)

Ταῦτα πάντα, ὡς καὶ ἕτερα περὶ ὧν γενήσεται ἐν τοῖς κατόπιν λόγος, πείθουσι πάντα ὅτι ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς νῦν Ἑρμοῦ πόλεως καὶ τοῦ Ξηροκάμπου καὶ μέχρι τοῦ σημερινοῦ ναυπηγείου ὑπῆρχεν ἡ ἀρχαία πόλις Σύρος, ἧς τὰ ἐρείπια ἐσώζοντο μέχρι τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. Οὕτω δὲ βεβαιωθέντες περὶ τῆς

(1) Ἀνάλογοι ἀδελφότητες ἔχουσαι προστάτην ἁγίον ἢ ἁγίαν διατηροῦνται καὶ σήμερον λεγόμεναι *Συνάγια*, (Συνάφειαι, ἀδελφότητες).

(2) Τοιαῦτα εἶνε πολλά. Σπουδαιότερον πάντων καὶ ἐκτενέστερον εἶνε τὸ ψηφισμα τῆς Βουλῆς καὶ τοῦ Δήμου Συρίων στεφάντων τὸν Σίφιον Ὀνήσανδρον. Ἔτερον εὑρεθὲν ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς αὐλῆς τῆς Μεταμορφώσεως ὑπὲρ τοῦ αὐτοκράτορος Τραϊανοῦ. Ἔτερον ὑπὲρ τῆς Βερενίκης, συζύγου τοῦ Ἀριστοκλέους καὶ θυγατρὸς τοῦ Νικομάχου, ὡς καὶ διάφορα ἐπιτύμβια εὑρεθέντα εἰς διάφορα μέρη τῆς πόλεως, ὧν τινὰ μὲν εὐρίσκονται ἐν τῷ μικρῷ τοῦ Γυμνασίου μουσείῳ, τινὰ δὲ ἐν τῷ ἐν Ἀθήναις ἀρχαιολογικῷ μουσείῳ.

(3) Οἶον τὸ τῆς Νικοκράτης, τὸ τοῦ Ἀμφιέρονος, ἅτινα μετὰ τινος ἐπιγραφῆς τοῦ Φίλιππου εὐρίσκοντο μέχρι τοῦ 1868 ἐν τῷ κατὰ τὴν Ποσειδωνίαν ὁδὸν κήπῳ τοῦ δικηγόρου Κυρ. Ι. Παλαιολόγου. Ἄλλα δὲ ἀνάγλυφα μετ' ἐσθεςμένων γραμμάτων, ὡς καὶ τμήματα ἀγαλμάτων διαφόρων εὐρίσκονται ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ ἐνταῦθα Γυμνασίου (Ἴδε καὶ Πανδῶραν Τόμ. ΙΣΤ. σελ. 537).

υπάρξεως δύο πόλεων, ὅπερ συμφωνεῖ καὶ τῇ τοῦ Ὀμήρου πληροφορίᾳ, ἴδωμεν ἐν συντόμῳ ὅποια τις ἡ πολιτικὴ καὶ φυσιολογικὴ κατάστασις τῆς νήσου κατὰ τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους καὶ τίς ὁ βασιλεὺς τῶν δύο αὐτῆς πόλεων καὶ ὁλοκλήρου τῆς νήσου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Ὁ Βασιλεὺς τῶν Συρίων Κτήσιος.

Γενικαὶ τίτρες παρατηρήσεις περὶ τῆς τότε καταστάσεως τῆς νήσου.

Εἰδήσεις λεπτομερεῖς περὶ τῆς πολιτικῆς καταστάσεως τῶν ἑλληνικῶν πόλεων κατὰ τὴν ὁμηρικὴν ἐποχὴν δὲν ἔχομεν μόνον δὲ ὅσα ἀναφέρει ὁ Ὀμηρος δύνανται νὰ χρησιμεύσωσιν εἰς γνῶσιν τοῦ πολιτικοῦ αὐτῶν βίου· τὰ λοιπὰ συμπληροῦνται ἡ δι' εἰκασιῶν ἡ ἐξ ἀναλογίας ἡ ἐκ τῶν σποράδην εὐρίσκομένων ποῦ καὶ που εἰδήσεων. Ἐν γένει εἰπεῖν πᾶσαι αἱ ἀρχαῖαι ἑλληνικαὶ πόλεις τῆς ἐποχῆς ἐκείνης μοναρχικῶς ἐπολιτεύοντο (1)· γενικὸν κυβερνητικὸν σύστημα πασῶν τῶν πολιτειῶν καθ' ἑκάστας φαίνεται ἡ βασιλεία (2). Τοῦτο βλέπομεν καὶ ἐν τῇ νήσῳ Σύρῳ ἣτις εἶχε βασιλέα ἴδιον, ἰδίαν βουλὴν γερόντων ἀποτελοῦσα μικροσκοπικόν τι καὶ ἀνεξάρτητον βασίλειον

(1) Διονύς. Ἀλικαρν. σελ. 248. Ἑκδ. Τοβ. Στεφ. 1546.

(2) Σχοίμαν. Ἀρχαιολογ.— Ὀμηρ. Ἑλλάς μετάφρ. Ἑλλ. σελ. 36.
« Ἡ βασιλεία, λέγει ὁ Σχοίμανος ἐν τῇ Ὀμηρικῇ αὐτοῦ Ἑλλάδι, νομίζεται θεία Ἰδρυσις· ὁ Ζεὺς ἔθεσεν ἀρχῆθεν τοὺς βασιλεῖς· οὗτοι ἴσανται ὑπὸ τὴν αὐτοῦ ἰδιαιτέραν σκέπην καὶ φροντίδα· κατὰγονται μάλιστα ἀπ' αὐτοῦ ἢ ἀπ' ἄλλων θεῶν, οὗ ἕνεκα διοτρεφέες διογενεῖς ὀνομάζονται καὶ τὸ ἀξίωμα αὐτῶν διαβαίνει κατὰ τὸν νόμον ἀπὸ τοῦ πατρὸς εἰς τὸν υἱόν». Αὐτόθι ἐνθ' ἀνωτέρω— Ἴδε δὲ πλεῖονα ἐν Ἴσορ.— Ἑλλ. Παπαρρ. Τομ. I. Βιβλ. Α' — Smith Λεξικὸν Ἀρχ. μεταφρ. Πανταζῆ ἐν λ.—

Ἐνὸς μόνον βασιλέως τῆς Σύρου διετηρήθη τὸ ὄνομα, τὸ τοῦ Κτησίου. Οὗτος ἦτο υἱὸς τοῦ Ὀρμένου. Ὀρμενοὶ δὲ δύο ἀναφέρονται, ὁ υἱὸς τοῦ Κερκάφου καὶ ἐγγονος Αἰόλου τοῦ Β' ὁ κτίτωρ τοῦ Ὀρμενίου (1) καὶ Τρωαδίτης τις φονευθεὶς ὑπὸ τοῦ Πολυποίτου. Καὶ τοῦ μὲν Τρωαδίτου Ὀρμενίου δὲν ἦτο δευτέρως υἱὸς ὁ βασιλεὺς τῶν Συρίων Κτήσιος· διότι ὁ Ὀρμενος οὗτος ὡς πρόσωπον τοῦ τρωϊκοῦ πολέμου, φονευθὲν μάλιστα ἐν μάχῃ, ἔπρεπε νὰ μνημονευθῇ κέκως ὑπὸ τοῦ ἐγγόνου του Εὐμαίου ἐν τῇ διηγήσει τῶν τυχῶν αὐτοῦ· ἄλλως τε ἀφ' οὗ ἡ καταγωγή τῶν βασιλέων ἦτο ἐκ βασιλέων ἢ εὐγενῶν, ἢ ἡμιθέων, πλείονας ἀξιώσεις βασιλικῆς εὐγενείας ἔχει δευτέρως ὁ Ὀρμενος ὁ υἱὸς τοῦ Κερκάφου (2) καταγομένου ἐκ τῆς οἰκογενείας τοῦ βασιλέως Αἰόλου· τούτου λοιπὸν τοῦ Ὀρμενίου υἱὸς, ὡς φαίνεται, ἦτο ὁ βασιλεὺς τῶν Συρίων Κτήσιος, ὁ καθ' Ὀμηρον ἐπιείκελος ἀθανάτησιν.

Ἐκ τῶν γενικωτέρων περὶ τῆς τότε πολιτικῆς καταστάσεως τῶν Ἑλληνίδων πόλεων ἀρχῶν ὁρμώμενος, παρατηρῶ τὰ ἑξῆς καὶ περὶ τοῦ βασιλέως τῆς Σύρου, περὶ τῶν μεγάρων τοῦ Ὀμήρου δίδει τινὰς εἰδήσεις ὁ Ὀμηρος.

(1) Τὸ Ὀρμένιον κείμενον ἐν Θετταλομαγνησίᾳ ἐπὶ τοῦ Παγαταίου κόλπου, ἦτο καθέδρα τὸ πάλαι μικροῦ τινος βασιλείου τῶν Αἰολέων, μετοικησθέντων ὑστερον εἰς τὴν Δημητριάδα. Ἐπειδὴ εἰδήσεις ἱστορικὰς δὲν ἔχω περὶ τῆς γενεαλογίας τοῦ Κτησίου, δὲν δύναμαι οὐδὲ νὰ εἰκάζω ἐάν ὁ Κτήσιος ἦτο ἐκ τῆς Αἰολικῆς φυλῆς ἦται ἐξ ἧς φυλῆς καὶ οἱ πρόγονοι αὐτοῦ.

(2) Καὶ Κέρκαφοι δύο ἀναφέρονται κατὰ τὴν προϊστορικὴν ἐποχὴν ὁ υἱὸς τοῦ Αἰόλου, καὶ ὁ τοῦ Ἠλίου, βασιλέως τῆς Ρόδου. Τὸ γενεαλογικὸν τοῦτο ζήτημα τοῦ Κτησίου ὡς πρὸς τὸν πρόγονον Κέρκαφον, δὲν θίγω καὶ διὰ τὴν ἑλλειψιν εἰδήσεων καὶ τὴν ἀποφυγὴν εἰκαστῶν δυναμένων νὰ ἐκτανηθῶσι μέχρι τοῦ κύκλου τῆς ἀσφαφέτης μυθολογικῆς ἐποχῆς.

Εναυστόν· ὅτι οἱ βασιλεῖς τῆς ἡρωϊκῆς ἀποχρῆς ἔχον· παρὲν αὐτοῦς βουλήν, ἥτις συνετίθετο ἐκ τῶν ἀρχηγῶν τῶν ἀριστῶν κρατερῶν οἰκῶν, παλαιμένων βουλῇ φέρων· β· σ· υ· λ· ε· ι· ω· τ· ὦ· ν· ἢ· γ· ε· ρ· ὀ· ν· τ· ι· ω· ν· ὅδοι· δι· ὧς· ἐπὶ· τὸ· ποταμόν· ἀπλῶς· συνεβουλεύοντα· μετὰ· τοῦ· βασιλέως,· μάλιστα· ἐν· δαίμονι· πρὸς· καλούμενοι· ὑπ'· αὐτοῦ· (1). Ταῦτα, κατ' ἰδίως τῶν τελευταίων ἐλπίστων γινόμενα ἐν Σόρῳ παρὰ τοῦ βασιλέως Κτησίω· Ἐν τῇ Ὀδυσσεΐᾳ ἡ τροφὸς τοῦ Εὐμαίου

εὗρε ἐνὶ προδόρῳ ἡμὲν δέπα ἡδὲ τραπέζας ἀνθρώπων· δαίτυμόνων, οἷμευπατέρ' ἀμφεπέοντο· θεβαίως ἐν βασιλικοῖς μεγάροις, οἷα τὰ τοῦ Κτησίω, ἄνδρες δαιτυμόνες, οἷτινες, (κατὰ τὸν Εὐμαίον, οἷμευπατέρ' ἀμφεπέοντο, ο,) δὲν ἦσαν ἐκ τῆς τάξεως τῶν σήμερινῶν αὐλικῶν, ἀλλ' οἱ βουληφόροι ἐκεῖνοι, οἷτινες συνεσχέποντο μετὰ τοῦ βασιλέως καὶ μάλιστα κατὰ τὸ εἶθιμον ἐν δαίμονι.

Τὰ μέγαρα τοῦ βασιλέως Κτησίω ἦσαν καθ' Ὀμήρῳ καλὰ καὶ ὑψηρὰ (στ. 424, 454). Ἀλλὰ τὰ ἐπιθέτα ταῦτα συνήθη παρ' Ὀμήρῳ ἐν τῇ ἐξεικονίσει τοιούτων βασιλικῶν δωματίων δὲν δύνανται νὰ μᾶς δώσωσι πιστὴν ἢ λεπτομερεστέραν εἰκόνα αὐτῶν.

Ἐν τοῖς μεγάροις αὐτοῦ ὑπῆρχον δμῶαί (θεραπαινίδες), αἷτινες κατὰ τὴν διήγησιν τοῦ Εὐμαίου, ἀπλήστως ἐθεώρουν τὸν χρύσεον ὄρμον καὶ τὰ ἤλεκτρα, ἀέφεραν εἰς τὸ βασιλικὸν δῶμα πρὸς πώλησιν ὁ πολυδίδρυς φοῖνιξ.

Τὸ ὄνομα τῆς μητρὸς τοῦ Εὐμαίου, ἦτορ τῆς βασιλεύουσας δὲν μνημονεύεται ἐν τῇ ραψῳδίᾳ ταύτῃ τῆς Ὀδυσσεΐας. Ὁ Εὐμαῖος ἀπλῶς ἀναφέρει ὅτι αἱ δμῶαί καὶ ἡ πύργος μετ' ἡρ διαπραγματεύοντο ἐν τῷ μεγάρῳ τὴν ἀγορὰν τοῦ χρυσοῦ ὄρμου καὶ τῶν ἡλέκτρων μετὰ τοῦ φοῖνικος ἐμπόροπειρατοῦ. Ὁ Εὐμαῖος ὁ ἀρπαγείς ἐν νηπιακῇ ἡλικίᾳ ὑπὸ τῶν πειρατῶν φαί-

νεται ὅτι ἦτο ὁ μόνος βασιλόπαις καὶ διάδοχος τοῦ Κτησίου· οὐχ' ἦττον ἡ βασιλικὴ αὐτοῦ καταγωγὴ ἀνεγνωρίζετο καὶ διαρκούσης τῆς ἐν Ἰθάκῃ δουλείας τοῦ ἢ μᾶλλον τῆς ὑπηρεσίας του ἐν ταῖς ιδιοκτησίαις τοῦ Ὀδυσσεύς (1).

Ἐπ' ἴσης ἐκ τῶν γενικωτέρων περὶ διαίρεσεως τοῦ λαοῦ εἰς τάξεις γνώσεων, γνωστὸν ὅτι ὁ λαὸς διεκρίνετο εἰς κρατοῦσαν τάξιν καὶ εἰς ἰδιώτας· διηρεῖτο δὲ κατὰ φ ὕ λ α καὶ κατὰ φ ρ ῆ τ ρ α ς. Οὐδεμίαν λεπτομέρειαν καὶ πληροφορίαν ἔχω περὶ τοιοῦτων διακρίσεων τῶν Συρίων κατὰ τὴν ἡρωϊκὴν ἐποχὴν· τοῦτο μόνον εἶνε γνωστὸν ἐκ τοῦ Ὀμήρου ὅτι ἡ νῆσος εἴχε κυρίως δύο πόλεις, ἴσας ὅπωςδῆποτε κατὰ τε τὸν πληθισμὸν καὶ τὴν ἔκτασιν, διότι οὐδεμίαν ποιεῖ διάκρυσιν αὐτῶν, ἀλλὰ προστίθουσιν ὅτι τὰ πάντα εἶνε διαμεμοιρασμένα ἐξ ἴσου (δ ῖ χ α δ ἔ σ φ ι σ ι π ᾶ ν τ α δ ἔ δ α σ τ α ι) μεταξὺ τῶν δύο τούτων πόλεων, ὧν κοινὸς ἄρχων ἦτο ὁ Κτήσιος. Καὶ ὑλικώτερον δὲ, οὕτως εἰπεῖν, ἡ εἰς δύο διαίρεσις τῆς νήσου παρέμεινε

(1) α Ὁ Εὐμαιος λέγει ὁ Σχοίμανος ἐν τῇ ὁμηρικῇ του Ἑλλάδι, ὅστις πραγματικῶς δὲν ἐγεννήθη δούλος ἀλλ' ἦτο βασιλόπαις, καταντήσας εἰς δουλείαν διὰ Φοινίκων ἀνδραποδιστῶν, φαίνεται ἐνώπιον τοῦ Τηλεμάχου ὡς πατρικὸς μᾶλλον φίλος ἢ δούλος καὶ διηύθυνε τὴν ὑπηρεσίαν του τὴν τοῦ ἀρχισυβάτου, ὅπως ἄρχων ἀνδρῶν (ὄρχαμος ἀνδρῶν. Ὀδ. XV. 418 καὶ ἐξῆς). Κτᾶται δὲ καὶ *peculiam* (χρημάτων) καὶ πρὸς τούτοις ἴδιον δούλον (Ὀδ. XVI. 449) καὶ ἠδύνατο νὰ πιστεύσῃ ὅτι ἂν ὁ Ὀδυσσεὺς οἴκοι ἔμενεν, ἤθελε δώσει αὐτῷ ἴδιον οἶκον καὶ κλῆρον καὶ πολύμνηστον γυναῖκα, πρὸς οἷς πιθανὸν εἶνε νὰ ἐννοηθῇ βεβαίως καὶ ἡ ἀπελευθέρωσις» (Ὀδ. XVI. 62) Σχοίμαν, ἐνθ' ἀνωτέρω. Παρατηρητέον δὲ ὅτι καὶ ὁ συβάτης Εὐμαιος καὶ ὁ βουκόλος Φιλοτίος ὀνομαζόνται διῶι καὶ θεῶι α τούτῃστι προικισμένοι θεοσδότῳ ἱκανότητι, καὶ μόνῃ αὕτῃ ἡ παρατήρησις δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἀπόδειξις τοῦ ὅτι ἡ προσωπικὴ ἱκανότης καὶ ἐν τοῖς κατωτέροις ἐνομιζέτο ἀξία ἀναγνωρίσεως καὶ τιμῆς (Αὐτόθι).

μέχρι τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, διότι καθ' ἃ πιστοποιεῖ ὁ πολυμαθὴς Dela Rocca αἱ διαίρεσεις τοῦ ἐδάφους τῆς νήσου εἰς δύο πόλεις (ἦτοι εἰς περιφερείας τῶν δύο πόλεων, περὶ ὧν λαλεῖ ὁ Ὅμηρος) παρίσταται διὰ τοῦ μέρους ὅπερ σήμερον καλεῖται Μ έ σ α μ ε ρ ι ἂ ἦτοι τοῦ ἐνδοτέρου τῆς νήσου καὶ διὰ τοῦ μέρους τοῦ καλουμένου Ὁ ξ ω μ ε ρ ι ἂ καὶ δι' ἐνὸς τοίχου, ὅστις, κατὰ τὴν παράδοσιν, ἤρχιζεν ἀπὸ τοῦ ἐνὸς μέρους τῆς θαλάσσης καὶ ἐτελεύτα εἰς τὸ ἕτερον διαχωρίζων τὴν νήσον εἰς δύο μέρη. Ἐκτὸς δὲ τῶν δύο τούτων πόλεων ὑπῆρχον πολλὰ κωμοπόλεις (Villages) ὡς μαρτυροῦσιν ἐρείπια κεῖμενα εἰς πολλὰ καὶ διάφορα μέρη τῆς νήσου . . . » (1).

Βεβαίως ἡ πολιτικὴ κατάστασις δὲν παρέμεινεν ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας ἡ αὐτὴ, διότι αἱ βασιλεῖαι βαθμηδὸν κατέπεσαν, ὑποχωροῦσαι πρὸ τῶν δημαρχιῶν ἀφ' ἧς μάλιστα ἐποχῆς αἱ Ἀθηναὶ ἀνιδρύσασαι τὴν δημοκρατίαν κατέστησαν κέντρον πολιτικῆς ζωῆς, ἔδωκαν ὑπόδειγμα βίου ἐλευθέρου καὶ πολιτικωτέρου εἰς τὰς μικρὰς πόλεις καὶ ἰδίως τὰς Κυκλάδας, αἵτινες μεταξὺ τῶν πρώτων ἀπεδέχθησαν τοὺς σωτηρίους θεσμοὺς τῶν Ἀθηναίων.

Οἱ βασιλεῖς τῶν μικροπόλεων τῆς ἡρωϊκῆς ἐποχῆς δὲν ἦσαν πάντοτε πρότυπα ἀγαθῶν πατέρων πρὸς τοὺς λαοὺς αὐτῶν, ἀλλὰ πολλάκις τυραννίσκοι καὶ καταπιεσται, εἰδὸς τι δεσποτῶν ἀπορροφούντων τὸν ἰδρῶτα τοῦ λαοῦ. Τοιοῦτος, φερ' εἰπεῖν, ἦτο ὁ βασιλεὺς τῆς Σερίφου Πολυδεύκης ὅστις διὰ πίεσεως ἐζήτει παρὰ τῶν ὑπηκόων του χρήματα καὶ προΐκας ὅπως τελέσῃ τὸν μετὰ τῆς Δανάης γάμον του (2). Εἰς τὴν τάξιν τῶν τυραννίσκων τούτων δὲν φαίνεται ὅτι ὑπῆγοντο οἱ ἀπλοῖχοι βασιλεῖς τῆς Σύρου, ἦτις εὐτυχῶς πλουσιωτάτῃ τότε εἰς νομάς, σίτον,

(1) Abbé de la Rocca tr. comp. sur les abeilles tom. I. ch II.

(2) Τζέτζης εἰς Λυκόφ. (838 σελ. 823).

αἶνους καὶ ζῶα παρείχεν εὐχερέστερον τὰ μέσα τῆς εὐπορίας εἰς πάντας, πρὸ πάντων δὲ εἰς τὸν βασιλέα.

Ἐρρίθη ἐν τοῖς προηγουμένοις ὅτι ἡ Σύρος παρίσταται κατὰ τὴν ἡρωϊκὴν ἀποχὴν ὡς εὐδαίμων καὶ εὐφορος νῆσος. Τοῦτο, ἑκτός τοῦ ὅτι θαρρήδην κατατίθεται ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου, ἐξηγεῖται καὶ ὑπὸ τῆς ἐτυμολογίας τοῦ ὀνόματος τῆς νήσου, ὅπερ ὡς εἶδομεν φοινικιστὶ σημαίνει εὐδαιμονίαν (Usura) ἢ εὐπορίαν (Usita). Ἡ σημερινὴ ξηρασία τοῦ ἐδάφους δὲν δύναται νὰ διαψύσῃ τὰς ῥητὰς πληροφορίας τοῦ Ὀμήρου καὶ δι' ὅσα ἐξέθεσα ἐν τοῖς προηγουμένοις καὶ δι' ὅσα θέλω ἐκθέσει ἐν πλάτει ἐν διαφόροις τῆς ἱστορίας κεφαλαίοις, ἐνθα θέλει γίνεαι καταληπτὴ ἡ ἐκ τῶν συνεχῶν δηώσεων ἐπελθούσα ξηρασία, μονομυθεύμενη οὕτως εἶπεν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἐνεκα αὐτῶν τούτων τῶν δηώσεων, τῶν ἐρημώσεων καὶ τῶν φυσικῶν ἐπιρροῶν. Αἱ περὶ αἱς ἀλλοιώσεως τοῦ ἐδάφους τῆς Σύρου σκέψεις τοῦ Dela Rocca μοι φαίνονται ὀρθαί· διότι εἶνε πιστευτὸν ὅτι καίτοι τὰ στοιχεῖα τῆς βλαστήσεως ἐλαττοῦνται ἐν τῇ διαδοχῇ τῶν αἰώνων, πᾶ ὅρη καὶ οἱ λόφοι ὅτινες ἦσαν ἄλλοτε κατάφυτοι ἐπιμελουμένης τῆς γεωργίας παρήγαγον ἀφθόνως προϊόντα. Ἀλλὰ τὸ ἔδαφος τοῦτο ἡ μετεβλήθη ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἢ ἀφνιδίως διὰ τῶν βροχῶν καὶ τῶν λοιπῶν φυσικῶν περιστάσεων ἔμεινεν γυμνὸν καὶ ἄγονον. Τινὲς κοιλάδες, μάλιστα αἱ γονιμώτεραι, κατέδειξαν τὴν ἀναστάτωσιν ταύτην καὶ αἱ πεσοῦσαι βροχαὶ περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Dela Rocca, ἡρωτρίασαν τοσοῦτον αὐτὰς, ὥστε οἱ χεῖμαρροι ῥέουσιν σήμερον ὡς ἐν ἀρχικῇ τικ κοίτῃ (1).

Ἀλλ' ἡ μεταβολὴ αὕτη θέλει ἐξηγηθῇ διὰ πολλῶν ἐν τοῖς κατέπικυτον· ὅπερ δὲ εἶνε ἤδη ἐπίκαιρον νὰ ἐκθέσω, τοῦτο συντόμως περιλαμβάνεται ἐν τοῖς ἐξῆς· ἡ μὲν φυσικὴ κατάστασις τότε τῆς νήσου παρέχει ὑμῖν τερπνὴν εἰκόνα νήσου εὐφόρου, ἐδάφους γο-

(1) Dela Rocca αὐτόθι.

νίμου, καλλιεργουμένου ὑπ' ἀνδρῶν φιλοπόνων, ἰδίως δὲ πα-
ράγοντος σίτον καὶ σταφυλὰς, παρέχοντος παχεῖαν βοσκήν εἰς
τὰ ποιμνία, τὸ δὲ κλίμα εὐκραέστατον διατηροῦν τὴν ὑγίαν
τῶν ἀνθρώπων ἐπὶ μακρὸν χρόνον· ἡ δὲ πολιτικὴ καὶ κοινωνι-
κὴ αὐτῆς κατάστασις φέρει τὸν ἀπλοϊκὸν ἐκείνον χαρακτήρα λα-
οῦ εἰρηνικοῦ καὶ φιλοπόνου διοικουμένου ὑπὸ ἄρχοντος ἔχον-
τος τὸν τίτλον βασιλέως, ἀλλὰ βεβαίως διάφορον τοῦ μετέ-
πειτα καὶ σήμερον βασιλικοῦ ἀξιώματος.

Τοιαύτη τις ἡ κατάστασις τῆς νήσου κατὰ τὴν ὁμηρικὴν
ἐποχὴν, πιθανῶς διατηρηθεῖσα μέχρι τῶν παραμονῶν τῶν ἱστο-
ρικῶν λεγομένων χρόνων.

Εἶνε ἀληθές ὅτι ἐν τῶν σκοτεινότερων μερῶν τῆς ἱστορίας
τῆς Σύρου εἶνε τὸ μεταξὺ τῆς ἡρωϊκῆς καὶ ἱστορικῆς ἐποχῆς
διάστημα· τοῦτο ὅμως δὲν εἶνε χάσμα μόνον τῆς ἱστορίας τῆς
νήσου ταύτης ἀλλὰ καὶ πλείστων, ἵνα μὴ εἶπω, ἀπασῶν τῶν
πόλεων καὶ νήσων τῆς Ἑλλάδος. Εὐτυχῶς ὅμως ἐνταῦθα που
παρεμπίπτει φωτίνον τι σημεῖον ἱστορίας καὶ δόξης τῆς νήσου,
ἀρχοῦν ἵνα καταστήσῃ ἀφανῆ πάντα τὰ σποράδην κείμενα ἱστο-
ρικὰ χάσματα.

Εἶνε ὁ Φερεκύδης!

Πρὸ αὐτοῦ ἴδωμεν ἔτι ὅποια ἡ κατάστασις τῆς νήσου κατὰ
τὰς παραμονὰς τῆς γεννήσεώς του, καὶ ὅποια ἡ θρησκευτικὴ
αὐτῆς ἱστορία, ἥτοι οἱ προστάται αὐτῆς θεοί.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Πολιοῦχοι θεοὶ καὶ ναοὶ ἐν Σύρῳ.

Ἡ ἀρχαία Ἑλλάς ἐπίστευεν εἰς τὴν ὑπαρξίν πολλῶν θεῶν,
πρεσβεύουσα ὅτι οὐ μόνον τὰ τῆς φύσεως, οἷον ὁ ἥλιος, ἡ θά-
λασσα, τὰ ὄρη, ἀλλὰ καὶ ἡ γεωργία καὶ ἡ θήρα καὶ τὸ κάλλος
καὶ ἡ βία καὶ ἐν γένει εἰπεῖν καὶ αἱ ἀρεταὶ καὶ αἱ τέχναι καὶ τὰ

ἀνθρώπινα πάθη ἐπροσωποποιοῦντο καὶ ἐλατρεύοντο ὡς ἀνθρώπομορφα ὄντα. Ἐντεῦθεν ἡ ποικιλία καὶ ἡ εἰδικότης τῶν θεῶν. Ἐκάστη πόλις εἶχεν ἰδίους πολιούχους θεοὺς προστάτας αὐτῆς, τῶν θαλασσῶν τῆς, ἐὰν ἦτο παραλία, τῶν δασῶν τῆς, ἂν εἶχε τοιαῦτα καὶ οὕτω καθεξῆς.

Ἐξεταστέον λοιπὸν τίνες οἱ πολιούχοι τῶν Συρίων θεοὶ καὶ τίνες οἱ ναοὶ αὐτῶν ἐν τῇ νήσῳ. Βεβαίως τὸ μέρος τοῦτο τῆς ἱστορίας τῆς νήσου δὲν εἶνε τὸ φωτεινότερον πάντων· διότι ἐν ἐλλείψει ἀψευδῶν μαρτυριῶν θέλει γίνεαι χρήσις ἄλλων μέσων, δι' ὧν δυνάμεθα νὰ προσεγγίσωμεν τὴν ἱστορικὴν ἀλήθειαν.

Ἐν πρώτοις παρατηρῶ ὅτι οἱ προστάται τῆς νήσου θεοὶ εἶνε, γενικῶς εἰπεῖν, οἱ προστάται θεοὶ τῆς ποιμενικῆς καὶ γεωργίας, θεοὶ τῆς εὐφορίας, τῆς γονιμότητος καὶ τῆς εὐπορίας.

Τοιούτους δ' ἐννοῶ τὸν Π ἄ ν α, τὴν Δ ἡ μ ῆ τ ρ α, τὴν Ἀ ρ τ έ μ ι δ α, τὸν Β ά κ χ ο ν καὶ Ἐ ρ μ ῆ ν παριστανομένους ἐν τοῖς νομίσμασι τῶν Συρίων μετὰ τῶν συμβόλων αὐτῶν, οἷον τῆς αἰ γ ὅ ς, τοῦ σ τ ά χ υ ο ς, τῆς σ τ α φ υ λ ῆ ς, τοῦ π ά ν θ η ρ ο ς, τοῦ φ ο ί ν ι κ ο ς, τοῦ κ ι σ σ ο ὕ, τοῦ κ α λ ά μ ο υ καὶ λοιπῶν συμβόλων τῆς εὐπόρου καὶ εὐθύμου ζωῆς, ἐν οἷς καὶ Σά τ υ ρ ο ν ἐστεμμένον. Οἱ πολιούχοι δὲ οὗτοι θεοὶ καὶ τὰ σύμβολα αὐτῶν εἰσὶ νέα ἀπόδειξις τῆς τότε εὐδαίμονος τῆς νήσου καταστάσεως, διότι πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐνδεικνύουσι καὶ ταῦτα ὅτι ἡ νῆσος αὕτη ἐπιδιοθεῖσα εἰς τὴν τοπικὴν αὐτῆς εὐημερίαν εἶχε πολιούχους θεοὺς τοὺς εἰρηνικωτέρους καὶ εὐθυμοτέρους τῆς ἀρχαίας θεολογίας.

Π ά ν. Ἀρχαιότατος πάντων τῶν πολιούχων τῆς νήσου θεῶν μοὶ φαίνεται ὁ Π ά ν, θεὸς καὶ προσάτης τῶν ὀρέων, τῶν ποιμνίων, τῶν κυνηγῶν, τῶν ποιμένων, τῶν σπηλαίων, τῶν σκοπέλων καὶ ἀρχηγὸς τῶν Νυμφῶν ἐξ οὗ καὶ Νυμφαγέτης ἐκαλεῖτο. Μολονότι δὲν εἶνε ἐξηκριδωμένη ἡ γέννησίς του (1), οὔτε ἀναγκαία

(1) Παράβ. Ὠγουγιαν Στρυγερ. Τομ. I. Βιβ. Γ. ἐνθα Σχολ. Θεοκρ.

μοι φαίνεται ἡ περὶ ταύτην χρονοτριβὴ καὶ συζήτησις, εἶνε οὐχ' ἥττον γνωστὸν ὅτι θεωρεῖται εἰς τῶν ἀρχαιοτάτων θεῶν, σύγχρονος τοῦ Ὀσίριδος κατὰ Διόδωρον καὶ εἰς τῶν πρώτων ὀκτώ θεῶν τῶν Αἰγυπτίων, καθ' Ἡρόδοτον.

Ἡ λατρεία αὐτοῦ πιθανώτατα μετηνέχθη εἰς Σύρον ὑπὸ τῶν πρώτων ἀποίκων Φοινίκων· ἐν τῷ ἀρχαιότερῳ δὲ τῶν νομισμάτων τῆς Σύρου παρίσταται ὁ Πᾶν πωγωνοφόρος καὶ μετὰ κεράτων ἐπὶ τοῦ μετώπου· ὅπισθεν τοῦ ἰδίου νομίσματος παρίσταται μία αἰξ ὀρθία ἐστραμμένη πρὸς ἀριστεράν, ἐμπροσθεν δὲ αὐτῆς εἰς στάχυς (1). Καὶ εἰς ἕτερον δὲ νόμισμα τῶν Συρίων παρίσταται κεφαλὴ πωγωνοφόρος καὶ κερασφόρος ἐξωσμένη καλᾶμῳ, ὅπισθεν δὲ αὐτῆς αἰξ βαδίζουσα πρὸς δεξιάν καὶ ἔχουσα στάχυν πρὸ αὐτῆς μετὰ σφαιριδίου καὶ περὶ αὐτὴν τὴν λέξιν ΣΥΡΙ...

Ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων λοιπὸν νομισμάτων μαρτυρεῖται ὅτι προστάτης τῆς νήσου θεὸς κατὰ τὴν παλαιτάτην ἐποχὴν ἦτο ὁ Πᾶν, καὶ σύμβολα τῆς νήσου ἡ αἰξ καὶ ὁ στάχυς, ὡς κατάδηλον γενήσεται καί ἐν τοῖς παρατιθεμένοις νομίσμασιν. Οὐδὲν ὁμῶς ἔχνος ἡ μαρτύριον περὶ ἀρχαίου ἐν Σύρῳ ναοῦ τοῦ Πανὸς ἡδυνήτην ν' ἀνεύρω, ἀλλ' ὀνοματοθεσία τις μοι ἔδωκε νύξιν περὶ ὑπάρξεως ἱεροῦ τοῦ Πανὸς ἐν Σύρῳ. Πρὸ πάντων ὁμῶς παρατηρητέον ὅτι ὁ ἀπλοϊκὸς οὗτος θεὸς, ἔνεκα τῆς φύσεώς του καὶ τῆς παλαιότητος καὶ ἂν εἶχε ναοὺς ἐν Σύρῳ οὗτοι θὰ ἦσαν

Ζ'. 109 καὶ Α'. 3 καὶ 123 — Ἀπολλόδ. Α'. δ'. I. Γυράλδ. Σύντ. Γ'. ε. 454 — Δοῦρις Σάμιος παρὰ Τζέτζη ἐν Λυκόφρ. 772 — Ἐπιμενίδ. παρὰ Ναταλ. Ε'. στ'. Ὅμηρ. Ὑμν. εἰς Πᾶνα 34 ἐν ὑποθ. — Πινδάρ. Πυθ. — Λουκιαν. Δ'. δ'. Κ β'. — Νόνου Διονυσιακ. Δ'. 87 Ἰων. 323 — Κοντογ. Μυθολογ. ἐν Πανί.

(1) Ἴδε τὸ περὶ νομισμάτων κεφάλαιον τῆς παρουσίας συγγραφῆς. Τὸ δὲ περὶ τοῦ λόγος νόμισμα περιγράφεται οὕτως ἐν τῇ τοῦ Mionnet συλλογῇ ὑπ' ἀρ. I. τῶν νομισμ. Σύρου

ἄσκημα οἰκοδομήματα· διότι κατὰ τὴν ἀρχαιοτάτην ἐποχὴν ὅλοι σχεδὸν οἱ ναοὶ τῶν Ἑλλήνων ἦσαν ἐκ ξύλου, μάλιστα κατὰ τὸν ἀρχαιομαθὴ Smith κυρίως ἐχρησίμευον ὡς ναοὶ οἱ λεγόμενοι σ η κ ο ι, οἵτινες πιθανῶς ἦσαν δένδρα κοῖλα κατ' ἀρχάς ἐν οἷς τὸ εἶδωλον τοῦ θεοῦ ἢ ἥρωος ἐτίθετο ὡς ἐν παστῶ (1).

Τοιοῦτοι σηκοὶ ἢ μέρη ἱερὰ τῷ Πανὶ πιθανώτατα ὑπῆρχον ἐν Σύρῳ, ἰδίως δὲ ἐν τῷ βορείῳ μέρει τῆς νήσου ἐν τῇ θέσει Κάμπῳ, μεταξὺ Σάν Μιχάλη καὶ Γραμμάτων, ἐν τῇ Π α ν α υ λ ῖ α, ἐνθα κατὰ τὰς παραδόσεις τῶν γηραιότερων χωρικῶν συνηθροίζοντο τὰ ποιμνία καὶ ἡϋλουν οἱ ποιμένες. Ἡ ὀνομασία αὕτη, ἐτυμολογούμενη ἐκ τοῦ Π ἄ ν καὶ α ὑ λ ὶ σ, καὶ ἡ περὶ ἀρχαίου ποιμνιοστασίου ἐνταῦθα παράδοσις τεκμηριοῖ τὴν ὑπαρξιν αὐτοῦ ἱεροῦ τοῦ Πανός, ἢ τουλάχιστον μέρους εἰς ὃ συναθροίζοντο οἱ ποιμένες ἡϋλουν· ἀναμφιβόλως δὲ τοιαῦτα μέρη ἐθεωροῦντο προσφιλέστατα καὶ ἐπικαιρώτατα πρὸς λατρείαν τοῦ Πανός, θεοῦ ἀρεσκομένου εἰς τὸν αὐλόν, ὃν καὶ ἐφεῦρεν.

Ἡ ἐν τοῖς νομίσμασι τῶν Συρίων παρισταμένη αἰξ ἴσως δὲν ἐτέθη ἀπλῶς μόνον ὡς σύμβολον τῆς ποιμενικῆς ζωῆς ἀλλ' εἶχε καὶ σχέσιν τινα πρὸς τὸν Πᾶνα, ὅστις, κατὰ τὴν μυθολογίαν, ἔλαβεν εἰς γυναῖκα τὴν Αἶγα. Τὴν μυθοπλαστίαν ταύτην παρέστησαν πιθανὸν οἱ Σύριοι, συνδέσαντες τὴν μυθολογικὴν Αἶγα μετὰ τῆς δι' αἰγὸς συμβολικῆς παραστάσεως τῆς εὐφορίας καὶ ποιμενικῆς ζωῆς (2).

(1) Πανσαν. Ε. 20 3, 16. 1. Η'. 10. 2. — Smith ἐν λείξῃ — 'Ποισίδ. Ἀποσπ. 54 ἐκδ. Goetling Σχολιαστ. Σοφοκλ. Τραγίν. 1109.

(2) Καὶ ἡ ὀνομασία τοῦ ὄρους καὶ τῆς πηγῆς Σύριγγος δύναιται νὰ δώσῃ χώραν εἰς νέας εἰκασίας. Κατὰ τὴν μυθολογίαν ἡ νόμφη Σύριγξ φεύγουσα τὸν ἐρώμενον Πᾶνα μετεμορφώθη εἰς κάλαμον, ὅστις πιεζόμενος ὑπὸ τῶν περιπτύξεων τοῦ ἀπληπισμένου Πανός ἐξέπαιπέ τινα συργμόν, ἐξ οὗ κατεσκευάσθη ὁ αὐλὸς Σύριγξ. Ἐπειδὴ εἶνε πλὴν μὴρ ἡ εἰκασία ὅτι καὶ ἡ θέσις Σύριγγας ἔλαβε τὴν ὀνομασίαν ἐκ τῆς

Δήμητρα. Περί χρόνους άγνώστους εισήχθη και επεκράτησεν έν Σύρω ή λατρεία της Δήμητρος, παρασταθείσα έν τρισί διασωθείσι νομίμασι τών Συρίων, ώς ή πολιοῦχος τών Συρίων θεά. Θέλομεν ιδεί έν τῷ περι νομισμάτων κεφαλαίῳ ότι έκ τών δώδεκα νομισμάτων τών κοπέντων επί της αὐτονομίας τών Συρίων, ήτοι πολύ πρό της βωμαϊκής κατακτήσεως, τρία φέρουσι τήν Δήμητρα μετά τών συμβόλων τοῦ στάχυος, τινά δέ αὐτῶν διατηροῦσι και τήν αἶγα, λείψανον της προγενεστέρας πιθανῶς λατρείας τοῦ προστάτου της νήσου Πανός.

Και εις τὰ τρία ταῦτα νομίματα τών Συρίων ή κεφαλή της Δήμητρος εἰκονίζεται ἐστραμμένη πρὸς δεξιάν, μία δέ ἐστεμμένη στάχεσι, ὅπισθεν δέ τών νομισμάτων ὑπάρχει στάχυς, ή αἶξ και τὰ γράμματα ΣΥΡΙΩΝ. Ἀλλ' ἐκτὸς τών μονήμων τούτων χαλκίων μαρτυρίων περι της έν Σύρω λατρείας της Δήμητρος διεσώθη ἐπίγραμμα πληροφοροῦν ότι ὑπῆρχεν ναὸς της Δήμητρος. Τεκμαίρεται δέ ότι ή λατρεία της θεᾶς ταύτης προσάτιδος τών Συρίων διετερείτο ἀπὸ παλαιωτάτων χρόνων, ώς ἐξάγεται έκ της διαφόρου ἐποχῆς τών νομισμάτων ἀποδεικνύει δέ και ή λατρεία της θεᾶς ταύτης τών καρπῶν, ιδίως τοῦ σίτου και τών γεννημάτων ότι ή νήσος ήτο εὐφορος και γόνιμος εις τὰ προϊόντα ἐκεῖνα της γῆς, δι' ὃ Ὁμηρος ὠνόμασεν αὐτήν πολύπυρον, οἶνοπληθῆ, εὐβοτον και εὐμηλον.

ἀναμνήσεως τοῦ περι Σύριγγος μύθου, ἀποδεκτὴ μᾶλλον φαίνεται ή γνώμη, καθ' ἣν ὠνομάσθη οὕτως ή θέσις μᾶλλον έκ της πηγῆς, ήτις ἀναθίδει τὸ ὕδωρ ὡς διὰ σωλῆνος, ή έκ τοῦ ποιμενικοῦ πνευστικοῦ ὀργάνου Σύριγγος ή ἄλλου τινος μυθολογήματος.

Τὸ ὕδωρ της Σύριγγος εἶνε ἄριστον και ὑγιεινότατον και φημίζεται ὡς μεταλλικὸν ὕδωρ και πρωτεῦον κατὰ τε τήν διαύγειαν και τὰ συστατικά αὐτοῦ στοιχεῖα πάντων τῶν ἄλλων, ἐξ οὗ και τὸ δημῶδες τῶν Συρίων ἄσμα:

Νᾶ'χα νερὸ τοῦ Σύριγγα, σταφύλι' ἀπὸ τὰ Χροῦσα

Κ' ἔνα κλωνι βασιλικὸ ἀπὸ τὴν Κυπεροῦσσα.

Ἐκ τινος ψηφίσματος τῆς Βουλῆς καὶ τοῦ Δήμου Συρίων, εὐρισκομένου ἤδη ἐν τῷ ἀρχαιολογικῷ μουσεῖῳ τῶν Ἀθηνῶν, γίνεται γνωστὸν ὅτι ὑπῆρχεν ἐν Σύρῳ ναὸς τῆς Δ ἡ μ η τ ρ ο ς καὶ Κ ό ρ η ς, ἐν ᾧ διετέλει ἱερεία ἡ Βερενίκη Νεικομάχου, γυνὴ Ἀριστοτέλους τοῦ Ἰσιδώρου. Τοῦ ψηφίσματος τούτου, ὅπερ καταχωρήσω ὁλόκληρον ἐν τῷ περὶ ψηφισμάτων τῆς Βουλῆς καὶ τοῦ Δήμου Συρίων μέρει τῆς ἱστορίας, παρατίθηναι ἐνταῦθα τοὺς ἐξῆς στίχους σχετικούς πρὸς τὰ περὶ ναοῦ τῆς Δήμητρος λεγόμενα.

ΕΔΟ ... Η ΒΟΥΛΗ ΚΑΙ ΤΩ ΔΗΜΩ
ΠΡΥΤΑΝΕΩΝ ΓΝΩΥΜΗ.
ΕΠΕΙΔΗ ΒΕΡΕΝΕΙΚΗ ΝΕΙΚΟΜΑΧΟΥ
ΕΙΕΡΕΙΑ ΤΕ ΚΑΤΑΣΤΑΘΕΙΞΑ ΤΩΝ
ΟΥΡΑΝΙΩΝ ΘΕΩΝ
ΔΗΜΗΤΡΟΣ ΚΑΙ ΚΟΡΗΣ ΤΩΝ ΞΕΜΝΟΤΑΤΩΝ (1)

Πλείονα περὶ τῆς ἱερείας ταύτης καὶ τοῦ ναοῦ τῆς Δήμητρος ἀκαιρον νὰ εἶπω ἐνταῦθα, διότι ἐκ τε τῶν γραμμάτων καὶ τοῦ ὕφους τοῦ ψηφίσματος φαίνεται ὅτι ἐψηφίσθη ἐν ἐποχῇ μεταγενεστέρᾳ, ἥτοι κατὰ τοὺς ῥωμαϊκοὺς χρόνους· θέλομεν δὲ ἰδεῖ ὅτι κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἐν Σύρῳ ἡ ἐπικρατοῦσα μὲν λατρεία ἐπισήμως ἦτο ἡ τῶν Καβείρων καὶ Διοσκούρων, διετηρεῖτο δὲ καὶ ἐσχετιζετό πως μετ' αὐτῆς καὶ ἡ τῆς Δήμητρος.

Κ ά β ε ι ρ ο ι. Ἐν τῶν νομισμάτων τῆς Σύρου τὸ παριστάν ἀφ' ἑνὸς τὴν Δήμητρα σταχυοφόρον, ἀφ' ἑτέρου δὲ τοὺς θεοὺς Κ α β ε ί ρ ο υ ς ἔχοντας ἄνωθεν αὐτῶν ἀστέρα καὶ κρατοῦντας δόρυ, ἀμφοτέρους δὲ κειμένους ἐντὸς δαφνίνου κύκλου καὶ

(1) Διὰ τοῦ πολυτίμου τούτου ψηφίσματος α στεφανοῖ ὁ Δῆμος ὁ Συρίων Βερενείκην Νεικομάχου χρυσῷ στεφάνῳ ἀρετῆς ἕνεκα καὶ εὐνοίας τῆς εἰς αὐτήν. Ἴδε τὸ σχετικὸν κεφάλαιον τῆς ἱστορ. ταύτης.

πέριξ τῶν γραμμάτων **ΞΥΡΙΩΝ ΘΕΩΝ ΚΑΒΕΙΡΩΝ**, δίδει ὑμῖν νύξιν περὶ τῆς ἀρχαίας εἰσαγωγῆς τῆς λατρείας τῶν θεῶν τούτων ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ. Τὸ ἀργυροῦν τοῦτο νόμισμα ἴσως τὸ μεγαλύτερον τῶν νομισμάτων τῶν Συρίων, (μεγέθους 9 1/2 κατὰ τὴν κλίμακα τοῦ νομισματολόγου Mionnet γενομένην δεκτὴν παρὰ πάντων τῶν νομισματολόγων) φέρον πρὸς τοῖς ἄλλοις μονόγραμμά τι παρεμφερές πρὸς τὴν λεγομένην πεντάλφαν, εἶνε ἄξιον παρατηρήσεως καὶ μελέτης. Ἀλλὰ τὸ ἐνδιαφέρον ἡμᾶς ἐνταῦθα εἶνε ἡ πληροφορία ἣν μᾶς δίδει ὅτι ἡ λατρεία τῶν Καβείρων, θεῶν αἰγυπτιακῆς καταγωγῆς, συνυπῆρχε μετὰ τῆς τῆς Δήμητρος. Θέλομεν δὲ ἰδεῖ ὅτι ἡ λατρεία τῶν Καβείρων ἦτο ἡ διαρκεστέρα ἐν Σύρῳ, παραταθεῖσα καὶ μετὰ τὸν χριστιανισμόν, διότι εἰς δεκατρία νομίσματα τῶν Συρίων κοπέντα κατὰ τὴν ῥωμαϊκὴν κατάκτησιν πρὸς τιμὴν τῶν ῥωμαίων αὐτοκρατόρων ὑπάρχουν τὰ γράμματα **ΞΥΡΙΩΝ ΚΑΒΙΡΩ** . . τινὰ μὲν ἀκέραια, τινὰ δὲ κεκολωβομένα, ἀλλὰ πάντα ταῦτα διακρινόμενα ὅπωςδῆποτε καὶ συμπληρούμενα ἐκ τῶν ἐφ' ἑαυτῶν πρὸς ἀνάγνωσιν τῆς λέξεως **ΚΑΒΕΙΡΩΝ**.

Πρὸς τούτοις σημειωτέον ὅτι κατ' ἀρχαίαν παράδοσιν δημοσιευθεῖσαν μάλιστα, ἡ ἐν τῇ νήσῳ τοποθεσία **Καβείρι** διατηρεῖται ἐκ παλαιῶν χρόνων καὶ πιθανῶς ἔλαβε τὸ ὄνομα ἐκ τινος ἱεροῦ τῶν θεῶν Καβείρων, ὅπερ ἐγὼ τουλάχιστον δὲν εὐρίσκω ἄλογον ἢ ἀδύνατον, διότι, ὡς θέλω ἀποδείξει, ἡ λατρεία τῶν Καβείρων ἦτο ἡ διαρκῶς ἐπικρατήσασα ἐν Σύρῳ ἐπὶ τῶν ῥωμαϊκῶν χρόνων καὶ μέχρι πιθανῶς τῶν Βυζαντινῶν.

Μολονότι ἐν τῷ καταλλήλῳ μέρει θέλω ἐκθέσει ὅποιοι τινες οἱ μυστηριώδεις οὗτοι θεοὶ καὶ ἡ λατρεία αὐτῶν, συντόμως παρατιθῆμι ἐνταῦθα ὅτι καὶ ἡ ἀρχὴ καὶ ὁ τρόπος τῆς λατρείας αὐτῶν εἶνε τὸ σκοτεινότερον καὶ ἀγνωστότατον κεφάλαιον τῆς ἀρχαίας θεολογίας καὶ ἀρχαιολογίας (6). Τὸ ἱστορικῶς γνωστὸν

(6) Ὁγυγία Σταγ. Τομ. Β'. Βιβλ. ΣΤ'.

περὶ τούτων εἶνε ὅτι ἦσαν δύο ἢ τρεῖς μυστηριώδεις δαίμονες, ὧν ἡ λατρεία ἐκ τῆς Αἰγύπτου μετηνέχθη κατὰ πρῶτον διὰ τῶν Πελασγῶν εἰς Σαμοθράκην, ἦσαν δὲ εἰδός τι πριάπων καὶ μάγων ἢ μάντεων. Καὶ κατὰ μὲν τὸν Φερεκύδην, Ἡρόδοτον καὶ Νόννον ἦσαν ἀρχαιότατοι θεοὶ τῶν Αἰγυπτίων, κατὰ δὲ τὸν Ἀκουσίλαον ἀπόγονοι τοῦ Ἡφαίστου· κατὰ τὴν θεολογίαν ὅμως τῶν Φοινίκων Κάβειροι καὶ Διόσκουροι ἐθεωροῦντο οἱ υἱοὶ τοῦ Σηδύκ (1). Λεπτομερέστερον περὶ τούτων ποιήσω λόγον ἐν τῇ ῥωμαϊκῇ ἐποχῇ· ἐνταῦθα ἀπλῶς γίνεται γνωστὸν ὅτι ἡ λατρεία τῶν Καβείρων ἐν Σύρῳ ἢ τοσοῦτον διαρκέσασα, ἀρχαιότατα εἰσήχθη εἰς αὐτήν.

Ποσειδῶν καὶ Ἀμφιτρίτη. Τὸ ἐξῆς ἐπίγραμμα ἀνευρεθὲν σῶον ἐν τῇ νοτιανατολικῇ παραλίᾳ τῆς νήσου μαρτυρεῖ ἀριδῆλως ὅτι ὑπῆρχε ναὸς τοῦ **ΠΟΞΕΙΔΩΝΟΣ ΑΞΦΑΛΕΙΟΥ**.

**ΕΠΙ ΙΕΡΕΩΣ ΝΙΚΑΓΟΡΟΥ
ΤΟ ΚΟΙΝΟΝ ΤΩΝ ΕΡΑΝΙΣΤΩΝ
ΩΝ ΗΡΧΕΡΑΝΙΖΕ ΜΑΡΩΝ
ΠΟΞΕΙΔΩΝΙ ΚΑΙ ΑΜΦΙΤΡΙΤΕΙ.**

Τὸ τετράστιχον τοῦτο ἐπίγραμμα δίδει χώραν εἰς τινὰς βασίμους πληροφορίας περὶ τοῦ ναοῦ τούτου· διότι, ὡς βλέπομεν, διέσωσε καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἱερέως **Νικαγόρου** καὶ τὸ τοῦ ἀρχιερανοστοῦ **Μάρωνος**.

Οἱ Σύριοι καὶ ὡς ἐκ τῆς γεωγραφικῆς θέσεως τῆς νήσου καὶ ὡς ἐκ τῶν πρώτων ἀποίκων, τῶν Φοινίκων, οἵτινες πρῶτοι ἐπεδόθησαν εἰς τὴν ναυτιλίαν ὡς ἔμποροι ἢ πειραταὶ, ἐπόμενον ἦτο νὰ ἰδρῦσωσιν ἰδίᾳ ναὸν τῷ θεῷ τῶν θαλασσῶν **Ποσειδῶνι** καὶ τῇ **Ἀμφιτρίτῃ**, θυγατρὶ τοῦ **Νηρέως** καὶ γυναικὶ τοῦ **Ποσειδῶνος**. Εἰδομεν δὲ ὅτι οὐ μόνον ἱερόν τοῦ **Ποσειδῶ-**

(1) Αυτόθι Ἡρόδ. θαλ. 37— Νόν. Διον. ἰδ'. 19— Στραβ. Γ'. 446 472— Γυράλδ. Συντ. Β'. 23 καὶ Φερεκ. παρ' αὐτῷ Seld Συντ. 4.

νος ὑπῆρχε ἀλλὰ καὶ τὸ μέρος ἐκεῖνο εἰς ὃ ἔκειτο ἡ ἑτέρα τῶν δύο τῆς Σύρου πόλεων διὰ τοῦ ὀνόματος **Ποσειδεῖα** ἐκαλεῖτο καὶ τοῦτο διετήρησε μέχρι σήμερον. Εἰκάζεται ὅτι τὸ ἐν τῷ ἐπιγράμματι **KOINON ΤΩΝ ΕΡΑΝΙΚΤΩΝ** ἐννοεῖ τοὺς ναυτικούς νησιῶτας, σύλλογόν τινα ἢ ἀδελφότητα ναυτικῶν, οἵτινες ἀνίδρυσαν ἢ διετήρουν τὸ ἱερὸν τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τῆς Ἀμφιτρίτης.

Ἐρανισταὶ δὲ ἦσαν οἱ πρὸς ἀγαθοποιητικούς ἢ συμπεσιαστούς σκοποὺς ἐνούμενοι ἢ δι' ἀμφοτέρα. Τὸ ἐπίγραμμα τοῦτο ἐνὸς ἐρανάρχου διετήρησε τὸ ὄνομα, τὸ τοῦ Μάρωνος, ἀναλογοῦντος ὅπως οὖν πρὸς τοὺς ἐπιτρόπους καὶ ἰδρυτὰς τῶν νῦν ἐκκλησιῶν, ἔχοντος ὁμως εὐρυτέραν δικαιοδοσίαν. Ἐν οὐδενὶ τῶν τεσσαράκοντα διασωθέντων νομισμάτων τῆς Σύρου παρίσταται ὁ Ποσειδῶν· ἐμονιμοποιήθη δὲ, οὕτως εἰπεῖν, ἡ ἀνάμνησις τῆς λατρείας καὶ τοῦ ναοῦ τοῦ Ποσειδῶνος διὰ τοῦ ἐπιγράμματος τούτου καὶ διὰ τῆς ὀνομασίας **Ποσειδεῖον**· ἐπειδὴ ὁμως τὸ μέχρι σήμερον διατηρηθὲν ὄνομα τῆς θέσεως ταύτης, πληθυντικῶς προφέρεται **Ποσειδεῖα**, δύναται τις νὰ εἰκάσῃ ὅτι οὐχὶ εἷς, ἀλλ' ἴσως πλείονες τοῦ ἐνὸς ἦσαν ἐκεῖ ναοὶ τοῦ Ποσειδῶνος. Τοῦτο εἶνε ὁμως ἀπλήρεια, ἐν ᾧ περὶ ὑπάρξεως ἱεροῦ τοῦ Ποσειδῶνος ὑπάρχει πεποίησις.

Ἀσκληπιεῖον. Ἰπερθεὶς τοῦ ναυπηγείου, ἐνθα ἐσχηματίσθη ἡ νέα συνοικία ἀνεσχάφησαν κατὰ τὸ 1838 τμήματά τινα μαρμαρίνων ἐρειπίων· ἐπειδὴ ἡ θέσις αὕτη διετήρησε τὴν ὀνομασίαν ἐκ παλαιῶν χρόνων **Ἐκκληπί**, τεκμαίρεται ὅτι ἐνταῦθα ὑπῆρχεν ἱερὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ (**ἈἘκκληπί-Εἰον**)· διότι ἄλλως ἡ ὀνομασία δισεξήγητος πολλῷ μᾶλλον καθότι ἄλλοθεν δὲν δύναται νὰ ἐξαχθῇ ἡ ἐτυμολογία τῆς. Ἀλλ' ἡ ὀνομασία καὶ τὰ ἐκεῖ ἀνευρεθέντα ἐρείπια ἀρκοῦσιν ὅπως ἐνδείξωσιν τὴν ἐκεῖ ὑπαρξιν **Ἀσκληπιεῖου**, ἤτοι ἱεροῦ ἢ ἁλσους τοῦ Ἀσκληπιοῦ, ἡ τέλος μέρους ἐν ᾧ ἐνοση-

λεύοντο οἱ Σύριοι ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ θεοῦ τῆς ὑγείας.

Περὶ τῆς λατρείας καὶ τῶν ἐν Σύρῳ ναῶν τῆς Ἀρτέμιδος τοῦ Διὸς, τοῦ Βάκχου καὶ Ἑρμοῦ ἀλλαχοῦ τῆς παρουσίας συγγραφῆς θέλω ποιῆσαι τὸν προσήκοντα λόγον καὶ ἐκθέσει τινὰς εἰκασίας περὶ αὐτῶν καὶ τῶν συμβόλων τῆς νήσου· ἐκεῖ θέλομεν ἰδεῖ ὅτι κατὰ περίεργον σύμπτωσιν τὰ τελευταῖα σύμβολα τῶν Συρίων ἦσαν ὁ Ἑρμῆς μετὰ τὸν κηρυκεῖον καὶ ἡ μέλισσα. Αὐτὰ δὲ ταῦτα εἶνε τὰ σύμβολα τῶν δύο σήμερον δῆμων, ἥτοι ὁ Ἑρμῆς καὶ τὸ κηρύκειον τοῦ δήμου Ἑρμοπολέως καὶ ἡ μέλισσα τοῦ δήμου Σύρου.

Ἐνταῦθα κλείω τὸ περὶ τῆς κατὰ τὴν προῖστορικὴν ἐποχὴν Σύρου μέρος τῆς ἱστορίας· αὐτὴ δὲ αὕτη ἡ λέξις δύναται νὰ δικαιολογήσῃ τὴν τε συντομίαν καὶ τὸ ἐνιαχοῦ χασματώδες τῆς ἱστορίας· διότι πρὸ τῆς α'. Ὀλυμπιάδος ἦτοι πρὸ τοῦ ὀγδόου πρὸ Χριστοῦ αἰῶνος ἡ ἱστορία οὐ μόνον τῆς μικρᾶς ταύτης νήσου, ἀλλὰ συμπάσης τῆς Ἑλλάδος περιπεπλεγμένη οὔσα μετὰ μύθων, μὴ μονιμοποιηθεῖσα τότε διὰ τῆς γραφῆς, (καθ' ὅσον οἱ Ἕλληνες μόλις κατὰ τὴν ἕκτην ἑκατονταετηρίδα ἤρχισαν νὰ γράφωσιν εἰς πεζὸν λόγον, τοῦ Συρίου Φερεκύδους πρώτου γράψαντος), δὲν δύναται νὰ ἐξακριβωθῇ λεπτομερῶς, οὐδὲ νὰ συμπληρωθῇ ἐν τισιν ἄλλως ἢ εἰς εἰκασιῶν βασιζομένων ἐπὶ τῶν σποράδην ἔρριμμένων εἰδήσεων ἐκ μνημείων, ποιημάτων καὶ ποικίλων ἄλλων βοθημάτων.

Εἶδομεν ἐν τοῖς προηγουμένοις, μετὰ γενικὰς τινὰς περὶ Κυκλάδων παρατηρήσεις ὁποῖοι οἱ πρῶτοι τῆς Σύρου ἄποικοι, ὁποῖα ἡ νῆσος γεωγραφικῶς καὶ γεωλογικῶς, πόθεν τὸ ὄνομα αὐτῆς καὶ ποῖα ἡ ἐτυμολογία του, ὁποῖα ἡ κατὰστασις τῆς νήσου κατὰ τὴν ὀμηρικὴν ἰδίαν ἐποχὴν, ἥτοι ποῖαι καὶ ποῦ ἔκειντο αἱ δύο αὐτῆς πόλεις, ποῖος ὁ καθ' Ὀμηρον βασιλεὺς αὐτῶν καὶ ἐν γένει ὁποῖα ἡ πολιτικὴ καὶ φυσιολογικὴ κατάστασις καὶ οἱ πολιτοῦχοι αὐτῆς θεοί. Οὕτω δὲ ἐφ' ὅσον ἦτο ἐφικτὸν, μαθόντες τὰ τῆς νήσου ταύτης κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύ-

την ἐφθάσαμεν ἤδη εἰς τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους, οἵτινες ἄρχονται, κατὰ τὴν ὀρθοτέραν γνώμην, ἀπὸ τῆς ἀ. Ὀλυμπιάδος ἦτοι ἀπὸ τοῦ 776. Ἀλλ' ἀφ' ἧς ἐποχῆς ἐποίει ὁ Ὅμηρος καὶ περιέγραφε τὴν νῆσον μέχρι τῶν ἱστορικῶν χρόνων μεσολαβοῦσι δύο περίπου αἰῶνες· ἐκ τῶν προεκτεθέντων δὲ εἶδομεν ὅτι λεπτομέρεια μὲν ἱστορικαὶ ἐλλείπουσι περὶ τῆς ἱστορίας τῆς νήσου κατὰ τὰς δύο ταύτας ἑκατονταετηρίδας, ἀναπληροῦνται δὲ δι' εἰκασίων βασίμων ὅπως δῆποτε καὶ λογικῶν.

Ἀλλ' ἡ ἱστορία τῆς Σύρου καὶ κατὰ τὰς ἀρχὰς τῶν ἱστορικῶν χρόνων δὲν εἶναι τοσοῦτον φωτεινὴ διότι οὐδαμοῦ εὗρόν τι ἀναφερόμενον εἰδικῶς εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς νήσου κατὰ τὸν πρῶτον ἱστορικὸν αἰῶνα. Εὐτυχῶς ὅμως ἀμέσως μετ' αὐτὸν ἄρχεται διαλάμπουσα ἡ κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν ζηλωτῇ αὐτῆς δόξα καὶ ἡ τέως καθ' Ὅμηρον ἀγαθὴ, εὐβοτος, εὐμηλος, οἶνοπληθής, καὶ πολύπυρος Σύρος ἤρξατο διακρινομένη διὰ τῶν πολυσημάτων λέξεων πατρὶς τοῦ Φερεκύδου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Φερεκύδης ὁ Σύριος.

Μέχρι τοῦ ἔκτου πρὸ Χριστοῦ αἰῶνος ἡ φιλοσοφία καὶ ἐν γένει ἡ ἐπιστήμη μιστηριῶδές τι κάλυμμα περιβεβλημένη ἔμενεν ἐν προφορικοῖς λόγοις καὶ διδασκαλίαις ἀναφαίρετον κτῆμα τῶν θεολογούντων ἱερέων καὶ ποιητῶν· ἡ ἀνθρωπότης διψήσασα σοφίας, μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης ἔμενεν ἀμύητος τῶν μυστηρίων τῆς φύσεως καὶ ἠρκεῖτο θαυκαλιζομένη ὑπὸ τῶν ποιητῶν καὶ ἰδίως τῶν Ὀρφικῶν καὶ ταπεινοῦσα τὸ ὄμμα πρὸ τῆς μυστηριώδους σοφίας τῶν ἱερέων καὶ ἰδίως τῶν Αἰγυπτίων καὶ Χαλδαίων. Ἐν ἐποχῇ τοιαύτῃ ἐγεννᾶτο ἐν τινι βράχῳ τῆς σφαίρας ὁ Οἰδίπους ἐκεῖνος ὅστις ἐμελλε νὰ λύσῃ τὸ αἶγνγμα

τῆς ἐπιστήμης, καὶ ν' ἀνασύρῃ πρῶτος τὸν πέπλον, ὅστις ἐθάμβου τὰ ὄμματα τῆς σφριγώσης ἀνθρωπότητος. Ἐν τῇ εὐρυτάτῃ ἐκτάσει τῶν ὑπὸ τὸν ἥλιον μερῶν τῆς γῆς ἠτύχῃσεν τῇ δόξαν ταύτην πρώτη ν' ἀποκτήσῃ ἡ νῆσος τῶν Κυκλάδων ἢ καθ' Ὁμηρον ἁ γ α θ ἡ Σύρος! διότι εἰς ταύτην πρῶτον ἐγράφη ἡ ἐπιστήμη ἐν πεζῷ λόγῳ, ὁ δὲ Φερεκύδης μονιμοποιήσας διὰ τοῦ πεζοῦ λόγου τὰ δόγματα τῆς σοφίας τοῦ πρῶτος ἤρχισε μεταδίδων οὕτω τὰς γνώσεις τοῦ χρηματίσας δὲ διδάσκαλος τοῦ Πυθαγόρου, θεωρεῖται δικαίως ὁ πατὴρ καὶ διδάσκαλος σειρᾶς διασῆμων σοφῶν, πνεῦμα μεγαλουργὸν καὶ καρποφόρον τοῦ αἰῶνός του.

Ἄν ὑπάρχει τις ἀντίρρησης ὅτι ὁ Φερεκύδης ἐγεννήθη ἐν Σύρῃ καὶ πατέρα ἔσχε τὸν Βάβυν. Ἡ φήμῃ τοῦ περιδόξου υἱοῦ ἐπεσκίασε τὴν τοῦ πατρὸς, καὶ ἡ μὲν ἱστορία εἰγᾶ περὶ τοῦ πατρὸς, οἱ δὲ λεξικογράφοι ἀρκοῦνται νὰ διακρίνωσι τὸν Βάβυν τοῦτον ἀπὸ τινος ἄλλου Βάβυος αὐλῆ τοῦ Ἀθηναίου διὰ τοῦ πολυσημάντου: π α τ ἡ ρ τ ο ὦ Φ ε ρ ε κ ὺ δ ο υ ς, νομίζοντες ὅτι τοῦτο ἐλλείψει ἄλλης πληροφορίας περὶ τοῦ Βάβυος, εἶνε ἀρκοῦσα ἱστορία καὶ φήμῃ δι' αὐτόν, διότι μετὰ τοῦ υἱοῦ μνημονεύεται καὶ θὰ μνημονεῖται πάντως πρὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς.

Τὸ ἔτος τῆς γεννήσεως τοῦ Φερεκύδους (1) ὑπολογίζεται συμπίπτον μετὰ τῆς 45 καὶ 58 Ὀλυμπιάδος (600—545 Π. Χ.) κατὰ τὴν ὀρθοτέραν δὲ γνώμην εἶνε τὸ 600 Π. Χ. Κατὰ τὸν Σουίδαν ὁ Φερεκύδης ἤχμασεν ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἀλιάττου τοῦ Λυδοῦ, κατὰ δὲ τὸν Πλίνιον ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ

(1) Ἐσφαλμένως γράφεται ὑπὸ τινων ἡ γενικὴ τοῦ ὀνόματος τοῦτου ἄνευ σ. διότι ἡ κατάληξις τοῦ ὀνόματος Φερεκύδης δὲν εἶνε πατρωνυμικὴ ὡς Εὐριπος· Εὐριπίδης (Εὐριπίδου), Φίλιππος Φιλιππίδης (Φιλιππίδου), Φειδιππος Φειδιππίδης (Φειδιππίδου), ἀλλὰ τὸ ὄνομα εἶνε σύνθετον ἐκ τοῦ Φέρε καὶ κῦδος (κύδους), ἄρα ἡ γενικὴ αὐτοῦ ὡς τριτοκλήτου ὀρθῶς γράφεται μετὰ τοῦ τριτοκλήτου (Φερεκύδους),

Κύρου(1) κατὰ δὲ Διογένην τὸν Λαέρτιον κατὰ τὴν 58· Ὀλυμπιάδα. Ὁ Müller ἐλέπει τι ἀσυμβίβαστον ἐν ταῖς χρονολογίαις ταύταις καὶ ἀποκρούει τὸν Κλίντων ἀσυμβιβάζοντα αὐτὰς (2). Ἡ τοῦ Διογένους μαρτυρία φαίνεται μᾶλλον πιστευτὴ, ὑποστηρίζεται δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ Κικέρωνος λέγοντος τὸν Φερεκύδην σύγχρονον τῷ Σερβίῳ Τυλλίῳ.

Ἵπῃρξαν καὶ ἄλλοι ἔχοντες τὸ αὐτὸ ὄνομα, ὅσον Φερεκύδης ὁ Ἀθηναῖος, πρεσβύτερος τοῦ Συρίου, περὶ οὗ λέγουσιν ὅτι συνήγαγε τὰ Ὅρφεως ἔπη. Ἀλλ' ὁ Πορφύριος οὐδένα δέχεται πρεσβύτερον τοῦ Συρίου, ἀλλ' «ἐκείνον μόνον ἡγήται ἀρχηγὸν συγγραφῆς». Ἄλλος δὲ ἦν Φερεκύδης ὁ Λέριος (3).

Ὁ Φερεκύδης πνεῦμα εὐρὺ καὶ μεταδοτικόν, πρακτομαυχός ὑπαρξίς ἀναφανείσα ἐν τῇ μικρᾷ νήσῳ ταύτῃ τῶν Κυκλάδων, ἐν ἣ οὔτε σχολαί, οὔτε διάσημοι ἐβίωσαν ἄνδρες, σχετιζόμενος ἐν Σύρῳ μετὰ τῶν ἐπιπεπλεόντων ἐμπορίας ἢ πεπραγίας χάριν Φοινίκων, κατῴρωσε ν' ἀνεύρῃ ἀπάκρυφά τινε βελτίει τῶν Φοινίκων, οἵτινες ὡς εἶπομεν μετέδωκαν οὐ μόνον τοῖς Συρίοις ἀλλὰ καὶ ἄλλοις παλλὰς αὐτῶν γνώσεις. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς νεαρᾶς τοῦ ἡλικίας ἤκμαζεν ὁ θαλάσσιος ἡ δόξα τοῦ Μίλησιου σοφοῦ περιβοηδοῦσα εἰς τὰ ἑσπέρια τοῦ ἐξήγειρε τὴν ἐνυπάρχουσαν ἐν αὐτῷ ἀκατάσχετον ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ γνωρίσῃ τὸν κόσμον ὑπὸ τὴν βαθείαν τῆς φράσεως ἐκνοῖαν. Καὶ ἤρξατο ἀνεὺ διδασκάλου κατὰ τὰς ὁμοφώνους μαρτυρίας μαθητῶν καὶ καταρτιζόμενος οὕτως ὥστε νὰ ᾔηται εἰς θέσιν ν' ἀκτιλῇ τῆς χαλδαϊκῆς σοφίας, μυσούμενος καὶ εἰς τὰ μυστήρια

(1) Hist. nat. 7. 56.

(2) Frangm. Hist. Gr. σελ. 34.

(3) Ἰδοὺ τι περὶ τοῦ Συρίου Φερεκύδους λέγει ὁ Σουΐδας, «Φερεκύδης Βάβυλος Σύριος» ἐστὶ δὲ μία τῶν Κυκλάδων ἡ Σύρα πλησίον Δήλου· γέγονε δὲ κατὰ τὸν Λυδῶν βασιλεῖα Ἀλιάττην καὶ τετάρτῃ περὶ τὴν μὲ Ὀλυμπιάδα. Σουΐδας ἐν λ.

τῶν πανισχύρων ιερέων τῆς Αἰγύπτου. «Διδαχθέντα τε ὑπ' αὐτοῦ, λέγει ὁ Σουίδας, Πυθαγόραν λόγος, αὐτὸν δὲ οὐκ ἐσχεῖναι καθηγητήν, ἀλλ' ἑαυτὸν ἀσκήσαι κτησάμενον τὰ Φοινίκων ἀπόκρυφα βιβλία» (1). Ἀλλὰ ποῦ ἀπέκτησε τὰ Φοινίκων ἀπόκρυφα ταῦτα βιβλία; Ὁ ἤδη μνημονευθεὶς ἐν τῇ παρούσῃ συγγραφῇ Bochart λέγει τὰ ἐξῆς περὶ τῶν ἀποκρύφων τούτων βιβλίων, ὅτι οἱ Φοινίκες διερχόμενοι τῆς Σύρου κ' ἐνιαυτὸν ὁλόκληρον ἐν αὐτῇ μένοντες δὲν ἦτο ἄπορον ἂν κατέστησαν εὐκολον τὴν ἀπόκτησιν αὐτῶν ἐν Σύρῳ εἰς τὸν Φερεκύδην. Καὶ ὁ Ἡσύχιος συμφωνεῖ λέγων ὅτι ὁ Φερεκύδης ἦτο αὐτοδίδακτος, μόνος εὐρὼν τὰ ἀπόκρυφα βιβλία τῶν Φοινίκων, τὴν δὲ γνώμην ταύτην ἐκφράζει καὶ ὁ Εὐστάθιος (2). «Δὲν εἶνε λοιπὸν ἄξιον ἀπορίας, λέγει ὁ Dela Rocca ὅτι ὁ Φερεκύδης, ἄνθρωπος δεξιώτατος περὶ τὸ μαρθάνειν, συνδιαλεγόμενος συχνὰ μετὰ τῶν ξένων καὶ ἐμπόρων ἤκουσε περὶ βιβλίων μεστῶν γνώσεων ὑψηλῶν καὶ θαυτάτων καὶ ἀνεφλέχθη ὑπὸ τοῦ πόθου τοῦ νὰ τ' ἀποκτήσῃ. Ἀλλὰ τὸ ζήτημα εἶνε ὅποια ἦσαν τὰ βιβλία ταῦτα, ἀτινα περιήλθον εἰς χεῖρας τοῦ Φερεκύδους.

Ὁ διάσημος ἐπίσκοπος τῆς Avranches Huet (3) μᾶς ἐξήγα-

(1) Σουίδας ἐν λ. Φερεκ.

(2) Ἡ γνώμη ὅτι ὁ Φερεκύδης ἐδιδάχθη ὑπὸ Πιττακοῦ τοῦ Μιτυληναίου φέρει σύγχυσιν τινα περὶ τὴν χρονολογίαν καὶ τίθησιν εἰς ἀμφιβολίαν τὸ αὐτοδίδακτον τοῦ Συρίου σοφοῦ. Ἀλλὰ τοῦτο εἶναι ἀσυγχώρητον λάθος διότι ὁ Πιττακὸς ἐγεννήθη κατὰ τὸ 101 ἀπὸ κτίσεως Ῥώμης, ὁ δὲ Φερεκύδης περὶ τὸ 156 ἀπὸ Κ. Ρ. ἤτοι πλεόν ἢ 10 ἔτη ἀφ' οὗ ἤρχισεν ὁ Πιττακὸς νὰ ἡγεμονεύῃ. Εἶνε δυνατόν νὰ πιστεύσωμεν ὅτι γηραιὸς ὑπερεβδομηκοντούτης βασιλεὺς ἤθελε διδαι μαθήματα εἰς τὴν νεολαίαν; Ἀποδεκτὴ μᾶλλον μοὶ φαίνεται ἡ συμβιβάζουσα ταῦτα γνώμη καθ' ἣν ὁ Φερεκύδης συνεζήτει καὶ συνεφιλοσόφησε μετὰ τοῦ γηραιοῦ καὶ σοφοῦ τούτου βασιλέως. Ἴδε Dela Rocca Tom. I. ch. III.

(3) Demonstr. Evang. prop. IV. § 7.

γεν ἤδη πάσης δυσχερείας. α Ο Φερεκύδης, λέγει, ἐδιδάχθη ὑπὸ τῶν ἱερῶν βιβλίων τῶν Αἰγυπτίων καὶ Χαλδαίων, πρὸ πάντων δὲ τῶν Φοινίκων· ἐκ τῶν βιβλίων τούτων ἐξήγαγε, λέγουσι, μεγάλας γνώσεις θείων πραγμάτων, μὴ σχών ποτε ἄλλους διδασκάλους. Ἐννοῶ διὰ τῶν ἱερῶν τούτων βιβλίων τῶν Φοινίκων, τὰ τοῦ Μωϋσέως, ἃ ὁ Juvenal ὀνομάζει Agri-
anum· » (1) Σημειωτέον ὅτι οὐ μόνον τὰ τοῦ Μωϋσέως, ἀλλὰ καὶ ἄλλα τοιαῦτα μυστηριώδη βιβλία, οἷον τὰ δόγματα τοῦ Σαγχοιανάχθονος, ἐνδεχόμενον νὰ περιῆλθεν εἰς χεῖράς του. Μάλιστα, ἐπειδὴ ἐνωρίτατα ἐμυήθη τῆς φοινικικῆς σοφίας, εἰς δὲν ἐβράδυνε νὰ εἴπῃ ὅτι ὁ Φερεκύδης ἦλθεν ἀπὸ τὴν Συρίαν. Οὗτος εἶνε ὁ Γρότιος, ὅστις ὁμῶς δὲν φέρει οὐδεμίαν μαρτυρίαν, οὐδὲ ἀνασκευάζει τὰς περὶ τοῦ Συρίου Φερεκύδους συμφωνίας καὶ πλείστας μαρτυρίας τῶν ἀρχαίων καὶ νεωτέρων (2). Ἄλλος τις, Ἄνδρων ὁ Ἐφέσιος, μὴ δυνάμενος ἴσως νὰ πιστεύσῃ τὴν εὐρύτητα τῶν γνώσεων τοῦ Συρίου Φερεκύδους ἀπεφάνθη α δύο γεγονέναι Φερεκύδας Συρίους, τὸν μὲν ἀστρολόγον, τὸν δὲ θεολόγον, υἱὸν Βάβυος, ὃν καὶ Πυθαγόραν σχολάσαι » (3) ἀλλ' ἐφρόντισε ἤδη πρὸ πολλοῦ ὁ Ἐρατοσθένης νὰ μαρτυρήσῃ ὅτι εἷς ὑπῆρξεν ἐκ Σύρου Φερεκύδης μόνον, ὅστις κατώρθωσεν ν' ἀναδειχθῇ τοιοῦτος οἷος παρεστάθῃ ἐν τε τοῖς ἔργοις του καὶ ταῖς ἀποτελεσματικαῖς διδασκαλίαις αὐτοῦ.

Δὲν ἐξηκριβώθη τὸ ἔτος τῆς εἰς Αἴγυπτον διαμονῆς τοῦ Φερεκύδους· εἰκάζεται ὁμῶς ὅτι μετὰ τὴν εἰς Αἴγυπτον ἐκδρομὴν του ἐδίδαξε τὸν Πυθαγόραν, διότι οὗτος προτιθέμενος ν' ἀπέλθῃ εἰς Αἴγυπτον καὶ νὰ ἐπισκεφθῇ τὸν Νεῖλον ἐπὶ δύο ἔτη ἠχροάσατο τῶν διδασκαλιῶν τοῦ ἐνδόξου διδασκάλου του, ἤδη γνωρίζοντος λεπτομερῶς οὐ μόνον τὰ τῆς αἰγυπτιακῆς

(1) Dela Rocca ἐνθ' ἀνωτέρω.

(2) Αὐτόθι.

(3) Παρὰ Διογ. Λαερτ. Φερεκ.

φιλοσοφίας ἀλλὰ καὶ τὰ μέρη ἐν οἷς παρέμεινε μούμενος εἰς αὐτὴν (δ).

Ὁ Φερεκύδης ἐν Σάμῳ ἤρξατο διδάσκων τοὺς νέους ἐπιστήμας. Τότε ἠκροάσθη αὐτοῦ ὁ Πυθαγόρας.

Ἡ φήμη τοῦ Φερεκύδους ἐφθασεν ταχύπτερος εἰς τὰς ἀπωτάτας γῆνας τῆς Ἑλλάδος. Οἱ διψῶντες σοφίας ἐπεζήτουν τὴν συνάντησίν του καὶ αὐτὴ ἡ σχολὴ τῶν τότε ἀκμαζόντων ἑπτὰ σοφῶν τῆς Ἰωνίας συνεκινήθη ἐπὶ τῇ ἐμφανίσει τοῦ Σιρίου σοφοῦ καὶ ἰδοὺ αὐτὸς ὁ Θαλῆς ὑποχωρεῖ καὶ γράφει πρὸς τὸν Φερεκύδην ἐπιστολὴν πρὸς τὸν ἐπανεληθόντα μετὰ τὴν περιδεΐαν του Φερεκύδην, προσκαλῶν αὐτὸν εἰς Ἰωνίαν, ἐνθα ἐναγκασίως περιμένουσιν αὐτὸν οἱ τῆς σχολῆς αὐτοῦ! Ὁ βαθύνους Ἀθηναῖος Σόλων συνεννοεῖται μετὰ τοῦ θάλῃτος ὅπως ἀφήσωσι καὶ τοὺς Αἰγυπτίους σοφοὺς καὶ πάντα ἄλλον καὶ ἐλθῶσιν εἰς τὴν Σύρον ἐνθα διέτριβεν συγγράφων πρῶτος εἰς πεζὸν λόγον τὰ δόγματά του ὁ διάσημος νησιώτης.

Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη τοῦ Θαλοῦ διασωθεῖσα ἐν τοῖς βιβλίοις Διογένηους τοῦ Λαερτίου ἐπιμαρτυρεῖ τ' ἀνωτέρω.

Ἴδοὺ αὕτη (δ).

«Θαλῆς πρὸς Φερεκύδην»

«Πυνθάνομαι σε πρῶτον Ἰώνων μέλλειν λόγους ἀμφὶ τῶν θεῶν χρημάτων εἰς τοὺς Ἑλληνας ἐκφαίνειν. Καὶ τάχα μὲν ἡ γνώμη

(δ) Auguste Langel, ἐν *Revue de deux mondes* φιλ. 973 τοῦ ἐτ. 1864. Ἐν τῇ καλλίστῃ ταύτῃ πραγματείᾳ βλέπει τις λεπτομερείας ἐνδιαφερούσας· ἐπ' Ἰσῆς καὶ ἐν τῇ τοῦ ὑμετέρου καθηγητοῦ Π. Καλλιγᾶ περὶ Πυθαγόρα πραγματείας ἀναγνωσθεῖσιν ἐν τῷ *Ἀθηναίῳ* (Πανδ. Τομ. ΙΖ'. φυλλ. 405). Περὶ ταύτης ἐν τοῖς κατόπιν.

(δ) Παρατίθῃμι καὶ παράφρασιν αὐτῆς.

«Θαλῆς πρὸς Φερεκύδην»

«Πληροφοροῦμαι ὅτι πρῶτος σὺ μεταξὺ τῶν Ἰώνων μέλλεις νᾶ

του δικαίη εἰς τὸ ξυγνὸν καταθέσθαι γραφὴν μάλλον ἢ ὁποιοσοῦν ἐπι-
τρέπει, χρῆμα εἰς οὐδὲν ὄφελος. Εἰ δέ τι ἥδιον ἐθέλη γενέσθαι λε-
σχηνωτῆς περὶ ὅτων γράφεις, καὶ ἦν κελεύεις, παρὰ σε ἀφίξομαι εἰς
Σύρον. Ἡ γὰρ ἂν οὐ φρενῆρες εἴημεν ἐγὼ τε καὶ Σόλων ὁ Ἀθη-
ναῖος, πλώσαντες μὲν εἰς Κρήτην κατὰ τὴν κεῖθι ἱστορίαν, πλώ-
σαντες δὲ εἰς Αἴγυπτον, ὁμιλήσαντες τοῖς ἐκεῖνοι ὅσοι ἱερέες τε καὶ
ἀστρονόμοι, παρὰ σε δὲ μὴ πλώσαιμεν. Ἡξεῖ γὰρ καὶ ὁ Σόλων ἦν
ἐπιτρέπης. Σὲ μὲν τοι χωροφιλέων, ἄλλγα φοιτέεις εἰς Ἰωνίαν, οὐ-
δέ σε πόθη ἴσχει ἀνδρῶν ξείνων. Ἀλλὰ ὥς ἐλπομαι, ἐνὶ μόνῳ
χρήματι πρόσκειται τῇ γραφῇ. Ἡμεῖς δὲ οἱ μηδὲν γράφοντες περιχω-
ροῦμεν τὴν τε Ἑλλάδα καὶ Ἀσίαν» (1).

Οὐδεμία μαρτυρία ὑπάρχει περὶ τῆς ἐκτελέσεως τῆς ἐπιθυ-
μίας ταύτης τοῦ Μιλησίου σοφοῦ, οὔτε ἂν ὁ Θαλῆς ἦλθεν εἰς
Σύρον ὅπως ἀκροασθῇ τοῦ διδασκάλου τούτου, οὔτε ὁ Σόλων
ἂν συνηντήθῃ μετὰ τοῦ διασήμου φιλοσόφου τῆς Σύρου. Εἰκά-
ζεται ὁμως ὅτι αἱ ἐπιστημονικαὶ θεωρίαι αὐτοῦ μετεβιδάσθησαν
εἰς τὰς τότε ἀκμαζούσας σχολὰς τῶν φιλοσόφων, ἐπενεγκοῦ-
σαι μεταρρυθμίσεις νέας καὶ πρωτοφανεῖς καὶ ἀνοίξασαι νέαν

ὁμιλήσης πρὸς τοὺς Ἕλληνας· περὶ τῶν θείων πραγμάτων. Ἡ ἰδέα
σου αὕτη ἠθελεν εἶσθαι δικαία, ἂν ἐξέθετες αὐτὰ διὰ τῆς γραφῆς εἰς
τὸ κοινὸν παρὰ τὰ μεταδίδης ἀνωφελῶς εἰς τὸν τυχόντα. Ἐὰν
εὐαρεστῇσαι θέλω γίνεαι ἀκροατῆς τῶν λόγων σου τῶν γραφομένων.
ἀλλ' ἂν προστάξης θέλω ἔλθει παρὰ σοὶ εἰς Σύρον· διότι βεβαίως
καὶ ἐγὼ καὶ ὁ Ἀθηναῖος Σόλων ἠθέλομεν εἶσθαι ἄφρονες ἂν δὲν ἠθέ-
λομεν ἔλθει πρὸς σέ, ἐν ᾧ πλέομεν εἰς Κρήτην διὰ τὰ μάθωμεν περὶ
τῶν πραγμάτων τῆς καὶ εἰς Αἴγυπτον διὰ τὰ συνδιαλεχθῶμεν με-
τοὺς ἐκεῖ ἱερεῖς· διότι, ἐὰν τὸ ἐπιτρέπης, ἐπιθυμῶ νὰ ἔλθῃ καὶ ὁ Σό-
λων. Σύ, ὥς βλέπω ἐπιθυμῶν νὰ μείνης εἰς τὸν τόπον σου (χωροφι-
λέων), πολὺ ὀλίγον θέλεις νὰ ἔρχῃσαι εἰς Ἰωνίαν, οὔτε ἐπιθυμῶς νὰ
βλέπῃς ξένους ἀνθρώπους, καὶ καθ' ἃ ἐλπίζω, εἰς ἕν μόνον καταγίνε-
σαι, εἰς τὸ συγγράφειν· ἡμεῖς δὲ οἱ μηδὲν γράφοντες περιφερόμεθα
τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Ἀσίαν».

(1) Βλέπε ταύτην παρὰ Διογένηι Λαερτίῳ ἐν Βιβλ. I. Κεφ. I.

ὁδὸν εἰς τὴν φιλοσοφίαν· καὶ ἐν γένει τὰς ἐπιστήμας αἵτινες σκοποῦσι τὴν γνῶσιν τοῦ παντός.

Ὁ Φερεκύδης ἐκτὸς τῆς ἐν Σάμῳ διαμονῆς καὶ διδασκαλίας δὲν ἀναφέρεται, ὡς ἱδρυτῆς ὠρισμένης τινος σχολῆς· φαίνεται δὲ ὅτι μετὰ τὴν εἰς Αἴγυπτον καὶ Ἰωνίαν περιήγησίν του κατάρτισθαι τελειότερον ἐπανήλθεν εἰς Σύρον, ἐν ᾗ ἐβίωσε μέχρι τοῦ θανάτου του συγγράφων· τοῦτο ἐξηγεῖται ἐκ τε τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Θάλητος καὶ ἐκ τοῦ περιωνύμου τότε ἐν Σύρῳ ἡλιοτροπίου, ὃ αὐτὸς ἀνήγειρε πρὸς δὲ καὶ ἐκ τῆς ἀρχαιοτάτης παραδόσεως περὶ σπηλαίου τοῦ Φερεκύδους ἐν Σύρῳ.

Πρὶν εἶπω περὶ τῶν συγγραφῶν του, σκόπιμον κρίνω νὰ προσθέσω γενικώτερα τινὰ περὶ τοῦ χαρακτηρισμοῦ τῆς φιλοσοφίας τοῦ Φερεκύδους ἐνταῦθα.

Ὁ Φερεκύδης καίτοι μυηθεὶς εἰς τὰς ἀποκρύφους ἐπιστήμας τῶν Χαλδαίων καὶ Φοινίκων, δὲν εἶχε μεταφέρει εἰς τὴν ἑλληνικὴν φιλοσοφίαν καὶ φιλολογίαν γνώσεις μόνον φοινικικάς, ἀλλ' αὐτὸς ἐμόρφωσε σύστημα ἴδιον, λαβὼν παρ' αὐτῶν γνώσεις ἀπλῶς πρὸς τελειοτέραν μόρφωσιν τῶν θεωριῶν καὶ δικαίως αὐτὸς τε καὶ ὁ ἐπ' ἑσῆς περιώνυμος μαθητὴς του Πυθαγόρας θεωροῦνται θεμελιωταὶ ἰδίου συστήματος φιλοσοφίας καὶ ἰδίας σχολῆς. Εἶνε μάλιστα ἀνάγκη ὅπως γνωρίσωμεν καλλίτερον τὸν ἡμέτερον σοφὸν Φερεκύδην, νὰ μὴ λησμονήσωμεν τὸν μαθητὴν του Πυθαγόραν· διότι οὗτος παραλαβὼν παρ' ἐκείνου τὴν φιλοσοφίαν καὶ ἐν γένει τὰς ἐπιστημονικάς γνώσεις, δι' ἃς ἀμφοτέροι ἐκλείθησαν, προήγαγεν αὐτὰς εἰς φωτεινότερον ὀρίζοντα καὶ μάλιστα ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐπεσκίασεν τὸν διδάσκαλόν του, οὐχὶ ὡς τελειότερον καὶ εὐρύτερον πνεῦμα ἀλλ' ὡς μεταδοτικώτερον· καθ' ὅσον ἢ εἰς Ἰταλίαν διατριβὴ τοῦ Πυθαγόρου κατέστησεν αὐτὸν γνωστότερον καὶ τὰς διδασκαλίας του ἀποτελεσματικωτέρας.

Ἀλλ' ἀμφοτέροι ὃ τε διδάσκαλος καὶ ὁ μαθητὴς πρέπει νὰ θεωρῶνται οἱ πρῶτοι γνῶσται τῆς Αἰγυπτιακῆς σοφίας, καὶ οἱ

κύριοι θεμελιωταί τῆς περιφήμου Πυθαγορείου φιλοσοφίας, οὐχ' ξενικῆς καὶ χαλδαϊκῆς, ἀλλὰ γνησίας ἑλληνικῆς καὶ πρωτοτύπου (1). www.libtool.com.cn

Ἄλλ' ἰδωμεν ὅποια τὰ ἔργα τοῦ Συρίου σοφοῦ. Ἐν γένει

(1) Ὁ Φερεκύδης ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις εἶναι ἄξιος πολλῆς ἀληθῶς μελέτης. Σήμερον συνείσεν ὁ σύγχρονος κόσμος ν' ἀποθεοῖ μόνον τὰ μεγάλα πνεύματα τῶν νεωτέρων αἰώνων, νομίζων ὅτι αὐτὰ ἐξεῦρον καὶ ἐπραγματοποίησαν τὰς μεγάλας ιδέας μόνα καὶ ἄνευ ἐπικουρίας προγενεστέρων γνώσεων. Ἡ ἀποθέωσις αὕτη δικαιολογεῖται μέχρι τινος βαθμοῦ, διότι ἂν τις εἰσδύσῃ μυχιαίτερον εἰς τε τὰς σπουδαίας ἐπιστημονικὰς ἀνακαλύψεις· καὶ εἰς τὰς ὑψίστας φιλοσοφικὰς ιδέας θέλει διακρίνει εἰς τὸ βάθος τοὺς ἀληθεῖς πατέρας τῶν μεγάλων ιδεῶν τοὺς θέντας τὰς βάσεις, ἐφ' αἷς οἱ μεταγενέστεροι στηριχθέντες ἐσστηματοποίησαν συστήματα πάτης ὕλης τελειότατα. Ὁ Νεύτων λ. χ. ἄνευ τῶν προϋπαρχουσῶν μαθηματικῶν γνώσεων διαδοθεισῶν διὰ τῶν δαιμονίων πνευμάτων τῆς ἀρχαιότητος· δὲν θὰ ἐξικνεῖτο εἰς τῆλικούτον ὕψος μεγάλου ἀνδρός. Ἡ ἱστορία τοῦ ἡμετέρου πολιτισμοῦ, ἔγραφέ τις ἐν τῇ *Revue de deux mondes*, ἥτις ἐφάνη τοσοῦτον βραγχεῖα ἐνόσφ δὲν ἠτενίζομεν ἐπέκεινα τῶν ὁρίων τῆς Εὐρώπης, ἐκτείνεται εἰς ἀποστάσεις ἀκαταμετρήτους ὅτε συνάπτομεν αὐτὴν πρὸς τὸ παρελθόν, τὸ ὅποῖον ἡ μελέτη μετὰ τῆς ὑπομονῆς ζητεῖ σήμερον ν' ἀποκαταστήσῃ ἐκ λειψάνων τινων, καθὼς ἡ φυσιολογία ἀνακαλύπτει ἐκ τινων ὀστέων ἀπολιθωμένων τὰ ἄλλοτε ποτε ὑπάρξαντα ἐπὶ γῆς καὶ σήμερον ἄγνωστα ζῶα (Πυθαγόρας, ἡ διδασκαλία καὶ ἡ ἱστορία αὐτοῦ, ἐν *Revue de deux mondes* μετὰ φρ. Μυρ. ὧσων σελ. 280).

Οὕτως ἐξεταζόμενοι οἱ ἀρχαῖοι φιλόσοφοι, ὡς θεμελιωταί δηλαδὴ τῶν πλείστων θεωριῶν, τίθενται εἰς τὴν πρέπουσαν αὐτοῖς θέσιν. Ὁ ἐκ Σύρου Φερεκύδης λ. χ. ἐξεταζόμενος ἀνεξαρτήτως τῶν καρπῶν, οὐ· παρήγαγεν ἡ φιλοσοφία του, ἀναδειξασα τὸν Πυθαγόραν καὶ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, ἤθελεν τεθῇ ἐν ἡττοني μοίρᾳ. Ἄλλ' ἐὰν ληθῇ ὑπ' ὁψιν ὅτι πρὸ τοῦ Φερεκύδους οὐδεὶς σοφὸς ἔγραψε, ἥτοι διέδωσε τότε γραπτὰς τὰς ιδέας του, ὅτι ὁ Φερεκύδης τὰ μάλιστα συνετέλεσεν εἰς

ἡσυχολήθη περὶ τὴν μεταφυσικὴν καὶ ἰδίως τὴν θεογονίαν. Ἐν πολλοῖς καινοτομῶν, ἄλλα αὐτὸς ἀποκαλύπτων φαίνεται πρωτότυπος καὶ θαυρὸς ἐν ταῖς θεωρίαις του.

Ὁ Θεόπομπος αὐτοῦτον πρῶτον, λέγει, περὶ φύσεως καὶ

τὴν διάπλασιν τῶν φιλοσοφικῶν πνευμάτων τῆς ἐποχῆς του καὶ τῶν μεταγενεστέρων, ὅτι πλεῖσται γνώσεις οἰκαιοποιηθεῖσαι κατόπιν ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων τῶν ἐχρησίμευσεν ὡς βάσις τελειότερων φιλοσοφικῶν καὶ μαθηματικῶν συστημάτων, ὁ Φερεκύδης ἦτο ἀληθῶς μέγας, καὶ εἰς τὴν εὐρύτητα καὶ βαθύνοιαν τοῦ πνεύματός του πολλὰ ὀφείλει οὐχὶ μόνον ἡ ἀρχαία Ἑλλάς, ἀλλὰ σύμπας ὁ φιλοσοφικὸς κόσμος, ὅς τις δὲν πρέπει νὰ οἰκαιοποιητῇ τὰ πάντα ὡς ἴδια, ἀλλὰ ν' ἀναγνωρίζῃ τὴν ῥίζαν, ἐξ ἧς βαθμῆδὸν ἐξεβλάστησαν αἱ σχετιζόμεναι μὲ τὴν φιλοσοφίαν τοῦ Φερεκύδους γνώσεις του. Διότι καθ' ἃ λέγει ὁ προμνημονευθεὶς βιογράφος τοῦ Πυθαγόρου καὶ νέαι ἀνακαλύψεις δὲν δύνανται νὰ ὀνομασθῶσιν ἀληθεῖς ἀνατροπαί· δὲν δημιουργεῖται τι νέον ἀλλὰ μόνον καλλύνεται ἢ τελειοποιεῖται, βελτιοῦται τὸ ἤδη δημιουργηθέν.

Ἐξετάζων τις τὸν βίον τοῦ Φερεκύδους, τοῦ Πυθαγόρου, τὰ φιλοσοφικά αὐτῶν συστήματα τὰ περιβεβλήμενα τι μυστηριῶδες καὶ ἱερὸν ἀναγνωρίζει ὀλίγον κατ' ὀλίγον πόσον ὁ Ἑλληνικὸς πολιτισμὸς καὶ μετ' αὐτοῦ ὁ ῥωμαϊκὸς καὶ ὁ σημερινὸς ὀφείλουσι τῇ Ἀσίᾳ, ἥτις πρωϊμώτερον παντὸς ἄλλου διεμόρφωσεν πολιτισμόν, ἐξ οὗ πλεῖστα ὅσα ἐδιδάχθησαν οἱ τότε σοφοί. Καὶ ὁ Φερεκύδης πιθανὸν ἐπηρεάσθη ὑπὸ τοῦ πολιτισμοῦ τούτου, ἀλλὰ δὲν διωχέτευσεν μόνον τὰς ξένας γνώσεις, ἀλλὰ καὶ νέας αὐτὸς παρήγαγεν. Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Φερεκύδους ὁ ἀνθρώπινος πολιτισμὸς συνεκεντροῦτο ἐν Αἰγύπτῳ. Ἡ Αἴγυπτιακὴ λεγομένη ἐπιστήμη, προῖον πολυχρονίων μελετῶν καὶ πείρας ἦτο κλῆρος ἀναφαίρετος τῶν ἱερέων τῆς Αἰγύπτου. Ὁ ἀμύθητος πλοῦτος τῆς Φοινίκης, ἀποκτηθεὶς διὰ θαυμασίου θαλασσοκρατίας ἀπὸ τῶν παλαιοτάτων χρόνων, αἱ εἰκοσακισχίλια περὶ τὸν Νεῖλον πόλεις καὶ κῶμαι, τὸ φιλομαθὲς τῶν βασιλέων τῆς ἀπекατέστησαν τὴν Αἴγυπτον κέντρον πάσης τότε γνώσεως, ἥτις ὅμως ἀπεδίδετο θρησκευτικῶς διὰ τῶν ἱερέων.

Ὁ Φερεκύδης φύσει ἐπιδεκτικὸς φιλοσοφικῆς ἀναπτύξεως, μετέβη

θεῶν γράψαι, πολλὰ δὲ καὶ θαυμάσια λέγεται περὶ αὐτοῦ. τὸ περὶ τοῦ παντός σύστημα τῆς φιλοσοφίας του ἐρείδεται ἐπὶ τοῦ Αἰῶς, τοῦ χρόνου καὶ τῆς γῆς, ἅτινα ἦσαν τ' ἀρχικὰ στοιχεῖα τοῦ παντός.

εἰς Αἴγυπτον καὶ ἐμυῖθη τῶν μυστηρίων τῆς πολυκρότου Αἰγυπτιακῆς ἐπιστήμης καὶ οὕτω καταρτισθεὶς τελειότερον ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ κατόπιν εἰς τὴν πατρίδα του Σύρον. Μένων ἐν Λέσβῳ ἡ Σάμῳ ἤρχισε διδάσκων τὸν Πυθαγόραν τὰ τῆς Αἰγυπτιακῆς σοφίας. Διὰ δὲ τῆς διετούς ταύτης διδασκαλίας ὁ Πυθαγόρας ἐθεσε τὰς βάσεις μέλλοντος, ὅπερ τὸν ἀνέδειξε τοσοῦτον μέγαν ὥστε ὁ βίος του ἐχαρακτηρίσθη μυθικός. Περὶ ποῖα ἀνεπτύχθη τελειότερον ὁ Φερεκύδης τῆς Αἰγυπτιακῆς ἐπιστήμης δὲν ἠδυνήθησαν ἀκριβῶς νὰ εἰπωσιν.

Ἀλλ' ἐπὶ παραδείγματος ἀναφέρουσιν τὰ ἐξῆς. Πρῶτον αἱ γεωμετρικαὶ γνώσεις τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων διεδόθησαν εἰς αὐτοὺς παρὰ τοῦ Φερεκύδους καὶ Πυθαγόρου, λαβόντων καὶ βοήθειαν παρὰ τῆς Αἰγυπτιακῆς γεωμετρίας· γνωστὸν δὲ ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ γεωμετρία εἶναι ἡ βᾶσις τῆς γεωμετρίας τῶν νεωτέρων. Ὁ Πλάτων (ἐν τῷ Τιμαίῳ αὐτοῦ) μαρτυρεῖ ὅτι τὰ πέντε κανονικὰ σώματα τῆς ὑψηλοτάτης γεωμετρίας ἦσαν γνωστὰ τῇ Πυθαγορείῳ σχολῇ, εἶναι δὲ ἀδύνατον, προστιθῆσιν ὁ βιογράφος τοῦ Πυθαγόρου ἐν τῇ *Revue de deux mondes*, νὰ μὴ προηγήθῃ τῆς σπουδῆς τῶν κανονικῶν τούτων σωμάτων, ἅτινα ὅλα δύνανται νὰ ἐγγραφῶσιν ἐντὸς σφαίρας, ἡ τῆς σφαίρας ταύτης σπουδὴ καὶ βαθυτάτη μελέτη. Δεύτερον πρὸ τῶν Πυθαγορείων οἱ ἀριθμητικοὶ ὑπολογισμοὶ ἐθεωροῦντο ταπεινὴ τις γνώσις προσιδιάζουσα τοῖς ἐμπορευομένοις, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ Πυθαγόρου, ἡ τῶν ἀριθμῶν ἐπιστήμη εἰσχωρεῖ εἰς τὴν μουσικὴν καὶ εἰς αὐτὴν τὴν μεταφυσικὴν (*Revue etc* ἐνθ' ἀνωτέρω). Ἐν ἐπιμέτρῳ προστιθῆμι τὰ ἐξῆς ὅτι αἱ γνώσεις τοῦ Φερεκύδους καὶ Πυθαγόρου περιστρέφονται εἰς ὅσα περιελάμβανεν ἡ Ἀσσυριακὴ ἐπιστήμη, πρὸ ἑπτακοσίων ἐτῶν Π. Χ. ἦτοι περὶ τὴν ἀστρονομίαν, ἀστρολογίαν, τὴν μυθολογίαν, τὴν βοτανικὴν, τὴν ἰσορίαν, τὴν ἀριθμητικὴν, τὴν ἀρχιτεκτονικὴν καὶ ἀριθμητικὴν, τὴν ἐπιστήμην τῶν ἡμερολογίων, τὴν ζωολογίαν, τὴν γεωγραφίαν καὶ στατιστικὴν. (*Revue de deux mondes* Μετάφρ. Μυρίων ὅσων σ. 278).

« Σώζεται δὲ, λέγει Διογένης ὁ Λαέρτιος, τοῦ Συρίου τό τε βιβλίον ὃ συνέγραψε, οὗ ἡ ἀρχὴ «Ζεὺς μὲν καὶ χρόνος εἰς αἶθαι χθῶν ἦν. Χθονὴ δὲ ὄνομα ἐγένετο Γῆ, ἐπειδὴ αὐτῇ Ζεὺς γέρας διδοί.» Σώζεται δὲ καὶ ἡλιοτρόπιον ἐν Σύρα τῇ νήσῳ.» (1) Ὁ δὲ Σουίδας ἐκτίθησι τὸν ἐξῆς κατάλογον τῶν συγγραφῶν τοῦ Ἑπτάμυχος ἦτοι θεοκρασία ἢ θεολογία· ἔστι δὲ θεολογία ἐν βιβλίοις δέκα, ἔχουσα θεῶν γένεσιν καὶ διαδόχους» (2). Ὁ Κικέρων μετὰ πολλῶν ἐπαίνων ἀναφέρει τὴν περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς φιλοσοφικὴν θεωρίαν τοῦ Φερεκύδους (3).

Ὁ Φερεκύδης ἐν τῇ θεογονίᾳ καὶ κοσμογονίᾳ αὐτοῦ περιγράφει πῶς ὁ Ζεὺς μετεμορφώθη εἰς ἔρωτα θέλων νὰ δημιουργήσῃ τὸν κόσμον καλὸν καὶ ἐράσμιον ἐκ τῆς ὕλης, ἣν ἐπλασεν ὁ Χρόνος καὶ ἡ Χθονία «Ζεὺς ποιεῖ φάρος μέγα τε καὶ καλὸν καὶ ἐν αὐτῷ ποικίλλει Γῆν καὶ Ὠγῆνον καὶ τὰ Ὠγῆνου δώματα (2). «Τὰς ὑπονοίας τὰς ὑποκειμένας ὑπὸ τὰς εἰκόνας ταύτας, λέγει ὁ Κάρ. Μύλλερους, οὐδ' ἐπιχειρῶ καὶ νὰ ἐξηγήσω· παρ' αὐτοῦ δὲ τὰ ἐξῆς ὅτι ὁ Φερεκύδης καὶ κατὰ τὰς ιδέας καὶ κατὰ τὴν ἐρμηνείαν ὁμοιάζει τοὺς ὀρφικοὺς θεολόγους, διὸ καὶ πρέπει νὰ καταταχθῇ ἐν ἐκείνοις μᾶλλον ἢ ἐν τοῖς Ἰωσι φυσιολόγοις» (4). Κατὰ τὸν αὐτὸν συγγραφέα τὸ γνήσιον τῶν λειψάνων τοῦ Φερεκύδους, τῶν δημοσιευθέντων ἤδη, πιστοῦται ἐκ τῶν ἀρχαιοτάτων ἰωνικῶν τύπων, οὓς μνημονεύουσιν οἱ γραμματικοὶ Ἀπολλώνιος καὶ Ἡρωδιανός.

Κατὰ τε τὰς ὁμοφώνους μαρτυρίας ἀρχαίων καὶ νεωτέρων καὶ κατὰ τὰ περιωθέντα λείψανα τῶν συγγραφῶν τοῦ Φερεκύδους, οὗτος περιεκτικώτατος ὢν νοῦς ἡσυχολήθη καὶ συνέγραψεν ἐπιτυχῶς καὶ πρωτοτύπως πλεῖστα ἀφορῶντα τὴν ἀστρο-

(1) Διογεν. Λαέρτ. Βιβ. Ι. Κεφ. ΙΧ.

(2) Σουίδας ἐν λέξει.

(3) Ciceron, quæst. Tuscul. libr. I. cap. 156.

(4) Ἱστορ. τῆς φιλολ. Μυλλέρου· μετάφρ. Κυπριανοῦ Τομ. Α'. σ. 361.

νομίαν, μυθολογίαν, ἀστρολογίαν, βοτανικὴν, ἱστορίαν, ἀριθμητικὴν, ἀρχιτεκτονικὴν, ζωολογίαν, γεωγραφίαν, στατιστικὴν, τὴν ἐπιστῆμην τοῦ ἡμερολογίου, ἃς γνώσεις μετὰ ταῦτα ὁ Πυθαγόρας ἐκτυττηματοποίησεν (1).

Ὁ Ἀριστοτέλης κατατάσσει τὸν Φερεκύδην εἰς τοὺς μυθολόγους (2), ὁ δὲ Πλούταρχος εἰς τοὺς θεολόγους. Κατὰ τινὰς αἱ περὶ μετεμψυχώσεως θεωρίαι του, ἡ κατ' ἄλλους περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς ἐσώζοντο ἐν βιβλίοις μέχρι τῶν Ἀλεξανδρινῶν λεγομένων χρόνων. Πρὸ χρόνων δὲ τινῶν ἐγένοντο συλλογαὶ τῶν διασωθέντων λειψάνων τῶν συγγραφῶν τοῦ Φερεκύδους καὶ μονογραφίαι περὶ αὐτοῦ καὶ τῆς φιλοσοφίας του ἐγράφησαν.

Τελειοτέραν συλλογὴν ἐξέδοτο ὁ Fredericus Sturz (Pherecydes Fragmenta), μονογραφίας δὲ ὁ J. Conrad καὶ ὁ Zimmerman καὶ ἄλλοι (3).

Ἡ ἑκτασις καὶ ποικιλία τῶν γνώσεων τοῦ Φερεκύδους κατέστησαν αὐτὸν οὐ μόνον ἐπιζήτητον ταῖς τότε αὐλαῖς, ἀλλὰ καὶ οἱ λόγοι του Πυθίας χρησμοὶ πολλάκις ἐλογίζοντο. Διογένης ὁ Λαέρτιος λέγει: ἐκινόντα τε (τὸν Φερεκύδην) ἐς Ὀλυμπον εἰς Μεσσήνην τῷ ξένῳ Περικλῆϊ συμβουλευῆσαι μετοικίσαι μετὰ τῶν οἰκείων καὶ τοῦ μὴ πεισθῆναι, Μεσσήνην δὲ ἐαλωκέναι καὶ Λακεδαιμονίοις εἰπεῖν μήτε χρυσὸν τιμᾶν, μήτε ἄργυ-

(1) *Revue de deux mondes* μεταφρ. Μυρ. ὅσων σελ. 278.

(2) Ἀριστ. Μεταφ. ΓΓ. 4.

(3) Ἰδε Fr. Sturz. Pherecydes Fragmenta, ex variis scriptoribus collegit ect.— J. Conrad, de Pherecydis Syrii aetate et cosmologia, 1856— R. Zimmerman, Die Leeredes Pherecydes von Syros ἐν *Fiches Zeitsehrif. für Philosophie* T. XXIV 2ον μέρος, 1854— Nicolai Geschicht der griech. Literatur σ. 170, 1865— Reinische, Museum für philologie Neue Folge T. IV. σ. 377 καὶ ἐξῆς — *Memoires de l' Academie de Berlin*, année 1747—.

ρον, ὡς φησι Θεόπομπος ἐν τοῖς θαυμασίοις, προστάξει δὲ αὐτῷ ὄναρ τοῦτο τὸν Ἑρακλέα, ὃν καὶ τῆς αὐτῆς νυκτὸς κελεύσαι Φερεκύδην πείθεσθαι».

Πρὶν ποιῆσω λόγον περὶ τοῦ διασήμεου ἡλιοτροπίου τοῦ ἐπιπροσθέτω ὅτι ἡ πυθαγορικὴ σχολὴ αὐτὸν κυρίως ἀνεγνώριζεν ἰδρυτὴν αὐτῆς, καίτοι ὁ Πυθαγόρας ἀπερρόφησε τὴν τιμὴν ταύτην καὶ ἡ σχολὴ αὕτη διεκρίνετο τῆς ἐτέρας καὶ ἀχμαζούσης τότε σχολῆς τοῦ Ἀναξιμάνδρου. «Φιλοσοφίας δύο γέγονασι διαδοχαί, ἥτε ἀπὸ Ἀναξιμάνδρου καὶ ἡ ἀπὸ Πυθαγόρου· τοῦ μὲν θαλοῦ διακηκοῦτος, Πυθαγόρου δὲ Φερεκύδης καθυγήσατο». Αἱ σχολαὶ αὗται διεκρίνοντο διὰ τὰς διαφορὰς θεωρίας των· καὶ ἡ μὲν τοῦ Ἀναξιμάνδρου ἐτελειοποίησεν ὅσα εὗρεν ἐν τῇ ἰωνικῇ σχολῇ, ἡ δὲ τοῦ Πυθαγόρου ἐκαινοτόμησεν ἐντελῶς ἐν τῇ ἐπιστήμῃ, ἕνεκα τῶν ἀποκαλύψεων τοῦ Φερεκύδους (1).

Αἱ περὶ ἡλιοτροπίου τοῦ Φερεκύδους ἐν Σύρῳ εἰδήσεις εὐτυχῶς εἰσὶ σαφέστεραι καὶ εἰς τὸ περὶ τούτου μέρος εἰσέρχομαι ἤδη.

(1) Τοῦτο καταδείκνυται ἐκ τῆς διαφορᾶς τῶν θεωριῶν των διότι, π. χ. ἐν ᾧ ὁ Φερεκύδης ἐθεώρει ὡς ἀρχικὰ στοιχεῖα τοῦ παντὸς τὸν αἶα, τὸν Χρόνον καὶ τὴν Γῆν, καὶ ἐπ' αὐτῶν ὠκοδόμησε τὴν κοσμολογίαν του, ἄλλας ἀρχὰς ἐπρέσβευον οἱ Ἴωνες φιλόσοφοι, οἷον ὁ Ἀναξιμένης ἀρχὴν τῶν ὄντων ἔλεγε τὸν ἀέρα, ὁ Θαλῆς τὸ ὕδωρ, ὁ Ἀναξιμάνδρος τὸ ἀπειρον, καὶ ἄλλοι ἄλλας ἀρχὰς, οἷον ὁ Ἑράκλειτος τὸ πῦρ, ὁ Ἐμπεδοκλῆς τὸ πῦρ, τὸν ἀέρα, τὸ ὕδωρ καὶ τὴν γῆν καὶ δύο δυνάμεις τὴν Φύλιν ἐνωτικὴν δύναμιν καὶ τὸ Νεῖκος διαιρετικὴν, ὁ Ζήνων τὸν θεόν καὶ τὴν ὕλην, ἥτοι τὴν δύναμιν τοῦ ποιεῖν καὶ τὴν τοῦ πάσχειν, ὁ Πλάτων καὶ ὁ Σωκράτης κατόπιν τὸν θεόν, τὴν ὕλην καὶ τὴν ἰδέαν. Ὡς βλέπομεν ὁ Φερεκύδης ἔχει ἰδίαν θεωρίαν, ἥτις κατὰ τὰς σημερινὰς προόδους τῆς ἐπιστήμης φαίνεται ὀρθή, ἂν οὐχὶ ἡ ὀρθότερα ἀπασῶν τῶν λοιπῶν θεωριῶν. Συνεζητήθη ἄλλοτε καὶ σή-

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'.

X www.libtool.com.cn
Τὸ ἐν Σύρῳ ἡλιοτρόπιον καὶ σπήλαιον τοῦ Φερεκύδους.

Πρῶτον ἡλιοτρόπιον ἐν Ἑλλάδι μνημονεύται τὸ ἐν Σύρῳ ὑπὸ τοῦ Φερεκύδους κατασκευασθὲν, ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶνε ἴσως

μερον ἐτι τὸ ζήτημα τῆς ἐθνικότητος, οὕτως εἰπεῖν, τῆς φιλοσοφίας τοῦ Φερεκύδους καὶ Πυθαγόρα, πολλῶν νομιζόντων αὐτοὺς σχεδὸν μεταφραστὰς τῶν αἰγυπτιακῶν θεωριῶν. Βεβαίως ἡ ἐπιστήμη δὲν ἔχει ἐθνικότητα. Ὁ Πλάτων εἶνε Ἕλλην, ἀλλ' ἡ φιλοσοφία του εἶνε κοινὸν κτῆμα τῆς ἀνθρωπότητος. Νομίζω ὅτι τινὲς βασιζόμενοι ἐπὶ τῆς εἰς Αἴγυπτον διαμονῆς τοῦ Φερεκύδους καὶ Πυθαγόρα, ἐνόμισαν ὅτι οὗτοι μετένεγκον τὴν ἐπιστήμην ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὡς ὁ Προμηθεὺς τὸ πῦρ ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ. Ἀλλ' ἐνταῦθα ἀπατῶνται· ὁ ἐκπαιδευόμενος λ. χ. σήμερον εἰς Γερμανίαν, ἡ Γαλλίαν συγγράφων δὲ κατόπιν εἰς ἑλληνίδα φωνὴν δὲν λέγεται μεταφραστῆς τῶν γερμανικῶν ἢ γαλλικῶν θεωριῶν, ἀλλὰ καταρτισθεὶς ἐκεῖ διὰ τῆς γνώσεως τῶν γερμανιστῶν ἢ γαλλιστῶν γραφειῶν θεωριῶν, ἀναπτύσσεται τελειότερον· καθ' ὅμοιον σχεδὸν τρόπον, ὁ θέλων νὰ γράψῃ περὶ Σινικῆς καὶ μεταβαίνων ἐκεῖ, κατόπιν δὲ συγγράφων, παράγει τι ἴδιον καὶ πρωτότυπον. Ὁ ἄνθρωπος δὲν δημιουργεῖ ἰδέας καὶ θεωρίας ἀπ' αὐτοῦ τοῦ λίκνου του καὶ ἄνευ τινος προϋπαρχούσης βοήθειας, ἀλλὰ μαθαίνει, παραβάλλει, προσθέτει, ἀφαιρεῖ, κρίνει καὶ ἐπὶ τέλους παράγει τι ἴδιον.

Ὅσοι θέλωσιν ἄς λέγουν ὅτι ὁ Φερεκύδης ἦτο αὐτοδίδακτος· ἵνα γίνῃ τοιοῦτος, οἷος παρίσταται, δὲν ἠδύνατο νὰ τὸ κατορθώσῃ μένων ἰσοθίως ἐν Σύρῳ, μὴ συνδιαλεγόμενός ποτε μετὰ τῶν πνευμάτων, ἅτινα διεῖπον τότε τὰ τῶν ἐπιστημῶν. Ἐπὶ καιρὸν πρὸς τοῦτο μέρος ἦτο ἡ Αἴγυπτος τότε. Πρὶν αὐτὸς ἀναπτύξῃ τὰς θεωρίας του ὤφειλε νὰ ἴδῃ εἰς ποίαν κατάστασιν εἶχε φθάσει ἡ ἐπιστήμη ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, τί ἐπρέσβευον οἱ τότε ἔχοντες τὸ μονοπώλιον πάσης σοφίας καὶ γνώσεως ἱερεῖς τῆς Αἰγύπτου καὶ Φοινίκης. Συνέγραψεν,

τὸ πρῶτον καὶ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ ἡλιοτροπίου, διότι ἡ Ἁγία Γραφή μνημονεύει ἡλιοτροπίου τινος ἐν Ἱερουσαλήμ, καλουμένου τοῦ Ἀχάζ· κατὰ τὴν ἀγιογραφικὴν δὲ παράδοσιν ὁ Θεὸς, εὐνοῶν τὸν Ἐζεκιάν, διέταξε ποτε ἵνα ἡ σκιά τῆς βελόνης τοῦ ἡλιοτροπίου τούτου τοῦ Ἀχάζ ὀπισθοδρομήσῃ κατὰ

ἀλλ' αἱ θεωρίαι τοῦ εἶναι τι νέον καὶ ὄχι αἰγυπτιακόν· ἔθεσε βάσεις θεωριῶν, ἅς ὁ Πυθαγόρας ἀνέπτυξε κανονικώτερον, ἐντεῦθεν δὲ ἡ φαινομένη διαφορά τῶν θεωριῶν τοῦ μαθητοῦ καὶ τοῦ διδασκάλου, ὅστις πρῶτος ὠνόμασε τὸ σύμπαν *Κόσμον*. Ὅστις μελετήσῃ ἐπὶ τῆς πυθαγορικῆς φιλοσοφίας θέλει φθάσει εἰς τὸ συμπέρασμα τοῦτο. .

Περὶ τούτου ἀπήγγειλε ἐμβριθεστάτην πραγματείαν ὁ ἡμέτερος καθηγητὴς τοῦ Ῥωμ. Δικαίου Κ. Π. Καλλιγᾶ ἐν τῷ συλλόγῳ Ἀθηναίῳ. Ἐν τῇ πραγματείᾳ ταύτῃ, δημοσιευθείσῃ ἐν τῇ Πανδύρᾳ (τομ. I Z. Φυλ. 405) ὁ σοφὸς καθηγητὴς ἀφοῦ ἐκθέτει πῶς ὁ Πυθαγόρας πρῶτον ὠρμήθη πρὸς τὴν φιλοσοφίαν διδαχθεὶς τὰ τῆς μετεμψυχώσεως ὑπὸ τοῦ σοφοῦ Συρίου Φερεκύδους ἐπὶ δύο ἔτη, κατόπιν ἀναλύων τὸ σύστημα τοῦ Πυθαγόρα προστίθεται τὰ ἐξῆς ὅπως ἀποδείξῃ ὅτι ἡ Πυθαγορικὴ φιλοσοφία ἦτο αὐτόχρημα ἐλληνικῆς καὶ ὄχι προϊόν τῆς Αἰγυπτιακῆς ἐπιστήμης, εἰς ἣν τὸν ἐμύησεν ὁ σοφὸς Φερεκύδης.

. . . . Ἀ' Ἐκ τῆς αὐτῆς περὶ τὰ καλὰ αἰσθήσεως ὀρμώμενοι οἱ σοφοὶ τῶν νεωτέρων μετὰ μακρὰς ἐριδας ἔκριναν ἀνωφελῆ καὶ ἄγονον τὴν ἀνίχνευσιν τῆς γενεαλογίας τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, ὡς ἀποτελοῦντος νέαν πρόοδον ἀπ' ἐκτῆς ἀρχομένην. Ἀντὶ νὰ πλανῶνται ἐν τῷ σκότει ἀδυσπότῳ καὶ ἀποκρύφῳ ἀκουσμάτων περὶ Δαναοῦ, Κέκροπος καὶ Κάδμου προτιμώτερον ἐνόμισαν νὰ εἰσδύσων εἰς τὴν διάνοιαν τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἐξετάζοντες τοὺς ὀργανικοὺς νόμους τῆς πλαστικῆς δυνάμεως, ἐξ ἧς ἐβλάστησεν ὁ τέλειος τύπος ἀγρίπτου κάλλους.

Ἐπὶ τὸ πνεῦμα τοῦτο ὅσοι ἐπραγματεύθησαν περὶ Πυθαγόρου, ἀπορίπτοντες ἅπαντα τὰ περὶ τοῦ θαυμασίου ἀνδρὸς θρυλούμενα, κατέγειναν ν' ἀποδείξουν τὸν ὅλως Ἑλληνικὸν χαρακτήρα, ὡς ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ ἐκφράζοντος τὴν ἰδέαν τῆς ἐν τῇ συμμετρίᾳ ἁρμονίας κατὰ τὸν αὐστηρὸν ἀριθμὸν τοῦ δωρικοῦ κόσμου. .

Παραντίθῃμι ἔτι τινὰς περικοπὰς διότι ἡ γνῶσις τοῦ μαθητοῦ Πυ-

δέκα βαθμίδας (1). Ὁ Ἀχάζ ἦτο κατὰ δύο αἰῶνας προγενέστερος τοῦ Φερεκύδους· χωρὶς νὰ θίξω τὴν ἀγιογραφικὴν ταύτην πληροφορίαν εἰκάζω ὅτι τὸ ἡλιοτρόπιον τοῦ Ἀχάζ, ἐφ' οὗ ἐθαυματούργησεν ὁ Θεός, δὲν ἦτο τοῦ εἶδους τοῦ ἡλιοτροπίου τοῦ Φερεκύδους. Διότι ἐνδεχόμενον μὲν νὰ ἦνε ἀληθές ὅτι τὸ ἐν Σύρῳ ἡλιοτρόπιον τοῦ Φερεκύδους ἐβασίζετο ἐπὶ τῶν σχετικῶν ἀνακαλύψεων καὶ γνώσεών τῶν Φοινίκων, ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἀρκεῖ ὅπως ἀποδείξῃ τὴν ὁμοιότητα τῶν δύο ἡλιοτροπίων. Ἀλλως τε δὲν λησμονῶ ὅτι τὴν ἰδέαν ταύτην τῆς φοινικικῆς καταγωγῆς τοῦ ἐν Σύρῳ ἡλιοτροπίου ἐξήνεγκον

θαγόρου συντελεῖ ὡς προεῖπον εἰς τὴν τελειοτέραν γνῶσιν τοῦ διδασκάλου Φερεκύδους, ὅστις εἶνε καὶ τὸ ἐνδοξώτατον τέκνον τῆς ἡμετέρας νήσου.

« . . . Ὁ Πυθαγόρας, ἐξακολουθεῖ ὁ Κύρ. Καλλιγᾶς, ἀποκρούει τὰ φυσικὰ στοιχεῖα, ὅσα οἱ πρὸ αὐτοῦ σοφοὶ ἀνηγόρευσαν ὡς ἀρχὴν καὶ τέλος τοῦ παντός. Οὔτε τὸ ὕδωρ δέχεται ὡς ὁ Θαλῆς, οὔτε τὸν ἀέρα, ὡς ὁ Ἀναξίμενης, οὔτε ἐπαρκεῖται εἰς τοῦ Ἀναξίμανδρου τὸ ἀόριστον ἄπειρον, τὸ περιέχον τὰ πάντα, ἀλλὰ περὶ οὐδενὸς ποιούμενος τὴν ὕλην, ὡς κυρίαν ιδιότητα παντός πραγματος, ὥρισε τὴν ἀναλογίαν, τὸ μέτρον, τοὺς ἀριθμοὺς τὸ δὲ ἀρμονικὸν σύμπαν ἐν τῇ ζώσῃ αὐτοῦ κινήσει ὡς ῥῥυθμον πρῶτος ὠνόμασε *Κόσμον*. Ὁ ὑπαρκτός οὗτος κόσμος εἶνε μουσικὴ ἀρμονία, διαμένουσα ἀφθαρτος καὶ ἀκαταπάνητος τὸν ἄπειρον αἰῶνα, διότι οὐδὲν δύναται νὰ ταράξῃ τὴν ἀκεραιότητα αὐτοῦ ».

« Τοιαύτη φιλοσοφία ἀπάδει πρὸς ὅλας τὰς πανθειστικὰς ἰδέας τῆς Ἀσίας, ὧν δὲν ἐφάνησαν ἀμέτοχοι οἱ τῆς Ἰωνικῆς Σχολῆς. » (Τομ. ΙΖ Παιδ. σελ. 499). Ἐκ τούτων καὶ ὅσων ᾧδε περιέχονται περὶ τοῦ διδασκάλου τοῦ Φερεκύδους ἐνδεικνύεται ἡ μεγάλη τροπὴ, ἣν ἔλαβεν ἡ φιλοσοφία ἐπὶ τῶν δύο τούτων σοφῶν τῆς ἀρχαιότητος.

(1) IV. K. 20 V. II. Παραβ. Bochart, Chanaan lib. I. cap. 14— Dela Rocca Tr. com. sur. les ab. Tom. I. ch. III. καὶ τὰς αὐτόθι ἀνασκευάς τῆς Mad. Dacier.

ὀρμηθέντες ἐκ τῆς ἀνασκευασθείσης ἐρμηνείας τῶν ἐν τῇ περιγραφῇ τῆς Σύρου λέξεων τοῦ Ὀμήρου ὅ θ ι τ ρ ο π α ῖ ἡ ε λ ῖ ο ι ο. Τινὲς ἐρμηνευταὶ νομίσαντες ὅτι διὰ τῶν λέξεων τούτων ἐννοεῖ ὁ Ὀμηρος ὅτι ὑπῆρχεν ἐν Σύρῳ ἄντρον δεικνύον τὰς τροπὰς τοῦ ἡλίου, ἐπίστευσαν ὅτι ὑπῆρχεν τοιοῦτον ἐν Σύρῳ καὶ πρὸ τοῦ Φερεκύδους, κατασκευασθὲν ὑπὸ τῶν Φοινίκων· τινὲς μάλιστα μὴ δυνάμενοι νὰ συμβιδάσῃσι τὰ πράγματα ἐσχέφθησαν ὅτι τὸ χωρίον τὸ περιγράφον τὴν Σύρον ἐν τῇ Ὀ δ υ σ σ ε ῖ α εἶνε παρεμβεβλημένον ὑπὸ μεταγενεστέρων ῥαψωδῶν, διότι πῶς ἦτο δυνατόν ὁ Ὀμηρος νὰ ὀμιλῇ περὶ ἡλιοτροπίου ἐν Σύρῳ, ἐν ᾧ εἶνε γνωστὸν ὅτι τὸ πρῶτον ἡλιοτρόπιον κατεσκευάσθη ὑπὸ τοῦ Φερεκύδους κατὰ δύο αἰῶνας περίπου μεταγενεστέρου τοῦ Ὀμήρου.

Ἄλλ' ἡ ὀρθὴ ἐρμηνεία τῶν λέξεων Ὀ ρ τ υ γ ῖ ἡ ς κ α θ ὕ π ε ρ θ ε ν ὅ θ ι τ ρ ο π α ῖ ἡ ε λ ῖ ο ι ο, σημαίνουσιν ὅτι ἡ Σύρος κεῖται καθύπερθεν τῆς Ὀρτυγίας (Δήλου) πρὸς τὰ δυτικὰ αὐτῆς μέρη, ἐσαφήνισεν ἀρκούντως τὸ ζήτημα (1) καὶ τὸ θέμα ἐνταῦθα εἶνε μόνον περὶ τοῦ ἡλιοτροπίου, ὅπερ ὁ Φερεκύδης κατεσκεύασεν ἐν Σύρῳ περὶ τὸν 7. Π. Χ. αἰῶνα.

Ἦδη ἀπὸ τοῦ 1747 ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τοῦ Βερολίνου ἀνεκινήθη τὸ ζήτημα περὶ τοῦ ἐν Σύρῳ ἡλιοτροπίου τοῦ Φερεκύδους (2). Κατὰ τὸν αἰῶνα ἐκεῖνον καὶ ὁ Ἀναξίμανδρος εἶχε κατασκευάσει· ἐν Λακεδαίμονι γινώμονά τινα, κατόπιν δὲ καὶ ὁ Μέτων ἀνήγειρε εἰδός τι ἡλιοτροπίου ἐν τῇ Πηνυκί τῶν Ἀθηνῶν. Πρὸ αὐτῶν ὁ Πλίνιος δι᾽ ἰσχυρίζεται ὅτι φυσικὸν καὶ οὐχὶ τεχνητὸν ἡλιοτρόπιον ὑπῆρχεν ἐν Syenne· ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἦτο βεβαίως ἡλιοτρόπιον, ἀλλὰ φρέαρ, ὅπερ ἀνώρουξαν διὰ τὴν δο-

(1) Ἴδε τὸ Ε'. κεφ. τῆς παρούσης ἱστορίας.

(2) *Memoires de l'Academie de Berlin 1747*— Παράβ. τοὺς προμνημονυθέντας ἐν τῇ προηγ. σημ. συγγραφῇ; — Διογένης. Λιερετ. αὐτόθι ἐνθ' ἀνωτέρω.

χιμὴν ταύτην καὶ οὗ τὸ ὕδωρ, ὃν διαυγὲς καθ' ὅλον αὐτοῦ τὸ βάθος, εἰδείκνυε πότε ὁ ἥλιος ἔρριπτε καθέτως τὰς ἀκτῖνάς του.

Κατὰ τὰς σχέψεις τῶν κριτικῶν τὸ ἡλιοτρόπιον τοῦ Φερεκύδους ἐν Σύρῳ ἦτο τεχνητὸν ἅμα καὶ φυσικόν, ἦτο ἄντρον ἢ σπήλαιον εἰς κατάλληλον θέσιν κεῖμενον, ὅπερ κατέστησε διὰ μηχανήματος ὁ Φερεκύδης ἱκανὸν ἵνα δεικνύῃ τὰς τροπὰς τοῦ ἡλίου (cadran solaire), ἦτοι προσήρμοσε γνώμονα, καὶ οὕτω πρῶτος αὐτὸς ἐν Ἑλλάδι εἰσήγαγε τὴν χρῆσιν τῶν ἡλιοτροπίων, ὅπερ ἐχρησίμευσεν ὡς εἰσαγωγὴ εἰς γνώσεις ἐκτενεστέρας καὶ ὠφελιμωτάτας.

Εὐτυχῶς ἡ περὶ ἡλιοτροπίου τοῦ Φερεκύδους διασωθεῖσα πληροφορία διασώζεται μέχρι σήμερον παρὰ τοῖς γηραιότεροις Συρίοις χωρικοῖς, οἵτινες σπήλαιόν τι κεῖμενον κατὰ τὸ βορειοανατολικὸν μέρος τῆς νήσου καλοῦσιν ἐτι Σ π η λ ῖ ἄ τ ο ὺ Φ ε ρ ε κ ὺ δ ο υ ς. Πρὸ τριακονταετίας ἤδη ἐδημοσιεύθη ἡ παράδοσις αὕτη (1) διὰ τῆς ἐξῆς περιγραφῆς: «Πολλοὶ θέλουσιν ὅτι ὁ Φερεκύδης ἐφιλοσόφει κατοικῶν εἰς ἐν σπήλαιον ὅπου ἔχαμνε τὰς παρατηρήσεις του εἰς τὸ ὅποιον καὶ ἀπέθανε ἀπὸ φθειρίας· τὸ σπήλαιον τοῦτο σώζεται μέχρι τῆς σήμερον, καὶ εὐρίσκεται κατὰ τὸ βορειοανατολικὸν μέρος τῆς νήσου, ἔχον περὶ τοὺς τέσσαρας πῆχεις, ἡ μέτρα τετραγωνικὰ περίμετρον, ἐμπροσθεν τοῦ ὁποίου βρύει ὕδωρ καθαρώτατον καὶ ἐλαφρώτατον» .. (2).

Ἐνταῦθα παρεμπίπτει ζήτημά τι, ὅποιον τὸ ἐν Σύρῳ σπήλαιον τοῦ Φερεκύδους, ἐὰν ἄλλο ἦτο ἐν ᾧ κατώκει καὶ ἀπέθανεν ἐκ φθειριάσεως, ἢ τέλος ἐὰν ἐν ἦτο τὸ χρησιμεῦσαν καὶ ὡς ἡλιοτρόπιον καὶ ὡς κατοικία τοῦ φιλοσόφου τούτου.

Τοῦτο ἤδη θέλω ἐξετάσει· διότι ἐκτὸς τοῦ σπηλαίου τοῦ καλουμένου Σ π η λ ῖ ἄ τ ο ὺ Φ ε ρ ε κ ὺ δ ο υ ς, τὰς αὐτάς

(1) Ἐν τῇ Ἰστ. Περιλ. Σύρου καὶ Ἑρμ. Π. Ζωντανοῦ.

(2) Αὐτόθι σελ. 11.

ἀξιώσεις, δειδικαιολογημένας μάλιστα, ἔχει καὶ ἕτερόν τι σπήλαιον κείμενον μεταξύ τῶν δήμων Σύρου καὶ Ἐρμουπόλεως, ἐν τῇ θέσει Ἀλθινηῇ, ἐνθα σήμερον εὐρίσκονται οἱ Σίφνιοι πηλοπλάσται, καλούμενον Σπήλαιον τῆς Ἀγίας Ἀννης.

Μέχρι τοῦ 1842 δὲν ὑπῆρχέ τις ἰδέα περὶ τοῦ δευτέρου τούτου σπηλαίου· ἐνομιζέτο δὲ ὅτι ἐν μόνον ἐν Σύρῳ ἔχει τὰς ἀξιώσεις τοῦ νὰ λέγεται σπήλαιον Φερεκύδους. Ἀλλὰ κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο σκεφθέντες τινες ὅτι δύσκολον ἢ μᾶλλον ἀδύνατον ἦτο νὰ κατοικῇ ὁ Φερεκύδης εἰς τὸ σπήλαιον τὸ κείμενον ἐν τῷ βορειοανατολικῷ μέρει τῆς νήσου ἕνεκα τοῦ δυσβάτου καὶ ἀποκέντρου τῆς θέσεως, ἀνεκάλυψαν καὶ ἄλλο σπήλαιον εὐρὺ, τὸ κείμενον ἐν τῇ Ἀλθινηῇ Σπήλαιον τῆς Ἀγίας Ἀννης, ἐνθα ἀνεῦρον καὶ ἐρείπια μαρμαρίνου κραβδάτου καὶ ἄλλα ἐνδεικνύοντα ὅτι τὸ σπήλαιον τοῦτο ἦτο κατοικήσιμον ἄλλοτε (1).

(1) Κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο εἶχε δημοσιευθῇ τὸ τεσσαρακοντασέλιδον φυλλάδιον περὶ Σύρου καὶ Ἐρμουπόλεως. Ἐν αὐτῷ ὁ Κ. Ζωντανὸς περιγράφει λεπτομερέστατα τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ σπηλαίου τούτου. Ἐπειδὴ ἀπὸ τότε παρήλθον ἥδη τριάκοντα ἔτη αἱ δὲ ἐνδείξεις περὶ τοῦ σπηλαίου τούτου δὲν εἶνε τοσοῦτον ζωηραὶ ὅσον ἦσαν τότε ἀναδημοσιεύω ἐνταῦθα ὁλόκληρον τὴν ἔκθεσιν τῆς ἀνακαλύψεως, ἐπιφυλασσόμενος νὰ προσθέσω τὰς ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως παρατηρήσεις μου. «... πληροφοροῦμεθα ὅτι εὐρέθη ὑπάρχον ἀλλαχοῦ καὶ ὅχι εἰς τὸ ὁποῖον ἀνεφέραμεν (βορειοανατολικόν) μέρος, τὸ σπήλαιον τοῦ Φερεκύδους. Ὁ φιλόκαλος διδάσκαλος τῆς ἁνῶς Σύρου, Κ. Δ. Μαρκουλίδης, ὅστις εἶχε παρατηρήσει τὸ σπήλαιον αὐτὸ τοῦ Φερεκύδους, τὸ ὁποῖον καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἐπισκέφθησαν καὶ ἐνόμισαν ὡς τοιοῦτον, μὴ δυνάμενος νὰ πεισθῇ ὅτι ἡδύνατο ποτὲ νὰ κατοικῇ εἰς αὐτὸ ὁ φιλόσοφος οὗτος, ὡς ὅν εἰς μέρος δύσβατον καὶ ἀπόκεντρον, καὶ μάλιστα μακρὰν εὐρισκόμενον τοῦ λιμένος, ὅθεν καὶ μένει ἀφανής, ἐνῷ ἔπρεπε νὰ φαίνεται ἢ νὰ εὐρίσκεται πλησίον τοῦ σπηλαίου τοῦ φιλοσόφου τούτου διὰ νὰ δυνηθῇ νὰ προμαντεύσῃ περὶ τοῦ ναυαγίου ἐνὸς πλοίου τὰ

Πρὸ τινων μηνῶν ἐπεσκέφθην τὸ σπήλαιον τοῦτο τῆς Ἀγίας Ἀννης. Ἡ τοποθεσία τοῦ σπηλαίου τούτου εἶν' ἐκ τῶν ὠραιότερων καὶ ῥωμαντικωτέρων τῆς νήσου. Πρὸ αὐτοῦ ἐκτελίσσεται ἡ ποικιλωτέρα τῶν ἐν τῇ νήσῳ τοπογραφιῶν, ἥτις

ὁποῖον εἰσῆρχετο εἰς τὸν λιμένα, ὡς ἀναφέρει Διογένης ὁ Λαέρτιος. «Καὶ γὰρ παρὰ τὸν αἰγιαλὸν τῆς ψάμμου περιπατοῦντα, καὶ ναῦν οὐροδρομοῦσαν ἰδόντα, εἰπεῖν, ὡς μετ' οὐ πολὺ καταδύσεται καὶ ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ καταδύναι· μὴ πειθόμενος, λέγω ὁ καλὸς αὐτὸς διδάσκαλος περὶ τούτου, καὶ ἔχων ἰδέαν ὅτι ὑπάρχει ἐν ἄλλῳ σπήλαιον πλησίον τῶν δύο δῆμων, τῆς Σύρου καὶ τῆς Ἑρμοὑπόλειος, τὸ ὁποῖον ἂν καὶ παριστάνετο ὡς μὴ οἰκῆσμον, ὃν διόλου ἀνώμαλον, σκοτεινὸν καὶ βραχυῶδες, εἶναι ὅμως περιέργον διὰ τὴν βαθύτητα, τὴν ἑκτασίαν τοῦ καὶ τὴν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς πολλὰ μικρὰν ἐσοδὸν τοῦ παραλαβῶν καὶ δὴ τῶν μαθητῶν τοῦ Γυμνασίου, ἦλθε πρὸς τὸ μέρος αὐτὸ περιεργείας χάριν διὰ νὰ παρατηρήσῃ τὸ σπήλαιον. μὴ γνωρίζων δὲ τὴν καθ' αὐτὸ θέσιν τοῦ ὠδηγήθη ἀπὸ ἑνα χωρικὸν ὅστις εὗρέθη ἐκεῖ καλλιεργῶν τὸν ἀγρόν του. Ἐπειδὴ δὲ ἦτο πεπραγμένη ἡ ὁπῇ εἶτε εἴσοδος τοῦ σπηλαίου μὲ χῶμα πολλὰ πυκνὸν ἀπὸ τοὺς χωρικοὺς, διὰ νὰ μὴν ἤθελον εἰσέρχεσθαι τὰ ζῶα των καὶ χάνονται εἰς τὸ ἐντὸς βάραθρον, προσεκλήθη διὰ μικροῦ φιλοδωρήματος ὁ χωρικός· διὰ νὰ σκάψῃ καὶ ἀνοίξῃ τὴν ὁπῇ· ἐν ὅσῳ δὲ οὗτος νὰ φέρῃ τὴν σκαπάνην του διὰ νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἀνασκαφὴν, ὁ διδάσκαλος καὶ οἱ μαθηταὶ παρετήρουν τὰ πέριξ μέρη μὴν ἤθελον ἰδεῖ κανὲν σημεῖον ἀρχαιότητος· μόλις ἀνῆλθον 15—20 βήματα πρὸς τὸν πλησίον λόφον, ἐλθόντες δὲ πλησίον ἐνὸς ἐκεῖ εὕρισκομένου παρεκκλησίου τῶν Λατίνων ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ διὰ νὰ ἀναπαυθῶσιν ὀλίγον ἐπὶ τῶν ἐξωθεν καθισμάτων, παρατηροῦσι πέτρας τινὰς δεικνύσας σημεῖα ἀρχαιότητος, μόλις στρέφουσι τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ παρουσιάζεται ἐμπροσθέν των ἐν ἀρκετὰ εὐρύχωρον σπήλαιον ἔχον ἱκανὰ σημεῖα παλαιοτάτων κτισμάτων· εἰσέρχονται εὐθὺς εἰς αὐτὸ καὶ εὕρισκουν πλάχα λιθίνην ἀρκετὰ πλατεῖαν καὶ μένιν ὀρίζοντίως καὶ στηριζομένην ὑπὸ στηρίγματος στερεοῦ εἰς εἶδος κραιβάτου. Οἱ παρατηρηταὶ μας ἄρχονται νὰ σκαλίζωσι μὲ τὰς

ὁ λιμὴν ἅπας τῆς Ἑρμουπόλεως καταφανὴς μέχρι τῶν μικροτέρων ὄρμων, ἡ πόλις κάτωθεν τοῦ σπηλαίου, παραλλήλως ὁ λόφος ἐφ' οὗ ὑψοῦται νῦν ἡ ἄνω Σύρος, μακρόθεν τὸ Αἰγαῖον, ἡ Δῆλος, ἡ Πάρος, Νάξος, Τήνος, Μύκωνος κλπ. ἐκ τοῦ

χειρὰς τοὺς ἐντὸς σωρούς τῶν πετρῶν, καὶ μετὰ ἀρκετὴν ὥραν καὶ κόπον εὐρίσκουν μεταξὺ αὐτῶν καὶ ὑποκάτω τῆς πλακὸς, ἥτις κεῖται πλησίον τῆς εισόδου, ὅπου φαίνεται ὅτι ὑπῆρχε καὶ θύρα κτισμένη μὲ πέτρας, τμῆμα ἀγάλματος παριστάνον ἐν μέρος τῆς κοιλάδας καὶ τοῦ στήθους περιεκαλυμμένα μὲ ἐν ἀπλοῦν τριβώνιον· τὸ μέγεθός του δὲν ὑπερβαίνει τὸν ἓνα γεωμετρικὸν πόδα· ἡ ἀνακάλυψις αὕτη ἐνεθάρρυνε τοὺς ἀνασκαφεῖς μας, αἱ χειρὶς των ἔλαβον περισσοτέραν δύναμιν, ἀν καὶ καταπληγωμένοι ἀπὸ τὸν κόπον, ἠδυνήθησαν μ' ὅλον τοῦτο νὰ προχωρήσωσι μέχρι τινὸς καὶ νὰ ἀνακαλύψωσι καὶ ἕτερον λαίψανον ἀρχαιότητος, τοῦτο δὲ εἶναι σύντριμμα θαλασσοδόχου, τὸ ὅποιον οἱ παλαιοὶ Ἕλληνες συνεθίζον νὰ βάλουν εἰς τοὺς τάφους. Μὴ δυνάμενοι πλέον νὰ προοδεύσωσι περαιτέρω, περιορίσθησαν εἰς τὸ νὰ παρατηρῶσι τὰ πλησίον μέρη, ὅπου εὗρον καὶ ἄλλας πέτρας τετραγώνους ἀρκετοῦ μεγέθους ἐχούσας πολλὰ ἔχνη ἀρχαιότητος· ἐπὶ τοῦ παρακειμένου παρεκκλησίου μάλιστα τῶν Λατίνων, εὐρίσκονται κτισμένοι δύο πέτραι πελεκημέναι· ἔχουσαι σχῆμα πολλὰ περίεργον· ἐξ αὐτῶν πιθανὸν νὰ ὑπῆρχε κτισμένον κἀνὲν μικρὸν οἰκοδόμημα ἀρχαῖον, καὶ πιθανὸν νὰ ἦτο τὸ ἡλιοτρόπιον τοῦ Φερεικίδου· ἀκολουθῶς καταβάντες οἱ περιηγηταὶ μας εἰς τὸ ἀνασκαφθὲν πρὸς τοῦ χωρικοῦ σπηλαίου, δὲν ἠδυνήθησαν νὰ παρατηρήσουν κἀνὲν ἀρχαιολογικὸν σημεῖον· τὸ μόνον περίεργον τοῦ σπηλαίου τούτου εἶναι ἡ μετὰ τινα θήματα τῆς εισόδου τοῦ ὑπαρξίς ἐνὸς θαλάσσιου ἔχοντος καταπληκτικὴν θαυρότητα· πέτρας ἀρκετὰ θαρεῖας ῥιπτομένης μόλις ἀκούεται ὁ ἤχος ἔπειτα ἀπὸ πέντε λεπτὰ τῆς ὥρας.

Ἄμα ἐμάθαμεν παρὰ τοῦ Κ. Μαρκουλίδου τὴν περίεργον αὐτὴν ἀνακάλυψιν, μετέβημεν καὶ ἡμεῖς μετ' αὐτοῦ τὴν ἐπισύσαν εἰς τὸ μέρος καὶ ἴδομεν τὸ ἀρχαῖον τοῦτο μνημεῖον, τὸ ὅποιον φαίνεται ὅτι τῷ ὄντι ὑπῆρξε τὸ σπήλαιον τοῦ Φερεικίδου. Οἱ λόγοι οἵτινες μᾶς πείθουν εἰς τούτο, ὡς δύνανται νὰ πείσουν καὶ τὸν καθέκαστον, εἶναι

ὅπισθεν αὐτοῦ ὁ ὑψηλὸς Πύργος, πλαγίως ἢ κοιλὰς τῆς Πηγῆς καὶ τοῦ Ἀγίου Ἀθανασίου, ἐκ τοῦ ἐτέρου μέρους ἢ χαράδρα ἢ σχηματιζομένη ἐκ τοῦ ρεύματος τοῦ διερχομένου μεταξύ Νεκροταφείου καὶ Ξηροκάμπου, μακρόθεν τὸ παρὰ τὰ Βυρσο-

οὶ ἐξῆς, α. ἡ καταλληλότης τῆς θέσεως οὐσης ἐπὶ λόφου ὑψηλοῦ καὶ τερπνοῦ. β'. ἡ μικρὰ ἀπὸ τὴν παλαιὰν πόλιν Σύρου ἀπόστασις, μόλις ἀπέχουσαν περὶ τὸ ἐν τέταρτον τῆς ὥρας ἀπὸ τὸ σπήλαιον. γ'. ἡ θέα τοῦ λιμένας φαινομένου ὁλοκλήρου ἀπὸ τὸ σπήλαιον. δ'. ἡ εἰς αὐτὸ εὑρεσις ὡς ἐρρέθη, παλαιῶν μνημείων καὶ ἀρχαίων λειψάνων. ε. ὁ εὐρισκόμενος πηλοσίον τῆς θύρας ἐκ λιθίνης πλακὸς καὶ εἰς εἶδος κλίνης κράββατος, δι' οὗ ἠδύνατο ὁ φιλόσοφος νὰ δεικνύῃ τὸν δάκτυλόν του διὰ τῆς κλειθρας χωρὶς νὰ ἐγείρεται ἐκ τοῦ κραββάτου. ς'. ὁ σχηματισμὸς τοῦ σπηλαίου μετέχοντος μέρος τῆς φυσικῆς καὶ μέρος ἐκ τῆς τεχνητῆς κατασκευῆς. ζ'. ἡ εἰς τὸ μέρος αὐτὸ ὑπαρξίς τοῦ παρεκκλησίου τῶν Λατίνων ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ, ὁ ἐρημικὸς βίος τοῦ ὁποίου ὁμοιάζει πολὺ μὲ τὸν τοῦ Φερεκιδίου, καὶ ὡς ἐκ τούτου, φαίνεται ἀφιερῶθη τὸ παρεκκλήσιον αὐτὸ εἰς τὸν ἅγιον τοῦτον· ἢ. πάμπολλα δείγματα τῆς εἰς τὸ μέρος τοῦτο ὑπάρξεως ἐνὸς δάσους, ὡς εὐρισκομένων πολλῶν ἐκεῖ δένδρων παλαιοτάτων, καθὼς καὶ ἐλαιῶν μέχρι τῆς σήμερον, εἰκαζομένου τούτου ἔτι μάλλον καὶ ἐκ τῆς ὀνομασίας τοῦ ὀλίγον ἐκεῖθεν ἀπέχοντος τόπου λεγομένου τῆς ἁγίας Παρασκευῆς, ὀνομαζομένου ἀπὸ τοὺς ἐντοπίους Ξυλοκοπή, δηλαδὴ τόπος ὅπου ἐκόπτοντο ξύλα· θ'. καὶ (α) τελευταῖον. ἡ παράδοξις ὀνομασία ἐνὸς καταφύτου ἀγροκηπίου ἀπέχοντος ἀπὸ τὸ σπήλαιον μόλις δύο λεπτὰ τῆς ὥρας ὀνομαζομένου Ἀληθινή, ὅπου ὑπάρχει πηγὴ εἰς εἶδος φρέατος. Ἡ ὀνομασία αὕτη τοῦ τόπου τούτου ἥτις ἦτο δυσεξήγητος πρότερον, ἐξηγεῖται ἄριστα ἤδη διὰ τῆς ἐκεῖ πηλοσίον διαμονῆς τοῦ φιλοσόφου. Οἱ ἐντόπιοι ἐκ τῶν ὁποίων πολλοὺς ἐρωτήσαμεν καὶ μάλιστα τοὺς γεροντοτέρους καὶ εἰδημονεστέρους, δὲν ἤξευρον νὰ μᾶς εἴπωσι τίποτε θετικὸν περὶ τῆς ὀνομασίας αὐτῆς τοῦ τόπου· καὶ δὲν ἤξεύραμεν οὐδὲ ἡμεῖς ποῦ νὰ ἀποδόσωμεν τὴν σημασίαν τῆς λέξεως· ἀλλ' ἐρευνῶντες τοὺς ἱστορικοὺς εὗρομεν εἰς Διογένην τὸν Λαέρτιον τὴν ἀκόλουθον περικοπὴν εἰς τὸ περὶ Φερεκιδίου κεφάλ-

δεψεία κατάφυτον Ἑλος· καὶ ἐν γένει εἰπεῖν, κείμενον ἐπὶ λόφου παραλλήλου τοῦ τῆς ἄνω Σύρου ἔχει περὶ ἑαυτὸ ποικίλην καὶ τερπνὴν ἀληθῶς θεάν. Τοιαύτην εὐχάριστον ἐντύπωσίν μοι ἐνεποίησεν κατ' ἀρχάς ἡ τοποθεσία τοῦ σπηλαίου. Λεπτομερέστεραι δὲ παρατηρήσεις μου εἰσὶν αἱ ἐξῆς. Τὸ σπήλαιον σήμερον δὲν εἶνε εὐρύ· διότι δρόμος τις ῥυμοτομήσας μέρος τῆς εἰσόδου τοῦ σπηλαίου, τὴν μὲν ἔκτασίν του περιώρισε, μέρος δὲ τοῦ ὑποληφθέντος σπηλαίου κατέχωσεν οὕτως ὥστε μόλις σήμερον δύναται νὰ χρησιμεύσῃ, ὡς ποιμνιοστάσιον, ἵνα μὴ εἰπῶ, ὅπερ καὶ παρετήρησα, χοιροστάσιον !! Ὅλίγα βήματα πρὸ τῆς εἰσόδου κεῖται σήμερον παρεκκλήσιον τῶν Δυ-

λαιον. « Καὶ ἀνιμνηθέντος ἐκ φρέατος ὕδατος, πίνοντα προσιπεῖν, ὡς » εἰς τρίτην ἡμέραν ἔσοιτο σεισμός, καὶ γενέσθαι ». Ἐκ ταύτης τῆς περιόδου δὲν ἐβραδύναμεν νὰ συνάξωμεν ὅτι τὸ φρέαρ ἢ ἡ πηγὴ ἐκ τῆς ὁποίας τὸ ὕδωρ ἐπρομάντευσε τὸν σεισμόν ὁ φιλόσοφος τῆς Σύρου εἶναι αὐτὴ τοῦ ἀγροκηπίου, ἥτις ὑπῆρχε πλησίον του καὶ τῆς ὁποίας τὸ ὕδωρ μετεχειρίζετο πρὸς πόσιν του, μὴ ὑπάρχοντος ἄλλου ἐκεῖ πλησίον, καὶ ὡς ἐκ τούτου οἱ κάτοικοι τῆς ἔδωκαν τὸ ὄνομα Ἀλθιτιγῆ, ὡς δεῖξασαν ἀληθεστάτην τοῦ ἀνδρὸς τὴν πρόφρησιν (;) ».

« Ἐκ τῶν εἰρημένων γίνεται σαφέστατον ὅτι τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος σπήλαιον εἶναι καθ' αὐτὸ τοῦ ερεκύδους, καὶ ὄχι τὸ προλαβὸν τὸ ὁποῖον ἀπὸ πολλοὺς ὑποτίθεται, καὶ τὸ ὁποῖον καὶ ἡμεῖς ἀνεφέραμεν, καὶ ἦτον εὐχῆς ἔργον νὰ ἐφρόντιζεν ἡ ἄνω Δημαρχία Σύρου νὰ ἐπιχειρήσῃ μικρὰν τινα ἀνασκαφὴν μὴ ἀπαιτοῦσαν εἰμὴ σμικρὰν δαπάνην. Εἶναι πολλὰ πιθανόν ὅτι θέλουν εὐρεθῇ καὶ ἄλλα τῆς ἀρχαιότητος εἰς τὸ μέρος αὐτὸ λείψανα, ἀφοῦ με τὰς χεῖρας μόνον οἱ μικροὶ περιηγηταὶ μας ἠδυνήθησαν νὰ ἀνακαλύψουν μερικά. Τὸ μέρος τοῦτο κατοικοῦσιν ἤδη οἱ πλάσται τῶν πηλίνων ἀγγείων ἢ πηλοπλάσται οἵτινες εἶναι ὅλοι Σίφνιοι, καὶ οἵτινες ἔχουν αὐτόθι τὰ ἐργοστάσιά των καὶ τὰς καμίνους των· καθότι εἰς μόνον τὸ μέρος τοῦτο τῆς νήσου εὐρίσκεται τὸ κατάλληλον διὰ τὴν κατασκευὴν τῶν ἀγγείων χῶμα, τὸ ὁποῖον ἐξάγουσι δι' ὑπονόμων 15—20 ὁργίων βάθους (Αὐτόθι) ».

τικῶν ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ. Ἐπὶ μιᾷ γωνίας τοῦ παρεκκλησίου παρετήρησα ἐκτισμένα ἐρείπια ἀρχαιολογικῶν τιγῶν ἀντικειμένων, κεχρωματισμένα μὲν δι' ἀσθέστου σήμερον, διακρινόμενα οὐχ' ἦττον. Ἄνω δὲ τοῦ παρεκκλησίου παρετήρησα κίονα μικροῦ μεγέθους, ἐν εἶδει καπνοδόχου, ἐκτισμένον. Ἡ τε στήλη αὕτη καὶ τὰ ἐκτισμένα τμήματα μαρμάρων προφανῶς ἐλήφθησαν ἐκ τοῦ παρακειμένου σπηλαίου, εἰς ὃ, κατὰ τὰς μαρτυρίας τῶν ἀνακαλυψάντων κατὰ τὸ 1842 τὸ παρακείμενον ὑπόγειον καὶ εὐρύτατον σπήλαιον, ὑπῆρχον πολλὰ ἐρείπια, ἐν οἷς μάρμαρα λελαξευμένα, τμήμα ἀγάλματος κλπ. Ἐκτὸς τοῦ σπηλαίου τούτου, εἰς ἀπόστασιν 15—20 βημάτων ἀνεκαλύφθη κατὰ τὸ 1842 ὁπῆ τις ἐν τῷ εἰσόδῳ, δι' ἧς εἰσῆρχοντο εἰς ὑπόγειον σπήλαιον, εἰς τὴν ἄκραν τοῦ ὁποίου, κατὰ τὰς δημοσιευθείσας μαρτυρίας, ὑπάρχει βάραθρον ἔχον καταπληκτικὴν βαθύτητα· «πέτρας ἀρκετὰς βαρείας ῥιπτομένης μόλις ἀκούεται ὁ ἦχος ἔπειτα ἀπὸ πέντε λεπτὰ» (Ἴδε τὴν σημείωσιν). Πρὸ τινῶν μηνῶν παραλαβὼν τινὰς φίλους καὶ τινὰς ἐργάτας ἐπεχείρησα ν' ἀνασκάψω τὴν ὁπὴν τοῦ ὑπογείου σπηλαίου, ἀλλ' εἰς μάτην· διότι πρὸ πολλῶν ἤδη ἐτῶν, καθ' ἃ μ' ἐβεβαίωσαν χωρικοί, ἐκτίσθη ἡ ὁπὴ αὕτη ὑπ' αὐτῶν ἵνα μὴ πίπτῃ τὰ πρόβατά των ἢ καὶ ἀνθρωποι.

Συνδύζων τὴν τε ἐκθεσιν τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ ὑπογείου τούτου σπηλαίου καὶ τὰς ἐμὰς παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς θέσεως αὐτοῦ τε τοῦ ὑπογείου σπηλαίου καὶ τοῦ ἄνω αὐτοῦ ἐτέρου σπηλαίου, ὡς καὶ τὰ τμήματα τῶν ἐκεῖ ἐρειπίων, συμπεραίνω ὅτι τὸ ὑπόγειον σπήλαιον συνεκοινώνει ἄλλοτε μετὰ τοῦ ἄνω αὐτοῦ καὶ 15 βήματα μακρὰν κειμένου σπηλαίου, ὅτι ῥυμοτομηθὲν τὸ μέρος τὸ μετὰξὺ τῶν δύο σπηλαίων, χάριν ἴσως καὶ τοῦ παρεκκλησίου, συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ διακόψῃ τὴν συγκωνίαν τῶν δύο σπηλαίων καὶ τὴν εὐρύτητα τοῦ ἄνω σπηλαίου καὶ ὅτι ἀμφοτέρω ταῦτα, εἰς ἃ εὐρέθησαν τοσαῦτα ἐρείπια ἐχρησίμευσαν ἢ ὡς κατοικία τοῦ Φερεκύδους ἢ ἦσαν τὸ μέ-

ρος εἰς ὃ ἔκειτο τὸ ἡλιοτρόπιον, ἢ ἐν γένει τὸ μέρος εἰς ὃ ἔκαμε τὰς παρατηρήσεις του, καὶ ἐξ οὗ κατὰ Διογένην τὸν Λαέρτιον ἰδὼν ναῦν οὐριοδρομοῦσαν παρὰ τὸν αἰγιαλὸν προσεῖδε τὸ ναυάγιον αὐτῆς.

Ταῦτα ἐξετάζω ἤδη. Ἡ ἐξῆς ἔκθεσις τῶν ἀνακαλυφθέντων ἐν τῷ μέρει τούτῳ ἐρειπίων κατὰ τὰ 1842 παρέχει βασίμους ἐνδείξεις περὶ τῆς ἐνταῦθα ὑπάρξεως ἀρχαίου τινος οἰκοδομήματος καὶ πιθανὸν τοῦ ἡλιοτροπίου α Ὁ Δήμαρχος τῆς ἄνω Σύρου ἅμα ἔμαθε τὴν διὰ τοῦ διδασκάλου Κ. Μαρκουλίδου ἀνακάλυψιν τοῦ σπηλαίου, ἐσπευσεν ἀμέσως νὰ ἐνεργήσῃ τὴν εἰς τὰ ἐντὸς αὐτοῦ ἀνασκαφὴν διὰ τῆς συνδρομῆς τοῦ ἰδίου Διδασκάλου καὶ τοῦ φιλοκάλου Κ. Κυριακοῦ Ἀλεξίου, ἐξ ἧς ἀνεκαλύφθησαν διάφορα μάρμαρα καὶ πέτραι πελεκημέναι ἱκανοῦ μεγέθους, ἐστρωμέναι εἰς τὸ ἔδαφος αὐτοῦ τὸ ὅποιον ἦτο χαμηλότερον τοῦ ἐξωτερικοῦ περὶ τὰς δύο καὶ τρεῖς βαθμίδας, αἵτινες εὐρίσκονται ἐπὶ τοῦτου ἔμπροσθεν τῆς εἰσόδου· μεταξύ τῶν πετρῶν τούτων εὐρέθη ἄλλο τμήμα ἀγάλματος καὶ κεσχωμένον πλησίον τῆς εἰσόδου ἐν τετραγωνικὸν μάρμαρον περὶ τὸν ἓνα καὶ ἥμισυ πόδα τὸ μέγεθος, καὶ περὶ τοὺς δύο δακτύλους πλάτος, ἔχον τὴν μίαν γωνίαν τετμημένην περὶ τοὺς 5 δακτύλους εἰς ὀρθογώνιον σχῆμα, ἐνθα ὡς φαίνεται, ἐφηρμόζετο ἐν ἄλλο μάρμαρον στρογγύλον, τὸ ὅποιον εὐρέθη πλησίον τοῦ εἰς εἶδος κυλίνδρου, περὶ τοὺς 5 δακτύλους διαμέτρου, καὶ περὶ τὸν ἓνα πόδα τὸ μέγεθος, τὸ ὅποιον πρέπει νὰ ἦτον ἔτι μεγαλύτερον, διότι φαίνεται ἐκ τοῦ ἐνὸς μέρους τεθλασμένον· τὸ περιεργότερον τὸ ὅποιον παρετηρήθη ἀντικείμενον ὑπῆρξε τὸ χρίσμα εἰς εἶδος τετραγώνου ἐντελεστάτου, τὸ ὅποιον ἀνεκαλύφθη ἐν τῷ μέσῳ σχεδὸν τοῦ ἔδάφους, καὶ τὸ ὅποιον ἐχωρίζετο ἀπὸ τὸ λοιπὸν ἔδαφος ἐκ τῶν τεσσάρων μερῶν διὰ τινος μικρᾶς ἐαθύτητος, οὐσης τῆς ἐπιφανείας τοῦ τετραγώνου τούτου χαμηλοτέρας τῆς τοῦ λοιποῦ ἔδάφους περὶ τοὺς τρεῖς περίπου δακτύλους τὸ τετραγω-

νικόν τοῦτο χρίσμα, τὸ ὁποῖον δὲν ὑπερέβαινε τοὺς δύο πόδας, ἦτον τόσον στερεόν ὥς ἐνόμιζέ τις ὅτι εἶναι μάρμαρον ὡς τοιοῦτον ἐκλαδόντες αὐτὸ οἱ ἀνασκαφεῖς, ἀπέσπασαν τὰς γύρωθεν αὐτοῦ εἰς εἶδος θεμελίου πέτρας, καὶ εὗρεθῇ ὅτι δὲν ἦτον, εἰμὴ μίγμα τιτανῶδες ἐρυθρόχροον εἰς εἶδος κεραμικοῦ (κουρασάνι) σκληροτάτου. Φαίνεται ὡς ἐκ τούτου ὅτι τὸ τετραγωνικόν τοῦτο χρίσμα νὰ ὑπῆρχεν ἡ θάσις κανενὸς μνημείου ἢ κενοταφείου, εἰς τὸ ὁποῖον πιθανόν νὰ ἐμπεριείχοντο λείψανα ἀρχαῖα ἀφαιρεθέντα ἀπὸ τοὺς ἐντοπίους, ἢ ἄλλους περιέργους Ἐντοσοῦτῳ ἐκ τῆς πληθύος καὶ τοῦ μεγέθους τῶν ἐνυπαρχουσῶν ἐκεῖ πετρῶν καὶ τῶν εὗρεθέντων μαρμάρων, ἐκ τῶν ὁποίων ἀφηρέθησαν πάμπολλα ἀπὸ τοὺς ἐντοπίους, ὡς ἐδομεν ἰδίους ὀφθαλμοῖς εἰς διάφορα ἄλλα μέρη ὅπου ἔγιναν κτίρια εἰς τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους, καὶ τὰ ὁποῖα μεταφέρθησαν, ὡς μᾶς διηγήθησαν οἱ ἴδιοι ἀπὸ τοῦ μέρους τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος σπηλαίου, συνάγεται εὐκόλως ὅτι τοῦτο ἦτον μὲν φυσικόν, ἀλλὰ στερεωμένον καὶ κτισμένον εἰς σχῆμα θόλου, καὶ περικυκλωμένον ἀπὸ διάφορα ἄλλα κτίρια, ὡς γίνεται δῆλον ἐκ τῶν ὑπαρχόντων εἰσέτι περὶ τὴν ἐκεῖ ἐκκλησίαν θεμελίων. »

Τοιοῦτο τὸ σπήλαιον τῆς Ἁγίας Ἀννης καὶ τοσαῦτα τὰ τεκμήρια περὶ τῆς ἐν αὐτῷ διατριβῆς τοῦ Συρίου φιλοσόφου. Πιθανόν πᾶσαι αἱ εἰκασίαι τῶν ἀνακαλυφάντων αὐτὸ νὰ μὴ εἶνε τοσοῦτον βάσιμοι, οὐχ ἦττον τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα τὰ ἀνακαλυφθέντα ἐρείπια ὥστε δύναται νὰ στηριχθῇ ἐλλόγως ἡ ἰδέα ὅτι ἐν τῷ σπηλαίῳ τούτῳ ἡ κατῴκει ὁ φιλόσοφος ἢ εἴχῃ τὸ ἡλιοτρόπιόν του.

Ἀπέναντι ὁμῶς τοσοῦτων ἐνδείξεων περὶ τοῦ σπηλαίου τούτου, ὑπάρχει μία παράδοσις ὑπὲρ τοῦ ἑτέρου σπηλαίου, ἥτις δύναται νὰ μετριάσῃ τὴν βεβαιότητα περὶ τοῦ ἄλλου σπηλαίου. Κατὰ τὴν παράδοσιν, ὁ φιλόσοφος Φερεκύδης κατῴκει εἰς τὸ θερεϊοανατολικόν σπήλαιον ὅπερ καὶ Σ π η λ λ α τ ο υ φ ι λ ο -

σ ό φ ο υ, κατά τινας, κατ' άλλους δέ Σ π η λ ι ᾶ τ ο υ Φ ε ρ ε χ ύ δ ο υ ς ἐκαλεῖτο πρὸ πολλῶν αἰώνων.

Σέβομαι εἴπερ τις καὶ άλλος τὰς παραδόσεις τοῦ λαοῦ, διότι αὗται ἐχρησίμευσαν ὥς ἡ Κιβωτός τοῦ Νῶε, διασώσασαι ἐν τῷ κατακλυσμῷ τῶν αἰώνων καὶ τῶν καταστροφῶν πολλά πολύτιμα κειμήλια τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος. Ἀλλ' ἐνταῦθα δὲν πρόκειται ν' ἀνατρέψω τὴν παράδοσιν τοῦ λαοῦ ἀλλὰ νὰ παραθέσω ἀπέναντι αὐτῆς σωρεῖαν ἀρχαιολογικῶν ἀντικειμένων καὶ ἐνδείξεων βασιμῶν καὶ λογικῶν.

Τὸ σπήλαιον τὸ κείμενον εἰς τὸ βορειοανατολικὸν μέρος κεῖται ἐπὶ τῆς κλιτύος τοῦ βουνοῦ Ἀ μ υ γ δ α λ ο ῦ, εἰς ὕψος 20 βημάτων ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς ἀτραποῦ τῆς διερχομένης κάτωθεν τοῦ σπηλαίου καὶ ἀπέχει τῆς θαλάσσης ἡμίσειαν περίπου ὥραν κατὰ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ρεύματος Μ α ὕ ρ' Ἀ μ π έ λ ι α. Ἄνω αὐτοῦ κεῖνται βράχοι ἀπορρῶγες καὶ ἐν γένει τὸ μέρος ἐκεῖνο ἔχει τι τὸ τραχὺ καὶ ἀπότομον. Κάτωθεν τοῦ σπηλαίου ὑπάρχει μικρά τις πηγὴ οὐχὶ ἀφθόνου ὕδατος. Τὸ στόμιον τοῦ σπηλαίου κεῖται μεσημβριοανατολικῶς· τὸ ὕψος τοῦ σπηλαίου εἶνε τριῶν περίπου μέτρων ἢ δὲ περιφέρειά του μᾶλλον στρογγύλη ἢ τετραγωνική. Ἐνδον τοῦ σπηλαίου, πρὸς τὸ ἀριστερον μέρος τῆς εἰσόδου αὐτοῦ ὑπάρχει λελαξευμένον εἶδος τι προτομῆς ἐν ἀναγλύφῳ ἐπὶ τοῦ βράχου καὶ τινα ἶχνη, γραμμάτων πιθανὸν ἢ άλλων σημείων. Τὸ σπήλαιον τοῦτο ἐσώζετο καλλίτερον, ἀλλὰ κατὰ τὴν παράδοσιν περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς Ἑλλ. ἐπαναστάσεως σεισμὸς κατέστρεψε τὰ περίξ καὶ μάλιστα ἐθανάτωσε ἄνθρωπὸν τινα παρὰ τὸ σπήλαιον.

Ἡ τοποθεσία τοῦ σπηλαίου τούτου δὲν παρέχει τὴν εὐχάριστον ἐκείνην θέαν, ἣν καὶ τὸ ἕτερον τὸ τῆς Ἀγίας Ἀννης ἀπεναντίας τὸ μέρος ἐκεῖνο εἶνε βραχῶδες καὶ ἀπότομον προσβαλλόμενον ὑπὸ τοῦ βορρᾶ, ἔχον ἔμπροσθεν μὲν τὴν θάλασσαν, ἄνωθεν αὐτοῦ τὸ βουνὸν καὶ περίξ βράχους, ἥτοι θὰ ἦτο κατάλληλον μᾶλλον δι' ἓνα μισόκοσμον καὶ μισάν-

θρωπον ἐρημίτην, δι' ἓνα ἀσκητήν, ὡς Συμεῶνα τὸν Στυλίτην, παρὰ δι' ἓνα φιλόσοφον κατοικοῦντα μὲν εἰς σπήλαιον πλήν ὅχι ἐκ πνεύματος ἀσκητισμοῦ, ἀλλ' ἀπλῶς χάριν ἡσυχίας καὶ χάριν τῶν φυσικῶν μελετῶν αὐτοῦ καὶ τοῦ ἡλιοτροπίου, ὅπερ εἶχεν ἐν ἄνθρωπῳ ἢ σπηλαίῳ κατὰ τοὺς κριτικούς. Εἰς ἐνδοιασμὸν μὲ θέτει ἀκόμη ἢ αὐτόθι ἀνέγερσις τοῦ ἡλιοτροπίου διὰ τοὺς ἐξῆς λόγους· πρῶτον τὸ σπήλαιον τοῦτο δὲν εἶνε περιθέατον, ἀλλ' ἐπὶ τῆς κλιτύος βουνοῦ ἀποκρύπτοντος τὸν ἥλιον ταχύτερον τῆς δύσεώς του· ἐπομένως ἐὰν ὑπῆρχεν ἐνταῦθα τὸ ἡλιοτρόπιον, θὰ ὑψοῦτο πολὺ ἄνωθεν τοῦ σπηλαίου, ἐπὶ τῆς κορυφῆς πιθανὸν τοῦ βουνοῦ· ἀλλ' ἐρείπια τοιοῦτου κτιρίου δὲν διεσώθησαν ἐκτὸς καὶ ἄνω τοῦ σπηλαίου· δεύτερον εἰς τί ἡδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ τὸ ἡλιοτρόπιον εἰς μέρος ἀπόκεντρον, ἥτοι μακρὰν τῆς πόλεως, ἥτις ὡς εἶδομεν ἔχειτο ἐπὶ τοῦ μέρους τῆς νῦν Ἑρμοπολέως; Πρέπει νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ὁ Φερεκύδης ἀνήγειρεν ἐνταῦθα τὸ ἡλιοτρόπιόν του πρὸς ἀτομικὴν του εὐχαρίστησιν καὶ ὠφέλειαν, ἀποκρύψας αὐτὸ ἀπὸ τῶν ὀμμάτων τῶν συμπολιτῶν του; Ἀλλ' ὁ Φερεκύδης δὲν ἐφάνη ἐκ τῶν συγγραφῶν του τοσοῦτον μυστηριώδης καὶ μισάνθρωπος, ἀλλὰ τὰς γνώσεις του ἔσπευσεν αὐτὸς πρῶτος νὰ διαδόσῃ εἰς τοὺς Ἕλληνας διὰ τῶν συγγραφῶν του. Ἐπομένως τὸ ἡλιοτρόπιόν του ὡς καινοφανές τι καὶ ὠφελιμώτατον κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἀμφιβάλλω ἂν ἀπέμεινεν ἄγνωστον καὶ ἀπόκρυφον εἰς τοὺς Συρίους θέαμα.

Ὑπὲρ τῆς ἐν τῷ ἄλλῳ σπηλαίῳ, τῷ τῆς Ἀγίας Ἀννης, ὑπάρξεως τοῦ ἡλιοτροπίου, συνηγοροῦσι τὰ ἐξῆς. Πρῶτον τὸ μέρος εἶνε περιθέατον, διότι ὁ λόφος, ἐφ' οὗ τὸ σπήλαιον, εἶνε μεμονωμένος, τὸ δὲ σπήλαιον κεῖται σχεδὸν ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου· ἐπειδὴ δὲ εὐρέθησαν ἐν τε τῷ σπηλαίῳ τούτῳ καὶ τοῖς περίξ τμήματα μαρμαρίνων ἐρειπίων ἐνδεικνύοντα τὴν ἐκεῖ ἄλλοτε ὑπαρξιν ἀρχαίου κτιρίου, ἐνδεχόμενον ἐνταῦθα νὰ ὑπῆρχε ἡλιοτρόπιον προσκεκολλημένον ἢ μᾶλλον λελαξευμένον

ἐπὶ τοῦ σπηλαίου, ἦτοι τεχνητὸν καὶ φυσικὸν συνάμα. Δεύτερον τὸ σπήλαιον τῆς Ἀγίας Ἀννης, ἢ μᾶλλον ὁ λόφος τῆς Ἀθηναίης ὑπέρχετο τῆς ἀρχαίας πόλεως, ἣτις ἐκαλεῖτο Σύρος· ἐπομένως τὸ ἡλιοτρόπιον ἦτο καταφανὲς ὑπὸ τῆς πόλεως ταύτης. Πρὸς τοῦτοις ἡ ἐκεῖ ὑπαρξίς τοῦ σήμερον κεχωσμένην ἔχοντος τὴν εἰσοδὸν εὐρυχώρου ὑπογείου σπηλαίου καὶ τοῦ ἐν αὐτῷ βαράθρου μαρτυρεῖ ὅτι τὸ μέρος ἦτο κατάλληλον πρὸς τὰς φυσικὰς παρατηρήσεις τοῦ φιλοσόφου. Εἰς τὰς εἰκασίας ταύτας ἂν προστεθῶσιν αἱ μόνιμοι ἐνδείξεις ἦτοι τὰ ἐκεῖ ἀνευρεθέντα ἐρεπίτια, ἔχομεν μίαν λογικὴν ἀποδείξιν ὅτι τὸ μέρος ἦτο καταλληλότερον, τοῦ ἐτέρου μέρους, πρὸς ἔγερσιν τοῦ ἡλιοτροπίου, ἐὰν μὴ καὶ πρὸς οἴκησιν τοῦ φιλοσόφου.

Πῶς ὁμως θὰ συμβιβάσωμεν ταῦτα μετὰ τῆς παραδόσεως περὶ τῆς Σπηλαίας τοῦ Φερεχίδου; Ἀληθῶς εὐρέθην εἰς δύσκολον θέσιν, ἀφ' ἧς ἐνδεχόμενον νὰ μὴ ἐξηρχόμεν ἐὰν ἐτέρα τις παράδοσις, διασωζομένη παρὰ τοῖς γηριοτέροις Συρίοις δὲν μ' ἐξήγαγε τοῦ λαβυρίνθου τῶν εἰκασιῶν, ὡς ὁ μίτος τῆς Ἀριάδνης. Κατ' αὐτὴν λοιπὸν, δημοσιευθεῖσαν μάλιστα, ὁ φιλόσοφος εἶχε δύο ἐν Σύρῳ σπήλαια, ἐν ᾧ ἐποίει τὰς διατριβὰς καὶ μελέτας του.

Τὸ ἐν τούτων ἐχρησίμευσεν ὡς χειμερινόν, τὸ δὲ ὡς θερινόν. Τοῦτο δὲν φαίνεται ἀπίστευτον. Φιλόσοφος περιωρισθεὶς ἐκούσιως εἰς τὴν ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ ἰσόδιον διαμονήν, θελήσας ν' ἀπομακρυνθῇ τῆς τύρβης τῆς πόλεως, ἐνδεχόμενον νὰ ἐχρησιμοποίησεν δύο τῶν εὐρυχωροτέρων σπηλαίων τῆς νήσου, εἰς ἃ κατῴκει, ἡ ἐνδεχόμενον εἰς τὸ ἐν τούτων νὰ εἶχε τὸ ἡλιοτρόπιον καὶ νὰ ἐποίει τὰς παρατηρήσεις του καὶ εἰς τὸ ἄλλο νὰ κατῴκει. Ἄν συνδυάσωμεν τὴν παράδοσιν ταύτην μὲ τὰς ἀξιώσεις καὶ τὰς ἐνδείξεις τῶν δύο περὶ οὗ ὁ λόγος σπηλαίων, θέλομεν ἰδεῖ ὅτι τὸ μὲν, τὸ κείμενον εἰς τὸ βορειοανατολικὸν μέρος τῆς νήσου ἔνεκα τοῦ δυσβάτου καὶ ἀποκέντρου αὐτοῦ εἶνε ἀκατάλληλον οἶκημα ἐν ὥρᾳ χειμῶνος, τὸ δὲ, τὸ τῆς Ἀγίας

Ἄννης ὡς ἔχον τὸ στόμιόν του ὀπισθεν τοῦ βορρᾶ ἦτο καταλ-
ληλότερον πρὸς τὴν χειμερινὴν διαμονήν. Χωρὶς νὰ ἐκτανθῶ
καὶ εἰς ἄλλας εἰκασίας, λ. χ. νὰ μνημονεύσω ἀπὸ τοῦδε ὅτι ὁ
φιλόσοφος παθὼν ἐκ φοβερᾶς, δυσίατου καὶ ἀηδοῦς νόσου, τῆς
φθειριάσεως, ἐνδεχόμενον ν' ἀπεσύρθη εἰς μεμαχρυσμένον μέρος
τῆς νήσου, (καὶ τότε δύναμαι ν' εἰκάσω ὅτι τοῦτο ἦτο τὸ βορειο-
ανατολικὸν σπήλαιον κ' ἐντεῦθεν ἡ κατὰ παράδοσιν ὀνομασία :
Σ π η λ ῖ ᾱ τ ο ὕ Φ ε ρ ε κ ὺ δ ο υ ς ἢ Σ π η λ ῖ ᾱ τ ο ὕ φ ι -
λ ο σ ὄ φ ο υ κατὰ τινος), χωρὶς, λέγω νὰ προβῶ εἰς νέας εἰκα-
σίας, ὑποβάλλω ταῦτα εἰς τὴν κρίσιν ἐκάστου. Καὶ ἐγὼ μὲν
κρίνων καὶ συμβιβάζων τὰς ἀρχαιολογικὰς ταύτας ἐνδείξεις
καὶ ἀρχαίας παραδόσεις, ὡς ἐκτίθην αὐτὰς ὧδε, ἐκφράζω τὴν
ἐμὴν ἰδέαν, ἥτις δὲν ἔχει βεβαίως οὔτε αὐθεντεῖαν, οὔτε ἄλλο
τι προσδόν, εἰμὴ τὴν σκέψιν ὅτι ἕκαστος ἔχει ἰδίαν κρίσιν, καὶ
ἀναλόγως αὐτῆς καὶ τῶν βοηθημάτων ἃ εὐρίσκει σχηματίζει
τινα πεποιθήσιν. Ἄλλοι δὲ ἄς κρίνωσιν ἄλλως.

Ἄφ' οὗ διὰ τοῦ συμβιβασμοῦ τούτου δύναται καὶ ὁ σεβασμὸς
πρὸς τὴν ἀρχαίαν περὶ σ π η λ ῖ ᾱ ς τ ο ὕ φ ι λ ο σ ὄ φ ο υ
παράδοσιν νὰ διασωθῇ καὶ ἡ ἐκ τῶν ἀνακαλυφθέντων εἰς ἀμφό-
τερα τὰ σπήλαια ἀρχαιολογικῶν ἀντικειμένων ἐνδείξεις νὰ
ἐδραιωθῇ, εἶνε περιττολογία ἢ περισσοτέρα περὶ τὴν συζήτησιν
ταύτην διατριβή, διότι ἄλλως τε, προκειμένου περὶ Φερεκύδους,
ἔχει τοσαῦτά τις ἄλλα καὶ σπουδαιότερα νὰ μελετήσῃ, ὥστε
ἡ περὶ τὴν ταυτότητα τοῦ σπηλαίου λεπτολογία θεωρεῖται σχε-
δὸν ἐπουσιώδης.

Πρὸς ζημίαν τοῦ τότε εἰς τὸν διάσημον νησιώτην προσέχον-
τος φιλομαθοῦς κόσμου, ὀδυνηρὰ νόσος ἐδέσμευσε ἐπὶ πολὺ
τὴν διάνοιαν καὶ ἐπὶ τέλους ἐπήνεγκεν αὐτῷ τὸν οἰκτρότερον
καὶ ἀηδέστερον θάνατον. Ἡ Ἑλλάς συνεκινήθη ἐπὶ τῇ ὀδυνηρᾷ
τελευτῇ τοῦ ἐνδόξου Συρίου, οἱ ποιηταὶ ἔχρουν τὴν λύραν
ἐν ἐπιγράμμασι συνοψίζοντες τὴν δόξαν καὶ τὸν βίον αὐτοῦ
καὶ οἱ Σύριοι ἐστεροῦντο τοῦ μεγαλοφροσύνου συμπολίτου

των. Θέλομεν ἤδη ἰδεῖ μετὰ πόσης στοργῆς ἔσπευσεν ὁ Πυθαγόρας μακρόθεν ὅπως παρασταθῇ εἰς τὰς ὑστάτας στιγμὰς του, ὅτι οἱ Ἴωνες φιλόσοφοι ἡσθάνοντο πρῶτοι τὴν στέρησιν ἀνδρός, ὅστις ἀνέφθανεν εἰς ὑστατον γῆρας, ἥθελε μερισθῇ μέγα μέρος τῆς δόξης, ἣτις ἀπενεμήθη εἰς τὸν μαθητὴν Πυθαγόραν ὑπὸ τοῦ κόσμου· ἀλλ' οὗτος δὲν ἐλησμόνησεν ὅτι ἡ ὑστεροφημία εἶνε ἢ εἰλικρινεστέρα ἀμοιβὴ τῶν μεγάλων ἀνδρῶν ἐν πάσῃ τέχνῃ καὶ ἐπιστάμῃ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'.

Θάνατος τοῦ Φερεκύδους—Ἐπιστολὴ αὐτοῦ—Ἐπι-

γράμματα πρὸς αὐτόν.

Τῶν μεγάλων ἀνδρῶν συζητοῦνται λεπτολόγως καὶ αἰμικρότεραι λεπτομέρειαι τοῦ βίου των, πολὺ δὲ περισσώτερον τὰ σπουδαιότερα τῆς βιογραφίας των, ἥτοι ἡ γέννησις καὶ ὁ θάνατος αὐτῶν. Εἶδομεν ὅτι περὶ τοῦ ἔτους τῆς γεννήσεως τοῦ Φερεκύδους ὑπάρχουσι διάφοροι γνώμαι θέλομεν ἰδεῖ ὥδε ὅτι καὶ περὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἐπ' ἰσῆς διαφορῶν ὑπάρχουσιν εἰδήσεις.

Τὸ μὲν εἶδος τῆς νόσου τοῦ Φερεκύδους ἀνομολογεῖται ὑπὸ πάντων, τὸ δ' ἔτος τοῦ θανάτου αὐτοῦ δὲν εἶνε μὲν ἀκριβῶς γνωστὸν, ἀλλὰ συμπέπτει μεταξὺ τοῦ 545—540 Π. Χ. διότι καὶ πᾶσα ἡ ζωὴ αὐτοῦ χρονολογεῖται μεταξὺ τῆς 45ης καὶ 58 Ὀλυμπιάδος (600—545 Π. Χ.).

Κατὰ τὸν Ἑρμιππον, οὗ ἡ μαρτυρία διεσώθη παρὰ τε Διο-

γένει τῷ Λαερτίῳ (1) καὶ παρὰ τῷ Γάλλῳ Fenelon, ὁ Φερεκύδης ἀπέθανεν ὡς ἐξῆς, ὅπερ θὰ ἴδωμεν ἀνασχευαζόμενον ὑπ' ἄλλων μαρτυριῶν. www.libtool.com.cn

Καθ' ἣν ἐποχὴν ἀνερριπίζετο ὁ πόλεμος μεταξύ Ἐφεσίων καὶ Μαγνησίων, ὁ Φερεκύδης, ἐπιστήμιος τῶν Ἐφεσίων φίλος, συναντήσας καθ' ὁδὸν ἄνθρωπόν τινα τὸν ἠρώτησε περὶ τῆς πατρίδος του. Ἀκούσας δὲ ὅτι ἦτο Ἐφέσιος— Λάβε μ' ἐκ τοῦ ποδός, εἶπεν αὐτῷ, καὶ μεταφερέ με εἰς τὴν χώραν τῶν Μαγνησίων καὶ σπεῦσε ν' ἀναγχείλῃς τοῖς Ἐφεσίοις τὸν τρόπον μὲ τὸν ὅποιον ὁ Φερεκύδης ἐπεθύμει νὰ τὸν μεταχειρισθῇς. Παράγχειλον, δὲ αὐτοῖς νὰ μ' ἐνταφιάσωσιν ὁπότεν νικήσωσιν.

Ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἔσυρε τὸν Φερεκύδην καὶ παρευθὺς σπεύσας εἰς Ἐφεσον διηγῆθη τὸ γεγονός. Οἱ Ἐφέσιοι ἐμπλησθέντες ἐλπίδων ἤρχισαν τὴν ἐπιούσαν τὴν μάχην κερδίσαντες πληρεστάτην κατὰ τῶν ἐχθρῶν νίκην. Ἐρωτήσαντες δὲ καὶ μαθόντες ὅτι ὁ Φερεκύδης ἔκειτο νεκρός, τὸν ἀνεῦρον καὶ ἐνταφίασαν μεγαλοπρεπῶς (2).

(1) Ἴδου αἱ παρὰ Διογένηι τῷ Λαερτίῳ διασωθεῖσαι πληροφορίες τοῦ Ἑρμίππου, ὃς ἀνέγραψεν καὶ ὁ Fenelon ἐν τοῖς βίοις τῶν ἀρχαίων φιλοσόφων. «Φησὶ δ' Ἑρμιππος πολέμου συνεστῶτος Ἐφεσίοις καὶ Μαγνησίοις βουλούμενον τοῖς Ἐφεσίοις νικῆσαι πυθέσθαι τινος παριόντος πόθεν εἴη, τοῦ δ' εἰπόντος ἐξ Ἐφέσου, Ἐλκυσόν με τοίνυν, ἔφη, τῶν σκελῶν καὶ θές εἰς τὴν τῶν Μαγνήτων χώραν καὶ ἀπάγγειλόν σοι τοῖς πολίταις μετὰ τὸ νικῆσαι αὐτόθι με θάψαι. Ἐπεσκηφέναι τε ταῦτα Φερεκύδην ὁ μὲν ἀπήγγειλεν, οἱ δὲ μετὰ μίαν ἐπελθόντες κρατοῦσι τῶν Μαγνήτων καὶ τὸν τε Φερεκύδην μεταλλάξαντα θάπτουσιν αὐτόθι καὶ μεγαλοπρεπῶς τιμῶσιν». Ἑρμιπποὶ ἀναφέρονται δύο, ὁ Συμυρναῖος ὁ γράψας περὶ Πυθαγόρου ἐπὶ Πτολεμαίου τοῦ Εὐεργέτου καὶ ὁ περιπατητικὸς, ὁ γράψας βίους φιλοσόφων καὶ περὶ Μετεώρων. Ἐνταῦθα ὁμιλεῖ ὁ Συμυρναῖος, ὁ γράψας περὶ τὸ 220 Π. Χ.

(2) Ἴδε καὶ Fenelon ἐν βίοις ἀρχαίων φιλοσόφων.

Τὴν εἶδῃσιν ταύτην διέσωσαν καὶ τινες στίχοι παρὰ Διογένει
τῷ Λαερτίῳ διασωθέντες, οἱ ἐξῆς:

www.libtool.com.cn

Τὸν κλεινὸν Φερεκύδην
Ὅν τίττει ποτε Σύρος
Ἐς φθεῖρας λόγος ἔστιν
Ἀλλάξαι τὸ πρὶν εἶδος.
Θεῖναι τ' εὐθὺ κελεύειν
Μαγνήτῳ, ἵνα ρίξῃ
Δοίῃ τοῖς Ἐφείους
Γερραίους πολῦταις.
Ἦν γὰρ χρησμὸς οὗ ἦδαι
Μοῦνος τοῦτο κελεύειν
Καὶ θνήσκει παρ' ἐκείνους (1).

Ἀμφιβάλλω πολὺ περὶ τῆς ἀκριβείας καὶ ἀξιοπιστίας τῆς
πληροφορίας ταύτης τοῦ Ἑρμίππου, περὶ τῆς ἐν τῇ χώρᾳ τῶν
Μαγνήτων τελευτῆς καὶ ἐνταφιάσεως τοῦ Συρίου φιλοσόφου.
Τὴν δὲ ἀμφιβολίαν μου ἐξάγω ἐκ τῆς παραβολῆς τῶν ἄλλων
πληροφοριῶν, ὡς ἐκτίθημι ὧδε.

Ὁ Ἀριστόξενος, μνημονευόμενος καὶ αὐτὸς ὑπὸ Διογένους
τοῦ Λαερτίου λέγει ἀνοσήσαντα αὐτὸν (τὸν Φερεκύδην) ὑπὸ
Πυθαγόρου ταφῆναι ἐν Δήλῳ.

Ὡς βλέπομεν ἤρχισαμεν μακρυνόμενοι τῆς χώρας τῶν Μα-
γνήτων, ἐν ᾗ λέγει ὁ Ἑρμίππος ὅτι ἀπέθανεν ὁ Φερεκύδης.
Θέλουμεν δὲ ἰδεῖ ὅτι οὐ μόνον πλησιάζομεν πρὸς τὴν Σύρον,
ἀλλ' ἴσως πεισθῶμεν ὅτι ἐν Σύρῳ ἐτελεύτησεν ὁ διάσημος
φιλόσοφος, καὶ ὅτι καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς νόσου εὐρί-
σκετο ἐν τῷ σπηλαίῳ αὐτοῦ ἐν Σύρῳ, ὡς δύναται νὰ ἐξαχθῇ
τοῦτο ἐκ τε τῆς ἐξῆς περιχοπῆς Διογένους τοῦ Λαερτίου καὶ
ἐκ τῆς πρὸς τὸν Θαλῆν ἐπιστολῆς τοῦ ἐπιθανάτου Φερεκύδους,
ἐν ᾗ ζωηρότατα περιγράφει τὰ τῆς νόσου του.

(1) Παρὰ Διογέν, Λαερτίῳ αὐτόθι ἐνθ' ἀνωτέρω.

Καὶ ἡ μὲν περικοπὴ τοῦ Διογένους εἶνε ἡ ἐξῆς: «Οἱ δὲ σθεिरιάσαντα τὸν βίον τελευτήσαι· ὅτε καὶ Πυθαγόρου παραγενομένου καὶ πυνθανομένου πως διαχέοιτο, διαβαλόντα τῆς θύρας τὸν δάκτυλον εἰπεῖν, Χ ρ ω τ ῖ δ ἡ λ α. Καὶ τούντεῦθεν παρὰ τοῖς φιλολόγοις, ἡ λέξις ἐπὶ τῶν χειρόνων τάττεται· οἱ δ' ἐπὶ τῶν βελτίστων χρώμενοι διαμαρτάνουσιν. Ἐλεγέ τε, ὅτι οἱ θεοὶ τὴν τράπεζαν θυωρὸν καλοῦσιν».

Ἡ δὲ τοῦ Αἰλιανοῦ μαρτυρία ἐστίν ἡ ἐξῆς: «Φερεκύδης Πυθαγόρου διδάσκαλος, ἐμπεσὼν εἰς ἀβρωστίαν, πρῶτον μὲν ἱδρου ἰδρῶτα θερμόν, ἰξώδη, ὅμοιον ὡς μύξαις, ὕστερον δὲ θηριώδη, μετὰ δὲ ἐφθειρίασε καὶ διαλυομένων τῶν σαρκῶν εἰς τὰς φθείρας ἐπεγένετο τῆξις καὶ οὕτω τὸν βίον μετέλλαξε». (1)

Ποῦ διέτριβεν ἀσθενῶν ὁ φιλόσοφος, οἱ μὲν ἄνω συγγραφεῖς οὐ μαρτυροῦσι, πληροφοροῦσιν ὅμως ἡμᾶς ὅτι ὁ Πυθαγόρας πα ρ ε γ έ ν ε τ ο παρὰ τῷ ἀσθενοῦντι καὶ ἔξωθεν ἡρώτα πῶς διαχέοιτο, τεκμαίρεται δὲ ὅτι ἔξωθεν τοῦ σπηλαίου, καὶ ἐκ τῆς ἐξῆς ἐπιστολῆς τοῦ ἀσθενοῦντος φιλοσόφου πρὸς τὸν φίλον αὐτοῦ Θαλῆν, διασωθεῖσα παρὰ Διογένει Λαερτίῳ (Βιβ. I. Κεφ. XI.).

«Φερεκύδης Θαλῆ».

«Εὐ θρήσκοις, δταν τοι τὸ χρεὼν ἦκοι. Νοῦσός με καταλελάθηκε, δεδεγμένον τὰ παρὰ σέο γράμματα. Φθειρῶν ἔβρον πᾶς καί με εἶχεν ἡπίαλος. Ἐπέπεμφον δ' ὦν τισι οἰκίηταισι, ἐπιὼν με καταθάψουσιν, εἰς σὲ τὴν γραφὴν ἐνέγκαι. Σὺ δ' ἦν δοκιμώσης σὺν τοῖς ἄλλοις σοφοῖς οὕτω μοι φῆνον· ἦν δὲ οὐ δοκιμώσητε, μὴ φήνης. Ἔστι δὲ οὐκ ἀτρεκέλη πραγμάτων, ὑπισχνέομαι, οὔτ' ἀληθὲς εἰδέναι. Ἄσσα δ' ἂν ἐπιλέγη θεολογῶν, τὰ ἄλλα χρὴ ροεῖν. Ἀπαντα γὰρ αἰνίσσομαι. Τῇ δὲ νούσῳ πιεζόμενος ἐπὶ μᾶλλον, οὔτε τῶν τινα ἱερῶν, οὔτε τοὺς ἐταίρους εἰσέμην. Προσεσεῶσι δὲ τῇ θύρῃ καὶ εἰ-

(1). Αἰλιαν. εἰς Ποικίλ. Ἱστορ. Ὑπάρχει καὶ τις ἄλλη γνώμη ὅτι μεταβάς ὁ Φερεκύδης εἰς Δελφοὺς ἐκοιμήθη ἀπὸ τοῦ Κορυκαίου. Ἀλλὰ δὲν ἐπιβεβαιεῖται ἡ γνώμη αὕτη.

ρομένους ὀκοῶν τι εἴη, διείς δάκτυλον ἐκ τῆς κλειήθρης, ἔδειξ' ἄν
ὡς ἔθνον τοῦ κακοῦ. Καὶ προεῖπ' αὐτοῖς, ἥκειν εἰς τὴν ὑστεραίαν ἐπὶ
τὰς Φερεκύδew ταφάς.» (1).

Πρὶν ἐξετάσω τὸ περὶ τοῦ τόπου τῆς θανάτης τοῦ φιλοσόφου
προσημειῶ τινα περὶ τῆς περιέργου ἀσθενείας, ἥτις κατέλαβε
καὶ κατέστρεψε τὸν διάσημον τοῦτον σοφόν.

«... Πᾶς τις ἀκούων περὶ τῆς ἀσθενείας ταύτης, λέγει ὁ
προμνημονευθεὶς Κύρ. Ζωντανός, καὶ ὅτι ἀπέθανεν ἀπὸ φθει-
ρίασιν ἤθελε νομίζει ὅτι ὁ ἀνὴρ βέβαια ἦτον εἰς ἄκρον ρυπαρὸς
καὶ ἐκ τούτου ὅτι ἐγέμισεν ἀπὸ φθειρας ἐκ τῶν ὁποίων καὶ
ἡσθένησε, ἀλλὰ δὲν ἔχει οὕτως τὸ πρᾶγμα, διότι καὶ χωρὶς
νὰ ἀναφέρωμεν μαρτυρίας ἄλλων, καθεὶς δύναται νὰ ἐννοήσῃ
δύσκολον τὴν τοιαύτην ὑπόθεσιν· ἀνὴρ τοιοῦτος, γνωρίζων καὶ
τὴν φύσιν, τὴν ὁποίαν καὶ τοσοῦτον ἐμελέτησεν καὶ ἐκλέγων
τὸν καθαρὸν ἀέρα καὶ τὸ ὑγιέστατον ὕδωρ, νὰ ἀφήσῃ τὸν ἑαυ-

(1) Τῆς ἐπιστολῆς ταύτης παρατίθηναι παράφρασιν:

«Φερεκύδης πρὸς Θαλῆν».

«Βίθε ν' ἀποθάνης ἡσύχως ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα σου· μὲ κατεῖχεν ἀσθέ-
νεια ὅταν ἔλαβον τὰ γράμματα σου· ἤμην ὅλος πλήρης φθειρῶν καὶ
κατειχόμεν ἀπὸ πυρετόν· παρήγγειλα δὲ εἰς τινὰς τῶν οἰκείων μου
νὰ σοὶ φέρουν τὴν συγγραφὴν μου (γραφὴν), ἀφ' οὗ μὲ θάψωσιν· καὶ
ἐὰν μὲν τὴν ἐγκρίνης ἐκ συμφώνου μὲ τοὺς ἄλλους σοφοὺς, ποιήσον
αὐτὴν γνωστὴν εἰς τὸ κοινόν, ἐὰν δὲν τὴν ἐγκρίνητε, μὴ τὴν δημοσι-
εύσης· διότι οὐδὲ εἰς ἐμὲ ὅτι ἦτο ἐτι ἀρεστή· εἶνε δὲ ὅχι ἀκρίβεια
πραγμάτων, οὐδ' ὑπόσχομαι ὅτι γνωρίζω τὸ ἀληθές καὶ πρέπει νὰ
ἐννοῇ τις ἄλλα παρ' ὅσα λέγω θεολογῶν, διότι ὅλα ἐκτίθενται αἰνιγ-
ματωδῶς. Ἐπειδὴ δὲ καὶ καταθλίβομαι πολὺ ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν καὶ
βαίνω ἐπὶ τὸ χειρότερον, δὲν δέχομαι οὐδὲ ἱατρὸν, οὐδὲ τοὺς φίλους
(ἑταίρους), καὶ ὅταν ἐρχονται διὰ νὰ μ' ἐρωτήσωσι πῶς εὐρίσκομαι
ἐκβάλλω τὸν δάκτυλόν μου διὰ τοῦ κλείθρου διὰ νὰ δείξω ὅτι φθει-
ρόμαι ἀπὸ τοῦ κακὸν καὶ προλέγω εἰς αὐτοὺς νὰ ἔλθωσι τὴν ἐπαύριον
εἰς τὴν ταφὴν τοῦ Φερεκύδους» (Ἰδε καὶ Ἱστορ. περ. Σὺρ. καὶ Ἐριμ.).

τόν του νὰ φθαρῇ ἀπὸ τὴν ῥυπαρίαν, δὲν ἔρχεται παντελῶς εἰς τὸ πιθανόν· καὶ πραγματικῶς ἡ φθειρίασις ἀπὸ τὴν ὁποίαν καὶ ἀπέθανεν δὲν ἦτο ἡ ἀρχικὴ, ἡ πρωτότυπος ἀσθένεια ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐπροσβλήθη· αὕτη ἦτο δευτερεύουσα, εἴτε προελθοῦσα ἀπὸ ἄλλην ἀσθένειαν, τῆς ὁποίας ὑπῆρξε συνέπεια· οὕτως ὡς ἀκολουθεῖ καὶ εἰς τινας φθισικοὺς ἢ πάσχοντας ἀπὸ δυσεντερίαν οἵτινες ἀποθνήσκουσι μὲ τὰ συμπτώματα τοῦ ὑδρώπικος. Ὁ ὑδρώπικας (!) δὲν εἶνε εἰς αὐτοὺς ἀσθένεια πρωτότυπος, εἶνε δευτερεύουσα, προερχομένη ἀπὸ τὴν πρωτότυπον φέρουσαν τὴν ἀτονίαν τῶν ἀγγείων τῆς ἀδήλου διαπνοῆς. Τοῦτο αὐτὸ συνέβη καὶ εἰς τὸν περὶ οὗ ὁ λόγος φιλόσοφον, ὅστις κατ' ἀρχὰς ἐπροσβλήθη ἀπὸ ἄλλην παρὰ τὴν φθειρίασιν ἀσθένειαν, ὡς μαρτυρεῖ καὶ ὁ Αἰλιανός, τοῦ ὁποίου τὴν μαρτυρίαν φέρομεν εἰς ἀπόδειξιν.» (1)

Ἡ γνώμη αὕτη μοι φαίνεται ὀρθή, ὡς στηριζομένη καὶ εἰς τὴν μαρτυρίαν τοῦ Αἰλιανοῦ. Ἀλλὰ χωρὶς νὰ πολυπραγμονῶ ἱατρικῶς, ἀποκρούω τὴν γνώμην ἐκείνων, οἵτινες νομίζουν ἀνύπαρκτον τὴν πολλὰκις θανατηφόρον νόσον τῆς φθειριάσεως, ὑπάγοντες αὐτὴν εἰς τὰς δερματικὰς νόσους. Ἐν τῷ τελειοτάτῳ ἱατρικῷ συγγράμματι τοῦ Nysten περιγράφεται ἱατρικῶς ἡ νόσος αὕτη ὡς πρωτότυπος καὶ ἐνίοτε ἐπιφέρουσα καὶ αὐτὸν τὸν θάνατον· πολλοὶ δὲ καὶ διάσημοι ἄνδρες ἀπέθανον ἐξ αὐτῆς, οἷον ὁ Ἡρώδης, ὁ Φίλιππος II'. βασιλεὺς τῆς Ἰσπανίας· ὁ δὲ Πausανίας ἀναφέρει ὀνομασί· ὅτι ἐκ τῆς ἰδίας νόσου ἐξ ἧς ἀπέθανεν ὁ Σύριος Φερεκύδης ἀπέθανεν καὶ ὁ Σύλλας (2). Εἶνε δὲ ὅλως ἄχαρες νὰ ὑπολάβωμεν ὅτι ἐκ ῥυπαρότητος καὶ πτωχίας ἐφθειρίασε καὶ ἀπέθανεν ὁ διάσημος νησιώτης, διότι ἐκτὸς τοῦ ὅτι δὲν ὑπῆγετο εἰς τὴν τάξιν τῶν μισανθρώπων καὶ ἀκοινωνήτων

(1) Ἱστορ. Περ. Σύρας καὶ Ἑρμουπ. σελ. 14.—Παράδ. καὶ Αἰλιαν. ἐνθ' ἀνωτέρω.

(2) Πausαν· ἐν Βιβλ. I. 20, 7.

όντων, δὲν ἡννόει τὴν ἐρημητικὴν ζωὴν οὔτε ὡς ὁ Κῦων Διογένης οὔτε ὡς ὁ Συμεὼν Στυλῖτης. Ἀπ' ἐναντίας εἶνε γνωστὸν ὅτι ὁ Φερεκύδης ἦτο ἀνὴρ ἐκ τῶν πολὺ σημαίνοντων, ἥ, ὅπως συνειθίζουσιν οἱ γράφοντες σήμερον, ἐκ τῶν τὰ πρῶτα φερόντων καὶ ἐκ τῆς ἐπιστολῆς του δείκνυται ὅτι καὶ οἰκέτας εἶχεν καὶ φίλους πολλούς, οὓς παρεκάλεσε μάλιστα νὰ ἔλθωσιν ἐπὶ τὰς Φερεκύδεω ταφάς.

Ὁ Πυθαγόρας μαθὼν ὅτι ὁ διδάσκαλός του ἐκινδύνευε ν' ἀποθάνῃ ἔσπευσε πρὸς αὐτόν· ἀλλὰ ποῦ; βεβαίως εἰς τὴν Σύρον, διότι οὐδεμία μαρτυρία ἐναντία. Ἡ τοῦ Ἀριστοξένου, μνημονευομένου παρὰ τοῦ Αἰλιανοῦ, μαρτυρία περὶ τοῦ Πυθαγόρου ἐνταφιάσματος αὐτόν εἰς Δῆλον δὲν ἀναιρεῖ τὴν εἰκασίαν ὅτι ἀσθενήσας εἰς Σύρον μετηνέχθη εἰς Δῆλον καὶ ἐτάφη ἐν νήσῳ ἱερᾷ μὲν διὰ τὰς θεολογικὰς παραδόσεις τῆς, ἐνδοξος δὲ διὰ τὴν ἐν αὐτῇ συγκέντρωσιν τῶν ταξειδιωτῶν, τῶν ἐμπορευομένων καὶ τῶν φιλοθρήσκων. Τὴν γνώμην ταύτην ἐκτίθησιν καὶ ὁ Ἡρακλείδης (ἐν τῇ τῶν Σατύρων βίῳ ἐπιτομῇ) παρὰ Διογένηι Λαερτίῳ, λέγων ὅτι ὁ Πυθαγόρας μετὰ τὸν ἐν Δῆλῳ ἐνταφιασμὸν τοῦ Φερεκύδους, ἐπανῆλθεν εἰς Ἰταλίαν, ἐνθα μετ' οὐ πολὺ ἀπέθανεν ἐξ ἀσιτίας. Βεβαιότερα εἰκασία ἀπασῶν μοι φαίνεται ἐκείνη καθ' ἣν ὁ Πυθαγόρας μαθὼν τὴν τελευτὴν τοῦ Φερεκύδους ἔσπευσεν εἰς Σύρον καὶ μὴ προφθάσας αὐτόν ζῶντα ἀνεχώρησεν, ἀφ' οὗ ἐν Δῆλῳ ἐνταφίασεν αὐτόν καὶ οὕτω ἐξήγησε τὸν σοφὸν διδάσκαλον, ὃν οἱ τότε ἱερεῖς ὡς ἄθεον καὶ ἀντιστρατεύμενον κατὰ τῆς τότε θρησκείας ὑπελάμβανον (1)

Οἱ συμπολιταὶ τοῦ ἐνδόξου φιλοσόφου ἐξεδήλωσαν τὸν

(1) Οἱ Πυθαγόρειοι ὅπως ἐδραιώσωσι τὰς ἀρχάς των εἶχον τοσοῦτον συνενωθῇ εἰς ἀδελφότητα, παραπλησίαν τῇ *Μασσορία*, ὥστε καὶ ἀκαταπόνητοι ἦσαν ἀπέναντι τῶν ἄλλων σχολῶν καὶ ταχύτερον διασπάρησαν πανταχοῦ διαδίδοντες τὰς ἀρχάς των, αἵτινες τότε ἐφάνησαν ἀντίθετοι πρὸς τὰς θεολογικὰς τῶν ἄλλων θεωρίας.

πρὸς αὐτὸν σεβασμὸν δι' ἀνδριάντος οὗ μόνον ἡ προτομὴ διεσώθη, τοιαύτη μάλιστα, οἷα παρεστάθη ὑπὸ τῶν ἀρχαιολόγων καὶ ἰδίως τοῦ Jacques Gronovius (1). Ἡ προτομὴ αὕτη μετενήχθη ἀλλαχοῦ πρὸ πολλῶν δεκαετηρίδων. Ὁ Abbé Dela Rocca συγγράφων πρὸ ἐνὸς περιήπου αἰῶνος εἶδεν αὐτὴν καὶ τὴν ἀνεγνώρισεν, ἐπόμενος εἰς τὰς περὶ ταύτης πληροφορίας προστίθῃσι δὲ τὰ ἑξῆς:

«Πράγματι ἡ προτομὴ ἥτις πρὸ τινων ἐτῶν εὑρέθη ἐν Σύρῳ ἐν τοῖς ἐρειπίοις τῆς ἀρχαίας πόλεως παριστᾷ φιλόσοφον ὡραιωτάτης φυσιογνωμίας καὶ μεγαλοπρεποῦς ὕφους· καὶ τὸ χωρίον τοῦτο τοῦ Gronovius ἐπιβεβαίωσι ἐτι τὴν πεποιθήσιν, ἣν ἐσχημάτισα τότε ὅτι ἡ προτομὴ αὕτη παρίστα τὸν Φερεκύδην» (2) Ὁ Gronovius ἐνθουσιωδέστερον ὁμιλεῖ περὶ τοῦ φιλοσόφου λαβὼν ἀφορμὴν ἐκ τῆς προτομῆς ταύτης, ἥτις κατ' αὐτὸν «παριστᾷ τὴν ὡραίαν καὶ ἀξιοσημείωτον φυσιογνωμίαν τοῦ φιλοσόφου τούτου τῆς νήσου Σύρου, τόσον ἐνδόξου διὰ τὰς πράξεις του καὶ συγγραφὰς καὶ κατέχοντος τὴν πρώτην θέσιν μεταξὺ τῶν σοφῶν τῆς ἐποχῆς του» (3).

Δυστυχῶς ὁμως ἕτερόν τι μόνιμον μνημεῖον σχετικὸν πρὸς τὸν Φερεκύδην δὲν ἀνεκαλύφθη· λέγω δὲ δὲν ἀνεκαλύφθη καὶ ὅχι ὅτι δὲν ὑπῆρχε, διότι εἰκάζω ὅτι οἱ Σύριοι πολλαχῶς εἶχον ἐκδηλώσει τὸ σέβας πρὸς τὸν διασημότερον συμπολίτην των, ἀφ' οὗ μάλιστα ὁ Δῆμος καὶ ἡ Βουλὴ Συρίων ἔστεφε χρυσῷ στεφάνῳ ἥττον διασήμους πολίτας, οἷος ὁ Ὀνήσανδρος, πολλάκις δὲ καὶ γυναῖκας, οἷα ἡ Βερενίκη, ὡς θέλομεν ἐν τοῖς κατόπιν ἰδεῖ.

Ὁ θάνατος τοῦ Φερεκύδους παρήγαγε σπουδαίαν αἰσθησιν τῷ τότε κόσμῳ. Ἐκ τῶν εἰς αὐτὸν ποιηθέντων ἐπιγραμμαμάτων

(1) Antiquités Greques Tom. 2 fig. 37'

(2) Dela Rocca tr. sur les ab. Tom. I. ch. III.

(3) Δυτόθι.

δλίγα μὲν διεσώθησαν, ἀλλὰ καὶ ταῦτα ἀρκοῦσιν ὅπως ὑπο-
δηλώσωσι τὴν ἀξίαν ἣν σύμπασα ἡ Ἑλλάς ἀπέδωκεν εἰς τὸν
ἐνδοξον φιλόσοφον τῆς Σύρου. Δικαίως δὲ κατὰ τὸν Δοῦριν
ἐποιήθη τὸ παρά Διογένηι τῷ Λαερτίῳ διασωθὲν εἰς Φερεκύ-
δην ἐπίγραμμα :

*Τῆς σοφίας πάσης ἐν ἐμοὶ τέλος· ἦν δέ τι πλεον
Πυθαγόρῃ τῷ μῶ λέγε τοῦθ' ὅπερ πρῶτος ἀπάντων
Ἔστιν ἄν' Ἑλλάδα γῆν. Οὐ ψεύδομαι ὧδ' ἀγορεύων.*

Ἔτερον ἐπίγραμμα πρὸς αὐτὸν Ἴωνος τοῦ Χίου :

*Ἦς ὁ μὲν ἠγορήει κεκασμένος ἡδὲ καὶ αἰδοῖ
καὶ φθίμενος ψυχῇ τερπνὸν ἔχει βίοντορ.
Εἴπερ Πυθαγόρης ἐνύμωσ' ὁ σοφὸς περὶ πάντων
Ἀνθρώπων γνῶμας εἶδε καὶ ἐξέμαθεν.*

Καὶ ἕτερον ὅπερ δύναται νὰ ἐπισφραγίσῃ τὰ περὶ Φερεκύ-
δου, ὡς ἀξίωμα ἀξιόλογον :

*Ἄρ' οὖν τοῦτ' ἄρ' ἀληθές
Ἦν, εἴ τις σοφός, ὄρωσ
Καὶ ζῶν ἔστιν ὄρησις
Χ' ὦταν μὴδὲ ὑπάρχη (1).*

(1). Διογέν. Λαέρτ. ἐν Φερεκ. — Καθ' ἣν στιγμὴν τυποῦται τὸ
μέρος τοῦτο ἀναγινώσκω ἐν τῇ ἐνταῦθα ἐκδιδομένη ἐφημερίδι *Παρόπη*
(ἀριθ. φυλ. 132) τὸ ἐξῆς εἰς Φερεκύδην ἐπίγραμμα ἐν συλλογῇ ποιη-
μάτων Ἰατροῦ πάρεργα ἐπιγραφόμενα, ἧς δὲν μνημονεύεται μὲν ὁ
ποιητής, ἀλλ' ἐξ ὧων ἡ τε ἐφημερίς λέγει καὶ τὸ ὕφος ἐκδηλοῖ τῶν
στίχων ὑποτίθεται ὅτι εἶνε ὁ ἐλλόγιμος Ἰατρός Κύρ. Καλλιβοῦρτσης.
Τὸ ἐπίγραμμα τοῦτο ἀναδημοσιεύω, διότι εἶνε τὸ πρῶτον εἰς τὸν
Φερεκύδην ἐπίγραμμα κατὰ τοὺς νῦν χρόνους ποιηθὲν καὶ ἀνακεφα-
λαιοῖ ἐπιτυχῶς τὸν βίον τοῦ Φερεκύδους.

*Ἐν τῇ ἀκλειῇ τῆς Σύρου τέως κεντελεῖ νηϊδί
πρὸς αἰδιδόν της κλῆος, ἐγεννήθης, Φερεκύδη,*

Τοιοῦτος ὁ Σύριος Φερεκύδης, ὅστις συγκεντροῖ ἐν ἑαυτῷ τὸ φωτεινότερον μέρος τῆς ἱστορίας τοῦ ΣΤ' Π. Χ. αἰῶνος οὐ μόνον τῆς Σύρου, ἀλλὰ τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας, τέκος μὲν καὶ θρέμμα τῆς Σύρου, ἀλλὰ χάσμα καὶ δόξα ὅλων τῶν Ἑλλήνων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ'.

Ἡ Σύρος ἐπὶ τῶν μηδικῶν πολέμων.

Γεγονός τι διαδραματισθὲν ἐν Νάξῳ περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ε'. Π. Χ. αἰῶνος δίδει ἡμῖν νύξιν τινα περὶ τῆς καταστάσεως τῶν Κυκλάδων καὶ τῆς Σύρου κατὰ τὰς παραμονὰς τῶν Περσικῶν

*ὅστις, ὡς ὁ Πλάστης ἔδωκ πνεῦμα εἰς τὸν χοῦν, εἰς ἓνα
λίθον ἔδωκε σοφωτάτου Ὀροσκόπου καὶ σὺ φρένα.
Εἰς τοῦ οὐρανοῦ τὰ ὕψη πελωρίαν χεῖρας τέτρας,
ὀδομετρικὰς στηλίδας ἐκεῖ ἔστησας λιθίνας
ἐν τῇ τρίβῳ τοῦ Ἥλιου, ἀκαταμετρήτῳ τέως·
δι' ὃ ὅσον καὶ ὁ Φοῖβος λάμψει τὸ λαμπρόν σου κλέος.
Σὺ ἀθάνατον ἐγγράφως τὴν ψυχὴν ἐκφήσας πρῶτος
πρώτιστος τῶν φιλοσόφων ὠμολόγησαι εἰκότως.
Τῆς δὲ σῆς ὁ Πυθαγόρας ὑψηλῆς διψῶν σοφίας,
ἀμαθὴς ἐνὶ πύρρῳ σου ἐκαθέσθη ρεατίας.*

— Ἐνεκα τῆς ἐκτάσεως τοῦ μέρος τούτου τῆς ἱστορίας καὶ τῆς πληθύος τῆς κατόπιν ἐρχομένης ὕλης περιωρισθεὶς εἰς τὴν καθαρὰν τοῦ Φερεκύδους βιογραφίαν, ἐξώρισα πολὺ μέρος σχετικῆς πρὸς τὸν Φερεκύδην καὶ τὴν φιλοσοφίαν του ὕλης, οἷον περὶ τῆς καταστάσεως τῆς φιλοσοφίας κατὰ τὸ ΣΤ' Π. Χ. αἰῶνα, περὶ τῆς ἐπιδράσεως τῆς Αἰγυπτιακῆς ἐπιστήμης ἐπὶ τε τῆς Ἰωνικῆς καὶ Πυθαγορείου σχολῆς, κλπ. φρονῶ δὲ ὅτι διὰ τὴν παρέλειψιν αὐτῶν, δὲν ἡμάρτησα ποσῶς, διότι δὲν λησμονῶ ὅτι γράφω ἐνταῦθα μόνον τὴν ἱστορίαν τῆς Σύρου.

πολέμων. Τὸ γεγονός τοῦτο εἶνε ἀξιοσημείωτον καὶ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν Ἑλλήνων, διότι τοῦτο ἦτο τὸ προανάγκρουσμα τῆς ἐπαναστάσεως τῆς Ἰωνικῆς φυλῆς.

Ἡ Νάξος κατὰ τὸν ἕκτον αἰῶνα ἦτο νῆσος ἀξία λόγου ἔχουσα πολλοὺς μὲν κατοίκους, ἀξιόλογον στόλον καὶ ὀκτακισχιλίους ὀπλίτας, ὅσον δηλαδὴ στρατὸν σύμπασα ἡ ἐλευθέρα νῦν Ἑλλάς. Ἡ Νάξος καὶ πᾶσαι αἱ λοιπαὶ Κυκλάδες ἦσαν ἀνεξάρτητοι. Αἱ Ἀθηναὶ δὲν εἶχον ἔτι ἀπορροφήσει περὶ ἑαυτὰς τὴν δύναμιν αὐτῶν, ἡγεμονεύοντος τοῦ Πεισιστράτου. Ἐκάστη τῶν Κυκλάδων ἐκυβερνᾶτο ὀλιγαρχικῶς. Ὁ τύραννος τῆς Νάξου Λύγδαμιν, σύγχρονος τοῦ Πεισιστράτου, καθαιρεθεὶς εἶχεν ἐγκαταλείψει τὴν Νάξον εἰς τὸ ὀλιγαρχικὸν κόμμα, ὅπερ πολεμηθὲν ὑπὸ τοῦ Δήμου ἀπεδιώχθη τῆς Νάξου· οἱ ἐξορισθέντες ὀλιγαρχικοὶ κατέφυγον εἰς Μίλητον ζητοῦντες παρὰ τοῦ τυράννου τῆς Μιλήτου Ἀρισταγόρα βοήθειαν ὅπως ἐπαναλάβωσι τὴν ἐν Νάξῳ ἐξουσίαν. Ὁ Ἀρισταγόρας προθύμως ἀπεδέχθη τὴν πρόσκλησιν, ἀλλ' ἔκρινε καλὸν νὰ καλέσῃ βοηθὸν τὸν Σατράπην τῶν Σάρδεων καὶ τῆς δυτικῆς μικρᾶς Ἀσίας Ἀρταφέρνην, ἀδελφὸν τοῦ Δαρείου.

Ὁ Ἀρταφέρνης συνεφώνησε μὲν μετὰ τοῦ Ἀρισταγόρα νὰ ἐγκαταστήσῃ τὴν ὀλιγαρχίαν ἐν Νάξῳ, ἐπαναφέρων τοὺς ἐξοριστοὺς Ναξίους, ὑπέτρεφε δὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι ἐμελλεν διὰ τούτου νὰ κατακτήσῃ καὶ τὴν Νάξον καὶ τὰς λοιπὰς Κυκλάδας. Ὁ Δαρεῖος εὐρέθη σύμφωνος καὶ μετὰ ἓν ἔτος μεγάλη στρατιὰ πεζικὴ καὶ ναυτικὴ ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Πέρσου Μεγαβάτου ἀπέπλευσεν ἐπὶ τὴν Νάξον μετὰ τοῦ Ἀρισταγόρα καὶ τῶν φυγάδων Ναξίων. Φθάντες ἔξωθεν τῆς Νάξου περιπλέκονται εἰς ἔριδά τινα ὁ Ἀρισταγόρας καὶ ὁ Μεγαβάτης οὗτος θέλων νὰ καταστρέψῃ τὰ σχέδια τοῦ Ἀρισταγόρα, παραγγέλλει εἰς τοὺς Ναξίους ὅτι κινδυνεύουσιν. Οἱ Νάξιοι παρασκευάζονται εἰς πόλεμον, φθάνει ὁ στόλος τοῦ Μεγαβάτου, πολιορκεῖ αὐτοὺς τέσσαρας ὅλους μῆνας καὶ ἐπὶ τέλους ἀναγκάζεται νὰ ἐπανέλθῃ

ἀπρακτος εἰς Ἰωνίαν, κτίσας μόνον πύργον τινα ἐν Νάξῳ, ἐνθα ἐγκατέστησεν τοὺς φυγάδας Ναξίους, οὓς καὶ ἀφῆκεν αὐτοὺς ὡς ἐν φρουρίῳ. www.libtool.com.cn

Τοῦτο ἐδείνωσε τὰ πράγματα. Ὁ Ἀρισταγόρας μὴ δυνάμενος νὰ πληρώσῃ τὰ ἐξοδα τοῦ ματαίου τούτου πολέμου, θέλων δὲ νὰ δεσπόσῃ ἔτι ἐν Ἰωνίᾳ, συνεννοεῖτο μετὰ τοῦ πενθεροῦ του Ἰστιαίου καὶ παρασκευάζει γενικὴν ἐπανάστασιν τῶν Ἰώνων κατὰ τῶν Περσῶν. Ὁ κατὰ τῆς Νάξου στόλος τῶν Περσῶν παρέμενεν ἔτι ἐν Μυοῦντι. Οἱ ναῦται παρακινήθentes ὑπὸ τοῦ Ἰστιαίου καὶ Ἀρισταγόρα στασιάζουσι κατὰ τῶν Περσῶν καὶ οὕτω ἐκρήγνυται ἡ σπουδαία ἐκείνη ἐπανάστασις τῶν Ἰώνων ἢ καταδικασθεῖσα μὲν ὡς ἀσύνητος ὑπὸ τοῦ Ἐκαταίου καὶ πολλῶν κριτικῶν ἱστορικῶν οὐχ ἤττον συντελέσασα εἰς τὸ νὰ διασπασθῇ ἡ δουλικὴ σχέσις τῶν Ἰώνων μετὰ τῶν Περσῶν καὶ οὕτω νὰ ἐπέλθῃ τὸ κατὰ Περσῶν μῖσος, κατόπιν δὲ οἱ Περσικοὶ πόλεμοι, οἵτινες ὅσῃν καταστροφὴν προυξένησαν τῇ Περσίᾳ, τοσαύτην δόξαν περιεποίησαντο τῇ Ἑλλάδι (1).

Ἐξέθεσα λεπτομερέστερον τὸ ἐν Νάξῳ διαδραματισθὲν πραγματικόν τῶν ὀλιγαρχικῶν, διότι ἐκ τούτου δύναται τις νὰ λάβῃ τινα ιδέαν τῆς καταστάσεως τῶν Κυκλάδων κατ' ἐκεῖνον τὸν αἰῶνα.

Δεσπόζουσα φυλὴ ἐν ταῖς νήσοις ταύταις ἦτο πλέον ἡ Ἰωνικὴ. Μάλιστα οἱ Σύριοι, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ ἐρρέθη, ἀπὸ πολλῶν ἡδὴ χρόνων ἐθεωροῦντο Ἰῶνες καὶ αὐτὸς ὁ Θαλῆς ἐν τῇ πρὸς τὸν Φερεκύδην ἐπιστολῇ του ὀνομάζει τὸν Φερεκύδην Ἰῶνα, καὶ ἡ λαλουμένη γλῶσσα διετῆρει τοὺς ἰωνικοὺς τύπους, ὡς περὶ τῆς γλώσσης καὶ τοῦ ὕφους τοῦ Φερεκύδους ἔκρινον, οἱ γραμματικοὶ Ἀπολλώνιος καὶ Ἡρωδιανός (2).

(1) Ὁ Ἡρόδοτος λεπτομερῶς ἱστορεῖ ταῦτα — Βλέπ. Παπαρ. ἱστορ. Ἑλ. Ἑθν. Τομ. Α' σελ. 348.

(2) Ἴδε τὸ Κεφάλ. Φερεκύδης ὁ Σύριος.

Ἐκ τοῦ ὀλιγαρχικοῦ πολιτεύματος τῆς Νάξου κατ' αὐτὸν τὸν αἰῶνα δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν καὶ τὸ τῆς Σύρου· διότι μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης αἱ νῆσοι πᾶσαι ἔμεινον ἐτι ἀνεξάρτητοι καὶ αὐτοδιοίκητοι. Φαίνεται ὅμως ὅτι ἀμέσως μετὰ τὸν αἰῶνα τοῦτον τὸ πολίτευμα οὐ μόνον τῆς Σύρου ἀλλὰ καὶ πασῶν τῶν Κυκλάδων ἀφωμοιώθη πρὸς τὸ τῶν Ἀθηνῶν, διότι ἐν τοῖς ψηφίσμασιν, ἃ θὰ ἴδωμεν ἐν τοῖς κατόπιν, διατηροῦνται οἱ τύποι οἱ φαινόμενοι ἐν τοῖς ψηφίσμασιν τῆς Βουλῆς καὶ τοῦ Δήμου Ἀθηναίων, καὶ οὐ μόνον φαίνεται τις ἀφομοίωσις ὡς πρὸς τὴν Βουλὴν καὶ τὸν Δῆμον ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν ἀρχὴν τῶν πρυτάνεων καὶ τὰς πανηγύρεις καὶ τοὺς ἀγῶνας καὶ τὰ θάβρα καὶ τὰς ἐν τῷ θεάτρῳ στέψεις διασῆμων πολιτῶν.

Πληροφορίαν λεπτομερῆ περὶ τῆς κατὰ τὸν Ε'. αἰῶνα καταστατάσεως τῆς Σύρου δὲν εὔρον οὐδαμοῦ, διότι κατ' αὐτὴν τὴν ἐποχὴν ἐκ τῶν νήσων ἡ Νάξος ἀπερρόφησε τὴν προσοχὴν τῶν Ἑλλήνων, ὡς ἰσχυρὰ νῆσος καὶ τὴν τῶν Περσῶν ὡς εὐφορὸς.

Ἡ Ἰωνικὴ ἐπανάστασις ἔλαβε τέλος οὐχὶ τοσοῦτον εὐχάριστον διὰ τοὺς Ἴωνας· διότι ἀλωθείσης τῆς Μιλήτου ὑπὸ τῶν Περσῶν ἐν ἔτει 496 ἢ 495 πρὸ Χριστοῦ κατέπεσεν ἡ δύναμις τῶν Ἰώνων ἐπὶ τινα χρόνον, ἐστεροῦντο δὲ αἱ Ἴωνικαὶ πόλεις μιᾶς ἰσχυρᾶς προστάτιδος. Φοινικικοὶ στόλοι ἤρχισαν ἐνοχλοῦντες τὰς νήσους καὶ βαθμηδὸν ἀνεπτύσσετο σφοδρὸν μῖσος κατὰ τῶν Περσῶν ἐκ μέρους τῶν Ἑλλήνων, ὅπερ κατέστησεν ἀναπόδραστον ἀνάγκην τοὺς τοσοῦτον ἐνδόξους διὰ τὴν Ἑλλάδα Περσικοὺς πολέμους, ὧν τοσοῦτον ἀστειῶς ἡρνήθη τὴν ἱστορικότητα ὁ ἄλλοτε πρεσβευτὴς τῆς Γαλλίας ἐν Ἀθήναις Gobineau.

Ἐντεῦθεν ἄρχεται ἡ εἰς τὰ πράγματα τῶν Ἑλλήνων μεγίστη συμμετοχὴ τῶν Ἀθηναίων, οἵτινες ὡς προστατεύοντες τὴν Ἰωνίαν, ἀποικίαν αὐτῶν, υἱοθέτησαν πρῶτοι τὸ κατὰ Περσῶν μῖσος καὶ ἠρίστευσαν εἰς τὰς κατ' αὐτῶν μάχας.

Ἄλλ' ἐν ἔτει 490 πρὸ Χριστοῦ αἱ νῆσοι, ἐν αἷς καὶ ἡ Σύρος, ἀπώλεσαν τὴν ἀνεξαρτησίαν, ὑποταχθεῖσαι εἰς τὴν δυναστείαν τῶν Περσῶν.

Οἱ Νάξιοι τοῦ ἔτους τούτου δὲν ἦσαν οἱ πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἀντισταθέντες ἐπὶ τέσσαρας μῆνας κατὰ τῶν ὑπὸ τὸν Μεγαβάτην Περσῶν, ἀλλὰ δειλιάσαντες ἀφῆκαν τὴν πόλιν αὐτῶν ἔρημον, ἣν ἐνέπρησαν θηριωδῶς οἱ Πέρσαι. Ἡ πτώσις τῆς Νάξου συνεπῆνεγκε τὴν πτώσιν τῶν λοιπῶν νήσων, αἵτινες ὑποτασσόμενοι εἰς τοὺς Πέρσας, παρέδιδον αὐτοῖς ὁμήρους πίστεως καὶ ἄνδρας πρὸς πόλεμον. Τότε ὑπετάχθη καὶ ἡ Σύρος εἰς τοὺς Πέρσας· ἐξάγω δὲ τοῦτο ἐκ τῆς πληροφορίας ὅτι μόνῃ ἡ Ἀθλος ἐκ πασῶν τῶν Κυκλάδων (1) εἶχε μείνει ἐλευθέρα, ὡς ἱερὰ νῆσος.

Τινὲς τῶν Κυκλάδων μετεῖξαν τῶν Περσικῶν πολέμων. μάλιστα ἡ Πάρος, προσενεγκοῦσα μίαν τρίτην εἰς τοὺς Πέρσας κατὰ τῶν Ἑλλήνων, παρ' ὀλίγον νὰ πάθῃ χεῖριστα ὑπὸ τοῦ Μιλιτιάδου, ὅστις τιμωρῶν αὐτὴν κατόπιν ἐπῆλθεν μὲ ἐβδομήκοντα πλοῖα καὶ ἐξήτει ἑκατὸν τάλαντα λόγῳ τιμωρίας. Καὶ τὸ μὲν σχέδιόν του δὲν ἐπραγματοποιήθη ἔνεκα ἀπροόπτου τινος συμβάντος — ἔνεκα φανείσης τινος πυρκαϊᾶς φοβερᾶς εἰς τὰ δάση τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἥσπερ ἡ λάμψις ἐφθασε μέχρι Πάρου, φοβίσασα αὐτὸν ὥς τις κακὸς οἰωνός — ὁ δὲ Μιλιτιάδης πληγωθεὶς τὸν μηρὸν κατὰ τινα ἐν Πάρῳ μάχην καὶ εἰσαχθεὶς εἰς δίκην ὡς λύσας τὴν πολιορκίαν τῆς Πάρου χάρις εἰς τὰ περσικὰ δῶρα καὶ χρήματα, ἀπέθανεν ἐν τῇ φυλακῇ κατὰ τὸ 481.

Ἐνταῦθα ἡναγκάσθη, ἵνα προσάξω τινα ἱστορικὰ συμπε-

(1) Περὶ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἤρχισαν διακρινόμεναι κυρίως διὰ τοῦ ὀνόματος τούτου αἱ σημεριναὶ νῆσοι τῶν Κυκλάδων, ὧν τινες κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν ἀπετέλουν μέρος τῶν Σποράδων, ἐν αἷς καὶ ἡ Θήρα· ἰδοὺ ὁ λόγος δι' ὃν ἐν τῷ πρώτῳ κεφαλαίῳ τῆς παρούσης ἱστορίας ἀπαριθμῶν τὰς Κυκλάδας, δὲν προσέθηκα ἐκεῖ τὴν Θήραν.

ράγματα περί Σύρου, ν' ἀναφέρω σχετικὰ τινα πρὸς τοὺς μηδικούς πολέμους συμβάντα ἐν ταῖς νήσοις τῶν Κυκλάδων. Πρῶται αἱ νῆσοι ἔδωκαν γ ἦ ν καὶ ὕδωρ εἰς τὸν ζητήσαντα πρὸς ἐνδειξιν ὑποταγῆς Πέρσῃ μονάρχῃ, τινὲς μάλιστα παρέσχον καὶ πλοῖα ἅτινα ὅλα ἦσαν δεκαεπτὰ. Δυστυχῶς δὲν ὑπάρχει τις εἰδήσις περὶ μεθέξεως ἢ μὴ τῆς Σύρου, ἐν ᾧ τῶν ἄλλων μνημονεύονται τὰ ὀνόματα, μάλιστα διεσώθη καὶ τὸ ὄνομα τοῦ πλοίαρχου μιᾶς Τηνίας τριήρους Παναιτίου Σωσιμένους, ἣτις παρευρεθεῖσα ἐν Σαλαμῖνι ἠτύτομόλησεν ἀπὸ τῶν Περσῶν εἰς τοὺς Ἑλλήνας (1). Καὶ ἐτέρου δὲ νηπιώτου παρευρεθέντος μετὰ πλοῖον Νάξιον ἐν Σαλαμῖνι διέσωσεν ἡ ἱστορία τὸ ὄνομα καὶ ὑμνήσεν ἡ ποίησις τὸ τοῦ Ναξίου Δημοκρίτου (2), ὅστις τρίτος ἤνοιξε τὴν μάχην.

Μὴ ἔχων ν' ἀναφέρω τι ἐνταῦθα περὶ τῶν Συρίων, προστίθῃμι μόνον ὅτι ἡ Περσικὴ τῶν Κυκλάδων κατάκτησις δὲν διήρκεσε μακρὸν χρόνον, διότι ἀμέσως μετὰ τὴν ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίαν, ὁ Ἑλληνικὸς στόλος καταδιώκων τὸν ἡττηθέντα Περσικὸν διῆλθε διὰ τῶν Κυκλάδων, ἐκδιώκων μὲν ἐκεῖθεν ὅσους εὑρίσκειν Πέρσας, καθυποτάσσων δὲ αὐτοὺς εἰς τὸ κράτος τῶν ἡγεμονευόντων τῆς Ἑλλάδος Ἀθηναίων (480 Π. X.).

(1) Ὁ Τήνιος οὗτος πλοίαρχος μάρτυς ὢν τῶν στρατηγημάτων τοῦ Θεμιστοκλέους παρὰ τῷ Πέρσῃ μονάρχῃ, αὐτομόλησας εἰς τοὺς Ἑλλήνας, καθ' ἣν στιγμὴν οὗτοι θορυβωδῶς συνεσκέπτοντο περὶ τοῦ σχεδίου τῆς μάχης, συνετέλεσε τὰ μέγιστα διὰ τῆς μαρτυρίας εἰς τὴν ἀπόφασιν αὐτῶν. (Ἴδε λεπτομερ. παρὰ Ἡροδότ. — Παπαρ. Ἰστ. Εὐ. Ἑθνους Τόμ. Α. σ. 489).

(2) Ὁ ποιητὴς Σμωονίδης ἐποίησε ταῦτα περὶ τοῦ θριαμβεύσαντος τούτου Ναξίου.

Δημόκριτος τρίτος ἤρξε μάχης, ὅτε παρ' Σαλαμῖνα
Ἑλλήνες Μῆδοις σύμβalon ἐν πελάγει·
πέντε δὲ νῆας ἔλεν δῆϊων, ἔκτεν δ' ὑπὸ χεῖρα
ρύσατο βαρβαρικὴν Δωρίδ' ἀλίσκομένην.

Ὁ Θεμιστοκλῆς εὕρισκόμενος εἰς Ἄνδρον μετὰ τοῦ στόλου ἔστειλε πλοῖα καὶ ὀπλίτας εἰς τὰς πέριξ νήσους φορολογῶν καὶ τιμωρῶν ἐκείνας ἐξ αὐτῶν, ὅσαι εἶχον συνταχθῇ μετὰ τῶν πολεμίων. Ἀπὸ τοῦδε αἱ νῆσοι, ἐν αἷς καὶ ἡ Σύρος, ἦσαν πάλιν ἐλεύθεραι.

Ἔνεκα τῆς Δήλου εἰς ἣν συνεκεντροῦντο συνεχῶς οἱ στόλοι τῶν Ἑλλήνων καὶ ἔνεκα τῆς Νάξου ἥτις ἦτο νῆσος πολυσήμαντος διὰ τὸν πληθυσμὸν καὶ τοὺς ὀπλίτας, τὸ Αἰγαῖον πέλαγος εἶχεν ἐξασφαλισθῇ ἐπὶ τινα χρόνον ἀπὸ τῶν περσικῶν καὶ τῶν πειρατικῶν ἐπιδρομῶν (1). Οἱ νησιῶται καὶ πάλιν μετέσ-

(1) Τῆς Δήλου ὁ λιμὴν ἦτο μεγάλης τεχνητῆς χωρητικότητος διότι ἐκτὸς τοῦ Λεωτυχίδου σταθμεύσαντος αὐτόθι μετὰ 110 πλοίων ἐν ἔτει 479 Π. Χ. καὶ ἄλλοι στόλοι παρεγείμασαν ἐν αὐτῇ. — Σημειωτέον ὅτι ἐκ τῶν Κυκλάδων ἀναφέρονται ὀνόμαστί ὡς λαβοῦσαι μέρος εἰς τὸν κατὰ Περσῶν πόλεμον αἱ ἐξῆς νῆσοι :

Ἡ Κέως πέμψασα εἰς τὴν ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίαν δύο τριήρεις καὶ δύο πεντηκόντορους (Ἡρόδ. Βιβ. 8. κεφ. 1. 46)· ἔμεινεν δὲ αἰετοτε σύμμαχος τῶν Ἀθηναίων.

Ἡ Κύθρος παρέσχε μίαν ναῦν καὶ μίαν πεντηκόντορον κατὰ τῶν Περσῶν· σύμμαχος καὶ φόρου ὑποτελὲς τοῖς Ἀθηναίοις (Ἡρόδ. Βιβ. 8. κ. 46. Δημοσθ. περὶ συντάξ. σ. 176).

Ἡ Σέριφος προσέφερε μίαν πεντηκόντορον (Αὐτόθι κεφ. 46).

Ἡ Ἄνδρος ἐγένετο ὑποτελὲς καὶ αὕτη τῶν Ἀθηναίων.

Καὶ ἡ Τήρος μετέσχε τοῦ πολέμου κατὰ Περσῶν καὶ ἐνεγράφη εἰς τὸ ἀνατεθὲν ἐν Ὀλυμπίᾳ ἐπίγραμμα τῶν μετασχόντων.

Ἡ Νάξος μετέσχε καὶ ναυτικῶς καὶ κατὰ ξηρὰν ἐν Πλαταιαῖς (Διοδ. Σικ. Βιβ. 5. κεφ. 52) καὶ ὑπετάχθη τοῖς Ἀθηναίοις.

Ἡ Πάρος ἔστειλε μίαν ναῦν καὶ ἐγένετο κατόπιν ὑποτελὲς ἀποτίουσα φόρον τοῖς Ἀθηναίοις.

Ἡ Μῆλος καὶ ἡ Θήρα δὲν μετέσχον τῆς συμμαχίας τῶν Ἀθηναίων (Θουκ. Βιβ. 2. κεφ. 9). Ἀλλ' ἡ Μῆλος ἀπέστειλεν εἰς Σαλαμίνα δύο πεντηκόντορους καὶ ἔπειτα μὴ θέλουσα νὰ ὑποκύψῃ τῇ συμ-

χον τοῦ ἐν ἔτει 478 ὑπὸ τὸν Σπαρτιάτην Πausανίαν κατὰ Περσῶν πολέμου. Γνωστὸν δ' ἐκ τῆς ἱστορίας ὅτι ὁ Πausανίας οὗτος ἀπὸ Σπαρτιάτου εἰς σατράπην μεταβλήθεις ἐπετάχυνε μὲν τὴν πτώσιν του, ἠναγκάσε δὲ διὰ τῆς διαγωγῆς του τοὺς Ἴωνας καὶ πολλοὺς τῶν ἄλλων Ἑλλήνων νὰ συμπαθήσωσι καὶ προσκολληθῶσι μᾶλλον τοῖς Ἀθηναίοις.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης περιελθούσης τῆς ναυτικῆς τῶν Ἑλλήνων δυνάμεως εἰς τὴν ἡγεμονίαν τῶν Ἀθηναίων, οὗτοι ἤρχισαν ἔχοντες συμμάχους μὲν κατὰ λέξιν, ὑποχειρίους δὲ κατ' οὐσίαν τὰς νήσους, ἐν αἷς καὶ τὴν Σύρον, ὡς θέλομεν ἀμέσως ἰδεῖ. Μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ Σπαρτιάτου Πausανίου, ἀποτυχῶν καὶ ὁ διάδοχός του Δόρκις νὰ συγκρατήσῃ τὴν ναυαρχίαν τῶν Σπαρτιατῶν, ἐπανήλθεν εἰς Σπάρτην. Ἐκτοτε ἀποχωρησάντων τῶν Πελοποννησίων, ἀνέλαβον τὸν ἐξωτερικὸν κατὰ τῶν Περσῶν πόλεμον οἱ Ἀθηναῖοι μετὰ τῶν νησιωτῶν, θέλοντες νὰ ἐξασφαλίσωσιν ἐντελῶς τὴν ἐλευθερίαν τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ πάσης νεωτέρας περσικῆς ἐπιδρομῆς.

Τότε συνελθόντες οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ νησιῶται διωργάνωσαν τὰ τῆς κοινῆς συμμαχίας, εἰς ἣν ἔλαβε μέρος καὶ ἡ Σύρος.

μαχίᾳ τῶν Ἀθηναίων ἦλθεν εἰς πόλεμον ἕως οὗ ὑπετάχθη εἰς αὐτοὺς μὲ μεγάλας ζημίας.

Ἡ Σίγρος παρευρέθη εἰς τὴν ἐν Σαλαμῖνι κατὰ Περσῶν μάχην μὲ μίαν πεντηκόντορον. Αὗται ἀναφέρονται ὡς μετασχοῦσαι τοῦ πολέμου. Βεβαίως ὅμως καὶ αἱ λοιπαὶ Κυκλάδες οὐ μόνον μετέσχον ἀλλὰ καὶ περιῆλθον, ὡς φόρου ὑποτελεῖς τοῖς Ἀθηναίοις, ἀλλὰ δὲν ἐμνημονεύθησαν πᾶσαι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'.

Ἡ Σύρος σύμμαχος τῶν Ἀθηναίων.

Οἱ Ἀθηναῖοι, ἀποχωρησάντων τῶν Σπαρτιατῶν καὶ τῶν λοιπῶν Πελοποννησίων, ὠφελήθησαν τῆς εὐκαιρίας ὅπως ἐγείρωσι μὲν τοὺς νησιώτας καὶ τινὰς τῶν ἄλλων Ἑλλήνων εἰς ἐξακολούθησιν τοῦ κατὰ Περσῶν πολέμου, διὰ δὲ τῆς ἐπὶ τούτῳ συμμαχίας περιποιήσωσιν εἰς ἑαυτοὺς μεγάλην δύναμιν, ἀναδεικνύμενοι αὐτοὶ ἡγεμόνες.

Δύο ἄνδρες διεῖπον τότε τὴν πολιτικὴν τῶν Ἀθηναίων ὁ Θεμιστοκλῆς καὶ ὁ Ἀριστείδης. Εἷς ἐκ τῶν δύο ἐμελλε ν' ἀναλάβῃ τὴν ἡγεμονίαν. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐξετίμων μὲν τὸν Θεμιστοκλέα, ὃν καὶ σωτῆρα τῆς Ἑλλάδος ἀνεκήρυττον, ἀλλ' εἶχον ὑπονοίας ὅτι ὁ ἀνὴρ οὗτος ὡς φιλοχρήματος, ἐνδεχόμενον νὰ παρεξέκλινε τῆς εὐθείας ὁδοῦ διαχειριζόμενος τοσαῦτα χρήματα τῶν συμμάχων πόλεων· διὸ ἀνέθηκεν τὴν ἡγεμονίαν εἰς τὸν Ἀριστείδην, τὸν δίκαιον ἐπικληθέντα, ἐπίθετον ὅπερ κολακεύει μὲν τοὺς Ἀθηναίους τούτους, ἀλλὰ παρέχει ἀφορμὰς ὅπως πιστεύσωμεν ὅτι οἱ ἀκέραιοι καὶ δίκαιοι πολιτικοὶ ἄνδρες ἦσαν καὶ τότε σπάνιοι καὶ ἐπρεπέ τις νὰ ᾔνε Ἀριστείδης, ἵνα δύναται νὰ ὀνομασθῇ δίκαιος.

Ὁ Ἀριστείδης συνεκρότησεν ἀμέσως κοινὴν τῶν πόλεων σύνοδον, ἣτις συνήρχετο μὲν ὀριστικῶς ἐν Δήλῳ, ἣτις ἐθεωρεῖτο ἱερὰ διὰ τοὺς νησιώτας πρὸ πάντων καὶ τοὺς Ἴωνας νῆσος, δὲν εἶχεν ὅμως ὠρισμένον χρόνον συνεδριάσεων, ἀλλ' ἐκ διαλλειμμάτων συνεκροτεῖτο. Ἡ προεδρεία τῆς Συνόδου εἶχεν ἀνατεθῇ εἰς τοὺς Ἀθηναίους, οἵτινες ἐμελλον νὰ διέπωσι τὰ τῆς συμμαχίας. Κατὰ πρότασιν τοῦ Ἀριστείδου ἡ Σύνοδος ὥρισε τὰς εἰσφοράς, ἃς ἐμελλεν ἐκάστη πόλις νὰ προσφέρῃ εἰς τὸ ταμεῖον τῶν συμμάχων· ἦτο δὲ τοσοῦτον δικαία καὶ ἀνάλογος εἰσφορὰ δι' ἐκάστην πόλιν, ὥστε ὑπὸ πάντων ἐπηνέθη ὁ Ἀρι-

στείδης διὰ τὴν δικαίαν ταύτην διανομὴν καὶ ἀναλογίαν τῶν εἰσφορῶν. Αἱ πρῶται συνεδριάσεις ἐγένοντο τῷ 477 καὶ 478 πρὸ Χριστοῦ· πρῶται συνελθοῦσαι εἰς Ἀθλον ἐπὶ τούτῳ νῆσοι ἦσαν ἡ Σάμος, Χίος, Τένεδος, Ῥόδος, Κῶς· ἀναφέρονται δὲ μεταξὺ τῶν πρώτων καὶ αἱ πόλεις τοῦ Βυζαντίου, τῆς Μιλήτου, καὶ αἱ τῆς Χαλκιδικῆς χερσονήσου Σπάρταλος, Σκῶλος, Στάγειρος, Ἀκανθος, καὶ Ἀργίλος. Αἱ βαθμηδὸν συνερχόμεναι εἰς τὴν συμμαχίαν πόλεις ἦσαν ἐβδομήκοντα πέντε κατὰ τὸν Αἰσχίνην, κατὰ δὲ τὸν Διόδωρον ἐβδομήκοντα, ἐν αἷς καὶ ἡ Σύρος.

« Ἀνὴρ γινώσκων, κατὰ δυστυχίαν ἀκριβῶς λέγει ὁ σοφὸς τῶν Ἑλλήνων ἱστοριογράφος (1), πῶς ὠργανίσθη κατὰ πρῶτον ἡ συμμαχία τῶν Ἀθηναίων ὑπὸ τοῦ Ἀριστείδου, ἂν ἐξ ἀρχῆς ὅλαι αἱ πόλεις ἐδίδον καὶ χρήματα καὶ πλοῖα· ἂν κατ' ἔτος ἐγένετο χρήσις τοῦ κατ' ἔτος εἰσπραττομένου φόρου, οὐδὲ τίνες ἦσαν αἱ συζητήσεις, αἱ ἀποφάσεις καὶ αἱ ἐνέργειαι τῶν ἐν Δήλῳ συνερχομένων ἀντιπροσώπων τῶν πόλεων. Ἡξεύρομεν μόνον ὅτι ὁ ἐτήσιος φόρος, ὅστις τῷ 477 ἔτει ὠρίσθη εἰς 460 τάλαντα (δύο ἑκατομμύρια καὶ ἑπτακοσίας ἐξήκοντα χιλιάδας ἀττικῶν δραχμῶν), συνεποσώθη βραδύτερον, εἰς τὰς παραμονάς τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου εἰς τάλαντα 600, ὅτι ἐπὶ τινὰ ἔτη ἅπαντα τὰ μέλη τῆς συμμαχίας διετήρησαν τὴν αὐτονομίαν αὐτῶν, ὅτι ἐν τῷ διαστήματι τούτῳ τὰ μὲν πράγματα τῆς συμμαχίας διεξήγοντο ὑπὸ τῆς ἐν Δήλῳ συνερχομένης κοινῆς συνόδου, ἡ δὲ πόλις τῶν Ἀθηναίων εἶχεν ἀπλῶς τὴν προεδρείαν, τὴν στρατηγίαν τῆς συμμαχίας, ὅτε ὅμως κατὰ μικρὸν ἡ προεδρεία αὐτῇ, ἡ στρατηγία μετεβλήθη εἰς δεσποτείαν ἢ κυριαρχίαν, αἱ πλεῖστοι τῶν συμμαχίδων πόλεων ἀπέβαλον τὴν αὐτονομίαν, ἡ κοινὴ σύνοδος ἔπαυσε τοῦ νὰ συνέρχεται, τὸ ταμεῖον ἀπὸ τῆς Δήλου μετεφέρθη εἰς Ἀθήνας,

(1) Ἱστορ. Ῥῆλλ. Ἔθνους ὑπὸ Κ. Παπαρηγοπ. τομ. Α' σ. 533.

ἡ δὲ πόλις αὕτη ἀπέβη ἀπόλυτος δέσποινα τῶν πλείστων ἐκ τῶν πόλεων ἐκείνων, ὧν κατ' ἀρχὰς ἀπλῶς προΐστατο. Ἡ μεταβολὴ αὕτη ἦτο φυσικώτατον γὰρ ἐπέλθη. Ἡ ἐκτέλεισις τῶν ἀποφάσεων τῆς συνόδου περὶ τῶν ἐπιβαλλομένων εἰς ἐκάστην πόλιν ὑποχρεώσεων ἔπρεπε γὰρ ἐπιτραπῇ εἰς τινα, καὶ ἐπετράπη εὐλόγως εἰς τοὺς προεδρεύοντας καὶ στρατηγοῦντας Ἀθηναίους. Οἱ Ἀθηναῖοι λοιπὸν ἐκ πρώτης ἀφετηρίας, ἀνέλαβον τὴν εἰσπραξίν τοῦ φόρου ἐκάστης πόλεως, ἀναθέντες τὸ ἔργον τοῦτο εἰς ὑπαλλήλους, ὀνομασθέντας Ἑλληνοταμίαις, καὶ προσέτι ἐφρόντιζον ὥστε ἐκάστη πόλις γὰρ παρέχῃ τὴν ἐπιβάλλουσαν αὐτῇ μερίδα πλοίων καὶ ἀνδρῶν.

Ἐάν ὅμως περὶ τῶν λεπτομερειῶν τῶν συνεδριάσεων ἐλλείπουσιν εἰδήσεις ἀκριβεῖς, ὁ σκοπὸς οὐχ' ἦττον διεφάνη σαφῶς· περιωρίζετο δὲ κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν καταδιώξιν τῆς πειρατείας, τὴν ἀπαλλαγὴν τῶν νήσων καὶ τῶν παραλίων ἀπὸ τῆς περικῆς κυριαρχίας, καὶ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς ἐμπορικῆς ὁδοῦ μεταξὺ Εὐξείνου καὶ Αἰγαίου. Οἱ Πέρσαι καίτοι ἐκδιωχθέντες τῆς Ἑλλάδος κατεῖχον ἔτι μέρη τινα τῆς Θράκης καὶ εἶχον συνεννοήσεις μέ τινας τῶν ἐπιφανῶν Ἑλλήνων. Ὡστε ἡ συμμαχία αὕτη ἦτο ὠφελιμωτάτη μὲν δι' ὅλους τοὺς Ἕλληνας, ἀπέβη ὅμως ἐπὶ τέλους τὸ ὄπλον τῆς φοβεραῆς δυνάμεως καὶ ἀκμῆς τῶν Ἀθηναίων.

Ταῦτα προέταξα ἐνταῦθα, ἵνα ὑπενθυμίσω τὰ τῆς συμμαχίας ταύτης, εἰς ἣν ἔλαβε μέρος καὶ ἡ Σύρος, ἥς ἐν μὲν τῷ ψηφίσματι τῷ ἀναγράφαντι τὰς συμμαχίδας πόλεις δὲν περιεσώθη τὸ ὄνομα, διότι οὔτε τὸ ὅλον ψήφισμα ἀνεκαλύφθη, περιεσώθη ὅμως ἐν ἑτέρῳ ψηφίσματι, ἀνευρεθέντι ἐν Παρθενῶνι (1).

(1) Τὸ περὶ ταύτης τῆς συμμαχίας ψήφισμα τῶν Ἀθηναίων ἐψηφίσθη ἐπὶ Ναυσινίκου Ἀρχοντος (Ὀλυμπ. 140, 3. ἦτοι) τὸ 378 Π.Χ. (Διόδωρ. Σικελιώτης Βιβλιοθ. 15. 27) (Ἐπιγραφαὶ ἀνέκδοτοι ἀνακαλυφθεῖσαι καὶ ἐκδοθεῖσαι ὑπὸ τοῦ Ἀρχ. Συλλόγου ἐν Ἀθήναις

Τὸ ἐν Δήλῳ ταμεῖον τῆς συνόδου τῶν συμμάχων πόλεων ἀνέγραφεν ἐν λιθίνοις ἐπιγράμμασι τὰς ἐτησίας εἰσφορὰς τῶν

1851). Περὶ δὲ τῆς συμμαχίας καὶ τοῦ ψηφίσματος ταῦτα λέγει ὁ Διόδωρος α Τῶν Λακεδαιμονίων ἐπτωκότων περὶ τὰς Θήβας . . . , Ἀθηναῖοι πρέσβεις τοὺς ἀξιολογωτάτους τῶν παρ' αὐτοῖς ἐξέπεμψαν ἐπὶ τὰς ὑπὸ τοῖς Λακεδαιμονίοις τεταγμέναις πόλεις, παρακαλοῦντες ἀντέχεσθαι τῆς κοινῆς ἐλευθερίας. Οἱ γὰρ Λακεδαιμόνιοι διὰ τὸ μέγεθος τῆς περὶ αὐτοὺς δυνάμεως ὑπερποτικῶς καὶ θαρέως ἔρχον τῶν ὑποτεταγμένων, διόπερ πολλοὶ τῶν ὑπ' αὐτοὺς τεταγμένων ἀπέκλιναν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους. Πρῶτοι δὲ πρὸς τὴν ἀπόστασιν ὑπήκουσαν Χῖοι καὶ Βυζάντιοι, μετὰ τούτους Ῥόδιοι καὶ Μυτιληναῖοι καὶ τῶν ἄλλων τινὲς νησιωτῶν. Ἀεὶ δὲ μᾶλλον αὐξομένης τῆς τῶν Ἑλλήνων ὀργῆς πολλαὶ πόλεις προσέθεντο τοῖς Ἀθηναίοις. Ὁ δὲ δῆμος μετεωρισθεὶς ἐπὶ τῇ τῶν συμμάχων εὐνοίᾳ, κοινὸν συνέδριον ἀπάντων τῶν συμμάχων συγκατέστησαν καὶ συνέδρους ἀπέδειξαν ἐκάστης πόλεως. Ἐτάχθη δὲ ἀπὸ τῆς κοινῆς γνώμης, τὸ μὲν συνέδριον ἐν ταῖς Ἀθήναις συνεδρεῖν, πόλιν δ' ἐπίσης καὶ μεγάλην καὶ μικρὰν μιᾶς ψήφου κυρίαν εἶναι· πᾶσας δὲ ὑπάρχειν αὐτονόμους, ἡγεμόσι χρωμέναις Ἀθηναίοις» (Διόδωρ. Βιβλ. 15, 27). α Προσελάβοντο δὲ καὶ τοὺς Θηβαίους ἐπὶ τὸ κοινὸν συνέδριον ἐπὶ τοῖς ἴσοις πᾶσιν. Ἐψηφίσαντο δὲ καὶ τὰς γενομένας κληρουχίας ἀποκαταστήσαι τοῖς πρότερον κυρίοις γεγονάσι καὶ νόμον ἔθεντο μὴδὲνα τῶν Ἀθηναίων γεωργεῖν ἐκτὸς τῆς Ἀττικῆς (Αὐτόθι 15, 30).

Τὸ γεγονός τοῦτο τῆς συμμαχίας συνέβη κατὰ Διόδωρον ἐπὶ Καλλίου ἀρχοντος (Ολ. 100, 4). Κατὰ δὲ τὸν Βοίχχιον ἐν ἔτος πρὶν ἢ τοῖς ἐπὶ ἀρχοντος Ναυσινίκου (Staatshaush. der Ath. II. σελ. 22)

Ἐν τῷ ψηφίσματι τούτῳ ἀνεγράφησαν ἅσαι αἱ σύμμαχοι πόλεις τῶν Ἀθηναίων, αἵτινες ἦσαν κατὰ τὸν Αἰσχίνην (περὶ Παραπρ. σ. 70 ἐκδ. Βεκκ.) ἐβδομήκοντα πέντε, κατὰ δὲ τὸν Διόδωρ. ἐβδομήκοντα.

Ἡ στήλη τοῦ ψηφίσματος ἀνευρέθη κατὰ τὸ 1851 ἐν Ἀθήναις ἐν τῷ μέσῳ τῆς Ποικίλης· λεγομένης Στοᾶς (Ἐπιγραφαὶ ἀνεκδοταί, ἐν Ἀθήναις 1851 σελ. 8.) ἀλλὰ συντετριμμένη εἰς 80 τεμάχια, εἰς 4 προστετέθησαν κατόπιν 11. Συγκολληθέντων τῶν τεμαχίων ἔγινε

συμμάχων. Ἐν ἐνὶ τῶν ἐπιγραμμάτων τούτων ἀνευρεθέντι ἐν τῷ ναῷ τοῦ Παρθενῶνος ἐν ἔτει 1839 ἀναφέρεται ὀνομαστί

www.libtool.com.cn

γνωστὸν ὅτι ἦτο τὸ ψήφισμα τοῦτο. μάλιστα ἐδημοσιεύθη τότε ἐν τῷ ἀνωτέρῳ φυλλαδίῳ (Ἐπιγρ. Ἀνέκδ.). Ἐπειδὴ δὲ ἔνεκα ἐλλείψεως χώρου δὲν δύναμαι νὰ τὸ ἀναδημοσιεύσω καὶ ἐνταῦθα ὀλόκληρον σημειῶ τοῦτο μόνον, ὅτι ἐνῷ κατὰ τὰ ἀρχαίας μαρτυρίας (Διόδ. ἐνθ' ἄνωτ.— Ἀίσχιν ἐνθ' ἄνωτέρῳ) αἱ σύμμαχοι πόλεις ἦσαν ἐβδομήκοντα ἢ 75 τὸ ἀνευρεθὲν μέρος τοῦ ψηφίσματος δὲν ἀναφέρει εἰμὴ τριάκοντα καὶ ἐννέα, σβεσθέντων τῶν λοιπῶν γραμμάτων ἢ ἀπολεσθέντων τῶν τεμαχίων. Μεταξὺ τῶν ἀναγινωσκομένων 39 πόλεων ἐσώθησαν τὰ ὀνόματα τινῶν νησιωτῶν, οἷον Ἀνδρίων, Τηνίων, Μυκονίων Ἀμοργίων (Ἀμοργίνων), Σιφνίων, Σικινητῶν καὶ Παρίων. Τῶν λοιπῶν Κυκλάδων νήσων, καὶ τῆς Σύρου τὰ ὀνόματα, δὲν ἐσώθησαν εἰς τὰ εὑρεθέντα τεμάχια τοῦ ψηφίσματος. Ἀλλ' εἰς τ' ἀνακαλυφθέντα τεμάχια δὲν ἀναγινώσκονται εἰμὴ 39 πόλεων, ὥστε ἄλλων 35 πόλεων τὰ γράμματα κείνται εἰς τὰ μῆπω ἀνακαλυφθέντα τεμάχια τοῦ ψηφίσματος, ἅτινα ἤθελον συμπληρώσει τὸ ὅλον ψήφισμα, ὅπερ ἐδράϊωσε τὴν πολυχρόνιον ἐκείνην συμμαχίαν τῶν Ἀθηναίων, ἥτις ἐμόρφωσε καὶ ἐπροσ-τάτευσεν ἐπὶ πολὺ τὰς συμμαχοῦς πόλεις, καὶ τὰς νήσους ἐν αἷς ἦν καὶ ἡ Σύρος.

Ἄξιοι μνησίας οἱ ἐξῆς στίχοι τοῦ ψηφίσματος; τοῦ ψηφισθέντος ὑπὸ τῶν συμμαχιῶν πόλεων καταχωρούμενοι ὡς ἔχουσιν :

Ἐὰν δέ τι

ς (ἔη) ἐπὶ πολέμῳ ἐ[πι] τ (ὸς) ποιησαμένος
τὴν συμμαχίαν ἢ κατὰ (γῆ)ν ἢ κατὰ θάλαττα
ν βοηθεῖν Ἀθηναίους καὶ τοὺς συμμαχοὺς
τούτους καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλαττα
ν παρτί σθένει κατὰ τὸ δυνατόν. Ἐὰν δέ τι
ς εἴπῃ ἢ ἐπιψήφισῃ ἢ ἀρχῶν ἢ ιδιώτη-
ς παρὰ τὸ δέ τὸ ψήφισμα ὡς λύειν τ (ἐκ) τ
ῶν ἐν τῷ δὲ τῷ ψηφίσματι εἰρημν (των, ὅ)
παρχέτω μὲν αὐτῷ ἀτίμῳ εἶναι καὶ τὰ
κτ (ήμα) (τα αὐτ) ο Δημόσια ἔστω καὶ τῆς (θεᾶ

οὐ μόνον ἡ Σύρος ὡς σύμμαχος τῶν Ἀθηναίων, ἀλλὰ καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἀντιπροσώπου αὐτῆς Πριηνέως, ὅστις φαίνεται ἦτο Ἴων ἐγκατεστημένος ἐν Σύρῳ. Αἰσχετικάι λέξεις τοῦ ψηφίσματος:

www.tbtool.com.cn

ΑΙΔΕ ΤΩΝ ΠΟΛΕΩΝ ΑΓ

[Ε]ΔΟΞΑΝ ΤΟΝ ΓΙΓΝΟ[ΜΕΝΟΝ] ΤΟΚΟΝ ΜΥΚΟΝΙΟΙ
ΣΥΡΙΟΙ ΞΙΦΝΙΟΙ ΧΗΗΗΔΔ. ΣΕΡΙΦΙΟΙ... ΚΑΙ ΤΗΝΙΟΙ κλπ.

καὶ κατωτέρω

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΟΥ (ΠΑΡΑ ΤΩΝ ΠΟ)ΛΕΩΝ
ΤΟΚΟΥ ΑΠΕΔΟΞΑΝ

ΠΡΙΗΝΕΥΣ ΣΥΡΙΟΣ ΥΠΕΡ (1)

τ/ρ ἐπιδ(ἐ κα) τον καὶ κρινέσθω ἐν Ἀθη(ναί-
ο)ις καὶ τ)οῖς συμμάχοις, ὡς διαλύων τῆ(ν)
συνμαχί(αν. Ζημιόντων δὲ αὐτὸν θανάτω
ἢ φυγῇ, ὅ που) Ἀθηναῖοι καὶ οἱ σύμμαχο
ι κρατοῖσι (ὅς ἀν)δε θανάτω τιμηθῇ, μὴ τα
φήτω ἐν τῇ (Ἀττικῇ μὴδ ἐν τῇ τῶν συμ-
μάχων. Τὸ δ(ἐ ψήφ)ισμα τὸ δε ὁ γραμματεὺς
ὁ τῆς βολῆ(ς) (ἀναγρ)αφάτω ἐν στήλῃ λιθί-
νῃ καὶ καταθέ(τω) παρὰ τὸν Δία τὸν Ἐλευ-
θέριον. κλπ.

(Βλέπε Ἀνεκδ. Ἐπιγραφὰς ἐν Ἀθήναις 1851).

(1) Ἴδου τὸ ὅλον τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης.

Ἐν Δήλῳ ἐπὶ Καλλῳ(ου ἀρχοντος, ἐπὶ τῆς βουλῆς ἡ . . . Λα-
μ)τρεὺς ἐγγραμμ(άτενε, τῷδε ἔπραξαν Ἀμφικτύ-
ο)ες. Πυθογέρης Α . . .

Ἰδιώτης Πυθογέρονος Ἀχαρνέως, ἐγγραμμάτενε . . . Παρ-
(ε)λάδομεν παρὰ Ν Εὐρυ-

(δ)κου Κολωνῆθερ Αἶδε τῶν πόλεων ἀπ-

(ἐ)δοσαν τὸν γιγνώ(μενον) τόκον. Μυκόνιοι . . . Σύριοι

Σίφνιοι ΧΗΗΗΔΔ. Σερίφιοι . . . Κεῖοι . . Τήριοι

Δυστυχῶς δὲν ἡδυνήθην ἀκριβῶς ν' ἀνεύρω πόσον ἐπλήρωνεν ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους ἡ Σύρος· εἰς τὸ ἐν Δήλῳ ταμεῖον ὡς σύμμαχος πόλις. Ἀλλὰ τοῦτο εἶνε δυσέυρετον οὐ μόνον διὰ τὴν Σύρον ἀλλὰ διὰ τὰς πλείους πόλεις, διότι κατ' ἀρχὰς ἡ εἰσφορά συνίστατο εἰς ἄνδρας καὶ πλοῖα, κατόπιν δὲ πολλαὶ πόλεις μὴ ἀντέχουσαι ἢ ἀποφεύγουσαι τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν ἐζήτησαν παρὰ τῆς συνόδου τῶν συμμάχων τὴν ἄδειαν τοῦ νὰ μὴ προσφέρωσι πλοῖα καὶ ἄνδρας, ἀλλὰ χρήματα. Ἀλλὰ καὶ αἱ χρηματικαὶ εἰσφοραὶ δὲν ἔμμενον πάντοτε αἱ αὐταί, διότι κατ' ἀρχὰς μὲν τὸ ὅλον εἰσόδημα περιωρίζετο εἰς τετρακόσια

(Θε)ρμαῖοι ἐξ Ἰκάρου ... Οἰραῖοι ἐξ Ἰκάρου, Πάριοι, Ἰη-
ται κεφάλαιον τοῦ (παρὰ τῶν πό)λεων τόκου ἀπέδοσαν
Πριηνεύς, Σύριος ὑπέρ

Ἰσαγόρας ὑπ(έρ)
 ὑπὲρ Ὑάδου Δ Δ Ι Ι Ι Ι
 (τοῦ τόκου) ὃν εἰσεπράξαμεν
 Π Δ Π Π. Ἀμεινύλας
 ὑπὲρ Ὑψικ(λέους) οἱ δὲ τῶν ιδιωτῶν πάν-
 (τα) τὸν τόκον ἀπέδ(οσαν)
 Κράτων Δ Π . . .
 Δ Π Ἀρίστων Δ Π.
 Π ἐμῶντων
 Η Η Η Η
 ἥς ἐν πυρί . . .
 τῶν φω

Περὶ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης εὐρεθείσης κατὰ τὸν Μάϊον τοῦ 1839 κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς τοῦ Παρθενῶνος, σημειεῖ τὰ ἐξῆς ὁ Κ. Παγκαδῆς ἐν τῷ συγγράμματι *Antiquités Helleniques* (Tom. B. 522) «C' est un compte rendu de la gestion des amphictyons que les Atheniens envoyaient au temple de Delos depuis Olympias 88; 3 lorsque ayant retabli les Theories de Delos (Θουχυδίδου Γ. 104), ils se furent emparés de la direction, de l'entretien et du revenu du temple».

ἐξήκοντα τάλαντα, βραδύτερον ἐπὶ Περικλέους εἰς ἐξακόσια καὶ μετὰ τὸν θάνατον ἐκείνου, ὅτε ἡ ἀρχὴ ἐγένετο ἔρμαιον τῶν δημαγωγῶν, εἰς χίλια τριακόσια, ἥτοι περισσότερον τῶν ὀκτὼ ἑκατομμυρίων ἀττικῶν δραχμῶν. Τοῦτο εἶνε βέβαιον, ἐκ τῆς ἐπιγραφικῆς, περὶ Σύρου ὅτι μετέσχε τῆς συμμαχίας τῶν Ἀθηναίων πληρώνουσα καὶ αὕτη ἀνίλογον φόρον. (1)

O Philippe Le Bas ἐν τῷ Itineraire (ch II. σελ. 23) ἀναφέρει τὰ ἐξῆς περὶ τοῦ ποσοῦ τοῦ φόρου, ὃν ἐπλήρωνον οἱ Σύριοι εἰς τοὺς Ἀθηναίους. α... Les inscriptions nous en fournissent des preuves irrecusables pour les tempes de suprematie d'Atheènes et pour l'époque romaine. On apprend en effet que les habitants de Syros figuraient au nombre des tributaires qui reconnaissaient la suprematie des Atheniens et que leur quote part varia de 20 mines à 1 talent (Boeckh, Oeconom. pol. des Atheniens I. II. p. 736).

Ἦτοι οἱ Σύριοι ἐπλήρωνον περίπου ἐν τάλαντον, ἥτοι ἐξήκοντα μνᾶς, (6,000 ἀττικῶν δραχμῶν) εἰς τὸ ταμεῖον τῆς συμμαχίας, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ὡς φόρον εἰς τοὺς Ἀθηναίους.

Πῶς περιῆλθεν ἡ Σύρος εἰς τὸ κράτος τῶν Ἀθηναίων, οὐχὶ πλέον ὡς σύμμαχος, συνεισφέρουσα ποσόν τι ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ σκοποῦ τῆς συμμαχίας, ἀλλ' ὡς νῆσος φόρον ὑποταγῆς τοῖς Ἀθηναίοις; Ἡ ἀπάντησις εἶνε σύντομος καθ' ὃν τρόπον ἐγένοντο ὑποτελεῖς καὶ αἱ λοιπαὶ σύμμαχοι πόλεις, αἵτινες ἐπλήρωνον ὑπερέγκους φόρους εἰς τοὺς Ἀθηναίους, ἵνα ἐπαρκῶσιν εἰς τὰς δαπάνας τῶν θεάτρων καὶ τῆς καλλιτεχνίας ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Περικλέους καὶ εἰς τὰ ἔξοδα τοῦ δαπανηροῦ καὶ ὀδυνηροῦ διὰ τὴν Ἑλλάδα Πελοποννησιακοῦ πολέμου. (2)

(1) Παραβ. Boeckh Oeconom. pol. des Atheniens TI. II. p. 736 ἔκδοσ. Β'. — Le Bas Itinevaue ch. II. σελ. 24. — La Groix Iles de la Grece p. 455. —

(2). Ἐνταῦθα ἀφίνω νὰ ὁμιλήσῃ ἀνὴρ καταλληλότερος καὶ κριτικώτερος, οὗ ἡ κρίσις ἔχει τὴν αὐθεντείαν τοῦ γεγρακότος εἰς τὴν μελέ-

Οὕτω λοιπὸν κατέστη φόρου ὑποτελὲς ἡ Σύρος εἰς τοὺς Ἀθηναίους, διατηροῦσα ὁμως ἰδίαν τινὰ αὐτονομίαν καὶ ἐξομοιοῦσα τὸ πολίτευμά της τὸ τοπικὸν πρὸς τὸ τῶν Ἀθηναίων, ὡς θέλομεν ἐν τοῖς ἐπομένοις ἰδεῖ.

τὴν τῆς ἐλληνικῆς ἱστορίας. α πολλὰ πόλεις θεωρήσασαι ἐπίπονον καὶ βαρεῖαν τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν, ἐζήτησαν τὴν ἀδειαν νὰ μὴ δίδωσι πλοῖα καὶ πληρώματα, ἀλλ' ἀντ' αὐτῶν νὰ καταβάλωσιν ἀνάλογον χρηματικὸν ποσόν. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐδέχθησαν προθύμως τὴν ἀνταλλαγὴν καὶ ἀνεπλήρωσαν δι' ἰδίων πλοίων καὶ πληρωμάτων τὰ ἐλλείποντα, ἀλλ' ἐννοεῖται ὅτι ὡς ἐκ τούτου ἠῤῃσεν ἔτι μᾶλλον ἡ ὕλική καὶ ἡθικὴ αὐτῶν ἐν τῇ συμμαχίᾳ ὑπεροχὴ. ἰδίως δὲ αἱ πόλεις αἱ μὴ παρέχουσιν εἰμὴ χρήματα δὲν ἠδύναντο πλέον νὰ θεωρηθῶσιν, ὡς ἔχουσαι ἴσα δίκαια καὶ ἴσην ψῆφον πρὸς αὐτοὺς. Ἰσως ἐπεμπον ἔτι ἀντιπροσώπους εἰς Ἀῆλον· ἀλλ' ἐπὶ τῆς ψηφορίας οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν Ἀθηνῶν ἠδύνητο νὰ εἴπωσιν εἰς αὐτοὺς ὅτι εἰπέ ποτε ὁ Ἀμομφάρετος εἰς τὸν Πausanίαν (σελ. 482—485) ὅτι ὑπάρχει ψῆφος καὶ ψῆφος καὶ ὅτι ὁ βράχος ὃν αἱ ἀθλητικαὶ αὐτοῦ χεῖρες ἐκύλιναν πρὸ τῶν ποδῶν τοῦ στρατηγοῦ εἶχε βάρος πλειότερον ὅλων τῶν πετραδίων, δι' ὧν ἐψήφισαν οἱ ἄλλοι ἀξιωματικοί. Τελευταῖον πολλὰ πόλεις, εἴτε οἰκοθεν, εἴτε ὑπὸ τῆς Σπάρτης ὑποκινούμεναι ἠθέλησαν ἐντελῶς νὰ χωρισθῶσιν ἀπὸ τῆς συμμαχίας, ἀπαλλαττόμεναι πάσης εἰς αὐτὴν συνεισφοράς· εἴτε χρημάτων εἴτε πλοίων καὶ ἀνδρῶν. Ἀλλὰ τότε οἱ Ἀθηναῖοι πάντοτε πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν ἀποφάσεων τῆς ἐν Δῆλῳ συνόδου ἐπεχείρησαν νὰ δαμάσωσι τοὺς ἀποστάτας τούτους καὶ καθυπέταξαν αὐτοὺς καὶ ἀφώπλισαν καὶ ἀντὶ συμμάχων κατέστησαν ὑπηκόους· ὥστε αἱ τοιαῦται πόλεις ἐπαυσαν νὰ ἔχωσι ψῆφον εἰς τὸ ἐν Δῆλῳ συνέδριον. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἐκείνων τῶν πόλεων ὅσαι δὲν ἐδίδον εἰμὴ χρήματα ἢ ψῆφος ἀπέβη ὅπως ἀσθέναντος, ἡ σύνοδος κατήντησε βαθμηδὸν νὰ διαλυθῇ, ἡ δὲ πόλις τῶν Ἀθηνῶν μετεχειρίσθη ὅλους σχεδὸν τοὺς προτέρους συμμάχους, ὡς ὑπηκόους καὶ τὰς εἰσφοράς αὐτῶν ὡς ἰδία αὐτῆς εἰσοδήματα». (Ἰστ. Ἑλλ. Ἑθν. Κ. Παπαρ. Τομ. Α'. 535).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ'.

www.libtool.org Νομίσματα τῶν Συρίων

ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῆς αὐτονομίας τῆς ῥήσου.

Ἡ Σύρος καὶ μετὰ τὴν συγκροτηθεῖσαν συμμαχίαν τῶν Ἀθηναίων ἐξηκολούθει ἀποτελοῦσα αὐτόνομον κράτος διεπόμενον ὑπὸ Δήμου καὶ Βουλῆς· ὡς τοιοῦτο δὲ εἶχεν καὶ ἴδια νομίσματα καὶ κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ἐχάρασεν ἐπ' αὐτῶν τὸν εὐγουν τῇ πόλει θεὸν καὶ τὰ σύμβολα αὐτοῦ ἢ τὰ σύμβολα τῆς νήσου.

Πόσα ἀκριβῶς νομίσματα Συρίων ὑπῆρχον δὲν εἶνε γνωστόν· ἀνευρέθησαν ὅμως μέχρι τοῦδε τεσσαράκοντα διαφοροῦ ἐποχῆς νομίσματα, ὧν διεσώθησαν οἱ τύποι χάρις εἰς τὰς ἐρεῦνας τῶν εἰδικῶν νομισματολόγων.

Ἀπαριθμῶ καὶ περιγράφω κατὰ πρῶτον τὰ νομίσματα τὰ κοπέντα, αὐτονόμου οὔσης τῆς πόλεως, ἀκολουθῶν τὴν τάξιν καὶ περιγραφὴν, ἣν ἠκολούθησε καὶ ὁ Mionnet ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ Description de medailles antiques Grecques et Romain (4). ἔχω δὲ ὑπ' ὄψιν μου καὶ ὅσας ἠδυνήθην ν' ἀνεύρω ἄλλας σχετικὰς πληροφορίας, οἷον παρὰ τῷ Ἀγγλῷ H. P. Borrell (2).

Ἰδοὺ τὰ ἐπὶ τῆς αὐτονομίας τῶν Συρίων κοπέντα νομίσματα κατὰ τὴν τάξιν ἣν ἀκολουθεῖ ὁ Mionnet

Ἀριθ. 1. Κεφαλὴ πωγωνιοφόρος μετὰ δύο κεράτων ἐπὶ τοῦ μετώπου. Εἶνε χαλκοῦν.

(1) Paris Τόμος Β'. σελ. 328 καὶ Παρίρτημα Τόμος Δ'. σελ. 404 — Τὰς πλείονας τῶν πληροφοριῶν περὶ νομισμάτων τῆς Σύρου ὀφείλω εἰς τὸν διάστημα Ἑλλήνα νομισματολόγον Κ. Παῦλον Λάμπρον, προθύμως παρασχόντα μοι ταύτας· ἐφ' ᾧ δημοσίᾳ ἐκφράζω αὐτῷ τὴν εὐγνωμοσύνην μου.

(2) Numismatic Chronique, περιφθ. νόμισμ. τοῦ Δονδίνου (Τόμος Β'. 1845 σελ. 175).

Ὅπισθεν τὰ γράμματα ΣΥΡΙ . . . Αἰξ ὀρθία, ἐστραμμένη πρὸς ἀριστεράν. Ἐμπροσθεν αὐτῆς στάχυς. Ἐχει μέγεθος $3 \frac{1}{2}$ κατὰ τὴν κλίμακα τοῦ Mionnet, γενομένην σήμερον παραδεκτὴν καὶ οὖσαν ἐν χρῆσει παρὰ πᾶσι τοῖς νομισματολόγοις.

Ἀριθ. 2. Ἐτερον νόμισμα παριστάν ἀφ' ἑνὸς κεφαλὴν πωγωνοφόρον μετὰ διαδήματος, πρὸς δεξιὰν ἐστραμμένην. Εἶν' ἐπ' ἴσης χαλκοῦν, μεγέθους 3.

Ἐκ τοῦ ἑτέρου μέρους τὰ γράμματα ΣΥΡΙ . . . Αἰξ ἐστραμμένη πρὸς δεξιάν.

Μεταξὺ τῶν δύο τούτων νομισμάτων ἡ διαφορὰ εἶνε μικρὰ ἢ μὲν πρώτη κεφαλὴ φέρει κέρατα, ἢ δὲ διάδημα, ἐκ τοῦ ὅπισθεν δὲ ἔχουσιν στάχυν καὶ αἶγα τὸ μὲν πρὸς δεξιάν τὸ δὲ πρὸς ἀριστεράν. Τὰ σύμβολα ταῦτα εἶνε τὰ τῆς γεωργικῆς πρὸ πάντων ζωῆς· ἢ δὲ κερασφόρος κεφαλὴ εἶνε ἀναμφιβόλως τοῦ Πανός.

Ἀριθ. 3. Νόμισμα φέρον τὴν κεφαλὴν τῆς Δήμητρος, πρὸς δεξιὰν ἐστραμμένης.

Ὅπισθεν καὶ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ πεδίου φέρει δύο στάχεις ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ στελέχους. Εἶνε χαλκοῦν μεγέθους 5.

Ἀριθ. 4. Λαμπρὸν νόμισμα ἀργυροῦν μεγέθους $9 \frac{1}{2}$, φέρον ἀφ' ἑνὸς τὴν κεφαλὴν τῆς Δήμητρος ἐστεμμένης-στάχεις καὶ ἐστραμμένης πρὸς δεξιάν Ὅπισθεν δὲ τὰς λέξεις ΘΕΩΝ ΚΑΒΕΙΡΩΝ ΣΥΡΙΩΝ. Ἐν αὐτῷ παρίστανται οἱ θεοὶ Κάβειροι ἔχοντες ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἀστέρα καὶ κρατοῦντες δόρατα, Ἐν τῷ ὀλίῳ τοῦ νομίσματος ὑπάρχει μονόγραμμά τι σχηματιζόμενον ἐξ ἑνὸς Δ περιπεπλεγμένου μετὰ Υ καὶ ἀποτελοῦν εἶδός τι παραπλήσιον τῆς λεγομένης πεντάλφας.

Τὸ σπουδαιότατον τοῦτο ἀργυροῦν νόμισμα ἔθεσεν εἰς ἀμφιβολίας τινας τῶν νομισματολόγων νομίζοντας ὅτι ἀνήκει εἰς τὴν Συρίαν. Ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ὑποπέσωσιν οἱ τότε νομισματοκᾶπται εἰς χονδρὸν γραμματικὸν λάθος γράφοντες τοὺς ΣΥΡΟΥΣ ΣΥΡΙΟΥΣ, ἐν ᾧ γράφονται Σ ύ ρ α ι οἱ

κατοικοι τῆς Συρίας πρὸς διάκρεσιν τῶν Συρίων, κατοίκων τῆς νήσου Σύρου, ἡ ἀμφιβολία αὕτη αἱρεται, πολλῶ μᾶλλον καθ' ὅτι ὑπάρχουσι πολλὰ ἄλλα γνήσια νομίσματα τῆς Σύρου, φέροντα τὰς λέξεις **ΘΕΩΝ ΚΑΒΕΙΡΩΝ ΞΥΡΙΩΝ**.

Τὸ ἐν αὐτῷ μονόγραμμα δὲν ἀρκεῖ ἵνα μᾶς θέσῃ εἰς ἀμφιβολίας, καθ' ὅτι ἐρρέθη ἤδη ὅτι οἱ Φοῖνικες παρεισηζαν καὶ τέχνας καὶ ἐπιστήμας καὶ αὐτὰ τὰ γράμματα εἰς τὴν Ἑλλάδα. Κατὰ τὰς ἐρεῦνας τῆς συγκριτικῆς φιλολογίας φοινικικὰ γράμματα καὶ σημεῖα ὑπῆρξαν ἐν πρώτοις τὰ ἄμορφα ἐλληνικὰ γράμματα, ἅπερ κατόπιν ἐμορφώθησαν, ῥῦτως εἰπεῖν, ἐλληνικώτερον· ὥστε οὐδὲν ἄπορον ἂν διὰ τοῦ μονογράμματος τούτου συνεπτύχθησαν γράμματά τινα ἐλληνικά, ἄδηλον τι σημαίνοντα εἰς ἡμᾶς σήμερον. Ἀλλὰ πρὸ πάντων τολμῶ νὰ πιστεύσω ὅτι ἐὰν τὸ νόμισμα τοῦτο ἦτο τῆς Συρίας, οὐδέποτε ἡδύνατο νὰ φέρῃ τὴν λέξιν **ΞΥΡΙΩΝ** ἥτις ἀποκλειστικῶς καὶ γραμματικῶς χαρακτηρίζει τοὺς κατοίκους τῆς νήσου Σύρου. Μολαταῦτα τὸ ζήτημα ἄς λυθῇ ἀπὸ εἰδημονεστέρους περὶ τε τὰ ἐλληνικὰ γράμματα καὶ τὴν νομισματολογίαν.

Ἀ ρ ι θ. 5. Ἔτερον νόμισμα χαλκοῦν παριστὰν καφαλὴν ἀγένειον, ἐστεμμένην δάφνη. — Ὅπισθεν φέρει ἀγγεῖον, τὰ γράμματα **ΞΥΡΙ** . . . , ἐν τῷ πεδίῳ μίαν λύραν—Μεγέθους 4.

Πιθανῶς τὸ νόμισμα τοῦτο παριστᾷ τὸν Ἀ π ό λ λ ω ν α, ὡς δύναται τις νὰ εἰκάσῃ ἐκ τε τῆς δάφνης ἐστεμμένης κεφαλῆς καὶ τῆς λύρας.

Ἀ ρ ι θ. 6. Ἔτερον νόμισμα χαλκοῦν ἀλλὰ μικρότερον, (μεγέθους 3) παριστᾷ ἐκ τοῦ ἐνὸς μέρους κεφαλὴν Σ α τ ύ ρ ο υ πωγωνοφόρον, ἐξωσμένην κάλαμον καὶ ἔχουσαν κέρας ἐπὶ τοῦ μετώπου· ἐκ δὲ τοῦ ὀπισθεν Α ἱ γ α βαδίζουσιν πρὸς δεξιάν, ἐμπροσθεν αὐτῆς στάχυν καὶ κάτωθεν σφαιρίδιον, περίξ δὲ τὰς λέξεις **ΞΥΡΙ** . . .

Ἀ ρ. 7. Ἔτερον νόμισμα χαλκοῦν μεγέθους 1 1/2 παριστὰν κεφαλὴν νεανικὴν ἐστεμμένην δάφνη καὶ ἐστραμμένην πρὸς

δεξιάν· ὅπισθεν δὲ αἶγα ἐστραμμένην ἐπίσης πρὸς δεξιάν.

Ἄ ρ. 8. Ἔτερον νόμισμα, χαλκοῦ, μεγέθους 1, παριστάν κεφαλὴν Διὸς πωγωνοφόρον, ἐστεμμένην δάφνη. Ὅπισθεν κύων ἐστραμμένος πρὸς δεξιάν, βλέπων δ' ἀριστερά· περίξ δὲ τὰ γράμματα **ΞΥΡΙ**...

Ἄ ρ. 9. Νόμισμα φέρον τὰ πιλίδια τῶν Διοσκούρων, ἐκάστου τῶν ὁποίων ὑπέρεται ἄστρον· ὅπισθεν τὴν λέξιν **ΞΥΡΙ**... παρίσταται δὲ καὶ πάνθηρ τρέχων πρὸς δεξιάν· ἐν τῷ πεδίῳ μονόγραμμα σχηματιζόμενον ἐκ τῶν γραγμάτων **Μ Κ** χαλκοῦν, μεγέθους 2. — Τὴν ἐξήγησιν τοῦ μονογράμματος ἀφίνω εἰς τοὺς ἀρμοδίους νομισματολόγους καὶ ἀρχαιολόγους.

Ἄ ρ. 10. Νόμισμα παριστάν κεφαλὴν γυναικὸς, ἀναμφιβόλως τῆς Ἀρτέμιδος, ἐστραμμένην πρὸς δεξιάν. Ὅπισθεν τὰ γράμματα **ΞΥ**... ἐν τῷ μέσῳ στεφάνου, χαλκοῦν, μεγέθους 1 1/2.

Ἀ ριθ. 11. Ἔτερον νόμισμα χαλκοῦν, μεγέθους 2, παριστάν κεφαλὴν νεανικὴν ἐστεμμένην δάφνη καὶ ἐστραμμένην πρὸς δεξιάν. Ὅπισθεν κηρύκειον· καὶ περίξ τὴν λέξιν **ΞΥΡΙΩΝ**. ἐν τῷ πεδίῳ δὲ τὸ γράμμα **Κ**.

Τοῦτο εἰκάζω ὅτι παριστᾷ τὸν Ἑρμῆν, κρίνων ἐκ τοῦ συμβόλου τοῦ τοῦ κηρυκείου· ἀλλ' ἡ δαφνοστεφὴς κεφαλὴ παρέχει πολλὰς περὶ τούτου ἀμφιβολίας.

Ἀ ριθ. 12. Τελευταῖον νόμισμα ἀναφέρεται τὸ παριστάν κεφαλὴν Βάχου, κισσοεστεμμένην καὶ ἐστραμμένην πρὸς δεξιάν, ὅπισθεν δὲ φέρουσιν ἡμισθεσμένην σχεδὸν τὴν λέξιν (**ΞΥ**)**ΡΙΩΝ**. καὶ Κάνθαρον μετὰ φοῖνικος ἐν τῷ πεδίῳ.

Αὐτὰ εἶνε τὰ μέχρι τοῦδε ἀνευρεθέντα καὶ περιγραφέντα νομίσματα τῶν Συρίων, τὰ κοπέντα ἐπὶ τῆς αὐτονομίας αὐτῶν. Ὑπ' ἄλλων νομισματολόγων περιγράφονται καὶ ἄλλα νομίσματα τῆς Σύρου, κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, πλὴν μὲ ἀσημάτων παραλλαγὰς καὶ διαφοράς.

Τοιαῦτα νομίσματα μέ τινες παραλλαγὰς ἀνευρίσκονται καὶ

νῦν κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ἐν τῇ νήσῳ (1). Περισσότερα ὁμως ἀνευρέθησαν καὶ περιεγράφησαν ἐκ τῶν κοπέντων κατὰ τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐποχὴν πρὸς τιμὴν Ῥωμαίων αὐτοκρατόρων, εἰς οὓς ὁ Δῆμος καὶ ἡ Βουλὴ τῶν Συρίων προσήνεγκε τιμητικῶς τὸν τίτλον τοῦ Δημάρχου, Θεοῦ, Ὑπάτου κλπ.

Ἐπιφυλάσσομαι εἰς τὸ περὶ νομισμάτων τῶν Συρίων τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς νὰ ποιήσω τινα λόγον ἐκτενέστερον, σχετίζων τινα αὐτῶν καὶ ἐξάγων συμπεράσματα διάφορα ἐκ τῶν νομισμάτων, ἅτινα ἐδείχθησαν πολλάκις οἱ μονιμώτεροι καὶ ἀψευδέστεροι μάρτυρες πολλῶν ἱστορικῶν θεμάτων.

Βλέπομεν βαθμυδὸν ὅτι ἡ Σύρος ἀπελάμβανε τοιαύτης αὐτονομίας, ὥστε καὶ νομίσματα ἀφθόνης ἐκοπτεν ἴδια καὶ ἰδίαν βουλήν καὶ Δῆμον καὶ Θέατρον καὶ ἀγῶνας συνετήρει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ'.

Βουλὴ καὶ Δῆμος Συρίων.

Τὸ βασιλικὸν ἀξίωμα δὲν διετηρήθη ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας. Μετὰ τοὺς ἡρωϊκοὺς χρόνους ἤρξατο ἐκλείπουσα ἡ ἀπλοϊκότης ἐκείνων τῶν λαῶν, οἵτινες, θεωρούμενοι ὡς οἰκογένεια ἀδιάσπαστος, ἀνεγνώριζον ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ βασιλέως ἀγαθὸν πατέρα, ἀναστρεφόμενον μετὰ τοῦ λαοῦ του, προϊστάμενον καὶ αὐτῆς τῆς θρησκείας, δικάζοντα τὰ συμφέροντα τῶν πολιτῶν καὶ τιμωροῦντα τοὺς ἀπειθοῦντας πρὸς τὸ δίκαιον ὑπηκόους. Τὸ βασιλικὸν ὁμως ἀξίωμα δὲν διετηρήθη πάντοτε τὸ

(1). Συλλογοὶ τοιοῦτων νομισμάτων ἔμαθον ὅτι ὑπῆρχον παρὰ τε τῷ ἀρχαιοφίλῳ ἐπισκόπῳ τῶν Καθολικῶν καὶ λογιωτάτῳ Σεβ. Marinelli, παρὰ τῷ Κυρ. Τσιβουράκη, καὶ τῷ Κυρ. Βλαστῷ· εἶδον δὲ καὶ παρὰ τῷ Κυρ. Ν. Στεργίου.

αὐτὸ καὶ ἤδη παλαιάτα οἱ βασιλεῖς, οἱ ὀνομαζόμενοι καὶ τύραννοι ἤρχισαν γενόμενοι τοιοῦτοι ὑπὸ τὴν σημερινὴν τῆς λέξεως σημασίαν. ~~Ἐν τῷ 9^ῳ αἰ. οἱ περιορισμοί~~ τοὺς βασιλεῖς ἀντικατέστησαν οἱ ἄρχοντες ἀλλὰ καὶ τούτων τὸ ἀξίωμα καὶ ἡ δικαιοδοσία περιορίσθη (ἐν ἔτει 684 Π. Χ. ἐν Ἀθήναις). Κατὰ δὲ τοὺς ἱστορικοὺς αἰῶνας οἱ ἐκλεγόμενοι βασιλεῖς κυρίως ἐθεωροῦντο ὡς ἀρχηγοὶ τῆς θρησκείας. Ἀλλὰ περὶ τούτους τοὺς αἰῶνας ἤρχισε ἐπικρατοῦν—τουλάχιστον εἰς τὰς ἰωνικὰς πόλεις—τὸ πολίτευμα τῶν Ἀθηναίων καὶ ἡ μεγαλειτέρα ἐξουσία συνεκεντροῦτο εἰς τὴν Β ο υ λ ῆ ν καὶ τὸν Δ ῆ μ ο ν.

Ἡ Βουλὴ τῶν Συρίων ἔφερε τοὺς τύπους καὶ τὸν ὀργανισμόν τῆς Βουλῆς τῶν Ἀθηναίων τοῦτο ἐξάγεται ἐκ τῶν τύπων τῶν ψηφισμάτων αὐτῆς καὶ τῶν ἀξιωμάτων τῶν πρυτάνεων, τῶν γραμματέων, τῶν ταμιῶν καὶ τοῦ ὕφους τῶν ψηφισμάτων. Ἐὰν δὲ πεισθῶμεν περὶ τοῦ ὁμοιομόρφου τῆς Βουλῆς αὐτῶν δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν τὰ ἐξῆς ἐκ τῆς τῶν Ἀθηναίων. Γενικῶς εἰπεῖν, ἡ βουλὴ συνεκροτεῖτο ἐκ τῶν μελῶν ἐκάστης φυλῆς τῆς πόλεως, ἐκλεγομένων ὑπὸ τῶν ὁμοφύλων (1). Ποῖαι καὶ πόσαι ἦσαν αἱ φυλαὶ τῶν Συρίων ἀγνωστον. Ἐκ τινων ὁμῶς λέξεων τοῦ ψηφίσματος, δι' οὗ στέφει ἡ Βουλὴ καὶ ὁ Δῆμος Συρίων τὸν Σίφνιον Ὀνήσανδρον, γίνεται γνωστὴ μία τις φυλὴ, πιθανῶς ὀνομαζομένη Ν α ξ ί ς. Διότι αἱ λέξεις: «Κύρσιλος Ἀκρύπτου Ν α ξ ί τ η ς ἔφ ο δ ο ν ἀπογραψάμενος ἐπὶ τὴν β ο υ λ ῆ ν εἴπεν..» ἀποδεικνύουσιν ὅτι ὁ Σύριος Κύρσιλος Ἀκρύπτου, Ν α ξ ί τ η ς τὴν φυλὴν, ἐπρότεινε τὴν στέψιν. Ἐπειδὴ δὲ τὸ Ν α ξ ί τ η ς δὲν δηλοῖ Ν ά ξ ι ο ς, ὁ δὲ Κύρσιλος, ἐὰν ἦτο Νάξιος δὲν εἶχε θέσιν ἐν τῇ βουλῇ τῶν Συρίων, τεκμαίρεται ἐλλόγως ὅτι οἱ Σύριοι Ν α ξ ί τ α ι ἀπετέλουν ἰδίαν φυλὴν.

Ἐκ τῶν περὶ Ἀθηναίων βουλευτῶν γνωστῶν εἰκάζεται ὅτι

(1) Thirwal Hist. of Gr. vol. ii. p. 42.

οἱ Σύριοι βουλευταὶ διετήρουν τὸ ἀξίωμα ἐπὶ ἓν ἔτος, ὅτι ἡ Βουλὴ διηρεῖτο εἰς μερίδας ἀναλόγως τῶν φυλῶν, αἵτινες τὴν συνεκρότου· ἐκάστης μερίδος προέδρευεν εἰς, ἕκαστος δὲ πρόεδρος πάσης μερίδος κατεῖχε τὴν προεδρείαν ὑπὲρ τὸν μῆνα (ἐ π ρ υ τ ἄ ν ε υ ε ν) (1).

Τὸ ἀξίωμα τῶν π ρ υ τ ἄ ν ε ω ν βλέπομεν καὶ ἐν τῇ πολιτείᾳ τῶν Συρίων (2). Οἱ πρυτάνεις συνεκάλουν τὴν Βουλὴν καὶ τὸν Δῆμον· ὁ ἐκάστοτε δὲ πρόεδρος εἰσήγε τὰς συζητητέας ὑποθέσεις· εἰς αὐτοὺς δὲ ἀνετίθετο καὶ ἡ ἐκτέλεσις τῶν ἐψηφισμένων. Τοῦτο γίνεται γνωστὸν καὶ ἐκ τῶν ἐξῆς λέξεων τοῦ ψηφίσματος ὑπὲρ τοῦ Ὀνησάνδρου. α . . . Οἱ π ρ υ τ ἄ ν ε ι ς ἐ π ι μ ε λ ἑ ῖ ς π ο ι ῆ σ ἄ σ θ ω σ α ν ἄ ν τ ι γ ρ ᾶ ψ ᾶ μ ε ν ο ι , ὅ π ω ς ἐ ξ ἁ π ο σ τ ε ῖ λ ω σ ι τ ὅ δ ε τ ὸ ψ ῆ φ ι σ μ α π ρ ὸ ς τ ὸ ν Δ ῆ μ ο ν τ ῶ ν Σ ι φ ν ῖ ω ν , σ φ ρ α γ ι σ ᾶ μ ε ν ο ι τ ῇ δ η μ ο σ ῖ ᾱ σ φ ρ α γ ῖ δ ι .

Οἱ πρυτάνεις ἀναμειβόλως εἶχον καὶ ἐν Σύρῳ ἴδιον οἰκοδόμημα (π ρ υ τ ἄ ν ε ῖ ο ν) ἐν ᾧ ἐσιτίζοντο. Ἀλλὰ τοῦτο εἶνε ἀπλὴ εἰκασία στηριζομένη μόνον ἐπὶ τῆς παρατηρουμένης ὁμοιότητος τῶν τύπων καὶ τοῦ ὀργανισμοῦ τῆς Βουλῆς καὶ τοῦ Δήμου Συρίων πρὸς τὴν τῶν Ἀθηναίων.

Ἡ Βουλὴ καὶ ὁ Δῆμος Συρίων ἦσαν διακεκριμένα, ὁμοιό-
τύπως ὅπως καὶ παρ' Ἀθηναίοις· πάντα δὲ τὰ διασωθέντα ψηφίσματα τῶν Συρίων φέρουσιν ἐν ἀρχῇ τὸν πανηγυρικὸν τύπον α' Ε δ ο ξ ε τ ῇ Β ο υ λ ῇ καὶ τῷ Δ ῆ μ ω Σ υ ρ ῖ ω ν . Ἡ δὲ διάκρισις αὕτη συνίσταται ἐν τούτῳ. Ἡ Β ο υ λ ῇ ἀπετελεῖτο ἐκ τῆς συναθροίσεως ὠρισμένων μελῶν ἐκάστης φυλῆς τῆς νήσου· ἔργον δὲ αὐτῆς ἦτο νὰ ἐκδίδῃ π ρ ο β ο υ λ ε ὕ μ α τ α , ἥτοι νὰ ἐπιψηφίζῃ τὰς ὑποβαλλομένας προτά-

(1) W. Smith. λεξ. ἀρχ. μεταφρ. Παντ. ἐν λ. Βουλὴ— Αἰσχ. κατὰ Τιμάρ. 15. 48.

(2) W. Smith. αὐτόθι ἐνθ' ἀνωτέρω.

σεις· ἡ δὲ ἐκκλησία τοῦ Δήμου ἀπετελεῖτο ὑπὸ συνελεύσεως πλειόνων δημοτῶν, ἣτις εἶχε πλείονα τῆς Βουλῆς ἰσχύν, διότι οὗτος ἐπεκύρου ἡ ἰσχὺς τοῦ Δήμου περιωρίζετο ὑπὸ τῆς Βουλῆς διότι ὅ,τι ἐψήφισεν οὗτος ἔπρεπε νὰ προψηφισθῇ καὶ οὕτως εἰπεῖν, ἐπεξεργασθῇ ὑπὸ τῆς Βουλῆς, ἣτις ὁμως εἰς ἐξαιρετικὰς περιστάσεις ἠδύνατο νὰ ψηφίῃ μόνη.

Ὁ τύπος οὗτος τοῦ πολιτεύματος, πρὸς ὃν ἀφωμοίωσαν τὰ ἑαυτῶν πολιτεύματα αἱ ἰωνικαὶ νῆσοι καὶ ἐν γένει αἱ συμμαχίδες πόλεις τῶν Ἀθηναίων διετηρήθη ἐπὶ πολὺ (1)· τουλάχιστον καὶ ἐπὶ Ἀδριανοῦ εἶνε βέβαιοι ὅτι ἐπεκράτει ἐν Ἀττικῇ τὸ πολίτευμα τοῦτο (2).

Ἐκ τοῦ ψηφίσματος τῆς στέψεως τοῦ Ὀνησάνδρου γίνεται γνωστὴ ἡ ἐκπλήρωσις ἐνὸς τῶν καθηκόντων τῆς Βουλῆς καὶ τοῦ Δήμου Συρίων στεφούσης ἄνδρα εὐεργετήσαντα τοὺς Συρίους διὰ τε τῆς προσωπικῆς αὐτοῦ ἰκανότητος καὶ τοῦ πλούτου του. Τὰ ψηφίσματα ταῦτα ἐπέχουσιν ἐν μέρει τὸν τόπον τῶν σημερινῶν ψηφισμάτων τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου καὶ τὸν τῶν παρασήμων, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι ἡ τοιαύτη στέψις ἐγένετο δημοτελῶς, ἀνεγράφετο τὸ ψήφισμα εἰς στήλην ἐν θέσει ἐπιφανεστάτῃ καὶ κατ' ἔτος ἀνεγινώσκετο ἐν δημοσίοις τόποις ὑπὸ τῶν ἀρμοδίων προσώπων.

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ ψηφίσματος μαυθάνομεν ὅτι ἐπετρέπετο ἡ ἀνακήρυξις τῆς στέψεως ἐν τῷ θεάτρῳ καὶ τοῖς ἀγῶσι· ζήτημα ἐθεωρήθη παρὰ τε τοῖς φιλολόγοις καὶ δικανικῶς ἐπολέμησαν περὶ τούτου οἱ ἀρχαῖοι ῥήτορες Δημοσθένης καὶ Αἰσχίνης, ἀν

(1) Πλείονα περὶ τούτων βλέπ. W. Smith ἐν λ. Βουλὴ καὶ Δῆμος — Shoemann de Comitiiis — Boekh Publ. Oec. Ath. ἐν σελ. 186 καὶ ἐξῆς.

(2) Παραβ. Hermann Griesch St. Et. § 225 — W. Smith ἐν θ' ἀνωτέρῳ καὶ Schoemann ἐν θ' ἀνωτέρῳ.

δηλαδή ἐπετρέπετο ὑπὸ τῶν νόμων ἢ ἐν τῷ θεάτρῳ στέψας. Ὁ Αἰσχίνης οὐ μόνον διίσχυρίζετο ὅτι δὲν ἐπετρέπετο, ἀλλὰ προσεπάθη ν' ἀποδείξῃ ὅτι ἄτιμος ἀνεκηρύσσεται ὁ ἀναγορεύων. Ἀλλ' ἀκαταγώνιστος Δημοσθένης ἀπέδειξεν ὅτι ἐπετρέπετο καὶ ἡ εἰς τοιαῦτα μέρη στέψις (1).

Ἐκ τῆς μερίμνης, ἣν ἐκδηλοῖ ἡ Βουλὴ καὶ ὁ ἄσχυρος Συρίων τοῦ ν' ἀποσταλῇ ἀντίγραφον τοῦ ψηφίσματος ταύτου εἰς τὸν ἄσχυρον Σιφνίων, εἰς ὃν ἀνῆκεν ὁ στεφόμενος Ὀνήσανδρος, τεκμαίρεται ὅτι ὁ Ὀνήσανδρος, ἀνακηρυχθεὶς μάλιστα καὶ πρόξενος τῶν Συρίων ἐν Σίφνῳ, δὲν ἠδύνατο νὰ φέρῃ ἐγκύριως τὸν στέφανον τοῦτον, δι' οὗ ἐτίμησεν αὐτὸν ἡ Σύρος, ἐὰν δὲν ἀνεγνώριζεν αὐτὸν καὶ ἡ Σίφος. Τοιαῦται ἀναγκωρίσεις ἦσαν πρὸς τοῦτο ἀναγκαῖαι κατὰ τὰς σχετικὰς διατυπώσεις τῶν ἀρχαίων (2).

Τὸ εἰρημένον ψήφισμα εἶνε πηγὴ πολλῶν εἰδήσεων· ἐξ αὐτοῦ μαθητὰμεν καὶ τὴν ὑπαρξιν τῶν ἀξιωμάτων *Ἡ ρ ο ξ ἔ ν ο υ τ ῶ ν Σ υ ρ ῖ ω ν, Τ α μ ῖ ο υ, Ἡ ρ υ τ ἄ ν ε ω ν* κλπ.

Ὁ ἐν αὐτῷ μνημονευόμενος ταμίης Ἀρισταγόρας ἦτο βεβαίως ὁ γενικὸς ταμίης τῶν προσόδων τῆς νήσου, ὅστις εἶχε παρὰ τῆς Βουλῆς λάβει τὴν περὶ δαπάνης τοῦ χρυσοῦ στεφάνου ἐντολήν (3).

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ ψηφίσματος βλέπομεν ὅτι ὁ ἄσχυρος καὶ ὁ

(1) Παράβ. τοὺς ἀρίστους λόγους Δημοσθ. περὶ Στεφάνου— καὶ Αἰσχίν. κατὰ Κτησιφώντος.

(2) Παράβ. τὰς ἀνωθι παραιοπομπάς.

(3) Ταμίαι παρ' ἀρχαίοις ὑπῆρχον πολλοί· πρῶτος ἀπάντων ἦτο ὁ τῶν δημοσίων προσόδων, κατόπιν ἤρχοντο πολλοί, διάφοροι ἔχοντες καθήκοντα, οἷον ταμίαι τρηροποιοί, ταμίαι φυλῶν, ταμίαι ναυῶν κλπ. (βλ. περὶ τούτων, ἐν Boeckh Publ. Oecon. Ath. P. 160—162—Schoemann Ant. Inr. Publ. Gr. p. 250,— 362.—Meier Att. proc. p. 105 — Smith ἐν λέξει.

Βουλὴ Συρίων εἶχον ὀνομάσει π ρ ό ξ ε ν ο ν τῶν Συρίων ἐν Σίφνῳ τὸν Ὀνήσανδρον, διὰ τὰς πολλὰς εὐεργεσίας αὐτοῦ ἐποίησεν ὑπὲρ αὐτῶν καὶ αὐτὸς προσωπικῶς κινδυνεύων ἐν περιστάσεσι πειρατικῶν ἐπιδρομῶν κατὰ πλοίων Συρίων καὶ διὰ φιλοξενίας καὶ πλουσιῶν δώρων καὶ ἐνδυμάτων περιθάλπων τοὺς εἰς Σίφνον ἐκ ναυαγίου ἢ πειρατικῆς καταδρομῆς φθάνοντας Συρίους Ἐν τῷ ἀμέσῳ ἐπομένῳ κεφαλαίῳ θέλομεν ἰδεῖ ἐν ἐκτάσει τὰ περὶ τῆς στέψεως τοῦ προξένου τούτου τῶν Συρίων (1).

(1). Ποῖα τὰ καθήκοντα καὶ δικαιώματα καὶ αἱ τιμαὶ τοῦ προξένου Ὀνήσανδρου εὐκαλον νὰ μάθωμεν ἐκ τῶν ἄλλων προξένων διότι τοιοῦτους εἶχον οἱ ἀρχαῖοι, π. χ. οἱ Ἀθηναῖοι, οἵτινες εἶχον ἐν Ζελεῖα προξένον τὸν Ζελειάτην Ἀρθμιον (Διοχ. κατὰ Κησιφ. σ. 647) οἱ Δακεδαίμονοι τὸν Καλλίαν ἐν Ἀθήναις κλπ.

Ἡ ἐξῆς περικοπὴ τοῦ Smith περὶ προξένων ἐξηγεῖ τὸν χαρακτῆρα τοῦ προξενικοῦ δικαιώματος, δι' οὗ ἐτιμῆθη ὑπὸ τοῦ δήμου Συρίων ὁ Ὀνήσανδρος.

« Ἡ ὑπηρεσία τοῦ προξένου ὁμοιάζουσα τῇ τῆς ὁμωνύμου ἀρχῆς τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων, ἢ καὶ τῆς τῶν πρεσβειῶν, ἣν ἐνίοτε διαδοχικῇ καὶ οἰκείᾳ γένους τινος ἰδίου ὁ ὑπὸ πόλεως τινος ἀναδεικνυόμενος εἰς ἄλλην πρόξενος ἦν ἤτοι ἐκ τῶν ἰδίων τῆς πρώτης πολιτῶν ἀποστελλόμενος ἵνα διαμεῖνῃ εἰς τὴν δευτέραν, ἢ ἐκ τῶν πολιτῶν ταύτης, ὃν καθίστα πρόξενον αὐτῆς (ὡς ἡ Σύρος τὸν Σίφνον Ὀνήσανδρον) ». « Ἡ συνθήκη τοῦ καθιστέναι ξένους πολίτας τῆς πόλεως, πρὸς ἣν ὑπῆρχε δημοσία ξενία, φαίνεται ὅτι μεταγενεστέρως ἐγένετο κοινὴ πᾶσι τοῖς Ἕλλησι. » « Τὰ κυριώτερα καθήκοντα τοῦ προξένου ἦσαν τὸ φροντίζειν περὶ τῆς ὑποδοχῆς τῶν ἐκ τῆς πόλεως, ἣς πρόξενος διετέλει, ἐρχομένων, ἰδίως δὲ τῶν πρεσβευτῶν καὶ τῆς πρὸς τὸν δῆμον προσόδου αὐτῶν καὶ ἐδρας ἐν τῷ θεάτρῳ (Πολυδ. Γ'. 59) τὸ προστατεύειν αὐτοῖς καὶ παρεμβαίνειν, μεταξύ τῶν δύο πόλεων ἐὰν ποτε ἀνεφύοντο ἐπιδες (Ξενοφ. Ἑλλ. ΣΤ' 3. 4).

« Ἐὰν ξένος τις ἀπέθνησκον ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ὁ πρόξενος τῆς πατρίδος αὐτοῦ ἐφρόντιζε περὶ τῆς πεποιθείας του. (Δημοσθ. περὶ Κλέλ.

Ἐκ τούτων πάντων πιστοῦται τὸ ὁμοίομορφον τοῦ πολιτευ-
ματος τῶν Συρίων πρὸς τὸ τῶν Ἀθηναίων, ὡς λεπτομερέ-
στερον ἤδη θὰ γίνηι τοῦτο γνωστὸν ἔκ τε τοῦ ὕφους τῶν ψη-
φισμάτων καὶ τῶν πανηγυρικῶν λέξεων, αἷς ἐχρῶντο ἐν τῇ
Βουλῇ καὶ τῷ Δήμῳ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΣΤ'.

Στέφης Ὁνησάνδρου Βούλωνος

ὑπὸ τῆς Βουλῆς καὶ τοῦ Δήμου Συρίων.

Χρονολογικῶς δὲν ἔπρεπεν ἴσως νὰ θέσω ἐνταῦθα τὸ μέγα
ψήφισμα τῆς Βουλῆς καὶ τοῦ Δήμου Συρίων στεφόντων πανη-
γυρικῶς τὸν ἐκ Σίφνου Ὁνήσανδρον Βούλωνος, εὐεργέτην μὲν
τῶν Συρίων, πρόξενον δὲ αὐτῶν ἐν Σίφνῳ. Διότι τὸ ψήφισμα
τοῦτο ἔκ τε τῶν γραμμάτων καὶ τοῦ ὀνόματος Ν ο υ μ ε ν ί ο υ
τοῦ Συρίου φαίνεται ψηφισθὲν εἰς ἐποχὴν μεταγενεστέραν τῆς
ἐν ἣ εὐρίσχομεθα ἤδη ἐν τῷ μέρει τούτῳ τῆς ἱστορίας τῆς νήσου.
Ἄλλ' ἵνα συνεχίσω τὰ περὶ Βουλῆς καὶ Δήμου παρεντίθημι
ἐνταῦθα τὸ ψήφισμα ὅπως ἐνδείξω ὅτι οἱ τύποι τῶν ψηφισ-
μάτων εἰσὶν οἱ ἄνω, οὓς ἐξέθηκα, διατηρηθέντες μάλιστα μέχρι
τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς.

λιπ. 1237 ἐπ). αἷς πρὸς τὰς τιμὰς καὶ τὰς προνομίας, ὧν ἀπήλαυνεν
ὁ πρόξενος παρὰ τῆς πόλεως, ἣν ἐκπροσώπει, ὑπῆρχε διαφορά παρὰ
ταῖς Ἑλληνικαῖς πόλεσι· τινὲς μὲν ἀπένεμιον τῷ μὴ πολίτῃ αὐτῶν
πρόξενῳ τελείαν ἰσοπολιτείαν καὶ ἄλλας ἐτι εὐεργεσίας. (Δημοσθ. π.
Στεφ. 256, Ξενοφ. Ἑλλ. Α'. I. 20—Boekh C. I. Gr. ἀρ. 1694—
98).» W. Smith, ἐν λ. ταῦτα βλέπομεν ἀπνευμόμενα ὑπὸ τῆς Βου-
λῆς Συρίων τῷ πρόξενῳ τῆς Σύρου ἐν Σίφνῳ Ὁνησάνδρῳ (Ἐν τῷ ψηφί-
σματι τοῦ Κυρσίλου).

Ἴδου οἱ λόγοι τῆς πανηγυρικῆς ταύτης στέφους:

Ὁνήσανδρος ὁ Βούλωνος, ἐκ Σίφνου καταγόμενος, ἀνὴρ εὖ-
πορος καὶ καλοῦ ἄγαθος, πολλάκις ἐπεδείξατο θερμὴν ὑπὲρ τῶν
Συρίων μέριμναν καὶ ἀγάπην κοῦδεμίαν κακοπεί-
θειαν καὶ δαπάνην, κατὰ τὰς λέξεις τοῦ ψηφίσμα-
τος, ὑποστέλλόμενος χάριν τῶν τῇ πό-
λει συμφερόντων.

Περίστασις τις λυπηρὰ ἀνέδειξε τὸν Ὁνήσανδρον πλείοτερον
φίλον καὶ προστάτην τῶν Συρίων. Πλοῖα πειρατικὰ ἐλύμαινον
τὴν Σύρον· ὁ ἄλλος τῶν Συρίων συνταραχθεὶς καὶ μαθὼν ὅτι
ἐκρύπτοντο εἰς τὴν νῆσον Σίφνον ἐξελέξατο τὸν δημότην
Κτησιχλὴν Χαρικλεῖδου καὶ ἀπέστειλε διὰ νυ-
κτὸς εἰς Σίφνον ὅπως ἀνακαλύψῃ τὰ διαβήματα τῶν πειρατῶν.
Φθάς ὁ Κτησιχλὴς εἰς Σίφνον ἔτυχεν ἀρίστης ὑποδοχῆς παρὰ
τοῦ Σιφνίου Ὁνησάνδρου, ὅστις οὐ μόνον ἑαυτὸν προσήνεγκε
ἐπίκουρον τῷ Κτησιχλεῖ, ἀλλὰ καὶ ἄνδρας μετ' αὐτοῦ παρέ-
λαβε ἵνα ἐρευνήσωσι συνάμα καὶ δώσωσι τὰς συλλεχθησομένας
πληροφορίας περὶ τῶν σχεδίων τῶν πειρατῶν εἰς τὸν Κτησι-
χλέα. Ἐκτὸς τούτου, μετὰ τὰς ἐρεῦνας, ἐφρόντισε νὰ ἐξασφα-
λίῃ τὴν εἰς Σύρον ἐπιστροφὴν τοῦ Κτησικλέους. Ἄμα δὲ
μαθὼν ὅτι εἰς τῶν Συρίων αἰχμαλώτων τῶν πειρατῶν καλού-
μενος Νουμίνιος ἀπέδρασε διακολυμβήσας καὶ ὅτι κατήγετο
ἐκ Σύρου, ὑπεδέξατο αὐτὸν ἐνθέρμως, τῷ προσήνεγκε τροφήν,
ἐνδύματὰ καὶ ἰδίοις δαπανήμασι ἐξαπέστειλεν ἀσφαλῶς εἰς Σύρον

Ὁ ἄλλος καὶ ἡ Βουλὴ τῶν Συρίων, ἔχοντες καὶ ἄλλους
λόγους εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν Σίφνιον τοῦτον, πρὸς δὲ εὐχα-
ριστηθέντες ἐκ τῆς προστασίας, ἣν ὁ Ὁνήσανδρος διὰ τῆς
τοπικῆς ἐπιρροῆς καὶ τοῦ πλούτου καθίστα πραγματικὴν ὑπὲρ
τῶν Συρίων, προέβη εἰς τὴν ἐπιψήφισιν τοῦ ψηφίσματος τού-
του, προταθέντος ὑπὸ τοῦ Κυρσίλου Ἀκρύπτου, καταγομένου
ἐκ τῆς φυλῆς ἡ χωρίου τῆς Σύρου, ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ
ὁποίου αὐτὸς ἐπωνομάζετο Ναξίτης.

Ἐψήφισα λοιπὸν τὴν χρυσῶ στεφάνῳ στέφιν τοῦ Ὁνη-
σάνδρου, τὴν κατ' ἔτος ἀνακήρυξιν τῆς ἀποφάσεως ταύτης, τὴν
ἐπὶ τέπαι ἐπαφανοστάτου ἀναγραφὴν τοῦ ψηφίσματος διὰ σήλης
λαθίνης, καὶ τὴν ἀποστολὴν ἀντιγράφου τοῦ ψηφίσματος εἰς
τὸν Δῆμον τῶν Σιφνίων ἐσφραγισμένον τῇ δημοσίᾳ σφραγίδι.
Δημοσιεύεται ἐνταῦθα ὁλόκληρον τὸ ψήφισμα καταλογάδην γε-
γραμμένον πρὸς τε τὴν εὐκολίαν τῶν ἀναγνωστῶν καὶ τὴν ἀπο-
φυγὴν τῆς δυσκόλου ἀνατυπώσεως αὐτοῦ ἐν ταῖς σελίσιν ταύταις.

« Ἐδοξε τῇ Βουλῇ καὶ τῷ Δῆμῳ, Κύριλος Ἀκρύπτου Ναξίτης
ἔρπον ἀπογραφόμενος ἐπὶ τὴν βουλὴν εἶπεν :

Ἐπειδὴ Ὀνίσανδρος (1) Βούλωνος Σίγριος διατετέλεκεν ἐν τε
ταῖς ἐμπροσθεν χρόναις ὑπὲρ τῆς πόλεως ἡμῶν τὴν πλείστην πρό-
νοαν ποιούμενος πᾶσιν ἑαυτὸν εὖχρηστον καὶ φιλάγαθον παρα-
σκευάζων εἰς τὰ λυσιτελεῖν οὐδεμίαν κακοπάθειαν καὶ θανάτην ὑπο-
στελλόμενος χάριν τῶν τῇ πόλει συμφερόντων, καὶ τοῖς καθ' ἰδίαν
ἀφικνουμένοις τῶν πολιτῶν εἰς τὴν Σιφνίων πόλιν πρότερόν τε ἀν-
γελλας γενηθείσης διότι κακοῦργα πλοῖα καὶ πλείονα ἐπιβάλλειν
ἡμῶν ἡμέλλεν ἐπὶ τὴν χώραν καὶ τὴν πόλιν κατὰ ῥύσιον καὶ ταρα-
χῆς μέλλονος γενομένης κατὰ τὴν πόλιν ἃ καὶ ἀπηνέγχετο προσωμα-
κέναι πρὸς τὴν Σιφνίων χώραν καὶ περὶ τούτων παραχρήμα ὁ Δῆ-
μος ἐλόμενος ἄνδρα εἰς Σίγρον Κτησικλὴν Χαρικλείδου διὰ νυκτὸς
ἔνεκεν τοῦ κατασκέψασθαι τὰ προγεγραμμένα καὶ ἐν ἐκείνοις Ὀνή-
σανδρος βουλόμενος ἀποδεικνύσθαι ἦν ἔχει ἔρροιαν εἰς τὸν δῆμον,
πυθόμενος παρὰ τοῦ Κτησικλέους τὰ προδεδηλωμένα αὐτὸν τε φιλο-
φρόνως ὑπεδέξατο τοὺς τε υἱοὺς Βούλωνα καὶ Νίκωνα ἐν Σίγρῳ δὲ
χρηματίζοντα ἔκ φαντορ καὶ τινας μεθ' ἑαυτοῦ νεωτέρους παρακα-
λέσας ἐξαπέστειλεν ἐπὶ τὴν χώραν ἐξεραινησομένους καὶ πάντα
σφαῶς πυθομένους τὰ προαναγγελλόμενα διασαφῆσαι τῷ Κτησικλῇ
ἐξαπέστειλεν αὐτὸν διὰ τάχους φροντίσας καὶ περὶ τῆς ἀνακομδῆς
αὐτοῦ καθὼς καὶ ὁ Κτησικλῆς ἐρεφάνιζεν ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας

(1) Διατηροῦνται ἐνταῦθα καὶ αὐτὰ τὰ γραμματικὰ σφάλματα
τοῦ λιθοξόου, ὡς Ὀνίσανδρος ἀντὶ Ὀνήσανδρος, καὶ κατωτέρω ἀνγε-
λλας ἀντὶ ἀγγελίας κλπ.

ομοί(ως δ) ἐ ἀφαρπαγέτων καὶ οἰκετικῶν σωμάτων ὑπὸ πειρατῶν παρὰ Σωσίλου τοῦ Ξεροπελθου Νουμνίου καὶ Βότρως ἀπὸ τῆς καλουμένης ἐσχατίας συνέβη κατάραι ἐπὶ τῇ ἐπικειμένῃ ἀπέναντι ἡῶν τῆς χώρας τῶν Συρῶν. ἔτα δὲ αὐτῶν Νουμήριον διαχολυ-
 βήσαντα ἀπὸ τῶν πειρατῶν Ὀρησάνδρος ὑπεδέξατο πυθόμενος ὅτι ἐστὶν **ΕΞΥΡΟΥ** (ἐκ Σύρου) καὶ ἔθρεψεν ἐκ τῶν ἰδίων χρόνον καὶ πλείονα ἀνφύσας ἐξ ἀπέστειλεν εἰς τὴν ἡμετέραν πόλιν τοῖς ἰδίοις δαπανήμασι περὶ ὧν καὶ ὁ Δῆμος ἐπιγρὺς τὴν Ὀρησάνδρου φιλα-
 γαθίαν καὶ εὐνοίαν ἣν ἔχωρ τυγχάνη εἰς τε ἑαυτὸν καὶ Συρίους πάν-
 τας πρὸς ὃν τε αὐτὸν ἐποίησεν καὶ πρὸς ὃν τε ἔδωκεν ἐν τοῖς ἀγῶσι οἷς ἡ πόλις συντελεῖ καὶ πρὸς ὃν τε πρὸς τε τὴν βουλὴν καὶ τὸν Δῆμον ἐάν που δέηται πρῶτω μετὰ τὰ ἱερὰ, πολλῶν δὲ μᾶλλον ἑαυτὸν παρασκευάσῃ καὶ διὰ τὰς διδομένας τιμὰς οὔτε δαπάνην ὑπο-
 στελλόμενος οὔτε κίνδυνον ἔνεκεν τῷ τῇ πόλει συμφερόντων, ὡ-
 σοῦν καὶ ὁ ἡμέτερος Δῆμος εὐχάριστος φαίνεται καὶ τιμῶν τοὺς ἀγα-
 θοὺς ἄνδρας καὶ ἀξίους κατὰ τὴν δύναμιν τὴν ἑαυτοῦ ἕτεροὶ τε πλῆ-
 ονες ἑαυτοὺς ἐπιπιδώσωσι ἐπιγινώσκοντες τὴν τοῦ Δήμου καλοκαγα-
 θίαν, ἀγαθῇ τύχῃ δεδόχθαι τῷ Δῆμῳ καὶ τῇ Βουλῇ **ΕΓΓΑΙΝΕΞΑΙ
 ΟΝΗΞΑΝΔΡΟΝ ΒΟΥΛΩΝΟΣ ΞΙΦΝΙΟΝ** ἐπὶ τῇ αἰρέσει ἢ(ν)
 ἔχει εἰς τὸν Δῆμον τὸν ἡμέτερον καὶ στεφανῶσαι αὐτὸν χρυ-
 σῶ στεφάνῳ τῷ ἐκ τοῦ νόμου καὶ ἀναγορεύει καθέτος ἕκαστον τὸν
 ἱεροκέρυκα Διονύσιον τε τῷ ἀγῶνι τῶν τραγωδιῶν καὶ ἡρακλειῶν
 τῇ πομπῇ καὶ Δημητρίων τῇ λαμπρᾷ κήρυγμα τότε **Στεφα-
 νοῦ ὁ Δῆμος ὁ Συρῶν Ὀρησάνδρου Βούλω-
 νος Ξίφνιον** εἰσεβείης ἔνεκεν τῆς πρὸς τοὺς
 θεοὺς καὶ εὐνοίας ἥς ἔχωρ διατελεῖ πρὸς Συ-
 ρίους πάντας οἱ δὲ πρυτάνεις αἰεὶ οἱ ἐν ἀρχῇ ὅπως ἐπιμέλειαν
 ποιήσῃσαν τοῦ κηρύγματος κυρωθέντος τοῦδε τοῦ ψηφίσματος. Ὁ
 ταμίης Ἀρισταγόρας δότω Ὀρησάνδρῳ τὸ ἀποτεταγμένον εἰς τὸν
 στέφανον ἐκ τοῦ νόμου διάφορον ἀπὸ τῆς ἐγκυκλίου διοικήσεως, ἵνα
 δὲ φανερὰ ὑπάρχῃ ἡ τοῦ δήμου φιλαγαθία καὶ πολλοὶ ἐφάμειλοι
 γινόμενοι εὐεργετώσιν τὸν Δῆμον τιμηθέντος Ὀρησάνδρου, ἀναγρά-
 ψαι δὲ τότε τὸ ψηφισμα εἰς στήλην λιθίνην καὶ στήσαι εἰς τόπον
 ἐπιφανέστατον, ἐλίσθαι δὲ ἄνδρα ὅς τις ἐγδῶσει τὴν στήλην καὶ

στήσει καὶ ἐπιμελὲς ποιήσεται ὅπως ἀναγραφῇ τόδε τὸ ψήφισμα, τὸ δὲ ἐσόμενον ἀνήλωμα εἰς τε τὴν στήλην καὶ τὴν ἀναγραφὴν δότω ὁ ταμίης Ἀρισταγόρας ἀπὸ τῆς ἐκκεκλήτου διοικήσεως καθότι ἀν συνετελέσῃ ὁ ἐγδότης (ἐκδότης) ἵνα δὲ καὶ Σίφριοι ἐπιγνώσιν τὰ ἐψησμένα τίμα τῶ ἐαντῶν πολλῇ Ὀρησάνδρῳ οἱ πρυτάνεις ἐπιμελὲς ποιησάσθωσαν ἀντιγραφάμενοι ὅπως ἐξαποστείλωσι τόδε τὸ ψήφισμα πρὸς τὸν Δῆμον τῶν Σιφρίων σφραγισάμενοι τῇ δημοσίᾳ σφραγίδι. Εἰρήθη ἐγδότης Κύρσιος Ἀκρύπτου» (1).

(1) Ἐν τῇ συντόμῳ ἐκείνῃ περὶ Σύρου διατριβῇ ἀπαντῶ τὰς ἐξῆς παρατηρήσεις· περὶ τούτου, ἃς ἀποδεχόμενος ἀναδημοσιεύω ἐνταῦθα. α' Ἀξιοσημείωτος καθίσταται εἰς ταύτην τὴν ἐπιγραφὴν ἡ σύγχυσις τοῦ η μετὰ εἰ καὶ ι. αὕτη μᾶς φαίνεται νέα ἀποδείξις ὅτι ἡ προφορὰ τῶν σημερινῶν Ἑλλήνων δὲν εἶναι κατὰ πολλὰ παρηλλαγμένη ἀπὸ τὴν τῶν παλαιῶν, ὥς τινες εἰσχυρίσθησαν ὡς ἀποδείξωσιν· ἀντὶ ἐκδότης καὶ ἐκδώσει ἔχει χαραγμένον ἐγδότης καὶ ἐγδώσει ἀπαράλλακτα, καθὼς προφέρει ὁ λαὸς μας τὴν σήμερον καὶ εἰς πολλὰς ἄλλας λέξεις τὸ κ πρὸ τοῦ δ τρέπων εἰς γ, οἷον ἐγδύνω καὶ γδύνω ἀντὶ ἐκδύνω κτλ. ὅπου πάλιν εὐφωνίας χάριν, ἔπρεπε νὰ μεταβληθῇ τὸ ν εἰς μ ἢ εἰς γ, ὁ λιθοξόος τὸ ἀφῆκεν ἀμετάβλητον καὶ τὸ προσθέτει πάντοτε εἰς τὰς δοτικὰς εἰς σι καὶ εἰς τὰ τριτοπρόσωπα ῥήματα τὰ εἰς ι καὶ ε καὶ συμφώνου ἐπιφερομένου· τὸ δὲ προσγραφόμενον ι εἰς τὰς δοτικὰς ποτὲ μὲν τὸ προσθέτει, ὥς ἐπὶ τὸ πλείστον ὅμως τὸ παραλείπει, ἴσως κατὰ τὴν συνήθειαν τοῦ καιροῦ του, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Στράβων (Βιβλ. ΙΔ'). Εἶναι αξιοσημείωτος καὶ ἡ γραφὴ **ΕΞΥΡΟΥ** (ἀντὶ ἐκ Σύρου) ὅπου τὸ τελευταῖον κ τῆς προθέσεως σενέχισε μὲ τὸ σ τῆς ἐπομένης καὶ ἔγραψε τὸ ἐξ αὐτῶν προκύπτον διπλοῦν ξ. Περὶ τοῦ λοιποῦ σημειοῦμεν τὴν λέξιν Ναξίτης, ἴσως ἐκ τινος τῆς Σύρου τόπου ἢ φυλῆς, ἐπειδὴ τὸ ἔθνικόν τῆς Νάξου εἶναι Νάξιος καὶ δὲν δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι εἰς Νάξιος εἶχε δικαίωμα νὰ προτείνῃ γνώμην εἰς τὴν τῶν Συρίων ἐκκλησίαν. Παρατηροῦμεν προσέτι τὴν φράσιν ἔφοδον ἀπογραφάμενος ἀντὶ τῆς συνηθεστεράς πρόσδορον ἀπογραφάμενος.

Αἱ ἀνωτέρω ἐπιγραφαὶ εἶναι τόσῳ πλέον σημαντικαί, ὅσον αὐταὶ μόνον σχεδὸν εἶναι αἱ παλαιαὶ μαρτυρίαι τὰς ὁποίας ἔχομεν περὶ

Τὸ μακρὸν τοῦτο ψήφισμα τῶν Συρίων ὑπάρχει σήμερον κατετεθειμένον εἰς τὸ ἀρχαιολογικὸν τῶν Ἀθηνῶν Μουσεῖον. Σύγκειται δὲ ἀπὸ ἐξήκοντα ἐπτὰ στίχους, γεγραμμένους ἐπὶ στήλης λιθίνης ἐνὸς καὶ ἡμίσεως γαλλικοῦ μέτρου τὸ μήκος, ἄνευ ὑποστηρίγματος, ἡμίσεως δὲ τὸ πλάτος καὶ ἑνδεκα ἑκατοστημορίων τὸ πάχος· τὰ κεφαλαιώδη αὐτοῦ γράμματα δηλοῦσι καλὴν τέχνην. Καὶ ἐκ τῶν χαρακτήρων καὶ ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ Νουμινίου εἰκάζεται ὅτι ἐγράφη κατὰ τοὺς χρόνους τῶν Ῥωμαίων ἐπειδὴ δὲ εἶνε σαφέστατον γραμματικῶς καὶ συντακτικῶς δὲν χρῆζει σχολίων καὶ ἐπεξηγήσεων, διότι τινα λάθη τοῦ λιθοξόου γίνονται ἀμέσως καταληπτὰ οἷον *κα κ ο π ά θ ι α ν*, *ε ι ρ έ θ η*, *λ α ν π ά δ η*, *π λ ή ο ν ε ς*, *κα θ' έ τ ο ς* κλπ.

Οὐχ ἥττον ὅπως ἔχει μαρτυρεῖ τὴν κατάστασιν τοῦ Δήμου καὶ τῆς Βουλῆς καὶ τὴν πρόνοιαν, ἣν ἐδείκνυον βραβεύοντες τοὺς ἀνδρας ἐκείνους, οἵτινες ἐδείκνυον θερμὴν προστασίαν καὶ φιλοξενίαν εἰς τοὺς μακρὰν τῆς Σύρου διαμένοντας ἢ δυστυχοῦντας Συρίους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΖ'.

Συνέχεια τῶν περὶ Βουλῆς καὶ Δήμου Συρίων.

Στέψις τῆς ἱερείας Βερενίκης.

Ἐξακολουθῶ καταχωρῶν ψηφίσματα τῆς Βουλῆς καὶ τοῦ Δήμου Συρίων, καίτοι πεπεισμένος ὅτι καὶ τὸ παρὸν ψήφισμα

τῆς Νήσου Σύρας. Στέφανος ὁ Βυζάντιος ὀνομάζει αὐτὴν Ἰωνικὴν νῆσον, ἵσως διότι πρῶτοι οἰκιστὰι αὐτῆς ἐκ τῶν Ἑλλήνων ἦσαν οἱ Ἴωνες, οἱ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κόδρου ἀποικήσαντες ἀπὸ τὴν Ἀττικὴν εἰς τὰς νήσους καὶ τὴν μικρὰν Ἀσίαν Σελ. 34.—

τῆς στέψεως τῆς ἱερείας Βερενίκης ἐψηφίσθη περὶ τοὺς ῥωμαῖ-
 κούς χρόνους, ὡς ἐξάγω ἐκ τινων γραμμάτων ῥωμαῖστί γε-
 γραμμένων ὡς τὸ C καὶ W. Οὐχ ἥττον τίθεται ἐνταῦθα πρὸς
 συμπλήρωσιν τῶν περὶ Βουλῆς καὶ Δήμου.

Ὅτι παρὰ τοῖς Χριστιανοῖς βλέπομεν ἐφαρμοζόμενον ἐπὶ
 τῶν ἐναρέτων καὶ σεβαστῶν ἀνθρώπων, ἥτοι τὴν κατάταξιν
 αὐτῶν εἰς τὸ ἀγιολόγιον ἢ ὁσιολόγιον τῶν θρησκειῶν, τοῦτο
 παρ' ἀρχαίοις ἐγένετο ὑπὸ τῆς Βουλῆς καὶ τοῦ Δήμου διὰ
 ψηφισμάτων, στεφόντων δημοτελῶς τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν ἰκα-
 νότητα. Διὰ τῆς ἀνακηρύξεως τῶν ψηφισμάτων τούτων ἡ πο-
 λιτεία καὶ τὴν ἀρετὴν ἐπαξίως καὶ ἐπὶ μακρὸν ἀντέμοιβεν καὶ
 πρὸς μίμησιν ἄλλους προσκάλει.

Ἱερεῖά τις ἀγνή καὶ ἀρετὴν καθ' ὅλον τὸν βίον αὐτῆς ἀξιο-
 ζήλευτον ἐπιδείξασα ἐν Σύρῳ, προὔκαλεσε τὸν ἔπαινον τῶν
 πολιτῶν καὶ ψήφισμα στέψεως, μονιμοποιηθὲν ἐπὶ μαρμάρου.

Ναὶ μὲν παρ' ἀρχαίοις ὁ κοινωνικὸς τῶν γυναικῶν βίος
 περιοριζόμενος ἐντὸς καὶ μόνου τοῦ οἴκου σπανίως ἐδίδεν
 ἀφορμὰς πρὸς ἐκτίμησιν καὶ ἐπιδείξιν τῶν ἀρετῶν αὐτῶν,
 αἵτινες ἐκρύπτοντο ἐν τῷ γυναικωνίτῃ, ἀλλ' οὐχ ἥττον ἡ ἀρχαία
 Ἑλλ. ἱστορία γέμει παραδειγμάτων γυναιχείας ἀρετῆς, ἀξίων
 ἐπαίνου καὶ μιμήσεως.

Ἡ Συρία αὕτη γυνή, ἣν ἔστεψε χρυσῷ στεφάνῳ ὁ Δῆμος
 καὶ ἡ Βουλὴ Συρίων ἐκαλεῖτο Βερενίκη Νικομάχου, σύζυγος
 Ἀριστοκλέους τοῦ Ἰσιδώρου. Γυνὴ πλουσιωτάτῃ οὔσα καθ' ὅσον
 ἀφειδῶς ἐκ τῶν ἰδίων ἀρχεῖνῃ γενομένη ἐπετέλεσε καὶ θεοῖς
 καὶ ἀνθρώποις ὑπὲρ τῆς πατρίδος», ἀπεκατέστη ἱέρεια τῆς
 Δήμητρος καὶ τῆς Κόρης, ἀγαθὴ δὲ καὶ εὐσχήμων οὔσα ἐπέ-
 συρε τὸν ἔπαινον τοῦ Δήμου καὶ τῆς Βουλῆς· πρὸς πλείονα δὲ
 ἐπιδείξιν τῆς εὐνοίας καὶ πρὸς ἔγερσιν τῆς φιλοτιμίας τῶν
 ἄλλων γυναικῶν καὶ μίμησιν τοῦ βίου τῆς Βερενίκης α σ τ ε -
 φ α ν ο ῖ ὁ Δ ῆ μ ο ς ὁ Σ υ ρ ῖ ω ν Β ε ρ ε ν ε ῖ χ η ν
 χ ρ υ σ ῶ σ τ ε φ ᾶ ν ω ἀ ρ ε τ ῆ ς ἔ ν ε κ α κ αὶ εὐ-

νοίας της εἰς αὐτήν.» Διότι κατὰ τὰς λαμπρὰς
λέξεις τοῦ ψηφίσματος ἐπ' αὐτὸν, εἶνε αὐτῷ, στερ-
αίν τὰς ἀγαθὰς τῶν γυναικῶν.

www.libtool.com.cn

Ἴδου τὸ ὅλον ψήφισμα ὅπως ἔχει ἐν τῷ μαρμάρῳ:

ΕΔΟ ... ΗΒΟΥΛΗΚΑΙΤΩΔΗΜΩΓΡΥΤΑΝΕΩΝΓΝΩΜ
ΗΙ
ΕΠΕΙΒΕΡΝΕΙΚΗΝΕΙΚΟΜΑΧΟΥΓΥΝΗΔΕΑΡΙΣΤΟΚΛΕΟΥ
ΣΤΟΥΕΙΓΙΔΩ
ΡΟΥΑΓΑΘΗΝΤΕΚΑΙΕΥΣΧΗΜΟΝΑΝΤΗΝΑΝΑΣΤΡΟΦΗ
ΝΠΕΡΟΝΤΑΙ
ΕΝΓΑΣΙΝ ΑΡΧΕΙΝΗΤΕ ΓΕΝΟΜΕΝΗΕΚΤΩΝΙΔΙΩΝΑΦΙΔ
ΩΣΕΠΕΤΕ
ΛΕΣΕΝΚΑΙΘΕΟΙΣΚΑΙΑΝΘΡΩΠΟΙΣΥΠΕΡΤΗΣΠΑΤΡΙΔΟ
ΣΕΙΕΡΕΙΑΤΕ
ΚΑΤΑΣΤΑΘΕΚΑΤΩΝΟΥΡΑΝΙΩΝΘΕΩΝΔΗΜΗΤΡΟΣΚ
ΑΙΚΟΡΗCΤΩΝ
ΣΕΜΝΟΤΑΤΩΝΑΓΝΩCΤΕΚΑΙΛΞΙΩCΤΩΝΘΕΩΝΚΑΙΤ
ΗCΠΟΛΕΩC
ΕΙΕΡΑΤΕΥCΑCΑΜΕΤΗΛΛΑΞΕΤΟΝΒΙΟΝΚΑΙΤΕΚΝΟΤΡ
ΟΦΗCΑCΑΔΙΑΔΙΑΔΗΔΟΚΕΙΤΗΒΟΥΛΗΚΑΙΤΩΔΗΩ
ΠΡΟΕΓΓΑΙΝΕCΑΙΜΕΝΤΗCΓΥΝΑΙΚΟCΤΟΝΠΡΟΒΕΒΙΩΚ
ΟΤΑΧΡΟΝΟΝCΤΕΦΑΝΩCΑΙΤΕΑΝ
ΤΗΝΧΡΥCΩCΤΕΦΑΝΩCΠΑΤΡΙΟΝΝΕCΤΙΗΗΜΕΙΝCΤ
ΕΦΑΝΟΙΕΤΑCΑΓΑΘΑCΤΩΝΓΥΝΑΙΚΩΝΟΔΕΓΡΑΦΩΝ
ΗΜΕΙΝΑΝΑΓΟΡΕΥCΑΤΩΥΠΟΤΗΝΕΚΚΟΜΙΔΗΝΤΗC
ΓΥΝΑΙΚΟCΟΤΙCΤΕΦΑΝΟΙΟΔΗΜΟCΟCΥΡΙΩΝΒΕΡΝΕΙΚ
ΗΝΝΕΙΚΟΜΑΧΟΥΧΡΥCΩCΤΕΦΑΝΩΑΡΕΤΗCΕΝΕΚΑΚΑΙ
ΕΥΝΟΙΑCΤΗCΕΙCΑΥΤΗΝ

Ἴδου τὸ αὐτὸ ψήφισμα καταλογάδην γεγραμμένον ὅπως γίνῃ εὐανάγνωστον. α' Ἐδοξε τῇ βουλῇ καὶ (τῷ) δήμῳ. Πρυτάνεων γνώμη· Ἐπει(δὴ) Βερενείκῃ Νεικομάχου, γυνὴ δὲ Ἀριστοκλέους τοῦ Εἰσιδώρου, ἀγαθὴν τε καὶ εὐσχήμονα τὴν ἀναστροφὴν πεπόηται ἐν πᾶσιν, ἀρχεῖν τε γενομένη ἐκ τῶν ἰδίων ἀφειδῶς ἐπετέλεσεν καὶ θεοῖς καὶ ἀνθρώποις ὑπὲρ τῆς πατρίδος. εἰερεία τε κατασταθεῖσα τῶν οὐρανίων θεῶν Δήμητρος καὶ Κόρης τῶν σεμνοτάτων, ἀγνῶς τε καὶ ἀξίως τῶν θεῶν καὶ τῆς πόλεως εἰερατεύσασα μετέλλαξε τὸν βίον καὶ τεκνοτροφήσασα δι' ἃ δὴ δοκεῖ τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ, προεπαινεῖσαι μὲν τῆς γυναικὸς τὸν προβεβιωκῶτα χρόνον, στεφανώσαι τε αὐτὴν χρυσῷ στεφάνῳ ὃ πάτριόν ἐστιν ἡμῖν στεφανεῖν τὰς ἀγαθὰς τῶν γυναικῶν, ὁ δὲ γράφων ἡμῖν ἀναγορευσάτω ὑπὸ τὴν ἐκκομιδὴν τῆς γυναικὸς ὅτι ἀστεφανοὶ ὁ Δήρυμος ὁ Συρίων Βερενείκῃ Νεικομάχου χρυσῷ στεφάνῳ ἀρετῆς ἕνεκα καὶ εὐνρίας τῆς εἰς αὐτήν.»

Καὶ περὶ τοῦ ψηφίσματος τούτου δύναται τις νὰ εἰπῇ ὅ,τι καὶ περὶ τοῦ Ὀνησάνδρου, ὅσον ἀφορᾷ τὰ γράμματα καὶ τὴν ὀρθογραφίαν τοῦ γλύπτου. Καὶ τὰ μὲν γράμματα ὑποδηλοῦσιν ἐποχὴν ῥωμαϊκὴν, οἱ δὲ γλύπται ἀμφοτέρων φαίνονται ἀπρόσεκτοι καὶ ἀνορθογράφοι· καθότι πολλαὶ μὲν λέξεις τοῦ ἑτέρου ψηφίσματος εἶνε ἐσφαλμένως γεγραμμέναι, τὰ δὲ ὀνόματα τοῦ ψηφίσματος τῆς Βερενίκης δὲν ἐγράφησαν ἐν πλήρει ὀρθογραφίᾳ διότι Βερενίκη (μακεδονικῶς ἀντὶ Φερενίκῃ) ἔπρεπε νὰ γραφῇ, καὶ Νεικομάχου. Ἀλλὰ καὶ περὶ ἀμφοτέρων δύναται τις νὰ εἰκάσῃ εὐλόγως ὅτι τὰ λάθη ταῦτα εἶνε τῶν ὑποδεεστέρων ἐργατῶν τῶν καλλιτεχνικῶν τότε καταστημάτων τῆς Σύρου, ἧς οἱ καλλιτέχναι, εἰς κρίνῃ τις αὐτοὺς καὶ ἐξ αὐτῶν μόνων τῶν ἀνακαλυφθέντων μέχρι τοῦδε ἀναγλύφων καὶ ἀγαλμάτων, δὲν εἶνε ἀνάξιοι λόγου.

Περὶ ἄλλων ψηφισμάτων τῆς Βουλῆς καὶ τοῦ Δήμου Συρίων ἀναγομένων εἰς τὴν καθαρῶς ῥωμαϊκὴν ἐποχὴν καὶ ὑπὲρ Ῥω-

μαίων αὐτοκρατόρων, ὀνομαστί ἀναφερομένων ἐκεῖ ποιήσω λόγον. Ὅτι ἤδη ἀνακεφαλαιῶν λέγω περὶ Βουλῆς καὶ Δήμου Συρίων εἶνε ὅτι ὁ ἐσωτερικὸς ὀργανισμὸς τοῦ πολιτεύματος τούτου καὶ οἱ ἐξωτερικοὶ τύποι καὶ τὰ πρόσωπα τὰ συγκροτοῦντὰ τὸ πολιτικὸν μέρος τῆς νήσου εἶχον ἀφομοιωθῇ πρὸς τὰ τῶν Ἀθηναίων ὧν διετέλει κατ' ἀρχὰς μὲν σύμμαχος, κατόπιν δὲ φόρου ὑποτελὴς ἡ Σύρος, ἕως οὗ ἐπελθοῦσα ἡ ῥωμαϊκὴ κατάκτησις μετερρύθμισε κατὰ τι τὰ πράγματα, διατηρηθέντων οὐχ ἦττον πολλῶν τύπων τοῦ πολιτεύματος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΗ'.

Θέατρον Συρίων—Ἀγῶνες—Ἑορταί.

Ὅσῳ τις προβαίνει μελετῶν τὴν ἱστορίαν τῆς μικρᾶς ταύτης τὴν ἑκτασιν νήσου τῆς Ἑλλάδος τοσοῦτω τέρπεται διαβλέπων ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ τὴν ὑπαρξίν τῶν συνιστῶντων μίαν πόλιν μεγάλην, πλούσιαν καὶ αὐτοδιοίκητον. Προτέρημα καὶ τοῦτο τοῦ ὁμοσπονδιακοῦ πολιτεύματος τῶν τότε συμμαχίδων πόλεων, αἵτινες, καὶ ὑποτελεῖς γενόμεναι τοῖς Ἀθηναίοις, διετήρησαν ἐπιτόπιον τινα ἐλευθερίαν, ἔχουσai πρότυπον τῆς πολιτείας καὶ τοῦ βίου τὰς ἀκμαζούσας τότε Ἀθήνας. Μήπως διὰ τοῦ συστήματος τῆς ἀποκεντρώσεως τῶν δήμων δὲν ἠδύναντο καὶ σήμερον αἱ πόλεις νὰ πλησιάσωσι πρὸς τὴν κατάστασιν ἐκείνην;

Τοιαύτας καὶ παραπλησίας σχέψεις παράγει ἡ μελέτη ἐπὶ τῆς ἱστορίας τῶν αὐτοδιοικουμένων ἀρχαίων πόλεων. Εἶδομεν ἤδη τὸν ὀργανισμὸν καὶ τοὺς τύπους τῶν ψηφισμάτων τῆς Βουλῆς καὶ τοῦ Δήμου Συρίων. Θέλομεν ἤδη παρατηρήσει ὅτι ἡ μικρὰ τὴν ἑκτασιν Σύρος οὐδενὸς σχεδὸν ὑπελείπετο τῶν

ἄλλων τῆς Ἑλλάδος πόλεων διατηροῦσα καὶ θέατρα καὶ ἀγῶνας, προάγουσα καὶ τὴν καλλιτεχνίαν καὶ τέλος ἐν σμικρῷ ἔχουσα ὅ,τι καὶ αἱ μεγάλαι πόλεις τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων.

Εἰς τὴν σημερινὴν συνοικίαν τῶν Πέντε Μύλων, πλησίον τῶν φυλακῶν καὶ ἐν τῷ ὑπογείῳ τῆς οἰκίας τοῦ ἡμετέρου συμπολίτου Κυριακοῦ Ἀλεξίου εὐρίσκονται ἐρείπια τοῦ ἀρχαίου τῶν Συρίων θεάτρου, ἀναγνωριζόμενα ἐκ πρώτης ὄψεως ὡς ἀνήκοντα εἰς τὸ θέατρον τῶν Συρίων.

Περὶ τούτου ὀλίγας λέξεις ἔγραψαν οἱ πρό τινος χρόνου, διελθόντες τῆς Σύρου περιηγηταὶ Stark καὶ Conze ἐν διατριβαῖς δημοσιευθείσαις ἐν γερμανικοῖς φύλλοις, μεταφρασθείσαις δὲ ὑπὸ τῆς Κλειοῦς.

Τοῦ θεάτρου τούτου μέρος ἀνεκαλύφθη, ἥτοι τὸ εὐρισκόμενον ἐν τῷ ὑπογείῳ τῆς εἰρημένης οἰκίας· τὸ λοιπὸν τοῦ θεάτρου, ὅπερ ἀναμφιβόλως διατηρεῖται, εἶνε κεκαλυμμένον ὑπὸ τοῦ ἄνω αὐτοῦ διερχομένου δρόμου. Τὸ ἀνακαλυφθὲν καὶ φαινόμενον μέρος τῶν ἐρειπίων παριστᾷ τρεῖς σειρὰς ἐδωλίων, καλῶς διατηρουμένων, καὶ τοσοῦτον μάλιστα, ὥστε ἐπὶ μιᾶς αὐτῶν διακρίνεται καλῶς ἡ λέξις **ARTEMIDOROS**, ὅστις φαίνεται ἦτο ἱερεὺς τις ἢ ἄλλος ἐπίσημος Σύριος, διότι τὸ ἐδωλίον του εὐρίσκεται ἐπὶ μέρους καταφανοῦς καὶ πλησίον τῆς ὀρχήστρας, ἐνθα γνωρίζομεν ὅτι ἔκειντο τὰ ἐδῶλια τῶν ἱερέων, ὡς δῆλον ἐκ τῆς πρώτης σειρᾶς τῶν ἐδωλίων τοῦ ἐν Ἀθήναις Διονυσιακοῦ θεάτρου.

Μέρος τῆς ὀρχήστρας εἶνε καταφανές· τὸ λοιπὸν καλύπτεται ὑπὸ τε τῶν θεμελίων τοῦ οἴκου καὶ τοῦ ἄνωθεν δρόμου. Ἐν γένει δ' εἰπεῖν ἡ κατασκευὴ τοῦ θεάτρου ταύτου φαίνεται ὁμοιάζουσα τῇ τῶν Ἀθηναϊκῶν θεάτρων. «Πάντα τὰ ἐν Ἑλλάδι θέατρα, λέγει ὁ Smith ἐν τῷ ἀρίστῳ αὐτοῦ ἀρχαιολογικῷ λεξικῷ, ἦσαν πιθανῶς ὠκοδομημένα κατὰ τὸν τύπον τοῦ ἐν Ἀθήναις, καὶ πλ.ὴν ὀλίγων παραλλαγῶν καὶ τροποποιήσεων ὁμοιάζον πάντα ἀλλήλοις κατὰ τὰ κυριώτερα μέρη, ὡς φαίνεται ἐν τοῖς

πολυαριθμοὺς ἐρειπίους θεάτρων διαφόρων μερῶν τῆς Ἑλλάδος, Ἀσίας τῆς μικρᾶς καὶ τῆς Σικελίας, ὧν τινὰ ἦσαν παμμεγέθη» (1). Κατωτέρω δὲ παρατίθωσιν:

« Ἡ κατασκευὴ τῶν Ἑλληνικῶν θεάτρων ἐγένετο ὑπόθεσις πολλῶν ἐρευνῶν καὶ συζητήσεων κατὰ τοὺς νῦν χρόνους. Οἱ κράτιστοι τῶν συγγραφέων συμφωνοῦσιν ὡς πρὸς τὰ ἀπαρτίζοντα τὸ θέατρον μεγάλα τμήματα· τὰ καθέκαστα ὅμως αὐτῶν ἐν πολλοῖς κατ' εἰκασίαν φέρονται. Τὸ Ἀθήνησι θέατρον, ὡς καὶ πάντα τὰ Ἑλληνικὰ διετίθεντο οὕτως ὥστε ὁ τόπος τῶν θεατῶν ν' ἀποτελῇ τὸ ὑψηλότερον, ἥτοι τὸ βορειοδυτικὸν μέρος, ἡ δὲ σκηνὴ καὶ πᾶν ὅ,τι ἀνήκεν αὐτῇ, τὸ μεσημβρινοανατολικόν· ἐν μέσῳ δὲ τῶν δύο τούτων μερῶν ἦν ἡ ὀρχήστρα» (2).

Αἱ παρατηρήσεις αὗται τοῦ διασήμου τούτου ἀρχαιολόγου δύνανται νὰ ἐφαρμοσθῶσι καὶ εἰς τὸ ἐν Σύρῳ θέατρον.

Ἐπὶ τοῦ μέρους τοῦ ἀνακαλυφθέντος θεάτρου, τοῦ ἰδίως λεγομένου *θεάτρου*, ἥτοι τοῦ μέρους τῶν θεατῶν, δὲν φαίνεται τι *διὰ ζῶμα* ἢ *κατατομή*· ἐὰν ὅμως ἐγίνοντο ἀνασκαφαὶ δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι θὰ ἀνευρίσκοντο καὶ τὰ λοιπὰ μέρη τῶν ἐδωλίων καὶ τῆς ὀρχήστρας. Εἰκάζω δὲ τοῦτο ἐκ τῆς καλῆς καταστάσεως, εἰς ἣν εὐρέθησαν τὰ μέχρι τοῦδε ἀνακαλυφθέντα. Πιθανὸν μάλιστα καὶ ὀλίγα βήματα μακρὰν τοῦ ὑπογείου τῆς εἰρημένης οἰκίας νὰ εὐρεθῶσι τὰ ἐρείπια τῆς σκηνῆς. Ἐὰν δὲν εὐρεθῶσι τοιαῦτα, οὔτε τὸ λοιπὸν μέρος τῆς πρώτης σειρᾶς τῶν ἐδωλίων, δύναται τις νὰ εἰκάσῃ ὅτι τὰ ἀνευρεθέντα παρὰ τὸ Παντοπωλεῖον καμπύλα τετράγωνον μάρμαρον μετὰ θαυμίδος μαρμαρίνης, τὰ σήμερον ἐκτεθειμένα ἐπὶ τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τοῦ σημερινοῦ θεάτρου, εἴν' ἐκ τῶν ἐρειπίων τοῦ ἀρχαίου θεάτρου, πρῶτον διότι ἀνευρέθησαν οὐ πολὺ μακρὰν τῆς θέσεως τοῦ ἀρχαίου θεάτρου, καὶ δεύτερον διότι ὁ

(1) Smith. Ἀρχαιολ. Δεξ. μετάφρ. Πανταζῆ σελ. 408.

(2) Αὐτόθι.

σχηματισμὸς αὐτῶν εἶνε προσφυέστατος πρὸς ἀποτελέσιν μικροῦ μέρους τῆς ὀρχήστρας μετὰ τῆς σχετικῆς πρώτης σειρᾶς τῶν ἐδωλίων. Ἀλλὰ τὰ ἐρείπια ταῦτα, τὰ κείμενα ἔξωθεν τοῦ σημερινοῦ θεάτρου, κατὰ τινα γνώμην ἀπετέλουν μέρος ἀρχαίου βαλανείου κειμένου ὅπου ἀκριβῶς τὸ σημερινὸν Παντοπωλεῖον, διότι ἐγειρομένου αὐτοῦ εὐρέθησαν ἐν τῷ μέρει τῶν θεμελίων του. Ἴσως εἰς τινὰς φανῇ ἀπίθανον ὅτι τὰ ἐρείπια ταῦτα ἐχρησίμευσαν εἰς τι ἀρχαῖον βαλανεῖον, ὅπερ ἀναμφιβόλως δὲν ἦτο μικρᾶς ἐκτάσεως, ὡς δύναται τις νὰ εἰκάσῃ ἐκ τῶν προκειμένων ἐρειπίων· ἀλλὰ θέλομεν ἰδεῖ ἐν τῷ ἀρμοδίῳ τόπῳ ὅτι οἱ ἀρχαῖοι εἶχον βαλανεῖζ μεγάλης ἐκτάσεως καὶ καλλίστης τέχνης καὶ καὶ ἰδίως ἐπὶ τῆς ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς ἡ Σύρος εἶχε πολλὰ οἰκοδομήματα καλῆς τέχνης καὶ πολλῆς ἀξίας.

Τὸ ζήτημα τοῦτο περὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ βαλανείου, ἐὰν δηλαδὴ ταῦτα ἀνῆκον εἰς βαλανεῖον ἢ ἦσαν συνέχεια τῶν ἐρειπίων τοῦ ἀρχαίου θεάτρου διασκορπισθέντα μέχρι τῆς θέσεως τοῦ Παντοπωλείου ἤθελεν εἶσθε λελυμένον ἐὰν ἐγίνοντο ἀνασκαφαὶ ἐν τῷ μέρει τοῦ θεάτρου· διότι θὰ ἐγίνετο γνωστὸν ἐὰν σώζονται ἐν τῷ μὴ ἀνασκαφέντι ἐτι θεάτρῳ τὰ λοιπὰ ἐρείπια τῆς σκηνῆς καὶ τῶν ἐδωλίων· ἄλλως, ἐὰν περιμένη τις νὰ λύσῃ τὸ ζήτημα μόνον ἐκ τῆς θέας τῶν ἐρειπίων τῶν ἔξωθεν τοῦ σημερινοῦ θεάτρου θὰ εὕρῃ τινὰς δυσκολίας καὶ ἴσως δὲν φθάσῃ εἰς τέρμα ἀλάνθαστον.

Δὲν ἔχω νὰ προσθέσω τι εἰς τὴν περιγραφὴν τῶν ἀνακαλυφθέντων μέχρι τοῦδε ἐρειπίων τοῦ θεάτρου, διότι τόσα μόνον παρέχει συμπεράσματα τὸ μέχρι τοῦδε ἀνακαλυφθέν (1). Αἱ

(1) Δύναται τις νὰ ἴδῃ πληροφορίας περὶ τῆς κατασκευῆς τῶν θεάτρων καὶ ἐντεῦθεν νὰ εἰκάσῃ διὰ τὸ ἐν Σύρῳ ἐν Smith ἀρχαιολ. λεξικῷ μεταφρ. Παντ. σελ. 406 καὶ τὰς αὐτόθι παραπ.— Muller Hist. of Grek. St. i. p. 299 ἀγγλ. μετ.— Donalson, The Theatre of the Greeks— J. Chr. Genelli das Theater zu Athen, hinsicht-

φαινόμεναι σειραὶ τῶν ἐδωλίων ἦσαν προωρισμέναι διὰ τοὺς πρῶτους τῆς πόλεως πολίτας καὶ ἱερεῖς· ἐνὸς δὲ τὸ ὄνομα διεσώζεται, τὸ τοῦ **ARTEMIDOROU** (1). Τὰ ὑπὲρ ταύτας ἐδῶλια ἐχρησίμευον διὰ τοὺς βουλευτάς, τὰ παρακείμενα διὰ τοὺς ἐφήβους καὶ τὰ ἐπίλοιπα διὰ τὸν δῆμον, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν περὶ Ἀθηναϊκῶν θεάτρων καὶ θεατῶν εἰδήσεων (2).

Ποία ἡ ἐποχὴ τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ ἐν Σύρῳ θεάτρου; Ἴδου ζήτημα, εἰς οὗ τὴν λύσιν οὐδεμία ἄλλη βοήθεια προσφέρεται εἰμὴ ἡ ἐκ τῆς θέας τῶν ἐρειπίων. Βεβαίως τὸ θέατρον ἀνηγέρθη πολὺ μετὰ τὴν ἐν Ἀθήναις ἰδρυσιν θεάτρου μαρμαρίνου τοιοῦτο δὲ μόλις ἀπεπερατώθη ἐν Ἀθήναις τῷ 340 Π. Χ. Ὡστε τὰ θεάτρα τῶν πόλεων τὰ ὅποια ἐσχηματίζοντο κατὰ τὴν ἀρχιτεκτονικὴν καὶ τοὺς κανόνας τῶν ἐν Ἀθήναις, ἐνθα ἀνεφάνη καὶ ἐτελειοποιήθη τὸ δράμα καὶ ἡ θεατρικὴ ἀρχιτεκτονικὴ εἶνε μεταγενέστερα τοῦ τετάρτου Π. Χ. αἰῶνος.

Καίτοι ἥκιστα ἀρχαιολόγος, τολμῶ νὰ εικάσω, κρίνων ἐκ τε τῆς καταστάσεως τῶν ἐρειπίων καὶ ἐκ γενικωτέρων εἰδήσεων περὶ Σύρου κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ὅτι τὸ θέατρον τοῦτο ἀνηγέρθη κατὰ τὴν παρακμὴν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος καὶ κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς, ὅτε ἡ Σύρος μὴ εὐρούσα δυσκολίας ἢ μᾶλλον μὴ ἔχουσα τὴν δύναμιν ν' ἀντισταθῇ τῷ Ῥωμαϊκῷ χειμάρρῳ, προσεφέρετο φιλικῶς τῇ Ῥώμῃ καὶ μεταξὺ

lich auf Architectur, Scenerie und Darstellungs Kunst überhaupt Berlin 8 vo.— G. G. W. Schneider, Das Attische Theater nesezum bessern Verstehen der Griech Dramatiker — Stieglitz Archäologie der Baukunst, der Griech. und Römer — Ferrara, Storia e descrip. de princip. Teatri ant. e moderni κλπ.

(1) Πολυδ. Δ. 121. Η. 133. Σχολ. Ἀριστ. Ἰππεῖς 572 — Smith ἐνθ' ἀνωτέρω.

(2) Παράβ. Ποικ. Ἰστ. Αἰλιαν. Β. 13. — Δημοσθ. κατὰ Μειδ. 572 — Smith, αὐτόθι — κλπ.

τῶν πρώτων ἔκοψε νομίσματα πρὸς τιμὴν ῥωμαίων αὐτοκρατόρων, ἐψήφισε κολακευτικώτατα ὑπὲρ αὐτῶν ψηφίσματα καὶ ἀνδριάντας πρὸς αὐτοὺς ἀνήγειρεν, ὧν εἰς ὁ τοῦ Ἀδριανοῦ ἐσώζετο μέχρι τῶν νέων αἰώνων, ὑψούμενος ἐν τῷ λόφῳ τῆς σημερινῆς ἐκκλησίας τῆς Κ ο ι μ ῆ σ ε ω ς.

Εὐτυχῶς περιεσώθη καὶ εἰδησίς τις περὶ ἀγῶνος τραγωδιῶν ἐν τῷ θεάτρῳ τούτῳ, ἀναφερομένη ἐν τῷ ψηφίσματι τοῦ Ὀνησάνδρου διὰ τῶν λέξεων α ἄ ν α γ ο ρ ε ὑ ε ι ν . . . τ ῷ ἄ γ ῶ ν ι τ ῶ ν τ ρ α γ ω δ ι ῶ ν». Τὸ δημοσιευθέν ἤδη ψήφισμα τοῦ Ὀνησάνδρου δίδει ἡμῖν νύξεις τινὰς ὅτι ἐδίδοντο ἐν Σύρῳ, ἐκτὸς τῶν θεατρικῶν παραστάσεων, καὶ θεάματα καὶ ἐτελοῦντο ἀγῶνες, ἰδίως κατὰ τὰς ἑορτάς τοῦ Διονύσου, τῆς Δήμητρος καὶ τοῦ Ἡρακλέους, περὶ ὧν παρακατιῶν γενήσεται λόγος. Ἐκτὸς τῶν θεατρικῶν παραστάσεων δύναται τις νὰ εἰκάσῃ ὅτι τὸ ἐν Σύρῳ θέατρον ἐχρησίμευεν καὶ ὡς τόπος τῆς συνεδριάσεως τῆς Βουλῆς καὶ τοῦ Δήμου Συρίων· διότι καθ' ἃ παρατηρεῖ ὁ Smith μετὰ πληθύος ἄλλων ἀρχαιολόγων, τοιαῦτα οἰκοδομήματα ἐχρησίμευον καὶ εἰς ἄλλα δημόσια θεάματα, αὐτῶς καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς Ἀθήναις ὑπῆρχον κατὰ νεωτέρους χρόνους παρ' ἐκτὸς τοῦ ἐν Λιναίῳ θεάτρου καὶ δύο ἄλλα, τό τε Ἀγρίππιον καὶ τὸ ἐπὶ Ῥηγίλλῃ θέατρον, ἅτινα δὲν ἦσαν πρὸς δραμάτων διδασκαλίαν, ἀλλὰ τόποι ἐν οἷς οἱ σοφισταὶ ἀπήγγελλον τοὺς λόγους αὐτῶν. Ἐν Σπάρτῃ ὑπῆρχε θέατρον ἐκ λίθου λευκοῦ, ἐν ᾧ συνήγετο εἰς ἐκκλησίαν ὁ ἄνθρωπος, εἰσῆρχοντο χοροὶ νεανίσκων καὶ ἄλλα τοιαῦτα» (1).

Ἐκ τούτου εἰκάζω ὅτι καὶ ἡ στέψις τοῦ Ὀνησάνδρου καὶ ἡ τῆς Βερενίκης καὶ πάντα τὰ ὑπὲρ Ῥωμαίων αὐτοκρατόρων ψηφίσματα τῆς Βουλῆς καὶ τοῦ Δήμου Συρίων ἐψηφίσθησαν ἐν αὐτῷ τῷ θεάτρῳ, ὅτι αὐτόθι ἀνεκήρυσσεν κατ' ἔτος ὁ κήρυξ τὴν στέψιν, κατὰ τὰς λέξεις τοῦ ψηφίσματος τοῦ Ὀνησάνδρου.

(1) Παράβ. τὰς προηγουμένας παραπομπάς.

Ὁ ἐν τῷ θεάτρῳ τούτῳ ἀγὼν τῶν τραγωδιῶν ἐτε-
λειτο κατ' ἔτος, ὡς ἐξάγεται ἐκ τοῦ εἰρημένου ψηφίσματος. Οὐ-
δεμία ὁμως μαρτυρία ὑπάρχει περὶ ποιητοῦ Συρίου, ἢ ἡθοποιοῦ
ἢ διδαχθέντος δράματος. Εἰκάζεται δὲ ὅτι δραματικοὶ θίασοι δι-
ερχόμενοι ἐδίδον τοιαύτας παραστάσεις, διότι μονίμως δὲν
πιστεύω νὰ ἔμενον δραματικοὶ θίασοι ἐνταῦθα ἢ νὰ ἐδιδάσκοντο
δράματα Συρίων ποιητῶν, ἢ ἂν ὑπῆρχον ἐνταῦθα ἡθοποιοὶ
ἢ ποιηταί, μένοντες πάντοτε ἐν Σύρῳ, πιθανῶς ἦσαν μικροῦ
λόγου ἄξιοι, διότι ἄλλως θὰ ἐμνημονεύοντό που Σύριοι ποιη-
ται ἢ ἡθοποιοί.

Καὶ ἡ πομπὴ τῶν Ἑρακλείων καὶ ἡ λαμ-
παδοδρομία τῶν Δημητρείων ἐνδεχόμενον νὰ
ἐλάβανον χώραν ἐν τῷ θεάτρῳ τούτῳ ἢ πέριξ αὐτοῦ· καθ' ὅσον
τὸ θέατρον ἔκειτο εἰς τὸ κεντρικώτερον μέρος τῆς ἀρχαίας
πόλεως· ἴσως δὲ καὶ τὸ ἐπιφανέστατον, καθ' ὃ ἀναφέρεται ἐν
τῷ ψηφίσματι ὁ τόπος, ἐν ᾧ ἐμελλε νὰ στηθῇ ἡ στήλη
τοῦ ψηφίσματος.

Καὶ ὁ μὲν ἀγὼν τῆς λαμπάδος τῶν Δημητρείων
ἦτο ἑορτὴ ἐνιαυσία καθιερωθεῖσα ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ἐν ἔτει
307 Π. Χ. πρὸς τιμὴν Δημητρίου τοῦ πολιορκητοῦ. α' Ἦγετο
δὲ, λέγει ὁ Smith, ἡ ἑορτὴ ἐνιαυσίως μηνὸς Μουνυχιῶνος καὶ
τούτου μὲν τὸ ὄνομα μετέβαλον εἰς Δημητριῶνα, τῆς δὲ ἑορ-
τῆς τὴν ἡμέραν ὠνόμασαν Δημητριάδα· ἐχειροτόνουν ἐτησίως
ἱερεᾶ ἐπιμελούμενον τῆς τε δημοτελοῦς πομπῆς καὶ τῶν κατὰ
τὴν ἑορτὴν τελουμένων θυσιῶν καὶ ἀγώνων (1). Ὅπως δὲ
μᾶλλον οἱ Ἀθηναῖοι τὸν νέον θεὸν τιμήσωσι μετωνόμασαν
Δημήτρια τὰ παρ' αὐτοῖς Διονύσια, ἅτε φιλοῦν-
τος τοῦ νέου ἡγεμονόπαιδος ἀκούειν ἑαυτὸν τῷ Διονύσῳ παρα-
βαλλόμενον. Τὰ ὑπὸ τοῦ Ἀθηναίου μνημονευόμενα Δημήτρια
ἦσαν τὰ Διονύσια (2).

(1) Διόδ. Σικελ. Κ. 46.— Πλουτ. Δημήτ. 10, 46.

(2) W. Smith ἐν ἀρχ. λεξ. μετὰφ. Πανταζ. λεξ. λαμπαδοδρομία.

Καὶ τοῦτο ἑτέρα ἀπόδειξις ὅτι ἡ Σύρος ἐπροθυμοποιεῖτο νὰ μιμηθῇ καθ' ὅλα τὴν μητρόπολιν τῆς ἰωνικῆς φυλῆς, τὰς Ἀθήνας, καθ' ὅσον καὶ αὐτὰ τὰ ὀνόματα τῶν προστατῶν ἐκείνης θεῶν καὶ τοὺς ἀγῶνας καὶ τὰς ἐορτὰς παρέλαβεν ὁμοιοτύπως.

Κατὰ ταύτην λοιπὸν τὴν ἐορτὴν τῶν Δημητρείων ἐτελεῖτο καὶ ἐν Σύρῳ ἀγὼν λαμπάδος, ἡ λαμπαδοφορία, ἡ λαμπαδοδρομία, ἡ λαμπαδοῦχος ἀγὼν ἡ ἀπλῶς λαμπάς. Τὸ ὑπὲρ Ὀνησάνδρου ψήφισμα τῶν Συρίων ἀναφέρει τὸν ἀγῶνα διὰ τῆς τελευταίας ὀνομασίας (1).

(1) Ὁ ἀγὼν οὗτος ἦτο κατ' ἀρχὰς τῶν Ἀθηναίων, κατόπιν ἐγένετο κοινὸς καὶ εἰς ἄλλας πόλεις. Ἐκ τῶν πέντε Ἀθηναϊκῶν λαμπαδοφοριῶν αἱ τρεῖς ἀνάγουν τῇ σύστασίν των εἰς χρόνους ἀγνώστους, μία εἰσῆχθη ἐπὶ τῶν χρόνων τῆς ἐν Μαραθῶνι μάχης καὶ ἡ τελευταία ἐπὶ Σωκράτους.

Περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐκτελέσεως τοῦ ἀγῶνος τούτου καὶ περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς ἰδρύσεώς του ἐρίζουσιν οἱ φιλόλογοι, μὲ ὅλας τὰς περὶ αὐτῶν εἰδήσεις τῶν ἀρχαίων (ἴδε Smith ἐν λ. καὶ παραβ. τὰς αὐτόθι. Ἡροδ. Η. 98 — Πλατ. ἐν Νομ. 776 — Auctor, ad Herenn. iv 46 — Boeckh. jnscrip. ἀρ. 243, 244 — Ἀριστ. Σφῆκ. 1203 — Βατραχ. 1085 — Welck. Aeschylische Trilogie p. 121. — Creuzer Symbolique, vol. ii p. 752 764 γαλ. μετ. — Muller. Mineva Polias p. 5 — Broensted, Voyages, vol ii p. 286 ἐν σ. 2). Ἐνταῦθα ἀρκοῦμαι ν' ἀναφέρω τὸ ἐκ τῆς φιλολογικῆς ταύτης δικμάχης συμπέρασμα τοῦ ἀρχαιολόγου Smith, ἵνα τὸ σχετίσω μὲ τι σχετικώτατον πρὸς τὴν λατρείαν τοῦ Πανὸς ἐν Σύρῳ «Ἡ ἀρχὴ τῶν ἀγῶνων τούτων, γράφει ὁ W. Smith, νομίζομεν ὅτι πρέπει νὰ ζητηθῇ ἐν τῇ λατρείᾳ τοῦ Προμηθέως. Τὸ φέρειν ἄσβεστον πῦρ ἀπὸ τοῦ Κεραμεικοῦ εἰς τὴν Ἀκρόπολιν ἐστὶ ζωπρὸν σύμβολον τῆς ἐπιδαφειλευθείσης τῷ ἀνθρώπῳ εὐεργεσίας ὑπὸ τοῦ Τιτάνος, ὅστις ἔδωκε πῦρ τοῖς θνητοῖς ἐκ τῆς κατοικίας τῶν θεῶν,

κλέψας ἀκαμάτοιο πυρὸς τηλέσκοπον αὐγὴν
ἐν κοίλῳ νάρθηκι (Ἡσιόδ. — Θεογ. 566).

Ὀλίγα θέλω προσθέσει περὶ τῆς ἐτέρας ἑορτῆς ἣτις ἐτελεῖτο ἐν Σύρῳ καὶ ἣτις ἀναφέρεται ἐν τῷ ψηφίσματι διὰ τῶν λέξεων **ΗΡΑΚΛΕΙΩΝ ΤΗ ΠΟΜΠῃ**. Αἱ λέξεις αὗται εἶνε αἱ μόναι ὑπάρχουσαι περὶ λατρείας τοῦ Ἡρακλέους ἐν Σύρῳ· ἀλλ' ἐκ μόνων αὐτῶν δὲν δύναται τις νὰ εἰκάσῃ ἄλλο τι εἰμὴ ὅτι κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Ἡρακλέους ἐτελεῖτο ἐν Σύρῳ πομπή τις πανηγυρικὴ πρὸς τιμὴν τοῦ Ἡρακλέους, θεωρουμένη ἐπίσημος καὶ

Ἀλλὰ ἡ εὐγνωμοσύνη πρὸς τὸν δόντα τὸ πῦρ μετηνέχθη πρὸς τοὺς ὀλυμπίους θεοὺς τοὺς ἐπιστατοῦντας τῆς χρήσεως αὐτοῦ, δηλ. τὸν Ἡφαίστον, ὅστις ἐδίδαξε τοὺς ἀνθρώπους τὴν δι' αὐτοῦ χώνευσιν καὶ τύπωσιν τῶν μετάλλων, καὶ τὴν Ἀθηνᾶν, ἣτις ἐφάρμοσεν αὐτὸ εἰς ὅλον τὸν κύκλον τῶν χρησίμων καὶ κοσμητικῶν τεχνῶν. Τοῖς τρισὶν οὖν τούτοις θεοῖς, οἷον προστάταις τοῦ πυρὸς ἐγένοντο κατὰ πρῶτον ἱεροὶ οἱ λαμπαδοῦχοι ἀγῶνες. Ὡς ἐκ τοῦ τόπου δὲ εἰς ὃν ἐγένοντο— τοῦ Κεραμεικοῦ—κλίνομεν νὰ παραδεχθῶμεν τὴν γνώμην τοῦ Βελκέρου (Welck. Aechyliscte Trilogie p. 324.) δηλ. ὅτι οἱ κεραμεῖς ἐσύστησαν τὴν λαμπαδοφορίαν. Ἡ Ἀθηνᾶ (ὡς μανθάνομεν ἐκ τοῦ ἐπιθέτου αὐτῆς Κεραμῖς) ἦν ἡ προστάτις αὐτῶν· τίνες ἄρα εἶναι μᾶλλον εὐγνώμονες διὰ τὸ δῶρον καὶ τὴν χρῆσιν τοῦ πυρὸς; Ἡ κεραμευτικὴ ἦν πάντως ἐκ τῶν πρώτων ὑπηρετικῶν τῆς προόδου τῆς βιομηχανίας τεχνῶν. Μεταγενέστερον ἡ αὐτὴ τιμὴ προσεφέρετο πᾶσι τοῖς ὀπωσθήποτε σχέσιν ἔχουσι πρὸς τὸ πῦρ θεοῖς, οἷον τῷ *Παρι* εἰς ὃν ἐτήρουν διηνεκὲς πῦρ ἐν τῷ ὑπὸ τὴν Ἀκρόπολιν ἄντρον αὐτοῦ, καὶ ὁ ὠνομάζετο ὑπὸ μὲν τῶν Ἑλλήνων *Φανήτης*, ὑπὸ δὲ τῶν Ῥωμαίων *Lucidus* (W. Smith ἐν μετ. ἐλ.).

Ὡς γνωρίζομεν δὲ ὁ Πᾶν ἦτο ὁ προστάτης τῶν Συρίων κατ' ἀρχάς καὶ αὐτοῦ τὴν ἀπεικόνισιν φέρουσι τινὰ ἀρχαῖα τῆς Σύρου νομίσματα.

• Συνδυάζων τὰς ὁρθὰς ταύτας κρίσεις τοῦ διασήμευ ἀρχαιολόγου, καθ' ἃς καὶ εἰς ἑορτάς τοῦ Πανὸς ἐτελοῦντο λαμπαδοφορίαι, μετὰ τὴν λατρείαν τοῦ Πανὸς ἐν Σύρῳ, εἰκάζω ὅτι λαμπαδοῦχοι ἀγῶνες πιθανῶς ἐτελοῦντο ἐν Σύρῳ καὶ πρὸ τῶν Δημητριάδων παλαιάτατα ἥδη. Φαίνεται δὲ ὅτι αἱ λαμπαδοφορίαι αὗται μεταγενέστερον ἐγένοντο τακτικώτεραι

δημοτελής· διότι ἐν ταύτῃ ἐμελλεν ὁ κήρυξ, κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ ψηφίσματος τῆς Βουλῆς καὶ τοῦ Δήμου Συρίων, νὰ ἐκφωνῇ τὸ ψήφισμα τῆς στέψεως τοῦ Ὀνησάνδρου.

Καὶ ταῦτα μὲν ἐνταῦθα περὶ τοῦ θεάτρου καὶ τῶν ἀγώνων, τῶν ἐν Σύρῳ τελουμένων, νῦν δὲ ἴδωμεν ἐν ὀλίγοις ὁποῖα ἡ κατάστασις τῆς καλλιτεχνίας καὶ ἐπιγραφικῆς ἐν Σύρῳ κατὰ τοὺς χρόνους τούτους καὶ ἰδίως κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς ῥωμαϊκῆς κατακτήσεως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΘ'.

Νύξεις τινὲς περὶ Συρίων καλλιτεχνῶν

Ἐπὶ τῶν προδημοσιευθεισῶν ἐπιγραφῶν καὶ ψηφισμάτων παρετήρησα ὅτι τὰ γράμματα δὲν δηλοῦσι γλύπτας μεγάλης ἱκανότητος καὶ ὀρθογράφους· τοῦτο ὅμως δὲν δύναται νὰ ἐπε-

καὶ ἐπισημότεραι κατὰ μίμησιν τῶν Ἀθηναϊκῶν λαμπαδοφοριῶν καὶ ἰδίως κατὰ τὴν ἐορτὴν τῶν Δημητρίων, ὡς ἐκ τοῦ ψηφίσματος τῶν Συρίων ἐξάγεται. Ὁ ἀγὼν οὗτος ἐτελεῖτο καὶ μὲ ἵππους πολλάκις καὶ ἐν νυκτί. Ὁ γυμνασίαρχος προσεγγύμαζε τοὺς παρασκευαζομένους καὶ ἐχορήγει βαρυτάτας δαπάνας, ἐφ' ᾧ ἡ ὑπηρεσία αὕτη ἐτάσσετο μετὰ τῶν χορηγῶν καὶ τριαρχιῶν, ὡς λέγει ὁ Ἰσαῖος δαπανήσας 12 μνᾶς ὡς γυμνασίαρχος (Φιλοκτ. κλήρ. σ. 62, 20). Κατὰ τινὰς ἀσκοπὸς τῶν ἀγωνιζομένων ἦτο νὰ φέρωσι τὴν λαμπάδα καιομένην κατὰ τὸ διάστημα, ὃ διέτρεχεν ἕκαστος καὶ ἐστεροῦντο τῆς τιμῆς τοῦ ἀγῶνος ἐκεῖνοι εἰς ὧν τὰς χεῖρας ἐσβενεν» (W Smith ἐν λ.) Οἱ τρέχοντες ἐτάσσοντο κατὰ στίχους, καὶ οἱ γυμνασίαρχοι ἐξελέγοντο εἰς ἐξ ἑκάστης φυλῆς. (W Smith ἐν λ.). Πλείονες λεπτομέρειαι δὲν εἶνε ἀναγκαῖαι ἐνταῦθα, ἀρκεῖ δὲ ὅτι ἐγνωρίσαμεν τινα περὶ τῆς ἐορτῆς ταύτης τῶν Δημητρίων καὶ τῆς λαμπαδοφορίας ἐν Σύρῳ.

κτανθῇ καὶ ἐπὶ τῶν ἀναγλύφων, ὧν οὐχὶ ὀλίγα ἀνευρέθησαν μέχρι τοῦδε ὡς καὶ ἐκ τῶν τμημάτων πολλῶν ἀγαλμάτων, ὧν τινὰ εἶνε ἔργα τέχνης καλῆς.

Ὅτι καὶ ἂν εἶπω περὶ γλυπτικῆς καὶ ἐπιγραφῶν θέλει εἶσθε περιωρισμένον ἐντὸς τῶν παρτηρήσεων, ἅς μόνῃ ἢ θεᾷ τῶν ἀντικειμένων τούτων παράγει· διότι εἰδήσεις περὶ γλυπτῶν Συρίων ὀνομαστὶ ἀναφερομένων δὲν ἔχω νὰ προσάξω.

Ἐν τῶν καλῆς τέχνης ἀναγλύφων εἶνε τὸ τῆς Νικοκράτης, εὑρεθὲν καὶ κατατεθὲν πρὸ ἐτῶν τινῶν ἐν τῷ κήπῳ τῷ κατὰ τὴν Ποσειδονίαν ὁδόν, ἀνήκοντι πρὶν τῷ Κυρ. I. Παλαιολόγῳ. Τὸ ἀνάγλυφον τοῦτο παριστᾷ ἄνδρα ὀρθιον καὶ παιδίον παρ' αὐτῷ. Πέριξ δύο κίονες ἰωνικοῦ ρυθμοῦ περιβάλλουσι τὸ ὅλον τοῦ ἀναγλύφου· ἔχουσι δὲ μέχρι τοῦ μέσου ραβδώσεις. Ὁ ἀνὴρ διὰ τῆς δεξιᾶς κρατεῖ τι, ὡς διπλοῦν δόρυ, τὸ δὲ παιδίον καλάρους. Τοῦ παιδίου τὸ πρόσωπον εἶν' ἐφθαρμένον. Κάτωθεν δὲ τοῦ ἀναγλύφου ὑπάρχει τὸ ἐξῆς ἐπίγραμμα διὰ γραμμάτων καλῆς τέχνης (1).

ΝΕΙΚΟΚΡΑΤΗ ΦΙΛΑΡΓΥΡΟΥ

ΚΑΙ ΓΩΛΛΗΞ ΥΙΕ ΧΡΗΣΤΕ ΧΑΙΡΕ.

Ἐτερον τμήμα ἀγάλματος ἢ μᾶλλον προτομὴ ἀνδρός, δὴ ὑπολαμβάνουσιν τινες ὡς τὸν Φερεκύδην, εἶνε τέχνης καλῆς. Ἀλλὰ δυστυχῶς ἡ προτομὴ αὕτη πρὸ χρόνων πολλῶν μετηνέχθη ἀλλαχοῦ, μόλις διασωθείσης τῆς περιγραφῆς του παρὰ τῷ Abbé De la Rocca (2), ὅστις λέγει ὅτι παρίστα ἄνδρα φιλόσοφον ὠραιότητος φυσιογνωμίας καὶ μεγαλοπρεποῦς ὕφους.

Καλῆς ἐπ' ἴσης τέχνης ἦσαν, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ ἀνα-

(1) Πανδ. Τομ. ΙΣΤ'. σελ. 537.

(2) Abbé De la Rocca tr. com. sur les ab. Tom. I. ch. III.—

• Παράβ. καὶ σελ. 153 τῆς παρ. ἱστορίας.

καλύφαντος αὐτὰ, τὰ ἐν τῷ σπηλαίῳ τῆς Ἀγίας Ἀννης εὑρε-
θέντα τμήματα ἀγαλμάτων (1).

Ἐπίσης ὁ ἀνδριὰς τοῦ Ἀδριανοῦ ὁ ἐστημένος μέχρι τῶν
ἀρχῶν τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἐν τῷ ὑψώματι τῆς Κοιμήσεως
(παρὰ τὴν πλατεῖαν τῶν Ψαρριανῶν) ἦτο ἄξιος λόγου,
ἀφ' οὗ ἡ βάσις μόνον αὐτοῦ ἐχρησίμευεν ὡς βάσις κολυμβή-
θρας κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους· ἐπ' ἴσης καὶ ἄλλα λείψανα
ἀρχιτεκτονικά (2).

Καὶ αἱ ἐξῆς ἐπιγραφαί, περὶ ὧν ἐν οἰκείῳ τόπῳ, γενήσεται
ὁ προσήκων λόγος, δηλοῦσι γλύπτῃ ἐπιγραφῶν καὶ ἀναγλύ-
φων τῆς καθαρᾶς ἐλληνικῆς ἐποχῆς καὶ τέχνης.

ΝΟΥΕΠΙΕΛΠΤΟΝΕΗΝΚΑΛΛΟΣΤΕΝΟΟΣΤΕ
ΟΣΗΝΟΡΕΗΤΕΞΑΕΤΟΥΣΒΡΕΦΕΟΣ
ΑΤΕΥΣΟΝΤΙΚΤΕΓΥΝΗΚΑΛΗΤΕΚΑΙΕΞΘΛΗ
ΙΑΙΔΟΙΗΝΙΚΟΚΡΑΤΕΥΞΑΑΛΟΧΟΣ
ΚΛΕΟΣΕΥΡΥΓΑΝΕΛΛΗΞΙΝΤΕΚΑΙΑΥΤΟΙΣ
ΔΑΙΞΟΦΙΗΞΕΙΝΕΚΕΝΗΔΑΡΕΤΗΣ
ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΚΛΥΤΗΣΑΛΟΧΟΙΟΓΑΡΟΧΘΑΙΣ
ΔΡΟΥΠΟΤΑΜΟΥΚΑΛΛΙΝΑΟΥΧΘΑΜΑΛΑΙΣ
ΚΕΝΑΡΓΛΑΣΞΕΡΙΟΥΝΙΟΞΕΥΒΟΥΛΗΙ
ΑΘΥΡΜΑΦΕΡΕΝΦΕΡΞΕΦΟΝΗΤΑΛΟΧΩΙ
ΑΧΟΣΛΕΙΠΩΝΓΑ . . ΛΩΜΕΓΑΚΥΔΕΙΦΩΤΙ
ΩΠΑΤΡΑΙΞΤΗΛΕΓΟΝΕΥΞΙΦΙΛΟΙΞ

(1) Ἴδε σελ. 140 τῆς παρ. ἱστ.

(2) Tournefort rel. lettr. VIII.

ΕΝΘΑΔΕΤΗΝΙΕΡΑΝΚ
 ΑΜΓΕΛΙΟΝΛΟΙΙ
 ΜΟΥΣΑΙΟΣΦΙΛΟΓΑΤΡΙ
 ΑΙΝΟΠΑΘΗΓΓΑΥΛΕΙΝΑΤΕΙΑΛΙ
 ΚΑΛΗΝΗΔΑΓΑΘΗΝΚΑΙΜΕΙΛΙΧΟΝ
 ΗΔΕ . . . ΟΥΔΗ
 ΜΟΥΝΟΛΕΧΗΠΡΟΤΕΡΑΙΞΕΜΑΡΙΘ
 ΜΙΟΝΗΡΩΞ
 ΟΥΝΕΚΑΔΗΞΟΦΙΗΤΕΞΑΟΦΡΟΣΥΝ
 ΗΤΕΙ
 ΠΟΥΛΥΤΙΓΓΑΣΑΩΝΓΠΡΟΦΕΡΕΞΤΑΤΗ
 ΕΞΚΕΝ
 ΚΑΙΔΑΥΤΗΓΑΤΡΗΜΙΝΥΓΕΙΡΟΧΑΚ
 ΔΑΙΝΟΥ

ΓΙΑΞΑΑΜΑΜΥΡΟΜΔΝΗΤΕΤΑΦΟΙΚΕΝΕΘΗΚΑΤ . .

Πρὸς τούτοις σημειῶ ἐνταῦθα, ἀπλῶς ὅπως δώσω νύξιν
 τινα τῆς ἐν Σύρῳ τέχνης καὶ ἀρχιτεκτονικῆς, ὅτι τὸ πρό τινων
 ἡμερῶν ἀνακαλυφθὲν ἐν Φοίβιαι τῶν Ποσειδείων ψηφιδω-
 τὸν ἀποκαλύπτει ἡμῖν καὶ ἐνταῦθα τὴν ἀκμὴν τῆς τέχνης τῶν μω-
 σαϊκῶν ἢ ψηφιδωτῶν. Εἰς ταῦτα, ἃ συντόμως διεξέρχομαι ἐν-
 ταῦθα πρὸς συμπλήρωσιν τῶν περὶ θεάτρου καὶ καλλιτεχνίας,
 ἂν προστεθῇ καὶ ἡ πληθὺς τῶν τμημάτων ἀναγλύφων καὶ
 ἀγαλμάτων, ὧν τινα μὲν ἐν τῷ ἐνταῦθα Μουσείῳ τοῦ Γυ-
 μνασίου, τινὰ δὲ ἐν τῷ ἐν Ἀθήναις μουσείῳ εἰσὶ κατατεθει-
 μένα, ἔχομεν συμπέρασμά τι εὐχάριστον περὶ τῶν ἐν Σύρῳ
 καλλιτεχνῶν κατὰ τε τὴν καθαρῶς ἐλληνικὴν ἐποχὴν καὶ κατὰ
 τὴν ῥωμαϊκὴν. Ἄλλ' οὐ μόνον ἀναγλύφων καὶ ἀγαλμάτων
 τεχνῖται καλοὶ ὑπῆρχον ἐν Σύρῳ, ἀλλὰ καὶ ἄλλων τῆς τέχνης
 λεπτουργημάτων, οἷον πυξίδων ἀλαβαστρίνων, ἀσπίδων ἔχου-
 σῶν λεπτὴν τέχνην, ὑπῆρχον τεχνῖται, μάλιστα ἐνὸς ἀσπιδο-

ποιού, Συρίου πιθανόν, περιεσώθη τὸ ὄνομα τὸ τοῦ **ΑΡΓΑ-ΛΙΝΟΥ**, διὰ γραμμάτων «ἀναγγελλόντων τὴν ἀκμὴν τῆς τέχνης», κατὰ τὸν περιγράφαντα αὐτὴν (1).

Ἐπειδὴ περὶ μὲν τῶν ἀναγλύφων καὶ νεκρικῶν τούτων ἐπιγραφῶν ἐκτενέστερος γενήσεται λόγος ἐν τῷ περὶ τῶν ἀρχαίων τῆς νήσου νεκροταφείων κεφαλαίῳ, περὶ δὲ τῶν λοιπῶν τῆς τέχνης ἀντικειμένων καὶ περὶ τοῦ ψηφιδωτοῦ τοῦ Φοίνικος, ἀλλαχοῦ θέλω ποιήσει λόγον, ἀρκοῦμαι ἐνταῦθα ὑποδηλῶν μόνον ὅτι ἡ νήσος ἥτις διετῆρει κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν καὶ θέατρα καὶ ἀγῶνας τραγωδιῶν, καὶ λαμπαδοδρομιῶν καὶ νομίματα καλὰ καὶ ποικίλα κατ' ἐποχὰς ἔκοπτε, δὲν ἦτο ἀναξία λόγου καὶ ὡς πρὸς τὴν καλλιτεχνίαν, ὡς θέλει γενῇ τοῦτο δῆλον καὶ ἐκ τῶν λοιπῶν σχετικῶν μερῶν τῆς παρούσης ἱστορίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κ'.

Ἀρχαῖα τῆς νήσου νεκροταφεία

Ὑπάρχει τις γνώμη ὅτι τὸ κύριον τῆς νήσου ταφεῖον, τὸ χρησιμεῦσαν ὡς τοιοῦτον καὶ εἰς τοὺς ἐν Γυάρῳ πολιτικούς ἐξορίστους τῆς Ῥώμης, ἔκειτο εἰς τὴν θέσιν **Χάλανδρα**, ἀπέχουσαν δύο λεύγας μακρὰν τῆς ἀρχαίας πόλεως Σύρου. Εἰς τὸν σχηματισμὸν τῆς ὑποθέσεως ταύτης συνετέλεσε τὰ μέγιστα ἡ ἐν τῇ **Ἀρχαιολογικῇ Ἐπιθεωρήσει** τῶν Παρισίων κατὰ τὸ 1862 δημοσιευθεῖσα διατριβὴ τοῦ παρ' ἡμῖν πολυμαθοῦς Γ. Γ. Παπαδοπούλου. Ἐπειδὴ δὲ πολλὰς τῶν ἐν αὐτῇ ἐνδείξεων ἀπεκδέχομαι, ἔχω δὲ καὶ ἄλλας ἐνδείξεις περὶ

(1) *Revue archeologique* (nouv. ser. 3 me année X. octobre) 1862— Γ. Γ. Παπαδ., μετ. Πανδύρ. Τομ. ΙΣΤ'. φυλλ. 365.

υπάρξῃως νεκροταφείων καὶ ἀλλαχοῦ τῆς νήσου, ἤτοι ἐν τε τῷ Φοίνικι καὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ πόλει Σύρῳ, θέλω ἀναδημοσιεύσει ἐνταῦθα ὁλόκληρον ἐκείνην τὴν διατριβὴν, ἵνα μὴ διακόψω τὴν σειρὰν τῶν ἐν αὐτῇ σκέψεων καὶ ἐνδείξεων καὶ μετ' αὐτὴν θέλω ἐπιφέρει μὲν ὅσας κρίνω ἀναγκαίαις παρατηρήσεις, θέλω δὲ προσθέσει καὶ τὰς ἐμὰς περὶ τῶν τῆς νήσου νεκροταφείων ἐνδείξεις.

Ἐφαρμόζων δὲ καὶ ἐν τῷ παρόντι συγγράμματι τὴν ἀρχὴν καθ' ἣν ἐκ τῶν γνωστῶν καὶ δεδημοσιευμένων πρέπει νὰ χωρῇ τις εἰς τὰ ἥττον γνωστὰ, ἄρχομαι ἀπὸ τῆς ἀναδημοσιεύσεως τῆς διατριβῆς ἐκείνης (16).

Περὶ νεκροπόλεως ἐν Σύρῳ

» Διατρίβων ἐπὶ τινὰς ἡμέρας ἐν Σύρῳ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος, καὶ παρακολουθήσας ἐνδείξεις τινὰς, ἀναφερομένας εἰς ἀγγεῖα ἀνακαλυφθέντα ἐν τάφοις κειμένοις πρὸς βορρᾶν τῆς νήσου, μετέβην αὐτόσε. Ἠκολούθησα δὲ τὴν ὁδὸν τὴν διερχομένην παρὰ τὴν ἄνω πόλιν καὶ παρὰ τὴν πηγὴν τοῦ Ἀγίου Ἀθανασίου, τὰς ἀγροικίας Φαρφοῦρι, Ὑπεροῦσαν καὶ Λιγυρόν, ἐνθα διαυγῆς πηγὴ διέρχεται τὸ αὐτόθι κηπάριον, καὶ τέλος λήγουσαν εἰς Χάλανδρα, μικρὸν ὁροπέδιον, παρατεῖνον εἰς τὴν θάλασσαν διὰ δύο χλιτύων, ὅθεν ἐξεγείρονται μεμονωμένοι τινες ὄχθοι. Εἶναι δὲ αὐτόθι ἐρημοκλήσιον Παναγίας τῆς καλουμένης Χάλανδριανῆς. Ἡ θέσις λοιπὸν αὕτη ἀπέχει περὶ τὰς δύο λεύγας τῆς νῦν Ἑρμουπόλεως, κατεχούσης ἐν μέρει τὸν τόπον τῆς ἀρχαίας πόλεως Σύρας· διότι τὰ λείψανα τοῦ ἀρχαίου θεάτρου εὐρίσκονται ἐν οἰκίᾳ κειμένῃ περὶ τὸ μέσον σχεδὸν τῆς νέας πόλεως. Ἀπαν δὲ τὸ ὁροπέδιον τοῦτο καὶ αἱ δύο αὐτοῦ χλιτύες καλύπτονται

(16) Κατὰ τὴν μετάφρασιν τὴν ἐν τῇ Πανδιόρῳ περιεχομένην ἐν τόμῳ ΙΣΤ'. φολλ. 365.

ὕπ' ἀρχαίων τάφων, ὧν ἱκανοὶ εἶναι καὶ ἐπέκεινα τῶν ὄχθων μέχρι τῆς θαλάσσης, ἣτις καὶ τινας αὐτῶν βρέχει. Ἡ γῆ εἶναι σκληρὰ (1) καὶ πλήρης ὄχθων, πολλαχοῦ ἐκ τοῦ ἐδάφους ἀναφαινομένων· καὶ αὐτὸς δὲ ὁ λίθος σκληρὸς ὧν σχίζεται εὐκόλως εἰς πλάκας. Καθ' ὅσον ἡδυνήθην νὰ κρίνω, ὁ ἀριθμὸς τῶν τάφων εἶναι μέγιστος, ἥτοι ὑπὲρ τοὺς χιλίους· ἀλλὰ μόλις περὶ τοὺς ἑκατὸν ἀνωρύχθησαν κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ὑπὸ τῶν χωρικῶν, ὧν οἱ ἀγροὶ παράκεινται· ἀνεκαλύφθησαν δ' ἐν αὐτοῖς πολλὰ ἀγγεῖα. Πειραθεὶς δὲ καὶ ἐγὼ ν' ἀνασκάψω τινας τῶν τάφων τούτων, πανταχοῦ εὐδιακρίτων, ἐκ τῆς αὐτοψίας τῶν τόπων, ἐκ τῶν ἀνωρύχθεντων καὶ ἀνερευνηθέντων τάφων καὶ ἐκ τῶν εἰδήσεων, ὅσας ἡδυνήθην νὰ πορίσθω, ὁρμώμενος παρετήρησα τὰ ἑξῆς·

» Οἱ τάφοι εἶναι κατασκευασμένοι ἐν γένει διὰ τροχμάλου (ξηρολιθιάς), ἐν εἶδει φρεάτων ἀβαθῶν, ὧν ἡ συνήθης διάμετρος εἶναι περὶ 1 μ. 50, τὸ δὲ βάθος ὀλιγώτερον. Στεγάζονται δὲ ἐπιπέδως διὰ πλακῶν καὶ ἔχουσιν θύραν σχηματιζομένην ἐκ δύο σταθμῶν καὶ ἐξ ἐτέρου λίθου ἀποτελοῦντος τὸ ὑπέρτονον· πολλάκις δὲ ὑπὲρ τὴν θύραν εἶναι ἰδρυμένη μία ἢ δύο στῆλαι· ἐνίοτε δὲ καταπεσόντος τοῦ ὑπερτόνου, οἱ ἐξέχοντες σταθμοὶ μαρτυροῦσι τὸν τάφον. Τὸ δὲ θύρωμα εἶναι 0 μ. 60 — 0 μ. 80. Τινὲς τῶν τάφων ἀντιπεριφερῶν εἶναι τετράγωνοι, ἢ παραλληλεπίπεδοι, καὶ ἐνίοτε ἐν τοῖς ἐσωτερικοῖς αὐτῶν τοίχοις φαίνεται εἰς ἡ πλείονες σηκοὶ (niches), ἐνθα εὐρίσκονται τὰ κτερίσματα, οἷον λύχνοι, ἀγγεῖα κτλ. Εἰς δὲ μόνον ἄχρι τοῦδε εὐρέθη τάφος τιτανόκτιστος, τετράγωνος, μεῖζων τῶν λοιπῶν, μετὰ τετραπλῆς ἐπιστρώσεως κονιάματος· περιεῖχε δὲ πολλοὺς σηκοὺς, ἐν οἷς εὐρέθησαν ἀγγεῖα ἐν εἶδει π λ ὡ σ κ α ς, Ἀλλ' ἐν οὐδενὶ τῶν τάφων ἀνεκαλύφθη σκελετὸς, εἰμὴ μόνον

(1) Πλήρης, ὡς λέγουσιν οἱ ἐγχώριοι, ἀπὸ χαλῆρας· εἶναι δὲ ἡ λίξις ἀξιοσημείωτος.

ὅσα ἐπιμελῶς κατατεθειμένα. Πρὸς τούτοις οἱ πλείστοι τῶν τάφων οὐδὲ δύνανται νὰ περιλάβωσιν ὀλόκληρον σκελετὸν, κατὰ τὰς σημειωθείσας διαστάσεις. Τὰ δ' εὗρισκόμενα ἀγγεῖα εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον λύκηθοι, σχύφη, ἡμίτομα σφαίρας, κάνθαροι, πυξίδες, ὧν τινες ἐξ ἀλαβάστρου καὶ μετὰ πώματος στρεφομένου καὶ στερεομένου ἐπὶ τινος ἐξοχῆς, ὡς τὰ τῶν τεϊκῶν θερμορροῶν (théières), ἀγγεῖα ἐξ ὧν πιθανῶς ἐχύνετο ὑγρὸν πυκνότερον (μῦρον) κτλ. Ἀλλ' οὐδέποτε ἀνεκαλύφθη ἐπιγραφή, καὶ ἂν περίβολός τις παρακειμένου ἀγροῦ εἶναι ἐκτισμένος ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον διὰ πλακῶν, στηλῶν καὶ ὑπερτόνων ἐξηγμένων ἐκ τῆς νεκροπόλεως ταύτης, γράμματα ἐπὶ λίθων οὐδόλως εὔρον.

» α'. Ἐπειδὴ κατὰ περιφέρειαν δύω λευγῶν οὐδαμοῦ ἀπαντῶσιν ἔχνη ἀρχαίας οἰκήσεως οἶον, τρίμματα ὀπτῆς γῆς καὶ μαρμάρων μεταξὺ δὲ τῆς ἀρχαίας πόλεως καὶ τῆς νεκροπόλεως ὑφύεται τὸ μέγιστον τῆς νήσου ὄρος τὸ τοῦ ἀγ. Μιχαήλ, καὶ ἡ ὁδὸς εἶναι δύσβατος, διὰ ταῦτα ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος νεκροπολις δὲν ἀνήκει εἰς τὴν πόλιν Σύραν, οὐδὲ εἰς ἀρχαῖόν τινα δῆμον, πρὸς ὃν ἔτι ἤθελεν εἶσθαι εὐρυτέρα τοῦ δέοντος.

» β'. Ἐπειδὴ ἱκανοὶ νεκροὶ μετεκομίσθησαν ἐνταῦθα διὰ θαλάσσης, ὡς ἀποδεικνύεται ἐκ τῆς θέσεως πολλῶν τάφων ἐπὶ τοῦ αἰγιαλοῦ, χωριζομένου ἀπὸ τοῦ ὁροπεδίου δι' ἀποκρήμνων ὄχθων, εἰ καὶ ἡ ἀκτὴ κατὰ τὸ μέρος τοῦτο εἶναι ἀπόκρημνος καὶ δυσπέλαστος, μάλιστα ἔνεκα τῶν βορείων ἀνέμων (1). ταῦτα ἐμφαίνουσιν ἰδιαιτέραν τινα καὶ ἐκτακτον περίστασιν, δι' ἣν ἐξελέχθη ὁ τόπος οὗτος καὶ τοι εἰς ταφὴν ἀνοίχειος.

» γ'. Οἱ τάφοι ἐμφαίνουσιν ταχυεργίαν τινα, ἀμέλειαν καὶ πτωχείαν, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν πλακῶν καὶ στηλῶν, αἵτινες εἶναι σχεδὸν ἀργοὶ λίθοι, καὶ ἐκ τῆς ἐλλείψεως ἐπιγραφῶν.

(1) Οὗς οἱ ἐγγῶροι καλοῦσι βορρήματα, δι' ὀνόματος λίαν ἀξιωματώτου, ὅπερ τὸ πρῶτον ἤκουσα.

» δ'. Πάντες οἱ νεκροὶ ἐκάησαν, οὐδὲ φαίνονται τινες τεθαμμένοι, ὡς μαρτυρεῖ ἡ ἑλλειψις σκελετῶν· ἐν ᾧ ἐν ἄλλαις νεκροπόλεσιν, αἵτινες ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἐχρησίμευσαν εἰς ταφήν πόλεως ἑλληνικῆς, εὐκόλως παρατηροῦνται σώματα κεκαυμένα παρ' ἑτέρα τεθαμμένα· διότι κατὰ τὰς ἐποχὰς καὶ τὰς περιζάσεις, ἀμφοτέρω οὗτοι οἱ τρόποι τῆς ταφῆς ἐπεκράτησαν.

» ε'. Τέλος ὁ μετὰ προσοχῆς ἐρευνῶν τὰ ἐν τῇ νεκροπόλει ταύτῃ εὑρεθέντα ἀγγεία, ὧν περὶ τὰ τριάκοντα κατέθηκα ἐν τῷ ἐν Ἀθήναις μουσεῖῳ τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐταιρίας, εὐκόλως δύναται νὰ τεκμηριώσῃ, ὅτι ἡ ἐποχὴ, εἰς ἣν ἀνάγονται δὲν ὑπερβαίνει τὰ ὅρια ἐνδὸς καὶ ἡμίσεως αἰῶνος, καὶ ὅτι ὁ χρόνος οὗτος δύναται νὰ ταχθῇ πρὸ τῆς χριστιανικῆς ἐποχῆς καὶ μετ' αὐτήν.

» Ἡ δύνατό τις λοιπὸν νὰ ὑπολάβῃ ἐκ τῶν ἡγουμένων, ὅτι ἐπιδημίας ἐνσκηψάσης ἐν Σύρᾳ, ἥ καὶ ἐν ἄλλῃ τινι παρακειμένῃ νήσῳ, διὰ χρησιμοῦ ὠρίσθη ὡς τόπος ταφῆς τὸ ὄροπέδιον τῆς νεκροπόλεως ταύτης, ἔρημος, κεχωρισμένη τῆς πόλεως δι' ὑψηλοῦ ὄρους καὶ ἐπιπνεομένη ὑπὸ τῶν βορείων ἀνέμων, καὶ οὐδεὶς ἠδύνατο ν' ἀντείπῃ, ὅτι πρὸς τὸν σκοπὸν ὁ τόπος εἶναι καταλληλότερος. Ἡ δύνατό τις ἐτι νὰ ὑποθέσῃ, ὅτι ἡ ταφὴ τῶν νεκρῶν ἐξηκολούθει ἐνταῦθα ἐφ' ὅσον ἡ μνήμη τῆς θεομηνίας ἐσώζετο εἰς τὴν φαντασίαν τοῦ λαοῦ.

» Ἡ ὑπόθεσις αὕτη ἤθελε μὲν εἶσθαι πιθανή, ἀλλὰ νομίζω ὅτι πρέπει νὰ προτιμηθῇ ἄλλη τις βέλτιον ἐξηγοῦσα τὰς ἰδιαιζούσας τῇ νεκροπόλει ταύτῃ περιστάσεις, ἣν καὶ ἄλλοι λόγοι συνεσχόουσι. Γνωστὸν εἶναι ὅτι ἡ νῆσος Γύαρος, ὀλίγον ἀπέχουσα τῆς Σύρας καὶ κειμένη ἀντικρὺ τοῦ ὄροπεδίου τῶν τάφων, ἦτον ἡ κυριωτάτη ἐκείνων, εἰς ἧς οἱ Ῥωμαῖοι ἐπεμπον τοὺς πολιτικοὺς αὐτῶν ἐξορίστους, ὡς μαρτυροῦσι πολλὰ ἀρχαίων συγγραφέων χωρία (1). σημειωτέον μάλιστα, ὅτι ἡ τοιαύτη

(1) Tacit. Ann. 3, 68 καὶ 69, καὶ αὐτόθ. 4, 38— Juven, 1, 73
Aude aliquid brevibus Gyaris et carcere pignum, si vies esse aliqu'

χρήσις τῆς Γυάρου ἐμφαίνεται εἰς κατάραν τινὰ τῆς δημοτικῆς γλώσσης τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων (2). Ἐν ταύτῃ δὲ τῇ νήσῳ εἰ καὶ ἀνασκαφαὶ δὲν ἔγειναν, γνωστὸν εἶναι ὅτι οἱ τάφοι εἶναι σπάνιοι. Δύναται τις λοιπὸν μετὰ πιθανότητος νὰ ὑποθέσῃ, ὅτι οἱ πολιτικοὶ ἐξόριστοι οἱ ἐν Γυάρῳ θνήσκοντες ἐθάπτοντο ἐν Σύρα, ἐπὶ τοῦ ἐν Χαλάνδροις ὁροπεδίου.

» Διὰ δὲ τῆς ὑποθέσεως ταύτης, πλὴν τῶν ἄλλων, ἐξηγοῦνται καὶ παλλαὶ ἄλλαι δυσεπίλυτοι καὶ ἰδιάζουσαι περιστάσεις. Διότι ὅλοι οἱ νεκροὶ ἐκάησαν, ἐπειδὴ τοῦτο εὐκόλυνε τὴν μετακόμισιν· πολλοὶ τάφοι εἶναι ἐπ' αὐτοῦ τοῦ αἰγιαλοῦ, διότι πάντες οἱ νεκροὶ φαίνεται ὅτι μετεκομίσθησαν διὰ θαλάσσης. Ἡ ἀτέλεια τῆς κατασκευῆς καὶ ἡ πτωχεία τῶν τάφων ἐξηγοῦντο διότι δὲν κατελείπετο πολὺ ἀργύριον, εἰς οὓς ἐστέρουον τὴν ἐλευθερίαν. Ἡ ἔλλειψις τῶν ἐπιγραφῶν πηγάζει οὐ μόνον ἐκ λόγου πολιτικοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐκ τινος προνοίας περὶ ἐξαλείψεως τοῦ μίσους· αἰσθήματος φαινομένου καὶ ἐν τῷ νόμῳ, καθ' ὃν τὰ τρόπαια κατεσκευάζοντο ξύλινα. Τὰ ἀγγεῖα τέλος καὶ τ' ἄλλα τ' ἀνακαλυφθέντα ἐν τοῖς τάφοις δὲν ὑπερβαίνουσι τινὰ χρονικὰ ὅρια, διότι ἡ ἀνάγκη τῆς τοιαύτης ἐξορίας ἀνήκει εἰς μίαν μόνην ἐποχὴν τοῦ πολιτικοῦ βίου τῆς Ῥώμης. Ἄν δὲ τις ἀντιτάσῃ τὸ πολυάριθμον τῶν τάφων, παρατηροῦμεν, ὅτι οἱ μακρὰν τῶν φιλτάτων στενάζοντες, τῆς ἐλευθερίας ἐστερημένοι, ἀποθνήσκουσι ταχύτερον· ἂν δὲ ὑποτεθῇ ὅτι οἱ τάφοι εἶναι χίλιοι, δέκα μόνον θάνατοι ἀναλογοῦσι κατ' ἔτος, ἐπὶ ἑκατὸν ἔτη.

» Εὐχομαι νέαι ἀνασκαφαὶ σκοπίμως γινόμεναι νὰ βεβαιώσωσι τὴν γνώμην μου, διότι ἡ ἀνακάλυψις αὕτη ἤθελεν εἶσθαι πολλαχῶς ἀξιόλογος. Ὡς ἂν αἱ σκιαὶ τῶν γενναίων ἐκείνων

id— Ὅμ. Σατ. 10, 170 Ut Gyrae clausus scopulis parva quae Seripho. Cier. Att. 5, 12.

(2) Πήγαυε 'σ τὰ Γιούρα—'σ τὸν διάβολο, κρημνίσου. Παρατήρησον δὲ ἐνταῦθα καὶ τὴν προφορὰν τοῦ υ ὡς ου.

ἀνδρῶν, πρὸ δεκαοκτῶ αἰώνων, ὡς μαρτύρων τῆς ἐθνικῆς αὐτῶν ἐλευθερίας θανόντων, ἐγειρόμεναι ἀπὸ τῶν τάφων πένθιμον ἀποτείνουσι διαμαρτύρησιν κατὰ τῆς τυραννίης, ἣτις καταθλίβει ἔτι τὰς προσφιλεῖς αὐτοῖς ἐθνότητας, τὰς βουλομένας καὶ δικαιουμένας νὰ ζήσωσιν ἐν ἐποχῇ, ἣτις ἔχει τὴν ἀξίωσιν ὅτι ἐπανορθοῖ τοῦ παρελθόντος τ' ἀδικήματα».

Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἡ ἀξιόλογος αὕτη διατριβὴ πείθει πάντα ὅτι αὐτόθι ὑπῆρχε νεκροταφεῖον· ἀλλ' ἐνόσω ὑπάρχουσι καὶ ἄλλαι ἐνδείξεις περὶ νεκροταφείων ἀρχαίων χειμένων καὶ ἀλαχοῦ τῆς νήσου δὲν δύναται τις ν' ἀποφανθῇ ὅτι τὸ νεκροταφεῖον τοῦτο ἦτο τὸ μοναδικὸν ἐν Σύρῳ, ἡ ὅτι δι' αἰτίαν ἑκτακτον νόσου ἐπιδημικῆς προσδιωρίσθη ὡς τοιοῦτον, ἡ ὅτι μόνον ἐχρησίμευσεν ὡς ταφεῖον τῶν πολιτικῶν ἐξορίστων τῆς Ῥώμης.

Παρατίθημι καὶ τὰς ἐμὰς ἐνδείξεις περὶ τῶν ἄλλων νεκροταφείων, μεθ' ἃς θέλω συνδυάσει τοὺς διαφόρους περὶ τῶν νεκροταφείων ἐνδείξεις.

Α'. Νεκροταφεῖον τῆς πόλεως Σύρου.
Αἱ ἐξῆς νεκρικοὶ ἐπιγραφαὶ εὑρεθεῖσαι παρὰ τὴν Ποσειδωνίαν ὁδὸν, πλησίον τῶν Βυρσοδεψείων μαρτυροῦσι τὴν ὑπαρξίν νεκροταφείου ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς ἀρχαίας πόλεως Σύρου.

α). ΑΜΦΙΜΕΝΗΣ

ΔΕΙΝΟΜΕΕΝΟΥ.

β'). Ἐπὶ τοῦ ἀναγλύφου περὶ οὗ ἐγένετο λόγος ἐν τῷ προηγουμένῳ κεφαλαίῳ:

ΝΕΙΚΟΚΡΑΤΗ ΦΙΛΑΡΥΡΟΥ

ΚΑΙ ΠΩΛΛΗΣ ΧΡΗΣΤΕ ΥΙΕ ΧΑΙΡΕ.

Πρὸς τούτοις πληθὺς λαγήνων δακρυδόχων, τμημάτων νεκρικών ἐπιγραφῶν καὶ ἀναγλύφων ἀνευρισκομένων ἐν τῷ μικρῷ

μουσείῳ τοῦ ἐνταῦθα Γυμνασίου, ἀνακαλυφθέντων δὲ εἰς διάφορα τῆς νῦν Ἑρμοупόλεως μέρη, ἥτοι ἐντὸς τῆς περιφερείας τῆς ἀρχαίας πόλεως, πείθει πάντα ὅτι ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς ἀρχαίας πόλεως ὑπῆρχε νεκροταφεῖον ἀνήκον, ἀποκλειστικῶς ἴσως, εἰς τὴν ἀρχαίαν πόλιν Σύρου.

γ'). Ἐπὶ ἐτέρου ἐπιταφίου λίθου.

ΦΙΛΤΩΝ (1).

Ἑτεραι ἐπιγραφαὶ εὐρεθεῖσαι ἀλλαχοῦ τῆς περιφερείας τῆς ἀρχαίας πόλεως, ἐν αἷς καὶ δύο προδημοσιευθεῖσαι, ἃς ἀναδημοσιεύω ἐνταῦθα καταλογάδην μετὰ τινων σημειώσεων πρὸς συμπλήρωσιν τῶν περὶ τοῦ νεκροταφείου τῆς ἀρχαίας πόλεως Σύρου

*Α'. Πανλεῖ)ρου ἐπίεμπτον ἔην κάλλος τε ροός τε
Καὶ σθέ)ρος ἡρο(ρ)έη (θ') ἐξαετοῦς βρέφους
Δημοκρά(τευσ' ὄν τιπτε γυνὴ καλὴ τε καὶ ἐσθλὴ,
Πανλεῖ)ρα) αἰδοτὴ Νικοκράτευσ ἀλόχος.
'Ανδρὸς, τοῦ) κλέος εὐρὺ Πανέλλησιν τε καὶ αὐτοῖς
Αἰρεά)δαις, σοφίης εὔρεκεν ἡδ' ἀρετῆς.
Πατρὶς δ' Ἀρτεῖδ)χεια κλυτῆς ἀλόχοιο, παρ' ὄχθαις
Μαιά)ρ(δρου ποταμοῦ καλλιπ)δοο χθαμαλαῖς.
Εἰσο)κεν ἀρπάσας Ἐριού)ριος Εὐδουλῇ
Τῇ)ν μέγ') ἄθυρμα φέρεν Φερσεφόρῃ τ' ἀλόχῳ.*

(1) Περὶ τοῦ ὀνόματος τούτου, σημειοῖ τὰ ἐξῆς ὁ καθηγητὴς Κυρ. Κουμανούδης *αΦίλτων*, ὄνομα ἐλληνικόν, ἐν τῷ λεξικῷ τῶν ἐλλ. κυ. ρίων ὀνομάτων τοῦ *Pape*, τῷ πληρεστέρῳ τῶν ὑπαρχόντων, εἶναι σημειωμένον ὡς εὐρίσκόμενον μόνον παρὰ τῷ ῥωμαίῳ ποιητῇ Πλαύτῳ ἐν Τρινούμμῳ. Ἐγὼ δὲ ἐν τῷ εἰς ἰδίαν μου χρῆσιν τεύχει τοῦ Παπείου λεξικοῦ, ἔχω προσεπισημειωμένα ἔτι καὶ τὰδε : ἔτι τὸ *Φίλτων* ἐν ἐπιγραφῇ Παροικίας Πάρου, ἔτι *Φίλτων* Περιθοίδης ἐν ἐπιγραφῇ ΑΤΤ. νεωρίων ἐφημ. Ἀρχαιολογικῇ Ἀθηνῶν ἀριθ. 678.α — Πανδ. Τομ. ΙΣΤ. σελ 537.

Πικρὸν) ἄχος λείπων Πα(ύ)λῳ μεγακῦδει φωτὶ
 . . . , . . . πάτραις τ' ἡ(δ)ὲ γονεῦσι φίλοις.

B'. Ἐνθάδε τὴν ἱερὰν κ(ε)φαλὴν κατὰ γαῖα καλύπτει

Ἀμπέλιον

Μουσαῖος φιλόπατρι

Αἰοπαθὴς Παυλεῖνα τὲ ἀλ(ό)χῳ

Καλὴν ἡδ' ἀγαθὴν καὶ μέλιχον ἡδὲ

Μουρολεχῇ προτέραις ἐταρίθμιον ἡρώελαις,

Οὕτεκα δὴ σοφίῃ τε σαοφροσύνῃ τε καὶ αἰδοῖ

Πολλὴ τι πασῶν προφερεστάτῃ ἔσκειν γυναικῶν.

Καὶ δ' αὐτὴ πάτρῃ μιν ὑπείροχα κυδαίνου(σα

Πᾶς ἅμα μυρομένη τε τάφους ἐνεθήκατο τοῖς δε.

Περὶ τούτων τῶν ἐπιγραμμάτων ἀναγινώσκω τὰ ἐξῆς ἐν τῷ προδημοσιεύσαντι αὐτάς φυλλαδίῳ (1).

ἌΤὰ ἀνωτέρω δύο ἐπιτύμβια α, β, ἐπιγράμματα εἶναι παιδὸς καὶ γυναικὸς, ἐξ ὧν συνάγεται, ὅτι τὰ ἀγάλματά των ὑπῆρχον θεθειμένα εἰς κοινὸν τάφον, ἢ ἡρώων δι' ἡρωϊκὴν λατρείαν· τὴν συνήθειαν αὐτὴν τοῦ νὰ ἀποδίδουν ἡρωϊκὰς τιμὰς εἰς τοὺς ἐνταφιασμένους (ἀφηρωΐζειν) εἶχον οἱ νησιῶται, εἰς τοὺς μεταγενεστέρους μάλιστα χρόνους. Ἐπειδὴ δὲ ἐλλείπουν πολλὰ γράμματα ὥς ἐκ τῆς πολυκαιρίας διαφθαρέντα, καὶ κυρίως ἐκ τοῦ μέρους ὅπου ὑπῆρχον τὰ κύρια ὀνόματα, δὲν δύναταί τις νὰ διακρίνῃ ἂν ἦσαν ἀδελφὸς καὶ ἀδελφὴ ἢ υἱὸς καὶ μήτηρ οἱ ἐνταφιασμένοι. Ἐκ τῶν μενόντων γραμμάτων ὁμῶς γίνεται πιθανότερα ἢ ἐξῆς ἐξήγησις. Ὁ Παῦλος φαίνεται ἦτον εὐγενὴς τις καταγόμενος ἀπὸ τὴν Ἀντιόχειαν, ὅστις εἶχε θυγατέρα τὴν Παυλίαν, τὴν ὁποίαν καὶ ὑπάνδρευσε μὲ τὸν Νικοκράτην Σύριον ἢ κατοικοῦντα εἰς Σύρον, ἐξ ὧν ἐγεννήθη υἱὸς ὁ Παυλῖνος ὅστις ὠνομάσθη Δημοκράτης, εἰς τὸ ἕκτον ἔτος τῆς ἡλικίας του ἀποθανόντος τοῦ υἱοῦ, μετ' ὀλίγον ἴσως καὶ

(1) Ἰστ. Περ. Σύρου καὶ Ἑρμ. σελ. 25.

τῆς μητρὸς, συνετάφησαν εἰς ἓν κοινὸν ἡρῶον. Ἐριούκος εἶναι ὁ Ἑρμῆς, καὶ Εὐθουλεύς ὁ Πλούτων.

Ἔτερον ἐπίγραμμα νεκρικὸν ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς εὐρισκόμενον σήμερον εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις μουσεῖον.

ΑΝΔΡΑΣΟΦΟΝΜΟΥΣΑΙΣΙΤΕΤΕΙΜΕΝΟΝΕΣΘΛΟΝΕΤΑΙ
ΡΟΝ

ΠΑΣΙΦΙΛΟΙΣΑΓΑΘΩΧΡΗΣΑΜΕΝΟΝΒΙΟΤΩ

ΕΙΡΗΝΑΙΟΝΕΔΕΚΤΟΠΑΤΡΗΣΜΕΡΟΠΗΙΔΟΣΟΝΤΑ

ΣΥΡΟΣ (1).

Β'. Νεκροταφεῖον Ποσειδείων καὶ Φοίνικος. Ἐκτὸς τῶν δακρυδόχων ἀγγείων καὶ τινων τεμαχίων ἐπιτυμβίων μαρμάρων ἀνευρεθέντων κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ἐν τῇ θέσει Ποσειδεῖα καὶ Φοίνικος, οἱ κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον τοῦ 1873 ἀνακαλυφθέντες τρεῖς τάφοι ἐν Φοίνικι, πλησίον τοῦ κτήματος τοῦ Κυρ. Γ. Δαλεζίου, δίδουσι νύξιν περὶ ἐτέρου νεκροταφείου ἐν τῇ θέσει ταύτῃ, χρησιμεύσαντος πιθανὸν ὡς τοιοῦτο τῆς ἐτέρας τῶν δύο μεγαλειτέρων τῆς νήσου ἀρχαίων πόλεων, ἣτις ἔκειτο ἐν τῇ θέσει ταύτῃ. Ὑπάρχει δὲ ἐλπίς ἀνευρέσεως καὶ ἄλλων τάφων ἐν τῷ μέρει τούτῳ, διότι μόλις ἤδη δοθείσης ἀφορμῆς ἀνευρέθησαν ἐν τῷ μέρει ἐκείνῳ καὶ τάφοι, καὶ μεγάλη τις λάρναξ, καὶ τὸ ψηφιδωτόν.

Ἐχομεν λοιπὸν ἐνδείξεις περὶ τριῶν ἐν τῇ νήσῳ νεκροταφείων. Ποῖον αὐτῶν ἦτο τὸ πρωτεῦον εἴτε κατὰ τὴν ἔκτασιν, εἴτε κατὰ τοὺς τάφους καὶ τὰ ἀνάγλυφα εἴτε κατὰ τὴν ἀρχαιότητα; Τοῦτο ἐξετάζω ἡδὴ.

(1) Ἴδου τὸ αὐτὸ καταλογάδην γεγραμμένον.

Ἄνδρα σοφόν, Μούσαισι τετειμμένον, ἐσθλόν ἐταῖρον

Πᾶσι φίλου, ἀγαθῷ χρησάμενον βίῳ,

Εἰρήναιον ἔδειξε(τ)ο πάτρης Μεροπηίδος ὄντα

Σύρος.

Βεβαίως ἐκ τῆς πληθύους τῶν ἐν Χ α λ ά ν δ ρ ο ις πτωχῶν τάφων ἀνεπιγράφων καὶ ἀτέχνων, ἐὰν κρίνῃ τις θέλει πιστεῦσαι ὅτι τὸ κύριον νεκροταφεῖον τῆς νήσου ἦτο τὸ ἐκεῖ κείμενον. Ἀλλὰ δὲν ἔχει οὕτω, νομίζω τὸ πρᾶγμα. Εἶνε μὲν ἀληθές ὅτι ἐκεῖ φαίνεται σωρεία ἀτέχνων τάφων ἀλλ' εἰκάζεται ὅτι οἱ ὑπὸ τὴν γῆν ἐτι φθάνουσι καὶ ἴσως ὑπερβαίνουν τοὺς χιλίους· τοῦτο ὁμως δὲν εἶνε ἀποδείξις ὅτι δὲν ὑπῆρχον καὶ ἄλλα νεκροταφεῖα ἐν τῇ νήσῳ, χρησιμεύοντα διὰ τὰς δύο μεγάλας τουλάχιστον πόλεις, ἤτοι τὴν Σύρον καὶ τὰ Ποσειδεῖα καὶ Φοῖνικα.

Κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην καὶ ἡ πόλις Σύρος καὶ ἡ ἐτέρα ἡ κειμένη ἐν Π ο σ ε ι δ ε ῖ ο ις ἡ ἔχουσα λιμένα τὸν Φ ο ῖ ν ι κ α εἶχον ἴδια νεκροταφεῖα, ὧν ἡ θέσις δὲν εὐκρινίζεται ἀκριβῶς· ἄλλως τε οἱ ἀρχαῖοι δὲν εἶχον ἰδίας θέσεις πρὸς ταφὴν τῶν νεκρῶν, ἀπεναντίας ἀνήγειρον τάφους εἰς τὰς κεντρικωτέρας καὶ μεγαλειτέρας ὁδοὺς, ὡς δεικνύει ὁ Κ ε ρ α μ ε ι κ ὸς τῶν Ἀθηνῶν, ἦτο τὸ νεκροταφεῖον τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων, ὧν οἱ τάφοι κεῖνται ἀμφοτέρωθεν τῆς μεγάλης ὁδοῦ τῆς διερχομένης διὰ τῆς Πνυκός, τοῦ Θησείου καὶ καλουμένης ἱ ε ρ ᾱς. Βλέπομεν δὲ ὅτι οἱ ἀνευρεθέντες ἐν Φ ο ῖ ν ι κ ι τάφοι κεῖνται εἰς μέρος κεντρικώτατον τῆς καταστραφείσης ἐκεῖ πόλεως· διότι τὸ ἀνευρεθὲν ἐσχάτως μωσαϊκὸν εἴτε λείψανον ναοῦ τῆς Ἰσιδος εἶνε, ὡς θὰ προσπαθῇσω ν' ἀποδείξω, εἴτε μέγαρον πλουσίου τινος κεῖται ἐγγύτητα τῶν ἀνακαλυφθέντων τάφων.

Κατὰ τ' ἄλλα αἱ σκέψεις τοῦ γράψαντος περὶ τῆς ἐν Χαλάνδροις νεκροπόλεως καὶ αἱ ἐνδείξεις ἃς προσάγει μοι φαίνονται βάσιμοι καὶ συμφωνοῦσι μετὰ τινος ἀρχαίας παραδόσεως περὶ ἐνσκήψεως ἐπιδημίας καταστρεπτικῆς ἐν τῇ νήσῳ. Ἱστορικῶς ὁμως εἶνε γνωστὸν ὅτι ὁ καταστρεπτικώτατος ἐκεῖνος διὰ τὰς Κυκλάδας λοιμὸς συνέβη τὸ 558 Μ. Χ. Ἀφ' οὗ δὲ οἱ τάφοι φαίνονται ἀρχαιοτέρας ἐτι ἐποχῆς, εἰκάζω ὅτι τὸ ἐν Χαλάνδροις νεκροταφεῖον ἐνέκλειε κατ' ἀρχὰς νεκροὺς Συρίων, ἤτοι ἰδίως τῶν κατοίκων τῆς πόλεως Σύρου, κατόπιν δὲ ἴσως τὸν πρῶτον

II. X. αἰῶνα ἤρχισε δεχόμενον καὶ τοὺς νεκροὺς ἢ τὴν τέφραν τῶν ἐν Γυάρῳ θνησκόντων πολιτικῶν ἐξορίστων τῆς Ῥώμης, ὧν ὁ ἀριθμὸς ᾠξήσῃ προ πάντων κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. Ἰδίως δὲ κατὰ τὸ 65 ἢ 66 II. X. τοσοῦτοι διάσημοι Ῥωμαῖοι εἶχον ἐξορισθῇ εἰς Γυάρον, ὥστε πλῆθὺς νέων Ἑλλήνων συννέερον εἰς τὴν νῆσον ἵνα ἀκροασθῶσι ἰδίως τοῦ στωικοῦ Μυσονίου ἐξορισθέντος ὡς συνωμόσαντος κατὰ τοῦ Νέρωνος (1). Ἐπειδὴ δὲ κατὰ ταύτην τὴν ἐποχὴν ἡ Σύρος εἶχε τὴν εὐνοίαν τῶν Ῥωμαίων καὶ ἐπειδὴ ἡ μικρὰ Γυάρος δὲν ἠδύνατο νὰ ἔχῃ χωρὸν καὶ διὰ νεκροταφεῖον οὐ ἡ θεὰ ἤθελεν εἶσθαι ὀχληροτάτῃ εἰς τοὺς καθειργμένους Ῥωμαίους· δὲν εἶνε ἀπίθανον ὅτι μετεκομίζοντο οἱ νεκροὶ εἰς Χάλανδρα τῆς Σύρου, ἥτοι εἰς μέρος νήσου φιλικῶς πρὸς τοὺς Ῥωμαίους διατεθειμένης, ἀλλ' οὐχ ἥττον ἀπόκεντρον τῆς πόλεως, ἐν ἧ ἡ Βουλὴ καὶ ὁ ἄνθρωπος ἀνήγειρεν ἀνδριάντας, ἐψήφισε ψηφίσματα ὑπὲρ τῶν διεπώντων τότε τὰ τῆς Ῥώμης, ἥτις ἐξώριζε τοσοῦτον εὐκόλως τὰ ἄριστα πιθανὸν τῶν τέκνων τῆς.

Τοιαύτας ἐνδείξεις ἔχω νὰ προσάξω μόνον περὶ τῶν ἀρχαίων νεκροταφείων τῆς νήσου. Μετὰ τοὺς Ῥωμαϊκοὺς χρόνους, ἰδίως κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας, καταστραφεισῶν τῶν δύο ἀρχαίων πόλεων καὶ τινων κωμοπόλεων τῆς νήσου, οἱ Σύριοι πρὶν ἤδη ἐγειρῶσι τὴν νέαν πόλιν, Ἀνω Σύρον τὴν διαδεχθεῖσαν τὴν πόλιν Σύρον, ἔθαπτον τοὺς νεκροὺς αὐτῶν ἢ εἰς ἐξοχικὰ παρεκκλήσια ἢ εἰς γεωργικὰς ἰδιοκτησίας (2). Ἀλλὰ περὶ τούτων ἀλλαχοῦ.

(1) Βλ. Τάκτ. Ἰστ. 3. x. 73 — Δίων Κόσσιος σ. 1020 ἐκδ. Ρεῖμ. — Πολλοὶ δ' ἐπ' ἱσῆς ἐξωρίζοντο Ῥωμαῖοι καὶ εἰς Ἀμοργὸν (Τακ. Χρον. 4. καὶ 30) καὶ εἰς τὴν Δοροῦσαν νησίδα παρὰ τὴν Νάξον (Βλ. Πομπ. Μέλας 2. x. 7).

(2) Φαίνονται πού διεσπαρμένως ἔχγη τάφων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ἐγὼ αὐτὸς εἶδον μετὰ τοῦ φίλου Κυρ. Ἀντ. Βλαστοῦ τάφον τοιοῦτον

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑ'.

Ἀρχαῖαι κωμοπόλεις, πύργοι καὶ ὁδοὶ τῆς νήσου.

Μέχρι τοῦδε ἐγένετο λόγος κυρίως περὶ τῶν δύο ἀρχαίων τῆς νήσου πόλεων· ἤδη θέλομεν ἰδεῖ ὅτι ἐκτὸς τῶν πόλεων τούτων, ὑπῆρχον καὶ τινες κωμοπόλεις καὶ ἐξοχικαὶ ἐπαύλεις εἰς πολλὰ τῆς νήσου μέρη, διότι τὰ σήμερον σποράδην φαινόμενα ἔχνη ἐρειπίων δίδουσι νύξεις περὶ τοιούτων χωρίων καὶ κωμοπόλεων πρὸ αἰώνων ἤδη καταστραφεισῶν.

Ἐν τοῖς προηγουμένοις ἐγένετο λόγος περὶ διατηρηθείσης τινος παραδόσεως καθ' ἣν ἡ νήσος ἦτο δεδixασμένη εἰς δύο διὰ τοῖχου ἀρχαιοτάτου, ἐξ οὗ τὸ μὲν ἕν μέρος ἐκαλεῖτο Μ ε σ α μ ε ρ 1 ᾱ (Μεσαριᾶ) τὸ δὲ ἕξ ω μ ε ρ 2 ᾱ (Ὁξωμεριᾶ), ὅπερ συμφωνεῖ μὲ τὴν περὶ τῆς ἀρχαίας νήσου ὁμηρικὴν παράδοσιν (1). Ἐκ τῶν ὀνοματοθεσιῶν ὁμως, τῶν ἐρειπίων ἀρχαιοτάτων ὑδραγωγείων καὶ τῶν διαφόρων ἐρειπίων καταδείκνυται ὅτι κατὰ τοὺς ἀρχαίους αἰῶνας αἱ δύο μεγάλαι πόλεις συνεκoinώνουν διὰ διαφόρων ὁδῶν καὶ κωμοπόλεων, ὧν διατηροῦνται καὶ νῦν ἔτι αἱ ὀνομασίαι μετὰ δημωδῶν παραδόσεων.

Β ἦ σ σ α. Ἡ λέξις σημαίνει τόπον σύδενδρον ἀπενέμετο ὁμως τὸ πάλαι εἰς χωρία κατάφυτα. Ἀρχαιοτάτος τις δῆμος τῆς Ἀττικῆς ἐκαλεῖτο Βῆσσα, οὗ κατὰ Στράβωνα οἱ δημόται καλούμενοι Β ἦ σ α εῖ ς ἐγράφοντο δι' ἑνὸς σίγμα. Ἐπίσης ἀρχαιοτάτη τις θέσις ἐν Λοκρίδι ἐκαλεῖτο Β ἦ σ σ α. Ἐπειδὴ ἡ

ἔχοντα ὡς ἐπιτάφιον πλάκα, ἐπίγραμμα πολύτιμον τῆς ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς, ἀνεστραμμένως τεθὲν ἐπὶ ταῦ τάφου. Τὸ ἐπίγραμμα τοῦτο δι' οὗ δίδεται μεγάλη δημοθεογία τοῖς Συρίαις ὑπὸ αὐτοκράτορος Ῥωμαίου ἀντιγραφὰς ἐδημοσίευσεν ἐν τῇ Πανδώρα, θέλω δὲ ἐν οἰκείῳ καὶ ἐνταῦθα τόπῳ ἀναδημοσιεύσει.

(1) Ἰδί Κεφ. Ζ'. τῆς παρ. ἱστ.— Abbé de la Rocca tom. I. ch. II

λέξις εἶν' ἐκ τῶν ἐν χρήσει οὐσῶν παρὰ τοῖς ἀρχαιοτέροις, παρέμεινε δὲ μέχρι σήμερον ἡ αὐτὴ ἀναλλοίωτος ἐν τῇ ὀνομασίᾳ τῆς θέσεως ταύτης, εἰκάζεται ὅτι ἡ Β ἡ σ σ α ἦτο κωμόπολις ἀρχαιοτάτη πλησιάζουσα μᾶλλον πρὸς τὴν ἑτέραν τῶν δύο πόλεων, τὴν ἐν Ποσειδείοις καὶ Φοίνικι (1).

Τά λ α ν τ α. Θέσις σύνδενδρος παρὰ τὸ βουνὸν Α ὕ γ ὀ, πλησιάζουσα πρὸς τὴν ἐξοχὴν Κ ο μ μ ὀ ἡ Κοῖμό. Ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἡ λέξις εἶν' ἐλληνικωτάτη, ἐνδεικνύουσα τὴν ἐκεῖ εὑρεσιν, πιθανόν, ἀρχαίων νομισμάτων, ἔχομεν ἀρχαιοτάτην ἐπιγραφὴν εὑρεθεῖσαν ἐκεῖ καὶ βεβαιοῦσαν ὅτι τὰ Τάλαντα ἦσαν ἀρχαιοτάτη κωμόπολις ἢ μᾶλλον μικρὸν χωρίον, ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν Συρίου τινος Κ λ ε ο μ β ρ ὀ τ ο υ καλουμένου, καὶ προικοδοτηθὲν τῇ θυγατρὶ αὐτοῦ, ὡς κάλλιστα ἐνδεικνύει τὸ ἐπίγραμμα, τὸ ἀνακαλυφθὲν ἐν αὐτῇ:

ΗΓΗΣΟΥΣ ΤΗΣ ΚΛΕΟΜ
ΒΡΟΤΟΥ ΘΥΓΑΤΡΟΣ
ΠΡΟΞ ΤΟ ΧΩΡΙΟΝ

Τὸ χωρίον Τάλαντα δὲν ἔπαυσε ὄν κατωκημένον καὶ κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους, διότι ὡς θέλομεν ἰδεῖ εἶχεν ἐξοχικὰς οἰκίας πρὸ πολλῶν ἐτῶν. Τίς ἡ Ἡγησώ αὕτη, ἡ ἰδιοκτήτρια τῶν Ταλάντων, ἄγνωστον. Οὐχ ἦττον τὰ γράμματα φαίνονται ἀνήκοντα εἰς αἰῶνα II· X.

Ἐ λ λ η ν ι κ ὀ. Ἡ ἀξιοσημείωτος αὕτη ὀνομασία, συνδυαζομένη μετ' ἀρχαίας παραδόσεως περὶ ὑπάρξεως ἐκεῖ κτιρίων

(1) «Καὶ ἐν Χίῳ ὑπάρχει χωρίον Βέσσα» Ἀνατ. Ἐπιθ. Τομ. Α'. σελ. 33.— Μεταγενεστέρως βῆσσα ἐκαλεῖτο εἶδος τι ἀγγείου. Ἵνα βεβαιωθῶμεν ὅτι τὸ μέρος ὠνομάσθη Βῆσσα ἐκ τῆς ἀνακαλύψεως ἀρχαίων ἐκεῖ ἀγγείων, ἔπρεπε νὰ γνωρίζωμεν ὅτι οἱ Σύριοι ἐκάλουν τὰ ἀγγεῖα διὰ τῆς ἀρχαιοτάτης λέξεως Βῆσσα. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἐὰν βεβαιωθῇ πάλιν ἐνδεικνύει ὅτι ἐκεῖ ὑπῆρχεν ἀρχαία κωμόπολις.

Ἑλληνικῶν ἀγνώστου ἐποχῆς μαρτυρεῖ τὴν ὑπαρξιν ἀρχαίας κωμοπόλεως, πρὸ αἰώνων καταστραφεύσης.

α Ὁ λαὸς, σημεῖοι ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ἐπιθεωρήσει ὁ γράφων περὶ ὀνοματοθεσιῶν ἐν Σύρῳ (1), πᾶν κτίριον ἀρχαῖον ὅπως-δήποτε καλεῖ Ἑ λ λ η ν ι κ ὀ ν, Ἀ η ν ι κ ὀ ν ἢ Ἑ λ λ η ν ὀ κ α σ τ ρ ο ν, καὶ ὡς ἐκ τούτου εἰς πλεῖστα τῆς Ἑλλάδος μέρη ὑπάρχουσι θέσεις ὑπὸ τὰς ὀνομασίας ταύτας. Ἑ λ λ η ν ι κ ὀ καλεῖται παρὰ τὸ Ρέθυμνον τῆς Κρήτης θέσις με ἐρείπια ἀρχαίου κτιρίου (2), ὁμοία ἐν Εὐβοίᾳ παρὰ τὸ Ξηροχώριον, Ἀνδρῶ, Κεφαλληνία (3), Σερίφῳ (4), Κέα, Κιμῳλῳ, Ἀττικῇ, Ἀστυπαλαίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ (5)· παρ' Ἡροδότῳ ἀναφέρεται ἱερὸν ἐν Αἰγύπτῳ κτισθὲν ὑπὸ Ἑλλήνων, καλούμενον Ἑλλήνιον, ὡς εἰ ἐλέγομεν Ἑλληνικόν». Εἰκάζεται δὲ ὅτι ἦσαν τοιαῦτα τὰ ἐκεῖ που διασωθέντα ἐρείπια ὥστε ὠνομάσθη τὸ μέρος κατ' ἐξοχὴν Ἑ λ λ η ν ι κ ὀ ν.

Κ ὠ μ η τ ο. Ἡ τοποθεσία τοῦ χωρίου χειμένου ἐγγὺς τῶν ἀρχαίων Ποσειδείων δύναται νὰ βοηθήσῃ τὴν ἐτυμολογίαν τοῦ ὀνόματος. Εἰκάζω λοιπὸν ὅτι ὠνομάζετο κώμη, οἶονεὶ κώμη τῶν Ποσειδείων, καὶ κατὰ παρέκτασιν Κώμητο. Εἶνε δὲ ἡ θέσις προσφωεστίατῃ πρὸς ὑπαρξιν ἐκεῖ παραθαλασσίῳ κώμης. Σήμερον δὲ θεωρεῖται, κατ' ἐμέ τουλάχιστον, ἡ χαριεστέρα ἀληθῶς εἰπεῖν ἐξοχικὴ τοποθεσία τῆς νήσου.

Τὴν ὑπαρξιν ἀρχαίων κωμοπόλεων ἐπ' ἴσης ἐνδεικνύουσιν καὶ ἄλλαι τινες ὀνοματοθεσίαι οἷον Κ ο λ ω ν ἄ κ ι, ἐξ εὐρεθείσης ἐκεῖ ἀρχαίας στήλης, Β ρ υ σ ἄ κ ι, ἐξ ἐρείπιου ἀρχαίας

(1) Ἀνατολ. Ἐπιθ. Τόμ. Α'. 220.

(2) Ἀπομνημον. τοῦ περὶ αὐτ. πολ. τῶν Κρ. ὑπὸ Κριτ. σελ. 560.

(3) Στατιστικὴ τοῦ συνοικισμοῦ τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ Θ. Ἰωαννίδ. σ. 12

(4) Schmidt *Dai Volkslelen der Neugriechen* Α'. σελ. 209

(5) Ἐφημ. Πανόπη 1872 ἀρ. 52.—Ἀττικά ἢ περὶ Δήμων Ἀττικῆς ὑπὸ Δ. Σουρμ. σ. 78, 88.

κρήνης, Κ ο ὕ μ μ ὀ ς ἴσως ἐκ τοῦ κ ῶ μ ο ς, ἢ Κ ο μ μ ὀ ς (στολισμός). Ἄλλ' ἐπειδὴ περὶ τῶν ἀρχαίων τούτων χωρίων δὲν διεσώθησαν ἐνδείξεις ἐξ ἐρειπίων ἢ παραδόσεων ἀρκοῦμαι εἰς τὰ ὀλίγα ταῦτα. Περὶ τῆς θέσεως Κ α σ τ ρ ῖ, θέλω ποιῆσαι λόγον κατόπιν.

Ὅδῶν δὲ καὶ ὄχυρῶν τῆς νήσου θέσεων διεσώθησαν ὀνομασίαι μετὰ παραδόσεων· περὶ τούτων δὲ ἀμέσως γίνεται ἐνταῦθα λόγος.

Π ὕ ρ γ ο ς. Ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε δὲν ὠνομάσθη βεβαίως τὸ ὄρος τοῦτο τῆς νήσου, οὔτε μόνον διὰ τὸ φυσικῶς ὄχυρὸν αὐτοῦ. Ἐὰν ἐνθυμηθῶμέν τὴν συνήθειαν τῶν παλαιῶν τοῦ νὰ ὄχυρῶνῳσι τὰ ὑψηλότερα τῶν μερῶν τῶν πόλεων, νὰ ὀνομάζωσιν αὐτὰ ἢ Ἀκρας, ἢ Ἀκροπόλεις ἢ Πύργους θέλομεν συμπεράνει τοιοῦτό τι καὶ διὰ τὸ ἐν Σύρῳ ὄχυρὸν τοῦτο μέρος. Εἰκάζεται λοιπὸν ὅτι ὁ Πύργος ὡς τὸ ὄχυρύτερον τῆς νήσου μέρος ἦτο ἡ ἀκρόπολις τῆς ὅλης νήσου, ἔχουσα κτίριόν τι ὄχυρὸν ἐξ οὗ καὶ Πύργος ὠνομάσθη καὶ ὀνομάζεται μέχρι σήμερον (1).

(1) Ἰδοὺ τί περὶ τούτου ἀναγινώσκω ἐν τῇ εἰρημένῃ Ἀνατολικῇ Ἐπιθεωρήσει (φυλλ. Α΄. 8). «δὲν ὑπάρχει ἴσως τόπος Ἑλληνικὸς ἐν ᾧ νὰ μὴ ὑπάρχει θέσις ἢ ὄρος φέρον τὸ ὄνομα Πύργος, μετὰ ἢ ἀνευ ἐρειπίων ἀρχαίου κτιρίου, συνήθως δὲ ὑπάρχει μὲ κατὰλληλιν παρηλλαγμένην, καθὼς ἐν Χίῳ Πυργί, ἐν Μήλῳ Πύργωμα καὶ Πυργιάντες, εἰς τινα δὲ μέρη μὴ ὑπάρχον ἀπλῶς πύργος, ὑπάρχει σύνθετον ἐξῶπυργος, παλαιόπυργος, Τουρκόπυργος καὶ τὰ τοιαῦτα. Ὁ πύργος εἶναι, ὡς γνωστὸν, τὸ ἀρχαιότατον οἰκοδομικὸν ὄνομα, σημαῖνον ὀχύρωμα· ἡ ρίζα του εὐρίσκεται ἐν τοῖς Περγάμοις τοῦ Ὀμήρου, ἐν ταῖς λέξεσι Πέργη καὶ Πέργωμα καὶ ἐν τοῖς Burg ἢ Bourg τῶν εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν, ἀλλὰ καὶ Βουργᾶς παρὰ τὴν Μαύρην θάλασσαν καὶ Μεσαμβούργον ἐν Κυθήροις. Ταῦτα δὲν ἐνδιαφέρουσιν ἡμᾶς τὸ ἐνδιαφέρον ἡμᾶς εἶναι ὅτι ὑπῆρξεν ἐποχὴ καθ' ἣν οἱ ἄνθρωποι ἐν Ἑλλάδι ἐκτιζον πύργους καὶ βάριδας καὶ καθὼς τὸ πρᾶγμα, οὕτω καὶ τὸ ὄνομα ἀπέβη κοινὸν, διασωζόμενον ἔτι, Ἀξίον δὲ παρατηρήσεως εἶναι ὅτι τὴν παρὰ τοῖς

Βελοστασί. Ἔτερον ὄχυρόν ἀκρωτήριον, ὀνομασθὲν βεβαίως οὐχὶ ἄνευ λόγου Βελοστασί, διότι ἡ βελοστασία μία τῶν ἀρχαιοτέρων πολεμικῶν μηχανῶν τῶν Ἑλλήνων δὲν ἦτο ἐν χρήσει κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους (1). ἐπομένως εἰκάζω ὅτι ἀρχαιότατα ἀπεδόθη ἡ ὀνομασία αὕτη εἰς τὴν κατωτέρα ἀκρὰν τῆς νήσου ὑπὸ τῶν Συρίων ἐνεκα λόγου τινος σχέσιν ἔχοντος πρὸς τὴν βελοστασίαν ἢ καὶ ἐνεκα μηχανῆς τοιαύτης στηθείσης ἐκεῖ πρὸς ἀπόκρουσιν τῶν πειρατικῶν ἐπιδρομῶν αἵτινες ἦσαν οὐχὶ ὀλίγαι. Ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλας εἰκασίας δύνатаι νὰ δώσῃ ἀφορμὴν ἡ ὀνομασία τῆς ἀκρας ταύτης.

ἀρχαίοις ἀκραν ἢ ἀκρόπολιν ἦτοι ὄχυρωμένον ὑψηλὸν μέρος πόλεως ἢ λιμένος, ἀντικατέστησε παρὰ τοῖς νεωτέροις Ἑλλήσιν ὁ πύργος καὶ ἡ βάρη στενωτότερον, καὶ τὸ Κάστρον εὐρύτερον, λέξις εἰσχωρήσασα εἰς τὴν Ἑλλάδα, οὐχὶ ὅπως τινες πιστεύουσι διὰ τῶν Φράγκων, Βενετῶν καὶ Γενουαίων, ἀλλὰ διὰ τῆς Βυζαντινῆς ὀνοματολογίας ἥτις ἦτο καθαρῶς Ῥωμαϊκή. Καὶ τὸ Κάστρον παρατηροῦμεν ὅτι εἶναι λέξις κοινὴ καὶ λεγομένη περὶ τῆς πόλεως, ὄχυρωμένης ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ κατ' ἀντίθεσιν τῆς ὑπαίθρου γῆς καὶ τῶν χωρίων. Τὸ ὄνομα Πόλις παρὰ τοῖς νεωτέροις Ἑλλήσιν ἐξέλειπε διαμεῖναν μόνον εἰς τὴν πρωτεύουσιν πόλιν ἥτοι τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ἀντὶ τῆς πόλεως ἡ τοῦ ἄστεως παρέμεινε τὸ ὄνομα Κάστρον ἢ Χώρα, ὅπερ εἶναι ὅλως παράσημον, ἀλλ' εἰκάζομεν ὅτι ἀπεδόθη κατ' ἀντιδικστολήν πρὸς τὰ χωρία ἅτινα ὑποκοριστικῶς ὀνομάζοντες ἠναγκάσθησαν νὰ ἀποδώσωσιν εἰς τὴν πόλιν, οἷον ὡς μικτέρα τῶν χωρίων, ὄνομα τῆς αὐτῆς ῥίζης ἀλλὰ μὴ ὑποκοριστικὸν καὶ τρόπον τινα μεγεθυντικόν. Τοιαύτην ἐννοίαν ἔχει ἡ Χώρα, μέγα χωρίον παρὰ τῷ λαῷ.»

(1) «Τὸ ὄνομα εἶνε περίεργον καὶ ἀναμφιβόλως ἀρχαιότατον, ἡ τῶν ἀρχαίων βελοστασία τόπος ἐν ᾧ ἐστήνετο ἡ βελοστασίς, μηχανὴ δὲ ἥς ἔρριπτον τὰ βέλη. Πιθανότατον ἐκλήθη τὸ μέρος ἀπὸ μηχανῆς ἐκεῖ στηθείσης ἡ διαρκῶς ἱσταμένης ἡ ἀπὸ οἰκοδομήματός τινος φυσικοῦ ἢ τεχνητοῦ πρὸς τὴν μηχανὴν, ἐκεῖ ποτε ἀποκειμένου ἢ κατὰ συμβεβηκὸς ἀν ποτε ἐστάθη ἐκεῖ βέλος» (Ἀνατ. Ἐπιθ. 33 ὑπὸ Α. Χ).

Ἐκτὸς τῶν πειρατικῶν ἐπιδρομῶν, ναυμαχίαι οὐχὶ ὀλίγαι συνέ-
βησαν εἰς τὰς θαλάσσας ταύτας καὶ λίαν ἐνδεχόμενον εἶνε ὅτι
οἱ Ἀθηναῖοι, εἴτε οἱ **Νάξιοι**, οἵτινες τότε ἦσαν ἰσχυρότατοι με-
τεχειρίσθησαν τὴν ἄκραν ταύτην πρὸς ἀπόκρουσιν τῶν διερχο-
μένων ἢ ἐπερχομένων πλοίων· διότι διὰ τοῦ ἀκρωτηρίου τούτου
ἠδύνατο νὰ κατοπτεύσωσι τὰς κινήσεις τῶν πλοίων. Ἡ οὕτως
ἢ ἄλλως ἡ ὀνομασία εἶνε ἀξία σημειώσεως.

Β ἄ ρ η. Ἀξιοσημείωτος ἐπίσης εἶνε καὶ ἡ λέξις αὕτη· δὲν
ἀπαντᾷται μόνον ἐν Σύρῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν Ἀττικῇ καὶ Τήνῳ καὶ
Κεφαλληνίᾳ, καὶ Μικρᾷ Ἀσίᾳ, ἀντικρὺ τῶν Μυρμηκονησιῶν
καὶ παρὰ τῇ Ἰταλίᾳ. Ἐὰν διὰ τῆς Βάρης πρέπει νὰ ἐννοήσωμεν
τὴν β ἄ ρ ι δ α (Βᾶρις—ιδος) ἀναμφιβόλως πρέπει νὰ συμπε-
ράνωμεν, ὅτι ἐσήμαινεν ἡ μέ γ α ρ ο ν ἡ ο ἶ κ ο ν ἡ τόπον
ὁ χ υ ρ ό ν. Λέγω ὀλίγα ἐνταῦθα περὶ τῆς θέσεως ταύτης
γυμνῆς ἐρειπίων, ἐπιφυλασσόμενος ἀλλαχοῦ νὰ συμπληρώσω
τὰ κατ' αὐτὴν, ἐν τῇ περιγραφῇ τῶν σημερινῶν ἑξοχῶν καὶ
μικροχωρίων τῆς νήσου.

Δ ι α κ ό π τ η ς. Πᾶσαι σχεδὸν αἱ παρὰ τὸν Φοῖνικα ὀνο-
ματοθεσίαι τεκμηριοῦσι τὴν ἐκεῖ ὑπαρξίν ὁδῶν καὶ θέσεων σχε-
τιζομένων μετὰ τῆς πόλεως τῆς ἐν Ποσειδείοις καὶ Φοίνικι
κειμένης· οὕτως μικρά τις χερσόνησος παρὰ τὸν Φοῖνικα ἐνου-
μένη διὰ μικροῦ πορθμοῦ μετὰ τινος λόφου Ἀ γ χ α θ ω π α ῖ ς
ὀνομάζεται· καὶ νῦν ἐτι Δ ι α κ ό φ τ η ς, οἶονεὶ διακόπτουσα τὴν
θάλασσαν. Ἀνὰ μικρὰς δὲ ἀποστάσεις ἀπαντᾷ τις ἐκεῖ ἀρχαίαν
τινα ὀνομασίαν, οἷον Γ α λ ι σ σ ᾶ ς, (ἐκ τοῦ ἁλίσσας πιθανόν)
ἐκ τοῦ ἄ λ ι ς, μικρὸν χωρίον, οὗ οἱ παλαιότεροι κάτοικοι διετή-
ρησαν παράδοσιν ἀξίαν σημειώσεως, περὶ ἧς ἀλλαχοῦ γενήσεται
λόγος.

Π α ρ α κ ο π ή. Καὶ ἡ θέσις αὕτη ἐνδεικνύει ὅτι ὑπῆρχον
διάφοροι ὁδοὶ δι' ὧν συνεκοινωνοῦν αἱ δύο ἀρχαῖαι πόλεις τῆς
νήσου. Ἡ ἀξιοσημείωτος αὕτη θέσις συμφωνεῖ ἐντελῶς μὲ τὸ
πρᾶγμα διότι ἐν τῇ Π α ρ α κ ο π ή παρακόπτει οὕτως εἰπεῖν ὁ

πρὸς τὰ Ποσειδεῖα βαίνων ἡ διότι εἶναι παρὰ τὴν κοπήν, δη-
λαδὴ τὸ μέσον τῆς ὁδοῦ.» Ἀξιοσημείωτος δὲ ἡ πρὸ τῆς Πα-
ρακοπῆς ὀνομασία Προκόπης.

Ἐπ' ἴσης πολλὰ ἄλλαι ὀνοματοθεσίαι, περὶ ὧν ἐρρέθησαν
τινα ἐν τῇ προταχθείσῃ τοπογραφίᾳ τῆς νήσου ἐνδείκνυουσιν
ὅτι πολλὰ ὑπῆρχον μικρὰ χωρία καὶ ὁδοὶ δι' ὧν ἐτελεῖτο ἡ
συγκοινωνία τῆς νήσου, ἥτις κατὰ τοὺς παλαιοτάτους χρό-
νους, ἕνα ἔχουσα βασιλέα διοικοῦντα ἀμφοτέρας, ἐπόμενον ἦτο
νὰ διατηρῇ τὴν συγκοινωνίαν, οἷα ἐνδείκνυται ἐκ τῶν ἐτι δια-
τηρουμένων ὀνομασιῶν.

Περὶ τῶν λοιπῶν θέσεων ἐν τοῖς κατόπιν γενήσεται λόγος,
διότι αἱ ὀνομασίαι αὐτῶν εἶνε μεταγενεστέρας ἐποχῆς καὶ χρη-
σιμεύουσι μᾶλλον πρὸς ἐξακριβωσιν τῆς ἱστορίας τῆς νήσου
κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΒ'.

*Ἡ Σύρος κατὰ τὴν Μακεδονικὴν ἐποχὴν καὶ μέχρι
τῶν Μιθριδατικῶν πολέμων.*

Ἐπανέρχομαι χρονολογικῶς εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς νήσου, ἣν
εἶχομεν ἰδεῖ γενομένην σύμμαχον τῶν Ἀθηναίων, κατόπιν δὲ
φόρου ὑποτελεῇ. Οὐδὲν μαρτύριον ἔγγραφον, οὐδεμίαν ἐπιγραφὴν
δίνεται νὰ μᾶς φωτίσῃ περὶ τῆς ἱστορίας τῆς νήσου κατὰ τὴν
ἐποχὴν ταύτην μέχρι τῶν παραμονῶν τῆς ῥωμαϊκῆς κα-
τακτήσεως.

Δύναται τις μόνον νὰ εἰκάσῃ ὅτι ἡ Σύρος δὲν μετέσχεν αὐ-
τοπροσώπως τοῦ πελοποννησιακοῦ πολέμου, ἀλλὰ διὰ τοῦ τα-
λάντου ὅπερ ἐτησίως ἐπλήρωνεν συνετέλει τὸ ἐπ' αὐτῇ εἰς τὰς
ἀνάγκας τοῦ πολυχρονίου ἐκείνου πολέμου, ὅστις ἐξαντλήσας
τὰς δυνάμεις οὐ μόνον τῶν Ἀθηναίων ἀλλὰ πάντων τῶν Ἑλ-

λήνων κατέστησεν εὐχερεστέραν τὴν θέσιν τοῦ Φιλίππου, βασιλέως τῆς Μακεδονίας, καταπνίξαντος τὴν αὐτονομίαν τῆς Ἑλλάδος ἐν τῷ πεδίῳ τῆς Χαιρωνείας.

Ἐὰν θελήσω νὰ ἐξάξω ἱστορικά συμπεράσματα περὶ τῆς Σύρου κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, θέλω μακρυνθῆ τοσοῦτον, ὥστε νὰ συμπτύξω ὁλόκληρον τὴν ἱστορίαν τῶν Ἑλληνίδων πόλεων, ὅπερ μὲ ὅλην τὴν συντομίαν θέλει περιλάβει οὐχὶ ὀλίγας σελίδας. Ἐκ τῶν ἐγνωσμένων ὁμως περὶ Σύρου δύναται τις ὀλίγας τοῦλάχιστον εἰκασίας νὰ σχηματίσῃ.

Εἶνε γνωστὸν ὅτι ἡ Σύρος οὐ μόνον σύμμαχος καὶ φόρου ὑποτελὴς ἦτο τῶν Ἀθηναίων, ἀλλὰ καὶ σφιγκτῶς, οὕτως εἰπεῖν, προσεκολληθῆ εἰς τὴν ἡγεμονεύουσαν ἐκείνην πόλιν, ἀπεκδεχομένη καὶ αὐτοὺς τοὺς λεπτομερεστέρους θεσμοὺς καὶ τοὺς τύπους τῆς πολιτείας των. Πάντες γνωρίζουσι τὰ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου καὶ τὴν ἀτυχὴ εἰς Σικελίαν ἐκστρατείαν. Ἐν ἔτει 413 Π. Χ. ἡ μεγάλη συμμαχία τῶν Ἀθηναίων εἶχε διασπασθῇ· ἡ Εὐβοία, ἡ Χίος, αἱ Ἐρυθραὶ καὶ πολλαὶ ἄλλαι συμμαχίδες νῆσοι τῶν Ἀθηναίων εἶχον ἀποστατήσῃ κατὰ τῶν Ἀθηναίων ἐπ' ἐλπίδι ὅτι ὁ πελοποννησιακὸς στόλος ἐμελλεν ἐμφανιζόμενος εἰς τὰς Κυκλάδας νὰ ἐξασθενήσῃ τὸ ἐν αὐταῖς κράτος τῶν Ἀθηναίων, ὅπερ μετὰ τινος ἐνιαυτοῦς ἐγένετο ἄλωθεις τῶν Ἀθηνῶν. Καίτοι πολλὰ παθοῦσα ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν ἀνέκτησε καὶ πάλιν τὴν ναυτικὴν τῆς ἡγεμονίαν. Ἡ Νάξος, ἡ Τήνος, ἡ Ἄνδρος, ἡ Σέριφος ἡ Σίφνος καὶ τινες ἄλλαι νῆσοι, ἐν αἷς πιθανὸν καὶ ἡ Σύρος, εἶχον λάβει μέρος εἰς τὴν νέαν ναυτικὴν ἀμφικτυονίαν, ἣν ἐσχμάτισαν οἱ Ἀθηναῖοι ἐν ἔτει 379 Π. Χ. Περὶ τὴν ἐποχὴν ταύτην τινὲς νῆσοι ὑπέκυψαν τῇ Σπάρτῃ. Ἡ Σύρος δὲν ἀναφέρεται οὔτε ὡς ὑποκύψασα ταῖς Ἀθήναις οὔτε τῇ Σπάρτῃ. Ἀλλ' ἐν τῇ σιωπῇ τῆς ἱστορίας δύναται τις νὰ εἰκάσῃ ἐλλόγως, ὅτι ἡ ἰωνικὴ αὕτη νῆσος ἡ τοσοῦτον χρόνον διατελέσασα σύμμαχος καὶ φόρου ὑποτελὴς τοῖς Ἀθηναίοις εὐκολώτερον καὶ ἀσφα-

λέστερον ἡδύνατο νὰ συνταχθῇ τοῖς Ἀθηναίοις μᾶλλον ἢ τοῖς Σπαρτιάταις ἔχουσα μάλιστα ἰσχυροὺς γείτονας τοὺς Ναξίους καὶ τοὺς νησιώτας οἵτινες μετέσχον αὐτοπροσώπως τῆς νέας ταύτης ναυτικῆς ἀμφοικτυονίας. Ἀλλως τε τὴν Σύρον ἐβόηθει καὶ ἡ γεωγραφικὴ αὐτῆς θέσις κειμένης ἐν τῷ μέσῳ σχεδὸν τῆς ἀπ' Ἀθηνῶν εἰς Δῆλον, Νάξον καὶ τὰς μᾶλλον μεμακρυσμένας Κυκλάδας ὁδοῦ. Ἐπειδὴ δὲ καὶ οἱ Νάξιοι ἦσαν ἰσχυροὶ καὶ ἡ Δῆλος διετέλει ἤδη θρησκευτικὸν κέντρον τῶν συμμάχων, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι συγχῶς διήρχοντο τὰς θαλάσσας ταύτας, ὑπέπιπτεν ὑπὸ τὴν ἀένναον σχεδὸν ἐποπτεῖαν τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν συμμάχων νησιωτῶν.

Ἡ νέα αὕτη ναυτικὴ τῶν Ἀθηναίων ἀμφοικτυονία ἐπεξετέλετο θαυμηρδὸν τῇ βοηθείᾳ τῶν νησιωτῶν. «Οἱ Ἀθηναῖοι, γράφει ὁ σύγχρονος ἱστοριογράφος τῶν Ἑλλήνων, ἤρχισαν τότε διὰ τῶν στρατηγῶν αὐτῶν Χαθρίου, Τιμοθέου τοῦ Κόνωνος καὶ Καλλιστράτου νὰ ἐπεκτείνωσι τὴν νέαν ναυτικὴν συμμαχίαν, ἣν πρό τινων ἐτῶν ἐπεχείρησαν νὰ συγχροτήσωσιν. Ὁ ἀπὸ τῶν Περσῶν φόβος τῶν περὶ τὴν Ἀσίαν Ἑλλήνων, τὸ κατὰ τῆς Σπάρτης μῖσος τῶν πλησιεστέρων εἰς τὴν ἐνταῦθα Ἑλλάδα νήσων, ἡ ἐπιτηδειότης τοῦ Τιμοθέου καὶ τοῦ Καλλιστράτου, ἡ σύνεσις μὲ τὴν ὁποίαν ἐκανονίσθη μὲν ἡ ἰσοψηφία ὄλων τῶν πόλεων ἐν τῷ κοινῷ συνεδρίῳ ἀπηγορεύθησαν δὲ πᾶσαι αἱ κληρουχίαι τῶν Ἀθηναίων ἐκτὸς τῆς Ἀττικῆς, ὅλα ταῦτα συνετέλεσαν ὥστε ἡ νέα αὕτη συμμαχία νὰ λάβῃ ἐπὶ πῖνα χρόνον ἱκανὴν ὑπόστασιν καὶ ἀνάπτυξιν» (1).

Τὰ περὶ τῆς συμμαχίας ταύτης παρατίθημι ἐνταῦθα ὡς σχετιζόμενα μὲ τὴν ἱστορίαν τῆς νήσου, ἥτις μέχρι τῆς εἰς τοὺς Ῥωμαίους ὑποταγῆς φαίνεται παρακολουθοῦσα τὴν τύχην τῆς μητροπόλεως τῶν συμμαχίδων νήσων, ὡς τοῦτο προκύπτει ἐξ ὧσων ἐνδείξεων εἶδομεν.

(1) Ἱστορ. Ἑλλ. Ἔθνους Τόμ. Α'. σελ. 792.

Ἄλλὰ διαφεύγει τὰ ὅρια τῆς παρούσης συγγραφῆς ἡ ἐξι-
στόρησις τῶν κατὰ τὴν συμμαχίαν ταύτην καὶ ὁ τρόπος μετ' οὗ
ἡ μὲν συμμαχία παρέλκει, ὁ δὲ πολυμήχανος βασιλεὺς τῆς
Μακεδονίας ἐξέτεινε τοὺς πλοκάμους αὐτοῦ περὶ πᾶσαν τὴν
Ἑλλάδα περισφίγγων καὶ ἀπομυζῶν τὴν ἐλευθερίαν τῶν Ἑλ-
ληνίδων πόλεων καὶ ἐπὶ τέλους ἐνταφιάζων τὴν ἐλευθερίαν
τῆς ἐν τῷ πολυδακρύτῳ διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς ἀνεξαρτησίας πε-
δίῳ τῆς Χαιρωνείας (ἐν ἔτει 338 Π. Χ. 3 Αὐγούστου).

Ἡ Σύρος ἐπόμενον ἦν ὅτι ἐμελλε νὰ παρακολουθήσῃ τὴν
τύχην τῶν Ἀθηνῶν, ὑποτασσομένη καὶ αὕτῃ τῷ Μακεδόνι
βασίλει (1). Εἰς μάτην αἱ Ἀθηναὶ ἀντεγωνίσθησαν διὰ πασῶν
τῶν δυνάμεων κατὰ τῶν μακεδονικῶν σχεδίων· οἱ ἄριστοι
φιλιππικοὶ τοῦ Δημοσθένους ἐξήναψαν τὴν φιλελευθερίαν πάν-
των τῶν Ἑλλήνων. Ἀλλὰ μὲ ὅλην τὴν ἡτταν τῶν Ἑλλήνων
ἡ μακεδονικὴ κατάκτησις ἀπεδείχθη ἐκ τῶν ὑστέρων ὠφέλιμος
τῇ Ἑλλάδι, διότι ὁ Φίλιππος οὐ μόνον ἀφῆκε αὐτονομουμένας
τὰς ὑποταχθείσας πόλεις, ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ ἐν Κορίνθῳ πανελ-
ληνίου συνεδρίου συνετέλεσεν εἰς τὸν καταρτισμὸν τῆς τετάρτης
πολιτικῆς ἐνότητος τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους.

Ἐξ ὧν γνωρίζομεν ἐκ τῆς ἱστορίας τῶν χρόνων ἐκείνων
ἡ μακεδονικὴ ὑποταγὴ δὲν ἐπιρρέασε τὴν ἐπιτόπιον πολιτικὴν
κατάστασιν τῶν πλειοτέρων ἑλληνίδων πόλεων· μάλιστα περὶ
τῆς Σύρου δύναται τις νὰ εἰκάσῃ ὅτι ἐν τῇ ἐποχῇ ἐκείνῃ ὀλί-
γον ἢ δύνάτο νὰ προσελκύσῃ τὴν προσοχὴν τοῦ μεγαλειπό-
λου ἐκείνου βασιλέως τῆς Μακεδονίας, κ' ἔτι πλέον τοῦ Ἀλε-
ξάνδρου, ὅστις καὶ καιρὸν δὲν εἶχε νὰ σκεφθῇ περὶ τῶν μικρῶν
σχετικῶς πόλεων τῆς Ἑλλάδος καὶ συμφέρον εἶχε ν' ἀφήσῃ
αὐτὰς αὐτονόμους. Μάλιστα εἶνε γνωστὸν καὶ ἐκ τῶν πρὸς
τούς Ἑλληνας ἐπιστολῶν τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου ὅτι κατὰ

(1) Ἰδε Le Bas Itineraire ch. II, σελ. 24.— La Croix des de
la Grèce p. 445.

διαταγὴν αὐτοῦ οἱ μακεδονικοὶ στρατοὶ ἀφῆκαν αὐτονόμους τὰς Ἑλληνίδας πόλεις. Τεχμαίρεται δ' ἑλλόγως ὅτι καὶ ἡ Σύρος κατὰ τὴν διάρχειαν τῆς βασιλείας τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν διαδόχων του διετήρησε ὅπωςδῆποτε ἐπιτόπιον τινα ἐλευθερίαν (1).

· (1) Ὁ Πολυσπέρχων ἐν ἔτει 319 π. Χ. ἐξέδωκεν, ὡς ἀρχιστράτηγος αὐτοκράτωρ τῆς Μακεδονίας καὶ ἐπιμελητῆς τῶν υἱῶν τοῦ βασιλέως τὴν ἐξῆς ἐπιστολὴν πρὸς ἀπάσας τὰς Ἑλληνίδας πόλεις, δι' ἧς ὑπόσχεται ν' ἀφήσῃ αὐτὰς αὐτονόμους ὡς καὶ πρότερον.

α' Ἐπειδὴ συμβέβηκε τοῖς προγόνοις ἡμῶν πολλὰ τοὺς Ἑλλήνας εὐεργετηκῆναι, βουλόμεθα διαφυλάττειν τὴν ἐκείνων προαίρεσιν, καὶ πᾶσι φανεράν ποιῆσαι τὴν ἡμετέραν εὖνοιαν, ἣν ἔχοντες διατελοῦμεν πρὸς τοὺς Ἑλλήνας. Πρότερον μὲν οὖν Ἀλεξάνδρου μεταλλάξαντος ἐξ ἀνθρώπων, καὶ τῆς βασιλείας εἰς ἡμᾶς καθηκούσης, ἡγούμενοι δεῖν ἐπαναγεῖν πάντας ἐπὶ τὴν εἰρήνην, καὶ τὰς πολιτείας, ἃς Φίλιππος ὁ ἡμέτερος πατὴρ κατέστησεν, ἐπεστείλαμεν εἰς ἀπάσας τὰς πόλεις περὶ τούτων. Ἢκεῖ δὲ συνέβη, μακρὰν ἀπόντων ἡμῶν, τῶν Ἑλλήνων τινὰς μὴ ὀρθῶς γινώσκοντας, πόλεμον ἐξενεγκεῖν πρὸς Μακεδόνας, καὶ κρατηθῆναι ὑπὸ τῶν ἡμετέρων στρατηγῶν, καὶ πολλὰ καὶ δυσχερῆ ταῖς πόλεσι συμβῆναι, τούτων μὲν οὖν τοὺς στρατηγοὺς αἰτίους ὑπολάβετε γεγενῆσθαι· ἡμεῖς δὲ τιμῶντες τὴν ἐξ ἀρχῆς προαίρεσιν, κατασκευάζομεν ὑμῖν εἰρήνην. Πολιτείας δὲ τὰς ἐπὶ Φιλίππου καὶ Ἀλεξάνδρου καὶ τ' ἄλλα πράττειν κατὰ τὰ διαγράμματα τὰ πρότερον ὑπ' ἐκείνων γραφέντα, καὶ τοὺς μεταστάντας ἢ φυγόντας ὑπὸ τῶν ἡμετέρων στρατηγῶν ἐκ τῶν πόλεων, ἀφ' ὧν χρόνων Ἀλέξανδρος εἰς τὴν Ἀσίαν διέβη, κατάγομεν, καὶ τοὺς ὑφ' ἡμῶν κατελθόντας, πάντα τὰ ἑαυτῶν ἔχοντας, καὶ ἀστασιάστους καὶ ἀμνησικακωμένους ἐν ταῖς ἑαυτῶν πατρίσι πολιτεύεσθαι, καὶ εἴ τι κατὰ τούτων ἐψήφιστο, ἄκυρον ἔστω, πλὴν εἴ τινες ἐφ' αἵματι ἢ ἀσεβείᾳ κατὰ νόμον πεφεύγασιν· Μὴ κατιέναι δὲ μηδὲ Μεγαλοπολιτῶν τοὺς μετὰ Πολυαινέτου ἐπὶ προδοσίᾳ φεύγοντας μηδ' Ἀμφισσεῖς, μηδὲ Τρικκαίους, μηδὲ Φαρκαδονίους, μηδὲ Ἡρακλεώτας· τοὺς δ' ἄλλους καταδεχέσθωσαν πρὸ τῆς τρικακῆδος τοῦ Ξανθικοῦ μηνός. Εἰ δὲ τινα τῶν πολιτευμάτων Φίλιπ-

Εἶνε δύσκολον νὰ ἐξακριβωθῇ τίνες καὶ πόσαι ὠρισμένως ἑλληνίδες πόλεις ἔλαβον μέρος εἰς τὴν ἐν Κορίνθῳ Σύνοδον ἥτις ἀνεκέρυξε ἡγεμόνα τῆς Ἑλλάδος τὸν Ἀλέξανδρον· ἐπομένως ἀγνοεῖται ἂν πᾶσαι αἱ Κυκλάδες ἐπεμψαν ἀντιπροσώπους· εἰκάζεται ὅμως ὅτι δὲν ἀπέλειπον καὶ αὗται, διότι ἐν τῷ Πανελληνίῳ ἐκείνῳ συνεδρίῳ, καὶ μὴ θέλουσαι, ἐπεμψαν πολλοὶ ἀντιπροσώπους ὅπως ἐξευμενίσωσι τὸν μέγαν βασιλέα (1).

πος ἡ Ἀλέξανδος ἀπέδειξαν ἑαυτοὺς ὑπεναντία, παραγινέσθωσαν πρὸς ἡμᾶς, ἵνα, διορθωσάμενοι τὰ συμφέροντα καὶ ἡμῖν καὶ ταῖς πόλεσι πράττωσιν. Ἀθηναίοις δ' εἶναι τὰ μὲν ἄλλα καθάπερ ἐπὶ Φιλίππου καὶ Ἀλεξάνδρου. Ὀρωπὸν δὲ Ὀρωπίοις ἔχειν, καθάπερ νῦν. Σάμον δὲ δίδομεν Ἀθηναίοις ἐπειδὴ καὶ Φίλιππος ἔδωκεν ὁ πατήρ. Ποιήσασθαι δὲ δόγμα πάντας τοὺς Ἑλληνας, μηδένα μῆτε στρατεύειν μῆτε πράττειν ὑπεναντία ὑμῖν· εἰ δὲ μὴ φεύγειν αὐτὸν καὶ γενεὰν καὶ τῶν ὄντων στερεῖσθαι. Προστετάχαμεν δὲ περὶ τούτων καὶ τῶν λοιπῶν Πολυσπέρχοντι πραγματεύεσθαι. Ὑμεῖς οὖν, καθάπερ ὑμῖν καὶ πρότερον ἐγράψαμεν ἀκούετε τούτου· τοῖς γὰρ μὴ ποιοῦσι τι τῶν γεγραμμένων οὐκ ἐπιτρέψαμεν».

(1) Ἡ πρᾶξις ἐκείνη τῆς ἐν Κορίνθῳ συνόδου εἶχε πιθανώτατα ἀπαρραλλάκτως ὅπως ἡ πρᾶξις δι' ἧς προηγουμένως ἀπενεμήθη ἡ ἡγεμονία τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸν Φίλιππον. Κατὰ δυστυχίαν οὔτε τῆς μιᾶς οὔτε τῆς ἄλλης περισώθη εἰς ἡμᾶς ὀλόκληρον τὸ κείμενον. Ἀλλ' ὅμως ἐκ τινων περικοπῶν τῶν λόγων τῶν ἐν Ἀθήναις ῥητόρων δυνάμεθα νὰ λάβωμεν γενικὴν τινα περὶ τοῦ ἐγγράφου τούτου ἐννοίαν. Καὶ πρῶτον τοῦτο ἐκαλεῖτο »συνθήκη» ἢ «πρὸς Ἀλέξανδρον συνθήκαι,» καὶ εὐθὺς ἐν ἀρχῇ διελάμβανεν, ὅτι κοινὴ συνομολογεῖται ἐν Ἑλλάδι εἰρήνη καὶ ὅτι ἅπαντες οἱ Ἑλληνες εἶναι ἐλεύθεροι καὶ αὐτόνομοι. Ἐπὶ τούτῳ δὲ ἡ συνθήκη ὥριζεν ὅτι, εἴ τις ἐπιχειρήσῃ νὰ καταλύσῃ τὰς ἐπικρατούσας πολιτείας, θέλει λογισθῇ ὑπὸ πάντων τῶν τῆς εἰρήνης μετασχόντων. Ἰδίως ἐκονοιζέτο ὅτι οὐδεὶς θέλει ἐνδρουθῇ δεσπότης καὶ οὐδεὶς καθαιρεθεὶς δεσπότης θέλει αὐθις ἀνορθωθῇ. Ἐκαστὴ πόλις ὑπεχρεοῦτο νὰ μὴ ἐπιχειρῇ ἀθέμιτόν τινα βιαιοπραγίαν.

Τῆς ἐκτοπίου ἐλευθερίας ἧς ἀπῆλαιον οἱ νησιῶται ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου ἤρχισαν ἤδη κατὰ μικρὸν στερούμενοι ἐπὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ, μὲ ὅλας τὰς ὑποσχέσεις των. «Ἐπὶ δέκα καὶ ἐπέκεινα ἔτη, γράφει ὁ προμνημονευθεὶς ἱστορικός, ὁ Πολυσπέρχων, ὁ Ἀντίγονος, ὁ Πτολεμαῖος, ὁ Λυσίμαχος, ὁ Κάσσανδρος, ὑπέσχοντο ἀλληλοδιαδόχως νὰ καταστήσωσιν τοὺς Ἕλληνας αὐτονόμους, ἐλευθέρους, ἀφραυρήτους· καὶ ὅμως οἱ Ἕλληνες δὲν ἔπαυσαν φρουρούμενοι, φορολογούμενοι, δεσποζόμενοι ὑπὸ τῶν Μακεδόνων δυναστῶν. Εἴμποροῦμεν μάλιστα νὰ εἰπώμεν ὅτι αἱ τῆς κυρίως Ἑλλάδος πόλεις οὐδέποτε ἔπαθον τοσοῦτα δεινὰ, ὅσα κατὰ τοὺς χρόνους τούτους, καθ' οὓς τῆλικούτος περὶ τῆς ἐλευθερίας

οἶον πολιτικούς θανάτους, δημεύσεις, ἀναδασμούς γαιῶν, ἀπικοπὰς χρεῶν καὶ τὰ τοιαῦτα. Ἐκάστη πόλις ἐπετρέπετο ὁ ἐλεύθερος κατὰ θάλασσαν πλοῦς, εἰς πάντας δὲ ἀπηγορεύετο νὰ μὴ ἐπάγῃσι κώλυμά τι κατὰ τοῦτο ἢ νὰ ἀπάγῃσι πλοῖα ἄλλων πόλεων, ἢ νὰ πέμπωσιν εἰς τοὺς λιμένας αὐτῶν πολέμικα πλοῖα, ἢ νὰ κατασκευάζωσιν εἰς τοὺς λιμένας τούτους τοιαῦτα πλοῖα, ἢ καὶ νὰ ναυτολογῶσιν ἐν αὐταῖς, πᾶσαι αἱ κοινωνήσασαι τῆς συνθήκης πόλεις ὥμοσαν ὅτι θέλουσι τηρήσει αὐτὴν ἀκριβῶς, καὶ ὅτι θέλουσιν ἀναγράψαι αὐτὴν ἐπὶ στήλης· τελευταῖον ἐπετρέπ' ἡ εἰς τὴν συμμαχίαν παραδοχὴ πάσης νέας πόλεως ἥτις ἤθελε ζητήσῃ τοῦτο ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς ὅροις. Ἡ ἐκτέλεσις τῶν ἀποφασισθέντων ἀνετέθη εἰς διαρκὴ στρατιωτικὴν δύναμιν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ἀλεξάνδρου διατελοῦσαν, ὅστις ἀνεκνήρυχθη ἐνταῦθα στρατηγὸς αὐτοκράτωρ τῆς Ἑλλάδος· εἰς τὸν κατὰ τῆς Ἡερσίας πόλεμον· ἐκάστη δὲ τῶν συμμαχίδων πόλεων ὤφειλε νὰ συντελῇ εἰς τὸν πόλεμον τοῦτον ἅμα ὑπὸ τοῦ βασιλέως προσκληθεῖσα».

«Τοιαῦται ὑπῆρξαν, καθόσον δυνάμεθα νὰ κρίνωμεν, αἱ περιώνυμοι ἐκεῖναι συνθήκαι, τὰς ὁποίας πολλάκις βραδύτερον ἐπεκαλέσατο ὁ Ἀλέξανδρος, ὀνομάζων αὐτάς «τὰ κοινῇ δόξαντα τοῖς Ἕλλησι», «τὰ δόγματα τὰ τῶν Ἑλλήνων». Καὶ ἀνάγκη νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ὁ τῶν τύπος τῶν συνθηκῶν τούτων καὶ αἱ κατ' ἰδίαν διατάξεις αὐτῶν

αὐτῶν συνέβαινε θόρυβος· εἰς τὰς ἀρχαίας μεταξύ ὀλιγαρχικῶν καὶ δημοκρατικῶν διενέξεις προστετέθη πρὸ 30 ἐτῶν ἡ μεταξὺ μακεδονιστῶν καὶ ἀντιμακεδονιστῶν ἔρις καὶ ἤδη ἐκορυφώθησαν αἱ συμφοραὶ διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἀνταγωνιζομένων ἐλευθερωτῶν καὶ τῶν παρακολουθούντων αὐτοὺς τυχοδιωκτῶν καὶ μισθοφόρων. Αἱ κατὰ τὴν μικρὰν Ἀσίαν τὴν Θράκην, τὸ Αἰγαῖον Ἡέλαγος καὶ τὸν Εὐξεινον πόντον Ἕλληνίδες πόλεις ἦσαν πολὺ ὀλιγώτερον δυστυχεῖς· αἱ πλεῖσται ἐξ αὐτῶν εἶχον ἀποβάλλει πρὸ καιροῦ πᾶσαν ἀξίωσιν πολιτικῆς

ἦσαν ἐλευθερώτερα τῶν γνωστῶν ἡμῖν διατάξεων τῆς τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν Σπαρτιατῶν ἡγεμονίας. Ἡ μακεδονικὴ ἡγεμονία ἰδρῦθη δυνάμει συνθηκῶν τὰς ὁποίας ὤμοσαν οἱ ἀντιπρόσωποι ὄλων τῶν Ἑλληνίδων πόλεων, ἐνῷ αἱ προηγούμεναι ἡγεμονίαι εἶχον μὲν ἰδρυθῆ δυνάμει συνθηκῶν τὰς ὁποίας ὤμοσάν τινες τῶν πόλεων, ἔπειτα ὁμως ἐπεβλήθησαν ὑπὸ τῆς ἡγεμόνος πόλεως διὰ τῆς βίας εἰς τὰς ἐπιλοφίτους. Πλὴν τούτου ἡ μακεδονικὴ ἡγεμονία δὲν ἀπῆλθην ἀπὸ τὰς συμμαχίδας πόλεις τακτικὸν ἐτήσιον φόρον, ὅπως ἐπραξαν ἄλλοτε οἱ Σπαρτιάται καὶ οἱ Ἀθηναῖοι. Ἡ μακεδονικὴ ἡγεμονία κατηγορήθη μὲν ἐπὶ παραβάσει τῶν συντεθειμένων, κατηγορήθη ὅτι μετέβαλε τὰ πολιτεύματα πόλεων τινων, ὅτι ἐξώρισε πολίτας, ὅτι ἐνίδρυσεν δεσπότης καὶ τὰ τοιαῦτα. Ἀλλὰ καὶ αἱ ἡγεμονίαι τῆς Σπάρτης καὶ τῶν Ἀθηνῶν ἐξετραχλίσθησαν πολλάκις εἰς ὁμοίας βιαιοπραγίας. Καὶ ἔπειτα, πόθεν ἡξεύρομεν τὰς παραβάσεις τῆς μακεδονικῆς ἡγεμονίας; Τὰς ἡξεύρομεν ἀπὸ τοὺς μικρὸν μετέπειτα ἐκφωνηθέντας ὑπὸ Ἀθηναίων ῥητόρων λόγους ἐνώπιον τῆς ἐκκλησίας τοῦ δήμου. Παρεκτός ὁμως ὅτι οἱ λόγοι ἐκεῖνοι περιέχουν πιθανώτατα ὑπερβολὰς πολλὰς, αὐτὸ τοῦτο τὸ γεγονός· ὅτι ἐξεφωνοῦντο ἐνώπιον τῆς ἐκκλησίας τοῦ δήμου μαρτυρεῖ ἀποχρώντως, ὅτι ἡ μακεδονικὴ ἡγεμονία ἐσέβητο τὴν ἐλευθερίαν καὶ αὐτονομίαν τῶν πόλεων» Κ. Παππαργ. Ἱστορ. Ἑλλ. Ἔθνους Τομ. Β'. ἐνθ' ἀνωτέρω). Ταῦτα νομίζω ἀρκούντως εἰκονίζουσι τὴν κατάστασιν τῶν Ἑλλ. πόλεων καὶ τὴν ἐπιτόπιον τῶν πόλεων αὐτονομίαν ἐν οἷς καὶ τῆς Σύρου.

ἐνεργείας καὶ ἤρχοῦντο εἰς μόνον τὴν αὐτοτελεῖ ἀστυκὴν ὑπαρξιν, ὑπείκουσαι κατὰ τὰ ἄλλα ὀριστικῶς εἰς τὸν Ἀντίγονον ἢ Λυσίμαχον, μὴδ' ἐννοοῦσαι ἄλλως πως τὴν ὑπὸ τοῦτων ~~κρηττομένην~~ ἐλευθερίαν» (1).

Εἶνε δύσκολον, ἐν ἀπουσίᾳ εἰδικῶν περὶ Σύρου εἰδήσεων, νὰ εἰκάσωμεν τὴν κατάστασιν τῆς νήσου κατὰ ταύτην τὴν ἐποχὴν ἐὰν δὲν ἐνθυμηθῶμεν τὴν γενικὴν κατάστασιν τῶν Ἑλληνίδων πόλεων κατὰ τοὺς χρόνους τούτους. Τοσοῦτον προσηλῶθη ἡ προσοχὴ τοῦ τότε ἀνατολικοῦ κόσμου εἰς τὰς πολυχρονίους ἐρίδας τῶν διαδόχων τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ὥστε πόλεις πολὺ σπουδαιότεραι τῆς Σύρου εἶχον ἐντελῶς λησμονηθῇ. Ἡ λησμοσύνη αὕτη δὲν ἐβλάψε πολλὰς πόλεις, ἐν αἷς καὶ τὴν Σύρον. Διότι μὴ οὔσα πιθανῶς εἰς θέσιν νὰ ἐλκύσῃ τὴν φορολογικὴν χεῖρα τῶν κατακτητῶν τῆς Ἑλλάδος διήρχετο ἡμέρας εὐτυχεστέρας ἢ ὅσον αἱ ἐπιφάνεις τότε πόλεις· ἐλάχιστον δ' ἠσθάνθη τὴν πίεσιν τῶν κατακτητῶν. Δυνάμεθα μάλιστα νὰ συμπεράνωμεν ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε ἀνευρεθέντων νομισμάτων διαφόρων ἐποχῶν τῆς Σύρου, ὅτι δὲν εὐρέθη εἰς δύσκολον θέσιν νὰ ἀνακηρύξῃ καὶ αὕτη θεὸν τὸν Δημήτριον, ἢ τὸν Ἀντίγονον ἢ τὸν Πτολεμαῖον, ὡς ἔπραξε τοῦτο ἐπὶ Ῥωμαίων· διότι μεταξὺ τῶν τεσσαράκοντα περίπου νομισμάτων τῆς Σύρου, ἐν ᾧ βλέπομεν εἰκονιζομένους τοὺς πλείστους αὐτοκράτορας τῆς Ῥώμης, ἐν οὐδενὶ αὐτῶν παρίσταται τις ἡγεμὼν ἐκ τῶν διαδόχων τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ψηφίσματα καὶ ἀγῶνας καὶ ἀνδριάντας ἀνήγειρεν ἡ Σύρος εἰς Ῥωμαίους, ὧν τινα διεσώθησαν, οὐδὲν δὲ ἔχνος διετηρήθη τοιούτων καὶ πρὸς τοὺς προηγηθέντας τῶν Ῥωμαίων κατακτητὰς τῆς Ἑλλάδος, τεχμαίρεται βασίμως ὅτι ἡ Σύρος ἐν τῷ θορόβῳ τῶν τότε ἀενάων ταραχῶν καὶ ἐμφυλίων πολέμων λησμονηθεῖσα, ἀπῆλαυε τῆς ἐπιτοπίου αὐτῆς αὐτονομίας καὶ ἐλευθερίας.

(1) Παππαρηγ. Ἱστορ. Ἑλλ. Ἔθλους τομ. Β'. σελ. 255.

Περὶ τὸν δεύτερον πρὸ Χριστοῦ αἰῶνα ἡ ἐνότης τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους ἤρχισε νὰ διασπᾶται εἰς τοιοῦτον τρόπον ὥστε οὔτε ἡ Ἀχαικὴ ~~συμπολιτεία~~ οὔτε αἱ ἐνέργειαι τῶν στερεογλυφιδιῶν ἠδύναντο ν' ἀναχαιτήσωσι τὸν ῥωμαϊκὸν χεῖμαρρον ὅστις ὀρμητικῶς ἐπέπιπτε κατὰ τῆς Ἑλλάδος. Αὐτὸ τὸ ἐπίθετον τὸ ἀπονεμηθὲν τῷ Φιλοποίμενι, στρατηγῷ τῆς Ἀχαικῆς συμπολιτείας ~~ἔσχατος~~ τῶν Ἑλλήνων, ἐδήλου ὅτι ὁ Φιλοποίμην αὐδένᾳ εἶχε πλεον τῶν διανοημάτων καὶ τῶν ἀρετῶν συνεργόν». Ἡ ἐνάρετος καὶ ἑλληνικωτάτη ἐκείνη ὑπαρξίς ἀπομονωθείσα ἐν τῇ διαιρέσει καὶ διαλύσει τῶν Ἑλλήνων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης δικαιολογεῖ τὸ ἀπελπι ἐκείνο ἐπίθετον τοῦ ἐσχάτου τῶν Ἑλλήνων. Καὶ αὕτη ἡ ἐν ἔτει 197 π. Χ. συνόμολογηθεῖσα πρὸς τὸν βασιλεῖα τῆς Μακεδονίας εἰρήνη καὶ ἀναγνώρισις τῆς αὐτονομίας πασῶν τῶν Ἑλληνίδων πόλεων, ἦτο ἐπὶ χάρτου μόνου γεγραμμένη, ὡς ἐπ' ἴσης καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ Φλαμίνιου ἐν ἔτει 196 ἐν Κορίνθῳ ἀποδοθεῖσα τοῖς Ἑλλήσιν ἐλευθερία. Διότι τοὺς τέως ἡγεμόνας τῶν Ἑλλήνων Μακεδόνας ὑπέτασσον ἤδη οἱ Ῥωμαῖοι, οἵτινες ἔρχονται ὅπως πρωταγωνιστήσωσιν ἐπὶ μακρὸν ἐν τῷ δράματι τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας, κατέχοντες οὐ μικρὸν μέρος ἐν τῇ ἱστορίᾳ καὶ τῆς νήσου ταύτης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΓ'.

Ἡ Σύρος ἐπὶ τῶν Μιθριδατικῶν πολέμων.

Ἐπιθρομαὶ Κιλίκων κατὰ τὸν Α'. π. Χ. αἰῶνα.

Ἡ μέχρι τινος ἐπεκρατήσασα δοξασία ὅτι ἡ Ἑλλὰς ἀπὸ τοῦ 145 π. Χ. κατέστη ῥωμαϊκὴ ἐπαρχία ἐδείχθη ἀνυπόστατος συνεπείᾳ τῶν νεωτέρων καὶ ὀρθοτέρων ἱστορικῶν ἐρευνῶν.

Ὁ Ἰωάννης Ζωναρᾶς διίσχυρίζεται ὅτι καὶ μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Μομμίου καταστροφὴν τῆς Κορίνθου ἡ Ἑλλάς ἐμεινεν ἐτι αὐτόνομος (1). Βεβαίως ἡ ἐπισταμένη μελέτη τῆς ἱστορίας τῆς ἀ. πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος πείθει πάντα ὅτι ἡ Ἑλλάς ἐπαυσεν οὕσα αὐτόνομος καὶ ἐλευθέρα κατὰ τὴν κυρίαν τῶν λέξεων σημασίαν· κατὰ τύπον ὅμως μόλις κατὰ τὸ 30 Π. Χ. ἦτοι ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Αὐγούστου ὠνομάσθη Ῥωμαϊκὴ ἐπαρχία (2). Πρὶν λοιπὸν εἰσελθωμεν εἰς τὴν καθαρῶς Ῥωμαϊκὴν

(1) Παπαρρ. Ἰστ. Ἑλλ. Ἔθνους Τομ. Β'. σελ. 428.

(2) Γόλσμυθ Ἰστ. Ἑλλ. Τομ. Β'. σελ. 212 μετὰφρ. Δ. Ἀλεξάνδ.—

Παπαρρ. ἐνθ' ἀνωτέρω, Ἰδοὺ πῶς ἐκτίθησιν τὰ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ὁ σοφὸς ἱστορικὸς οὐ τὰς κρίσεις παρεντιθίμη ἐνταῦθα ὅπως ὑπομνήσω τῷ ἀναγνώστῃ τὰ κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦτον, ἵνα φωτεινότερον καταστήσω τὸ μέρος τοῦτο τῆς ἱστορίας. α' Ἡ Ἑλλάς λοιπὸν δὲν ἦτο τότε ἐτι ἐπαρχία Ῥωμαϊκὴ, ἀλλ' ἀπετέλει ὁμάδα πολιτειῶν αὐτονόμων καὶ ἐλευθέρων ἦτοι ἀπηλλαγμένων τακτικοῦ φόρου, αἵτινες ὅμως καλούμεναι σύμμαχοι, διετέλουν, δυνάμει ῥητῶν πολλάκις συνθηκῶν, ὑπὸ τὴν ἀνωτάτην ἐπιτήρησιν καὶ προστασίαν τῆς Ῥωμαϊκῆς βουλῆς. Αὕτη, εἴτε ἀμέσως, εἴτε διὰ τοῦ στρατηγοῦ τῆς γείτονος Μακεδονίας, ἐρρύθμιζε τὰς μεταξὺ τῶν πολιτειῶν τούτων συμβαινούσας διαφορὰς καὶ ἐπροστάτευε τὴν χώραν κατὰ πάσης ἐξωτερικῆς ἐπιδρομῆς, προπαρασκευάζουσα οὕτως αὐτὴν εἰς τὴν ὁλοσχερῇ ὑποδούλῳσιν. Τὸν βιχθμιαῖον τοῦτον τρόπον τῆς κατακτήσεως μετεχειρίζετο πολλάκις ἡ δορυκτῆτωρ ἐκείνη πόλις, ὡς παρετήρησε ἤδη ὁ Μοντέσκιος. Κατατροπώσασα, λέγει, λαόν τινα, κατ' ἀρχὰς περιωρίζετο εἰς τὸ νὰ τὸν ἐξασθενήσῃ καὶ ἐπιβάλλῃ αὐτῷ συνθήκας, αἵτινες ὑπέσκαπτον ἀνεπαισθήτως τὰς περιλειπομένας αὐτῷ δυνάμεις. Ἐὰν τυχὸν ἔπειτα οὗτος ἐξεγείρετο, ἐταπεινῶνεν αὐτὸν ἐτι μᾶλλον ὥστε ὁ λαὸς οὗτος ἀπέβαινεν ὑπήκοος χωρὶς νὰ ἴναι δυνατόν νὰ ὀρισθῇ πότε τοῦτο συνέβη. Ἡ παρατήρησις αὕτη τοῦ φιλοσόφου ἐκείνου ἱστορικοῦ εἶναι ὀρθοτάτη μάλιστα ὡς πρὸς τὴν ἐνταῦθα Ἑλλάδα. Ἡ Ῥώμη καθὼς εἶδομεν, ἤσκησεν ὡς πρὸς αὐτὴν κυριαρχικὰ δικαιώματα ἐτι πρὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κορίνθου, καὶ τοι

τῆς Ἑλλάδος ἐποχὴν καὶ ἰδωμεν ὅποια ἡ Σύρος κατὰ τὴν μακρὰν περίοδον τῆς ῥωμαϊκῆς κατακτήσεως, θέλομεν ἐνδιατρίψαι ἐπὶ ὀλίγον ἐπὶ τῶν κατὰ τὰς Κυκλάδας συμβάντων κατὰ τὴν Α'. πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα, καθ' ἣν ἐπεφάνη συνταράττων αὐτὰς ὁ ἐπίφοβος τοῦ Πόντου βασιλεὺς Μιθριδάτης καὶ οἱ ἐπὶ ἐπιφοβώτεροι πειράται τῆς Κιλικίας.

Ἡ καταστροφὴ τῆς Κορίνθου ἐπὴνεγκε τὴν ἀνύψωσιν τῆς Δήλου ὑπὸ τὴν ἐποψιν τοῦ ἐμπορίου καὶ τοῦ πολιτισμοῦ, μολυνομένου ὅμως διὰ τῆς δουλεμπορείας. Ἡ δὲ Δήλος συνετέλεσεν εἰς τὴν εὐπορίαν πασῶν τῶν Κυκλάδων, διότι τοσοῦτος ἐκεῖ συνέρρευσε πλοῦτος, τοσαύτη ἐγένετο συγκοινωνία, ὥστε δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι καὶ αἱ γείτονες αὐτῇ νῆσοι κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην (100—30 Π.Χ.) εὐημέρουν δι' αὐτῆς ὑπὸ τὴν ὕλικὴν ἐποψιν διὰ τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς μεγάλης συγκοινωνίας. α' Ἐπιμᾶλλον, λέγει ὁ Στράβων, ἠύξησεν αὐτὴν (τὴν Δήλον) καταστραφεῖσα ὑπὸ Ῥωμαίων Κορίνθος. Ἐκεῖσε γὰρ μετεχώρησαν οἱ ἔμποροι καὶ τῆς ἀτελείας τοῦ ἱεροῦ προκαλουμένης αὐτοῦς

τῆς Ἑλλάδος θεωρουμένης τότε ὁμολογουμένως ἐλευθέρας καὶ αὐτονόμου· οὕτω δ' ἐξηκολούθη πολιτευομένη ἡ ῥωμαϊκὴ βουλὴ καὶ μετὰ τὴν ἄλωσιν, ἐνῶ ἂν ἑτέρου ἡ Ἑλλὰς ἐξηκολούθει νὰ λέγεται πάντοτε ἐλευθέρᾳ καὶ αὐτόνομος. Ἡ μόνη μεταξὺ τῶν δύο ἐποχῶν διαφορὰ εἶναι, ὅτι, μετὰ τὴν κατατρόπωσιν τῆς Ἀχαικῆς συμπολιτείας, ὁ ἄλλοθις πολιτικὸς βίος ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον καταπαύει ἐν Ἑλλάδι· καὶ τοῦτο δικαιολογεῖ μέχρι τινὸς τὴν κοινὴν ἀξίωσιν, ὅτι διὰ τῆς ἀλώσεως τῆς Κορίνθου ἡ Ἑλλὰς ὑπέκυψεν εἰς τὴν ῥωμαϊκὴν κυριαρχίαν. Ναί μὲν ἐπαρχία δὲν ἐγένεν εἰμὴ πολὺ βραδύτερον ἐπὶ τοῦ πρώτου Ῥωμαίου αὐτοκράτορος Αὐγούστου, περὶ τὸ 30 πρὸ Χριστοῦ ἔτος. Ἀλλ' οὐδὲν ἦττον ἀπὸ αὐτῆς τῆς ἀλώσεως, διατελεῖ οὔσα ἀπλοῦν δορυφόρημα, ἥτοι κωφὸν τοῦ ἱστορικοῦ δράματος πρόσωπον· καὶ δίδει μὲν εἰσέτι ἐκ διαλειμμάτων σημεῖα τινὰ ζωῆς, ἀλλὰ ἀκαριαία, ἥτις εἰς οὐδὲν ἄλλο συντελεῖ εἰμὴ εἰς τὸ νὰ καταστρέψῃ τὰς τελευταίας δυνάμεις τοῦ ἐκνευρισμένου τούτου σώματος».

καὶ τῆς εὐκαιρίας τοῦ λιμένος· ἐν καλῷ γὰρ κεῖται τοῖς ἐκ τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν Ἀσίαν πλέουσιν· ἢ τε πανήγυρις ἐμπορικόν τι πρᾶγμα ἐστὶ καὶ συνήθεις ἦσαν αὐτῇ Ῥωμαῖοι τῶν ἄλλων μάλιστα καὶ ὅτε συνεστήκει Κόρινθος. Ἀθηναῖοί τε λαβόντες τὴν νῆσον καὶ τῶν ἱερῶν ἅμα καὶ τῶν ἐμπορῶν ἐπεμελοῦντο». Ἡ Δῆλος κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἦτο πλέον τοῦ ὅτι ἡ Σύρος σήμερον ἐν τῇ Ἀνατολῇ καὶ Εὐρώπῃ δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι ἦτο τὸ κέντρον τοῦ παγκοσμίου ἐμπορίου, ἐμπορεῖον πολυχρήματον, κατὰ τὰς λέξεις τῶν ἀρχαίων, οἵτινες καὶ παροιμίαν περὶ τούτου κατεσκεύασαν « Ἐ μ π ο ρ ε, κα τ ᾱ π λ ε υ σ ο ν, ἐ ξ ε λ ο ὕ, π ᾶ ν τ α π ε π ρ α τ α ι ».

Τοιαύτη ἡ Δῆλος κατὰ τὴν ἀ. πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα, ἐπιδράσασα σπουδαίως ἐπὶ τῆς εὐημερίας τῶν γειτόνων τῆς νήσων.

Περὶ τὴν ἐποχὴν ὅμως ταύτην ἐπεφάνη εἰς τὰς ἑλληνικὰς θαλάσσας ὁ ἐπίφοβος τοῦ Πόντου βασιλεὺς Μιθριδάτης, ὅστις ἐπελήφθη τῆς ἐκτελέσεως τοῦ κατακτήσεως σχεδίου ἐπιπύπτων κατ' ἀρχὰς κατὰ τῶν Κυκλάδων νήσων, τὰς ὁποίας μετεχειρίζετο ὡς ἐνεδραν κατὰ τῶν Ῥωμαϊκῶν δυνάμεων, αἵτινες περιπόλουν τὴν Ἑλλάδα, ἣν καὶ μετὰ τινα ἔτη ὑπεδούλωσαν. Ἀλλ' ὁ ὑπὸ τὸν στρατηγὸν τοῦ Μιθριδάτου Ἀρχέλαον ἐπιπλεύσας εἰς τὰς Κυκλάδας μέγας στόλος δὲν ἠρκέσθη μόνον εἰς τὴν κατάληψιν τῶν νήσων ἀλλὰ καὶ χεῖρα ἐπέβαλε κατὰ τῶν ἐν Δήλῳ θησαυρῶν.

Ἡ ὑπὸ τοῦ Ἀπελλικῶντος κατόπιν γενομένη λεηλασία τῆς Δήλου ἐπετάχυνε τὴν πτώσιν τῆς ἱερᾶς νήσου, ἥτις μόλαταῦτα παρέμενεν ἔτι ὑπὸ τὴν ψιλῷ ὀνόματι ἐξουσίαν τῶν Ἀθηναίων.

Μὲ ὅλας τὰς κατακτήσεις τοῦ Μιθριδάτου, οἱ Ῥωμαῖοι ναύαρχοι καὶ στρατηγοὶ δὲν ἐπαυσαν ἐνεδρεύοντες, κρυπτόμενοι καὶ κατὰ τινα τρόπον προστατεύοντες τὰς Κυκλάδας ἀπὸ τῶν καταστρεπτικῶν σχεδίων τῶν τοῦ Μιθριδάτου στόλων. Οὕτως ὁ

Ῥωμαῖος στρατηγὸς Ὀρόβιος κατὰ τύχην περιπολῶν εἰς τὰς περὶ τὴν Δῆλον νήσους καὶ βλέπων τὸν Ἀπελλικῶντα λεηλατοῦντα τὴν Δῆλον, ἐπέδραμε κατ' αὐτοῦ, κατασφάξας τοὺς μετ' αὐτοῦ Ἀθηναίους. Ἦ ἀλλεπάλληλα ταῦτα κατὰ τῆς Δήλου τραύματα ἦσαν ἐκ τῶν καιριωτέρων ἐπενεγκόντα μετ' ὀλίγους χρόνους τὴν ἐντελῇ πτώσιν της.

Ἐκ τῶν ἐκτεθεισῶν τούτων γενικωτέρων εἰδήσεων περὶ Κυκλάδων καὶ Δήλου παρέχεται ἀφορμὴ ὅπως εἰκάζωμεν καὶ περὶ Σύρου. Ἡ νῆσος αὕτη γειτνιάζουσα πρὸς τὴν Δῆλον βεβαίως ὠφελήθη ἐκ τῆς γειτνιασεώς της πρὸς τὴν ἀκμάσασαν τότε νῆσον, ἀλλ' ἐπίσης ἐνδεχόμενον ὅτι ἐβλάβη ἐκ τῶν κατ' ἐκείνης ἐπιδρομῶν. Καὶ ἡ μὲν ἐπὶ τῶν Κυκλάδων δεσποτεία δὲν διήρχεσε πολλοὺς χρόνους, διότι κατ' ἀρχὰς ὁ Σύλλας κατόπιν δὲ ὁ Πομπήιος κατέστρεψαν τὸ ἐν αὐταῖς κράτος τοῦ βασιλέως τούτου. Ἀλλὰ περὶ αὐτοὺς τοὺς χρόνους ἐπέπεσαν δηρὸντες καὶ λεηλατοῦντες τὰς πόλεις τῶν νήσων τούτων οἱ Κίλικες πειραταὶ ἐξοπλίσαντες στόλον ἐκ χιλιῶν πλοίων. Μετὰ πολλὰς δεινοπαθείας τῶν νησιωτῶν κατετροπώθησαν καὶ οἱ διαβόητοι Κίλικες ὑπὸ τῶν Ῥωμαϊκῶν στόλων· οἱ δὲ νησιῶται βεβαιόθεντες ὅτι ὁ Πομπήιος δὲν ἐμάχετο κατ' ἀρχὰς πρὸς ὑποδούλωσιν τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ πρὸ πάντων πρὸς καταστροφὴν τοῦ Μιθριδάτου καὶ τῶν Κιλικῶν πειρατῶν, οὐ μόνον προσεδέχοντο ἐγκαρδίως τὸν Πομπήιον ἀλλὰ καὶ πλοῖα παρέσχον αὐτῷ, ὅστις ὠφεληθεὶς καὶ ἐκ τῶν ἐπικουριῶν τῶν Ἑλλήνων ἔστρεψε τὰ ὅπλα κατὰ τοῦ Καίσαρος τοῦ συνάρχοντος καὶ ἡττήθη ὑπ' αὐτοῦ ἐν Φαρσάλιοις τῷ 40 Π. Χ. Ὁ μέγας Καῖσαρ δὲν ἐμνησιμάχησε κατὰ τῶν Ἑλλήνων, συνδραμόντων τὸν ἀντίπαλόν του συμπολίτην Πομπήιον, ἀλλὰ τουναντίον προσεταιρίσθη αὐτοὺς δι' εὐνοίας λίαν ἐκφραστικῆς.

Ταῦτα ἐξέθηκα ἐν πλάτει ὅπως ἀγαμιννήσχω τῷ ἀναγνώσῃ τὰ συμβάντα ἐν τῇ Ἑλλάδι καὶ ἰδίως τῷ Αἰγαίῳ πελάγει κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς Ῥωμαϊκῆς κατακτήσεως εἰσέλθω ἤδη εἰς

τὴν ἰδίως ῥωμαϊκὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν ἡ Σύρος δὲν φαίνεται στερουμένη ἱστορικῶν, ἰδησεων, αἵτινες ἐλλείπουσιν ὡς εἶδομεν, κατὰ τὴν Α'. πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα.

www.libtool.com.cn

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΔ'.

Ἡ Σύρος ὑπὸ τοὺς Ῥωμαίους.

(Α'. αἰὼν μετὰ Χριστόν).

Ἀπὸ τοῦδε διευκρινίζεται ἱστορικῶς ἡ κατάστασις τῆς νήσου Σύρου, διότι τὰ μόνιμα μαρτύρια τῆς ἱστορίας αὐτῆς κατὰ τοὺς αἰῶνας τῆς ῥωμαϊκῆς κατακτήσεως εἶνε σχεδὸν πλειότερα ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην παρελθοῦσαν περίοδον τῆς ἱστορίας τῆς.

Διὰ τῶν μονίμων μαρτυρίων ἐννοῶ τὰ ἐπιγράμματα καὶ τὰ νομίσματα ἅτινά εἰσιν οὐκ ὀλίγα διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς νήσου ταύτης.

Πολλαὶ ἐλληνικαὶ πόλεις ὑποδουλωθεῖσαι ὠνομάζοντο ὑπὸ τῶν ῥωμαίων ἐπαρχία Ἀχάιας διὰ τοῦ κοινοῦ τούτου ὀνόματος ἐκλήθη πᾶσα μετὰ ταῦτα ἡ Ἑλλάς, ἥτις ἐπὶ τινα ἔτι χρόνον εἶχε πολλὰς πόλεις αὐτῆς αὐτονομίους. Ἡ Σύρος ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Αὐγούστου ἤρχισε πιθανῶς τελοῦσα φόρον τινα τῇ Ῥώμῃ· τοῦτο δὲ τεκμαίρεται καὶ ἐκ τοῦ γνωστοῦ τῆς Γυάρου ἱστορικοῦ ἀνεκδότου, ὃ διέσωσεν ὁ Στράβων. Ἀφ' οὗ δὲ ἡ Γύαρος ἐπλήρωνεν ἐπὶ Αὐγούστου 150 δρ. εἰκάζεται ὅτι ἡ Σύρος ἢ πλησιεστάτῃ αὐτῇ, ἀλλὰ σχετικῶς παλλῶ μείζων ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν ἐπλήρωνε πολὺ πλεόν τοῦ ποσοῦ τούτου. Ἐκ τῶν πόλεων τῆς Ἑλλάδος μόνον περὶ Γυάρου διεσώθη εἰδήσις

περὶ τοῦ ποσοῦ τοῦ φόρου (1), ὥστε λεπτομέρειαν περὶ τοῦ ποσοῦ τοῦ φόρου τῶν Συρίων οὐδεμίαν ἔχομεν.

Εἰκάζω ὅμως ὅτι τῆς Σύρου ὁ φόρος ἦτο εὐτελής, ὅχι διότι ἡ Σύρος δὲν ἠδύνατο νὰ πληρώσῃ βαρὺν φόρον, ἀλλὰ διότι ἡ νῆσος αὕτη ἀπελάμβανεν ἐξαιρετικῆς εὐνοίας καὶ προστασίας ἐκ μέρους τῶν Ῥωμαίων αὐτοκρατόρων ὑπὲρ ὧν ὡς θέλομεν ἰδεῖ, καὶ δημοθινίαι ἐδίδοντο **ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΚΑΤΟΙΚΟΥΝΤΑΣ ΤΗΝ ΝΗΣΟΝ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΣ ΚΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΕΚ ΤΩΝ ΑΣΤΥΓΕΙΤΟΝΩΝ ΕΠΙΔΗΜΗΣΑΝΤΑΣ** κατὰ τὰς λέξεις τοῦ ἐν Ἐπισκοπείῳ τῆς Σύρου ἀνακαλυφθέντος ἐπιγράμματος, δημοσιευθέντος ὑπ' ἐμοῦ ἐν τῇ Παν.

(1) Τὸ περὶ τούτου ἀνέκδοτον ἰδοὺ πῶς ἐκτίθησιν ὁ ἡμέτερος ἱστορικός:

« Ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Αὐγούστου ἔχομεν καὶ ἄλλην τινα μικρὰν, ἐλαχίστην πληροφορίαν, ἀλλ' ἐν ἐλλείψει πληριστέρων εἰδήσεων, οὐχ ἰσως ὅλως ἀναξίαν μνείας. Ὅπόσος ἦτο ὁ φόρος δὲν ἐτάχθη νὰ πληρῶνῃ τότε εἰς τὴν Ῥωμαϊκὴν κυριαρχίαν εἴτε σύμπασα ἡ Ἑλλάς εἴτε πόλεις τ.ς αὐτῆς ἢ νῆσος ἐκ τῶν μεγαλειτέρων, δὲν γνωρίζομεν. Κατὰ παράδοξον ὅμως σύμπτωσιν ἐμάθομεν τί ἐπλήρωνεν ἡ μικρὰ νῆσος Γύαρος, τὰ σήμερον λεγόμενα Γουῶρα. Ὁ Στράβων διηγεῖται, ὅτι προσορμισθεὶς εἰς τὸ νησίδιον τοῦτο εὗρεν ἐκεῖ κώμιον ὑπὸ ἀλιέων συνοικούμενον, ὅτε δ' ἐξέπλευσεν ἐκείθεν, ἐδέχθησαν εἰς τὸ πλοῖον αὐτῶν πρεσβευτὴν τῶν ἀλιέων τινά, ὅστις συμπλέων ἔλεγε πρὸς τοὺς ἐρωτῶντας συνεπιβάτας, ὅτι πρεσβεύει πρὸς τὸν Αὐγούστον εὐρισκόμενον τότε εἰς Κόρινθον περὶ ἐλαττώσεως τοῦ φόρου· διότι τελοῦσι δραχ. 150, ἐνῶ μόλις ἠδύναντο νὰ καταβάλλωσι τὰς 100. Ἡ εἰδήσις αὕτη ὁμοιάζει ὅπως οὖν τὰ συντρίμματα ἐκεῖνα ὅσα τυχαίως περιεσώθησαν εἰς ἡμᾶς ἐκ μεγάλων καὶ λαμπρῶν οἰκοδομημάτων ἢ ἀγαλμάτων, ἀνάγλυφόν τι λ. χ. ἢ πόδα, ἢ χεῖρα, ἢ δάκτυλον ἢ καὶ ὄνυχα τῇ ἀληθείᾳ ἀπλοῦν, ἅτινα δὲν ἀπορρίπτομεν οὐδὲν ἤττον, ἀλλὰ διαφυλάττομεν ἐπιμελῶς, διότι ὅσῳ μικρὰ καὶ ἂν ᾖναι, διδάσκουσι τι πάντοτε εἰς ἡμᾶς, κατὰ τὸ ἐξ ὄνυχος τὸν λέοντα». (Παπαρ. Ἰστ. Ἑλλ. Τομ. Β'. 463).

δώρα καὶ ἀναδημοσιευθησομένου καὶ ἐν τῷ οἰκείῳ τῆς παρούσης ἱστορίας μέρει.

Ὁ Ἰούλιος Καῖσαρ διελθὼν κατὰ τὸ 29 Π. Χ. τῶν Κυκλάδων οὐ μόνον ἀφῆκεν αὐτὰς ἀνενοχλήτους, ἀλλ' ἔδειξεν πρὸς πάντας τοὺς νησιώτας εὖνοιαν, ἥτις ἤρχισεν, καίτοι αὐτονόμους ἀκόμη, νὰ καθιστᾷ αὐτοὺς κόλακας ὑπερβολικοῦς. Περὶ δὲ τὴν πρώτην μετὰ Χριστὸν δεκαετηρίδα αἱ Κυκλάδες διοικητικῶς ἐνωθεῖσαι μετὰ τινων Σποράδων νήσων ἀπετέλεσαν τὴν Ἑπαρχίαν τῶν Νήσων, εἰς ἣν ὑπῆχθη βεβαίως καὶ ἡ Σύρος. Χάρις δὲ εἰς τὴν πρὸς αὐτὰς εὖνοιαν τῶν αὐτοκρατόρων Κορνηλίου Σύλλα καὶ τῶν διαδόχων Λουκούλου, Πομπηίου, Καίσαρος καὶ μετέπειτα Οὐεσπεσιανοῦ (69—79 Μ. Χ.) ἐκραταιώθη ἔτι πλέον ἡ αὐτονομία τῶν νήσων τούτων, πάντοτε ὁμως ἐποπτευομένων ὑπὸ τῆς Ῥώμης καὶ ἀποτινουσῶν αὐτῇ ἢ φόρον ἢ δῶρα, ἢ διὰ κολακευτικῶν ψηφισμάτων, ἀνδριάντων καὶ νομισμάτων ἐξοφλουσῶν τὰς ὑποχρεώσεις των.

Ὁ περιηγητὴς Le Bas ποιῶν λόγον περὶ τῶν περιποιήσεων ἃς ἀπέδιδον οἱ Σύριοι εἰς τοὺς κατόπιν ἀναλαβόντας τὴν αὐτοκρατορίαν τῆς Ῥώμης, Ἀντωνῖνον, Μάρκον Αὐρήλιον, Λεύκιον Οὐῆρρον, συμπεραίνει ὅτι τὰ δείγματα ταῦτα τῆς ἀγάπης τῶν Συρίων ἦσαν μᾶλλον κολακείας πράξεις ἢ ἐνδείξεις εὐγνωμοσύνης. Διότι οἱ Σύριοι εἶχον ἤδη ὠφελῆθαι ἐκ τῆς αὐτοκρατορικῆς δυνάμεως, ἰδίως δὲ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐξουσίας των ἀπὸ τοῦ Τίτου μέχρι Σεπτίμου Σεβήρου· περὶ τούτου δὲ ἔχομεν τὰς πλειοτέρας ἀποδείξεις (2). Νέα ἐπιγράμματα τοῦ Α' μετὰ Χριστὸν αἰῶνος δεικνύουσι τὴν ὑπὲρ τῶν Συρίων μέριμναν τοῦ αὐτοκράτορος Νέρβα, λαβόντος πολλὰ μέτρα πρὸς ἐδραίωσιν τῆς αὐτονομίας καὶ τῆς εὐημερίας των (3).

(2) Le Bas, itineraire ch. II σελ. 23 καὶ ἐπ.—Mionnet Supplement t. IV. no 288—308 p. 405 et suiv.—La Groix, Iles de la Grece, Syra.

(3) Inscriptions t. II N. 1890.

Ἡ Σύρος λοιπὸν ὑποταχθεῖσα μετὰ τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τοὺς Ῥωμαίους διετήρησε τὴν αὐτονομίαν καὶ ἐπιτόπιον αὐτῆς ἐλευθερίαν, ἔχουσα ὡς καὶ πρὶν τὴν Βουλὴν καὶ τὸν Δῆμον αὐτῆς, τὸ θέατρον, τοὺς ἀγῶνάς της, ἴδια νομίσματα, καὶ ἐν γένει παρέμενεν ἐπὶ Ῥωμαίων ἢ αὐτὴ κατὰ τὸ πολίτευμα, οἷα καὶ ἐπὶ Ἀθηναίων, μὲ μόνην τὴν διαφορὰν ὅτι νῦν ἀντὶ τῶν Ἀθηναίων ἀνωτέρους αὐτῆς προστάτας ἐθεώρει τοὺς Ῥωμαίους.

Πρῶτον, καθ' ἃ εἰκάζω, νόμισμα τῶν Συρίων κοπὲν πρὸς τιμὴν Ῥωμαίου αὐτοκράτορος εἶνε τὸ μεταξὺ τῶν ἐτῶν 79—81 Μ. Χ. κοπὲν ἐπὶ αὐτοκράτορος Τίτου. Τὸ νόμισμα τοῦτο (ἀριθ. 1 μέρος Β'. συλλογῆς Mionnet) ὄν χαλκοῦν, μεγέθους 5, κατὰ τὴν νομισματικὴν κλίμακα τοῦ Mionnet παριστᾷ ἀφ' ἐνὸς μέρους τὴν κεφαλὴν τοῦ αὐτοκράτορος Τίτου καὶ πέριξ τὰ γράμματα

ΚΑΙΣΑΡ Τ. ΙΟΥΣΤΟΣ,

ὅπισθεν δὲ φέρει δύο κεφαλὰς ἀντωποῦς, ἐν τῷ μέσῳ στάχυν, ἐν τῷ πεδίῳ ἀστέρα καὶ ἑτερόν τι δυσδιάκριτον σύμβολον: πέριξ δὲ τὰ γράμματα **CYPI**...

Διὰ τοῦ νομίσματος δὲ τούτου ἐκολάκευσαν οἱ Σύριοι τὸν Ῥωμαῖον τοῦτον αὐτοκράτορα, εἰς ὃν πιθανῶς καὶ ἄλλως ἐξεδήλωσαν τὴν εὐγνωμοσύνην των, διὰ ψηφισμάτων, φέρ' εἰπεῖν (ὡς τὸν Ἀδριανόν, τὸν Τραϊανόν κλπ.) μὴ διασωθέντων μέχρι σήμερον.

Ἀλλὰ καὶ τὸν αὐτοκράτορα Δομητιανὸν ἀναβάντα τὸν θρόνον τῆς Ῥώμης μετὰ τὸν Τίτον ἐκολάκευσαν δι' ὁμοίων τρόπων.

Τρία νομίσματα τῶν Συρίων κοπέντα πρὸς τιμὴν τοῦ αὐτοκράτορος τούτου διεσώθησαν ἃ καὶ περιγράφω συμφώνως τῷ Mionnet καὶ μετὰ παραβολὴν πρὸς τὰς σχετικὰς πληροφορίας τῶν λοιπῶν νομισματολόγων.

Τὸ ἐν τῶν τριῶν τούτων νομισμάτων (1), χαλκοῦν τὴν ὕλην, μεγέθους 4, κατὰ τὴν εἰρημένην νομισματολογικὴν κλίμακα, φέρει ἐκ τοῦ ἐνὸς μέρους ἐστεμμένην τὴν κεφαλὴν τοῦ Δομητιανοῦ καὶ περίξ αὐτῆς τὰς λέξεις

ΔΟΜΗΤΙΑΝΟΣ ΚΑΙΣΑΡ ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ.

Ὅπισθεν τὰς κεφαλὰς τῶν Διοσκούρων, ἐν τῷ μέσῳ φοῖνικα καὶ κάτωθεν ἄστέρα· περίξ δὲ αὐτῶν τὰ γράμματα **ΣΥΡΙ . . ΑΒΙΡΩ**

Τὸ δεύτερον εἰς τιμὴν τοῦ αὐτοκράτορος τούτου κοπὴν νόμισμα εἶνε ἐπίσης χαλκοῦν, μεγέθους 4, καὶ παριστᾷ ἀφ' ἐνὸς τὴν κεφαλὴν τοῦ Δομητιανοῦ καὶ περίξ αὐτῆς τὰ γράμματα **ΚΑΙΣΑΡ ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ ΔΟΜΗΤΙΑΝΟΣ** ἀφ' ἑτέρου δὲ τὰ γράμματα **ΣΥΡ . . . ΚΑΒΙΡ . . .** δύο κεφαλὰς κατὰ μέτωπον τῶν Διοσκούρων ἢ, κατ' ἄλλην γνώμην, τῶν αὐτοκρατόρων Τίτου καὶ Οὐεσπεσιανοῦ· ἐν τῷ μέσῳ στάχυν κάτωθεν ἐξ ἐκάστου μέρους καὶ μέλισσαν (2).

Τὸ τρίτον δὲ ἐπ' ἴσης χαλκοῦν, τοῦ αὐτοῦ μεγέθους, φέρει τὴν κεφαλὴν τοῦ Δομητιανοῦ ἐστεμμένην καὶ περίξ τὰς λέξεις **ΔΟΜΗΤΙΑΝΟΣ ΚΑΙΣΑΡ ΥΙΟΣ ΘΕΟΥ**. Ὅπισθεν δὲ στάχυν μεταξύ τῶν δύο κεφαλῶν τῶν Διοσκούρων καὶ τὰ γράμματα **ΣΥΡ . . . ΚΑΒΙ . . .** (Ἀρ. 4 τῆς Συλλ. Mionnet. (3))

Τοιαῦτα μόνιμα σημεῖα κολακείας πρὸς τὸν αὐτοκράτορα τοῦτον Δομητιανὸν διεσώθησαν μέχρι σήμερον. Ἐνδεχόμενον ὅμως καὶ ἄλλα νὰ ὑπῆρχον, ἅτινα ὅμως δὲν περιήλθον μέχρις ἡμῶν.

Ὁ Δομητιανὸς ἤρξεν ἀπὸ τοῦ 81 μέχρι τοῦ 95 Μ. Χ. Ἐπομένως ἐκ τῶν μαρτυριῶν τούτων ἐνδείκνυται ὅτι οἱ Σῦριοι κατὰ τὸν 4. Μ. Χ. αἰῶνα ὄντες αὐτόνομοι καὶ ἐλεύθεροι ἀνεγ-

(1) Ἀριθ. 2 μέρ. Β' Συλλογῆς Mionnet.

(2) Ἰδε ἀρ. 3 μέρ. Β' Συλλογῆς Mionnet.

(3) Περὶ τῶν δύο κεφαλῶν τοῦ προηγουμένου νομίσματος ἔχει τινὰς ἀμφιβολίας ὁ Mionnet, descript. de med. etc. σελ. 328 § Δ' σ. 404.

νώριζον ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ αὐτοκράτορος τούτου τὸν ἀνώ-
τατον προστάτην καὶ ἄρχοντα αὐτῶν ὃν καὶ υἱὸς θεοῦ
ἀπεκάλουν. Καὶ ἐν τούτοις ὁ υἱὸς οὗτος τοῦ θεοῦ
ἦτο εἰς τῶν θηριωδεστέρων αὐτοκρατόρων τῆς Ῥώμης καὶ ἐπὶ
τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἐγένετο ὁ δεύτερος καὶ ὀλεθριώτατος
κατὰ τῶν Χριστιανῶν διωγμός (94 μ. Χ. — 847 Κτ. Ρ.).

Εἰς ἤδη αἰὼν παρήρχετο ἀφ' ὅτου ἐγεννήθη ἐν Βηθλεὲμ ὁ
Ἰησοῦς Χριστός· τὸ γεγονός δὲ τοῦτο ἴσως θ' ἀπέμενεν ἄγνω-
στον εἰς τοὺς Σύριους, ἐὰν οἱ κατὰ τοὺς χρόνους τούτους
φοβεροὶ κατὰ τῶν ὀλίγων προσηλύτων τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐν
Ῥώμῃ διωγμοὶ δὲν καθίσταν αὐτὸ γνωστόν. Θέλομεν δὲ ἰδεῖ
ὅτι οὐ μόνον κατὰ τὸν 4. Μ. Χ. αἰῶνα, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν
δεύτερον καὶ τρίτον οἱ Σύριοι υἱοὺς θεῶν καὶ θεοὺς
ἀνηκήρυκτον μόνον τοὺς Ῥωμαίους αὐτοκράτορας, οὐδὲ δια-
νοούμενοι κἄν ν' ἀσπασθῶσι τὰ δόγματα τῆς νέας θρησκείας,
καθ' ἣν ἐποχὴν οἱ ἀνώτατοι αὐτῶν προστάται αὐτοκράτορες
διέτασσον τὰς φοβεράς ἐκείνας πῶνιὰς κατὰ τῶν ἀσπαζομένων
τὴν νέαν θρησκείαν.

Κατὰ τὴν 4. Μ. Χ. ἑκατονταετηρίδα οἱ Σύριοι ἐτίμησαν διὰ
παραπλησίων τιμῶν καὶ τοὺς ἀπὸ τοῦ 69 μέχρι τοῦ 81 ἄρ-
ξαντας αὐτοκράτορας Τίτον καὶ Οὐσπεσιανόν, ὡς καὶ προηγου-
μένως ἐρρέθη, ἀλλὰ δὲν διεσώθησαν τὰ πρὸς αὐτοὺς ἐπιγράμ-
ματα καὶ νομίσματα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΕ'.

Ἡ Σύρος κατὰ τὸν 5. Μ. Χ. αἰῶνα

Α'. Ἐπὶ Ἀδριανοῦ—Ἀνόριδος αὐτοῦ.

Ἡ Σύρος βαθμηδὸν συνημορφοῦτο πρὸς τὰς Ἀθήνας ὡς πρὸς
τὸν τρόπον τοῦ πολιτεύεσθαι καὶ κολακεύειν τοὺς Ῥωμαίους

αὐτοκράτορας. Εἶδομεν ἤδη πόσας τιμὰς ἀπένειμεν τῷ Τίτῳ καὶ τῷ ἐλευσινοτάτῳ διὰ τὴν ἀπανθρωπίαν Δομητιανῶ. Δυστυχῶς δὲν διεσώθησαν ὅσα βεβαίως ἐψήφισεν ὑπὲρ τῶν λοιπῶν αὐτοκρατόρων Οὐεσπεσιανοῦ, Νέρβα καὶ Τραϊανοῦ μέχρι τοῦ Ἀδριανοῦ, πρὸς δὲν ἡ εὐνοία τῶν Συρίων, ἡ μᾶλλον εἰπεῖν ἡ κολακεία ἐφάνη ζωηροτέρα καὶ ἐδικαιολογεῖτο ἐκ τοῦ ἐπεικοῦς τρόπου καὶ τῶν φιλελληνικῶν αἰσθημάτων τοῦ λογίου τούτου αὐτοκράτορος.

Ὁ Ἀδριανὸς πράγματι ἐδείχθη φιλελληνικώτατος ἢ μᾶλλον εἰπεῖν φίλτατος τοῖς Ἀθηναίοις δι' ὃ καὶ διὰ πλειόνων ἐπιθέτων ἐκασμήθη ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, οἷον Ὁ λ ύ μ π ι ο ς, Η α ν ε λ λ ή ν ι ο ς, Ν ο μ ο θ έ τ η ς, Τ ρ ο φ ε υ ς, Υ ί δ ς Θ ε ο ũ κλπ.

Οἱ Σύριοι ἀνήγειρον ἀξιόλογον ἀνδριάντα πρὸς τὸν Ἀδριανόν. Ὁ ἀνδριάς οὗτος ἐστήθη ἐν τῷ λόφῳ τῆς Κ ο ι μ ή σ ε ω ς, (ἐν τῇ συνοικίᾳ τῶν Ψαρριανῶν). Ἦτο δὲ μεγάλου μεγέθους καὶ διετηρεῖτο μέχρι τοῦ 1770, ἢ 1771, κατὰ τὸν Le Bas καὶ Μουστοξύδην, ὁπότε οἱ Ῥῶσσοι παρέλαβον αὐτὸν, μετενεγκόντες ἀλλαχοῦ.

Ἡ περὶ ἀνδριάντος τοῦ Ἀδριανοῦ πληροφορία διεσώθη μέχρι τῶν νεωτάτων, ὡς βλέπομεν, χρόνων. Ὁ Κύριος Μουστοξύδης, ἐν τῷ 10 ἀριθ. τῆς Αἰγιναιᾶς ἐφημερίδος, ἐκτίθησι πειστικώτατα τὰ τῆς παραδόσεως ταύτης, ἡ μᾶλλον εἰπεῖν τῆς πληροφορίας ἣν ἤκουσε παρὰ γηραιῶν Συρίων ἰδόντων ἐστημένον ἔτι τὸν ἀνδριάντα (1). Ὁ Le Bas ποιῶν λόγον περὶ τοῦ ἐπιγράμματος τοῦ διασωθέντος ἐπὶ τῆς βάσεως τοῦ ἀνδριάντος τούτου, ἐπιβεβαίωσι ταῦτα (2).

(1) *Aiginata* ἐφημερίς ἀριθ. 11 καὶ ἐξῆς.

(2) Προσεπισημειῶν καὶ τὰ ἐξῆς α . . . Le rescrit d' Hadrien ne devait pas leur être moins favorable, puisque la même année, suivant tout vraisemblance, les Syriens élevèrent à Hadrien une statue,

Τὸ ἐξῆς ἐπίγραμμα ἀναφερόμενον εἰς τὸν ἀνδριάντα τοῦ Ἀδριανοῦ δείκνυσι πόσον ὁ Δῆμος τῶν Συρίων ἤναψε θυμίαμα χολακείας καὶ εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν φιλέλληνα τοῦτον αὐτοκράτορα.

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΑ ΚΑΙΣΑΡΑ
ΘΕΟΝ ΤΡΑΙΑΝΟΝ ΠΑΡΘΙΚΟΝ
ΥΙΟΝ ΘΕΟΥ ΠΕΡΟΥ ΑΥΙΩΝΟΝ
ΤΡΑΙΑΝΟΝ ΑΔΡΙΑΝΟΝ ΞΕΒΑ
ΣΤΟΝ ΑΡΙΣΤΟΝ ΑΡΧΙΕΡΕΑ
(ΜΕΓΙ)ΣΤΟΝ ΔΗΜΑΡΧΙΚΗΣ
ΕΞΟΥΣΙΑΣ ΥΠΑΤΟΝ ΤΟ Γ'
Ο ΔΗΜΟΣ

Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη εὑρέθη περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, μεταξὺ τοῦ Νοσοκομείου καὶ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κοιμήσεως· τὸ μάρμαρον ἐφ' οὗ αὕτη ὑπάρχει εἶνε ἱκανοῦ μεγέθους, κυλινδρικοῦ σχήματος, διαμέτρου τριῶν ποδῶν. Καθ' ὃ δὲ βλέπω καὶ ἐν τῇ πρὸ τριακονταετίας γενομένη περιγραφῇ αὐτοῦ (1) διεκρίνετο λίαν καλῶς ἡ μεγάλη ὁπὴ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ κυλινδρικοῦ τούτου μαρμάρου, ἐφ' ἧς ἐστηρίζετο ὁ ἀνδριάς.

qui, s'il faut en croire le temoignage d' un veillard de l' Ile, temoignage, recueilli de M. Moustoxydi (Αἰγ. ἐφημ. 10), existait encore sur sa basse en 1771, époque ou elle fut emportée par les Russes et dont il ne reste plus aujourdui que le piedestal avec l' inscription qu' on y avait gravée (inscriptions t. II no 1891) ; le piedestal decore aujourdui le parvis de la cathedrale batie dans le haut de la ville et creusée à l' interieur il sert à donner aux enfants le baptême suivant le rit grec, c' est à dire par immersion (Le Bas, Itineraire ch. II. σελ. 23 καὶ ἐξῆς.

(1) Ἰστ. Περιλ. Ζωντανοῦ σελ. 8.

Ἐκ τῆς αὐτῆς ἐπιγραφῆς καταδεύονται καὶ τὸ ἔτος καθ' ὃ καὶ τὸ ἐπίγραμμα τοῦτο ἐγένετο καὶ ὁ ἀνδριὰς ἀνηγέρθη Ἐκ τῶν λέξεων *δημαρχικῆς ἐξουσίας ὑπατον τοῦ Γ'*, δηλοῦται ὅτι ἀνηγέρθη μετὰ τοῦ 119—120 Μ. Χ. διότι ὁ Ἀδριανὸς κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐγένετο τὸ τρίτον ὑπατος.

Ἐκ τῶν αὐτῶν λέξεων τοῦ ψηφίσματος τούτου βλέπομεν μόνον τὸν Δῆμον Συρίων· ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ λοιπὰ γράμματα εἰν ἐφθαρμένα τεκμαίρεται ὅτι ἔλαβε μέρος καὶ ἡ Βουλὴ τῶν Συρίων διότι, ὡς θέλομεν ἐκ τῶν κατωτέρω ἰδεῖ, αὕτη ἐξηκολούθει συμπράττουσα μετὰ τοῦ Δήμου εἰς τὰς τοιαύτας πράξεις, μάλιστα προκειμένου περὶ ἀνεγέρσεως ἀνδριάντος εἰς τὸν αὐτοκράτορα Ἀδριανόν.

Τὸ κυλινδρικὸν τοῦτο μάρμαρον, ἐφ' οὗ ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη τοῦ ἀνδριάντος, ἦτο κατατεθειμένον μέχρι τοῦ 1842 ἐν τῷ προαυλίῳ τοῦ Ναοῦ τῆς Μεταμορφώσεως (1), εἶνε δὲ ἀξία σημειώσεως ἔτι μᾶλλον καθ' ὅσον καὶ ἐν αὐτῇ διατηροῦνται αὐτοὶ οἱ τύποι καὶ αἱ λέξεις αἷς ἐχρῶντο οἱ Ἀθηναῖοι ἐν ὁμοίαις περιστάσεσι.

Μέχρι λοιπὸν τοῦ 1771 διετηρεῖτο ὁ ἀνδριὰς τοῦ Ἀδριανοῦ μετὰ δὲ τὸ ἔτος ἐκεῖνο μόνον ἡ θάσις αὐτοῦ καὶ τὸ εἰρημένον ψήφισμα διεσώθη. Κατὰ τὴν μαρτυρίαν καὶ τὴν παράδοσιν διασωθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Κυρ. Μουστοξύδου, τοῦ Le Bas καὶ ἐτέραν σχετικὴν μαρτυρίαν τοῦ Abbé De la Rocca, τὸν ἀνδριάντα τοῦτον παρέλαβον οἱ Ῥώσσοι κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο, πρὸς μεγάλην τῆς ἡμετέρας νήσου ζημίαν, διότι ἀναμφιβόλως ὁ ἀνδριὰς οὗτος ἤθελε σήμερον εἶσθαι κάλλιστον κόσμημα οὐ μόνον τῆς Πλατείας Μωραϊτίνης (τῶν Ψαρριανῶν) ἀλλὰ καὶ πάσης τῆς νήσου.

Ἀκριβῶς δὲν δύναμαι νὰ εἶπω πῶς καὶ ὑπὸ τινων παρεδόθη ὁ ἀνδριὰς οὗτος τοῖς Ῥώσσοις, ἢ ἂν οὗτοι αὐθαιρέτως μετήνεγκον αὐτὸν ἀλλαχοῦ. Ἀλλ' ἐκ τινων γραμμῶν τοῦ Abbé De la

(1) Ἴδε ἱστ. Περ. ὑπὸ Ζωντανοῦ σελ. 21.

Rocca μανθάνομεν ὅτι περὶ τὸ ἔτος ἐκεῖνο ὁ ῥωσσικὸς στόλος διήρχετο τὸ Αἰγαῖον καὶ ὅτι ὁ Γιαννούλης Σαλάχας, ὢν τότε ἐπίτροπος τῆς Σύρας, ἰδιοκτῆτης δὲ τοῦ μέρους εἰς ὃ εὗρέθη ἀγαλμά τι (ὅπερ ὁ Rocca ὑπέθετεν παριστάνον τὸν Φερεκύδην), ἔδωρήσατο αὐτὸ τῷ Ῥώσσω Διοικητῇ τοῦ στόλου (1).

Ἐξ ὧλων τούτων πιστοῦται ἅτι οἱ Σύριοι ἀνήγειραν ἀνδριάντα εἰς τὸν Ἀδριανὸν θεθέντα εἰς περιφανὲς τῆς πόλεως μέρος, ἦτοι ἐν τῷ ὑψώματι τῆς Κοιμήσεως, ὑπερκειμένῳ τοῦ ἀρχαίου θεάτρου, καὶ ὅτι ὁ ἀνδριὰς οὗτος ὑψοῦτο ἐν τῇ βάσει του μέχρι τοῦ 1770, ὅτε μετηνέχθη ἀλλαχοῦ ὑπὸ τῶν Ῥώσων, τῆς βάσεώς του μόνον μετενεχθείσης εἰς τὴν ἄνω πόλιν τῆς Σύρου, ἐνθα ἐχρησίμειυσεν ὡς βάσις κολυμβήθρας κατὰ τὰς ἐκτεθείσας ἀνωτέρω πληροφορίας.

Τὴν ἐξαιρετικὴν ταύτην ὑπὲρ τοῦ Ἀδριανοῦ ἔγερσιν ἀξιολόγου ἀνδριάντος ἐψήφισαν βεβαίως οἱ Σύριοι μιμούμενοι καὶ κατὰ τοῦτο τοὺς Ἀθηναίους, οἵτινες ὑπὲρ πάντα ἄλλον Ῥωμαῖον αὐτοκράτορα ἐτίμησαν τὸν Ἀδριανόν, ὅστις ποικιλοτρόπως ἐξεδήλωσε τὸν φιλελληνισμόν του, κοσμήσας τὰς Ἀθήνας δι' ὠραίων καλλιτεχνικῶν ἔργων καὶ ἐν γένει εἰλικρινέστερον προστατεύσας τοὺς Ἑλληνας καὶ τὴν θρησκείαν τῶν ἐθνικῶν, ἐφ' οἷς ἀναγορεύθη ἐπώνυμος ἀρχων τῶν Ἀθηνῶν.

Ἐν ἔτει 130 Μ. Χ. ἀποθανόντος αὐτοῦ μετὰ ἡγεμονείαν εἰκοσιδύο περίπου ἔτη, ἀνεκηρύχθη διάδοχός του αὐτοκράτωρ τῆς Ῥώμης ὁ Τίτος Ἀντωνῖνος.

(1) Abbé De la Rocca Tom. I. ch. II.— «Πρέπει νὰ συμπεράνωμεν, προσθέτει ὁ ἐξηγούμενος De la Rocca, ὅτι ἂν ἐλάβανον τὸν κόπον νὰ ἐνεργήσωσιν ἀνασκαφὰς ἡδύναντο νὰ εὑρωσι ὠραίας ἀρχαιοτήτας ἐκεῖ. Ἀλλὰ διὰ νὰ γίνωσιν ἀνασκαφαὶ μετὰ βεβαιότητος καὶ νὰ μὴ ἐκτίθενται εἰς τὰς θιασπραγίας τῶν Τούρκων, πιστευόντων ὅτι ζητοῦσι θησαυροὺς, ἔπρεπε νὰ ἀνασκάψωσιν μεταχειριζόμενοι τὸ ὄνομα Γάλλου προξένου ἢ τῶν Καπουκκίνων οἵτινες ἀπέλαμβανον ὁμοίων προνομίων» Αὐτόθι,

Θέλομεν δὲ ἰδεῖ ὅτι οἱ Σύριοι ἔσπευσαν ἀμέσως νὰ ἐκδηλώσωσι τὴν ἀφοσίωσίν των καὶ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα τοῦτον διὰ τῶν αὐτῶν τρόπων.

www.libtool.com.cn

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΣΤ'.

Ἐπὶ τῆς αὐτοκρατορίας Τίτου Ἀντωνίνου (138—161 Μ. Χ.)

Ἡ πρὸς τοὺς Συρίους δημοθυμία Μιλιωρίου Σκύμου.

Πολύτιμον ἐπίγραμμα τῶν χρόνων τοῦ Τίτου Ἀντωνίνου ἀνακαλυφθὲν πρὸ τριστείας ἐν τῇ ἐξοχῇ Ἑπισκοπεῖοι τῆς Σύρου εἶνε ἡ πηγὴ ἀφ' ὧν ἀντλῶ πολλὰς εἰδήσεις τῆς χρονικῆς ταύτης περιόδου (138—161 Μ. Χ.) (1).

(1) Κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1870 διαμένων ἐν τῇ ἐξοχῇ Ἑπισκοπεῖοι καὶ εἰδοποιηθεὶς ὑπὸ τοῦ λογίου φίλου καὶ φιλαρχαίου κ. Ἀντωνίου Βλαστοῦ περὶ εὐρέσεως πλακὸς ἀρχαίας φερούσης γράμματα, μετέβην μετ' αὐτοῦ εἰς τὸ μέρος ἐν ᾧ ἀνεκαλύφθη ἡ πλάξ καὶ τῇ βοηθείᾳ αὐτοῦ ἀντέγραψα τὸ ἐπ' αὐτῆς ἐπίγραμμα καὶ ἐδημοσίευσά ἐν τῇ *Πανδώρα* (Τόμ. Κ. σελ. 475).

Τὸ μέρος ἐν ᾧ ἀνεκαλύφθη εἶνε ὁ εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ βουνοῦ *Βώλακος* πετρώδης λόφος ἐφ' οὗ ἀνεγείρετο τότε ἡ ἐξοχικὴ οἰκία τοῦ συμπολίτου ἡμῶν Κυρίου Χαραλάμπους. Ἐν ᾧ οἱ ἐργάται ἀνέσκαπτον τὸ ἔδαφος ὅπως θέσωσι τὰ θεμέλια τῆς οἰκίας ἐφάνη τις, τέως κρυπτόμενος μεταξὺ θάμνων, τάφος μεταγενεστέρως ἐποχῆς, ἔχων ὡς ἐπιτύμβιον τὴν εἰρημένην ἐνεπίγραφον πλάκα ἀνεστραμμένην. « Ἐν τῷ Ἐπισκοπεῖῳ, ἔγραφον τότε ἐν τῇ Πανδώρα, παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ βουνοῦ *Βώλακος* ὑψοῦτο μέχρι τῆς προχθῆς ἐπὶ ὑψώματός τινος τάφος ἐγκλείων ἕξ κεφαλὰς καὶ ὅσῃ ἀποσυντιθέμενα εἰς κόνην ἅμα τῇ ἐπιψαύσει τῆς χειρός. Ὁ τάφος οὗτος ἐλάνθανε τὴν προσοχὴν τῶν διαβατῶν διὰ τε τὸ μεμονωμένον τῆς θέσεως καὶ τοὺς

Περὶ τοὺς χρόνους τούτους ἡγεμονεύοντος τοῦ Τίτου Ἀντωνίνου, διαδόχου τοῦ Ἀδριανοῦ ὁ ἐν Σύρῳ αὐθαίρετος στεφανηφόρος ἄρχων Αἰλίος Μιλίωνιος Σχύμωνος ἐδωκεν δημοτελεῖς συμπόσιον αἰς τοὺς Συρίους ἐλευθέρους καὶ ἐλευθέρας καὶ εἰς τοὺς ἐκ τῶν ἀστυγειτόνων ἐπιδημήσαντας ὑπὲρ ὑγείας τοῦ Κυρίου ἡμῶν αὐτοκράτορος Τίτου Αἰλίου Ἀδριανοῦ Ἀντωνίνου Σεβαστοῦ Εὐσεβοῦς Τύχης καὶ Δήμου Ῥωμαίων καὶ τοῦ Συρίων Δήμου». Καὶ πρὸς ἀνάμνησιν τῆς δημοτελοῦς ταύτης δημοθονίας ἐστήθη τὸ ἐπίγραμμα περὶ οὗ ὁ λόγος.

Πρὸ μὲν τοῦ ἐπιγράμματος εἶνε γεγλυμμένος στέφανος ἐντὸς τοῦ ὁποίου ὑπάρχουν αἱ λέξεις

ΑΓΑΘΗ ΤΥΧΗ

περὶ αὐτὸν θάμνους, ἕως οὗ ἐσχάτως τὸ πτύον ἐργάτου ἐξέχωσεν αὐτόν. Ὑπῆρχον δ' ἐν αὐτῷ ἀτάκτως τεθεμένα τὰ εἰρημένα κρανία καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἡ προειρηθεῖσα πλάξ ἀνεστραμμένη. Χωρὶς ὃ ἀνατρέξωμεν εἰς μαρτυρίας δυνάμεθα νὰ εἰπωμεν μετὰ βεβαιότητος ὅτι ἡ πλάξ μετνήχθη ἐκ τινος γειτονικοῦ μέρους ἵνα χρησιμεύσῃ ὡς ἐπιτύμβιος λίθος. Φαίνεται δὲ ὅτι διαταγῇ τοῦ δόντος τὸ δημόσιον συμπόσιον εἰς τοὺς Συρίους ἐλευθέρους καὶ ἐλευθέρας καὶ εἰς τοὺς ἐκ τῶν ἀστυγειτόνων ἐπιδημήσαντας ἀνηγέρθη ἡ στήλη αὕτη πρὸς ἀνάμνησιν καὶ ἴσως μάλιστα τὸ μέρος ἐν ᾧ ἐδόθη τὸ συμπόσιον εἶνε αὐτὸ ἐκεῖνο τοῦ Ἐπισκοπείου, ἐκλεχθὲν διὰ τε τὴν τοποθεσίαν καὶ τὴν ἐκείθεν ἀποψιν τῆς ἱερᾶς νήσου καὶ τὸ ἀναβλύζον ἐτι καὶ σήμερον ὕδωρ. Ὁ δὲ ἐπὶ τοῦ λοφίσκου ἀνευρεθεὶς τάφος, μεταγενεστέρων χρόνων, ἀδηλον ἐὰν Συρίων ἢ ἄλλων παρεπιδημούντων ἐνέκλειεν ὁστάς. Τόμ. Κ. σελ. 475. Σήμερον τὸ ἐπίγραμμα τοῦτο κτισθὲν ἄνωθεν τῆς θύρας τῆς ἐν Ἐπισκοπείῳ ἐξοικίῃς οἰκίας τοῦ κ. Χαράλαμπους εἶνε περιθέατον καὶ μακρόθεν αὐτῆς. Λίαν δὲ καλῶς ἐτέθη ἐκεῖ ἐνθα εὐρέθη, ἵνα οὕτως δεικνύῃ καὶ τὸ μέρος ἐν ᾧ πιθανώτατα ἐδόθη ἡ δημοθονία αὕτη εἰς τοὺς Συρίους καὶ ὑπὲρ τοῦ αὐτοκράτορος Τίτου Ἀντωνίνου.

κάτωθεν δὲ τοῦ ἐπιγράμματος ἀτέχνως εἰκονίζεται σῶμα ζώου,
πιθανὸν βοός. Τὸ δὲ ἐπίγραμμα ἔχει οὕτως:

www.libtool.com ΥΠΕΡ ΥΓΕΙΑΣ

ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΗΜΩΝ ΑΥΤΟ
ΚΡΑΤΟΡΟΣ ΚΑΙΣΑΡΟΣ. Τ. ΑΙ
ΛΙΟΥ ΑΔΡΙΑΝΟΥ ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΥ
ΣΕΒΑΣΤΟΥ ΕΥΣΕΒΟΥΣ ΤΥΧΗΣ
ΚΑΙ ΔΗΜΟΥ ΡΩΜΑΙΩΝ ΚΑΙ
ΤΟΥ ΞΥΡΙΩΝ ΔΗΜΟΥ ΑΜΙΛΙΩ
ΝΙΟΣ ΣΚΥΜΝΟΣ ΑΥΘΑΙΡΕΤΟΣ
ΑΡΧΩΝ ΣΤΕΦΑΝΗΦΟΡΟΣ ΣΥΝ
ΑΡΧΕΙΝ ΗΤΕ ΜΑ ΦΙΛΑΡΓΥΡΟΥ
ΓΥΝΑΙΚΙ ΙΔΙΑ ΕΚΑΛΛΙΕΡΗΓΕΝ
ΕΣΤΙΑ ΠΡΥΤΑΝΕΙΑ ΚΑΙ ΤΟΙΣ
ΑΛΛΟΙΣ ΘΕΟΙΣ ΠΑΣΙ ΚΑΙ
ΠΑΣΑΙΣ ΚΑΙ ΕΔΗΜΟΘΟΙΝ
ΗΣΕΝ ΠΑΝΤΑΣ ΤΟΥΣ ΚΑ
ΤΟΙΚΟΥΝΤΑΣ ΤΗΝ ΝΗΣ
ΟΝ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΣ ΚΑΙ
ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ ΚΑΙ ΤΑ ΤΟΥ
ΤΩΝ ΤΕΚΝΑ ΚΑΙ ΤΟΥΣ
ΕΚ ΤΩΝ ΑΣΤΕΙΓΕΙΤΟΝ
ΩΝ ΕΠΙΔΗΜΗΣΑΝΤΑΣ
ΕΠΙ ΤΟΥΤΩΝ ΗΝ ΥΓΕΙΑ

Τὸ ἐπίγραμμα εἶνε προδήλως εὐκατάληπτον ἐκτὸς τοῦ δεκάτου στίχου, ἐνθα αἱ λέξεις **ΗΤΕ ΜΑ** φέρουν τινα δυσκολίαν (1), Καὶ τὰ μὲν γράμματα καὶ τὸ ἐν αὐτῷ εἰκονιζόμενον ζῶον καὶ ὁ ἀνωθεν τοῦ ἐπιγράμματος στέφανος δὲν προδίδουσι τὴν ἀκμὴν τῆς τέχνης, αἱ δὲ ἐκ τῆς ὅλης ἐπιγραφῆς ἱστορικαὶ εἰδήσεις εἰσὶν αἱ ἐξῆς-

Πρῶτον, ὅτι ἐπὶ τῆς αὐτοκρατορίας τοῦ Τίτου Ἀντωνίνου (138—161 Μ. Χ.) οἱ Σύριοι ἦσαν ἐλεύθεροι καὶ αὐτόνομοι διότι ναὶ μὲν αἱ λέξεις 'Ἐπὲρ τοῦ κυρίου ἡμῶν αὐτοκράτορος κλπ.» ἐκδηλοῦσιν ὑποταγὴν τινα εἰς τὸν Ῥωμαῖον αὐτοκράτορα, ἀλλ' ἐκ τῶν κατωτέρω λέξεων «τοὺς κατοικοῦντας τὴν νῆσον ἐλευθέρους καὶ ἐλευθέρους καὶ τὰ τούτων τέκνα» καταδείκνυται ὅτι οἱ Σύριοι ἦσαν ἐλεύθεροι, ὅτι ὁ Συρίων Δῆμος διετήρει τὴν ἐξουσίαν ἣν εἶχε καὶ ἐπὶ τῆς αὐτονομίας τῆς νήσου, ἀλλ' ὅτι ἀνώτερον αὐτῶν προστάτην ἐθεώρουν ἐκάστοτε τὸν αὐτοκράτορα τῆς Ῥώμης.

Δεύτερον, ὅτι ἐπὶ Τίτου Ἀντωνίνου καὶ ἐν γένει ἐπὶ τῶν δύο πρώτων Μ. Χ. ἐκατονταετηρίδων διετηρεῖτο ἐν Σύρῳ τὸ ἀξίωμα τοῦ ἀρχοντος καὶ ὅτι ἰδίᾳ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην

(1) Ἰδοὺ τὸ αὐτὸ ἐπίγραμμα καταλογάδην γεγραμμένον πρὸς εὐκολωτέραν ἀνάγνωσιν αὐτοῦ.

α' *Αγαθὴ τύχη*

Ἐπὲρ ὑγείας τοῦ Κυρίου ἡμῶν αὐτοκράτορος Καίσαρος *Τίτου Αἰλίου Ἀδριανοῦ Ἀντωνίνου Σεβαστοῦ Εὐσεβοῦς Τύχης καὶ Δήμου Ῥωμαίων καὶ τοῦ Συρίων Δήμου Αἰλίου Μιλωνίου Σκύμνος* αὐθαίρετος ἀρχὼν στεφανηφόρος *συναρχεῖν τε μα* (;) *Φιλαργύρου γυναικὶ ἰδίᾳ ἐκαλλιέρησεν Ἐστιά Πρυτανεῖα καὶ τοῖς ἄλλοις θεοῖς πᾶσι καὶ ἐδημοβοήσῃ πάντας τοὺς κατοικοῦντας τὴν νῆσον ἐλευθέρους καὶ ἐλευθέρους καὶ τὰ τούτων τέκνων καὶ τοὺς ἐκ τῶν ἀστυγευόνων ἐπιδημήσαντας. Ἐπὶ τούτων ἦν ὑγεία».*

ἀρχων ἦτο ὁ Αἰλῖος Μιλιώνιος Σχύμνος, Σύριος πιθανόν ἢ ἐκ Ῥώμης καταγόμενος, ὅπως τὰ πρῶτα ὀνόματα δίδουσι τινὰ νύξιν, ἀλλ' ἐν Σύρῳ ἐγκατεστημένος πολίτης ἀπολαμβάνων πολιτικά δικαιώματα καὶ χαίρων τοιαύτην δημοτικότητα ὥστε καὶ ἀρχων στεφανηφόρος ἀνεδείχθη τῶν Συρίων. Τὸ ἐπιτασσόμενον ἐπίθετον αὐθαίρετος δὲν δύναται νὰ φέρῃ ἀμφιβολίαν τινὰ περὶ τῆς φύσεως τοῦ ἀξιώματος τοῦ ἀρχοντος. Ἐνδεχόμενον μὲν ὅτι ὁ Μιλιώνιος Σχύμνος ἐπεβλήθη αὐθαιρέτως εἰς τοὺς Συρίους, ἀλλ' ὀρθότερα καὶ πλησιέστερα πρὸς τὴν γραμματικὴν τῆς λέξεως σύνθεσιν μοι φαίνεται ἡ ἐρμηνεία αὐτῆς σημαίνουσας ἀρχοντα ἐκουσίως ἐκλεχθέντα ὑπὸ τοῦ λαοῦ.

Τρίτον, ὅτι ὁ ἀρχων διετῆρει καὶ τὴν θρησκευτικὴν ἀρχηγίαν ἢ ὅτι ἐπισήμως ἦτο εἰσηγμένη ἐν Σύρῳ ἡ λατρεία τῆς Ἑστίας ἐχούσης βωμόν ἐν τῷ Πρυτανείῳ, διότι κατὰ τὰς θεολογικὰς παραδόσεις τῶν ἀρχαίων ἡ Ἑστία εἶχε βωμούς καὶ ἄσβηστον πῦρ ἐν τοῖς Πρυτανείοις (1), καὶ ὅτι εἰς ταύτην καὶ εἰς τοὺς ἄλλους θεοὺς προσήνεγκεν εὐπροσδέκτους θυσίας (ἐκαλλιεῖρησεν) ὁ στεφανηφόρος ἀρχων Μιλιώνιος Σχύμνος μετὰ τῆς ἰδίας γυναικός. Γνωστὸν δὲ ὅτι ἡ Ἑστία ἦτο ἡ προσφιλεστέρα θεὰ τῶν Ῥωμαίων, θεοποιηθεῖσα καὶ πρὸ τῆς κτίσεως τῆς Ῥώμης, καθ' ὅσον ἡ μήτηρ τοῦ Ῥωμύλου ἦτο Ἑστία. Ἐκ τῶν λέξεων δὲ τοῦ ἐπιγράμματος εἰκάζεται ὅτι ἡ γυνὴ τοῦ ἀρχοντος Μιλιωνίου Σχύμνου ἦτο Ἑστίας, μολονότι τὸ ἐν Ῥώμῃ τάγμα τῶν Ἑστιάδων συνεκροτεῖτο ἀπὸ παρθένους. Γίνεται ἐπίσης γνωστὸν ἔκ τῶν αὐτῶν λέξεων τοῦ ἐπιγράμματος ὅτι ἐν τῷ Πρυτανείῳ τῶν Συρίων ὑπῆρχε βωμὸς τῆς Ἑστίας.

Καὶ τελευταῖον ὅτι τὸ μέγα τοῦτο συμπόσιον (δημοθoinία) ὅπερ ἐδόθη ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Τίτου Ἀντωνίνου ἦτο δημο-

(1) Ὁγυγία Τομ. Α'. βιβλ. I. σελ. 439 — Πίνδ. Νέμεα Ιά. I. 7 — Σχολ. Σοφοκλ. ἀποσπ. 82. Προυνσδικ.

τελεστάτη τις καὶ λαμπροτάτη ἐν Σύρῳ ἑορτῇ, διότι ἐδόθη ἐν γένει εἰς τοὺς ἐλευθέρους καὶ ἐλευθέρας κατοίκους τῆς νήσου, εἰς τὰ τούτων τέκνα καὶ εἰς τοὺς ἐκ τῶν ἀστυγειτόνων ἐπιδημήσαντας. Εἰκάζεται δὲ ὅτι ἐτελέσθη ἡ δημοθοινία αὕτη ἐπὶ τῇ ἀναβάσει τοῦ Τίτου Ἀντωνίνου εἰς τὸν θρόνον, ὑπὲρ ὑγείας τοῦ ὁποίου ὁ Μιλιώνιος Σχύμνος ἐκαλλιέργησεν τῇ Ἑστίᾳ καὶ πάσοις τοῖς ἄλλοις θεοῖς καὶ ἐδημοθοίνισεν τοὺς Συρίους. Ποῦ ὁμως ἀκριβῶς ἐδόθη τὸ μέγα τοῦτο συμπόσιον δὲν εἶνε δυνατόν νὰ ὀρίσῃ τις· ἀλλὰ φρονῶ ὅτι τοιαύτη συρροὴ δαιτυμόνων δὲν ἦτο δυνατόν νὰ δοθῇ ἐν αὐτῇ τῇ πόλει ἢ τῆς Σύρου ἢ τῶν Ποσειδείων καὶ ἐπειδὴ τὸ μέρος ἐν ᾧ εὐρέθη τὸ ἐπίγραμμα, ἦτοι τὸ σημερινόν *Ἐ π ι σ χ ο π ε ῖ ο ν*, ἦτο κατάλληλον πρὸς τὴν περίστασιν ταύτην ἕνεκα τῆς θέσεως καὶ τοῦ ὕδατος, εἰκάζω ὅτι ἐδόθη ἐν τῇ θέσει ταύτῃ καὶ πρὸς ἀνάμνησιν ἐστήθη τὸ ἐπίγραμμα, ὅπερ μετὰ τινας αἰῶνας ἐχρησίμευσεν, ὡς προεῖπον, ὡς ἐπιτύμβιος πλάξ.

Τοιαύτη ἡ ἐν Σύρῳ δημοθοινία ἐπὶ ἀρχοντος Μιλιωνίου Σχύμνου καὶ τοιαῦται αἱ ἐκ τοῦ ἐπιγράμματος αὐτοῦ ἐξαγόμεναι ἱστορικαὶ πληροφορίαι περὶ τῶν χρόνων ἐκείνων.

Νῦν ἰδωμεν διὰ ποίων ἄλλων τρόπων ἐξεδήλωσαν οἱ Σύριοι τὴν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Τίτον Ἀντωνῖνον ἀφοσίωσιν αὐτῶν.

Δύο μόνον νομίσματα τῶν Συρίων ἱοπέντα πρὸς τιμὴν τοῦ αὐτοκράτορος τούτου ἀνεκαλύφθησαν μέχρι τοῦδε, τὰ ἑξῆς.

Πρῶτον νόμισμα χαλκοῦν μεγέθους 4, παριστᾷ ἀφ' ἑνὸς ἐστεμμένην τὴν κεφαλὴν Ἀντωνίνου τοῦ Εὐσεβοῦς καὶ πέριξ τὰς λέξεις **ΑΥΤ· ΚΑΙCΑΡ ΑΝΤΩΝΙΝΟC**, ἀφ' ἑτέρου δύο κεφαλὰς αἰτίνες κατὰ τινὰς εἶνε τοῦ Μάρκου Αὐρηλίου, διαδόχου τοῦ Ἀντωνίνου καὶ τῆς Φαυστίνης τῆς νεωτέρας, ἐν τῷ μέσῳ φοίνικα καὶ κάτωθεν μέλισσαν καὶ ἀστέρα, πέριξ δὲ αὐτῶν τὰς λέξεις **CYP . . . KABIPΩN** (1)

(1) Ἴδε Συλλογῆς Mionnet νομισ. Σύρου ἀρ. 5.

Τὸ νόμισμα τοῦτο πιθανὸν ἐκόπη μεταξύ τῆς ἡγεμονείας τοῦ Ἀντωνίνου καὶ τοῦ διαδόχου του Μάρκου Αὐρηλίου (ἄρξαντος ἀπὸ τοῦ 161—180 Μ. Χ.). ἄλλως δὲν ἐξηγεῖται πῶς φέρεται συγχρόνως τὰς κεφαλὰς τῶν αὐτοκρατόρων Ἀντωνίνου, Μάρκου Αὐρηλίου καὶ τῆς αὐτοκρατείας Φαυστίνης· ἐκτὸς ἂν υποθέσωμεν ὅτι οἱ Σύριοι καὶ ζῶντος ἐτι τοῦ Ἀντωνίνου ἐκόλακευσαν αὐτὸν, θέσαντες ὀπισθεν τοῦ νομίσματος τὴν προτομὴν τοῦ θεοῦ υἱοῦ του καὶ διαδόχου Μάρκου Αὐρηλίου, ὃν θερμῶς ἠγάπα ὁ Ἀντωνῖνος καὶ ζῶν ἐτι, περὶ τὸ τελευταῖον ἔτος τῆς ζωῆς του, ὠνόμασε ἐνώπιον τῶν πρώτων του στρατηγῶν μόνον αὐτοῦ διάδοχον καὶ υἱόν.

Δεύτερον νόμισμα φέρον τὴν προτομὴν τοῦ αὐτοκράτορος Ἀ ν τ ω ν ῖ ν ο υ εἶνε ἐπ' ἴσης χαλκοῦν, μεγέθους 6. Ἐν αὐτῷ ἡ κεφαλὴ τοῦ αὐτοκράτορος φαίνεται ἐστεμμένη καὶ ἐστραμμένη πρὸς δεξιάν. Ὅπισθεν δὲ παρίστανται γυμναὶ αἱ κεφαλαὶ τῶν Διοσκούρων, ἐν τῷ μέσῳ στάχυν, κάτωθεν μέλισσα καὶ ἄστρον· περὶ δὲ τῆς μὲν κεφαλῆς αἱ λέξεις ΑΥΤ. ΚΑΙ CΑΡ ΑΝΤΩΝΕΙ- ΝΟΣ, τῶν δὲ Διοσκούρων ΓΥΡΙ . . . ΚΑΒΙΩ . . (1)

Τοσαῦτα μόνον μαρτύρια τῆς ἀφοσιώσεως τῶν Συρίων πρὸς τὸν αὐτοκράτορα τοῦτον ἔχομεν. Βεβαίως δὲν δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι ταῦτα μόνον ὑπῆρχον· ἀλλὰ λέγων ὅτι τοσαῦτα μόνον ἀνεκαλύφθησαν ἐχῶ τινὰς βασίμους εἰκασίας ὅτι καὶ ἄλλα ὑπῆρχον ἃ ὁ χρόνος ἢ τὸ ἔδαφος κρύπτει ἐτι ἀπὸ τὰς ὀψεις μας ἢ ὁ ξένος κατακτητὴς κατέστρεψεν.

Ὁ Αὐτοκράτωρ οὗτος βασιλεύσας εἰκοσιδύο ἔτη ἀπέθανεν ἀφείς, ὡς προεῖπον, διάδοχον τὸν θετὸν υἱόν του Μάρκον Αὐρήλιον. Θέλομεν ἰδεῖ ὅτι καὶ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα τοῦτον ἐπεδαψίλευσαν οἱ Σύριοι τὰς αὐτὰς χολακευτικὰς τιμὰς.

Ἐν τῇ βαθμιαίᾳ ταύτῃ ἀπαριθμήσει τῶν νομισμάτων βλεπομεν ἐν αὐτοῖς τὰς λέξεις Θεῶν Συρίων Καθεῖρων, τινὰς μὲν ἐφθαρμένας ἄλλας δὲ ἡμιεφθαρμένας.

(1) Ἴδε συλλ. Mionnet Νομ. Σύρου ἀρ. 6.

Αἱ λέξεις αὗται εἶνε πηγὴ νέα προστιθεμένη καὶ εἰς τὰς ἄλλας ἐνδείξεις ὡς ἔχομεν περὶ τῆς κατὰ τοὺς αἰῶνας τούτους ἐπικρατοῦσης θρησκείας τῶν Συρίων. Ἀλλὰ περὶ ταύτης ἐπιφυλασσόμενος πλατύτερον νὰ ποιήσω λόγον εἰς τὸ εἰδικὸν κεφάλαιον τοῦ μέρους τούτου τῆς ἱστορίας, ἀπλῶς προσημειῶ ἐνταῦθα ὅτι περὶ ταύτην ἰδίᾳ τὴν ἐποχὴν μεγίστη ἐπεκράτει σύγχυσις περὶ τὴν θρησκείαν· αἱ ἑλληνικαὶ παραδόσεις καὶ λατρεῖαι ἤρχιζαν συγχεόμεναι μὲ τὰς αἰγυπτιακάς, οἱ Κάθεριοι μετὰ τῶν Διοσκοούρων, ἡ Ἰσις μετὰ τῆς Δήμητρος καὶ ἐν γένει εἰπεῖν ἤρχισαν τὰ προόμια τῆς καταστροφῆς ἀμφοτέρων τῶν θρησκειῶν, ἑλληνικῆς καὶ αἰγυπτιακῆς, ὁ δὲ χριστιανισμὸς, καίτοι θρησκεία μόνον δύο αἰῶνων, καταδιωκομένη ἀμειλίχτως ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων αὐτοκρατόρων ἤρξατο περὶ τὰ τέλη τοῦ δευτέρου τούτου αἰῶνος ἀναλαμβάνων καὶ προχωρῶν, ἀλλ' ἦτο ἔτι ἄγνωστος εἰς τὸ νησιωτικὸν τοῦτο μέρος τῆς Ἑλλάδος ἐνθα ἡ Δῆλος, ὁ πυρὴν τῆς ἀρχαίας θρησκείας, ἐνεκολοποῦτο τὴν λατρείαν τῆς Ἰσιδος καὶ τοῦ Ἀππιοῦ, συγχεομένην ἤδη μετὴν λατρείαν τῶν ἀναλόγων ἐθνικῶν θεῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΖ'.

*Ἐπὶ τῆς αὐτοκρατορίας Μάρκου Ἀνρηλλίου
καὶ Κομμόδου (180—191 Μ. Χ.)*

Ψήφισμα Συρίων ἐπὶ ἀρχοτος Ἀρταίου Μοδέστου.

Τὰ τῆς ἱστορικῆς ταύτης περιόδου (180—191 Μ. Χ.) διαφωτίζει ὅπως οὖν πολύτιμον ψήφισμα τῆς Βουλῆς καὶ τοῦ Δήμου Συρίων ἀνευρεθὲν πρὸ εἰκοσαστείας εἰς τὴν θέσιν Τρεῖς μύλοιοι, ἀνωθεν τοῦ ἀρχαίου τῶν Συρίων θεάτρου ἐνθα

πολλά μέχρι σήμερον ανευρέθησαν λείψανα ἀγαλμάτων καὶ ψηφισμάτων (1).

Τὸ ψήφισμα τοῦτο ἐψηφίσθη πρὸς τιμὴν τῶν αὐτοκρατόρων Μάρκου Αὐρηλίου καὶ Κομμόδου, ἐπὶ Ἀ ν τ α ί ο υ Μ ο δ έ σ τ ο υ ἐ φ ό ρ ο υ καὶ ἐ π ω ν ύ μ ο υ ἄ ρ χ ο ν τ ο ς τ ῶ ν Σ υ ρ ί ω ν. Εἶνε γεγραμμένον ἐν δυσὶ καὶ εἴκοσι στίχοις, ἐπὶ πλακὸς ἐχούσης μῆκος 0, 48 γαλλικοῦ μέτρου καὶ 0, 26 μ.

Εἶνε δὲ πολύτιμον τὸ ψήφισμα τοῦτο διότι χορηγεῖ ὑμῖν πληροφορίας ἱστορικὰς περὶ τῆς νήσου κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ἃς ἀναγράφω ἐνταῦθα προκαταχωρῶν τὸ ψήφισμα.

Προσημειωτέον ὅτι τὰ γεγλυμμένα κοσμήματα τοῦ ψηφίσματος τούτου εἶνε ποικιλώτερα τοῦ προσημειωθέντος ἐπιγράμματος τοῦ ἄρχοντος τῶν Συρίων Μιλωνίου Σχύμνου. Τὸ ἐν λόγῳ ψήφισμα ὑπὲρ τοῦ Μάρκου Αὐρηλίου καὶ Κομμόδου φέρει ἄνωθεν αὐτοῦ στέφανον, ἐκ δάφνης πιθανόν, ἄνω δὲ τοῦ στεφάνου σχῆμά τι σχηματιζόμενον ἀπὸ γραμμῶν παρεμφερῶν πρὸς τὸ γράμμα Ψ καὶ ἀποτελουσῶν εἰδὸς τι ἀτέχνου στέμματος. Ἀμφοτέρωθεν τοῦ στεφάνου εἰκονίζονται δύο ἀτεχνοὶ ὄφεις ἐστραμμένονι πρὸς τὰ κάτω· τὸ ὅλον δὲ τοῦ ψηφίσματος περιβάλλεται ὑπὸ ἐξέχοντος ἐν τῇ πλακί ἐπιμήκους τετραγώνου ἀποκλίνοντος ἄνω εἰς τριγωνικὸν σχῆμα, περικοσμούμενον κατὰ τὰ ἄκρα ὑπὸ μικρῶν καμπύλων καὶ ἐξεχουσῶν γραμμῶν.

(11) Τὸ ψήφισμα τοῦτο ἠγοράσθη ὑπὸ τοῦ φιλαρχαίου συμπολίτου μας Κυρ. Ἐμμ. Κρητικίδου παρὰ τῶν ἀνευρόντων αὐτὸ καὶ ἐδωρήθη κατὰ τὸ 1858 τῇ Ἐφορίᾳ τοῦ ἐνταῦθα Γυμνασίου ἧτις καὶ κατέθεσεν αὐτὸ ἐν τῷ μουσεῖῳ τοῦ ἐν λόγῳ Γυμνασίου, ἐνθα εὑρίσκεται μέχρι σήμερον (ὑπ' ἀριθ. 2). Ἐκ τοῦ δωρητηρίου ἐγγράφου τοῦ Κυρ. Κρητικίδου ἀποσπῶ τὸ σχετικὸν μέρος α' Ἀνευρέθη κατὰ τοὺς Τρεῖς Μύλους, μήκους 48)0 γαλλ. μέτρα, πλάτους 26(0, ἐμπεριέχει ψήφισμα τοῦ Δήμου Συρίων ὑπὲρ τοῦ Μάρκου Αὐρηλίου καὶ Κομμόδου, ὃ πρό τινων ἐτῶν ἀντέγραψα, ἀλλ' ἀτυχῶς ἀπώλεσα τὸ ἀντίγραφον τούτου. Ἐμμ. Κρητικίδης». Εὐτυχῶς ἀντιγράψας, ἐφ' ὅσον ἠδυνήθην ὀρθῶς τὸ ψήφισμα, παρέβαλον αὐτὸ πρὸς διασωθέν τι ἐν τοῖς βιβλίοις τοῦ Γυμνασίου ἀντίγραφον καὶ εὔρον σύμφωνον τὸ τότε ληφθὲν ἀντίγραφον.

Καὶ ἐν τῷ ψήφισματι τούτῳ παρατηροῦνται ὅ,τι καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς τοῖς ἐπὶ ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς, ἤτοι τὰ γράμματα συμπε-
πυκνωμένα τὸ γράμμα ξ ῥωμαϊστί C, τὸ Ω. ἀντιστρόφως ω
κεφαλαιῶδες. Δυστυχῶς δὲν εἶνε σῶον τὸ ὅλον ἐπίγραμμα,
οὐχ ἦττον ἐκ τῶν ἀναγινωσκομένων γραμμάτων δύναται νὰ
ἐξαχθῇ τις ἔννοια, ὡς θέλομεν κατόπιν ἰδεῖ.

Ἴδου τὸ ψήφισμα ὡς διετηρήθη κατὰ γράμμα μέχρι σήμερον.

ΑΓΑΘΗ(ΤΥΧΗ)ΥΠΕΡΤΗΣΤΟΥΚΥ . . ΜΩΝΑΥΤΟΚΡΑΤ
ΟΡΟΣΚΑΙΣΑΡΟΣΜΑΥΡΗΛΙΟΥ
ΚΟΜΜΩΔΟΥ ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΥΣΕΒ(ΗΡΟΥ)ΟΥΣΤΥΧΗΣ
ΚΑΙΝΙΚΗΣΙΕΡΑΣΤΗΣ(ΣΥΓΚ)ΛΗΤΟΥΚΑΙΔΗΜΟΥ . . .
ΡΩΜΑΙΩΝ . . . ΟΥΣΣΥΡΙΩΝΑΝΤΑΙΟΣΜΟΔΕΣΤΟΣ
ΩΝΕΦΟΡΟΣΕΠΩΝΥΜΟΣΑΡΧΩΝ
ΡΗΣΟΝΕΣΤΙΑΠΡΥΤΑΝΕΙΑΚΑΙΤΟΙ(Σ) . . .
ΚΑΙΘΕΟΙΣΠΑΣΙΚΑΙΠΑΡΕΣΧΕΤΗ . . . ΜΕΝ . . .
ΤΗΣΓΕΡΟΥΣΙΑΣΤΗΤΕΡΑΔΙΤΟΕΞΕ
ΤΟΙΣΠΑΝΤΑΤΗΔΕΓΕΝΕΣΙΟCΗΜ . . Ε . . .
ΡΙΟΥΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣΠΑΡΕΣΧΕΤΟΙCΜ(ΕΝ)
ΓΕΡΟΥΣΙΑCΤΑΙCΔΕΪΓΝΟΝΚΑΙΕΔΩΚΕΝ ΟΥCΦΥΡΙ
ΔΟCΔΗΝΑΡΙΑΓΕΝΤΕ(ΕΛΕΥ)ΘΕΡΑΙCΔΕΓΥΝΑΙΞΙΠΑ
CΑΙCΚΑΙΔΗ . . ΝΙ . . ΔΙ . . .
ΚΟΙΝΟΝΚΑΙΕΔΩΚΕΝΤΑΙCΔΕ
ΔΙΑΝΟΜΗΣΑΝΑ . . ΔΙΟ ΠΑΣΙΝΑΝΑΔ(ΗΝΑ)ΡΙΑ
ΤΕCΣΑΡΑ ΗΜΕΡΑΠΑΡΕCΧΕΤΟΙCΜΕΝ(ΓΕΡΟΥCΙΑ
CΤ)ΑΙCΚΑΙΑΛΛΟΙCΟΙCΕΒΡΥΛ ΝΚΑΙΕΔΩΚΕΝΕΚΑ
CΤΩΔΙΝΑΡΙΟΝΕΝΤΑΙCΛΟΙΠΑΙCΠΟΛΕCΙΝΕΛΕΥΘΕΡΟΙ
CΚΑΙΚΑΝΟΙ . . ΚΟ . . ΚΟΙCΚΑΙΕΔΩΚΕΝΔΙΑΝΟΜ . . ΟΛΕ . .
ΠΑΙCΑΝΑΔΙΝΑΡΙΟΝΕΝΠΑΙCΙΝΑΝΑΔΗΝΑΡΙΑΟΚΤΩ . . ΚΑ
ΙΤΟΙCΠΑΡΑΤΟΥΔΗΜΟΥ . . ΔΩΝΝΗΣΩΝΕΙCΤΑΥΤΑ . .
ΚΑΙΚΑΠΟΙCΠΟΛΙΤΑΙCΟΥΝΑΡΧΕΙΝΘΟΙ ΚΑΛΙCΤΑ
ΤΟΥΘΕΙΝΩΤΩΝΗΝΥΓΕΙΑΕΥΚΑΡΠΙΑΕΥΚΤΗΡΙΑ.

Τοιοῦτο τὸ ἐπὶ ἀρχοντος Ἀνταίου Μόδεστου ψήφισμα τῶν Συρίων ὑπὲρ τοῦ Μάρκου Αὐρηλίου. Δυστυχῶς ἐνιαχοῦ εἶναι τοσοῦτον ἐφθαρμένον, ὥστε ἡ ἔννοια δὲν ἐξάγεται καθαρῶς καὶ ἐντεθεῖν στερούμεθα τινῶν ιστορικῶν πληροφοριῶν (12)

Οὐχ ἤττον ἐκ τοῦ ψηφίσματος τούτου μανθάνομεν τὰ ἐξῆς. Ἐν πρώτοις ὅτι ἐπὶ Μάρκου Αὐρηλίου καὶ Κομμόδου (180—191 Μ. Χ.) διετεθεῖτο ἐν Σύρῳ τὸ ἀξίωμα τοῦ ἐ π ω ν ὕ μ ο υ ἄ ρ χ ο ν τ ο ς, ὅπερ ἦτο χαρακτηριστικὸν καὶ τῆς τῶν Ἀθηναίων πολιτείας καὶ ὅτι ἐπώνυμος ἀρχων τῶν Συρίων ἦτο ὁ Ἀ ν τ α ῖ ο ς Μ ό δ ε σ τ ο ς. Καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἐπωνύμου τούτου ἀρχοντος καὶ τὸ τοῦ προκατόχου του σ τ ε φ α ν η φ ό ρ ο υ ἀρχοντος Μ ι λ ι ω ν ί ο υ Σ χ ύ μ ν ο υ δηλοῦσιν ὅτι ἤδη ἤρξαντο νὰ ἐκρωμαίζωνται τὰ ὀνόματα τῶν Συρίων, διότι καὶ ὁ Μελιωνίος καὶ ὁ Μόδεστος εἶνε Ῥωμαῖοι

(12) Ἴδου τὸ αὐτὸ ψήφισμα καταλογάδην γεγραμμένον ὅπως γίνῃ μᾶλλον καταληπτόν.

α Ἀγαθῇ (Τύχῃ), ὑπὲρ τῆς τοῦ Κυ . . . μῶν αὐτοκράτορος Καίσαρος Μ. Αὐρηλίου Κομμώδου Ἀντωνεῖνου Σεβ(ήρου), οὗς τύχης καὶ νίκης ἱερᾶς τ' ἥς συγχλήτου καὶ Δήμου Ῥωμαίων οὗς Συρίων Ἀνταῖος Μόδεστ(ος), ὧν ἐφορος ἐτώνυμος ἀρχων . . . ρησεν Ἑστία Πρυτανεία καὶ τοῖς(c) . . . καὶ θεοῖς πᾶσι καὶ παρέσχε τῇ . . . μὴν . . . τῆς Γερουσίας τῇ Τεράδι τὸ ἐξε . . . τοῖς πάντα τῇ δὲ γενέσιος ἡ με . . . ρου αὐτοκράτορος παρέσχε τοῖς μὲν Γερουσιασταῖς δεῖπνον καὶ ἔδωκεν . . . Οὐ σφύριδος δηνάρια πέντε (ἐλευθ)έραις δὲ γυναῖξιν πάσαις καὶ θα . . . νι . . . δι κοινόν. καὶ ἔδωκεν ταῖς δε . . . διανομῆς ἀνα . . . δαῶ . . . παισὶν ἀνά δηνάρια τέσσαρ(α) . . . ἡμέρα . . . παρέσχε τοῖς μὲν Γ(ερουσιασ)ταῖς καὶ ἄλλοις οἷς ἐβούλ(ετο) . . . ν καὶ ἔδωκεν ἐκάστῳ δηνᾶριον ἐν ταῖς λοιπαῖς πόλεσιν ἐλευθέρους καὶ . . . κανοι . . . νοι . . . καὶ ἔδωκεν διανομ . . . ολε . . . παῖς ἀνά δηνᾶριον ἐν παισιν ἀνά δηνάρια ὀκτώ καὶ τοῖς παρὰ τοῦ Δήμου . . . δων νήσων εἰς τὰ αὐτὰ καὶ κάποις πολίταις οὖν ἀρχεῖν . . . θοι . . . κάλλιστα τοῦ θεοῖ νω . . . Τούτων ἦν ὑγεία, εὐκαρπία, εὐκτῆρια.

ὀνόματα· οὐχ ἤττον ἀμφοτέροι οἱ ἄρχοντες διατηροῦσι καὶ τὰ ἐλληνικά ὀνόματα Ἀ ν τ α ῖ ο ς καὶ Σ χ ύ μ ν ο ς. Ἐκ τῶν ὀνομάτων τούτων δύναται τις νὰ εἰκάσῃ καὶ ὅτι πολῖται Ῥωμαῖοι ἐγκατασταθέντες, ἐν Σύρῳ ἢ ἀπεσταλμένοι ἐκ Ῥώμης ἐτιμήθησαν διὰ τοῦ ἀξιώματος τοῦ ἐ π ω ν ύ μ ο υ ἄ ρ χ ο ν - τ ο ς ὑπὸ τῶν Συρίων, οἵτινες βεβαίως μὲ ὄλην τὴν αὐτονομίαν καὶ ἐλευθερίαν των ὑπέκυπτον εἰς τὸ ἐλάχιστον νεῦμα τῆς Ῥωμαϊκῆς συγκλήτου ἢ οἰουδήποτε ἀπεσταλμένου τῶν Ῥωμαίων αὐτοκρατόρων. Ἡ οὕτως ἢ ἄλλως ἢ πληροφορία αὕτη περὶ τῆς διατηρήσεως τῶν ἐπωνύμων ἀρχόντων ἐν τοιαύτῃ ἐποχῇ εἶνε σημεῖον τῆς τε διατηρήσεως τῶν ἐλευθέρων θεσμῶν καὶ τῆς διαρκείας τοῦ Ἀθηναϊκοῦ πολιτεύματος ἐν τῇ πρώην συμμάχῳ τῶν Ἀθηναίων Σύρῳ.

Ἐπ' ἴσῃ γίνεται γνωστὸν ὅτι τελουμένης μεγάλῃς τινος δημοτελοῦς τελετῆς, πιθανῶς δὲ τῶν γενεθλίων τοῦ αὐτοκρατορος, ἐδόθη δεῖπνον τοῖς Γερουσιασταῖς καὶ δημοθιοίνι πρὸς τὸ κοινὸν καὶ διενεμήθησαν δηνάρια εἰς τε τὰς γυναῖκας καὶ τοὺς παῖδας. Οἱ ἐν τῷ ψηφίσματι τούτῳ ἀναφερόμενοι γ ε ρ ο υ - σ ι α σ τ α ῖ παρέχουσι τινὰς ἀμφιβολίας, δύο δὲ εἰκασίαι εἶνε πιθανώτεραι ἢ ὅτι οἱ βουλευταὶ τῶν Συρίων ὠνομάσθησαν κατὰ μίμησιν τῶν Ῥωμαίων γερουσιαστῶν ἢ τῶν συγκλητικῶν πατέρων, γερουσιασταί, ἢ ὅτι διελθόντες τῆς Σύρου Ῥωμαῖοι γερουσιασταὶ ἐφιλοξενήθησαν ὑπὸ τῶν Συρίων. Ἡ πρώτη γνώμη μοι φαίνεται ὀρθοτέρα, διότι ὥς προεῖπον, ἤδη ἤρχισαν ἐκρωμαϊζόμενοι βαθμηδὸν οἱ τίτλοι καὶ λίαν πιθανῶς οἱ βουλευταὶ ἐκαλοῦντο γερουσιασταί, πολλῶ μᾶλλον καθ' ὅσον ἐν τῷ ψηφίσματι τούτῳ δὲν ἀναφέρεται ἡ Β ο υ λ ῆ τ ῶ ν Σ υ ρ ί ω ν διὰ τῆς λέξεως ταύτης· ἄλλως τε διὰ τῆς ἐν τῷ ψηφίσματι Γ ε ρ ο υ σ ί α ς πιθανώτατα ἐννοεῖται αὕτη καὶ οὐχί ἡ τῶν Ῥωμαίων, ἥτις ἀνωτέρω λέγεται σύγκλητος ἐν τῷ στίχῳ

(ΤΗΣ ΣΥΓΚΛ)ΗΤΟΥ ΚΑΙ ΔΗΜΟΥ ΡΩΜΑΙΩΝ

Εἰς τούτους λοιπὸν τοὺς γερουσιαστὰς ἐδόθη δεῖπνον, εἰς δὲ

τὰς γυναῖκας καὶ τοὺς παῖδας τῆς νῆσου καὶ τοὺς παρεπιδημοῦν-
τας διενεμήθησαν δ ἡ ν ἄ ρ ι α.

Ἡ τελευταία αὕτη λέξις δηλοῖ ὅτι ἤδη εἶχεν εἰσαχθῆ ἐν
Σύρῳ τὸ ~~ῥωμαϊκὸν αὐτοῦ~~ νόμισμα ὅπερ ἀνελόγει πρὸς 3 1/2
ἀρχαίους ἑλληνικοὺς ὀβολοὺς, (ὅστις ἀνελόγει πρὸς λεπτὰ
17, 25) καὶ ὅτι τὰ νομίσματα τῶν Συρίων τῆς ἐποχῆς ταύτης
εἶχον ἀναλογισθῆ πρὸς τὸ ἐπικρατοῦν τοῦτο ῥωμαϊκὸν νόμισμα.

Κατὰ ταύτην λοιπὸν τὴν ἐν Σύρῳ δημοτελεῖ ἑορτὴν ὁ ἐπώ-
νυμος ἄρχων Ἀνταῖος Μόδεστος ἔδωκεν εἰς πᾶσαν ἐλευθέραν
γυναῖκα δηνάρια πέντε, εἰς τὸς παῖδας ἀνὰ τέσσαρα εἰς δὲ τοὺς
τῶν ἄλλων πόλεων ἀνὰ δηνάριον ἐν καὶ τίνα δηνάρια εἰς
παῖδας ἀγνώστου πόλεως. Ἐπειδὴ τὸ μέρος τοῦτο τοῦ ψηφί-
ματος εἶν' ἐφθαρμένον δὲν γίνεται γνῶστὸν εἰς τίνας ἔδωκεν
ἀνὰ δηνάριον ἐν καὶ εἰς τίνας ἀνὰ ὀκτῶ.

Ἐπ' ἴσης ἐνταῦθα γίνεται λόγος περὶ Ἑστίας Πρυτα-
νείας καὶ πάντων τῶν ἄλλων θεῶν, ὡς καὶ
ἐν τῷ ἐπιγράμματι τοῦ Μιλιωνίου Σχύμνου εἶδομεν. Ἦτο δὲ,
φαίνεται, θρησκευτικὸν ἔθος αἱ θυσίαι αὗται καὶ συνήθης τύπος
ἐν τούτοις τοῖς ψηφίσμασι.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἤρχεν ὁ Μάρκος Αὐρήλιος, ἐπὶ τῆς
αὐτοκρατορίας τοῦ ὁποίου ἐγένετο ὀλεθριώτατος διωγμὸς τῶν
Χριστιανῶν. Οἱ Σύριοι πρὸς πλείονα κολακείαν ἐμνημόνευσαν
ἐν τῷ δε τῷ ψηφίσματι τοῦ ὀνόματος τοῦ υἱοῦ του καὶ διαδόχου
Κομμόδου.

Ὁ Κόμμοδος οὕτως εἶχε τὰς κακίας ὄλων τῶν τετραπόδων·
εἶχε τὴν ἀναίδειαν τοῦ κυνὸς, τὴν πλεονεξίαν καὶ πανουργίαν
τῆς ἀλώπεκος, τὴν ὠμότητα τῆς τίγρεως· ἦτο πλειότερον
τοῦ τέττυγος κοῦφος καὶ ἀμέριμνος, ἦτο ἐνὶ λόγῳ εὐρετῆς
πάσης ἡδονῆς καὶ πάσης κακουργίας· περιέτρεχε γυμνὸς τὰς
ὁδοὺς ὡς μονομάχος, ἔκοπτε ῥίνας διὰ τὰ περὶ τὰς ὥρας του,
ἔφριπτε ἀνθρώπους εἰς τὰ θηρία, ἐδημιούργησε τάγμα ἀκολάστων
γυναικῶν, εἶχεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του ὄλας τὰς κακίας καὶ ἐπὶ

δώδεκα ἔτη ἐν στέμμα ἐπ' αὐτῆς, τὸ τῆς κοσμοκράτορος Ῥώμης.

Εἰς τὸ ἀπεχθές τοῦτο δίποδον θηρίον οἱ Σύριοι μιμούμενοι τοὺς λοιποὺς Ἑλλήνας, πιεζόμενοι ὑπὸ τῆς φορᾶς τῶν περιστάσεων ἤναπτον θυμιάματα κολακείας καὶ ἀφοσιώσεως, ἐψήφιζον ψηφίσματα καὶ ἀνηγόρευον αὐτὸν Κ Ὑ ρ ι ο ν τ ὠ ν Σ υ ρ ῖ ω ν καὶ αὐτοκράτορα. Τουλάχιστον δὲν ἐφρόντιζον, οὐ μόνον οἱ Σύριοι ἀλλὰ καὶ οἱ λοιποὶ Ἕλληνες τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἀφ' οὗ ἤναγκάζοντο νὰ κολακεύωσι τὰ τέρατα ταῦτα ζῶντα, νὰ τὰ ἀποκηρύττωσι θνήσκοντα, καὶ νὰ μιμῶνται καὶ κατὰ τοῦτο τὴν Ῥώμην, χωρὶς νὰ φοβηθῶσι δυσμένειάν τινα παρ' αὐτῆς. Ἡ Ῥώμη ἱκανοποίησε τότε τὴν ἀνθρωπίνην φυλὴν ἀποκηρύξασα τὸν θηριῶδη Κόμμοδον, ὡς πατροκτόνον, ἐχθρὸν τῶν θεῶν, τῆς πατρίδος καὶ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ρίψασα εἰς κοπρῶνα τὸ εἶδεχθές του σῶμα! *E pur si muove!* Ὁ Κόμμοδος ἦτο Κ Ὑ ρ ι ο ς οὐ μόνον τῆς Σύρου καὶ τῆς Ἑλλάδος ἀλλὰ τοῦ πλείονος μέρους τοῦ τότε γνωστοῦ κόσμου!

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΘ'.

Ἐπὶ Μάρκον Αὐρηλίον καὶ Οὐήρου

(Συνέχεια — Νομίσματα — Καὶ ἕτερον ψήφισμα)

Ὁ Μάρκος Αὐρήλιος, καλὸς μὲν κατὰ τὰ ἄλλα καὶ φιλόσοφος αὐτοκράτωρ, ἀλλ' οὐχὶ πρότυπον ἀνδρικῆς παρρησίας καὶ ἀρετῆς, κατὰ τρία ἡμάρτησε σπουδαίως· πρῶτον ἐγένετο ἔρμαιον τῶν ἀπαιτήσεων τῆς ἀκολάσου Φ α υ σ τ ῖ ν η ς, δεύτερον παρέλαβεν ἄνευ τινος ἀνάγκης συναυτοκράτορα τὸν Λ ο ὕ κ ι ο ν Ο ὕ ῤ ρ ο ν ὅστις ἦτο ἀκριβὲς ἀντίτυπον τοῦ Κομμόδου καὶ

τῶν θηρμωδεστέρων καὶ ἀκολαστοτέρων διπόδων θηρίων, καὶ τρίτον τὸν υἱὸν τοῦ Κόμμοδο μὴ δυνάμενος ν' ἀναδείξῃ συναυτοκράτορα ὠνόμασε Δῆμαρχον, κατόπιν δὲ διάδοχόν του καὶ αὐτοκράτορα.

Οἱ Σύριοι θέλοντες νὰ χολακεύσωσι τὸν Μάρκον Αὐρήλιον ἦσαν ὑποχρεωμένοι νὰ τιμήσωσι συγχρόνως καὶ ἐκείνους οὓς ἐκεῖνος ἐτίμα καὶ ἀνέδειξε συνάρχοντας· διὰ τοῦτο εἶδομεν ἐν τῷ προηγμένῳ ψηφίσματι καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Κομμόδου, θέλομεν δὲ ἤδη παρατηρήσει ὅτι εἰς πάντα σχεδὸν τὰ ἀνευρεθέντα νομίσματα τῶν Συρίων, τὰ κοπέντα κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην (161—193 M. X.), ὑπάρχει ἡ τε προτομὴ καὶ τὸ ὄνομα τοῦ συνάρχοντος Λουκίου Οὐήρρου, εἰς τινα δὲ, ἐν ᾧ παρίσταται ἡ κεφαλὴ τοῦ Μάρκου Αὐρηλίου ὑπάρχει τὸ ὄνομα τοῦ Λουκίου Οὐήρρου, εἰς τινα δὲ εἶνε καὶ τῶν δύο τὰ ὀνόματα καὶ αἱ προτομαί.

Διὰ τούτων πάντων οἱ Σύριοι ἤθελον νὰ προσελκύσωσι συγχρόνως τὴν εὐνοίαν τῶν τότε ἰσχυρῶν, οἵτινες μάλιστα συχνὰ ἀλληλεσφάζοντο· οὕτω δὲ προϋλάμβανον οἱ Σύριοι τιμῶντες διὰ τοῦ αὐτοῦ ψηφίσματος, ἡ νομίσματος τὸν Μάρκον Αὐρήριον, τὸν συνάρχοντα Λούκιον Οὐήρρον, τὴν Φαυστίνην καὶ τὸν Δῆμαρχον ἔτι Κόμμοδον. Τοῦτο καταδείκνυται ἐκ τῶν νομισμάτων περὶ ὧν ἀμέσως ποιῶ λόγον, συμμορφούμενος καὶ πάλιν μετὰ τὴν περιγραφὴν τοῦ διασημοτέρου τῶν νομισματολόγων.

Ἐννέα εἶδη νομισμάτων ἐκ τῶν κοπέντων κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἦτοι ἐπὶ τῆς αὐτοκρατορίας τοῦ Μάρκου Αὐρηλίου, Λουκίου Οὐήρρου καὶ Κομμόδου ἀνευρέθησαν, τὰ ἑξῆς.

Πρῶτον, νόμισμα χαλκοῦν, μεγέθους 5 1)2, φέρει γυμνὴν τὴν κεφαλὴν τοῦ Μάρκου Αὐρηλίου, καὶ περὶ τὰ γράμματα ΟΥΗΡΟΣ ΚΑΙCΑΡ, ὅπισθεν δὲ τὰς λέξεις CΥΡΙ... ΚΑΒΙΡΩ. . Δύο κεφαλὰς ἀντωποῦς τοῦ Ἀντωνεῖνου Πίου καὶ Φαυστίνης τῆς νεωτέρας. Ἡ μία τῶν κεφαλῶν εἶνε δαφνο-

στεφής, ἡ ἑτέρα ἔχει ἄνω αὐτῆς ἀστέρα, ἐν τῷ μέσῳ δὲ ὑπάρχει
φ ο ί ν ι ξ (1).

Δεύτερον, νόμισμα σχεδὸν ὁμοιον μὲ τὸ προηγούμενον, με-
γέθους 5, ἐπίσης χαλκοῦν φέρει τὰ γράμματα **CYPIΩΝ KA-**
BIPΩ . . (2).

Τρίτον, νόμισμα χαλκοῦν μεγέθους 5 παριστᾷ τὴν κεφαλὴν
τοῦ **Μ ά ρ κ ο υ Α ύ ρ η λ ί ο υ** καὶ περίξ τὰς λέξεις **ΟΥΗ-**
ΡΟΣ ΚΑΙCΑΡ ὁπισθεν δὲ πάλιν τὰς λέξεις **CYPI . . . KABI-**
ΡΩΝ, δύο γυμνάς ἀντωποὺς, ἐν τῷ μέσῳ φοίνικα, κάτωθεν
μέλισσαν καὶ ἀστέρα (3).

Τέταρτον νόμισμα ἐπ' ἴσης χαλκοῦν, μεγέθους 4, παριστᾷ
τὴν κεφαλὴν τοῦ **Μ ά ρ κ ο υ Α ύ ρ η λ ί ο υ** καὶ περίξ αὐτῆς τὰς
λέξεις **Μ. ΑΥΡΗΛΙΟΣ ΚΑΙCΑΡ**. Ὅπισθεν δὲ τὰς κεφαλὰς τῶν
Δ ι ο σ κ ο ῦ ρ ω ν ἀντωποὺς, περίξ δὲ **CYPI . . . KABI . . .**
Ἐν τῷ μέσῳ ὑπάρχει στάχυς καὶ κάτωθεν μέλισσα καὶ ἀστήρ (4).

Παρατηρητέα ἐνταῦθα ἡ παράστασις τῶν Διοσκούρων καὶ αἱ
λέξεις τῶν **θ ε ῶ ν CYPION KABIPION** θέλομεν ἰδεῖ ὅτι
περὶ τοὺς αἰῶνας τούτους ἤρχισε νὰ συγχέηται ἡ λατρεία
τῶν Διοσκούρων καὶ ἡ τῶν Καβείρων, καὶ ὅτι ἐπὶ τέλους ἐπε-
κράτησαν οἱ τελευταῖοι μέχρι τοῦ Δ'. αἰῶνος **Μ. Χ.** ἐν Σύρῳ.

Πέμπτον νόμισμα παριστᾷ ἀφ' ἑνὸς τὴν κεφαλὴν τοῦ **Μ ά ρ-**
κ ο υ Α ύ ρ η λ ί ο υ καὶ περίξ τὰ γράμματα **ΑΥΤΟΚΡΑΤΟ-**
ΡΑ Μ. Α, ἀφ' ἑτέρου δὲ **Ν ί κ η ν** βαδίζουσαν πρὸς ἀρι-
στερὰν κρατοῦσαν διὰ τῆς δεξιᾶς μὲν ὑψωμένης στέφανον
δάφνης, διὰ τῆς ἀριστερᾶς δὲ τρόπαιον καὶ περίξ αὐτῆς τὴν
λέξιν **CYPIΩΝ**, τὰ λοιπὰ αὐτοῦ γράμματα εἶν' ἐφαρμμένα (5).

Ἀξία σημειώσεως εἶνε ἡ εἰκονιζομένη ἐν τῷ νομίσματι τούτῳ

(1) Ἴδε Mionnet ἐνθ' ἀνωτέρῳ ἀριθ' 9 νομ. Σύρου.

(2) Αὐτόθι. ἀριθ. 20 νομισμ.

(3) Mionnet αὐτόθι ἀριθ. 21.

(4) Αὐτόθι ἀριθ. 22.

(5) Αὐτόθι ἀριθ. 23.

Νίκη, κρατοῦσα δάφνην καὶ τρόπαιον. Πιθανῶς τὸ νόμισμα τοῦτο ἐκόπη πρὸς ἀνάμνησιν τῆς νίκης ἣν ἤρατο ὁ Μάρκος Αὐρήλιος πολεμήσας ἐν ἔτει 169 Μ. Χ. τοὺς Μαρχομάνους καὶ Κουάδας, οὓς καὶ ἐξώλοθρευσε ἐκδιώξας διὰ τῶν Ἀλπεων.

Μετὰ τὸν πόλεμον τοῦτον ἐπανερχόμενος ὁ Λούκιος Οὐήρρος ἀπέθανεν ἐξ ἀποπληξίας. Οὐχ ἥττον ἢ μορφή αὐτοῦ εἶχεν ἤδη ἀποτυπωθῇ ἐπὶ πολλῶν νομισμάτων τῶν Συρίων, ἃ ἐξακολουθῶ ἀπαριθμῶν ἐνταῦθα καὶ τηρῶν τὴν ἀριθμητικὴν τάξιν τοῦ Mionnet.

Ἔκτον λοιπὸν νόμισμα τῶν Συρίων παριστᾷ γυμνάς τὰς κεφαλὰς τῶν συναρχόντων Μάρκου Αὐρηλίου καὶ Λουκίου Οὐήρρου. Ἡ ἐπιγραφή εἰν ἐσθεςμένη ἐκ τοῦ μέρους τούτου, εἰς τὸ ὅπισθεν δὲ μέρος ὑπάρχουσι τὰ γράμματα ΚΑ **ΣΥΡΙΩΝ**, αἱ κεφαλαὶ τοῦ Κομμόδου, τοῦ Ἀνίου Οὐήρρου (πατὴρ τοῦ Μάρκου Αὐρηλίου). Καὶ τοῦτο εἶναι χαλκοῦν, μεγέθους 6. (Mionnet, ἀρ. 24).

Ἐβδομον νόμισμα τῆς ἐποχῆς ταύτης εἶνε τὸ φέρον δαφνοστεφῇ τὴν κεφαλὴν τοῦ Μάρκου Αὐρηλίου καὶ γυμνὴν τὴν τοῦ Λουκίου Οὐήρρου ἀμφοτέρας δὲ ἀντωπούς. Ἐκ τοῦ ὀπισθεν φέρει τὴν κεφαλὴν τῆς Αἰγυπτίας θεᾶς Ἴσιδος φερούσης πέπλον καὶ κεκοσμημένης διὰ λωτοῦ περίξ δὲ τὰ γράμματα **ΣΥΡΙΩ . ΚΑ** Χαλκοῦν, μεγέθους 4. (Mionnet, ἀρ. 25).

Καὶ ὄγδοον νόμισμα ἐπ' ἴσης χαλκοῦν, μεγέθους 4 1) 2) φέρει ἀντιμετώπους καὶ γυμνάς τὰς κεφαλὰς τῶν αὐτοκρατόρων Μάρκου Αὐρηλίου καὶ Λουκίου Οὐήρρου, περίξ δὲ τὰ γράμματα **ΗΡΟΣ ΑΥ. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ** ἐκ τοῦ ὀπισθεν δὲ τὴν κεφαλὴν τῆς Αἰγυπτίας θεᾶς Ἴσιδος ἐςσημμένην λωτῷ καὶ ἐςραμμένην πρὸς δεξιάν, περίξ δὲ τὴν λέξιν **ΣΥΡΙΩΝ**. (Mion. ἀρ. 26).

Σημειωτέον ὅτι τὴν Ἴσιδα εἰκονίζει καὶ ἕτερον νόμισμα ἐπὶ αὐτοκράτορος Δομετιανοῦ κοπὸν, ὅπερ περιγράφει ὁ Δου-

μερσάν (1), φέρον τὰς λέξεις ΕΙCΙC CΥΡΙΩΝ, ἀλλὰ περὶ τοῦ νομίσματος τούτου κατόπιν γενήσεται λόγος ἵνα μὴ διακοπῇ ἡ ἀριθμητικὴ σειρὰ τῶν νομισμάτων κατὰ τὴν τάξιν, ἣν τηρεῖ ὁ Mionnet καὶ ἣν ἀκολουθοῦν ἐν ταύτῃ

Καὶ εἰς τὸ ἑννατον ἀνακαλυφθὲν νόμισμα τῆς ἰδίας ἐποχῆς ἐπ' ἰσῆς χαλκοῦν, μεγέθους 4, βλέπομεν εἰκονιζομένας ἀφ' ἐνὸς τὰς κεφαλὰς τοῦ Μάρκου Αὐρηλίου καὶ Λουκίου Οὐήρου καὶ πέριξ τὰ γράμματα ΑΥ. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟC Α. ΑΥΡ. ΟΥΗΡΟC ἀφ' ἑτέρου δὲ καὶ πάλιν τὴν Ἰσιδα κεκαλυμμένην μὲ πέπλον ἐστραμμένην πρὸς δεξιὰν καὶ λωτῶ ἐστεμμένην, πέριξ δὲ αὐτῆς τὴν λέξιν CΥΡΙΩΝ (Mionnet ἀριθ. 27).

Ὡστε ἑννέα νομίσματα κοπέντα κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἀνεκαλύφθησαν καὶ περιεγράφησαν οὕτως (2). Ἐν τοῖς πλείστοις αὐτῶν βλέπομεν εἰκονιζομένην τὴν Αἰγυπτίαν θεὰν Ἰσιδα. Τοῦτο θέλει κατόπιν χρησιμεύσει πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ὡς ἐνδειξις ὅτι ἐπικρατοῦσα λατρεία ἐν Σύρῳ ἐπὶ τῆς ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς ἦτο ἡ τῆς Ἰσιδος καὶ τῶν Κεβείρων, ὅτι οἱ αἰγύπτιοι οὗτοι θεοὶ ἐλατρεύοντο τότε εἰς πλεῖστα τῆς Ἑλλάδος μέρη καὶ ἰδίως εἰς τὴν ἱερὰν τοῦ Ἀπόλλωνος νῆσον Δῆλον καὶ τέλος ὅτι ἡ λατρεία αὐτῶν εἶχε συγχυσθῇ μετὰ τῆς λατρείας τῆς Δήμητρος καὶ τῶν Διοσκούρων.

Ἄλλ' ἐκτὸς τῶν νομισμάτων καὶ τοῦ ψήφισματος τοῦ ἐπωνύμου ἄρχοντος Ἀνταίου Μοδέστου ἀνεκαλύφθη μὲν καὶ ἑτέρα πλάξ ἐφ' ἧς ἐγράφη καὶ ἄλλο ψήφισμα τοῦ Δήμου Συρίων ὑπὲρ τῶν αὐτοκρατόρων Μάρκου Αὐρηλίου καὶ Κομμόδου, ἀλλὰ δυστυχῶς τὰ γράμματα εἶνε τοσοῦτον ἐφθαρμένα ὥστε, δὲν ἀναγινώσκονται.

Τὸ ψήφισμα τοῦτο γεγραμμένον δι' ἐνὸς καὶ εἰκοσι στίχων

(1) Δούμερσαν σελ. 60.

(2) Τὰ νομίσματα ταῦτα εἶνε τὰ ὑπ' ἀριθ. 19—27 περιγραφόμενα ἐν Mionnet Description etc. Τομ. Β' καὶ Παραρ. Τομ. Δ'.

ἐπὶ πλαχὺς μεγέθους μέτρων 0, 57 μ. πλάτους 0, 41 μ. κατεστραμμένης κατὰ τὰς δύο πλευρὰς εὐρέθῃ κεκτισμένον ἐν τῷ ναῷ Ἀ γ ί ο υ Γ ε ω ρ γ ί ο υ τῆς Ἀνω Σύρου, πρὸ πολλῶν δὲ ἐτῶν ἐδωρήθη ὑπὸ τοῦ τότε Καθολικοῦ Ἐπισκόπου εἰς τὴν Ἐφορίαν τοῦ Γυμνασίου Ἐρμουπόλεως, ἣτις καὶ κατέθεσεν αὐτὸ ἐν τῷ μικρῷ ἀρχαιολογικῷ μουσεῖῳ τοῦ Γυμνασίου, ἐνθα μέχρι σήμερον εὐρίσκεται.

Μεθ' ὅλας τὰς προσπάθειας ἀνδρῶν ἀρμοδιωτέρων ἀσυγκρίτως ἐμοῦ περὶ τὴν ἐπιγραφικὴν, δὲν ἦτο δυνατόν ν' ἀναγνώσθῃ, ἐπομένως στερούμεθα πιθανῶς καὶ ἄλλων ἱστορικῶν εἰδήσεων περὶ τῆς ἐποχῆς ταύτης, ἣτις οὐχ ἥττον διεσαφηνίσθη ὅπως οὖν διὰ τῶν προεκτεθέντων, ἐφ' ὅσον ἦτο ἐφικτόν.

Ἦδη εἰσερχόμεθα εἰς νέαν ἱστορικὴν περίοδον τὴν ἐπὶ Σεπτίμου, Καρακάλλα, Γέτα καὶ Μαξιμίνου περιλαμβάνουσαν τεσσαράκοντα περίπου ἔτη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΗ'.

*Ἐπὶ Σεπτίμου Σεβήρου μέχρι Μαξιμίνου
(193—235 Μ. Χ.)*

Οἱ Σύριοι δὲν ἐπρόφθασαν νὰ ψηφίσωσι τι ἢ νὰ κόψωσι νόμισμα πρὸς τιμὴν τοῦ διαδεχθέντος τὸν Κόμμοδον αὐτοκράτορος Περτίναξος, διότι οὗτος τρεῖς μόνον μῆνας ἐβασίλευσεν. Οὔτε πρὸς τὸν διάδοχον αὐτοῦ Διδίου, ἀγοράσαντα ὡς ἐπὶ πλειοδοσίας τὸ στέμμα τῆς Ῥώμης, καὶ ἐπίσης βραχυχρονίως βασιλεύσαντα φαίνεται σημεῖον ὑποταγῆς καὶ κολακείας. Ναὶ μὲν ἐν ἐνὶ νομίσματι τῆς ἐποχῆς τοῦ Σεπτίμου Σεβήρου φαίνεται τὸ ὄνομα τοῦ Περτίναξος, ἀλλ' οὐχ ἥττον τὸ νόμισμα τοῦτο φέρει τὴν προτομὴν καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Σεπτίμου Σεβήρου.

Περὶ τῆς ἱστορικῆς ταύτης περιόδου (493—235 Μ. Χ.) οὐδὲν ἔχω νὰ προσθέσω τι περὶ ψηφισμάτων ἢ ἄλλων ἱστορικῶν εἰδήσεων. Ἐχων ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ Βουλὴ καὶ ὁ Δῆμος Συρίων ἐψήφισαν κατὰ σειρὰν ψηφίσματα τιμητικά ὑπὲρ τῶν προηγουμένων αὐτοκρατόρων, συμπεραίνω ὅτι καὶ ὑπὲρ τοῦ Σεπτίμου Σεβήρου ἐψήφισαν ὁμοίας φύσεως καὶ ὕφους ψηφίσματα, ἃ μένουσι πιθανῶς κεκρυμμένα ἐτι ὑπὸ τὴν γῆν ἢ κοσμοῦσι ξένον τι μουσεῖον, διότι πολλάκις ξένοι ἀνῆρπασαν τοιαῦτα κειμήλια τῆς ἱστορίας τῆς νήσου.

Ἄλλ' ἐὰν στερούμεθα εἰδικῶν εἰδήσεων περὶ τῆς πολιτικῆς καταστάσεως κατὰ τὴν περίοδον ταύτην, δυνάμεθα νὰ εἰκάζωμεν ἐλλόγως ὅτι παρέμενεν πάντοτε ἡ αὐτὴ, διατηρουμένης ὡς καὶ πρότερον τῆς ἐπιτοπίου πολιτικῆς ἐλευθερίας.

Τὰ νομίσματα πάλιν, οἱ ἀψυχοὶ καὶ μονιμώτεροι μάρτυρες πολλῶν ἱστορικῶν εἰδήσεων, ἔρχονται καὶ νῦν ἄρωγοί, ἢ μᾶλλον χρησιμεύουσιν ὡς φωτειναὶ λαμπάδες διαλευκαίνουσαι ὁπωσοῦν τὰς σκοτεινὰς σελίδας τῶν χρόνων ἐκείνων.

Εἰς πᾶν νόμισμα τῶν Συρίων διακρίνει τις πάντοτε σημεῖόν τι ἐκδηλοῦν τὴν ἀνθηρὰν κατάστασιν, εἰς ἣν διετηρεῖτο ἡ νῆσος αὕτη, τρέφουσα ἄνδρας γεωπόνους καὶ φιλεργούς, οἵτινες προστάτας πολιούχους θεοὺς εἶχον τοὺς προστάτας τῆς γεωργίας, τῆς ποιμενικῆς ζωῆς καὶ ἐν γένει τῆς εὐημερίας. Ἀπόδειξις πρόχειρος πάντα τὰ ἐπὶ Σεπτίμου Σεβήρου καὶ Καρακάλλα κοπέντα νομίσματα τῆς Σύρου, εἰς ὧν τὴν περιγραφὴν προβαίνω ἀμέσως.

Εἰς ἐν τούτων παρίσταται δαφνοστεφῆς ἡ κεφαλὴ τοῦ αὐτοκράτορος Σεπτίμου Σεβήρου καὶ πέριξ αὐτῆς τὰ γράμματα ΑΥ. C. Λ. CE. CEOYPOC. Ἐκ τοῦ ὅπισθεν δὲ μέρους αἱ κεφαλαὶ τῶν Διοσκούρων, ἐν τῷ μέσῳ στάχους, κάτωθεν αὐτοῦ μέλισσα καὶ ἄστρον καὶ πέριξ αὐτῶν ἡ λέξις **ΚΥΡΙΩΝ**.

Τὸ νόμισμα τοῦτο εἶνε χαλκοῦν, μεγέθους 4, κατὰ τὴν κλίμακα τοῦ Mionnet (1).

*Ετερον νόμισμα κοπὲν κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην παριστᾷ ἀφ' ἐνὸς μὲν μέρους πάλιν δαφνοστεφῇ τὴν κεφαλὴν τοῦ Σεπτίμου Σεβήρου, ἐστραμμένην πρὸς δεξιὰν καὶ περικυκλουμένην ὑπὸ τῶν γραμμάτων ΑΥ.ΚΑΙ.ΣΕ.ΣΕΟΥΗΡΟΣ, ἀφ' ἐτέρου δὲ πάλιν τὰς κεφαλὰς τῶν Διοσκούρων καὶ ἐν τῷ μέσῳ φοῖνικα. Ἀνωθεν τῆς μιᾶς κεφαλῆς τῶν Διοσκούρων πρὸς ἀριστερὰν ἀναγινώσκεται ἡ λέξις ΑCCA . . . - ἀνωθεν δὲ τῆς ἄλλης ἡ λέξις ΗΜΥ . . . , ἐν τῷ πεδίῳ τοῦ ὀπισθίου τούτου μέρους τοῦ νομίσματος ἀναγινώσκεται ἡ λέξις ΚΑΒΙ τῶν λοιπῶν γραμμάτων ὄντων ἐσβεσμένων, κάτωθεν εἰκονίζεται μέλισσα καὶ ἀστήρ. Εἶνε δὲ τὸ νόμισμα ἐπ' ἰσῆς χαλκοῦν, μεγέθους 6 (2).

Τὸ νόμισμα τοῦτο εἶνε ἄξιον σημειώσεως διὰ τὰς ἐν αὐτῷ ἡμισβεσμένας λέξεις ΑCCA καὶ ΗΜΥ, ὧν τὴν ἐρμηνείαν ἡ τὴν συμπλήρωσιν δὲν εὔρον εἰς τὰ προσιτά μοι νομισματολογικὰ συγγράμματα.

Τρίτον νόμισμα ἐκ τῶν ἀνακαλυφθέντων καὶ περιγραφέντων ὑπὸ τοῦ Mionnet, ἀνῆκον εἰς τὴν ἐποχὴν ταύτην τοῦ Σεπτίμου Σεβήρου εἶνε ἐν τῆς αὐτῆς μεταλλικῆς ὕλης καὶ τοῦ αὐτοῦ μεγέθους, παριστὰν δὲ ἐξ ἐνὸς τὴν κεφαλὴν τοῦ Σεπτίμου Σεβήρου δάφνη ἐστεμμένην καὶ τὰς λέξεις ΑΥ. Κ. Λ. ΞΕΠ. ΣΕΒΙΡΟΣ ΠΕΡΤΙΝΑΞ, ἐκ τοῦ ὀπισθίου δὲ μέρους τὴν Ἀρτέμιδα ὀρθίαν, κρατοῦσαν βέλος διὰ τῆς δεξιᾶς χειρὸς, καὶ διὰ τῆς ἀριστερᾶς ἐντεταμένον τόξον· περὶξ αὐτῆς ὑπάρχει ἡ λέξις CΥΡΙΕΩΝ (3).

Ὡς γίνεταί ἀμέσως γνωστὸν ὁ κατασκευάσας τὸ νόμισμα

(1) Συλλογῆς Mionnet νομισ. Σύρου ἀριθ. 28.

(2) » Mionnet νομισ. Σύρου ἀριθ. 29.

(3) » Mionnet νομισμ. Σύρου ἀριθ. 30.

τοῦτο τεχνήτης ὑπέπεσεν εἰς δύο γραμματικά λάθη, πρῶτον, ὅπερ εἶνε καὶ ἐλαφρότερον, ἔγραψε **ΣΕΒΗΡΟΣ** καὶ ὄχι **ΣΕΟΥΡΟΣ** ὡς καὶ εἰς τὰ λοιπὰ νομίσματα, ἐνθα φέρεται ἡ λέξις **Σεοουήρος**, εἰς τὰ τοῦ Οὐήρου Οὐήρος· δεύτερον ἀντὶ **ΣΥΡΙΩΝ** ἔγλυψε **ΣΥΡΙΕΩΝ**. Ἀλλὰ τοιαῦτα λάθη ἦσαν συνήθη εἰς τοὺς τότε τεχνήτας, ὡς εἶδομεν ἐκ τε τῶν ψηφισμάτων καὶ τῶν λοιπῶν νομισμάτων.

Τοσαῦτα μόνον νομίσματα τῶν Συρίων κοπέντα πρὸς τιμὴν τοῦ αὐτοκράτορος Σεβήρου ἀνεκαλύφθησαν μέχρι τοῦδε καὶ περιεγράφησαν. Πιθανῶς ἀνήκουσι τῇ ἐποχῇ ταύτῃ καὶ τινα περιγραφέντα ὑπὸ τοῦ Borrell· ἀλλὰ περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ νομισματολόγου τούτου περιγραφομένων ἑπτὰ νομισμάτων τῆς Σύρου, μὴ περιεχομένων ἐν τῷ Mionnet, ἐν ἰδίῳ μέρει γενήσεται λόγος, ἵνα μὴ διακοπῇ ἡ ἀριθμητικὴ τάξις τοῦ Mionnet.

Ἐν τῷ τελευταίῳ νομίσματι βλέπομεν εἰκονιζομένην τὴν Ἀρτέμιδα, εἰς τὰ ἐπόμενα θέλομεν ἰδεῖ εἰκονιζομένους καὶ ἄλλους θεοὺς· τοῦτο μαρτυρεῖ τὴν ἀσταςίαν τῆς λατρείας τῶν πολιούχων θεῶν, οἵτινες μετεβάλλοντο κατὰ τὰς ἰδιοτροπίας καὶ ἐπιθυμίας τῶν ἐκάστοτε αὐτοκρατόρων. Οὕτω λ. χ. ἐν ᾧ ἐνὶ νομίσματι τῆς ἐποχῆς τοῦ Καρακάλλα καὶ Γέτα παρίσταται ἡ Ἴσις, πέριξ αὐτῆς ὑπάρχουσι τὰ γράμματα **ΑΦΡΟΔΕΙΣΙΣ ΣΥΡΙΩΝ**.

Ὁ Σέπτιμος Σεβήρος ἀποθανὼν τῷ 211 Μ. Χ. ἀφῆκε τὸν θρόνον εἰς τοὺς υἱοὺς τοῦ Καρακάλλα καὶ Γέτα, ἥτοι εἰς γαλῆν καὶ χύνα, καθ' ὅσον ὁ Καρακάλλας, μὴ δυνάμενος νὰ συμβιώσῃ μετὰ τοῦ Γέτα, μετὰ πανουργίας ἐφόνευσεν αὐτὸν εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς ἰδίας των μητρὸς, ἀποκατασταθεὶς φοβερώτερος τοῦ Νέρωνος καὶ Δομητιανοῦ.

Δύο μόνον νομίσματα τῶν Συρίων τῆς ἐποχῆς ταύτης ἀνεκαλύφθησαν, πλὴν ὀλίγα ἦσαν καὶ τὰ ἔτη τῆς βασιλείας τῶν μισαδέλφων αὐτοκρατόρων. Ἀλλ' ἀμφότερα τὰ νομίσματα ταῦτα εἶνε ἄξια ἰδιαιτέρας σημειώσεως, ὡς περιέχοντα νέα

πράγματα, νέα σύμβολα, αυτόχρημα γρίφους δυσεξηγήτους. Οίον τὸ ἐν τούτων χαλκοῦν μεγέθους 4, παριστᾷ ἀφ' ἑνὸς ἀντωπὺς τὰς κεφαλὰς τῶν αὐτοκρατόρων Κ α ρ α κ ἄ λ λ α καὶ Γ ἑ τ α, ὧν ἡ μὲν τοῦ Καρακάλλα δαφνοστεφής ἡ δὲ τοῦ Γέτα γυμνὴ περίξ δὲ αὐτῶν τὰς λέξεις ΑΥ.ΚΑΙ.ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ Π.ΓΕΤΑΣ ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν κεφαλὴν τῆς Ἰ σ ι δ ο ς ἑστεμμένης λωτῶ, ἔμπροσθεν αὐτῆς τροχόν, ἡ κατ' ἄλλην ἐξήγησαν τὸ γράμμα Χ ἐντὸς κύκλου, ὅπερ προσεγγίζει πρὸς παράστασιν τροχοῦ· περίξ δὲ τὰς λέξεις ΙCIC.CΥΡΙΩΝ. (1)

Τὸ δ' ἕτερον φέρει δαφνοστεφεῖς τὰς κεφαλὰς ἀμφοτέρων τῶν ἀδελφῶν αὐτοκρατόρων καὶ περίξ αὐτῶν τὰς λέξεις ΓΕΤΑΣ ΑΥ. ΚΑΙ. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ. Ὅπισθεν δὲ πάλιν τὴν κεφαλὴν τῆς Ἰ σ ι δ ο ς ἑστεμμένης λωτῶ, ἑστραμμένης δὲ πρὸς δεξιάν. Ἐμπροσθεν αὐτῆς εἰκονίζεται τροχὸς μὲ τέσσαρας ἀκτίνας ἡ τὸ γράμμα Χ ἐντὸς κύκλου καὶ περίξ αἱ λέξεις ΑΦΡΟΔ . . . ΕΙCIC CΥΡΙΩΝ (2).

Ἄλλων σημείων παρεχόντων ἀφορμὰς πρὸς εἰκασίας ἐπὶ τῆς ἱστορίας τῆς ἐποχῆς ἰδίᾳ ταύτης στερούμεθα. Ἄλλ' ἡ παρακμάζουσα βαθμηδὸν ῥωμαϊκὴ αὐτοκρατορία περὶ τοὺς χρόνους τούτους ἑστερεῖτο τοῦ μεγαλείου τῆς καὶ ἡδυνάται νὰ ἐπιβληθῇ εἰς τὸ μέγα μέρος τῆς Ἀνατολῆς, ἣν ἐξουσίαζε. Μάλιστα ἐπὶ τῆς αὐτοκρατορίας τοῦ διαβοήτου Καρακάλλα, οἱ ἐν Ῥώμῃ στρατιῶται ἦσαν δικτάτορες, αὐτοὶ ἀναβιβάζοντες καὶ φονεύοντες τοὺς αὐτοκράτορας, ἰφίνοντες εἰς παραλυσίαν οὐ μόνον τοὺς δεσμοὺς, οἵτινες συνέδεον τὴν Ῥώμην μετὰ τῶν ὑποτελῶν πόλεων, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἰδίους αὐτῶν κοινωνικοὺς δεσμοὺς· οὕτω δὲ ἤρξατο ἡ φοβερά ἐκείνη ἐκλυσis τῶν ἡθῶν· κατόπιν δὲ ὁ διαμελισμὸς τῆς μεγάλης ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας.

(1) Mionnet Νομίσμ. Σύρου ἀρ. 31.

(2) Καὶ τὸ νόμισμα τοῦτο εἶνε χαλκοῦν, μεγέθους 5. Ἴδε Mionnet ἐνθ' ἀνωτέρω ἀριθ. 32.

Ἐν τοιαύτῃ καταστάσει τῆς Ῥώμης αἱ ὑποτελεῖς πόλεις ἥκιστα ἠνωχλοῦντο ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, ὧν ἔπαυεν βαθμηδὸν ἡ φοβερὰ ἰσχὺς. Διὰ τοῦ λόγου τούτου δύναται τις νὰ ἐξηγήσῃ τὴν ἔλλειψιν τῶν ψηφισμάτων καὶ νομισμάτων οὐ μόνον τῆς Σύρου, ἀλλὰ καὶ πλείστων ἄλλων Ἑλληνίδων πόλεων κατὰ τὴν μετὰ τὸν Καρακάλλαν καὶ Γέταν μέχρις Ἀλεξάνδρου Σεβήρου ἐποχὴν, ἥτοι ἀπὸ τοῦ 217—223 Μ. Χ. Κατὰ τὸ πενταετὲς τοῦτο διάστημα ἀνέβησαν ἀλλεπαλλήλως τὸν θρόνον ὁ Μακρίνος, ὁ Διαδομενιανὸς, ὁ Ἐλαιογὰβας, ὁ γυναικωδέστερος τῶν εὐτελεστέρων γυναικῶν, ὅστις παρελάμβανεν συκοινωνοὺς τῶν αὐτοκρατορικῶν ὑποθέσεων τὴν μητέρα του Σαιμίαν, τὴν μάμμην του Μάσιον, πρὸς τιμὴν τῶν ὁποίων ἔκοψαν καὶ τινες πόλεις νομίσματα.

Ἐν μόνον νόμισμα τῶν Συρίων διεσώθη τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀλεξάνδρου Σεβήρου ἄρξαντος ἀπὸ τοῦ 222—235 Μ. Χ.

Τὸ νόμισμα τοῦτο εἶνε χαλκοῦν, μεγέθους 4, καὶ παριστᾷ ἀφ' ἐνὸς δαφνοστεφῆ τὴν κεφαλὴν τοῦ Σεβήρου Ἀλεξάνδρου ἐστραμμένην πρὸς δεξιάν, ἐμπρὸς δὲ αὐτῆς μέλισσαν ἔγχοιλον. Ὅπισθεν δὲ τὴν Ἰσιδαορθίαν ἐστραμμένην πρὸς ἀριστεράν, κρατοῦσαν δὲ σεῖστρον τῇ δεξιᾷ χειρὶ, τῇ δὲ ἀριστερᾷ ἀγγεῖον· περίξ αὐτῆς ὑπάρχει ἡ λέξις **CYPIQN** (1).

Ἄρα γε τυχαίως ἐν μόνον νόμισμα τῆς ἐποχῆς ταύτης ἀνεκαλύφθη, ἡ οἱ Σύριοι ἤρχισαν ἤδη λησμονοῦντες τοὺς Ῥωμαίους καὶ λησμονούμενοι ὑπ' αὐτῶν, ἔνεκα τῆς βαθμιαίας ἐκπτώσεώς των;

Τοῦτο θέλει ἐξηγηθῇ ἐν τοῖς κατόπιν, ἐν οἷς θὰ ἴδωμεν ὅτι ἡ Σύρος ἀπὸ τοῦ τρίτου αἰῶνος ἤρξατο καταπίπτουσα πολιτικῶς καὶ ὑλικῶς, καταστρεφομένη μὲν ὑπ' ἀλλεπαλλήλων πειρατικῶν ἐπιδρομῶν, λησμονουμένη δὲ ἐν τῇ γενικῇ τῆς Ἀνα-

(1) Mionnet ἐνθ' ἀνωτέρω ἀριθ. 33.

τολῆς παραλυσία καὶ παρακολουθοῦσα κατὰ πόδα τὴν χατάπτω-
σιν τῆς ἀρχαίας μεγάλης καὶ ἐνδόξου Ἑλλάδος.

Συμπλήρωσις τῶν Συρίων νομισμάτων, κατὰ Borrell.

Ἐπειδὴ τὰ εὐρεθέντα καὶ περιγραφέντα νομίσματα τῶν Συρίων ἀνάγονται εἰς ἐποχὰς οὐχὶ μεταγενεστέρας τοῦ Ἀλεξάνδρου Σεβήρου, μέχρι δὲ αὐτοῦ τὰ κατατάσσει καὶ ὁ Mionnet ὃν ἠκολούθησα μέχρι τοῦδε, πρὸς συμπλήρωσιν τῶν περὶ νομισμάτων τῆς Σύρου, καταχωρῶ ὧδε καὶ τὰ ἐξῆς ἑπτὰ νομίσματα, ἅπερ περιγράφει ὁ Ἀγγλος Borrell καὶ ὧν τὴν περιγραφὴν μοι ἐπρομήθευσεν ὁ διαπρεπὴς Ἑλληὴν νομισματολόγος Κυρ. Παῦλος Λάμπρος.

Τινὰ τῶν ἑπτὰ τούτων νομισμάτων εἶνε ἀγνώστου ἐποχῆς, ἅτε δὴ μὴ φέροντα πάντα τὰ γράμματα ἢ τὰ σημεῖα, ἐξ ὧν διαγιγνώσκουσιν οἱ νομισματολόγοι τὴν ἐποχὴν. Οὐχ ἥττον δῆλον γίνεται ἀμέσως ὅτι τινὰ ἀνάγονται εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς αὐτονομίας τῶν Συρίων, τινὰ δὲ εἰς τὴν τῶν Ῥωμαίων.

Τὴν περιγραφὴν τούτων κατεχώρησεν ὁ H. P. Porrell ἐν τῷ Numismatic Chronicle τοῦ Λονδίνου (1) ἐν ἄρθρῳ ἐπιγραφομένων Unedited Grecck coins, εἰσὶ δὲ ταῦτα.

I Νόμισμα χαλκοῦν, μεγέθους 2 κατὰ τὴν κλίμακα τοῦ Mionnet, παριστὰν ἀφ' ἑνὸς τὸ πιλίδιον ἐνὸς τῶν Διοσκουρίων, οὗ ὑπέρεκται ἄστρον καὶ τὰ γράμματα ΣΥ . . . Ὅπισθεν δὲ μ ε λ ι σ σ α ν.

II. Ἔτερον τοῦ αὐτοῦ μεγέθους καὶ τῆς αὐτῆς ὕλης παριστὰν ἐστεμμένην τὴν κεφαλὴν ἐνὸς τῶν Διοσκουρίων, ἐστραμμένην πρὸς δεξιάν, φέρουσιν δὲ κωνικὸν πιλίδιον. Ἐν τῷ ὀπισθεν δὲ μέρει αἱ γ α καθημένην καὶ ἐστραμμένην πρὸς δεξιάν καὶ τὰ γράμματα ΣΥ . . .

III. Ἔτερον παριστὰν τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἑρμοῦ, φέροντος

τὸν πέτασον καὶ ἐστραμμένον πρὸς δεξιάν, χαλκοῦν, μεγέθους 2. Ἐν τῷ ὀπισθεν μέρει εἰκονίζεται τὸ *κ η ρ ὕ κ ε ι ο ν* τοῦ Ἑ ρ μ ο ὕ καὶ τὰ γράμματα *ΞΥΡΙ*

Σημειωτέον ὅτι καὶ τὸ πρῶτον τῶν νομισμάτων τούτων καὶ τὸ τελευταῖον φέρουσι κατὰ σύμπτωσιν τὰ σύμβολα τῶν σημερινῶν δῆμων τῆς νήσου, ἥτοι τὴν *μ έ λ ι σ σ α ν* σύμβολον τοῦ Δήμου τῶν Συρίων καὶ τὸν Ἑ ρ μ ῆ ν μετὰ τοῦ *κ η ρ υ χ ε ι ο υ*, σύμβολον τοῦ Δήμου Ἑρμοὑπόλεως.

IV. Ἔτερον χαλκοῦν μεγέθους 3 1/2, παριστὰν ἀφ' ἑνὸς τὴν κεφαλὴν τῆς *Δ ή μ η τ ρ ο ς* ἐστεμμένην μεστάχεις καὶ ἐστραμμένην πρὸς δεξιάν, ἀφ' ἑτέρου δὲ γυμνοῦς τοὺς Διοσκούρους καὶ τὰ γράμματα *ΞΥΡΙ*

Ἐπὶ Δομετιανοῦ (81—95 M. X.)

V. Νόμισμα χαλκοῦν παριστὰν ἐστεμμένην τὴν κεφαλὴν τοῦ αὐτοκράτορος *Δ ο μ ε τ ι α ν ο Ὑ*, ἐστραμμένην πρὸς δεξιάν. Ὅπισθεν δὲ τοὺς *Δ ι ο σ κ ο ὕ ρ ο υ ς* ἱσταμένους καὶ τὰ γράμματα *ΚΑΒ* *ΣΥΡΙΩΝ*. Εἶνε χαλκοῦν, μεγέθους 6.

Ἐπὶ Ἀθριανοῦ (117—138 M. X.)

VI. Ἔτερον χαλκοῦν, μεγέθους 3, παριστὰν δαφνοστεφὴ τὴν κεφαλὴν τοῦ αὐτοκράτορος Ἀ δ ρ ι α ν ο Ὑ, ἐστραμμένην πρὸς δεξιάν. Ὅπισθεν δὲ τὴν προτομὴν τῆς *Ἰ σ ι δ ο ς*, ἐφ' ἧς τὸ ἄνθος τοῦ λωτοῦ καὶ τὰ γράμματα *ΕΙCΙC CΥΡΙΩΝ*.

Ἐπὶ Αὐκλίου Οὐήρου (161 M. X.)

VII. Νόμισμα χαλκοῦν, μεγέθους 4, παριστὰν τὴν κεφαλὴν τοῦ *Λ ο υ χ ί ο υ Ο ὕ ή ρ ο υ* δαφνοστεφὴ καὶ ἐστραμμένην πρὸς δεξιάν, πέριξ δὲ τὰ γράμματα *ΑΥ* . . . *ΚΑΙ* Ὅπισθεν δὲ τὸν Ἑ ρ μ ῆ ν ἱστάμενον ἐστραμμένον πρὸς δεξιάν, κρατοῦντα *β α λ ά ν τ ε ι ο ν* τῇ δεξιᾷ χειρὶ καὶ *κ η ρ ὕ κ ε ι ο ν* τῇ ἀριστερᾷ, πέριξ δὲ τὰς λέξεις *ΕΡΜΗC CΥΡΙΩΝ*.

Καὶ ὑπὸ ἄλλων συγγραφῶν περιγράφονται καὶ ἄλλα τῆς

Σύρου νομίσματα, πλήν, καθ' ἃ μοι ἐπιστέλλει ὁ ἀξιότιμος Κ. Παῦλος Λάμπρος, με ἀσημάντους διαφορὰς καὶ παραλλαγὰς.

Ὁ Δοῦμερσάν περιγράφει καὶ ἕτερον ὡς προερρήθη, παριστάν τὴν κεφαλὴν τοῦ Δομετιανοῦ καὶ ἐκ τοῦ ὀπισθεν τὴν θεὰν Ἰσιδα περιστεφανομένην λωτῷ καὶ ἕτερον χάκιστα ἐξειργασμένον νόμισμα φέρον τὴν κεφαλὴν τοῦ αὐτοκράτορος Τραιανοῦ, ὀπισθεν δὲ δύο κεφαλὰς ἐστραμμένους πρὸς ἀλλήλας καὶ ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν φοῖνικα, καὶ ἕτερον δὲ ἀρχαιότατον φέρον τὴν κεφαλὴν τοῦ Πανὸς κερασφόρον, ὀπισθεν δὲ λαγῶν καὶ τὰ γράμματα ΞΥΡΙ . . . (2).

Ταῦτα προσεπισημείωσα πρὸς συμπλήρωσιν τῆς περιγραφῆς τῶν νομισμάτων τῆς Σύρου κατὰ τε τὴν ἐποχὴν τῆς αὐτονομίας τῆς καὶ τὴν ἐπὶ τῶν Ῥωμαίων, περιττὴν θεωρῶν τὴν περιγραφὴν ἐκείνων ἅτινα, ὄντα τῆς αὐτῆς ἐποχῆς, ἀσημάντους ἔχουσι παραλλαγὰς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΘ'.

Μέχρι τῆς ιδρύσεως τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας.

Ἴδμεν ὅτι αἱ ἐκ τῶν νομισμάτων ἱστορικαὶ εἰδήσεις φθάνουσι μέχρι τοῦ αὐτοκράτορος Γορδιανοῦ (238 Μ. Χ.). Ἀπὸ τούτου δὲ μέχρι τοῦ Κωνσταντίνου (238—306 Μ. Χ.) ὅστις θεωρεῖται ὁ ἰδρυτὴς τοῦ Ἀνατολικοῦ κράτους, ἦτοι ἐν διαστήματι ἐβδομήκοντα περίπου ἐτῶν ἐβασίλευσαν τῆς Ῥώμης εἰκοσιν αὐτοκράτορες συντελέσαντες διὰ τῆς ἀνικανότητός των καὶ τῶν κακιῶν εἰς τὴν παραλυσίαν καὶ κατόπιν διαίρεσιν τῆς Ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας εἰς Ἀνατολικὴν καὶ Δυτικὴν, ἀλλὰ

(2) Δοῦμερσάν σελ. 60—Ἑλληνικὰ ὑπὸ Ι. Ῥαγκ. Τομ. Γ'. σ. 120.

οὐδὲν νόμισμα τῶν Συρίων, οὐδεμία ἐπιγραφὴ ἀνεκαλύφθη, οὐδὲν τέλος σημεῖον χολακείας καὶ ὑποταγῆς τῶν Συρίων ἀνευρέθη ἀναγόμενον εἰς τὴν ἐποχὴν ταύτην (238—306 M. X.) καὶ ἐτι περαιτέρω μέχρι τῆς ὀριστικῆς ἰδρύσεως τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας. Τί πρέπει νὰ συμπεράνωμεν ; Δύο τινα, ἡ ὅτι κατὰ σύμπτωσιν πάντα τὰ νομίσματα καὶ τὰ ἐπιγράμματα τῶν Συρίων τῆς ἐποχῆς ταύτης εἶν' ἐτι ἀφανῆ ὑπὸ τὸ ἔδαφος ἢ ἀπωλέσθησαν ἐντελῶς, ἡ ὅτι οἱ Σύριοι παθόντες ὑπὸ τῶν κατὰ τὸ διάστημα τούτων πειρατικῶν ἐπιδρομῶν, λησμονηθέντες δὲ καὶ λησμονοῦντες τὴν καταπίπτουσιν οἰκτρῶς Ῥώμην ἔπαυσαν τὴν ἄμετρον ἐκείνην σωρείαν τῶν διαδηλώσεων τῆς ὑποταγῆς καὶ χολακείας. Πιθανῶς οὔτε τὸ ἐν ἀκριβῶς, οὔτε τὸ ἄλλο εἶνε βέβαιον.

Πιθανωτέρα μοί φαίνεται μέση τις γνώμη συμβιβαζούσα τὰς δύο ταύτας εἰκασίας. Ἀφ' ἐνὸς τὸ ὀλιγοχρόνιον τῆς βασιλείας ἐκάστου τῶν εἴκοσι τούτων αὐτοκρατόρων, ἀφ' ἑτέρου αἱ κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα καταστρεπτικώταται ἐπιδρομαὶ τῶν Γότθων (250—261 M. X.), τῶν Οὐνων, τῶν Γηπέδων καὶ Ἑρούλων (270) αἱ κλονίσασαι ἐκ βάθρων τὴν Ῥωμαϊκὴν αὐτοκρατορίαν, καταστρέψασαι δὲ πολλὰς πόλεις τῆς Ἑλλάδος, ἐπήνεγκον γενικὴν τότε ἀναστάτῳσιν ἐν τῷ ἀπεράντῳ Ῥωμαϊκῷ κράτει, ἐκνευρίσασαι τὰς Ῥωμαϊκὰς δυνάμεις καὶ ἀναγκάσασαι τὰς πόλεις ὅπως προφυλάττωνται πλέον καὶ προασπίζωσιν ἑαυτάς, ὀλίγον δὲ φροντίζουσι περὶ ἐπιδείξεων χολακευτικῶν ὑπὲρ τῶν ἐφημέρων αὐτοκρατόρων τῆς Ῥώμης. Κατὰ τὸ χρονικὸν λοιπὸν τοῦτο διάστημα πιθανῶς οἱ Σύριοι ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐνθυμοῦντο τοὺς Ῥωμαίους καὶ ἐκοπτον γλίσχρως νομίσματα ἢ ἐψήφίζον ὁμοίας τιμὰς ὑπὲρ αὐτῶν, ἅτινα, ὀλίγιστα ὄντα, ἀπωλέσθησαν· ἀλλ' ὁπότε τὰ ἀπειροπληθὴ πλοῖα τῶν Γότθων καὶ Οὐνων ἐπλημμύρησαν τὴν Ἑλλάδα, διήρπαζον καὶ κατέστρεφον τὰς παραλίους πόλεις, οἱ Σύριοι βεβαίως μόνον περὶ τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας ἐφρόντιζον.

Οὕτως ἡδυνήθηεν νὰ ἐξηγήσω τὴν ἑλλειψιν παντὸς σημείου πολιτικῆς ζωῆς κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο, συγκρίνων τὴν πρὶν εὐημερίαν τῆς νήσου ταύτης, ἥς διεσώθησαν μέχρι σήμερον πέντε μὲν ψηφίσματα, εἰκοσι δὲ νομίσματα, ἀναγόμενα εἰς τὴν ῥωμαϊκὴν ἐποχὴν καὶ ἰδίᾳ εἰς τὰς δύο πρώτας μετὰ Χριστὸν ἑκατονταετηρίδας.

Ἐν ὧσιν ἡ Ἑλλάς διετέλει ὑπὸ τὴν ῥωμαϊκὴν κυριαρχίαν ἐστερεῖτο μὲν τῆς πάλαι δόξης καὶ ζωῆς, οὐχ ἥττον διετήρει τὴν κατὰ τόπους ἐλευθερίαν καὶ αὐτονομίαν, εὐημεροῦσα ὕλικῶς, προάγουσα τὴν καλλιτεχνίαν καὶ διαδίδουσα τὰ ἑλληνικὰ γράμματα. Εἶδομεν δὲ τοῦτο μερικώτερον ἐκ τῆς ἱστορίας τῆς νήσου ταύτης. Ναι μὲν διὰ τῆς ῥωμαϊκῆς ὑποταγῆς προσεβάλλετο ἡ ἐθνικὴ φιλοτιμία, ἀλλὰ τὸ ἐκ τῆς διαδόσεως τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων καὶ τῆς ἐπικρατήσεως τοῦ ἑλληνικοῦ στοιχείου προκύψαν ὄφελος ἦτο μεῖζον, διότι ἀντὶ νὰ ἐκρωμαϊσθῇ κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ὁ ἑλληνικὸς κόσμος, τοῦναντίον ἐξελληνίσθη ὁ ῥωμαϊκὸς καὶ παρήχθη ὁ Βυζαντινός.

Ἄλλ' ἡ ἐπὶ Ῥωμαίων πολιτικὴ κατάστασις καὶ ὕλική εὐημερία τῆς ἡρξάτο καταστρεφομένη ἰδίως ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν Γόθων καὶ τῶν βαρβαρικῶν ἐκείνων φύλων, ἅτινα ἀπὸ τοῦ 250 Μ. Χ. ἡρχισαν λυμαινόμενα τὰς πόλεις αὐτῆς καὶ ἐκνευρίζοντα τὰς δυνάμεις αἵτινες κατενίκησαν πρό τινων αἰώνων πᾶσαν τὴν Ἀσίαν.

Ἀπὸ τοῦ μοιραίου τούτου ἔτους πρέπει νὰ συμπεράνωμεν ὅτι καὶ ἡ μικρὰ τῆς Σύρου νήσος, ἥς τὸ ἐκ τῆς γεωγραφικῆς αὐτῆς θέσεως πλεονέκτημα πολλάκις τῇ κατέστῃ ἐπιζήμιον, ἡρξάτο ἐκπίπτουσα ὑπὸ πᾶσαν ἐποψίν. Καὶ ἡ καταστροφὴ τῶν δύο αὐτῆς παραλίων πόλεων καὶ ἡ ἀραίωσις τοῦ πληθυσμοῦ καὶ ἡ ἐπελθοῦσα κατόπιν ἀσημότης πρέπει ν' ἀποδοθῇ καὶ εἰς πολλὰ μὲν ἄλλα, ἰδίως εἰς τὸ παράλιον τῆς θέσεως αὐτῶν καὶ εἰς τὴν γεωγραφικὴν τοποθεσίαν τῆς, ἥς ἕνεκα ἦτο ἐπὶ καιρὸς μὲν πρὸς ἔνεδραν τῶν διαπλεόντων τὸ Αἰγαῖον πειρατικῶν στόλων,

εὐάλωτος δὲ διὰ τὸ ἀπροστάτευτον τῶν δύο παραλίων πόλεων, αἵτινες οὐχ ἤττον διετήρουν μέχρι τῶν Βυζαντινῶν ἔτι χρόνων τὰ σημεῖα τῆς ἄλλοτε πλουσίας καὶ εὐδαίμονος ζωῆς τῶν κατοικούντων αὐτήν.

«Τριακόσαι εἰκοσι χιλιάδες ἀνδρῶν, λέγει ὁ ἡμέτερος ἱστορικὸς (1) ἐνόπλων μετὰ γυναικῶν καὶ παίδων καὶ δούλων καὶ σκευῶν κατέπλευσαν ἐπὶ δισχιλίῳ πλοίῳ ἀπὸ τοῦ Εὐξείνου πόντου καὶ ἀφοῦ ματαίως προσέβαλόν τινας τῶν πόλεων τῆς Θράκης καὶ τῆς Μοισίας, ἀπέβαλον δὲ ἐν Προποντίδι ἔνεκα τῆς ναυτικῆς αὐτῶν ἀνεπιτηδείότητος πολὺ ἀνθρώπων καὶ πλοίων πλῆθος, εἰσῆλθον εἰς τὸ Αἰγαῖον Πέλαγος». Καὶ ὠρισμένως μὲν δὲν κατέστρεψαν πόλεις, ἀλλ' αἱ διαδοχικῶς γενόμεναι λεηλασίαι τῶν παραλίῳ πόλεων ἦσαν ἀρκεταὶ ὅπως παραλύσῃ τὴν κατάστασιν τῶν πόλεων τούτων πολιτικὴν τε καὶ ὑλικήν. Ὁ ἐπὶ τὸν χρόνον τοῦτο (270 μ. Χ.) λοιμὸς εἰς τὰς ἀνατολικὰς πόλεις τοῦ ῥωμαϊκοῦ κράτους, αἱ εἰκοσαετιᾶν διαρκέσασαι ἐπιδρομαὶ τῶν βαρβαρικῶν φύλων κατὰ τῶν Ἑλληνίδων πόλεων ἢ ἐμφάνις νέων ληστρικῶν γερμανικῶν φύλων, τῶν Φράγκων, εἰς Ἑλλάδα, καὶ ἐπὶ τέλους ἡ καταστροφή τῶν βαρβαρικῶν στόλων ὑπὸ τῶν ῥωμαϊκῶν, καθυσύχασε μὲν τὰ πράγματα, κατέπαυσε τὴν ἀναστάτῳσιν τῶν Ἑλλήνων, ἀλλ' ἡ ἡσυχία αὕτη, ἡ μετὰ τοῦ Αὐρηλιανοῦ εἰρήνη τῶν πειρατικῶν φύλων, ἡ διακοπὴ τῶν ἐχθροπραξιῶν δὲν ἦτο εἰρήνη καὶ ἡσυχία, ἀλλὰ νεκρικὴ σιγὴ ὁμοία σχεδὸν πρὸς τὴν τοῦ νεκροταφείου μετὰ ἐπίσημον κηδεῖαν. Κηδεῖα δ' ἐνταῦθα ἦτο οὐχὶ τῆς Ἑλλάδος, διότι αὕτη ἔζησε καὶ ζῇ ἡ αὕτη ἴση σχεδὸν καὶ ἀπαράλλακτος τῇ ἀρχαίᾳ κατὰ τὰς ἀρετὰς καὶ τὰ πλεονεκτήματα, ἀλλὰ κηδεῖα τοῦ ἐνδόξου αὐτῆς πολιτικοῦ βίου, ὅστις ὁμως μετεμψυχωθεὶς ἀπὸ τὰ 306 μ. Χ. ἔζησε

(1) Παπαρρηγ. Ἱστορ. Ἑλλ. Ἔθους Τομ. Β'. σελ. 516.

διαρκεστέραν ζωὴν διὰ τοῦ βυζαντινισμοῦ, ὅστις κυρίως ἐνώ-
νει τὴν νέαν μετὰ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος.

Τοιαύτας καὶ παρομοίας σκέψεις παράγει ἡ μελέτη τῆς ἱστο-
ρίας, οὐ μόνον ὁλοκληήρου τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους ἀλλὰ καὶ
κατὰ μέρος καὶ αὐτῶν τῶν σμικροτέρων ἑλληνίδων πόλεων,
αἵτινες ἐν σμικρῷ ἐπασχον ὅ,τι ἐν ὅλῳ ἢ ὅλῃ Ἑλλάδι.

Παράδειγμα ἔστω ἡ Σύρος. Εἶδομεν ὁποῖα ἦτο ἐπὶ τῆς
ὀμηρικῆς ἐποχῆς, ἀ γ α θ ἡ ἀληθῶς καὶ εὐδαίμων νῆσος, οὐ-
δέποτε π ε ι ν ἄ σ α σ α, καθ' Ὅμηρον· παρακολουθήσαμεν
τῆς ἱστορίας τῆς, ἐφ' ὅσον ἦτο ἐφικτὸν κατὰ τοὺς καλοὺς τῆς
Ἑλλάδος αἰῶνας καὶ εἶδομεν αὐτὴν συμμετέχουσαν τῶν κινή-
σεων τῆς ὅλης Ἑλλάδος, συμμορφουμένην πρὸς τὴν καλλιτέ-
ραν πολιτείαν, τὴν τῶν Ἀθηναίων, ἐν τέλει εἶδομεν αὐτὴν ὑπὸ
τοὺς Ῥωμαίους ζῶσαν τὸν αὐτὸν πολιτικὸν βίον ὃν καὶ ἡ ὅλη
Ἑλλάς, μὴ λησμονοῦσαν καὶ αὐτὰς τὰς πανηγύρεις καὶ αὐτὴν
τὴν καλλιτεχνίαν, ἣτις, ὡς θέλομεν ἰδεῖ, ἀφῆκε ἔργα Ῥωμαϊκῆς
ἐποχῆς οὐχὶ εὐκαταφρόνητα· ἀλλ' ἐπὶ τέλους θέλομεν ἰδεῖ
ὅτι ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἀσημοτέρα καθίστατο καὶ σκοτει-
νοτέρα ἡ ἱστορία τῆς, ὅπως καὶ ἡ τῶν ἄλλων ἑλληνίδων πό-
λεων κατὰ μέρος καθ' ὅλους τοὺς βυζαντινοὺς καὶ τοὺς μέ-
σους αἰῶνας.

Πρὶν ὅμως παρακολουθήσωμεν τὴν ἱστορίαν τῆς ἀφ' οὗ ση-
μείου ἀφήσαμεν αὐτὴν, ἦτοι ἀπὸ τῆς διαιρέσεως τῆς Ῥωμαϊκῆς
κρατορίας, ἢ καθαρώτερον εἰπεῖν, ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τῆς Βυ-
ζαντινῆς αὐτοκρατορίας ἀνάγκη νὰ μάθωμεν συμπληρωτικῶς
ὁποῖα τις ἡ κατάστασις αὐτῆς ἐπὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς, πο-
λιτικῶς καὶ ὀργανωτικῶς καὶ ὁποῖα ἔτι ἔχομεν ἐρείπια ἐνδει-
χνοντα τὴν εὐημερίαν καὶ τοὺς καλλιτέχνους τῆς, ἅτινες εἶνε
οἱ ζωηρότεροι μάρτυρες τῆς ἀκμῆς καὶ τῆς διανοητικῆς ἀναπτύ-
ξεως τῶν μερῶν, ἐν οἷς ἐξήσκησαν τὴν εὐγενεστέραν τῶν
τεχνῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

www.libtool.com.cn

Πολιτική και θρησκευτική κατάστασις

τῆς Σύρου ἐπὶ Ῥωμαίων.

Ὅπου σιγῶσιν αἱ ἱστορικαὶ πηγαί, σποράδην δὲ ποῦ καὶ ποῦ εὗρηται πληροφορίαι περὶ τόπου τινος, αἱ εἰκασίαι καὶ οἱ ἐκ συμπαραβολῆς καὶ ἀναλογίας συμπερασμοὶ εἶνε συγχωρητοί. Περὶ Σύρου λ. χ. ὥς καὶ περὶ πλείστων ἄλλων ἑλληνίδων πόλεων καὶ νήσων ματαίως τις θ' ἀναζητήσῃ εἰς ἱστορικοὺς καὶ γεωγράφους εἰδικὰς πληροφορίας περὶ τῆς πολιτικῆς, τῆς φολογικῆς καὶ θρησκευτικῆς καταστάσεώς της κατὰ τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐποχὴν· τοσαῦτα ὅμως ὑπάρχουσιν ἐτέρωθεν βοηθήματα, εἴτ' ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν καὶ νομισμάτων, εἴτ' ἐξ ἀναλόγων εἰκασιῶν καὶ σχετικῶν εἰδήσεων, ὥστ' εὐχερὴς καθίσταται ἡ θέσις τοῦ ἐξεταστοῦ δυναμένου νὰ διδῇ τὸν πολιτικὸν καὶ θρησκευτικὸν ὀργανισμὸν τῆς νήσου ταύτης.

Ἵνα μάθωμεν ἀκριβῶς ὅπως οὖν ὅποια ἡ πολιτικὴ κατάστασις τῆς Σύρου ἐπὶ Ῥωμαίων, ἀνάγκη ἐν πρώτοις νὰ ἐνθυμηθῶμεν ὅποιον τὸ πνεῦμα καὶ ὁ σκοπὸς τῆς Ῥωμαϊκῆς κατακτήσεως, κατόπιν δὲ ὅποιας εἰδήσεις μᾶς παρέχει εἴτε ἡ ἐπιγραφικὴ, εἴτε ἡ ἱστορία τῶν λοιπῶν πλησιεστέρων νήσων.

Ἐξετάζων τις τὸ πνεῦμα τῶν Ῥωμαίων κατακτητῶν καὶ τὸν τρόπον τῆς διατηρήσεως τῶν κατακτήσεων τούτων θέλει διακρίνει ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι διὰ τῶν κατακτήσεων ἐπεδίωκον τὴν εἰς χεῖράς των συγκέντρωσιν τῆς δυνάμεως. Ἄλλ' ὁ σκοπὸς αὐτῶν δὲν ἦτο κυρίως ὁ ἐκρωμαϊσμὸς τῶν κατακτηθέντων, ὅπως ὁ σκοπὸς τοῦ Μακεδόνοιο Ἀλεξάνδρου ἐν Ἀσίᾳ καὶ ὁ τῶν Ἀθηναίων ἐν ταῖς ἀποικίαις, ἐν αἷς διωχέτευσαν, οὕτως εἰπεῖν, τὸν ἑλληνισμὸν διὰ τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων καὶ τῆς φιλοσοφίας. Οἱ Ῥωμαῖοι ἤθελον τὴν ἐν ἑαυτοῖς. συγκέντρωσιν τῆς δυνά-

μεως, ἵνα ἐποπτεύωσιν ὅλων, οὐχὶ δὲ ἵνα κατὰ βάθος διαχειρίζωνται τὴν δύναμιν ταύτην πρὸς ὑψηλότερον σκοπόν. Μιμούμενοι τοὺς Ἀθηναίους ἀφῆκαν ἐπιτόπιον ἐλευθερίαν εἰς τὰς πόλεις, αἵτινες ὁμως δὲν ἐσέβοντο τὴν Ῥώμην ὡς αἱ ἀποικίαι τῶν Ἀθηναίων τὴν μητρόπολιν των, ἀλλ' ἐφοβοῦντο αὐτὴν καὶ τοσοῦτον μάλιστα ὥστε ἐλάτρευσαν ὡς υἱοὺς θεῶν τοὺς ἀπηνεστέρους αὐτοκράτορας τῆς Ῥώμης.

Καθ' ἃ παρατηρεῖ εἰς τῶν διασημοτέρων νομοδιδασκάλων τοῦ αἰῶνός μας ὁ Savigny, ὁ εἰσδύσας βαθύτατα εἰς τὸ πνεῦμα τῆς πολιτείας καὶ νομοθεσίας τῶν Ῥωμαίων, αἱ ἰδιαιτέρας περιφέρειαι εἰς ἃς ὑπεδιαίρεθη ἡ Ῥωμαϊκὴ ἐπικράτεια ἦσαν κυρίως ἀστυκαὶ κοινότητες civitas, respublica, ἀποτελοῦσαι ἴδιον territorium, ἡ regio, ἐν ᾧ ἴσχυε δικαίον θετικὸν τὸ καὶ πρὸ τῆς συγχωνεύσεώς των ὑπάρχον (1).

Ὡστε κυρίως ἡ Ῥωμαϊκὴ ἐπικράτεια ἦτο εὐρεῖα ὁμοσπονδία, ἥς ἡ μὲν ὑπερτάτη κυριαρχία ἐνησκειτο διὰ τῶν ἀνθυπάτων μὲν ἐν ταῖς ἰδιαιτέrais ἐπαρχίαις, διὰ τῶν ὑπάτων δὲ καὶ αὐτοκρατόρων ἐν τῷ κέντρῳ τῆς ἐπικρατείας, τῇ Ῥώμῃ. Ναὶ μὲν ἡ κυριωτέρα ἐνασχόλησις τῶν κατακτητῶν δὲν ἦτο ὁ ἐκρωμαϊσμός τῶν κατακτηθέντων, ἀλλ' ἡ διὰ τῆς φορολογίας καὶ τῆς δυνάμεως ἀπορρόφησις τοῦ τότε κόσμου, «οὐχ' ἦττον καὶ ἡ φορολογικὴ αὐτῶν μέθοδος ἐξεδήλου τὴν τότε κοινωνικὴν διαρρύθμισιν. Κατὰ τὰς κρίσεις τοῦ ἱστορικοῦ Γίββωνος, ἡ ἐν τῇ Ῥωμαϊκῇ ταύτῃ ὁμοσπονδία κυριαρχία ἐνησκειτο διὰ τῶν ἀνθυπάτων, ἡ δὲ φορολογία ἐνηργεῖτο διὰ τῶν συνδεόντων αὐτῶν ταμιῶν. Ἐὰν δὲ, σημειοὶ οὗτος, κρίνωμεν ἐκ τοῦ παραδειγματος τῆς Γυάροῦ ὁ μὲν φόρος διενέμετο κατὰ πόλεις, τὰ δὲ ὑπόλοιπα ἦσαν ὑπόθεσις τῆς ἐσωτερικῆς διοικήσεως τῶν ἡττημένων χωρῶν» (2).

(1) Παραβ. Savigny ἐν Συστ. Ῥωμ. Δικ. Τομ. 8. § 331, 350, 351—Λαύριος Α. Οἰκονόμου σελ. 44.

(2) Gibbon, ἱστορ. τῆς πτώσεως τοῦ Ῥωμ. κράτους κεφ. VI.

Τὰς γενικωτέρας ταύτας σχέψεις ἐφαρμόσωμεν ἐπὶ τῆς Σύρου. Ἡ Σύρος κατὰ τὰ προεκτεθέντα ἐπιγράμματα ἦτο ἐλευθέρα, διετῆρει δὲ μέχρι τοῦ Γ'. ἴσως δὲ καὶ Δ'. καὶ Ε'. αἰῶνος τὸ πρὶν ἐλευθερὸν αὐτῆς πολίτευμα· οὐχ' ἦττον ἐν πᾶσι τοῖς ἐπιγράμμασι γίνεται μνεία τοῦ Κυρίου τῶν Συρίων αὐτοκράτορος ὑπὲρ ὧν ἐψήφισον τὰς τιμὰς ἐκείνας ἡ ἐλευθέρα Βουλή καὶ ὁ Δῆμος Συρίων· τοῦθ' ὅπερ δηλοῖ ὅτι μὲ ὅλην τὴν ἐλευθερίαν καὶ αὐτονομίαν τῆς ἡ Σύρος ὑπέκειτο ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τῶν Ῥωμαίων. Naί μὲν περὶ φορολογίας τῶν Συρίων πρὸς τοὺς Ῥωμαίους οὐδὲν ἔχομεν μαρτύριον, οὐχ' ἦττον δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι εἰς τὰς ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν αὐτῶν ἐλευθέρας πόλεις δὲν ἐπέβαλον κανονικὴν φορολογίαν, ἀλλὰ πιθανὸν ἐκτάκτους μόνον εἰσφορὰς καθ' ἃ μαρτυρεῖ ὁ Κικέρων (3).

Ἄ' Ἐν γένει, λέγει ὁ Dureau Della Malle, αἱ σύμμαχοι ἡ ἐλευθεραὶ πόλεις, foederatae, socias, immunes, ἐκυβερνῶντο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων αὐτῶν νόμων, ἡδύναντο μάλιστα νὰ ψηφίσωσι καὶ νέους ἐξέλεγον ἰδίους ἄρχοντας, διετῆρουν τὴν χώραν αὐτῶν, ἐξηρῶντο τῆς δικαιοδοσίας τοῦ διοικητοῦ τῆς ἐπαρχίας καὶ δὲν ἐπλήρωναν φόρον vestigal (4).

(3) Cicero κατὰ Βερρ. Β'. 19.

(4) Dureau De Malle Πολιτ. Οἶκον. τῶν Ῥωμαίων Τομ. 2. σελ. 346 παρὰ Λαυρίω Οἶκον. σελ. 49 παρ' ᾧ καὶ ἡ μαρτυρία Δίωνος τοῦ Κασσίου λέγοντος· περὶ Ἀθηνῶν ὅτι καὶ εἰς ἱκανῶς μεταγενεστέρως ἐποχὰς αἱ Ἀθηναῖοι οὐ μόνον ἦσαν ἀφορολόγητοι ἀλλὰ καὶ εἰσοδήματα ἄλλων πόλεων ἐλάμβανον διὰ τῆς εὐνοίας φιλαθηναίων αὐτοκρατόρων Δίων Κάσσιος 49, 15, § 16. Μάρτυρας ἀξιοπίστους τῆς κατὰ τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐποχὴν διατηρήσεως ἐν Ἀθήναις τοῦ ἀρχαίου ἐλληνικοῦ πολιτεύματος ἔχομεν τὸν γεωγράφον Στράβωνα ἐπισκεφθέντα τὰς Ἀθήνας τῷ 20 μ. Χ. καὶ μαρτυροῦντα ὅτι εἶδε τὰς Ἀθήνας πολιτευομένας ἐν ἐλευθερίᾳ καὶ τιμῇ ὑπὸ τοὺς Ῥωμαίους (Γεωγρ Βιβλ. Θ. κεφ. 368), ἐπ' ἰσῆς τὸν ἀπόστολον Παῦλον ἐπισκεφθέντα αὐτὰς τῷ

Ἐν τοῖς λόγοις τούτοις τοῦ Dureau Dela Malle συγχεφαλαιοῦται πᾶν ὅ,τι ἡδύνατό τις νὰ εἴπῃ περὶ τῆς πολιτικῆς καὶ φορολογικῆς καταστάσεως τῆς Σύρου ἐπὶ Ῥωμαίων.

Λεπτομερεῖας εἰδικωτέρας περὶ τῆς Σύρου κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην δὲν δύναται τις νὰ ζητήσῃ, οὔτε περὶ τοῦ πληθυσμοῦ, οὔτε περὶ τῶν ὀνομάτων τῶν ἐπωνύμων ἀρχόντων τῆς Σύρου, ὧν μόλις δύο διετηρήθησαν τὰ ὀνόματα, ὡς εἶδομεν τοῦ Μηλιωνίου Σκύμνου καὶ τοῦ Ἀνταίου Μοδέστου. Ὅσον ἀφορᾷ τὸν πληθυσμὸν τῆς νήσου κατὰ τοὺς Ῥωμαίκοὺς αἰῶνας, ἐλλείψει πάσης εἰδήσεως δύναται νὰ εἰκάσῃ τις ὅτι δὲν ἦτο μικρὸς, ἐὰν λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὰ τεκμήρια ἐκεῖνα τῆς πολιτικῆς ζωῆς καὶ ὕλικῆς εὐημερίας· τὰ ἐξαγόμενα ἔκ τε τῆς πληθῆος τῶν νομισμάτων, τῶν τάφων, τῶν ψηφισμάτων, τοῦ θεάτρου, τῶν ἀγώνων τῶν δημοθoiniῶν καὶ ἐν γένει ἐκ τῆς συναρμογῆς ὅλων ἐκείνων τῶν ἱστορικῶν εἰδήσεων, αἵτινες δὲν ἡδύναντο ν' ἀναφέρωνται εἰς νῆσον ἄστημον καὶ ὀλιγάνθρωπον. Ἡ περὶ τοῦ οὐχὶ εὐκαταφρονήτου πληθυσμοῦ τῆς νήσου εἰκασία δύναται νὰ βασισθῇ ἐπὶ μᾶλλον συνδυαζομένη μετὰ ὅσα γνωρίζομεν περὶ ὕλικῆς εὐημερίας τοῦ τόπου, τῆς κατὰ τὴν ἀρχαιοτέραν ἐποχὴν γονιμότητος τοῦ ἐδάφους, τοῦ εὐκραοῦς τοῦ κλίματος, οὗ ἕνεκεν ὁ Ὅμηρος ἐποίησε τοὺς ὠραίους ἐκείνους στίχους τῆς περιγραφῆς τῆς Σύρου.

Ἀλλὰ μετὰ τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐποχὴν, ὁ πληθυσμὸς τῆς νήσου ἤρξατο ἐλαττούμενος ἕνεκα τῶν ἀλλεπαλλήλων δηρώσεων τῆς νήσου, τῶν νόσων, καὶ λοιπῶν αἰτίων, περὶ ὧν ἐν τοῖς κατόπι γίνεται λόγος.

40 Μ. Χ. καὶ μαρτυροῦντα τὰ αὐτὰ (Πράξεις Ἀποστ. κεφάλ. ΙΖ' 16. Ἐπ' ἱστῆς τὸν Παισανίαν εὐρόντα τῷ 180 μ. Χ. ἐν Ἀθήναις τὰς παλαιὰς ἀρχὰς ἐν ἐνεργείᾳ. Τέλος γνωστὸν ὅτι οἱ ἐπώνυμοι ἀρχοντες τῶν Ἀθηνῶν Νικαγόρας καὶ Θεαγένης ἤρξαν ὁ μὲν τῷ 485 μ. Χ. ὁ δὲ τῷ 500. Γόλσμιθ, Ἰστ. Ἑλλ. Τομ. Β', κεφ. ΚΑ'.

Ἵπολείπεται νὰ σαφηνισθῇ τὸ περὶ τῆς ἐπικρατοῦσης κατὰ τὴν ῥωμαϊκὴν ἐποχὴν θρησκευτικῆς λατρείας ἐν Σύρῳ.

Μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης, ἥτοι καθ' ὅλην τὴν ῥωμαϊκὴν ἐποχὴν καὶ μέχρι τοῦ τετάρτου μετὰ Χριστὸν αἰῶνος οὔτε ἡ ἀρχαία τῶν Ἑλλήνων θρησκεία ἐπεκράτει ὡς πρὶν ἐν Σύρῳ, οὔτε ὁ Χριστιανισμὸς ἠδύνατο νὰ εἰσαχθῇ· ἐπεκράτησε ὁμῶς καὶ πέραν τοῦ τετάρτου αἰῶνος συγκεχυμένη τις αἰγυπτιοελληνικὴ θρησκεία σχηματισθεῖσα ἐκ τῆς ἐνώσεως τῶν αἰγυπτιακῶν καὶ ἑλληνικῶν θρησκευτικῶν δοξασιῶν καὶ θεοτήτων, ἥτοι ἐκ τῶν Δι ο σ κ ο ῦ ρ ω ν καὶ τῆς Δ ἡ μ η τ ρ ο ς καὶ ἐκ τῶν Κ α β ε ῖ ρ ω ν καὶ πῆς Ἰ σ ι δ ο ς. Ἐπέκράτησαν δὲ τῶν τελευταίων αἰγυπτιακῶν θεοτήτων τὰ ὀνόματα καίτοι διὰ τούτων ἡνοοῦντο οἱ ἀναλογοῦντες πρὸς αὐτοὺς καὶ ἡδὴ συνενωθέντες Ἕλληνες θεοί. Μόλις δὲ ἐκ τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν θεοτήτων κατὰ τὴν ῥωμαϊκὴν ἐποχὴν παρέμενον σημεῖα λατρείας πρὸς τὸν Ἐ ρ μ ῆ ν καὶ τὴν Ἀ φ ρ ο δ ῖ τ η ν καὶ τινας ἄλλους θεοὺς, ἀλλὰ καὶ αἱ θεότητες αὗται συγκεχυμένως ἐλατρεύοντο, ἥτοι ἐσυγχίζοντο μετὰ αἰγυπτιακῶν θεοτήτων.

Ἐκ τῶν γενικωτέρων παρατηρήσεων προχωρῶν εἰς τὰς εἰδικωτέρας σημειῶ τὰ ἑξῆς.

Ἐν πρώτοις αἱ θεογονίαι τῶν Αἰγυπτίων καὶ τῶν Ἑλλήνων, ἔχουσαι κατὰ βάθος πολλὰς ὁμοιότητας, παρήλλασσον προφανέστατα μέχρι τινος κατὰ τὰ ὀνόματα τῶν θεοτήτων. Οἱ θεοὶ ἀμφοτέρων τῶν θρησκειῶν ἡ ἥσαν ἄνθρωποι ἀποθανόντες ἡ φυσικαὶ δυνάμεις λαβοῦσαι σάρκα καὶ ὄνομα θεοῦ. Οἱ παλαίτατοι κάτοικοι τῆς Ἑλλάδος Πελασγοί, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἡροδότου ἐλάτρευον θεοὺς ὡς κυβερνήτας τοῦ παντός καὶ δημιουργοὺς, ἀλλὰ δὲν ἐγνώριζον οὔτε τὰ ὀνόματα οὔτε τὰς ἐπωνυμίας αὐτῶν· παρέλαβον δὲ κατόπιν τὰ ὀνόματα τῶν θεῶν ἀπὸ τοῦς Αἰγυπτίους (1). Ὁ Ἀ μ μ ω ν τῶν Αἰγυπτί-

(1) Ἡρόδ. Εὐτέρ. 1, 50, 52, 156— Ἦγυγία Τομ. Β'. σ. 246

ων ἦτο ὁ Ζεὺς τῶν Ἑλλήνων, ὁ Αἰγύπτιος Ὡρος ἀνε-
λόγει πρὸς τὸν Ἀπόλλωνα τῶν Ἑλλήνων (2), ὁ Ἄνου-
βις πρὸς τὸν Ἑρμῆν (3) ἢ Ἴσις πρὸς τε τὴν Δήμητραν,
Ἥραν, Ἐκὰν Περσεφόνην, Νέμεσιν καὶ Ἀμφιτρίτην (4).

Εἶνε βεβαίως ἀκατάλληλος ἡ ἐν τῷ παρόντι βιβλίῳ συζή-
τησις τῆς φύσεως καὶ τῆς διαφορᾶς τῶν δύο τούτων θρη-
σκειῶν, οὐτ' αἱ δυνάμεις τοῦ γράφοντος ταῦτα ἐδῶ εἶνε ἱκα-
ναὶ πρὸς συζήτησιν τοσοῦτον ἀκανθώδους καὶ σκοτεινοῦ θέμα-
τος. Τοῦτο εἶνε ἱστορικῶς γνωστὸν ὅτι ἡ σύγχυσις ἥτις ὑ-
πῆρχε κατὰ τὴν ἀρχαιοτάτην ἐποχὴν περὶ τὰς αἰγυπτιακὰς καὶ
ἐλληνικὰς παραδόσεις περὶ θεογονίας καὶ κοσμογονίας, διαλυ-
θεῖσα κατὰ τὴν μετέπειτα γενομένην διάκρισιν καὶ διαφορὰν
τῶν αἰγυπτιακῶν καὶ ἐλληνικῶν θεοτήτων καὶ ὀνομάτων αὐ-
τῶν, ἐπανελήφθη ἐπὶ ῥωμαιοκρατίας, ἐνεκα τῶν πρώτων ῥω-
μαίων αὐτοκρατόρων οἵτινες διὰ τῆς ἐν Αἰγύπτου διαμονῆς
των ἐπὶ Κλεοπάτρας ἰδίως, ἐμυήθησαν τὰ μυστήρια τῆς αἰγυ-
πτιακῆς θρησκείας καὶ βαθμηδὸν μετήνεχον ταῦτα εἰς τὴν
Ἑλλάδα. Διὰ τούτων δὲ καὶ πρὸ αὐτῶν διὰ τῶν ἐν Αἰγύπτῳ
Σελευκιδῶν καὶ Πτολεμαίων ἀποτελέσθη οὕτως εἰπεῖν ἡ συ-
νουσίωσις τῆς ἐλληνικῆς καὶ αἰγυπτιακῆς θρησκείας ἥτις ἐπῆ-
νεγκε καὶ ἐθνολογικὴν τινα συγχώνευσιν (5).

(2) Ὁγυγία Τομ. Β'. σελ. 246 καὶ τὰς αὐτόθι παρχπ. Βογγέλμ.
Νομισμ. 75— Διόδ. Κέ.— Πλούταρχ. 473.

(3) Ὁγυγία, αὐτόθι, καὶ τὰς παραπ. Βόσς. Θεολ. Β'. 75, Α. 27—
Διόδωρ. Ιά.— Σέρβ. Αἰνείαδ. Η' 698.

(4) Ὁγυγία αὐτόθι σελ. 262. καὶ τὰς παραπ. Κιππίγ. Β' Ι. 5—
Αἴλιαν. Ιστ. Ζ' Ι' ΚΒ.— Σερβ. ἐν Βιργ. Η. 696— Σέρβ. Παντ. 161
Μακρόβ. Κρον. Α'. κ.— Χαρτάρ. Εἰκον. 16— Κασαλτ. Αἰγυπτ.
Κδ'.— Ὑγίνος σ. 145.

(5) Ὅπως ἐννοήθη σαφέστερον ἡ ἐλληνοαιγυπτιακὴ αὕτη θρησκευ-
τικὴ καὶ ἐθνολογικὴ συγχώνευσιν, καλὸν κρίνω νὰ παραθέσω ἐνταῦθα
δύο σχετικούς πρὸς ταῦτα παραγράφους τῆς ἀρίστης καὶ μόνης σχε-

Ἐντεῦθεν βλέπομεν τὴν Ἰσιδα ἐξομοιουμένην κυρίως μὲν πρὸς τὴν Δήμητραν, πολλάκις δὲ πρὸς τὴν Ἀρτεμιν ἢ τὴν Ἀθηνᾶν, ἢ τὴν Ἐνυώ ἢ τὴν Ἥραν· τὴν Ἀφροδίτην πρὸς τῆς Αἰγυπτίαν· Ἀστάρτην, τὴν Ἀρτεμιν πρὸς τὴν

δὸν τελείας Ἑλληνικῆς ἱστορίας τοῦ ἡμετέρου σοφοῦ Καθηγητοῦ Κ. Παπαρρηγοπούλου:

α . . . Ἐκ πρώτης λοιπὸν ὀψεως ἡ ἑλληνικὴ, ἥ, ἂν θέλετε, ἑλληνο-μακεδονικὴ αὕτη πολιτεία, ἥ τε αὐτὴ αὐτῆς καὶ ὁ στρατὸς, φαίνεται ὅλως ἀπὸ τοῦ ἐπιχωρίου φύλου διακεκριμένη· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐπῆλθεν ἡ βαθμιαία τῶν δύο στοιχείων συνοικειώσεις καὶ μέχρι τινὸς συγχώνευσις. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν Αἰγύπτῳ ἑλληνίδων πόλεων ἦτο μὲν μικρὸς· δι' αὐτὸ τοῦτο ὅμως οἱ Ἕλληνες, ζῶντες ὅχι εἰς ἰδίαις καὶ κεχωρισμένας πολιτείας, ἀλλ' ἐν τῷ μέσῳ τῶν Αἰγυπτίων, διετέλουν εἰς συνεχῇ μετ' αὐτῶν ἐπιμιζίαν. Ναί μὲν ἅπασαι αἱ πράξεις τῶν μὴ Αἰγυπτίων ὑπαλλήλων συνετάσσοντο εἰς τὴν ἑλληνικὴν, ἀλλὰ ἐγίνοντο δεκτὰ καὶ τὰ αἰγυπτιαστὶ γεγραμμένα συμβόλαια καὶ ἄλλα ἔγγραφα, ὅσακις παρουσιαζόμενα εἰς τὰς ἀρχὰς ἦσαν ἑλληνιστὶ προσυπογεγραμμένα. Προϊόντος τοῦ χρόνου ἤρχισαν Ἕλληνες νὰ διδάσκωνται τὴν αἰγυπτιακὴν, Αἰγύπτιοι δὲ νὰ προσθέτωσι μὲν ὀνόματα ἑλληνικὰ εἰς τὰ ἐπιχώρια, νὰ εἰσέρχωνται δὲ εἰς τὸν μόνιμον στρατὸν καὶ νὰ προάγωνται μάλιστα μέχρι τῶν ἀνωτάτων τῆς διοικήσεως ἀξιωματῶν».

«Κρηπὶς τῆς συγχωνεύσεως ταύτης ὑπῆρξεν ἡ τῶν δύο θρησκευμάτων, τοῦ ἑλληνικοῦ καὶ τοῦ αἰγυπτιακοῦ, συγχώνευσις, ἥτις παρασκευασθεῖσα διὰ τῆς πολυειδοῦς προστασίας, ἣν οἱ Πτολεμαῖοι ἀπένειμον εἰς τοὺς ναοὺς, εἰς τὰς τελετὰς καὶ εἰς τὰ ἱερὰ τῶν Αἰγυπτίων γράμματα, συνεπληρώθη μετ' οὐ πολὺ διὰ τῆς ἐνμέσῃ Αἰγύπτῳ ἐνιδρύσεως τοῦ ἑλληνικοῦ Διὸς Ἄδου. Ἰδοὺ δὲ πῶς ἱστοροῦνται τὰ περὶ τούτου. Πτολεμαῖος ὁ Σωτὴρ εἶδε κατ' ὄναρ τὸν Θεόν, προσταξάντα νὰ μεταφέρῃ ἐκ Πόντου τὴν εἰκόνα αὐτοῦ· καὶ οἱ μὲν Αἰγύπτιοι ἱερεῖς δὲν ἤξευρον νὰ ἐρμηνεύσωσι τὸ ὄνειρον, ἀλλ' ὁ Ἀθηναῖος Τιμόθεος ὁ Εὐμολπίδης, ὅστις εἶχε προσκληθῇ εἰς Ἀλεξάνδρειαν ὡς ἐξηγητῆς τῶν Ἑλευσινίων μυστηρίων, ἐδήλωσεν, ὅτι ὁ Θεὸς οὗτος

Ἄν αἴτιν, ὁ Σάραπες, ἕτερος τῶν Αἰγυπτίων Θεὸς ἐξομοιοῦτο ὅτε μὲν πρὸς τὸν Δία, ὅτε δὲ πρὸς τὸν Ἀσκληπιόν, τὸν Ἥλιον, τὸν Διόνυσον, «ἐξ οὗ λέγει ὁ σύγχρονος ἱστοριογράφος τῶν Ἑλλήνων, μέγα ἐπῆλθεν εἰς τὰ πνεύματα καὶ τὰς

ἐτιμᾶτο ἐν Σινώπῃ, ἔχων παρ' ἑαυτῷ τὴν εἰκόνα τῆς Περσεφόνης. Τότε ἐπέμφθησαν πρεσβευταὶ εἰς Δελφούς, ὁ δὲ Ἀπόλλων διέταξε νὰ μεταφέρωσι μὲν εἰς Ἀλεξάνδρειαν τὴν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ εἰκόνα, ν' ἀφήσασσι δὲ τὴν τῆς ἀδελφῆς. Μετὰ θαυμασίαν λοιπὸν θλασσοπορίαν, ἔφθασεν ὁ ἐν Σινώπῃ θεὸς εἰς Αἴγυπτον, ὁ δὲ Τιμόθεος, ὁ Ἕλλην ἐξηγητῆς, καὶ Μανέθων, ὁ Αἰγύπτιος ἀρχιερεὺς, ἀνεγνώρισαν ἐκ συμφώνου ὅτι ὁ Ἕλλην οὗτος θεὸς εἶναι αὐτὸς οὗτος ὁ Αἰγύπτιος Σάραπες, ἦτοι ὁ τοῦ Ἄδου Ὅσις. Ὅθεν εἰς Ῥακῶτιν, τμῆμα τῆς Ἀλεξανδρείας, τὸ ὅποιον ἦτο ἡ κυρία τοῦ ἐμπορίου ἐστία καὶ περιελάμβανε συγχρόνως τὰ πλείστα ἱερὰ τῆς πόλεως καταστήματα, ἰδρύθη μέγας καὶ μεγαλοπρεπέστατος ναὸς, καλούμενος Σαραπείον, ἐν τῷ ὀποίῳ ἐλατρεύθησαν τότε ἀπὸ κοινοῦ ὅ τε Ἕλλην θεός, ὁ Ζεὺς Ἄδης, ὁ ἦδη ταῦτιςθεις πρὸς τὸν Αἰγύπτιον Σάραπιν ἢ Ὅσιριν Ἄδην, καὶ ἡ τοῦ Ὅσιριδος τούτου ἀδελφὴ καὶ σύζυγος, ἡ αἰγυπτία θεάινα Ἴσις, οἷα δὲ συνέβη ἐκ τούτου περὶ τὸν ὅλον ἀρχαῖον αἰγυπτιακὸν βίον ἀλλοίωσις! Ἐν αὐτῷ τῷ παναρχαίῳ Σαραπείῳ τῆς Μέμφεως εὐρίσκομεν τὸ ἀπὸ τοῦδε δύο ἱερείας ἐπιτελούσας τὰ τῆς λατρείας τοῦ Σαράπιδος καὶ τῆς Ἰσιδος, ἐνῷ ἄλλοτε ἡ Αἴγυπτος ποτὲ ἱερείας δὲν εἶχεν. Ἐκτοτε πρὸς τούτοις ἀνῆκεν εἰς τὰ προσόντα ἀμφοτέρων τῶν θεοτήτων ὁ Κάλαθος, ὁ μετ' ἐμβασθεὶς ἐνταῦθα ἀπὸ τῆς παρὰ τοῖς Ἕλλησι λατρείας τῆς Δήμητρος, ἥ τις ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου ἤδη ἐλέγετο ἡ αὐτὴ οὖσα πρὸς τὴν αἰγυπτιακὴν Ἴσιν. Μετ' ὀλίγον ὁ Σάραπες ταυτίζεται τῷ Ἀσκληπιῷ, τῷ Ἥλῳ, τῷ Διονύσῳ καὶ, ἀξιῶν ἐπὶ τέλους ὅτι εἶναι ὁ κοινὸς τοῦ κόσμου θεός, ἀποκρίνεται εἰς τὸν Κύπρου βασιλέα Νικοκρέοντα, ὅτι ὁ οὐρανὸς εἶναι κεφαλὴ αὐτοῦ, σῶμα δὲ ἡ θάλασσα, πόδες ἡ γῆ, καὶ ὀφθαλμοὶ δὲ ἥλιος. Πολυσήμαντος δὲ ὡσαύτως ἀναφρίνεται ἡ Ἴσις, ἥ ἡ πανήγυρις διαδίδεται μετ' ὀλίγον εἰς τὰς νήσους καὶ εἰς τὰς πόλεις τῆς μικρᾶς Ἀσίας.» (Παπαρρηγ. Ἰστ. ἑλλ. ἐθν. Τομ. Β'. σελ. 357).

συνειδήσεις ἀποτέλεσμα, τοῦτο ὅτι αἱ ποικίλαι τῶν θεοτήτων ἐκείνων ιδιότητες συνεκεντρώθησαν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον εἰς ὀλίγας τινὰς περὶ θεότητος ἀντίληψεις. Οὕτω περὶ μὲν τῆς Ἰσιδος ἐρρέθη ὅτι εἶνε μήτηρ τῶν πραγμάτων, ἡ δέσποινα τῶν στοιχείων, ἡ πρώτη τῶν χρόνων θυγάτηρ, ἡ ὑπερτάτη τῶν θεῶν, ἡ βασίλισς τοῦ Ἄδου, ἡ πρώτη τῶν οὐρανίων, τὸ μονόμορφον ἀρχέτυπον τῶν θεῶν, θεότης μία καὶ μόνη ἀλλ' ὑπὸ διάφορα σχήματα καὶ κατὰ ποικίλους τρόπους ἀπανταχοῦ τῆς γῆς λατρευομένη... » ὥστε διὰ τῆς συνθέσεως ταύτης ἤρχισαν ν' ἀφανίζωνται αἱ μερικαὶ καὶ τοπικαὶ τῶν θεοτήτων ιδιότητες καὶ τὰ πνεύματα γὰρ συνοικεῖνται μὲ γενικωτέραν τινὰ τῆς θεότητος ἀντίληψιν» (1).

Τὴν αὐτὴν ἀφομοίωσιν παρατηρῶ καὶ εἰς τοὺς θεοὺς τῶν Ἑλλήνων Διόσκορου καὶ εἰς τοὺς τῶν Φοινίκων Καβείρου, ὧν τὸ ὄνομα εἶνε τετυπωμένον εἰς δεκαπέντε ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε ἀνακαλυφθέντων διαφόρων νομισμάτων τῶν Συρίων. Οἱ Κάβειροι οὗτοι, ὧν ἡ λατρεία εἰσαχθεῖσα ἀρ-

(1) Παπαρηγ. Ἑλλ. Ἱστορ. Τόμ. Β'. σελ. 420— Καὶ ἐκ τῶν ποικίλων τῆς Ἰσιδος περιγραφῶν καταδείκνυται τὸ ποικίλον τῶν περὶ αὐτῆς παραδόσεων. Διότι ἐξεικονίζον ὅτε μὲν αὐτὴν ὡς γυναῖκα μεγαλοπρεπῆ μετὰ σχήματος ἡμισελήνου εἰς τὴν κεφαλὴν, ὅτε δὲ μετὰ σέμματος ἐκ πτερῶν γυπὸς ὡς οἱ ἀρχαῖοι βασιλεῖς τῆς Αἰγύπτου, μελανηφόρον, ὅτε δὲ μετὰ σείστρον, θρησκευτικοῦ μουσικοῦ ὄργανου τῶν Αἰγυπτίων, ὃ εἶδομεν εἰκονιζόμενον καὶ εἰς νομίσματα τῶν Συρίων, ὃ ἐκράτει εἰς τὴν δεξιάν, φέρουσα ὑδρίαν διὰ τῆς ἀριστερᾶς, ὅτε δὲ γυναῖκα μετὰ πολλῶν μαστῶν, ἐστεμμένην λωτῶ, κρατοῦσαν δὲ πλοῖον, ὅτε δὲ ὄφιν ἔχουσαν περιτετυλιγμένον εἰς τὴν δεξιάν χεῖρα, καὶ τὸ κέρας τῆς Ἀμαλθείας φέρουσαν εἰς τὴν ἀριστεράν, ὅτε δὲ μετὰ πτερῶν ἐπ' ὤμου καὶ σφαιραν ὑπὸ τὰ πτερὰ, τέλος δὲ ἐκάστοτε εἰκονίζετο διαφόρως καὶ ἀναλόγως τῆς περὶ αὐτῆς παραδόσεως, ἕως οὗ ἐπεκράτησεν ἡ περὶ ταύτης παράδοσις καθ' ἣν δι' αὐτῆς ἐκπροσωποῦνται πολλὰ θεότητες.

χαιοτάτα εἰς Σύρον ἐπεκράτησεν πασῶν τῶν ἄλλων κατὰ τὴν ῥωμαϊκὴν ἐποχὴν καὶ πέραν ἔτι τοῦ τετάρτου αἰῶνος, εἶχον ἀφομοιοθῆ πρὸς τοὺς Διοσκούρους καὶ ὑπὸ τοιαύτην συγχώνευσιν ἀνεκηρύχθησαν πολιοῦχοι καὶ προστάται ταύτης ἐπὶ τοσούτους αἰῶνας (2). Τὰ μυστήρια τῶν Καβείρων, τὰ ὅποια ἐτελοῦν-

(2) Ἐπειδὴ ἡ μὲν λατρεία τῶν Καβείρων ἦτο ἡ ἐπικρατεστέρα καὶ διαρκεστέρα ἐν Σύρῳ, μετὰ τὴν ὁποίαν εἰσῆχθη ὁ Χριστιανισμός· κατὰ τὸν πέμπτον Μ. Χ. αἰῶνα, ἡ δὲ γενεολογία καὶ ἡ ἐξιστόρησις τῶν μυστηρίων των εἶνε τὸ σκοτεινότερον τῆς φοινικικῆς θεολογίας, παρὰ τὴν ἐνταῦθα ὁλόκληρον τὸ περὶ Καβείρων κεφάλαιον τοῦ ἀρίστου πεντατόμου συγγράμματος Ὁ γ υ γ ί α, ἐν ᾧ ἐναποταμιεύθησαν αἱ πολυτιμώτεραι ἱστορικαὶ καὶ θεολογικαὶ πληροφορίες ἑλληνικαὶ τε καὶ ξέναι· τοῦτο δὲ ὅπως καὶ τὰ περὶ Καβείρων σαφηνισθῶσι, ὡς ἐπικρατησάντων τοσούτους αἰῶνας ἐν τῇ νήσῳ καὶ ὅπως ἰκανοποιηθῇ ἡ περιέργεια τοῦ ἀναγνώστου βλέποντος τοσοῦτον συχνὰ τοὺς θεοὺς Σ υ ρ ί ο υ ς Κ α β ε ί ρ ο υ ς ἐν τοῖς προηγηθεῖσι κεφαλαίοις.

«Οἱ θεοὶ Κάβειροι, οἱ λατρευόμενοι μετὰ μεγάλης καὶ σχεδὸν ἰδιαιτέρας εὐσεβείας καὶ εὐλαθείας αὐτοῖτε καὶ τὰ μυστήρια αὐτῶν εἰς τὴν Φοινίκην, Αἴγυπτον καὶ εἰς πολλὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος, μάλιστα δὲ εἰς τὴν Σαμοθράκην, ἐχρημάτισαν οἱ περιφημότατοι καὶ τρομερώτατοι δαίμονες τῆς εἰδωλολατρίας· ὅμως ἡ ἀρχή, ἡ ὀνομασία, καὶ ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν εἶναι τὸ σκοτεινότατον καὶ ἀγνωστότατον κεφάλαιον τῆς ἀρχαιολογίας».

Ἐπειδὴ εἶδομεν εἰς τὴν θεογονίαν τῶν Φοινίκων, ὅτι ὁ Σαγγοῦνιάθων ἀναφέρει Καβείρους καὶ Διοσκούρους τοὺς ὀκτὼ υἱοὺς τοῦ Σηδῦκ, ἐξ ὧν ἦτον καὶ ὁ Ἀσκληπιός· καὶ ὅτι ἔκτισαν αὐτοὶ πρῶτον ναὸν πρὸς τὸ Κάσσιον ὄρος, καὶ ὕστερον ὁ Κρόνος ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς τὴν πόλιν Βυρηττόν· καὶ ὅτι αὐτοὶ ἔγραψαν τὴν ἱστορίαν ἐκείνην τὴν ἀρχαίαν τῶν Φοινίκων, κατὰ τὴν παραγγελίαν τοῦ Τρισμαγίστου Ἑρμοῦ, καὶ οἱ πρόγονοι αὐτῶν ὠνομάσθησαν Κορύβαντες, καὶ Σαμόθρακες· δὲν λέγει ὅμως πόθεν ὠνομάσθησαν Κάβειροι, καὶ πῶς ὠνομάζετο ἕκαστος, καὶ διὰ τί οἱ πρόγονοι αὐτῶν ὠνομάσθησαν Κορύβαντες καὶ Σαμόθρακες. Τινὲς δὲ λέγουσιν, ὅτι τὸ Καβείρ φοινικιστὶ σημαίνει ἰσχυρόν·

το διὰ τοσούτων αἰσχυρῶν τρόπων καὶ τελετῶν, ὥστε ὁ Παισα-
νίας ἐρυθριῶν τ' ἀπεσιώπησε λέγων «οὐκ ἐφαίνεται μοι ὅσιον
γράφειν», δὲν διευκρινίσθησαν ὠρισμαμένως ὑπὸ τῶν ἀσχοληθέντων
περὶ τὴν ἐξήγησιν τῶν θεολογικῶν παραδόσεων τῶν Φοινίκων,

ᾧθεν ὠνόμαζον αὐτοὺς θεοὺς μεγάλους, δυνατοὺς, χρηστοὺς κτλ. καὶ
κατὰ ταύτην τὴν γνώμην οἱ Κάβειροι κατάγονται ἐκ τῆς Φοινίκης,
καὶ ἐτιμήθησαν ἐκεῖ πρῶτον ὡς θεοὶ διὰ τὰς ἀρετὰς αὐτῶν, ὡς καὶ
οἱ λοιποὶ, καὶ αἱ ἀποικίαι τῶν Φοινίκων ὕστερον διέσπειραν πανταχοῦ
τὴν λατρείαν αὐτῶν, ὡς καὶ εἰς τὴν Σαμοθράκην.

ἌΟ δὲ Ἡρόδοτος, Νόννος καὶ Φερεκύδης λέγουσιν, ὅτι οἱ Κάβειροι
ἦσαν Αἰγύπτιοι καὶ υἱοὶ τοῦ Ἡφαίστου, τοῦ ἀρχαιοτάτου Θεοῦ τῶν
Αἰγυπτίων. Ὁ δὲ Ἀκουσίλαος παρὰ Στράβωνι λέγει, ὅτι ἦσαν ἀπό-
γονοι τοῦ Ἡφαίστου, καὶ υἱοὶ τοῦ Κασμίλου· ἄλλοι δὲ λέγουσιν τὸν
Κασμῖλον ἓνα τῶν Καβείρων· ἐτι δὲ λέγουσιν, ὅτι ὠνομάσθησαν Κά-
βειροι ἀπὸ τῆς μητρὸς αὐτῶν Καβείρας ὀνομαζομένης· μάλιστα δὲ ὁ
Φερεκύδης λέγει αὐτὴν θυγατέρα τοῦ Πρωτέως· ἄλλοι δὲ νομίζουσιν,
ὅτι ὠνομάσθησαν ἀπὸ τοῦ Κουδάρ θεοῦ τῶν Ἀράβων, καὶ ἐκεῖθεν ἐπέ-
ρασεν ἡ λατρεία αὐτῶν εἰς τὴν Σαμοθράκην.»

ἌΟ δὲ Ἀθηνίων λέγει, ὅτι ἦσαν δύο οἱ Κάβειροι υἱοὶ τοῦ Διὸς καὶ
τῆς Ἥλέκτρας θυγατρὸς τοῦ Ἀτλαντος· ὁ Δάρδανος δηλονότι καὶ
Ἰασίων, καὶ ὠνομάσθησαν Κάβειροι ἀπὸ τοῦ Καβείρου ὄρους τῆς Φρυ-
γίας, ὅπου κατῴκουν πρότερον, ἔπειτα ἦλθον εἰς τὴν Σαμοθράκην. Ὁ
δὲ Παισανίας λέγει, ὅτι ἦσαν καὶ εἰς τὴν Βοιωτίαν Κάβειροι, καὶ εἰς
τούτων ὠνομάζετο Προμηθεὺς, καὶ εἶχε υἱὸν Αἰτναῖον ὀνομαζόμενον,
καὶ εἰς αὐτοὺς ἐλθοῦσα ἡ Δήμητρα παρέδωκε τὰ μυστήρια αὐτῆς· οὐ-
τοι ὁμῶς φαίνεται ὅτι ἦσαν ἱερεῖς καὶ πρόπολοι τῶν Καβείρων μυστη-
ρίων· ἐπειδὴ λέγει, ὅτι ἡ Δήμητρα ἐδίδαξεν αὐτοὺς τὰ ὄργια αὐτῆς· ἐτι
δὲ ὠνόμαζον Καβείρους καὶ τοὺς μεμνημένους τὰ μυστήρια ταῦτα.
ᾧθεν τινὲς ἀπατηθέντες ἐνόμισαν τὸν Ἰασίωνα, Κάστορα, Πολυδεύκην
καὶ ἄλλους, θεοὺς Καβείρους, ἐπειδὴ εὗρον αὐτοὺς Καβείρους ὀνομαζο-
μένους διὰ τὴν μύθησιν. Ὁ δὲ Βόσσιος λέγει, ὅτι Καβείρους ἐνόουν
τοὺς ἱερεῖς μόνον τῶν μυστηρίων τούτων, ὡς λέγει καὶ ὁ Παισανίας·
καὶ ὠνομάσθη ὕστερον καὶ ἓν ἔθνος ἀπ' αὐτῶν τῆς Βοιωτίας. Ὀνομά-

Ἑλλήνων καὶ Αἰγυπτίων. Φαίνεται ὅμως ὅτι αἱ ἑλληνικαὶ παραδόσεις περὶ Διοσκούρων, αἱ ἑορταὶ τῶν Σατύρων, τοῦ Πριάπου, τῆς Ἀφροδίτης, τῶν Ἐλευσινίων μυστηρίων καὶ ἐν γένει πᾶσαι αἱ παραδόσεις περὶ θεοτήτων καὶ μυστηρίων ἀναλογούν-

σθησαν δὲ κατὰ τινάς, ἀπὸ τοῦ ρηθέντος ὅρους τῆς Φρυγίας, ὅπου ἔφερον ὁ Ἰασίων τὴν τελετὴν ταύτην».

«Κατὰ Σαγχουινιάθωνα λοιπὸν ἦσαν ὁκτώ οἱ Κάβειροι, κατὰ Στράβωνα δὲ τρεῖς Κάβειροι, καὶ τρεῖς νύμφαι Καθειρίδες ὀνομαζόμεναι. Κατ' ἄλλους δὲ τρεῖς, καὶ κατ' ἄλλους δύο μόνον, ὁ Ζεὺς καὶ ὁ Διόνυσος, ἡ δὲ Οὐρανὸς καὶ ἡ Γῆ κατ' ἄλλους. Ὁ δὲ Μνασέας δέχεται τρεῖς ὀνομάζων αὐτοὺς, Ἀξίερων, Ἀξιόκερσαν καὶ Ἀξιόκερσον· ὁ Διονυσόδωρος ὅμως προστίθησι καὶ τέταρτον τὸν Κασμίλον. Καὶ ὁ μὲν Ἀξίερως ἦτον ἡ Δήμητρα, ἡ δὲ Ἀξιόκερσα ἡ Περσεφόνη, ὁ δὲ Ἀξιόκερσος ὁ Πλούτων, καὶ Κασμίλος ὁ Ἑρμῆς, ὅλοι καταχθόνιοι· ἐπειδὴ Δήμητρα ἦτον ἡ Γῆ καὶ ὀνομάζον αὐτοὺς μὲ ἄλλα ὀνόματα μυστηριωδῶς δηλονότι. Ἡ Γῆ δέχεται τοὺς νεκροὺς, ὁ δὲ Πλούτων καὶ ἡ Περσεφόνη εἶναι ὁ Ἅδης, ὅπου ἔρχονται οἱ νεκροὶ ὁδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ Ἑρμοῦ. Οὗτοι τοίνυν ἦσαν οἱ Κάβειροι οἱ φρικτότατοι Θεοὶ, καὶ τὰ μυστήρια τούτων ἐώραζον πρὸ πάντων εἰς τὴν Σαμοθράκην, τὰ ἀπόρρητα καὶ τρομερώτερα, ὅπου ἤρχοντο καὶ ἐμουῶντο αὐτὰ πρῶτον, ὅσοι ἤθελον νὰ ἐπιχειρισθῶσιν ἔργον κινδυνῶδες, πλοῦν μακρυνόν. ἡ πόλεμον, ἡ ἄλλο τι ὁμοίως οἱ ἐπίσημοι ἐπεμπον καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτῶν, νὰ μυηθῶσι ταῦτα. Καὶ πρῶτον μὲν ἐπεμπον οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς υἱοὺς αὐτῶν, καὶ διὰ τοῦτο αὐτοὶ ἔλαβον πρῶτον τὰ μυστήρια ταῦτα εἰς τὰς Ἀθήνας· ἐπειτα δὲ ἐμυμήθησαν αὐτοὺς καὶ οἱ λοιποί».

«Πρῶτος δὲ ἐμυμήθη τὰ μυστήρια ταῦτα ὁ Ἰασίων ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Διὸς, ὡς λέγει ὁ Διόδωρος. Ἡ μὲν τελετὴ ἦτον πρότερον ἐκεῖ, πλὴν ἀπόρρητος· ὅθεν ἔμεινεν καὶ ὕστερον ἀπόρρητος, καὶ μόνον οἱ μεμυημένοι ἐγίνωσκον αὐτήν. Εἶχον δὲ οἱ Σαμοθράκες καὶ γλῶσσαν ἰδίαν καὶ ἀρχαιοτάτην, τὴν ὁποίαν μετεχειρίζοντο εἰς τὰς θυσίας καὶ τελετὰς μέχρι τῶν νεωτέρων χρόνων, διὰ νὰ εἶναι ἄγνωστα εἰς τοὺς πολλοὺς, καὶ μυστηριώδη· καὶ ἴσως κατὰ τὴν γλῶσσαν αὐτῶν ὀνομάζον τὴν Δήμητραν Ἀξίερων, καὶ τοὺς λοιποὺς Ἀξιόκερσαν καὶ Ἀξιόκερσον.

των πρὸς τοὺς Καβεῖρους καὶ τὰ μυστήριά των συγχωνευθεῖσαι παρήγαγον βαθμιαίως λατρείαν τινα ἀνάμικτον, ἔχουσιν ἑορτὰς παραπλησίας μὲν πρὸς τὰς τοῦ Ἡριάπου καὶ τῶν Σατύρων, πολλῶ ὅμως αὐτῶν αἰσχροτέρας καὶ μυστηριωδεστέρας.

Διδαχθεὶς οὖν τὴν τελετὴν πρῶτος ὁ Ἰασίων, ἐμήνησεν αὐτὸς πρῶτος ὕστερον τοὺς ξένους, καὶ κατέστησε καὶ τὴν τελετὴν ἐνδοξον. Πρῶτος δὲ μετὰ τούτου ἦλθεν ὁ Κάδμος ἐκεῖ, καὶ μνηθεὶς ὑπ' αὐτοῦ ἔλαβε καὶ τὴν Ἀρμονίαν τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ γυναῖκα.

Ἡ δὲ μῆσις ἐγένετο κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπον· ἐκάθιστον τὸν μουόμενον ἐπὶ θρόνου· ὅθεν ὠνομάζετο καὶ θρονισμός· ἡ μῆσις αὐτῇ· ἐβαλлон εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ στέφανον ἐλαίας, ἔδενον καὶ τὴν κοιλίαν αὐτοῦ μὲ ταινίαν πορφυρᾶν. Ἐπειτα ἐχόρευον περὶ αὐτὸν οἱ τελοῦντες, οἷον οἱ μουῦντες αὐτόν. Ὁ δὲ μνηθεὶς τὰ μυστήρια ταῦτα, ἀπέφυγε πάντα κίνδυνον, ἂν προσήχετο· ὅθεν λέγει ὁ Ἀριστοφάνης,

» Ἄλλ' εἴ τις ὁμῶν ἐν Σαμοθράκῃ τυγχάνει

» Μεμνημένος, νῦν εὐξασθαι καλόν.

Ἀτὰς δὲ ἄλλας ἱεροπραξίας τῆς τελετῆς ταύτης οὐδεὶς τῶν συγγραφέων ἀναφέρει· ἐπειδὴ πρῶτον μὲν ἐγίνοντο μὲ ξένην γλῶσσαν, ὡς εἴρηται, τὴν ὁποῖαν νομίζουσι τινες Φοινικικὴν. Ἐπειτα δὲ δὲν ἐδέχοντο εἰς τὸν ναὸν οὐδένα ἐκτὸς τῶν ἱερέων. Ὁ Πausανίας ὅμως ἐγίνωσκε βεβαίως, πλὴν σιωπᾶ, ζητῶν καὶ συγχώρησιν διὰ τοῦτο· ἐπειδὴ φαίνεται ὅτι ἦτον ἀσεμνος ἡ τελετὴ· σαφηνίζει δὲ τοῦτο ὁπωσοῦν ὁ Ἡρόδοτος, λέγων, ὅτι τὰ μυστήρια ταῦτα καὶ τὴν τελετὴν ἔφερον οἱ Πελασγοὶ εἰς τὰς Ἀθήνας πρῶτον, καὶ παρ' αὐτῶν ἔμαθον οἱ Ἀθηναῖοι, νὰ ζωγραφίζωσι τὸν Ἑρμῆν τῶν Καβεῖρων· ὅπως ἀσέμνως αὐθὲν ἐγένετο καὶ τὴν νύκτα μυστικῶς ἡ τελετὴ εἰς ἕν ἀντρον τῆς νήσου Ζήρυλλον ὀνομαζόμενον, τὸ ὁποῖον ἦτον ἱερὸν τῶν Καβεῖρων, ὡς καὶ ἡ νῆσος ὅλη, καὶ ἐλέγετο καὶ ἀστὺ τῶν Καρυδάντων· ἐπειδὴ, ὡς εἴρηται, ἐνόμιζον τοὺς αὐτοὺς καὶ Κορύβαντας. Ἐθυσίαζον δὲ σκύλους ἐπικαλούμενοι τὴν Ἑκάτην, ἣτις ἦτον ἡ Περσεφόνη, καὶ τοὺς Κορύβαντας. Φαίνεται ὅμως, ὅτι ἡ μῆσις ἦτον, νὰ μάθωσι τὰ μυστηριώδη ἐκεῖνα ὀνόματα. Ἐπειδὴ ὁ Πλούταρχος λέγει, ὅτι μαθόντες τὰ ὀνό-

Τοιούτους θεοὺς καὶ τοιαῦτα μυστήρια ἐπόμενον ἦν νὰ ἐγκολποθῶσιν οἱ ῥωμαῖοι αὐτοκράτορες, οἵτινες ἀφ' οὗ ἐχαυνώθησαν κατὰ πρῶτον ὑπὸ τῆς Αἰγυπτίας Κλεοπάτρας μέχρι βαθμοῦ ἀπιστεῦτου, κατόπιν δὲ ὑπὸ τῆς φοβεράς ἐκείνης ἐκλύσεως τῶν

ματα ταῦτα μετεχειρίζοντο αὐτὰ εἰς τοὺς κινδύνους ὡς ἀλεξίκακα προσευχόμενοι καὶ λέγοντες αὐτὰ ἡσύχως ἵνα μὴ τὰ ἀκούσωσιν οἱ ἀμύητοι· οὕτω λέγει ὁ Φερεκύδης, ὅτι τὰ ὀνόματα ταῦτα ἦσαν μυστικά. Ὑστερον δὲ παρὰ τῶν Ἀθηναίων ἔμαθον αὐτὰ καὶ οἱ ἄλλοι Ἑλληνες· ἐκ δὲ τῆς Σαμοθράκης ἐπέρασαν εἰς τὴν Ἰμβρον, καὶ Ἀῆμον· καὶ εἰς ἄλλα μέρη, ὥστε λέγει ὁ Πausanίας, ὅτι καὶ ἡ χώρα τῶν Περγαμηνῶν ἦτον ἱερὰ τῶν Καβείρων. Συνέχεον ὁμῶς μὲ αὐτοὺς τοὺς Κούρητας, Κορύβαντας, Ἰδαίους, Δακτύλους καὶ Διοσκόρους, ὡς μετ' ὀλίγον ῥηθήσεται.

«Εἰς τὴν Ἑλλάδα ὁμῶς ἦτον ἡ λατρεία αὐτῶν ἐπισημοτέρα ἐν τῇ Βοιωτίᾳ, ὅπου εἶχον ἱερὸν τῶν Καβείρων ὀνομαζόμενον, καὶ ἄλλος ἱερὸν Δῆμητρος τῆς Καβειρίας καὶ τῆς Περσεφόνης, εἴκοσι πέντε στάδια ἀπέχον τῶν Θηβῶν ἦτον καὶ πόλις τῶν Καβείρων λεγομένη, καὶ οἱ ἐγκάτοικοι τῆς πόλεως ταύτης ὀνομάζοντο ὅλοι Κάβειροι, καὶ Καβειραῖοι ἀπὸ τῆς πόλεως· τούτων ἦσαν ἀδελφαὶ αἱ ῥηθεῖσαι Καβειρίδες Νύμφαι. Εἰς ταύτην λοιπὸν τὴν πόλιν ἦτον ὁ ῥηθεὶς Πριμηθεύς, ὁ ἐπισημότατος τῶν Καβείρων ἐκείνων, καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Αἰτναῖος, καὶ εἰς τούτους ἐλθοῦσα ἡ Δῆμητρα ἀφῆκε τὴν λατρείαν καὶ τὰ μυστήρια αὐτῆς, ὡς παρακαταθήκην. Ὅθεν ἐλέγετο δῶρον τῆς Δῆμητρος ἡ τελετὴ αὕτη. Ὁ Πausanίας λέγει ἐνταῦθα οὕτως· «ἥτις δὲ ἦν ἡ παρακαταθήκη, καὶ τὰ εἰς αὐτὴν γενόμενα, οὐκ ἐφαίνετο ὅσιόν μοι γράφειν. Κατὰ δὲ τὴν ἐκστρατείαν τῶν Ἐπιγόνων, ὅτε ἐκυριεύθησαν αἱ Θῆβαι, ἐδιώχθησαν ἐκίθην οἱ Καβειραῖοι ὑπὸ τῶν Ἀργείων, καὶ διεκόπη μερικὸν καιρὸν ἡ τελετὴ. Ὑστερον δὲ ἡ Πελαργή, θυγάτηρ τοῦ Ποντέως ἐνὸς τῶν Καβείρων, καὶ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς Ἰσθμιάδης, κατέστησαν πάλιν ἐκ νέου τὴν τελετὴν εἰς τὸν αὐτὸν τόπον, καὶ ἔπειτα μετεκόμισαν αὐτὴν εἰς ἄλλο μέρος τῆς Βοιωτίας Ἀλεξιάρην καλούμενον, ἔξω τῶν συνόρων τοῦ προτέρου ἱεροῦ· ἐπειδὴ φαίνεται, ὅτι ἡ Πελαργὴ ἤρξατο τὴν μύσιν τῶν μυστηρίων, πρὶν καταβῆ εἰς τὸ πρῶτον ἱερὸν, καὶ

ἡθῶν τῆς Ῥώμης, ἀνεκήρυσσον αὐτοὺς ὡς τοὺς προσφιλεστέρους των θεοὺς καὶ τὰ μυστήριά των ἐπροστάτευον εἰς τὰς ὑποτελεῖς πρὸς αὐτοὺς ἐλληνίδας πόλεις.

Τοσοῦτον δὲ εἶχε διαδοθῇ καὶ ἐπικρατῆσαι ἡ λατρεία τῆς Ἰσι-

εῖω τῶν συνόρων ἐκείνου· ἡ ἐνόμισαν τὸ ἱερὸν ἐκεῖνο βεβηλωμένον, καὶ διὰ τὸν πόλεμον, καὶ ἐπειδὴ ἔμεινεν ἔρημον, καὶ εἰσῆρχετο ὁ τυχὼν εἰς αὐτό· ταῦτα δὲ τὰ ἱερὰ τῶν Καβείρων ἦσαν ἄβατα. Μετὰ δὲ ταῦτα ἦλθε καὶ ὁ Τελόνδης, καὶ οἱ ἄλλοι τῶν Καβείρων, ὅσοι ἐσώζοντο, καὶ ἦσαν διεσκορπισμένοι ἐξ αἰτίας τοῦ πολέμου».

Ἡ ὀργὴ δὲ τῶν Καβείρων Θεῶν ἦτον ἀπαραίτητος, ὡς ἐδείξαν τοῦτο πολλάκις. Ἐπειδὴ ἠθέλησαν καὶ εἰς τὴν Ναύπακτον τινὲς ἰδιῶται, νὰ ἐορτάσωσι τὴν τελετὴν ταύτην, ὡς ἐώρταζον αὐτὴν οἱ Κάβειροι εἰς τὴν Βοιωτίαν, ὅμως ἐτιμωρήθησαν μετ' ὀλίγον. Τινὲς δὲ τῶν στρατιωτῶν τοῦ Μαρδονίου εἰσῆλθον εἰς τὸ ἱερὸν τούτων, ἡ διὰ ἀρπαγὴν, ἡ διὰ καταφρόνησιν· ἀλλ' εὐθὺς ἐμάνησαν, καὶ ἐπιπτον εἰς τὴν θάλασσαν ἀπὸ τῶν κρημνῶν. Ὅτε δὲ κατέσκαψεν ὁ Ἀλέξανδρος τὰς Θήβας, εἰσῆλθον τινὲς Μακεδόνες καὶ εἰς τὸ ἱερὸν τοῦτο, ἀλλ' ἐκεραυνώθησαν καὶ οὗτοι. Ὅθεν ἐνομιζέτο τὸ ἱερὸν τοῦ ἁγιώτατον».

Ἐομοίως καὶ εἰς τὴν Αἴγυπτον ἦτον ἄβατον ἱερὸν τῶν Καβείρων, ὅπου εἰσῆρχετο μόνον ὁ ἱερεὺς. Ὁ Καμβύσης ὅμως εἰσελθὼν καθύβρισε καὶ αὐτὸ, κατακαύσας καὶ τὰ ἀγάλματα τῶν Καβείρων, τὰ ὅποια ἦσαν πυγμαῖα, καὶ ὅμοια μὲ τὰ παταϊκὰ τῶν Φοινίκων. Ἐπέρασε δὲ καὶ εἰς τὴν Τυρρηνίαν καὶ Ῥώμην ἡ λατρεία τῶν Καβείρων, ἐνθα εἶχον τρεῖς βωμοὺς αὐτῶν, εἰς τὸ ἵπποδρόμιον τοῦ Μαξίμου καλούμενον, Ὁ Πλούταρχος ἀναφέρει καὶ φρούριόν τι τῆς μικρᾶς Ἀρμενίας τῶν Καβείρων ὀνομαζόμενον, ὅπου ἐνίκησεν ὁ Λούκουλος κατὰ κράτος τὸν Μηθριδάτην, τὸ ὅποιον μετωνομάσθη ὕστερον Σεβαστεία, ἐπὶ Πομπητίου, καὶ ἐγένετο μητρόπολις τῆς μικρᾶς Ἀρμενίας».

Ἐπολλοὶ συγγραφεῖς καλοῦσιν ἀδιαφόρως, ὡς εἴρηται τοὺς αὐτοὺς Καβείρους, Κούριτας, Κορύβαντας καὶ Ἰδαίους Δακτύλους· ἄλλοι δὲ πάλιν λέγουσιν, ὅτι δὲν ἦσαν μὲν οἱ αὐτοὶ, ἀλλ' εἶχον τινὰ συγγένειαν πρὸς ἀλλήλους. καὶ ὀλίγον τι διάφορον εἰς μερικὰ μόνον. Ταῦτα δὲ λέγοντες ἐννοοῦσιν ἴσως Καβείρους τοὺς ἱερεῖς τῶν Καβείρων Θεῶν, ὡς

δος καὶ τῶν Καβείρων ὥστε καὶ αὐτὴ ἡ Δῆλος, ἡ ἱερὰ τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Αἰητοῦς νῆσος, ἡ Βηθλεέμ αὐτῇ τοῦ ἀρχαίου κόσμου καὶ τὸ κέντρον τῆς θρησκευτικῆς κινήσεως ἐλησ-
μόνησε τοὺς ἀρχαίους θεοὺς καὶ ἐνεκολπώθη τοὺς Αἰγυπτίους, ὡς ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τῶν ἐσχάτως ἐκεῖ ἀνευρεθεισῶν πλεί-
στων ἐπιγραφῶν ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς (1).

Ἐκ τούτων γίνεται γνωστὸν ὅτι ἐν γένει ἡ λατρεία τῆς Ἰσιδος καὶ τῶν Καβείρων συγχωνευθεῖσα τῇ τῆς Δήμητρος, τῶν Διοσκούρων καὶ ἄλλων ἀναλόγων θεῶν, ἐπεκράτησεν εἰς πλείστας ἐλληνίδας πόλεις καθ' ὅλην τὴν ῥωμαϊκὴν περίοδον.

Εἰδικώτερον ἤδη δύναται τις νὰ εἰκάζῃ ὅτι ἐπεκράτησεν ἐν Σύρῳ οὐ μόνον κατ' αὐτὴν τὴν ἐποχὴν, ἀλλὰ πιθα-

καὶ οἱ Κορύβαντες ἦσαν ἱερεῖς τῆς Ῥέας· ἐπειδὴ οἱ ἀρχαῖοι ἱστορικοὶ οἱ γράφοντες καὶ τὴν γενεαλογίαν τῶν Καβείρων Θεῶν, ὡς ὁ Σαγχου-
νιάθων, Ἡρόδοτος, Φερεκύδης καὶ Νόννος, δὲν ἀναφέρουσιν ὄνομα Κο-
ρυβάντων, καὶ ἄλλων διότι ἐκεῖνοι ἔλεγον περὶ τῶν Θεῶν, καὶ οὐχὶ περὶ τῶν ἱερῶν. Ὅτι δὲ ἀναφέρονται ἄλλαι γεννήσεις καὶ ἐκείνων, ῥηθήσεται εἰς τοὺς οἰκείους τόπους· τοὺς δὲ Καβείρους συνηριθμοῦν ὅλοι οἱ ἀρχαῖοι εἰς τὴν τάξιν τῶν μεγάλων Θεῶν. Ὁ Ἡσύχιος λέγει, ὅτι ἦτον τις ἱερεὺς τῶν Καβείρων Κοίης, ἡ Κόης ὀνομαζόμενος, ὅστις ἐκάθηρε τοὺς φονεῖς· τοῦτο δὲ ἐγένετο, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, εἰς τὴν Αἴημον, ὅπου ἤρχοντο οἱ φονεῖς καὶ ἐκαθαρίζοντο, εἰς τὸ ἱερὸν τῶν Καβείρων· καὶ τινὲς μὲν παράγουσιν αὐτὸν παρὰ τὸ καίω, ὅθεν ἐλέγοντο καὶ Πυρκόοι, καὶ Θυγκόοι οἱ ἱερεῖς· ὅθεν καὶ τὸ Λαοκόων, καὶ Εὐρυκόας, ὁ μεγάλωνος. Οἱ Λατίνοι παράγουσιν αὐτὸν παρὰ τὸ κόχεν Ἑβραϊκόν, τὸ ὅποιον σημαίνει Ἱερέα· καὶ κατὰ τοῦτον τὸν λόγον, ἐκεῖθεν παράγεται καὶ τὸ Γερμανικὸν Kochen, τὸ μαγειρεύειν. (Ἐγυ-
γία Τόμ. Β'. Σελ. 130—137).

(1) Πλείονες τῶν ἐξήκοντα ἐπιγραφῶν ἀνευρέθησαν μέχρι τοῦδε ἐν Δῆλῳ κατὰ τὰς τελευταίας ἀνασκαφάς, ἀναφερομένων μὲν εἰς τὴν λατρείαν τῆς Ἰσιδος, τῶν Καβείρων καὶ λοιπῶν Αἰγυπτίων θεῶν, ἀνα-
γομένων δὲ χρονικῶς εἰς τοὺς ῥωμαϊκοὺς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον χρόνους.

νῶς καὶ πέραν τοῦ τετάρτου Μ. Χ. αἰῶνος καὶ ὅτι πρὸ τῆς ἐνταῦθα εἰσαγωγῆς τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὅπερ καθ' ἃ εἰκάζω ἐγένετο περὶ τὸν πέμπτον Μ. Χ. αἰῶνα, οἱ Κάβειροι καὶ ἡ Ἰσις ἦσαν οἱ πολιοῦχοι θεοί, ὧν ὅμως ἡ λατρεία καὶ αἱ γενεαλογικαὶ παραδόσεις ἦσαν συγκεχυμέναι μετὰ τῆς Δήμητρος καὶ τῶν Διοσκούρων.

Πρῶτον ἡ ἐκ τῶν νομισμάτων τῆς Σύρου σχετικὴ περὶ τούτων εἰδησις μοι φαίνεται ἀρκούντως ἀποδεικνύει τὸ θέμα.

Ἐν τῶν ἀρχαιοτέρων νομισμάτων τὸ περιγραφέν ἤδη (1) παριστᾷ ἐκ τοῦ ἐνὸς μέρους τοὺς θεοὺς Καβείρους, ὅπως παρίσταντο συνήθως οὗτοι μετὰ τῶν λέξεων **ΣΥΡΙΩΝ ΘΕΩΝ ΚΑΒΕΙΡΩΝ**. Δώδεκα δὲ νομίσματα τῆς ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς φέρουσι τὰς λέξεις **ΣΥΡΙΩΝ ΘΕΩΝ ΚΑΒΕΙΡΩΝ**, (2) ὁκτὼ δὲ τὰς κεφαλὰς τῶν **Διοσκούρων** (3).

Τὰ πλεῖστα λοιπὸν τῶν ἀνακαλυφθέντων μέχρι τοῦδε νομισμάτων βλέπομεν φέροντα τὸν συνδυασμὸν τοῦτον, ἥτοι τὰς κεφαλὰς τῶν Διοσκούρων, καὶ τὰ γράμματα **Συρίων Θεῶν Καβείρων**. Τί ἕτερον σημαίνουν ταῦτα εἰ μὴ ὅτι οἱ Σύριοι πολιοῦχοι αὐτῶν καὶ προσφιλεῖς θεοὺς ἐθεώρουν τοὺς Καβείρους καὶ Διοσκούρους, ὧν τὰς προτομάς ἐθετον ἐπὶ ὄλων σχεδὸν τῶν νομισμάτων τῆς ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς; Εἶδομεν καὶ ἀλλαχοῦ ὅτι οἱ Κάβειροι καὶ Διόσκουροι ἐθεωροῦντο ὡς υἱοὶ τοῦ Σηδύκ, κατὰ τὴν θεολογίαν τῶν Φοινίκων (4) ἐπ' ἴσης εἶδομεν ὅτι κατὰ δημοσιευθεῖσαν παράδοσιν ἡ ἐν τῇ νήσῳ θέσις

(1) Ἴδε κεφάλαιον ΙΔ' τῆς παρ. ἱστορ. σελ. 173.

(2) Τοιαῦτα τὰ ὑπ' ἀριθ. 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 24, 25 τῆς Συλλογῆς τοῦ Mionnet ἐν Νομισμ. Σύρου καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Borrell μνημονευόμενον νόμισμα τῶν Συρίων ἐπὶ Δομητιανοῦ.

(3) Τοιαῦτα δὲ τὰ ὑπ' ἀριθ. 14, 16, 18, 22, 29 τῆς αὐτῆς Συλλογῆς καὶ τρία ὑπὸ τοῦ Borrell μνημονευόμενα.

(4) Ἴδε Σύρου Κεφ. Η' σελ. 110—112.

Καβείρι (ἴσως Καβεῖροι, ἢ Καβήρειοι) διετήρησε τὴν ὀνομασίαν ἢ ἐκ ναοῦ τῶν Καβείρων ἢ ἄλλης σχετικῆς πρὸς τούτους αἰτίας (1).

Καὶ αὐτὰ δὲ τὰ θρησκευτικὰ σύμβολα τῶν Αἰγυπτίων εἰκο-
νίσθησαν ἐν τοῖς νομίσμασι τῆς Σύρου. Εἰς τὰ ἐπὶ Ἀλεξάνδρου
Σεδήρου κοπέντα νομίσματα τῶν Συρίων, ὧν δύο περιέγραφα
ἐν σελ. 266 τῆς παρούσης ἱστορίας, παριστῶντα τὴν Ἴσιδα
μετὰ τῶν γραμμάτων ICIC CYPION, ὑπάρχει σχῆμα τι ἐν
εἵδει τροχοῦ, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν σταυρὸς ἐντὸς κύκλου. Διὰ τοῦ
συμβόλου τούτου οἱ Αἰγύπτιοι ἐξεικονίζον τὸν ἀρχαιότατον
αὐτῶν θεὸν Κνήφ κυκλοτερῶς ὡς ὄφιν, ἐννοοῦντες διὰ
τούτου τοῦ κόσμου. Ἡ κατ' ἄλλην ἐρμηνείαν διὰ μὲν τοῦ κύ-
κλου ἡνόουν τὸν κόσμον, διὰ δὲ τοῦ εἰς τέσσαρα χωρίζοντος
τὸν κύκλον σταυροῦ, τὰ τέσσαρα μέρη τοῦ κόσμου, Ἀνατολὴν,
Δύσιν, Ἄρκτον, καὶ Μεσημβρίαν (2).

Τὸ σύμβολον τοῦτο ἦτοι σταυρὸς ἐντὸς κύκλου ἦτο κυρίως
παράστασις συμβολικῆ τοῦ θεοῦ Κνήφ, ἀλλ' οἱ Σύριοι, ἀκολου-
θοῦντες τὸ θρησκευτικὸν πνεῦμα τῆς ἐποχῆς ταύτης, διὰ τῆς Ἰσι-
δος ἡνόουν πλείονας θεότητας, ἐν οἷς φαίνεται καὶ τὸν Κνήφ.
διότι τὸ σύμβολον αὐτοῦ προτάσσεται τῆς Ἰσιδος ἐν τοῖς ἄνω
νομίσμασι (3), ἐπ' ἱσῆς εἰς πάντα σχεδὸν τὰ νομίσματα τῶν

(1) Ἴδε ἱστορ. Σύρου Κεφ. Η' σελ. 110—112.

(2) Ὀλυγία Τομ. Β' σελ. 278.—Ἡ συμβολικὴ αὕτη παράστασις
ἦτοι σταυρὸς ἐντὸς κύκλου ὑπάρχει καὶ ἐν τῷ ἐν Φοίνικι ἀνακαλυ-
φθέντι ψηφιδωτῷ, ἐνθα πλείονες ἢ τριάκοντα σταυροὶ ἐντὸς κύκλων
ὑπάρχουσιν. Ἀλλὰ τὸ σχῆμα τοῦτο παρεδέχθησαν κατόπιν καὶ οἱ
Βυζαντινοί· ὥστε δύσκολον νὰ διακρίνη τις ἐὰν οἱ ἐν τῷ ψηφιδωτῷ
κύκλοι μετὰ σταυροῦ εἶχον σχέσιν πρὸς τὸ αἰγυπτιακὸν σύμβολον
τοῦτο ἢ πρὸς τὸ χριστιανικὸν σχῆμα τῶν Βυζαντινῶν.

(3) Ὀλυγία αὐτόθι. — Ὁ ἐν τοῖς νομίσμασι καὶ τῷ ψηφιδωτῷ
παρατηρούμενος σταυρὸς ἐντὸς κύκλου δίδει χώραν καὶ εἰς τὴν ἄλ-
λην ἐρμηνείαν τοῦ αἰγυπτιακοῦ τούτου συμβόλου· διότι ὡς ἐρρέθη

Συρίων θεῶν Καβήρων παρίσταται πρὸς τῇ παραστάσει τῶν θεῶν Διοσκούρων καὶ ἀστήρ, ὅπερ ἦτο κοινὸν σύμβολον τῶν τε Διοσκούρων, ἕνεκα τοῦ γνωστοῦ ἀστερισμοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ τῶν Αἰγυπτίων Ὄρου καὶ Ἀρποκράτους ἢ τῶν Καβείρων. Ἐκ τούτων πάντων καταφαίνεται ἡ συνταύτησις τῶν θεῶν τούτων, ἡ μᾶλλον εἰπεῖν ἢ ἐκ τῆς συγχύσεως ἐπελθοῦσα ἐνό- της αὐτῶν.

Τοσαῦτα ἡδυνήθην νὰ εἰκάσω περὶ τῆς ἐν Σύρῳ ἐπεκρατη- σάσης καθ' ὅλην τὴν ῥωμαϊκὴν περίοδον αἰγυπτιοελληνικῆς θρησκείας (1). Μέχρι τίνος ἀκριβῶς ἐποχῆς ἐπεκράτησεν αὐ-

οἱ Αἰγύπτιοι παρίσταν τὸν Κνήφ ὡς ὄφιν κυκλοτερῆ· ἐνόμιζον δὲ τὸν ὄφιν καὶ εἰς σύμβολον τοῦ χρόνου, ὡς λέγει ὁ Ὁραπόλλων, καὶ τοῦ Ἥλιου, σημαίνοντα τὸν κύκλον αὐτοῦ διὰ τοῦ κυκλοτεροῦς σχήματος· ἐτι δὲ ὁ κύκλος σημαίνει τὸ ἀναρχον καὶ ἀτελεύτητον τοῦ κόσμου, μὴ ἔχων καὶ αὐτὸς οὔτε ἀρχὴν οὔτε τέλος κατὰ τὴν γνώ- μην τινων ἀρχαίων. Ἐξωγράφισον αὐτὸν καὶ εἰς τὰς εἰκόνας τοῦ Μί- θρα εἰς πολλοὺς κύκλους σπειροειδεῖς σημαίνονταί τὴν ἐνιαύσιον περío- δον καὶ τοὺς ἡμερησίους κύκλους τοῦ Ἥλιου· Ὁγυγία αὐτόθι σελ 249.

Ἄξιον σημειώσεως ὅτι ἐν τῷ ψηφιδωτῷ τοῦ Φοίνικος ἐκτὸς τῶν εἰρημένων κύκλων μετὰ σταυροῦ, οἵτινες παρίστανται καὶ εἰς τὰ τῆς Ἰσιδος νομίσματα τῶν Συρίων, ὑπάρχουσι ἕτερα ὀφιοειδῆ σχήματα ἢ μᾶλλον κυκλοειδῆ κοσμήματα γενόμενα μὲν ὕστερον δεκτὰ καὶ εἰς τὴν βυζαντινὴν ἀρχιτεκτονικὴν ψηφιδωτῶν χριστιανικῶν ναῶν, οὐχ ἥττον δίδοντα χώραν εἰς εἰκασίαν καὶ ἀνέυρεσιν σχέσεως τινος μετὰ τῶν ἀνὰ αἰγυπτιακῶν συμβόλων. Ἀλλὰ περὶ τούτων ἐν τῷ περὶ τοῦ ψηφιδωτοῦ Φοίνικος.

(1) Εἰς τὴν διαφώτισιν τοῦ θέματος τῆς αἰγυπτιοελληνικῆς ταύ- της θρησκείας ἐν Ἑλλάδι θέλουσι συντελέσει τὰ μάλιστα αἱ συχνὰ εὑρισκόμεναι σχετικαὶ ἐπιγραφαί. Οὕτως π. γ. ἀνασκαπτομένου ἐσχα- τως τοῦ ἐν Δήλῳ ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος εὐρέθησαν πλείονες τῶν ἐξή- κοντα ἐπιγραφῶν σχετιζομένων μὲ τὴν λατρείαν τῶν Αἰγυπτιακῶν τούτων θεοτήτων. Καὶ καὶ μὲν ἐπεκράτει αὕτη ἐν πολλαῖς τῆς Ἑλ-

τη, ἤτοι ἀπὸ τίνων ἀκριβῶς χρόνων εἰσῆχθη ὁ χριστιανισμὸς ἐν Σύρῳ ἄγνωστον, ἴσως δὲ καὶ ἀδύνατον νὰ ἐξευρεθῇ διὰ τὴν ἔλλειψιν πάσης ὠριsmένης καὶ εἰδικῆς εἰδήσεως. Ἀρκεῖ νὰ γνωρίζωμεν ὅτι τὰ τελευταῖα εἰρεῖπια καὶ νομίσματα τῆς ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς ἐν Σύρῳ συνδέονται ἀναποστάτως μετὰ τῆς εἰρημένης αἰγυπτιοελληνικῆς θρησκείας. Ἐπειδὴ δὲ μετὰ τὴν ῥωμαϊκὴν ἐποχὴν, ἰδρυθέντος τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους καὶ παρακμασάσης τῆς Δήλου, ἥτις ἐξηκολούθει οὔσα κέντρα τῆς συμμίχτου ταύτης λατρείας ἐν Ἑλλάδι, ἡ προσοχὴ τοῦ κόσμου ἐστρέφετο εἰς γενικώτερα ζητήματα καὶ πανταχοῦ ὑπῆρχε πολιτική, ἐθνολογικὴ καὶ θρησκευτικὴ ἀναστάσις, τεκμαίρεται ὅτι ἡ ἤδη λησμονηθεῖσα Σύρος περιέμενε ν' ἀσπασθῇ ἐκείνην τὴν θρησκείαν, ἥτις ἐπροστατεύετο ὑπὸ τῶν νέων κυβερνητῶν τῆς Ἀνατολικῆς αὐτοκρατορίας ἥτις βεβαίως ἕως οὗ ἐγκαθιδρυθῇ ὀριστικῶς καὶ ἰσχυρῶς ὀλίγον ἐμερίμνησε περὶ τῶν νησίδων τοῦ Αἰγαίου Πελάγους.

λάδος πόλεσιν, ἀλλ' ἴδιοι ναοὶ αἰγυπτιακῆς τέχνης δὲν ἀνεκαλύφθησαν, διότι ἐπελθούσης τῆς συγχωρεύσεως τῶν δύο τούτων θρησκειῶν οἱ ἑλληνικοὶ ναοὶ ἐχρησιμοποιήθησαν πρὸς τὴν αἰγυπτιοελληνικὴν λατρείαν, διατηρήσαντες καὶ αὐτοὺς τοὺς θωμούς καὶ τὰ ἀγάλματα καὶ πᾶν ὅ,τι ἐχρησίμευεν σχεδὸν διὰ τὴν λατρείαν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων θεῶν. Οὕτω π. χ. ὁ τῆς Δήλου ναὸς τοῦ Ἀπόλλωνος μετεβλήθη εἰς ναὸν τῆς ἀναλογούσης θεότητος τῆς αἰγυπτιοελληνικῆς ταύτης θρησκείας, καθ' ὃν σχεδὸν τρόπον ἐπὶ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ Χριστιανισμοῦ οἱ διασωθέντες ἑλληνικοὶ ναοὶ ἐχρησιμοποιοῦντο μεταβαλλόμενοι εἰς χριστιανικὰ ἐκκλησίας, καὶ κατόπιν ἐπὶ Τουρκοκρατίας αὐταὶ εἰς τουρκικὰ *tzamla* καὶ ἔπειτα πάλιν εἰς χριστιανικὰ ἐκκλησίας.

Πρὸς συμπλήρωσιν τῶν ἄνω προστίθημι ὅτι καθ' ἃ ἐμαθὼν ἀνεκάλυψέ τις ἐπίγραμμα ἐν Σύρῳ Ῥωμαίου αὐτοκράτορος, ὅστις παρήγγειλε τοῖς Συρίοις νὰ ἐγείρωσιν ναὸν τῆς Ἰσιδος ἰδίαις δαπάναις. Ὁ ἀνεκαλύψας τὸ ἐπίγραμμα τοῦτο, φυλάττει αὐτὸ κρυπτόν δι' ἄγνωστὸν μοι αἰτίαν. Ἀλλὰ καὶ ἄνευ τούτου τὰ παρατεθέντα τεκμήρια τῆς ἐν Σύρῳ ἐπικρατησάσης κατὰ τὴν ῥωμαϊκὴν ἐποχὴν αἰγυπτιοελληνικῆς θρησκείας νομίζω, ἀρκοῦσι πρὸς ἀπόδειξιν τούτου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΑ'.

Ἐρείπια βαλαρείου — Ἀράγλυφα.

Χ. Ἀνασκαφαὶ καὶ ἀνακαλύψεις ἐν Φοίνικι.

Ἐν τῷ περὶ θεάτρου τῶν Συρίων κεφαλαίῳ ἐμνημόνευσα ἐρείπιων τινων εὐρεθέντων ἐν τῇ θέσει τοῦ παρὰ τὴν κεντρικὴν πλατεῖαν τῆς Ἑρμουπόλεως Παντοπωλείου, ἥτοι ἐν τοῖς θεμελίοις αὐτοῦ. Ἐκεῖ ἐξήνεγκα σχηματισθεῖσάν τινα εἰκασίαν περὶ τῶν ἐρείπιων τούτων ὡς ἀνηκόντων εἰς βαλανεῖον τῆς πόλεως κατὰ τὴν ῥωμαϊκὴν ἐποχὴν. Ἡ εἰκασία αὕτη μοι φαίνεται βάσιμος καθόσον καὶ τὸ σχῆμα τῶν μαρμάρων καὶ ἡ θεσις ἐν ᾗ εὐρέθησαν εἰς δύο μόνον εἰκασίας παρέχουσιν ἀφορμὴν ἥτοι ἡ ἀνήκον εἰς θεάτρον ἢ εἰς βαλανεῖον. Ἀλλὰ τοῦ μὲν θεάτρου τὰ ἐρείπια καὶ μέρος τῆς ὀρχήστρας σώζονται ἐν τῇ μνημονευθείσῃ ἐκεῖ οἰκίᾳ τοῦ Κυρ. Ἀλεξίου, τὰ δὲ ἐρείπια ταῦτα εὐρέθησαν εἰς ἀπόστασιν οὐχὶ ὀλίγων βημάτων ἥτοι οὐχὶ τοσούτων ὥστε νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι παρεσύρθησαν μέχρι τῆς θέσεως ταύτης· διότι πρὸς τοῖς ἄλλοις τὰ εὐρεθέντα ἐρείπια ἀποτελοῦσι σειρὰν ἐδωλίων δυσαναλόγων πρὸς τὰ ἐδώλια τοῦ θεάτρου τῶν Συρίων.

Τὰ ἐν τοῖς θεμελίοις τοῦ Παντοπωλείου εὐρεθέντα ἐρείπια, κατατεθέντα σήμερον κατὰ τὴν δυτικὴν πλευρὰν τοῦ θεάτρου Ἀ π ό λ λ ω ν ό ς εἰσιν ἐν ὧν ἑνδεκα μάρμαρα τετράγωνα, ὧν τὰ ὀκτὼ κυκλωτερῇ.

Ἐκ τούτων τέσσαρα ἔχοντα μῆκος 1, 05 μ. ὡς ἔγγιστα (1), πᾶχος 0, 26 μ καὶ πλάτος 0, 87 μ, ἀποτελοῦσι περίμετρον 4, 45 μ. Τέσσαρα ἐτι τεθειμένα ὑπ' αὐτὰ καὶ ἀποτελοῦντα σει-

(1) Ἐν αὐτῶν εἶνε μήκους 1, 17 μ. καὶ πᾶχος 0, 20 μ.

ρὰν ἐδωλίου κυκλικοῦ εἶνε μήκους 0, 65 μ. ὕψους 0, 30 μ. μέσου πάχους 0, 25 μ. ἀποτελοῦσιν ἐδώλιον πάχους 0, 27 μ. (1). Ἐκτὸς τῶν ὀκτὼ τούτων ἀποτελούντων τὸ κυκλικὸν ἐδώλιον, ὑπάρχουν τρία ἕτερα ἐπίπεδα ἀποτελοῦντα μέρος τοῦ ἐδάφους, ὧν τὸ ἐν εἶνε μήκους 2, 10 μ. τὰ δὲ λοιπὰ δύο 0, 70 μ. Τὰ ἐπίπεδα μάρμαρα φαίνονται κατὰ τι ἐφθαρμένα ὡς πρὸς τὴν λειότητα αὐτῶν ἔνεκα πιθανῶς τοῦ ὕδατος ὅπερ ἐδέχοντο.

Δὲν δύναμαι βεβαίως αὐθεντικῶς νὰ εἶπω ὅτι ταῦτα ἀπετέλουν μέρος ἀρχαίου βαλανείου· δύναμαι ὅμως νὰ σημειώσω ὅτι διαφέρουσι κατὰ τε τὴν χοιρὰν καὶ τὰ μέτρα τῶν ἐρείπειων τοῦ θεάτρου· ἐπομένως εἶνε λίαν ἀμφίβολον ὅτι ἀπετέλουν μέρος τοῦ ἀρχαίου θεάτρου. Οὕτε πάλιν ἀνῆκον εἰς δεύτερον θέατρον διότι τὰ μάρμαρα τὰ ἀποτελοῦντα μετὰ τῶν λοιπῶν τεσσάρων τὸ στενὸν καὶ κυκλωτερές ἐδώλιον εἶνε ἀπροσφυῇ πρὸς σχηματισμὸν σειρᾶς θεατρικοῦ ἐδωλίου.

Ἡ πιθανωτέρη λοιπὸν γνώμη εἶνε ὅτι ἀνῆκον εἰς βαλανεῖον τῆς πόλεως Σύρου, ἥτοι λουτρὸν ἡ ιδιωτικὸν ἢ δημόσιον, καθ' ἃ δύναται τις νὰ εἰκάσῃ ἐκ τῆς ἐκτάσεως ἣν εἶχε (2).

Τὰ ἐρείπια ταῦτα δὲν φαίνονται ἀνήκοντα εἰς λίαν ἀρχαίαν ἐποχὴν· μάλιστα δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι ἀνήκουσιν εἰς τὴν ῥωμαϊκὴν, ὁδηγούμενος ἐκ τε τῆς θέας αὐτῶν καὶ ἐκ τῆς μεγάλης ἐπὶ Ῥωμαίων χρήσεως τῶν βαλανείων.

(1) Ἐν ἔχει μήκος 1, 35 μ. πλάτος 0, 66 μ.

(2) Γνωστὸν ὅτι οἱ ἀρχαῖοι εἶχον λουτρὰ δημόσια καὶ ιδιωτικά, τὰ μὲν ιδιοκτησία τῆς πόλεως, τὰ δὲ ιδιωτῶν. Δυσδιάκριτον δ' ἐπ' ἱσῆς ἂν τὰ ἐρείπια ταῦτα ἀπετέλουν βαλανεῖον θερμῶν ὑδάτων, ὧν ἡ χρῆσις δὲν ἦτο ἐπαινετὴ κατὰ τὸν στίχον τοῦ Ἀριστοφάνους «βαλανείων ἀπέχεσθαι», διὰ τὸ ἥκιστα ἀρρενωπὸν, εἴτε διὰ τὰς καταχρήσεις, αἵτινες συνέβαινον ἐν αὐτοῖς. Πλείονα περὶ βαλανείων ἴδε Smith μετὰρρ. Ἀρχαιολ. Λεξικοῦ ὑπὸ Πανταζῆ καὶ τὴν αὐτόθι μνημονευσμ. διατριβὴν περὶ ἑλλ. λουτρῶν τοῦ Bekker.

Ἡ Θέσις ἐν ἣ εὐρέθησαν ταῦτα ὡς καὶ πλεῖστα ἄλλα ἀνά-
γλυφα, συντρίμματα ἀετωμάτων κλπ. περὶ ὧν κατωτέρω γενή-
σεται λόγος, συντελεῖ πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ ὅτι τὸ κέντρον τῆς
ἀρχαίας πόλεως Σύρου ἔκειτο περὶ τοὺς Πέντε λεγομένους
Μύλους, ἥτοι γενικώτερον εἰπεῖν κεντρικὸν τμήμα τῆς
πόλεως ἦτο τὸ ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας τῆς Κοιμήσεως μέχρι τοῦ
Παντοπωλείου μέρος περιλαμβάνον τὴν τε πλατείαν τῶν Ψαρ-
ριανῶν, τὴν συνοικίαν τῶν Πέντε μύλων, τὰς Φυλακὰς καὶ
τὰ περὶ τὸ Παντοπωλεῖον· διότι περὶ αὐτὰ τὰ μέρη ἔκειντο ὡς
εἶδομεν τό τε θέατρον, καὶ ὁ ἀνδριὰς τοῦ Ἀδριανοῦ καὶ τὸ βαλα-
νεῖον τῆς πόλεως, πρὸς δὲ αὐτόθι εὐρέθησαν τὰ πλείονα τῶν
ψηφισμάτων, ἀναγλύφων, τινὰ νομίσματα, ψῆφός τις δημοσία
χαλκίνη καὶ ἄλλα περὶ ὧν ἐν τοῖς ἐξῆς.

Ἐνταῦθα ἐπὶ καιρὸν κρίνω νὰ συμπληρώσω τὸν κατάλογον
τῶν μέχρι τοῦδε ἀνακαλυφθέντων ἀρχαιολογικῶν ἀντικειμέ-
νων ἀνηκόντων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὴν ῥωμαϊκὴν ἐποχὴν.

I. Μάρμαρον ὕψους 1 μ. πλάτους 0, 70, περιέχον ψήφισ-
μα τῆς Βουλῆς καὶ τοῦ Δήμου Συρίων κατὰ τὸ πλάτος αὐτοῦ,
δυσανάγνωστον ὁμως. Εὐρέθη ἐν τῷ ἐν Ταλάντοις ἰδιοκτῆτῳ
κῆπῳ I. Δελαρρόκα καὶ εἶνε κατατεθειμένον ἐν τῷ μουσεῖῳ τοῦ
Γυμνασίου. Ἐπὶ τίνος αὐτοκράτορος ἐψηφίσθη τοῦτο ἄγνωστον
καὶ δυσεύρετον καθότι τὰ γράμματα εἶνε τετριμμένα.

II. Πρισματικὸν μάρμαρον μετ' ἐπιγραφῆς κατὰ τὸ μῆκος
ἐκ τεσσάρων στίχων, μήκους 0, 49 μ. πλάτους 0, 25· ἡ ἐπι-
γραφὴ δυσανάγνωστος· εὐρέθη ἐκτισμένη εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἀγ.
Γεωργίου τῆς ἄνω Σύρου καὶ παρεχωρήθη τῷ ἐνταῦθα Γυμνα-
σίῳ ὑπὸ τοῦ Λατίνου Ἐπισκόπου.

III. Πλάξ με σείστρον καὶ ἀγγεῖον ὕψους 0, 40 μ. πλά-
τους 0, 53 σῶα εὐρεθεῖσα εἰς τὸ προαύλιον τοῦ ἰδίου ναοῦ,
παραχωρηθεῖσα δὲ τῷ Γυμνασίῳ ὑπὸ τοῦ ἰδίου Ἐπισκόπου
Ταύτην περιγράφει ὁ Tournesfort, ἐν τῷ μνημονευθέντι ἐνταῦθα
συγγραμμάτι αὐτοῦ, παρατιθέμενος καὶ εἰκόνα αὐτοῦ.

IV. Στήλη ἡμίθλαστος πλάτους 0, 27, μ. ὕψους 0, 45, τετριμμένη ὑπὸ τῶν πατημάτων. Ἐχει ἐπιγραφὴν κατὰ πλάτος ἐκ στίχων τριῶν καὶ εἴκοσι, ὧν μόλις διακρίνονται τὰ γράμματα τοῦ πρώτου: ΤΩΔΕ ΝΕΩ. Εὐρέθη εἰς καλύβην ἣς ἐχρησίμευεν ὡς βαθμὶς καὶ κατετέθη εἰς τὸ μουσεῖον τοῦ Γυμνασίου.

V. Ἐπιτύμβιος στήλη ὕψους 0, 58 μ. πλάτους 0, 21· εὐρέθη σῶα εἰς τὸν τοῖχον καλύβης ἐν τῇ συνοικίᾳ τῶν Ψαρριανῶν. Ἐχει ἐπιγραφὴν ἣς μόνον διακρίνεται ἡ λέξις ΦΡΟΝΙΜΑ. . .

VI. Λείψανον αετώματος ἀρχαίου κτιρίου, ἥτοι πῆλινος αετός, ὕψους 0, 16, πλάτους 0, 13. Εὐρέθη εἰς τοὺς Πέντε Μύλους καὶ κατετέθη ἐπ' ἴσης εἰς τὸ ἄνω μουσεῖον.

Ἐπ' ἴσης κατετέθησαν κατὰ καιροὺς πλεῖστα πῆλινα ἀγγεῖα, δακρυδόχοι καὶ ἄλλα συντροίμματα πηλίνων σκευῶν, ὧν ἡ περιγραφὴ περιττὴ ἐνταῦθα καὶ δύσκολος διὰ τὸ ἀτελεῖς καὶ συντετριμμένον πολλῶν ἐξ αὐτῶν.

Πρὶν ποιήσω λόγον περὶ τῶν ὑπολοίπων ἀναγλύφων, σημειῶ ἐνταῦθα τὴν ἀνακάλυψιν χαλκίνης δημοσίας ψήφου, χρησιμευσάσης πιθανὸν εἰς δικαστήριόν τι ἐν Σύρῳ. Περὶ τῆς ψήφου ταύτης ἐδημοσιεύθησαν τὰ ἐξῆς μετὰ ἰχνογράφηματος αὐτῆς ἐν τῇ *Revue archéologique* (9) ὑπὸ τοῦ Κυρ. Γ. Παπαδοπούλου. Ἐπιτάσσω μικρόν τι χαλκοῦν ἔργον, ἐπίσης ἐν Σύρῳ πρὸ ἱκανοῦ χρόνου, ἀλλ' ἄδηλον ὅπου ἀνακαλυφθέν. Ἐχρησίμευσε δὲ ὡς σταθμὸς ἐν τινὶ ἐργαστηρίῳ ὅτε παῖς τις, ἐντονώτερον πατάξας αὐτὸ, ἀπέσπασε τὸ ὀξεῖδωμα καὶ ἀνεφάνησαν τὰ γράμματα Εἶνε δὲ δίσκος ὃν διέρχεται ἄξων καὶ φέρει τὴν ἐπιγραφὴν ΨΗΦΟΣ ΔΗΜΟΣΙΑ. Ἐπὶ δὲ τῆς ὀπίσθεν ἐπιφανείας τοῦ δίσκου εἶνε τετυπωμένη σφραγίς, ἐφ' ἣς ἀναγινώσκεται Κ. » (1).

(1) *Revue archeologique*, nouvelle serie, 3me anné X Oct. Msst. Πανδώρας. — Σχετικῶς πρὸς ταῦτα ἐπισημειοῖ τὰ τοῦ Ἀριστοτέλους ἀψῆφοι εἶσι χαλκαῖ, αὐλίσκον ἔχουσαι ἐν τῷ μέσῳ αἱ μὲν ἡμίσειαι,

Ἐνταῦθα προστίθῃμι τινα περὶ πέντε ἔτι ἀναγλύφων καὶ τεμαχίων ἀγαλμάτων.

VII. Ἀνάγλυφον ἀνακαλυφθὲν εἰς τοὺς Πέντε Μύλους, παριστὰν δὲ γυναῖκα καθήμενην ἐπὶ θρονεῖου μὲ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας κεκαλυμμένους ὑπὸ τὸ φόρεμά της· ἄνευ κεφαλῆς. Τοῦτο εὑρίσκεται ἐν τῷ μουσεῖῳ τοῦ ἑνταῦθα Γυμνασίου.

VIII. Ἐπ' ἴσης εἰς τοὺς Πέντε Μύλους ἀνεκαλύφθη τεμάχιον ἀγάλματος, ἥτοι κεφαλὴ γυναικός· τὸ ὑπόλοιπον δὲν εὑρέθη ἔτι.

IX. Τεμάχιον ἀγάλματος, ἥτοι χεὶρ γυναικός κρατοῦσά τι κυλινδρικόν. Καὶ τοῦτο δὲ ὡς καὶ τινα ἕτερα τεμάχια κατεστραμμένων ἀναγλύφων καὶ ἀγαλμάτων εὑρίσκονται ἐν τῷ μουσεῖῳ τοῦ ἑνταῦθα Γυμνασίου· τινὰ δὲ ἀνακαλυφθέντα κατὰ καιροὺς μετηνέχθησαν εἰς τὸ Ἀθήνησιν ἀρχαιολογικὸν μουσεῖον, ἐν ᾧ εἶδομεν ὅτι εὑρίσκονται καὶ τινα ἐκ τῶν ἐπιγραμμάτων καὶ ψηφισμάτων (1).

τετρυπημένοι, αἱ δὲ ἡμίσειςαι πλήρεις· οἱ δὲ λαχόντες ἐπὶ τὰς ψήφους ἐπειδὴν εἰρημένοι ὄσιν οἱ λόγοι, παρατιθέασιν ἐκάστῳ τῶν δικαστῶν δύο ψήφους, τετρυπημένην καὶ πλήρη, φανεράς ὄραν τοῖς ἀντιδίκαις ἵνα μήτε πλήρεις, μήτε πάντῃ τετρυπημένας λαμβάνωσι. Πανδ. Τόμ. ΙΣΤΥ.

(1) Ἐὰν συλλεχθῶσι πάντα τὰ μέχρι τοῦδε ἀνακαλυφθέντα ἐν Σύρῳ ἀρχαιολογικὰ ἀντικείμενα καὶ τὰ ἤδη εὑρισκόμενα πολλαχούτης νήσου, ἡ πόλις θέλει ἀποκτήσει καλὸν ἀρχαιολογικὸν μουσεῖον.

Περὶ τούτου μάλιστα ἐσχάτως μοι ἔγραψεν ὁ σοφὸς καθηγητὴς τῆς ἀρχαιολογίας κ. Ἀθ. Ρουσόπουλος, ὑποδεικνύων τὸν τρόπον τῆς συστάσεως τοῦ μουσείου διὰ συλλόγου φιλαρχαίων, πληρωνόντων περὶ τὴν τινα ἐτήσιον συνεισφοράν. Πράγματι δὲ ἐὰν συστηθῇ τοιοῦτος ἐν Σύρῳ σύλλογος φιλαρχαίων καὶ ζητηθῶσι πάντα τὰ ἐν τῷ Ἀθήνησιν μουσεῖῳ κατατεθέντα μέχρι τοῦδε ἀρχαιολογικὰ ἀντικείμενα τῆς Σύρου, γίνωσι δὲ ἀνασκαφαὶ περὶ τε τοὺς Πέντε Μύλους, τὸν Φοῖβονικα, τὸν Γαλισσᾶν, τὰ Χάλανδρα, τὸ Ἀλφεικὸν, καὶ περὶ ἄλλα τῆς νήσου μέρη, θέλει καταρτισθῇ μουσεῖον οὐ μικροῦ λόγου ἄξιον

Χ. Ἐτερον ἀνάγλυφον μήκους 1 07, μ. πλάτους 0, 51 μ. παριστάν ἀνδρα ὀρθιον καλῶς ὁπωσοῦν διατηρούμενον, ἄνευ ὁμως κεφαλῆς ἀποκοπείσης ὑπὸ βεβήλου χειρός, ἐπικεχρισμένον πολλῶ ἀσβεστοῦ, οὐ ἀφαιρεθέντος ἀνέγνωσα τὸ ἐξῆς ἐπίγραμμα

ΞΕΡΒΕΙΛΙΑ ΤΥΧΗ ΞΕΡΒΕΙΛΙΩ ΤΡΟΦΙΜΩ

ΧΡΗΣΤΩ ΠΑΤΡΩΝΙ ΚΑΘΩΣ

ΔΙΕΤΑΞΕΤΟ.

Ἐκ τε τῶν ὀνομάτων καὶ τῆς ἐνδυμασίας τοῦ ἀνδρὸς τεκμαίρεται ὅτι εἶνε ῥωμαϊκῆς καὶ τοῦτο ἐποχῆς (1). Τοῦτο μετενεχθὲν πρὸ τινος καιροῦ εἰς ἄνω Σύρον ἐχρησίμευσεν κτισθὲν εἰς τοῖχον χωρικοῦ ὡς ἀπλῆ πλάξ μαρμαρίνη (2).

διὰ τὴν νῆσόν μας. Ὁ Κύρ. Ῥουσόπουλος, καταρτιζομένου τοιοῦτου διὰ συλλόγου μουσείου, ἀναλαμβάνει αὐθορμήτως, καθ' ἃ μοι γράφει, τὴν περιγραφὴν καὶ κατὰ τὰς τῶν ἀρχαιολογικῶν τούτων κειμηλίων. Εἴθε ἡ ἐπιθυμία ἦν ἐκφράζω γίνῃ πρᾶγμα ἐπιτυχανομένου τοῦ σκοποῦ τούτου διὰ τῆς πρωτοβουλίας τοῦ σοφοῦ τούτου καθηγητοῦ.

(1) Συνεπεῖα τῆς ὑπὸ τῆς ἀστυνομίας Ἑρμοπόλεως κατασχέσεως τοῦ ἀναγλύφου τούτου ἔλαβον ἀφορμὴν αἱ ἐγγύραιοι ἐφημερίδες τῆς ἐβδομάδος ταύτης καθ' ἣν γράφω ταῦτα, νὰ ἐπιστήσωσι τὴν προσοχὴν τῶν ἀρμοδίων ἀρχῶν ἐπὶ τῶν καθ' ἑκάστην ἀνακαλυπτομένων ἀρχαιολογικῶν κειμηλίων τῆς νήσου μας, ἥτις ἔχει οὐκ ὀλίγα. Καλὸν ἦθελεν εἶσθε οἱ Δῆμοι Σύρου καὶ Ἑρμοπόλεως νὰ δαπανήσωσι τι πρὸς ἀρχαιολογικὰς ἀνασκαφὰς ἐν τῇ νήσῳ ἐξ ὧν πιθανῶς θέλει καταρτισθῇ καλὸν τι μουσεῖον, ἢ ἡ ἀρχαιολογικὴ ἐταιρεία, ἥτις βεβαίως θέλει ὀφελῇ καὶ τὴν ἀρχαιολογίαν ἐκ τούτων, καθ' ὅσον ἐκτὸς τῶν ἐπιγραφῶν καὶ ἀναγλύφων κρύπτονται καὶ πολύτιμα ἄλλα οἷον λ. χ. τὸ ἐν Φοίνικι εὐρεθὲν βουστρηφιδὸν γεγραμμένον ἐπίγραμμα καὶ ἄλλα σπάνια κειμήλια.

(2) Ἡ Ἑφημερίς «Πανόπη» δημοσιεύσασα ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 143 τὴν περιγραφὴν τούτου τοῦ ἀναγλύφου ἐπιπροστίθησι τὰ ἐξῆς.

«Περὶ τοῦ ἀναγλύφου τούτου φίλος μας τις ἐξ Ἀθηνῶν, εἰς ὃν ἀναγγείλαμεν τὸ τοιοῦτον μᾶς γράφει τὰ ἐξῆς: »

Ἀξία σημειώσεως εἶνε ἡ πληθὺς τῶν ἀρχαίων λαγῆνων ἡ εὐρεθεῖσα ἐσχάτως ἐν τῷ πυθμένι τοῦ λιμένος Φοίνικος. Κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν δυτῶν οὐ μόνον καὶ ἄλλαι λάγηννοι εὐρίσκονται ἐν τῷ πυθμένι, ἀλλὰ καὶ λίθοι τινες σύννομοι ἐν εἶδει τευχῶν ἀρχαίων, ἐξ οὗ πολλαὶ εἰκασταὶ ἐγένοντο. Κατὰ τινα εἰκασίαν πιθανῶς πλοῖόν τι κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν μὲ φορτίον πίθων καὶ λαγῆνων εἶχε ναυαγήσει εἰς τὸν λιμένα Φοίνικα, ἐντεῦθεν δὲ παρέμεινον ταῦτα ἐν τῷ πυθμένι. Ἡ εἰκασία αὕτη ἴσως θὰ ἐγένετο εὐκόλως δεκτὴ ἐὰν δὲν ὑπῆρχον αἱ τῶν δυτῶν μαρτυρίαι περὶ τῶν δυσδιακρίτων ἐρειπίων κτιρίων ἀρχαίων ἐν τῷ πυθμένι τοῦ αὐτοῦ λιμένος ἐν ᾧ ἀνευρίσκονται οἱ πίθοι καὶ αἱ λάγηννοι. Ἀλλὰ καὶ ἄλλη εἰκασία ἡ ἐκ τῶν ἐρειπίων τούτων ἐξαγομένη δὲν εἶνε ἐκ πρώτης ὄψεως λίαν πειστικὴ, διότι κατὰ ταύτην πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι μέρος τῆς ἀρχαίας παραλίας πόλεως τοῦ Φοίνικος εἶνε βεβυθισμένον εἰς τὴν θάλασσαν, ἢ μᾶλλον τὸ ἔδαφος εἶχε κατακλυσθῇ ὑπὸ τῆς θαλάσσης, παθόν τινα ὕφεσιν ἔνεκεν αἰτίας ἀγνώστου μέχρι τοῦδε. Οὐχ ἦττον

«Τὸ ἀνάγλυφον περὶ οὗ μοὶ γράφεις εἶνε κόσμημα ἐπιτύμβιον, τὸ ὁποῖον μία ἀπελεύθερος (πρώτη δούλη) Σερβιλία ἔθηκεν ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ Πάτρωνος (πρώην κυρίου) τῆς, καθὼς διὰ διαθήκης ἡ ἄλλης τελευταίας βουλήσεώς του ὤρισεν εἰς αὐτήν. Ἴσως δὲν ἀντέγραφες καλῶς τὰ γράμματα, φαίνονται ὅμως ἔνεκα τῶν ἀνορθογραφιῶν, ὅτι ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἐσχάτην ῥωμαϊκὴν ἐποχὴν, ἥγουν τὴν ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων κατὰκτησιν τῆς Ἑλλάδος, ὡς καὶ τὰ ὀνόματα (Σερβιλία, Σερβίλιος) καὶ αἱ προσηγορίαι (πάτρων) δεικνύουσι. Τὸ πρᾶγμα οὐδαμῶς σπουδαῖον ἢ εἰκὼν φαίνεται νὰ ἦεν τοῦ μακαρίτου πάτρωνος Σερβιλίου, δν ἡ ἀπελεύθερος αὐτοῦ χρηστὸν ὀνομάζει. Ἄλλο τίποτε δὲν εἰμπορῶ νὰ ἐξαγάγω χωρὶς νὰ τὸ ἶδω. Τὸ ὄνομα τῆς θαπτούσης εἶνε Τύχη, προσέλαβε δὲ καὶ τὸ Σερβιλία ἀπὸ τοῦ κυρίου τῆς Σερβιλίου κατὰ τὸ ἔθος, τὸ δὲ ἐπίθετον τοῦ πάτρωνος εἶνε φαίνεται Τρόφιμος, ὥστε τὸ ὅλον θὰ ἦτο Σερβίλιος Τρόφιμος, ἐλλείποντος τοῦ πρώτου ἐκ τῶν τριῶν ὀνομάτων ἃ εἶχον οἱ Ῥωμαῖοι, διότι φαίνεται ὁ ἀνὴρ ἦτο Ἕλληνας.

ὕπερ τῆς εἰκασίας ταύτης ὑπάρχουσι πολλοὶ ἰσχυρισμοί. Πρῶτος π. χ. εἶνε ὁ ἐξαγόμενος ἐκ τῆς παρατηρήσεως τοῦ φαινομένου σήμερον παραλίῳ ἐδάφους τοῦ Φοίνικος, ὅπερ φαίνεται λίαν χθαμαλὸν καὶ περιβρεχόμενον μέχρι τινος σημείου ὑπὸ τῆς θαλάσσης. Καὶ πράγματι τὸ ἐδάφος εἶνε τοσοῦτον χθαμαλὸν ὥστε φαίνεται παθὸν ὑφὲσίν τινα εἰς ἐποχὴν ἄγνωστον καὶ δι' ἄγνωστον αἰτίαν. Ὡστε ὁ ἰσχυρισμὸς οὗτος δὲν στρεφίται βάσεως. Δεύτερον ἐπειδὴ εἰς ὀλίγων βημάτων ἀπὸ τῆς θαλάσσης ἀπόστασιν εὐρέθησαν πολλὰ ἀρχαιολογικὰ ἀντικείμενα οἷον ἐκτὸς τοῦ ψηφιδωτοῦ, διάφοροι κίονες, τάφοι, δ παρὰ τὸ ψηφιδωτὸν λουτήρ, ἡ ἐλαιοτριβεῖον κατ' ἄλλους, τεκμαίρεται ὅτι ἡ πόλις ἐπεξετείνετο πέραν τοῦ σημερινοῦ αἰγιαλοῦ, διότι πῶς δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι τοσαῦτα καὶ τοιαῦτὰ κείρια ἔκειντο τοσοῦτον ἐγγὺς τῆς θαλάσσης, ἀφ' οὗ μάλιστα ἐκ τῶν γενομένων ἐσχάτως ἀνασκαφῶν ἐξάγεται ὅτι ὅσω πρὸς τὴν θάλασσαν προβαίνουσιν αὐταὶ τοσοῦτον πλειότερα ἀρχαιολογικὰ ἀντικείμενα εὐρίσκονται; Ὡστε καὶ ὁ δεύτερος οὗτος ἰσχυρισμὸς φαίνεται λογικὸς καὶ βάσιμος.

Διστάζω νὰ παραδεχθῶ ἐξ ὀλοκλήρου ἑκατέραν τῶν εἰκασιών· διότι τὸ ζήτημα τότε μόνον θέλει διευκρινισθῇ ὅταν διὰ διπτῶν καὶ μηχανῆς ἐπιτηδείας ἀνελκυσθῶσιν ἐκ τοῦ πυθμένος καὶ ἄλλα φαινόμενα ἔχνη ἀρχαίων ἐρειπίων, ἡ ὅταν τουλάχιστον σαφηνισθῶσι καλλίτερον τὰ ἐν τῷ πυθμένι τοῦ λιμένος τοῦτου παρατηρούμενα ἐρείπια, ἅτινα κατὰ τὴν ὁμολογίαν τῶν διπτῶν, εἶνε δυσδιάκριτα ἔνεκα τῶν ἐπ' αὐτῶν ὀστράκων καὶ θαλασσίων φυτῶν, ἅτινα περικαλύπτουσιν αὐτὰ (1).

(1) Ἡ παλαιότης ἀφ' ἑνὸς τῆς ἐπὶ τοῦ Φοίνικος ἀρχαίας πόλεως, ὁ πλοῦτος ἀφ' ἑτέρου αὐτῆς διπρημισθεὶς ὑπὸ τε τοῦ Ὀμήρου λαλοῦντος περὶ τῆς ἀγαθῆς καὶ εὐδαίμονος νήσου καὶ τῶν δύο αὐτῆς πόλεων, ἐξ ὧν μία ἀναμφιβόλως ἦτο καὶ ἡ ἐν Ποσειδίοις καὶ Φοίνικι καμένη, ὡς προαπέδειξα, νομίζω, πείθουσιν πάντα ὅτι ἐὰν γίνωσιν ἀνασκαφαὶ μὲν τελειότεραι ἐν Φοίνικι καὶ Ποσειδίοις, καταδύσει δὲ

Ποίας ἐποχῆς εἰσιν ἀκριβῶς οἱ πίθοι καὶ οἱ λάγνηνοι οἱ ἀνελ-
κυσθέντες ἐκ τῆς θαλάσσης δυσεύρετον, διότι ἡ ἐν τῇ θαλάσῃ
θέσις αὐτῶν τὰ περιέβαλε δι' ὀστράκων καὶ φυκῶν ἀποκρυ-
ψάντων τὰ χρώματά των. Τὸ σχῆμά των ὅμως φαίνεται
ἀρχαῖον καὶ κομψόν, καίτοι ἀνευ βάσεως καὶ ἀπολήγον κωνικῶς.

"Αἷον ἐπ' ἴσης σημειώσεως εἶνε ἡ ποικιλία τῶν σχημάτων
τῶν παρὰ τὸ ψηφιδωτὸν καὶ ἐν τοῖς ἐγγύς κειμένοις τάφοις
τοῦ Γ α λ ι σ σ ᾶ ἀγγείων. Ἐκ τῶν 30 — 40 εὐρεθέντων ἐκεῖ
οὐδὲν ὁμοιάζει ἐτέρῳ τινι εἴτε κατὰ τὸ σχῆμα εἴτε κατὰ τὸ
χρῶμα· τινὰ μάλιστα εἶν' ἐκ τῶν κομψοτέρων ἐλληνικῶν ἀγ-
γείων, ἃ εἶδον καὶ ἐν αὐτῷ τῷ μουσεῖῳ τῶν Ἀθηνῶν. Ἀνεκα-
λύφθησαν πρὸς τούτοις ἀγγεῖα διατηροῦντα ἔτι ὕλην τινα με-
μιγμένην χρώματι, ὅπερ εἰκάζεται ὅτι εἶνε τέφρα καέντων πτω-
μάτων. Αἱ ἐν τοῖς δακρυδόχοις ἀγγείοις εἰκόνες εἶνε ἀρκούντως
ζωηραί, διατηρουμένων καλῶς τῶν χρωματισμῶν. Ἀνεκα-
λύφθησαν προσέτι σιδηροὶ δακτύλιοι δύο καὶ παιδικὰ τινὰ ἀ-
θύρματα, οἷον μικροσκοπικὰ ἀγγεῖα ἐκ χρυστάλλου οὐχὶ διαυ-
γοῦς ὡς καὶ δύο—τρία πήλινα πτηνὰ καὶ λυχνίαι, προσέτι
δὲ καὶ σιδηροὶ ἥλοι καὶ συντρίμματα ἄλλων ἀρχαιολογικῶν
ἀντικειμένων (1).

καὶ παρατηρήσεις εἰς τὸν λιμένα Φοίνικος, καὶ πλείστα ἀρχαιολογικὰ
κειμήλια θὰ εὐρεθῶσι καὶ θὰ σαφηνισθῇ τὸ ζήτημα τῆς ἐκτάσεως τῆς
ἐκεῖ κειμένης πόλεως, ἥτις, ὡς εἰκάζεται ἐκ τῶν ἐκεῖ ἀνακαλυφθέντων
τάφων, ἀναγλύφων καὶ τοῦ βουστροφηδὸν γεγραμμένου ἐπιγράμματος,
ὡς ἀρχαιοτάτη, ἴσως κρύπτει πολύτιμα κειμήλια τῆς ἀρχαιοτάτης
ἐποχῆς.

(1) Πρὸς τὸν φιλαρχαῖον καὶ λόγιον κύριον ὅστις μοι ἐνεπιστεύθη
τὴν ἐξέτασιν καὶ περιγραφὴν τῶν κειμηλίων τούτων, ἃ διατηρεῖ οὐχὶ
ἐπὶ σκοπῷ, ὡς μοι ὡμολόγησεν μεταφορᾶς αὐτῶν εἰς τὸ ἐξωτερικόν,
ἀλλὰ μελέτης ἰδίᾳς, δαπανήσας οὐ μικρὸν ποσὸν πρὸς ἀπόκτησιν τού-
των, ἀπονέμω τὰς εὐχαριστίας μου ἐπὶ τῇ καλωσύνῃ ἣν ἔσχεν ἐπι-

Ἐπ' ἴσης ἀξιοὶ σημειώσεώς εἰσιν οἱ παρὰ τὸν Φοίνικα καὶ πρὸς τὸν Γαλισσᾶν εὐρεθέντες τάφοι οἵτινες εἶνε πάντες ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς καὶ ἰδίως τοῦ Β'.—Δ'. αἰῶνος Μ. Χ. κατὰ τὴν γνώμην τοῦ ~~καθηγητοῦ τῆς ἀρχαιολογίας~~ Κ. Ἀθ. Ρουσοπούλου(1).

Ταῦτα πάντα ἀποδεικνύουσιν ὅτι ἡ ἐν Φοίνικι καὶ Ποσειδεῖοις ἀρχαία πόλις ἦτο οὐ μικρᾶς ἐκτάσεως ἀλλὰ καὶ πολλοῦ λόγου ἀξία· καθ' ὅσον τὰ ἔγγραφα αὐτῆς διεσώθησαν ἀρχόμενα ἀπὸ τῶν Ποσειδεϊῶν, (τῆς σημερινῆς ἐξοχῆς Ποσειδωνίας) καὶ λήγοντα πέραν τοῦ Φοίνικος πρὸς βορρᾶν, ἤτοι πρὸς τὸν Γαλισσᾶν, καὶ πρὸς τὴν θέσιν Ὑ δ ρ α γ ῶ (Ὑδραγωγεῖον) ἔνθα κατέληγε τὸ μέγα ὕδραγωγεῖον τοῦ μέρους τούτου τῆς νήσου.

Ἐπισημειῶν δὲ καὶ ὅσα ἄλλοτε ἀνεκαλύφθησαν ἐν Ποσειδείοις καὶ Φοίνικι ἤτοι τὰ λείψανα προκυμαίας, τὸ δῶριον κιονόκρανον, τὰ κιονοειδῆ βάθρα, τὸν κυλινδροειδῆ βωμόν, τὰ ἀνάγλυφα, τὰς ἀλαβαστρίνους πυξίδας (2) εἰκάζω ὅτι ἡ ἐκεῖ κειμένη ἄλλοτε πόλις ἦτο παλαιάτατα μᾶλλον ἐκτεταμένη καὶ πολυάνθρωπος, ἀλλὰ ταχύτερον ἀπώλετο, ἐνοχλουμένη ἀδιαλείπτως μετὰ τὴν ῥωμαϊκὴν ἐποχὴν ὑπὸ τῶν πειρατικῶν ἐπιδρομῶν· διότι κατὰ τὴν ῥωμαϊκὴν ἐποχὴν κεντρικὴ τῆς νήσου πόλις φαίνεται ἡ Σύρος, ἐν ἣ εὐρέθησαν τὰ ψηφίσματα τῆς Βουλῆς καὶ τοῦ Δήμου Συρίων καὶ πάντα ἐκεῖνα τὰ ἀρχαιολογικὰ ἀντικείμενα ὅσα ἐξέθηκα ἀνωτέρω καὶ τὰ ὅποια ἐκδηλοῦσι τὴν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ συγχέντρωσιν τοῦ πληθυσμοῦ τῆς νήσου, τῶν ἀρχῶν, καὶ τῆς Βουλῆς τῶν Συρίων.

δείξας μοι αὐτὰ αὐθημερόν.— Ἐάν, μέχρις οὗ ἐκτυπωθῇ ἡ βίβλος αὕτη, ἀνακαλυφθῶσι καὶ ἄλλα ἀρχαιολογικὰ ἀντικείμενα θέλω περιγράψαι αὐτὰ ἐν τέλει δι' ἰδίου κεφαλαίου.

(1) Καὶ οἱ τάφοι οὗτοι ἀνεκαλύφθησαν ὑπὸ τοῦ Κυρ. Challet· τούτους ἐπισκέφθη ἐπ' ἐσχάτων καὶ ὁ Κύρ· Γουσόπουλος κατατάξας αὐτοὺς εἰς τὸν Β'.—Δ'. αἰῶνα Μ. Χ. καθ' ὃ μοι γράφει ἐν τῇ περὶ τοῦ ψηφιδωτοῦ τοῦ Φοίνικος ἐπιστολῇ αὐτοῦ.

(2) Ἰδὲ Κεφ. ΣΤ'. σελ. 88—90 τῆς παρούσης ἱστορίας.

Ἐπιφυλασσόμενος νὰ ἐξηγήσω ταῦτα πλατύτερον ἐν τοῖς κατόπιν ἐπισημειῶ ἐνταῦθα ὀλίγιστα, πρὶν ἰδωμεν τὰ κατὰ τὴν Βυζαντινὴν ἐποχὴν.

Παρὰ τὸ ὄρος Νήτεις καὶ πλησίον τῆς λεγομένης Ἀμπέλας ὑπάρχει σπήλαιον ἀγνώστου ἐσωτερικῆς περιφερείας καὶ ἀρχοῦντως ἀξιοθέατον. Τὸ σπήλαιον τοῦτο, καλούμενον Ῥόζου σπηλιὰ εἶνε πλήρες σταλακτιτῶν κρυσταλλοειδῶν. Κατὰ τὰς παραδόσεις τὸ σπήλαιον τοῦτο ἔχει διέξοδον πρὸς τὴν θάλασσαν· πιθανῶς δὲ ἐχρησίμευσε πρὸς τινα σκοπὸν παρ' ἀρχαίοις, καθ' ὅσον παρουσιάζει ἵχνη τινῶν οἰονεὶ ἐρείπιων ἀρχαίας ἐποχῆς. Ταῦτα σημεῖω συντόμως ἐνταῦθα ἐπιφυλασσόμενος νὰ παραθέσω ἀλλαχοῦ ἀκριβεστεράς πληροφωρίας περὶ τοῦ περιέργου τούτου σπηλαίου, περιελθόντος ἐσχάτως εἰς τὴν κυριότητά μου διὰ τῆς καλωσύνης τοῦ πρώην ιδιοκτήτου αὐτοῦ καὶ πελάτου μου. Ἐννημόνευσα δὲ καὶ τούτου ἐνταῦθα πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐρείπιοις, καθ' ὅσον κατὰ παράδοσιν παλαιάν, ἐν αὐτῷ εὐρίσκοντο ἄλλοτε καὶ ἔξωθεν αὐτοῦ προφανῆ ἐρείπια ἀρχαίου κτιρίου, ἀλλ' ἀγνώστου ἐποχῆς καὶ τέχνης.

Ὀλίγιστα ὑπολείπονται ἐνταῦθα πρὸς περιγραφὴν τῶν ἀρχαίων ὑδραγωγείων τῆς νήσου.

Ἐκτὸς τῶν ἐν Ὑδρογῶ ἱχνῶν, ἐξ ὧν καὶ ἡ τοποθεσία αὕτη ἐκ παλαιᾶς ἐποχῆς διετήρησε τὸ ὄνομα τοῦτο, οἱ ἐπισκεφθέντες ἄλλοτε τὴν νήσον περιηγητὰι παρετήρησαν καὶ ἀλλαχοῦ ἐρείπια ἀρχαίων ὑδραγωγείων, ἰδίως δὲ παρὰ τὸ λεγόμενον Γύρι.

Ὁ Tournefort σημειοῖ περὶ τούτου τὰ ἑξῆς. α. . . Le principale fontaine de l' île est fort ancienne et coule tout au fond d' une vallée assez près de la ville ; les gens du pays croient, je ne sais par quelle tradition qu' on venaient autrefois s' y purifier avant que d' aller à Delos ; on nous avertit trop tard qu' il y avait une inscription à cette fontaine ; il fallut profiter du vent sans pouvoir l' aller examiner » (1).

(1) Tournefort Relation etc. Lettre VIII.

Πράγματι ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη τοῦ ὕδραγωγείου ἤθελε εἶσθαι λίαν χρήσιμος ὅπως ἐξευρεθῇ ἡ ἐποχὴ τῆς κατασκευῆς αὐτοῦ.

Ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς τοποθεσίαις Παναυλιδῶν καὶ Ληνικῶν (Ελληνικόν) ὑπάρχουσιν ἔχνη ἀρχαίου ὕδραγωγείου, μάλιστα ὑπάρχει ἐκεῖ περὶ καὶ ἐρείπιον ἄξιον σημειώσεως.

Παρὰ δὲ τὸν Ξηρόκαμον καὶ ἰδίως παρὰ τὰ Καταλύματα ὑπάρχει ἡ ἄκρα μεγάλου ὕδραγωγείου φέρουσα ἀποτύπωμά τι κεφαλῆς λέοντος, ἐκ τοῦ στόματος τοῦ οὗοιου εἰκάζεται ὅτι ἔρρεε τὸ ὕδωρ. Καὶ ἐν τῇ συνοικίᾳ τῶν Ψαρριανῶν ἀνεκαλύφθη ἐσχάτως σωλὴν ἀρχαίου ὕδραγωγείου, πωληθεὶς ὡς ὕλη μετάλλου, πρὶν προφθάσω καὶ ἰδῶ ἢ ἀγοράσω αὐτὸν ὅπως καταθέσω εἰς τὸ μουσεῖον τοῦ Γυμνασίου. Καὶ ἀλλαχοῦ δὲ τῆς νήσου εὐρίσκονται ἔχνη ἀρχαίων ὕδραγωγείων, ἀλλὰ τοσοῦτον κατεστραμμένων ὥστε οὐ μόνον περιγραφὴν λεπτομερεστέραν δὲν δύναμαι νὰ παραθέσω ἀλλὰ καὶ δύσκολον νομίζω τὴν ὀριστικὴν διαγραφὴν τῆς πορείας καὶ διακλαδώσεως αὐτῶν καθ' ὅλην τὴν νήσον, ἥτις, καθ' ἃ ἐρρέθη, δὲν ἦτο τοσοῦτον γυμνὴ ἄλλοτε, ἀλλὰ καὶ φυτείας καὶ ὕδατα πλείονα εἶχε καὶ ἐν γένει εἰπεῖν ἦτο νῆσος, ἥς οἱ κατοικοὶ πράγματι ἀπήλαυνον τῆς εὐημερίας ἐκείνης, ἣν διέσωσαν αἱ παραδόσεις. Εἰς αὐτὴν δὲ ταύτην τὴν εὐημερίαν τῶν κατοίκων, τὴν εὐφορίαν καὶ γεωγραφικὴν θέσιν αὐτῆς καὶ τὴν φορὰν τῶν περιστάσεων θέλει ἀποδοθῇ ἐλλόγως ἢ ἐπελθοῦσα βαθμιαίως πτώσις καὶ ἀπογύμνωσις αὐτῆς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΒ'.

Τὸ ἐν Φοίνικι ψηφιδωτόν.

Ἡ τέως γυμνὴ παραλία τοῦ Φοινικὸς ἥς τὴν ἐρημίαν διετάρασσεν ὁ ῥόθος τῶν κυμάτων, οἶονεὶ ἀχορέστως ἀσπαζο-

μένων τὴν γυμνὴν ἀκτὴν, προσέλαβεν ἀπὸ τινος χρόνου ἄλλην ἀξίαν, ἀρχαιολογικήν. Οἱ ἐπισκεπτόμενοι τὴν γραφικωτάτην ἐκείνην ἐξοχήν, ἥτις ἄλλοτε ὑπῆρξε πόλις πολυθόρυβος, ἔχουσιν ἤδη ἀντικείμενον εὐχαρίστου τινος ἐνασχολήσεως. Σήμερον ἐπὶ τῆς ἀκτῆς αὐτῆς δὲν βλέπει τις μόνον ἀλιεῖς ἀπλῶντας τὰ δίχτυα αὐτῶν ἢ κυνηγοὺς διερχομένους καθ' ὠρισμένας τοῦ ἔτους ὥρας, ἀλλὰ πολλοὺς φιλοπεριέργους, φιλόστορας καὶ φιλαρχαίους λαμβάνοντας ἀφορμὴν ὅπως φιλοσοφήσωσιν ἐπὶ τοῦ χρόνου, ὅστις ἀφ' οὗ σαρώσῃ γενεὰς ἐπὶ γενεῶν ἀφίνει νὰ διαλυθῇσῃσι διὰ τοῦ σαρώρθρου του συντρίμματά τινα τοῦ παρελθόντος, οἶονεὶ μνημεῖα τῆς ζωῆς κοινωνίας πρὸ αἰώνων ἐκλειψάσης.

Ὁ Φοῖνιξ λοιπὸν σήμερον δὲν παρέχει εἰς οὐδένα ἐνδοιασμὸν ὅτι ἐνέκλειεν ἄλλοτε πόλιν οὐ μικροῦ λόγου ἀξίαν, ἥς τὰ ἐρείπια εἴτε ὑπὸ τὴν γῆν ὄντα, εἴτε ἐπὶ τοῦ πυθμένος τῆς θαλάσσης δύνανται. νὰ γίνωσι καταφανῆ, ὥς ἄλλοι Αἰῶνες ἐγειρόμενοι διὰ τῆς φωνῆς τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς δυνάμεως τοῦ πτύου.

Πρὸ εἰκοσαστείας περίπου καλλιεργουμένου ἐκεῖ ἀγροῦ τινος ἀνεκαλύφθησάν τινα συντρίμματα κιόνων καὶ τινα νομίσματα· ἔκτοτε διετηρήθη παρὰ τοῖς ἐκεῖ χωρικοῖς ἢ ἀνάμνησις τῶν ἀνακαλυφθέντων ἐρειπίων καὶ ὑπεδεικνύετο ἡ ἐνδεχομένη ἀνακάλυψις καὶ ἄλλων. Ἄλλ' οὐδεὶς μέχρι τῆς χθὲς ἀνελάμβανεν τὴν περαιτέρω ἀνασκαφὴν, πολλῶν χίμαιραν νομιζόντων τὴν ἐκεῖ ὑπαρξίν ἐρειπίων ἀρχαίων.

Πολλάκις ὁρμώμενος ἐκ τῶν ἐνδείξεων καὶ τῶν περιγραφῶν τῶν κατὰ τὸ 1862 εὐρεθέντων ἐκεῖ ἰχνῶν ἐρειπίων ἐξέφρασα εἰς πολλοὺς τὰς περὶ ὑπάρξεως ἀρχαιολογικῶν ἀντικειμένων ἐν Φοῖνιξ εἰκασίας μου· ἀλλ' ἡ ἐκ τῶν λοιπῶν ἀσχολιῶν μου καὶ τοῦ δαπανηροῦ τῶν ἀνασκαφῶν ἐπελθοῦσα βραδύτης δὲν ἀπέβη ἐπιζημία διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς νήσου, καθ' ὅσον ἀνὴρ ἀλλοδαπὸς μὲν ἀλλὰ φιλέλλην καὶ φιλαρχαῖος ἐπεχείρισεν ἐν σπουδῇ ἀνασκαφᾶς, ἐξ ὧν προέκυψεν ἡ ἀνακάλυψις

δολοκλήρου ψηφιδωτοῦ ἢ μωσαϊκοῦ, πολλῶν τάφων, μιᾶς πολυτίμου ἐπιγραφῆς καὶ ἄλλων κειμηλίων τῆς ἀρχαιότητος.

Αἱ ἀνασκαφαὶ ἐγένοντο περὶ μῆνα Σεπτέμβριον τοῦ 1873· ὁ δὲ ἐπιχειρίσας τὰς ἀνασκαφὰς Κύριος Challet πρόξενος τῆς Γαλλίας ἐν Σύρῳ ἔσχε τὴν καλωσύνην, μόλις ἰδὼν ἀποκαλυπτόμενον τὸ ψηφιδωτὸν νὰ με εἰδοποιήσῃ περὶ αὐτοῦ, γνωρίζων ἐκ τῶν προτέρων πόσον ἡ ἀνακάλυψις ἀρχαίων ἐν Φοίνικι κειμηλίων ἤθελεν εἶσθαι πολύτιμος διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς γῆρου ταύτης.

Τὸ ψηφιδωτὸν ἀνεκαλύφθη ἐν τῷ ὀλίγῳ βήματα ἀπὸ τὴν ἀκτὴν ἀπέχοντι ἀγρῷ τοῦ χωρικοῦ Μάη καὶ ἐγγὺς τῶν ἐξοχικῶν οἰκιῶν Σαχτούρη καὶ Δαλεζίου.

Πρὶν προβῶ εἰς τὴν περιγραφὴν αὐτοῦ προσημειῶ ὅτι ἐκ πρώτης ὀψεως τὸ ψηφιδωτὸν τοῦτο δὲν φαίνεται ἄξιον νὰ καταταχθῇ εἰς τὰ πολύτιμα καὶ ἀξιόλογα κατὰ τὴν τέχνην μωσαϊκά· εἶνε ὅμως οὐχ ἥττον πολύτιμον κατὰ τοῦτο μόνον ὅτι χρησιμεύει ὡς παρέχον ἐνδείξεις νέας πρὸς ὑποστήριξιν ἱστορικῶν πληροφοριῶν καὶ ὡς ὃν ἐν ἐκ τῶν ὀλίγων μέχρι τοῦδε ἀνακαλυφθέντων μωσαϊκῶν τοιαύτης τέχνης καὶ ἐποχῆς (1).

(1) Ὁ Κύρ Challet ἐδημοσίευσε τὴν ἐξῆς ἐπιστολὴν ἐν τῇ ἐφημερίδι Π α ν ὅ π η (ἀριθ. 140) ἣν, ὡς σχετικὴν πρὸς τὰ περὶ ψηφιδωτοῦ τοῦ Φοίνικος καὶ ὡς ἐκτιθεμένην τὰ τῆς ἀνακαλύψεως αὐτοῦ, παρατίθημι ἐνταῦθα.

Κύριε Συντάκτα.

« Διὰ τῆς ἀξιοτίμου ὑμῶν ἐφημερίδος ἐδημοσιεύσατε γραμμὰς τινὰς ἀναφερομένας εἰς τὴν πρό τινων ἡμερῶν γενομένην ἀρχαιολογικὴν ἀνακάλυψιν λαβοῦσαν χώραν ἔνεκα τῶν ἀνασκαφῶν τὰς ὁποίας ἤρχισα εἰς τὸ μικρὸν χωρίον «Φοῖνιξ» καὶ τὰ περίξ αὐτοῦ.

Εὐελπίζομαι ὅτι θέλετε μοὶ ἐπιτρέψαι νὰ συμπληρώσω τὰς ἡμετέρας πληροφορίας διὰ τινων λεπτομερειῶν αἵτινες θέλουσιν ἀποδώσει εἰς ἕκαστον τὸ ἀληθές μέρος ὅπερ ἠδυνήθη νὰ λάβῃ καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὰ εἰρημένα ἀρχαιολογικὰ ἔργα.

Τὸ ἀνακαλυφθὲν ψηφιδωτὸν εἶνε μήκους ὀκτὼ μέτρων, πλάτους δὲ 6, 30 μ. Πιθανῶς τὸ μωσαϊκὸν ἔδαφος κατὰ τι ἀκόμη ἐπεξετείνετο, ἀλλ' αἱ περαιτέρω προχωρήσασαι ἀνασκαφαὶ εὗρον ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐρείπιον τοίχου, ἀφ' ἑτέρου δὲ χοῦν· ὥστε τὸ ἐκ τῆς ἀνασκαφῆς μόνον ἀναφανέν ψηφιδωτὸν εἶνε τοσούτου μήκους καὶ πλάτους.

Γενικώτερον δὲ διαιρεῖται τὸ ψηφιδωτὸν εἰς τρία τετράγωνα, περιζωννύμενον ὑπὸ δύο ταινιῶν, ὧν ἡ πρώτη συντίθεται ἐκ λευκῶν ψήφων, ἡ δὲ, ἡ καὶ πλατυτέρη, περικοσμεῖται ὑπὸ φύλλων τριχρόων κατὰ σειρὰν καὶ ἀντιθέτως κειμένων κρατουμένων δὲ ὑπὸ μελανῶν κλωνίων.

Δὲν μετέβην εἰς τὸν «Φοῖνικα» ὅπως ὑπαινίσσεται τὸ ἄρθρον ὕμῶν ἵνα καθάρσω ἐκ τῶν χωμάτων ἐν *Μωσαϊκόν* εὑρεθὲν ὑπὸ τὴν ἀξίνην ἑνὸς χωρικοῦ, ἀλλ' ὠθούμενος ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας ν' ἀνακαλύψω τὴν τοποθεσίαν καὶ ν' ἀναγνωρίσω τὰς διευθύνσεις ἑνὸς μνημείου, τοῦ ὁποῖου τὴν ὑπαρξιν εἰς τὸν εἰρημένον τόπον μοι ὑπέδεικνυον ἄπειρα λείψανα στηλῶν καὶ μαρμάρων.

Πρὸ δύο περίπου ἐτῶν εἶχον συλλάβει τὸ σχέδιον τοῦτο καὶ κατὰ τὸν τελευταῖον Μάϊον ἔσχον τὴν τιμὴν νὰ ὁδηγήσω εἰς τὸ μέρος, ὅπερ ἤρεθισε τὴν περιέργειάν μου, δύο ἐπιστήμονας τὸν Κύριον Βοορνῶφ, τὸν ἐξοχὸν Διευθυντὴν τῆς Γαλλικῆς Σχολῆς ἐν Ἀθήναις, καὶ ἕνα τῶν ὑμετέρων συμπολιτῶν, τὸν πεπαιδευμένον Κύριον Στυλιανὸν Κασσιμάτην. Ἡ γνώμη αὐτῶν ἐπεβεβαίωσε τὴν ἰδικήν μου, ἀπεφάσισα ὅθεν νὰ ἐνεργήσω ἀνακαλύψεις ἅμα αἱ ἀσχολίαι μου ἤθελον μοι τὸ ἐπιτρέψει· ἀναμφιδόλως, Κύριε, ἐνταῦθα αἱ ὑμέτεραι πληροφορίες πλησιάζουσι τὴν ἀλήθειαν, ὅτι ἠρώτουν τοὺς χωρικοὺς καὶ ὅτι εἰς αὐτῶν μοι ἐδήλωσεν ὅτι εὑρε μεταξὺ ἄλλων λειψάνων μερικὰ ἀντικείμενα ἄτινα σύμφωνα μὲ τὴν περιγραφὴν αὐτοῦ μοι ἐφάνησαν ἔχοντα ὁμοιότητα πρὸς ἐν *Μωσαϊκόν*· ὀλιγίστη σπουδαιότης, κατὰ καιρὸν, ἐδόθη ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου καὶ ἡγωνεῖτο μάλιστα ἡ τοποθεσία τοῦ εἰρημένου *Μωσαϊκοῦ*, ἥρχιτα λοιπὸν τὰς ἐρεῖνας μου ἀγαθῇ τύχῃ· ὁ εἰρημένος χωρικός, ἐργαζόμενος δι' ἐξόδων μου ἐγνώριζε τὸσον

Ἐκ τῶν τριῶν τετραγώνων τὰ δύο ἐν τοῖς ἄκροις εἰσὶ τοῦ αὐτοῦ μεγέθους, τὸ δὲ μεσαῖον, ἐπιμηχέστερον ὂν, εἶνε σχεδὸν τοῦ ἡμίσεως πλάτους τῶν δύο παραπλεύρως κειμένων.

Τὸ ἐν ~~τετραπλευρὸν~~ διακρινόμενον τοῦ ἐτέρου διὰ μελανῶν γραμμῶν περιέχει 12 κύκλους, μὴ ἐφαπτομένους, ἀλλὰ συνεχόμενους δι' ἑννέα ἐτέρων μικροτέρων κύκλων, ὧν ἡ περίμετρος, ἐν ᾧ σημείῳ ἐφάπτονται, φαίνεται συνεχομένη μετὰ τῆς κυκλικῆς γραμμῆς τοῦ μείζονος κύκλου, οὕτω δὲ οἱ δώδεκα μεγαλείτεροι κύκλοι ἀνταποκρίνονται καὶ συνεχόνται διὰ τῶν μικροτέρων ἀποτελοῦντες κυκλικὸν ὀφιοειδὲς σχῆμα, ὃπερ ἂν ἐξετελείτο τοσοῦτον τεχνικῶς ὅσον καλλαισθητικῶς συνελή-

όλιγον τὸν σκοπὸν τῶν ἀνασκαφῶν μου ὥστε μείνας μόνος ἐπὶ τινὰς στιγμὰς ἀνευ ἐπιβλέψεως καὶ εὐρίσκων ἐκ νέου τὸ Μωσαϊκὸν τὸ κατέστρεφεν ἐκ διαλειμμάτων μέχρι τῆς στιγμῆς καθ' ἣν ἐπανελθὼν εἰς τὸν τόπον τῆς ἐργασίας, εἶδωσα νὰ ἐννοήσῃ τόσον εἰς τὸν εἰρημένον χωρικόν, ὅσον καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς ἐργάτας, τὴν σπουδαιότητα τῶν τεμαχίων τούτων τὰ ὅποια κατέστρεφον.

Τὰ ἔργα μου πρὸς στιγμὴν διακοπέντα ἔχουσιν ὅπως βλέπετε, σκοπὸν πολὺ γενικώτερον καὶ ὑψηλότερον· πρόκειται νὰ σπουδάσῃ τις τὸ παρελθὼν τοσοῦτον ἐνδοξὸν τῆς ὥραιας ὑμῶν χώρας ὅχι μόνον ἀπὸ ἔρωτα τῆς ἀρχαίας ιστορίας, ἀλλ' ἐπίσης, διότι ἔχω τὴν ἐνδόμυχον πεποίθησιν ὅτι δύναται νὰ ἀναγνώσῃ τις τὸ μέλλον ἐνὸς τόπου ἐντὸς τοῦ παρελθόντος.

Τὸ ἔργον τῆς τέχνης τὸ ὁποῖον ἀνεκάλυψα κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας ἐπὶ τῶν συνόρων τῆς νήσου ὑμῶν πρέπει νὰ μὲν ὡς μνημεῖον τῆς μεγάλης προόδου, ἥτις ὑπῆρχεν ἐνταῦθα πρὸ αἰώνων καὶ θὰ μοι εἶναι πάντοτε εὐχάριστον νὰ ὑποδεικνύω ὁσάκις αἱ δυνάμεις μου μοι τὸ ἐπιτρέπουσι.

Δέξασθε, Κύριε Συντάκτα, τὴν διαβεβαίωσιν τῆς πρὸς ὑμᾶς ἐξαιρέτου ὑπολήψεώς μου.

Ὁ Πρόξενος τῆς Γαλλίας

C. CHALLET.

φθῆ καὶ ἐσχεδιάσθῃ, ἥθελε προσφέρει μείζονα εὐχάριστον θεῶν καὶ ἥθελεν εἶσθαι κάλλιστον ὑπὸ γραφικὴν ἔποψιν.

Οἱ ἐν τῷ πρώτῳ τετραπλεύρῳ δώδεκα οὗτοι κύκλοι καὶ οἱ ἐννέα μικρότεροι δὲν κοσμοῦνται ὑπὸ ἰδίων κοσμημάτων, ἀλλὰ διὰ τῶν ποικίλων ἐν αὐτοῖς σχημάτων ἀποτελοῦσι συνδυασμόν τινα καλαισθησίας οὐχὶ κοινῆς. Μόνον οἱ ἐννέα μικρότεροι κυκλίσκοι, ἥτοι δακτύλιοι οἱ ἐνοῦντες τοὺς μείζοντας κύκλους εἶνε ὅμοιοι ἐν τῇ ἐσωτερικῇ διακοσμήσει, διότι ἕκαστος τῶν δακτυλίων τούτων φέρει ἐν τῷ κέντρῳ μέλαν κέντρον, ἢ ὀφθαλμόν. Οἱ δὲ δώδεκα μείζονες κύκλοι διακοσμοῦνται ἐσωτερικῶς ὡς ἑξῆς. Οἱ μὲν τέσσαρες ἐν τοῖς ἄκροις ἔχουσιν ἐντὸς αὐτῶν ἄγγελον ἀρχαίας ἐποχῆς, ὅπερ ἀντιστρόφως παρατηρούμενον φαίνεται προσεγγίζον πρὸς παράστασιν σχήματος παρεμφεροῦς πρὸς τιάραν. Οἱ δύο ἀφ' ἑνὸς κατὰ μήκος μέρους κύκλοι ἔχουσιν ἐντὸς αὐτῶν ἀστέρα ἀποτελούμενον ἐξ ὀκτῶ ἀκτίνων ἀπτομένων τοῦ κύκλου διὰ δεκαεῖς γραμμῶν, ἐξ ὧν ἀποτελεῖται ἀστήρ διὰ βυσσινοχρῶν καὶ κιτρίνων χρωματιζόμενος χρωμάτων. Τὸν αὐτὸν δὲ ἀστέρα φέρει καὶ ὁ κύκλος ὁ κείμενος κατὰ πλάτος τοῦ τετραπλεύρου καὶ εἷς ἕτερος κείμενος πρὸς τὴν παράλληλον πλευράν. Τρεῖς ἕτεροι κύκλοι παριστῶσιν ἐντὸς κλῶνα μετ' ἄνθους κατὰ τὸν αὐτὸν συνδυασμόν τῶν κυκλῶν τῶν παριστάντων ἀστέρα. Τὸ δὲ κενὸν τὸ ἀποτελούμενον ἐκ τῶν τεσσάρων κύκλων τῶν ἠνωμένων διὰ τῶν τεσσάρων μικροτέρων πληροῖ σχῆμα τι ἐκ δύο συμπεπλεγμένων τετραπλεύρων σταυροειδῶς κειμένων, διακρινομένων δὲ ἀπ' ἄλλων διὰ τοῦ χρώματος, καθ' ὅσον τὸ ἐν αὐτῶν εἶνε ἐρυθρόχρουν, τὸ δὲ κίτρινον· ἐκ δὲ τῶν ἐκ τοῦ συμπλέγματος τῶν τετραπλεύρων σχηματιζομένων ἐξωτερικῶν γωνιῶν ἀναχωροῦσι καμπύλαι γραμμαὶ ἀποτελοῦσαι σχῆμα μηνοειδές, προσεγγίζον τοὺς περίξ κύκλους. Τὸ δὲ μέρος τοῦ πρώτου τετραπλεύρου τὸ μεταξὺ τῶν κύκλων καὶ τῶν πλευρῶν τοῦ τετραπλεύρου κοσμεῖται ὑπὸ κοσμήματος ἀποτελουμένου ἐκ καμπύλων γραμ-

μῶν μηνοειδοῦς σχήματος, ἀπὸ τοῦ μέσου τοῦ ὁποίου ἀναχωρεῖ ἑτέρα γραμμὴ μέλαινα ἐν εἶδει κλωνίου.

Τοιοῦτο ὡς ἔγγιστα τὸ πρῶτον τετράπλευρον τοῦ ὅλου ψηφιδωτοῦ. www.libtool.com.cn

Τὸ δ' ἕτερον τοῦ αὐτοῦ μεγέθους τετράπλευρον, ἦτοι τὸ παραλλήλως κείμενον πρὸς τὴν ἑτέραν ἄκραν τοῦ ὅλου ψηφιδωτοῦ περιέχει ἐπ' ἴσης δώδεκα κύκλους, συνεχομένους δι' ἑννέα ἐπ' ἴσης μικροτέρων κύκλων κατὰ τὸν συνδυασμὸν τὸν ἐκτεθέντα ἐν τοῖς κύκλοις τοῦ ἑτέρου τετραπλεύρου. Ἡ ἐσωτερικὴ μόνον διακόσμησις τῶν κύκλων τοῦ τετραπλεύρου τούτου διαφέρει ὅλως τῆς τῶν ἐτέρων, καθ' ὅσον οἱ τέσσαρες ἐν τοῖς ἄκροις κύκλοι κοσμοῦνται ἐσωτερικῶς ὑπὸ ἑξ κεκλασμένων γραμμῶν παραλλήλως τεθειμένων ἰσως πρὸς παράστασιν κομάτων, καθ' ὅτι ὡς κόσμημα ἐκ γραμμῶν ἀπλῶν εἶνε ἥκιστα λόγου καὶ τέχνης ἄξιον. Τέσσαρες δ' ἕτεροι κύκλοι περικοσμοῦνται ἐσωτερικῶς ὑπὸ κλώνων μετ' ἀνθους, ἦτοι οἱ κείμενοι ἐν τῷ τετραπλεύρῳ ἐν ἐκείνῃ τῇ θέσει, ἐν ᾗ κεῖνται οἱ τοῦ ἑτέρου τετραπλεύρου οἱ περικοσμούμενοι ὑπὸ τοῦ ἀστέρος. Οἱ δὲ ὑπόλοιποι τέσσαρες κύκλοι περικοσμοῦνται ὑπὸ ἀστεροειδοῦς τινος κοσμήματος. Ἐπ' ἴσης δὲ καὶ ἐν τῷ τετραπλεύρῳ τούτῳ τὰ κενὰ τὰ σχηματιζόμενα ἐκ τῶν ἀπτομένων περιφερειῶν τῶν τεσσάρων μειζόνων καὶ τεσσάρων μικρῶν κύκλων ἢ δακτυλίων πληροῦνται ὑπὸ κοσμήματος ἀποτελουμένου ἐκ τῆς πλοχῆς ἑνὸς τετραπλεύρου καὶ ἑτέρου σταυροειδοῦς σχήματος, ἀποτελουμένου ἐκ καμπύλων γραμμῶν. Οἱ ἑννέα δὲ κυκλίσκοι ἔχουσι τὸ αὐτὸ ἐν τῷ κέντρῳ μέλαν κέντρον. Τὰ δὲ λοιπὰ κοσμήματα τῶν καμπύλων γραμμῶν καὶ κλωνίων εἶνε ὅμοια μὲ τὰ τοῦ ἑτέρου τετραπλεύρου.

Αἱ κυκλικαὶ γραμμαὶ τῶν περιφερειῶν πάντων τῶν κύκλων εἰσι τρίχρες, ἦτοι περιέχουσι γραμμὰς ἐλαφρῶς ἐρυθροῦ χρώματος, κιτρίνου καὶ λευκοῦ.

Τὸ δὲ μεσαῖον ἐπίμηκες τετράπλευρον διαιρεῖται εἰς τρία

ἄλλα τετράγωνα, ὧν τὸ κεντρικὸν εἶνε μείζον. Ἐκαστον τῶν ἐν τοῖς ἄκροις τοῦ μεσαίου τούτου τετραπλεύρου τετράπλευρον περιέχει ἑννέα μὲν κύκλους ἀκεραίους καὶ διατέμνοντας ἀλλήλους δέκα δὲ ἡμικύκλια τεμνόμενα ὑπὸ τῶν πλευρῶν τοῦ τετραπλεύρου. Ἐν τῷ κέντρῳ ἐκάστου κύκλου ὑπάρχει ἕτερος κυκλίσκος τεμνόμενος εἰς τέσσαρα ὑπὸ διαμέτρων ἐν σχήματι σταυροῦ τεμνομένων. Τὰ δὲ διὰ τῆς τομῆς ταύτης τῶν διαμέτρων ἀποτελούμενα τέσσαρα μέρη τοῦ κυκλίσκου χρωματίζονται ὑπὸ ἐρυθροῦ καὶ κιτρίνου χρώματος ἀντιθέτως τεθειμένου, ἥτοι ἐκάστη γωνία σχηματιζομένη ἐκ τῆς τομῆς τῶν διαμέτρων χρωματίζεται ὁμοίως ὡς καὶ ἡ ἀντιθέτως αὐτῆς σχηματιζομένη ὑπὸ τῶν αὐτῶν διαμέτρων.

Τὸ δὲ μέρος τὸ ἀποτελούμενον ἐκ τῆς τομῆς τῶν κύκλων κοσμεῖται ὑπὸ γραμμῶν, βυσσινόχρῶν, ἐρυθρῶν, ὑσγινοειδῶν, πρασίνων καὶ κυανῶν.

Τὸ δὲ κεντρικὸν τετράγωνον τοῦ ἐπιμήκους τούτου τετραπλεύρου περιέχει μέγαν κύκλον, σχηματιζόμενον ἐκ γραμμῶν τῶν ἄνω χρωμάτων, ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τοῦ ὁποῦ ἄγνωστον τί παρίστατο, καθ' ὅσον τὸ μέρος τοῦτο τοῦ ψηφιδωτοῦ εἶνε τὸ μᾶλλον ἐφθαρμένον. Ὑπάρχουσι μὲν τινες κεχρωματισμένοι ψηφοί, ἀλλὰ δύσκολον ἐξ αὐτῶν νὰ διαγνώσῃ τις παραστασίῃ τινα, εἴτε σχῆμα παρεμφερές πρὸς τὰ ἄλλα τοῦ ψηφιδωτοῦ τούτου. Ἐντὸς τοῦ κεντρικοῦ τούτου κύκλου ὑπάρχει περιφέρεια μικροτέρου κύκλου ἐκ μελανῶν ψήφων· τὰ δὲ λοιπὰ αὐτοῦ εἰσι δυσδιάγνωστα. Ἐπὶ τῶν τεσσάρων γωνιῶν τοῦ κεντρικοῦ τούτου τετραγώνου κεῖνται ἀντιστρόφως τεθειμένα φύλλα, ἐν σχήματι καρδίας, ἀπτόμενα διὰ τῶν κλωνίων τοῦ κεντρικοῦ τούτου κύκλου.

Τοιοῦτο περίπου καὶ τὸ μεσαῖον τετράπλευρον τοῦ ψηφιδωτοῦ.

Ἐν τῷ μέρει τῷ μεταξὺ τῶν τριῶν τετραπλεύρων τοῦ ὅλου ψηφιδωτοῦ καὶ τῆς ἐκ φύλλων μεγάλης ταινίας τῆς περιζών-

νουούσης αὐτὰ ὑπάρχει κόσμημά τι ἀποτελούμενον ἐξ ἐλικοσιδῶν γραμμῶν, ὑπὸ τῶν αὐτῶν χρωματιζομένων χρωμάτων, ὑφ' ὧν καὶ αἱ γραμμαὶ τῶν κύκλων.

Περίξ τοῦ ψηφιδωτοῦ ὑπάρχουσιν ἐρείπια τοίχων, οἵτινες, καθ' ἃ φαίνεται, εἶχόν ποτε καὶ αὐτοὶ ἵχνη γραφῆς καὶ χρωμάτων.

Τοιαύτη περίπου ἡ τεχνικὴ σύνθεσις τοῦ ψηφιδωτοῦ, οἷα καταδεικνύεται ἐκ τοῦ διατηρηθέντος μέρους καὶ οἷα εἰκάζεται διὰ συμπληρώσεως εἰς ἃ μέρη αὕτη φαίνεται κατορθωτὴ ἐκ τῆς συγχρίσεως τῶν παραλλήλων μερῶν καὶ κύκλων.

Βεβαίως τὸ ψηφιδωτὸν τοῦτο δὲν εἶναι τέχνης ἀρίστης· ἐπειδὴ ὅμως ὀλίγα μέχρι τοῦδε ἀνεκαλύφθησαν ἐν Ἑλλάδι ψηφιδωτὰ θέλει καταταχθῇ καὶ τοῦτο ἐν αὐτοῖς ὡς ἄξιον τινος λόγου (1).

(1) Ἡ ψηφοθετικὴ ἡ ἡ τέχνη τοῦ ἀπεργάζεσθαι ψηφοθετήματα ἢ ἐμβλήματα διὰ ποικιλοχρῶν λίθων ἢ ψήφων θεωρεῖται ἐκ τῶν λεπτοτέρων καὶ ὑπάγεται εἰς τὴν γραφικὴν, ἧς εἶνε κλάδος. Τοσοῦτον δ' ἐθεωρεῖτο δύσκολος καὶ δαπανηρὰ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, ὥστε τότε πρὸ πάντων κατεσκευάσθησαν ψηφιδωτὰ ὅταν ὁ πλοῦτος· εἶχεν εἰσρεῦσαι εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐξ Ἀνατολῆς, κατόπιν δὲ εἰς Ῥώμην· ὀλίγοι ὅμως ψηφοθετοῦν ἢ μουσειῶνται ἐγένοντο διάσημοι καὶ μόλις διεσώθη τὸ ὄνομα τοῦ καλλιτέχνου Σώσου, διασήμου ὡς μουσειώτου. Καὶ ἡ ἀρχαία δὲ Ἑλλάς ἢ εἰς τοσαῦτα εἶδη τῆς καλλιτεχνίας ὁμολογουμένως διαπρέψασα ὀλίγιστα ψηφιδωτὰ ἠδύνατο νὰ ἐπιδείξῃ ἀρίστης τέχνης καὶ καλαισθησίας καὶ δυνάμενα νὰ ἐρίσωσι περὶ τῶν πρωτείων μὲ τὸ ψηφιδωτὸν τῆς Τιβουρνίου ἐπαύλεως τοῦ Ἀδριανοῦ, μὲ τὸ τοῦ Fauno ἐν Πομπηΐᾳ, μὲ τὸ τοῦ Καπιτωλίου, τὸ τοῦ Παινέστου καὶ τὸ τῆς Ἀλβάνου, ἅτινα εἶνε τὰ ὀνομαστότερα ψηφιδωτὰ. Πρὸς τὰ ἄριστα ψηφιδωτὰ πρέπει δικαίως νὰ καταταχθῇ καὶ τὸ ἐν Σπάρτῃ ἐσχάτως ἀνεκαλυφθὲν, παριστάν δὲ τὸν Δία ἐν μορφῇ ταύρου ἀρπάζοντα τὴν Εὐρώπην. Ἐπισκεφθεὶς ἐσχάτως τὸ ἐν Σπάρτῃ ἄριστον τοῦτο προῖδον τῆς ψηφοθετικῆς τέχνης, συνειδὼν πόσον ἀπέχει τὸ ψη-

Πρὶν εἶπω τινα περὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ ψηφιδωτοῦ μνημονεύω ἐνταῦθα καὶ ἄλλων τινων ἀρχαιολογικῶν κειμηλίων ἀνευρεθέντων ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ μέρους. Καὶ πρῶτον πρὸ εἰκοσαετίας μὲν ἀνευρέθησαν λείψανα κιόνων καὶ ἐνὸς βουκράνου, ἐξ ἐκείνων δ' εἶχον οἱ ἀρχαῖοι ναοί· εὐρέθησαν πρὸς τούτοις τότε καὶ τμήματα μαρμάρων, ὧν τινα μέχρι τινος ὑπῆρχον καταφανῆ, καταχλωσθέντα κατόπιν καὶ πάλιν ὑπὸ τὴν γῆν κατὰ τὰς διαβεβαιώσεις τῶν χωρικῶν.

Πρὸ δεκαετίας δ' εὐρέθησαν εἰς τὸ αὐτὸ μέρος τὰ ὑπὸ τοῦ Κυρ. Γ. Παπαδοπούλου ἐν τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἐπιθεωρήσει τοῦ 1862 περιγραφέντα ἀρχαιολογικὰ ἀντικείμενα, οἷον θάβρα τινα κιονοειδῆ καὶ ἕτερον δώριον κιονόκρανον. Ἦδη δὲ ἐκτὸς τοῦ ψηφιδωτοῦ ἀνεκαλύφθησαν καὶ ἕτερα ἅντινα τμήματα στηλῶν, ὀλίγον δὲ παρέκει ἀρκούντως εὐρύχωρος λουτήρ μετὰ μεγάλῃς ὀπῆς, ὃν ὑπέθεσάν τινες ὡς ἐλαιοτριβεῖον.

Περὶ τῆς ἐποχῆς τῆς κατασκευῆς τοῦ ψηφιδωτοῦ τούτου ἐγὼ μὲν κατ' ἀρχὰς ἐτόλμησα νὰ εἰκάσω ὅτι εἶνε ῥωμαϊκῇ, καθ' ὅσον ἐκ πρώτης ὄψεως δὲν φαίνεται ἀνῆκον οὔτε εἰς λίαν μεμαχρυσμένην ἐποχὴν, οὔτε εἰς λίαν μεταγενεστέραν τῆς ῥωμαϊκῆς. Εὐτυχῶς δὲ δύο διακεκριμένοι καθηγηταί, ὁ σοφὸς καθηγητὴς τῆς ἀρχαιολογίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ Κύρ. Ἀθ. Ρουσόπουλος καὶ ὁ ἐπ' ἱσῆς πολυμαθὴς Διευθυντὴς τῆς

ψηφιδωτὸν ἐκεῖνο κατὰ τὴν τέχνην ἀπὸ τε τὸ ἐν Ἀθήναις καὶ τὸ ἐν Σύρῳ ψηφιδωτόν. Οὐχ ἥττον ὅμως τὸ ἐν Σύρῳ ψηφιδωτὸν ἐὰν τοσοῦτον καλῶς ἐξετελείτο, ὅσον ὥραϊον ἦτο τὸ σχέδιόν του, βεβαίως ἤθελεν εἶσθαι καλλίτερον. Ἦσως ὅμως ἦτο τεχνικώτερον, μεταρρυθμισθὲν ὑπὸ μεταγενεστέρων ἐπισκευῶν ἢ παθὼν ἐκ τῆς ὑφέσεως τοῦ ἐδάφους ἐν ᾧ κεῖται, ἢ ἐκ τῶν πλημμυρησάντων ποτε ἐν αὐτῷ ὑδάτων· διότι ὅπως δῆποτε διατηρεῖ ἔχνη τοσοῦτον ζωπρὰ τῆς ἀρχικῆς του συνθέσεως, ὥστε δι' ἀκριβοῦς παρατηρήσεως συμπληροῦνται τὰ ἐφθαρμένα μέρη καὶ ἀναπαρίσταται τὸ ὅλον τῆς ἀρχικῆς του τέχνης.

Γαλλικῆς σχολῆς Ἀθηνῶν Κύρ. Em. Burnouf ἀνήγαγον τὸ ψηφιδωτὸν εἰς ῥωμαϊκὴν ἐποχὴν (1).

www.libtool.com.cn

(1) Ὁ Κύρ. Burnouf ἔγραψε πρὸς τὸν Κ. Challet τὴν γνώμην του περὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ ψηφιδωτοῦ, παρεκάλεσα δὲ τὸν Κύριον Challet νὰ μοι δώσῃ ἀντίγραφον τοῦ σχετικοῦ παραγράφου τῆς ἐπιστολῆς του· ὁ δὲ Κύρ. Challet λίαν φιλοφρόνως μοι ἐπέστειλε τὴν ζητηθεῖσαν ἐπιστολὴν τοῦ κ. Bournouf συνοδεύσας αὐτὴν μετὰ τῆς ἐξῆς λίαν μετρίφρονος ἐπιστολῆς του.

Syra le 4 9bre 1873

Monsieur

« Vous m'avez fait l'honneur de me demander communication de l'avis émis par le savant M. Burnouf sur l'époque à la quelle peut remonter la mosaïque que j'ai récemment découverte à P h i n i c a.

Je me fais un plaisir dans l'intérêt des utiles travaux aux quels vous avez le mérite de vous livrer sur l'histoire de votre ville natale, de mettre sous vos yeux le paragraphe de la lettre que m'écrit à ce sujet le competent directeur de l'Ecole Française d'Athènes. Vous voudrez bien observer que M. Burnouf n'a jugé ce vestige de monument antique que par un dessin fort incomplet tracé par ma main inhabile. On ne pourrait donc pas en inférer que ce soit son opinion définitive.

Si dans mes prochaines recherches, sur plusieurs points de l'île où, d'après mes informations existaientt probablement quelques monuments ou de villes d'un âge reculé, je suis assez heureux pour rencontrer des indices incontestables de leur origine, il me sera agréable de vous en faire part, trop heureux si je puis apporter une petite pierre ou monument que vous édifiez pour montrer à vos concitoyens et à tous ceux qui s'occupent d'histoire les nombreuses phases de l'existence de Syra depuis son origine.

Agréé en attendant, Monsieur, avec mes compliments la sincère assurance de ma considération distinguée.

C. CHALLET.

Ἀληθῶς, κρίνων τις οὐχὶ μεμονωμένως ἐξ αὐτοῦ τούτου τοῦ ψηφιδωτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν κατὰ καιροὺς ἐκεῖ εὑρεθέντων ἀρχαιολογικῶν ἀντικειμένων τῆς ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς, δύναται μετὰ πολλῆς πιθανότητος ν' ἀναγάγῃ τὸ ψηφιδωτὸν εἰς ῥωμαϊκὴν ἐποχὴν, κυρίως δὲ εἰς τὴν μετὰ Χριστὸν, ἥτοι μέχρι τοῦ Δ'. αἰῶνος Μ. Χ.

Οἱ εἰς τοὺς ἐν τῷ κεντρικῷ τετραπλεύρῳ κυκλίσκους παρατηρούμενοι σταυροί, ὡς καὶ οἱ πληροῦντες τὰ κενὰ τὰ σχηματιζόμενα ἐκ τοῦ σταυροειδοῦς συμπλέγματος τῶν συνεχομένων διὰ τῶν δακτυλίων τεσσάρων μειζόνων κύκλων τετραπλεύρων δὲν εἶνε ἀψευδῆ τεκμήρια τῆς χριστιανικότητος, οὕτως εἰπεῖν, τοῦ ἔργου, διότι τὸ σχῆμα τοῦ σταυροῦ, ὅπερ κατέστη σύμβολον τοῦ χριστιανισμοῦ, ἀποτελούμενον ἐκ τῆς ἐνώσεως δύο ἀπλῶν γραμμῶν δύναται νὰ διακριθῇ ἐν πλείστοις ἀρχαιολογικοῖς καὶ ἀρχιτεκτονικοῖς κοσμήμασι καὶ τῆς ἀρχαιοτέρας μάλιστα

Ἰδοὺ τὸ σχετικὸν μέρος τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Κυρίου Burnouf.

La mosaïque dont vous voulez bien me communiquer le dessin doit être belle. Elle est intéressante. La présence d'une croix entrelacée à l'angle gauche supérieur, et surtout, à l'angle inférieur, la croix posée sur le carré mystique ne laissent pas de doute sur l'origine chrétienne du monument. Les autres dessins qui doivent se trouver dans les cercles dont vous donnez plusieurs (le vase, la rose, mystique, eau la fleur) seraient très intéressants à relever exactement, pour l'histoire de la symbolique chrétienne. Cette mosaïque doit être du troisième ou peut être du second siècle, la frise de feuilles, alternées en forme de coeurs, la rapproche de celle du jardin du roi à Athènes ou de celle des thermes récemment découverts, thermes qui sont du temps d'Adrien ou de ses successeurs immédiats. — Nous ne possédons que très peu d'oeuvres chrétiennes de cette époque, en dehors des Catacombes de Rome. On en a découvert une analogue sous les ruines d'une petite église au bord de l'Ilissus.

ἐποχῆς. Ἄλλως τε ἡδύνατό τις νὰ ὑποθέσῃ ὅτι ἔχει ἐνταῦθα
τινα σχέσιν πρὸς σύμβολόν τι τῶν Αἰγυπτίων, ἥτοι πρὸς σταυ-
ρὸν ἐντὸς κύκλου, ὅπερ συμβολικῶς παρίστα παρ' Αἰγυπτίοις
τὰ τέσσαρα μέρη τῆς σφαίρας ἢ καὶ ἄλλην τινα συμβολικὴν
ἐξεικόνισιν. Παρατήρησα δὲ εἰς τέσσαρα— πέντε νομίσματα
τῶν Συρίων εἰκονίζοντα τὴν Ἰσιδα, τὸ σύμβολον τοῦτο, ἥτοι
σταυρὸν ἐντὸς κύκλου, ἐν εἶδη τροχοῦ μὲ τέσσαρας ἀκτῖνας (1).
Ὡστε ἡ ἀπλὴ θέα τοῦ σχήματος τοῦ σταυροῦ ἢ τῶν δύο τε-
μνομένων διαμέτρων τῶν κύκλων τούτων δὲν εἶνε ἀψευδὲς
τεκμήριον τῆς δι' αὐτοῦ παραστάσεως τοῦ συμβόλου τοῦ
Χριστιανισμοῦ.

Εἶνε μὲν ἀληθὲς ὅτι οἱ ἐν τοῖς κύκλοις σταυροὶ παρέχουσι
τινας εἰκασίας περὶ τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ, ἀλλ' ἐὰν γίνῃ δεκτὸν
ὅτι διὰ τῶν σχημάτων τούτων ἡνθόουν παράστασιν τοῦ χρι-
στιανικοῦ συμβόλου, ὁποῖαν σχέσιν θὰ εἶχον πρὸς τὸ χριστι-
ανικὸν τοῦτο σύμβολον τὰ ἐν τοῖς ἄλλοις κύκλοις παρατηρού-
μενα ἀγγεῖα καὶ οἱ ἀστέρες; Ἄλλ' ἐὰν κρίνωμεν τὸ ψηφιδω-
τὸν ἀπλῶς καὶ μεμονωμένως ἐκ τῆς τεχνικῆς του συνθέσεως,
ἥτις πιθανῶς ἐνέχει τι Βυζαντινῆς, τίνα ἐξηγήσιν θέλομεν δώ-
σει εἰς τὴν σωρείαν τῶν συντετριμμένων κίονων καὶ τῶν βου-
κράνων, ἅτινα ἐνδείκνυουσιν λείψανα ἀρχαίου ναοῦ;

Ὁ ἀξιότιμος Κύρ. Ρουσόπουλος τὰ μάλα ἐλλόγως ἐν ἐπι-
στολῇ του πρὸς ἐμὲ σημειοῖ ὅτι ἄνευ τεκμηρίων καλλιτέρων δὲν
δύναται νὰ ῥηθῇ τι βέβαιον καὶ ὀριστικὸν περὶ τῆς ἐποχῆς καὶ τῆς
χρήσεως αὐτοῦ· τὸ ἔταξε δὲ εἰς τὸν Β'. ἢ Γ'. Μ. Χ. αἰῶνα,
ὁδηγηθεὶς ἐκ τῶν περὶ αὐτὸ λειψάνων καὶ τάφων, οἷτινες εἰσιν
ἅπαντες ῥωμαῖκοὶ τοῦ Β'.—Δ'. αἰῶνος (2).

(1) Περὶ τοῦ αἰγυπτιακοῦ τούτου συμβόλου ποιῶ λόγον ἐν τῷ κε-
φαλαίῳ Δ'. τῆς παρούσης συγγραφῆς σελ. 294.

(2) Ὁ πολυμαθὴς οὗτος καθηγητὴς εἶχε τὴν καλωσύνην τῇ πα-
ρακλῆσει μου νὰ μοὶ ἐπιστείλῃ ἐπιστολήν, ἐν ᾗ ἐκφράζει τὴν γνώμην

Ἐὰν λάβῃ τις ὑπ' ὅψιν οὐ μόνον τὸ ψηφιδωτὸν αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ, ὅπως παρίσταται σήμερον, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐπ' αὐτοῦ ἀνευρεθέντα ἐρείπια ἀρχαίου ναοῦ καὶ τὰ ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς ἄλλα ἀρχαιολογικὰ ἀντικείμενα, δύναται ἐλλόγως νὰ εἰκάσῃ ὅτι τὸ μωσαϊκὸν τοῦτο ἔδαφος ὑπέστη τινὰς μεταρρυθμίσεις καὶ ἐχρησίμευσεν εἰς διαφόρους κατὰ καιροὺς χρήσεις. Τί ἄπορον ἐὰν ἦτο μέρος κτιρίου συνεχομένου μετὰ τινος ναοῦ, ὡς ἐξάγεται ἐκ

του περὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ ψηφιδωτοῦ καὶ τὴν εἰκασίαν του περὶ τῆς χρησιμότητος αὐτοῦ. «Τὸ ἐν Φοῖνικι ἢ Φοινικῆς τῆς Σύρου, μοι γράφει, μωσαϊκὸν ἔδαφος ἔνε μικροῦ λόγου ἄξιον καὶ τῶν συνήθως πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος εὕρισκομένων ὁσημέραι· τὸ ἔταξα εἰς τὸν Β'. ἢ Γ'. μ. Χ. αἰῶνα, οὐχὶ ἐξ αὐτῆς τῆς ἐργασίας κρίνας, ἀλλ' ἐκ τῶν περὶ αὐτὸ λειψάνων, ὡς καὶ ἐκ τῶν αὐτόθι κειμένων ὀστράκων καὶ τῶν παρῆκει ἀνασκαφέντων τάφων ὑπὸ τοῦ Κυρίου Challet, οἵτινες ἦσαν ἅπαντες, ὅσους ἐγὼ εἶδον, ῥωμαῖκοι τοῦ Β'.—Δ'. αἰῶνος». — Κατὰ τὰς πεποιθήσεις ἄλλων τὸ μωσαϊκὸν τοῦτο εἶνε Βυζαντινῆς ἐποχῆς, ἥτοι ἀνάγεται εἰς τὴν μετὰ τὸν Δ'.—Ε'. αἰῶνα Μ. Χ. ἐποχὴν. Ὁ Κύρ. Πουσόπουλος, εἰς ὃν διεβίβασα τὴν πεποιθήσιν ταύτην μοι ἀπήντησεν ἐν τῇ ἀνωτέρῃ ἀπὸ 31 Ὀκτωβρίου 1873 ἐπιστολῇ του ὅτι αἰμόνον ἢ ἀνασκαφὴ δύναται νὰ δώσῃ λαβὰς εἰς εὐρεσιν τῆς ἀληθείας. Οἱ Βυζαντινοί, ὡς ἐκ τῆς ἱστορίας γνωρίζετε, ἦσαν περὶφημοὶ ψηφοθέται, καθὼς μαρτυροῦσι καὶ πλείστοι ναοὶ πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος καὶ παντὸς τοῦ κόσμου, ἰδίᾳ δὲ ἡ Ἀγία Σοφία ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ὁ Ἀγιος Μάρκος ἐν Βενετίᾳ· ἐκ τῶν ἐν Ἀγίῳ Μάρκῳ τεχνιτῶν ἔμαθον τὴν τέχνην οἱ ἐν Ἰταλίᾳ καλλιτέριοι· ὥστε ἀνευ τεκμηρίων καλλιτέρων οὐδὲν δύναμαι νὰ διαβεβαιώσω περὶ τοῦ μωσαϊκοῦ τῆς νήσου σας· ἔνε ὁμως διὰ τὴν νησὸν σας καὶ τοιοῦτον ὃν πολλοῦ λόγου ἄξιον μνημεῖον διὰ τὴν σπάνιν ἀρχαιοτήτων ἐν αὐτῇ καὶ πρέπει νὰ φροντίζητε πάντες περὶ τῆς διασώσεως αὐτῶν».

Πράγματι δὲ, ὅπως ἔχει τὸ ἀνακαλυφθὲν ψηφιδωτὸν, οὐδὲν ὀριστικὸν περὶ τῆς ἐποχῆς καὶ τῆς χρήσεως αὐτοῦ δύναται ἀπὸ τοῦδε νὰ ῥηθῇ, ἐὰν μὴ νέαι ἀνασκαφαὶ φέρωσιν εἰς φῶς τεκμηρίᾳ τινὰ, ἐξ ὧν θὰ βεβαιωθῇ τι ὀριστικώτερον περὶ αὐτοῦ.

τῶν ἐκεῖ εὐρεθέντων κίωνων καὶ τοῦ βουκράνου ; Καὶ ἂν τὸ βούκρανον καὶ τὰ λοιπὰ κιονόκρανα ἦσαν ἐλληνικοῦ ρυθμοῦ, τίς ἀγνοεῖ ὅτι οὐ μόνον στήλαι καὶ βῶμοι ἐλληνικῶν ναῶν ἐχρησίμευσον κατόπιν, εἰσαχθείσης τῆς αἰγυπτιοελληνικῆς θρησκείας, εἰς λατρεῖαν θεῶν αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ ὁλόκληροι ἐλληνικοὶ ναοὶ μετεβάλλοντο εἰς ναοὺς, ἐν οἷς ἐλατρεύοντο αἰγύπτια θεότῃς ; (1)

(1) Τὴν εἰκασίαν ταύτην ἐξήνεγκα ἅμα τῇ ἀνακαλύψει τοῦ ψηφιδωτοῦ, ἀναγγέλλων τὴν ἀνακάλυψιν ταύτην ἐν ἐγγχωρίᾳ τινὶ ἐφημερίδι. Αἱ ἐνδείξεις ἐφ' ὧν ἐστήριξα τὴν ἀπλὴν ταύτην εἰκασίαν ἦσαν περὶ τοῦ αἰ ἐξῆς.

Ἐν γένει μὲν ἡ καλαισθησία τῆς τέχνης καὶ τῶν χρωμάτων τοῦ μωσαϊκοῦ δὲν φέρει τὴν λεπτότητα ἐκείνην τῆς ἐλληνικῆς τέχνης, τὰ δὲ χρώματα εἰν' ἐκ τῶν ζωηροτέρων, ὅπερ εἶνε τὸ forte τῶν ἀνατολικῶν ναῶν καὶ τῶν γειτόνων τῶν Αἰγυπτίων. Αἱ ζωαὶ ἀντιθέσεις ἐρυθρῶν καὶ κιτρίνων χρωμάτων, ἡ ἔλλειψις τῶν ἰδίως καὶ καθαρῶς ἐλληνικῶν κοσμημάτων, τὰ κυκλικά καὶ μηνοειδῆ σχήματα καὶ ἐν γένει τὸ ὅλον ψηφιδωτὸν δὲν εἶνε λεπτούργημα τι καθαρῶς ἐλληνικῆς καλαισθησίας ἐν τῇ τέχνῃ. Διὰ τούτου δὲν ἐννοῶ ὅτι χεῖρες αἰγυπτίων ἢ ἀνατολικῶν κατεσκεύασαν τὸ ψηφιδωτὸν, ἀλλ' ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ὅτε ὁ μὲν ἀρχαῖος ἐλληνισμὸς εἶχε παρακμάσει μετὰ τῆς γνησίας ἐλληνικῆς τέχνης, οἱ δὲ ἀνατολικοὶ λαοὶ καὶ τὸ βασίλειον τῆς Αἰγύπτου εἶχον ἐπιδράσει σπουδαιότατα ἐπὶ τοῦ ἐλληνικοῦ ἔθνους καὶ τῆς ἐλληνικῆς τέχνης καὶ τοσοῦτον μάλιστα ὥστε ἐπῆλθεν ἡ ἐθνολογικὴ καὶ θρησκευτικὴ συγχώνευσις τῶν δύο λαῶν, τοῦ Ἑλληνικοῦ καὶ τοῦ Αἰγυπτιακοῦ, κατὰ τὴν ἐποχὴν λέγω ἐκείνην, ὅτε τὰ ἀγάλματα τῆς Δήμητρος μεταβάλλονται εἰς Ἰσιδος, οἱ ναοὶ τοῦ Ἀπόλλωνος εἰς Αἰγυπτίους, οἱ Ἑλλήνες καλλιτέχναι καὶ ἱερεῖς συνεκoinώνουν μετὰ τῶν Αἰγυπτίων, οὓς ἀνέδειξεν πρὸ πάντων ὁ αἰὼν τῶν Πτολεμαίων καὶ Σελευκειδῶν, ἡ ἐλληνικὴ τέχνη καὶ καλαισθησία ἐνοθεύθη, καὶ ἐπεκράτει τις σύγχυσις μεταξὺ τῶν ἀπαιτήσεων τῆς ἐλληνικῆς, αἰγυπτιακῆς καὶ ῥωμαϊκῆς καλαισθησίας, μέχρις οὗ βραδύτερον ἐμορφώθη καὶ ἐσυστηματοποιήθη ἡ Βυζαντινὴ

Ἄνασκαφαι νεώτεραι ἴσως ἀναδείξωσι καὶ ἄλλα τεκμήρια, ἐξ ὧν δύναται νὰ ὑποστηριχθῇ καλλίτερον τις τῶν κυμαινομένων εἰκασιῶν περὶ τῆς χρήσεως τοῦ ψηφιδωτοῦ. Διότι ὅπως ἤδη ἔχει παρέχει ἐνδείξεις πρὸς σχηματισμὸν ποικίλων εἰκασιῶν, αἵτινες στηρίζονται πάντοτε ἐπὶ τινος βάσεως.

τέχνη, ἥτις ἱκανοποίησε τὰς ἀπαιτήσεις ταύτας ἀναλόγως τῶν περιστάσεων καὶ τοῦ πνεύματος τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ἄλλ' ἐκτὸς τούτων καὶ αἱ θρησκευτικαὶ τότε περιπέτειαι καὶ μεταρρυθμίσεις συνετέλεσαν εἰς τὴν ἀλλοίωσιν τῆς τέχνης καὶ τὴν διαστροφὴν τῆς καλαισθησίας. Γνωστὸν πῶς συνετελέσθη ἡ συνουσίαις τῆς Ἑλληνικῆς καὶ Αἰγυπτιακῆς θρησκείας· συνέπεια τῆς συγχωνεύσεως ταύτης ὑπῆρξεν ἡ συγχώνευσις καὶ κατὰ τὸ ἐφικτὸν συνταύτησις τῶν συμβόλων ἢ συμβολικῶν σχημάτων τῶν ἐνωθειῶν θρησκευτῶν. Οἷον, ἐν τῶν αἰγυπτιακῶν συμβόλων, ὁ σταυρὸς ἐντὸς κύκλου, ὁ διαιρῶν αὐτὸν εἰς τέσσαρα μέρη, συμβολικῶς ἐξεικονίζοντα τὰ τέσσαρα μέρη τῆς γῆς, ἐγένετο παραδεκτὸς παρὰ τοῖς ἀποδεχθεῖσι τὴν λατρείαν τῆς Ἰσιδος. Εἶδομεν δὲ τὸ σύμβολον τοῦτο, ὅπερ εἶχε κατ' ἀρχὰς ἰδίᾳ ὁ Αἰγύπτιος θεὸς Κνήφ, εἰς τινὰ τῶν μέχρι τοῦδε ἀνακαλυφθέντων νομισμάτων τῶν Συρίων τῆς ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς. Εἶδομεν προσέτι παραστάσεις ζώων, οἷον βοδὸς εἰς τινὰ ἐπιγράμματα, πρὸ πάντων τὸ τῆς *δημοθυρίας* τοῦ ῥωμαίου αυτοκράτορος τὸ εὑρεθὲν ἐν τῇ ἐξοχῇ *Ἐπισκοπιεῖον*. Καὶ πῶς ἦτο δυνατόν νὰ μὴ γίνωσιν ἀποδεκτὰ τὰ σύμβολα ἐκείνα θρησκείας, ἥς αἱ θεότητες ἐλατρεύοντο τοσοῦτον δημοτελῶς ἐν τῇ Ἑλλάδι τῆς ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς; Οὕτω διεστρέφετο βαθμυδὸν ἡ καλαισθησία ἐν τῇ τέχνῃ τῶν Ἑλλήνων, ἐπιρρεασθέντων ὑπὸ τῶν ἐθνολογικῶν καὶ θρησκευτικῶν τούτων περιστάσεων. Ἀλλὰ καὶ ἐτέρωθεν καὶ δι' ἄλλην αἰτίαν διεστρέφετο αὕτη κατὰ ταύτην τὴν ἐποχὴν. Ἰδρυθέντος τοῦ χριστιανισμοῦ ἐν ἐποχῇ τοσοῦτων πολιτικῶν καὶ θρησκευτικῶν ἀνωμαλιῶν, οἱ πρῶτοι χριστιανοὶ, πρὸ πάντων δὲ οἱ τεχνῖται οἱ ἐπιρρεασθέντες ὑπὸ τοῦ νέου θρησκευματος ἤρχισαν εἰκονίζοντες τὰ σύμβολα τῆς νέας ταύτης θρησκείας ἐν τοῖς ἔργοις τῆς καλλιτεχνίας. Ἀλλὰ φοβούμενοι τοὺς ἀμειλίκτους διώκτας τοῦ χριστιανισμοῦ, οἵτινες ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας ἐξηκολούθουν ἐκτελοῦντες τοὺς φοβεροὺς ἐ

Ὁ παρὰ τὸ ψηφιδωτὸν εὐρεθεὶς ἀρχαῖος λουτήρ ἀρκετῆς χωρητικότητος ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς σχηματισμὸν ἐτέρας εἰκασίας περὶ τοῦ ψηφιδωτοῦ, ὡς ἀποτελοῦντος μέρος ἰδιωτικοῦ βαλανείου· ἀλλὰ καὶ δεκτῆς γενομένης τῆς εἰκασίας ταύτης, εἰς ποίαν ἐποχὴν θ' ἀναχθῇ τὸ ἰδιωτικὸν βαλανεῖον; Τοῦτο βε-

καίνοὺς διωγμοὺς, ὑπεξέφευγον τὴν καθαρὰν παράστασιν τῶν συμβόλων τῆς χριστιανικῆς πίστεως καὶ οὕτω διέγραφον μὲν αὐτὰ ἐν τοιχογραφίαις καὶ μωσαϊκοῖς, ἀλλὰ μετὰ τρόπου ἐπιφυλακτικοῦ. Οὕτω δὲ ἐσυγχίζετο ἐπὶ πλῆζον ἢ τέχνη, ἰδίως ἡ γραφικὴ, ἕως οὗ, ἐδραιωθέντος καὶ κραταιωθέντος τοῦ χριστιανισμοῦ, ἀνυπόπτως ἐμορφώθη ἐν γένει ἡ βυζαντινὴ τέχνη.

Ἡδύνατό τις λοιπὸν νὰ εἰκάσῃ ὅτι τὸ ψηφιδωτὸν τοῦτο κατασκευασθὲν κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην τῆς ἀλλοιωσέως τῆς ἀρχαίας τέχνης καὶ τῆς διαστροφῆς τῆς ἑλληνικῆς καλαισθησίας ἐχρησίμευσε πρὸς τινα σκοπὸν θρησκευτικόν, ἥτοι ἀπτετέλει μέρος κτιρίου, εἰς ὃ πιθανῶς ἐλατρεύετο θεότης τις, καὶ ἴσω· αἰγυπτία, ἐὰν κρίνωμεν ἐκ τε τῶν περὶ αὐτὸ λειψάνων τῆς ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς καὶ τῆς καθ' ὅλην τὴν ῥωμαϊκὴν περίοδον ἐπικρατήσεως τοιαύτης τινος λατρείας.

Εἰδικώτερον δὲ εἶχον προσάξει τὰς ἐξῆς ἐνδείξεις. Πρῶτον τὴν ἐκεῖ εὐρεσιν κιόνων καὶ ἐνὸς βουκράνου ὑποδηλούντων τὴν ἐκεῖ ποτε ὑπαρξίν ναοῦ. Καὶ ἂν δὲ τὸ βούκρανον καὶ οἱ κίονες ἦνε ἑλληνικοῦ ῥυθμοῦ, τοῦτο δὲν εἶνε τεκμήριον ὅτι κατὰ τὴν ῥωμαϊκὴν ἐποχὴν ἑλληνικὸς ναὸς δὲν ἦτο δυνατόν νὰ χρησιμεύσῃ εἰς λατρείαν αἰγυπτίας θεότητος, ἀφ' οὗ, ὡς γνωρίζομεν, καὶ ἄλλοι ναοὶ μετεβλήθησαν οὕτως, ὥστε νὰ χρησιμεύσωσι πρὸς λατρείαν θεοτήτων τῆς τότε ἐπικρατησάσης αἰγυπτιοελληνικῆς θρησκείας.

Δεύτερον τὰ ἐν τοῖς νομίσμασι τῶν Συρίων σύμβολα τοῦ κύκλου μετὰ σταυροῦ τὰ πλησίον τῆς θεᾶς Ἰσιδος μοὶ ἐφάνησαν ὅμοια πρὸς τινὰς ἐν τῷ ψηφιδωτῷ κύκλους μετὰ σταυροῦ, οὓς τινες ὑπέθεσαν ὡς παριστῶντας τὸ σύμβολον τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἀλλ' ὁ χριστιανισμὸς εἰσῆχθη εἰς Σύρον βραδύτερον καὶ τοῦ Ε'. αἰῶνος, καθ' ὅσον ἡ Σύρος μετὰ τὴν ῥωμαϊκὴν ἐποχὴν, ὑποκύψασα εἰς ἀλληλοδιαδόχους ἐπιδρομὰς καὶ λεηλασίας, περὶ παντὸς ἄλλου ἐφρόντιζεν ἢ περὶ ἀποδοχῆς

βαίως θὰ ἦτο λίαν πολυτελὲς κτίριον διὰ τὴν Σύρον τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς, ἢ μᾶλλον διὰ τὴν ἐν Φοίνικι ἀρχαίαν πόλιν, ἥτις κατὰ τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐποχὴν φαίνεται ἔχουσα τὰ δευτερεῖα ὡς πρὸς τὴν ἐν Σύρῳ ἐτέραν πόλιν, ἥτις ἦτο ἡ ἔδρα τῆς Βουλῆς καὶ τοῦ Δήμου καὶ τῶν ἐπωνύμων ἀρχόντων τῆς Σύρου.

Ἐὰν βεβαιωθῇ, ὅτι ἀπετέλει μέρος ιδιωτικοῦ βαλανείου,

θρησκευματος τοσοῦτον ἀπηνῶς καταδιωκόμενου. Ἄλλως τε καὶ οἱ ἐν Σύρῳ χριστιανοὶ τοῦ Ε' καὶ ΣΤ' αἰῶνος βεβαίως ἦσαν καὶ εὐαριθμοὶ καὶ πένητες, ὡς θέλομεν ἐν τοῖς κατόπιν ἰδεῖ· ἐπομένως πῶς ἦτο δυνατόν κατὰ τὸν ΣΤ'. αἰῶνα νὰ ἐγείρῃσι κτίριον χριστιανικὸν ἐν παραλίᾳ τὰ μάλιστα ἐκτεθειμένη εἰς τὰς πειρατικὰς ἐπιδρομὰς; Διότι βεβίως ἵνα παραδεχθῶμεν ὅτι οἱ ἐν τῷ ψηφιδωτῷ σταυροὶ ἐτέθησαν ὡς σύμβολα τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ ὅτι ἐν γένει τὸ ἔργον εἶνε χριστιανικὸν πρέπει νὰ τάξωμεν αὐτὸ περὶ τὸν ΣΤ' αἰῶνα ὅτε οἱ Σύριοι ἀσπασθέντες ὀριστικῶς τὸν χριστιανισμόν ἦσαν πιθανῶς εἰς θέσιν νὰ ἐγείρῃσι οἰκοδόμημα πρὸς τὴν λατρείαν τοῦ χριστιανισμοῦ. Ἀλλὰ τότε τί θὰ κάμωμεν τοὺς ἐπ' αὐτοῦ εὑρεθέντας κίονας, τὸ βούκρανον, τὰ νομίσματα, καὶ ὅσα ἄλλα πιθανῶς ἐπὶ κρύπτοντα παρ' αὐτῷ; Ὑπὸ τοιούτων σκέψεων ὁρμηθεὶς ἐξήνεγκα τὰς εἰκασίας ταύτας, ἐλλειπῶντων μάλιστα εἰδικωτέρων τεκμηρίων περὶ τοῦ ἐναντίου.

Εἶχον δὲ πρὸς ταῦτα καὶ ἄλλας ἐνδείξεις, ὅτι δηλαδὴ ἡ κατασκευὴ τοῦ μωσαϊκοῦ δὲν ἠδύνατο νὰ γίνῃ πολὺ μεταγενεστέρως τῆς Ῥωμαϊκῆς, διότι, καθ' ἃ θὰ ἴδωμεν ἐν τοῖς κατόπιν, αἱ δύο παράλαιοι πόλεις ὑπέστησαν σπουδαιοτάτας λεηλασίας κατὰ τὸν Ε', ΣΤ'. καὶ ἐξῆς αἰῶνας, ὅτε δὲν ἠδύνατο οἱ Σύριοι νὰ καλλωπίζωσι τὰς ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν ἀπειλομένας παραλίους πόλεις των.

Οὐχ ἦττον ταῦτα εἶνε ἀπλὰι εἰκασίαι. Ὅπως οὐ δὲν γίνωσι νέαι ἀνασκαφαὶ καὶ ἀνακαλυφθῶσι καὶ ἄλλα τεκμήρια, πᾶς ἐμφρὼν παρατηρητῆς τοῦ ψηφιδωτοῦ τούτου θέλει ἐκφράζει μόνον εἰκασίας κατὰ τὸ μέτρον τῆς ἐαυτοῦ κρίσεως. Τὸ κατ' ἐμὲ, ὥφειλον νὰ ἐξηγήσω τοὺς λόγους τῆς εἰκασίας ταύτης, δι' ἣν δὲν ἔχω νὰ δώσω πλείονας λόγους. διότι δὲν ἐξέθηκά τινα βεβαιότητα καὶ πεποιθήσιν, ἀλλ' ἀπλῆν, ἀπλουστάτην εἰκασίαν.

πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ἡ ἐν Φοίνικι κειμένη ἀρχαία πόλις ἦτο ἀρκούντως εὐρεῖα καὶ ἀξία λόγου, ἀφ' οὗ εἶχε τοιαῦτα ἰδιωτικά βαλανεῖα κατὰ τὴν ῥωμαϊκὴν ἐποχὴν (1).

Ἐὰν ἡ εἰκασία αὕτη ἀποδεχθῇ διὰ νέων ἀνασκαφῶν ἀληθής, τὸ ψηφιδωτὸν εἶνε πηγὴ νέων ἱστορικῶν εἰδήσεων περὶ τῆς ἐκτάσεως τῆς ἐκεῖ ἀρχαίας πόλεως καὶ τῆς ἐπὶ πολὺ διατηρήσεώς της (2).

(1) Κατὰ τὴν τελευταίαν λογοδοσίαν τοῦ Προέδρου τῆς Ἀρχαιολ. Ἑταιρίας Κ. Φιλ. Ἰωάννου, δημοσιευθεῖσαν ἐν τῇ Παλιγγενεσίᾳ, τὸ ἐν Ἀθήναις ἐσχάτως εὐρεθὲν ψηφιδωτὸν ῥωμαϊκοῦ βαλανεῖου, εἶνε τὸ μόνον ἀνακαλυφθὲν ἐν Ἑλλάδι (Φύλλον 18 Ὀκτωβ. 1873) ἐξ οὗ τεκμαίρεται ὅτι τοιαῦτα βαλανεῖα δὲν ἦσαν λίαν κοινὰ, ἀφ' οὗ μέχρι τοῦδε μόνον ἐν ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν ἐν Σύρῳ ἀνεκαλύφθησαν.

(2) Διότι, ἵνα τις κατασκευάσῃ ἰδιωτικὸν βαλανεῖον τοσοῦτον ἐγγὺς τῆς παραλίας καὶ πλησίον ἄλλων κτιρίων, ἂ εἰκάζονται ἐκεῖ ὑπάρχοντα ἐκ τῶν εὐρεθέντων λειψάνων, δὲν ἤθελεν ἐκλέξει ἀπόκοντρον καὶ παραλίαν πρὸς τοῦτο θέσιν· τεκμαίρεται δὲ ὅτι ἡ πόλις ἦτο εὐρεῖα καὶ οἱ κάτοικοι αὐτῆς εὐημέρουν, ἀφ' οὗ εἰς μόνον εἶχεν ψηφιδωτὸν ἐν τῷ ἰδιωτικῷ αὐτοῦ λαυτρῷ! Σκεπτόμενος δὲ τις ὅτι μόλις γενομένης ἐκεῖ ἀνασκαφῆς ἀνευρέθη τοιοῦτο βαλανεῖον, δύναται ἐλλόγως νὰ εἰπῇ ὅτι γενησομένων νέων ἀνασκαφῶν ἐν τῇ παραλίᾳ ταύτῃ ἐξοχῇ θὰ εὐρεθῶσι καὶ ἄλλα πολλὰ ἀρχαιολογικὰ κειμήλια· διότι δὲν δύναται τις νὰ παραδεχθῇ ὅτι ἐκ τῶν ἄλλεπαλλήλων πειρατικῶν ἐπιδρομῶν καὶ δηλώσεων μόνον τὸ μωσαϊκὸν τοῦτο διεσώθη, ὡς ἡ Κιβωτός. Κύχης ἔργον ἤθελεν εἶσθαι ὅπως εἶτε οἱ Ἀθηνοὶ Σύρου καὶ Ἐρμουπόλεως εἶτε ἡ ἀρχαιολογικὴ ἐταιρεία ἐπιχειρήσωσιν ἀνασκαφὰς εὐρυτέρας ἐν τῷ μέρει ἐκείνῳ, ἐξ ὧν ἐλπὶς νὰ καταρτισθῇ ὁλόκληρον μουσεῖον τὸ ὁποῖον θὰ καλλωπίσῃ τὸ μέρος ἐκείνο ἀποδίδον καὶ ἀρχαιολογικὴν ἀξίαν εἰς τὴν χαρίεσσαν ἐξοχικὴν θέσιν τοῦ Φοίνικος ὅστις πιθανῶς εἶνε ὁ κλυτὸς ἐκεῖνος λιμὴν, ἐν ᾧ καθ' Ὁμηρον προσφωμίσθησαν οἱ πολυμήχανοι πειραταί, οἵτινες, ἤρπασαν τὸν υἱὸν τοῦ βασιλέως Κτησίου, καθ' ἣν στιγμὴν ἐσκιώοντο αἱ ἀγυαί. (Ἴδε Κεφαλ. ΣΤ'. σελ. 93—94 τῆς παρούσης συγγραφῆς).

Καὶ πρὸς ἑτέραν δὲ γνώμην ἔδωκεν ἀφορμὴν τὸ ψηφιδωτόν. Κατὰ τινα εἰκασίαν τοῦ μνημονευθέντος σοφοῦ καθηγητοῦ ἐνδεχόμενον διὰ μικρᾶς ἀνασκαφῆς ν' ἀποδειχθῇ καὶ ὡς μέρος οἰκήματος ῥωμαϊκοῦ, δ' ἐκαλεῖτο Atrium, ἦτοι τρικλί- νιον ἢ ἐστιατόριον. Τὰ εἰς τὰς τέσσαρας γωνίας ἀγγεῖα, τὰ ἄνθη καὶ τὰ φυλλώματα τῶν ταινιῶν τοῦ ψηφιδωτοῦ παρέχου- σιν ἱκανὰς ἀφορμὰς πρὸς ὑποστήριξιν εἰκασίας τοιαύτης. Τότε δὲ θέλει ἐξηγηθῇ καὶ ἡ παρ' αὐτῷ θέσις τοῦ λουτήρος καὶ ἴσως ἀποδειχθῇ, γεννησομένων καὶ ἄλλων ἀνασκαφῶν, ὅτι ἀπε- τέλει μετὰ τοῦ λουτήρος μέρος ῥωμαϊκοῦ οἴκου πινος διασή- μου ῥωμαίου, ἡ ἄρχοντας, ἡ ἄλλου τινος Συρίου εὐπόρου.

Αἱ ποικίλαι αὗται περὶ τοῦ ψηφιδωτοῦ εἰκασίαι ἔχουσι πᾶ- σαι τοὺς λόγους των· ἀλλ' οὐδὲν βέβαιον καὶ ὀριστικόν περὶ τοῦ ψηφιδωτοῦ, ἐὰν διὰ νέων ἀνασκαφῶν δὲν ἀναδειχθῶσι καὶ ἄλλα πρὸς ἐπικουρίαν τεκμήρια. Τότε ἴσως συμβεβασθῶσιν αἱ ποικίλαι εἰκασίαι, ἀποδεικνυομένου ὅτι τὸ μωσαϊκὸν ἔδαφος, ὃ λουτήρ, τὰ λείψανα τῶν κιόνων, οἱ παρέχει τάφοι καὶ ὅσα ἄλλα εὑρέθησαν περὶ αὐτὸ, ἀπετέλουν μέρος τι ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ οἰκοδμήματος, ἀλλὰ παθόντος μεταρρυθμίσεως πολλὰς ἀναλόγως τῆς ἐπιδιωχθείσης χρησιμοποίησεως αὐτοῦ. Οὕτω δὲ δύνανται νὰ συμβεβασθῶσιν ὅπως ὅποτε αἱ ποικίλαι εἰκα- σίαι καὶ νὰ ἐξευρεθῇ βαθμηδὸν ἡ ἀλήθεια.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΓ'.

Ἡ Σύρος ὑπὸ τοῦς Βυζαντινοῦς.

Εἶδομεν ἐν τοῖς προηγουμένοις ὅτι ἡ νῆσος Σύρος κατὰ τὴν ῥωμαϊκὴν ἐποχὴν, κυβερνωμένη κατὰ τὸ πολιτικὸν σύστη- μα τῶν Ἀθηναίων καὶ ἀπολαύουσα ἐλευθερίας τινος ἐπιτοπίου,

μέ ὄλην τὴν τυπικὴν αὐτονομίαν τῆς ἤτο ὑποτεταγμένη τῷ ῥωμαϊκῷ κράτει. Ἄλλ' ἡ κατάστασις αὕτη δὲν διήρκεσεν ἐπὶ πολὺ καθ' ὅσον ἐν ἔτει 292 μ. Χ. διαμερισθέντος τοῦ ῥωμαϊκοῦ κράτους εἰς τέσσαρα τμήματα, μετερρυθμίσθη τὸ διοικητικὸν σύστημα τῆς ῥωμαϊκῆς δημοκρατίας. Αἱ ἐννεακόσαι τριάκοντα πέντε πόλεις αὐτῆς ἀπετέλεσαν ἐξήκοντα τέσσαρας ἐπαρχίας ὑποκειμένας εἰς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει βασιλέα τῶν Ῥωμαίων. Αἱ Κυκλάδες μετὰ τῆς Ῥόδου καὶ Σάμου ἀπετέλεσαν τὴν εἰκοστὴν ἐνάτην ἐπαρχίαν, καλουμένην Ἐπαρχία ν τῶν Νήσων. Λεπτομερέστερον δὲ εἶνε γνωστὸν ὅτι τὴν Ἐπαρχίαν ταύτην ἀπετέλουν αἱ νῆσοι Ῥόδος, Κῶς, Σάμος, Χίος, Μιτυλήνη, Μέθυμνον, Πέταλος, Τένεδος, Προσελήνη, Ἄνδρος, Τήνος, Νάξος, Πάρος, Σίφνος, Μήλος, Ἴος, Θήρα, Ἀμοργὸς καὶ Ἀστυπαλαία (1).

Ἡ Σύρος δὲν μνημονεύεται μετὰ τῶν ἀποτελεσασῶν τὴν ἐπαρχίαν ταύτην νήσων. Τίς ὁ λόγος; Ἐκ λήθης τῶν συγγραφέων, ἢ ἐξ ἀσημότητος; Μᾶλλον ἐκ λήθης, καθ' ὅσον ἐξ ἀσημότητος δὲν ἦτο δυνατόν, μνημονευομένων ἐτέρων ἀσημοτέρων καὶ μικροτέρων νήσων. Ἡ ἐπαρχία τῶν Νήσων περιελάμβανεν ἄλλας πολλὰς καὶ ἐλάσσονας νήσους, ὥστε ἡ παράλειψις τῆς Σύρου μόνον ἐκ λησμοσύνης τῶν συγγραφέων τῶν πραγματευθέντων περὶ τῆς διοικητικῆς διαιρέσεως τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους προελθοῦσα, δίδει νύξεις μόνον τῆς ἀσημότητος εἰς ἣν περιῆλθεν ἡ νῆσος, μόλις καταπεσόντος τοῦ ῥωμαϊκοῦ κράτους καὶ παρακμασάσης τῆς γείτονος Δήλου, ἥτις συνεκέντρον περὶ ἑαυτὴν ἱκανὴν πολιτικὴν ζωὴν καὶ θρησκευτικὴν κίνησιν.

Οὐχ ἤττον δὲν δύναται τις νὰ εἰκάσῃ ὅτι εὐθὺς μετέπεσεν εἰς τοσαύτην ἀσημότητα ὥστε νὰ μὴ λογισθῇ ἀξία νὰ καταταχθῇ μετὰ τῶν λοιπῶν νήσων, αἵτινες ἀπετέλεσαν τὴν Ἐπαρ-

(1) Παράβ. Ἱεροκλ. Γραμμ. Συνεκδ. 23. — Σαμιακὰ Σταματ. σελ. 366.

χίαν τῶν Νήσων. Ὡστε προτιμώτερον νὰ συμπεράνωμεν μᾶλλον ὅτι ἐλησμόνησε ν' ἀναφέρῃ αὐτὴν ὁ περὶ τῆς διοικητικῆς ταύτης διαιρέσεως γράψας συγγραφεὺς, ἡ ὅτι ἐλησμόνησαν αὐτὴν οἱ διαιρέσαντες τὸ κράτος εἰς Ἑπαρχίας, ἀφ' οὗ εἰς τὴν Ἑπαρχίαν τῶν Νήσων κατέταξαν νήσους ἐλάσσονας κατὰ τὴν ἔκτασιν καὶ ἤττον ἀξίας λόγου κατὰ τᾶλλα.

Ἡ εἰκοστὴ ἐννάτῃ αὐτῇ ἐπαρχία τοῦ μεγάλου βασιλείου ἡ λεγομένη τῶν Νήσων εἶχεν ἴδιον ἡγεμόνα καὶ πρωτεύουσαν τὴν Ῥόδον.

Κατόπιν διαμελισθέντος ὀριστικῶς τοῦ ῥωμαϊκοῦ κράτους εἰς δύο καὶ ἰδρυθείσης τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας ἐπῆλθεν νέα διοικητικὴ διαίρεσις. Ἀντὶ τῆς εἰς ἐπαρχίας διαιρέσεως ἐπῆλθεν ἤδη ἡ εἰς θέματα ἡ νομοὺς βυζαντινὴ διοικητικὴ διαίρεσις καὶ τότε αἱ νῆσοι τοῦ Αἰγαίου πᾶσαι ὁμοῦ ἀπετέλεσαν ἓν θέμα. Κωνσταντῖνος δὲ ὁ Πορφυρογέννητος ἐκτιθέμενος ταῦτα λέγει περὶ τῆς Σάμου «διὰ τὸ ἐπιφανεστάτην ὁμως εἶνε, μητρόπολιν αὐτὴν τοῦ θέματος τῶν πλωτίζομένων τεθήκασιν» (1).

Τὸ δὲ θέμα, οὗ ἦτο ἡ Σάμος μητρόπολις, ἀπετέλει τὸ δέκατον ἕκτον θέμα τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας (2).

Ἀλλ' ἐκτὸς τῆς εἰς θέματα διαιρέσεως, ὑπῆρχε καὶ ἄλλη τις διαίρεσις εἰς τοὺς ῥώμας ἢ ἐπαρχίας, αἵτινες ἦσαν ὑποδιαίρεσις τῶν θεμάτων. Ἀναμφιβόλως ἡ Σύρος καίτοι μὴ ὠρισμένως μνημονευομένη ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν ἀπετέλει μέρος τοῦ θέματος τούτου τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου Πελάγους· εἰς ποίαν ὁμως εἰδικῶς τοὺς ῥώμην ἢ ἐπαρχίαν τῶν νήσων ὑπήγετο ἄγνωστον καὶ ἴσως ἀνάξιον ἐκρίθη μνημονεύσεως ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν· διότι ἡ ἐπελθοῦσα παρακμὴ καὶ ἀσημότης τῆς Σύρου ἐπὶ τῆς Βυζαντινῆς ἐποχῆς ἡ ἐξηγηθησομένη ἐν τοῖς κατόπιν,

(1) Κωνσταντ. Πορφυρ. περὶ Θεμάτων Β. Ι. 4.

(2) Σαμιακὰ Σταματ. σελ. 370.

ἥκιστα προσήλκυε τὴν προσοχὴν τῶν Βυζαντινῶν, οἵτινες ἐπὶ χρόνους πολλοὺς ἡσχολήθησαν ὅπως παγιώσωσι τὴν αὐτοκρατορίαν των καὶ τὸν χριστιανισμόν καὶ κατασκευάσωσι τὴν ἀμέτρητον ἐκείνην πληθύν τῶν ἀξιωματῶν, ὧν αἱ ὀνομασίαι ἀποτελοῦσι πολυσέλιδον λεξικόν.

Ἄλλ' οὐ μόνον ἡ Σύρος περιέπεσεν εἰς ἀσημότητα καθ' ὅλην τὴν βυζαντινὴν περίοδον, ἥτις εἶνε σειρὰ σπαραγμῶν, πολέμων καὶ θρησκευτικῶν ἐρίδων, ἀλλὰ καὶ πλείσται ἄλλαι ἑλληνίδες πόλεις πολλῶ μείζονες τὴν ἑκτασιν καὶ τὸν πληθυσμὸν ἐγκατελήφθησαν εἰς τὴν διάκρισιν τῶν ἐμφωλευσάντων ὀλοκλήρους αἰῶνας εἰς τὰς ἑλληνικὰς θαλάσσας πειρατῶν, ἕως οὗ καταπεσόντος τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους περιῆλθεν εἰς χεῖρονα κατὰστασιν ἐπὶ Λατινοκρατίας, τελευταῖον δ' ἐπὶ Τουρκοκρατίας.

Τὰ αἰτία δὲ τῆς κατὰ τὴν βυζαντινὴν περίοδον ἐπελθούσης ἀσημότητος οὐ μόνον τῆς Σύρου ἀλλὰ καὶ τῶν λοιπῶν νήσων δὲν εἶνε δύσκολον νὰ ἐκτυλιχθῶσιν οὐχὶ πλεον ἐκ πηγῶν ἱστορικῶν ἀναφερομένων εἰδικῶς εἰς τὴν Σύρον, ἀλλ' ἐκ τῆς ἐξετάσεως τῶν αἰτίων τῆς γενικῆς καταστάσεως τῶν ἑλληνίδων πόλεων.

Ἡ ἰδρυσις τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας ἦτο μὲν μέγα ἔργον τοῦ Κωνσταντίνου, καθ' ὅσον συνετέλεσεν εἰς τὴν συγκρότησιν τοῦ ἑλληνισμοῦ κατὰ τοὺς αἰῶνας ἐκείνους τῆς γενικῆς διαφθορᾶς καὶ παραλυσίας, ἀλλὰ μετὰ τῆς ἰδρύσεως τοῦ μεγάλου τούτου κράτους διεσπάρησαν ἐν πάσῃ τῇ Ἀνατολῇ σπέρματα ἐμφυλίων θρησκευτικῶν σπαραγμῶν καὶ ποικίλων διχονοιῶν, ἅτινα συνετέλεσαν εἰς τὴν ἐξαφάνισιν τῶν ἐναποληφθεισῶν ἀρχαίων ἀρετῶν καὶ τέλος εἰς τὴν οἰκτρὰν ἐκείνην κατάπτωσιν τῶν Βυζαντινῶν, ἧς ὠφελθέντες τυχοῦνθαι τινες Βενετοὶ καὶ ἄλλοι ξένοι κατὰ τὸν ΙΒ'. αἰῶνα ἐγένοντο κύριοι τῆς Ἀνατολῆς.

Ὅσοι καὶ ἂν ᾔνε ἀληθῆς ὅτι ἡ βυζαντινὴ αὐτοκρατορία εἶνε ἑλληνικὴ κατὰ τε τὰ ἔθνη, τὰς χώρας αὐτῆς καὶ τοὺς κατοίκους

αὐτῶν, εἶνε ἐπ' ἴσης ἀληθές ὅτι δὲν ἡδυνήθη νὰ καταστρέψῃ τὰς πλημμυρησάσας τὸ καταπεσὸν ῥωμαϊκὸν κράτος κακίας καὶ νὰ διασώσῃ τὰς ἐναποληφθείσας ἑλληνικὰς ἀρετάς.

Δὲν πρέπει νὰ παραδεχθῇ τις ὅτι τὸ Βυζαντινὸν κράτος ἰδρύθη ἀγνὸν καὶ ἀμέτοχον ὅλως τῶν ἐλαττωμάτων ἅτινα εἶχον καταστρέψῃ τὸ ῥωμαϊκόν. Ἡ Ἑλλάς ἀπὸ τῆς ῥωμαϊκῆς ὑποδουλώσεως αὐτῆς ἀπήλαυεν μὲν ἐπιτοπίου τινος ἐλευθερίας, ἀλλ' ἡ φεινομένη αὕτη ἐλευθερία δὲν ἤρκει νὰ παγιώσῃ ἐν αὐτῇ τὴν προτέραν κατὰστασιν· ὑπὸ δὲ τὸν ζυγὸν τῶν ῥωμαίων ἐν μέσῳ φοβερᾶς παραλυσίας, ἥτις ἐλύμαινε τοὺς ῥωμαίους δὲν διεφθάρη μὲν ὡς ἐκεῖνοι, ἀλλὰ δὲν ἡδυνήθη νὰ συγκρατήσῃ τὰς ἀρετάς ἐκείνας, αἵτινες εἶχον ἀναδείξει αὐτὴν μεγάλην καὶ ἰσχυράν. Οὕτω δὲ καὶ πρὶν ἔτι γίνῃ βυζαντινὴ ἔπαυσε τοῦ νὰ περιχλείῃ ἐν ἑαυτῇ τὰ στοιχεῖα τῆς ἐνότητος καὶ πολιτικῆς δυνάμεως. Αἱ πολιτικαὶ ἀρεταὶ εἶχον ἐκλείψει, ἀνέβαινον δὲ ἀλληλοδιαδόχως τὰς ἀρχὰς οὐχὶ οἱ ἄνθρωποι τῆς ἐκλογῆς τοῦ λαοῦ, ἢ οἱ ἄξιοι ἐνεκα τῶν προσωπικῶν ἀρετῶν, ἀλλ' οἱ ἄνθρωποι τῶν τριόδων καὶ τῆς τύχης ἀντὶ ἀρετῆς εἰς τὰ στήθη τὴν πανουργίαν καὶ ἀγυρτεῖαν ἔχοντες. Ἡ θρησκεία δὲν ἦτο πλέον ἰσχυρὰ ὅπως ἐπενεργήσῃ, ἂν οὐχὶ εἰς τὴν διάπλασιν ἡθικῶν ἀνθρώπων, εἰς διατήρησιν τῶν ἀρχαίων ἡθῶν. Οὕτως ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς στερηθεὶς καλῶν ἀρχόντων, ἀπολέσας καὶ τὴν θρησκείαν τοῦ ἐν τῇ ἐπελθούσῃ θρησκευτικῇ συγχύσει καὶ τοὺς νόμους ἐν τῇ ἀνωμάλῳ ἐκείνῃ ἐποχῇ, ἐγένετο οἰκτρὸν ἔρμαιον τῶν περιστάσεων καὶ διήνυσε καθ' ὅλην τὴν ῥωμαϊκὴν ἐποχὴν νύκτα μακράν οὐχὶ ἐγρηγορῶς καὶ δρῶν, ἀλλ' ὑπνώτων καὶ ἐκ διαλεμμάτων δίδων σημεῖα ζωῆς διὰ τῶν ἀηδῶν ἐπευφημιῶν πρὸς τοὺς ῥωμαίους αὐτοκράτορας, οὓς ὠνόμαζεν υἱοὺς θεῶν καὶ θεοὺς.

Εἰς χεῖρονα θέσιν εἶχε περιέλθει ἡ Ῥώμη αὕτη οὐ μόνον εἶχεν ἀπολέσει πᾶσαν ἀρετὴν, ἀλλὰ ἀποθηριωθέντων τῶν αὐτοκρατόρων τῆς κατέπεσεν εἰς τὴν κτηνώδη ἐκείνην κατὰστα-

σιν, οἰκτρὰν ἅμα καὶ γελοῖαν, ἐξ ἧς δὲν ἡδυνήθη πλέον ν' ἀνα-
κύψῃ. Ἡ Βυζαντινὴ λοιπὸν αὐτοκρατορία ἰδρυθεῖσα ἐν τοιαύτῃ
καταστάσει ἡθῶν καὶ ἔχουσα πληθυσμὸν γραικῶν καὶ ῥωμαίων,
οἵτινες εἶχον ἐναποληφθῇ ἐν Ἑλλάδι, ἦτο δυνατόν νὰ μείνῃ
ἀμέτοχος τῶν ἐλαττωμάτων τῶν πολιτῶν, οἵτινες ἀπήρτισαν
τὸν πληθυσμὸν τῆς; Ναι μὲν ἡ μεγάλη τῶν ἐλληνικῶν στοι-
χείων δύναμις κατῴρθησε νὰ ἐξελληνίσῃ πᾶν ξενικὸν στοι-
χεῖον, ἀλλ' οἱ Ἕλληνες τῆς Βυζαντινῆς ἐποχῆς δὲν εἶχον
πλέον οὔτε πάσας τὰς ἀρετὰς, οὔτε τὴν δύναμιν τῶν προπατό-
ρων των. Ἡ ἀπώλεια τῆς ἀρχαίας αὐτονομίας συνεπῆνεγκε
διαστροφὴν τινα περὶ πάντα καὶ ἀλλοιώσιν· ἡ πρὸς τὰς τέ-
χνας καὶ τὴν φιλοσοφίαν κλίσις ἐσθῆσθη μετὰ τῆς εὐγενοῦς
ἐκείνης φιλοδοξίας, εἰς ἣν ὥφειλε τὰ κατορθώματά τῆς, μικρο-
φιλοτιμίαι δὲ, ἔριδες θρησκευτικαὶ καὶ πολιτικαί, δεισιδαιμο-
νίαι καὶ πλάναι, ἦσαν αἱ σπουδαιότεραι ἀσχολίαι τῶν Βυζαν-
τινῶν Ἑλλήνων.

Τὴν ἀμιλλαν ἐν παντὶ ἔργῳ διεδέχθη ἡ βία τοῦ αὐθαιρέτου,
ἡ προδοσία καὶ τὸ ἐγχειρίδιον τοῦ δολοφόνου· οὕτως ἀνέδει-
νον ἀλληλοδιαδόχως τὸν θρόνον τοῦ Βυζαντίου οἱ κυβερνή-
ται τοῦ εὐρυτάτου ἀνατολικοῦ κράτους, τὸ ὅποῖον ἐκλόνιζον
ἀδιάκοποι περισπασμοὶ πολιτικοί, θρησκευτικοί καὶ ληστρικοί.
Κέντρον αὐτῶν ἦτο τὸ Βυζάντιον, εἰς ὃ καὶ αἱ δυνάμεις τῆς αὐ-
τοκρατορίας εἶχον συγκεντρωθῇ· οὕτω δὲ ἐγκατελήφθησαν αἱ
μεμαχρυσμέναι νῆσοι καὶ πόλεις τῆς αὐτοκρατορίας ἀπροστά-
τευτοι εἰς τὴν διάκρισιν τῶν πειρατῶν, οἵτινες χρυσφύγετα
ἔχοντες τὰς Κυκλάδας καὶ αὐτὰς ἐλύμαινον συχνότατα καὶ τὰς
δυνάμεις τῆς αὐτοκρατορίας βαθμηδὸν ἐξήντλουν.

Αἱ γενικώτεραι αὗται παρατηρήσεις περὶ τῆς καταστάσεως
τῶν πραγμάτων κατὰ τοὺς πρώτους ἰδίως αἰῶνας τῆς Βυζαν-
τινῆς ἐποχῆς δύνανται νὰ ἐξηγήσωσι τὴν ἐπελθοῦσαν ἀσημό-
τητα τῆς μικρᾶς Σύρου, ἥτις ἀπέμεινεν ἀπροστάτευτος καὶ
ἀναξία μνήμης ἰδίως ὑπὸ τῶν βυζαντινῶν συγγραφέων, καθ'

ὅσον ἔνεκα τῆς γεωγραφικῆς αὐτῆς θέσεως ἀποθᾶσα τὸ ἐπικαιρώτερον κρυσφύγετον πειρατῶν ταχύτερον τῶν ἄλλων ἐρημοῦτο καὶ ἐλεηλατεῖτο καὶ δὲν ἐκρίθη ἀξία ὅπως ἐπασχολῇ τοὺς βυζαντινοὺς στόλους, οὐδὲ ἦτο τοσοῦτον εὐφροῦρητος ὅπως προστατευθῇ σκοπίμως ὑπὸ βυζαντινῶν στρατιωτῶν.

Τούτου ὁμως δὲν ἡξιώθησαν καὶ ἄλλαι, πολλῶ αὐτῆς ἐπισημότεραι, νῆσοι περὶ ὧν εἰσέγησεν ἐντελῶς ἡ ἱστορία τῆς ἐποχῆς ταύτης, ἥτις εἶνε ἡ σκοτεινότερα περίοδος τῆς ἱστορίας τῶν ἐλληνίδων πόλεων. Οὐχ ᾗττον καὶ μεθ' ὅλην τὴν σιωπὴν τῆς ἱστορίας ἃς παρακολουθήσωμεν τὰς τύχας τῆς νήσου ταύτης καὶ κατὰ τὴν περίοδον ταύτην, ἐφ' ὅσον τοῦτο ἐφικτόν, βοηθούμενοι ὑπὸ γενικωτέρων τινων ἱστορικῶν εἰδήσεων ἀναφερομένων εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΔ'.

Λειοπάθειαι τῶν Συρίων καὶ λοιπῶν νησιωτῶν. Πειρατικαὶ ἐπιδρομαί. Λοιμός. (362—653 μ. Χ.).

Ὁ τέταρτος μ. Χ. αἰὼν ἐξέπνευσεν ἀφείς ἀναμνήσεις ὀδυνηράς. Λιμοὶ καὶ λοιμοί, ἀλλεπάλληλοι σεισμοί, ἐπιδρομαὶ ἀγρίων πειρατικῶν φύλων κατεκλόνισαν τὰς πόλεις τῆς Ἑλλάδος. Οἱ κατὰ 362 καὶ 364 μ. Χ. φοβεροὶ σεισμοί, οἵτινες, καθ' ἃ ἱστορεῖ ὁ Ἀμμιένσης Μαρχελλῖνος ἤρξαντο ἀπὸ τὴν ἡφαστειώδη Αἵττην, ἐκλόνισαν τὴν Πελοπόννησον καὶ τὰς νήσους πᾶσας τῶν Κυκλάδων, τὴν Μικρὰν Ἀσίαν καὶ αὐτὴν τὴν Ἀραβίαν (1) βεβαίως ἐπήνεγκον μεγάλας ζημίας καὶ εἰς τὴν Σύρον, ὅπερ δὲν ἱστορεῖται μὲν εἰδικῶς, ἀλλὰ τεκμαίρεται

(1) Ammien Marc. XXVI. 10.

ἐκ τῆς πληροφορίας περὶ τῶν διαστάσεων ἃς ἔλαβον οἱ φοβεροὶ οὗτοι σεισμοὶ διασεισάντες πᾶσας τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου (1).

Ὡς ἂν μὴ ἤρχουν αἱ ἐκ τῶν σεισμῶν δεινοπάθειαι τῶν γησιωτῶν κατὰ τὸ ἀπαισίον ἐτος 362, ἐπὶ δύο κατὰ συνέχειαν ἔτη βασιλεύοντος Ἰουλιανοῦ τοῦ Παραβάτου, στίφη πειρατῶν διεσπάρησαν εἰς τὰς νήσους τῶν Κυκλάδων, ὧν εὖρον τοὺς κατοίκους ἀπροστατεύτους μὲν ἔνεκα τῶν μεγάλων περισπασμῶν τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, πεφοβισμένους δὲ ἐκ τῶν δυστυχιῶν, ἃς βεβαίως ἐπήνεγκον οἱ ἀλλεπαλλήλοι οὗτοι σεισμοί.

Τὰ πειρατικά ταῦτα στίφη μὲ τὰς ἀμετρήτους λιθυρινίδας των καταφύγιον μὲν ἐξελέξαντο τὰς Κυκλάδας, ὧν τοὺς κατοίκους ἀπεγύμνωσαν, ἐξήρχοντο δ' ἐκεῖθεν εἰς περιπολίας, ληΐζοντες καὶ ἄλλας παραλίας πόλεις, καταθορυβοῦντες οὕτω τοὺς Βυζαντινοὺς διὰ τῆς πληθύος καὶ τῆς πανουργίας, μεθ' ἧς ἐξετέλουν τὰ πειρατικά σχέδιά των. Οἱ ἐκ τῶν πειρατικῶν τούτων ἐπιδρομῶν περισπασμοὶ ἐξηκολούθουν καὶ ἐπὶ τῆς αὐτοκρατορίας τοῦ Ἰοβιανοῦ (365) καὶ ἐπὶ Οὐάλεντος καὶ Γρατιανοῦ (375).

Ἡ Σύρος καθ' ὅλην τὴν δεκατριετῇ ταύτῃ διαμονὴν τῶν πειρατικῶν στόλων ἐν ταῖς νήσοις τοῦ Αἰγαίου βεβαίως ὑπέστη χείρονα τῶν ἄλλων νήσων, ἔνεκα τῆς γεωγραφικῆς αὐτῆς θέσεως ἐπικαίρου πρὸς ἐνέδρας καὶ ἔνεκα τῶν δύο ἀσφαλῶν ὁπωσοῦν αὐτῆς λιμένων, εἰς οὓς κατέφευγον εὐκόλως οἱ πειραταὶ ἀποφεύγοντες τοὺς βυζαντινοὺς στόλους καὶ τὰς τρικυμίας.

Ἐὰν ἡ εἰκασία αὕτη ᾗνε βάσιμος, ἐπόμενον ὅτι αἱ δύο παράλαι αὐτῆς πόλεις, ἡ ἐν Φοίνικι καὶ ἡ ὁμώνυμος τῇ νήσῳ, ὑπέστησαν πολλὰς συμφοράς· λίαν δὲ πιθανῶς καὶ ἡ φαινομένη ὑφείσις τοῦ ἐδάφους τοῦ Φοίνικος καὶ ἡ κατὰ παράδοσιν, σωζομένην ἔτι, ἱστορουμένη καταβύθις μέρους τῆς ἀρχαίας πόλεως προῆλθεν ἐκ τῶν ἀλλεπαλλήλων τούτων σεισμῶν ἡ

(1) Δυτόθι ἐνθ' ἄνωτέρω.

τῶν ἐπὶ Αὐτοκράτορος Ἀρκαδίου (417 μ. Χ.) συμβάντων νέων σεισμῶν, οἵτινες ἐκλόνιζον ἐπὶ ἕξ μῆνας μὲν τὰς νήσους, τῆς Μικρασίας πρὸ πάντων καθ' ἃ παρατηρεῖ ὁ Lacroix, ἐπὶ ἕν ἔτος δὲ συνεχῶς, καθ' ἃ σημειοῖ ὁ Ζαμπέλιος, τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὰς νήσους, συνεπεία τῶν ὁποίων σεισμῶν καὶ ὄρη ὀλόκληρα ὑπέστησαν ὕφεσιν σπουδαιοτάτην καὶ ἄλλα ἀνεφάνησαν ὑψωθέντος τοῦ ἐδάφους καὶ νῆσοι ἀνέδυσαν ἡφαίστειοι καὶ ἐν γένει εἰπεῖν ἀνεστάτωσαν μέγα μέρος τοῦ νησιωτικοῦ συμπλέγματος καὶ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ Κωνσταντινουπόλεως.

Τὰ μαρτυρολόγιον τῶν νησιωτῶν δὲν ἐκλείσθη ἐνταῦθα. Κατὰ τὴν πέμπτην ἑκατονταετηρίδα ἐπολλαπλασιάσθησαν αἱ δεινῶπάθειαι αὐτῶν, αἵτινες ἤθελον ἐξαντλήσει πάσας τὰς δυνάμεις των, ἐὰν μὴ ὠφελοῦντο τῆς ναυτικῆς αὐτῶν ἐμπειρίας, δι' ἧς ἡ διεσώθησαν διαβάντες εἰς Βυζάντιον, ἡ ἀπεμακρύνοντο ἐπὶ τινας χρόνους τῶν νήσων, ἀλλαχοῦ εὐρίσκοντες πόρον ζωῆς καὶ ἀσφάλειαν, καθ' ἃς ἐποχὰς διέμενον οἱ πειραταὶ εἰς τὰς πατρίδας των.

Δὲν ἦτο ἄσχοπον νὰ ἐκθέσω ἐνταῦθα τὰς φοβερὰς ζημίας ἃς ὑπέστησαν καὶ πάλιν αἱ νῆσοι μετὰ τῶν λοιπῶν μερῶν τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, ἐπιδραμόντος κατ' αὐτῆς τοῦ περιβοήτου Ἀττίλα ἐπὶ κεφαλῆς πυκνῶν στιφῶν Οὐνων, Γότθων, Γηπέδων Ἀλανῶν κλπ. καὶ ἐρημώσαντος ἐξήκοντα πόλεις (447). ἀλλ' ἐπειδὴ ἄγνωστον ἂν αἱ ἐρημώσεις καὶ λεηλασίαι τοῦ Ἀττίλα ἐπέδρασαν ἐπὶ τῆς καταστάσεως πασῶν τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου, εἰκάζω ὅτι καὶ ἂν τὰ στίφη τῶν βαρβαρικῶν τούτων φύλων δὲν ἐβλαψαν ἀμέσως τὰς Κυκλάδας, αὗται ἡσθάνοντο καὶ ὑπέφερον ἐκ τῶν περισπασμῶν τῆς αὐτοκρατορίας, ἥτις μᾶλλον ἐφρόντιζε περὶ τῆς σωτηρίας τῶν μεγάλων τῆς πόλεως καὶ τῆς πρωτευούσης, ἐγκαταλιμπάνουσα εἰς τὴν τύχην των τὰς ἀπὸ τῆς πρωτευούσης μακρὰν χειμένας νήσους, πρὸς προφύλαξιν τῶν ὁποίων ἔπρεπε ν' ἀπασχολῇ οὐκ ὀλί-

γους ἄνδρας καὶ πλοῖα· οὐδ' ἐπῆρκει ὁ ἐπὶ Μαρκιανοῦ καὶ Πουλ-
χερίας βυζαντινὸς ναύαρχος τῶν νήτων (440—445) Κράδου-
λος ὁ Στράτωνος νὰ καταστρέψῃ τὴν πληθὺν τῶν ληϊζόντων
τὸ Αἰγαῖον πειρατικῶν πλοίων.

Μετὰ τοὺς περισπασμοὺς τούτους, νέος ἐχθρὸς ὁ Γενσερί-
κος βασιλεὺς τῶν Βανδύλων διήρπαξε τὴν Πελοπόννησον καὶ
ἐλεηλάτει τὰς νήσους κατὰ τὸ 467. Ὁ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο
αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου Λέων, βλέπων τὰς καταστροφὰς
ἃς ἐπῆνεγκεν ὁ Γενσερίκος, οὗ δὲν μνημονεύονται εἰδικώτερον
αἱ ἐπιδρομαὶ ἐκτὸς τῆς κατὰ τοῦ Γαινάρου καὶ τῆς Ζακύνθου,
ἀπέστειλε κατ' αὐτοῦ στόλον ἐκ 1113 πλοίων ὑπὸ τὴν ναυαρ-
χίαν τοῦ Βασιλίσκου, γυναικαδέλφου του· τοσοῦτον ὅμως ἦτο
ἰσχυρὸς ὁ στόλος τοῦ Γενσερίκου καὶ δεξιοὶ οἱ ὑπ' αὐτὸν ὥστε
κατέκαυσαν τὸν βυζαντινὸν στόλον πλησίον τῆς Καρχηδόνας
καὶ κατέκοψαν τοὺς ἐν αὐτῷ Γραικοὺς (1). Ἐκ τοῦ ἱστορικοῦ
τούτου δύναται νὰ εἰκάσῃ τις ὁπόσας καὶ πάλιν κατὰ τὸ ἔτος
τοῦτο ὑπέστησαν ζημίας μὲν οἱ νησιῶται, περισπασμοὺς δὲ οἱ
Βυζαντινοί, οἵτινες ἀφ' ἐτέρου καθίσταντο ἄξιοι οἴκτου διὰ τὰς
ἀναξιοπρεπεῖς ἐκείνας θρησκευτικὰς ἐριδας, αἵτινες ἐπέδρασαν
οὐκ ὀλίγον εἰς τὴν ἐξασθένεισιν τῆς αὐτοκρατορίας.

Ἐν ᾧ δὲ αἱ μὲν δυνάμεις τῆς αὐτοκρατορίας ἀπησχολοῦντο
εἰς τοὺς ἐν Ἀφρικῇ κατὰ τῶν Βανδύλων καὶ ἐν Ἰταλίᾳ κατὰ
τῶν Γότθων πολέμους, αἱ δὲ ἐμφύλια ἐριδες ἀπεδεκάτιζον τοὺς
Βυζαντινοὺς, ὧν τριακονταχιχίλιοι ἐσφάγησαν εἰς μίαν ἡμέραν
ἐν τῷ ἱπποδρόμῳ διὰ τινὰς μικροφιλοτιμίας, ἄλλος φοβερὸς
πολέμιος ἐπέπεσεν ἀμειλίχτως κατὰ τῶν Κυκλάδων, ὀλεθριώ-
τατος λοιμὸς, καθ' ὃν κατὰ Προκόπιον τὸν Καισαρέα «μυριά-
δες μυριάδων ἐπελήφθησαν καὶ ἐς Ἀδου κατῆλθον».

Ὁ λοιμὸς οὗτος ὁ ἐνσκήψας ἰδίως εἰς τὰς Κυκλάδας τῷ

(1) Γόλσμιθ. Ἱστορ. Ἑλλάδ. Τόμ. Γ. Κεφ. ΚΓ'. μετὰφρ. Ἀλε-
ξάνδρ.—Παππαρηγ. Τομ. Β'. 778.

558 ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ συνετέλεσε βεβαίως εἰς τὴν φοβερὰν ἐλάττωσιν τοῦ πληθυσμοῦ τῶν νήσων. Αἱ ἀλλεπάλληλοι ἐπιδρομαὶ τῶν πειρατῶν, ἡ ἐκ τοῦ πανικοῦ φόβου τῶν νησιωτῶν καὶ τῆς ἀεργίας ἐπελθοῦσα πείνα καὶ ἀκαθαροσία, ἡ ἔλλειψις θεραπειᾶς καὶ ἐγκατάλειψις τῶν πτωμάτων ἀνέπτυξαν τὸ μόλυσμα εἰς ἀνώτατον βαθμὸν, ἐξ οὗ ἀπεδεκατίσθησαν οἱ νησιῶται, οἵτινες ἐγκατέλειπον τὰς παραλίας πόλεις, ἀποσυρόμενοι εἰς τὰ ὄρη, ἐνθα μετὰ τοῦ καθαροῦ ἀέρος ἀπῆλαιον πλείονος ἀσφαλείας (1).

Μετὰ τὸν καταστρεπτικὸν τοῦτον λοιμὸν οὐδὲν ἠκούσθη περὶ Κυκλάδων, ἕως οὗ οἱ Σαρακηνοὶ ἐν ἔτει 653 ἔδωκαν ἀφορμὴν εἰς τοὺς ἱστορικοὺς, ὅπως ἐνθυμηθῶσι τὰς πολυπαθεῖς νήσους. Καὶ ἦτο ἐπόμενον μετὰ τοιαύτην καταστροφὴν ἐκ τῶν πειρατῶν καὶ τοῦ λοιμοῦ καὶ λιμοῦ νὰ ἐπέλθῃ ἡ σοβαρὰ ἐκείνη σιγὴ νεκροταφείου, οὗ σχεδὸν τὴν θέαν παρίστων αἱ παθοῦσαι νῆσοι. Τίς οἶδεν ἐὰν ἡ παρὰ τοῖς γηραιότεροις Συρίαις διασωζομένη παράδοσις περὶ καταστρεπτικωτάτου τινος λοιμοῦ δὲν σχετίζεται πρὸς τὸ λυπηρὸν τοῦτο συμβάν; Πιθανῶς ἡ παράδοσις ἀναφέρεται εἰς ἕτερον μεταγενέστερον λοιμὸν, ἀλλ' εἶνε τοσοῦτον ζωηρά, ὥστε πιθανὸν ἡ περὶ τοῦ παλαιότερου λοιμοῦ παράδοσις συνεχωνεύθη, οὕτως εἰπεῖν, μετὰ τῆς νεωτέρας ταύτης, καθ' ὅσον ἐκάτεραι δὲν εἶνε τοσοῦτον ὀριστικαὶ περὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ λοιμοῦ. Καὶ ἀναμφιδόλως, ὅσω μακρυσμένη καὶ ἂν ᾖ ἡ ἐποχὴ τῶν λοιμῶν τῆς ΣΤ' ἑκατονταετηρίδος, εἶναι τοσοῦτον ἀξιομνημόνευτος διὰ τὰς συνεπειὰς ὡς ἀφῆκαν οἱ ὄλθροιοι ἐκεῖνοι, ὥστε ἡδύνατο νὰ παραδοθῇ ἀπὸ

(1) Ὅρα ἐν ἐκτάσει τὰ περὶ τῶν ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ λοιμῶν ἐν Θεοφ. Χρον. 6026 — Μαλαλᾶ Χρον. 481 — Προκοπίου Ἱστορ. Η'. 4. — Θεοφ. 6089 — Γλυκᾶ 499, 16 — Μαλαλᾶ 448, 4 — Κεδρ. Γ'. 18 Θεοφαν. 6084 καὶ 6050 — Κεδρ. Γ'. 81 — Σουλγρου Ἱστ. Δ'. 28 —

γενεᾶς εἰς γενεάν, ὅπως διετηρήθησαν ἄλλαι παραδόσεις πολλῇ ἀρχαιότητι (1).

Δὲν παρήλθεν οὐδ' αἰὼν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ λοιμοῦ καὶ νέοι πάλιν πειράται, φοβερώτεροι τῶν προηγουμένων ἐπέδραμον κατὰ τῶν Κυκλάδων νήσων, αἵτινες ἐχρησίμευον ὡς γέφυρα πρὸς πάντας τοὺς ἐπισκήπτοντας κατὰ τοῦ ἀνατολικοῦ κράτους. Ἡ ἐπιδρομὴ αὕτη ἔλαβε χώραν ἰδίως τῷ 653 ἐπὶ Κώνσταντος αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου. Ὁ ἐπιδραμὼν στόλος ἀναριθμήτων Σαρακηνῶν καὶ Ἀράβων, κατὰ τὸν Ζαμπέλιον διηυθύνετο ὑπὸ τοῦ περιβοήτου Μωχαμέτ υἱοῦ τοῦ Ἀβδουλλάχ.

Τοσαύτας δμως καταστροφὰς καὶ κατακτήσεις διηγοῦνται περὶ αὐτοῦ, ὥστε καθίστανται μυθώδεις σχεδόν. Διηγοῦνται ὅτι ἐκυρίευσεν 36000 πόλεων καὶ κωμοπόλεων, κατεδάφισεν 4000 χριστιανικοὺς ναοὺς καὶ κατέσφαξεν ἀναριθμήτους ἀνθρώπους. Κατὰ τὸν Ῥαμβόλδην ἐκυρίευσεν τὰς Κυκλάδας, τὴν Σάμον καὶ Χίον καὶ τινὰς Σποράδας, κατὰ δὲ τὸν Hammer καὶ τὴν Κρήτην. Ὁ Ῥαμβόλδης εἰδικώτερον προσθέτει ὅτι ἐκυρίευσεν ἐκτὸς τῆς Σάμου καὶ Σμύρνης καὶ Ἐφέσου, τὴν Νάξον, Δῆλον, Κῶν, Ἄνδρον, Τήνον καὶ ἄλλας νήσους τοῦ Αἰγαίου, ὧν οἱ κάτοικοι περίφοβοι ἐγκατέλειπον τὰς πατρίδας τῶν, εἰς ἃς πλέον δὲν ἠδύναντο νὰ ζήσωσιν ἐν ἀσφαλείᾳ.

Μεταξὺ τῶν λεηλατηθεισῶν πόλεων καὶ νήσων δὲν μνημονεύεται εἰδικῶς ἡ Σύρος, ἀλλ' ἦτο δυνατόν, πλημμυρησάντων τῶν βαρβαρικῶν τούτων στόλων τὰς Κυκλάδας καὶ κυριεύσαντων τὰς γείτονας νήσους Τήνον Ἄνδρον Δῆλον καὶ Νάξον, νὰ μείνῃ ἀπρόσβλητος ἡ ἐγγὺς αὐτῶν κειμένη Σύρος; Δυσοῖν θάτερον, ἢ καὶ πάλιν ἐκ λήθης δὲν ἐμνημονεύθῃ ἡ Σύρος ὑπὸ τῶν συγγραφέων, ἢ οἱ πειρατικοὶ στόλοι δὲν ἤξιώσαν

(1) Οἷα π. χ. ἡ ἐν σελ. 72—73 τῆς παρούσης ἱστορίας περὶ μακροβιότητος τῶν Συρίων.

αὐτὴν ἐπιτχέψω· τοιαύτης ἔνεκα τῆς ἀσημότητός της. Ἀμφότεραι ὁμως αἱ εἰκασίαι εἰς ἓν καταλήγουσιν ὅτι ἡ Σύρος ἔνεκα τῆς ἀσημότητός της οὐδὲ τὴν προσοχὴν τῶν στόλων προσήλκυσε, οὐδὲ τὴν τῶν περιγραψάντων τὰς καταστροφὰς ταύτας.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην διαχυθέντων πανικῶν φόβων ἤρχισαν αἱ μεταναστεύσεις τῶν νησιωτῶν εἰς ἀσφαλέστερα μέρη καὶ ἰδίως εἰς τὸ Βυζάντιον· καθ' ὅτι οἱ στόλοι τῶν Σαρακηνῶν δὲν ἤρκεσθησαν εἰς μίαν μόνον λεηλασίαν καὶ κυρίευσιν τῶν νήσων, ἀλλ' ἐξηκολούθουν ἐπὶ πολλὰ ἔτη λυμαινόμενοι αὐτὰς καὶ καταφεύγοντας εἰς Κρήτην καὶ Κύπρον.

Τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα συνέβησαν ἀπὸ τῆς ιδρύσεως τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας μέχρι τοῦ 653, ὅτε ἐλεηλατήθησαν αἱ Κυκλάδες ὑπὸ τῶν Σαρακηνῶν. Συμπεράνωμεν ἤδη ὅποια ἡδύνατο νὰ ᾔηε ἡ κατάστασις τῆς νήσου Σύρου ἐν τῇ σειρᾷ ταύτῃ τῶν δεινοπαθειῶν. Ἀναμφιβόλως αἱ δύο παράλια αὐτῆς πόλεις πρῶται ὑπέστησαν τὰς λεηλασίας. Οἱ Σύριοι ἐκεῖνοι οἱ ἕως χθὲς ψηφίζοντες τὰ τιμητικὰ ἐκεῖνα ψηφίσματα πρὸς τοὺς Ῥωμαίους αὐτοκράτορας, οἱ δίδοντες δημοτελεῖς ἑορτὰς καὶ δημοθoinίας ὑπὲρ αὐτῶν, οἱ στέφοντες ἐν τῷ θεάτρῳ τοὺς χρηστοὺς πολίτας καὶ προξένους των, οἱ τιμῶντες δι' ἀναγλύφων καὶ ἐπιγραφῶν τοὺς νεκροὺς των, οἱ κατασκευάζοντες μαρμάρινα βαλανεῖα καὶ ψηφιδωτὰ, οἱ κόπτοντες ἀφθόνως νομίσματα καὶ ἐν γένει διὰ τοσούτων τρόπων ἐκδηλοῦντες τὴν ἐπὶ Ῥωμαίων πολιτικὴν αὐτῶν ζωὴν καὶ ἰδιωτικὴν εὐημερίαν, πῶς ἤδη ἐσίγησαν κατὰ τὴν βυζαντινὴν ἐποχὴν; πῶς δὲν ἀφῆκαν ἡμῖν ἐρείπια τινα πρὸς μαρτυρίαν τῆς καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην εὐημερίας των; Ὁ ἀνεμοστρόβιλος τῶν ἐθνικῶν τότε περιστάσεων, αἱ ἀδιάκοποι ἐπιδρομαὶ τῶν πειρατικῶν φύλων, οἱ ἐπανειλημμένοι σεισμοὶ, οἱ λοιμοὶ καὶ λιμοὶ, οἱ ἄνω ἐκτεθέντες, ἀπεδεκάτισαν μὲν αὐτοὺς κατὰ τὸν πληθυσμὸν, ἀπεστέρουν δὲ διὰ τῆς ἐγκαταλείψεως καὶ τῆς καταστροφῆς τῆς φυτείας

καὶ τῆς ἐλλείψεως τοῦ ὕδατος τὸ ἔδαφος τῆς προτέρας τοῦ γονιμότητος, ἠνώχλουν τὰς παραλίους τῆς πόλεις καὶ ἠνάγκαζον τοὺς ἀραιωθέντας κατοίκους ν' ἀποσύρωνται βαθμηδὸν ἀπὸ τῆς παραλίας, ἐγκατελείποντες εἰς τὴν διάκρισιν τῶν ἐπιδρομέων τὰς ἐρημουμένας πόλεις των.

Δύναται τις νὰ εἰκάσῃ ὅτι οἱ Σύριοι δὲν ἔζων ἤδη βίον ἡσυχον ἐν ταῖς πόλεσιν αὐτῶν, αἵτινες ἐληλκοντο ἀδιακόπως ὑπὸ τῶν πειρατῶν, ἐκλονίζοντο ὑπὸ σεισμῶν καὶ ἐρημοῦντο ὑπὸ τοῦ λιμοῦ καὶ λοιμοῦ, ἀλλ' ὅτι ἀποσυρόμενοι βαθμηδὸν ἀπὸ τῶν παραλίων συνεκεντροῦτο πρὸς τὰ ὀρεινότερα μέρη· πρὸ πάντων δὲ, φαίνεται, οἱ κατοικοῦντες τὴν ἐτέραν πόλιν, τὴν ἐν Φοίνικι, ἐγκατέλειπον βαθμηδὸν αὐτὴν ὡς μᾶλλον εὐπρόσδλητον καὶ συνεκεντροῦντο πρὸς τὸ βόρειον μέρος τῆς νήσου, ὅπερ καὶ δυσκολώτερον προσεβάλλετο καὶ ὕδατα πλείονα εἶχε τοῦ ἐτέρου μέρους τῆς νήσου καὶ πλείονα ἀσφάλειαν παρῆχεν εἰς τοὺς ἐν στιγμαῖς κινδύνου πρὸς τοῦτο προσφεύγοντας (1).

Μολαταῦτα δὲν δύναται τις νὰ βεβαιώσῃ πότε ἐγένετο ἡ ὀριστικὴ ἐγκατάλειψις καὶ ἐρήμωσις τῆς ἐν Φοίνικι πόλεως. Ὑπάρχουσιν ἐνδείξεις τινες πειστικαί, ὅτι καθ' ὅλην τὴν θυ-

(1) Καὶ ἐκ τῶν δεινοπαθειῶν τούτων καὶ τῶν μετὰ ταῦτα συμβασῶν τεκμαίρεται ὅτι πλείονας ὑπέστη συμφορὰς ἡ ἐν Φοίνικι πόλις καθ' ὅσον ἐκείνη ταχύτερον φαίνεται καταστραφεῖσα, διότι τῆς ἐτέρας πόλεως Σύρου τὰ εἰσπρία ἐφαίνοντο μέχρι τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, μάλιστα μέχρι τοῦ 1770, ὅτε οἱ Ῥώσσοι παρέλαβον τὸν ἐν τῇ θέσει τῆς Κοιμήσεως ἀνδριάντα τοῦ Ἀδριανοῦ.—Ἰδοὺ καὶ ἐτέρα ἐνδείξεις, ἣν προσήγαγον, ποιῶν λόγον περὶ τοῦ ψηφιδωτοῦ, ὅπερ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ κατασκευασθῇ κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους Βυζαντινοὺς αἰῶνας, ὅτε τὸ παράλιον τοῦτο μέρος ὑφίστατο τὰς πλείονας ἐπιθέσεις καὶ λεηλασίας τῶν πειρατῶν. Ἡ ὁλοσχερὴς ὅμως ἐρήμωσις τῆς ἐν Φοίνικι πόλεως ἐγένετο μετὰ τινος αἰῶνος, ἰδίως ἐπὶ Λατινοκρατίας, ὅτε ἤρχισεν ἡ ὀριστικὴ συγκέντρωσις τῶν Συρίων εἰς τὸν λόφον τῆς Ἀνω Σύρου.

ζαντινήν περίοδον ἤτοι μέχρι τῆς Λατινοκρατίας ἡ ἐκεῖ πόλις δὲν εἶχεν ὀριστικῶς ἐγκαταλειφθῆ, ἀλλ' ὅτι βαθμηδὸν ἡραι-
οῦτο ὁ πληθυσμὸς αὐτῆς, καὶ ἐσμικρύνετο ἡ ἑκτασις τῆς πό-
λεως, μὴ οἰκοδομουμένων οἰκιῶν ἐν τῇ ἀνωμάλῳ ταύτῃ κατα-
στάσει τῆς ἀσφαλείας τῆς νήσου.

Ταῦτα δὲ πιστοῦνται καὶ ὑπὸ ἐτέρων ἱστορικῶν πληροφο-
ριῶν, διότι τὰ δεινὰ τῆς νήσου ταύτης καὶ πάντων τῶν Αἰγαιο-
πελαγιτῶν δὲν ἔληξαν μέχρι τῆς ἐποχῆς, εἰς ἣν ἐφθάσαμεν,
ἤτοι μέχρι τοῦ ὀγδόου μ. Χ. αἰῶνος· καθ' ὅσον θέλομεν ἰδεῖ
ὅτι μετὰ τὰς λεηλασίας τῶν Σαρακηνῶν αἱ σελίδες τοῦ μαρτυ-
ρολογίου τῶν νησιωτῶν εἶνε πλήρεις νέων συμφορῶν.

Τὴν συνέχειαν τούτων θέλομεν ἰδεῖ, ἀφ' οὗ ἐν ὀλίγοις ἤδη
ἴδομεν ὅποια ἡ θρησκευτικὴ κατάστασις τῶν νησιωτῶν καὶ ἰδίως
τῶν Συρίων κατὰ τὴν ζοφεράν ταύτην ἐποχὴν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕ'.

Θρησκευτικὴ κατάστασις τῶν Συρίων ἐπὶ Βυζαντινῶν.

Ἱστορῶν τὰ τῆς Σύρου κατὰ τὴν ῥωμαϊκὴν ἐποχὴν ἐξέθηκα
τὰ τῆς θρησκευτικῆς αὐτῆς καταστάσεως κατὰ τοὺς χρόνους
ἐκείνους. Ἡ αἰγυπτιοελληνικὴ ἐκείνη θρησκεία, περὶ ἧς ἔχο-
μεν μαρτύριον ἐκ τῶν νομισμάτων τῆς Σύρου μέχρι τῶν παρα-
μῶν τῆς ιδρύσεως τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, βεβαίως ἐν
ἀκαρεῖ δὲν καταργήθη ἐν Σύρῳ, ἅμα τῇ ιδρύσει τοῦ Βυζαντινοῦ
κράτους, ἀλλὰ παρέμεινεν καταπίπτουσα ἀφ' ἑαυτῆς, οὐ μόν-
ον ἐκ τῶν προόδων καὶ κατακτήσεων τῆς νέας θρησκείας, τοῦ
Χριστιανισμοῦ, ἀλλ' ἔτι καὶ ἐκ τῶν δεινοπαθειῶν τῶν Συρίων, οἵτι-
νες, τοσαῦτα παθόντες κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας τῆς βυζαν-
τινῆς αὐτοκρατορίας, μόνον πλέον περὶ τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας

ἡδύναντο νὰ φροντίζωσιν, οὐχὶ δὲ νὰ ὑποφέρωσι καὶ κινδυνεύωσιν, εἴτε προασπίζοντες τὸ αἰγυπτιοελληνικὸν θρήσκευμά των, εἴτε ἀσπαζόμενοι τὸ χριστιανικόν, οὗ οἱ προσήλυτοι ἐπὶ πολλοὺς χρόνους διέτρεχον κινδύνους.

Ἐλλείπει πάσης εἰδήσεως περὶ τῆς ὀριστικῆς εἰσαγωγῆς τοῦ χριστιανισμοῦ ἐν Σύρῳ, εἰκασία τις μόνον εἶνε συγχωρητῇ, σχηματιζομένη ἐκ πληροφοριῶν γενικωτέρων.

Ὁ θρησκευτικὸς ὀργανισμὸς τῶν Κυκλάδων νήσων ἢ μάλ-λον, ἢ ἐπισκοπικὴ διαίρεσις αὐτῶν εἶχε τινα σχέσιν πρὸς τὴν διοικητικὴν διαίρεσιν.

Εἶδομεν ὅτι διοικητικῶς ἡ Σύρος μετὰ πασῶν τῶν Κυκλάδων ὑπήχθη εἰς μίαν Ἐπαρχίαν τῆς αὐτοκρατορίας, τὴν λεγομένην Ἐπαρχίαν τῶν Νήσων, κατόπιν δὲ μεταρρυθμισθέντος ὀριστικώτερον τοῦ διοικητικοῦ ὀργανισμοῦ τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, ὑπήχθη εἰς τὸ Θέμα τῶν Νήσων, ὅπερ συνέβη κατὰ τὴν Ἡ' ἑκατονταετηρίδα, ὅτε διηρέθη κυρίως Ἑλλάς εἰς ὀκτὼ θέματα ἢ ἐπαρχίας.

Θρησκευτικῶς δὲ βλέπομεν ἐπ' ἴσης τὰς Κυκλάδας μετ' ἄλλων τινων νήσων ὑπαγομένους εἰς τὸν ἀρχιεπισκοπικὸν θρόνον τῆς Ῥόδου, ὅστις ἦτο τριακοστὸς ὄγδοος κατὰ τὴν τάξιν κατ' ἀρχάς, κατόπιν δὲ τεσσαρακοστὸς πέμπτος (1) μεταξὺ τῶν χριστιανικῶν θρόνων. Σημειωτέον δὲ ὅτι μέγα μέρος τῆς κυρίως Ἑλλάδος ὑπήγετο εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ἐν Ῥώμῃ ἀρχιερέως, πρὶν εἶτι ἐπέλθῃ ἡ θρησκευτικὴ διαίρεσις αὐτοῦ καὶ τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως. Εἰς τὸν ἀρχιεπισκοπικὸν θρόνον τῆς Ῥόδου ὑπήγοντο αἱ ἐπισκοπαὶ Σάμου, Χίου, Κῶ, Ναξίας, Θήρας, Πάρου, Τήνου, Μήλου, Πισίνης, Ἰκαρίας, Λέρνης, Στυπαλέας, Τραχείας καὶ Νισύρας (2). Ἡ Σύρος δὲν μνημονεύεται ἔχουσα ἰδίαν ἐπισκοπὴν μεταξὺ τῶν

(1) Λέοντος τοῦ Σοφωτ. περὶ πρωτοκαθεδρίας Πατριαρχ. σελ. 300.

(2) Αὐτόφθι ἐνθ' ἀνωτέρω.

ὑπαγομένων εἰς τὸν ἀρχιεπισκοπικὸν θρόνον τῆς Ῥόδου. Ἀλλ' ὁ ἀρχιεπίσκοπος τῆς Ῥόδου ἐπιτλοφορεῖτο Μητροπολίτης Ῥόδου καὶ τῶν Κυκλάδων νήσων, ἡ Ῥόδου, μὴτροπολίτης τῶν Κυκλάδων νήσων.

Ἐὰν καὶ ἐνταῦθα δὲν παρελήφθη ἡ Σύρος ὑπὸ τῶν βυζαντινῶν συγγραφέων τῶν ἀπαριθμούντων τὰς ἐπισκοπὰς ταύτας, πρέπει νὰ συμπεράνωμεν ὅτι οἱ κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ τούτου ὀργανισμοῦ ἐν Σύρῳ χριστιανοὶ ἦσαν λίαν εὐάριθμοι, ὥστε δὲν ἠξιώθησαν ἰδίας ἐπισκοπῆς. Ναὶ μὲν ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ῥόδου ἦτο μητροπολίτης Ῥόδου καὶ τῶν Κυκλάδων νήσων, ἀλλ' ἡ παράλειψις τῆς Σύρου ἐν τῇ ἀπαριθμῇ τῶν νήσων, αἵτινες εἶχον ἐπισκοπὰς ὑπαγομένας εἰς τὸν μητροπολίτην Ῥόδου ἐκδηλοῖ οὐχὶ τὴν ἀσημότητα τῆς νήσου, ἀλλὰ τὸ εὐάριθμον ἐτι τῶν χριστιανῶν κατοίκων τῆς καθ' ὅσον νῆσοι πολλῶ αὐτῆς ἀσημότεραι καὶ σμικρότεραι ἔχουσιν, ὡς βλέπομεν, ἰδίας ἐπισκοπᾶς.

Πιθανῶς ὁμως ὑπὸ τὸν μητροπολικὸν τοῦτον θρόνον ὑπῆγοντο καὶ ἄλλαι μὴ μνημονευθεῖσαι ἐν τῇ ἀπαριθμῇ ταύτῃ κατόπιν δὲ προστεθεῖσαι. Ἐξάγεται δὲ τοῦτο ἐκ πολλῶν τεκμηρίων, ἃ ἐνταῦθα δὲν ἔχουσι χώραν. Καθ' ἃ ἐνδεικνύεται ἡ μητρόπολις τῆς Ῥόδου ἐμερίμνα περὶ πασῶν τῶν ἐπισκοπῶν καὶ μονῶν τῶν ἐν ταῖς Κυκλάσι νήσοις, ἐποπτευομένων πασῶν ὑπὸ οἰκονομικὴν ἐποψιν καὶ ὑπὸ ἰδίου λειτουργοῦ τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, ὅστις ἐκαλεῖτο ἀναγραφεὺς τῆς Ῥόδου καὶ τῶν Κυκλάδων νήσων. Οὕτως ἐν σιγίλλιδες γράμμα ἀχρονολόγητον σωζόμενον ἐν τῇ Μονῇ τῆς Πάτμου ἐπιγράφεται μὲν «Αποκαταστατικὸν σιγίλλιδες γράμμα τοῦ ἀναγραφέως τῆς Ῥόδου καὶ τῶν περὶ αὐτὴν, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῶν Κυκλάδων νήσων, ἀρχεται δὲ οὕτω :

«Τὴν ἀπογραφὴν καὶ τὴν ἀποκατάστασιν ποιουμένων ἡμῶν

της νήσου Ῥόδου καὶ τῶν περὶ αὐτὴν, οὐ μὴν ἀλλὰ δὴ καὶ τῶν Κυκλάδων νήσων . . . » Ἐκ τοῦ ἐξῆς δὲ τέλους τοῦ σιγιλλιώδους γράμματος δέικνυται ὁ μακροσκελὴς τίτλος τοῦ ἀπογραφείου τοῦτου, ὅς ἐστιν βυζαντινῆς περιττολογίας : Ὁ Δουλος τοῦ κραταιοῦ καὶ ἀγίου ἡμῶν αὐθέντου καὶ βασιλέως ἀπογραφεὺς τῆς νήσου Ῥόδου καὶ τῶν περὶ αὐτὴν καὶ τῶν Κυκλάδων νήσων, Λέων ὁ Εὐσεβὴς αὐτοκράτωρ (1). Ὁ ἀναγραφεὺς δὲ οὗτος τῶν Κυκλάδων νήσων καὶ τῆς Ῥόδου ἦτο οἰκονομικὸς λειτουργὸς καταγράφων ἐν τοῖς κώδεξι τὰς δημοσίας πράξεις, οἷον τις ἐπόπτης τῶν μονῶν τῶν Κυκλάδων καὶ τῆς Ῥόδου.

Ἐκ τούτου δὲ καὶ ἐξ ἄλλων σιγιλλιῶν γραμμάτων δύναται νὰ ἐξενεχθῶσι τινες εἰκασίαι περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ὑπαγωγῆς τῆς Σύρου εἰς τὴν μητρόπολιν τῆς Ῥόδου, ἀλλ' ἔνῃ ἀναπτυχθῇ καὶ ὑποστηρικθῇ τοιαύτη τις πληροφορία καὶ λεπτομέρεια περὶ τῆς Σύρου, ἀνάγκη νὰ γίνῃ ἐκτενესτέρα ἐπιθεώρησις οὐ μόνον τῶν ἐν ταῖς μοναῖς ταῖς ὑπαχθεῖσάς ποτε εἰς τὴν μητρόπολιν τῆς Ῥόδου χειρογράφων καὶ σιγιλλιῶν, ἀλλὰ καὶ πλείστων ἄλλων ἐγγράφων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ὅπερ διὰ τὸ μακρὸς τῆς συζητήσεως καὶ τὰς ὀλίγας ἐλπίδας ἀνευρέσεως θετικῆς πληροφορίας περὶ Σύρου παραλείπω ὑπεκφεύγων τὴν δημιουργίαν εἰκασιῶν ἀσθενῶν καὶ δυσαποδείκτων.

Θετικωτέρας εἰδήσεις περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως τῆς Σύρου ἐπὶ Βυζαντινῶν ἔχομεν ὀλίγους χρόνους μετὰ ταῦτα, ἥτοι τὰς πληροφορίας ἃς παρέχει Λέων ὁ Σοφὸς ἀκμάσας περὶ τὰ τέλη τοῦ ἐννάτου αἰῶνος. Ὁ σοφὸς οὗτος αὐτοκράτωρ ποιῶν λόγον περὶ τῶν ὑπὸ τὸν μητροπολιτικὸν θρόνον τῶν Ἀθηνῶν ἐπισκοπῶν καταριθμεῖ τὰς ἐξῆς ἐπισκο-

(1) Τοῦτο ἐδημοσίευσεν ὁ ἐλλόγιμος Κυρ. Ι. Σακελλίων ἐν Πανδύρας τόμῳ 19. σελ. 376.

πάς : Εὐρίπου, Δαυλείας, Κορώνης, Ὀρεῶν, Ἀνδρου, Σκύρου, Καρύστου, Πορθμοῦ, Σύρας καὶ Αὐλῶνος».

Ταῦτα δὲ καὶ ὁ Lequien ἐπιβεβαίωσεν ἐν τῷ Oriens Christianis (1) ἥτοι κατὰ λέξιν : « Ἀθηνῶν Ἐλλάδος ἐπίσκοπος, Decemque ei episcopatus subduntur Euripi, Diauliae, Coroneaes, Orei, Andri, Scyri, Caristi, Porthmi, Auloni, Syriae ».

Σχετικῶς πρὸς ταῦτα ὁ Lequien ἐπισημειοῖ τὰ ἑξῆς. « Numerum eundem habet Crusius Lib. 4. Turcograeciae p. 325 Scilicet, Diauliarium, Coronensem, Andrium, Scyrium, Carystium, Porthmium, Aulonensem, Euripii. Quoque Episcopum, elim, sed is nunc, metropolitana est, inquit, Syri quodam, sed nunc ibi Latinus episcopus est (quia multi Itali ».

Ἀλλὰ τὰ περὶ Λατίνου ἐπισκόπου ἀναφέρονται εἰς μεταγεστέραν ἐποχὴν· καθ' ὅσον μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης, καὶ ἐτι πλεόν, μέχρι τοῦ 1038, ὅτε ἐπῆλθεν ὁ ὀριστικὸς χωρισμὸς τῶν ἐκκλησιῶν, ἀνατολικῶν καὶ δυτικῶν, δὲν ὑπῆρχον αἱ ῥιζικαὶ θρησκευτικαὶ διαφοραὶ καθολικῶν καὶ ὀρθοδόξων. Ναὶ μὲν Λατῖνοι ἐπίσκοποι ὑπῆρχον εἰς πολλὰς τῆς Ἑλλάδος πόλεις καὶ πρὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης· ἀλλ' ἡ διαφορὰ ἦτο μέχρι ταύτης τῆς ἐποχῆς κυρίως ἐθνολογικὴ καὶ οὐχὶ θρησκευτικὴ, ἥτοι οἱ Λατῖνοι ἐπίσκοποι κατὰ τοῦτο κυρίως διέφερον τῶν Ἀνατολικῶν ὅτι ἦρχον πνευματικῶς τῶν ὑπαγομένων εἰς τὴν Δυτικὴν ἐκκλησίαν, ἀρχηγουμένων ὑπὸ τοῦ Πάπα, ἄνευ ὁμως τῆς θρησκευτικῆς διαφορᾶς, ἥτις ἐχώρισεν αὐτοὺς μετέπειτα καὶ χωρίζει μέχρι τοῦ νῦν. Καὶ μέχρι μὲν τοῦ 886 πατριαρχεύοντος τοῦ πολυμαθεστάτου Φωτίου ἡ ἁρμονία μεταξὺ Πάπα, ἀρχηγοῦ τῆς ἐκκλησίας τῶν Δυτικῶν μερῶν, καὶ τοῦ Πατριάρχου τῆς Ἀνατολικῆς αὐτοκρατορίας ἦτο πλήρης· ἀναφυσῶν ὁμως τότε ἐρίδων ἐνεκα τῆς ἐπεκτάσεως τῆς ἐξουσίας

(1) Oriens Christianus in quatuor patriarchatus, Digestus Studio Michaelis Lequien, Parisii MDCC. XL.

τῆς παπικῆς ἀρχῆς ἔλαβον αὐται χαρακτηῖρα θρησκευτικῆς ἐριδος ἐνεκα τῆς προσθήκης περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ Ἀγίου Πνεύματος καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ», εἰς τὸ σύμβολον τῆς Πίστεως· ἐκτοτε ἤρξατο ὁ χωρισμός· τελεσθεῖς μὲν κατὰ τὸ 998 πατριαρχεύοντος ἐν Κωνσταντινουπόλει τοῦ Σεργίου, στερεωθεῖς δ' ἐπὶ πλέον ὀριστικῶς κατὰ τὸ 1038, πατριαρχεύοντος τοῦ Μιχαὴλ Κηρουλαρίου. Ὡστε τὰ περὶ καθολικισμοῦ τῶν Συρίων πρέπει νὰ ἐξετασθῶσι κυρίως οὐχὶ ἐνταῦθα, ἀλλὰ κατόπιν, καὶ εἰδικώτερον, ἀπὸ τῆς ἐνδεκάτης ἑκατονταετηρίδος, ὅτε ἐπὶ ἤλθεν ἡ ὀριστικὴ διαίρεσις τῶν ἐκκλησιῶν καὶ ἡ ἐπαχολουθήσασα φραγκοκρατία, ἣτις συνετέλεσεν οὐκ ὀλίγον εἰς τὴν διάδοσιν τοῦ καθολικισμοῦ ἐν τῇ Ἀνατολῇ καὶ ἰδίως ἐν ταῖς νήσοις τοῦ Αἰγαίου.

Πρέπει ὅμως νὰ ἐπισημειωθῶσιν ἅπαντα ἀπὸ τοῦδε ὅπως ἐξηγηθῇ σαφέστερον ἐν τοῖς κατόπιν ὁ ἐν τισὶ νήσοις καὶ ἰδίως ἐν Σύρῳ ἐπὶ μακρὸν ἐπικρατήσας καθολικισμός.

Τὸν ἐπὶ Βυζαντινῶν πληθυσμὸν τῆς νήσου Σύρου πρέπει νὰ εἰκάσωμεν πολὺ ἐλαττωθέντα ἐνεκα τῶν ἀλλεπαλλήλων λεηλασιῶν καὶ ἐρημώσεων καὶ τοῦ τοσαῦτα ἔτη ἐπικρατήσαντος ὀλεθρίου λοιμοῦ, ἰδίως δὲ τοῦ 747, ὅστις εἶχεν ἐπιφέρει ὀλεθριωτάτας καταστροφάς. Δὲν εἶναι βεβαίως ἀνάγκη νὰ προσάξω εἰδικὴν μαρτυρίαν περὶ τοῦ ἐπενεχθέντος ὀλέθρου καὶ ἐπὶ τῶν Συρίων καθόσον εἶνε γνωστὸν, ὅτι ὁ λοιμός οὗτος, ἐπὶ τρία διαρκέσας ἔτη, ἐπῆνεγκεν τοσοῦτον ὀλεθρον εἰς τὰς Κυκλάδας καὶ εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὥστ' ἐδέησεν ἵνα ὁ αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου, ἰδὼν ἐρημωθείσας τοσαύτας νήσους καὶ αὐτὴν τὴν πρωτεύουσαν, μεταφέρῃ νέους κατοίκους ἐκ τῶν εὐρωπαϊκῶν καὶ ἀσιανῶν ἐπαρχιῶν. Ἐκ τῆς γενικῆς ταύτης ἱστορικῆς μαρτυρίας καὶ τῆς ἀπὸ πολλοῦ ἐν Σύρῳ ἐπικρατησάσης παραδόσεως περὶ τοιούτων θεομηνιῶν καὶ συμφορῶν, ἐξ ὧν ἐρημώθη ἡ νῆσος, ἐξάγεται τεκμήριον τῆς σπουδαιοτάτης ἀραιώσεως τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Σύρου ἀπὸ τῶν βυζαντινῶν ἤδη χρόνων.

Ἄλλὰ καὶ ὁ ἡραιωμένος οὗτος πληθυσμὸς τῆς νήσου ταύτης κατὰ τὴν βυζαντινὴν ἐποχὴν ὅποῖός τις ἦτο καὶ ἐκ τίνων συνετίθετο ; Ἰδοὺ ἐν τῶν ἀσαφῶν μερῶν τῆς ἱστορίας τῆς νήσου, πρὸς οὗ τὴν σαφήνειαν μόνον εἰκασίαι εἰσὶν ἐπιτρεπταί, ἀρκεῖ νὰ στηρίζωνται ἐπὶ λόγων καὶ γενικωτέρων ἱστορικῶν πληροφοριῶν.

Ἐν πρώτοις ἀρκεῖ νὰ ἐνθυμηθῶμεν τὴν τελευταίαν ἐπὶ ῥωμαίων κατάστασιν τῆς νήσου. Ἰδομεν ἐκεῖ ὅτι ἡ ῥωμαϊκὴ κατὰ τῆς ἀφῆκε πολλὰ ἴχνη τῆς διαβάσεώς της· καὶ αὐτὰ τὰ ὀνόματα τῶν Συρίων ἀρχόντων, τὰ διασωθέντα ἐν τοῖς ψηφίσμασι, καὶ πολλῶν Συρίων, διασωθέντα ἐν νεκρικοῖς ἐπιγράμμασιν, εἶχον ἐκρωμαϊσθῆ. Διὰ τοῦτου δὲν ἀποδεικνύεται ὅτι ὁ ἐκρωμαϊσμός τῶν Συρίων ἦτο βαθύτερον ἐρριζωμένος, ἥτοι ὅτι ἡλλοίωσε τὴν ἐθνικότητα τῶν κατοίκων τῆς νήσου· τεκμαίρεται μόνον ὅτι περιωρίζετο εἰς τὴν κατ' ἐπιφάνειαν ἡλλοίωσιν τῶν ὀνομάτων, τῶν ἀξιωματίων, καὶ τῶν ἐθίμων πιθανῶς. Διότι ὁ ἑλληνισμὸς οὐδέποτε ριζικῶς ἐνοθεύθη ὑπὸ ξενικῶν στοιχείων, ἀλλὰ τοὺναντίον ἀπερρόφησε καὶ ἐξεμῆδένισε τὰ ξενικὰ στοιχεῖα, ἐξελληνίσας τοὺς ἐν Ἑλλάδι κατὰ καιροὺς ἐναπομειναντας ξένους κατακτητάς. Οὐχ' ἦττον τὰ ξενικὰ στοιχεῖα ἀφῆχαν ἴχνη μόνον ἐν τοῖς ὀνόμασι, σπανίως δὲ ἐν τῇ ἐθνικῇ συνειδήσει.

Τὰ ἴχνη ταῦτα δὲν εἶνε δύσκολον ν' ἀνεύρωμεν καὶ εἰς τοὺς Συρίους. Δύο ἐπώνυμοι ἀρχοντες τῶν Συρίων, λ.χ. ὁ Ἀνταῖος Μόδεστος καὶ ὁ Μιλιώνιος Σκύμων, οὓς εἶδομεν μνημονευομένους ἐν δυοῖ ψηφίσμασι τῆς Βουλῆς καὶ τοῦ Δήμου Συρίων, προφανῶς δὲν φέρουσι ὀνόματα ἑλληνικά, καθ' ὅτι καὶ ὁ Μόδεστος καὶ ὁ Μιλιώνιος εἶνε ῥωμαϊκά· βλέπομεν ὅμως διὰ τούτων τὴν βαθμιαίαν ἐπίδρασιν τοῦ ξενικοῦ στοιχείου, ὃ ἐπεπόλαζε τότε, ἔστω καὶ διαβατικῶς ἐν Ἑλλάδι· ἴσως τις ἀντείπει, δι' ὁσχυρίζομενος ὅτι οἱ δύο οὗτοι ἀρχοντες τῶν Συρίων δὲν ἦσαν Ἕλληνες καὶ εἰδικῶς Σύριοι

ἀλλὰ Ῥωμαῖοι, ἅτε δὴ φέροντες ῥωμαϊκὰ ὀνόματα· ἀλλ' ἐὰν ἐκ τούτων κρίνη τις, τότε θέλει ἐπιτρέψει καὶ τὴν ἐναντίαν γνώμην διὸ ἦσαν Ἑλληγνες, ἅτε δὴ φέροντες ἑλληνικώτατα ὀνόματα, ὡς τὸ τοῦ Ἀνταίου καὶ τοῦ Σκύμνου (1). Εἰς παρομοίας σχέψεις παρέχουσιν ἀφορμὰς καὶ τὰ ἐπὶ νεκρικῶν ἐπιγραφῶν ὀνόματα, ὡς τὸ τοῦ Σερβιλίου Τροφίμου, τὸ τοῦ Παυλείνου καὶ ἄλλα, ἐν οἷς φέρονται ἀνάμικτα ῥωμαϊκὰ καὶ ἑλληνικὰ ὀνόματα, ἐνδεικνύοντα τὴν ἐκ τῆς ἐπιμειξίας μετὰ ξένων κ' ἐξ ἄλλων αἰτιῶν ἐπίδρασιν τοῦ ξενικοῦ καὶ ἰδίως τοῦ ῥωμαϊκοῦ στοιχείου.

Ἐχομεν ἀφ' ἐτέρου ἄλλας ἐνδείξεις περὶ τῆς ἐν Σύρῳ ἐγκαταστάσεως ξένων, οἵτινες παρέμενον ἀναμιγνύμενοι καὶ συγγενεύοντες μετὰ τῶν ἐντοπίων καὶ ἐν τέλει ἡ ἐξελληνιζόμενοι, ἡ μηδενιζόμενοι ὑπὸ τὴν ἐποψιν τῆς ἀλλοδαπότητος ἐνεκα τῶν ἐπιδράσεων τοῦ τε κλίματος καὶ τῆς γλώσσης καὶ ἐν γένει τῆς μεγάλης ἐξελληνιστικῆς, οὕτως εἰπεῖν, δυνάμεως τῶν ἑλληνικῶν στοιχείων. Εἶνε ἄρα γ' ἔωλον νὰ ὑπολάβωμεν ὅτι πολλοὶ ξένοι καὶ ἰδίως Ῥωμαῖοι ἐκ πολλῶν περιστάσεων παρέμενον καὶ ἐγκαθίσταντο ἐν Σύρῳ, ἀφ' οὗ μάλιστα γνωρίζομεν ὅτι εἰς τινὰς νήσους τῶν Κυκλάδων, γείτονας τῆς Σύρου, καὶ ἰδίως εἰς τὴν Γύαρον συνεκεντροῦντο ἐκάστοτε πλεῖστοι ῥωμαῖοι, εἴτ' ἐξοριζόμενοι, εἴτε πρὸς παραμυθίαν τῶν ἐξοριστῶν διαβαίνοντες, ἢ παραμένοντες ἐν Σύρῳ ; Ὅποιας πρὸς τοῦτο ἐνδείξεις παρέχουσιν ἡμῖν οἱ ἐν Χαλάνδροις πλεῖστοι τάφοι, οὓς, ὡς συνεπέρανόν τινες, ἀποτελοῦν νεκρόπολιν, εἰς ἣν κυρίως ἐθάπτοντο οἱ ἐξόριστοι τῆς Γυάρου ;

Ταῦτα σὺν τῇ συνδρομῇ καὶ ἄλλων συγγενῶν τεκμηρίων ἀρκοῦσιν ὅπως δῃ ποτε ἵνα παρέξωσιν ἡμῖν ἐνδείξεις τινὰς περὶ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς νήσου κατὰ τὴν βυζαντινὴν ἐποχὴν

(1) Ἴδε τὰ σχετικὰ ψηφίσματα ἐν κεφαλαίοις ΚΣΤ' καὶ ΚΖ'. τῆς παρούσης συγγραφῆς σελ. 246—259.

καὶ περὶ τῶν στοιχείων, ἐξ ὧν συνετίθετο. Καὶ αἱ ἄλλαι δὲ ἐνδείξεις λαμβάνονται ἐξ αὐτῆς τῆς ἱστορίας καὶ τῆς σχέψεως. Αἱ εἴτ' ἐκ φόβου, εἴτε πρὸς εὐρεσιν πόρων ζωῆς μεταναστεύσεις τῶν Συρίων κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, αἱ ἀντικαταστάσεις τῶν φευγόντων ὑπὸ κατοίκων γειτόνων νήσων, φευγόντων δεινότερας συμφορὰς ἢ τυχαίως ῥιπτομένων ἐν τῇ νήσῳ ὑπὸ τῆς φορᾶς τῶν περιστάσεων καὶ τῶν κυμάτων, ταῦτα πάντα τέλος δὲν ἤρχουν ὅπως ἐλαττώσωσι καὶ ἀλλοιώσωσι τὰ στοιχεία τοῦ ἰθαγενοῦς, οὕτως εἰπεῖν, στοιχείου τοῦ πληθυσμοῦ τῆς νήσου; Διότι τίς δύναται νὰ παραδεχθῇ ὅτι οἱ Σύριοι τῆς καθαρῶς ἐλληνικῆς ἐποχῆς, οἵτινες ἦσαν ἰωνικῆς καταγωγῆς, παρέμενον πάντοτε οἱ αὐτοὶ καὶ κατὰ τὴν ῥωμαϊκὴν ἐποχὴν καὶ τὴν διαδεχθεῖσαν ταύτην βυζαντινὴν, ἀφ' οὗ συνέτρεξαν τοσαῦται φυσικαὶ καὶ ἀνθρώπιναι συμφοραὶ καὶ ἀνωμαλῖαι, αἵτινες διέσπασαν καὶ ἡραίωσαν καὶ ἡλλοίωσαν τὸν πληθυσμόν;

Συμπέρασμα τούτων εἶνε πρῶτον ὅτι ὁ κατὰ τὴν ῥωμαϊκὴν ἐποχὴν πληθυσμὸς τῆς νήσου δὲ περιεῖχε τὰ αὐτὰ στοιχεία, ἃ καὶ πρότερον, ἤτοι δὲν ἦτο πλεόν ἀριθμὸς Συρίων τῆς αὐτῆς καταγωγῆς, ἀλλὰ περιεῖχε καὶ κατοίκους ἄλλων νήσων καὶ πόλεων, οὐ μόνον γειτόνων, ἀλλὰ καὶ μεμακρυσμένων (1), δεύτερον ὅτι ὁ μικτὸς οὗτος πληθυσμὸς δὲν διετηρεῖτο πάντοτε ὁ αὐτὸς κατὰ τὴν ῥωμαϊκὴν ἐποχὴν, ἀλλ' ἐμειοῦτο καὶ ἡυξάνετο ἀναλόγως τῶν περιστάσεων, κατὰ τοῦτο κυριώτερον πα-

(1) Οἷον ἐν παραδείγματι καὶ ἐξ Ἀντιοχείας, ὡς δεικνύει τὸ ἐπίγραμμα τοῦ Παυλείνου (Σελ. 214 τῆς π. Ἰστ.)

« . . . Πατρίς δ' Ἀντιόχεια κλυτῆς ἀλόχοιο »
καὶ ἐκ Μερσίνδος τῆς Κῶ (σελ. 213 τῆς Ἰστ.).

« Ἐδεκτο, πάτερης Μερσινήδος ὄντα,
Σύρος »

καὶ ἐξ Ἰου, καὶ Νάξου, καὶ Ἀθηνῶν καὶ Ναυπλίου, ὡς θέλομεν κατόπιν ἰδεῖ.

θών, καθ' ὅσον δηλαδὴ οἱ ἀποτελοῦντες αὐτὸν ἐπιρρεαζόμενοι ὑπὸ τῶν ῥωμαίων ἐξελατίνιζον τὰ ὀνόματά των, ἢ προσελάμβανον ῥωμαϊκὰ· οὕτω δὲ ἐφαίνετο περιλαμβάνων καὶ ξένους, ἐν ᾧ κατὰ τὰς ἀνω σκέψεις καὶ ἐνδείξεις ὁ ἐκρωμαϊσμός τῶν ὀνομάτων δὲν ἦτο τεκμήριον τῆς νοθεύσεως τῆς ἰθαγενείας καὶ τοῦ αἵματος· τουναντίον μάλιστα καὶ αὐτοὶ οἱ ξενικῆς καταγωγῆς, ἐγκατασταθέντες ἐν Σύρῳ, πιθανώτατα διετήρησαν τὰ ξενικά των ὀνόματα καὶ ἀπώλεσαν τὴν ἐθνικότητα, ἐξελληνισθέντες διὰ τε τῶν ἐπιμιξιῶν, καὶ τῆς γλώσσης, ἥτις παρέμενεν ἐλληνική! ἐν τῇ νήσῳ μέχρι σήμερον. Τελευταῖον δὲ ὅτι ὁ κατὰ τὴν βυζαντινὴν ἐποχὴν πληθυσμός τῆς νήσου ἀπετελεῖτο ἀπὸ Συρίους καὶ ἄλλους Ἑλλήνας, πιθανώτατα ἔχοντας ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ξενικά καὶ ἰδίως ῥωμαϊκὰ ὀνόματα, ἔνεκα τῆς διαρκεστέρας ἐπιρροῆς τῶν Ῥωμαίων ἐν τῇ νήσῳ, ἀλλ' ὅτι εἶχεν ἀραιωθῇ σπουδαίως καὶ κατὰ τὴν πρόοδον τοῦ χρόνου ἐμειοῦτο, ἕως οὗ κατὰ τὴν IB'. ἑκατονταετηρίδα, κατακτηθείσης τῆς νήσου ὑπὸ Λατίνων, ἐγένετο σταθερώτερος καὶ ὁμοιομορφώτερος, ὡς θέλομεν ἰδεῖ.

Ταῦτα, καίτοι οὐχὶ εἰδικὰς ἱστορικὰς εἰδήσεις, ἀλλὰ συμπεράσματα ἐκ πολλῶν τεκμηρίων καὶ σκέψεων ἐξαγόμενα ἐσημείωσα ἐνταῦθα καὶ ὡς ἐπίκαιρα ἐν τῇ χρονικῇ ταύτῃ περιόδῳ τῆς ἱστορίας τῆς νήσου καὶ ὡς νύξεις, αἵτινες θέλουσιν χρησιμεύσει εἰς τὰ περὶ ἐθνικότητος καὶ θρησκευματος τῶν μετὰ τὴν βυζαντινὴν ἐποχὴν Συρίων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΣΤ'.

Τὰ κατὰ Θ' καὶ I' αἰῶνα.

Πειρατεία—Λοιμοὶ—Ἐπαράστασις ρισωτῶν.

Βεβαίως ὁ ἀναγινώσκων τὴν ἱστορίαν τῆς νήσου ταύτης δὲν θέλει ἀπαιτήσῃ τὴν παράθεσιν εἰδικῶν ἱστορικῶν πληροφοριῶν

περί τῆς νήσου κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην τὴν σκοτεινὴν διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς ὅλης Ἑλλάδος. Καὶ ὁ τὴν δυσπιστίαν τοῦ Θωμᾶ ἔχων θέλει βεβαίως ἀρκεσθῇ εἰς τὸν ἐκ τῶν γενικωτέρων ἱστορικῶν εἰδήσεων περὶ Κυκλάδων σχηματισμὸν βασιμῶν εἰκασιῶν περὶ τῆς Σύρου καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, ἀφ' οὗ μάλιστα αἱ ἱστορικαὶ πηγαὶ σιωπῶσιν οὐ μόνον περὶ μιᾶς ἐκαστῆς τῶν Κυκλάδων, ἀλλὰ περὶ πόλεων σημαντικωτέρων τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἔτι πλέον, περὶ ὀλοκλήρων μερῶν αὐτῆς.

Ἄλλ' ὅταν ἀποδεικνύεται ἐκ τῆς ἱστορίας ὅτι πᾶσαι π. χ. αἱ Κυκλάδες ὑπέφερον ἐκ λοιμῶν ἐπὶ τοσαῦτα ἔτη, ἣ ὅτι ὀφνητῆριον τῶν δεῖνα πειρατῶν ἐχρησίμευσον αἱ νῆσοι αὗται καθ' ὠρισμένην χρονικὴν περίοδον, δὲν δύναται τις νὰ συμπεριλάβῃ καὶ τὴν Σύρον εἰς ταύτας καὶ νὰ εἰκάσῃ βασιμῶς ὅτι μεθεῖξε τῶν κοινῶν τούτων συμφορῶν καὶ ἀνωμαλιῶν ; ἢ πρέπει νὰ σιωπήσῃ περὶ Σύρου, διότι δὲν ἔχει εἰδικωτάτην περὶ αὐτῆς μαρτυρίαν, καίτοι αἱ γενικώτεραι ἱστορικαὶ εἰδήσεις δίδουσι νύξεις καὶ αὐτὰ τὰ πράγματα ἀφίνουσι φωνήν ;

Ἐκ τῶν βυζαντινῶν συγγραφέων καὶ τῶν τούτους σχολιασάντων καὶ ἀναπτυξάντων ἱστορικώτερον γίνονται γνωσταὶ σπουδαῖαι ἐπαναστατικαὶ πράξεις διαδραματισθεῖσαι ἐν Ἀνατολῇ ὑπὸ τε τῶν νησιωτῶν καὶ τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων.

Ἐν ἔτει 727 ἀρχιερεὺς τῆς Ῥώμης ἦτο Γρηγόριος ὁ Β'. ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ὁποίου ὑπήγοντο ἐκκλησιαστικῶς πλεῖστοι πόλεις τῆς κυρίως Ἑλλάδος, πρὶν ἔτι τελεσθῇ ὁ χωρισμὸς τῶν ἐκκλησιῶν. Ὁ ἀρχιερεὺς οὗτος ἐλθὼν εἰς ἑρίδας μετὰ τοῦ εἰκονομάχου Λέοντος τοῦ Γ' αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου ὑπεκίνησεν ἐν ἔτει 727 μεγάλην ἐπανάστασιν κατ' αὐτοῦ, εἰς ἣν πρῶτοι ἔλαβον μέρος οἱ νησιῶται καὶ ἰδίως οἱ τῶν Κυκλάδων, ἀναταραχθέντες κυρίως ἐκ τῶν κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο φοβερῶν ἐν Θήρᾳ ἐκρήξεων καὶ καταστροφῶν, ἃς ἐνόμισαν θεομηνίας ἐνεκα τοῦ κατὰ τῶν εἰκόνων πολέμου (1).

(1) Ὁ Βυζαντινὸς συγγραφεὺς Θεοφάνης ἐκτιθέμενος ταῦτα ἐπισή-

Τὸ διάταγμα τοῦ Λέοντος τὸ διατάσσον τὴν καταστροφὴν πασῶν τῶν εἰκόνων καθ' ὅλας τὰς ἐκκλησίας τοῦ κράτους, ἐκδοθὲν ἐν ἔτει 725 ἤρκει ὅπως προπαρασκευάσῃ τὴν κατὰ τοῦ Λέοντος ἀποστασίαν, αἱ δὲ ἐν Θήρᾳ ἡφαιστεῖται ἐκρήξεις κατάρθωσαν νὰ ἐξεγείρῳσιν τοὺς δεισιδαίμονας νησιώτας καὶ οὕτω ἐν ἔτει 727 ἡ ἐπανάστασις φανερώς πλέον ἐξερράγει καὶ νέος ἀναγορεύθη βασιλεὺς τῶν Κυκλάδων καὶ τῆς κυρίως Ἑλλάδος, ὀνομαζόμενος Κοσμάς.

Μολονότι ὁ Κοσμάς οὗτος ἦτο ἄνθρωπος ἄσημος κατάρθωσεν ἐν τέλει νὰ καταρτίσῃ στόλον καλὸν καὶ πεζικὴν στρατιάν, ἀναθεὶς τὴν ἀρχηγίαν αὐτῶν εἰς δύο στρατάρχας τὸν Στέφανον καὶ τὸν Ἀγαλλιανόν.

Ἄγνωστον πόσαι καὶ ποῖαι νῆσοι τῶν Κυκλάδων προσήνεγκον ἄνδρας καὶ πλοῖα εἰς τὸν βασιλέα Κοσμᾶν, ἐπομένως καὶ περὶ Σύρου οὐδὲν ὑπάρχει μαρτύριον· γνωστὸν δὲ ὅτι ὁ στόλος οὗτος, ὁ κυρίως ἐκ νησιωτῶν αποτελούμενος ἐφθασε μέχρι Κωνσταντινουπόλεως, ζητῶν νὰ καθαιρέσῃ τὸν Λέοντα καὶ ἐπιβάλῃ τὸν Κοσμᾶν. Ἀλλ' ἡ βυζαντινὴ αὐτοκρατορία δὲν ἦτο τοσοῦτον ἐξησθενισμένη ὥστε νὰ μὴ καταστρέψῃ τὴν ἀπο-

μειοῖ· ἐν αὐτῷ δὲ τῷ ἔτει, ἰνδιωκτιῶνι Θ', ὥρα θέρους, ἀτμὶς ὡς ἐκ καμίνου πυρὸς ἀνέβρασεν ἀνὰ μέσον Θήρας καὶ Θηρασίας τῶν νήσων, ἐκ τοῦ βυθοῦ τῆς θαλάσσης ἐπὶ ἡμέρας τινὰς καὶ κατὰ βραχὺ παχυνομένης καὶ ἀπολιθουμένης τῇ ἐξάψει τῆς πυρώδους ἐκκαύσεως, ὅλος ὁ καπνὸς πυροφανῆς ἐδείκνυτο. Τῇ δὲ παχύτῃ τῆς γαιώδους οὐσίας, πετροκισσῆρος μεγάλους ὡς λίθους τινὰς ἀναπέμψαι καθ' ὅλης τῆς μικρᾶς Ἀσίας καὶ Λέσβου καὶ Ἀβύδου καὶ τῆς πρὸς θάλασσαν Μακεδονίας, ὡς ἅπαν τὸ πρόσωπον τῆς θαλάσσης ταύτης κισσῆρων ἐπιπολαζόντων γέμειν· μέσον δὲ τοῦ τηλικούτου πυρὸς νῆσος ἀπογαυωθεῖσα τῇ ἱερᾷ λεγομένη νήσῳ συνήφθη μῆπω τὸ πρὶν οὕσα. Ἐννοεῖται ὅπόσον εὐκόλως ἀπέδωκαν εἰς ὀργὴν τοῦ Θεοῦ τὰ συμβέβητα ταῦτα οἱ δεισιδαίμονες νησιῶται, οἱ ἐπαναστατήσαντες ἀμέσως κατὰ τοῦ εἰκονομάχου βασιλέως.

στασίαν ταύτην· οὕτω δὲ ὁ Αἰγαιοπελαγιτικός οὗτος στόλος, ἐπελθόντος κατ' αὐτοῦ τοῦ Λέοντος, κατεκάη διὰ τοῦ ἑλληνικοῦ πυρός, πνιγέντος μὲν τοῦ Ἀγαλλιανοῦ, θανατωθέντος δὲ τοῦ Στεφάνου καὶ τοῦ βασιλέως τῶν Κυκλάδων Κοσμά.

Ἡ ἐπανάστασις αὕτη τῶν νησιωτῶν δὲν παρήλθεν ἄνευ συνεπειῶν, καθ' ὅσον οἱ βυζαντινοὶ στόλοι δὲν ἔπαυσαν ἐπὶ πολὺς δεκαετηρίδας περιπολοῦντες εἰς τὰς Κυκλάδας· ἐκ δὲ τῶν περιπολιῶν τούτων ἐδραιώθησαν ἐκ νέου οἱ βυζαντινοὶ εἰς τὰς νήσους, καὶ ἐπήνεγκον πλεῖστα ὅσα καλὰ, καθ' ὅσον θέλομεν ἰδῆ ὅτι ἄνευ τῆς προστασίας τῶν βυζαντινῶν στόλων αἱ Κυκλάδες ἦθελον πάθει μείζονα δεινὰ κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦτον. Σπουδαιότερα ὅμως συνέπεια τῆς ἐπαναστάσεως ταύτης τῆς ὑποκινηθείσης ὑπὸ τοῦ ἀρχιερέως τῆς Ῥώμης Γρηγορίου πέμπτου, ἦν ἡ διάταξις τοῦ αὐτοκράτορος Λέοντος, ὅστις ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἀφῆρσεν ἀπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ἐν Ῥώμῃ ἀρχιερέως πάσας τὰς ἐντεῦθεν τῆς Ἰταλίας πόλεις, προστιθεὶς αὐτὰς εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀρχιερέως. Τὸ τόλμημα τοῦτο τοῦ Λέοντος ἦτο μέγα καὶ τελεσφόρον ἐξεταζόμενον οὐχὶ ὑπὸ τὴν θρησκευτικὴν ἐποψιν, διότι μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης δὲν ὑπῆρχε διάκρισις καθολικῶν καὶ ὀρθοδόξων, οἷα κατόπιν ἐγένετο, ἀλλ' ὑπὸ ἐθνολογικῇ, διότι προητοίμασε, οὕτω εἰπεῖν, τὴν διάκρισιν τῶν ἐθνικοτήτων, ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς, αἵτινες κατόπιν διεκρίθησαν διὰ τῆς θρησκευτικῆς διαφορᾶς (1).

Ὀλίγα ἔτη μετὰ τὴν κατάπαυσιν τῆς ἐπαναστάσεως ταύτης τῶν νησιωτῶν, ἦτοι τῷ 747 ν:ος λοιμὸς ἐπήνεγκεν ἐπὶ τριετίαν σπουδαῖον ὄλεθρον εἰς τὰς Κυκλάδας (2), ἀρξάμενος ἐν

(1) Ὅπως κατανοηθῇ ἡ σπουδαιότης τοῦ γεγονότος τούτου ἐπὶ Λέοντος, ἀνάγκη ὁ ἀναγνώστης νὰ ἐνθυμηθῇ ὅσα περὶ τούτου γράφει ὁ κριτικώτατος ἱστορικός ἡμῶν (Παπαρ. Ἰστ. Τόμ. Γ'. σελ. 451).

(2) Γόλσμιθ. μετάφρ. Τόμ. III. σελ. 46. — Παπαρ. Τόμ. Γ' σελ.

Ἑλλάδι ἀπὸ τῆς Μονεμβασίας, καθ' ἃ ἱστορεῖ ὁ χρονογράφος Θεοφάνης. Καὶ πρὸ τοῦ λοιμοῦ τούτου εἶχεν ἐνσκήψει ἕτερος λοιμὸς κατὰ τὸ 726, ἀλλ' ἄγνωστον, ἐὰν ἐπὶνέγκεν ὀλεθρον εἰς πάσας τὰς Κυκλάδας (1). Ὁ τοῦ 747 ὅμως διαρκέσας τριετίαν ὀλόκληρον ἀναμφιβόλως ἐπὶνέγκεν οὐκ ὀλίγην θραυσιν· οὐδὲ δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι οἱ Σύριοι δὲν ὑπέφερον ἐκ τούτου, διότι δὲν μνημονεύονται ὀνομαστί· ἀρκεῖ ὅτι πληθὺς μαρτυριῶν πείθει πάντα ὅτι λοιμὸς τοσοῦτον ὀλέθριος, τριετίαν ὄλην εὐρὼν τροφήν καὶ διαμονήν ἐν ταῖς νήσοις τῶν Κυκλάδων, ἐπόμενον ὅτι δὲν ἐσεβάσθη οὐδεμίαν νήσον, οὐδ' ἀπεκρούσθη ὑπὸ ὑγειονομικῶν μέτρων, τοσοῦτον αὐστηρῶν ἃ καὶ ἂν ὑπῆρχον διὰ τὴν Σύρον, δὲν ἤθελον μᾶς πείσει ὅτι αὕτη ἔμεινεν ἀνεπηρέαστος καὶ ὅλως ἀπρόσβλητος.

Αἱ ἐκ τοῦ λοιμοῦ τούτου καταστροφαὶ παρέχουσιν ἐνδείξεις περὶ τῆς ἐλαττώσεως καὶ πάλιν τοῦ πληθυσμοῦ τῶν κατοίκων τῶν νήσων καὶ ἰδίως τῆς Σύρου, ἥτις μικρὰ τὴν ἑκτασιν, παθοῦσα κατὰ τὴν γονιμότητα τοῦ ἐδάφους ἔνεκα τῶν ἀλλεπαλλήλων δηώσεων, τῆς παραμεληθείσης καλλιέργειας τῆς ἐκ διαφόρων αἰτιῶν στερήσεως ὑδάτων καὶ ἄλλων λόγων, δὲν ἠδύνατο οὔτε ἀσφάλειαν διαρκῆ νὰ προσφέρῃ, οὔτε βίον ὑλικὸν ἀνετον ἔνεκα τῶν ἀνωτέρω λόγων.

Ἐν ἔτει 740 οἱ Σαρακηνοὶ πειραταὶ ἐφώρμησαν καὶ πάλιν κατὰ τῶν Κυκλάδων, ἀλλ' ὁ τότε βασιλεύων τοῦ Βυζαντίου Κωνσταντῖνος ΣΤ'. ὁ Κοπρώνυμος ἔπεμψε μέγαν στόλον κατ' αὐτῶν, ὅστις καὶ κατέστρεψε τοὺς Σαρακηνοὺς, καταφλέξας τὸν στόλον των διὰ τοῦ καλλινικείου πυρὸς, καθ' ἃ ἀναφέρει ὁ

477. — Σταματ. Σμιακά. σελ. 371. Κ. Σάθχ Χρον. Γαλαξ. ἐν Σημ. — Παράβ. Βυζ. Κωνσταντ. Πορφυρ. Θεμ. Β' 6. — Ἰ. λυκαῖν 527. 1 — Ζωναράν Χ V. 8. — Νικηφ. Πατρ. 70, 11 — Θεοφ. 6, 238 — Κεδρ. Γ'. 6. Θεόδωρ. Στουδίτ. ἐν β. Πλ. — Δέοντ. 184, 8

(1) Παράβ. Θεοφάν. 6218 — Κεδρ. Σ. 10.

προμνημονευθεῖς Θεοφάνης. Οἱ Σαρακηνοὶ δὲν ἐξηφανίσθησαν ἐντελῶς, ἀλλὰ μετὰ πολυετῇ ἀπουσίᾳ ἐπανεφάνησαν τῷ 824 εἰς τὰς Κυκλάδας τολμηρότεροι ἢ πρότερον. Τετραετιᾶν ὀλὴν περιεπόλουν ληΐζοντες πειρατικῶς τὰς νήσους ταύτας, ὅτ' ἐπὶ τέλους ὁ ναύαρχος τῶν βυζαντινῶν Πετρωνᾶς, ἀδελφὸς τοῦ περιωνύμου Βάρδα κατέστρεψεν αὐτοὺς εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου.

Οἱ Σαρακηνοὶ ἐπέπιπτον μὲν, ὡς βλέπομεν, πολλάκις κατὰ τῶν Κυκλάδων, ἀλλ' αὐταὶ κυριώτερον εἰπεῖν δὲν ἐκυριεύθησαν ὑπ' αὐτῶν εἰ μὴ δις, πρῶτον μὲν κατὰ τὸ 653, ὡς εἶδομεν ἐν τοῖς προηγουμένοις, δεύτερον δὲ κατὰ τὸ 882, βασιλεύοντος Βασιλείου τοῦ Μακεδόνο. Ἡ κυρίεσις αὕτη ἦτο μᾶλλον ἀξιοσημείωτος καθ' ὅσον προπαρασχεύασε τὰς κατὰ τὰ 904—948 ἔτη κατακτήσεις τῶν Σαρακηνῶν ἐπὶ τῶν Κυκλάδων.

Οἱ κατὰ τὸ 882 ἐφορμήσαντες κατὰ τῶν νήσων τούτων Σαρακηνοὶ εἶχον ἀρχηγὸν μὲν τὸν διαβόητον Ἐμίρην Ὑάελ καὶ τὸν ἐπ' ἰσῆς φοβερὸν πολεμιστὴν Φύτ, στόλον δὲ ἐξ 27 μεγάλων πλοίων. Αἱ Κυκλάδες εἶχον ὑποταχθῆ εἰς τοὺς Σαρακηνοὺς, ἀλλ' ἡ ὑποταγὴ αὕτη ἦν ὀλιγοχρόνιος, καθ' ὅσον ἐκπλεύσας ὁ ναύαρχος τῶν Βυζαντινῶν Νικήτας κατετρόπωσε μὲν τοὺς Σαρακηνοὺς, ἠλευθέρωσε δὲ τὰς Κυκλάδας. Ἡ καταστροφὴ τοῦ στόλου τῶν Σαρακηνῶν ἐτελέσθη διὰ τοῦ λεγομένου καλλινικείου πυρός· τὰ δὲ λείψανα τῶν πλοίων καὶ τῶν πειρατῶν κατέφυγον, καθ' ἃ ἱστορεῖ ὁ Λεμπῶ, εἰς τὰ παράλια τῆς Κρήτης, ἐξ ὧν εἶχον ἐκπλεύσει οἱ Σαρακηνοὶ οὗτοι.

Ἡ καταστροφὴ αὕτη ἦτο προαγγελοῦ, ἄλλων πολλῶν μεγαλειτέρων συμβαντῶν ἐν τῷ Αἰγαίῳ. Τῷ 904 νέος καὶ πολυάριθμος στόλος τῶν Σαρακηνῶν, ἐκ τριακοσίων πλοίων συγκεείμενος καὶ διοικούμενος ὑπὸ τῶν ἀρνησιθρήσκων χριστιανῶν Δαμιανοῦ, τοῦ Ἐμίρου τῆς Τύρου, καὶ Λέοντος, Ἐμίρου τῆς φοινικικῆς Τριπόλεως ἐφορμᾷ ἐκ νέου κατὰ τῶν Κυκλάδων. Ἡ ἐμφάνις τοῦ πολυαρίθμου τούτου στόλου ἐνέβαλεν εἰς

σπουδαίους φόβους τὸν βυζαντινὸν αὐτοκράτορα, ὅστις ἀμέσως ἐπέστειλε κατ' αὐτῶν τὸν ναύαρχον Ἰμερον. Ἀλλ' ὁ Ἰμερος συμπλακεῖς μετ' αὐτῶν ἡττᾶται, τοῦθ' ὅπερ κατέστησε μακροθεστέρους καὶ προπεστέτους τοὺς Σαρακηνοὺς. Μέχρι τοῦ 948 ἐφόρμων ἀλλεπαλλήλως κατὰ τῶν Κυκλάδων, λεηλατοῦντες αὐτάς καὶ ἀπογυμνοῦντες τοὺς νησιώτας, ἕως οὗ κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο (948) ὁ αὐτοκράτωρ Νικηφόρος Φωκάς κυβερνῶν τὸν βυζαντινὸν στόλον κατετρόπωσε τοὺς πολυαριθμοὺς πειρατάς, ἀποδοὺς τὴν ἐλευθερίαν καὶ ἀσφάλειαν εἰς τοὺς δυστυχεῖς κατοίκους τῶν νήσων τούτων, οἵτινες ὁμῶς δὲν ἀπῆλθουσιν ἐπὶ πολὺ τῆς ἀσφαλείας ταύτης.

— ❧ —

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΑΖ'.

Κατάκτησις τῶν Κυκλάδων ὑπὸ τοῦ Γουϊσκάροου, κατόπιν ὑπὸ τοῦ Τσαχα. — Ρόζου Σπηλιά. — Πρώτη ἐμφάνισις Ἑρετικού στόλου. — Κατάστας τῶν Συρίων κατὰ τὴν περίοδον ταύτην. (1027—1196).

Αἱ ἀδιάκοποι ἐπιδρομαὶ τῶν πειρατικῶν στόλων καὶ ιδίως τῶν Σαρακηνῶν εἶχον ἀρκούντως ἐξασθενίσει τὰς δυνάμεις τῶν νησιωτῶν, οἵτινες ἐζήτουν προστασίαν παρὰ τοῦ παρακμάζοντος πλέον Βυζαντινοῦ κράτους, εἰς ὃ ἀνῆκον.

Τῷ 1027 ἐπελθόντων ἐκ νέου τῶν πειρατῶν καὶ ἐνοχλούντων τὰς Κυκλάδας, διωρίσθη πρὸς καταδίωξίν των ἄρχηγὸς τῶν ναυτικῶν δυνάμεων τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ὁ Γεώργιος Θεοδωροκάнос, Κυβερνήτης τῆς Σάμου, ὅστις παραλαβὼν σύμμαχον τὸν Βεριδόην Κυβερνήτην τῆς Χίου συνῆψε μάχην μετὰ τῶν Σαρακηνῶν κατὰ τὰς νήσους τῶν Κυκλάδων καὶ ἐπῆνεγκεν οὐκ ὀλίγην φθοράν, κυρεύσας μὲν

δώδεκα πειρατικά πλοῖα, διαλύσας δὲ τὸν ἐπίλοιπον στόλον τῶν ἐπιμόνων τούτων πειρατῶν.

α' (1) δὲ στρατηγὸς τῆς Σάμου, λέγει τὸ Χρονικὸν (1) ἐνίκησε μίαν ἀρμάταν ναυτικὴν τῶν Ἀγαρηνῶν, ὅπου ἐπλευσεν ἐναντίον τῶν λεγομένων Κυκλάδων νήσων, ἦγουν τῶν δώδεκα νήσων ὅστις ἐπῆρε δώδεκα καράβια σύμψυχα καὶ τὰ λοιπὰ διεσκόρπισε.

Οὕτω προσκαίρως πάλιν ἐτ' λείψαν αἱ δεινοπάθειαι τῶν νησιωτῶν τούτων ἐν ἔτει 1027, καθ' ἃ ἀφηγεῖται ὁ Ζωναράς ἐν τῷ χρονικῷ καὶ ὁ Lebeau. Μετὰ ὀκταετῇ ἀπουσίαν, ἦτοι τῷ 1035 ἐπεφάνησαν (2) ἐκ νέου εἰς τὰς Κυκλάδας οἱ Σαρακηνοί, βασιλεύοντος τοῦ Βυζαντινοῦ Μιχαὴλ Ε'. τοῦ Καλαφάτου, καὶ πάλιν διεσκορπίσθησαν ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν. Ἀλλ' ἡ ἡττά των αὕτη τοὺς ἀπεθάρρυνε τοσοῦτον ὥστ' ἐπαυσαν ἐν σώματι ἐνοχλοῦντες τὰς Κυκλάδας καὶ περιωρίσθησαν εἰς τὴν ἐξάσκησιν πειρατείας, οὐχὶ ὀλιγώτερον ἐπιφοδωτέρας καὶ βλαπτικωτέρας διὰ τὰς ἀτυχεῖς ταύτας νήσους.

Μόλις ἀπὸ πηλὸν ἀπῆλθον αἱ Κυκλάδες τῶν Σαρακηνῶν στόλων, νέος ἀνεφάνη πολέμιος τῶν Βυζαντινῶν, ὁ βασιλεὺς τῆς Σικελίας Γουλιέλμος, ὁ ἐπιλεγόμενος Ἀγαθός, ὅστις ἀπὸ τοῦ 1068 κυρίως ἤρξατο ἐνοχλῶν τὰς χώρας τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας. Καὶ ἀφορμὴν μὲν εὔρεν τὴν παραλαβὴν τοῦ πτώματος τοῦ ὁσίου Χριστοδοδούλου, εὐρισκομένου ἐν Πάτρει, σκοποὺς δὲ εἶχε πολλῶν μεΐζονας, ἐπιθυμῶν νὰ ὠφεληθῇ τῶν περισπασμῶν καὶ τῆς ἀσθενείας τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας. Ἡ ἐν ἔτει 1068 ἀποτυχία τοῦ Σικελοῦ βασιλέως προητοίμασε τὴν ἐπιδρομὴν τοῦ αὐτοῦ σικελικοῦ στόλου ἐν ἔτει 1097. Σκοπὸς τῆς ἐπιδρομῆς ταύτης καὶ πάλιν ἦσαν αἱ νῆσοι, αἱ ὑπαγό-

(1) Χρονικὸν Ζωναρ. XVII § 1.

(2) Ζωναράς αὐτόθι. — Lebeau. Histoire de l'Empir, T. 14 p. 201.

μεναι τότε ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ. Ἀλλὰ πρῶτοι οἱ Σάμιοι ἀπέκρουσαν τοὺς Σικελοὺς, κατόπιν δὲ καὶ αἱ λοιπαὶ νῆσοι, τῇ βοήθειᾳ Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ καὶ οὕτω ἐπανήλθεν ἀπρακτὸς καὶ ὁ στόλος οὗτος εἰς Σικελίαν ἐν ἔτει 1097.

Ἀλλ' ἐν ᾧ ταῦτα ἐπεχίρει καὶ ἀπεκρούετο ὁ σικελικὸς στόλος ἕτερος πολέμιος ὁ Ῥοβέρτος Γουίσκάρδος, υἱὸς τοῦ περιδοήτου Ταγγρέδου, ἄρχοντος τῆς Ἀντιοχείας, Δουξ τῆς Ἀπουλίας, τῆς Κάτω Ἰταλίας καὶ Καλαυρίας, εὐρὼν ἀφορμὴν τὴν πρὸς τὸν Ἀλέξιον Α΄ Κομνηνὸν ἔχθραν καὶ ἐριδὰ του, ἐφώρμα κατὰ τὸ 1084 κατὰ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου, ἃς καὶ ἐλεηλάτησε, κατακρατήσας αὐτῶν ἐπὶ τινα χρόνον (1).

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἡ βυζαντινὴ αὐτοκρατορία ἐπολεμεῖτο πάντοθεν. Ἀφ' ἐνὸς οἱ Τοῦρκοι ἤρχιζαν λεηλατοῦντες καὶ κυριεύοντες πόλεις τῶν, ἀφ' ἑτέρου οἱ Σαρακηνοὶ ἐδέσπονον πολλῶν μερῶν, ἰδίως τῶν παραλίῳν τῆς Συρίας καὶ τῶν ἀγίων λεγομένων τόπων· ἀφ' ἑτέρου δὲ ὁ μὲν Ῥοβέρτος Γουίσκάρδος κατεκράτει τῶν Κυκλάδων, οἱ δὲ Σκύθαι ἐπολιόρχουν τὴν Ἀνδριανούπολιν ἐκνευρίζοντες τὰς δυνάμεις τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας.

Οὗτοι οἱ περισπασμοὶ τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας ὑπῆρξαν προάγγελοι δύο σπουδαιοτάτων γεγονότων ἐν τῇ καθολικῇ ἱστορίᾳ, ἥτοι τῆς ἐνάρξεως τῶν σταυροφορικῶν πολέμων καὶ τῆς ὑπὸ Λατίνων ἀλώσεως τοῦ Βυζαντίου, ἐπιδρασάντων σπουδαίως καὶ ἐπὶ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου.

Ἐν ἔτει 1091 αἱ Κυκλάδες μόλις ἀπαλλαχθεῖσαι τῶν σικελικῶν κατακτητῶν ὑπέπεσαν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ ὀθωμανοῦ

(1) Γόλσμιθ Ἰστ. Ἑλλ. Τομ. Γ'. σελ. 113. μεταφρ. Ἀλεξάνδρ.—Pet. Giannone hist. civile du Royaume de Naples. Βιβλ. Θ.—Βιβλ. 10 Κεφ. Ε'. Τομ. Β'. σελ. 104.—Ἄννα Κομνηνὴ Ἀλεξ. Βιβλ. Ε' καὶ ΣΤ'.

Τσαχᾶ ἡ κατὰ Ζωναρᾶν Ζαχάτου καὶ κατὰ τὸν Γλυκᾶν Τσαχάτσᾶ. Ὁ Τσαχᾶς οὗτος γαμβρὸς ὢν τοῦ Σουλτάνου Κλίτσ—Ἀσρλᾶν ἐκπλέει μετὰ στόλου συγχειμένου ἐκ τεσσαράκοντα πλοίων κατὰ τῶν Κυκλάδων καὶ κυριεύει τὰς νήσους ταύτας, ἃς καὶ κατεκράτει, ἕως οὗ ὁ βυζαντινὸς ναύαρχος Κωνσταντῖνος ὁ Δαλασσηνὸς ἐπελθὼν κατ' αὐτῶν μετὰ ἰσχυροῦ στόλου, ἀπεδίωξεν αὐτοὺς, ἀποδοὺς καὶ πάλιν τὴν ἐλευθερίαν εἰς τοὺς πολυπαθεῖς κατοίκους τῶν Κυκλάδων. Ἄλλ' ἡ ἐλευθερία αὕτη ὀλίγον ἔμεινεν ἀπρόσβλητος, καθόσον μετὰ τρεῖς περίπου δεκαετηρίδας προσεβλήθησαν καὶ πάλιν οἱ νησιῶται ὑπ' ἐχθρῶν πολλῶ τότε ἰσχυροτέρων.

Ἐντεῖ 1124, βασιλεύοντος Ἰωάννου Β'. τοῦ Κομνηνοῦ, ἐπιλεγομένου Καλογιάννη ὁ Δόγης τῆς Βενετίας Δομίνικος Μικιέλης, ὁ ἐπικληθεὶς *Terror Graecorum* ἐκπλεύσας μετὰ στόλου πολυαριθμοῦ ἔφθασεν εἰς τὰς Κυκλάδας, ἐμβαλὼν εἰς φόβον τοὺς δυστυχεῖς κατοίκους αὐτῶν, προαισθανομένους ὅτι ὁ ξένος οὗτος ἐμελλεν νὰ ἐγκαθιδρύσῃ πολυχρόνιον τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἐπὶ τῶν νήτων τούτων.

Ἡ δύναμις τῆς Βενετικῆς Δημοκρατίας ἥν' εἶχε γίνεαι γνωστὴ εἰς τὴν Ἀνατολήν· ἡ δὲ ἐμφάνις τοῦ περιφόβου τούτου Δόγη παρήγαγε φόβους εἰς ἅπασαν τὴν ἀνατολήν, ὅτινες ἀπεδείχθησαν ἔλλογοι, καθ' ὅσον ἐπελθὼν καὶ λεηλατήσας τὰς Κυκλάδας, κατόπιν δὲ ἀποθανῶν ἠξιώθη τοῦ ἐξῆς ἀρκούντως δηλωτικοῦ τῆς δυνάμεώς του ἐπιτυμβίου.

Terror Graecorum jacet hic (1).

Οὐδ' ὁ Ὀμουρ ὁ σιδηρόψυχος υἱὸς τοῦ Ἀζίνη, ὅστις εἶχε πρὸ ὀλίγων ἐτῶν λεηλατήσει τὴν Νάξον, Πάρον, καὶ τὰς λοιπὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου προὔξενησε τοσοῦτον ὄλεθρον εἰς τὰς Κυκλάδας, ὅσον ὁ Δόγης οὗτος τῆς Ἑνετίας ὅστις πορθήσας

(1) Dandulli Chronic. IX. 12. p. 267—Daru Hist. Ven. T. I. p. 122.

τὴν Νάξον καὶ τὰς περὶ αὐτὴν νήσους, πλείστους μὲν αὐτῶν κατοίκους κατέσφαξε, πολλοὺς δ' ἐπώλησε δούλους καὶ κατέστρεψε πᾶν ὅ,τι ἠδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ, ἐκριζώσας καὶ δένδρα καὶ ἐν γένει ἐπενεγκῶν δυσεπανόρθωτον βλάβην εἰς τοὺς κατοίκους καὶ εἰς τὰς γαίας (1)

Εἰκοσιν ἔτη μετὰ τὴν καταστροφὴν ταύτην (1143) ἐπανέλαβε τὰς λεηλασίας ταύτας ὁ Δόγης τῶν Ἐνετῶν Βιτάλης Μικιέλῃς, ἀποτυχῶν, κατὰ τὸν Ν. Χωνιάτην, νὰ κατακτήσῃ τὰς Κυκλάδας.

Ἐν ἔτει δὲ 1196 οἱ σταυροφόροι Λατῖνοι ἐπὶ νηγκον οὐ μικρὰς ζημίας διερχόμενοι διὰ τῶν Κυκλάδων.

Ἐν ἔτει 1198 καὶ πάλιν αἱ Κυκλάδες ἐχρησίμευσαν ὡς χρησφύγετα τῶν πειρατῶν, οὗς ἐπὶ τέλους κατετρόπωσαν οἱ Βυζαντινοὶ ναύαρχοι Ἰωάννης Δούκας καὶ Κάσπαξ (κατὰ Γόλσιμθ, Ἰωάννην Κίναμιν κλπ).

Ἡ ἐπιδρομὴ αὕτη ἦ, ἡ τελευταία τῆς περιόδου ταύτης, διότι μετὰ τέσσαρα ἔτη, ἦτοι ἀπὸ τοῦ 1204 ἐνιδρύθη, ὡς θέλομεν ἰδεῖ, ὀριστικῶς ἡ Λατινοκρατία.

Ἐξέθηκα ἐν συντόμῳ τὴν σειρὰν ταύτην τῶν ἐπιδρομῶν καὶ κατακτήσεων τῶν Κυκλάδων, μὴ προσάγων μὲν εἰδικὴν περὶ Σύρου μαρτυρίαν, ἀλλὰ πεποιθὼς ὅτι ἡ παράλειψις τῆς Σύρου ὑπὸ τῶν συγγραφέων δὲν εἶν' ἐνδειξις ἐξαιρέσεως αὐτῆς ἀπὸ τῶν καταστροφῶν τούτων, καθ' ὅσον τὰ ἱστορηθέντα ἀναφέρονται γενικῶς εἰς τὰς Κυκλάδας νήσους, οὐχὶ δὲ εἰδικῶς εἰς ὠρισμένας νήσους· οὐδ' ὑπάρχουσι μαρτυρίαι ἐναντίαι.

Ἐνταῦθα δυνατόν νὰ προταθῇ ἡ ἐρώτησις, πῶς μετὰ τοσαύτας λεηλασίας, ἐξανδραποδισμοὺς, λοιμοὺς καὶ λιμοὺς καὶ ὑποδουλώσεις δὲν ἐξωλοθρεύθησαν ριζηδὸν οἱ κάτοικοι τῆς νήσου ταύτης, ἥτις καὶ ἔνεκα τῶν λιμένων τῆς καὶ τῆς γεωγραφικῆς θέσεως μεθεῖξε τῶν κοινῶν συμφορῶν τῶν Κυκλάδων; Οἱ πο-

(1) Dandulli ἐνθ' ἀνωτέρω — Daru αὐτόθι.

λυετεις λοιμοι, αι αλληπαλληλοι επιδρομαι και κατακτησεις των πειρατικων τότε φυλων οποιας συνεπειας αφηκαν ;

Ἡ λεπτομερὴς σαφήνεια τῶν τυχῶν τῶν Συρίων καὶ τῆς νήσου των βεβαίως ἐν ἀνεφικτος· ἀλλὰ δύναται νὰ τεκμηριωθῇ ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων καὶ τῶν ἱστορικῶν τούτων ἐνδείξεων.

Βεβαίως ὁ πληθυσμὸς τῆς νήσου κατὰ τὴν ἐποχὴν πλέον ταύτην, ἦτοι κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς Λατινοκρατίας (1204) ἦτο ἐπαισθητῶς ἡλαττωμένος. Ἐὰν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τοὺς ὀλέθρους, οὓς ἐπῆνεγκον οἱ λοιμοὶ τοῦ 537, 541, 555—558—τοῦ 726, τοῦ 747 καὶ ἄλλων ἐτῶν, (οἷον τῶν 1044 ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου, τοῦ 733 καὶ ἄλλων, ὧν τὰς διαστάσεις δὲν γνωρίζομεν ἀκριβέστατα), ἔχομεν ἐνδείξιν σπουδαίας ἐλαττώσεως τοῦ πληθυσμοῦ. Ἀφ' ἐτέρου αἱ ἀλληπαλληλοι ἐπιδρομαὶ ἡραίωσαν ἐπὶ πλεῖστον τοὺς κατοίκους, ἐπιδράσασαι σπουδαιότατα καὶ ἐπὶ τῆς καταστάσεως τοῦ καλλιεργῆσιμου ἐδάφους τῆς νήσου, ὅπερ ἐγκαταλειφθὲν ὑπὸ τῶν κατοίκων ἀκαλλιέργητον, ἀπογυμνωθὲν πάσης φυτείας ὑπὸ τῶν ληϊσάντων τοσάκις τὴν νήσον πειρατῶν καὶ λοιπῶν ἐπιδρομέων προητοίμασε τὴν κατόπιν ἐπελθοῦσαν πτωχείαν τῶν κατοίκων καὶ στείρωσιν τῶν γαιῶν, αἵτινες μολαταῦτα διετήρησαν ἐν πολλοῖς ἰχνη τῆς ἀρχαίας αὐτῶν γονιμότητος. Τὰ ὕδραγωγεῖα τῆς νήσου, ὧν ἐρείπια βλέπομεν μέχρι σήμερον, ὑποδηλοῦσι πόσον ἐρρύθμως καὶ τελεσφόρως διενέμετο τὸ ὕδωρ καὶ συνετέλει ὑπὲρ τῆς γονιμότητος τοῦ ἐδάφους· ἀλλ' αἱ τοσαῦται καταστροφαὶ αἱ μεταβαλοῦσαι εἰς σωροὺς ἐρειπίων ὀλοκλήρους πόλεις ἤθελον σεβασθῇ ταῦτα ;

Τὸ καλλιεργήσιμον ἔδαφος τῆς νήσου εἰς τοιαύτην καταστασιν ἐγκατελείψεως εὐρισκόμενον ὀλίγα ἡδύνατο νὰ προσφέρῃ πρὸς ζωάρκειαν, πολὺ δὲ ὀλιγώτερα πρὸς εὐπορίαν. Πιθανῶς ποῦ καὶ ποῦ σῖτος καὶ κριθὴ ἐφαίνετο, ἐν χαράδραις δὲ ἐλαιῶνες διετηροῦντο καὶ συκαί, ὡς αἱ ὀνοματοθεσίαι καὶ αἱ

τοπικαὶ παραδόσεις δηλοῦσιν. Οὐχ' ἤττον μολονότι ἐπη-
 πειλήθη¹ συχνότατα ἡ γεωργικὴ ζωὴ τῶν κατοίκων ὑπάρ-
 χουσι μαρτυραὶ καὶ παραδόσεις περὶ καλλιεργείας τῆς με-
 τάξης κατὰ τὴν βυζαντινὴν ἐποχὴν. Ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ
 Ἰουστινιανοῦ καὶ ἐντεῦθεν, ὅτε ἕνεκα τῶν πρὸς τὴν Περσίαν
 ἐχθρικῶν ἐπιμιξιῶν μετηνέχθη ἐκεῖθεν ἡ μέταξα, ἤρξαντο αἱ
 Κυκλάδες νὰ καλλιεργῶσι τὴν προσοδοφόρον μέταξαν, ὅπερ
 πιστοῦται καὶ ὑπὸ τῆς δημοσιευθείσης δημῶδους παραδόσεως
 ἐν Σύρῳ περὶ τῆς πληθύος τῶν μωρεῶνων ἐν τῇ νήσῳ καὶ τῆς
 προσοδοφόρου καλλιεργείας τῆς μετάξης (1). Κατὰ τὴν παρά-
 δοσιν ταύτην αἱ τῆς ζώσης γενεᾶς Σύριοι διηγοῦνται ὅτι ὑπῆρ-
 χον πολλὰ δένδρα μωρεῶν ἐπὶ τῆς νήσου καὶ δὲν δυνάμεθα
 ν' ἀμφιβάλλωμεν ὅτι οἱ Σύριοι, ἂν δὲν εἴνε γνωστὸν ὅτι ἔλα-
 βον ἀμέσως ἀπὸ τὴν Περσίαν τὰς μωρέας, δὲν ἐβράδυνον ὁμῶς
 νὰ τὰς λάβουν ἀπὸ τὰς πλησίον νήσους (2)».

Ἡ καλλιέργεια καὶ ἐσοδεία τοῦ σίτου καὶ τῆς κριθῆς ἐν τῇ
 νήσῳ μόλις ἐξήρχει πρὸς ζωάρκειαν τῶν κατοίκων· διότι καὶ ἂν
 ἐπλεόναζεν, οἱ ἐπὶ τοσούτους αἰῶνας ἐπισκεπτόμενοι πειρατι-
 κῶς τὴν νήσον βεβαίως ἐχρῶντο αὐτοῦ, πιθανώτατα δὲ καὶ
 ἐπίτηδες πρὸς τοῦτο δὲν κατέστρεφον τοὺς προσοδοφόρους
 ἀγρούς.

Ἄλλως τε ὁ γεωργικὸς πληθυσμὸς τῆς νήσου ἡραιοῦτο καὶ
 δι' ἄλλην αἰτίαν. Ἡ σιτεμπορία ἐν ταῖς Κυκλάσι ἦτο τὸ μᾶλ-
 λον παρακεκινδυνευμένον ἐμπόριον, πρὸ πάντων ἕνεκα τῶν πει-
 ρατῶν, καὶ τῆς μικρᾶς προστασίας, ἣν ἐχορήγουν οἱ Βυζαντι-
 νοὶ εἰς τε τοὺς χειρώνακτας καὶ τοὺς γεωργοὺς, ἰδίᾳ ἀφ' ἧς

(1) Dictionnaire d' histoire naturelle par une société de natura-
 listes et d' agriculteurs—ἐν λ. mùrier.—Ἐπιστολὴ περὶ Σύρου
 καὶ τῆς ἐν αὐτῇ Ἑρμοῦπόλεως σελ. 12.

(2) Ἐπιστολ. περὶ Σύρου κλπ. αὐτόθι.

ἐποχῆς συνεστήθησαν τὰ κυβερνητικὰ μονοπώλια τοῦ σίτου ἐν Βυζαντίῳ (1).

Ἐνεκα τῶν μονοπωλείων τούτων προσεκάλουν ἐν Βυζαντίῳ πολλοὺς γεωργοὺς καὶ μέχρι σήμερον ἐτι διατηρεῖται ἡ ἀνάμνησις τῶν μεταναστεύσεων τῶν Συρίων γεωργῶν εἰς Βυζάντιον, ἐνθα ἡ Κυβέρνησις ἦτο σχεδὸν σιτέμπορος καὶ ἐμπορομεσίτης (2).

Πλείσται ὅσαι ὀνοματοθεσίαι, ἐκ παλαιᾶς ἐποχῆς σωζόμεναι ἐν τῇ νήσῳ, πείθουσιν ὅτι ὄρη σήμερον ξηρὰ καὶ γυμνὰ ἦσαν ἄλλοτε κατάφυτα. Τί ἄλλο σημαίνουν αἱ ὀνομασίαι Δαφνῶνας, Ἀρευτιάις, Κάππαρι, Ἀμάραντα, Λιγερό, Σεληνίθρα, Λωτό, Σχορδιὰ, Ἐρινιό, Ξυλοκοπή, Σχινονῆσι, Λαγκάδα, Κυπεροῦσα, Καταφυὰ, Ἀμπέλα, Κηπάρι, Κοιλάδα, Χαρουπιά, Λιῶνας, Πρασονῆσι, Μεγαλεῦκι καὶ τοσαῦται ἄλλαι, αἵτινες σήμερον διατηροῦνται εἰς γυμνὰ ὄρη καὶ ἀκάρπους γαίας, τί ἄλλο σημαίνουν ἐτι ὅτι πρό τινων αἰώνων ἐτι διετηρεῖτο ἡ μεγάλη φυτεία τῆς νήσου, ἣν κατέστρεψαν αἱ λεηλασίαι τῶν ξένων πειρατῶν καὶ κατακτητῶν, ἡ ἐγκατάλειψις αὐτῆς ὑπὸ τῶν κατοίκων καὶ ἡ καταστρεπτικὴ πορεία τῶν αἰώνων;

Οὕτω βαθμηδὸν ἀπεγυμνοῦτο τὸ ἔδαφος τῆς προτέρας αὐτοῦ γονιμότητος καὶ θέας, ἕως οὗ παρεδόθη εἰς τοὺς νεωτέρους τοιοῦτον, οἷον παρίστατο μέχρι τινος διὰ τῆς παροιμίας Σύρα = Ψεῖρα, σχηματισθείσης καὶ λεχθείσης διὰ τὸ λυπρόγαιον καὶ ἄγονον αὐτῆς.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ ἐδάφους τῆς νήσου κατὰ τὴν βυζαντινὴν ἐποχὴν. Περὶ δὲ τῶν ἀρχαίων αὐτῆς

(1) Παράβ. Dig. 4. 50, 5. de negotiatoribus frumentariis.

(2). Ἱστορ. τοῦ Βυζαντινοῦ ἐμπορίου ὑπὸ C. Hulman, καὶ Ἐπιτ. Ἱστορίας τοῦ Ἑμπ. ὑπὸ A. Blanquis. Κεφ. Γ'.

πόλεων, τί δύναται τις νὰ εἰκάσῃ μετὰ τὴν ἀπαριθμῆσιν τοσοῦτων ἐπιδρομῶν καὶ κατακτήσεων ; Ἀμφότεραι αἱ δύο αὐτῆς πόλεις, ὡς παράλαι, ὑφίσταντο πρῶται τὰς προσβολὰς τῶν πειρατῶν. **Καὶ τίς ᾔθελεν μένει ἐν ἀσφαλείᾳ καὶ εὐημερίᾳ ἐν παραλίᾳ πόλει, εἰς ἣν ἀποβαίνοντες οἱ πειραταί—καὶ ἂν μὴ κατέστρεφον πᾶν τὸ προστυχόν,—βεβαίως ἐπήνεγκον ζημίας ἐπ' ἰσῆς ἐπικινδύνους διὰ τὴν ζωὴν τῶν κατοίκων ;**

Εἶναι ἄγνωστον ἐκ τῆς ἐλληνικῆς ἱστορίας ὅτι πολλαὶ πόλεις παράλαι κατ' αὐτὴν τὴν ἐποχὴν εἶχον ἐγκαταλειφθῆ. ὑπὸ τῶν κατοίκων, ἀποσυρθέντων εἰς τὰ ἐνδότερα μέρη καὶ ζητησάντων προστασίαν ἀπὸ τῶν φυσικῶν ὀχυρωμάτων τῶν μερῶν αὐτῶν, ἀπὸ τῶν ὁρέων, τῶν φαράγγων, τῶν σπηλαίων καὶ ἐν γένει ἀπὸ μερῶν, εἰς ἃ δυσκόλως εἰσεχώρουν τὰ πλημμυρῆσαντα κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην στίφη τῶν πειρατῶν καὶ κατακτητῶν. **Καὶ δὲν δυνάμεθα μὲν νὰ πιστεύσωμεν ὅτι ἀμφότεραι αἱ πόλεις τῆς νήσου, ἥτοι ἡ ἐν Φοίνικι καὶ Ποσειδείοις κειμένη καὶ ἡ ἐν ἡ ἡ σημερινῇ Ἑρμούπολις, ἐγκατελήφθησαν ἀμέσως ἀπὸ τῶν πρώτων αἰώνων τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, διότι ὑπάρχουσιν ἐνδείξεις τινες περὶ οἰκῶν καὶ κατοίκων ἐν ἀμφοτέραις ταῖς πόλεσιν, ἀλλὰ μέχρι τινος ἐποχῆς. Ἐν Ποσειδείοις π. χ. οἰκοδομουμένης πρὸ ἐτῶν οἰκίας τινος ἀνηκούσης σήμερον εἰς τὸν σεβασμ. Κύριον Μαρινέλλην καὶ σκαπτομένων τῶν θεμελίων αὐτῆς, εὐρέθησαν χρυσᾷ βυζαντινὰ νομίσματα, ἐκ τῶν λεγομένων Κωνσταντινᾶτων, ἀρπαγέντα ὑπὸ τῶν ἐργατῶν ἐκτὸς ὀλίγων, ἃ διεσώθησαν.**

Τὸ γεγονός τοῦτο ὃ ἤκουσα καὶ παρὰ γηραιῶν Συρίων παρέχει ἐνδείξεις περὶ οἰκιῶν διετηρουμένων ἐκεῖ κατὰ τὴν βυζαντινὴν ἐποχὴν. Καὶ ἐκ τούτου δηλὸν ἐστὶ κατὰ πόσον ἦτο ἐπισφαλὴς τότε ἡ διαμονὴ τῶν κατοίκων ἐν παραλίῳ πόλει, ἐν ἡ οὐχὶ βεβαίως ἄπαξ ἐπέβησαν πειραταί. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ διατήρησις νομισμάτων καὶ βαρυτίμων κοσμημάτων παρεῖχε κινδύνους καὶ κατ' αὐτῆς τῆς ζωῆς τῶν ἐχόντων αὐτά, οἵτινες

καθίσταντο ἔνεκα τούτων εὐπροσβλητότεροι ὑπὸ τῶν πειρατῶν. Διὸ θάπτοντες αὐτὰ ὑπὸ τὴν γῆν τ' ἀπέκρυπτον ἀπὸ τοῦ πλεονεκτικῶν ὄμμα τῶν πειρατῶν.

Ἄλλ' ἡ ἐνδείξις αὕτη, ὡς καὶ ἄλλαι ἀνάλογοι πρὸς αὐτὴν δὲν δύνανται νὰ μᾶς πείσωσιν περὶ τῆς διατηρήσεως τῶν δύο τούτων παραλίων πόλεων, καθ' ὅλην τὴν βυζαντινὴν ἐποχὴν. Διότι ναι μὲν τὰ ἐρείπια τῆς ἐν Φοίνικι πόλεως εἶνε ἀρκοῦντως ζωηρά, ὡς καὶ τὰ ἐρείπια τῆς ἐτέρας πόλεως, ἃ διατηροῦντο μέχρι τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, οὐχ' ἦττον πάντα τὰ ἐρείπια ἀμφοτέρων τῶν πόλεων εἶνε ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς, τινὰ δὲ ἴσως καὶ τοῦ Ε'. ἡ τὸ πολὺ ΣΤ'. αἰῶνος, οὐδὲν δὲ μαρτύριον ἄλλο τῆς μεταγενεστέρας βυζαντινῆς ἐποχῆς ἀνεκαλύφθη, ἢ ἐν τῇ μιᾷ ἢ ἐν τῇ ἐτέρᾳ πόλει, ἐκδηλοῦν τὴν ὑπαρξίν πόλεων καθ' ὅλην τὴν βυζαντινὴν περίοδον.

Ἐκ τούτων τεκμαίρεται ὅτι κατὰ τὴν μεταγενεστέραν βυζαντινὴν ἐποχὴν ἀμφοτέραι αἱ πόλεις ἐγκατελήφθησαν διασπαρέντων τῶν κατοίκων εἰς τὰ ἐνδότερα μέρη, ὅπως ἀποφεύγῃσι τὰς ἐπιδρομὰς τῶν πειρατῶν, Καθ' ὅσον, ἄλλως τε, ὁ συνοικισμὸς τῆς Ἀ ν ω Σ ύ ρ ο υ, διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν γενόμενος, μόλις ἤρξατο περὶ τὸν ΙΒ'. αἰῶνα, ὅτε, ὡς θέλομεν ἰδεῖ οἱ Λατίνοι συνετέλεσαν πρὸς τὴν συγχρότησιν τῆς ἐκεῖ πόλεως ἀσφαλεστέρας πάντως τῶν παραλίων μερῶν, εἰς ἃ ἔκειντο αἱ δύο ἀρχαῖαι πόλεις

Ἄλλ' οἱ Σύριοι βεβαίως δὲν συνεκεντρώθησαν συγχρόνως πάντες περὶ τὸν λόφον τῆς Ἀ ν ω Σ ύ ρ ο υ, ἀλλὰ διεσπαρμένοι εἰς πλεῖστα μέρη τῆς νήσου, εἰς τοποθεσίας, ἐκ τοῦ ὀνόματος τῶν ὁποίων τεκμαίρεται τοιαύτη διαμονή, μετηνέχθησαν βαθμηδὸν εἰς τὴν νέαν πόλιν, μετενεγκόντες πρὸς οἰκοδομὴν οὐχὶ ὀλίγους λίθους ἐκ τῶν ἐρειπίων τῆς ἐγκαταλειμμένης πόλεως· οὐδὲ δύναται τις νὰ εἰκάσῃ ὅτι συγχρόνως καὶ ὁμοθυμαδὸν ἐγκατέλειψαν μὲν τὴν ἀρχαίαν πόλιν, ἔκτισαν δὲ τὴν νέαν, Ὡστ' ἐκ τούτων τεκμαίρεται ὅτι πολλοὺς χρόνους πρὸ

τῆς Λατινοκρατίας εἶχον ἐντελῶς ἐγκαταλείψει τὴν ἀρχαίαν πόλιν (Σύρον), ἐν καιροῖς δὲ ἐπιδρομῶν κατέφευγον εἰς ὄρη, ἢ εἰς σπήλαια καὶ ἰδίως εἰς τὸ μέγα σπήλαιον, τῷ παρὰ τὸ ὄρος Νήτες, περὶ οὗ διετηρήθη ἡ ἐξῆς παράδοσις, μόλις πλέον διατηρουμένη.

Παρά τινα ὑπώρειαν τοῦ ὄρους Νήτες καὶ πλησίον τῆς λεγομένης Ἀμπέλας κεῖται σπήλαιον λίαν εὐρύχωρον ἐν τῇ θέσει ἀκριβῶς τῇ λεγομένῃ Ρόζου (στοῦ Ρόζου), ἀπεχούσῃ τέταρτον τῆς ὥρας ἀπὸ τῆς Ποσειδωνίας. Ἡ ὁπὴ τοῦ σπηλαίου τούτου κεῖται πρὸ ἀγρῶν ἀκαλλιεργήτων ἀνηκόντων εἰς ἐμὲ, καὶ ἄλλων παρακειμένων, ἀνηκόντων εἰς τὸν κ. Τζώρτζην Πρίντεζην.

Ἡ ὁπὴ τοῦ σπηλαίου ἀποκρύπτεται ἐνίοτε ὑπὸ θάμνων, καὶ ἐν γένει τὸ μέρος ἐκεῖνο φαίνεται ἔρημον καὶ δυσπέλαστον ἔνεκα τοῦ πετρώδους ἐδάφους. Τὸ σπήλαιον τοῦτο καλούμενον εἰδικώτερον Ρόζου Σπηλῆα, ἐχρησίμευτε, κατ' ἀρχαίαν παράδοσιν, ἣν ἤκουσα παρὰ τῶν προκλητόρων, ὡς ἀποθήκη τῶν πολυτίμων σκευῶν τῶν Συρίων ἐν περιστάσεσι πειρατικῶν ἐπιδρομῶν καὶ πολλάκις ὡς χρησφύγετον τῶν καταδιωκομένων κατοίκων τῆς νήσου, κρυπτομένων ἀσφαλέστατα ἐν αὐτῷ, ἀρκούντως εὐρυχώρῳ. Καὶ ὅσον μὲν ἀφορᾷ τὴν ἐν αὐτῷ παρακατάθεσιν τῶν πολυτίμων σκευῶν καὶ πιθανῶς τῶν χρημάτων τῶν Συρίων, ἡ παράδοσις συμφωνεῖ μετὰ τῆς παρατηρήσεως τοῦ σπηλαίου, ὅπερ ἦτο καταλληλότερον πρὸς ἀποκρυψιν τοιούτων χειμηλίων κατὰ τὰς ὀλεθρίας ἐκεῖνας ἡμέρας· καθ' ὅσον καὶ αὕτη ἡ εἰσοδος τοῦ σπηλαίου ἡδύνατο νὰ μείνῃ ἀόρατος τοῖς πειραταῖς, περιφρασσομένη διὰ σχίνων καὶ θάμνων. Ἀλλ' ἡ ἐν τῷ σπηλαίῳ τούτῳ διαμονὴ τῶν κατοίκων μοι φαίνεται δυσπίστευτος, ἐκτὸς ἐὰν πρὸς ὥραν μόνον συνεκεντροῦντο ἐν τῷ σπηλαίῳ τούτῳ οἱ φεύγοντες τὴν μάχαιραν καὶ τὴν ληστρικὴν χεῖρα τῶν πειρατῶν Σύριοι.

Βεβαίως τὸ σπήλαιον τοῦτο εἶνε τοσοῦτον εὐρύχωρον, ὥστε

σύμπαντες οὗτοι οἱ κατὰ τὴν βυζαντινὴν ἐποχὴν κάτοικοι ἡδύ-
ναντο νὰ καταφύγωσιν ἐν αὐτῷ. Ὅποια ἀκριβῶς ἡ εὐρύτης καὶ
ἐκτασις τοῦ σπήλαιου δὲν ἠδυνήθηεν ν' ἀνέυρω μεθ' ὅλας τὰς
προσπαθείας μου, καὶ ὡς ἰδιοκτῆτου αὐτοῦ. Ὅτι ὅμως εἶνε λίαν
ἐκτεταμένον, ἀποδεικνύεται κ' ἐκ τῶν παραδόσεων τῶν γη-
ραιῶν Συρίων, καθ' ἃς τὸ σπήλαιον τοῦτο ἔχει διέξοδον πρὸς
τὴν θάλασσαν, ἐξ οὗ τεκμαίρεται ὅτι ἔχει ἡμισείας, ἐὰν μὴ
μιᾶς, ὥρας ἀπόστασιν. Ἐκεῖνο ὅπερ ἰδίως παρέχει ἀμφι-
βολίαν περὶ τοῦ δυνατοῦ τῆς ἐν αὐτῷ διαμονῆς τῶν κατοίκων
εἶνε τὸ βαραθρῶδες τοῦ ἐδάφους, τὸ ὑγρὸν τῶν θόλων,
καὶ ἡ δύσκολος συγκοινωνία τοῦ ἐν αὐτῷ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος
μετὰ τοῦ ἐκτὸς αὐτοῦ (1).

Οὐχ ἥττον ἐὰν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν ἀφ' ἐνὸς τὸ δεινὸν τῆς
θέσεως, ἐν ᾗ εὐρίσκοντο οἱ Σύριοι, ἐκτιθέμενοι τοσάκις εἰς
σπουδαιοτάτους κινδύνους, ἀφ' ἐτέρου δὲ τὴν καταλλήλότητα,

(1) Τὸ σπήλαιον τοῦτο εἶνε, καθ' ἃ φαίνεται, λείψανον ἡφαιστείων
ἐνεργειῶν, κατ' ἄγνωστον ἐποχὴν συμβασῶν. Τὸ ἐν τῷ συγρᾶμματι
Expédition scientique de Morée Σ. 52 καὶ ἐξῆς, μνημονευόμενον με-
ταλλοῦχον σπήλαιον ἐν Σύρῳ εἶνε πιθανῶς αὐτὸ, καθ' ὅσον μέχρι
σήμερον ἔτι φαίνονται φαινόμενά τινα τῆς μεταλλούχου ιδιότητος
τοῦ μέρους τούτου τῆς νήσου. Ὁ Κυρ. Challet καὶ ἄλλοι ἐπισκεφθέν-
τες ἐσχάτως τὸ σπήλαιον μετὰ πολλῆς δυσκολίας εἰσῆλθον καὶ πρού-
χώρησαν· παρέλαβον δὲ ἐξ αὐτῶν πολλοὺς χρυσταλλώδεις σταλακτί-
τας. Ποῦ καὶ πού τοῦ σπηλαίου φαίνονται πεπαλαιωμένα ὀστᾶ ζώων,
ἴσως παρασυρθέντων ἐκεῖ καὶ καταστραφέντων ὑπὸ πείνης. Λέγεται
δὲ ὅτι καὶ ἄνθρωποι κινηθέντες ὑπὸ ἐπιθυμίας νὰ γνωρίσωσι τὰς δια-
στάσεις τοῦ σπηλαίου καὶ εὕρωσι τὴν διέξοδόν του, ἀπέθανον ἐν
αὐτῷ, κατ' ἄγνωστους χρόνους. Αἱ περὶ τοῦ σπηλαίου τούτου ποι-
κίλαι παροδόσεις διατηροῦνται ζῶνται καὶ παρὰ τοῖς σημερινοῖς Συρί-
οις· εἶνε δὲ λίαν περιέργον τὸ σπήλαιον καὶ πιθανῶς οἱ ἀρχαῖοι εἶχον
χρησιμοποίησει αὐτὸ εἴτε ὡς μεταλλοφόρον εἴτε δι' ἄλλην αἰτίαν καὶ
χρῆσιν.

τοῦ σπηλαίου κειμένου εἰς θέσιν ἀπόκεντρον καὶ καθισταμένου ἀφανοῦς διὰ περιφράξεως τῆς μικρᾶς αὐτοῦ ὀπῆς, δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν τὴν σχετικὴν παράδοσιν μὲ τὴν ἐξῆς διαφορὰν, ὅτι προσκαίρως μόνον ἠδύναντο νὰ καταφύγωσιν ἐντὸς αὐτοῦ οἱ Σύριοι. Ἀλλως τε κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν Βυζαντινῶν ὅτε ἦ μὲν Ἀνω Σύρος δὲν ἦτο οἰκισμένη ἐτι, αἱ δὲ δύο ἄλλαι παράλιαί τῆς νήσου πόλεις καὶ αἱ κωμοπόλεις οὐδὲ ἀσφαλεῖς ἦσαν, οὐδὲ μονίμως ἐνέκλειον τοὺς δεινοπαθοῦντας Συρίους, βεβαίως προσφουεστέρα θέσις πρὸς φύλαξιν κειμηλίων καὶ ἀπόκρυψιν τῶν κατοίκων ἦσαν τὰ σπήλαια τῆς νήσου, καὶ ἰδίως τὸ μεγαλύτερον καὶ ἀσφαλέστερον αὐτῆς, ἦτοι τὸ Σπήλαιον τοῦ Πόζου.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ σπηλαίου τούτου· ἄλλων δὲ εἰδήσεων καὶ παραδόσεων ἀναφερομένων εἰς τὴν ἐποχὴν ταύτην στερούμεθα. Ἐκ τῶν νεωτέρων ὅμως, ἦτοι ἐκ τοῦ συνοικισμοῦ τῆς νέας πόλεως, Ἀνω Σύρου ὀνομασθείσης, εἰκάζεται ὅτι πρὸ τοῦ 1204 ὁ πληθυσμὸς τῆς νήσου ἦτο λίαν ἡραιωμένος, καθ' ὅσον καὶ μετὰ τὴν συγχέντρωσιν τῶν Συρίων ἐπὶ τοῦ λόφου τῆς Ἀνω Σύρου δὲν ὑπῆρχαν ἐκτισμένοι τοσαῦται οἰκίαι, ὥστε νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι οἱ κάτοικοι τῆς νήσου ἦσαν πλειότεροι τῶν τεσσάρων—πέντε χιλιάδων.

Καὶ ὄντως, ἂν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὰς εἰκόνας τῆς Ἀνω Σύρου, τὴν μὲν ὑπὸ τοῦ Tournafort κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα γενομένην, τὴν δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν αἰῶνα, τὴν παριστῶσαν ληστρικὴν τινα ἐπίθεσιν κατὰ τῶν Συρίων, ἃς ἀμφοτέρας βλέπει ὁ ἀναγνώστης ἐν τῇ ἀνὰ χεῖρας συγγραφῇ, θέλει πεισθῆ ὅτι οἱ οἰκοῦντες τὴν πόλιν τῆς Ἀνω Σύρου, μόλις ἔχουσαν διακοσίας, ἢ καὶ τριακοσίας οἰκίας κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα δὲν ἠδύναντο νὰ ὦσι πλεόν τῶν τεσσάρων χιλιάδων κατὰ τοὺς προγενεστέρους αὐτοῦ καὶ ἰδίως τοὺς λεγομένους βυζαντινοὺς. Ταῦτα ὡς εἰκασίαν ὑποβάλλονται ὑπὸ τὴν κρίσιν ἐκάστου, λαμβάνοντος ὑπ' ὄψιν καὶ ὅσα ἐκτεθῇσονται ἐν

τοῖς κατόπιν πρὸς ὑπολογισμόν ὑποθετικόν τῶν κατοίκων τῆς νήσου κατὰ τὴν χρονικὴν ταύτην περίοδον, ἣν ἤδη κλείομεν, ἦτοι τὴν βυζαντινὴν.

Περὶ δὲ τῶν διοικητικῶν καὶ δημοτικῶν ἀρχῶν τῆς νήσου, ὡς καὶ περὶ τῶν φόρων, ἃς ἀπέτιε τῇ κοινῇ ταμείῳ, οὐδὲν μαρτύρον θετικόν καὶ εἰδικόν.

Εἶδομεν ἐν τοῖς προηγουμένοις τῶν διαίρεσιν τοῦ κράτους εἰς θέματα. Τὸ Αἰγαῖον πέλαγος ἦτο ἐν τῶν 17 θεμάτων τῶν ἀνωκάντων εἰς τὴν Ἀσίαν, ἅπερ ἦσαν τὰ ἐξῆς τὸ Ἀνατολικόν, τὸ Ἀρμενικόν, τὸ Ὀψέκιον, τὸ Ὀπτιμάτον, τὸ τῶν Θρακηρίων, τὸ Βουκελλαρίων, ἡ Χαλδία, ἡ Κολώνεια, ἡ Σεβάστεια, τὸ Συβυρραιωτῶν, τὸ τῶν Παφλαγόνων, ἡ Λυκανδός, ἡ Σελεύκεια, ἡ Μεσοποταμία, ἡ Κύπρος, τὸ Αἰγαῖον Πέλαγος καὶ ἡ Σάμος. Δώδεκα ἕτερα θέματα ἀνήκον εἰς τὴν Εὐρώπην ἢ τὴν Δύσιν, ὥστε ἐν ὅλῳ 29 ἦσαν τὰ θέματα τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους (1).

Περὶ πάντων τούτων τῶν θεμάτων δὲν ὑπάρχει πληροφωρία, ἀλλὰ σποράδην τινες ἐνδείξεις. Περὶ δὲ τῶν θεμάτων τοῦ Αἰγαίου Πέλαγους καὶ ἐννέα ἐτι ἄλλων οὐδεμία ὑπάρχει ἐνδείξις· ἀγνοεῖται δὲ καὶ αὕτη ἡ πρωτεύουσα τοῦ θέματος τῆς Ἑλλάδος.

Ὑπαρχούσης τοιαύτης ἐλλείψεως ἱστορικῶν εἰδήσεων περὶ τοῦ θέματος τῶν Κυκλάδων, ἐπόμενον εἶνε ὅτι ὀλίγα δύναται τις νὰ εἴπῃ περὶ τῆς διοικητικῆς καὶ τοπικῆς ἀρχῆς τῶν νήσων τούτων. Ἐκαστον θέμα εἶχεν ἴδιον σ τ ρ α τ η γ ὁ ν, ἀνώτερον πολιτικόν καὶ στρατιωτικόν αὐτοῦ ἀρχηγόν, ὅστις ἐμισθοδοτοεῖτο ἐκ τοῦ δημοσίου ταμείου λαμβάνων τὰς λεγο-

(1) α' Ἀλλ' ὁ κατάλογος οὗτος, προσεπισημειοῖ ὁ ἡμέτερος ἱστορικὸς, ὁ ἀναγράφει κατὰ τὴν περὶ θεμάτων πραγματείαν τοῦ Κωνσταντίνου Πορφυρογεννήτου, διαφέρει ἐν πολλοῖς ἐτέρων τινων καταλόγων. Σελ. Ἱστορ. 35 Τόμ. Δ'. Παπαρηγ.

μένας ῥόγας. Ἀλλὰ καὶ οἱ στρατηγοὶ οὗτοι ὀνομαζόμενοι πολλάκις καὶ Κατεπάνω δὲν ἦσαν ἰσότημοι, οὐδὲ τὸν ἴδιον μισθὸν ἐλάμβανον, καθὼς οὐδὲ τὰ θέματα ἦσαν ἴσα, τινὰ μάλιστα κατελέγοντο εἰς τὰ ἀνατολικά θέματα, ὡς τὸ τοῦ Αἰγαίου Πελάγους, τὸ τῆς Θράκης, καίτοι ἀνήκοντα γεωγραφικῶς εἰς τὴν Εὐρώπην· ἡ διάκρισις δὲ αὕτη ἔφερε τὴν διάκρισιν τῶν βαθμῶν τῶν στρατηγῶν καὶ τῶν μισθῶν των.

Ἐκ τῆς παραβολῆς τῶν μισθῶν, οὓς ἐλάμβανον οἱ στρατηγοὶ διαφόρων θεμάτων δύναται τις νὰ συμπεράνῃ τὴν θέσιν καὶ τὴν ἀξίαν τοῦ θέματος τῶν Κυκλάδων κατὰ τὴν βυζαντινὴν ἐποχὴν.

Ἐκ τοῦ βιβλίου τῆς Βασιλείου τάξεως (1) ἐν ᾧ κατεστρώθη τὸ μισθολόγιον τῶν ἀρχηγῶν τῶν θεμάτων, (Στρατηγῶν ἢ Κατεπάνω), ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Λέοντος, γίνεται γνωστὸν ὅτι ὁ στρατηγὸς ἦτοι ὁ διοικητὴς τοῦ θέματος τοῦ Αἰγαίου Πελάγους ἐλάμβανεν ἑτήσιον μισθὸν δέκα χρυσῶν λιτρῶν, ἦτοι χιλ. δραχμῶν 12, καὶ 340 κατὰ τὴν ἐσωτερικὴν τότε ἀξίαν τοῦ νομίσματος. Ἐάν τις συγκρίνῃ τὸν μισθὸν τοῦτον πρὸς τὸν μισθὸν, ὃν ἐλάμβανεν ὁ στρατηγὸς τοῦ Ἀρμενικοῦ θέματος, ἢ τοῦ τῶν Θρακησίων, θέλει ἰδεῖ ὅτι τὸ θέμα τοῦ Αἰγαίου ἦτο πολὺ ὑποδεέστερον τοῦ Ἀρμενικοῦ, καθ' ὅσον τούτου ὁ διοικητὴς ἐλάμβανεν τεσσαράκοντα λύτρας χρυσᾶς, ἦτοι πεντήκοντα περίπου χιλιάδας δραχμῶν ἑτησίως. Ἐπ' ἴσης οὕτως ἐξεταζόμενον τὸ θέμα τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου φαίνεται ὑποδεέστερον τοῦ τῶν Βουκελλαρίων, τοῦ Ὀψικίου, τοῦ τῆς Μακεδονίας, ὧν οἱ στρατηγοὶ ἐλάμβανον ἀνὰ 36, 720 δραχ. ἐπ' ἴσης καὶ τοῦ τῆς Καππαδοκίας, Θράκης, Χαρσιανοῦ, Παφλαγονίας καὶ Κολωνείας ὧν οἱ στρατηγοὶ ἐλάμβανον ἀνὰ 24, 480 περίπου δρ. (2). Ἦτο ὁμῶς ἀνώτερον τὸ

(1) Κεφ. ν'. Βιβλ. Β'.

(2) Βλέπε τὰ περὶ διοικητικοῦ καὶ πολιτικοῦ ὀργανισμοῦ τοῦ κρά-

θέμα τῶν Νήσων, ἐξεταζόμενον οὕτως, τοῦ θέματος τῆς Σεβαστείας, καὶ τῶν τῆς Σελευκείας, τῆς Λυκανδοῦ καὶ Λεοντοκόμειων, ὧν οἱ στρατηγοὶ ἐλάμβανον μόνον πέντε λύτρας χρυσοῦ, ἐν ᾧ ὁ τοῦ Αἰγαίου, ἐλάμβανεν, ὡς εἶδομεν, δέκα.

Τοσαῦτα εἶνε γενικώτερον γνωστὰ περὶ τοῦ στρατηγοῦ, ἥτοι τοῦ διοικητοῦ τοῦ θέματος τοῦ Αἰγαίου, ἀναλογοῦντος ὅπως δῆποτε πρὸς τὸν σημερινὸν νομάρχην. Τὰ ὀνόματα τῶν στρατηγῶν τοῦ θέματος τούτου δὲν διτηρήθησαν, οὔτε τὰ τῶν ὑποδεεστέρων στρατιωτικῶν καὶ πολιτικῶν διοικητῶν αὐτοῦ, ἥτοι τῶν καλουμένων κλεισουραρχῶν, οἵτινες ἦσαν φύλακες τῶν κλεισουργῶν ἐκάστου θέματος ἥτοι τῶν στενωπῶν, ἢ τῶν τουρμαχῶν, ὑποδεεστέρων στρατιωτῶν διοικητῶν, ἢ τῶν πρωτονοταρίων, οἵτινες ἦσαν ἐπιτετραμμένοι ἰδίως τὰ τῆς διοικητικῆς ἀρχῆς, καὶ ἐξηρτῶντο ἀμέσως ἀπὸ τὸν Χαρτουλάριον τοῦ Σακέλλου, ἀναλογοῦντα πρὸς τὸν σημερινὸν κεντρικὸν ταμίαν τοῦ κράτους.

Ὁνοματοθεσία τις τῆς νήσου δίδει χώραν εἰς εἰκασίαν τινα, ἵσως παρακεκιδυνευμένην. Ὑπάρχει ἐν τῇ νήσῳ, κατὰ τὸ βορειανατολικὸν μέρος τῆς νήσου ἢ παραλία θέσις Κλεισοῦρα, ὄνομα διατηρούμενον καὶ εἰς ἔγγραφα τῆς μεσαιωνικῆς Σύρου. Εἶδομεν ἀνωτέρω ὅτι τὰ θέματα, ἥτοι οἱ νομοὶ τοῦ βυζαντινοῦ κράτους ὑπεδιαίρουντο εἰς Κλεισοῦρας, ἥτοι μικροτέρας ἐπαρχίας ἢ δήμους τοῦ θέματος. Ἡ ἀξιοσημείωτος αὕτη ὀνοματοθεσία τῆς νήσου Κλεισοῦρα δύναται νὰ παρέξῃ ἄρα γε νύξεις περὶ τῆς νήσου ὡς ὑπαγομένης εἰς τὴν τάξιν τῶν Κλεισοῦρων τοῦ θέματος τῶν Νήσων ; ἢ εἶνε σύμπτωσις ὀνομασίας, ἀποδοθείσης τῷ μέρει ἐκείνῳ ὑπὸ τῶν παλαιότερων Συρίων ; Τὸ ζήτημα τοῦτο δὲν δύναται

τους ἐν τῇ προμνημονευθέντι Βιβλίῳ τῆς Βασιλείου τάξεως, ἀπερ ἀναλυτικώτερον ἐκτίθενται καὶ παρὰ Παππαρηγ. Τομ. Α'. Βιβλ. ΙΑ'. Ἐλ. Ἰστ.

καὶ λυθῇ, μὴ ὑπαρχουσῶν ἄλλων ἐνδείξεων. Κλεισοῦραι ἐλέγοντο ἰδίαι αἱ σπεινωτοὶ ἐκάστου θεμάτος, τὰ ἐπικαιρα, οὕτως εἰπεῖν, μέρη, ἅτινα εἶχον ἴδιον φύλακα. Οὐδόλως ἄρα ἄπορον εἶναι τὸ θέμα, τοῦ Αἰγυπτίου ἀποτελούμενον ἐκ νήσων εἶχε κλεισουράρχην. ἑδρεύοντα ἐν Σύρῳ, ἧς ἡ γεωγραφικὴ θέσις καὶ ἡ κλεισοῦρα. ἦσαν προσφυνέστατα πρὸς διαμανθὴν κλεισουράρχου, φρουραῖντος τὰ παράλια καὶ ἐποπτεύοντες τὰς κινήσεις τῶν πειρατῶν.

Καίτοι πολλὰ τὰ πρόσωπα ἅτινα ἀπετέλουν τὸν διοικητικὸν καὶ πολιτικὸν ὀργανισμόν τῶν θεμάτων, δὲν διεσώθησαν οὐχ' ἤττον ὀνόματά τινων τοῦλάχιστον ἐξ αὐτῶν, ἀνηκόντων εἰς τὸ θέμα τοῦ Αἰγυπτίου (4), ὅπερ ὡς καυτικὸν θέμα ἀναμφιδόλως εἶχε τοὺς Πρωτοκαράδοιους καὶ Ναυκλήρους τοῦ κατὰ τὴν βυζαντινὴν ἐποχὴν.

Καὶ περὶ δημοτικῶν δ' ἐπιτοπίων ἀρχῶν οὐδεμία ὑπάρχει ἐνδείξις. Ναὶ μὲν ἐκ τῶν ὑπερέρων, ἦτοι ἐπὶ Λατινοκρατίας καὶ Τουρκοκρατίας βλέπομεν καὶ ἐν Σύρῳ ἐσχύοντα τὸν ἐπιτόπιον ὀργανισμόν τῶν ἀρχῶν, ἦτοι τοὺς ἐπιτροποὺς καὶ προεστώτας, εἰτινὲς αἰεὶ λαίψανα τῶν ἀρχαιοτέρων πελαγικῶν θεσμῶν ἦτοι τῶν βουλευτῶν καὶ γερόντων (γερουσιαστῶν), οὐδεμία αὖχ ἤττον ἐνδείξις περὶ ταιούτων ἀρχῶν ἐν Σύρῳ κατὰ τὴν βυζαντινὴν περίοδον. Καὶ πιθανώτατα μὲν ὑπῆρχον ἀρχαὶ ἐκπροσωποῦσαι τὸ ἠθικὸν τῆς κοινότητος πρόσωπον, καθ' ὅσον ἀναφέρεται εἰς τι χωρίον Κωνσταντίνου

(4) Ἐκαστον θέμα εἶχεν ἐκτὸς τοῦ ἀρχηγοῦ στρατηγοῦ, Κόμητος τῆς Κούρτης καὶ Χαρτουλάριον ἦτοι γενικὸν ἐπιμελητὴν καὶ Δομίστικον ἀναπληρωτικὸν στρατηγόν, καὶ τουρμάχους καὶ δρουγχαρόμητας καὶ ἐκατοντάρχους καὶ δεκάρχους καὶ πρωτοκαράδοιους καὶ ναυκλήρους καὶ ἄλλους ὑποδεστέρους καὶ προαγέτας, πληθὺν τέλος ἀξιωματῶν, ἅτινα συνεδυσσθήσαν κατόπιν ἐν τοῖς ἀξιώμασι τοῦ φεουδαλικοῦ συστήματος.

τοῦ Πορφυρογεννήτου (ἐν ἔτει 647) ἡ ἔκφρασις ὁ μ α ς τοῦ χωρίου πρὸς ἀντίθεσιν τοῦ ὅρου κατ' οἰκον τοῦ χωρίου, ἀλλ' ἐλλειπούσης πάσης περὶ τοιούτων κοινοτήτων καὶ ἀρχῶν ἐν Σύρῳ εἰδήσεως, εἰκάζεται μόνον ὅτι καὶ οἱ Σύριοι ἀπετέλουν κοινότητα ἔχουσαν ἴδιον ἄρχοντα, ἀλλ' ἄσημον πλέαν ἕνεκα τῶν περισπασμῶν καὶ τῆς ἀραιώσεως τοῦ πληθυσμοῦ τῆς νήσου κατ' αὐτὴν τὴν ἐποχὴν. Διότι δὲν δύναμεθα νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι δὲν ὑπῆρχε δεσμός τῶν κατοίκων διαζοόμενος ὑπὸ ἰδίου ἄρχοντος, πιθανῶς ἐκλεγομένου ὑπ' αὐτῶν τῶν κατοίκων· διότι ἐκ τινων νύξεων ἐνδεικνύεται ὅτι αἱ τότε πόλεις, ὅσῳ ὀλιγάνθρωποι καὶ ἂν ἦσαν, εἶχον οὐχ' ἥρτον τὸν πρωτεύοντα, ὅστις, κατὰ τὸν χρονογράφον Λέοντα ἀμετὰ καὶ τῶν πατέρων τῆς πόλεως τὰ πάντα ἦν διοικεῖν (1).

Θέλομεν ἰδεῖ κατόπιν καὶ ἄλλα λείψανα τῶν βυζαντινῶν θεσμῶν καὶ ἐθίμων ἃ ἐπεκράτησαν ἐν Σύρῳ μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ παρόντος αἰῶνος. Ἐννοῶ δὲ τοπικὰ ἔθιμα τὰ διέποντα ἀντὶ νόμων τοὺς Συρίους ἐν ταῖς κοινωνικαῖς καὶ οἰκο-

(1) Καὶ ὁ Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος μαρτυρεῖ ὅτι κατὰ τὸν ἐννιόν μ. Χ. αἰῶνα ὑπῆρχον ἐν Πάτραις ἄρχοντες τῆς πόλεως καὶ οἰκήτορες αὐτοῖς βουλευόμενοι περὶ τοῦ πρακτέου, οἵτινες ἀνελόγουν βεβαίως πρὸς τοὺς κατόπιν Ἐπιτρόπους καὶ Προεστώτας. (Παραβ. Παπαρρηγ. ἐνθ' ἀνωτέρω). Ὡς πρὸς τοὺς πλωίμους δὲ, ἐπειδὴ κατὰ τὴν τότε βυζαντινὴν θεσμοθεσίαν δὲν ἠδύναντο πάντες νὰ ὑπηρετήσωσιν ἐν ταῖς στρατείαις, ἀλλ' ἀπαιτεῖτο ἀκίνητος κτῆσις, ἐξαιρετικῶς διὰ τοὺς πλωίμους τοῦ θέματος τοῦ Αἰγαίου, τῆς Σάμου καὶ τῶν Κιβυρραιωτῶν ἡ ἀκίνητος κτῆσις ὡρίσθη εἰς τέσσαρας λίτρας. Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος ἐξηγῶν τὴν διαφορὰν ὡς πρὸς τοὺς πλωίμους τοῦ Αἰγαίου Πελάγους λέγει περὶ αὐτῶν ὅτι αὐτόστολοι ὄντες καὶ αὐτερέται βαρείας μετιᾶσι τὰς ὑπηρεσίας· τοῖς δὲ τὰ βασιλικὰ πλωῖμα ἐπὶ ρόγαις ὑπερεστουμένοις καὶ τοῖς λοιποῖς πλωίμοις ἤδη ἐκράτησαν ἐκ φωνηθείας δύο λίτρων εἰς ἐκάστην στρατείαν κτλ.β.

γενειακαῖς σχέσεσιν, ὡς καὶ τὴν διατήρησιν δημοσίων βιβλίων λεγομένων *Καπιτούλων*, εἰς ἃ κατεγράφοντο αἱ ἐπίσημοι πράξεις.

Ἐξετάζων δέ τις κατὰ βάθος τὴν δημώδη γλῶσσαν καὶ τὰ ἄσματα τῶν Συρίων θέλει ἰδεῖ ὅτι ἡ γλῶσσα δὲν ἐπιρρεάσθη ὑπὸ τῶν ξενικῶν φύλων ἃ παρέμενον ἐστὶν ὅτε ἐν τῇ νήσῳ, πιθανῶς δὲ ἤρξατο χαλαρουμένη ἐπὶ Βυζαντινῶν. Ἀπὸ δὲ τῆς Λατινοκρατίας κ' ἐντεῦθεν συνανεμίγη μὲν μετὰ πολλῶν ξενικῶν λέξεων, οὐχ' ἤττον διέμενε πάντοτε ἡ αὐτὴ γλῶσσα ἐλληνίς, ἐπιμαρτυροῦσα ὅτι οὐδέποτε ἐπαυσαν οἱ κάτοικοι τῆς νήσου ὄντες Ἕλληνες κατὰ τὴν γλῶσσαν καὶ τὰ ἔθιμα καὶ κατ' ἄλλα γνωρίσματα τῆς ἐθνικότητος, ἀνεξαρτήτως τῆς διαφορᾶς τοῦ θρησκευματος, ὅπερ οὐχ' ἤττον ἦν χριστιανικόν.

Μετὰ τὴν σύντομον ταύτην ἀνακεφαλαίωσιν τῆς καταστάσεως τῆς νήσου καὶ τῶν κατοίκων κατὰ τὴν Βυζαντινὴν μεταβῶμεν ἤδη εἰς νέαν ἱστορικὴν περίοδον πολλὰς περιλαμβάνουσας δεκαετηρίδας καὶ ἀρχομένην ἀπὸ τοῦ 1204.

Ἀπὸ τοῦ ἔτους τούτου ἀρχεται ἡ Λατινοκρατία, ἐγκαθιδρυθεῖσα μετὰ πολλοῦ πατάγου ἐν τῇ καταπιπτούσῃ Βυζαντινῇ αὐτοκρατορίᾳ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΗ'.

Ἡ Σύρος ὑπὸ τοὺς Ἑρετούς.

Σύστασις Δουκάτου Ναξίας. — Δουκεία Σαρούδων.

Ἐγκατάστασις ξένων οἰκογενειῶν εἰς τὰς Κυκλάδας.

Τῷ 1204 ἡ Βυζαντινὴ αὐτοκρατορία ἐκνευρισμένη ὑπὸ τοσούτων περισπασμῶν καὶ παραλυσιῶν, πολεμουμένη πάντοθεν παρίστα οἰκτρὸν θέαμα καταρρέοντος οἰκοδομήματος. Οἱ

σταυροφόροι τῆς Δύσεως ἐπιτυχόντες τῆς εὐκαιρίας κατήνεγον καίριον τραῦμα κατὰ τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας καὶ τῆς 23 Μαΐου 1204 ἀνηγέρθη θρασεία ἡ Λατινικὴ Ἀνατολικὴ Αὐτοκρατορία.

Μετὰ τὴν διαρπαγὴν τῶν θησαυρῶν καὶ τὴν φοβερὰν πυρπόλησιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τὴν σύλησιν τῶν ναῶν καὶ τὴν διάπραξιν παντὸς ὀργίου καὶ ἐγκλήματος, τὰ σμήνη τῶν σταυροφόρων ἐξελέξαντο μεταξὺ τῶν βαρόνων καὶ κομήτων ἐξ Ἑνετοῦς καὶ ἐξ Γάλλους, οἵτινες ἀνεκήρυξαν πρῶτον αὐτοκράτορα τῆς νέας αὐτοκρατορίας Βαλδουῖνον τὸν κόμητα τῆς Φλάνδρας. Ὁ εἰς ἄκρον παραλυσίας ἐληλακὼς βυζαντινὸς ὄχλος δὲν ἤργησε νὰ ἐπευφημήσῃ εἰς τὴν ἀνακήρυξιν τοῦ Λατίνου Αὐτοκράτορος, μολονότι ἐκάπνιζον ἔτι τὰ ἐρείπια τῆς πυρποληθείσης πόλεως καὶ ἔκειντο ἄταφα τὰ πτώματα τῶν ἀτιμασθεισῶν καὶ τῶν καέντων (1)

Καὶ ναὶ μὲν ἡ Φραγκικὴ δυναστεία ἰδρύθη ἀπὸ τοῦ 1204,

(1) Ὡς πόλις πόλις, ἐπιφωνεῖ ὁ Νικήτης, παρασταθεὶς μάρτυς τῆς ἀξιοθρηνήτου ταύτης καταστροφῆς, πόλεων πασῶν ὀφθαλμῶν, ἀκουσμα παγκόσμιον, θέημα ὑπερκόσμιον ἐκκλησιῶν γαλουχέ, πίστεως ἀρχηγέ, ὀρθοδοξίας ποδηγέ, λόγων μέλημα, καλοῦ παντὸς ἐνδιαίτημα τίνες κακοποιοὶ δυνάμεις ἠτήσαντό τε καὶ ἔλαβον εἰς συνίασιν, τίνες ἀλάστορες, φθονεροὶ καὶ ἀμείλικτοι δαίμονες κῶμόν σου ἐπεκώμασαν ἄγριοι ; » καὶ ἀλλαχοῦ προστίθησιν : Ἦν εἰς πόνον πᾶσα κεφαλὴ, ἐν στενωποῖς θρῆνοι καὶ οὐαὶ καὶ κλαυθμὶ, ἐν τριόδοις ὀδυρμοὶ, ἐν ναοῖς ὀλοφυρμοὶ, ἀνδρῶν οἰμωγαί, γυναικῶν ὀλολυγμοὶ, ἐλκυσμοὶ, ἀνδραποδισμοὶ » κλπ. ἅτινα καίτοι ἐξηγκωμένα ὡς ὑπὸ συναξαριστικῆς γραφίδος οὐχ' ἤττον ἐκδηλοῦσι τὸν φοβερόν ὄλεθρον ὃν ἐπῆνεγκον οἱ Βενετοὶ καὶ Γάλλοι κυριεύσαντες τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐνιδρύσαντες τὴν Λατινικὴν αὐτοκρατορίαν (Παραβ. Νικήτ. ἐν β. : σουρτζούφλου—Τὰ μετὰ τὴν ἄλωσιν—Lebeau, XVII. 124—Michaud et Roujoulat III. 118—Ἰδὲ καὶ τὴν ἀρίστην πραγματείαν τοῦ Κυρ. Β. Σταματιάδου Ἰστ. τῆς ἀλώσεως τοῦ Βυζαντίου ὑπὸ Φράγκων).

ἀλλ' ἐδραιώθη καὶ ἐπεξετάνθη ἰδίως κατὰ τὸ 1207 διὰ τοῦ ἐξῆς τρόπου. Ὅτε διενεμήθη τὸ βυζαντινὸν κράτος εἰς τοὺς Ἑνετοὺς καὶ Γάλλους κατακτητὰς ἡ Ἑνετικὴ δημοκρατία ἔλαβεν ὡς κληρὸν τὰ τρία ὀγδοὰ τῆς διαμελισθείσης βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας. Εἰς τὴν μερίδα ταύτην τῶν τριῶν ὀγδόων συμπεριελήφθησαν καὶ πᾶσαι αἱ νῆσοι τοῦ Αἰγαίου Πελάγους.

Ἡ διαμέλισις αὕτη καὶ διανομὴ τοῦ βυζαντινοῦ κράτους ἐκانونίσθη ἐν Συμβουλίῳ, συγχροτηθέντι ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπὸ δώδεκα πατρικίων καὶ μεγιστάνων Ἑνετῶν καὶ ὑπὸ ἱσαρίθμων ἵπποτῶν σταυροφόρων Γάλλων. Καὶ οἱ μὲν Ἑνετοὶ παρέλαβον τὰς Κυκλάδας, τὰς Σποράδας, τὰ παράλια τοῦ Εὐξείνου Πόντου καὶ τῆς Προποντίδος, τὴν Ἀνατολικὴν παραλίαν τοῦ Ἀδριατικοῦ, ὡς καὶ πόλεις τινὰς οἷον τὴν Ἀδριανούπολιν, Διδυμότειχον κλπ. Οἱ δὲ Γάλλοι ἔλαβον τὴν Θράκην, Βιθυνίαν, Θεσσαλονίκην, Ῥωμανίαν, τὴν ἀπὸ Θερμοπυλῶν μέχρι Σουνίου Ἑλλάδα καὶ τινὰς ἐκ τῶν μεγαλειτέρων νήσων τοῦ Ἀρχιπελάγους (1) ἀλλ' αἱ διανεμηθεῖσαι πόλεις ἦσαν πολλαί, τὸ κράτος τῶν Βενετῶν καὶ Γάλλων λίαν ἐκτεταμένον, αἱ πόλεις τῆς Ἑλλάδος ἐνέκλειον ἔτι Ἑλληνας ἀνδρας. πῶς λοιπὸν οἱ Ἑνετοὶ καὶ Γάλλοι ἤθελον καταλάβει τοσαῦτα μέρη καὶ πῶς ἤθελον φρουρήσει καὶ διατηρήσει αὐτά;

Ἡ δυσχέρεια αὕτη ἤρθη διὰ τοῦ ἐξῆς τρόπου.

Ἡ κερδαλεόφρων Ἑνετικὴ Δημοκρατία προϊδοῦσα εὐθύς ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ δεσπόσῃ ἀσφαλῶς ὅλων αὐτῆς τῶν κτήσεων, (διότι τοῦτο καὶ δαπάνην ἀπῆτει καὶ πολὺν στρατὸν καὶ στόλον ἐμελλε ν' ἀπασχολήσῃ), θέλουσα δὲ ἀφ' ἑτέρου νὰ ἐπεκτείνῃ τὰς κτήσεις τῆς, ἐξέδοτο ἐν ἔτει 1207 ψήφισμα, διακοινωθὲν εἰς πλεῖστα μέρη, καθ' ὃ παρεχόμεν τὴν ἄδειαν εἰς πάντα Ἑνετὸν πολίτην νὰ ἐξοπλίσῃ ἰδίαις δαπάναις πολεμικὸν πλοῖον καὶ νὰ κατακτήσῃ οἰανδήποτε νῆσον ἢ πόλιν, ἐκ τῶν κληρω-

(1) Σταματ. ἐνθ' ἀνωτέρω—Παράβ Ville Harduin 144, 164—Bembo Hist. Venet. III, 1 18—Rampusio L 4. Doutveman 4, 2.

θεισῶν αὐτῇ, θείσα εἰς ὄρον τὴν ἀναγνώρισιν τῆς κυριαρχίας τῆς Ἑνετικῆς δημοκρατίας.

Ἡ προκήρυξις αὐτῇ τῆς πανσχύρου τότε Ἑνετικῆς δημοκρατίας ἐγαργάλισε τὴν πλεονεξίαν μὲν τῶν καρδοσκόπων, τὴν φιλοδοξίαν δὲ τῶν εὐγενῶν καὶ τυχοθηρῶν καὶ ἐν τάχει ἔμποροι, στρατιωτικοί, χρεωκοπημένοι εὐγενεῖς καὶ παντὸς εἶδους τυχοθῆραι κατήρτισαν στολίσκους ἰδίαις δαπάναις καὶ ἀμέσως ἐτράπησαν εἰς κατακτήσεις.

Τότε ὁ Μάρκος Σανούδος κατέλαβε τὴν Νάξον, Πάρον, Μήλον, Θήραν, Ἴον, Ἀνάφην, Σύρον, Φολέγανδρον, Σίφνον, καὶ τινὰς ἐλάσσονας νήσους. Οἱ ἀδελφοὶ Ἀνδρέας καὶ Ἱερεμίας Γκίζαι κατέλαβον τὰς νήσους Τήνον, Μύκωνον, Σκύρον, Σκίαθον καὶ Σκόπελον. Ὁ δὲ Μαρτίνος Δάνδολος ἀνεψιὸς τοῦ Δουκὸς τῆς Ἑνετίας τὴν Ἀνδρόν. Οὗτος κατόπιν συγγενεύσας μετὰ τῆς οἰκογενείας Σομαρίπα, ἡ Σομαρίδα, προσεκόλλησεν εἰς τὸ Δουκάτον τοῦ καὶ τὴν Πάρον. Ὁ δὲ Πέτρος Ἰουστινιάνης, καὶ ὁ Δομνίκος Μικέλης κατέκτησαν τὴν Κέα, ἧς τὸ ἥμισυ κατέχον οἱ Γκίζαι· ἐπ' ἰσῆς ἡ Σέριφος κατελήφθη ἐξ ἡμισείας ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν Γκίζη καὶ Μικέλη καὶ Ἰουστινιάνη. Ἄλλοι δὲ οἶον οἱ Γοζαδίνοι κλπ. τὰς λοιπὰς κατέκτησαν νήσους (1).

(1) Ἴδε Sanutto, I. p. 4. c. 7—Sabell. Decad I. V. II.—Hopf, Grieschische Geschichte (Allgemeine Encyclopedie etc) Tom L. XXXX. σελ. 408 καὶ ἐξῆς.—Chronic. Anrea Danduli p. 15.—Bembo Hist. Venet. 11, 118—Ῥαγκαβῆ Ἑλλήν. Τομ. III. 165—Σταμ. Ἰστ. Ἀλ. Βυζαντίου Κεφ. Γ'.—Π. Δάμπρος ἐν Ἀρχ. ἐφημ. Τετχ. 18. 1872—σελ. 392—396—Livres de la Conquete σελ. 6696 καὶ ἐξῆς.—Buchon, Recherches et materiaux pour servir à une histoire de la domination Française aux XIII, XIV et XV. siècle. Paris. M. DCCC. XI ἐν deuxiême partie D u c h é d e N a-

Καὶ πάντες μὲν οὗτοι δὲν ἔμειναν δοῦκες τῶν αὐτῶν νήσων καθ' ὅλην τὴν ἐποχὴν τῆς λατινικῆς δεσποτείας ἐν τῷ Αἰγαίῳ. Πολλοὶ ἐγένοντο μεταρρυθμίσεις καὶ ἀνταλλαγαὶ νήσων καὶ προσθεφαρίσεις, ἕως οὗ ἐκαθαρίσθησαν τὰ ὅρια καὶ ἡ δικαιοδοσία ἐκάστου Δουκός. Οἱ δυστυχεῖς νησιῶται ἔκριναν ματαίαν πᾶσαν ἀντίστασιν, καταπεσοῦσης μάλιστα τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, ἥς ἦσαν τέως μέρη, καὶ οὕτω ἀμαχητὶ καὶ ἀθρόβως ἐνεθρονίσθησαν εἰς τὰς νήσους οἱ Ἑνετοὶ οὗτοι, μεταβαλόντες εἰς δουκάτα τὰς ἀτυχεῖς νήσους καὶ ἐκλατινίσαντες καὶ αὐτὸ τὸ τοῦ συμπλέγματος αὐτῶν ὄνομα εἰς *Agio pelago*.

Ἐκ τῶν δουκῶν καὶ τῶν δουκάτων τούτων τὸ ἰδίᾳ ἐνδιαφέρον ἡμᾶς ἐνταῦθα εἶνε τὸ καὶ μεγαλειότερον ὅλων Δ ο υ χ ἄ τ α ν τ ῆ ς Ν α ξ ί α ς, εἰς ὃ ὑπῆχθη καὶ ἡ νῆσος Σύρος.

Ἰδοὺ πῶς ἱστορεῖ συγγραφεὺς τις Γάλλος τὴν κατάκτησιν τῆς Νάξου καὶ τὴν σύστασιν τοῦ δουκάτου Ναξίας.

«Τῷ 1207, τρία ἔτη μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν ἱππόται Γάλλοι ἐγένοντο πρίγκηπες τῆς Ἀχαΐας καὶ δοῦκες Ἀθηνῶν καὶ Μεθώνης, ἡ Βενετία ἐπέστρεψεν εἰς τοὺς ὑπηκόους τῆς νὰ κατακτήσωσιν εἰς ὄφελός των τὰς Κυκλάδας.—Ὁ Μάρκος Σανουδὸς δεινὸς πολεμιστῆς, ὅστις ἐπέστρεφεν ἀπὸ τὰς σταυροφορίας, καταναλώσας τὴν περιουσίαν του εἰς τὸ χαρτοπαίγνιον καὶ τὰς ἀσωτίας, συνῆθροισε τοὺς συντρόφους του, ἐδανείσθη ἀπὸ Ἰουδαίους δύο ἄθλια πλοίαρια κατὰ μίαν νύκτα τῆς ἀποκρέω, ἐξέπλευσε τῆς προχυμαίας τῶν Σ κ λ α β ο Ὑ ν ν, ἀπέβη εἰς Νάξον καὶ τὴν ἐκυρίευσεν ἀμαχητὶ· εἴτα ὠκοδόμησε τὸ φρούριον τὸ ὑπερκεῖμενον τῆς πόλεως καὶ ἀνηγόρευσε ἐαυτὸν Δ ο Ὑ χ α τ ο Ὡ

x o s σελ. 352—363—Histoire nouvelle des anciens ducs et autres souverains de l'archipel par le père Sauder I. vol in 12—ἐκ τῆς καὶ ἐν τῇ Χρονικῇ τοῦ Μάρκου δύναται τις νὰ ἴδῃ πολλὰ σχετικὰ πρὸς τὴν κατάκτησιν Κυκλάδων ὑπὸ τῶν ἀνωτέρω Ἑνετῶν.

Ἀρχιπελάγους. Τινὲς ἐκ τῆς οἰκογενείας τοῦ Γρι-
μάλδη, λαβόντες παρὰ τοῦ Σανούδου φέουδα τὸν συνένδραμιον
εἰς τὸ νὰ ὑπερασπισθῇ καὶ νὰ ἐκτείνῃ τὰς κτήσεις του, λαβόν-
τες καὶ αὐτοὶ τὰ μερίδια των. Ἀνήγειρε λοιπὸν πύργους με-
ταξὺ τῶν τειχῶν τοῦ φρουρίου καὶ ἐντὸς τῶν κοιλάδων ἢ παρὰ
τοὺς ὁρμούς ἀγροκήπια (1)». www.kritikaol.com.gr

Ἀλλὰ δὲν εἶνε ἀληθὲς ὅτι ὁ Μάρκος Σανούδος μόνος ἀνη-
γόρευσε ἐαυτὸν Δοῦκα τοῦ Ἀρχιπελάγους. Ὁ τίτλος οὗτος
ἐδόθη αὐτῷ ὡς ἐξῆς: Ὁ Σανούδος περιεποιήθη ἰδίᾳ τὸν Λα-
τῖνον Αὐτοκράτορα Ἑρρίκον, ὃν καὶ ἀνεγνώρισεν ὑπέρτατον
κυρίαρχον. Ὁ δὲ Ἑρρίκος ἐν τῇ κατὰ τὸ 1216 συγκροτη-
θῇ ἐν Ῥαβέννῃ Συνελεύσει ἐνομιμοποίησε τὴν κατὰκτησιν
τοῦ Σανούδου, παραχωρήσας αὐτοῦ τὴν ἐπιδεσποτείαν τοῦ
ὅλου Αἰγαίου καὶ τῆς κληθείσης Δωδεκανήσου. Ἐκτοτε ὁ
Μάρκος Σανούδος ἐτιτλοφορεῖτο Δοῦξ Ναξίας καὶ Αἰ-
γαίου Πελάγους, ὅπερ διεφθάρει κατόπιν εἰς Ἅγιο
Pelago. Ἐδυνάστευσε δὲ οὗτος μέχρι τοῦ 1227 περίπου.

Ἐπειδὴ τὸ Δουκάτον τῆς Ναξίας συμπεριελάμβανε καὶ τὴν
νῆσον Σύρον, νομίζω σχετικὸν πρὸς τὴν ἱστορίαν τῆς νήσου
ταύτης νὰ σημειώσω ἐνταυθὰ τινα, πρὶν ἢ ἐκτεθῶσιν εἰδικώτε-
ραι περὶ τῆς νήσου λεπτομέρειαι.

Τὸν Μάρκον Σανούδον δυναστεύσαντα μέχρι τοῦ 1227 διε-
δέχθη ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἀγγελοῦς. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην
Λατῖνος αὐτοκράτωρ ἦτο ὁ Ῥοβέρτος. Οὗτος ἀναδεχθεὶς τὸ
αἰτήτρον τῆς ἐν τῇ Ἀνατολῇ Φραγκικῆς Αὐτοκρατορίας ἐν
ἔτει 1221, παρέλαβε τὴν ἡγεμονείαν ἐν ᾗ ἐποχῇ εἶχον περι-
έλθει εἰς ψυχρότητα καὶ, σχεδὸν εἰπεῖν, ἔριδα οἱ Γάλλοι καὶ
Βενετοὶ καὶ κατέγινεν μὲν εἰς τὸ νὰ συμβιδάσῃ τὰ πράγματα,
ἀνανεῶνων τὰς μετὰ τῆς Ἑνετικῆς Δημοκρατίας συνθήκας,

(1) Ὅρα Revue de deaux mondes Βασιλικὴ ἡ κόρη τῆς Ἰῶν, με-
τάφρ. ἐν Εὐτέρπῃς Τόμ. 31'.

οὐχ' ἦρτον ἡ δεχόμενα μεταξύ Γάλλων καὶ Ἑνετῶν βαρόνων καὶ κομήτων εἶχε κορυφωθῇ. Ὁ Ἀγγέλος Σανούδ ος Β'. Δοῦξ τῆς Ναξίας, ἀκολουθῶν τὸ παράδειγμα τοῦ πατρὸς ἐδωκε τὸν ὄρκον τῆς ὑποτελείας εἰς τὸν Λατῖνον τοῦτον αὐτοκράτορα. Ἀποθανόντος δὲ τούτου ἐπανέλαβε τὸν ὄρκον τῆς ὑποτελείας εἰς τὸν διάδοχόν του Βαλδουῖνον τὸν Β'. καὶ κατόπιν εἰς Γουλιέλμον Β'. τὸν Βιλλαρδουῖνον (Ville Harduin), ἡγεμονεύοντα τῆς Ἀχαΐας, πρὸς ὃν ὁ αὐτοκράτωρ Βαλδουῖνος ἀπωλῆσας τὸν θρόνον εἶχε παραχωρήσει τὴν ἐπικυριαρχίαν τοῦ Δουκάτου.

Ἐν ἔτει 1262 ἀποβίωσαντος τοῦ Ἀγγέλου Σανούδου ἀνέλαβε τὴν ἡγεμονίαν τοῦ Δουκάτου Ναξίας ὁ ἐγγονος τοῦ Μάρκου Σανούδου καὶ αὐτὸς καλούμενος Μάρκος (Β'. Σανούδ ος). Ὁ νέος οὗτος Δοῦξ Ναξίας εἶχεν ἀνατραφῇ ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Ἀχαΐας, ἐνθα καὶ ἡξιώθη τοῦ ἱποτικοῦ ἀξιώματος. Τὸν Μάρκον δὲ διεδέχθη ὁ Γουλιέλμος Σανούδ ος, τοῦτον δὲ περὶ τὸ 1303 ὁ Νικόλαος Α'. Σανούδος, ὅστις ἡγεμόνευσε μέχρι τοῦ 1341 (1),

(1) Ἐπὶ τῆς δουκείας τοῦ οἴκου τῶν Σανούδων συνέβησαν πολλὰ ἀξιοσημεῖωτα ἀ λεπτομερέστερον μὲν ἐκτίθενται παρὰ πλείστοις καὶ ἰδίως παρὰ Hopf, εἰδικῶς ἀσχοληθέντι περὶ τὴν μεσαιωνικὴν ἑλληνικὴν ἱστορίαν, περιληπτικῶς δὲ συνοψίζει τινα ὡς ἐξῆς καὶ ὁ πολυμαθὴς Κυρ. Π. Δάμπρος.

«Τὸν Γουλιέλμον Α'. Σανούδον, θανόντα κατὰ πιθανώτατον λόγον τῷ 1323 διαδέξατο ὁ πρεσβύτερός αὐτοῦ υἱὸς Νικόλαος Α'. (*) Ὀλίγον χρόνον μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἀρχῆς προσκληθεὶς μετὰ πολλῶν ἄλλων ὑποτελῶν ὑπὸ Φιλίππου ἐκ τοῦ Τάραντος ἵνα παράσχη τὴν βοήθειαν αὐτοῦ τῷ ἡγεμόνι τῆς Ἀχαΐας Ἰωάννῃ τῷ ἐκ Γραυτῆνης κατὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς χώρας, ὑπήκουσεν εἰς τὴν πρόσκλησιν καὶ

(*) Hopf Grieschische Geschichte (Allgemeine Encyclopedie von Ersch und Gruber, 1167. Tons. L. XXXV. σελ. 372.

Τὰ κατὰ τὴν σύστασιν τοῦ Δουκάτου Ναξίας δὲν εἶν' ἐντελῶς ἐξηκριβωμένα. Ἡ ἐπικυριαρχία τοῦ Δουκάτου, ἡ ἀνή-

μετίβη εἰς Μωρέαν ὅπου καὶ διέμεινε παρὰ τῷ ἡγεμόνι κατὰ τὸν χειμῶνα τοῦ 1324 πρὸς τὸ 1325 (*).

«Κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον δραξάμενοι τῆς εὐκαιρίας οἱ Τούρκοι, οἵτινες διέσχιζον τὸ Αἰγαῖον ὡς πειραταί, ἐληλάτησαν καὶ τὴν Νάξον εἰς μάτην δὲ προσεπάθησεν ὁ Νικόλαος νὰ συναντήσῃ αὐτοὺς διὰ τοῦ στόλου καὶ τιμωρήσῃ. Ἐπειδὴ δὲ αἱ ἐπιδρομαὶ αὐταὶ ἐξηκολούθουν καὶ ἐν διαστήματι ὀλίγων ἐτῶν 15,000 κάτοικοι ἀπῆχθησαν, ἐφυγαδεύθησαν καὶ ἐσφάγησαν, ἡ δὲ Ἑνετία ἄφινεν ἀπροστατεύτους τὰς εἰς τὸν Νικόλαον ἀνηκούσας νήσους, ἀπεφάσισεν οὗτος τῷ 1329 νὰ συνδέσῃ συμμαχίαν μετὰ τοῦ Ἀνδρονίκου Γ'. μεθ' οὗ πρότερον διέκειτο εἰς ἐχθρικὰς σχέσεις μετέβη λοιπὸν πρὸς αὐτὸν παραλαβὼν τρεῖς γαλέρας, τρία ἄλλα πλοῖα καὶ ὑπὲρ τοὺς ἑκατὸν ἱππεῖς καὶ συγκομίζων πλοῦσια δῶρα (**) ἐξασφαλισθεὶς δὲ ἀπὸ τῶν Τούρκων τῷ 1332 δι' ἀνακωχῆς καὶ προμηθευθεὶς πολεμοφόδια ἐξ Εὐβοίας, ἤσκει τὴν πειρατείαν χεῖρον καὶ αὐτῶν τῶν ἀπίστων, ἐφορμῶν κατὰ τῶν γειτονικῶν νήσων, εἰς διηνεκὴ ἐχθραν μετὰ τῶν δυναστῶν αὐτῶν εὐρισκόμενος καὶ πολλὰ κατ' αὐτῶν ἐπιχειρῶν. Οὐχ' ἦττον μεθ' ὅλας ταύτας τὰς βιαιοπραγίας ἡ Ἑνετικὴ πολιτεία προσεκάλεσε μὲν αὐτὸν νὰ μεταβῇ αὐτοπροσώπως εἰς Ἑνετίαν, παρέσχε δ' αὐτῷ ὅπλα πρὸς ἄμυναν τῶν νήσων του, ὑποθέτουσα ὅτι ὁ Νικόλαος ἤθελε παράσχει σπουδαίας ὑπηρεσίας κατὰ τὴν ἐναντίον τῶν Τούρκων μελετωμένην ἐκστρατείαν. Ὁ Νικόλαος ἐνυμφεύθη τὴν Ἰωάνναν, θυγατέρα Οὐγωνοῦ τοῦ ἐκ Βρυέννης, ἐκ τοῦ δευτέρου τούτου γάμου μετὰ τῆς Ἑλένης θυγατρὸς Ἰωάννου Α'. δεσπότου τῆς Θεσσαλίας, ἀλλ' ἐκ τοῦ γάμου τούτου οὐδεὶς βλαστὸς προῆλθε καὶ οὕτω τὸν Νικόλαον ἀποθανόντα τῷ 1341, ἄτεκνον διεδέξατο ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἰωάννης Α'.» (Ἀνεκδ. Νομ. ἐν Ἀρχαιολογικῇ ἐφημ. Τευχ. ΙΕ'. Περ. Β'. 1872. σελ. 392—396). Περὶ δὲ τῆς ἐν ἔτει 1286 πολιορκίας τῆς νήσου Σύρου ὑπὸ τοῦ Δουκὸς τῆς Τήνου Γκίτζη κατωτέρω γενήσεται λόγος.

(*) Αὐτόθι σελ. 468.

(**) Livre de la conquête σελ. 6696, 6705.

κουσα πρὶν μὲν τῷ ἐν Κωνσταντινουπόλει Αὐτοκράτορι τῶν Φράγκων, κατόπιν δὲ τῷ ἡγεμόνι τῆς Ἀχαΐας, ἦτο ψιλῶ ὀνόματι κυριαρχία, καθ' ὅσον βλέπομεν πολλοὺς δοῦκας Ναξίας καὶ τῶν λοιπῶν δουκάτων τῶν Κυκλάδων νήσων ἔχοντας αὐτόχρημα βασιλικὰς προνομίας, οἷον τὴν τοῦ συνάπτειν συνθήκας, κηρύττειν πόλεμον, παραχωρεῖν νήσους, τοῦ κόπτειν νομίσματα κλπ.

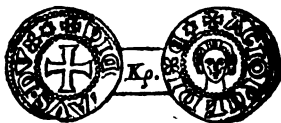
Τὸ προνόμιον τοῦ κόπτειν νομίσματα π. χ. εἶνε σπουδαία ἐνδείξεις τῆς ἀνθυπαρξίας τῶν δουκῶν Ναξίας.

Περὶ τούτου, ὡς σχετικοῦ πρὸς τὴν ἱστορίαν τῆς Σύρου, ἥτις ὑπήγετο εἰς τὸ Δουκάτον Ναξίας, παρεντίθημι τὰ ἐξῆς μετ' ἀποτυπώματος ἑνὸς νομίσματος Δουκὸς Ναξίας.

«Τῶν δουκῶν τῆς Νάξου, γράφει ὁ ἀκάματος νομισματολόγος κ. Παῦλος Λάμπρος, μεθ' ὅλας τὰς ἐπὶ εἰκοσαστείαν ἐρεῦνας μου ἐν μόνον νόμισμα ἡδυνήθην ν' ἀνακαλύψω ἀνήκον εἰς τὸν Νικόλαον Α'. (Σανουδον). Ἀπέκτησε δὲ τοῦτο τῷ 1856 μετ' ἄλλων ἀρχαίων τῆς Νάξου νομισμάτων. Τὸ μοναδικὸν τοῦτο τῆς συλλογῆς μου νόμισμα εἶνε τὸ ἐξῆς.

+ NIC(OL)AYS DUX * μεταξὺ δύο κύκλων ἐκ σφαιριδίων — ἐν τῷ μέσῳ σταυρός.

Ὅπισθεν. + ACIOPEL NIXEI μεταξὺ δύο κύκλων ἐκ σφαιριδίων. Ἐν τῷ μέσῳ κεφαλὴ νεανικῇ ἀντωπός. = Κρᾶμα.

Μὴ ὄντος ἄχρι τοῦδε γνωστοῦ ἄλλου τινὸς νομίσματος τῆς δουκείας Νάξου ἀγνοοῦμεν ἂν καὶ ἄλλοι δοῦκες ἐποιήσαντο χρῆσιν τοῦ δικαιώματος τοῦ κόπτειν νομίσματα. Ἐὰν ὁμῶς ἀναλογισθῶμεν ὅτι ἄλλοι ὑποδεέστεροι ἡγεμονίσκοι τῆς Ἑλλάδος, ὡς οἱ αὐθένται τῶν Σαλῶνων, ἡ Ἑλένη βαρωνίς τῆς

Καρυταίνης καὶ ὁ Γεώργιος Α΄. Γκίτζη, δυνάστης τῆς Τήνου, ἅπαντες προγενέστεροι τοῦ δουκὸς Νικολάου ἐκοπτον νομίματα καὶ ὅτι καθ' ἐκάστην ἀνευρίσκονται καὶ ἀνακαλύπτονται νομίσματα τέως ἄγνωστα, δὲν εἶνε τολμηρὸν ν' ἀποφανθῶμεν ὅτι εἶνε πιθανώτατον θάπτον ἢ βράδιον ν' ἀνακαλυφθῶσι καὶ ἄλλα νομίσματα τῶν τε προγενεστέρων καὶ μεταγεστέρων τοῦ Νικολάου Α΄. δουκὼν τῆς Νάξου. Ἴσως ἡδύνατό τις νὰ φέρῃ ἀντίρρησην ὅτι τὸ ἡμέτερον νόμισμα ἐκόπη πιθανῶς καὶ ὑπὸ Νικολάου τοῦ Β΄. ἀλλ' ὁ Δοῦξ οὗτος ἡγεμόνευσεν ἀπὸ τοῦ 1371 μέχρι τοῦ 1383, ὅτε πλέον εἶχον παύσει νὰ κόπτονται νομίσματα ἐν τῇ κυρίως Ἑλλάδι· ἀνενδοιάστως λοιπὸν φρονῶ ὅτι τὸ ἀνωτέρω περιγραφέν ἀνέκδοτον νόμισμα ἀνήκει εἰς τὸν Νικόλαον Α΄.

Ὁ Κ. Horf, πρὸς δὲν ἔδωκα τὴν ἐπιγραφὴν τοῦδε τοῦ νομίσματος μετὰ καὶ ἄλλων, ποιῶν λόγον περὶ αὐτοῦ ἀναφέρει ὅτι εἶνε ἀπομίμησις τῶν Ἑνετικῶν γρόσσων, τῶν κοινῶς λεγομένων μεταπανίων (matapani) (1), ἀλλ' ὁ ῥηθεὶς ἱστοριογράφος σφάλλει, διότι τὸ ἡμέτερον νόμισμα οὐδ' ἐκ καθαροῦ ἀργύρου εἶναι, οὐδὲ κατὰ τὸν τύπον ἢ τὸ μέγεθος ἔχει τι παρεμφερές πρὸς τὰ Ἑνετικὸν γρόσσον. Ἄν ἔπρεπε νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι νόμισμά τι ἐνετικὸν ἐχρησίμευσεν ὡς πρότυπον, τοῦτον εἶνε τὸ marucccio, ὃπερ φέρει μὲν τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἀγίου Μάρκου ἀντωπὸν, ὡς τὸ τῆς Νάξου νόμισμα, εἶναι δ' ἐκ κράματος καὶ ἔλκει περιπίου τὸ αὐτὸ βάρος (2).

Ἐκτὸς τούτων οἱ δοῦκες Σανουδοὶ εἶχαν καὶ ἴδιον οἰκόσημον.

Τὸ οἰκόσημον τῶν Σανούδων σώζετ' ἐτι ἐγγεγλυμένον ἐπὶ μαρμάρου ἐν τῇ μητροπόλει τῆς Νάξου. Εἶνε δὲ λίαν ἀπλοῦν, παριστὰν τὸν ὡσεὶ δὴ θυρεὸν τεμνόμενον ὑπὸ δύο παραλλήλων γραμμῶν· ἄνω δὲ αὐτοῦ ἔχει προτομὴν, πιθανῶς τοῦ Μάρκου

(1) Horf αὐτόθι σελ. 361.

(2) Ἀρχαιολ. ἐφημερ. αὐτόθι ἐνθ' ἀνωτέρω.

Σανούδου καὶ ἄνω τῆς προτομῆς στέμμα, οἶονεὶ στέφον αὐτόν·
πέριξ δὲ καμπύλας ταινίας καὶ ἐξ λευκοῦς κυκλίσκους, κάτω-
θεν δὲ κόσμημά τι ἐν εἵδει φύλλου. Τοῦ οἰκοσμήμου τούτου
πιστὴν εἰκόνα ἐδημοσίευσεν ὁ Κύρ. I. Δειγμάτων (1).

Τοιοῦτο ἦν τὸ οἰκόσημον τῶν πρώτων πριγκήπων τοῦ Ἀρ-
χιπελάγου καὶ Δουκῶν Ναξίας, εἰς ἣν περιελαμβάνετο καὶ ἡ
νῆσος Σύρος.

Περὶ τῶν ἄλλων Δουκῶν τοῦ δουκάτου τούτου, οἷον τῶν
Δελλὰ Κάρκερη καὶ τῶν Κρίσπων, ὡς καὶ περὶ τῶν οἰκοσμή-
μων των, κατωτέρω γενήσεται λόγος.

Οὕτω συνεστάθη κατ' ἀρχὰς τὸ Δουκάτον Ναξίας, τὸ ὁποῖον
οἱ Σ α ν ο ὁ ο ι, ἡγεμονεύσαντες μέχρι τοῦ 1308 παρέδω-
κεν εἰς τὴν οἰκογένειαν Δ ε λ λ ᾶ Κ ᾶ ρ κ ε ρ η. Ἀνεγνωρίσθη
δὲ ὑπὸ πάντων καὶ ἐνομιμοποιήθη ὑπὸ τῶν τότε λατίνων αὐτο-
κρατόρων. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην πολλὰι δυτικαὶ οἰκογένειαι,
ἐπιτυχοῦσαι τῆς εὐκαιρίας τῆς ἐγκαθιδρύσεως τῶν ξένων δου-
κῶν ἐν ταῖς νήσοις τῶν Κυκλάδων ἦλθον καὶ ἐγκατεστάθησαν
εἰς τὰς Κυκλάδας νήσους, ἀπολαύσασαι φέουδα καὶ πλοῦτον.

Καὶ ἄλλαι μὲν προσεκλήθησαν ὑπὸ τῶν Δουκῶν τῶν νή-
σων, συγγενῶν ἢ φίλων, ἢ πολιτικῶν ὁπαδῶν, ἄλλοι δὲ τυ-
χοῦνται αὐτόκλητοι ἦλθον καὶ ἀπέκτησαν γαίας καὶ δι' ἐπιγα-
μιῶν καὶ ποικίλων σχέσεων καὶ συμφερόντων συνεδέθησαν μετὰ
τῶν δουκῶν καὶ τῶν νησιωτῶν τοσοῦτον ὥστ' ἐξελληνίσθησαν
βαθμῆδόν, μὴ διατηρήσαντες εἰμὴ τὸ ξενικὸν τοῦ θρησκευμα-
τος, ἥτοι τὸν καθολικισμόν (1).

(1) Ἐν Πανδώρας Τομ. Ζ'. σελ. 166.

(1) Ἵνα ἐξηγηθῇ σαφέστερον ἡ ἐπικράτησις τοῦ λατινικοῦ στοι-
χνίου ἐν ταῖς νήσοις ταύταις καὶ τοῦ καθολικισμοῦ ἐπὶ τοσοῦτους
χρόνους, παρατίθημι ἐνταῦθα σημειώσεις τινὰς περὶ τινῶν οἰκογενειῶν,
ὧν τὰ μέλη διασπαρέντα εἰς τὰς νήσους τῶν Κυκλάδων, ἐλθόντα εἰς
ἐπιμειξίαν μετὰ τῶν ἐγχωρίων, ἐπηρεασθέντα ὑπὸ τοῦ ἐλληνικοῦ κλί-

Βαθμηδὸν λοιπὸν ἐπὶ Λατινοκρατίας ἀπετελέσθη κατὰ μέγα μέρος ὁ ξενόμορφος πληθυσμὸς τῶν νήσων Κυκλάδων καὶ τῆς Σύρου.

Ἀπὸ τοῦ 1207 κ' ἐντεῦθεν ἤρξαντο μεταναστεύουσαι καὶ ἐγκαθιστάμεναι εἰς τὰς Κυκλάδας αἱ οἰκογένειαι τῶν Σουμμά-

ματος καὶ τῆς γλώσσης, ἀπετέλεσαν ἐπὶ πολὺν χρόνον τὸ πλεῖστον σχεδὸν τοῦ πληθυσμοῦ τῶν νήσων κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας. Καὶ μὲν ὁ πληθυσμὸς οὗτος εἶχε ξενόμορφόν τι, ὅπερ ἐξεδηλοῦτο καὶ ἐκδηλοῦται ἔτι διὰ τῶν ξενικῶν ὀνομάτων καὶ τῆς διαφορᾶς τοῦ θρησκευματος, οὐχ' ἥττον χάρις εἰς τὰς θαυμασίους ἐπιδράσεις τῶν στοιχείων τοῦ ἑλληνισμοῦ, ἐμνηδενίσθη σχεδὸν τὸ ἀλλόφυλον τῶν πλείστων ξένων κατοίκων, συνεξωμοιόθησαν δὲ οὗτοι πρὸς τοὺς ἐγχωρίους, ἀφ' οὗ δὲν τοὺς χωρίζει ἔτι νῦν εἰμὴ τὸ καθολικὸν τοῦ θρησκευματος. Ὁ ἐπὶ Ἑνετοκρατίας ξενόμορφος οὗτος πληθυσμὸς ἐξελληνίσθαι, ὡς εἴρηται, διὰ τῶν μεθ' Ἑλλήνων ἐπιγαμιῶν καὶ διὰ τῆς μεγάλης ἐπιδράσεως καὶ δυνάμεως τῶν στοιχείων τοῦ ἑλληνισμοῦ, ἐξελληνίσθη ἐπὶ πλέον διὰ νέων μεταναστεύσεων Βυζαντινῶν Ἑλλήνων, οἵτινες μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Τούρκων ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως τῷ 1455, φεύγοντες τὴν μάχαιραν ἐκείνων δισσάφησαν εἰς πλείστα τῆς Ἑλλάδος μέρη καὶ εἰς τὰς νήσους, ὧν ἐχγονοὶ ἔτι σῶζονται. Οὕτως ὁ μεσαιωνικὸς πληθυσμὸς βαθμηδὸν ἐξελληνίζετο καὶ τὰ ἑλληνικὰ στοιχεῖα αὐτοῦ ἐπεκράτησαν μέχρι σήμερον, καθ' ὅσον ἐκτὸς τῶν βυζαντινῶν Ἑλλήνων καὶ πλείστοι ἔτι Ἑλλήνες τῆς κυρίως Ἑλλάδος κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας μετηνάστευσαν εἰς τὰς Κυκλάδας, οἷον καὶ ἐξ Ἀθηνῶν, καὶ ἐκ Ναυπλίου καὶ ἐξ Αἰγίνης καὶ ἐκ Κρήτης καὶ ἐκ πολλῶν νήσων.

Αἱ πλείστοι τῶν ξένων οἰκογενειῶν αἵτινες ἐπὶ Λατίνων μετηνάστευσαν καὶ ἐγκατεστάθησαν εἰς τὰς Κυκλάδας, ἰδίως δὲ εἰς Νάξον, Τήνον, Σύρον, Πάρον καὶ Θήραν εἰσι γνωσταὶ καὶ τὰ οἰκόσχημα αὐτῶν διατηροῦνται μέχρι σήμερον, τινὰ δὲ καὶ ἐξεικονίσθησαν ἐν περιοδικαῖς συγράμμασιν ὑπὸ τοῦ ἀκαμάτου Κυρίου Ι. Δεκιγιάλλα, παρ' οὗ λαμβάνομεν τὰς πλείστας περὶ τῶν οἰκογενειῶν τούτων σημειώσεις.

ρίπα (Sumeripa) * ἡ Sommarive, τῶν Δε Κιγάλλα (DeCigalla) **, τῶν Δελα Ρόκκα (Dela Rocca) ***, τῶν Γρυ-

www.libtool.com.cn

* «*Λέων ὁ Σομμαρίπας* ἔχων τὴν καταγωγὴν του ἐκ Διγκουα-δόκης ἦλθεν ἐκ Βερώνης εἰς Πελοπόννησον ὅπου ἐνυμφεύθη τὴν θυγατέρα Γουλιέλμου τοῦ Βιλαρδάνου καὶ ἔσχε τρεῖς υἱοὺς α') Λεωνίλλον (Lionello) νυμφευθέντα τὴν θυγατέρα τοῦ κόμητος τῆς Κεφαλληνίας" β') Νικόλαον τὸν νυμφευθέντα τὴν θυγατέρα τοῦ κόμητος Βεβιλάκου καὶ γ') Φραγκίσκον προχειρισθέντα Καρδινάλιον. Ὁ υἱὸς τοῦ Λεωνίλου *Γάσπαρις* τοῦνομα ἐνυμφεύθη τὴν Μαρίαν ἀπόγονον Μάρκου Σα-νούδου τοῦ Δουκὸς τοῦ Ἀρχιεπαύγου· καὶ ἔλαβεν εἰς προίκα τὰς νή-σους *Πάρον* καὶ *Ἀρτίπαρον*, ὧν ἀνηγορεύθη *Κύριος*. Οὕτω πάλιν ὁ υἱὸς αὐτοῦ *Κορσεῖνος* ἔλαβεν εἰς προίκα τὴν νῆσον *Ἀρδρον* ἧς ἀνηγο-ρεύθη ὡσαύτως *Κύριος*. Τούτων οἱ διάδοχοι διετήρησαν τὴν κυριαρχίαν τῆς Ἀνδρου μέχρι τῆς ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν κατακτήσεως αὐ-τῆς » (1. Δε-Κιγάλλας ἐν Πανδώρας Τόμ. Ζ'. σελ. 94—95). Τὸ οἰ-κόσημον τῆς οἰκογενείας Σομμαρίπα, φέρον ἐμβλημα λέοντα, δύνα-ται τις νὰ ἴδῃ ἐν *Πανδώρα* (ἐνθ' ἀνωτέρω).

** Ἡ οἰκογένεια τῶν Δε-Κιγάλλα ἦλθεν ἐξ Ἰταλίας καὶ ἐγκατέ-στη ἐν Νάξῳ. Κατὰ τὸ 1597 ὁ αὐτοκράτωρ Ῥοδόλφος Β'. ἀπέ-νευμε βαθμὸν Κόμητος τῷ ἀρχηγῷ αὐτῆς. Πρὸ δὲ τοῦ 1597 ἦσαν *Μαρκέσιοι*· ἐν ἔτει 1774 προσετέθη αὐτοκρατορικὴ χάριτι τὸ De καὶ οὕτω ἐσχηματίσθη τὸ De-Cigalla.

Τὸ ἐμβληματικὸν σῶμα τῶν Ce-Cigalla ἔφερεν δύο τέττιγας καὶ ἀετὸν. Ἀποτύπωμα αὐτοῦ κατεχωρήθη ἐν Πανδώρας τομ. ΣΤ'. σελ. 519 μετὰ καλλίστης καίτοι συντόμου πραγματείας περὶ οἰκοσήμων.

*** Ἡ οἰκογένεια αὕτη, κατὰ τὸν Κύριον Δεκιγάλλαν κατέγεται ἐκ τῶν τότε Δουκῶν τῶν Ἀθηνῶν καὶ *Kyrlow* (Sire) τῶν Θηδῶν *Dela Roche* ἢ *Della Rocca*. «Πλείστοι εἰσέτι Δελλα Ρόκκαι, ἐπι-προσθέτει ὁ κ. Δεκιγάλλας, ὑπάρχουσιν ἐν Νάξῳ, Σύρῳ καὶ ἀλλαχοῦ, πλὴν ἄδηλον ἂν τινες τούτων ἢ καὶ πάντες εἶνε τῆς αὐτῆς τῶν μνησθέντων δοκῶν καταγωγῆς». Τὸ οἰκόσημον τῶν *Dela Rocca* εἶ-χεν ἐμβληματικὸν σῆμα τρεῖς ἀστέρας καὶ ὑποστηρίγματα τοῦ θυρεοῦ

μάλδ η (Grimaldi) * τῶν Συρίγων (Sirigo), ** τῶν Δελένδα (Delenda) ***, τῶν Δεμάθα (DeMatha ἢ DeMatta) ****, τῶν Βαζεγγίων ἢ Μπαζέων (Bajeggio) *****, τῶν Μαρινέλλη (Marinelli) *****, τῶν Φραγκοπούλων (Fran-

δύο λέοντας. Τὴν εἰκόνα αὐτοῦ κατεχώρησεν ὁ Κ. Δεκιγάλλας ἐν Πανδώρα τομ. Θ'. σελ. 196.

* Οἱ Γρυμάλδαι (Grimaldi) καταγόμενοι ἐκ Γενούης ὑπῆρξαν οἰκογένεια ἐκ τῶν διασημοτέρων ἐν Νάξῳ, κατὰ τὸν Λέχτυλον (Lechti) ἀπόγονοι τῆς οἰκογενείας ταύτης σώζονται ἐτι ἐν Νάξῳ.

Τὸ ἐμβληματικὸν σῶμα τοῦ οἰκοσμήμου τῶν Γρυμάλδων ἦτο ἀστέρας. Καὶ τοῦ οἰκοσμήμου τούτου κατεχωρήθη ἡ εἰκὼν ἐν Πανδώρα Τομ. Ζ'. σελ. 71).

** Οἱ Συρίγοι (Sirigi) ἦλθον ἐξωθεν καὶ οὗτοι καὶ ἐγκαταστάθησαν κατὰ πρῶτον εἰς Θήραν. Ὁ ἀρχηγέτης αὐτῶν νυμφευθεὶς συγενὴ τινα Δουκὸς τῆς Ναξίας ἀνηγορεύθη Τοποτηρητῆς (Capitano) πῶτος τῆς νήσου Θήρας, κατὰ τὸν Κυρ. Δεκιγάλλαν. Τὸ πολυπύκλον αὐτῶν οἰκόσημον διατηρούμενον ἐτι δύναται νὰ ἴδῃ τις ἐν Πανδώρα (Τομ. Θ'. σελ. 436).

*** Οἱ Δελένδαι (Delenda) ἦλθον ἐξ Ἰσπανίας καὶ εἰν' ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων οἰκογενειῶν τῶν ἐγκατασταθεισῶν ἐπὶ λατινοκρατίας εἰς τὰς Κυκλάδας. Ἐμβληματικὸν σῶμα τοῦ οἰκοσμήμου αὐτῶν ἦτο πύργος τεμνόμενος ὑπὸ ξίφους. (Βλ. αὐτὸ ἐν Πανδώρα Τόμ. Ζ' σελ. 74).

**** Τῶν Δεμάθα (De Matha) ὁ ἀρχηγέτης ἀποκαταστάς κατὰ πρῶτον εἰς Πάτμον, ἐγκατέστη κατόπιν εἰς Νάξον· μέλη δὲ τῆς οἰκογενείας ταύτης σώζονται ἐτι. Ἐμβληματικὸν σῶμα τοῦ οἰκοσμήμου αὐτῶν ἦσαν δύο ξίφη καὶ σταυρός. (Βλ. Πανδ. Τομ. Ζ'. σελ. 114).

***** Καὶ οἱ Βαζέγγιοι ἦσαν ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων ξένων τῶν ἐγκαταθέντων εἰς τὰς νήσους ταύτας καὶ ἰδίως ἐν Θήρᾳ, ὧν ἐκγονοὶ ἐτι μένουσι. Τὸ οἰκόσημον αὐτῶν ἔφερε ἐμβληματικὸν σῶμα δύο ἀστέρας. (Καὶ τούτου τὴν εἰκόνα κατεχώρησεν ὁ Κ. Δεκιγάλλας ἐν Πανδ. Τομ. Ζ'. σελ. 114).

* * * * * Ἡ οἰκογένεια τῶν Μαρινέλλων κατὰγεται ἐξ Ἰταλίας. Ἐπὶ οἰκόσημον αὐτῆς φέρει ἐπὶ τοῦ θυρεοῦ σταυρὸν καὶ ἀνωθεν τοῦ στέμ-

copoli) *, τῶν Κοζαδίνων (Cozzadini) **, τῶν Γυράρδη (Girardi) ***, τῶν Γκίζη (Gizi) ****, τῶν Λομ-

ματος πῖλον ἱερατικὸν μετ' ἐκατέρωθεν θυάναους, δηλοῦτας τὸν ἀτομικὸν βαθμὸν τοῦ πρώην ἐπισκόπου τῆς ἐν Θήρᾳ Δυτικῆς ἐκκλησίας» Δεκιγάλλας ἐν Πανθ. Τομ. Ζ'. σελ. 380. Ἐμβληματικὸν σῆμα τοῦ οἰκοσμήμου τῶν Marinelli εἶνε πύργος καὶ τρία δένδρα παρ' αὐτοῖς, ἄνωθεν τῶν ὁποίων φαίνεται ἀνατέλλων ὁ ἥλιος. Τὴν εἰκόνα τοῦ οἰκοσμήμου τῆς ἐπισήμου ταύτης οἰκογενείας τῶν Marinelli, ἀρκοῦντες γνωστῆς καὶ τοῖς συγχρόνοις Σύριοις, δύναται τις νὰ ἴδῃ ἐν Πανθόρᾳ (αὐτόθι ἐνθ' ἄνωτέρω). Περὶ τῆς οἰκογενείας Marinelli θέλει γίνῃ καὶ ἀλλαχοῦ τῆς παρούσης συγγραφῆς λόγος.

* Τῶν Φραγκοπούλων ἀγνοεῖται ἀκριβῶς ἡ καταγωγὴ· τεκμαίρεται ὅμως ὅτι ἦσαν ἐκ τῶν ὀρχαιοτέρων ξένων τῶν ἐγκαταστάτων εἰς τὰς Κυκλάδας. Ἐμβλημα τοῦ οἰκοσμήμου τῶν ἦν σταυρὸς καὶ ἐν μέσῳ λίθον (ἴδε αὐτὸ ἐν Πανθ. Τομ. Θ'. σελ. 242).

** Ἡ τῶν Κοζαδίνων οἰκογένεια ἔλκει τὸ γένος ἐκ Βονωνίας ὅπου ἐτι σώζεται· καὶ κατὰ τὸν μεσαιῶνα ἔσχε τὴν διόσμων Βητισίαν (Bettisia) ἥτις οὐ μόνον ἠξιώθη τοῦ διδασκατορικοῦ διπλώματος ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐκάθισεν ἐνδόξως εἰς ἔδραν δημοσίου καθηγητοῦ ἐν τῇ ἐν Βονωνίᾳ περιωνύμῳ πανεπιστημείῳ. Τὸ οἰκόσημα αὐτῶν ὑπάρχει ἐτι ἐπὶ τῆς πύλης τοῦ ἀστεως (Κάστρου) τῆς νήσου Σίφνου» (Δεκιγάλλας ἐν Πανθ. Τομ. Θ'. σελ. 380). Ἐμβλημα δὲ φέρει τὰ μονογράμματα Ν. C. καὶ ἄνω αὐτοῦ τὸ ἔτος Μ. C C C (1460).

*** Οἱ Γυράρδαι ἦλθον καὶ κατὰγονται ἐξ Ἑσπίας, ἐκγονοὶ αὐτῶν διατηροῦνται ἐτι ἐν Σύρῳ, Θήρᾳ καὶ ἄλλαις νήσοις. Ἀρχηγέτης αὐτῶν ὑπῆρξε Νικόλαός τις, ἱππότης ἀγνωστὸς τοῦ τάγματος, ὅστις τῷ 1550 ἀπεκατεστάθη ἐν Νάξῳ, ἐνυμφεύθη τὴν τοῦ Μαρκεσίου Βάρου (Marchese Baffi) θυγατέρα. καὶ ἔσχε τίσσας υἱοὺς, ἐξ ὧν κατὰγονται οἱ νῦν Γυράρδαι. (Πανθ. Τομ. 10. σ. 533).

**** Οἱ Γκίζαι ἦλθον καὶ ἐγκατεστάθησαν ὁδῶς ἐν Τήνῳ καὶ Μυκόνῳ ἀφ' ἧς ἐποχῆς ὁ Ἀνδρέας Γκίζης, καταλαβὼν ἐν ἔτει 1207 τὴν Τήνον ἀναγορεύθη ἀρχὴ αὐτῆς. Τὸ οἰκόσημα αὐτῶν ἐξικονίσθη ἐν Πανθ. Τομ. 1. σ. 439.

Θάρδη (Lombardi) *, τῶν Σιγάλλα (Sigalla) **, τῶν Πέντων (Pinto) ***, τῶν ΔαΚορόνια (DaCorogna) ****, τῶν Δ' Ἀργέντη (D' Argenti) *****, τῶν Κουκούλα (Cuculla) *****, τῶν Βαρότζη (Baro-

* Ἐξ Ἰταλίας κατὰγονται καὶ οἱ Λομβάρδοι, ἐγκαταστάντες εἰς τὰς Κυκλάδας καὶ αὐτοὶ καὶ ἔχοντες ἴδιον οἰκόσημον.

** Καὶ οἱ Σιγάλλαι εἰν' ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων ξενικῶν οἰκογενειῶν τῶν ἐγκατασταθεῖσων ἰδίως ἐν Τήνῳ ἐπὶ Λατινοκρατίας. Τοῦ οἰκοσήμου αὐτῶν εἰκὼν κατεχωρήθη ἐν Πανδ. (αὐτόθι ἐνθ' ἀνωτέρω).

*** Πίντος τις, κατὰ τὸν Κύρ. Δεκισγάλλαν, ἐχρημάτισεν ἀρχιπότης ἢ Μέγας Μαῖστρος τοῦ ἐν Μελίτῃ Ἱεροσολυμικοῦ τάγματος τῶν Ἱπποτῶν. Ἀγνωστον ἐὰν οἱ Πίντοι οἱ ἐγκατασταθέντες εἰς τὰς Κυκλάδας εἶχον συγγένειαν μετὰ τοῦ εἰρημένου Πίντου. Τὸ οἰκόσημον αὐτῶν ἔχει ἐμβλημα πέντε ἡμισ λήνους. (Ἴδε αὐτὸ ἐν Πανδ. Τομ. Θ' σ. 436).

**** Οἱ ΔαΚορόνια κατήγοντο ἐκ Καστιλίας τῆς Ἰσπανίας. Ἀρχηγέτης τῆς οἰκογενείας ταύτης ὑπῆρξεν Ἰωάννης τις ἱππότης τοῦ Ἱεροσολυμικοῦ τάγματος τοῦ ἀγίου Ἰωάννου, ὅστις πρὶν ἢ καταταχθῇ εἰς τὸ ἐν ἀγαμῖα διατελοῦν τοῦτο τάγμα ἔσχε δύο υἱούς, ἐξ ὧν ὁ μὲν πρῶτος ἐχρημάτισε Κύριος τῆς νήσου Σίφνου (Signore di Sifano ἢ Sifanto) ὁ δὲ ἕτερος Γεώργιος διεδέχθη τὸν πατέρα αὐτοῦ εἰς τὴν ἱπποτικὴν ἀέως χρηματίσας καὶ κύριος τῆς Τρεβίζης (Signore di Treviso) Δεκισγάλλας ἐν Πανδ. Τομ. ΣΤ. σ. 572, ἐνθα καὶ εἰκὼν τοῦ παρασήμου του.

***** Οἱ Δ' Ἀργένται κατήγοντο ἐξ Ἰταλίας. Ἐγκατασταθέντες ἐν ταῖς νήσοις τῶν Κυκλάδων καὶ ἰδίως ἐν Θήρᾳ, καὶ ἀπέκτησαν φέουδα. Ἐκτὸς τοῦ οἰκοσήμου τῶν δύναται τις νὰ ἴδῃ καὶ ἔγγραφον τὸν Φραγκίσκου Κορονέλλου Τοποτηρητοῦ Δου. ὁς Νάξου Ἰωσήφ Νάκη πρὸς τοὺς D' Argenta ἐν Πανδῶρᾳ (αὐτόθι ἐνθ' ἀνωτέρω).

***** Οἱ Κουκούλαι καταγόμενοι ἐξ Ἰταλίας καὶ ἐγκαταστα ἐνταῖς νήσοις τῶν Κυκλάδων ἐχρημάτισαν πρὸ πάντων ἱερωμένοι, ὥς δεικνύεται καὶ ἐκ τοῦ οἰκοσήμου τῶν φέροντος ἐπὶ τοῦ θυρεοῦ στυρὸν ἀρχιεπισκοπικὸν καὶ ἀνωθεν πῖλον ἱερατικόν, ἐκατέρωθεν δὲ δέκα

zzi) *, τῶν Κόκκων (Cocco) **, τῶν Μπέλλων (Bello) ***,
τῶν Λορεδάνων (Loredano) ****, τῶν Πρατούνα (Pra-
tuna) *****, τῶν Γιουστινιάνη (Giustiniani) *****, τῶν

www.libtool.com.cn

θυσάνους δηλοῦντας τὸν βαθμὸν τοῦ Μητροπολίτου τῆς ἐν Νάξῳ Δυ-
τικῆς ἐκκλησίας Φ. Κουκούλλα. (Πανδ. Τομ. Β'. σελ. 253).

* Οἱ Βαρότζαι ἦσαν Ἑνετοί. Ἐγκαταστάντες πρῶτον εἰς Κρή-
την, ἐπολλαπλασιάσθησαν κατόπιν ἐν Νάξῳ. Σώζονται δὲ τούτων
ἐκγονοὶ καὶ σήμερον. Τὸ οἰκόσημά των βλέπε ἐν τῷ αὐτῷ περιοδικῷ
συγγράμματι (αὐτόθι).

** Οἱ Κόκκοι ἀπεκατεστάθησαν μετὰ τῶν πρώτων Ἑνετῶν
ἐν Νάξῳ καὶ ἴσως ἀρχηγέτης αὐτῆς ἦτο Ἰάκωβος ὁ Κόκκος, ὁ κατὰ
τὴν μαρτυρίαν Γεωργίου τοῦ Φραντζῆ πυρπολήσας τρεῖς τῶν Ὀθωμα-
νῶν τριήρεις. Ἐκ τῆς αὐτῆς οἰκογενείας ἦν καὶ ὁ διδάκτωρ Φραγ-
κίσκος ὁ Κόκκος εἰς ὃν ἀνήκουσι αἱ ἐλληνικαὶ ἐπιστολαὶ αἱ περιχό-
μεναι ἐν τῷ ἐπιστολαρίῳ τοῦ Κορυδαλέως. (Δε-Κιγάλλας ἐν Πανδ.
αὐτόθι, σελ. 495, ἐνθα καὶ τὸ οἰκόσημον τῶν Κόκκων).

*** Οἱ Μπέλλοι ἢ Βέλλοι κατήγοντο ἐξ Ἰταλίας ἐγκατεστή-
σαν ἰδίως ἐν Νάξῳ. (Βλ. τὸ οἰκόσημον αὐτῶν ἐν Πανδ. αὐτόθι).

**** Ἐπ' ἴσης ἐξ Ἰταλίας μετηνάστευσαν καὶ οἱ Λορεδάνοι ἔχοντες
καὶ ἴδιον οἰκόσημον (Πανδ. αὐτόθι). Ἀλλ' ἡ οἰκογένεια αὕτη ἐξέλειπε
πλέον ἐν Νάξῳ, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Κυρ. Δεκιγάλλας.

***** Καὶ οἱ Πρατούναι ἦσαν ἐξ Ἰταλίας καὶ ἐκγονοὶ αὐτῶν σώ-
ζονται ἔτι καὶ νῦν. Τὸ οἰκόσημον αὐτῶν ἐμβλημα εἶχεν λέοντα ὀρ-
θιον. (Πανδῶρ. αὐτόθι ἐνθ' ἀνωτέρω).

***** Οἱ Γιουστινιάναι κατήγοντο ἐκ Γενούης ἀδιεκρίθησαν οὐ μόν-
ον εἰς πολιτικά καὶ στρατιωτικά ὑπουργήματα, τῆς Γενουνησίου
πολιτείας, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ γράμματα αὐτὰ καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν,
χρηματίσαντες πολλὰκις Καρδινάλιοι, Ἀρχιεπίσκοποι καὶ Ἐπίσκο-
ποι καὶ εἰς αὐτὰς ἔτι τῶν μερῶν ἡμῶν τὰς ἐπισκοπὰς. Ὑπῆρξαν
καὶ αὐθένται τῆς Χίου (Δεκιγάλλας ἐν Πανδ. Τομ. Ιδ'. σ. 474). Τὸ
οἰκόσημον αὐτῶν ἔχει ἄνωθεν μὲν ἱερατικὸν πῖλον, ἐμβλημα δὲ πύρ-
ρον καὶ ἄνω πτηνὸν πιθανὸν φοῖνικα. (Βλ. ἐν Πανδ. αὐτόθι).

Βρέστ (Brest) *, τῶν Δελλασούδα (Della Souda), τῶν Πρίντεζη (Printezi), τῶν Δαλεζίων (Dalezio), τῶν Καπέλλα (Capella), τῶν Βιτάλη (Vitali), τῶν Κονταρίνη (Contarini), τῶν Δελαγραμμάτικα καὶ πολλῶν ἄλλων, ὧν ἀγνοεῖται ἀκριβῶς ἡ ἐποχὴ τῆς ἐνταῦθα ἐγκαταστάσεως, οἷον τῶν Κορνέρη (Korneri), τῶν Δαμόφλη (Damofli), τῶν Προβελεγγίων (Provilegii), τῶν Δουράτζων καὶ ἄλλων ἐγκατασταθέντων βραδύτερον, οἷον τῶν Σειστρίνη, τῶν Βουτζίνων, τῶν Βακονδίων (κατ' ἀρχὰς ὀνομαζομένων Dallé, κατόπιν δὲ Vacondio=Va con dio) τῶν Φρέρη, τῶν Μαλαππίνια, τῶν Λαστίκ, τῶν Γασπάρεων, καὶ πολλῶν ἄλλων, Οὗτοι πάντες διεσπάρησαν εἰς τὰς Κυκλάδας, πλεῖστοι δ' ἐν Σύρῳ, ἐξ ὧν τῇ ἐνώσει τῶν ἰθαγενῶν Συρίων, οἷον τῶν Βαρθαλιτῶν, τῶν Βασάλων, τῶν Μεσχουτίνων καὶ ἄλλων προσελθόντων ἐξ ἐλληνίδων πόλεων ἀπετελέσθη βαθμὴδὸν ὁ πληθυσμὸς τῆς μεσαιωνικῆς Σύρου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΘ'.

Πολιορκία Σύρου ὑπὸ τοῦ Δουκὸς Γ' του Γκίλη.

Συνοικισμὸς Ἄνω Σύρας.

Πολιτικὴ καὶ θρησκευτικὴ κατάστασις τῆς νήσου ἐπὶ Λατινοκρατίας.

Οἱ Ἑνετοὶ καταλαβόντες τὰς νήσους τῶν Κυκλάδων δὲν ἠρκέσθησαν εἰς ὅσας ἀρχῇθεν κατέκτησαν, ἀλλὰ μυρία ἐπανά-

* Οἱ Βρέστ ἐγκατασταθέντες κυρίως ἐν Μήλῳ ἦσαν οἱ Γάλλοι, ἐκ τῆς ὁμωνύμου Γαλλικῆς πόλεως. (Τὸ οἰκόσμημα βλ. ἐν Πανθ. αὐτόθι).

Τῶν λοιπῶν οἰκογενειῶν δὲν εἶνε ἀκριβῶς γνωστὴ ἡ ἐποχὴ τῆς ἐγκαταστάσεως καὶ ἡ καταγωγὴ οἱ πλείοτεροι ὅμως ἐγκατεστάθησαν βραδύτερον.

ουν ὅπως εἴτε δι' ἀρπαγῆς, εἴτε δι' ἀγορᾶς, εἴτε διὰ τῆς βίας προσκολλῶσιν εἰς τὰ Δουκάτα αὐτῶν καὶ ἄλλας νήσους. Πρὸς τοιοῦτόν τινα σκοπὸν διενεργήθη καὶ ἡ κατὰ τὸ 1286 πολιορκία τῆς νήσου Σύρου ὑπὸ τοῦ Δουκὸς τῆς Ἱήνου Βαρθολομαίου Γκιζῆ. Τὸ γεγονός τοῦτο ἔχει τι κωμικὸν ἐξεταζόμενον σήμερον ψυχρῶς, ἐν ἐποχῇ καθ' ἣν τὰ μέσα τῆς συγκοινωνίας, τοῦ πολέμου καὶ τῶν ναυμαχιῶν ἐπλυθύνθησαν· ἀλλ' ἐξεταζόμενον σχετικῶς πρὸς τὰς τότε περιστάσεις, πρὸς τὴν σμικρότητα τῶν ἀναριθμήτων Δουκῶν τῶν Κυκλάδων καὶ τὴν ἀσημύτητα τῶν νήσων τούτων πασῶν, εἶνε ἀρκούντως ἐνδιαφέρον διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς νήσου ταύτης (1).

Ἐν ἔτει 1286, ἡγεμονεύοντος τοῦ Δουκάτου Ναξίας Μάρκου τοῦ Β'. Σανούδου, ἦτοι ἐν ἐποχῇ καθ' ἣν ἤρχισαν συγκεντρואμένοι περὶ τὸν λόφον τῆς ἄνω Σύρου οἱ εὐάριθμοι ἐγχώριοι μετὰ τῶν προσελθόντων ἔξωθεν ξένων, πειραταὶ τινες εἶχον ἀρπάξει ἀπὸ τῶν ὀνοστασιῶν τοῦ Δουκὸς τῆς Ἱήνου Γκιζῆ εὐμορφον ὀχευτὴν ὄνον, ἐξ ἐκείνων οἵτινες ἀπετέλουν τὸν πολυτελεῆ κόσμον τῶν ἵπποτῶν τῶν νήσων.

Οἱ πειραταὶ θεωρήσαντες πολύτιμον τὴν λείαν ἔσπευσαν νὰ πλεύσωσιν εἰς Νάξον καὶ νὰ πωλήσωσι τὸν ἀρπαγέντα ὄνον εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Δουκὸς τῆς Νάξου Σανούδου Γουλιέλμον, ὁστις νεαρὸς ἔτι ἡγεμονόπαις καὶ πρίγκηψ ἐμελλε νὰ ποιῇ τὰς ἐκδρομὰς του εἰς τὴν νήσον δι' αὐτοῦ. Ὁ Τήνιος Δουξ μαθὼν τὴν ἀρπαγὴν τοῦ ὄνου καὶ τὴν πώλησίν του εἰς τὸν Γουλιέλμον Σανούδον μαίνεται, ὑποπτεύεται μυστικῇ, τινὰ συνεννόησιν τοῦ Ναξίου πρίγκηπος μετὰ τῶν πειρατῶν. Τὸ γεγονός

(1) Τοῦτο ἱστορεῖται παρὰ Horf, τῷ τοσαῦτα πολύτιμα τῆς μεσαιωνικῆς ἡμῶν ἱστορίας ἐξευρόντι. Ἀφηγήθη δὲ τοῦτο μετὰ χάριτος ἐν τῷ Οἰκογ. Ἡμερολογίῳ καὶ ὁ ἀριστος ἡμῶν φίλος Σ. Π. Δάμπος. («Ἐπεισόδιον τῆς μεσαιωνικῆς ἱστορίας τῆς νήσου Σύρου.» Οἶκ. Ἡμερολόγιον 1872).

λαμβάνει πολιτικὸν χαρακτήρα καὶ ἄνευ τελεσιγράφων καὶ ἀ-
 τήσεων ἱκανοποιήσεως προετοιμάζεται νὰ ἱκανοποιηθῇ· μόνος
 ἀρπαζὼν μετὰ τοῦ ὄνου καὶ μίαν νῆσον ἀπὸ τοῦ Δουκάτου
 Ναξίας καὶ τοιαύτην εὔρε τὴν πλησιεστέραν αὐτῷ, ἦτοι τὴν
 Σύρον, ἣν ἤλπισε ἄνευ δυσχερειῶν νὰ κατακτήσῃ καὶ προσκολ-
 λήσῃ εἰς τὸ Δουκάτον τῆς Τήνου (1)· ἐξοπλίζει λοιπὸν τὸν

(1) Βεβαίως ἐν τῇ πολιορκίᾳ ταύτῃ τῆς Σύρου τὸ μῆλον τῆς ἐρι-
 δος δὲν ἦτο ὁ ἀρπαγεὶς ὄνος, ἀλλ' αὐτὴ αὕτη ἡ Σύρος. Ἡ ἀρπαγὴ τοῦ
 ὄνου ἦτο πρόχειρος ἀφορμὴ πρὸς κατάκτησιν τῆς νήσου, ἣν δὲν ἠδύ-
 νατο κατὰ τὰ φαινόμενα νὰ φρουρήσῃ ὁ Δοῦξ αὐτῆς Σανουῶδος,
 καθόσον ἀφῆκεν αὐτὴν πολιορκουμένην καὶ ὑπερασπιζομένην ὑπὸ μό-
 νων τῶν κατοίκων αὐτῆς, οἵτινες ἀπετέλουν ἄτακτον καὶ πολύγλωσ-
 σον ἐτι πληθυσμὸν, συγκροτηθέντα ἐκ τῶν συρρευσάντων αὐτόθι ξέ-
 νων. Ὁ εὐμαθὴς φίλος μου Σ. Π. Λάμπρος ἐκτιθέμενος μετὰ χαρι-
 τολογίας τὰ τῆς ἀρπαγῆς τοῦ ὄνου προστίθισι: Ἄλλὰ τὸ πρᾶγ-
 μα ἦτο σπουδαῖον. Δὲν πρόκειται περὶ κοινῆς ἀρπαγῆς ἢ κλοπῆς· ἀν
 ὁ ὄνος ἡγοράζετο παρὰ ναξίου τινὸς ὁπωροπώλου καὶ ἡναγκάζετο
 νὰ μαστιγῶται μεταφέρων πορτοκάλια ἢ σταφυλὰς, ὑπομονή! θὰ
 ἐτιμωρεῖτο δικαίως διότι ἔστρεξεν εἰς τὴν ἀρπαγὴν, ἐπειδὴ ἀληθεύει
 καὶ περὶ τῶν ὄνων ὅτι εἶπεν ὁ Ἡρόδοτος περὶ τῶν γυναικῶν, ὅτι
 εἰ μὴ αὐταὶ ἐβούλοντο οὐκ ἂν ἡρπάζοντο. Ἄλλὰ δὲν εἶχεν οὕτως ἡ
 ὑπόθεσις. Ὁ ὄνος ἐπωλήθη εἰς τὸν υἱὸν τοῦ γείτονος δουκὸς· καὶ λοιπὸν
 ὁ κύρ Γουλιέλμος, ἐποχούμενος ἐπὶ τοῦ ἡρπαγμένου δασύτριχος ἀγ-
 γέλου, πλουσίως κεκοσμημένου διὰ πορφυροβαφῶν καὶ χρυσοῦφάντων
 φαλάρων, θὰ κατάρθου θαυμάσια πράγματα, θὰ ἐπετύγχανε νὰ θέλ-
 ξῃ τὴν νησιωτικὴν καμμιᾶς ναξίας νύμφης καρδίαν, αἱ δὲ παράλιοι
 καρδίαι, ἀν καὶ ψυχρότεροι τῶν μεσογειῶν διὰ τὴν πνέουσαν ποντιᾶ-
 δα, μετέχουσιν ὅμως καὶ τῆς οἰονεὶ εὐωδίας τῆς θαλάσσης καὶ τῆς
 ἀρμονίας τοῦ κύματος, ἀν καὶ κάπου κάπου ἀρέσκονται νὰ ὁμαιώσωσι
 πρὸς τὰ θαλωμένα νερὰ τοῦ τεταραγμένου αἰγιαλοῦ. Πάντα ταῦτα
 καὶ ἐτι ἄλλα πολλὰ, ἱπποτικώτερα καὶ θαναστικώτερα, ἐβάρη κατὰ
 νοῦν ὁ τήνιος δοῦξ Βαρθολομαῖος καὶ ἐσκέφθη, ὅτι ἡ παρὰ τοῦ Γου-
 λιέλμου ἀγορὰ τοῦ ὄνου ἦτο προσήολη, ἣν δὲν ὥφειλε ν' ἀναχθῇ.

δουκικὸν στόλον του, ἦτοι πλοιάριά τινα, ναυλοχοῦντα ἐν τῷ λιμένι τῆς Τήνου καὶ ἐκπλέει κατὰ τῆς Σύρου, ἣν πολιορκεῖ, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, ἀποκλείει τὸν λιμένα αὐτῆς καὶ προσκαλεῖ τοὺς Συρίους εἰς παράδοσιν. Ἄλλ' οἱ Σύριοι ἀντέστησαν καὶ ἐμήνυσαν τὸν κίνδυνον τῷ Δουκὶ Μάρκῳ Σανοῦδῳ εὐρισκομένῳ τότε ἐν Ἀνδρῳ. Ἄλλ' ἐπικουρία δὲν ἔφθανεν· ἡ πολιορκία δὲν ἐλύετο καὶ ἴσως ἤθελεν εὐχερῶς περιέλθει ἡ Σύρος εἰς τὸν τήνιον Δοῦκα, ἐὰν δὲν ἐλύετο ἡ πολιορκία τῇ ἐπεμβάσει Γάλλου ναυάρχου. Ἰδοὺ πῶς ἱστοροῦνται τὰ τῆς λύσεως τῆς πολιορκίας καὶ τῆς συμφιλιώσεως τῶν πολεμίων Δουκῶν Τήνου καὶ Ναξίας. Καθ' ἣν ἐποχὴν ἐπολιορκεῖτο ἔτι ἡ Σύρος ὑπὸ τοῦ Γκίτζη ὁ ἀρχιναύαρχος τοῦ βασιλέως τῆς Σικελίας Ναρζῶτος Δέ Τουσύ (Narjaut De Toucy) διευθυνόμενος μετὰ τοῦ στόλου του, ἦτοι τῶν δύο κατέργων του καὶ ἐνὸς πλοίου, εἰς Ἀντιόχειαν, ἧς ἡγεμονίς ἦν ἡ Λουκία, προσήγγισεν εἰς τὴν νήσον Μήλον, εἰτ' ἐκ τριχυμίας ἀναγκασθεὶς, εἰτ' ἐκ πόθου ἵνα ἐπισκεφθῇ τὴν συγγενὴ του Κασσάνδραν Σανούδου, σύζυγον τοῦ νεωτέρου υἱοῦ τοῦ Σανούδου καὶ ἡγεμονίδᾳ τῆς Μήλου. Ἡ Κασσάνδρα, γυνὴ ἱκανότητος, συγγενῆς ἰσχυρῶν βαρόνων καὶ πριγκήπων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, θυγάτηρ τοῦ Ἑνετοῦ βαρόνου Καλαβρύτων Γοττφρείδου Δέ Τουρναί, γνωρίζουσα τὸν κίνδυνον δν διέτρεχεν ἡ πολιορκουμένη Σύρος, ἀνήκουσα εἰς τὸ Δουκάτον τοῦ πενθεροῦ τῆς Σανούδου, ἐπισκέπτεται τὸν ναύαρχον Narjaut De Toucy, καὶ τὸν πείθει νὰ μεσολαβήσῃ ὑπὲρ τῶν Συρίων, λύων τὴν πολιορκίαν αὐτῆς καὶ κηρυττόμενος σύμμαχος τοῦ Δουκὸς Σανούδου.

Καὶ λοιπὸν, ὡς ἄλλος Ναπολέον, ἐγρήγορα ἐγρήγορα παρασκευάζει τὸν στόλον αὐτοῦ, ὅσα δηλαδὴ πλοῖα τῷ εὐρέθησαν πρόχειρα, καὶ ἀποπλέει... Κατὰ τῆς Νάξου, ὅπου τὸ σῶμα τοῦ ἐγκλήματος; Οὐχί, ἀλλὰ κατὰ τῆς Σύρου, ὑποκειμένης καὶ ταύτης εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ πατρὸς τοῦ αὐθαδῶς ἀγοράσαντος τὸν κλοπιμαῖον δόναρ. Ἡμ. Οἰκ. 872.

Ὁ ναύαρχος ἐκπλέει ἀμέσως, παραλαμβάνει ἐξ Ἀνδρου τὸν ἐκεῖ διαμένοντα Δοῦχα Σανοῦδον καὶ ἐλθὼν εἰς Σύρον λύει τὴν πολιορκίαν αὐτῆς καὶ συντελεῖ εἰς τὴν φιλίῳσιν τῶν πολεμίων Δουκῶν, Σανούδου καὶ Γκίτζη, οὓς ἐπὶ πλέον διήλλαξεν συμπεριλαβὼν μετ' αὐτοῦ ἀμφοτέρους εἰς Εὐριπον, ἐνθα ὡς διαιτητῆς εἰρήνευσεν αὐτοὺς ὁ Ἐνετὸς Βαίλος Ἰάκωβος ὁ Δαμολῖνος. Καὶ ἡ μὲν Σύρος ἔμεινε πάλιν τῷ Δουκὶ Ναξίας, οὐχ' ἤττον ἢ πολιορκία αὐτῇ καὶ ἡ ἀντίστασις ἐπήνεγκον δι' ἀμφοτέρους δαπάνην, τριάκοντα χιλιάδων σολδίων, ἅτινα βεβαίως δι' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν καὶ τοὺς πτωχοὺς Συρίους ἦσαν πολλά.

Ἐκτὸς τοῦ γεγονότος τούτου μόλις διασώζονται ἀμυδραὶ τινες παραδόσεις περὶ ἄλλων συμβάντων κατὰ τὴν ἐγκαθίδρυσιν τῆς Ἐνετοκρατίας ἐνταῦθα.

Ἀλλὰ τᾶλλα παραλείπων ὡς μὴ στηριζόμενα ἐπὶ ἱστορικῶν πηγῶν ἢ ζωηρῶν παραδόσεων ἐκτίθημι ἐνταῦθα ἐν τῶν σπουδαιότερων θεμάτων τὰς ἱστορίας τῆς νήσου ἥτοι τὰ τοῦ συνεισμοῦ τῆς ἐπικληθείσης Ἀνω Σύρας, ἥτις ὑψωθείσα ἐπὶ τοῦ ὑπερηφάνου λόφου αὐτῆς διεφύλαξεν τὴν ἐθνικότητα, τὴν γλῶσσαν, τὰ ἔθιμα καὶ τὸ ὄνομα τῆς νήσου ἀπὸ τῆς καταστρεπτικῆς ῥοῆς τοῦ χρόνου καὶ τῆς πορείας τῶν πειρατῶν καθ' ὅλον τὸν μεσαῖωνα μέχρι τοῦ 1821, χρησιμεύσασα ὡς ἐνωτικὸν σημεῖον τῆς ἀρχαίας καὶ νεωτέρας Σύρου καὶ συνεχίσασα τὴν ἱστορίαν τῆς ἀρχαίας Σύρου, ἥτις ἴσως θὰ ἐτελείωνεν ἐνταῦθα, ἐὰν δὲν ἐστηρίζετο ἐπὶ τοῦ λόφου τῆς ἡ Ἀνω Σύρα, ὡς ἡ Κιβωτὸς ἐπὶ τοῦ Ἀραράτ.

Εἶδομεν ἐν τῷ προηγουμένῳ κεφαλαίῳ ὅτι πληθὺς ξένων οἰκογενειῶν διεσπάρη καὶ ἐγκατέστη εἰς τὰς Κυκλάδας ἅμα τῇ ἰδρύσει τῶν Ἐνετικῶν δουκάτων. Ἐκτὸς τῶν Δελλαρόχα, Κουκούλα, Γκίτζη, Γιράρδη, ΔελαΣοῦδα, Καπέλλα, Δαλεζίων, Προβελεγίων, ὧν πολλοὶ ἐγκατέστησαν ἐν Σύρῳ, καὶ ἄλλοι βαθμηδὸν προσετίθεντο, ὀνομασθέντες ἐκ τῶν μερῶν ἐξ ὧν ἦλθον. Μεταξὺ τῶν ξένων τούτων πρέπει νὰ καταλεχθῶσιν

οἱ πολυάριθμοι Πρίντεζη (1), οἱ Δαπόλλαι (Dapolla) *, οἱ ΔελαΣοῦδαϊ (DelaSuda), οἱ κατόπιν ἐλθόντες Σαλάχαι, οἱ Νεῶται ἐξ Ἴου, οἱ κατόπιν κληθέντες Τοῦνται καὶ ἄλλοι πολλοί.

Ἄλλ' οἱ ξῆνοι οὗτοι ἐλθόντες εἰς Σύρον δὲν εὗρον τὴν νῆσον ἐντελῶς ἔρημον κατοίκων. Ναι μὲν συνεπεία τοσούτων ὀλεθρῶν καὶ νόσων ὑλίγιστοι ὑπελήφθησαν ἰθαγενεῖς Σύριοι, ἐγκαταλιπόντες τὰς δύο ἀρχαίας πόλεις τῶν καὶ ζῶντες εἰς κώμας καὶ ἀγροὺς τῆς νήσου, οὐχ' ἦττον ἐπιβηδαιοῦται διὰ παραδόσεως τηρουμένης ἐκ εἰς τὴν μνήμην τῶν γηραιωτέρων Συρίων, ὅτι καθ' ἣν ἐποχὴν ἦλθον οἱ ξῆνοι οὗτοι μετανάσται εἰς τὴν νῆσον ἦτοι κατὰ τὸν ΙΓ'. αἰῶνα, ἐσώζοντο ἔτι τινες κάτοικοι ἐγχώριοι οἷον οἱ Βαρθαλίται, οἱ Βασάλοι, οἱ Μπεσκαυῖνοι καὶ τινες ἄλλοι. Ἄλλ' ἐὰν κρίνη τις ἐκ τῶν ἐν τῇ νήσῳ μέχρι σήμερον σωζόμενων οἰκογενειῶν, τῶν Βαρθαλιτῶν λ. χ. οἵτινες βεβαίως εἶνε ἐκγονοὶ τῶν ἰθαγενῶν Συρίων, θέλει ἰδεῖ ὅτι ὁ κατὰ τὸν συναικισμὸν τῆς Ἀνω Σύρας ἐγχώριος πληθυσμὸς δὲν ἦτα δυνατόν ν' ἀποτελῇται ἀπὸ δέκα ἢ εἴκοσι πρόσωπα. Πιθανὸν ἢ παράδοσις δὲν διέσωσε τὰ ὀνόματα τῶν ἐναποληφθέντων γνη-

(1) Ἐκτὸν περίπου Πρίντεζη εἶνε ἐγγεγραμμένοι ἔτι σήμερον εἰς τὰ δημοτολόγια τοῦ Δήμου Σύρου, ἔλκοντες τὴν καταγωγὴν ὑπὸ τῶν ἐγκαταστάντων ἐν Σύρῳ Πρίντεζη καὶ διακρινόμενοι ἀπ' ἀλλήλων διὰ παρωνυμιῶν.

* Κατὰ παράδοσιν ξένος τις ἐλθὼν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐν Σύρῳ καὶ ἐρωτηθεὶς περὶ τοῦ ὀνόματός του ἀπεκρίθη Da Polla, νομίσας ὅτι ἠρωτᾶτο πόθεν ἦτο. Ἐκτοτε ἐκλήθη ὁ ἀλλόγλωσσος ξένος Δαπόλλας. Οἱ δὲ Δαπόλλαι, οἱ Πρίντεζη, οἱ Δαλέζιοι εἰν' ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων κατοίκων τῆς μεσαιωνικῆς Σύρου. Κατ' ἐγγραφα σωζόμενοι τοῦ ΙΒ'. αἰῶνος οἱ Δαπόλλαι καὶ Δαλέζιοι διετέλεσαν νοτάροι καὶ καντζιλίεραί τῆς νήσου ἀπ' ἐκείνων τῶν χρόνων καὶ ἔγραφον ἐλληνοστί, ὡς θέλομεν κατωτέρω ἰδεῖ.

αίων Συρίων κατὰ τὸν ΙΓ'. αἰῶνα, ἀλλ' ἐκ τούτου δὲν ἐπεταὶ ὅτι μόνον οἱ Βαρθαλίται καὶ δύο ἄλλαι ἐτι οἰκογενεῖαι Σύριαι εἶχον περισωθῆ. Κατὰ τὴν παράδοσιν τριῶν οἰκογενειῶν Συρίων περιεσώθησαν τὰ ὀνόματα. Ἀκριβῶς δὲ ἡ παράδοσις μαρτυρεῖ ὅτι εἶχον ἐναποληφθῆ κάτοικοι, ἦτοι οἱ Βαρθαλίται, οἱ Βασάλοι καὶ οἱ Μπεσκούινοι καὶ δεκατρεῖς κόραι ἰθαγενεῖς αἵτινες ἐνυμφεύθησαν, ἐλθόντων τῶν ξένων, Ἑνετοὺς καὶ Ἰταλοὺς. Ἀλλὰ φαίνεται ὅτι τὰ ὀνόματα μόνον διέσωσεν ἡ παράδοσις, οὐχὶ δὲ καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν περισωθέντων κατοίκων (1), διότι οὗτοι ἦσαν πολὺ πλείότεροι βεβαίως τῶν δεκαπέντε. Καὶ πράγματι ἐξετάζων τις τὰ ὀνόματα καὶ τὰς συγγενείας τῶν κατοίκων τῆς μεσαιωνικῆς Σύρου βλέπει συχνὰ ἐνώπιόν του ὀνόματα ἐλληνικώτατα. Τῶν Βαρθαλιτῶν λ. χ. αἱ οἰκογενεῖαι δὲν ἦσαν ὀλίγαι. Ἄνδρες μόνον φέροντες τὸ ὄνομα τῶν Βαρθαλιτῶν σώζονται σήμερον. πλεον τῶν ἐξήχοντα κατὰ τὰ ἐπίσημα δημοτολόγια τοῦ Δήμου Συρίων. Ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τούτου δύναται τις νὰ ὑπολογίσῃ ὅπόσοι ἦσαν οἱ Βαρθαλίται καὶ οἱ συγγενεῖς αὐτῶν οἱ ἐλθόντες εἰς ἐπιγαμίας μετὰ μελῶν πλείστων ἄλλων οἰκογενειῶν.

Ὁ σοφὸς Ἀβδᾶς Dela Rocca (2) ἐξηγῶν τὴν ὑπεροχὴν τοῦ

(1) Ἡ οἰκογένεια τῶν Βασάλων καὶ ἡ τῶν Μπεσκούινων ἐξέλειπε πρὸ πολλοῦ τούναντιον ἢ τῶν Βαρθαλιτῶν ἐπολλαπλασίασε τὰ μέλη αὐτῆς. Ὅτι ὁμως συγκεχυμένως διεσώθη ἡ παράδοσις δῆλον καὶ ἐκ τούτου ὅτι τὸ ὄνομα Μπεσκούινος δὲν εἶνε γνήσιον ἐλληνικόν, ἵσως μάλιστα παρήχθη ἐκ τοῦ Βισκαῖα καὶ διέκρινεν ἀνθρώπους ἐκείθεν ἐλθοντας. Ἐπίσης καὶ τῶν Βασάλων δὲν φαίνεται γνήσιον ἐλληνικόν διότι βασάλοι ἰταλιστὶ λέγονται οἱ ἀπελεύθεροι. Οὐχ ἥττον εἶναι ἀξιοσημείωτον τὸ ὄνομα, διότι Βασάλο καλεῖται ἐκ παλαιῶν χρόνων τοποθεσίς τις τῆς νήσου.

(2) *Traité complet sur les abeilles avec un précis historique sur l'île de Syra. Chap. V. Du gouvernément temporelle et spirituel de Syra.*

λατινικοῦ στοιχείου τῆς μεσαιωνικῆς Σύρου ἐπιλέγει : « Πράγματι τὰ τρία τέταρτα τουλάχιστον τῶν ὀνομάτων τῶν Συρίων οἰκογενειῶν εἰσὶν εὐρωπαϊκὰ, οἷον τὰ τῶν Δ α μ η ρ ἄ λ λ η (Damiraglia), τῶν Ρ ο ῦ σ σ ω ν (Roussaux), τῶν Ῥ ὁ σ σ η (Rossi), τῶν Κ α π έ λ λ ω ν (Capello), τῶν Κ α π έ λ λ α (Carpella), τῶν Δ α μ ό φ λ η (Damofli), τῶν Δ ε λ α ρ ρ ό κ α (Della Rocca), τῶν Δ α π ό λ α (Dapola), τῶν Δ ε λ α κ ρ ο υ ᾱ (Dela Groix), τῶν Λ α π ι έ ρ ω ν (Lapierre), τῶν Μ α ρ ι ν έ λ λ η (Marinelli), τῶν Π ρ ί ν τ ε ζ η (Brindisi), τῶν Δ α λ ε ζ ί ω ν (Dalegio), τῶν Δ ο υ ρ ά τ ζ ω ν (Durazzo), τῶν Π ρ ο β ε λ ε γ ί ω ν (Privilegio), τῶν Β α χ ο ν δ ί ω ν (Vacondio), καὶ πολλῶν ἄλλων. Δὲν δύναται τις ν' ἀποδώσῃ εἰς τὰ ὀνόματα ταῦτα οὔτε χαρακτῆρα, οὔτε καταγωγὴν ἐλληνικὴν. Εἰκάζεται ὅτι καταστρεπτικώτατος ὀλεθρος ἀπεγύμνωσε τὴν Σύραν ὅλων τῶν κατοίκων τῆς καὶ ὅτι, πλείστων νεανίδων ἐγκαταληφθεισῶν, οἱ ἀξιωματικοὶ καὶ ἄλλα πρόσωπα τοῦ Ἑνετικοῦ στόλου ἐγκατεστάθησαν ἐν τῇ νήσῳ, ἐνυμφεύθησαν καὶ ἔφερον εἰς τὴν νήσον τὴν θρησκείαν καὶ τὴν ῥωμαϊκὴν γενεάν, ἥτις ἔκτοτε διατηρεῖται αὐτόθι» (1).

Ὡς βλέπομεν ὁ Dela Rocca ἐξηγεῖ τὴν ἐγκατάστασιν καὶ πολλαπλασίασιν τῶν ξένων ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ, συνομολογῶν ὅμως ὅτι οὗτοι ἐνυμφεύθησαν ἐν τῇ νήσῳ μετὰ ἐγκαταλελειμμένων νεανίδων. Καὶ εἰς τοῦτο συμφωνῶ· διαφωνῶ ὅμως μετὰ τοῦ πολυμαθοῦς Ἀββᾶ ὥς πρὸς τοὺς ὑπολογισμοὺς τοῦ ξενικοῦ πληθυσμοῦ οὓς ἀρύεται ἐκ τῶν ὀνομάτων καὶ τῶ ἀπαντῶν διὰ τῶν αὐτῶν ἐπιχειρημάτων. Ἐκ τε τῶν παρ' ἐμοὶ ἐγγράφων τοῦ ΙΣΤ'. καὶ ΙΖ'. αἰῶνος, καὶ ἐκ τῶν δημοτικῶν καταλόγων τῶν σημερινῶν Συρίων, καταγομένων ἐκ τῶν οἰκογενειῶν, αἵτινες ἀπετέλουν κατὰ τὸ πλεῖστον τὸν μεσαιωνικὸν τῆς νήσου πληθυσμόν, οἷος περιεσώθη μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ παρόντος

(1) Della Rocca αὐτόθι.

αἰῶνος ἐξάγονται ἄλλοῖα συμπεράσματα, ἀποδεικνύοντα ὅτι ὁ πληθυσμὸς τῆς νήσου ἀπὸ τοῦ ΙΓ' αἰῶνος μέχρι τοῦ τέλους τοῦ παρελθόντος αἰῶνος δὲν ἦτο ξενικὸς κατὰ τὰ τρία τέταρτα τουλάχιστον, ὡς ἰσχυρίζεται, οὔτε κατὰ τὴν ἐθνικότητα οὔτε κατὰ τὰ ὀνόματα οὔτε κατὰ τὴν θρησκείαν, οὔτε κατὰ τὴν γλῶσσαν.

Βεβαίως ἐν ἀρχῇ τοῦ συνοικισμοῦ τῆς Ἄνω Σύρας ἐνδεχόμενον ἐπὶ τινας χρόνους ὁ πληθυσμὸς αὐτῆς νὰ συνετίθετο κατὰ τὸ πλεῖστον ἐκ ξένων καὶ ξενικῶν ὀνομάτων· ἀλλ' ὁ πληθυσμὸς οὗτος δὲν ἔμεινεν στάσιμος, ἀλλὰ μετερρυθμίσθη, προσλαβὼν νέους κατοίκους Ἑλλήνας φυγάδας ἐκ τε τοῦ Βυζαντίου, τῶν Ἀθηνῶν, τῆς Κρήτης καὶ ἄλλων τῆς Ἑλλάδος πόλεων.

Τότε δὲ ἐγκατεστάθησαν ἐν τῇ νήσῳ οἱ **Ξανθάκαι** (1), οἱ **Βενιζέλοι** (2), οἱ **Κομνηνοί** (3), οἱ **Φωκά**, οἱ **Παλαιολόγοι**, οἱ **Σαργολόγοι**, οἱ **Στέφανοι**, οἱ **Βαμβάκαραι**, οἱ **Χάλικαροι** (4), οἱ **Μαραγκοί**, οἱ **Πολύδωροι**, οἱ **Μακρυωνῖται**, οἱ **Παπαμανώλαι**, οἱ **Περρῆδες**, οἱ **Χαλαβαζῆδες** (5), καὶ ἄλλοι ὀνομασθέντες ἐκ τῶν

(1) Ἀπὸ τὰ 1600 μνημονεύονται εἰς ἔγγραφα Συρίων οἱ **Ξανθάκαι** ὡς **ροτάροι** τῆς χώρας. Κατάγονται δὲ ἐκ Κεφαλληνίας.

(2) Βενιζέλων οἰκογένεια εἶνε κυρίως γνωστὴ ἡ ἐξ Ἀθηνῶν καταγομένη· πολλὰ δὲ αὐτῆς μέλη εἶχον ἐγκατασταθῇ καὶ ἀλλαχοῦ. Ἀγνοῶ ἐὰν οἱ Σύριοι Βενιζέλοι κατάγονται ἀπὸ τὴν μεσαιωνικὴν ταύτην τῶν Ἀθηνῶν οἰκογένειαν. Γνωρίζω μόνον ὅτι εἶν' ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων κατοίκων τῆς Ἄνω Σύρου.

(3) Τὰ ὀνόματα τῶν Κομνηνῶν, τῶν Φωκά, τῶν Παλαιολόγων, προφανῶς εἶνε βυζαντινά.

(4) Οἱ Χάλικαροι κατάγονται ἐκ Ναυπλίου.

(5) Τὰ ὀνόματα τούτων φαίνονται προφανῶς ἑλληνικά. Οἱ Μα-
ραγκοὶ ἀγνοῶ πόθεν καὶ πότε ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν νῆσον. Γνω-

μερῶν ἐξ ὧν ἦλθον, οἶον Ἀθηναῖοι, Μιτυληναῖοι, Νιῶτες, Δουναῖοι, κλπ. καὶ πλείστοι ἄλλοι τῶν κατοίκων τῆς Ἄνω Σύρου, ὧν τὰ ὀνόματα ὄντα ἐλληνικώτατα, διατηροῦνται εἰς πλείστους ἐτι Συρίους γεωργοὺς, γαιοκτήμονας, χειρώνακτας καὶ τεχνίτας (1).

ρίζω μόνον ὅτι εἶνε ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων κατοίκων τῆς Ἄνω Σύρου καὶ ιδιοκτητῶν γαιῶν.

(1) Σημειῶ ἐνταῦθα ὀνόματα τῶν πολυμελεστέρων οἰκογενειῶν τῶν Συρίων, κατοικησάντων ἐκ παλαιᾶς ἐποχῆς τὴν Ἄνω Σύρον καὶ διατηρουμένων μέχρι σήμερον πρὸς ἀπόδειξιν τῶν περὶ πληθυσμοῦ καὶ ἐθνικότητος ἰσχυρισμῶν μου.

Ἐπὶ παραδείγμ. τῶν Συρίων, τῶν ἐχόντων ἐλληνικά ὀνόματα καὶ ἀποτελεσάντων τὸ ἥμισυ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς νήσου μέχρι τοῦ 1821 καὶ ἀποτελούντων ἐτι τὸ ἥμισυ περίπου σχεδὸν τοῦ Δήμου Σύρου, τὰ ὀνόματα εἰσὶ τὰ ἐξῆς Παλαμάρη, Δάσκου, Μιτηλιναίου, Μαρουσίου, Στεφάνου, Βαμβακάρη, Μακρυνίτη, Ξανθάκη, Πολυδώρου, Βαρθαλίτου, Τοῦρτα, Σαργολόγου, Δούναβη, Παλαιολόγου, Βάρδα, Περρῆ, Χαλαβαζῆ, Χάλλαρη, Πετράκη, Πολυκρέτη, Ἀρχαγγέλου, Βενιζέλου, Παππαμαρῶλη, Σταυράκη, Παππαδάκη, Χαριώτη, Δήμου, Τοῦρτα, Χέλυη, Παππαδοπούλου, καὶ πλείστα ἄλλα, ἃ εὐχερέστερόν τις δύναται νὰ ἴδῃ ἐν τοῖς δημοτολογίοις τῶν Συρίων μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης.

Ἀπέναντι τῶν ὀνομάτων τούτων, ὧν μόνον τὰ τῶν Ξανθάκη, Παλαιολόγων, Στεφάνων, Σαργολόγων, καὶ Βαρθαλιτῶν ἀνέκουσιν εἰς πλείονας τῶν διακοσίων Συρίων οἰκογενειῶν, ἀντιτάσσονται ἂν οὐχὶ ὀλιγώτερα τουλάχιστον ἰσάριθμα ξενικὰ ὀνόματα, οἶον τὰ τῶν Πρίντεζη, Δαλεζίων, Βακοντίων, Γὰδ, Δέλα Ρόκκα, Δελασοῦδα, Βουτζίων, Προβελεγίων, Σαλάχα, Φέρρη, κλπ. καὶ ἄλλα πιθανῶς ξενικῆς καταγωγῆς, ἀλλ' ἐλληνικὰς καταλήξεις καὶ ἐν γένει ἐλληνικὴν μορφήν περὶβληθέντα, οἶον τὰ τῶν Ρούσσων, Μαραγκῶν, Ἀλτουδά, Ρωσσολάτων, Μαϊδιωτῶν, Δούβαρη, Ἀρμάων, Ραουζαίων, κλπ.

Ἐκ τούτων βλέπομεν τὸν πληθυσμὸν τῆς ἄνω Σύρας, νῦν δὲ Δήμου Συρίων σύμμικτον, ἥτοι περιέχοντα ἰσάριθμα περίπου ξενικὰ καὶ

Ἄλλ' ἡ ὑπεροχὴ τοῦ ἐλληνικοῦ στοιχείου τῆς μεσαιωνικῆς Σύρου ἀποδεικνύεται ἐκ τῆς γλώσσης, ἥτις ἀείποτε ὑπῆρξεν ἐλληνικὴ ἐπιβληθεῖσα καὶ υἱοθετηθεῖσα ἀμέσως καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν ἀλλογλώσσων μεταναστατῶν.

Βεβαίως ἡ ἐπίσημος γλῶσσα τοῦ ἐπισκοπικοῦ γραφείου τῆς νήσου δὲν ἦτο ἡ ἐλληνικὴ ἀλλ' ἀπὸ τῆς συστάσεως καὶ τοῦ ὀργανισμοῦ τῶν Ἐπιτροπῶν καὶ Προεστώτων ἐπίσημος γλῶσσα τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν ἐγγράφων αὐτῶν ἦτο ἡ τῶν Ἑλλήνων. Αὕτῃ δὲ ἦτο καὶ ἡ γλῶσσα τῶν ἰδιωτικῶν συμβολαίων, τῶν ἐπιστολῶν, τῆς δημόδους ποιήσεως καὶ ἐν γένει εἰπεῖν ἡ ἐπικρατοῦσα γλῶσσα.

Ἡ γλῶσσα εἶνε τὸ ἰδιαίτατον βεβαίως γνώρισμα ἐκάστης ἐθνικότητος. Ἄλλ' ἀποδεικνυομένου ὅτι ἡ γλῶσσα τῶν Συρίων ἦτο ἀδιακόπως ἐλληνικὴ τί πρέπει νὰ συμπεράνωμεν; Δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι οἱ ἔξωθεν ἐγκαταστάντες ἐν τῇ νήσῳ ἔφερον καὶ τὴν ἐλληνίδα φωνήν; βεβαίως οὐχί. Εἰκάζεται λοιπὸν ὅτι δὲν ἦσαν ὀλίγιστοι οἱ ἰθαγενεῖς Σύριοι, ἀφ' οὗ κατάρθωσαν νὰ ἐπιβάλλωσιν ἐν βραχεὶ τὴν γλῶσσαν εἰς τοὺς νέους κατοίκους. Οἱ ἔξωθεν ἐλθόντες λαβόντες συζύγους ἰθαγενεῖς Συρίας καὶ τεκνοποιοῦντες ἠναγκάζοντο νὰ ὁμιλῶσι τὴν γλῶσσαν τῆς συζύγου· τὰ τέκνα παρὰ τῆς μητρὸς τὴν ἐλληνίδα ἐμάνθανον φωνήν καὶ οὕτω τῇ ἐπιδράσει τῶν ἐγχωρίων φυσικῶν καὶ ἠθικῶν στοιχείων ἐξελληνίζοντο κατὰ τὴν γλῶσ-

ἐλληνικὰ ὀνόματα. Ἀλλὰ τὸ ἰσάριθμον τῶν ξενικῶν καὶ ἐλληνικῶν ὀνομάτων δὲν ἀρκεῖ εἰς ἀπόδειξιν τοῦ ὅτι ἰσάριθμος ἦν καὶ ὁ πληθυσμὸς κατὰ τε τὴν ἐθνικότητα, τὴν γλῶσσαν καὶ τὰ λοιπὰ στοιχεία τοῦ ἑλληνισμοῦ· διότι ἐν γένει θέλει ἀποδειχθῇ ὅτι ὁσοῖδήποτε καὶ ἂν ἦσαν οἱ ξένοι, ἡ γλῶσσα παρέμενεν ἀδιακόπως ἐλληνικὴ ἐν τῇ νήσῳ, ὅπερ εἶνε πηγὴ νέων συμπερασμάτων περὶ τῶν Συρίων τῆς μεσαιωνικῆς ἐποχῆς.

σαν, ἣν ἐλάχιστον ἠδυνήθησαν νὰ νοθεύσωσι διὰ πολλῶν πα-
ραισάκτων ξενικῶν λέξεων (1).

(1) Ἐπὶ παραδείγματος καταχωρῶ ἐνταῦθ' αἰτινὰ τῶν παρ' ἐμοὶ καὶ
ἄλλοις σωζομένων ἐγγράφων τῶν Συρίων διακοσιῶν καὶ πλέον ἐτῶν,
ἅτινα καὶ ὡς ὑποδείγματα συμβολαίων κατὰ τοὺς τότε τύπους καὶ
ἔρους συντεταγμένων δύνανται νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς ἀφετηρία πρὸς νύξιν
πολλῶν τότε πραγμάτων.

Εν Σίρα 1664 μηνὸς αὐγούστου.

*Παρόντων ἀξιόπιστων καὶ προσκαλεστῶν μαρτύρων δίη και που-
λει εἰς πουλισίαν ἢ κυρὰ κάρτια τοῦ αρμουλά το
ιδιόκτιτο χοράφι ὅπου εἶχανε ἀπὸ τοῦ κουροῦ της στο σταβρὸ σῆμ
πλιο τοῦ ἀγοραστή καὶ τοῦ πουλιτῆ καὶ ἀγοράζει το ἢ κυρὰ μαρία
τοῦ νικολοῦ Γουτζάνου διὰ διάρλια δύο . . . ἄσπρα διακόσια
καθὸς εταιριάσανε ἀναμεσά τοις καὶ στέργεται ἢ ἀνοθεν κυρὰ κάρ-
τια πληρωμένη σ α τ ζ ι φ α ρ ι σ μ ε ρ η ἀπὸ τὴν λεγομένη κυρὰ μα-
ρία, τὰ τὴν μ α ρ τ η ρ ι ἄ ρ η εἰς πᾶσα καιρὸ αὐτὴ καὶ τὰ καλὰ της,
διὰ τὸ ἀληθὲς δάξου μάρτυρας*

ἀξιόπιστους

. . . Λεωνάρδο Πέρι (;) τοῦ Ἰω.

. . . Λουκᾶ Δαπόλλα τοῦ Πρίντζη

*Πρ. Μάρκος Κομνηνὸς Φανερός
Κατ' ἐπιμέλειαν ἔγραψα.*

Ἰδοὺ καὶ ἔτερον.

1665 Ἰανουαρίου στίς 11 εἰς τὴν σίρα.

*Ἐμπροσθεῖ εἰς τοὺς ἀξιόπιστους καὶ προσκαλεστοὺς μάρτυρας
ἐμολόγησεν ἢ μαροῦλα τοῦ γεώργι δαλέλιου ὅτι πὸς ἐπούλισεν τὸν
περασμένο μᾶν τὸ χοράφι ὅπ ὅχει στὰ βουρλίδια με ὅλα του τὰ δι-
καιώματα καὶ με τὰ πόξω τὴν σκληρὴ καὶ με τὴν ἐλιά καὶ ἀγορα-
σέν το ὁ κύρ νικόλας γουτζάνος τοῦ ποτε πετρίτζι δια ριάλια . . .
τρὶα καθὸς τὰ ἐπόκεινεν ὁ κύρ. Φραντζέσκος καπέλας καὶ ἔλαβε
τὰ ἄνω στὸ χέρι της καὶ κράζεται πληρωμένοι σ α τ ζ ι φ α ρ ι σ μ ε ρ
ο ι ἀπὸ τὸν ἀνὸ ἀγοραστή πέργνεται νὰ τοναί μ α ρ τ η ρ ι ἄ ρ η εἰς*

Ἰδίως ἡ γλῶσσα τῶν Συρίων οὐχὶ ἀπὸ τῆς Ἑνετικῆς ἀλλὰ καὶ πρὸ αὐτῆς ἤρχισε νὰ νοθεύηται, παρεισαγομένων νομικῶν πινων ὄρων, οἵτινες ἤδη εἶχον εἰσαχθῇ καὶ εἰς τοὺς βυζαντινοὺς

www.libtool.com.cn

πᾶσα καιρὸ αὐτὴ καὶ τὰ καλὰ της. Διὰ τὸ ἀληθὲς δάξον μάρτυρες παρακαλετοὺς

. . . ἀντόνις γουτζάνος τοῦ πέτρου

ἀκόμη εἶναι καὶ ὁ ἀποκοφτής

μάρτυρες ὁ ἀνὸ κύρ. Φραντζέσκος Καπέλος

Μάρκος ἱερὸς Κατζιλιέρης

ἔγραψα.

Εἰς ἔγγραφόν τι τοῦ 1678 ὑπάρχουσι πέντε ξενικαὶ λέξεις, ἦσαν εἰς τὸ ἐξῆς.

1678 δεκεμβρίου 16.

τὴν σήμερον δίνει καὶ πουλὶ ἡ ἀννα τοῦ γεώργι μαρούλου το ἀμ-
πέλι ὅπ ἔχι στὰ ποσὶδια οσ καθὸς ἐβρίσκειται σὶ μ π λ ι ο τοῦ γε-
ωργι μαρούλου τοῦ Ἰω. καὶ ἀγοράζει το ὀγλίγορις καὶ ὠτῖα (;)...

. . . διὰ ριάλια τεσσαρα ἕμισι ἦτι ρ. 4 1]2 ὡς καθὸς τὸ εἰσ-
μ ἀ ρ ι σ ε ρ ὁ πέτρος Βαρθαλίτης τοῦ Φραγκούλη καὶ ὁ Μαρῖνος
Βαρθαλίτης τοῦ Νικόλα καὶ ἔλαβε τὰ ριάλια στὸ χέρι της ἀπὸ τον
ἀνοθεν ἀγοραστὴ καὶ περνεται νὰ τὸν μ ε ρ τ ι ρ ε ρ η α φ τ ῖ καὶ τὰ
καλὰ τισ ι σ πᾶσαν κερὸ ὅπ ἤθελε τὸν μπιράξι κανῖω καὶ διὰ πλέο
φ ε ρ μ ο τισ ἀληθὲς ἔβαλε καὶ μάρτυρας παρακαλετοὺς.

Λιτάρδος ροῦσος τοῦ Ἰω. μαρτυρῶ

μ. ζορζῆς γιραρδάκης μαρτυρῶ.

Φραγκούλης Δαπόλλας Φοῦρος

ῥοτάρος.

Πλείστα ἄλλα ἔγγραφα τοιαύτης φύσεως παραλείπω νὰ καταχω-
ρήσω ἐνταῦθα. Οὐχ ἥττον ἔτιρά τινα, οἷόν τινα ἔγγραφα τῆς κοινῆ-
τητος Σύρας τοῦ 12'. αἰῶνος καὶ ἄλλα, θέλω καταχωρήσει ἐν τοῖς κα-
τόπιν ἐνθα γενήσεται λόγος περὶ ἐθίμων τῆς μεσαιωνικῆς Σύρου καὶ
καπιτωλῶν, ἦτοι τῶν δημοσίων βιβλίων, εἰς ἃ κατεγράφονται ποικί-
λαι πράξεις, οἷον ἀγοραπωλησίαι κλπ.

συγγραφείς ἔνεκα τῆς σχέσεως τῆς ῥωμαϊκῆς καὶ βυζαντινῆς νομοθεσίας.

Ἄλλ' ἡ χρῆσις τῶν ξενικῶν τούτων ὄρων ἐν τοῖς συμβολαίοις τῆς μεσαιωνικῆς Σύρου δὲν δύναται νὰ ἐξηγηθῇ ἄλλως εἰμὴ ἐκ τῆς ἐπιδράσεως τῆς βυζαντινῆς νομοθεσίας πρὸ πάντων, ἥτις εἶχε θέσει εἰς χρῆσιν πλείστους ὄρους τοῦ ῥωμαϊκοῦ δικαίου.

Ἐν πᾶσι τοῖς ἐγγράφοις τῆς ἐπὶ λατινοκρατίας καὶ τουρκοκρατίας Σύρου δὲν παρατηρεῖται ἡ καταπληκτικὴ ἐκείνη ἀνορθογραφία, ἣν εἰς ἔγγραφα ἄλλων πόλεων πρὸ τοῦ 1821 παρατηρεῖ τις. Οὐδ' ἔχει τι τὸ ξενόμορφον, ὡς π. χ. ἡ ἐπτανησιακὴ γλῶσσα, εἰς ἣν παρεισέδυσαν πλείττοι ξενικαὶ λέξεις.

Ἡ γλῶσσα τῶν Συρίων, ἐξ ὧν τουλάχιστον ἐγγράφων τῆς λατινικῆς καὶ τουρκικῆς ἐποχῆς δεικνύεται, εἶνε ὁμαλὴ, γνησίᾳ ἑλληνικῇ, ἔχουσα μὲν καὶ ξενικὰς τινὰς λέξεις πρὸς ἔκφρασιν τινῶν ὄρων, ἀλλὰ διασώζουσα πλείστους τύπους καὶ λέξεις τῆς ἀρχαίας καθαρᾶς γλώσσης. Ἐν δὲ τῶν προτερημάτων αὐτῆς εἶνε ὅτι δὲν ἡλλοιώθη ἐκ τῆς νησιωτικῆς προφορᾶς, ἥτις χαρακτηρίζει τὰς γείτονας νήσους καὶ ἥτις ἤθελε πολλὰς αὐτῆς λέξεις κολοβώσῃ. Αἱ καταλῆξεις τῶν ῥημάτων καὶ τὰ ὀνόματα μένουσι σχεδὸν ἀκέραια καὶ ἐν τῇ γραφῇ καὶ ἐν τῇ προφορᾷ. Καὶ ἐν γένει εἰπεῖν ἡ γλῶσσα τῶν Συρίων δὲν φαίνεται παθοῦσα οὐδεμίαν οὐσιώδη ἀλλοίωσιν· τούναντίον διετηρήθη ἀδιακόπως ἡ αὐτὴ καὶ κατὰ τὴν ἐνετικὴν καὶ κατὰ τὴν τουρκικὴν ἐποχὴν. Ὡστε δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι οἱ κατὰ τὰς ἐποχὰς ταύτας ἀάτοιχοι τῆς νήσου ἐξεταζόμενοι μόνον ἐκ τῆς γλώσσης ἦσαν Ἑλληνας, διότι ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα ἦτο πάντοτε ἡ κοινὴ τῶν Συρίων γλῶσσα, ἐκτός τινῶν ἐξαιρέσεων, ἧτοι τῶν ἐπισκοπικῶν γραφείων, ἅτινα ἐπίσημον αὐτῶν γλῶσσαν εἶχον τὴν λατινικὴν.

Ἀλλὰ καίτοι ἐκ τῆς γλώσσης κρινόμενοι οἱ Σύριοι τῶν μέσων αἰώνων καὶ τῶν νεωτέρων ἦσαν Ἑλληνας, ἡ μᾶλλον εἶχον ἐν

τάχει ἐξελληνισθῇ πάντες, διεκρίνοντο οὐχ' ἦττον ἀπ' ἀλλήλων διὰ τοῦ θρησκειύματος, ὅπερ ἔτι καὶ νῦν διακρίνει αὐτοὺς.

Ὅτι κατώρθωσεν ἡ ἐλληνικὴ γλῶσσα ἐπιβληθεῖσα καὶ κατασταθεῖσα κοινὴ διὰ πάντας τοὺς κατοίκους τῆς νήσου, δὲν κατώρθωσεν ἡ ἀνατολικὴ θρησκεία τῶν ἰθαγενῶν Συρίων καὶ τῶν λοιπῶν ἔξωθεν ἐγκαταστάντων αὐτόθι Ἑλλήνων.

Τουναντίον· οἱ Ἑλληνες κάτοικοι τῆς νήσου μετέδωκεν μὲν τὴν γλῶσσαν τοῖς ξένοις κατοίκοις, συνεξωμοιώθησαν κατὰ τὴν γλῶσσαν, ἀλλ' ἐδέχθησαν παρ' ἐκείνων τὸ θρήσκειμα, ὅπερ τοὺς ἀφωμοίωσεν ἐκκλησιαστικῶς. Ἦτοι ταῦτόν εἰπεῖν, οἱ Ἑλληνες Σύριοι ἐγένοντο ὁμόθρησκοι τῶν ξένων καὶ οἱ ξένοι κάτοικοι ὁμόγλωσσοι τῶν ἰθαγενῶν. Οὕτω δὲ βαθμηδὸν ὁ ἀνάμικτος πληθυσμὸς τῆς μεσαιωνικῆς Σύρου ἐγένετο ὁμοιόμορφος κατὰ τὴν γλῶσσαν, ἥτις ἦτο ἐλληνικὴ, ὁμοιόμορφος κατὰ τὸ θρήσκειμα, ὅπερ ἦν ὁ καθολικισμὸς. Οὗτος δὲ ὁ ὁμοιόμορφος πληθυσμὸς διετηρήθη μέχρις ἐσχάτων καὶ διατηρεῖται ἔτι μέχρι τοῦ νῦν ἐν τῷ Δήμῳ Σύρου. Ὑπῆρχεν ὅμως καὶ μέρος τοῦ πληθυσμοῦ τούτου πρεσβεῦον τὰ τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, ὅπερ διεκρίνετο τῶν λοιπῶν, κληθέντων πρὸς διάκρισιν **Φ ρ α γ κ ο σ υ ρ ι α ν ὠ ν**.

Πῶς ἀποτελέσθη τὸ ὁμοιόμορφον τοῦ πληθυσμοῦ τῆς νήσου κατὰ τὸ καθολικὸν θρήσκειμα, ἥτοι συνεπειὰ τίνων ἐπιδράσεων ὁ καθολικισμὸς ὑπῆρξε τὸ ἐπικρατοῦν θρήσκειμα τῶν Συρίων ἀπὸ τῆς Ἑνετικῆς ἐποχῆς μέχρι σήμερον, τοῦτο θέλω ἐξετάσει ἤδη.

Πρωτίστη μέριμνα τῶν λατίνων κατακτητῶν τῆς Ἀνατολῆς ἦτο ἡ ἀντικατάστασις τῶν πνευματικῶν ἀρχηγῶν τῶν λαῶν αὐτῆς. Ὁ ἀναθρασμὸς καὶ αἱ διχόνοιαι αἰτίνες ἐχώρησαν ἤδη ἀπὸ τοῦ 1038 ὀριστικῶς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Δύσεως καὶ τῆς Ἀνατολῆς ἐπόμενον ἦν νὰ λάβωσι μείζονα ἐπίτασιν κατὰ τὴν ὑπὸ τῶν Λατίνων κατάκτησιν τῶν ἐλληνικῶν χωρῶν. Ὁ Πάπας πανίσχυρος ἤδη ἐψαλλίδισεν ἀρκούντως τὰ ὅρια τῆς

δικαιοδοσίας τοῦ ὀρθοδόξου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως. Αἱ ἐκκλησίαι τῶν ὀρθοδόξων ἐκλείοντο ὑπὸ τῶν σταυροφόρων τῆς Δύσεως, οἱ ἱερεῖς καθείργοντο καὶ ἐν γένει ἡ Δυτικὴ ἐκκλησία ποῦ μὲν δι' ἡπίου προσηλυτισμοῦ, ποῦ δὲ διὰ τῆς δυνάμεως, ἐπιβάλλετο εἰς τοὺς ὀρθοδόξους λαοὺς τῆς Ἀνατολῆς, ἥδη ἐκλελυμένους καὶ ἀσθενεῖς. Ὅπου ὑπῆρχεν ἀντίδρασις κατὰ τῆς ἐγκαθιδρύσεως τοῦ Δυτικοῦ Χριστιανισμοῦ οἱ παπικοὶ ἔξαρχοι ἐχρῶντο τῇ δυνάμει αὐτῶν καὶ πολλάκις ἐκλείον τὰς ἐκκλησίας καὶ ἐφυλάκιζον τοὺς ἱερεῖς τῶν ὀρθοδόξων (1.)

(1) «Ἡμεῖς μὲν, ἐδὼν πρὸ τοῦ Λατίνου αὐτοκράτορος οἱ καθειργμένοι ὀρθόδοξοι ἱερεῖς, ἡμεῖς μὲν ἄλλου γεγονότες γένους καὶ ἄλλον ἀρχιερεῖ ἔχοντες, ἐαυτοὺς τῷ κράτει σου ὑπετάξαμεν, ὥστε σωματικῶς κατάρχειν ἡμῶν, οὐ μὴν γε ψυχικῶς καὶ πνευματικῶς. Σοῦ μὲν γὰρ ἐν πολέμῳ ὑπερμαχεῖσθαι τῶν ἀναγκαίων, τῶν δ' ἡμετέρων ἐκστῆναι σεβασμάτων καὶ θρησκευμάτων τῶν ἀδυνάτων πάντων κατέστηκεν. Ἡ γοῦν λύσον ἡμῖν τὰ ὑπελθόντα δεινὰ, ἡ ἄφες, ὡς ἐλευθέρους ἐν τοῖς ἰθαγενέσιν ἀφίχθαι» (*Ἀκροπολλίου Χρον. Ἰστ. 17*).

Ὁ ἀναγνώστης βεβαίως δὲν θέλει παρεξηγήσει ἐνταῦθα τοὺς λόγους τούτους, δι' ὧν ἐν συντόμῳ πειρῶμαι νὰ ἱστορήσω τὰ τῆς ἐγκαθιδρύσεως τοῦ καθολικισμοῦ ἐν Σύρῳ. Οὔτε δύναμαι νὰ ὑποπτεύσω ὅτι οἱ φίλτατοί μου καθολικοὶ Σύριοι θέλουσι δόσει ἄλλην ἔννοιαν εἰς τὴν συζήτησιν ταύτην ἐνταῦθα, δι' ἧς καὶ μόνης ἱστορικῶς θέλει ἐξηγηθῇ ἡ ἀποδοχὴ τοῦ καθολικισμοῦ ὑπὸ τῶν Συρίων τῆς μεσαιωνικῆς Σύρας, ὅπερ εἶνε καὶ τὸ σημερινόν ἐτι τῶν ἄνω Συρίων θρήσκευμα· ἐκτὸς τοῦ ὅτι γράφων ἐνταῦθα ἱστορίαν πρέπει νὰ ἐκθέσω ὅσας κατὰ τὴν ἐμὴν κρίσιν νομίζω ἀναγκαίας πληροφορίας πρὸς ἐξήγησιν τῶν ἱστορουμένων, φρονῶ ὅτι ἐν τῷ σημερινῷ αἰῶνι τῆς ἀναπτύξεως καὶ προόδου ἠθελε προδόσει πνεῦμα ὀπισθοδρομικὸν καὶ περιορισμένον ὁ νομίζων ἐχθροὺς τοὺς καθολικοὺς καὶ ὀρθοδόξους, οἵτινες εἰσι πάντες χριστιανοί. Αἱ θρησκευτικαὶ καὶ ἐκκλησιαστικαὶ διχόνοιαι τοῦ παρελθόντος εἶνε σήμερον δι' ἡμᾶς πάντας ἀπλᾶ ἱστορικὰ γεγονότα, ἅτινα βεβαίως οὐδεμίαν δύνανται ν' ἀνακινήσωσι χορδὴν ἐκκλησιαστικῆς διαμέχης ἢ διαφορά ἥτις ἐχώρησεν καὶ χωρί-

Ἄφ' ἐτέρου οἱ λατῖνοι Δοῦκες, Βαρόνοι, Κόμητες καὶ Ἡγεμόνες λίαν προθύμως μὲν ἐπροστάτευσον τοὺς ὁμοδόξους ὑπηκόους των, δυσκολώτερον δὲ τοὺς ἐτεροδόξους, ἐν ᾗ ἐποχῇ αἱ ἐκκλησιαστικαὶ διχοστασίαι καὶ ἐρίδες εἶχον κορυφωθῇ. Ὡστε ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἀφ' ἐνὸς δύναμις τῶν Παπῶν, ἀφ' ἐτέρου δὲ ἡ πολιτικὴ καὶ στρατιωτικὴ ἰσχὺς τῶν Φραγγαρχόντων κατέστησαν εὐχερεστέραν τὴν ἀποδοχὴν τοῦ καθολικοῦ χριστιανισμοῦ παρὰ τοῖς πλείστοις, ἰδίως δὲ τοῖς νησιώταις, ἀφ' ὧν τὸ ἐγκατασταθὲν λατινικὸν στοιχεῖον ἦτο ἐπικρατέστερον, στενότερον συνδεθὲν μετὰ τοῦ ἑλληνικοῦ δι' ἐπιμιξιῶν καὶ ἐπιγαμιῶν, ἐξ ὧν ἀπώλεσε μὲν βαθμηδὸν τὸ ἀλλόφυλον, μετέδωκε δὲ τὰς ἐκκλησιαστικὰς πεποιθήσεις, μεθ' ὧν ἦλθεν ἐξωθεν.

Ὁ λατινισμὸς πολιτικῶς καὶ ἐκκλησιαστικῶς ἦτο τοσοῦτον ὑπέρτερος καὶ ἐπιβλητικώτερος τοῦ ἀνατολικοῦ χριστιανισμοῦ ἐν τῇ οἰκτρᾷ ἐκείνῃ ἐποχῇ τῆς πτώσεως τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους, ὥστε πᾶσα ἀντίστασις ἐλογίζετο ματαία.

Ὁ διάσημος ὀρθόδοξος ἐπίσκοπος Ἀθηνῶν Μιχαὴλ ὁ Χω-

ζει τοὺς καθολικοὺς καὶ ὀρθοδόξους, οὐδένα τούτων καθιστᾷ ἡττονα χριστιανόν, διότι αἱ πεποιθήσεις εἰσι σεβασταὶ ὡς πρὸς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ταύτην διαφορὰν· ἀλλ' ἀμφοτέρων τῶν ἐκκλησιῶν κοινὸν θρησκευμα εἶνε ὁ χριστιανισμός, κοινὸς θεμελιωτὴς ὁ Ἰησοῦς, κοιναὶ αἱ ἀρχαὶ τοῦ Εὐαγγελίου. Οἱ ἐκκλησιαστικοὶ ἀναθρασμοὶ, αἱ ἀντιπάθειαι τῶν ἐτεροδόξων χριστιανῶν τοῦ παρελθόντος κατέπαυσαν ἤδη πρὸ πολλοῦ καὶ οἱ ὁπαδοὶ τῆς θρησκείας ταύτης βλέπουσι ἤδη τὴν πάλιν τῶν ἐτεροδόξων ἐκκλησιῶν ἐν τοῖς παλαιότεροις χρόνοις, ὡς ἀπλὴν ἐκθεσιν ἱστορικῶν γεγονότων. Ἀπόδειξις τούτου, ἀπόδειξις τοῦ ὅτι ἡνωθήθη ὑπὸ πάντων τῶν χριστιανῶν ὁ κοινὸς διὰ πάντας σκοπὸς τοῦ χριστιανισμοῦ εἰσιν οἱ ἡμέτεροι φίλτατοι καθολικοὶ Σύριοι, μεθ' ὧν ταυτιζόμεθα ἀδιακρίτως, ὡς ἀδελφῶν, τῆς ἐκκλησιαστικῆς διαφορᾶς μὴ ἀκούσης ὅπως καταστήσῃ, εἴτε ἡμᾶς πρὸς αὐτοὺς, εἴτε τ' ἀνάπαλιν, ξένους τοὺς κοινούς κατοίκους μιᾶς ἑλληνίδος νήσου.

νιάτης ιδὼν τοὺς ξένους γενομένους Δοῦκας καὶ Κυρίους τῶν Ἀθηνῶν, ἀντὶ νὰ συνεγείρῃ τὸ ποίμνιόν του κατὰ τῶν ξένων, κατέθεσε τὴν ποιμαντορικὴν ράβδον, ἀποφυγὼν οὕτω τὴν χύσιν τοῦ αἵματος τοῦ ποιμνίου του, αἵματος καθαρῶς ἑλληνικοῦ καθ' ἣν ἐποχὴν ἦτο τοῦτο τοσοῦτον πολῦτιμον. Ἀφ' ἐτέρου ὁ φραγκικὸς πατριαρχικὸς θρόνος Κωνσταντινουπόλεως, κατασταθεὶς μῆλον τῆς ἐριδος ἐδέχετο ἀλληλοδιαδόχως μετὰ τὸν Θωμᾶν Μοροζίνη, τὸν ἐξ Ἑτρουρίας Γερβάσιον, κατόπιν δὲ τὸν Ματθαῖον, τὸν Ἰωάννην δ' Ἀβεβίλ, τὸν Σίμωνα, τὸν Νικόλαον, τὸν Ἰουστινιάνην κλπ. Πανταχοῦ ἐγένοντο μεταβολαὶ καὶ ἀναρρήσεις ἐπισκόπων, ἀρχιερέων καὶ ἐξάρχων τῆς Δυτικῆς ἐκκλησίας.

Ἡ Σύρος, ἥς ἡ ἐπισκοπὴ, ὡς εἶδομεν ἐν τοῖς προηγουμένοις ὑπήγετο εἰς τὸν ἐπίσκοπον Ἀθηνῶν, ἐξηκολούθει ὑπαγομένη εἰς αὐτόν, ἀλλὰ δεχομένη πλέον λατῖνον ἐπίσκοπον (1) α Syri quodam, sed nunc ibi Latinus episcopus est (quia molti Itali (2).

Ἀντὶ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Μιχαὴλ Χωνιάτου, φυγόντος εἰς Ἀσίαν, ἐξελέχθη ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν ὁ Λατῖνος Βεράρδος ἐποπτεύων δεκατεσσάρων ἐπισκοπῶν. Ἐκτοτε ἡ ἐπισκοπὴ Σύρου ὡς ἔχουσα λατῖνον ἐπίσκοπον κατατάχθη μετὰ τῶν ἐπισημοτέρων ἐπισκοπῶν καὶ εἶχεν ὑποτελεῖς καὶ ἄλλας ἐφημερίας· ὁ δὲ Λατῖνος ἐπίσκοπος ἀνεπλήρου πολλάκις καὶ τὸν Λατῖνον ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν (3).

Ἐκ τῶν Συρίων πλείστοι ἦσαν ὡς εἶδομεν τοῦ δυτικοῦ δόγματος· ἕτεροι δὲ ὀρθόδοξοι εἰτ' ἐκ τῶν ἐγχωρίων, εἰτ' ἐκ τῶν

(1) Oriens Christianus Le Quien.—Βλ. καὶ σ. 345 τῆς παρ. συγγρ.

(2) Αὐτόθι.

(3) Vita di ven. Monsignore Andrea Carga vescovo martire di Syra. Κεφ. IX.

κατόπιν ἐλθόντων ἀπεδέχθησαν τὸν καθολικισμόν διὰ πολλὰς αἰτίας, μέρος δὲ τῶν κατοίκων ἐξηκολούθει πρεσβεῦον τὰ τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας.

Οἱ λόγοι δι' οὓς μερὶς ὀρθοδόξων Συρίων καὶ ἄλλων κατοίκων Ἑλλήνων ἐξωθεν ἐλθόντων ἀπεδέχθησαν τὸν καθολικισμόν εἶνε πολλοί, ἥτοι αὐτοὶ οἱ λόγοι δι' οὓς καὶ παρὰ ταῖς γείτοσι νήσοις πλείονες ἀπεδέχθησαν τὸ δυτικὸν δόγμα.

Ἐκτὸς τῆς ἐπιδράσεως τοῦ πολιτικῶς καὶ ἐκκλησιαστικῶς ἰσχυροῦ καὶ πολυαριθμοῦ δυτικοῦ κλήρου, οἱ Ἕλληνες τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ πρὸ πάντων οἱ νησιῶται ἠναγκάζοντο νὰ ἐξομοιωθῶσι κατὰ τὸ θρήσκευμα τοῖς δυνατοῖς ξένοις, οἷτινες εἴτε ὡς Δοῦκες, εἴτε ὡς δικασταί, εἴτε ἐν γένει ὡς ἄρχοντες καὶ γαιοκτῆται ἐβλεπον ὡς ξένους καὶ ἀναξίους προστασίας τοὺς ὀρθοδόξους νησιώτας· ἐπομένως οὗτοι χάριν πλείονος ἀσφαλείας καὶ προστασίας ἀπεδέχοντο τὸ θρήσκευμα τῶν φραγαρχόντων καὶ ἐν περιπτώσει δικαστικῶν ἐρίδων, καθ' ἃς αἱ ἐκκαλούμεναι ὑποθέσεις ἐδικάζοντο παρὰ τῇ παπικῇ αὐλῇ, ὑπετάσσοντο εἰς τὰς ἀποφάσεις της.

Πρώτη ἀποστολὴ Κ α π ο υ τ σ ί ν ω ν ἐγένετο ἐν Σύρῳ κατὰ τὸν ΙΓ'. αἰῶνα, ἐπὶ Λουβοδίκου XIII. Διὰ τῆς προστασίας τῶν Γάλλων βασιλέων ἐδραιώθη ἐπὶ πλέον ἐν Σύρῳ ὁ καθολικισμὸς δι' ἰδρύσεως νέων μονῶν καὶ ἰδίως τῆς τῶν Λ α ζ α ρ ι σ τ ῶ ν, κατόπιν δὲ τῆς τῶν Ἰ α κ ω β ί ν ω ν καὶ ἄλλων, περὶ ὧν λεπτομερέστερον γενήσεται λόγος κατόπιν.

Ὑπῆρχεν ὁμως ἀνέκαθεν καὶ μερὶς ὀρθοδόξων Συρίων ἔχουσα ἴδιον ἐπίσκοπον καὶ τινὰς ἐκκλησίας. Τοῦτο πιστοῦται ὑπὸ πλείστων μαρτυριῶν.

Βεβαίως δὲν δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι οἱ ἰθαγενεῖς μόνον Σύριοι καὶ ἰδίως ἐκεῖνοι ὧν διέσωσεν ἡ παράδοσις τὰ ὀνόματα, ἥτοι οἱ Β α ρ θ α λ ῖ τ α ι, οἱ Β α σ ᾶ λ ο ι καὶ οἱ Μ π ε σ χ ο υ ῖ ν ο ι καὶ αἱ κατὰ τὴν παράδοσιν δεκατρεῖς κόραι ἦσαν οἱ μόνον ἐν Σύρῳ ὀρθόδοξοι Σύριοι, καθ' ὅσον ἀπεδεί-

χθη, φρονῶ, ἐν τοῖς προηγουμένοις ὅτι πλείονες τῶν Συρίων τούτων ἦσαν οἱ διασωθέντες ἐκ τοῦ παλαιοῦ πληθυσμοῦ τῆς Σύρου· ἄλλως τε ἡ μερίς τῶν ὀρθοδόξων Συρίων εἶχεν αὐ· ξηνηθῇ διὰ τῶν ἐξῶθεν προσελθόντων ὀρθοδόξων Ἑλλήνων· καὶ ἐλλείπουσι μὲν εἰδήσεις εἰδικαὶ περὶ τῶν ἐκάστοτε διατελεσάντων ὀρθοδόξων ἐν Σύρῳ ἐπισκόπων, ἀλλ' εἶνε γνωστὸν ὅτι ἡ Σύρος εἶχεν ἐπίσκοπον, περιλαμβάνοντα εἰς τὴν δικαιοδοσίαν του καὶ ἄλλας νήτους καὶ ὅτι συνηθέστερον διέμενεν οὗτος εἰς τὰς ἄλλας νήσους.

Οἱ ἐν τῇ νήσῳ ὀρθόδοξοι ναοὶ τοῦ Ἀγίου Νικολάου, τῆς Ἀγίας Τριάδος, καὶ τοῦ Ἀγίου Ἀθανασίου εἰσιν ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων, ἥτοι ἐκτίσθησαν πρὸ δύο τουλάχιστον αἰώνων. Ὁ τῆς Ἀγίας Τριάδος μόνον ἀνωκοδομήθη κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΖ'. αἰῶνος ὡς δεικνύει τὸ ἐπὶ τῆς εἰσόδου αὐτοῦ ἐπίγραμμα (1).

Κατὰ τὸν ΙΣΤ'. αἰῶνα ἡ Σύρος ἀπετέλεσεν ἰδιαιτέραν μητρόπολιν ἥς ἀρχιεράτευεν κατὰ Χρῦσανθον Νοτταρᾶν (2) ὁ κατόπιν πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Σωφρόνιος Β'. ὑπὸ τὸν τίτλον Μητροπολίτης Σύρας καὶ ἑξαρχος πασῶν τῶν Βορείων Κυκλάδων. Ὁ εἰρημένος συγγραφεὺς λέγει ὅτι ὁ μητροπολίτης Σύρου καὶ τῶν

(1) (1694).

ΕΤΟΞ ΕΙ(ΩΤΗ)ΡΙΟΝ ΑΧΥΔ : ΕΝ ΜΗΝΙ ΑΓ(Ρ)ΙΛΙΩ ΧΗ :
 . ΟΥ : Ο ΝΑΟΞ ΚΛΕΟ ΕΠ'ΙΜΕΛΕΙΑ ΔΕ ΕΥΛΑΒΕΣΤΑΤΟΥ
 ΙΕΡΕΩΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΟΜΝΗΝΟΥ ΟΥΚΟΝΟΜΟΥ ΝΟ-
 ΤΑΡΙΟΥ ΑΝΟΙΚΟΔΟΜΗΘΗ ΕΙΣ ΑΔΙΑΙΡΕΤΟΥ ΤΡΙΑ-
 ΔΟΞ ΔΟΞΑΝ ΕΙΣ ΜΝΗΜΟΕΥΝΟΝ
 ΤΩΝ ΚΤΙΤΟΡΩΝ ΑΥΤΟΥ. (Παρελήφθησαν τὰ δυσανάγνωστα).

(2) Χρυσάνθου Νοτταρᾶ, περὶ ὀφικίων τῆς μεγάλης ἐκκλησίας Τόμ.
 III. σελ. 289.

Βορείων Κυκλάδων προϋχειρίσθη ιδίως τῷ 1594 ὅτε ἐγένετο ἡ ἐπισκοπικὴ αὕτη διαίρεσις. Ἐν τῷ Supplement de la biographie Universelle τοῦ Weiss (1) λέγεται περὶ τοῦ Σωφρονίου τούτου α . . . dilecto figlio Christi Sophronio electo Syrae fuit.

Κατὰ τὸ 1594 ὅμως βλέπω ἄλλην ἐπισκοπικὴν διαίρεσιν τῆς Σύρου καὶ τινων ἄλλων νήσων.

Κατὰ νεκρικὴν ἐπιγραφὴν σωζομένην ἔτι μέχρι σήμερον ἐν τῷ ἐν Ἀνδρῶ ναῷ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΣΤ'. αἰῶνος ἡ ἐπισκοπὴ Σύρας περιελάμβανε καὶ τὴν Κέα καὶ Κύθον, ἐπίσκοπος δὲ αὐτῶν ἦτο ὁ Συμεὼν ἀποθανὼν τὸ 1594 καὶ ταφείς ἐν τῷ εἰρημένῳ τῆς Ἀνδρου ναῷ. Καθ' ὅτι τὸ ἐπίγραμμα ἔχει οὕτως Συμεὼν ἐπίσκοπος Σύρας, Τζιάς, Θερμιῶν 1594 (E) N. μηνὶ Ἰανουαρίῳ 15 (2).

Ὁ ἐν Ἀνδρῶ θάνατος καὶ ταφὴ τοῦ ἐπισκόπου τούτου τῆς Σύρας ἐνδεικνύει ὅτι οἱ τότε ἐπίσκοποι Σύρας δὲν διέμενον εἰς Σύρον, ἀλλ' εἰς ἄλλας νήσους ὑπαγομένας εἰς τὴν ἐπισκοπὴν των, πιθανῶς ἕνεκα τοῦ πολυαριθμοτέρου ποιμνίου των ἐν ταῖς ἄλλαις νήσοις.

Καὶ ἐτέρωθεν ὅμως ἔχομεν ἐνδείξεις περὶ τῆς ἀδιακόπου ὑπάρξεως ὀρθοδόξων Συρίων ἐν τῇ νήσῳ. Ἐκ τῆς βιογραφίας τοῦ κατὰ τὸ 1617 ἀπαγχονισθέντος ἐν τῷ λιμένι Σύρου Λατίνου ἐπισκόπου Ἰωάννου Ἀνδρέα Κάργα ὑπὸ τῶν Τούρκων, θέλομεν ἰδεῖ ὅτι, κατὰ τοὺς λατίνους βιογράφους τοῦ εἰρημένου ἐπισκόπου, ὑπῆρχεν ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ ἱκανὴ ἀντίδρασις κατὰ τοῦ λατινικοῦ κλήρου ἐκ μέρους τῶν ὀρθοδόξων Συρίων.

(1) Weiss Supplement de la biographie Unisver selle tom. XXI. μ. 104. (1715).

(2) Ἴδου αὐτὸ ὡς ἔχει :

ΣΥΜΕΩΝ ΕΠΙΣΚΟΠ(Ο)C CΥΡΑC, ΤΖΙΑC ΘΕΡΜΙΩΝ
1594 (E) N ΜΗΝΙ ΙΑΝΟΥΑΡΙΩ 15.

Καὶ ἐξ ἄλλων δὲ κατόπιν θέλομεν ἰδεῖ ὅτι ναὶ μὲν ἐπικράτει ὁ καθολικισμὸς ἐν τῇ νήσῳ ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς Ἑνετοκρατίας, ἀλλ' οὐχ' ἤττον ἀπὸ τῆς ἰδίας ἐποχῆς δὲν ἐλειψεν ὑφιστάμενον μέρος ὀρθοδόξων Συρίων κατοίκων, καίτοι λίαν εὐαρίθμων.

Ὑπολείπονται ἤδη νὰ λεχθῶσί τινα περὶ τῆς πολιτικῆς τοπικῆς καταστάσεως τῆς νήσου ἐπὶ Λατινοκρατίας.

Ἡ Λατινικὴ αὐτοκρατορία ἰδρυθεῖσα τῷ 1207 ἐν Βυζαντίῳ μόλις διήρκεσε μέχρι τοῦ 1261, ὅτε οἱ Βυζαντινοὶ ἐπανέκτισαν τὸ Βυζάντιον καὶ ἐπανίδρυσαν τὴν βυζαντινὴν αὐτοκρατορίαν. Βεβαίως ἐν διαστήματι ἐξήκοντα ἐτῶν καθ' ἃ ἐξ αὐτοκράτορες λατῖνοι διεδέχθησαν ἀλλήλους, ὅκτῳ δὲ ὠνομάσθησαν ἐπίτιμοι αὐτοκράτορες, πέντε ἀντιβασίλεις, ἐξ παπικοὶ ἑξαρχοὶ καὶ εἴκοσι λατῖνοι πατριάρχαι Κωνσταντινουπόλεως, ἐν τῇ συνεχείᾳ τοσούτων ἀνωμαλιῶν δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ρυθμισθῇ ἡ Λατινικὴ αὐτοκρατορία κατὰ τὸ πολιτικὸν σύστημά της ὁμοιομόρφως πανταχοῦ δι' ὃ ἀφέθησαν πλεῖστα αὐτῆς μέρη εἰς τὴν ὀργανιστικὴν ἱκανότητα τῶν βαρόνων, κομήτων, ἡγεμόνων καὶ πριγκήπων αὐτῶν. Οἱ Ἑνετοὶ δοῦκες τῶν Κυκλάδων εἰσέγαγον τὸ φεουδαλικὸν σύστημα, ἀνέλαβον αὐτοὶ τὴν συγκέντρωσιν τῆς διοικήσεως, ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἠναγκάσθησαν νὰ παραδεχθῶσιν τὸν θεσμὸν τῶν Προεστώτων καὶ Ἑπιτροπῶν.

Τὰ τιμαριωτικὰ ἔθιμα ἐρριζοβόλησαν βαθύτερον ἐν Νάξῳ, ἥτις παρέμεινεν ἔδρα τοῦ Δουκὸς μέχρι τοῦ 1540. Εἰς τὰς λοιπὰς ὅμως νήσους δὲν διετηρήθησαν ἐπὶ μακρὸν τὰ τιμαριωτικὰ ταῦτα ἔθιμα τῶν μέσων αἰώνων (1).

(1) α' Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ φραγκικοῦ τούτου Δουκάτου (Ναξίας) (σημειοὶ ὁ Κυρ. Ι. Ρ. Ῥαγκαβῆς), καὶ τοῦ τιμαριωτικοῦ αὐτοῦ συστήματος χρονολογεῖται ἡ ἐπὶ τῆς Νάξου γενεολογία τῶν δυτικῶν εὐγενῶν, οἱ μετὰ τοσαύτας μεταβολὰς καὶ περιπετείας κατέχουσιν ἐτι τῇ

Ἐν Σύρῳ ἰδίως πολὺ ὀλιγώτερον, διότι ἡ νῆσος αὕτη ὀλίγους χρόνους ἔμεινεν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ Ἑνετοῦ Δουκὸς Ναξίας, καθ' ὅσον ὑποβλήθεισα ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν Γάλλων βασιλέων, ἀπέτελει αὐτοδιοικήτόν τινα κοινότητα, ἥς ἀρχηγέτης ἐλογίζετο ὁ Λατίνος ἐπίσκοπος καὶ ἀνώτερος αὐτῆς ὑπάλληλος, ἐκπληρῶν χρέη, πρὸς τοῖς ἄλλοις συμβολαιογράφου καὶ ληξιάρχου, ὁ Καντζελιέρης· ὑπέπιπτον δὲ οὗτοι ἐκκλησιαστικῶς εἰς τὸν Πάπαν, καὶ διετέλουν ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τῶν Γάλλων βασιλέων· καθ' ὅσον μετὰ τὸν Λουδοβίκον ὀγδοόν, ἐγκαθιδρύσαντα ἐν Σύρῳ τοὺς Καποουτσινοὺς καὶ οἱ κατόπιν βασιλεῖς τῆς Γαλλίας καὶ αἱ Πάπαι δὲν ἔπαυον προστατεύοντες τοὺς Συρίους. Καὶ διαρκούσης ὁμῶς τῆς ἐνετικῆς ἐξουσίας τῶν Δουκῶν Ναξίας ἐν Σύρῳ, φαίνεται ὅτι διεκρίνοντο μεταξὺ τῆς κοινότητος οἱ ἀποτελοῦντες τὴν τάξιν τῶν προύχόντων καὶ γερόντων, οἵτινες ὄντες λείψανα τοῦ παλαιότερου θεσμοῦ τῶν

πλεῖστα καὶ κάλλιστα κτήματα τῆς νήσου καὶ χωρίζονται ἀπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ἀποτομώτερον ἐνταῦθα ἢ ἐφ' οἷα σδήποτε ἄλλης νήσου, φυλάττοντες αἰεὶ ἐπιμόνως καὶ ἀμετακλήτως παλαιὰ τινα καταπιστικά καὶ ἐξευτελιστικά τῶν γεωργῶν τιμαριωτικά ἔθιμα, ἐξ οὗ μᾶλλον ἢ ἐκ τῆς διαφορᾶς τοῦ θρησκευματος ἐγεννήθη ἀμοιβαία πρὸς ἀλλήλους ἀντιπάθεια· οὐχ' ἦττον δὲ καὶ οἱ ποτὲ οἰκήτορες τῶν πύργων βαρόνοι ἐμμένοντες αἰεὶ εἰς τὸν βαθμὸν καὶ τὴν καταγωγὴν αὐτῶν, οὐδέποτε ἐπιλανθάνονται τῆς τιμητικῆς προσωνυμίας αὐτῶν, ἀλλὰ μεταβιβάζουσιν αὐτὴν καὶ εἰς τὰ τέκνα αὐτῶν ἃ καλοῦνται ὑποκοριστικῶς βαρονάκης ἢ βαρονέτος· ἐν πάσῃ δὲ οἰκίᾳ φαίνεται τὸ παράσημον τῆς οἰκογενείας, καὶ ἂν ποτε οἱ κύριοι αὐτῶν ἀπολέσῃσι κατὰ περίστασιν τὰ λοιπὰ ἐγγράφα καὶ ἀποδεικτικά ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῆς ποτε δυνάμεως καὶ ἀκμῆς αὐτῶν, διατηροῦσιν ὁμῶς ἐπιμελῶς τὸ δένδρον τῆς γενεολογίας αὐτῶν, καὶ συνεχέστατα ἀπαντᾷται τὸ οἰκόσημον τῶν Κρίσπων εἰκονίζον δύο ὀρθῶς ἰστάμενα ξίφη μεταξὺ τριῶν ρόμβων.» (Ἑλληνικά ὑπὸ I. P. Παγκαβῆ Τομ. 3 σελ. 167)

βουλευτῶν καὶ γερουσιαστῶν, κατόπιν, ἐπὶ Τουρκοκρατίας, ἀνέλαβον αὐτοὶ τὴν ἐγγύριον διοίκησιν, μετὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ θεσμοῦ τῶν Ἐπιτροπῶν καὶ Προστώτων. Τὸ δὲ διοικητικὸν τοῦτο σύστημα παρέμεινεν μέχρι ἐσχάτων, ἦτοι μέχρι τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821, ὡς θέλομεν κατόπιν ἰδεῖ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Μ'.

Δειροπάθειαι Αἰγαιοπελαγιτῶν ἐκ τῶν Τουρκο-Ενετικῶν πολέμων.

Δουκεία Κρήσπων καὶ Δελλὰ Κάκρη.

Ἡ Σύρος ὑπὸ τοὺς Τούρκους.

Τῷ 1261 ἐξωσθέντων τῶν Φράγκων ἐκ τοῦ Βυζαντίου κατέπεσεν ἡ Ἀνατολικὴ Λατινικὴ αὐτοκρατορία καὶ ἐγκαθυδρίθη πάλιν ἡ Βυζαντινὴ, οὐχ' ἥττον τὰ ἐνετικά δουκᾶτα παρέμεινον ἐν τῷ Αἰγαίῳ πελάγει, εἴτε ὑποσθηριζόμενα ὑπ' ἄλλων ἐθνῶν εἴτε λησμονούμενα ἐν τῇ ἀσημότητι αὐτῶν. Κατὰ τὸ 1247, ἦτοι διαρκούσης τῆς λατινικῆς δυναστείας ἐν Κωνοσταντινουπόλει ὁ Ἰωάννης Βατάτζης αὐτοκράτωρ ἐν Νικαίᾳ, ἀνέλαβε πλείστας νήσους ὑποταχθείσας τοῖς Ἐνετοῖς, ἀλλ' οἱ ἀφηγηθέντες τὸ γεγονὸς τοῦτο συγγραφεῖς Νικηφόρος Γρηγορᾶς, Ἰωάννης Δουκας καὶ ἄλλοι δὲν ἀναφέρουσι τὰ ὀνόματα τῶν νήσων τούτων. Ἀνορθωθείσης δὲ τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας ὁ Μιχαὴλ Παλαιολόγος ἐν ἔτει 1277 συμμαχήσας μετὰ τῶν Γενουνησίων προέτρεψε τοὺς Ἕλληνας καὶ Γενουνησίους νὰ καταλάβωσιν ὡς τιμᾶριά των τὰς ὑπὸ Βενετῶν κατεχομένους νήσους· ἀλλὰ κατὰ τὰς μαρτυρίας τινων συγγραφέων (Πέτρου Βελλώνη, Καρόλου Χόφ κλπ.) ἐκ τῶν Κυκλάδων δὲν ἐξεδιώχθησαν οἱ Ἐνετοί. Ὑπέφερον ὁμῶς οὐκ

ὀλίγα αἱ Κυκλάδες ἐκ τῶν πειρατικῶν ἐπιδρομῶν, ὧν κυριώ-
 τεραί εἰσιν αἱ ἐξῆς, ἡ τοῦ 1283, ἐπιδραμόντος κατὰ τῶν νή-
 σων τούτων τοῦ Πέρσου πειρατοῦ Ὁσμάν τοῦ Ἐρτογ-
 ροῦλ (1) ἡ κατὰ τὸ 1292, ὅτε ὁ Σικελιώτης Ρογήρος
 Λούλια προσέβαλε τὰς νήσους ταύτας, ἡ τοῦ 1304 ὅτε
 οἱ Κατελάνοι ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ρογήρου Φλώρου ἐπή-
 νεγκον οὐ μικρὰς εἰς τοὺς νησιώτας βλάβας, ἡ τοῦ 1307 ὅτε
 ἐληλατήσαν οἱ Ὀθωμανοὶ πολλὰς Κυκλάδας νήσους, ἡ τοῦ
 1346, ὅτε ἐπέδραμεν ὁ φοβερὸς ὀθωμανὸς πειρατὴς Ὁσμάν,
 ἕγγονος τοῦ Ὁρχάνου, ἡ τοῦ 1343, ἐπὶ Ἰωάννου Ε' τοῦ
 Παλαιολόγου, ὅτε ἰδίως ἐληλατήθη ἡ Νάξος καὶ αἱ γείτονες
 νῆσοι ὑπὸ τοῦ Ὁμοῦρ Ἀττήν, ἡ τοῦ 1379 ὅτε ἐπε-
 φάνη δεινὸς καταστροφεὺς ὁ Βαγιαζήδ Χάν (Ἀστρο-
 πητής), ἐπιπεσὼν, κατὰ Hammer, ἐπὶ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου, ἡ
 τοῦ 1395, ἐπὶ Μανουὴλ Β' τοῦ Παλαιολόγου ὅτε, κατὰ Γ.
 Φραντζήν, ἐπῆλθε μετὰ πολυαρίθμου φυλῆς σκηνιτῶν κατὰ
 τῶν Κυκλάδων ὁ Ὁρτογροῦλ Ἀμούρ.

Αἱ ἀλλεπάλληλοι αὗται ἐν διαστήματι ἐνὸς αἰῶνος ἐπιδρο-
 μαὶ τῶν φύλων τούτων κατὰ τῶν ἀτυχῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου
 ἐπόμενον ἦν ὅτι ἐμελλον νὰ ἐξασθενήσωσιν ἐπὶ πλεόν τοὺς
 νησιώτας, οἵτινες προσεκολλῶντο εἰς τοὺς ἰσχυροτέρους, ἀπε-
 δέχοντο τὰς προτροπὰς καὶ τὴν ὀρησκειαν τῶν δυτικῶν λαῶν,
 οἵτινες ἐμελλον νὰ προσστατεύσωσιν αὐτοὺς κατὰ τῶν ἐπερχο-
 μένων βαρβαρικῶν φυλῶν.

Πιθανῶς ἡ Σύρος ὀλιγώτερα ὑπέστη ἐκ τῶν λεηλασιῶν

(1) αὐτὸς δὲ, λέγει ὁ Γ. Παχύμερος, ἄλλ' ἐκείνων καὶ ἀκόντων
 κατὰ φόβον ἀπαλλαξάντων, τὸ Περσικὸν ὅσον ναυπηγησάμενον ταῖς
 Κυκλάσιν ἐπέχραον καὶ κακῶς ἐποίουν καὶ τούτω μὲν Χίῳ, τούτῳ
 δὲ Σάμῳ καὶ Καρπιάθῳ καὶ αὐτῇ Ῥόδῳ, καὶ πολλαῖς σὺν αὐταῖς ἐτέ-
 ραις οὐκ ὀλίγαις προσβάλλοντες ταῖς νηυσὶν τοὺς τῶς ἐνοικισμένους σχε-
 δὸν ἀοικήτους εἰργάζοντο.

τούτων δεινὰ ἔνεκα τῆς ἐκδηλωθείσης ἤδη προστασίας τῶν Γάλλων καὶ τοῦ Πάπα· οὐχ ἦττον μὴ ὑπαρχούσης εἰδικῆς μαρτυρίας περὶ Σύρου εἰς περιγραφὰς τῶν λεηλασιῶν τούτων, μόνον ἐπιτρεπτή εἶνε ἡ εἰκασία ὅτι καὶ αὕτη ἐπιρρεάσθη ὑπὸ τῶν δεινῶν τούτων καταστροφῶν τῶν γειτόνων τῆς νήσου.

Οἱ Ἑνετοὶ Δοῦκες Ναξίας ὀλίγιστον πλέον ἐφρόντιζον περὶ τῆς εἰς τὸ δουκάτον αὐτῶν ὑπαγομένης νήσου· καὶ ἴσως ἡδύνατό τις νὰ εἴπῃ ὅτι εἶχον ἐγκαταλείψει αὐτὴν εἰς τὴν προστασίαν τῶν Φράγκων, ἐὰν μὴ γεγονός τι συμβῶν τῷ 1384 δὲν μαρτυρεῖ ὅτι μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐλογίζετο καὶ ἡ Σύρος μέρος τοῦ Δουκάτου Ναξίας. Δοὺξ Ναξίας κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἦν ὁ Φραγκίσκος Κρίσπης αὐτοκράτωρ δὲ τοῦ Βυζαντίου Ἀνδρόνικος ὁ νεώτερος.

Ὁ Δοὺξ Κρίσπης θέλων νὰ ὑπανδρεύῃ τὴν θυγατέρα τοῦ Πετρονίλλαν μὲ τὸν Δοῦκα Πέτρον Ζένον διεπραγματεύθη μετ' αὐτοῦ περὶ προικὸς καὶ τῇ 20 Μαρτίου 1384 τῷ παρεχώρησεν ὡς προῖκα τὰς νήσους Ἀνδρον καὶ Σύρον. Ἐκ τοῦ γεγονότος τούτου δύο τινα ἐξάγονται, πρῶτον ὅτι ἡ Σύρος ἦτο ὑπὸ τὴν πολιτικὴν κυριαρχίαν τοῦ Δουκὸς Ναξίας ἀκόμη, καὶ ὅτι τόσον αὐτὴ ὅσον καὶ ἡ Ἀνδρος ἦσαν ἀρκετὰ ἄσημοι ἄφ' οὗ ἐδίδοντο δίκην ἀγρῶν εἰς προῖκα (1).

(1) Τὸ Δουκάτον Ναξίας διὰ τοιούτων καὶ παρομοίων προσθαφαιρέσεων βαθμυδὸν ἐσμικρύνετο. Ἐπτὰ Δοῦκες Σανουδοὶ διεδέχθησαν ἀλλήλους ἐντὸς ὀλίγων ἐτῶν, ἥτοι τὸν Μάρκον Α' Σανουδόν, ὁ Ἀγγελος τοῦτον δὲ ὁ Μάρκος Β'. τοῦτον Γουλιέλμος ὁ Α'. τοῦτον δὲ Νικόλαος ὁ Α'. τοῦτον δὲ Ἰωάννης ὁ Α'. Τοὺς Σανουδοὺς διεδέχθησαν ἐπὶ τινα ἔτη οἱ Δοῦκες Δελλὰ Κάρκερη, ἥτοι ὁ Ἰωάννης Β'. Δελλὰ Κάρκερη ἕγγονος τοῦ Ῥαβὰν Δελλὰ Κάρκερη, εὐγενοῦς ἐξ Εὐβοίας ἀρχοντος καὶ γαμβρὸς ἐπὶ θυγατρὶ τοῦ Δουκὸς Ἰωάννου Α'. Σανουδοῦ, τὸν Ἰωάννην τοῦτον Β'. διεδέχθη καὶ πάλιν Σανουδός τις, ὁ Νικόλαος Β'. Τοῦτον δὲ Νικόλαος Γ'. ὁ Δελλὰ Κάρκερη, ὃν ἐφόνευσεν ὁ Φραγκίσκος Κρίσπος ἀρχὼν τῆς Μήλου ἐν ἔτει 1401, καὶ ἤρπασε τὸν θρόνον τῆς

Ἐκτὸς τοῦ γεγονότος τούτου ἕτερα σπουδαῖα γεγονότα δεικνύοντα τὰς σχέσεις τοῦ Δουκὸς Ναξίας πρὸς τοὺς Συρίους

www.libtool.com.cn
Ναξίας. Ἐκτοτε ἤρξατο ἡ Δουκεία τῶν Κρίσπων ὧν δεκατρεῖς ὑπῆρξαν κατὰ σειρὰν δούκε· μέχρι οὗ ὑπεδουλώθη τὸ Αἰγαῖον εἰς τοὺς Τούρκους.

Οἱ δεκατρεῖς τελευταῖοι Δούκες Ναξίας εἰσιν οἱ ἐξῆς κατὰ τὸν Πάσ Δε Κρίνεν καὶ Αἰχτλον.

I. Φραγκίσκος Α'. Κρίσπος, ἄρχων τῆς Μήλου, ἀναλαβὼν τὴν ἡγεμονίαν τοῦ Δουκάτου Ναξίας μετὰ τὸν ὑπ' αὐτοῦ διενεργηθέντα φόνον τοῦ Νικολάου Γ'. Δελλὰ Κάρκερη.

II. Ἰάκωβος Α'. Κρίσπος υἱὸς τοῦ Φραγκίσκου Α'. ἀπέθανεν ἄπαις.

III. Ἰωάννης Γ'. Κρίσπος ἀδελφὸς τοῦ ἀνωτέρω.

II. Ἰάκωβος Β'. Κρίσπος υἱὸς τοῦ ἀνωτέρω.

V. Ἰωάννης Ἰάκωβος Κρίσπος υἱὸς τοῦ ἀνωτέρω.

VI. Γουλιέλμος Β'. Κρίσπος υἱὸς Φραγκίσκου Α'. Κρίσπου, ἀρχων Ἀράφης.

VII. Φραγκίσκος Β'. ἔγγονος Φραγκίσκου Α'. Κρίσπου, ἀρχων Σαντορίνης καὶ τῆς ἐν Κρήτη Σούδας.

VIII. Ἰάκωβος Γ'. Κρίσπος υἱὸς τοῦ ἀνωτέρω.

IX. Ἰωάννης Δ'. Κρίσπος ἀδελφὸς αὐτοῦ.

X. Φραγκίσκος Γ'. υἱὸς τοῦ ἀνωτέρω.

XI. Ἰωάννης Ε'. Κρίσπος· οὗτος ἐγένετο ἐν ἔτει 1537 φόρου ὑποτελὲς τῷ Σουλτάνῳ Σουλεϊμάνῃ τῷ Β'.

XII. Φραγκίσκος Δ'. Κρίσπος· κατὰ τὸν Αἰχτλον, ἠρώθη ἐπιτροπεύων Δούξ· κατὰ τὸν Πάσ Δε Κρίνεν οὐδέποτε ἀνέλαβε τὴν δουκικὴν ἀρχήν.

XIII. Ἰωάννης ΣΤ'. Κρίσπος υἱὸς Ἰωάννου Ε'. Κρίσπου· οὗτος ἐκθρονίζεται καὶ ἐκδιώκεται ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου Σουλεϊμάνῃ τοῦ Β'.

Οὗτοι μετὰ τῶν προκατόχων των Σανούδων καὶ Δελλὰ Κάρκερη, ἥτοι ἐν ὄλῳ 22 Δούκες διετήρησαν τὸ Δουκάτον Ναξίας μέχρι τῆς εἰς τὸν Σελίμην τὸν Β. ὑποταγῆς τῶν νήσων.

Τῶν Σανούδων καὶ Κρίσπων σώζονται ἔκγονοι· τῶν Δελλὰ Κάρκερη οὐδεὶς· καὶ τῶν τριῶν δὲ τούτων δουκικῶν οἰκῶν σώζονται τὰ οἰκόσημα.

δὲν εὔρον. Πιθανὸν ὅμως μετὰ πολλὰς ἐρεῦνας εἰς τὰς ἐν Βενετία, Ῥώμῃ καὶ ἀλλαχοῦ βιβλιοθήκας νὰ ἐξευρεθῶσι τινες πληροφορίαι περὶ τούτου. Ἀλλὰ καὶ ἄνευ τούτων γίνεται ἐτέρωθεν γνωστὸν ὅτι πολὺ ἐνωρίτερον τῶν ἄλλων νήσων ἡ Σύρος ἀπεσπάρθη ἀπὸ τοῦ Δουκάτου Ναξίας, ὅπερ ἐπὶ τέλους κατελύθη τῷ 1529 ὑπὸ τοῦ Βαρβερούσου, θέντος αὐτὸ ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐποπτείαν τοῦ ὀθωμανοῦ Σουλτάνου Σολιμάνου.

Ὅριστικώτερον δὲ κατελύθη ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου Σουλεϊμάν τοῦ Β' τῷ 1537. Ἀλλὰ καὶ πρὸ τῆς καταλύσεως τοῦ Δουκάτου Ναξίας συνέβησαν ἀξιοσημεῖωτα ἐν τῷ Αἰγαίῳ συμβάντα δίδοντα νύξιν τῆς καταστάσεως εἰς ἣν διετέλουν αἱ νῆσοι αὗται.

Τῷ 1453 κατέπεσεν ἡ Κωνσταντινούπολις τὸ κέντρον καὶ ὁ πυρὴν τοῦ ἐλληνισμοῦ, ἀλωθεῖσα ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν, οἷτινες ἔκτοτε ἐγκατεστάλησαν εἰς τὴν Ἀνατολὴν ἐνθα μέχρι σήμερον μένουσι.

Τὸ Ἀρχιπέλαγος ὑπέστη τὰς πρώτας ἐπιθέσεις· Ἐμμανουὴλ ὁ Γεωργιλᾶς, ῥόδιος στιχουργὸς λέγει :

Ἡ Πόλις ἦτο τὸ σπαθί, ἡ Πόλις τὸ κοντάρι

Ἡ Πόλις ἦτο τὸ κλειδί τῆς Ῥωμανίας ὅλης.

Τὸ τῶν Δελλα Κάρκερη ὑπάρχει ἐτι ἐν τῇ μητροπόλει τῆς Νάξου· ἔχει δὲ ἐμβληματικὸν σῆμα πύργον, ἐκ τοῦ παραθύρου τοῦ ὁποίου ἐξέρχεται χεὶρ προσφέρουσα κλάδον εἰς ἑλαφον ὀρθίαν ἰσταμένην ἐξωθεν τοῦ πύργου (Ἴδε εἰκόνα αὐτοῦ ἐν Πανδώρας Τόμ. Ζ'. σελ. 114).

Τῶν δὲ Κρίσπων τὸ οἰκόσημον ἐμβλημα ἔχει δύο ὀρθῶς ἰστάμενα ξίφη μεταξὺ τριῶν ῥόμβων. Κατὰ δὲ τὴν δοθεῖσαν ἐν Πανδώρα εἰκόνα, καὶ περιγραφὴν ὑπὸ τοῦ Κυρ. Δεκιγάλλα σήμα αὐτῶν φαίνεται δύο μέλανες σταυροὶ καὶ ἄλλα τινὰ ἐμβλήματα (Ἴδε Πανδ. Ζ'. σελ. 71) Οὗτοι κατάγονται ἐξ Ἀκβίλης τῆς Νεαπόλεως, κλάδοι δὲ αὐτῶν, ἦσαν κόμητες Ῥεγγίου. Κατὰ τὸν Κύρ. Δεκιγάλλαν ἄγνωστον ἐάν οἱ νῦν Κρίσπαι τῆς Νάξου κατάγονται ἐκ τῶν δουκῶν Κρίσπων.

Κ' ἐκλείδωνε κ' ἐσφάλιζε ὅλην τὴν Ῥωμανίαν

Κ₂' ὅλον τὸ Ἀρχιελάγος ἐσφικτοκλείδωνέτο (1).

Ἡ πτώσις τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας ὑπῆρξε νέα ἀρχὴ ὠδίνων καὶ διὰ τὰς ἀτυχεῖς νήσους· οἱ Ἐνετοὶ ἀμυνόμενοι κατὰ τῶν ἐπιτιθεμένων Τούρκων κατέστησαν τὸ Αἰγαῖον πεδὶον πολυνέκρων ναυμαχιῶν.

Λουδοβίκος ὁ πατριάρχης Ἀπουλίας μετὰ μεγάλου στόλου ἐπεφάνη τῷ 1437 εἰς τὰς Κυκλάδας καταδιώκων τοὺς Τούρκους.

Τῷ 1463 ἐπὶ τῆς παπwsύνης Καλλίστου τοῦ Γ'. ἕτερος Ἐνετικὸς στόλος διέπλεε τὸ Αἰγαῖον παροτρύνων τοὺς νησιώτας εἰς συνδρομὴν πρὸς καταδίωξιν τῶν Τούρκων. Οἱ ἐν ταῖς νήσοις Ἐνετοὶ πειθόμενοι εἰς τὰς προτροπὰς τοῦ ναυάρχου τοῦ στόλου τούτου Λορεδάνου διενήργουν ἀποστασίας.

Τῷ 1469 ἀρξαμένου νέου τουρκο-ενετικοῦ πολέμου πολλὰ νῆσοι ἐγένοντο θέατρον ὀλεθρίων συμφορῶν. Οἱ Τούρκοι ἔχοντες ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Σουλτάνον ὀδηγοῦντα 120000 πεζῶν καὶ τὸν μέγαν Βεζύρην Μαχμουτ Πασσᾶν ναύαρχον, κατέλαβον τὴν Εὐβοίαν καὶ διήλθον τῆς Σύρου, ἣν ἐλεηλάτησαν μετὰ πείσματος ἕνεκα τῆς ἀντιστάσεως ἣν εὗρον παρὰ τῶν ἐν Λίμνῳ Ἐνετῶν (2).

Ἐκ τοῦ γεγονότος τούτου δῆλον ὅτι ἡ Σύρος μέχρι τοῦ ἔτους τούτου (1469) ἐθεωρεῖτο ἀποτελοῦσα μέρος τοῦ Δουκάτου Ναξίας καὶ ὑποκειμένη εἰς τοὺς Ἐνετούς.

Τρία ἔτη μετὰ ταῦτα ὁ ἐνετικὸς στόλος ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν

(1) Στίχ. 231—233 ἐν Τουρκοκρ. Ἑλ. Σάθα Τομ. Α'.

(2) Ἴδε Τουρκοκρ. Ἑλ. Σάθα σελ. 20 καὶ ἐκτενστοτέραν τῆς ἐκστρατείας ταύτης περιγραφὴν παρὰ τοῖς μνημονευομένοις Hammer Histoire de l' Empire Ottoman Tom. III. lil. XIII. XIX.—Legugier VII. l. b. XXVI.—Capelletti Storia della republica di Venezia VI. eib. XXIII.

τοῦ Πέτρου Μοντσενίγου ἐπήνεγκεν οὐ μικρὰν φθορὰν εἰς τὴν Δῆλον καὶ τὰς περὶ αὐτὴν Κυκλάδας. Τῷ δὲ 1502 ἐπεφάνη εἰς τὰς Κυκλάδας ὁ μέγας στόλος τῶν συνησπισμένων βασιλέων τῆς Γαλλίας, Ἰσπανίας, Οὐγγαρίας καὶ τοῦ ἐν Ῥώμῃ τάγματος, ὑπὸ τὴν ἀρχιστρατηγίαν τοῦ Πεζάρου, ἐμψυχώσας τοὺς Ἑνετοὺς καὶ Ἑλληνας εἰς τὸν κατὰ τῶν Τούρκων ἀγῶνα. Ὁ τουρκο-ενετικὸς οὗτος πόλεμος μετὰ πολλὰς περιπετείας ἔλαβε πέρας τῷ 1502. Τῇ δὲ 14 Δεκεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους συνωμολογήθη ἡ μεταξὺ τῆς ἐνετικῆς Δημοκρατίας καὶ τοῦ ὀθωμανοῦ Βαγιαζήτ εἰρήνη καὶ ὑπεγράφη ἡ ἑλληνιστὴ συνταχθεῖσα συνθήκη ὑπ' ἀμφοτέρων τῶν μερῶν.

Ἰδοὺ τὸ σχετικὸν μέρος τῆς συνθήκης τοῦ Βαγιαζήτ καὶ τῆς ἐνετικῆς δημοκρατίας τὸ διαλαμβάνον τὰ περὶ Ναξίας καὶ τῶν περὶ αὐτὴν νήσων αὐτολεξεῖ (διότι ἐπίσημος τότε γλῶσσα τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους ἦτο καὶ ἡ ἑλληνική).

« Σουλτὰν Παγιαζήτ Χὰν βασιλεὺς μέγιστος καὶ αὐτοκράτωρ ἀμφοτέρων τῶν Ἡπειρῶν Ἀσίας τε καὶ Εὐρώπης καὶ τῶν ἐξῆς· εἰς τὸν ὑψηλότατον καὶ ἐκλαμπρότατον τούζιον (Δόγην) τῆς ἐκλαμπροτάτης αὐθεντίας τῶν Βενετιῶν χαίρειν. Εἰς ἐτοῦτον τὸν καιρὸν ἀπὲ τῆς Βενετίας τῶν αὐθεντῶν εἰς τὴν μεγάλην μου Πόρτα ἦρθεν ἀποκρισιάρης, καὶ ὡς ἐγύρεψας ἵνα γένη εἰς τὴν μέση ἀγάπην καὶ ἐγὼ τὴν ἀγάπην ἐστερξά την ἀπάνου εἰς αὐτά Ὅτι καὶ μὲ τῆς Ναξίας τὸ νησι καὶ μὲ τὰ ἄλλα νησιά ὅπου ἔρε πρὸς ἐκείνης νὰ ᾔηε εἰς τὴν μέση μας φιλία καὶ ἀπὸ τοὺς σαντζακπέηδές μου ὅπου ᾔηε εἰς τοὺς τόπους των καὶ τὰ κάστρα των καὶ τοὺς πύργους των καὶ τοὺς ἀνθρώπους των κανεῖς νὰ μὴ βλάβῃ οὐδὲ ζημιώσῃ καὶ ἂν βλάβῃ κανεῖς ἀπὲ τοὺς ἀνθρώπους μου ἐκείνων τοὺς τόπους καὶ τὰ κάστρια ἢ τοὺς πύργους των ἢ τοὺς ἀνθρώπους των, ἐκείνην τὴν ζημίαν καὶ τὴν βλάβην νὰ τὴν βάλλω εἰς τὸν τόπον της καὶ ἐκείνου· ὅπου ἐβλάβασι νὰ τοὺς παιδεύσωσι σὰν πρέπει· καὶ ἐκείνοι πάλιν ἔτζι νὰ τὸ πάρουν ἀπάνο των ὅτι τοὺς τόπους καὶ τὰ κάστρα μου καὶ τοὺς πύργους μου ἀπ' ἐκείνων τῶν αὐθεντῶν καὶ ἀπὲ τοὺς ἀνθρώπους των οὐδέ τινα κακὸν καὶ ζημίαν νὰ μὴ ποίσουσι,

καὶ ἂν κακὸν ἢ ζημίαν ποίησιν ἐκεῖνο τὸ κακὸν καὶ τὴν ζημίαν νὰ τὰ βάλλουσιν εἰς τὸν τόπον του καὶ ἐκείνους ὅπου θέλουν ποίησι τὸ κακὸν νὰ τοὺς παιδεύουσιν ὡς πρέπει » (1)

Ἄλλ' ἡ εἰρήνη αὕτη δὲν διήρκεσεν ἐπὶ πολὺ. Ἐτη τινα μετὰ ταῦτα ὁ διαβόητος Χαῖρεδὶν ὁ Βαρβεροῦσος ἐπελθὼν κατὰ τῶν Κυκλάδων ἐλεηλάτησε τὴν Σύρον καταλύσας τὴν ἐνετικὴν ἐξουσίαν ἀπὸ τε τῆς νήσου ταύτης, τῆς Πάρου, Ἰου, Νάξου, Τήνου καὶ ἄλλων τινων.

Τὸ γεγονός τοῦτο ἔλαβε χώραν τῷ 1522, ὁ δὲ Βαρβεροῦσος ὑπέταξε τὸ δουκάτον Ναξίας εἰς τὸν Σουλτάνον Σολιμάνον, ἀφείλ τὸν δοῦκα Ἰωάννην Κρίσπον νὰ διοικῇ αὐτὸ, ὡς διοικητὴς ὑποκείμενος ἀμέσως εἰς τὸν Σουλτάνον (2).

Μετὰ τὴν ὑποταγὴν ταύτην ἦτο πλέον ἀνέφικτος ἡ διατήρησις τῶν ξενικῶν δουκῶν. Δέκα ἔτη μετὰ ταῦτα ἦτοι τῷ 1537 πλημμυρησάντων τῶν Τούρκων ἐν τῷ Αἰγαίῳ, ὁ τελευταῖος δοῦξ τῆς Νάξου Ἰωάννης ΣΤ'. ἐκθρονισθεὶς ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου Σελίμη τοῦ Βου ἐπεκαλέσθη τὴν συνδρομὴν τῶν χριστιανῶν ἡγεμόνων διὰ σπουδαίου ὑπομνήματος, ἐν ᾧ ἀνεκεφαλαίῳ τὰ τοῦ δουκάτου Ναξίας, καὶ τὸν κίνδυνον ὃν διέτρεχεν ἡ χριστιανωσύνη ἐκ τῆς ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐπικρατήσεως τῶν Ὀθωμανῶν (3). Ἄλλ' εἰς μάτην, διότι ἔκτοτε κατέπεσε

(1) Τὸ φερμάνιον τοῦτο ἐδημοσιεύθη ἐσχάτως ὑπὸ τοῦ πολυμαθοῦς Κ. Σάθα, παρ' οὗ τὸ ἡρανίσθη (Τουρκ. Ἑλ. σελ. 71).

(2) Buchon Recherches etc. σελ. 390.

(3) Τὸ ἐκτενὲς καὶ σπουδαῖον τοῦτο ὑπόμνημα δύναται νὰ ἴδῃ τις παρὰ Buchon ἐν Recherches et materiaux pour servir á une histoire de la domination Française aux XIII a XIV et XV siècles. —Duché de Naxos σελ. 352.

Τὸ ὑπόμνημα ἀρχεῖται οὕτως :

α Joannis Crispi Aigei maris Naxique ducis Bizantini imperatores triburarii ad Pontificam Romanum et Christianus principes epistola.

μετὰ τῶν δουκάτων καὶ ἡ τάξις τῶν εὐγενῶν ξένων καὶ ἐγκα-
τεστάθησαν τουρκικαὶ ἀρχαί.

Οὕτω κατελύθη ἡ Ἑνετικὴ ἀρχὴ ἐν Νάξῳ καὶ ταῖς εἰς αὐ-
τὴν ὑπαγομέναις νήσοις. Ὅσα συνέβησαν ἀκολουθῶς ἐν Νάξῳ,
ἦτοι αἱ διπλαῖ φορολογίαι, ἃς ἀπέτιον τῷ τε Ὀθωμανῷ ναυ-
άρχῳ καὶ τοῖς Ἑνετοῖς οἵτινες περισπόλουν ἀκόμῃ εἰς τὸ Αἰ-
γαῖον καὶ ἐπέβαλον φορολογίας καθ' ἃς ἐποχὰς δὲν εὕρισκον
εἰς τὰς νήσους Ὀθωμανοὺς, παραλείπω, οὐδὲν εὕρισκων σχετικόν
ἀμέσως μὲ τὴν Σύρον, ἥτις ἤδη πρὸ τοῦ 1600 ἦτο ἐντελῶς ὑπο-
τεταγμένη τοῖς Τούρκοις καὶ εἶχεν ἰδίᾳς τοπικὰς ἀρχάς. Ὁ Κα-
πατὰν πασᾶς ὑπέταξε τὴν Σύρον ὑπὸ τὴν ὀθωμανικὴν δεσπο-
τείαν, οὕτω δὲ παρέμεινεν ὑποτεταγμένη ἕως οὗ τῷ 1774 ὁ
Σουλτάνος Ἀβδουλ Ἀμὴδ, ἀποκεφαλίσας τὸν διοικητὴν τῆς
Σύρας ἐκληροδότησε τὴν νήσον ταύτην καὶ τὴν Ἀνδρον εἰς τὴν
ἀνεψιάν του Σ α χ Σ ο υ λ τ ά ν α ν, ἀδελφὴν τοῦ διαδεχθέν-
τος αὐτὸν Σ ο υ λ τ ά ν ο υ Σ ε λ ι μ ά ν. Ἡ βασιλόπαις
αὕτη, προσθέτει ὁ Della Rocca, ὑπερεχάρη ἐπὶ τῇ νέᾳ ταύτῃ ἀπο-
κτήσει καὶ ἐδείχθη ἐνθερμος προστάτης τῶν ὑπηρετῶν της.
Καὶ ἐπέβαλε μὲν τοῖς Συρίοις φορολογίαν ἐτησίαν ἐπτά χι-
λιάδων γροσίων, ἀλλ' οὔτε τὸ ἥμισυ ἀπελάμβανεν πράγματι,
οὔτ' ἐπέβαλλε καταπιεστικούς εἰσπράκτορας τοῦ φόρου. Ἀπ' ἑ-
ναντίας, ὡς θέλομεν κατωτέρω ἰδεῖ, ποικιλοτρόπως εὐηργέτει
τοὺς Συρίους καὶ ἐπὶ τέλους διώριζεν εἰσπράκτορας τῶν φό-
ρων ἐγγχωρίους. Οὕτω δὲ σχεδὸν οὐδέποτε διέμενον ἐν τῇ νήσῳ
Τοῦρκοι.

Τελευτᾷ δὲ οὕτως. . . Ex Naxo Datae cal Decemb. anno ad
exixa et puerperio virgineo. M. D. XXXVII.

Περίρχεται δὲ ὁλόκληρον ἐν ταῖς σελ. 360—368 τοῦ μνημονευ-
θέντος Buchon.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΜΑ'.

Μαρτυρικὸς θάνατος τοῦ ἐπισκόπου Συρίων

Ἰωάννου Ἀνδρέα Κάργα.

Ἡ τουρκικὴ δυναστεία ἐδραιώθη ἐν Σύρῳ δι' αἱματοχυσίας Ἡ μικρὰ Σύρος ἔσχεν τὸν Γρηγόριόν της Ε'. Ὁ κατακτητὴς ἔστησεν τὴν ἀγχόνην καὶ εἰς Σύρον καὶ σεβαστὸς ποιμενάρχης ὑπέστη μαρτυρικὸν θάνατον.

Εὐρισκόμεθα εἰς τὸ ἔτος 1617. Ἦδη ἡ Σύρος ἦτο ὑποταγμένη μετὰ τῶν λοιπῶν νήσων εἰς τοὺς Ὀθωμανούς. Αἱ τοπικαὶ ἀρχαὶ εἶχον διοργανωθῆ κατὰ τὸ σύστημα τῶν. Ἐπιτροπῶν καὶ Προεστώτων, ἡ δὲ ἐκκλησιαστικὴ ἀρχή, ἡ τοσαύτην σχοῦσα ἐπιρροὴν ἐν τῇ νήσῳ ἦτο διαπεπιστευμένη εἰς χεῖρας τοῦ ἐπισκόπου Ἰωάννου Ἀνδρέα Κάργα, ἀνδρὸς σπουδαίου, διασήμου θεολόγου καὶ ἐν γένει ἐναρέτου γέροντος.

Αἱ ἀρεταὶ καὶ ἡ πίστις τοῦ ἀνδρὸς κατέστησαν αὐτὸν ἀγαπητὸν καὶ σεβαστὸν καὶ παρὰ τοῖς ὀρθοδόξοις Συρίοις· πάντες δὲ οἱ κάτοικοι τῆς νήσου, καίτοι ὑποδουλωθέντες ἔζων οὐχ' ἤττον ἐν εὐημερίᾳ καὶ ἀρμονίᾳ, ὅτε γεγονός τι κατετάραξε τὴν νήσον καὶ ἐστέρησε μὲν αὐτὴν τοῦ δυτικοῦ ποιμεναρχοῦ της, ἀλλὰ τῇ ἀπέδωκεν ἕνα δοξασθέντα μάρτυρα ! (1).

(1) Τὰ τοῦ βίου καὶ τοῦ μαρτυρίου τοῦ Ἐπισκόπου Συρίων Κάργα περιέχονται ἐν τοῖς ἐξῆς: Vita e martirio di Mr. Fra. Giovanni Andrea Carga Vescovo di Sira, dedicata alli Sig. Provveditori e Comunità di Cividale del Friuli. Da Giorgio Valentini, Venezia 1626.—Lucrezio Treo Udinese: Sacra Monumenta Provinciae Forijulii edita Utini per Jo. Dominic. Murero anno 1724—pag. 124.—Le' Quien: Oriens Christianus Tom. III, pag. 866—P. Fra Michiele Cavalieri Domenicano,

Ὁ ἐπίσκοπος Ἰωάννης Ἀνδρέας Κάργας καταγόμενος ἐκ διασήμευ οἰκογενείας τῆς Sandanielle del Friuli di Udine, πατέρα ἔσχε τὸν Cruccio (ἐκ τοῦ Carzio ἢ Cuccio) μητέρα δὲ τὴν Ἑνετὴν Modesta Franceschi, ἐγεννήθη δὲ κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1560 καὶ νεαρὸς κατετάχθη εἰς τὸ τάγμα τοῦ Ἀγίου Δομινίκου. Τῷ 1856 λοικοῦ ἐπισυμβάντος

Galleria dei Sommi Pontifici, dei Patriarchi e dei Vescove dell'Ordine Domenicano tom. I. pag. 565 no 39 — P. M. Fra Innocenzo Maria Fontana Ordine dei Predicatori παραβλ. ἐν Actis Concistorialibus Pauli V, ἐν Regestris Cancellariae Apostolicae, ἐν Appendice ad Theatrum Dominicanorum P. I. cap. V. Tit. 571. p. 303. — P. Fra Tommaso Ripoll Bollario dell'Ordine dei Frati Domenicani, illustr. dal P. Fra Antonio Brimond ediz. di Roma 1733. — Flaminio Corner Senatore Veneto, illustrazione della Chiesa Veneta tom. VII. pag. 274. — P. Domenico Zucchini di Venezia Domenicano dei Sestiere di Castello etc Tom. I. — P. Fernando Concertario Proedicatorum Salamanca 1618. P. Fra. Jacopo Echard Indice dei Vescovi Domenicani. Tom. 2. p. 3. de scriptoribus Ordinis Praedicatorum. — Mr. Giovanni Lopez Vescovo di Crotone lib. IV. cap. 57. — Anche il' Loregas Vita di Urbano VIII. pag. 950. — Καὶ ἄλλαι δὲ βιογραφίαι, ἀνώνυμοι ἐπιστολαὶ σχετικαὶ πρὸς τὸν βίον καὶ τὸ μαρτύριον τοῦ ἐπισκόπου τούτου εὑρηνται, ὧν τὰς παραπομπὰς ἴδε ἐν Vita del venerabile Monsignore Giovanni Andrea Carga di Sandanielle vescovo e martire di Sira, dedicata a Sua Eminenza Reverendissima Fabio Maria Asgini etc dal' Francesco Luigi Pingani, παρ' οὗ ἠρύσθη τὰς πλείονας περὶ τούτου εἰδήσεις. Πλείονας βεβαίως οὐ μόνον περὶ τούτου ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἐπισκόπων εἰδήσεις συνέλεξεν καὶ συλλέγει πρὸ ἱκανοῦ χρόνου ὁ σεβ. Ἐπίσκοπος Marinelli, μνημονευόμενος καὶ παρὰ τοῦ ἀνωτέρω Pinzani ἐν ταῖς παραπομπαῖς. Οὐχ ἦττον, καθ' ἃ μ' ἐπληροφόρησεν ὁ σεβ. Marinelli, δὲν ὑπάρχουσιν περὶ πάντων τῶν ἐπισκόπων τῆς Σύρας πλήρεις ἢ ἀκριβεῖς βιογραφίαι.

ἐν Ἑνετία ἐστερήθη πατὴρ, ἀδελφῆς καὶ ἀδελφοῦ καὶ ἐπεδόθη μετὰ πολλοῦ ζήλου, σχεδὸν ἀσκητεύων, εἰς τὴν φιλολογίαν, θεολογίαν καὶ τὰς ἐγκυκλίους γνώσεις.

Μετὰ τὴν ~~κατάταξιν τοῦ εἰς τὸ τάγμα~~ τοῦ Ἁγίου Δομνίκου εἰσῆλθε εἰς τὸ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου καὶ Παύλου ἐν Ἑνετία καὶ ἐγένετο κληρικὸς μόλις δεκαοκταετῆς, ὅτε ἔλαβε καὶ τὸ ὄνομα Ἰωάννης Ἀνδρέας, τέως ὀνομαζόμενος Μαρτίνος Κάργας. Τότε ἐσπούδασεν ἰδίως τὰς Ἀγίας Γραφάς, τὴν δογματικὴν, ἠθικὴν θεολογίαν, κανονικὸν δίκαιον καὶ ἐν γένει τὰς ἰδιαιτέρας σπουδὰς τῶν Δομνικανῶν. Πατριαρχεύοντος δὲ τοῦ Ἰωάννου Τρεβενιανοῦ ἐχειροτονήθη ἱερεὺς εἰς τὸν Ἅγιον Πέτρον ἐν τῷ φρουρίῳ τῆς Ἑνετίας καὶ ἡδουκίμησεν ὡς ἱεροκῆρυξ ἐν Ἑνετία καὶ πολλαῖς τῆς Ἰταλίας πόλεσιν. Ἡ φήμη τοῦ ἐφθασε μέχρι Ῥώμης καὶ ὁ μέγας Ποντίφηξ τῷ ἔδωκε τὸν τίτλον *Predicatore generale Apostolico* (Γενικοῦ ἀποστολικοῦ ἱεροκῆρυκος).

Ἐκτοτε τὸ ἐκκλησιαστικὸν μέλλον τοῦ διασχήμου ἱεροκῆρυκος ἦτο ἐξησφαλισμένον. Ἡ παπικὴ ἀρχή, φροντίζουσα ὅπως προάγῃ τοὺς ἱκανοὺς κληρικοὺς πρὸς εὐχερεστέραν ἐξάπλωσιν τοῦ χριστιανισμοῦ δὲν ἤργησε νὰ προαγάγῃ καὶ τὸν Κάργαν. Ἐγένετο λοιπὸν ἡγούμενος, ἀρχιμανδρίτης (*priore*) τῶν Δομνικανῶν ἐν Γαλατᾷ τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ, κατὰ τὸν βιογράφον τοῦ Pinzani, ἦτο ἐπιτετραμμένος ἐν εἰδὲ ἐκκλησιαστικοῦ πράκτορος τὰς ὑποθέσεις τῶν διαφόρων πρεσβεύσεων τῶν ἐν τῇ ἀνατολῇ ἐκκλησιῶν πολλοὺς δὲ τότε Μωαμεθανοὺς καὶ Φωτειανοὺς προσηλύτησεν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ ἐπισκοπὴ Σύρου ἐχόρευεν. Ἡ προπαγάνδα καὶ πολλοὶ ἐπίσκοποι τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας, γνωρίζοντες τὴν ἱκανότητα τοῦ Κάργα προὔτεινον αὐτὸν ὡς ἐπίσκοπον Σύρου, ὁ δὲ πάπας Παῦλος Ε' δὲν ἐβράδυνε νὰ διορίσῃ αὐτὸν καὶ τῇ 13 Ἰουλίου 1607 ὀνομάσθῃ ἐπίσκοπος Σύρου.

Οἱ γράψαντες περὶ τοῦ Ἀνδρέα Κάργα, δυτικοὶ ἱερωμένοι

ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ, ἐξαίρουσι μετ' ἐγκωμίων τὰς ἀρετὰς τοῦ ἀνδρός, τὰς φροντίδας τοῦ ὑπὲρ διαδόσεως τοῦ καθολικισμοῦ, τὰς μεταρρυθμίσεις ἃς ἐπήνεγκεν εἰς τὸν ἐν Σύρῳ κληρον, τὰς ὑπ' αὐτοῦ διαταχθείσας ὁδηγίας πρὸς πρόληψιν τῶν δυσαρέστων συνεπειῶν τῶν μικτῶν γάμων. Ὁ Luigi Pinzani ἀφιερῶν περὶ ἐκάστου τούτων ἰδίων κεφάλαιον, ὥς καὶ περὶ τῶν πειθαρχικῶν ἀποφάσεών του, περὶ τῶν θαυμασιῶν ἐπενεργειῶν τῶν διδασκαλιῶν του ἐπὶ τοῦ ποιμνίου του καὶ ἐν γένει εἰπεῖν ὁ ἀνὴρ ἐθεωρεῖτο ἄξιος τῆς θέσεως ἣν κατεῖχε, κατὰ ἄλληλος δὲ πρὸς μεταρρυθμίσεις καὶ βελτίωσιν τοῦ κλήρου καὶ τοῦ ποιμνίου, ὧν ἀνεδείχθη ποιμενάρχης.

Μετὰ δέκα ἔτη, κατὰ τὸ διάστημα τῶν ὁποίων ἡγαπήθη παρὰ πάντων ὁ ἐπίσκοπος, γεγονός τι ἐπέφερε τὸν μαρτυρικὸν θανατόν του.

Ὁ κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο ἀντιβασιλεὺς τῆς Νεαπόλεως δούξ Ossuma εὕρισκόμενος εἰς ἔριδας μετὰ τῆς ἐνετικῆς Δημοκρατίας ἀπέστειλε στολισχόν τινα ἐκ γαλερῶν ὑπὸ τὴν ναυαρχίαν τοῦ Rivera εἰς τὰς ἀκτὰς τοῦ Ἀδριατικοῦ κόλπου, τοῦ Ἰονίου καὶ τοῦ Αἰγαίου Πελάγους, ὅπως καταδιώκῃ τοὺς εἰς τὰς νήσους ταύτας εὕρισκομένους ἐτι Ἑνετούς. Ἰνα δὲ ἔχῃ μεθ' ἑαυτοῦ συμμάχους ἰσχυροὺς δίδωκεν ὅτι προτίθεται νὰ καταδιώξῃ τοὺς πλημμυρήσαντας τὴν Ἀνατολὴν Τούρκους καὶ ἐπεκαλέσθη ἐπὶ τούτῳ τὴν συνδρομὴν τοῦ Πάπα, τοῦ τάγματος τῆς Μελίτης καὶ τῆς μικρᾶς δημοκρατίας τῆς Ῥαγούζης. Καὶ οὗτοι μὲν δὲν ἐβοήθησαν τὸν ἀντιβασιλέα· τινὰ ὅμως πλοῖα του φέροντα τὴν νεαπολιτανικὴν σημαίαν καταδιώκοντα ἄλλα ἐνετικὰ εἰς τὰς Κυκλάδας ἐλλιμενίσθησαν εἰς Σύρον, ἐνθα ἦτο ἡγχυροβολημένον καὶ πλοῖόν τι μελιταῖον.

Φαίνεται ὅτι οἱ Τοῦρκοι ἀκτοπλοοῦντες εἰς τὰς ὑποταχθείσας εἰς αὐτοὺς Κυκλάδας κ' ἔχοντες κατασκόπους ἔμαθον ὅτι ἐν τῷ λιμένι Σύρου εὕρισκονται πλοῖα τοῦ ἀντιβασιλέως τῆς Νεαπόλεως· ἔχοντες δὲ ἐχθρικὰς πρὸς τὸν ἀντιβασιλέα διαθέ-

σεις ἔσπευσαν ὅπως τὸν καταδιώξωσιν· ἐστάλη δὲ ἰδίᾳ ὁ Καπετὰν Ἀλῆ Πασσᾶς διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐνταῦθα ὁ Luigi Pinzani, ὁ βιογράφος τοῦ ἐπισκόπου Κάργα ἐκτίθησιν ὅτι ἡμερίς ~~τῶν~~ ὀρθοδόξων Συρίων, ἐπωφελουμένη τῆς παρουσίας τῶν νεαπολιτανικῶν πλοίων ἔσπευσε νὰ συκοφαντήσῃ εἰς τὴν Ὑψηλὴν Πύλην τὸν Ἐπίσκοπον τῶν Δυτικῶν Συρίων ὡς συνεννοηθέντα μετὰ τοῦ ἀντιβασιλέως τῆς Νεαπόλεως καὶ τοῦ Πάπα ἵνα ὑποτάξῃ τὴν νῆσον εἰς αὐτούς, ἐκδιώξῃ δὲ τοὺς Ὀθωμανούς.

Τῶν λεπτομερειῶν τοῦ ζητήματος τούτου δὲν ἄπτομαι ὡς ἀνυποστηρίκτου καὶ διὰ τὸν ἱερωμένον βιογράφον καὶ δι' ἐμὲ ἔνεκα ἐλλείψεως θετικῶν ἀποδείξεων.

Προβαίνω περαιτέρω ἀντιγράφων σχεδὸν ἐνταῦθα τὸν εἰρημένον βιογράφον τοῦ Ἐπισκόπου.

Ἡ κατηγορία ἔσχεν ὑπόστασιν ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἀνεξετάστως ἐστάλη εἰς Σύρον ὁ Καπετὰν Ἀλῆ Πασσᾶς μετὰ πολεμικοῦ πλοίου ἵνα τιμωρήσῃ τοὺς ἀποπειραθέντας τὴν συνωμοσίαν. Τὸ ὀθωμανικὸν πλοῖον ἐφθάσεν εἰς Σύρον τῇ 15 Ὀκτωβρίου 1617. Ἐπὶ τῷ ἀκούσματι τούτῳ οἱ καθολικοὶ ἅπαντες ἔντρομοι κατέφυγον εἰς τὰ ὄρη. Μόνος ὁ ἐπίσκοπος μετὰ τοῦ ἐφημερίου του ἔμεινον ἵνα παρουσιασθέντες εἰς τὸν Πασσᾶν ἀπολογηθῶσι δι' ἑαυτοὺς καὶ διὰ τοὺς ὑπ' αὐτούς. Ὁ Πασσᾶς ἀποβιδασθεὶς καὶ βλέπων μετ' ἀγανακτήσεως καὶ θαυμασμοῦ ὅτι πάντες οἱ κάτοικοι εἶχον φύγει καὶ ὅτι μόνος ὁ ἐπίσκοπος μετὰ τοῦ ἐφημερίου του καὶ ἐνὸς φιλοξενουμένου φίλου του ἦσαν ἐπὶ τῆς παραλίας, προσεκάλεσεν αὐτούς ἐνώπιόν του, ὀργίλως δὲ καὶ ἀπειλητικῶς μετ' αὐστηρᾶς φωνῆς τοῖς ἐπέβαλε νὰ καλέσωσιν ἐνώπιόν του τοὺς κατοίκους, πρὸς δὲ ὁ ἐπίσκοπος ἀπήντησεν ὅτι διασπαρέντας καὶ κεκρυμμένους εἰς τὰς φάραγγας δυσκόλως ἠδύνατο νὰ συναθροίσῃ αὐτούς. Ὁ πασσᾶς οὐδόλως φροντίζων περὶ τῆς δικαιολογίας διέταξεν ὅπως δέσωσι δι' ἀλύσσεων τὸν ἐπίσκοπον, τὸν ἐφημέριον καὶ

τὸν ξενιζόμενον φίλον καὶ τοὺς ἐγκλείσωσιν εἰς τὴν φυλακὴν τοῦ πλοίου, ἐπιφυλαχθεὶς ὅπως τιμωρήσῃ αὐτοὺς τὴν ἐπομένην. » Οὕτω δὲ ὁ ἐπίσκοπος καὶ ὁ ἐφημέριος ἔμεινον δέσμοις μέχρι τῆς ἐπομένης (1).

(1) Τὰ τῆς συλλήψεως, ἀνακρίσεως καὶ καταδίκης τοῦ Ἐπισκόπου ἔχουσι πολὺ τὸ δραματικὸν καὶ ἱστορικὸν ἐνδιαφέρον διὰ τὰς ἐκ τῶν ἀνακρίσεων ἐξαγομένας ὑποψίας τοῦ Καπετὰν Πασσᾶ καὶ τὴν ὑπεράσπισιν τῶν Συρίων ἐκθύμως γενομένην ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου. Παρατίθῃμι ἐνταῦθα ὡς τὰ μάλιστα ἀξίαν ἀναγνώσεως λεπτομερῶς τὴν ἀνάκρισιν καὶ καταδίκην, ὅπως περιγράφει αὐτὴν ὁ βιογράφος τοῦ Luigi Pinzani, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς κατὰ τὸ ἔτος 1685 λεπτομεροῦς ἐκθέσεως τοῦ τότε καθολικοῦ ἐπισκόπου Ἀνδρου Παύλου Πουγκιარέλλη ἀποσταλείσης τῇ ἐν Γαλατᾷ Μονῇ τῶν Δομινικανῶν. Οὗτος ἀφηγεῖται ταῦτα περίπου ὡς ἐξῆς. Ὁ ξενιζόμενος φίλος τοῦ Ἐπισκόπου Κάργα, ἐλθὼν τυχαίως εἰς Σύρον πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ Κάργα καὶ συλληφθεὶς μετὰ τούτου καὶ τοῦ ἐφημερίου ὑπὸ τοῦ Καπετὰν Πασσᾶ ἐγνώσθη ὅτι ἦτο ὁ Ἐπίσκοπος Τήνου Νικόλαος Δυρίγος ὑπῆκοος τῆς ἐνετικῆς Δημοκρατίας, μεθ' ἧς ἡ Ὑψηλὴ Πύλη δίδεκετο εἰς φιλικὰς σχέσεις, καὶ ἀφῆθη ἐλεύθερος ὑπὸ τοῦ Πασσᾶ. Πρὶν ὅμως ἀφήσῃ αὐτὸν ἐλεύθερον τὸν ἀνέκρινεν ὡς ἐξῆς:— Εἰξεύρετε νὰ μοι εἰπῇτε ποῦθεν ἦλθεν ὁ στολίσκος, ὁ πρὸ τινων ἡμερῶν ἀγκυροβολήσας εἰς τὸν λιμένα Σύρου, καὶ ἀπὸ ποῦθεν καὶ πρὸς τί προσελήθη; — Οὐδὲν γνωρίζω, ἀπήντησεν ὁ Ἐπίσκοπος Τήνου, διότι πρὸ ὀλίγου ἐλθὼν ἐνταῦθα ἀγνοῶ τὰ ἐν Σύρῳ. — Ἀλλὰ, ἀπήντησεν ὁ Πασσᾶς, τί ἔχει ὁ ἄπιστος Ἐπίσκοπος Σύρου κατὰ τοῦ μεγάλου ἐν Κωνσταντινουπόλει Κυρίου; Δὲν εἶνε φίλος σας; — Μάλιστα εἶναι φίλος μου, ἀλλ' εἰς ὅσα μ' ἐρωτᾷτε δὲν γνωρίζω τίποτε. — Ἀπέλθετε τῷ εἰπὲν ὁ Πασσᾶς· αὐτὰ εἶνε δικαιολογήσεις αἰτινες δὲν μὲ πείθουσι. Σᾶς συγχωρῶ ὅμως διὰ τὴν εἰσθε ὑπῆκοος τῆς ἐνετικῆς Δημοκρατίας. Οὕτως ἠλευθερώθη ὁ Δυρίγος.

Κατόπιν ἀνεκρίθη ὁ Ἐφημέριος. — Ποῖος εἰσθε σεῖς, τῷ λέγει ὁ Πασσᾶς; — Εἰμαι ὁ ἐφημέριος τοῦ Ἐπισκόπου Συρίων, ὀνόματι Μιχαὴλ καθολικὸς ἱερεὺς. — Ποῦ κατοικεῖς; — Εἰς τὴν Ἐπισκοπὴν Σύρου

Καὶ ὁ μὲν ξενιζόμενος φίλος τοῦ Ἐπισκόπου ἦτο ὁ Ἐπίσκοπος Τήνου Νικόλαος Δυρζγοσ, ἀνακριθεὶς δὲ καὶ ὁμολογήσας πλήρη ἄγνοιαν ἐπὶ τῶν κατηγοριῶν ἀφέθη ἐλεύθερος ὑπὸ τοῦ Πασσᾶ, καθὼς μάλιστα ὑπήκοος τῆς ἐνετικῆς Δημοκρατίας, μεθ' ἧς διετέλει ἡ Ὑψηλὴ Πύλη εἰς στενάς τότε σχέσεις· ὁ δὲ Ἐπίσκοπος Κάργας καὶ ὁ ἐφημέριος Μιχαήλ

μετὰ τοῦ ἱεράρχου μου. Λοιπὸν εἶσαι ὁ ἐμπειστευμένος τοῦ Ἐπισκόπου καὶ ἐπομένως γνωρίζεις τὰς κακούργους ἐνεργείας του καὶ ραδιουργίας. Τί ἐπραξεν οὗτος πρό τινων ἡμερῶν ὅτε αἱ νεαπολιταναὶ καὶ μελιταῖαι γαλέραι ἠγκυροβόλησαν εἰς τὸν λιμένα; Αὐτὸς δὲν τὰς προσεκάλεσεν εἰς τὴν τὴν νῆσον ταύτην; Δὲν τοῖς ἐπρομήθευσε μετὰ τῶν καθολικῶν τροφὰς καὶ χρήματα; Σὺ βεβαίως γνωρίζεις αὐτὰ καὶ ἂν μοι τὰ κρύψης . . . ἀλλοίμονον . . .

« Λοιπὸν ἐξηγήθητι, ὁμίλησόν.—Ὁ ἐπίσκοπός μου εἶνε ἀνάξιος ἀνθρώπος πρὸς ἀπάτην, οὐδὲ φροντίζει περὶ ἄλλων πραγμάτων, εἰμὴ περὶ ὧσων ἀρμόζουσιν εἰς αὐτὸν ὡς ποιμενάρχην. Οὐδεμίαν τῶν ἀποδιδόμενων αὐτῷ κατηγοριῶν γνωρίζω· ἐὰν ἄλλοι τὸν ἐνοχοποιῶσιν, εἶνε μιλανὰι συκοφανταί.—Ἐννόησα, εἶπεν ὁ Ἀλῆς, εἶσαι καὶ σὺ συνεργάτης καὶ συνένοχος τῶν δολίων μηχανορραφιῶν του. Ἐπίστρεψον εἰς τὴν φυλακὴν καὶ αὔριον θέλεις ἀνταμειφθῆ δι' αὐτά. Φύλακες, φρουρήσατέ τον καὶ φέρετε ἐδῶ τὸν Ἐπίσκοπον.

— Ποῖος εἴθε; εἶπε πρὸς τὸν προσαχθέντα Ἐπίσκοπον Κάργαν ὁ πασσᾶς μετὰ φωνῆς ἀπειλητικῆς. — Εἴμαι ὁ Ἐπίσκοπος Σύρου.— Ποῖος σᾶς ἐστείλεν εἰς ταύτην τὴν νῆσον; — Ὁ Πάπας! — Λοιπὸν σὺ καὶ ὁ Πάπας ἐνεργεῖτε συνωμοσίας μετὰ τῶν ἐχθρῶν τοῦ Σουλτάνου ὅπως εἰσαγάγητε κατασκόπους, ἄρπαγας τόπων καὶ νήσων τῆς αὐτοκρατορίας του; — Ὅχι, ἀπήντησεν ὁ Ἐπίσκοπος, οὔτε ἐγὼ, οὔτε ὁ Πάπας ἐνεργοῦμεν τοιαῦτα. Μάλιστα ἐνεκα τῶν περὶ εὐθύτητος καὶ θρησκείας ῥητῶν ἃ ἔχομεν ἐγκεχαραγμένα ἐν τῇ καρδίᾳ εἰμεθα λίαν μακρὰν τοῦ νὰ λάβωμεν μέρος εἰς τοιαύτας ἀποτροπαίους πλοκάς συνωμοσιῶν καὶ ἀπάτης.—Καὶ διατὶ λοιπὸν ἐκαλέσατε τὰς νεαπολιτανικάς καὶ μελιταῖας γαλέρας εἰς τοῦτον τὸν λιμένα μετὰ τὴν πρόθεσιν νὰ καταλάβουν τὴν νῆσον διὰ τὸν ἀντιδυναστεύειαν τῆς Νεαπό-

ὑπεβλήθησαν εἰς ἀνάκρισιν αὐστηράν, ἐξ ἧς οὐδὲν προέκυψε ἐνισχύον τὴν κατὰ τοῦ Ἐπισκόπου κατηγορίαν καὶ ἐνοχοποι-
οῦν τὴν αὐτὸν ἢ τοὺς Συρίους.

Οὐχ' ἤτταν ὁ Καπετὰν Πασσᾶς ἔμεινεν ἀκλόνητος ἐν τῇ πεποιθήσει του ὅτι ὁ Ἐπίσκοπος, τῇ βοθηείᾳ τῶν Συρίων, συνεννοήθη μετὰ τοῦ ἀντιβασιλέως τῆς Νεαπόλεως καὶ τοῦ

λεως καὶ ἐν ὀνόματι τοῦ Πάπα ; Διατὶ τοῖς ἐχορηγήσατε τρο-
φὰς καὶ χρήματα ; — Εἶνε συκοφανταίαι ἅς ἐπιρίπτει καθ' ἡμῶν ἡ
κακεντρέχεια καὶ ἡ κακοβουλία ἀτόμων τινων. Οὔτε εἰς ἐμὲ, οὔτε
εἰς τοὺς καλοὺς μου ὁμοθρήσκους (diocesani) ἤλθόν ποτε κατὰ νοῦν
τοιαῦται πράξεις ἢ συνωμοσίαι. Μάλιστα καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν εἰκα-
ζομένην ἀρπαγὴν (τῆς νήσου) δύνασθε νὰ βεβαιωθῇτε ἰδίως ὁμμασιν
ὅτι ὁ λιμὴν εἶνε κενός, οὔτε νεαπολιτανικαί, οὔτε μελιταῖι γαλέραι
ὑπάρχουσιν ἐν αὐτῷ, οὔτε ἄλλα πλοῖα ἰσχυρῶν ἐχθρῶν. — Εἶνε ἀλη-
θές· ἀλλ' ἐὰν τῶρα εἶνε κενός, δὲν ἦτο οὕτω καὶ κατὰ τὰς παρελ-
θούσας ἡμέρας, καθ' ἃς ἦτο ἐλλειμενισμένος ὁ νεαπολιτανικός καὶ με-
λιταῖος στόλος, εἰς ὃν ἐδώκατε τροφὰς καὶ χρήματα καὶ ὅστις προ-
σεκλήθη ἐνταῦθα πρὸς σκοποὺς προδοτικούς . . . Ἡ εἰδήσις βεβαία
καὶ ἀληθής ἐφθασεν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Σουλτάνου. Ἐμπρὸς λοιπὸν
εἰπὲ νὰ ἔλθουν ἐμπρὸς μου οἱ Χριστιανοὶ τῆς νήσου. Θέλω καὶ οὗτοι
νὰ μοὶ δώσωσι λόγον τῶν πράξεων των.

Εἰς τούτους τοὺς λόγους ἀβέβαιος καὶ περιπεπλεγμένος ἔμεινεν ὁ
σοφὸς ἱεράρχης καὶ ἤρχισε νὰ σκέπτηται καθ' ἑαυτὸν οὕτως :

« Ἐὰν τοὺς καταδιδάσω ἀπὸ τὰ ὄρη, εἰς ἃ κατέφυγον καὶ τοὺς
παραδώσω εἰς τὸν θηριώδη ἀρχηγὸν, θὰ ᾔμαι αἰτία τῶν σκληρῶν συ-
κοφαντιῶν, εἰς ἃς ἀναμφιβόλως ἤθελον ὑποκύψει, αἰτία τῶν βασά-
νων, εἰς ἃς ἤθελον ἐκτεθῇ καὶ πιθανῶς αἰτία τῆς ἀποστασίας των ἢ
τοῦ θανάτου των. Κάλλιον εἶνε νὰ πέσῃ ἐπ' ἐμοῦ ἡ ὀργὴ τοῦ ἀδίκου
διώκτου. Ἰδοὺ περίστασις, καθ' ἣν ὡς ποιμενάρχης ὀφείλω νὰ θυ-
σιάσω τὴν ζωὴν μου ὑπὲρ τοῦ ποιμνίου μου. Σκεφθεὶς οὕτω σπου-
δαίως — Κύριε, εἶπεν πρὸς τὸν Ἀλῆν, δὲν δύναμαι νὰ σᾶς χρησιμεύσω
εἰς ὅ,τι μοὶ λέγετε. Οἱ Σύμιοί μου ἐντρομοὶ οὐχὶ ἀπὸ ἐνοχλήν, ἀλλ'
ἀπὸ τὴν ἀπειλητικὴν παρασκευὴν τῆς ἐχθροκαθοῦς ἐλευσέως σας, δι-

Πάπα Ἰνα παραδώσῃ τὴν νῆσον εἰς τὸν νεαπολιτανικὸν στοδλον καὶ ὑποτάξῃ αὐτὴν εἰς τὸ κράτος τοῦ Ἀντιβασιλέως. Ὁ Τοῦρκος ναύαρχος ἔχων αἰτίας ἐχθροπαθείας κατὰ τοῦ Ἀντιβασιλέως καὶ τοῦ Πάπα ἐπέμενε ὅπως ὁ Ἐπίσκοπος Κάργας καλέσει τοὺς διασπαρέντας εἰς τὰ ὄρη Συρίους ἵνα δώσωσι λόγον πρὸς αὐτὸν τῆς συνωμοσίας ταύτης. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἦτο δυ-

σκορπίσθησαν εἰς τὰ ὄρη. Καὶ ἂν ἤθελον ἀκόμη δὲν ἠδυνάμην νὰ τοὺς συναθροίσω ἐνώπιόν σας. — Αἱ! ἂς τελειώσωμεν! αὗται εἶνε προσποιήσεις καὶ φλυαρίαι. Οἱ χριστιανοὶ σου θὰ πληρώσωσι τὰς συνεπείας τῶν ἐγκληματικῶν πράξεων των μὲ φοβεράν σφαγὴν, καὶ σὺ καὶ ὁ ἐφημέριός σου θὰ τὰ πληρώσητε ἐπὶ τῆς ἀγχόνης. Ἰδοὺ τὸ δῖλημμα ὅπερ σὰς προτείνω πρὸς σωτηρίαν σας: ἢ γίνεσθε Τοῦρκοι, ἢ θ' ἀποθάνητε ἐπὶ τῆς ἀγχόνης. Σλέφθητε τὴν θέσιν σας καὶ περιμένω ἔως αὔριον τὴν ἀπόφασίν σας. »

« Εἰς τοῦτο τὸ δῖλημμα, ἐξακολουθεῖ ἀφηγούμενος ὁ Luigi Pinzani, οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν ἐδίστασεν ὁ ἀτρόμητος ποιμενάρχης νὰ δηλώσῃ ὅτι εἶν' ἔτομος νὰ ὑποστῇ οἰανδ' ἥποτε τιμωρίαν καὶ οἰονδ' ἥποτε εἶδος θανάτου μᾶλλον ἢ νὰ παραιτηθῇ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς πίστεως, λέγων ὅτι δὲν εἶχεν ἀνάγκην χρόνου ὅπως ἐκλέξῃ· διότι ἀμέσως εἶχεν ἀποφασίσει· ἐνόμισεν ὅμως καλὸν καθ' ὅσον ἀφορᾷ τοὺς καλοὺς του χριστιανοὺς ν' ἀνανεώσῃ τῷ Πασσᾶ τὴν εἰλικρινῆ δήλωσίν του ὅτι δὲν εἶνε ἐνοχος τῶν ἀποδιδομένων κατηγοριῶν, διαμαρτυρούμενος ἐντόνως, ὡς καὶ πρότερον ὅτι οὔτε αὐτὸς οὔτε οἱ ὑπ' αὐτὸν χριστιανοὶ εἶχον σχέσεις καὶ συνεννοήσεις μὲ τοὺς Νεαπολιτάνους, οὔτε μὲ τοὺς πράκτορας τοῦ Ἀντιβασιλέως τῆς Νεαπόλεως, οὔτ' ἔδωκαν ἐπικουρίας οὐδενὸς εἶδους εἰς τὰς γαλέρας· διότι καὶ ἔνεκα τῆς ἀπορίας δὲν εἶχε τὴν δύναμιν νὰ παρέξῃ τοιαύτας καὶ ἂν τῷ ἐξητοῦντο. »

« Μεθ' ὅλας τὰς διαμαρτυρήσεις του, αἵτινες ἐπρεπε νὰ πείσωσι τὸν Πασσᾶν, οὗτος ἦτο ἀμετάτρεπτος· ὥφειλεν δὲ οὔτοι ν' ἀποθάνωσι διὰ χειρὸς τοῦ δημίου. Μολαταῦτα ἡ ἐκτέλσις τῆς ἀποφάσεως τοῦ Πασσᾶ ἀνεβλήθη διὰ τὴν ἐπαύριον. Οὕτως ὁ Ἐπίσκοπος ἀπήχθη εἰς τὰ δεσμά, ἐνθα εὕρισκετο καὶ ὁ ἐφημέριος, καὶ ἐπαρηγόρουν ἀλλήλους. »

Ταῦτα ἐγένοντο τὴν 16 Ὀκτωβρίου 1617, τὴν ἐπομένην δὲ ὁ

νατόν, οὔτε ἤθελεν, οὔτε ἠδύνατο ὁ Ἐπίσκοπος νὰ πράξῃ τοῦτο. Ἐπὶ τέλους ὁ Ἀλῆ Πασσᾶς προβάς εἰς προτάσεις ἐκτουρκισμοῦ τοῦ Ἐπισκόπου, (κατὰ τὸν βιογράφον του καὶ τὴν ἐκθεσιν τοῦ ἐν ἔτει 1685 Ἐπισκόπου Ἀνδρου), καὶ ἀποτυχὼν κατεδίκασε τὸν τε Ἐπίσκοπον Κάργαν καὶ τὸν ἐφημέριόν του Μιχαήλ εἰς τὸν δι' ἀγχόνης θάνατον.

Πασσᾶς ἐπανελάβε τὴν πρότασιν του: Ἡ Τοῦρκος ἡ ἀγχόνη! Ἀλλ' ὁ ἐπίσκοπος ἐνέμεινεν ὡς καὶ πρότερον. Πρὸς συμπλήρωσιν τῆς λεπτομερώς ἐκτεθειμένης ὑπὸ τοῦ Pinxani σκηνῆς παρετίθημι συνοψίζων καὶ τὰ τῆς ἐκτελέσεως τῆς θανατικῆς ποινῆς, ὡς περιγράφει αὐτὴν ὁ εἰρημένος βιογράφος.

« Ἡ φοβερά προπαρασκευὴ ἐγένετο ἀμέσως. Δύο βρόγχοι προσκολληθήσαν ἐπὶ τῶν κερχησίων τοῦ ἱστοῦ τοῦ πλοίου. Δύο κλίμακες ἐκ σχοινίου ἐτοποθετήθησαν ἵνα φθάσωσιν οἱ κατάδικοι μέχρι τῆς ἀγχόνης. Ἀμφότεροι οἱ κατάδικοι μετεφέρονται ἀπὸ τῆς φυλακῆς τοῦ πλοίου εἰς τὸ κατὰστρομα· περικαλύπτουσιν αὐτοὺς μετ' ὅσον λευκὸν ἐπανωφόριον, ἥτοι τὸ ὑποκάμισον τῶν καταδίκων. Κατόπιν διατάσσεται ὁ ἐφημέριος νὰ προηγηθῇ καὶ μετ' αὐτοῦ ὁ Ἐπίσκοπος ἔν' ἀναβῶσιν καὶ τοποθετηθῶσι παρὰ τὴν ἀγχόνην. Ἀλλ' ὁ ἐφημέριος ἀνεγείρει τοὺς ὀφθαλμοὺς, προσηλώνει αὐτοὺς ἐπὶ τῆς ἐκ σχοινίου κλίμακος, ἐπὶ τῶν κερχησίων, ἐνθα ἦσαν οἱ βρόγχοι, καταβάλλεται καὶ ἀρχίζει νὰ τρέμῃ. Μόλις ἐνόησας τοῦτο ὁ Ἐπίσκοπος ὑψώνει τὴν φωνὴν καὶ τῷ ἐμπνέει θάρρος, λέγων — « Ἀκριβέ μου Δὸν Μιχαήλ, ἱερῷ τοῦ Κυρίου, ἔχε θάρρος, ἰδοὺ ἡ κλίμαξ ἡ πρὸς τὸν οὐρανὸν ἄγουσα. Ἐνθυμοῦ τὸν Ἰησοῦ μας! ἔστω σοι παράδειγμα· ὑπέστη τὸ μαρτύριον τοῦ θανάτου καὶ τὸν σταυρὸν, οὐδόλως ἀναλογιζόμενος τοὺς πόνους καὶ τὴν ἄτιμον καταδίκην. »

« Ἐνθαρρυνθεὶς ἐκ τῶν λόγων τούτων ὁ Ἐφημέριος ἀναβαίνει εὐτόλμως μετ' αὐτοῦ δὲ ὁ ἀτρόμητος ἱεράρχης. Ἀλλὰ μετ' αὐτὴν αἰσθημάτων; Δὲν πορεύεται τόσον εὐθυμος ὁ νυμφίος νὰ ἐορτάσῃ τοὺς γάμους του, οὔτε τόσον ἱλαρὸς νέος πρίγκηψ ἀναβαίνει τὸν θρόνον του ὅπως οὗτος βαίνει πρὸς τὸν θάνατον. Ὁ δῆμιος ἀμφοτέρους πλησιάζοντας πρὸς τὸν δόλωνα περιβάλλει μετ' ὅσον βρόγχον καὶ ὥθει δι' ἰσχυ-

Ὁ ἀπαγχονισμὸς ἔλαβε χώραν τὴν ἐπιούσαν, ἤτοι τὴν 17 Ὀκτωβρίου 1617 ἐν τῷ πλοίῳ· ἔμενον δὲ τῶν ἀπαγχονισθέντων τὰ πτώματα ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας καὶ νύκτας ἀπρωρημένα ἐπὶ τῆς ἀγγλόνης πρὸς ἐκφόδῃσιν τῶν ἐνθεν κακεῖσε διεσκορπισμένων Συρίων.

Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ὁ Πασσᾶς μεταβάς εἰς Ἄνω Σύραν ἐποίησεν ἐρεύνας εἰς τε τὴν Ἐπισκοπὴν καὶ ἀλλαχοῦ, ἀλλὰ μὴ ἀνακαλύψας ἐνοχοποιητικὰ ἔγγραφα ἢ ἄλλας ἐνδείξεις παρήγγειλε τοῖς Συρίοις ὅτι ἐπιτρέπεται αὐτοῖς νὰ ἐνταφιάσῃσι τὰ πτώματα τοῦ Ἐπισκόπου καὶ Ἐφημερίου του. Πράγματι δὲ ἀποβιβασθέντα εἰς τὴν ξηρὰν ἐτάφησαν εἰς τὸ παρεκλήσιον τοῦ Ἀ γ ί ο υ Μ ά ρ κ ο υ, κείμενον τότε ἐν ἡ θέσει τὸ σημερινὸν ἐργοστάσιον τῆς Ἑλληνικῆς Ἀτμοπλοίας.

Οὕτως ἔληξε τὸ γεγονός· τὸ διαδραματισθὲν ἐν Σύρῳ κατὰ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1617. Ἡ ἐλλιμένισις ὀλίγων γαλερῶν νεαπολιτανικῶν καὶ μελιταίων ὑπῆρξεν ἡ ἀφορμὴ πρὸς σύλληψιν ὑπονοιῶν, ὧν θύματα ἔπεσαν ὁ Ἐπίσκοπος καὶ ὁ ἐφημέριός του.

Κατόπιν τὸ πτώμα μετηνέχθη ἐκ τοῦ παρεκκλησίου τοῦ Ἀ γ ί ο υ Μ ά ρ κ ο υ εἰς τὸν Ἀ γ ι ο ν Γ ε ώ ρ γ ι ο ν, με-

ρᾶς ὠθήσεως ἀπὸ τὰς βαθμίδας. Μένουσιν ἀπρωρημένοι. Οὕτω καταπαύει ἡ πνοὴ των καὶ παραδίδουσιν ἐντὸς ὀλίγου τὸ πνεῦμα τῷ Κυρίῳ. » *

* Luigi Pinzani Vita del venerabile Monseignore Giovanni Andrea Carga, vescovo e martire de Sira XVII XIII, καὶ ἐξῆς.

Ἀκολουθῶς ἀφηγεῖται ὁ εἰρημένος βιογράφος ὅτι τὰ πτώματα αὐτῶν οὕτως ἀπρωρημένα ἔμειναν ἐπὶ τοῦ ἰστοῦ τρία ἡμερονύκτια, μετὰ παρέλευσιν τῶν ὁποίων ὁ Πασσᾶς μετ' ἀκριβεῖς ἐρεύνας εἰς Ἄνω Σύραν μὴ εὐρὼν ἴχνη ἐνοχῆς ἐπέτρεψε νὰ ἐνταφιάσῃσι τὰ πτώματα ὅπερ καὶ ἐγένετο ἐνταφιασθέντων εἰς τὸ παρεκλήσιον τοῦ Ἀγίου Μάρκου, παρὰ τὴν παραλίαν.

γαλοπρεπῶς κηδευθὲν ὑπὸ τῶν Συρίων καὶ ἄλλων νησιωτῶν ἐπὶ τούτῳ ἐλθόντων.

Ἡ εἰδησιὺς τοῦ μαρτυρικοῦ ἀπαγχονισμοῦ τοῦ ἐπισκόπου, ἡ φήμη τῶν ἀρετῶν αὐτοῦ ζῶντος καὶ τῶν θαυμάτων, ἃ ἐθρυλλοῦντο μετὰ τὸν θάνατόν του (1), παρήγαγον μεγάλην ἐντύπωσιν παρὰ τοῖς καθολικοῖς καὶ πανταχοῦ ἐμνημονεύετο τὸ ὄνομα καὶ τὸ μαρτύριον τοῦ Κάργα. Ὁ Πάπας Οὐρβάνος VIII ἐν τῇ Συνόδῳ τοῦ 1624 ἐποιήσατο τὸν προσήκοντα λόγον, κατόπιν δὲ καὶ ἐν τῇ τοῦ 1645 ἐμνημονεύθη τὸ ὄνομα καὶ μαρτύριον τοῦ ἐπισκόπου Συρίων (2).

Ὁ ἐπίσκοπος Κάργας, θεωρούμενος σπουδαῖον ἱστορικὸν πρόσωπον ἐν τῇ καθολικῇ ἱστορίᾳ τῆς Δυτικῆς ἐκκλησίας τιτλοφορεῖται ἤδη ἐν τῷ Καθολικῷ χριστιανισμῷ διὰ τοῦ τίτλου τοῦ μακαρίου (Beatus). Κατὰ τὴν αὐτὴν δεκαετηρίδα δύο ἀρχιερεῖς τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας ὑπέστησαν μαρτυρικὸν θάνατον ὑπὸ τῶν Τούρκων διὰ τὰς αὐτὰς αἰτίας. Ὁ ἀρχιερεὺς Τρίκκης Διογύσιος κατηγορηθεὶς ὅτι συνεννόηθη μετὰ τῶν Νεαπολιτανῶν καὶ τοῦ Ἱεροσολυμιτικοῦ τάγματος ἐν ἔτει 1611 ἔν' ἀποστατήσῃ τὴν Ἡπειρον κατὰ τῶν Τούρκων κατεσφάγη οἰκτρῶς ὑπ' αὐτῶν. Κατὰ τὴν αὐτὴν δὲ ἐποχὴν ἕτερος ἀρχιεπίσκοπος τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας ὁ Φαναρίου καὶ Νεοχωρίου Σεραφεῖμ διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν ὑπέστη μαρτυρικὸν

(1) Ὁ Luizi Pinzani ἀναφέρει ὀνομασί τινας ἐφ' ὧν ἐθαυματούργησεν ὁ θανὼν ἐπίσκοπος, οἷον τὸν Θωμᾶν Σιγάλλαν Σύριον, τὴν Εἰρήνην θυγατέρα Γεωργίου Ρούσσου, τὴν Χιμαζὲν (Chiemasé) τὴν Μαρίαν Σιγάλλαν καὶ ἄλλους ἔτι. S. Vinzani αὐτόθι σελ. 79 καὶ 80).

(2) Ὁ Pinzani δημοσιεύει καὶ ἀπόσπασμα σχετικὸν πρὸς τοῦτο, ἐξαχθὲν ἐκ τῶν ἀρχαίων τῆς ἐν Ῥώμῃ Προπαγάνδας, διαβιβασθὲν δὲ αὐτῷ ὑπὸ τοῦ I. Pollano, ὃ ἴδε ἐν τῇ ῤηθείσῃ βιογραφίᾳ. Ἐπ' ἴσους αὐτόθι ἴδε καὶ ἀπόσπασμα τῶν ἐν τῷ γραφείῳ τῆς Ἐπισκοπῆς Σύρου ἐκθέσεων, ἀφορωσῶν εἰς τὰ τῆς κηδεύσεως καὶ ἐνταφιασμοῦ του (σελ. 80).

θάνατον, καταταχθεὶς ὑπὸ τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας ἐν τῇ χορείᾳ τῶν Ἀγίων. (Ὁ Ἀναστάσιος Γόρδιος συνέταξε τὴν ἀκολουθίαν τοῦ Ἀγίου τούτου ἐν ἔτει 1740 (Σάβα Τουρκ. ἐλ. σελ. 214) ὁ δὲ ἑλλην λαὸς ἀπεθανάτισε τὸν μάρτυρα διὰ συγκινητικοῦ ἄσματος περιεχομένου ἐν τῇ Συλλογῇ τοῦ Vassow *Vagularia Carmina Graeciae* 372—373). Καὶ ἄλλαι δὲ σφαγαὶ ἐγένοντο ὑπὸ τῶν Τούρκων διὰ τὴν αὐτὴν ὑπόνοιαν, δι' ἣν ἀπηγγονίσθη ὁ ἐπίσκοπος Συρίων καὶ οἱ ἀνωτέρω δύο ἀρχιεπίσκοποι.

Ὁ ἐπίσκοπος Κάργαξ κατὰ τὸ ἔτος τοῦ μαρτυρικοῦ θανάτου αὐτοῦ διήρχετο τὸ 63 ἔτος. Διάδοχος δὲ αὐτοῦ μετὰ τινα χρόνον ἠρέθη ὁ ἐπίσκοπος Marengo.

Τὰς λεπτομερείας τοῦ γεγονότος τούτου συνέλεξεν νωπὰς ἔτι ὁ Ἐπίσκοπος Ἀνδρου Πουκκιαρέλη, ὅστις ἐν ἔτει 1685 ἐπεμψεν ἐκθεσιν περὶ τούτου εἰς τὴν ἐν Γαλατᾷ Μονὴν τῶν Δομινικανῶν, ὅθεν μέσῳ τοῦ Ἐπισκόπου Marinelli ἔλαβεν ἀντίγραφον αὐτῆς ὁ βιογράφος τοῦ Ἐπισκόπου Κάργα Luigi Pinzani. Πιθανῶς δὲ αἱ λεπτομέρειαι τῆς συλλήψεως καὶ ἀνακρίσεως αὐτοῦ καὶ τοῦ ἐφημερίου του διεσώθησαν ἐκτεθεῖσαι ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου Τήνου Νικολάου Δυρίγου, ὅστις, ὡς εἰδομεν, ξενιζόμενος τότε ἐν Σύρῳ συνελήφθη μετὰ τῶν ἀπαγχονισθέντων καὶ ἡλευθερώθη ὠφεληθεὶς τῆς ἐνετικῆς ὑπηκοότητός του, καθ' ὅτι, κατ' ἐξαίρεσιν, τὸ Δουκάτον τῆς Τήνου διετηρεῖτο τότε, καὶ τελευταῖον τῶν ἄλλων νησιωτικῶν δουκᾶτων ὑπετάχθη τοῖς Ὀθωμανοῖς.

Μετὰ τὸ δρᾶμα τοῦ ἀπαγχονισμοῦ τούτου ἡ Τουρκικὴ δεσποτεία ἐγκατεστάθη μονιμώτερον ἐν Σύρῳ, χωρὶς νὰ διατηρῇ αὐτόθι τουρκικὴν φρουράν· ὁ ἐπισκοπικὸς θρόνος ἐχῆρευσεν ἐπὶ τινα χρόνον· ἀλλ' ἐκτοτε ἡ γαλλικὴ προστασία ἐξησφάλισεν ἐπὶ μακρὸν χρόνον τὴν κοινότητα τῶν Συρίων, ἥτις καίτοι ὑπὸ τοὺς Τούρκους οὐχ ἤττον ἦν σχεδὸν αὐτοδιοίκητος, ἔχουσα ἰδίᾳ τοπικὰς ἀρχὰς καὶ ἀποτίουσα τὸν ἐτήσιον φόρον τῇ Τουρ-

κία ἡ δι' ἀπεσταλμένου εἰς Κωνσταντινούπολιν ἢ τινι βοεβόδα ἐν Σύρῳ μένοντι, ἀλλ' οὐχὶ ἐπὶ πολὺν χρόνον· διότι ὡς θέλομεν κατωτέρω ἰδεῖ, καὶ αὐτὸς ὁ βοεβόδας ἀνεκλήθη καὶ διωρίζετο Σύριος πρὸς εἰσπραξίν καὶ ἀποστολὴν τοῦ ἐτησίου φόρου.

Βαθμῆδόν δὲ ἐπῆρχοντο βελτιώσεις καὶ μεταρρυθμίσεις εἰς τὸν δυτικὸν κληρον τῆς Σύρου καὶ συνιστῶντο νέα τάγματα, περὶ ὧν γενήσεται λόγος ἐν τῷ περὶ ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως τῆς Σύρου ἐπὶ τῆς τουρκοκρατίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΜΒ'.

*Διοικητικὴ καὶ φορολογικὴ κατάστασις τῆς Νήσου
ἐπὶ Τουρκοκρατίας.*

Ἐπίτροποι, — Προεστώτες, — Καρτζιλιέραι.

Ἐγγραφα τομικὰ ἔθιμα Συρίων.

Ἡ Τουρκικὴ δυναστεία εἶχε καθιερώσει ἴδιον διοικητικὸν σύστημα, διαιρέσασα τὴν Ἑλλάδα εἰς τμήματα καλούμενα τουρκιστὶ Σ α ν τ ζ ά χ ι α ἢ Ἀ γ ι α τ ε λ έ. Οὕτως ἡ Πελοπόννησος ἀπετέλει τὸ μεγαλειότερον Σαντζάκι καὶ διωκεῖτο ἀπὸ Πασσᾶν ἔχοντα τίτλον Μώρα Βαλεση· ὑπεδιαιρεῖτο δὲ εἰς 24 ἐπαρχίας, αἵτινες εἶχον 24 Κ α δ η δ ε ς, 48 Κ ο τ ζ α μ π ά σ ι δ ε ς, 24 Σ ε ν τ ο ὑ κ Ἐ μ ί ρ α ς (ταμίας) καὶ 24 Μ ε τ λ ο υ μ π ά σ ι δ ε ς (ἀστυνόμους). Αἱ Κυκλάδες ἀπετέλεσαν ἴδιον σαντζάκιον· ἐκάστη δὲ αὐτῶν εἶχεν ἴδιον ἐπιστάτην τοῦ δεκάτου, Ζ α μ π ί τ η ν τουρκιστὶ λεγόμενον, Μουσουλμάνον ἢ Χριστιανόν. Κατὰ τὴν ἐπιτροπὴν τοῦ « Πανελληνίου », συστηθεῖσαν κατόπιν ἵνα περισυνάξῃ τὰ ἀφορῶντα τὴν διοικητικὴν, φορολογικὴν καὶ δημοτικὴν καταστάσιν τῶν ἑλληνικῶν πόλεων ἐπὶ τουρκοκρατίας, βεβαιοῦται ὅτι

« ἐκάστη τῶν νήσων τούτων εἶχεν τοὺς Προεστῶτάς της ἐκλεγομένους ἐκ τῆς κλάσεως τῶν πλουσιωτέρων καὶ ισχυροτέρων καὶ βοηθουμένους παρὰ δύο συνεργατῶν. Αἱ διαφοραὶ ἐθεωροῦντο ἀπὸ τοὺς Προεστῶτας ἢ αἵρετοκριτάς, ἀλλ' ἐκκαλοῦντο εἰς τὸν Καπετὰν Πασσᾶν, ὅστις ἀπεφάσιζε πάντοτε τὰ ἐγκληματικά ». « Καμμία ἄλλη ἀρχὴ δὲν εἶχε τὴν παραμικρὰν ἐπιρροὴν εἰς τὰς νήσους ταύτας καὶ οὐδ' αὐτὸς ὁ Σουλτάνος δὲν ἐστελλεν εἰς αὐτὴν ἀμέσως διαταγὰς » (1).

Ἡ Σύρος ἀποτίουσα ἐτήσιον φόρον ἐκ γροσίων 5500 εἶχε ἴδιον εἰσπράκτορα, κατ' ἀρχὰς Ὄθωμανόν, κατόπιν δὲ Σύριον Ὁ τελευταῖος μάλιστα τοιοῦτος ὑπάλληλος (Κ α π ο υ Κ ε χ α γ ι ᾱ) ἦτο ὁ Σύριος Λαπιέρ.

Εἰς τὸν Καποῦ Κεχαγιᾶ ἦτο ἀνατεθειμένη ἡ εἰσπραξις τοῦ φόρου. Κρατῶν οὗτος βιβλίον τῶν ἰδιοκτησιῶν ἐσημείωνε κατ' ἔτος τὸ ἀναλογοῦν ἐκάστῳ καὶ συνέλεγε τὴν ἀναλογίαν παρ' ἐκάστου Συρίου.

« Κρίνων τις, λέγει ὁ Della Rocca, ἐκ τῆς μορφῆς τοῦ ἐν Σύρῳ καὶ πάσαις σχεδὸν ταῖς ἄλλαις νήσοις διοικητικοῦ συστήματος, ἤθελε πιστεύσει ὅτι αὐταὶ εἶνε μικραὶ δημοκρατίαι φόρου ὑποτελεῖς. Πᾶσα ἡ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία εἶνε εἰς χεῖρας τοῦ Ἐπιτρόπου. Τὸ ἀξίωμα δὲ τοῦτο εἶν' ἐνιαύσιον· ἀλλ' εἰάν ὁ Ἐπίτροπος δειχθῇ ἄξιος τοῦ ἀξιώματος τοῦτο δύναται νὰ τὸ διατηρήσῃ καὶ ἐπὶ δύο καὶ τρία ἔτη » (2) ὁ αὐτὸς Δέλλα Ῥόκκας γράφας ἐν ἡ ἐποχῇ Ἰσχυον οἱ θεσμοὶ οὗτοι ἐκτίθησι καὶ ἄλλας ἰδιότητας καὶ ἐνεργείας τῶν Ἐπιτρόπων καὶ Προεστώτων καὶ ἰδίως τῶν ἐν Σύρῳ. Ὁ Ἐπίτροπος λ. χ. εἶχεν ὡς συμβούλιον τοῦ; Προεστῶτας, οἵτινες καθίσταντο τοιοῦτοι ἅμα ἀπεκδυόμενοι τοῦ ἀξιώματος τοῦ ἐπιτρόπου. Οὕτω

(1) Μάμουκα, τὰ κατὰ τὴν ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος; Τόμ. ΙΑ'. σελ. 320 καὶ ἐξῆς.

(2) Abbé dela Rocca αὐτόθι Ch. V.

πᾶς ἐπίτροπος, οὗ ἔληγεν ἡ περίοδος ἐγένετο Προεστώς. Ὁ ἐπίτροπος δὲν εἶχε δικαίωμα νὰ νεωτερίσῃ, ἀλλ' ἠκολούθει ἀπαρεγκλίτως τὰ καταγεγραμμένα ἐν τοῖς δημοσίοις βιβλίοις (ἢ τὰ Καπίτουλα) δι' ὧν ἐδιοικεῖτο ἡ κοινότης πρὸ χρόνων ἀμνημονεύτων.

Ἐρρέθη ὅτι ὁ ἐτήσιος φόρος τῆς Σύρου εἶχεν ἐσχάτως ὀρισθῇ εἰς 5500 γρόσια· ἀλλὰ δὲν ἦτο πάντοτε τοσούτος. Ἐν ἀρχῇ ὁ ἐπὶ τῶν γαιῶν φόρος εἶχεν ὀρισθῇ εἰς 500 γρόσια. Ἐπιστάται ἀποσταλέντες ὑπὸ τῆς Πύλης (κατὰ τὸν Della Rocca) διέτρεξαν πᾶσαν τὴν νῆσον μετὰ πραγματογνωμόνων καὶ ἀναλόγως προσδιώριζον τὰς ὑποκτῆσις ἐκάστου τμήματος τῆς νήσου, κατὰ λόγον τῆς ἐκτάσεώς των, τῆς ποιότητος αὐτῶν καὶ τῆς πρὸς τὴν πόλιν γειτνιασεώς των. Οὕτω κατ' ἀρχὰς ἡ Σύρος ἐπλήρωσε 500 γρόσια, κατόπιν δὲ διπλασιαζομένων καὶ τριπλασιαζομένων τῶν φόρων ἐδιπλασιάζετο καὶ ἐτριπλασιάζετο καὶ ὁ ἐπὶ τῶν γαιῶν, ἕως οὗ ἀπὸ 500 ἀνέβη τὸν ἀριθμὸν τῶν 8000 γροσίων κατὰ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος· ὥστε γαῖα τις ἥτις κατ' ἀρχὰς ἐπλήρωνεν ἐν ἅ σ π ρ ο ν, ἐπλήρωνε μετὰ ταῦτα ἐννέα. Περὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ὁ ὀλικὸς ἐτήσιος φόρος τῆς νήσου ἀποτελεῖτο ἀπὸ 15 ἢ 16 βαλάντια (bourses), ἐκάστου αὐτῶν ὑπολογιζομένου εἰς 500 γρόσια, ἥτοι τὸ ὅλον 8000 γρόσια, ὧν τὸ ἥμισυ περίπου προήρχετο ἀπὸ τῶν φόρων τῶν γαιῶν, τὰ δὲ λοιπὰ ἀπὸ τὸν κ ε φ α λ ι κ ὸ ν καὶ τὸν αὐ θ α ῖ ρ ε τ ο ν φόρον.

Ὁ κ ε φ α λ ι κ ὸ ς φ ὅ ρ ο ς (κεφαλιάτικο) τῶν Συρίων ὀρίζετο ὡς ἐξῆς. Ἀπαντες οἱ ἄρρενες, οἱ ἔχοντες ἡλικίαν περὶ τὰ 30 ἔτη ὑπέκυπτον εἰς τὸν φόρον τοῦτον.

Οἱ οἰκογενειάρχαι ἐπλήρωνον $\frac{1}{4}$ γρόσια, ἐκτὸς τῶν νεωστὶ νυμφευθέντων, οἵτινες ἐπὶ τινα χρόνον ἐπλήρωνον κατὰ τι ὅλι.

(1) Τὰς σημειώσεις ταύτας συνοψίζω ἐκ τοῦ σχετικοῦ κεφαλαίου τοῦ βιβλίου τοῦ Ab. Della Rocca.

γώτερον. Οἱ παῖδες καὶ οἱ ἐκκλησιαστικοὶ ἐπλήρωνον τὸ ἥμισυ. Ἀποθνήσκοντος τοῦ οἰκογενειάρχου, ὁ υἱὸς του, ἐὰν εἶχε τοιοῦτον, οἰασδῆποτε καὶ ἂν ἦτο ἡλικίας, ὑπεισῆρχετο εἰς τὴν θέσιν τοῦ πατρὸς καὶ ἐπλήρωνεν ὁλόκληρον τὸ κεφαλικὸν φόρον τοῦ πατρὸς του.

Ἐκτὸς αὐτοῦ τοῦ φόρου ὑπῆρχεν καὶ τις μικροτέρου ποσοῦ, εἰς ὃν ὑπέκειντο οἱ ἀρχηγοὶ οἰκογενειῶν, ὃν οἱ Τοῦρκοι ἐκάλουν διὰ ἰταλικῆς λέξεως Σπέτζα (ἐκ τοῦ Spesa=δαπάνη). Ἀμφότεροι δὲ οἱ φόροι οὗτοι ἀπετέλουν τὸ ποσὸν τῶν 2500 γροσιῶν.

Τὸ ὀλικὸν ποσὸν τοῦ ἐτησίου φόρου ὃν ἐπλήρωνεν ἡ Σύρος εἰς τοὺς Ὀθωμανοὺς συνεπληροῦτο διὰ τοῦ φόρου εἰς ὃν ὑπέκειντο οἱ οἰκοκυραῖοι καὶ ἔχοντες ἐπάγγελμά τι. Ὁ φόρος οὗτος προσδιωρίζετο, εἰσπραττέτο καὶ διενέμετο δι' ἐπιτροπῆς ἐκλεγομένης μεταξὺ τῶν γερόντων ὑπὸ τῆς κοινότητος. Οἱ ἀποτελοῦντες τὴν ἐπιτροπὴν ταύτην, διαφόρων ἐπαγγελμάτων ὄντες, εἶχον πρόεδρον τὸν ἐκάστοτε ἐπίτροπον· δι' αὐτῶν δὲ ἐτακτοποιοῦντο οἱ φορολογικοὶ κατάλογοι καὶ ἀπεστέλλοντο τὰ εἰσπραττόμενα χρήματα εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἵνα παραδοθῶσιν εἰς τὸ θησαυροφυλάκιον, καὶ μετὰ τὴν παραχώρησιν τῆς νήσου εἰς τὴν Σάχ—Σουλτάναν, εἰς τὸν θησαυροφύλακα αὐτῆς.

Τοῦ φόρου τούτου ἦσαν ἀπηλλαγμένοι οἱ ἐκκλησιαστικοί· μόνον δὲ ἐπὶ ἐκτάκτων εἰσφορῶν εἰς ἃς ὑπεβάλλετο ἡ κοινότης προσεκαλοῦντο ἵνα συνεισφέρωσιν ἐλευθέρως, τι ἤθελον.

Οὗτος ἦτο ὁ ἐτήσιος φόρος ὃν ἐπλήρωνον οἱ Σύριοι κατ' ἀρχὰς τῷ Καπετὰν πασσᾶ, κατόπιν δὲ τῇ Σάχ—Σουλτάνᾳ, ἧτις ὁμως πολλάκις ἐδέχετο καὶ τὸ ἥμισυ τοῦ φόρου, διωρίζε Συρίους εἰσπρακτορας, ὧν τελευταῖος ἦν ὁ Σύριος Λατιέρος καὶ ἐν γένει περιεποιεῖτο ἰδιαζόντως τοὺς Συρίους, ἐκείνους μάλιστα, οἵτινες μετέβαινον εἰς Κωνσταντινούπολιν πρὸς ἐργασίαν καὶ ἔχαιρόν τινα προνόμια καὶ εὐκολίας ἐπιδεικνύ-

οντες εἰς τὰς ἐκεῖ ἀρχὰς τὰ διαβατήριά των ἢ ἄλλως πιστοποιοῦντες τὴν συρίαν καταγωγὴν των.

Ἄφ' ὅτου ἡ νῆσος ἐξωρήθη ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου τῇ εἰρημένῃ Σάχ—Σουλτάνα ὁ φόρος ἐπληρώνετο εἰς τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει Χαζινὲ (θησαυροφυλάκιον) τῆς Σουλτάνας, ἧς ἀναφέρεται τὸ ὄνομα ἐν τοῖς ἐγγράφοις τῆς κοινότητος μετὰ πολλῶν ἐπιθέτων, ἥτοι ἀεπήραμεν παρὰ τῆς ὑψηλοτάτης καὶ γαληνοτάτης Βασιλίσσης εἰμὸν Κυρίας Κυρίας Σάχ Σουλτάνας τὸ εἰλτίζαμι τοῦ νησιοῦ μας Σύρας κλπ.

Ἡ Σάχ Σουλτάνα ἀφῆκεν τὴν νῆσον Σύρον αὐτοδιοίκητον, προσκολλήσασα εἰς αὐτὴν τὴν νῆσον Γύαρον (1). Συνεφώνησε δὲ μετὰ τῆς κοινότητος Σύρας ὅπως παραχωρήσῃ αὐτῇ πάντα αὐτῆς τὰ φορολογικὰ δικαιώματα τὰ τουρμιστὶ λεγόμενα οὐσούρια, ζουμπρούκια, χαράτζια, σπέζα, νόμιστρα, ζαμπιτιλίκια, καὶ ὅτι ἄλλο ἀνῆκε τῷ μουκατᾶ τῆς νήσου ταύτης ἀντὶ τοῦ ἐτησίως διδομένου αὐτῇ φόρου γροσίων 6500. Σῶζονται δέ τινα τῶν σχετικῶν ἐγγράφων τῶν διαπραγματεύσεων τούτων καὶ ἐγγράφων ὑποσχετικῶν τῆς κοινότητος Σύρας (2).

(1) Περὶ τῶν ἐπὶ τῆς νήσου ταύτης δικαιωμάτων τῶν Συρίων ὑπάρχει ἐκκρεμὴς ἐτι παρὰ τῷ Ἀρείῳ Πάγῳ δίκη. περὶ ἧς ἀλλαχοῦ γενήσεται λόγος.

(2) Ἐκ τῶν ἐγγράφων τούτων καταχωρῶ ἐνταῦθα αὐτολεξεῖ δύο διασωθέντα, μεταγενεστέρας μὲν ἐποχῆς. οὐχ' ἥττον ὅμως λίαν ἐνδεικτικὰ τῶν σχέσεων τῆς κοινότητος Σύρας καὶ τῆς Σουλτάνας ἐν οἷς καταδείκνυται καὶ τὸ ὕψος τῶν ἐπισήμων ἐγγράφων τῆς κοινότητος, τῶν ἀποστελλομένων εἰς τὴν Σουλτάναν.

Ἄ Ἐν εἰπογράφῳ μαρτυρικοῦ γράμματος γίνεται διπλὸν ἀπὸ ἑμας ὁλλοὺς τοὺς κάτωθεν εἰπογραφμένους ἐπίτροπους καὶ προέστοὺς καὶ ὁλλος ὁ ῥαζηὰς τοῦ παρόν μας νησιου τῆς Σύρας ἐπίρσμεν παρὰ τῆς ὑψηλοτάτης καὶ γαληνοτάτης Βασιλίσσης εἰμὸν Κυρῆας Κυρῆας σαχ

Ἡ ἐποχὴ τῆς πληρωμῆς τοῦ φόρου τούτου ἦσαν αἱ τελευ-
ταῖαι ἡμέραι τοῦ μηνὸς Αὐγούστου, τὰ δὲ σχετικά ὑποχρε-
τικὰ ἔγγραφα τῆς κοινότητος ἐξεδίδοντο πρὸ πάντε ἢ 35 μηνῶν
ὑπογραφόμενα ὑπὸ τῶν ἐκαστοῦ. Ἐπιτρόπων καὶ Προεστώ-
των ἐνεργούντων ἐν ὀνόματι ὅλου τοῦ ῥ.α.γ.ι.α. τῆς γή-
σου Σύρας.

Οὕτως ἡ νῆσος διὰ τῆς πληρωμῆς τοῦ φόρου τούτου ἀπηλ-
λάσσετο τῶν ἐνοχλήσεων Τούρκων εἰσπρακτῶρων καὶ ἐκαπτῶν,
διωκεῖτο ὑπὸ τῶν Ἐπιτρόπων καὶ Προεστώτων καὶ ἀπετέλει
αὐτοδιοίκητον κοινότητα συνδεομένην διὰ τῆς πληρωμῆς τοῦ
φόρου τούτου μετὰ τῆς Ὁθωμανίδος Σουλτάνας.

Σουλτάνας τὸ εἰληξάμι τοῦ νισιοῦ μας Σύρας μαςε τοῦ ἀπάνου εἰσε
μας ὀλλονοῦ τοῦ ῥαγνὰ διλαδὶ οὐσούρη ζουπροῦκι, χαράτζηα,
σπίξα, νόμιστρα, ζαμιτιλιλι, τὸ νισὴ Ἰούρα καὶ ὅτι ἄλλο ἀνγ-
γίλει τοῦ μουκατὰ τοῦ παρόν μας νισιοῦ Σύρας καὶ εἰποσκαιβγό-
μεστε νὰ ἔχομε νὰ δίνουμε εἰς τὰς εἰστέρες αὐγούστου μηνὸς τῶν
1801=ἔτος ἐδικόν μας τοῦ ἀκολουθόντα χρόνου εἰς τὸ Χαζηνὲ τῆς
ὕψηλοτάτης Βασιλίσσης εἰμὸν Κυρίας Κυρίας Σαχ Σουλτάνας ἀσηλά-
νια τῶν ἀριθ. ἕξε χιλιάδες καὶ πεντακόσια ν. ρ. γρ. 6,500=διὰ πλη-
ρομὶ τοῦ ἄνω εἰληξάμιου τῆς ἄνω λεγόμενης χρονίας καὶ εἰς ἐνδι-
ξιν ἐδόσαμε τὸ παρὸ, ὅλλοις ὁ ραγνὰς καὶ τυπώνουμεν τῇ βούλᾳ τοῦ
ὁμοίου Κινοῦ καὶ ὑπογραφόμεσθαι ὡς ἀκόλουθα.

Γεώργιος Προβελίζιος ἐπίτροπος.

Ἄντ. Προβελίζιος τοῦ Γεώργη προεστός.

Γεώργιος Βαμβακάρης προεστός.

Μάρκος Βουτζίνος προεστός.

Ἀπόστολος Κουκούλας προεστός.

Λεονάρδος Καλαβαζῆς προεστός.

1800 μαγίου 26 Ε. Ν. Σύρα.

(Τ. Σ).

ΙΩ. ΔΑΜΟΦΑΙΣ, Καντζιλέρης.

Ἡ μετὰ τῆς Σουλτάνας αὐτῇ συνθήκῃ ὑπῆρξε λίαν εὐεργετική ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις πρὸς τοὺς Συρίους, καθόσον ἀφ' ἐνὸς ἀπεμάκρυνον τοὺς Τούρκους ἐπιστάτας, εἰσπράκτορας καὶ καταπιεστας, οὕτω δὲ ἡ κοινότης αὐτοδιοικουμένη ἔμενεν ἀνεπηρέαστος ἀπὸ τοῦ τουρκικοῦ στοιχείου, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐδόθη

« Διὰ τοῦ παρόντος γράμματος καὶ καθολικῆς μας ἀποδίξεως γίνετε δῖλο φανερόν, ὅτι εἰ γέροντες καὶ προεστί, ἀλλή, εἰ ῥα-γιάδες τοῦ παρόν μας νησιῦ Σύρας, ἐπέραμε παρὰ τὴν ὑψιλοτάτης γαληνοτάτης Βασίλειτζας Κυρίας Κυρίας μας Σαχ Σουλτάνα τὸ ἐλτίξαμι τοῦ νησιῦ μας σίρα, . . . ἀπάνο εἰς ὅλο ἑμᾶς τοῦ ῥιγιᾶ εἰγουν οὐσουρι, γιουμπροῦκι, χαράτζη, σπέντζα, ρομιστρα, ζαμπιτιλίκι, τὸ νισι γι-οῦρα, τὰ μικρὰ νησιὰ τὰ περιτρέγναι καὶ ὅτι ἄλλο ἀγγίζει τοῦ μου-κατὰ τοῦ νησιῦ Σύρας καὶ εἰσπορευόμεστα νὰ ἔχομε νὰ δίδομε εἰστάς ὑστερινὰς τοῦ Αὐγούστου μηνὸς τοῦ 1790 εἰσὸ χαζινὲ τῆς ὑψιλοτάτης μας Βασίλειτζας Κυρίας Κυρίας Σαχ Σουλτάνας ἀσουλάνια ἔκσι χιλιάδες καὶ πεντακόσια, λέμεν ν. ρ. γρόσια 6500 διὰ πλιρομι τοῦ ἀνωθεν εἰλτίξαμι τὶς παρὸν χρονίας καὶ εἰς ἐνδιζιν ἐδόσαμε τὸ παρὸν ὅλλος ὁ ῥαχγάς καὶ τιπνόμε καὶ τὴν βοῦλαν τοῦ ὁμοῦ νησιῦ καὶ ἀπογραφόμεστε.

Ἰω. Σεστρίνης ἐπίτροπος.

Ἀποστ. Κευκούλας ἐπίτροπος.

Μαρίνος Δουράτζος »

Στέφανος Βιτάλης. »

Γιαννούλης Στράτου. »

Γιαννούλης Σαλάχας. »

Ἀντ. Προβελέζιος. »

Αὐγουστῆς Καπέλος. »

Γιώργ. πρίντζης. »

Λεωνάρδος Μακρυωνίτης »

(Τ. Σ.) ΜΑΡ. ΒΑΜΒΑΚΑΡΗΣ Κατζιλίερης.

1790 Γεναρίου 22.

μειζων δικαιοδοσία καὶ κῦρος εἰς τὸ ἀξίωμα τῶν Ἐπιτρόπων καὶ Προεστώτων· οὕτω δὲ ἀρχηγέται οὗτοι τῆς κοινότητος, ἐκλεγόμενοι μεταξὺ τῶν τὰ πρῶτα φερόντων ἐν τῇ νήσῳ ἡδύναντο εἰς πᾶσαν κρίσιμον ἐποχὴν νὰ ἐπιβληθῶσι συμβουλευόντες καὶ ἐνεργοῦντες ἐπ' ἀγαθῷ τῆς κοινότητος. Ἀλλὰ καὶ ὑπ' ἄλλην ἐποψιν ἀπέβη εὐεργετικὴ ἢ ἀπλοποιήσις τῶν σχέσεων τῆς Σουλτάνας καὶ τῶν Συρίων, ἥτοι ὁ περιορισμὸς αὐτῶν εἰς τὴν ἐτησίαν ἀποστολὴν τοῦ ποσοῦ τούτου, καθ' ὅσον ἔνεκα τῆς εὐνοίας καὶ προστασίας τῆς πανισχύρου ταύτης Σουλτάνας, οἱ Σύριοι ὀλιγώτερον καταπιεζόμενοι ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἔχοντες ἀφ' ἐτέρου τὴν γαλλικὴν προστασίαν, ἐτήρησαν ἐν τοῖς κατόπιν χρόνοις εἰδὸς τι κατὰ τὸ φαινόμενον οὐδετερότητος, ἥτις ἀπεδείχθη τὰ μάλα εὐεργετικὴ καὶ δι' αὐτοὺς καὶ διὰ τοὺς οἰκιστὰς τῆς Ἑρμουπόλεως.

Οἱ Προεστώτες λοιπὸν καὶ οἱ Ἐπίτροποι διηύθυνον τὰ τῶν τοπικῶν ὑποθέσεων, τὴν δημοτικὴν ἀστυνομίαν καὶ ἐπεφορτίζοντο τὴν εἰσπραξίν τῶν φόρων. Οὕτω, λέγει ὁ Μενδελσὼν Βαρθόλδης, «διετηρήθη κατὰ τοὺς σκοτεινότερους τῆς τουρκικῆς δυναστείας χρόνους ἐλευθέρα τις χωρικὴ τάξις καὶ συνάμα τύπος τις ἐλευθέρας δημοτικῆς διοικήσεως· δημοτικοὶ ἀρχόντες δημογέροντες καλούμενοι καὶ προεστοὶ ἐλευθέρως ὑπὸ τῆς πλειοψηφίας τῶν κατοίκων ἐκλεγόμενοι ἦσαν ἐπιτετραμμένοι τὰ τῶν τοπικῶν ὑποθέσεων, τῆς δημοτικῆς ἀστυνομίας καὶ τῆς τῶν φόρων εἰσπράξεως » (*).

Ἐκτὸς τῶν Ἐπιτρόπων καὶ Προεστώτων ἰδίᾳ ἀρχὴ ἦτο ἡ **Καγκελαρικὴ**. (1)

(*) Καρ. Μεν. Βαρθόλδης. Ἰστ. Ἑλλ. ἐν μεταφρ. Α. Βλάχου σελ. 7.—Σημειωτέον ὅτι τὰ περὶ φόρων ἐν Σύρῳ ἐλήφθησαν ἐκ τῶν τοῦ Della Rocca.

(1) Ἐκ τῆς ἐξῆς σημειώσεως γίνεται ἐννοητὴ ἡ φύσις καὶ ἡ δικαιοσύνη τῶν Καγκελλαρίων οὐ μόνον τῆς Σύρου ἀλλὰ καὶ πολλῶν ἄλλων νήσων, «Κάθε κοινὸν πρέπει νὰ ἔχῃ μίαν Καγκελαρίαν καὶ ἕνα

Οι Καγκελλάριοι ἦσαν εἰδὸς τι συμβολαιογράφων καὶ λη-
ξιάρχων, πιστοποιούντων τὰ συμβόλαια τῶν τῆς κοινότητος
καὶ ἄλλας πράξεις ἐπισήμους, δικαστικὰς καὶ ιδιωτικὰς.

Ἡ Καγκελλάρια Σύρας, εἶχεν ἰδίαν σφραγίδα, παριστῶσαν
τὸν Ἅγιον Γεώργιον, τὸν πολιοῦχον τῆς νέας Σύρας, καὶ πέ-
ριξ αὐτοῦ τὰ γράμματα.

SGILLO DELLA COMUNITA DI SIRI.

Ἐν πολλοῖς δὲ ἐπισήμοις ἐγγράφοις φέρεται ἐν κεφαλίδι :
Ἡ Λατινικὴ κοινότης Σύρας.

Ἐπίσημος γλῶσσα τῆς Καγκελλαρίας τῆς κοινότητος Σύ-
ρας ἦν ἡ ἑλληνικὴ. Καὶ τακτικὸς μὲν κατάλογος τῶν ἀπ’
ἀρχῆς μέχρι τοῦ 1821 διατελεσάντων Καγκελλαρίων εἶνε
δύσκολον νὰ καταστρωθῇ ἔνεκα χασμάτων τινων τῆς ἀρχαιο-
τέρας μεσαιωνικῆς ἱστορίας τῆς νήσου, ὀνόματα δὲ πολλῶν

Καγκελλάριον. Ὅταν δὲ τὸ κοινὸν (ἡ κοινότης) σύγκειται τυχὸν
ἀπὸ πολλὰ χωρία, τὰ ὁποῖα εἶνε ἀπομεμακρυσμένα ἀπὸ τὴν κοινὴν
Καγκελλαρίαν καὶ εἰς τὰ ὁποῖα δὲν εἶνε τυχὸν μῆτε ἀρχιερατικὸς
Πρωτόνωτάριος, τότε τὸ χωρίον ἐκεῖνο ἀς ἐκλέγῃ ἓνα, ὅστις νὰ ᾔνῃ
καὶ ἰδιότης τῶν νόμων καὶ ἐμπειρὸς γραμμάτων καὶ διὰ Καγκελα-
ρικῶν γράμματος νὰ διορίζεται, διὰ νὰ γράφῃ τὰ περὶ ὑποθέσεων γράμ-
ματα, αἱ ὁποῖαι δέονται ὑπογραφῆς Καγκελαρικῆς καὶ μαρτυρίας.
Ταῦτα δὲ εἶνε πωλήσεων γράμματα, προικοσύμφωνα καὶ διαθήκαι, τὰ
ὁποῖα ἔχει χρὸς ὁ ῥηθεὶς διορισμένος γραφεὺς νὰ τὰ παρησιάζῃ εἰς τὸν
Καγκελλάριον τοῦ κοινοῦ διὰ νὰ ὑποβιβαστοῖ καὶ νὰ τὰ καταγράψῃ εἰς
τὸν κοινὸν Κώδικα· δὲν ἔχει δὲ ἄδειαν ὁ γραφεὺς ἐνὸς χωρίου νὰ γράφῃ
γράμματα ἄλλου χωρίου, ἂν ἐν ἐκείνῳ τῷ χωρίῳ ᾔνῃ ἄλλος γραφεὺς
κλπ. Συνέχισαν τούτων ἴδε ἐν ἐθίμοις Νάξου, *Θέμις* Τόμ. Β. σελ.
145—147, ἐνθα καὶ τὸ ἐξῆς : « Τὰ περὶ τῶν κοινῶν ὑποθέσεων
γράμματα καὶ αἱ ἐγγραφὴ ἀποφάσεις τῶν κριτῶν πρέπει νὰ κατα-
γράφονται εἰς τοὺς Κώδικας ἐκάστου κοινοῦ », καὶ ἄλλαι σημειώσεις
καὶ μεταρρυθμίσεις προταθεῖσαι ὑπὸ τοῦ αὐθέντου Παν. Μουροῦζη,
(ἴδε *ἐθίμη Νάξου* — Κεφ. Β’).

Καγκελαρίων διεσώθησαν, ὧν σημειῶ ἐνταῦθα τὰ τοῦ Γεωργίου Κομνηνοῦ, Μάρκου Βαμβακάρη, Πέτρου Βιτάλη, Ἰωάννου Δαμόφλη, Φ. Δαπόλλα, Ἰωσήφ Σειστρίνη, Μάρκου Βαρθαλίτη, καὶ ἄλλα ἃ θὰ ἰδωμεν ἄλλαχού.

Ἐκ τῶν παλαιότερων δὲ νοτάρων τῆς χώρας εἰσιν ὁ Νικόλαος Ξανθάκης, ὁ Μαρῖνος Βαρθαλίτης, ὁ Φραγκούλης Δαπόλας.

Ἐπ' ἰσῆς δὲ ἀνέφικτος καὶ ὁ κατάλογος ἀπάντων τῶν ἀπ' ἀρχῆς τῆς συστάσεως τοῦ θεσμοῦ τῶν Ἐπιτρόπων καὶ Προεστώτων μέχρι τοῦ 1821 διατελεσάντων τοιούτων. Οὐχ ἥτιον πολλῶν διετηρήθησαν τὰ ὀνόματα καὶ τὰ αὐτόγραφα, οἷον τοῦ Λεονάρδου Μακρυονίτου τοῦ Μάρκου Βουτζίνου, τοῦ Γεωργίου Βαμβακάρη τοῦ Λεονάρδου Προβελεγγίου, Λεονάρδου Καπέλλα, Γεωργίου Προβελεγγίου, Στρατῆ Ι. Ἀρχαγγέλου, Μάρκου Προβελεγγίου Παγκάλου Σαργολόγου, Λ. Πρίντεζη, Παρτόλου Λέχου, Στρατῆ Δουράτζου, τοῦ Μαρινέλλη, πατρός τοῦ πολυμαθοῦς Ἐπισκόπου Μαρινέλλη, Ἐπ' ἰσῆς δὲ τῶν Ξανθάκη, Βαρθολίτη. Δαλεζίων, Κομνηνῶν, Μαραγκῶν, Σαλάχα, Δουνάβεων, Βακονδίων, Ἐπισκοπούλων κλπ.

Ὡς πρὸς τὰ δικαστικά δὲ, φαίνεται ὅτι πρὸ τῆς ὑπαγωγῆς τῆς νήσου ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Σάχ Σουλτάνας ὑφίστατο τουρκικόν τι ποινικὸν δικαστήριον. Εἰς τινὰ ἐγγράφα τοῦ 12^{ου} αἰῶνος, ἑλληνιστὶ συντεταγμένα φαίνονται ἄνωθεν τουρκικαὶ τινες λέξεις, ἐπέχουσαι τόπον τινος ἐπισήμου χαρτοσημάνσεως· ἀλλ' αὗται πιθανὸν ἦσαν τοῦ συνήθως ἐν Ἀνδρῷ ἐδρεύοντος Καδδῆ τῆς Σύρας ὅστις μετὰ ταῦτα ἀνεκλήθη, μετὰ τὴν συγκέντρωσιν τῶν διαφόρων ἐξουσιῶν εἰς χεῖρας τῶν Ἐπιτρόπων καὶ Προεστώτων, Σώζονται δὲ καὶ πρακτικὰ δικαστικὰ

ἀνακρίσεων πιστοποιούμενα ὑπὸ τῶν Καντζιλιέρων τῆς κοινότητος (1)

Ἐγγραφὸν τι τοῦ 1706 τουρκιστὶ συντεταγμένον, μαρτυρεῖ τὴν περιοδικὴν παρουσίαν τοῦ Καδδῆ ἐν Σύρῳ πρὸς ἐκδίκασιν ποινικῶν πρὸ πάντων ὑποθέσεων. Τὸ τουρκικὸν τοῦτο ἔγγραφον χρονολογούμενον ἀπὸ τοῦ ἔτους 1122 τῆς Ἑγίρας, ἦτοι τοῦ 1706, φέρον τὰς ὑπογραφὰς τῶν δικαστῶν Ἰμπραὶμ Ἑλ. Μάουλη, καὶ Χασσὰν Ἑλ. Μάουλη εἶνε ἀπόφασις ποινικῆς

(1) Καταχωρῶ ἐν τούτων πρὸς βεβαίωσιν καὶ ἐνδείξιν τοῦ ὅρους τῶν ἐγγράφων ἀνακρίσεων αὐτολεξεῖ :

1709 μὴν Φεβρουαρίου 25 Συρα.

Ἐμπροσθε εἰσεμμένα τὸν κάτοθι γεγραμμένο φανερὸ Κατζιλιέρη ἐνεφανίσθηκε ὡς μάρκος τοῦ Τζάνε ἀναζιτημένος ἀπὸ τὴν Μαρῆα τοῦ λινάρδου ὡπῆος μαρτιρᾶ καὶ ὁμολογὰ εἰς φόβον Θεοῦ καὶ εἰς τὴν ψυχὴν του λέγοντας ὅτι πῶς ἐγρίκησεν τῆς ἀνο Μαρῆας τοῦ λινάρδου καὶ εἶπετε τῆς Κατερίνας τοῦ Μειχάλη ράγκου, ποταί, μὲ μούζοσεσ καὶ πορπατισ καὶ λείτο ; ἐτζὶ ἀποκρίθηκε ἡ λεγομένη Κατερίνα, ποταί πὸς τέτοιο λόγῳ δὲν τὸν εἶπα τοῦτο μαρτυρὰ στὴν ψυχὴν του.

ΓΚΟΥΖ. ΣΕΙΣΤΡΗΝΙΣ Κατζιλιέρης τῆς Κοινότητος.

Τὴν ὡμὴν εἰμέραν καὶ μπλέξιμον μαρτυρὰ ὡς νικόλας τοῦ λινάρδου εἰς φόβον Θεοῦ καὶ εἰς τὴν ψυχὴν του ἀναζιτημένος ἀπὸ τὴν ἀνο Μαρῆα, λέγοντας πὸς τὸ ἔκουσεν ἀπὸ τὸ στόμα τῆς λεγομένης Κατερίνας καὶ τὸ ἐρνήθηκε καὶ ἐψηματίστηκε, τοῦτο μαρτυρὰ στὴν ψυχὴν του.

Γ. ΣΕΙΣΤΡΗΝΙΣ Κατζιλιέρης τῆς Κοινότητος.

Αἱ ἐν τοῖς ἀνω ἐγγράφοις ἀνορθογραφαὶ δὲν εἶνέ τι σύνθηες ἐν τοῖς ἐπιστήμοις ἐγγράφοις τῆς κοινότητος. ὥστε πιθανῶς ἐγένετο ὑπὸ ἡμιμαθῶν γραφέων καθόσον οἱ Κατζιλιέραι ἐν τοῖς ἰδιοχείροις ἐγγράφοις δὲν εἶχον τοσαύτας ἀνορθογραφίας.

δίκης ἐπὶ συκοφαντία κατὰ τινος ἱερέως ἐκ μέρους γυναικὸς τινος Ἀνδριάννας καλουμένης. Μάρτυρες κατὰ τὴν δίκην παρέστησαν οἱ Ὀθωμανοὶ Μουσταφᾶς Ἀλὰ Μανάλης καὶ Μωάμεθ Ἀβδουλλάχ, καὶ οἱ Ἕλληες Μαρχάκης Γεωργίου, Ἰωάννης Λουκάς, Νικόλαος Λεονάρδου, Β. Μπορνῆς καὶ Μανουὴλ Γεωργίου. Πάντες οἱ μάρτυρες καταθέτουσιν ἐν τῇ δίκῃ ταύτῃ ὅτι τὰ ἀγνὰ ἦθῃ τῆς κοινότητος δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐπιτρέψωσι τοιοῦτόν τι καὶ ὅτι ἡ ἐν λόγῳ γυνὴ εἶναι ἡ μόνη, ἐξ ὧν ἐνθυμοῦνται ἥτις παρεξέκλινε τῆς ἠθικῆς πορείας τῶν συμπολιτῶν της (1).

Ἐκτὸς τῆς ποινικῆς ταύτης τουρκικῆς δικογραφίας ἄλλα μαρτύρια δὲν ὑπάρχουσι περὶ τῆς διατηρήσεως τακτικοῦ τουρκικοῦ δικαστηρίου ἐν Σύρᾳ. Ἐκτὸς τῶν δικῶν Ζιζυγίου, ἃς ἐδίκαζεν ὁ ἐπίσκοπος, τὰς λοιπὰς διεξήγον οἱ Ἐπίτροποι καὶ προεστώτες ὧν αἱ πλείονες ἀποφάσεις ἔφερον ἐπὶ κεφαλίδος τὸν τίτλον: Ἐμ εἰς κοτ ζαμπάσιδες καὶ προεστώτες τῆς νήσου Σύρας. Οἱ ἐρχόμενοι εἰς τὸ Κριτήριον ἐκλήτευον (ἀνεζήτου) τὰ πρόσωπα δι' ὧν διεξήγετο ἡ δίκη· ὅθεν οἱ κλητεύομενοι ἐκαλοῦντο ἀνεζητημένοι· τὸ μέρος δὲ ἐν ᾧ ἐδικάζετο ἡ ὑπόθεσις Κριτήριον ὑπῆρχε δὲ πάντοτε μεταξὺ τῶν Προεστώτων εἰς Προκουράτορε τοῦ Κοινοῦ.

Ὁ δικαστικὸς οὗτος ὀργανισμὸς καὶ οἱ τύποι τῶν δικαστικῶν ἀποφάσεων παρέμεινον οἱ αὐτοὶ μέχρι τῶν παραμονῶν τῆς Ἑλλ. Ἐπαναστάσεως (2).

(1) Ἐκ τούτου δὲ καὶ ἐκ πλείστων ἄλλων τεκμηρίων ἀποδείκνυται κατὰ πόσον ἦσαν ἀγνὰ τὰ ἦθῃ τῆς φιλησυχου κοινότητος τῶν Συριῶν. Ἡ πάνδημος ὁμολογία τῶν ἀνω μαρτύρων ὅτι ἦτο ἀδύνατον νὰ ἐπιτρέψωσι τὰ ἀγνὰ ἦθῃ τῆς κοινότητος παράνομον συμβίωσιν ἱερέως καὶ ἡ καταδίκη τῆς γυναικὸς ταύτης ὡς τῆς μόνης ἐκκλίνας τῆς ἠθικῆς πορείας εἶνε οὐ μικρὰ ἐνδείξις τῆς ἀγνότητος τῶν ἡθῶν.

(2) Ἐκ τῶν εἰς χεῖράς μου καὶ παρ' ἄλλοις σωζομένων δικαστι-

Ἵπαρχουτῶν ἀντιρρήσεων περὶ τὴν ἐκτέλεσιν ἢ τὸ κύρος τῶν διαθηκῶν, ἢ περὶ τὰ συμβόλαια τοῦ γάμου, ἐδίκαζε κατ' ἐφ' ἑσιν ὁ Ἐπίσκοπος.

Οἱ ~~χριταὶ τῶν Συρίων~~ ~~δὲν~~ ἐδίκαζον κατ' ἀρχὰς κατὰ γραπτὸν δίκαιον· ναι μὲν τὸ βυζαντινὸν δίκαιον ἐπέδρα σπαυδαίως

κῶν ἀποφάσεων τοῦ Κριτηρίου τῆς Κοινότητος Σύρας καταχωρῶ ἐν-
ταῦθα αὐτολεξεῖ τινὰς πρὸς δῆλωσιν τοῦ τρόπου τῆς ἐκδικάσεως καὶ
τοῦ τύπου τῶν δικογράφων.

Σίρα 18 Αὐγούστου (τὸ ἔτος δυσανάγνωστον). Coria.

Ἐμὶς Κοτζάμπαση καὶ πρεστώτε τῆς Νίσου Σύρας

Μὲ το νὰ ἐσικόθικεν τὴν σήμερον ὁ φραντζέσκος . . . τοῦ μανόλι
εἰς προσοπον τὶς γυνεκосу . . . ἀνοχλίζοντας τὸ Νικόλα . . .
διὰ το χοράφι στὸ γιαλὸ καὶ περὶ αὐτὸ εἰντρεξε ὡ φραντζέσκος εἰς
το κριτήριό μας ζιτόντας νὰ παρὶ ἀπο τὸ νικολὸ αὐτὸ τὸ χοράφι εἰς
προτιμη τὶς γυνεκός του, υμὶς λοιπὸν τὴν σήμερον, ἀγκιόντας τὰ δι-
κεύματα τὸσον ἀπο το ἕνα μέρος ὅσον καὶ ἀπο το ἄλο, ἡδ' αμεν πὸς
ὡ φραντζέσκος δνεχι κανενα δικαιομα νὰ ἀνεγυρέβι τὴν σήμερον ἀπο
τοῦ νικολα αὐτὸ το χοράφι.

Ἐπιθὶ δὲ κὲ αὐτο το χοράφι ἤτونه τὶς πεθερας τὶς Μαρίας, ἐστον-
τας ἢ αὐτὴ ἤχε το παρὶ με ἀλαξία δινοντας εἰς τὴν τίνον αλο πραγμα
ἐδικότης, Δεύτερο το ἔχε ὁ Νικολας ἀγορασμένο ἀποτὶν ομία πεθε-
ράτου ἐδὸ κ' ἐνιά χρόνια καὶ ἀνγκαλὰ νὰ μὴν ἐκάμανε γράμμα εἰς
τὴ Καντζελαρία διὰ μερικὲς αἰτίαις, μολαταῦτα ἐβεθεοθήκαμε πὸς ὁ
Νικόλας τὸ ἔχει ἀγορασμένο κατὰ τὶς ἀποδείξεις καὶ μαρτυρίας ὅσων
ἐφάνέρωσε,

Τρίτον τέλος πάντων τὰ ἄλα πεδία τὶς Μαρίας ὀνόματι Ἀνεζα καὶ
Μαντ. τὸ εἰξεύρουνε πὸς αὐτὸ τὸ χοράφι τὸ ἔχι ὁ Νικόλας ἀγορασ-
μένο καὶ ποδεδαρισμένο, καθὸς ἢ ὁμία Ἀνεζα ἔχι μία μαρτυρία δοσμένη
εἰς τὴν Κασζελαριαν μας εἰς ταῖς 18 Μαγίου ἢ ὁπία (ἐποκται ἐκθέ-
σεις μαρτυριῶν).

Διὰ τοῦτο λοιπὸν ἐμὶς τὴν σήμερον καθὼς ἐγκιρίσαμεν τὶς προτερ-
εζόντες τὸσον ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος ὅσον καὶ ἀπὸ τὸ ἄλο καὶ περιπλέον
ταῖς μαρτυρίαις καὶ ἀποδείξεις τοῦ ἀνο λεγομένου Νικόλα.

ἐπὶ τῆς μορφώσεως τῶν νομικῶν ἐθίμων, ἀλλ' οὐχ' ἦρτον τὰ ἔθιμα τῶν Συρίων ὅλως τοπικὰ καὶ διαφέροντα ἐν τισὶ τῶν σχετικῶν διατάξεων τοῦ ῥωμαϊκοῦ δικαίου ἦσαν τὸ ἰσχύον ἐν τῇ νήσῳ μέχρι τοῦ 1695 καὶ μετὰ τὴν ἐκβολὴν αὐτῆς. Καὶ μέχρι μέν τινος τὰ ἔθιμα ταῦτα, ἀγραφα ὄντα, ἐφηρμόζοντο εἰς τὰς δικαστικὰς διαφοράς, κατὰ δὲ τὸ 1695 ἤρχισαν ἐπισήμως καταγραφόμενα καὶ εὐτυχῶς περισσώθησαν μέχρι σήμερον τὰ σχετικά ἔγγραφα τῆς κοινότητος.

Κρίνομεν καὶ ἀποφασίζομεν πῶς αὐτὸ τὸ χωράφι στο γιάλο εἶνε καλὰ πολιμένο καὶ ἀγορασμένο ἀπὸ τὸν ἀνο λεγόμενον Νικόλα καὶ ὁ ῥηθεὶς Φρατζέσκος δὲν ἔχει κανένα δικαίωμα νὰ τὸ ἀνεγίρῃ πλέον εἰς τὸ ἐρχόμενο οὔτε νὰ ἐνοχλῇ τὸν νικόλα εἰς τὸ παραμικρότερο, ἀλλὰ ἦτονε νὰ εἶνε εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ ὀμίου Νικόλα νὰ τὸ κάμει ὡς θέλει καὶ βούλετε,

Ὅθεν εἰς δύναμιν τοῦ παρόντος ὑπογράφομέν το.

ΠΑΓΚΑΛΟΣ ΣΑΡΓΟΛΟΓΟΣ Ἐπίτροπος

ΑΝ. ΠΡΙΝΤΕΖΗΣ Προεστὸς

ΠΟΡΤΟΛΟΣ ΔΕΧΟΣ »

ΣΤΡΑΤΗΣ ΔΟΥΡΑΤΖΟΣ »

Ὁ Καντζιλιέρης τῆς Κοινότητος

(Τ. Σ.)

Ι. ΣΕΙΣΤΡΙΝΗΣ.

Ἰδού ἕτερον.

1809 Ἰανουαρίου 8 Ἰ. Ν. Σίρα. Copia

Μὲ τὸ νὰ ἔτρεχε μία διαφορά ἀνάμεσα τοῦ καὶ τοῦ . . . ἡ ὁποία διαφορά εἶνε διὰ ἓνα δρόμον καὶ ἀλλήσιν τοῦ περιβολιοῦ τοῦ εἰς τὸ Γιαλὸ κατὰ τὴν συμφωνία τοὺς ὅπου εἶχαν ἀνάμεσόν τοὺς δηλαδὴ τοῦ περιβολιοῦ τοῦ ὅτι νὰ εἶνε καὶ νὰ αὐλίζεται ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ καπετὰν Ζώρζη καὶ τὸ Πισκοπιανὸ χωράφι, μένοντος στρεπτός ὁ ῥηθεὶς Σιὸρ Γιαννοῦλης νὰ μὴ περνᾷ ἀπὸ τὸν δρόμον αὐτὸ ἀμὴ νὰ εἶνε ὁ δρόμος τοῦ ἀπὸ τὸ ὁμοιο χωράφι (κλπ.) ἐδίωξαν (δὲ εἰς τῶν διαδίκων) ἐκ μέρος τοῦ τὸν Σιὸρ Μάρκο Βουτζῆ τὸν Νικ-

ἀπὸ 13 Ἰουνίου 1995, ἀπὸ 12 Ἀπριλίου 1861 ἀπὸ 22 Ἰανουαρίου 1763 καὶ ἀπὸ 25 Δεκεμβρίου 1812 ἐπισήμων ἐγγράφων τῶν Ἐπιτρόπων, Προεστώτων καὶ Γερόντων τῆς Κοινότητος Σύρας. (1)

(1) Τὰ τέσσαρα ταῦτα πολύτιμα ἔγγραφα, ἐν οἷς καταγράφησαν τὰ ἐκ παλαιᾶς ἐποχῆς ἰσχύοντα ἐν Σύρῳ ἔθιμα, εἰσὶν ἀξία μελέτης καὶ σχολιάσεως μακρᾶς, ἐξ ἧς δυνατὸν ν' ἀποδειχθῇ ἡ σχέσις αὐτῶν πρὸς τὸ ἰσχύον τότε δίκαιον καὶ ἐν γένει ἡ ἐπίδρασις τοῦ βυζαντινοῦ καὶ ῥωμαϊκοῦ δικαίου ἐπὶ τῆς μορφώσεως τῶν τοπικῶν ἐθίμων τῶν νήσων.

Ἰδοὺ ταῦτα ὅπως περιεσώθησαν μέχρις ἡμῶν.

1695 Ἰουλίου 13 Ε. Ν. Σύρα.

Τὴν σήμερον συμμαζομένοι ἡμεῖς οἱ κάτωθεν γεγραμμένοι ἐπίτροποι καὶ προεστοί, καὶ ὅλοι οἱ ἐπίτροποι τοῦ παρόντος νηοῦ, ἔκκαθαρίζομεν ἐδῶ παρὼν ὅλας τὰς πράξεις ὅπου ἐσταθήκασι στὸ νησί μας ἀπὸ τὸ ἐκπαλαι, ὡς καθὼς εὐρεθήκαμεν καὶ ἐβεβαιωθήκαμεν ἀπὸ τοὺς παλαιούς ἀνθρώπους πῶς ἦτον πάντα, καὶ μὲ τὸ νὰ μὴν ἐδρίσκωνται γεγραμμένα, συμφωνημένοι ὅλοι εἰς μίαν γνώμην, θέλομεν νὰ τὰ βάλωμεν διαγράφου διὰ νὰ ἀκολουθοῦσιν ὅλοι ὡς καθὼς φαίνονται, καὶ νὰ μὴν σηκώνεται καθ' ἕνα καὶ χαλᾷ ταῖς συνήθειαις, διὰ τοῦτο ὅλοι τὰς ἐσθαιόνομεν πῶς εἶναι ἡ γνώμη μας καὶ ἀπογραφούμεσθα ἀπὸ χειρὸς τοῦ Κατζελλέρη τῆς κοινότητός μας.

1ον. Λέγομεν, ὅτι ὅποιος θέλει νὰ πουλήσῃ κἀνένα πράγμα ἀκίνητον, πρέπει νὰ διαλαληθῇ μὲ τὸν καστελάνον ἔμπροσθεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἀγ. Γεωργίου καὶ Ἀγ. Ἰωάννου ὅποιος εἶναι ἐκεῖνος ὅπου ἔχει προτιμὴ νὰ τὸν ἀγοράζῃ εἰς τέρμινον ἡμ. 10 εἰς ἐκείνους ὅπου εὐρίσκονται ἐπάνω στὸν τόπον, καὶ παράσσοντας ἐν 10 ἡμέραι καὶ δὲν ἤθελε γυρέφει τὰ δικαιώματά του, νὰ τὰ χάνῃ ὁ ἔνιτεμένος νὰ ἔχῃ τέρμινον ὡς ἕνα χρόνον, ἤγουν ἀπ' ἐκεῖ ὅπου εὐρίσκεται, ἢ ἂν ἔχῃ ἐδῶ ἐπιτροπικὸν διὰ γινεῖα, νὰ τοῦ μὴνᾶ νὰ γυρέφῃ τὰ δικαιώματά του, καὶ ἂν δὲν τὰ γυρέφῃ εἰς τὸ τέρμινον τοῦ χρόνου νὰ τὰ χάνῃ. Ὁ σκλάβος ὡς ὅπου νὰ ἄλλῃ στὸν τόπον νὰ ἀπείκωνται καὶ

Ἡ Δημογεροντία Σύρου ἀπαντῶσα εἰς τὰς τεθείσας αὐτῆς ἐρωτήσεις ὑπὸ τῆς Γραμματείας τῆς Δικαιοσύνης παρετήρησεν ὅτι θεωρεῖ ἀδύνατον τὸν παραλληλισμὸν τῆς συνηθείας (ἐθίμου) μετὰ τὸν νόμον, καθ' ὅσον οἱ κάτοικοι τῆς νήσου διατήρησαν τὰ διάφορα ἔθιμα τῆς ἀρχαίας πατρίδος αὐτῶν, συμβουλευθέντες μολαταῦτα τοὺς εἰδήμονας, ἀπήντησαν ἐπὶ τῶν προταθεισῶν ἐρωτήσεων.

δικαιώματά του καὶ τὸ πρᾶγμα ν' ἀποκόβεται μετὰ δύο ἀποκοφτάδες, καὶ διαληγμένον ἀπὸ τὰ δύο μέρη.

2ον. Λέγομεν ἐπάνω σταῖς γυναῖκες ὅπου ξεπέσωσι, ὅποια ἤθελε ξεπίσει μετὰ τὸ θέλημά της, νὰ μὴν ἔχη καμμίας λογῆς δικαιώματα ἀπ' ἐκεῖνον τὸν ἄνδρα, καὶ μάλιστα νὰ εἶναι παιδεμένη καὶ ἀπὸ τοὺς ἐπιτρόπους, καὶ ὅποιους ἄνδρας ἤθελε πάγει νὰ φορεῖ ἄρη καμμίαν γυναῖκα καὶ ἤθελεν εἶσθαι βεβαιωμένος μετὰ μαρτύρους νὰ εἶναι κορταραμμένος διὰ τὸ κάτεργον.

3ον. Στὰ ἀνδρόγυνα ὅποιον μέρος χρεῖται καὶ ἔχει παιδιά νὰ πέρνουν τὰ πεδιὰ τῶν ἀποθαμένων ὅλα τῶν τὰ πράγματα ὡς κληρονόμοι, καὶ τὸ ζωντανὸν μέρος νὰ εἶναι κρατημένον· ἂν ἴσως καὶ γυρέψῃ νὰ μεταπανδρευθῇ νὰ δίνῃ τῶν παιδιῶν του τὰ τρίτα τῶν πραγμάτων, ἤγουν ἀνίσως καὶ τὰ βρεφουδάρη καὶ δὲν τὰ κυβερνᾷ· εἰδὲ μὴ καὶ σταθεῖ ὡς ἂν καλὸς γονεὺς, κατὰ τὸν θεόν, καὶ καὶ παιδιά νὰ εἶναι κρατημένα νὰ κυβερνοῦσι τοὺς γονεῖς των εἰς ἐκείνο ὅπου τῶν χρειάζεται καὶ ἡ γρατεῖα των κατὰ τὴν δύναμίν των.

4ον. Ὅποιος εἶναι ἀκλῆρος καὶ θέλει νὰ κάμῃ τεσταμέντο· ν' ἀφήσῃ τὰ πράγματά του, ἤγουν, τὰ προικιά του τῶν κληρονόμων του κατὰ τὰ προικοσύμφωνα ὅπου ἔχομεν, ἤγουν νὰ στρέφονται τὰ πράγματα στοὺς πρόσημους, ἂν δὲν κάμουν κληρονόμον, καὶ ἂν καὶ κάμουν καὶ κληρονόμον καὶ ἀποθάνῃ πάλιν νὰ στρέφονται εἰς τοὺς πρόσημους· παρὰ ὅσα εἶναι κόποι των, ἀγοράδες ἀπὸ τοὺς κόπους των, νὰ εἶναι νοικακύρης νὰ ταῖς ἀφίη ὅπου θέλει, καὶ ἂν δὲν ἔχη κόπους ὁλότελα καὶ θέλει ν' ἀφήσῃ ψυχικόν, ν' ἀφίη ἀπὸ τὸ προικί του στὰ δέκα ἓνα καὶ ὄχι περισσότερον.

5ον. Σὲν ἀποθάνῃ τὸ ἓνα μέρος ἀπὸ τ' ἀνδρόγυνον καὶ θεὸς νὰ μοι-

Ἡ διατήρησις τῶν ἐθίμων τούτων εἶνε πολύτιμος οὐ μόνον ὑπὸ νομικὴν ἐποψίν ἐξ ἧς βλέπομεν τὴν σχέσιν πολλῶν ῥωμαϊκῶν καὶ βυζαντινῶν διατάξεων πρὸς ταῦτα, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ ἱστορικὴν καὶ γλωσσικὴν, καθ' ὅσον καταδείκνυται ὅτι ἡ νῆ-

ράσωσιν οἱ κληρονόμοι μὲ τὸ ζωντανὸν μέρος εἰς ὅλαις των ταῖς ἀγοράδεις, νὰ ταῖς μοιράζωσιν ἴσια, καὶ ὅσα ῥοῦχα ἔχουν, ταῖς φορεσάις των, τ' ἀνδρῖκια ῥοῦχα νὰ τὰ πέρνῃ τὸ μέρος τ' ἀνδρὸς, καὶ τὰ γυνέκια ῥοῦχα νὰ τὰ πέρνῃ τὸ μέρος τῆς γυναικὸς, ἐξέχως ἂν ἔχωσι μαλαματικὰ ἢ ἀσημικὰ νὰ τὰ μοιράζουν ἴσια.

Βον. Ἐπάνω εἰς ὅλα τὰ κρίσιματα λέγομεν ὅτι ὁπότε περάσουν τριάκοντα χρόνοι Ν. 30 καὶ δὲν ἤθελεν γυρέψῃ ποτὲ κανείας τὰ δικαιώματά του, ὁλότελα νὰ μὴν ἀνεφανισθῇ εἰς καμμίαν κρίσιν, νὰ μὴν ἔχῃ πλέον δικαιώματα.

(Ἔπονται αἱ ὑπογραφαὶ τῶν τότε ἐπιτρόπων, προκρίτων καὶ λοιπῶν πολιτῶν τὸν ἀριθμὸν 33.)

(Τ. Σ.) Πρεγιώργης Κομνηνὸς Φανερός Καντζελλέρης.

1761. μηνὸς ἀπριλλίου 12 Ε. Ν. Σύρα.

Συμμαζωμένοι ὅλοι ἡμεῖς μεγάλοι καὶ μικροὶ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀγ. Ἰωάννου ἐπίτροποι καὶ προσετοὶ καὶ τὸ ἐπίλοιπον κοινόν, ὅλοι εἰς μίαν βουλὴν καὶ γνώμην, σημειόνομεν καὶ θέλομεν ὅτι ὅλα ταῦτα τὰ καπίτουλα τοῦ νησίου μας ὅπου ἦτον ἐκπαλαὶ νὰ ἦναι στερεὰ καὶ ἀμετάθετα, καὶ μερικὰ θέλομεν ὅτι ὅποιος θέλει νὰ κάμῃ ἀλλαξία, ἢ ἀλλαξία καμομένη ὅπου νὰ εἶναι ἀπὸ πρᾶγμα ἀκίνητον, ξεδιαλίζομεν χωράφι μὲ χωράφι, σπῆτι μὲ σπῆτι, νὰ μὴν εἰμπορῇ κανένας ἐπίτροπος νὰ κάμῃ πρετέντζα κόντρα εἰς αὐτὸ, καὶ διὰ τ' ἀληθείας ἀπογραφούμεθα καθὼς φαίνεται.

(Ἔπονται αἱ ὑπογραφαὶ τῶν τότε ἐπιτρόπων, προσεστῶν καὶ λοιπῶν πολιτῶν τὸν ἀριθ. 56.)

(Τ. Σ.) Μάρκος Βαμπακάρης Καντζελλέρης.)

σος αὕτη ἀπετέλει αὐτοδιοίκητον κοινότητα ἔχουσαν ἰδίους θεσμούς καὶ τινας μάλιστα ἐναντίους τῶν παρὰ ταῖς ἄλλαις νήσοις παραδεδεγμένων ἢ εἰλημένων ἀπὸ τοῦ βυζαντινοῦ διακαίου καὶ διατηροῦσαν τὴν ἐλληνικὴν γλῶσσαν ἀδιακόπως

1763 Γεραρίου 22 Ε. Ν.

Τὴν σήμερον συμμαζωμένοι ἡμεῖς ὅλοι οἱ κάτωθεν ἀπογραμμένοι ἐπίτροποι προεστοὶ καὶ ὅλοι οἱ ἐπίλοιποι τοῦ νησίου μας, ξεκαθαρίζομεν ἀνάμεσα εἰς ὅλα τὰ καπίτουλα τοῦ νησίου μας ἀπὸ τὴν σήμερον καὶ ἐμπρὸς σταθερόνομεν καὶ ἐτοῦτο καὶ λέμε, πῶς ὅποιος εἶναι ἐκεῖνος ὅπου εὐρεθεῖ ἄρρωστος ἢ ἂν εἶναι καὶ καλὰ καὶ θέλει νὰ κάμη παραγγελία καὶ διὰ τὴν ψυχὴν του, ἢ διὰ τὰ παιδιὰ του, καὶ ὅ,τι νὰ εἶναι ἐκεῖνα ὅπου θέλει νὰ παραγγεῖλῃ, νὰ κράζῃ τὸν Καντζιλλέρην τῆς ἐκκλησίας νὰ κάμη τὴν παραγγελιὰ καὶ ἂν δὲν ἔχῃ καιρὸν νὰ κράζῃ τὸν Καντζιλλέρην, νὰ τὸ λέγῃ τοῦ Πάροκου ὅπου θέλει νὰ ἐξαγορεύει, εἰδὲ ἄλλῳ καὶ κάμη παραγγελιὰ μ' ἄλλους ἀνθρώπους ἢ γυναῖκα νὰ εἶναι ρούλα αἱ παραγγελιαὶ του ὅπου θέλει κάμη καὶ ὅλαι αἱ παραγγελιαὶ ὅπου θέλουν γίνεῖ ν' ἀγρικοῦνται κατὰ τὰ τί καπίτουλα ξεδουλεύομαι, ὅτι ὅσαι ἄλλαι παραγγελιαὶ εὐρεθοῦν ὅπου νὰ μὴν εἶναι κατὰ τὰ καπίτουλα νὰ εἶνε ρούλες καὶ ἀνώφελες, εὐγάζοντες τὸν καιρὸν τοῦ θανατικοῦ, καὶ εἰς ἓνα ἐξάφνου θάνατον καὶ ὅποιος εἶναι ἐκεῖνος ὅπου ἀτόστου ξέβρει νὰ γράψῃ, νὰ εἶναι καλὴ ἡ παραγγελία του, ἤγουν ὡς δηλοῖ ἀνωθεν κατὰ τὸ καπίτουλον, καὶ διὰ τὸ ἀληθές ὑπογραφούμεσται ὡς φαίνεται.

(Τ. Σ.)

Μ. Βαμβακάρης Κατζιλλέρης.

Εἰς τὰ 1812 Δεκεμβρίου 25.

Ἀγκαλὰ καὶ εἶχανε κάμη οἱ προαπερασμένοι μας εἰς τὰ 1695 καπίτουλον, θέλοντες ὅτι ὅποιος εἶναι ἐκεῖνος ὅπου θέλει νὰ πωλήσῃ πρᾶγμα ἀκίνητον ν' ἀποκόβεται μὲ δύο ἀποκοφτάδες, καὶ οὕτω νὰ τὸ πέρνῃ ὁ πρόσημος, τὸ ὁποῖον αὐτὸ καπίτουλον καλὸν καὶ ἀξιοπαίνετον διὰ ἐτότε καιροῦ, ὅμως προέβλεποντες ἡμεῖς τὴν σήμερον ὅτι αἱ παρὸν περιστάσεις ἤλλαξαν, καὶ φέρνει μεγάλην ζημίαν τῆς φτωχ-

μέχρι σήμερον εἰς τὰ ἐπίσημα αὐτῆς ἔγγραφα καὶ τὰ κατα-
γραφέντα νομικὰ αὐτῆς ἔθιμα. (1)

Ἐκ πάντων τούτων καταδείκνυται τὸ ἀρχαῖκόν καὶ φιλόνο-
μον τῆς κοινότητος Σύρας, ἐν ᾗ κατὰ τὸν Della Rocca

λογίας, διὰ ἐτοῦτο ἡμεῖς ἐπίτροποι, προσετότες καὶ γέροντες, ἐστο-
χασθήκαμεν καὶ ἐσταθερώσαμεν ἄλλο νέον καπίτουλον εἰς ὄφελος καὶ
καλὸν τῆς φτωχολογίας· λοιπὸν ἀπὸ τῆν σήμερον λέμε καὶ δίδομεν
ἄδειαν καὶ ἐξουσίαν ὅποιος θέλει νὰ πουλήσῃ ἐδικὸν του πρᾶγμα κι-
νητὸν καὶ ἀκίνητον νὰ εἶναι νικοκύρης νὰ τὸ πωλῇ ὅσον εὐδρεῖ, μὲ
ἀλήθεια, καὶ ὅχι μὲ καμμία λογιῆς ψευτιά, δίχως ἀποκοπήν, θέλει
μερικὰ, συμφωνόντες οἱ δύο τους, μὰ πάντα εἰς τὴν κοινὴν κατζελ-
λαρίαν, καὶ νὰ διαλαλῶνται πρῖνὰ δέκα ἡμέρας εἰς τὸ κοινὸν διὰ ὅ-
σον πρόσμιμον εἶναι εἰς τὸν τόπον, καὶ ἕνας χρόνος διὰ τοὺς ξενητεμέ-
νους, καὶ ὅποταν ἔλθῃ ὁ σκλαβομένο· ἂν θελήσῃ ὁμοῦ νὰ δώσῃ ὁ
πρόσμιμος ὅσα δίνει ὁ ξένος, νὰ ἔχῃ τὴν προτιμὴν, δίχως ἐναντιότητα·
ἐπὶ ζητᾷ ἡ ἀδελφὴ ἀγάπη, ὁμοίως καὶ ὁ κολοτεράνος ἂν δίνῃ. ὅσο
δίνει ὁ ξένος νὰ μὴν γίνεταί ἐναντιότητα, καὶ ὁ πρόσμιμος ἀγροικέται
ὅποιος εἶναι πλέον κοντὰ ἢ προτιμὴ του εἰς ἐκεῖνο ὅπου πουλεῖ, καὶ
ὅχι ἀπεκεῖ ὅπου ἦτον πρῶτα τὸ πρᾶγμα ὅπου πουλιέται καὶ οὕτω,
λείπουν αἱ ἐνοχλήσεις καὶ τὰ σφάλματα, καὶ ὅποιος ἐναντιωθεῖ εἰς τὰ
ἄνωθεν περιγεγραμμένα νὰ εἶναι πεδωμένος· οὕτως συμμόγνωμοι ὑπο-
γράφομασταν.

(Ἐπονται αἱ ὑπογραφαὶ τοῦ τότε ἐπιτρόπου καὶ προσετών, ὡς καὶ
τῶν λοιπῶν πολιτῶν τὸν ἀριθμὸν δεκαεννέα.)

(Τ. Σ.)

Γιουζέπε Σαστρίνα Καντζέλ. κοινότητος.

(1) Εἶχον ἐτοίμην ἐκτενὴ ἀνάλυσιν τῶν ἐθίμων τῆς κοινότητος
Σύρας μετὰ παραλληλισμοῦ αὐτῶν πρὸς τὰς σχετικὰς διατάξεις τοῦ
ῥωμαϊκοῦ δικαίου· ἀλλ' ἕνεκα τῆς ἐκτάσεως ἣν ἔλαβεν ἡ προκομμένη
συγγραφὴ, ἰδίως δὲ τὸ κεφάλαιον τοῦτο ἀναγκάζομαι ἀντὶ τῆς πραγ-
ματικῆς ταύτης νὰ προσθέσω αὐτὰς ταύτας τὰς ἀπαντήσεις τῆς Δη-
μογεροντίας Σύρας τὰς δοθείσας ἐπισήμως τῇ Ἐπιτροπῇ τοῦ Πανε-
λ. 111111

σπανιώτατα ἀνεφύοντο ξίριδες καὶ ὀλίγισται δικαστικαὶ ὑποθέσεις ἕνεκα τοῦ ὁποίου ὁ κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας διορισθεὶς Καδδῆς τῆς νήσου ἠναγκάζετο δι' ἑλλειψιν ὠφελειῶν νὰ παραμένῃ κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς Ἀνδρον, περιοδικῶς διερχόμενος τῆς Σύρου, ἥς οἱ κάτοικοι διὰ τινων φιλοδωρημάτων τὸν ἀπέπεμπον, μὴ ἀνεχόμενοι τὴν παύσιναν Τούρκων, μάλιστα Καδδῆδων δικαζόντων αὐτούς.

Κ λ η ρ ο ν ο μ ι κ ὸ ν δ ί κ α ι ο ν . Τὰ ἔθιμα τῶν Συρίων συμφωνοῦσι μὲ τὸν νόμον, ὡς πρὸς τὸ δίκαιον τῶν ἀναγκαίων κληρονόμων καὶ πρὸς τὰς γυνικὰς τοῦ δικαίου τούτου ἀρχάς. Κατ' ἔθιμον ὅμως πολυχρόνιον καὶ ἀδιάκοπον ἀπὸ πατῆρ μόνον τὸ δέκατον τῆς περιουσίας τοῦ ἡδύνατο νὰ διαθέσῃ πρὸς ὅφελος ξένων· εἰς τοὺς υἱοὺς τοῦ δὲν ἐπροσδιώριζεν ἄνισα μέρη διὰ τῆς διαθήκης του. — Ἐν ἑλλείψει κληρονόμων κατιούσης γραμμῆς προσκαλοῦνται πρὸς διαδοχὴν τῆς περιουσίας τοῦ ἀνδρὸς οὐχὶ μόνον οἱ τοῦτου συγγενεῖς ἀλλὰ καὶ ἅπαντες οἱ τῆς συζύγου του. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ σύζυγος ὑπεχρεοῦτο μετὰ τὸν θάνατον τοῦ συζύγου τῆς νὰ πληρώσῃ τὰ χρεῖα αὐτοῦ μὲ τὴν προῖκά της. — Ἡ προκισθεῖσα ἀπεκλείετο τῆς κληρονομίας· ὅθεν δὲν ἦτο ἀναγκαῖον νὰ καταθέσῃ τὴν προῖκά της εἰς τὴν κοινὴν κληρονομίαν. Τοῦτο ἴσχυε καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν καθ' ἣν ἡ προῖξ προήρχετο εἰς τοὺς ἀδελφούς της· ἡ ἀδελφὴ ἀπεκλείετο τότε καὶ ἀπὸ τὴν κληρονομίαν. — **Ο ἰ κ ο γ ε ν ε ι α κ ὸ ν δ ί κ α ι ο ν .** Ἐπειδὴ διὰ τοῦ γάμου συνάπτεται ἑταιρία, καὶ κατὰ συνέπειαν κέρδη καὶ ζημίαι εἶνε κοινὰ εἰς τὴν οἰκογένειαν, ἀμφοτέρωι οἱ γονεῖς ἐξήσκουν ἐπὶ τῶν τέκνων μέχρι τῆς ἐνηλικιότητος αὐτῶν ἴσην ἐξουσίαν. — Ὁ ἐπιζῶν σύζυγος ἐκαρποῦτο προσέτι καὶ τὴν περιουσίαν τῶν ἀνηλικίων τέκνων του. Τὰ ἔθιμα τῶν Συρίων δὲν γνωρίζουσι τὰ χρημᾶτια (peculia). Ὅσα ἀποκτήσωσιν τὰ τέκνα μένουσι μετὰ τὴν ἐνηλικιότητα αὐτῶν εἰς τὴν ἰδίαν κυριότητα· ἐπειδὴ ὅμως τὰ ἔθιμα δὲν ἀναγνωρίζουσιν οὐδεμίαν ἐνηλικιότητα ὁ ὑπεξούσιος δύναται καὶ ὑπὸ τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν ν' ἀποκτήσῃ κτήματα καὶ νὰ τὰ διαθέτῃ ὅπως θέλει. — Ἡ πατρικὴ ἐξουσία παύει μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ 16 ἔτους τῆς ἡλικίας τῶν τέκνων. — Ὁ θετὸς υἱὸς κληρονομεῖ μόνον

Οὕτω πολιτευομένη καὶ αὐτοδιοικουμένη ἡ κοινότης Σύρας διετήρησεν ἀγνὰ μὲν τὰ ἦθη αὐτῆς, ἀβλαβῆ δὲ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἤττον τὴν δημώδη ἐλληνικὴν γλῶσσάν της, διασώσασα ἐπὶ τοῦ λόφου αὐτῆς τὰ πολυτίμα ταῦτα στοιχεῖα τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐν μέσῳ ἀνωμαλιῶν καὶ ποικίλων δεινοπαθειῶν τοῦ ἐλληνικοῦ ἔθνους.

τὰ κτήματα, δι' ὧν ὁ θεὸς πατὴρ ἐπροίκισεν αὐτόν· ταῦτα δὲ πρέπει νὰ ᾔνη ἐκ τῶν παρ' αὐτοῦ κεκτημένων, καθ' ὅσον τὰ ἐκ πατρὸς ἐπιστρέφονται ἢ μεταβιβάζονται εἰς τοὺς ἐξ αἵματος συγγενεῖς. — Ἡ προικισθεῖσα ἀπεκλείετο τῆς κληρονομίας. — Οἱ ἀδελφοὶ ὤφειλον νὰ φραντίζωσι διὰ τὸν γάμον τῆς ἀδελφῆς των. — Πρὸς ἐκποίησιν τῆς προικὸς ἀπαιτεῖται πάντοτε κατεπείγουσα ἀνάγκη τῶν συζύγων καὶ ἡ συγκατάθεσις τῆς συζύγου. — Μετὰ τὸν θάνατον τῶν γονέων ὁ πρεσβύτερος υἱὸς ἐλάμβανε συναινέσει τοῦ ἐπισκόπου καὶ τῶν συγγενῶν τὴν ἐπιτροπείαν, ἐκτὸς ἐὰν ἦτο ἀνήλικος. — Ὁ ἐπίτροπος δὲν ἠδύνατο νὰ ἐκποιήσῃ κτῆμα ἀνευ τῆς συγκαταθέσεως τοῦ Ἐπισκόπου ἢ τῶν Προεστώτων. — Μὴ ὑπαρχούσης διαφορᾶς μεταξὺ ἐφῆδων ἢ ἀνῆδων τὰ ἔθιμα τῶν Συρίων δὲν ἀναγνωρίζουσι τὴν λεγομένην κηδεμονίαν. — Π ρ α γ μ α τ ι κ ὸ ν δ ἰ κ α ι ο ν. Νομὴ ἀκινήτου ἀποκτᾶται μετὰ τριακονταετῇ κατοχῇ. Τοῦτο ἰσχύει καὶ διὰ τὰς δουλείας. — Πρὸς ἰσχυροποίησιν ἀπαλλοτριώσεως κτηματός τινος ἀπαιτεῖται σύνταξις πωλητηρίου ἐνώπιον τοῦ Καντζιλιέρη. — Ὁ κατέχων τὸ νομίμως ἀγορασθὲν δὲν ζημιοῦται ἂν κατέβαλε τιμὴν καὶ μάλιστα εἰς τὰ κινητὰ, καίτοι μὴ ἐπὶ δημοπρασίας ἀπὸ μεταπράτας ἀγορασθέντα. — Τὸ τῆς βουκῆς δικαίωμα ἀνῆκεν εἰς τὰς νομίμους δουλείας, καὶ ὡς ἐκ τούτου οἱ ποιμένες ἐχορήγουν κατ' ἔτος εἰς τὰς δημοτικὰς ἀρχὰς μιᾶς ἡμέρας γάλα τοῦ ποιμνίου των καὶ ἓν ἀρνίον.

Ὡς πρὸς τὰ προνόμια καὶ τὰς ὑποθήκας τὰ ἔθιμα δὲν ἀντιτάσσονται πρὸς τὸν νόμον οὐσιωδῶς. Οὐχ' ἤττον βλέπε περὶ τούτων ὡς καὶ περὶ τῶν ἀνωτέρω λεπτομερείας ἐν τῇ μνημονευθείσῃ Συλλογῇ τῶν τοπικῶν ἐθίμων τῆς Ἑλλάδος, (σελ. 73—83), ἐνθα ὑπάρχουσιν αἱ σχετικαὶ ἀπαντήσεις τῆς Δημογεροντίας Σύρας, ὧν τινες συνοψίζων παρέθηκεν ἀνωτέρω.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΜΓ'.

Προϊόντα τῆς νήσου. — Πληθυσμὸς κατὰ τὸν 12 αἰῶνα.
Γαλλικὴ προστασία. — Ἐκκλησιαστικά. — Ῥώσοι ἐν τῷ Αἰγαίῳ.

Ἡ Σύρα τὸν 12. αἰῶνα δὲν εἶνε ἡ Σύρος τῶν μέσων αἰώνων καθ' οὓς ἐν τῷ σκότει ἀνεζητοῦμεν ἱστορικὰς πληροφορίας ἐκ παραδόσεων καὶ πεπαλαιωμένων ἐγγράφων. Ἡδὴ μάρτυρες αὐτόπται καὶ γλαφυροί, ὁ Della Rocca, ὁ Tournesfort, ὁ Choiseul Gouffier καὶ ἄλλοι παρουσιάζουσιν ἡμῖν ἀπεικονήσεις τῆς νήσου καὶ τῶν κατοίκων τῆς ζωηροτέρας καὶ λεπτομερεστέρας.

Τὸ ἔδαφος τῆς νήσου ἀντιθέτως πρὸς τὸ πετρῶδες τῆς Ἀφρώς του εἶναι γόνιμον εἰς ποικίλα προϊόντα. Βεβαίως καὶ κατὰ τὸν 12. αἰῶνα δὲν παρουσιάζει τὴν εὐφορίαν καὶ ὄψιν τοῦ ἐδάφους τῆς ὀμηρικῆς ἐποχῆς, οἷαν εἶδομεν αὐτὴν ἐν τοῖς πρώτοις κεφαλαίοις· ἀλλὰ μετὰ τοσαύτας καταστροφάς, ὑλοτομίας, δηώσεις, ἐρημώσεις τῆς νήσου καὶ ἐλλείψεις ἐπὶ τινας αἰῶνας ἀνδρῶν γεωπόνων, ἐπόμενον ἦν ὅτι ἐμελλε νὰ ὑποστῇ μεταβολὰς αἵτινες μέχρι τινος ἠδύναντο νὰ δικαιολογήσῃσι τὴν ὑπερβολικῶς ἐκφραζομένην περὶ αὐτοῦ παροιμίαν
 Σ ύ ρ α ψ ε ῖ ρ α.

Οὐχ' ἦττον ἡ παροιμία αὕτη ἴσως δὲν ἀφώρα μόνον τὸ ἄγονον τοῦ ἐδάφους ἀλλὰ καὶ τὴν ἀσημότητα εἰς ἣν περιέπεσαν ἡ νήσος κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας καθ' ὅσον ὡς πρὸς τὴν γονιμότητα τοῦ ἐδάφους ὑπάρχουσιν μαρτυρίαι ἀξιόπιστοι. Αὐτὸς ὁ Della Rocca διατρίψας ἐπὶ χρόνους πολλοὺς ἐν Σύρῳ καὶ ἐπιμελέστατα ἐξετάσας τὸ ἔδαφος καὶ τὰ προϊόντα τῆς νήσου μαρτυρεῖ ὅτι ὁ τυρὸς τῆς εἶνε πρώτης ποιότητος, ἡ κριθὴ δὲ ἡ καλλίστη τῶν ἐν ταῖς νήσοις τοῦ Ἀρχιπελάγους· ὁ ἄρτος τῶν Συρίων ἐθεωρεῖτο ὁ καλλίων ἴσως κατὰ τὸν

αὐτὸν, ἐνεκα τοῦ προζυμίου ὧ ἐχρῶντο. Ἐπ' ἴσης οἱ ἐρέβινθοι τῆς Σύρου κατεζητοῦντο ἐν τοῖς νήσοις καὶ ὁ βάμβαξ δὲ, καίτοι κατὰ τι ἐρυθρὸς ἦτο καλῆς ποιότητος. Ἐπ' ἴσης καὶ ὁ αἶτος ἦτο καλῆς ποιότητος καὶ ἐξήρκει διὰ πᾶσαν τὴν κοινότητα.

Ἐν ἐκ τῶν ἀφθόνων τῆς νήσου προϊόντων εἰσιν τὰ σῦκα. Μολονότι δὲ πολυπληθῆ δύνανται νὰ διακριθῶσιν εἰς δύο εἶδη εἰς τὰ γ λ υ κ ο μ ἄ ρ ο ν α καὶ τὰ ξ υ ν ο μ ἄ ρ ο ν α. Ἐν πρώτῳ ὅταν ᾖ ὥριμα δὲν ἀξιζοῦσι τόσον ὅσον ὅταν ξηρανθῶσιν εἰς τὸν ἥλιον καὶ ἐψηθῶσιν εἰς τὸν κλίβανον. Τὰ δεύτερα ἔχουσιν ἐξαιρετον γεῦσιν. Μολονότι ὁ Tournesfort εὕρσκει τὰ ξηρά μας σῦκα κατώτερα τῶν τῆς Προβιγκίας, τῆς Ἰσπανίας καὶ τῆς Ἰταλίας, οὐχ' ἦττον τὰ γ λ υ κ ο μ ἄ ρ ο ν α τῆς Σύρου καὶ τὰ μ ι τ υ λ ι ν ε ἷ κ α τῆς Χίου εἶνε ἀνωτέρας ἀξίας καὶ προτιμητέα. Αἱ συκαὶ εἰσιν μέγισται (enormes) εἰσὶ δὲ πυκναὶ ἐν τῇ θέσει τῇ καλουμένῃ Κ α β ε ἱ ρ ι, 90 ποδῶν περιφερείας. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀκμῆς τῆς παρήγαγε 18 φορτία ξηρῶν σύκων, ἦτοι 1400 λίτρας (livres), ὑπολογιζομένου τοῦ φορτίου πρὸς 105 περίπου λίτρας. (1)

Καὶ ὁ Tournesfort δὲ ἐπιβεβαιοῖ τὴν ἀφθονίαν τῶν προϊόντων τούτων ὡς καὶ τῶν ἐπομένων. (2)

Οὐχ' ἦττον ἀφθονοὶ εἰσὶ καὶ οἱ σταφυλαί. Ὁ Della Rocca ὁμιλεῖ πρὸ πάντων περὶ τοῦ εἶδους τοῦ καλουμένου ξ υ λ ο μ α χ α ι ρ ο ὑ δ ι α, ὑποδιαιρουμένου εἰς λευκὰ καὶ εἰς μαῦρα. Διὰ τῶν κλημάτων αὐτῶν κατεσκεύαζον οἱ Σύριοι καὶ δίφρακτα ἢ σκιαδάς (treillages ou des berchaux). Τὰ λευκὰ ξυλομαχαιρούδια ἔχουσι λεπτοὺς κλῶνας, τὰ δὲ μαῦρά εἰσιν πυκνό-

(1) Della Rocca ch. IV. — Τὰ λεγόμενα ἰδίως λομβάρδικα δὲν ἦσαν ὡς φαίνεται τότε ἀφθονα, ἐκτὸς ἀν' ὃ Della Rocca τὰ ἀναφέρει εἰς μίαν τῶν ἀνωτέρω δύο κλάσεων.

(2) Tournesfort relation d' un voyage let VIII.

τετρα και υπάρχουνσι βότρυς ζυγίζοντες 11 λίτρας (livres).
 Ἡρίθμησαν διαδοχικῶς ἐπὶ τρία ἔτη 134 βότρυς ἐπὶ ἑνὸς
 στελέχους καὶ ἐφ' ἑνὸς ἄλλου κλήματος 480 βότρυς. Ὁ τότε
 ἐπιστάτης τῆς Ἐπισκοπῆς ἐβεβαίωσεν τὸν Della Rocca ὅτι ἐπλή-
 ρωσεν 75 φιάλας οἴνου μὲ τὰς σταφυλὰς ἑνὸς μόνου
 κλήματος. (1)

Φαίνεται ὅτι ἡ ἐξοχὴ Κροῦσα ἢ Χροῦσα παρήγαγε τὰς καλ-
 λιτέρας σταφυλὰς, ἐὰν πρέπει, καὶ πρέπει νὰ πιστεύσωμεν τὸ
 δημῶδη δίστιχον τῶν Συρίων.

Ν' ἀχ α ν ε ρ ὀ τ ο ὕ Σ ύ ρ ι γ γ α, σ τ α φ ύ λ' ἀ π ὀ τ ᾶ
 Χ ρ ο ὕ σ α

Κ' ἔ ν α κ λ ω ν ῖ β α σ ι λ ι κ ὀ ἀ π ὀ τ ῆ ν Κ υ π ε ρ ο ὕ σ α.

Ἐπ' ἴσης ἀφθόνως παρήγοντο ἐλαῖαι. Καὶ μέχρι μὲν σῆ-
 μερον διατηροῦνται ἀρκεταὶ ἐλαῖαι, ἀλλὰ βεβαίως αὗται δὲν
 ἐξαρκοῦσι διὰ τὸν πληθυσμὸν τῆς νήσου ὀκταπλασιασθέντα
 μετὰ τὸν συνοικισμὸν τῆς Ἑρμουπόλεως· ὅσαι ὅμως ὑπῆρχον
 προηγουμένως ἐξήρχουν διὰ τὴν κοινότητα τῶν Συρίων. Λέ-
 γουσι μάλιστα ὅτι τὰ ἐρείπια τῶν ἀρχαίων τῆς νήσου ἐλαιο-
 τριβείων, ὧν ἐν ἀνεκαλύφθῃ κατὰ τὴν θέσιν Γύρι, ἕτερον
 δὲ παρὰ τὸν Κ ο ῖ μ ο ν ἐχρησίμευσαν κατὰ τὸν παρελθόντα
 αἰῶνα πρὸς τὸν σκοπὸν δι' ὃν κατεσκευάσθησαν καὶ ὑπὸ τῶν
 ἀρχαίων Συρίων. Εἰς πλεῖστα πωλητήρια δύο καὶ τριῶν αἰώ-
 νων βλέπει τις δένδρα ἐλαιῶν πωλούμενα κατὰ πεντάδας ἢ δεκά-
 δας ἄνευ τοῦ ἐδάφους· καθ' ὅσον κατ' ἔθιμον τῶν Συρίων
 ἠδύναντο συκαὶ καὶ ἐλαῖαι νὰ μεταβιβασθῶσι κατὰ κυριότητα
 μένοντος τοῦ ἐδάφους εἰς τὸν ἀρχικὸν κύριον. Ἐπ' ἴσης δὲ
 ἔκ τινων παλαιῶν καταστίχων παντοπωλῶν καταδείκνυται ἡ
 ἀφθονος παραγωγή ὀσπρίων καὶ λαχανικῶν, ἃ πρῶτως
 φύονται ἐν τῇ νήσῳ, ἐξ οὗ βλέπομεν μέχρι σήμερον ἔτι τὴν

(1) Abbè Della Rocca αὐτόθι· ἐνθ' ἀνωτέρω.

ἐντεῖθεν γενομένην κατ' ἔτος ἀποστολὴν πολλῶν τοιούτων εἰδῶν εἰς Σμύρνην, Κωνσταντινούπολιν καὶ ἄλλας τῆς Ἀνατολῆς πόλεις.

«Τὸ ἔδαφος τῆς Σύρου εἶνε γονιμώτατον εἰς παραγωγὴν ὀσπρίων, λέγει ὁ Abbè Della Rocca. Ἡ νήσος αὕτη ἄλλοτε παρήγαγεν ἀπίστευτον ποσότητα ὀσπρίων, ἀλλὰ πρὸ πολλῶν ἐτῶν, παρεισερπύσαντος ὀλεθρίου τινος βοτάνου, καλουμένου λύκοι, μόλις δύνανται νὰ τὰ φάγωσιν νωπά. Τὸ βότανον τοῦτο ὁμοιάζον πρὸς ἀσπάραγγον, ὑψοῦται 10—12 δάκτυλα ἄνω τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, σκορπίζει μέγαν ἀριθμὸν κλώνων ἐν τῇ ῥίζῃ του καὶ ἐν τῇ βλαστήσει τῶν ὀσπρίων κατατρῶγει τὸν σπόρον καὶ τὰ καταστρέφει.» (1)

«Ἐχομεν ἐν Σύρᾳ, ἐξακολουθεῖ ὁ εἰρημένος συγγραφεὺς, δύο εἶδη ὥχρας (safran), ἡμερον καὶ ἀγρίαν. Ἡ πρώτη, καὶ μόνη ἣν ἐκτιμῶμεν, παράγεται φυσικῶς ἐπὶ τῶν ὀρέων μας, πρὸ πάντων ἐν τῷ ἀνατολικῷ τῆς νήσου μέρει. Ἐν Παρισίοις παρέβαλον τὴν ἡμετέραν ὥχραν (safran) μὲ τὴν ἀγγλικὴν καὶ μὲ τὴν ἐν Rambouillet τὴν ὑπὸ τοῦ Abba Tessier παρατεθεισάν καὶ ἀνεγνώρισαν ὅτι ἡ ὥχρα τῶν νήσων τῆς Ἀνατολῆς δύναται νὰ δώσῃ πεντάκις πλεοῦστέραν βαφὴν παρὰ αἱ τῆς Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας, αἵτινες νομίζω ἀξιζοῦσιν ὅσον καὶ ἡ ἡμετέρα ἀγρία ὥχρα.»

Ἐκτὸς τοῦ βλαβεροῦ βοτάνου λύκοι, ὑπῆρχε κατὰ τὸν αὐτὸν συγγραφέα, ἐν τῇ νήσῳ ἕτερον ἐπ' ἴσης βλαβερόν, ἀειθαλὲς, ποῶδες καὶ ἀκανθῶδες, τὸ καλούμενον Ἀλωνίδα παρὰ τῶν ἐγχωρίων. Τοῦτο πρὸ πάντων συμφύεται μετὰ τοῦ σίτου καὶ μίγνυται τοσοῦτον μετ' αὐτοῦ, ὥστε δυσκόλως ἀποσπᾶται. Ἐν μεγάλῃ ἀφθονίᾳ ἐφύετο καὶ κατέκλυε τὰς παρὰ

(1) Ταύτας ὡς καὶ τὰς κατωτέρω πληροφορίας μεταφέρω κατ' ἐλευθέραν παράφρασιν ἐκ τῶν τοῦ Abbè Della Rocca, ὡς τοῦ μᾶλλον ἀξιόπιστου μάρτυρος.

τὸν λιμένα ἰδίως γαίας. Οἱ Σύριοι ἐπίστευον ὅτι τὸ βλαβερὸν τοῦτο χόρτον μετηνέχθη καὶ ἐπολλαπλασιάσθη ἐν τῇ νήσῳ των ἐκ τῆς Ἀνδρου κατὰ τὰς ἐκεῖθεν ἀποστολὰς βοῶν. Ὅπως καὶ ἔχη, ἐπισημειοὶ ὁ συγγραφεὺς, θέλει εἶσθαι εὐεργέτης τῆς νήσου καὶ τῶν κατοίκων τῆς ὅστις δυνηθῇ νὰ δεῖξῃ τὸν τρόπον τῆς καταστροφῆς τοῦ λύκου, τοῦ ἐχθροῦ τῶν ὀσπρίων καὶ τῆς ἀλωνίδος βοτάνου ὅπερ ἀναγκάζει τοὺς Συρίους νὰ δακρύωσι καὶ νὰ βλέπωσι καθημαγμένας τὰς χεῖράς των. (1)

(1) Ἐνταῦθα ὁ Della Rocca ἐπισημειοὶ αὐτὸ βότανον τοῦτο ἀλωνίδα νομίζω ὅτι εἶνε τὸ alhagi maurogum, οὗ μᾶς δίδει ἐκτενὴ περιγραφὴν ὁ Tournefort καὶ ὅπερ παρήγαγε τὸ περίφημον *manra* τῶν Περσῶν· τοῦτο μὲ ἀναγκάζει νὰ παραθέσω ἐνταῦθα ὅ,τι λέγει περὶ τῆς φύσεως καὶ χρησιμότητος αὐτοῦ. Τίς οἶδεν ἂν οἱ Σύριοι καὶ ἄλλοι νησιῶται ἐξεγερθέντες καὶ διδασχθέντες ὑπὸ τῆς πληροφορίας ταύτης τοῦ (Tournefort) δὲν ἀνέυρῳσι πλεονεκτήματα εἰς βότανον, ὅπερ μέχρι σήμερον τοῖς ὑπῆρξεν ὀλέθριον!

Περὶ τοῦ ἐν Σύρῳ ἀφρόνου τότε φυομένου τούτου φυτοῦ σπουδαίας παρατηρήσεις ἐποίησαν ἐκτὸς τοῦ Della Rocca καὶ Tournefort καὶ ὁ Rauwolf καὶ Wheeler. Ὁ Tournefort ἐξεπλήχθη ἰδὼν ἐν Σύρῳ φυτὸν ὅπερ καθωραΐζει τὰς πεδιάδας τῆς Ἀρμενίας, τῆς Γεωργίας καὶ τῆς Περσίας. Ὁ Rauwolf, ἰατρὸς τοῦ Ausbourg τὸ εἶχεν ἀνακαλύψει τῷ 1537 κατὰ τὸ εἰς Ἀνατολὴν ταξειδίον του, ὁ Wheeler τὸ εἶχε παρατηρήσει ἐν Γήνῳ. Ὁ Tournefort περιγράφει λεπτομερέστατα τὸ φυτὸν τοῦτο ὅπερ ὀνομάζει Alhagi maurogum, ὁ δὲ Abbé Della Rocca φρονεῖ ὅτι τοῦτο εἶνε τὸ τέως παρὰ τοῖς Συρίοις θεωρούμενον βλαβερὸν φυτὸν *Alawida*. Ὁ Tournefort ἀγνοεῖ ἂν τὸ ἐν Σύρῳ alhagi παράγει *manra*· οὐχ ἥττον εἰξέσκει ὅτι οἱ Σύριοι ἀγνοοῦσι τὰ πλεονεκτήματα τοῦ φυτοῦ τούτου, οἷς χρῶνται ἐν Ταυρίδι ὑπὸ τὸνομα Trunqibin ἢ terejabin — Πλεονα περὶ τῶν ἰδιοτήτων τοῦ φυτοῦ τούτου ἴδε ἐν Tournefort relation d' un voyage en Orient Lettre V III. καὶ Traité complet sur les abeilles etc Ch. V.

Ἵπάρχουσιν ἐπ' ἴσης πληροφορίαι περὶ τῆς ἐν τῇ νήσῳ ξυ-
 λείας, ἣτις κατὰ τὸν ΙΖ'. παρίσταται οὐχὶ ὀλίγη, μολονότι οἱ
 περιγηγῆται λίαν ζωηρῶς ἀποφαίνονται περὶ τοῦ πετρώδους
 καὶ γυμνοῦ τοῦ ἐδάφους τῆς νήσου. Ἐρρέθη ἀλλάχου ὅτι ἡ
 νήσος αὕτη δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ μείνῃ ἐν τῇ ἀρχικῇ αὐτῆς
 καταστάσει καὶ τοιαύτη μάλιστα οἷα ἐξεικονίσθη ὑπὸ τοῦ
 Ὁμήρου. Ἐν τῇ παρελεύσει τῶν αἰώνων ὑπέστη καὶ αὕτη ὅ,τι
 καὶ πάντα σχεδὸν τῆς γῆς τὰ μέρη, ἅτινα δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ
 ἔχῃ ἀναλλοιώτον τὴν ἐπιφάνειαν καὶ μόνιμον τὴν ἀρχικὴν
 αὐτῶν γονιμότητα. Μάλιστα συνεπεῖα τοσούτων δηώσεων τῆς
 νήσου καὶ ἐρημώσεων αὐτῆς, ἐξ ὧν παρημελήθη ἡ γεωργία,
 ἐπόμενον ἦν ὅτι ἐμελλε νὰ γυμνωθῇ τὸ ἐδαφος τοῦ πρασίνου
 καλύμματός του, αἱ δὲ βροχαὶ νὰ παρασύρῃσι βαθμηδὸν ἀπὸ
 τὰς ἀκαλλιεργήτους γαίας πᾶν συμβάλλον εἰς τὴν βλάστησιν
 τῶν φυτῶν καὶ δένδρων. Μολαταῦτα ἀξιόπιστοι μαρτυρίαι
 πείθουσιν περὶ τοῦ ἐναντίου. Αὐτὸς ὁ Della Rocca, ζήσας ἐπὶ
 πλείστον ἐν Σύρῳ ἀνασχευάζει τὸν Tournefort εἰπόντα ὅτι ἡ ἐν
 Σύρῳ ξυλεία εἶνε ὀλιγίστη. «Ἡ ξυλεία λέγει δὲν εἶνε τοσοῦ-
 τον σπανία, ὥς εἶπε ὁ Tournefort· ἦτο μάλιστα ἀφθονωτέρα
 πρὸ τῶν πολέμων τῶν Τούρκων καὶ Βενετῶν. Οὗτοι κατέ-
 στρεψαν τὰ ἐπὶ τῆς σειρᾶς τῶν ὁρέων τῆς νήσου τῶν ἀντικρὺ
 κειμένων τῆς Δῆλου δάση (forets) τῆς Σύρου. Ταῦτα ἦσαν κε-
 καλυμμένα ἀπὸ δένδρα ἃ ὁ Tournefort καλεῖ cedres à feuilles
 de cypre, ὁ δὲ Della Rocca aresties ἢ fidhes, ἅτινα, κατὰ τὸν
 τελευταῖον, παράγουσι σπόρον ὅμοιον πρὸς τὰς ἀρκευθίδας
 (κεδροκούκουτσα) καὶ προσφέρουσι ξυλείαν παράγουσαν ζωηρό-
 τατον καὶ λαμπρότατον πῦρ, οὗ ἡ φλόξ, καθ' ἃ λέγουσι, τήκει
 καὶ τὸν χαλκόν. «Εὐρίσκονται ἀκόμη ἐν Σύρῳ ἀρχετὰ δεν-
 δρύλλια, σχῖνοι, λυγαριαί, (agnus castus), ἄγριαί ἐλαταί, καὶ
 ἄλλα ἃ προσφέρουσι πλείστην χρήσιμον ξυλείαν εἰς τοὺς κα-
 τοίκους. Ὅσον δὲ ἀφορᾷ τοὺς κλιβάνους μεταχειρίζονται θά-
 μνος πρὸς θέρμανσιν.»

“Ὅσον ἀφορᾷ τὰς οἰκίας καὶ τὴν οἰκιακὴν οἰκονομίαν τῶν Συρίων κατὰ τὸν ΙΗ'. αἰῶνα ἀρύομαι τὴν περιγραφὴν ἐκ τῆς αὐτῆς ἱστορικῆς πηγῆς. «Πᾶσαι περίπου αἱ οἰκαί, προστίθῃσιν ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς, ἔχουσιν ἰδίον κλίβανον. Ἐκτὸς τῆς ἐβδομάδος ἦτοι κατὰ πᾶν σάββατον κατασκευάζουσιν ἄρτους· λίαν δ' εὐχαρίστως αἰσθάνεται τις τὴν ὁσμὴν τοῦ ἐλελιφάσκου, τοῦ θάμνου, τοῦ σχίνου, καὶ ἄλλων ἀρωματικῶν θάμνων, οὓς καίουσιν.»

«Πᾶσαι αἱ οἰκαί ἔχουσι μύλον· συνήθως δ' ἐκάστη οἰκογένεια ἀλήθει τὸν σίτον ἐν αὐτῷ. Οἱ ἄρτοι εἶνε ἀσυγχρίτως καλλίστους τῶν κατασκευαζομένων ἐξ ἀλεύρου (farine) τῶν ἀνεμομύλων.»

«Ἐπτὰ ἢ ὀκτὼ ἀνεμόμυλοι ὑπάρχουσι πλησίον τῆς πόλεως (Ἄνω Σύρας)· εἶνε δὲ ὠκοδομημένοι ἐν σχήματι στρογγύλου πύργου, ὅστις μένει ἀκίνητος, μόνον τοῦ θόλου ὄντος κινήτου. Ἐνεργοῦσι δὲ δι' ὀκτὼ ἰστίων.» Ἐκτὸς τῶν λεπτομερειῶν τούτων ἐρανίζομαι καὶ ἄλλην περιγραφὴν τῆς Ἄνω Σύρας ὑπ' αὐτοῦ γραφείσαν.

«Ἡ κορυφὴ τοῦ λόφου, ἐφ' οὗ ἐκτίσθη ἡ πόλις, κατέχεται ὑπὸ τῆς Ἐπισκοπῆς καὶ τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ, ὡς κάλλιστα εἶπεν ὁ Tournefort καὶ ὅχι ὑπὸ τῆς οἰκίας τοῦ Τούρκου διοικητοῦ (;) ὡς ἔγραψεν ὁ Kleement (ἐν τοῖς ταξειδίοις του). Ὁ Kleement ὅστις διέμεινε ἐν Σύρῃ ἡδύνατο νὰ γνωρίζῃ τοῦτο. Ἐκ τῆς περιγραφῆς ταύτης τοῦ Kleement πρέπει νὰ διδαχθῶμεν, νὰ ὦμεν προσεκτικοὶ ἀπὸ τὰς πληροφορίας παρομοίων περιηγητῶν.»

«Ἐκτὸς τῆς μητροπόλεως (τοῦ Ἀγίου Γεωργίου) ὑπάρχουσιν ἐν τῇ πόλει ἑπτὰ ἢ ὀκτὼ ἐκκλησίαι, ὧν αἱ δύο ἔχουσιν ἐφημερίους Ἕλληνας ἱερεῖς (paras grecs). Ἡ ἐτέρα τῶν δύο τούτων ἑλληνικῶν ἐκκλησιῶν ἀνήκει κατὰ κυριότητα εἰς μίαν οἰκογένειαν δυτικοῦ δόγματος.» (1)

(1) Abbé Della Rocca αὐτόθι ἐνθ' ἀνωτέρω.

Αἱ δύο αὐται ἀνατολικαὶ ἐκκλησίαι εἰσιν αἱ μέχρι σήμερον σωζόμεναι τοῦ Ἀγίου Νικολάου καὶ τῆς Ἀγίας Τριάδος, περὶ ὧν καὶ ἀλλαχοῦ ἐγένετο λόγος· αἱ δὲ ἐξ—
 ἐπτὰ δυτικά, αἱ καὶ μεγαλείτεραι καὶ πλουσιώτεραι, ἦσαν, ἐκτὸς τοῦ Ἀγίου Γεωργίου, ἡ τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου, τοῦ Ἀγίου Σεβαστιανοῦ καὶ ἄλλαι περὶ ὧν κατόπιν. Καὶ ἐκ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς νήσου κατὰ τὴν 18 ἑκατονταετηρίδα συμποσομένου εἰς τετρακισχιλίους κατοίκους κρίνων τις, καὶ ἐκ τῆς σημερινῆς ἀπαριθμήσεως τῶν οἰκιῶν τῆς Ἄνω Σύρας, δύναται νὰ ὑπολογίσῃ ὅτι αἱ κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα οἰκαὶ τῆς πόλεως ταύτης ἦσαν περίπου 600.

Αἱ ὁδοὶ αὐτῆς ἦσαν στεναὶ καὶ οὐχὶ πᾶσαι ὁμαλαὶ ἔνεκα τοῦ ὄρειοῦ καὶ ἀνωφεροῦς ἐδάφους. Πλατύτεραι δὲ καὶ οὕτως εἰπεῖν δημοσιώτεραι ἦσαν ἡ πρὸς τὴν μητρόπολιν ἄγουσα, ἡ τῆς ἀγορᾶς καὶ ἡ τοῦ Σεβαστῆ (νοῦ), ἐξ οὗ τὸ δημῶδες ἄσμα τῶν Συρίων·

Ἵ τοῦ Σεβαστῆ τ' ἀνήφορο θ' ἀστήσω κτλ.

Ἐκ τῆς εἰκόνος τῆς Σύρου, ἣν ἐδημοσίευσεν ὁ Tournefort καὶ ἥς βλέπει ὁ ἀναγνώστης πιστὴν ἀντιγραφὴν ἐν τῇ ἀνὰ χεῖρας συγγραφῇ, ἀναπαρίσταται ζωηρὰ ἐνώπιόν μας ἡ μεσαιωνικὴ Σύρα, οἷα ὑπῆρξε βεβαίως ἀπ' ἀρχῆς τῆς κτίσεώς της.

Ἐν ταύτῃ βλέπει τις καὶ κλίμακα μεγάλῃν, διερχομένην τοῦ σημερινοῦ Παυσυλίπου καὶ φθάνουσαν μέχρι τῆς παραλίας τοῦ λιμένος. Βεβαίως ἐνταῦθα ὁ εἰκονίσας τὴν πόλιν ἐπὶ Tournefort δὲν ἐδείχθη λίαν ἀκριβὴς καὶ ἀξιόπιστος· ἐν πρώτοις δὲν κατέδειξεν ἀκριβῶς τὴν ἀπόστασιν τῆς Ἄνω Σύρας ἀπὸ τοῦ λιμένος· ἔπειτα δὲ καὶ τὴν κλιμακῆδὸν κατερχομένην ὁδὸν λίαν πλατεῖαν καὶ κανονικὴν παρέστησεν, ὅπερ δὲν εἶν' ἐντελῶς σύμφωνον μὲ τὴν μέχρι τοῦ 1821 κατάστασιν αὐτῆς, οἷαν ἀντελήφθησαν καὶ περιγράφουσιν οἱ ἐπιζῶντες Σύριοι καὶ Ἑρμουποῖται. Naί μὲν ἡ ἄνω πόλις δύο εἶχε κυρίας ὁδοὺς, δι' ὧν συνεκοινῶναι μετὰ τοῦ λιμένος καὶ τῆς λοι-

πῆς νήσου, ἀλλ' αἱ ὁδοὶ αὗται ἦσαν κανονικαὶ καὶ ὁπωσοῦν εὐθεῖαι μέχρι τοῦ λεγομένου Ξηροκάμπου· δὲν ἔφθανε δὲ ἡ κλιμακωειδὴς ὁδὸς τῆς ἄνω Σύρας μέχρι τῆς παρὰ τὴν σημερινὴν Πλατεῖαν τῆς Εἰρμούπολεως παραλίας, ὡς ἐξεικόνισεν αὐτὴν ὁ Tournefort. Οὐχ ἤττον πολῦτιμος διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς νήσου εἶνε ἡ εἰκὼν αὕτη, ὡς καὶ ἡ περὶ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν γενομένη, ἡ παριστῶσα πειρατικὴν κατὰ τῶν Συρίων ἐπίθεσιν καὶ ἥς βλέπει πιστὴν ἀντιγραφὴν ἐν τῇ ἀνά χειρας βίβλῳ ὁ ἀναγνώστης.

Ἐν τῇ δευτέρᾳ ταύτῃ εἰκόνι φαίνεται πλαγίως μὲν ἡ ἄνω Σύρα, μέγα δὲ μέρος τοῦ λιμένος, τὸ τότε ἔτι κεχωρισμένον τῆς νήσου Νησάκι, καὶ τὸ σήμερον λεγόμενον Φανάρι· διὰ ταύτης γίνεται καταληπτοτέρα ἡ κατάστασις τοῦ μεσημβρινοῦ μέρους τῆς ἄνω πόλεως, καὶ τῆς τοποθεσίας τοῦ λόφου Ἀληθινῆς καὶ τῶν πέριξ. Ἀλλ' ἐκεῖνο ὅπερ ἰδίως καθιστᾷ τὴν εἰκόνα ταύτην πολῦτιμον εἶνε ἡ ἐξεικόνισις τῶν Συρίων ἀνδρῶν, γυναικῶν καὶ παιδῶν μὲ τὰς ἐνδυμασίας τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. Οἱ Σύριοι οὗτοι παρίστανται κατερχόμενοι ἤδη ἐκ τῆς ἄνω πόλεως διὰ τῆς ὁδοῦ τοῦ Σεβαστιανοῦ καὶ εὐρισκόμενοι ἤδη ἄνω τοῦ Ξηροκάμπου (1)· σπεύδουσι δὲ ὅπως συγκεντρωθῶσι ἐν τῇ παραλίᾳ καὶ ἰδίως ἐν τῷ Νησακίῳ ἐνθεν ἄλλοι Σύριοι πυροβολοῦσι κατὰ τῶν πειρατῶν.

Οἱ Σύριοι, οἳ παρίστανται ἐν τῇ εἰκόνι ταύτῃ, οἳ περιεγράφησαν ὑπὸ τῶν περιηγητῶν καὶ ὑπὸ τῶν παραδόσεων καὶ οἳ εἰκάζονται ἐκ τῶν σημερινῶν, ἦσαν εὖρωστοι, δραστήριοι, ὑγιεῖς. Ἐὑπὸ τὸν ὠραιότερον οὐρανὸν, λέγει ὁ Della Rocca

(1) Καὶ ἐν τῇ εἰκόνι ταύτῃ ὁ ζωγράφος ἐφάνη λίαν ἀνακριβὴς εἰς τὰς ἀποστάσεις τῶν ὁρέων· οὐχ ἤττον ὁ γνωρίζων τὴν νῆσον δύναται νὰ ἐννοήσῃ τὰς τοποθεσίας καὶ ν' ἀναπληρώσῃ οὕτω τὰς εἰκασίας τῆς εἰκόνης.

ὑπὸ τὸ καθαρώτερον καὶ ὑγιεινότατον κλίμα, ἐν μέσῳ δλων τῶν ἀγαθῶν τῆς φύσεως, τὸ ἀνθρώπινον γένος δὲν δύναται νὰ ᾔηε τὸ ἀτελέστερον τῶν πλασμάτων του. Οὕτω βλέπομεν ἐν Σύρῳ ἐν γένει ἀνδρας καλῶς πεπλασμένους (bien faits) ῥωμαλέους (robustes), δραστηρίους (agiles) καὶ θαρραλέους (courageaux) Αἱ Σύριοι δὲ γυναῖκες, ἅς αἱ ἐξοχικαὶ ἀσχολίαι δὲν ἔχουσι παραμορφώσει καὶ ἐξαντλήσει καὶ εἰς ἅς ἡ εὐπορία ἐπιτρέπει νὰ διέλθωσιν εὐχάριστον καὶ ἥσυχον βίον, ἢ νὰ κατοικήσωσιν ἐπ' ὀλίγον ἢ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἢ ἐν Σμύρνῃ, εἰσιν ὠραταί, ὥς πᾶσαι αἱ γυναῖκες τῆς Ἀνατολῆς καὶ δικαίως δύνανται νὰ τὰς ἐγκωμιάσωσιν ἐπὶ τούτῳ. (1)

Ἡ κοινότης Σύρας ἐκ παλαιῶν χρόνων διεκρίνετο διὰ τὰ ἀγνὰ αὐτῆς ἡθῇ, τὸ φιλεργὸν τῶν κατοίκων παντὸς γένους, τὸ φιλόθρησκον καὶ φιλόπατρι αὐτῶν. Μολονότι κατώκουν νῆσον, ἡ γεωγραφικὴ τῆς ὁποίας θέσις ἡδύνατο νὰ τοὺς ἀναδείξῃ μᾶλλον ναυτικούς ἢ χερσαίους, ἐπεμελήθησαν ἰδιαζόντως τῆς γεωργίας καὶ οἱ μὲν μέιναντες ἐν Σύρῳ ὥς τοιοῦτοι ᾔσαν καὶ εἶνε ἀξιοὶ ἐπαίνων, καθόσον καὶ ἐπ' αὐτῶν τῶν πετρωδῶν ὁρέων κατῴρθουν νὰ βλέπωσι βλαστάνοντα φυτὰ καὶ κριθήν, οἱ δὲ ἀποδημοῦντες ἀλλαχοῦ καὶ ἰδίως εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐθεωροῦντο ἐπιζήτητοι ὥς τοιοῦτοι.

Μία τῶν ἀρχαιοτέρων ἐφημερίδων τῆς Ἑρμουπόλεως ὁ «Ἑρμῆς» τοῦ 1837 δίδει ἡμῖν τὴν ἐξῆς εἰκόνα τῆς ἄνω Σύρας, οἷα διετηρεῖτο πρὸ τοῦ 1824. Παρατίθημι ἐνταῦθα αὐτὴν πρὸς συμπλήρωσιν τῆς περιγραφῆς τῆς ἄνω Σύρου.

Πρὸ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως ἡ Σύρα ἦτο νῆσος ἄσημος καὶ εἶχε μίαν μόνην Κωμόπολιν ὁμώνυμον τῆς νήσου κειμένην ἐπὶ λόφου δυσβάτου, καὶ βλέπουσαν πρὸς τὰ Ἀνατολικονότια· εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Τουρνεφορτίου, πρὸ ἐνὸς δηλονότι περὶ τοῦ αἰῶνος, ἡ Κωμόπολις αὕτη περιεῖχε ὑπὲρ τὰς 6000 κατοίκους τοῦ δυτικοῦ ῥήτου, καὶ 7

(1) Αὐτόθι ἐνθ' ἄνωτέρῳ.

ἡ 8 οἰκογενείας τοῦ Ἀνατολικοῦ, τὴν σήμερον δὲ περιέχει ὀκτακοσίας οἰκίας δυτικῶν ἐκ τῶν ὁποίων εἶναι 28 τῶν Ἀνατολικῶν καὶ τέσσαρας χιλιάδας κατοίκους ὅλους δυτικούς πλὴν ὀλίγων τινῶν Ὀρθόδοξων. Ἡ οἰκία ὅπου κατοικεῖ ὁ δυτικός Ἐπίσκοπος καὶ ἡ ἐκκλησία τῶν Καπουκίνων, ἐν ὀνόματι τοῦ ἁγίου Γεωργίου κεῖνται εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ λόφου· ἀριστερόθεν τῆς Πύλης τοῦ ναοῦ τοῦτου φαίνεται μάρμαρον μέγα, ἐπὶ τοῦ ὁποίου εἶναι ἐγγραγμένη ἡ λέξις (C Y P O C) περὶ τῆς ὁποίας προαναφέραμεν εἶναι δὲ υπερβόειον κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν κατοίκων ὅτι τὸ ῥηθὲν μάρμαρον καὶ πολλαὶ ἄλλαι στήλαι εὗρέθησαν εἰς τὰ ἐρείπια τῆς παλαιᾶς Σύρου καὶ μετεκομίσθησαν ἐκεῖθεν, ὅτε ἐκτίζετο ὁ Ναὸς τῶν Καπουκίνων· παρεκτὸς τοῦ Ναοῦ τοῦτου ἔχουσιν ἄλλους δύο οἱ Δυτικοὶ εἰς τὴν Κωμόπολιν καὶ δύο οἱ Ὀρθόδοξοι.

Πολλοὶ τῶν κατοίκων τῆς Κωμοπόλεως ταύτης, ἀμελοῦντες τὴν γεωργίαν μετέβαιναν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὅπου ἐπροσκολλῶντο εἰς ὑπηρεσίαν τῶν ἐκεῖ πλουσίων καὶ δυνατῶν ὁμοθρήσκων των Εὐρωπαίων, οἱ δὲ μένοντες εἰς τὴν νῆσον ἐγεώργουν τὴν ὀλίγην γῆν των ἐκ τῆς ὁποίας ἐπορίζοντο ὀλίγην κριθὴν καὶ τὸν ἐξαίρετον οἶνόν των. Τοιαύτη ἦτον ἡ κατάστασις τῆς νήσου ταύτης μέχρι τοῦ 1821 ἔτους.

Ὡς πρὸς τὴν ἐκκλησιαστικὴν τῆς νήσου κατάστασιν προστίθῃμι τὰ ἑξῆς, ἀκολουθῶν τὰς ἀνωτέρω ἀξιοπιστοὺς μαρτυρίας.

Οἱ καθολικοὶ Ἐπίσκοποι Σύρας διωρίζοντο μὲν ὑπὸ τοῦ Πάπα, διετέλουν δὲ πάντοτε ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Βασιλέως τῆς Γαλλίας. Ἀλλ' ἵνα ἐγκατασταθῶσιν ἐν τῇ Ἐπισκοπῇ καὶ ἀναγνωρισθῶσιν ὑπὸ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης εἶχον ἀνάγκην τῆς ὑπὲρ αὐτῶν ἐκδόσεως ἐπισήμου ὀθωμανικοῦ ἐγγράφου καλουμένου Τουρχιστὶ μ π α ρ ἄ τ (barat).

Διὰ τούτου ὀρίζοντο τὰ ἑξῆς, ἥτοι ἡ δικαιοδοσία τῶν Ἐπισκόπων ἐπὶ τῶν χριστιανῶν ὑπηκόων τῆς ἐθνικότητός των καὶ τῆς ἐπισκοπικῆς περιφερείας των, ἡ ἀπολαβὴ τῶν παρὰ τοῖς χριστιανοῖς ἐθιζομένων δικαιωμάτων καὶ ἀμοιβῶν τῶν

Ἐπισκόπων, καὶ ἡ ἐποπτεία τῆς ἐκδικάσεως τῶν ὑποθέσεων τῶν κληρικῶν των. (1)

Ἐπ' ἴσης δὲ ἐδίδοντο καὶ ἄλλα τινα προνόμια διὰ τῶν ~~μπαράκων τοῖς Ἐπισκόποις Σύρας.~~

Ὁ ἐκάστοτε ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβευτῆς τῆς Γαλλίας ἐζήτει παρὰ τῆς Πύλης τὸ προνομιακὸν τοῦτο ἐγγραφον ὑπὲρ τοῦ Ἐπισκόπου Σύρας. (2)

«Τὰ εἰσοδήματα τοῦ Ἐπισκόπου Σύρας ἦσαν γλίσχρα, μόλις ἀνήρχοντο εἰς 400 γρ. (piastres) συναριθμουμένων μεταξύ αὐτῶν 100 διδομένων ὑπὸ τοῦ ταμείου τοῦ Γαλλικοῦ ναυτικοῦ καὶ ἐτέρων 100 ὑπὸ τῆς αὐλῆς τῆς Ῥώμης.»

Ὁ Della Rocca ποιεῖ λόγον περὶ τοῦ κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἐπισκόπου Σύρας *Θωμᾶ Φοντωνος* (Thomas Fonton) καταγομένου ἐξ ἐπισήμου οἰκογενείας, ἧς γόνος τις εἶχεν ἐγκαταστήσει πρῶτος τὴν οἰκογένειαν ταύτην ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ τὰ τέλη τοῦ προτελευταίου αἰῶνος.

Δυστυχῶς μεθ' ὅλας τὰς προσπάθειάς μας δὲν ἠδυνήθη νὰ καταστρώσω πλήρη κατάλογον τῶν καθολικῶν Ἐπισκόπων Σύρας ἀπὸ τῆς ἐγκαθιδρύσεως τοῦ καθολικισμοῦ ἐνταῦθα μέχρι τοῦ 1824. (3)

Οἱ παρὰ τοῖς προειρημένοις συγγραφεῦσι μνημονευόμενοι

(1) «Συνεπεία τούτου, προστίθουσιν ὁ Della Rocca, παρ' οὗ ἀρῶμαι τ' ἀνωτέρω, ὁ ἄλλοτε ἐν Σύρᾳ διαμένων Καθδὴς δὲν ἠδύνατο νὰ καλέσῃ εἰς δίκην ἐκκλησιαστικὸν τινα ἢ μοναχὸν ἄνευ τῆς ἀδείας τοῦ Ἐπισκόπου.» (Abbè Della Rocca Chap. V.)

(2) «Ce barat coute 40 piastres pour chaque nouvel Eveque et pareille somme à l'avenement au trone de chaque nouveau Sultan pour le renouveler.» Πλείονα δὲ περὶ τούτου ἐν *Tableau de l' Empire Ottoman par Le Chevalier de Mouradgea*.—Abbè Della Rocca traité complet etc. Ch. V.

(3) Καὶ ὁ πολυμαθὴς Ἐπίσκοπος Marinelli μετὰ πολυχρονίου ἐρεῦνας μόλις, καθ' ἃ μοι εἶπεν, εὔρεν 7 ἢ 8 Ἐπισκόπων ὀνόματα.

Ἐπίσκοποι εἰσιν ὁ Ἰωάννης Ἀνδρέας Κάργας, ὁ διάδοχός του Marengo, ὁ Θωμᾶς Fonton ὁ Plénquis, οὐχ' ἦττον περιεσώθησαν καὶ ἄλλων ὀνόματα ἀ παλαιοῖς ἐγγράφοις, ὧν δημοσιεύω τινα κατόπιν. (1)

« Ὑπάρχουσιν προσέτι ἐν Σύρᾳ τέσσαρες ἱερεῖς ἐκ τῶν καλουμένων ἐφημερίων, ὁ δὲ λοιπὸς ἐν Σύρᾳ καθολικὸς κληρὸς ἦτο ἀρκούντως πολυάριθμος σχετικῶς πρὸς τὴν ἔκτασιν τῆς νήσου καὶ ἀναλόγως τοῦ πληθυσμοῦ. Πεντήκοντα περίπου δυτικοὶ κληρικοὶ ἐχρησίμευον πρὸς λειτουργίαν τῶν τῆς θρησκείας καὶ πρὸς ἀνατροφὴν τῶν νέων. Οἱ ἐν Σύρᾳ μάλιστα κληρικοὶ ὄντες ἐκ τῶν διακεκριμένων κληρικῶν ἐν τοῖς γράμμασι ἐπέζητοῦντο καὶ ἀλλαχοῦ πρὸς μόρφωσιν τῶν νέων καὶ ἀξιοπρεπεστέραν ἐκπλήρῳσιν τῶν θρησκευτικῶν καθηκόντων. « Εἰς πάντα τὰ μέρη τῆς Ἀνατολῆς λέγει ὁ Della Rocca, εἰς ἀ ὑπάρχει πρόξενος τῆς Γαλλίας εὐρίσκεται ἱερεὺς τις τῆς Σύρας ὡς ἐκκλησιαστικὸς τις ἐπόπτης (aumonier).

Εἰκοσιπέντε περίπου Καπουτζίνοι τῆς τάξεως τοῦ Ἀ γ ί ο υ Φ ρ α γ χ ί σ χ ο υ (Tiers-Ordre de Francois) ὑπῆρχον ἐν Σύρᾳ, καθ' ἀ καὶ ὁ Tournafort σημειοῖ, ἕτεροι δὲ εἰκοσιπέντε τοῦ τάγματος τῶν Ἰ α κ ω β ί ν ω ν.

Ἐκτὸς τούτων δύο μοναχαὶ τοῦ τάγματος τῶν Ο ὕ ρ σ ο υ.

(1) Δυστυχῶς ἐκτὸς τοῦ αἰδ. Κ. Marinelli εἰδικῶς ἀσχοληθέντος ἐφ' ἱκανὸν χρόνον εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν τῆς νήσου, ἰδίως τὴν μεσαιωνικὴν, καὶ ἄλλοι τινες κατέχουσιν ἐγγράφα παλαιά, ἐξ ὧν δύνανται νὰ ἐξευρεθῶσι πολλαὶ πληροφορίες, ἀλλὰ δὲν εὐρίθησαν πρόθυμοι νὰ μοι χορηγήσωσιν αὐτά· ἀποσιωπῶ ἐνταῦθα τὰ ὀνόματα αὐτῶν, διότι ἴσως καὶ οὗτοι οὐχὶ ἐκ κακῆς προθέσεως μοι τὰ ἀπέκρυψαν. Εὐχομαι ἐκ καρδίας ὅπως ἄλλος τις ἱκανώτερος ἐμοῦ συμπληρώσῃ τὸ ὡς πρὸς τὸν κατάλογον τῶν Ἐπισκόπων τῆς μεσαιωνικῆς Σύρου χασματῶδες τῆς ἱστορίας μου, ἥτις οὐχ' ἦττον ἐκ τούτου μόνον δὲν καθίσταται ὅλως ἀνωφελής.

λίγων (Ursulines) ένασχολοῦνται εἰς τὴν ἀνατροφὴν τῶν κορασίων.

Οἱ Σύριοι οἱ γεωργικῶς πρὸ πάντων βιοῦντες ἦσαν καὶ εἶναι ἀρκούντως φιλόθρησκοι· ἡ ἐκπλήρωσις τῶν θρησκευτικῶν καθηκόντων ἐθεωρεῖτο ἐν τῶν μᾶλλον ἀπαραιτήτων· ἐξ οὗ ἐξηγεῖται καὶ ἡ πληθὺς τῶν καθολικῶν παρεκκλησιῶν, ἅτινα ποικίλουσι τὸ γυμνὸν τῶν πλείστων ὁρέων καὶ λόφων. Πλεῖσται ἐξ αὐτῶν ἔλαβον τὰς ὀνομασίας των, οἷον ἡ Δελαγρατία (Dellagratia) ἡ Ἀγία Βαχοῦ, Σάν Γιάχομο Σταυρὸς, Ἀγία Ἀννα, Σάν νερό καὶ ἄλλαι πολλαί.

Τοιαύτη τις περίπου εἶν' ἡ κατάστασις τῆς νήσου κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα. Ὁ πληθυσμὸς αὐτῆς συμποσοῦμενος τότε εἰς 4500 κατοίκους, ἤρξατο κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως ἐπαυξάνων ἕνεκα τῶν προσφύγων, οἵτινες καὶ πρὸ τοῦ 1821 ἔχθουν ἄσυλον παρὰ τῆς κοινότητος τῶν Συρίων, ἥτις ἀπήλαυε τῶν ἀγαθῶν τῆς ἰσχυρᾶς γαλλικῆς προστασίας.

Κατὰ τὰ τέλη ὅμως τοῦ παρελθόντος αἰῶνος σπουδαῖα πολιτικὰ συμβάντα ἐπέδρασαν οὐκ ὀλίγον ἐπὶ τῆς γαλλικῆς ταύτης ἐπιρροῆς· ἡ δὲ κατὰ τὸ Αἰγαῖον ἐμφάνισις τῶν Ῥωσῶν ἀφῆκεν ἰχνη καὶ ἀναμνήσεις ζωηρὰς ἐτι διαμενούσας.

Κατὰ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἡ μεγαλειπίβολος Αἰκατερίνη αὐτοκράτειρα τῆς Ῥωσσίας ἐνεθάρρυνε τοὺς πρὸς ἀπελευθέρωσιν καὶ ἀποτίναξιν τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ ὀργῶντας Ἑλλήνας· κατὰ δὲ τὸ 1770 Ῥωσσικὸς στόλος ὑπὸ τὸν ναύαρχον Σπιριτῶφ ἐπεφάνη ἀπειλητικὸς εἰς τὸ Αἰγαῖον· ἐτέρωθεν δὲ ὁ Θεόδωρος καὶ Ἀλέξιος Ὁρλῶφ ἐπολέμουν τοὺς ἐν Ἑλλάδι Τούρκους καὶ ἐνεψύχουν τοὺς Ἑλλήνας. Ὁ ὑπὸ Σπιριτῶφ Ῥωσσικὸς στόλος παραχειμάσας ἐν Πάρῳ ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Μυκωνίου ναυηγοῦ Ψαροῦ ὑπέταξεν τὰς νήσους Πάρον, Μήλον, Κίμωλον, Πολύκανδρον, Σί

κινον, Ἴον, Θήραν, Ἀμοργόν, Νάξον, Μύκωνον, Δῆλον, Τήνον, Ἄνδρον, Κέα, Κύθον, Σέριφον, Σίφνον καὶ Ἀντίπαρον. (1) Ἡ Σύρος δὲν ἀναφέρεται μεταξὺ τῶν ὑποταχθεῖσων τοῖς ῥώσσοις νήσων, αἵτινες ἦσαν, κατὰ τὸν Pasch De Kriemen δεκαοκτῶ, οὔτε ὑπετάχθη, ὡς αἱ ἄλλαι, ἐνεκα τῆς ἰδιαζούσης γαλλικῆς προστασίας ἣν ἔχαιρεν. Αἱ ἐπίλοιποι ὁμῶς Κυκλάδες εἶχον ὑποταχθῆ· διαταγῇ δὲ τοῦ Σπιριτώφ οἱ Αἰγαιοπελαγίται ὠρκίσθησαν πίστην καὶ ὑποταγὴν εἰς τὴν αὐτοκρατίαν Αἰκατερίνην.

Ὁ Σπιριτώφ ἐξέδoto τὴν 15 Ἰανουαρίου 1774 ἐκ τοῦ λιμένος τῆς Πάρου διάταγμα πρὸς τοὺς Αἰγαιοπελαγίτας· Τότε δὲ διώρισε γενικὸν ἐπιμελητὴν πασῶν τῶν Κυκλάδων ὁ Ἀλέξιος Ὁρλώφ, ὡς πληρεξούσιος τῆς αὐτοκρατείας Αἰκατερίνης τὸν Μυκῶνιον Ἀντώνιον Ψαρὸν (2) ὅστις ὑπὸ τὴν

(1) Breve descrizione dell' Archipelago, e particolarmente delle diciotto isole sottomesse l' anno 1774 al dominio Russo dal' Conte Pasch de Kriemen. Livorno 1773.—Σάθα Τουρκοκρατ. Ἑλλάς, σελ. 517, ἐνθα σημειοῦται ὅτι ἐκάστη τῶν νήσων τούτων διωκεῖτο ὑπὸ συνδίκων καὶ ἐνὸς Καντζιλλιέρη ἐκλεγομένων ὑπὸ τῆς κοινότητος· οὕτως ἡ μὲν Τήνος εἶχεν ἐννέα συνδίκους, ἡ Ἄνδρος ὀκτῶ, ἡ Θήρα καὶ ἡ Πάρος ἑξ καὶ αἱ ἐπίλοιποι ἀνὰ τέσσαρας.»

(2) Ὁ Ἀντώνιος οὗτος Ψαρὸς ἦτο Μυκῶνιος· προσκολληθεὶς παρὰ τῷ Σπιριτώφ ὡς ναυηγὸς ἐν ταῖς ἐλληνικαῖς θαλάσσαις κατῴρθησε νὰ διορισθῇ ὑπὸ τοῦ Ὁρλώφ Ἐπιμελητὴς πασῶν τῶν Κυκλάδων τῶν ὑπαχθεῖσων εἰς τὴν ῥωσικὴν δεσποτείαν. Ὁ Ψαρὸς οὗτος ὑπὸ τὴν ιδιότητά του ταύτην ἀπηύθυνε πρὸς τοὺς Αἰγαιοπελαγίτας τὸ ἐξῆς ἐγγράφον ὅπερ δημοσιεύω πρὸς δῆλωσιν τῆς δεσποτείας ἣν προσκαίρως ἐξέσκησεν ἐν τῷ Αἰγαίῳ ἡ Ῥωσσία. (Σάθα αὐτόθι ἐνθ' ἄνωτ.).

«Ὁ ὑπέρλαμπρος καὶ ὑπερένδοξος ἡμῶν γενεράλης καὶ καθαλιέρης διαφόρων τάξεων, πληρεξούσιος τῆς αὐτοκρατορικῆς μεγαλειότητος Κύριος Κύριος κόμης Ὁρλώφ μετ' ἐξουσίας νὰ κοινολογήσῃ ἐγγράφως εἰς ὅλα τὰ ὑποταχθέντα νησιά εἰς τὴν αὐτῆς μεγαλειότητα ὡς ἐπι-

ιδιότητα ταύτην ἐξέδοτο διαταγὰς πρὸς τὰς ὑποτεταγμένας τῇ
Ῥωσσίᾳ Κυκλάδας.

Ἡ ῥωσσοκρατία αὕτη ἐν τῷ Αἰγαίῳ ἦτο πρόσκαιρος, καθ'
ὅτι κατὰ τὸ 1774 συνωμολογήθεις συνθήκης ἐν Κουτζούκ
Καϊναρτζὶ ἀπεδόθησαν αἱ νῆσοι εἰς τὴν Ὑψηλὴν Πύλην.
«Εὐμενεστέρα, λέγει ὁ Μενδελσὼν Βαρθόλδῃ, τῆς τῶν κατοί-
κων τῆς Στερεᾶς ἦν ἡ μοῖρα τῶν νησιωτῶν· διότι ἡ Πύλη
ἀσθενὴς ὅλως κατὰ θάλασσαν δὲν ἴσχυε νὰ τιμωρήσῃ αὐτοὺς
ἐπαισθητῶς διὰ τὰς ῥωσσικὰς αὐτῶν συμπαθείας καὶ διότι
ἄλλως ἢ κατὰ τὸ 1774 ἐν Κουτζούκ Καϊναρτζὶ συνωμολο-
γήθεις συνθήκῃ εἰς τοὺς κατοίκους τοῦ Αἰγαίου Πελάγους
ἀπέβη ἰδίως ὠφέλιμος. (1) Διὰ τῆς συνθήκης ταύτης ἡ Ῥωσ-

τηρητὴς τῶν αὐτῶν ὅπου εἶμαι ὅτι ἡ ἀνακωχὴ τῶν ἀρμάτων, δηλαδὴ
ἡ τρέβα τῶν τε Ὀθωμανῶν καὶ τοῦτε βασιλείου τῆς Ῥωσσίας ἐτε-
λειώθη καὶ ἄρχισε πάλιν ἀπὸ τοῦ νῦν πόλεμος· καὶ ἐλπίζομεν θεῖα
συνάρσει διὰ πρεσβειῶν τῆς Θεοτόκου εἰς τὰ θεοσεβῆ καὶ τροπαιοῦχα
ἄρματα τῆς ὑψηλοτάτης καὶ εὐλαβεστάτης ἡμῶν βασιλίσσης Κυρίας
Κυρίας ἡμεπερατρίσης Αἰκατερίνης τῆς δευτέρας καὶ εἰς τὴν γεναιό-
τητα καὶ μεγαλοψυχίαν τοῦ ὑπερεκλάμπρου καὶ ὑπερενδόξου ἡμῶν
ἡμῶν αὐθεντοῦ κόμητος Ἀλεξίου Ὁρλώφ πῶς θέλει κατατροπωθῇ ὁ
ἐχθρὸς τοῦ σήμερον ἐκ νεκρῶν ἀναστάντος· διὰ τοῦτο διορίζομεν καὶ
τοῦ λόγου σας ἀπὲς τὴν σήμερον νὰ φυλάττεται μὲ ἀγρυπνον καὶ
ἄσφαλον ὀφθαλμὸν τὰς προτέρας φυλάξεις καὶ διαταγὰς ὅπου εἰς
καιρὸν κατ' ἀρχὰς πολέμου σὰς ἐδώκαμεν ἀπροφασίστους.

Ὅλως ἐδικὸς σας καὶ καλοθελητής.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΨΑΡΟΣ.

Τὰ κατὰ τὰς λοιπὰς νήσους συμβάντα ἐπὶ τῆς προσκαιροῦ ταύτης
ῥωσσοκρατίας ἐν τῷ Αἰγαίῳ, ὡς καὶ τὰ διαμειφθέντα ἐγγράφα παρα-
λείπω ἐνταῦθα ἕνεκα τῆς ἐκτάσεως ἣν ἔλαβεν ἡ συγγραφὴ, περιοριζό-
μενος ἰδίως εἰς τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὴν νήσον Σύρον.

(1) Μενδ. Βαρθόλδῃ Ἰστ. Ἑλ. μεταφρ. Βλάχου σελ. 89.

σία ἐπέστρεφεν εἰς τὴν Πύλην τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου, ἥ δὲ Πύλη κατὰ τὸ ἄρθρ. 17 τῆς συνθήκης ὑπέσχετο εἰς τὰς ὑπὸ τῆς Ῥωσσίας ἐπιστραφείσας νήσους ἀμνηστειὰν καὶ αἰωνίαν λήθην πάντων τῶν πραγματικῶν καὶ ὑποτιθεμένων ἐγκλημάτων καὶ ζημιῶν, ὡς ἐπ' ἴσης παντελεῖ ἀποχὴν ἀπὸ πάσης πιέσεως τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, ἐλευθερίαν ἀνεγέρσεως, ἀνοικοδομῆς καὶ ἐπισκευῆς ἐκκλησιῶν, ἀτέλειαν διὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Ῥωσικοῦ πολέμου καὶ ἐπὶ δύο ἔτι ἐνιαυτοὺς, καὶ πλήρη ἐλευθερίαν μεταναστεύσεως ἐπὶ ἓν ἔτος.»

Μετὰ τὴν Ῥωσικὴν ἀποτυχίαν ἤρξατο πάλιν ἡ γαλλικὴ ἐπιρροή προσηλυτίζουσα ὑπὲρ ἑαυτῆς τοὺς νησιῶτας καὶ ἰδίως τοὺς Συρίους, οἵτινες διετέλεσαν ἀκλόνητοι ἐν τῇ φιλογαλλικῇ πολιτικῇ των. (1)

(1) Ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1789, καὶ ὁ μεγαλεπίβολος Βοναπάρτης ἤδη ἐξήγειραν ἐπὶ πλεόν τὸν θαυμασμόν τῶν Ἑλλήνων. Αὐτὸς ὁ Βοναπάρτης μετεχειρίσθη πλείστα μέσα ὑπὲρ τῆς γαλλικῆς ἐν Ἑλλάδι ἀποστολῆς, οἱ δὲ γάλλοι ἀπόστολοι διεσπάρησαν εὐέλπιδες εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἰδίως τὴν Σύρον, ἣν, ὡς ἐν τοῖς κατόπιν θέλομεν ἰδεῖ, Γιβραλτάρ τῆς Ἀνατολῆς ἐκάλουν.

Ἰδοὺ πῶς ἐξηγεῖ ὁ Μενδελσὼν Βαρθόλδους τὴν ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων εὐνοίαν τοῦ Βοναπάρτου τότε . . . Ἀντὶ τῆς Ῥωσικῆς πολιτικῆς ἐκράτησε τότε ἡ γαλλικὴ ἐπιρροή . . . Ἰδίως ὅμως ἐκορυφώθη ὁ ἀναβρασμός κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς κατὰ τῆς Αἰγύπτου γαλλικῆς ἐκστρατείας. Ἦσαν μὲν ἀντιπαθεῖς εἰς τὸ καισαρικὸν τοῦ Βοναπάρτου ἔμφυτον ὅ τε χαρακτὴρ καὶ ὁ πολιτικὸς ὄργανός τῶν Ἑλλήνων καὶ ἀπήρκεσαν αὐτῷ ἐπ' ἴσης ἢ τε ποικιλόμορφος καὶ δαψιλὴς ἀτομικὴ ἀνάπτυξις τοῦ θείου καὶ τὸ ἄτακτον αὐτῶν καὶ ἀπαιδαγώγητον. Ἀλλὰ καθ' ὃν χρόνον διεννοεῖτο τὴν λαμπράν εἰς Αἴγυπτον στρατείαν εὐχρηστοὶ ἦσαν αὐτῷ οἱ Ἕλληνες ὡς μέσον, ὡς ἀναζυμωτικὸν τῆς Ἀνατολῆς φύραμα· ἐθώπευσε λοιπὸν τὰς ἐθνικὰς αὐτῶν ἐλπίδας ὡς εἶχε θωπεύσει τὰς τῶν Πολωνῶν καὶ τοὶ δὲν συνεμερίζετο αὐτάς, οὔτε τὴν πραγματοποίησιν αὐτῶν σπουδαίως διελογίζετο. Γαλλικὸς

Ἡ Σύρος, ὡς εἶπον ἀνωτέρω, δὲν ἔμεινε ὅλως ἀνεπηρέαστος τῶν ῥωσικῶν ἐπιδρομῶν καὶ τῆς προσκαίρου κατακτήσεως τῶν λοιπῶν Κυκλάδων. Ὁ διαβόητος πειρατὴς Μήτρος Μάρας (ὅχι Μι-Τροματὰ ὡς ἔγραφεν ὁ Della Rocca, ἀλλὰ Μήτρος Μάρας, ὡς ἐδιόρθωσεν ὁ Κύριος Σάθας), ἐπωφεληθεὶς ἐκ τῶν ῥωσικῶν ἀνωμαλιῶν ἐν τῷ Αἰγαίῳ καὶ συγκροτήσας πειρατικὸν στολίσκον ἐκ τῶν ἐκ Πελοποννήσου καὶ στερεᾶς Ἑλλάδος φυγόντων ἀνταρτῶν μετεβλήθη ἀπὸ τρομεροῦ ἀρματωλοῦ, ὡς βεβαίῳ ὁ Κ. Σάθας, εἰς τὸν τρομερώτερον τῶν καταδρομέων, ἐρημώσας ὅλα τὰ παράλια τοῦ Σαρωνικοῦ καὶ μέχρι Σύρου ἐκτείνας τὰς πειρατικὰς αὐτοῦ ἐκδρομὰς.» (1)

χρυσὸς καὶ γαλλικαὶ ἐπαγγελίαι διεδέχθησαν τότε τὰ ῥωσικὰ διαβουκολήματα. Ἐν Πελοποννήσῳ παύσθησαν δύο Κορσικανοὶ μανιᾶται τὸ γένος Ἀῆμος καὶ Νικολὸς Στεφανόπουλοι καλούμενοι, ὥραιοι τάτας φράσεις περὶ Ἀθηνῶν καὶ Λακεδαιμόνων ἀπαγγέλλοντες καὶ τοὺς Γάλλους ἀντὶ τῶν Ῥώσων κηρύσσοντες ὡς ἐλευθερωτὰς τῆς Ἀνατολῆς. Ἡ παρουσία τοῦ μόνον ἤρκει — ἔγγραφον εἰς τὸν Γάλλον ἀρχιστράτηγον — ὅπως ἐκταθῶσι μέχρι Βοσπόρου τὰ ὅρια τῆς γαλλοελληνικῆς ἐλευθερίας (Ἰστ. Ἑλλ. μετ. Βλ. σελ. 97.)

Παρέθηκα ἐνταῦθα τὰς σκέψεις ταύτας τοῦ διασχήμου Βαρθόλδθ ὅπως ἐξηγηθῇ σαφέστερον καὶ ἡ κατὰ τὰς Κυκλάδας καὶ ἰδίως τὴν Σύρον ἐπὶ πλείστους χρόνους ἐπικρατήσασα γαλλικὴ ἐπιρροή, ἥτις ἐδείχθη, ὡς ἐκ τῶν ὑστέρων γίνεται γνωστὸν, λίαν ἐπωφελὴς καὶ διὰ τὴν Σύρον καὶ διὰ τοὺς κατὰ τὸ 1821 προσφυγόντας κατὰ χιλιάδας πρόσφυγας, τοὺς οἰκιστὰς τῆς νῦν Ἑρμοπολέως.

(1) Della Rocca αὐτόθι ἐνθ' ἀνωτέρω. τομ. I. — Κ. Σάθα Τουρκ. Ἑλλάς σελ. 520.

Καὶ ἄλλαι δὲ συνέβησαν κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦτον πειρατικαὶ ἐπιδρομαί, ὧν αἱ σπουδαιότεραι ἦσαν τοῦ ἐκ Ναυπάκτου Πισπιρη, τοῦ ἐκ Βονίτης Γράφου, τοῦ Νίκου, τοῦ Κάφη, ὅστις ἐχειροτονήθη βασιλεὺς τῆς Μήλου. (Σάθα αὐτόθι καὶ ἐν ἀρθ. ὁ βασιλεὺς τῆς Μήλου. Τοιμηροῦ)

Οὐχ' ἦττον φοβερὸς κατέστη ὁ Λάμπρος Κατζώνης περὶ τοῦτου γράφει ὁ εἰρημένος Βαρθόλδης: «Ὅτε ὁ Λάμπρος Κατζώνης ἐξέπλευσε τῷ 1790 ἐκ Τεργέστης μετὰ μικροῦ τινος στόλου ἐξοπλισθέντος, οὗ ἐκουσίων τῶν Ἑλλήνων συνεισφορῶν καὶ ῥωσικὴν φέροντος σημαίαν, καὶ ἤρχισε περιπλέων τὸ Αἰγαῖον, συνετράχθη τὸ ἄλλως τοσοῦτον ἀδρανὲς Διβάριον καὶ μέρος τοῦ ἐν τῷ Εὐξείνῳ Τουρκικοῦ στόλου διατάχθη νὰ πλεύσῃ κατὰ τοῦ καταδρομέως. Οὗτος προσέβαλε τότε τὴν Κέα, ἐκυρίευσεν αὐτὴν καὶ κατέστησεν ἐκεῖ τὸν κύριον σταθμόν, ὅπου στηριζόμενος ἐπέτρεχε τὸ Αἰγαῖον. Προσδληθεὶς ὅμως παρὰ τὴν Κέα, ὑπὸ ἑπτὰ ἀλγερίων πειρατῶν, ἐνωθέντων μετὰ τοῦ Τουρκικοῦ στόλου καὶ μὴ δυνήθεις ν' ἀνταστῇ εἰς τὸν ἀριθμὸν καὶ τὸ ὑπερβάλλον πυροβολικὸν τῶν ἀχθρικῶν πλοίων διέφυγε μετ' ἀπελπιν ἀγῶνα ὁ τολμηρὸς καταδρομεὺς ἐπὶ ἀκαταστρώτου σκάφους μετὰ δύο μόνον συντρόφων, ἐν ᾧ κατεδυθίσθη ὑπὸ τῶν πειρατῶν ὅλος ὁ λοιπὸς αὐτοῦ στόλος. Κατὰ τὴν κρίσιμον ἐκείνην στιγμὴν ἠρνήθησαν αὐτῷ οἰανδήποτε βοήθειαν οἱ Ῥῶσσοι ἀπόστολοι καὶ ὁ Λάμπρος περὶ ἤλθεν εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ φέρηται ὡς πλάνης καὶ

Tom.I. σελ.176). «Αἱ περισσότεραι τῶν Κυκλάδων ἐξηγόραζον διὰ χρημάτων τὴν εἰρήνην καὶ οἱ πρὸς καταδίωξιν τῶν ἀμφιβίων τούτων ἀρματοῶν ἐξεληθόντες οὐδὲν ἄλλο ἐπραττον ἢ νὰ τοὺς διερεθίζουσιν εἰς νέας ἐκδρομὰς καὶ αἱματοχυσίας. Ὁ Κάψης μὴ δυνάμις ν' ἀντιῇ εἰς τὰ θέλητρα ὥραιας τινὸς ἐκ Μήλου ἐγκατέλειπε τὸν ἀδελφόν του (Τρομάραν) καὶ νυμφευθεὶς ἀπεκατέστη ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ. Μετ' οὐ πολὺ ὁ Τρομάρας συλληφθεὶς ὑπὸ γαλλικοῦ πλοίου παρεδόθη εἰς τὸν Τουρκικὸν ναύαρχον καὶ ὑπέστη τὸν μαρτυρικὸν δι' ἀνασκολπισμοῦ θάνατον.» (Σάθα αὐτόθι.) Ὁ Κάψης ἀφ' ἑτέρου, καίτοι τιτλοφορούμενος βασιλεὺς τῆς Μήλου, ἤρχισε κατόπιν τὸ πειρατικὸν στάθιον, ἕως οὗ συλληφθεὶς ὑπὸ τῶν Τούρκων ἀπηγχονίσθη ἐν τῷ Μπαρίῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

αὐτόνομος ἱππότης, ἀπὸ νήσου εἰς νήσον ἀργυρολογῶν τοὺς εἰρηνικοὺς νησιώτας καὶ καταισχύων διὰ πειρατείας τὸ ἐθνικὸν ἔργον» (1).

Κατὰ τὴν παράδοσιν καὶ τὰς δημοσιευθείσας πληροφορίας οἱ Ῥώσσοι κατὰ τὸ 1774 ἐπισκεφθέντες τὴν Σύρον παρέλαβον μεθ' ἑαυτῶν φυγόντες τὸν ἀνδριάντα τοῦ Ἀνδριανοῦ.

Ἐρρέθη ἐν τοῖς προηγουμένοις ὅτι οἱ ἐπὶ τῆς ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς Σύριοι ἀνήγειραν πρὸς τιμὴν τοῦ αὐτοκράτορος Ἀδριανοῦ ἀνδριάντα ἐν τῷ μέρει ἔνθα σήμερον ὑπάρχει ὁ ναὸς τῆς Κοιμήσεως. Μέχρι τοῦ 1774 ἵστατο ὁ ἀνδριάς ἐπὶ τῆς βάσεώς του· τότε δὲ κατὰ τὰς παραδόσεις, τὰ ἐν τῇ παλαιᾷ Αἰγιναίᾳ Ἐφημερίδι ὑπὸ Μουστοξύδη γραφέντα (2) καὶ κατὰ τὰς διαβεβαιώσεις τοῦ Le Bas, ἐξετάσαντος πρὸ ἐτῶν τὰ τῆς μεταφορᾶς τοῦ ἀνδριάντος (3), οἱ Ῥώσσοι μετῆνεγκον ἀλλαχοῦ τὸν ἀνδριάντα, ἀφέντες τὴν βάση, ἥτις μετηνέχθη μετὰ ταῦτα εἰς ἄνω Σύραν, χρησιμεύσασα εἰς τινα ναὸν.

Γεγονότα δὲ ἕτερα σχετιζόμενα κατὰ τὰ τέλη τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος μετὰ διαμονῆς τῶν Ῥώσσων ἐν τῷ Αἰγαίῳ δὲν διεδραματίσθησαν ἐν Σύρῳ ἄξια νὰ σημειωθῶσιν ὡς ἱστορικὰ γεγονότα καθ' ὅσον, ὡς προερρέθη, ἡ Σύρος διαχειμέ-

(1) Μενδ. Βαρθόλδης Ἰστ. Ἑλλ. μετ. Βλάχου σελ. 95.

(2) Αἰγιναία Ἐφημ. σ. 10 καὶ ἐξῆς.

(3) Ἐάν τις φαντασθῇ ὅποσον θὰ ἔκοσμεῖτο ἡ ἡμετέρα πόλις καὶ ἰδίως ἡ συνοικία τῶν Ψαρριανῶν ἐκ τῆς διατηρήσεως τοῦ ἀνδριάντος τούτου, δὲν δύναται ἢ νὰ λυπηθῇ ἐγκαρδίως ἐπὶ τῇ φιλαρχαίᾳ ἐπιθυμίᾳ ἥτις ἀνεπτύχθη τοῖς Ῥώσσοις ἐν Σύρῳ ἐπὶ τῇ θέᾳ τοῦ ἀνδριάντος τούτου. Ὁ περιηγητὴς Le-Bas ἀναφέρειν τὰ περὶ τῆς ὑπὸ τῶν Ῥώσσων γενομένης ταύτης μεταφορᾶς τοῦ ἀνδριάντος, ἐπισημιοῖ ὅτι ἡ βάση αὐτοῦ ἐχρησίμευσε ὡς κολυμβήθρα ἐν τινὶ ἐκκλησίᾳ τῆς ἄνω Σύρας (Le-Bas Itineraire T. II σελ. 23 καὶ ἐξῆς). Τὸ ἐπὶ τῆς βάσεως ταύτης ἐπίγραμμα κατεχωρήθη ἐν τῇ ἀνὰ χεῖρας συγγραφῇ.

νη ἐν οὐδετερότητι πρὸς τοὺς Τούρκους καὶ ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Γαλλίας ἤχιστα ἠνωχλήθη ὑπὸ τῶν Ῥώσων.

Ἐπ' ἱσῆς δὲ μέχρι τῶν παραμονῶν τῆς ἐλλ. ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 δὲν ὑπάρχουσιν ἕτερα ἀξιοσημείωτα συμβάντα. (1)

Λεπτομερείας ἄλλας μὴ ἐχούσας ἱστορικὴν βαρύτητα παραλείπω νὰ παραθέσω ἐνταῦθα, πολλῶ μᾶλλον καθ' ὅσον κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, ἦτοι τὰς παραμονὰς τῆς ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως τὸ ἐν τῇ ἐλληνικῇ ἱστορίᾳ σπουδαιότατον γεγονὸς τοῦ συνοικισμοῦ τῆς Ἑρμουπόλεως ἐπισκιάζει τὰς λοιπὰς λεπτομερείας τὰς ὀλίγον προηγηθεῖσας αὐτοῦ. Οὐχ' ἤττον μολονότι μετὰ τὴν ἐλλ. ἐπανάστασιν τὸ σπουδαίτερον μέρος τῆς ἱστορίας τῆς νήσου κατέχει ἡ τῆς νέας πόλεως, ἡ ἄνω Σύρος δὲν ἔπαυσε καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνος τῶν Ἑλλήνων λαμβάνουσα μέρος ἐνεργὸν καὶ κατέχουσα ἀρχούσας σελίδας ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς νήσου.

(1) Ἐνταῦθα λήγει τὸ πρῶτον μέρος τῆς ἱστορίας τῆς νήσου. Ἐκπληρώσας τὸ καθ' ἑαυτὸν ἐφ' ὅσον μοι ἦτο ἐφικτὸν, ἀνομολογῶ ὅτι πολλὰ πιθανὸν τὰ ἐν αὐτῷ χάσματα· ἀλλ' ἡ ἐλλειψὶς δὲν ἦν ἐμῇ. Ἄν ἀναλογισθῇ τις τὸ δυσχερὲς συγγραφῆς ἱστορίας νήσου, τέως φαινομένης ὅλως ἐστερημένης ἱστορίας, τὸ δυσέφικτον ἀνευρέσεως πάντων τῶν ἐγγράφων ὅσα ἤθελον ἐπιχύσει φῶς εἰς τὴν μεσαιωνικὴν πρὸ πάντων ἱστορίαν, ἂν τέλος ἐνθυμηθῇ τις ὅτι οὐ μόνον τῆς Σύρου ἀλλὰ πάσης τῆς Ἑλλάδος ἡ μεσαιωνικὴ ἱστορία ἔχει πολλὰ τὰ σκοτεινὰ καὶ δυσἀπόδεικτα θέλει μὲ δικαιώσῃ ἐπὶ τοῖς ἐλλείψεσιν. Ἰσως τινα τῶν χασμάτων ἡδύνατο νὰ πληρωθῶσιν, ἐὰν κατορθεῖνται τινες ἀστοχοὶ παλαιῶν ἐγγράφων τῆς μεσαιωνικῆς Σύρου μοι ἐδίδον ἀντίγραφα αὐτῶν. Οὐχ' ἤττον ἡ ἐλλειψὶς τῶν δὲν εἶνε τοσοῦτον ἐπαισθητή· ἀλλὰ καὶ ἂν εἶνε, βεβαίως οὐχὶ ἐγὼ ὁ πταίστης καθ' ὅσον δὲν ἡδυνάμην νὰ ὑπεξαίρῃσω αὐτὰ, μολύνων οὕτω τὴν ἀφιλοκερδῆ διάθεσίν μου πρὸς συγγραφὴν τῆς ἱστορίας ταύτης διὰ τοιούτων πράξεων.

Θελομεν δὲ ἰδῆ ὅτι ἡ οὐδετερότης ἦν ἐτήρουν οἱ Σύριοι ἦτο ἔργον βαθείας πολιτικῆς φρονήσεως οὐ μόνον τῶν Συρίων, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν ἀρχηγῶν τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως· οἱ δὲ Σύριοι ἀπὸ τῶν παραμονῶν τοῦ 1821 προητοίμασαν τὰ πράγματα οὕτως ὥστε διηυκόλυναν τὴν ἔλευσιν καὶ ἀσφάλειαν τῶν προσφύγων τοῦ ἱεροῦ καὶ καταπληκτικοῦ ἀγῶνος τοῦ Ἑλληναμοῦ.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΤΟΥ Α' ΜΕΡΟΥΣ *

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

*"Εγγράφα και μεταφράσεις ἀποσπασμάτων σχετικῶν
πρὸς τὴν ἱστορίαν τῆς Σύρου.*

Α'. Αἱ πρὸς τοὺς Γάλλους συμπάθειαι τῶν Συρίων.

(Μετὰφρασις εὐχαριστηρίων ἐγγράφων τῶν γάλλων πλοιαρχῶν καὶ ἐμπόρων δημοσιευθέντων ὑπὸ τοῦ Abbé Della Rocca.)

Σημείωσις. Ἐρρέθη ἐν τοῖς προηγουμένοις ὅτι πολλάκις ὑπέστη ἡ Σύρος πειρατικὰς ἐπιδρομάς. Κατὰ τὸ 1781 πειραταὶ εἶχον προσβάλῃ ἐν τῷ λιμένι τῆς Σύρου γαλλικὸν ἐμπορικὸν πλοῖον. Οἱ Σύριοι ἐπιδείξαντες ἔκτακτον ἡρωϊσμὸν διέσωσαν τὸ πλοῖον καὶ κατετρόπωσαν τοὺς πειρατάς· ἰδίως δὲ πρωτηγωνίστησεν ὁ Σύριος Γεώργιος Ξανθάκης πεφημισμένος τότε καθ' ὅλον τὸ Αἰγαῖον ἐπ' ἀνδρείᾳ καὶ τόλμῃ. Ἐκ τοῦ ἐπεισοδίου τούτου καὶ πλείστων ἄλλων παρομοίων ἐν τῷ λιμένι τῆς Σύρου συμβάντων, ὧν ἐν βλέπει ὁ ἀναγνώστης ἐν τῇ παρατιθεμένῃ εἰκόνι, διςφημίσθησαν οἱ Σύριοι ὡς ἀνδρεῖοι καὶ φιλόξενοι. Ἐπ' εὐκαιρίᾳ δὲ τούτου ἐξέδωκαν ἐν ἔτει 1781 πολλοὶ Γάλλοι πλοίαρχοι καὶ ἔμποροι δύο εὐχαριστήρια πρὸς τοὺς Συρίους ἐν εἰδει

* Ἐν τῷ παραρτήματι τούτῳ καταχωρεῖται καὶ ἑγγράφον τι δημοσιευθὲν ὑπὸ τοῦ Della Rocca ὡς καὶ ἀποσπάσματα περὶ χαρακτήρος, φύσικῶν κλίσεων καὶ γλώσσης τῶν Συρίων, ἄξια μελέτης, περιεχόμενα ἐν τῷ Traité sur les a beilles τοῦ Abbé Della Rocca, vicaire-generale de Syra (Tom. A' Precis historique sur l' île de Syra). Ἐπ' ἴσης παρατίθηναι ἐνταῦθα καὶ τινες σημειώσεις μου συμπληρωτικὰς τοῦ πρώτου μέρους, ὡς καὶ τὰ ἑξῆς ἄσματα τῶν Συρίων.

προκηρύξουν πρὸς τοὺς λοιποὺς συναδέλφους των. Ἰδοὺ αὐτὰ ἐν μεταφράσει, λαμβανόμενα ἐκ τῶν τοῦ Della Rocca.

«Οἱ ὑποφαινόμενοι ἐμποροπλοίαρχοι κινούμενοι ὑπὸ αἰσθήματος εὐγνωμοσύνης πρὸς τοὺς Σύριους διὰ τὰς ἀγαθὰς καὶ ἐπανελημένας ἐκδουλεύσεις των πρὸς ἡμᾶς διακηρύττομεν καὶ διαβεβαιούμεν τοὺς ἐνδιαφερομένους ὅτι μεταξὺ τῶν νήσων τοῦ Ἀρχιπελάγους, εἰς ἃς ἐλλιμενίζόμεθα δι' ἐμπορικὰς ὑποθέσεις, ἡ Σύρος δικαίως ἀπολαμβάνει τῆς ἐμπιστοσύνης καὶ τῆς στοργῆς τῶν Γάλλων, αἰσθημάτων ὧν εἶνε ἄξιος ὁ λαὸς οὗτος διὰ τὴν ἐμπιστοσύνην, τὸν εἰδικὸν ζῆλον καὶ τὴν εἰλικρινῇ ἀφοσίωσιν των πρὸς τοὺς ὁμοεθνεῖς μας, ὡς εἰ ἀπετέλουν μέρος τῆς ἐθνικότητός μας. Προθυμοποιοῦνται νὰ μᾶς προσφέρωσι πᾶσαν βοήθειαν, εἴτ' ἐν περιστάσει ναυαγίων ἐν ταῖς ἀκταῖς των, εἴτε πειρατικῶν ἐπιθέσεων, ὡς ἐκείνας ἃς ὑπέστημεν παρὰ τῶν λυμαινομένων τὴν Ἀνατολὴν, ἀπὸ τοῦ τελευταίου Τουρκικοῦ πολέμου, καὶ ὧν τὰ πλοῖά μας θὰ ἦσαν λεῖα, ἐὰν οἱ νησιῶται οὗτοι ἐνόπλιως δὲν μᾶς ὑπερησπίζοντο, εἴτε τέλος ἐν ἐποχαῖς λοιμῶν, ὧν θύματα ἤθελον ἦσθαι τὰ πληρώματα τῶν πλοίων μας ἀνευ τῶν δαψιλῶν βοηθειῶν ἃς μᾶς παρέσχον εἰς τὰς φρικτὰς ἐκείνας περιστάσεις· ἐφ' οἷς εὐχαρίστως διακηρύττομεν ὅτι τὰ γαλλικὰ πλοῖα θέλουσιν εὖρεϊ ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ πλεονεκτήματα ἃ ἐν οὐδεμίᾳ ἄλλῃ τοῦ Ἀρχιπελάγους καὶ δύνανται νὰ ἐλλιμενίζωνται αὐτόθι μετὰ πλήρους πεποιθήσεως.

Εἰς πίστῳσιν τούτων συντάσσεται τὸ παρόν.

Ἐν Μασσαλίᾳ 2 Μαΐου 1784.

Υπογεγραμμένοι. P. A. Martichou, Rivière, J. J. Coste, P. Blane, J. Coughier, R. Perou, Broutin, I. Doumergu, Beaussier, Reibaud, A. Catelin, Bone, A. Cuirard, H. F. Cuirard, David, C. D' Allest, R. Murat, Boze, Coreil, Fournier.

Ἡμεῖς Lazarre De Gerin Ricard, Conseiller da Roi κλπ. πιστοποιούμεν τὸ γνήσιον τῶν ἄνω ὑπογραφῶν κλπ.

Σημ. Ὅμοιον περίπου ἔγγραφον ἐδημοσίευσαν πολλοὶ μεγάλεμποροι τῆς Γαλλίας, περιεχόμενον ἐν τῷ ἰδίῳ συγγράμματι.

B'. Χαρακτήρ καὶ φυσικαὶ κλίσεις Συρίων.

(Μετάφρασις τῶν τοῦ Della Rocca, ch. VII. σελ. 120—125.)

«Ἐλθωμεν νῦν ἐπὶ τοὺς Σύριους. Κατοικοῦντες ἐν τῷ κέντρῳ σχεδὸν τῶν Κυκλάδων καὶ ἐν μέσῳ τῶν δύο ἐλληνικῶν μερῶν (De deux Grèces, κυρίως Ἑλλάδος καὶ Ἀνατολῆς) μετέχουσιν ἀναντιρρήτως τῶν ἠθικῶν προνομίων τῶν Ἑλλήνων, πολλῷ μᾶλλον καθ' ὅσον ὡς γνωστὸν οἱ νησιῶται ἔχουσι τι μᾶλλον ἐλευθέριον ἔσοχον καὶ ἐν τῇ εὐφύιᾳ αὐτῶν παρὰ οἱ τῶν ἡπειρωτικῶν μερῶν καὶ πράγματι μεταξὺ τῶν μεγάλων καὶ διασήμεων ἀνδρῶν τῆς Ἑλλάδος πλείστους διακρίνομεν νησιώτας . . .»

«Οἱ Σύριοι περιορισμένοι πάντοτε ἐν τῇ νήσῳ αὐτῶν, ἀσχολούμενοι εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν γαιῶν των, μόλις δὲ πρὸ μικροῦ ἀρξάμενοι συγχοινωνίας τινος μετὰ τε τῶν γειτόνων των καὶ ξένων, ὀλιγωτέρας εὐκαιρίας ἐπέτυχον τῶν ἄλλων νησιωτῶν πρὸς ἀνάπτυξιν τῆς εὐφυΐας των καὶ γνωστοποίησιν αὐτῆς ἐκ τούτου δὲ θεωροῦνται ἐν τῷ Ἀρχιπελάγει ὡς ἄνθρωποι καθ' ὑπερβολὴν ἀπλοῖ.»

«Ἀφ' οὗτο ὁμοως ἐπεδόθησαν εἰς τὴν ναυτιλίαν καὶ ἐμπορίαν εἴτ' ἐν Κωνσταντινουπόλει, εἴτ' ἐν Σμύρνῃ, εἴτ' ἐν Θεσσαλονικῇ ἢ ἐν ἄλλοις λιμέσι τῆς Τουρκίας μετέτρεψαν τὰ προκατειλημμένα πνεύματα, τὸ πνεῦμα αὐτῶν ἀνεπτύχθη, καὶ ἀπέδειξαν ὅτι εἰς Σύριος ἐξισοῦται τούλαχισον πρὸς ἓνα τῶν πνευματωδεστέρων καὶ ἀνεπτυγμένων κατοίκων τῶν ἄλλων νήσων. Ἐν γένει δ' εἰπεῖν, οὐδεὶς δύναται νὰ τοῖς ἀρνηθῇ δραστηριότητα, πλεονέκτημα προσερχόμενον ἀναμφιβόλως ἐκ τῶν ἐνδελεχῶν διδασκαλιῶν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ποιμένων των διότι λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν Συρίων δὲν ὑπάρχει λαὸς πανταχοῦ τῆς χριστιανωσύνης ἀποδεχόμενος τοσαύτας πνευματικὰς βοηθείας, καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Τουμφορτ διαβεβαίωσεν ὅτι ὁ κληρὸς τῶν Συρίων εἶνε ὁ μᾶλλον πεπαιδευμένος ἐν τῷ Ἀρχιπελάγει.»

«Ζῶντοί, ἀγχίνοις (penetrans) οἱ συμπατριῶταί μου ἐπέδειξαν πάντοτε τὰς καλλίστας διαθέσεις πρὸς τὰς τέχνας καὶ ἐπέδωσαν εἰς πάντα. Ἐφημίσθησαν ἐν τῇ Ἀνατολῇ διὰ τὴν καλαισθησίαν των ἐν τοῖς χοροῖς καὶ τῇ μουσικῇ, πρὸ πάντων γνωρίζουσι κάλλιστα τὸ λαοῦτον (luth) καὶ τὴν λύραν, εἶδος τριχόρδου βαρβίτου. Τινὰ δὲ πα-

ραδείγματα ἀποδεικνύουσιν ὅτι εἰσιν ἱκανοὶ ἐξ Ἰσοῦ πρὸς ἀπόκτησιν γνώσεων. Πρὸ τίνος ἐκόμισέ τις ξύλινον ὥρολόγιον ἐκ τῶν κατασκευαζομένων ἐν Γερμανίᾳ; πλείστοι νεανίαι κατεσκεύασαν ἀμέσως τοιαῦτα ἐπιτυχῶς καὶ τὰ ἐπώλουν πρὸς 4 ἢ 5 σκούδα (eeus) ἕκαστον. Ἐγνώρισα βράπτην ζωγραφίσαντα διὰ γραφίδος (à la plume) γαλλικὴν φρεγάταν ἐλλειψοειδέσιν ἐν τῷ λιμένι. Ὁ πλοίαρχος εἰς 30 προσήνεγκε τὴν εἰκόνα ταύτην εὐχαριστηθεὶς ἐκ τῆς ἐξεικονήσεως τὸν ἐφιλοδώρησε γενναίως, διαθεβαιώσας ὅτι ἤθελε διατηρήσει ὡς κειμήλιον τὸ προῖον τοῦτο τοῦ καλὰμου διὰ ν' ἀποδείξῃ ἐν Γαλλίᾳ τί δύναται νὰ κατορθώσῃ Ἑλλὴν μὴ λαβὼν τὰς σοικειώδεις καὶ ἀρχὰς τῆς ζωγραφικῆς. Κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας νέος τις ἱερωμένος γραμματικῆς τοῦ Ἐπισκόπου ἀπέμαθε μόνος τὴν ἐλαιογραφίαν καὶ ἐκόσμησε διὰ τῶν ἐλαιογραφιῶν του τὰς ἐν Σύρῳ ἐκκλησίας, ὡς καὶ ἄλλων μερῶν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου. Βεβαίως αἱ εἰκόνες αὗται δὲν εἶνε ἡ τελειότης τῆς ζωγραφικῆς, ἀλλὰ περιποιούσι τιμὴν εἰς τὸν ζωγράφον των. Ἠδυνάμην ν' ἀναφέρω καὶ πολλοὺς Σύριους ἀπομαθέντας τέχνας ἀνευ διδασκάλων.»

«Ὡς πρὸς τὴν ἀγχίνοιαν (sagacité) εἰς τὰς ὑποθέσεις οἱ Σύριοι οὐδενὸς εἶνε ὑποδεέστεροι τῶν ζώντων ὑπὸ τὸν ἥλιον τῆς Ἑλλάδος. Ἐγνώρισα χωρικὸν διατρίψαντα καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει, διυλίζοντα τὰς ὑποθέσεις ὅσον οὐδεὶς ἄλλος, ἔχοντα τὴν κανονικωτέραν κεφαλὴν, τὸ εὐχύτερον πνεῦμα καὶ τὴν ἀσφαλεστέραν λογικὴν ἔστενοχώρει μετὰ τοσαύτης δυνάμεως τὸν ἀντίδικόν του ὥστε κατέφρυγεν οὗτος εἰς τὴν σιωπὴν. Ἐν ἡ ἐποχῇ ὁ ῥωσικὸς στόλος διεσταύρου τὸ Αἰγαῖον, ἀνεφύει τις ἕρις περὶ τινων ὑποθέσεων τῆς κοινότητος. Πλείστοι Σουηδοὶ, Δανοὶ, Αἰθίοιοι ἀξιωματικοὶ ἐν τῇ ῥωσικῇ ὑπηρεσίᾳ ἀποβάντες εἰς τὴν νῆσον δι' ὑγεινούς λόγους (πρὸς τέλει καθάρσεων), μάρτυρες αὐτόπται τῶν ἀναριθμητῶν τεχνασμάτων, τῶν συνορισμῶν, τῶν ἐπιθέσεων, τῶν ἀνταπαντήσεων, τέλος τῶν κατεσκευασμένων μετρητῶν ἃ ἐλάβανον αἱ διαμαχόμεναι μερίδες πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ των ὡμολόγησαν μετ' ἐκπλήξεως ὅτι οὐδαμοῦ τῆς Εὐρώπης εἶδον τοσαύτην ἐνέργειαν, τοσαύτην ζοὴν πρὸς ὑποστήριξιν ἀξιώσεων ἢ τοσαύτην ἐπιτηδειότητα πρὸς ἐξέδρασιν νικητηρίων λόγων ἢ τοὺλάχιστον εὐνοϊκῶν. . . .»

«Βισέλωμεν ἔτι εἰς τινὰς λεπτομερείας εἰδικῆς περὶ Συρίων· καθ' ὑπερβολὴν φιλόξενοι, πρὸ πάντων πρὸς τοὺς Γάλλους, εἰσι ἀδυσώπητοι ὡς πρὸς τὴν κλοπὴν. Ἐνθυμοῦνται νεανίαν, κλέψαντα κράμβας, οὐ πᾶσα ἡ οἰκογένεια προδικάζει τὴν τιμωρίαν· οὗτος κατεδικάσθη εἰς ἐξορίαν. Τὸ προτέρημα τοῦτο τῶν Συρίων εἶνε τοσοῦτον γνωστὸν ὥστε οἱ ἐμπορικοὶ οἶκοι τῶν Γάλλων καὶ ἄλλων ἔτι, προτιμῶσιν αὐτοὺς πάντων τῶν ἐξ ἄλλων μερῶν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ.»

«Βίσιν εὐκίνητοι, ῥωμαῖοι καὶ λίαν θαρραῖοι. Ἐν πάσῃ ἐποχῇ ἐπέδειξαν ἀνδρείαν. Ἐν τῇ ἐρήμῳ νήσῳ τῆς Γυάρου, ὑποκειμένη τοῖς Συρίοις, Γεώργιος τις Ξανθάκης πεφημισμένος ἐπ' ἀνδρείᾳ καθ' ὅλον τὸ Ἀρχιπελάγος, μετὰ τινος συνταίρου του κατέλαβε καὶ ἀφώπλισε δεκαοκτὼ Ζακυνθίους.»

«Ὁ αὐτὸς Γεώργιος ἐπέδειξε παλλάκις ἀνδρείαν κατὰ τῶν ληστῶν, κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου καὶ τῆς διαμονῆς τῶν Ῥώσων ἐν τῷ Ἀρχιπελάγει. Εἰς τῶν ἀνεψιῶν τοῦ Ξανθάκη, ὁ Ἀ ν τ ὼ ν ι ο ς Ῥ ὥ σ σ η ς ἀντεστάθη μόνος ἐναντίον τοῦ διαβοήτου Μιτρομάρα (Mi-tromara sans peur), ὅστις μετὰ τριάκοντα Ἀλβανῶν ἐπέδραμε κατὰ τῆς Σύρου ἵνα λεηλατήσῃ αὐτήν. Ὁ Ῥώσσης οὗτος, νεανίας ἔτι μόλις εἴκοσι ἢ εἰκοσιδύο ἐτῶν, καταλαβὼν μέρος ὅθεν ἐμελλον νὰ διέλθωσιν οἱ πειραταὶ, κατακλιθεὶς χαμαὶ καὶ στηρίζων τὸ ὄπλον ἐπὶ τῶν ἄκρων τοῦ πηδός του, κατὰ τὸν ἀλβανικὸν τρόπον, ἐσκοποβόλησε τοσοῦτον καλῶς ὥστε ὁ Μιτρομάρας ἐπληγώθη εἰς τοὺς ὤμους μετὰ δύο ὀπαδῶν του καὶ ἠναγκάσθη ἐπισίδασθαι ν' ἀπέλθῃ. Οἱ Σύριοι διαρκούσης τῆς διαμονῆς τῶν Ῥώσων ἐν τῷ Ἀρχιπελάγει ἀπέκτησαν τοσαύτην φήμην κατὰ τὰς πλείστας κατὰ τῶν πειρατῶν συναντήσεις, ὥστε οὐδ' ἐφοβοῦντο αὐτοὺς, οἰοσθήποτε καὶ ἂν ἦτο ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν. Τουναντίον οὗτοι κατελήφθησαν ὑπὸ τοσοῦτου τρόμου (frayeur) ὥστε δὲν ἐτόλμων πλέον νὰ ἐπιπέσωσι κατὰ τῆς Σύρου.»

«Καὶ ἐκ πλείστων ἄλλων παραδειγμάτων ἀκόμη ἡδυνάτο τις νὰ συμπεράνῃ ὅτι ἂν οἱ Σύριοι ἐξησκούντο πρὸς τὴν στρατιωτικὴν πειθαρχίαν, ἤθελον προσφέρει ἀξιολόγους στρατιώτας καὶ ἤθελον ἀναδείξῃ μετὰξὺ αὐτῶν ἀξιολόγους ἀξιωματικούς. Ἐὰν ἐκ τινος εἰδικοῦ γεγονότος δύναται τις νὰ διαγνώσῃ τὴν διάνοσιν ἐν γένει

σε'.

λαού τινος, περί Συρίων ἡδύνατο νὰ εἶπῃ ὅτι ἤθελον ἐπιτύχει ἔντε-
λῶς ἐν τῇ στρατιωτικῇ πειθαρχίᾳ· γνωστὸν δὲ ὅτι οἱ Ἑλλήνες ἐφη-
μίθησαν ἐν τῇ πολεμικῇ τέχνῃ. Σύριός τις τῆς οἰκογενείας *Στεφάνου*
ἐπονομαζόμενος Καγνάζος (Gagnazzo) ὑπηρετήσας ἐν Αὐστρίᾳ προση-
νέχθη μετὰ τοσαύτης εὐφυΐας καὶ ἀνδρείας, ὥστε ἡ Μαρία Θηρεσία
τὸν ὑπερετίμησεν, ἀναβιβάσασα εἰς τὰς μᾶλλον διακεκριμένους θέσεις
τῶν ἀξιωματικῶν της. Κατατάξασα αὐτὸν μετὰ τῶν εὐγενῶν ἤθελε
τὸν ἀναβιβάσει ἔνεκα τῶν στρατιωτικῶν του προτερημάτων εἰς τὰς
ἀνωτάτας τάξεις τοῦ στρατοῦ ἂν δὲν ἐφονεύετο ἐν τῇ ἀλώσει τῆς
Πράγας· ἀναβὰς πρῶτος ἐπὶ τοῦ ῥήγματος τοῦ φρουρίου ἐστήλωσε τὴν
σημαίαν. Ἀφ' ἐνὸς ὁ ἡρωϊσμός οὗτος, ἀφ' ἑτέρου ἡ ἡλιοτυπία ἣτις
ἀνεπτύχθη κατ' αὐτοῦ ἐπήνεγκον τὸν θάνατόν του ἐπὶ τοῦ πεδίου
τῆς μάχης. Οὐκ ὀλίγον συνετέλεσεν καὶ τὸ ἄλλοθεν αὐτοῦ εἰς τὸ
νὰ πολλαπλασιασθῶσιν οἱ ἐχθροὶ του. Ἡ αὐτοκράτειρα προσεκάλεσε
ἓνα τῶν ἀδελφῶν του ὀνομαζόμενον Δαβὶδ ὃν καὶ εἰσέγαγεν εἰς τὸ
σχολεῖον, ἔνθα ὁ νέος Σύριος προήγετο μεγάλως, ὅτε, ἐκ τῆς πολ-
λῆς ζέσεως μεθ' ἧς ἐπεδόθη εἰς τὴν σπουδὴν, παρεφρόνησε. Τὸν
εἶχον ἀποστείλει ἔνεκα τούτου εἰς Σύρον, ἔνθα τὸν ἐγνώρισα. Ἦτο
ἐπιτήδειος κολομβητῆς· διηγοῦνται δὲ περὶ αὐτοῦ ὅτι διῆλθε κολυμβῶν
τὸ ἀπὸ Σύρου εἰς Τήνον διάστημα δεκαοκτῶ μιλίων».

«Οἱ Σύριοι εἰσι πεπροικισμένοι διὰ μεγάλῃς δυνάμεως τῶν ὀπτι-
κῶν ὀργάνων. Ἐν αἰθρίῳ καιρῷ διακρίνουσιν ἐκ Σύρου τοὺς χωρικοὺς
περιπατοῦντας καὶ ὀργόνοντας ἐπὶ τῶν ὁρέων τῆς Τήνου, ἥτοι εἰς
ἀπόστασιν πλέον τῶν δέκα λευγῶν. Διακρίνουσιν ἐπ' ἑσθῆς εὐκολώ-
τατα ὀρυγας κρυπτομένας (qui se tiennent cachées) καὶ ἀναπαυ-
ομένας ὑπὸ τὴν σκιὰν μικρῶν θάμνων, θύμων, ἐλελιφάσκων καὶ
ἄλλων φυτῶν· τὰς καλύπτουσι ἀμέσως διὰ δυκτίου καὶ οὕτω συλλαμ-
βάνουσι πληθὺν τῶν μικρῶν τούτων πτηνῶν.»

«Οἱ νησιῶται μας μαρθάνουσιν εὐκολώτατα καὶ τὰς γλώσσας αἱ
λαλοῦσι λίαν καλῶς. Πλείστοι ὁμιλοῦσι τέσσαρας, Ἑλληνικὴν, Τουρ-
κικὴν Ἰταλικὴν καὶ Γαλλικὴν κτλ.» (1)

Γ'. Γλώσσα τῶν Συρίων.

Σημείωσις. Ὁ Abbé Della Rocca ἀφιεροῖ ἴδιον κεφάλαιον περὶ τῆς γλώσσης τῶν Συρίων καὶ τῶν λοιπῶν νεωτέρων Ἑλλήνων κατέχων τὰς σελ. 194-195 τοῦ Γ'. Τόμου τοῦ περὶ μελισσοτροφίας συγγράμματός του. Μολονότι ὀλίγιστα ἀναφέρει εἰδικῶς περὶ τῆς γλώσσης τῶν Συρίων εὐχαρίστως ἤθελον παραθεῖαι μετὰφρασιν ὅλου τοῦ κεφαλαίου ὡς μελέτην περὶ τῆς γλώσσης τῶν Ἑλλήνων τῆς τελευταίας ἑκατονταετηρίδος. Ἡ ἔκτασις ὁμῶς τοῦ κεφαλαίου δὲν μοι ἐπιτρέπει τοῦτο ἐνταῦθα· διὸ περιορίζομαι εἰς τὰ συμπέρασματα τοῦ Della Rocca περὶ τῆς τῶν Συρίων γλώσσης.

Ἡ γλώσσα τῶν Συρίων καὶ τῶν νησιωτῶν τοῦ Ἀρχιπελάγους ὡς καὶ τῶν ἡπειρωτικῶν Ἑλλήνων εἶνε ἀληθῆς Ἑλληνικὴ γλώσσα. Ἡ προφορά τῆς εἶνε ἀπαράλλακτος τῇ τῶν ἀρχαίων. Δὲν εἶνε δὲ ἡ γλώσσα τινων σοφῶν τῆς Γαλλίας οἵτινες ἀξιοῦσι νὰ μᾶς τὴν ἐκμάθωσι. . . . Συμπεραίνοντες λέγομεν ὅτι ἡ γλώσσα τῶν Συρίων καὶ ὅλων τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων εἶνε ἀληθῆς ἑλληνικὴ γλώσσα, μετεβιβασθεῖσα ἡμῖν ὑπὸ τῶν προγόνων, καίτοι πτωχοτάτη καὶ ὀλιγώτερον γλαφυρὰ τῆς τοῦ Ὁμήρου καὶ τῶν λοιπῶν διασῆμων συγγραφῶν.» (1)

Δ' Περὶ δημώδους ποιήσεως τῶν Συρίων.

Γνώρισμα ἀλάνθαστον τῆς διατηρήσεως τῆς γλώσσης, τῶν ἡθῶν καὶ ἐθίμων καὶ ἐν γένει τῶν στοιχείων τοῦ ἐθνισμοῦ εἶνε ἀναμφιδόλως καὶ ἡ ποίησις ἡ δημοτικὴ. Ναι μὲν δὲν κατῴρθωσα νὰ περισυνάξω πάντα τὰ δημῳδῆ τῶν Συρίων ἄσματα, διότι πλεῖστα τροποποιηθέντα ὑπὸ τῶν ἄλλων νησιωτῶν, εἰς οὓς μετεβιβάσθησαν ἀπὸ στόματος εἰς στόμα ἀπώλεσαν τὴν οὕτως εἰπεῖν ἰθαγένειάν των,

(1) Μόνον αὐτὰ εἰδικώτατα γράφει συμπεραίνων παρὰ τῆς γλώσσης τῶν Συρίων. Σημειωτέον δὲ ὅτι καίτοι ἡ περὶ γλώσσης μελέτη τοῦ Della Rocca εἶνε γενικὴ· οὐχ' ἦττον εἶνε λίαν ἐνδιαφέρουσα καὶ ὡς τοιαυτή. Αὐπούμενος διότι δὲν θύναται τὰ καταχωρήσω ἐνταῦθα ὅσα μετέφρασα ἐκ τῶν τοῦ Della Rocca ἀνομολογῶν ὅτι πλεῖστα ὠφελήθην ἐκ τῆς συγγραφῆς αὐτοῦ, ὅστις φιλελληνικώτατος ὢν προσπαθεῖ ν' ἀποδείξῃ διὰ παντός μέσου ὅτι καὶ αὐτὸς καὶ οἱ Σύριοι πάντες εἶνε γνήσιοι Ἑλληνες ἢ ἐκ γενεᾶς ἢ ἐξ ἀγχιστείας ἢ ἐξελληνισθέντες. Πισθῶν ὅς ἐν ἄλλῃ εὐκαιρίᾳ θὰ δημοσιεύσω τὴν λοιπὴν μετὰφρασιν τοῦ περὶ Σύρου μέρους τοῦ φιλελληνικωτάτου Abbé Della Rocca.

κατασταθέντα κοινὰ τῶν νησιωτῶν ἄσματα· οὐχ ἤττον τὸ ἐρωτικὸν καὶ ἐλεγειακὸν τὸ παρατηρούμενον καὶ εἰς αὐτὰ τὰ δίστιχα τῶν Συρίων, ὡς καὶ τὸ περιγραφικόν, διδούσιν ἡμῖν νόξιν τοῦ ὕφους καὶ τῆς δυνάμεως τῆς δημοτικῆς ποιήσεως τῶν Συρίων ὡς θέλομεν ἰδεῖ.

Εἰς οὐδεμίαν συλλογὴν δημοτικῶν τῆς Ἑλλάδος ἁσμάτων ἀπῆν-
τησά τι εἰδικῶς σύριον. Τινὰ τῶν ἐν τῇ συλλογῇ Fauriel Τόμ. II.
Δ'. καὶ Ε'. καὶ ἐν Τόμῳ Β'. Distiques chantés dans les îles de l'
Archipel etc καὶ τῶν ἐν τῇ τοῦ Arnoldus Passovv (Popu laria
Carmina Graeciae) δημοσιευθέντων νησιωτικῶν ἁσμάτων (278, 288,
584, 341, 391, 437, 439, 476, 586, 557, 582, 591) πιθανῶς
εἶναι Σύρια. Οὐχ ἤττον ἐν αὐτοῖς δὲν περιέχονται τὰ ἀρχόμενα ἐκ
τῶν νωστῶν στίχων :

Nάχα νερό τοῦ Σύριγγα, σταφύλ' ἀπὸ τὰ Χροῦσα,

Κ' ἐνα κλωρὶ βασιλικὸ ἀπὸ τῇρ Κυπερούσα.

καὶ τὸ

Στοῦ Σεβαστιά τ' ἀνήγορο θὰ στήσω καλτερήμι

Γιὰ τὰ περνοῦν ἢ λεύθερες τὰ κάνουνε σεῆρι.

Ἀγίε μου Γεώργι συριανὲ

Μὴ κάμῃς ἄδικο σὲ 'μέ.

Ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὴν ἐγγχωρίαν μουσικὴν, αὕτη θεωρεῖται ἐκ τῶν
παθητικωτέρων τῆς δημοτικῆς ποιήσεως ἔχουσα ὅλην τὴν περιπάθειαν
τῆς ἀνατολικῆς μουσικῆς καὶ τὸ ἐλεγειακὸν καὶ ἐρωτικὸν τῆς λοι-
πῆς Ἑλλάδος. Συλλογὴν δὲ ἁσμάτων συλλεχθεῖσαν ὑπ' ἐμοῦ δημοσιεύω
μετὰ τὰ ἐξῆς ἐγγραφα.

ΕΓΓΡΑΦΑ

(Ἐκ τῶν ἀρχείων τῆς Δημαρχίας Σύρου). (*)

Σημείωσις — Κατὰ τὸ 1748 οἱ Σύριοι ἐστασίασαν κατὰ τοῦ τότε ἐπισκόπου
τῶν καθολικῶν ἐν Σύρῳ Δ α ρ ί ο υ Δ ε λ ο γ κ ι ς, κατηγορηθέντος ὡς ἀσεβήσαν-

* Τόσα ὅση ἡ πληθὺς τῶν ἐγγράφων τῆς μεσαιωνικῆς καὶ νέας Σύρου, ὥστε μετὰ
μαγίστης δυσκολίας ἠδυνάμην νὰ προτιμήσω τινα πρὸς δημοσίευσιν ἐνταῦθα. Προτιθέ-
μενος ἵνα ἐν ἱδίῳ παραρτήματι προσιχώσῃ καταχωρήσω συλλογὴν ὀλόκληρον σπουδαίων
ἐγγράφων ὑπὸ γλωσσολογικὴν καὶ ἱστορικὴν ἐποψίν περιορίζομαι ἤδη καταχωρῶν
τρία τέσσαρα καὶ ταῦτα οὐχὶ κατ' ἐκλογὴν, ἀλλὰ ἐκ τοῦ προχείρου λαμβάνων
αὐτὰ ἐκ τῆς πληθύος τῶν παλαιῶν ἐγγράφων τῆς κοινότητος Σύρου.

τος και συνανοημένου μετὰ τῶν Ὀθωμανῶν. Τὸ εἶξ ἐπίσημον τοῦ 1748 ἐγγραφον ἐκτίθησι ταῦτα. Λίαν ἀξιοσημείωτος εἶνε ἐν τῷ ἐγγράφῳ τούτῳ ἡ λέξις Ἑλλὰς, ἀποδεικνύουσα ὅτι οἱ Σύριοι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης εἶχον συναίσθησιν πλήρη τῆς ἐθνικότητός των καὶ τὴν δούλην τότε Ἑλλάδα λησμονηθεῖσαν παρ' ὅλων, καλουμένην δὲ Ῥωμανία οἱ Σύριοι ἐθεώρουν πατρίδα των καὶ τὴν ὀνομασίαν αὐτῆς ἔγραφον ὁρθῶς.

1748 I. N. γεναρίου 3.

Ὅλοι ἐμῖς οἱ κάτωθεν γραμένοι ὁμολογοῦμεν πῶς ὁ αἰδέσιμος Πατέρις Ἀγγέλικος ἀπὲν Ῥώμῃ λαπουτζίνος εἰς τὸν καιρὸν ὅπου ἔκαμεν ἐδὸ στὸ νισὶ τίς σίρας μισονάριος τὸν ἐγνωρίσαμεν μετὰ λόγον καὶ μετὰ ἔργον ζηλοτὶ τίς ἀποστολικῆς ἐπαγγελίας καὶ πατρικὸν στὸ γιερατικὸν του τάγμα καὶ δι' αὐτὸ ὡς καθολικὰ παιδία τίς ἀγίας ῥομικῆς ἐκκλησίας παρκαλοῦμε τοὺς πνευματικούς μας γονιοὺς καὶ προεστοὺς τοῦ ἐδεσίμου πατέρα νὰ δόσου πίστι εἰς τὸ παρὸ μας γράμμα τὸ περισσότερον ποὺ ἀγρικοῦμε πὸς τοῦ κάμουν ἐγκ.κτὴ τίς διόξος τοῦ Ἐπισκόπου Δαριοῦ Δελογκῆ, τὸ ὅποιον εἶνε καθαρί ἀθανάτῃ διὰ τί καὶ νὰ κλέγομέστε πρὸς αὐτὸ ποὺ ἐστάθηκε ἀφορμὴ ἡ ἕνα χρόνον προτίτερα ἡ κοινότης ἤθελεν νὰ τὸν διόξῃ διὰ δίκιες ἀφορμὰς ποὺ πνευματικοὶ ὡς γονίμας ἤθελον νὰ μάθου εἴμεσταν ἐτοιμοὶ νὰ φανερώσομε τὰ ἐντάλματά του διὰ νὰ μὴ τύχῃ καὶ λογιάσῃ πὸς ἐστάθιμε τόσον ἄθεοι καὶ ἀγκίζαμεν τὸν τύπον τοῦ σοτήρος διατὶ ἤμεσταν μακριὰ ἀπὲ τὴν χριστιανοσύνην καὶ ἐδὲ στὴν Ἑλλάδα νὰ μᾶς πέρνετε διὰ σχισματικοὶ ἢ διὰ ἀγαρινοὶ αἰμὶ διὰ νὰ θριαμβέψῃ τὸ καθολικὸν μας καὶ ἅγιον ῥίτο εἰς τοῦτο τὸ νηοὶ διαφεντεμένο ἀπὸ τὸν χριστιανικότατον βασιλέα τῆς φράντζας, ὁ ἄνωθεν πατέρας βλέποντας στὸν ὄχλον εἰς πολὺν σύχισιν ἐφίλαξεν τὸν ὅμοιον Ἐπίσκοπον στὸ μοναστήριον του καὶ ἐκεῖ δὲν ἠθελήσαμεν νὰ πῆμε πλέον ὁμπρὸς μόνον μετὰ ἐδικῆς του συμβουλῆς ἐπαραινέσεις καὶ ἐρίνεψε τὸ κινὸ καὶ μετὰ τὸν ἐρχομὸν τοῦ μητροπολίτου τίς Ἀξιάς ὁ ἐπαινεμένος θεοσκὸς ἔκαμε τὸν Ἐπίσκοπόν μας καὶ ἔταξεν νὰ περάσῃ μίαν ζοὴν κατὰ τοῦ ἐξετῆ τὸ τάξιμόν του κτλ. κτλ.

Κυρ. Γ. Βαμπακάρης Ἐπίτροπος.

(ἔπονται 77 ὑπογραφαί.)

I. ΔΑ ΠΕΡΙΣ.

Κατζιλίμης.

Πουγιουρδί

(Μετάφρασις γενομένη τῷ 1807).

Προσταγὴ τοῦ ἐκλαμπροτάτου Μεῖμὲτ Ραγίπ Ἐφέντι Μέγας τε-
 φτερτάρης τοῦ βασιλικοῦ θισαβροῦ, πρὸς τοὺς ἐπιτρόπους καὶ
 Προγεστοὺς, Γέροντας, Ἀρχοντες καὶ πτοχοὺς, τίς Νίσος σίρας εἰς
 τὴν ἄσπριν θάλασσαν καθὼς ἀκολουθὰ εἰσφραγισμένο μὲ τὸ ὄνο-
 μά του.

Μὲ τὸ νὰ ἐβρίσκετεν εἰς τὴν ἄσπριν θάλασσαν εἰ Νίσος Σίρας εἰς
 τὸν Βασιλικὸν θισαβρόν τοῦ Εἰράτι Τζετιτιοῦ, τὴν σήμερον σᾶς δίνο
 τὴν εἰδίσιν διὰ νὰ σᾶς γίνη γνωστὸν ὅτι εὐκολόθηκεν καὶ ἐβρίσκετεν
 τώρα διγικίτης, ὁ ἐκλαμπρότατος Μεῖμὲτ Ραγίπ Ἐφέντις Μέγας τε-
 φτερτάρης τοῦ βασιλικοῦ θισαβροῦ, διὰ ἐτοῦτο προστάζομεν καὶ κά-
 μνομεν γνωστὸν τὸν ἐπίτροπον τίς Νίσου Σίρας ὅτι μὲ τὸ νὰ ἐπιλιρό-
 νετεν κατὰ τὸ ἔκπαλε διὰ δύο σιμον τίς Νίσου Σίρας τὰ καθέκαστον
 χρόνον γρόσια ἑπτὰ χιλιάδες, τὴν σήμερον μὲ τὸ τοῦ ἐμπίκαμεν εἰς
 τὸν ἑφτιχον χρόνον τοῦ ἔτους 1222, ἀρχίζου τὰ δόσιμάτα σας ἀπὸ
 πρότι Μαρτίου καὶ τελιόνουν τέλος Φλεβαρίου, διὰ ἐτοῦτο σᾶς καμνο-
 μεν γνωστὸν ὅτι ἐπὶ ὁμολογίαν χρεοστικὴν διὰ ἑπτὰ χιλιάδες γρό-
 σια διὰ τὴν παρὸν χρονιὰν ὀλόκληριν ἀπὸ τὰ ἐδὸ Καπικιαχαγιᾶ σας
 τίς Νίσου Σίρας ὀνόματι Γιαγκος καὶ τὴν κράτισα ἕως τὴν τελεφτέαν
 πλιρομὴν εἰς τὸν βασιλικὸν θισαβρόν, Μὲ τὸ νὰ ἔχετε προτερύματα
 τίς ἐλεφτερίας σας στέλνο τὸ φερμάνι τίς παρὸν χρονιάς διὰ τὸ δόσι-
 μον τίς Νίσος σίρας καὶ λαμβάνοντές το θέλετεν προσπαθίσι μὲ κάθε
 ἐπιμέλειαν καὶ προιοχὴν διὰ νὰ συνάζετεν ὅλα τὰ βασικά δόσιματα
 καὶ τὸ συντομότερον νὰ τὰ στέλετεν τοῦ ἐδὸ Καπὶ Κιαχαγιᾶ σας Γι-
 ἄνκο καὶ ἐκίνος θέλει τὰ μετρίση εἰς τὸν βασιλικὸν θισαβρόν διὰ
 νὰ λάβῃ τὴν ἐκσὸφλησιν τίς παρὸν χρονιάς, ἂν καὶ ἤθελεν βρεθῇ διὰ
 τινὰς διὰ νὰ ἀνακατόσι καὶ νὰ ἐμποδίσῃ διὰ τὸ βασιλικὸν δόσιμον
 εἴστεν κρατιμένοι εἰς εἰ ἐπιτρόπι τίς Νίσου Σίρας νὰ μὲ δόσετεν τὴν
 εἰδίσιν διὰ γραφοῦ μὲ τὰ ὀνόματά του καὶ παρονόματά του, καὶ ἐγὼ
 θέλω τὸν κάμη τὴν πέδιαν ὁποῦ τὸν ἀνκίζη, λαμβανοντάς τὸ παρὸν
 μου πουγιουρδί δὲν θέλετε πράξι εἰς ἄλλον τρόπον ἀλλὰ νὰ συνάζετεν
 τὸ πλέον σιντομότερον ὅλα τὰ βασιλικά δόσιματα καὶ νὰ τὰ στέλε-
 τεν τοῦ ἐδὸ Καπὶ Κιαχαγιᾶ σας Γιαγκο' σᾶς ξανα προστάζω σφοδρὸς

διὰ νὰ κάμτεν στόχασιν εἰς τὰ γραφόμενά μου ὅς ἀνοθεν γραμένα
καὶ εἰσφραγισμένα μετὰ τὸ ὀνομά μου εἰς τὸ ὅπιον θέλετεν ἔχει τιν εἰ-
ποταγὴν καὶ ὄλον τὸ σέβας.

www.libtool.com.cn

ετος τούρκικο 1222 μίνα σάπαν 25.

Νέον ετος 1807. οκτωβρ. 25.

(Μεταγλωτισμένον λόγον πρὸς λόγον ἀπὸ τὰ ἀνοθεν).

Γ'.

1744 2 Φλεβαρίου Ι. Ν. Σρα.

Σμαζομένοι ὅλοι μεγάλοι καὶ μικροὶ καὶ τὸ ἐπίλιπο κινὸ ὅλοι εἰς
μίαν γνώμην καὶ βουλὴ ψιφοῦν καὶ διαλέγουν νὰ στίλουν στήν πόλιν
διὰ ἐπιτροπικούς τὸν Κυρ. Ν. Χαλαβαζῆ καὶ Κυρ. Σίμον Χαλαβαζῆ
νὰ ἐβγουν στοὺς ἀφεντάδες μας νὰ γιρέψουν τι ναῑ μας ἂν ἦνε βο-
λετὸ νὰ ἀπομένῃ ἀπάνου εἰς τὸ φτοχὸ ραγιά δίνοντάς του τὴν ἐξου-
σία νὰ ἐργαστοῦνε εἰς καθὲν ἐμπιστοσύνη καὶ φόβον θεοῦ, παρακα-
λοῦντες τοὺς τοὺς ἀφεντάδες μας νὰ μᾶς κάμουν αὐτὸ τὸ ἔλεος καὶ
ἂν κανένα ἄλο χαρτί ἐβρεθῇ στήν πόλιν ἐναντίον στοὺς ἀνοθεν ἐπι-
τροπικούς τοῦ νισιοῦ μας νὰ ἦνε ψεύτικο καὶ νὰ βεβαιώντε πῶς τὸ
ἔκαμε καὶ νὰ ἦνε πεδεμένος ἀπὸ τὸν κόσμον φανερά νὰ μὴν σταθῇ καὶ
τὴν ἀπερασμένη χρονιά καὶ διὰ τὸ βέβαιον ὑπογράφουντο ὅς φαίνοντε
καὶ θάζομε καὶ τὸ σύγιλλο τῆς χώρας καὶ ἂν ἔχουν χρία ἄσπρα νὰ
τοὺς δίνουν καὶ ἐμῖς τὰ δίδομεν.

(Τ. Σ)

Α. Βουτζίνος Ἐπίτροπος

Ι. Δα Περίς

Α. Καπέλας προεπίτρο.

Καντζιλιέρης.

(Ἐπονται αἱ ὑπογραφαί.)

Σημ. Συλλογὴν πολιτῶν ἐγγράφων τῆς μεσαιωνικῆς καὶ ἐπὶ τουρκοκρατίας
Σύρου ἐπιφυλάσσομαι νὰ δημοσιεύσω ἐν χωριστῷ παραρτήματι, μετὰ συλλογῆς ὅ-
λων τῶν ἀσμάτων τῶν Συρίων τῆς αὐτῆς ἐποχῆς, ἅτινα ἀποτελοῦσιν ἐν ὅλῳ στί-
χους περίπου 1000, ἐν οἷς δέκα ἐπύλλια (ῥίμες) πολλοῦ λόγου ἄξια. Αὐτοῦμαι
διότι καίτοι ὑποσχεθεὶς ἀνωτέρω (σελ. 7) ὅτι δημοσιεύσω ἐνταῦθα συλλογὴν ἀσμά-
των παραλείπω ἕνεκα τῆς πληθύσεως αὐτῶν καὶ τῆς δυσκόλου ἐκλογῆς μεταξὺ αὐ-
τῶν· καθ' ὅσον πάντα εἶνε ὠραῖα, ἐλληνικωτάτης ποιήσεως, ἐρωτικά, βακχικά
κλπ. καὶ ἅτινα ἀποτελέσουσι μετὰ τῶν ἀνεκδότων ἐγγράφων θησαυρὸν ἀληθῶς
περιέργου καὶ τερπνῆς γλωσσολογικῆς καὶ ποιητικῆς ὕλης.

ΚΑΘΟΛΙΚΙΣΜΟΣ ΕΝ ΣΥΡΩ.

Κατάλογος τῶν ἀπὸ τοῦ 14^{ου} αἰῶνος μέχρι σήμερον

Λατίνων Ἐπισκόπων καὶ ἐκκλ. τοποτηρητῶν.

Εἰσαχθέντος τοῦ χριστιανισμοῦ εἰς Σύρον πρὸ τοῦ Ζ'. αἰῶνος ὑπήχθη ἐκκλησιαστικῶς ἡ νῆσος ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ μητροπολίτου Κορίνθου, κατόπιν δὲ κατὰ τὸν Η'. αἰῶνα ὑπὸ τὴν τοῦ μητροπολίτου Ἀθηνῶν· μέχρι δὲ τῆς ὑπὸ τῶν Λατίνων ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως (1204) ὁ ἐν Σύρῳ κληρὸς, ὁ Ἐπίσκοπος καὶ ὁ λαὸς ἦσαν τοῦ ἀνατολικοῦ δόγματος. Ἀπὸ τοῦ 1204 ὑπαχθεῖσας τῆς Σύρου εἰς τὸ Δουκάτον Ναξίας, εἰσῆχθη ὁ καθολικισμὸς ἐν Σύρῳ. Τότε ὑπήχθη ἐκκλησιαστικῶς ὑπὸ τὴν μητρόπολιν Ἀθηνῶν μέχρι τοῦ δεκάτου ἔκτου αἰῶνος, ὅτε ἡ ἐκκλησία τῆς ὑπῆχθη εἰς τὴν μητρόπολιν Νάξου, γενομένης μητροπόλεως τῶν Κυκλάδων. Πρώτη ἀποστολὴ *Καπουτσιῶν* ἐγένετο τῷ 1637 ἐπὶ Ἐπισκόπου Magengo, Ἰησουϊτῶν δὲ τῷ 1744 ἐπὶ Ἐπισκόπου *Δαρίου Δελόγκη*.

Ὁ Ἅγιος Γεώργιος μητρόπολις τῆς νήσου ἠγέρθη καὶ ἀφιερῶθη τῷ πολιούχῳ Ἀγίῳ ὑπὸ τοῦ ἀνατολικοῦ δόγματος Ἐπισκόπων τῆς Σύρου· ἔκτοτε δὲ ἐγένετο μητρόπολις τῆς ἐν Σύρῳ καθολικῆς ἐκκλησίας. (1) Ὡστε τὸ ἀρχικὸν κτίριον ἦτο ἐπτὰ αἰώνων.

(1) Τὰς πληροφορίας ταύτας ὡς καὶ τὸν κατάλογον τῶν ἐπισκόπων ὀφείλω εἰς τὸν πεπαιδευμένον Ἐπίσκοπον Νικόλαον Μαρινέλλην, ἐσχάτως ἀποβιώσαντα, ἔνθα διακεκριμένης οἰκογενείας, πολυμαθέστατον καὶ πολλὰς καταβαλόντα προσκαθείας καὶ μελέτας πρὸς συγγραφὴν τῆς ἱστορίας Σύρου. Μεγάλῃ ἐληθῶς ἡ ζημία ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τοῦ πολυμαθοῦς καὶ φιλελληνικωτάτου Μαρινέλλη οὐ ὁ πατὴρ προσήνεγκε μεγάλας τῇ νήσῳ ἐκδουλεύσεις ὡς Ἐπίτροπος, Δῆμ. Σύμβουλος καὶ πρῶτος τῆς νήσου. Εὐχομαι ὅπως οἱ κληρονόμοι τοῦ ἀποβιώσαντος δημοσιεύσωσι τὰς ἱστορικὰς σημειώσεις τοῦ ἀειμνήστου Μαρινέλλη αἵτινες θεῶς αἰῶς θέλουσι συμπληρῶσαι πολλὰ κενὰ τῆς ἱστορίας μου ταύτης, ἰδίως δὲ τὰ ἀφορῶντα τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν τῆς. Δραττόμενος τῆς εὐκαιρίας ἐκπροθύμως εὐγνωμοσύνην καὶ τῷ νῦν Σεβασμίῳ Ἐπισκόπῳ I. Alberti προθύμως καὶ εὐγενέστετα προσενεγκόντος μοι τὰς αἰτηθείσας πληροφορίες.

Οἱ ἀπὸ τοῦ 14'. αἰῶνος μέχρι σήμερον διατελέσαντες Λατίνοι Ἐπίσκοποι εἰσιν οἱ ἑξῆς.

1ος. Ἐπίσκοπος *Ψύλλος* (τελευταῖος Ἐπίσκοπος Ἑλλην, τῶν Συρίων ὄντων ἀνατολικοῦ δόγματος μέχρι τοῦ 1207. Ἐπὶ τῆς ἀρχιεροσύνης αὐτοῦ ἐν Σύρῳ, κατακτηθείσης τῆς νήσου ὑπὸ τῶν Λατίνων καὶ εἰσαχθέντος τοῦ καθολικισμοῦ, ὁ Ἐπίσκοπος Ψύλλος ἠσπάσθη τὸν καθολικισμόν, ὥστε θεωρεῖται ὁ πρῶτος Λατίνος Ἐπίσκοπος Σύρου. Ἡ χρονολογία τῆς ἀρχιεροσύνης του εἶνε σκοτεινὴ οὐχ' ἦττον ἐκ τοῦ ἄνω ἱστορικοῦ τεκμαίρεται ὅτι συμπίπτει μεταξὺ τοῦ 1200—1300.

2ος. Ἐπίσκοπος *Πέτρος Γκάου* Δομενικανὸς (ἐποχὴ τοῦ διορισμοῦ του ὡς Ἐπισκόπου) τὸ 1350.

3ος. Ἐπίσκοπος *Μηκέλης Ἀβελλάρο* Δομενικανὸς (Ἄγνωστον τὸ ἔτος.)

4ος. Ἐπίσκοπος *Φραγκῆσκος Μαστοράνο* (1523).

5ος. Ἐπίσκοπος *Οὐδερτῆνος Τζεράτο* (1526).

6ος. Ἐπίσκοπος *Δελδιόγια* (Delvioja) Ἄγνωστον τὸ ἔτος.

7ος. Ἐπίσκοπος *Νικόλαος Γκουάσκο* (Quasco) πρὶν ἢ χειροτονηθῇ διετέλει ἐν χηρείᾳ πατὴρ ὡν ἐνὸς τέκνου.

8ος. Ἐπίσκοπος *Βενεδέττος Στέψια* (Benedettos Stepsia) Χῖος Δομενικανὸς (1583).

9ος. Ἐπίσκοπος *Αὐγουστῖνος Τζιζόλφο* Gizolfo Δομενικανὸς (1598).

10ος. Τοποτηρητὴς Ἐκκλησιαστικὸς *Ἀνδρέας Περρῆς* ἱερεὺς Σύριος.

11ος. Ἐπίσκοπος *Ἰωάννης Ἀνδρέας Κάργας* Δομενικανὸς ἐκ Santanielle. Ὑπέστη μαρτυρικὸν δι' ἀπαγχονισμοῦ θάνατον τῷ 1617 καὶ ἐτάφη ἐν τῇ μητροπόλει Ἀγίου Γεωργίου. Εἶχε χειροτονηθῇ Ἐπίσκοπος Σύρου τῷ 1611.

12ος. Ἐπίσκοπος *Ἰωάννης Γιράρδη* (Girardi) Πάριος, Φραγκισκανὸς (1619)

13ος. Ἐπίσκοπος *Δομένικος Μαρέγχο* (Marengo) Χῖος Φραγκισκανὸς (1625).

ιδ'.

14ος. Πάτερ Alessio, ἀποστολικὸς Καπουτσίνος. Τοποτηρητὴς (1644).

15ος. Πάτερ Ἰωάννης Μαρία Δε Μάνη (Giamaria De Mani) προσετώς τῶν Καπουτσίνων (1646).

16ος. Ἐπίσκοπος Ἰωάννης Δε Κούρτης (De Curtis, Coucoutsa) Καρμηλῖτης (1650).

17ος. Ἐπίσκοπος Ἰωσήφ Γουάρκι (Giuseppe Cuargi) (1665.)

18ος. Ἐκκλ. Τοποτηρητὴς Φραγκίσκος Βαρθαλίτης ἱερεὺς Σύριος (ἀποστολικὸς τοποτηρητὴς (1669).

19ος. Ἐκκλ. τοποτηρητὴς Θωμᾶς Βαδέττος (Toumazo Badetto) (1673).

20ος. Ἐπίσκοπος Ἀνδρέας Ρόζα (Roza) Νάξιος, πρῶην Ἐπίσκοπος Ἀνδρου (1688). Ἀπέθανεν ἐν Σύρῳ (1710).

21ος. Ἐκκλ. Τοποτηρητὴς Ἰωάννης Ξαρθάκης ἱερεὺς Σύριος (1689)

22ος. Ἐπίσκοπος Ἀγγελος Βενιέρης (Benier) ἔχων ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν του καὶ τὴν Τήνην (1689).

23ος. Ἐκκλ. Τοποτηρητὴς Δημήτριος Πρίντζης Δαπόντες ἱερεὺς Σύριος (1694).

24ος. Ἐπίσκοπος Ἀρτῳριος Ἰουστινιάνης (Justiniani)· ἐκ τῶν ἐν Χίῳ· γεννηθεὶς ἐν Νάξῳ. Εἶχεν ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν του καὶ τὴν Μήλον, Ἀνδρον καὶ Κέα· ἦν δὲ συγχρόνως ἀποστολικὸς Ἐπόπτης τοῦ Αἰγαίου Πελάγους (1700). Κατόπιν ἐγένετο ἀρχιεπίσκοπος Νάξου.

25ος. Ἐκκλ. Τοποτηρητὴς Δημήτριος Πρίντζης Δαπόντες (1701)

26ος. Ἐπίσκοπος Μιχαὴλ Κάρο (Cago) Χίος (1703). Ἀπέθανεν ἐν Σύρῳ τῷ 1707.

27ος. Ἐκκλ. Τοποτηρ. Μαρίνος Ρόσσης, ἱερεὺς Σύριος (1707).

28ος. Ἐπίσκοπος Νικόλαος Δεμίλλης (Demillis) Χίος· πρῶην τοποτηρητὴς Ἀποστ. Σμύρνης. Διορισθεὶς Ἐπίσκοπος Σύρου καὶ μόλις ἐλθὼν ἵνα χειροτονηθῇ ἀπέθανεν (1708).

29ος. Ἐπίσκοπος Νικόλαος Πορτογιάτης (Portoghieji) Χίος Φραγκισκανός. (1710). Ἀπέθανεν ὑπὸ τῆς ἐν Σύρῳ ἐνσκηψάσης πανώλους ἐν ἔτει (1728).

30ος. Ἐπίσκοπος *Καστέλλι* (Castelli) Χίος, Δομενικανός, πρῶν ἀρχιεπίσκοπος Μαριανουπόλεως. Διωρίσθη ἐπίσκ. Σύρου τῷ 1710, ἀλλὰ δὲν ἐδέχθη.

31ος. Ἐκκλ. Τοποτηρητὴς *Βεργαρδίνος Δὲ Παρίλης* (Bernardino De Parigi) ἡ ὁ ἐκ Παρισίων. Ἀπέθανεν ἐν Σύρῳ ὑπὸ τῆς πανώλους τοῦ 1728.

32ος. Ἐκκλ. Τοποτηρ. *Νικόλαος Μαρέργκος* (Marengo) ἱερεὺς Σύριος· πρῶν τοποτηρητὴς Ἀνδρου ἐν ἔτει 1702. Σύρου δὲ ἐν ἔτει 1718.

33ος. Ἐπίσκοπος *Φραγκίσκος Ἰωάννης Ρόσσης* ἐκ Μεδιολάνου Φραγκισκανός. Διωρίσθη τῷ 1730 Ἐπίτροπος· ἀλλὰ μὴ δεχθεὶς, διωρίσθη Ἀρχιεπίσκοπος Νάξου.

34ος. Ἐπίσκοπος *Ἀτῶνιος Ματούρης* (Maturi) ἐκ Τρεδέντου Φραγκισκανός· πρῶν τοποτηρητὴς Σμύρνης, (καὶ Ἐπίσκοπος Χίου ἐν ἔτει 1730). Ἀγνωστον πότε ἐχειροτονήθη Ἐπίσκ. Σύρου.

35ος. Ἐκκλ. Τοποτηρητ. *Ἀτῶνιος Μαρινέλλης* ἱερεὺς Σύριος, ἱεραιεύσας καὶ παρὰ τῷ Βενετικῷ στόλῳ (1733).

36ος. Ἐπίσκοπος *Εὐμαρουήλ Καράντζας* (Carantza) Νάξιος (1734). Ἀπέθανεν ἐν Νάξῳ μετὰ ἑξ μῆνας.

37ος. Ἐκκλ. τοποτηρ. *Ἀτῶνιος Μαρινέλλης* ἱερεὺς Σύριος.

38ος. Ἐπίσκοπος *Δάριος Δελόγης* (Dario Deloguis) Χίος ἀνεψιὸς τοῦ Ἐπισκόπου Quargi, Ἐπισκόπου Τήνου. (1736). Ἐπὶ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς τοῦ ἤλθον οἱ Ἰησουῖται εἰς Σύρον. Εἶτα ὠνομάσθη συμβοηθὴς τοῦ Ἐπισκόπου Τήνου. Παρητήθη καὶ ἀπέθανεν εἰς Ῥώμην.

39ος. Ἐπίσκοπος *Ἀτῶνιος Ματούρης* (Maturi) μετατεθεὶς ἐκ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Νάξου (1749). Ἀπέθανεν εἰς Σύρον τῷ 1754.

40ος. Ἐκκλ. Τοποτηρ. *Μαρίνος Ρόσσης* ἱερεὺς Σύριος (1751).

41ος. Ἐπίσκοπος *Γάκιρθος Ἰουστινιάρης* Χίος, Δομενικανός (1757). Παρητήθη καὶ ἀπέθανεν εἰς Ῥώμην (1798) ἐν τῇ *Παραγιά* ἐπικαλουμένῃ Minerva.

42ος. Ἐπίσκοπος *Ἰωάννης Βαπτιστὴς Φόντον* (Jean Baptista Fonton) Φραγκισκανός· Ἀντωνῖνος, (1787). Ἦν πρότερον τοποτηρητὴς Τήνου καὶ πρῶν Ἀποστ. τοποτηρητὴς Κωνσταντινουπόλεως ἐν ἔτει 1799.

ωσ'.

43ος. Ἐκκλ. τοποτηρ. *Λεωνάρδος Πριττεῖνης* ἱερεὺς Σύριος ἐκ τῆς Προπαγαντιστῶν (1800).

44ος. Ἐπίσκοπος *Ἰωάννης Βαπτιστῆς Ροσσίνης* (Rossini) Τήνιος. Διωρίσθη τῷ 1800· ἐχειροτονήθη τῷ 1801 καὶ ἀπέθανεν εἰς Ῥώμην τῷ 1829.

45ος. Ἐπίσκοπος *Λουίγγος Μαρία Βλαγκίς* (Luigi Maria Blangis) ἐκ Πεδεμοντίου, Φραγκισκανός, (πρώην Ἐπίσκοπος Κανατᾶ καὶ τοποτηρ. Σύρου 1825). Διωρίσθη Ἐπίσκοπος Σύρου τῷ 1830. ὠνομάσθη ἀποστολικὸς ἐπίτροπος ἐν Ἑλλάδι τῷ 1834. Ἀπέθανεν δὲ ἐν Σύρῳ γέρον τὴν ἡλικίαν τὴν 30 Ὀκτωβρίου 1851.

46ος. Ἐπίσκοπος *Ἰωσήφ Μαρία Ἀλβέρτης* (Juseppe Maria Alberti) Σμυρναῖος ἐκπαιδευθεὶς ἐν τῇ Προπαγάνδᾳ. Ἦτο πρότερον Ἐκκλ. τοποτηρητὴς Σμύρνης, κατόπιν Ἐπίσκοπος Εὐμενεῖας (Eumenia) καὶ συμβοηθὸς τοῦ Ἐπισκόπου Σύρου τῷ 1843. Διωρίσθη δὲ καὶ ἐχειροτονήθη Ἐπίσκοπος Σύρου τῷ 1851, ὀνομασθεὶς συγχρόνως καὶ Ἀποστολικὸς Ἐπόπτης ἐν Ἑλλάδι. Διατελεῖ δὲ μέχρι σήμερον Ἐπίσκοπος Σύρου κεκτημένος πᾶσας τὰς χριστιανικὰς ἀρετὰς, αἵτινες ἐμπρέπουσιν εἰς τὸ ὑψηλὸν τοῦτο ἀξίωμα.

Βιογραφικὰς λεπτομερεῖας περὶ τῶν ἀνωτέρω Ἐπισκόπων δὲν ἡδυνήθην νὰ ἀνεύρω· ἀλλ' οὐδ' ὁ ἐπὶ ἔτη πολλὰ ἐρευνήσας Μαρινέλλης κατώρθωσε τοῦτο. Τὰ περὶ Ἰησουϊτῶν ἐν Σύρῳ ἶδε ἐν τῷ ἐσχάτως ἐκδοθέντι ὑπὸ τοῦ Emile Legrant τεύχει *Relanion de l' Etablissement de P. P. De la Compagnie de Jesus en Levant*. σελ. 56.

www.libtool.com.cn
ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

1821.

Οὐδετερότης Συρίων.

1821 ! Ἴδου ἀριθμὸς ὅστις διὰ πάντα Ἑλλήνα διὰ πάντα φιλελεύθερον, διὰ πᾶσαν τὴν ἀνθρωπότητα περιχλίνει ὀλόκληρον, μυριοσέλιδον ἱστορίαν, οὐ μόνον τὴν ἱστορίαν τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, ἀλλ' αὐτῆς ταύτης τῆς ἐλευθερίας. Ἐν τῇ παρελεύσει τοσούτων αἰώνων, ἐν τῇ ἀμετρήτῳ σωρείᾳ τοσούτων ἐτῶν, τὸ 1821 διακρίνεται περιλαμπές, ἡλεκτρίζον τὴν καρδίαν παντὸς γνωρίζοντος τὴν θέσιν τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ κόσμῳ !

Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἡ Ἑλλάς ἡ σώσασα τὴν ἀνθρωπότητα ἀπὸ τοῦ βαρβαρικοῦ κατακλυσμοῦ ἐν Μαραθῶνι καὶ Σαλαμῖνι, ἡ Ἑλλάς ἡ γαλουχήσασα τὰ ἔθνη διὰ τοῦ ζωηφόρου γάλακτος τῆς φιλοσοφίας καὶ τῶν ἐπιστημῶν, καὶ βαυκαλήσασα αὐτὰ διὰ τοῦ λόγου καὶ τῆς ποιήσεως, ἀνίστατο ἀμαζῶν ἀκαταγώνιστος ἦν τὸ 1453 ὑπέβαλεν εἰς εἰρκτὴν τεσσάρων αἰώνων. Ναί μὲν κατὰ τὴν μακραίωνα αὐτῆς δουλείαν ἡ Ἑλλάς δὲν εἶχε κοιμηθῇ τὸν δυσοίωνον τῆς δουλείας ὕπνον, διότι ἀγῶνες, οἱ μὲν φανεροί, οἱ δὲ λαθάνοντες ἀφύπνιζον τὰ ἀρηίφιλα τέκνα τῆς, ἀλλ' οὐχ' ἤττον τὸ μέγα γεγονός τοῦ 1821 ἐπὶ ἤρξε το-

σούτῳ παταγῶδες ὥστ' ἐπεσχίασε πάντας τοὺς μετὰ τὰς ἐν Σαλαμῖνι καὶ Μαραθῶνι μάχας ἀγῶνάς της, προσενεγκοῦσα τῇ μὲν καθολικῇ ἱστορίᾳ ἀνεξάντλητον καὶ πολύτιμον ὕλην, τῇ δὲ ποιήσει καὶ ἀνθρωπότητι νῆα δείγματα τῆς ἀρετῶν τῆς προνομιούχου ταύτης ἐθνικότητος.

Μετὰ τοῦ γεγονότος τοῦ 1821 συνδέεται ἀναποσπάστως ἡ ἱστορία τῆς νέας πόλεως, ἥτις ἐπὶ τῆς γυμνῆς παραλίας τῆς Σύρου ἀνωρθώθη, ὡς φοίनिξ ἐν μέσῳ τῶν φλογῶν τοῦ καταπληκτικοῦ ἐκείνου ἀγῶνος.

Ἐκεῖ ἔνθα, κατὰ φιλοσύριον ποιητὴν, ὑπῆρχον

... Παράλια παρέρημα καὶ θαλασσοδερμένα,
παρτοῦ γαλήνη κατηφής, θλιμμένη ἐρημία
καὶ μόνον διεκρίτετο μακρόθεν κώμη μία,
ἐκπεπληγμένη ἔβλεπεν ἀπὸ τοῦ παραλλοῦ
ἡ ἄλκυὼν τοῦ ρεωστί προσορμυσθέντος πλοίου
τὴν θέαν τὴν παράδοξον καὶ διὰ τῶν κραυγῶν της
εἰδείκνυε τὸν σπάριον καὶ μέγαν θαυμασμόν της, (1)

Ἐκεῖ ἔνθα πρὸ τοῦ 1821 βρυσσκεπής, ἐρημος παραλία ἔβλεπε σπανίως ἀλιεῖς τινας, ἐνθ' ἀπὸ τῶν βρύων ἀνεπήδουν ἄφοβοι καὶ ἀνύποπτοι οἱ βάτραχοι, ἀνεπήδησε πόλις μεγάλη, πολυάνθρωπος, πολυθόρυβος, πλουσία καὶ μέλλουσα νὰ καταστήσῃ τὴν Ἑλλάδα ἐμπορικῶς καὶ ἐθνολογικῶς γνωστὴν καὶ εἰς τὰ ἀπώτατα τῆς ἐμπορευομένης ὕψηλίου μέρη. Σπουδαϊότατον ὁμολογουμένως γεγονὸς ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Ἑλλάδος, ἐν τῇ ἱστορίᾳ πασῶν τῶν ἀποικιῶν. Οὐδέποτε συνοικίσθη πόλις ἐν τοσούτῳ βραχεῖ διαστήματι καὶ ἐν τοσαύτῃ ζωῇ, ἐν τοσούτῳ πλούτῳ καὶ πλῆθυσμῳ.

Δὲν θέλω παραβάλλει τὸν συνοικισμόν τῆς Ἑρμουπόλεως

(1) Μοῦσα θηλάζουσα, ἥτοι λυρ. ποιήμ. ὑπὸ Ι. Δ. Καρχαοῦτσα.
Ἐν Ἑρμουπόλει 1840 σελ. 68.

πρὸς τὰς τῶν ἄλλων πόλεων, κατασταθεῖσων κατόπιν μεγίστων· ἴσως οὐδὲ πρὸς αὐτὸν τὸν συνοικισμὸν τῆς Ῥώμης ἦ τις κατόπιν κατέστη ἡ κοσμοκράτειρα πόλις. Οὐχὶ διότι δὲν ἐξετάζω τὸν συνοικισμὸν ὑπὸ τὴν ἐποψιν τοῦ κατόπιν χιλιопλασιασθέντος πληθυσμοῦ τῶν πόλεων, ἀλλ' ὑπὸ τὴν τῶν περιστάσεων ὑφ' ἧς ἐτελέσθη, καὶ τῶν αἰτιῶν ἅτινα παρήγαγον αὐτὸν, τέλος ὑπὸ τὴν ιδιότητα τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες ἀπετέλεσαν τὴν ὁμάδα τῶν πρώτων οἰκιστῶν τῶν συνοικισθεῖσων πόλεων.

Ὁ συνοικισμὸς τῆς Ἑρμουπόλεως δὲν ἔχει πολλὴν ὁμοιότητα οὐδὲ πρὸς τὸν συνοικισμὸν τῶν ἐλληνικῶν ἀποικιῶν. Προήχθησαν μὲν καὶ πρωτηγωνίστησαν ἐν τῇ Ἰωνίᾳ καὶ Ἰταλίᾳ αἱ ἐλληνικαὶ ἀποικίαι, ἀλλ' ἡ ἱστορία αὐτῶν, αἱ περιστάσεις καθ' ἧς ἀπεστάλησαν δὲν ἔχουσι πολλὴν ὁμοιότητα πρὸς τὰς τῆς Ἑρμουπόλεως, οὐδ' ἐν τοσούτῳ βραχεὶ διαστήματι ἠδρώθησαν καὶ ἐμονιμοποιήθησαν ὅσω αὐτῇ. Ἐὰν δέ τις παραβάλλῃ τὰς περιστάσεις ὑφ' ἧς ἐκτίσθη καὶ συνοικίσθη ἡ Ῥώμη, φερ' εἰπεῖν, πρὸς τὰς τῆς Ἑρμουπόλεως, θέλει κατανοήσῃ τὴν διαφορὰν. Βεβαίως ἦτο εὐκόλον εἰς τὸν Ῥωμύλον νὰ προκυρήξῃ ἐκ τῶν τελεμάτων τοῦ ῥωμαϊκοῦ ἐδάφους ὅτι προσφέρει ἄσυλον εἰς πάντα φυγάδα κακοῦργον, εἰς πάντα καταδιωκόμενον καὶ νὰ συνοικίσῃ κατ' ἀρχὰς τὴν πόλιν ἐκείνην ἐκ τοιούτων κατοίκων καὶ ὑπὸ τοιαύτας περιστάσεις· ἀλλ' ἡ γυμνὴ παραλία τῆς νῦν Ἑρμουπόλεως δὲν εἶχε Ῥωμύλον· ἀνθρωποὶ διασωζόμενοι ἐκ τῶν φλογῶν ἱεροῦ καὶ καταπληκτικοῦ ὑπὲρ ἐλευθερίας πολέμου συνεκεντροῦντο εἰς τὴν βρυσσκεπῇ παραλίαν τῆς Σύρου· καὶ πρὶν ἔτι παγιωθῇ ἡ ἐλληνικὴ ἀνεξαρτησία, ἀνηγέρθη ἡ Ἑρμούπολις ἐπὶ τῶν βράχων τῆς Σύρου περιώσασα ἀπὸ τοῦ καταστρεπτικοῦ κατακλυσμοῦ, ὡς ἡ Κιβωτὸς ἐπὶ τοῦ Ἀραράτ τεσσαράκοντα χιλιάδας πολυπαθῶν Ἑλλήνων.

Ἐκτοτε ἡ Ἑρμούπολις περιελάμβανεν ἐν ἑαυτῇ ἐν μικρῷ τοὺς ἀντιπροσωπεύοντας σύμπαντα τὸν ἐλληνισμὸν. Ἡ Ἑρ-

μούπολις ἐκηρύχθη κοινή πατρίς τῶν δουλωθέντων καὶ ἐλευθερωθέντων Ἑλλήνων καὶ οἱ λόφοι αὐτῆς ἐμυρώθησαν διὰ τοῦ αἵματος ὅπερ ἀπέσταζεν ἔτι ἀπὸ τῶν χειρῶν καὶ καθημαγμένων ἐνδυμάτων τῶν συνοικιστῶν. Χίοι, Κρήτες, Μακεδόνες, Ψαρριανοί, Κυδωνεῖς, Σμυρναῖοι, Θράκες, Ὑδραῖοι, Κωνσταντινουπολιταί, καὶ ἐκ πάσης γενεᾶς Ἑλληνες, τιμαλφῇ λείψανα τοῦ αἱματηροῦ ἐκείνου ἀγῶνος, ἀνεκήρυσσον κοινήν αὐτῶν θετὴν πατρίδα τὴν νέαν πόλιν, ἣτις ἐμελλε ν' ἀναδειχθῇ πρωτεύουσα τῶν ἐπαρχιῶν ἐν Ἑλλάδι, πρωτεύουσα ἐμπορικῶς ἐν Ἀνατολῇ καὶ Μεσογείῳ καὶ νὰ γίνῃ γνωστὴ, καὶ δι' αὐτῆς, καὶ τὸ τῆς Ἑλλάδος ὄνομα, εἰς τὰς ἀπωτάτας πόλεις τῶν Ἰνδιῶν, τῆς Ἀμερικῆς καὶ τοῦ λοιποῦ ἐμπορικοῦ κόσμου.

Τὴν ἱστορίαν τῆς πόλεως ταύτης ἐνδιαφέρουσιν οὐχὶ μόνον τοὺς κατοίκους αὐτῆς, ἀλλὰ πάντα τὸν ἑλληνισμόν πειρῶμαι, ἐφ' ὅσον μοι ἐφικτὸν, νὰ ἐκθέσω ἐν τῷ ΒΨ τούτῳ μέρει τῆς συγγραφῆς τῆς ταύτης, ἀρχόμενος ἀπὸ τῶν πρὸ τοῦ συνοικισμοῦ αὐτῆς.

Ἦδη κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1821 ὁ Δημήτριος Ὑψηλάντης ἀπέστειλεν εἰς τὸ Αἰγαῖον ὡς ἐπίτροπόν του τὸν Δημήτριον Θέμελην, ἐπικαλεσθεὶς πρὸς τοῦτο τὴν συνδρομὴν τῶν Σπετζιωτῶν (1). Ὁ Θέμελης διαδοὺς τὸν ἐπαναστατικὸν ὄργανισμὸν τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος κατὰ τὰς Κυκλάδας ἐφρόντισε περὶ τοῦ ἐπαναστατικοῦ διοργανισμοῦ αὐτῶν.

Αἱ Κυκλάδες εὐρέθησαν ἔτοιμοι ὅπως μετάσχῃσι τοῦ κοινοῦ τῶν Ἑλλήνων ἀγῶνος. «Τὴν ὑπὸ τῶν Σπετζιῶν, τῶν Ψαρῶν καὶ τῆς Ὑδρας δοθεῖσαν ὥθησιν, λέγει ὁ Μενδελῶν Βαρδόλδης, παρηκολούθησαν ἐντὸς ὀλίγου αἱ λοιπαὶ τοῦ Αἰγαίου νῆσοι· ἐν Θήρᾳ μόνον, Ἄνδρῳ καὶ Τήνῳ ἀπεποιήθησαν οἱ καθολικοὶ κάτοικοι νὰ συμπράξωσι μετὰ τῶν ἀνατολικοῦ δόγ-

(1) Σπετζιωτικὰ Ἀναγύρου σελ. 112.

ματος ἀδελφῶν των καὶ προὔτιμησαν νὰ πληρώσωσι μᾶλλον διπλοῦς φόρους εἰς τε τοὺς Τούρκους καὶ τὸν ἑλληνικὸν στόλον ἢ νὰ κατανικήσωσι τὸν φανατισμὸν αὐτῶν καὶ τὴν θρησκευτικὴν των φανατικότητα.»

Οἱ Σύριοι ἕνεκα τῆς γεωγραφικῆς αὐτῶν θέσεως ὄντες μᾶλλον εὐπρόσβλητοι ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν, μὴ ἔχοντες δὲ σπουδαίας αἰτίας μίσους κατὰ τῶν Τούρκων, οἵτινες ἀφῆκαν αὐτοὺς αὐτοδιοικουμένους ἐτήρησαν θέσιν ἐπιφυλακτικὴν, προτρεπόμενοι κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τῶν Γάλλων, κατόπιν δὲ καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν Ἑλλήνων εἰς διατήρησίν τινος οὐδετερότητος.

Ἡ σύνεσις ὑπηγόρευσε τότε τὴν διατήρησιν κατ' ἐπιφάνειαν τινος ἀρμονίας μεταξύ Τούρκων καὶ Συρίων· βαθύτερον ὅμως ἐξεταζομένη ἡ σχέσις αὕτη ἀπέβη τὰ μάλιστα ἐπωφελές· διότι κατόπιν οἱ Σύριοι ἐκηρύχθησαν οὐδέτεροι κατὰ τὸ φαινόμενον· τοῦτο δὲ ἀπεκοίμιζε τοὺς Τούρκους· ἀφ' ἐτέρου ὅμως ἐβόηθει τοὺς ἐπαναστάτας καὶ χρηματικῶς καὶ προσωπικῶς ἡ κοινότης τῶν Συρίων, ὡς θέλομεν ἐν τοῖς ἐπομένοις ἰδεῖ.

Εἶνε ἀληθές ὅτι οἱ λοιποὶ νησιῶται ὑπώπτευον τοὺς Συρίους καὶ ἰδίως τοὺς καθολικοὺς ὡς μὴ ἀποδεχομένους τὸν πανελλήνιον ἀγῶνα. Ὁ τότε ἀρχιεπίσκοπος τῶν Ὀρθοδόξων Παροναξίας Ἱερόθεος ἔγραψεν ἐπιστολὴν πρὸς τοὺς νησιώτας ὑπογεγραμμένην ὑπ' αὐτοῦ, τοῦ Μαυρογένους, τοῦ Δημητράκοπούλου, τοῦ Μάτζα καὶ Φρ. Ραυτοπούλου ἐν ἡ συμβουλευεῖ τοὺς Αἰγαιοπελαγίτας νὰ μιμηθῶσι τὸ παράδειγμα τῶν Ἀνδρίων καὶ Μυκωνίων ἐκστρατευσάντων κατὰ τῆς Καρύστου καὶ τῶν Παρίων καὶ Ναξίων ἐτ.ιμαζομένων διὰ τὴν ἐκστρατείαν τῆς Τριπολιτζᾶς· προτρέπει δὲ νὰ ἀντικρούωσι τὰς ἀντενεργείας καὶ ἰδίως νὰ ἐποπτεύωσιν τὰς ἐνεργείας τῶν Συρίων καὶ ΦραγκοΣαντορινιῶν καὶ ἰδίως τινὸς ἐν Σύρῳ τότε προξένου(1).

(4) Τὸ χείμενον τῆς ἐπιστολῆς ταύτης ἐδ.μοσιεύθη πρὸ ἐτῶν ἐν τινὶ ἐφημερίδι, τῷ Αἰῶνι ἢ τῇ Ἑλπίδι τοῦ 184... νομίζω, καθ' ὅσον ἀπώλεσα δυστυχῶς τὴν σχετικὴν σημείωσιν.

Πιθανόν ἐν τῷ τότε ἀναδρασμῷ οἱ λοιποὶ νησιῶται ἐδικαιολογοῦντο κατὰ τι ὑποπτεύοντες τοὺς Συρίους ὥς μὴ μέτεχοντας τῆς κοινῆς τῶν Ἑλλήνων ἐνεργείας. Τὰ πράγματα ὁμως δὲν εἶχον οὕτω, καθ' ὅσον ἐκ τῶν ὑστέρων ἀπεδείχθη ὅτι ἡ πολιτικὴ ἦν ἡκολούθησαν ἦν προῖον συνέσεως, ἀπολήξαν εἰς ὠφέλειαν οὐ μόνον τῶν Συρίων ἀλλὰ καὶ τεσσαράκοντα χιλιάδων Ἑλλήνων, οἵτινες προσέφυγον εἰς τὴν νῆσον. (1)

(1) Δὲν πρέπει νὰ παραληφθῇ ἐνταῦθα ὅτι οἱ Τούρκοι παρεξηγοῦντες ὑπὲρ ἑαυτῶν τὴν οὐδετερότητα τῶν Συρίων διήρχοντο πολλάκις φίλιοι καὶ ἀνύποπτοι τῆς Σύρου, πιθανῶς μάλιστα καὶ ἀπευθύνοντό τισι ζητοῦντες τροφὰς καὶ βοηθείας· ἴσως μάλιστα καὶ τινες ἐμπορευόμενοι σίτον ὑπῆκον εἰς αὐτοὺς καὶ τοῖς ἐπώλουν ζωοτροφίας. Ἀλλ' ἐξεταστέον ἐν τούτοις, τί κοινὸν μεταξὺ τῆς κοινότητος τῶν Συρίων καὶ τῶν ιδιωτικῶν τούτων ἐμπορικῶν ἢ ἄλλων σχέσεων δύο, τεσσάρων, δέκα τὸ πολὺ προσώπων; Δυσὸν θάτερον· ἐὰν οἱ Σύριοι εἴτε διὰ τὸ ἑαυτῶν συμφέρον, εἴτε ὑπέκριντες εἰς τὰς θρυλουμένας προτροπὰς τῶν Ἑλλήνων ἀρχηγῶν ἐπεθύμουν νὰ σεβασθῶσι τὴν οὐδετερότητα, πῶς ἤθελον ἀποκρούσει τοὺς Τούρκους διερχομένους τῆς νήσου των, ἢ πῶς ἤθελον ἀρνηθῇ τὴν πώλησιν σίτου καὶ οἴνου διενεργουμένην ἀπὸ εὐα. (θ)μοὺς ιδιώτας; Μεθ' ὅλην τὴν οὐδετερότητα αὐτῆς ἡ Σύρος ἐθεωρεῖτο μέχρι τῆς ἐγκαταστάσεως ἑλληνικῶν ἀρχῶν ἐν τῇ νήσῳ ὑποκειμένη τοῖς Ὀθωμανοῖς· ἐὰν ἐφέροντο ἐχθρικῶς πρὸς τοὺς διερχομένους φιλικῶς καὶ ζητοῦντας ν' ἀγοράσωσι παρ' ιδιωτῶν ζωοτροφίας Τούρκους, δὲν ἤθελον παραβιάσει τὴν οὐδετερότητα καὶ ἐκθίσει τὴν ἀνω πόλιν εἰς γενικὴν πανωλεθρίαν;

Ἀλλ' ἐξεταστέον καὶ ἄλλως τοῦτο. Ἡ κοινότης τῶν Συρίων ἀποτελεῖτο ἀπὸ 4500 κατοίκους. Ἐὰν ἦναι πιστευτὸν ὅτι τινὲς Σύριοι ἦλθον εἰς συνεννοήσεις κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως μετὰ τῶν Τούρκων, εἶνε λογικὸν νὰ δεχθῶμεν ὅτι οἱ πέντε μόνον οὗτοι ἀντεπροσώπουον ὁλόκληρον κοινότητα; Ἦθελεν εἶσθαι παράλογον νὰ ἰσχυρισθῇ τις ὅτι πάντες οἱ κάτοικοι τῆς νήσου, μηδὲν ἐξαιρουμένου ἐσκέπτοντο ὁμοίως, καὶ εἶχον τὸν αὐτὸν ἐνθουσιασ-

Ὅτι δὲ ἡ οὐδετερότης τῶν Συρίων δὲν ὑπηγορεύθη ὑπ' ἄλλης αἰτίας εἰ μὴ τοῦ ἰδίου αὐτῶν ὡς καὶ τοῦ κοινοῦ συμφέροντος τῶν φυγάδων ἀποδεικνύεται ἐκ τῆς μυστικῆς συμμετοχῆς πολλῶν Συρίων εἰς τὴν τότε φιλικὴν ἑταιρίαν. Λέγεται ὅτι ὁ Ν. Ζαννέτος καὶ ὁ Γαβρίνας, ἔλχοντες τὴν καταγωγὴν

μὲν, τὸ αὐτὸ θάρρος, τὰς αὐτὰς ἐλπίδας καὶ πεποιθήσεις κατὰ τὴν ἐκρηξιν τῆς ἐπαναστάσεως καὶ τὴν ἐναρξιν ἀγῶνος ἀνίσου σχετικῶς πρὸς τὸν τότε νομιζόμενον κολοσσὸν τῆς Τουρκίας. Εἰς οὐδεμίαν ἐπανάστασιν, μετὰ τοσοῦτων αἰώνων δουλείαν, δὲν ἐπαρουσιάσθη φαινόμενον τοιοῦτο, καθ' ὃ δηλαδὴ εἰς μεταξὺ χιλίων δὲν εὗρέθη ἐναντία φρονῶν, ἡ δειλιῶν, ἡ προδίδων, ἡ ἐμπορευόμενος μετὰ τῶν ἐχθρῶν ἡ ἐξαπατῶν αὐτοὺς διὰ συνεννοήσεων μυστικῶν, σῶζων δὲ συνάμα τὴν ἑαυτοῦ ὑπαρξιν καὶ τὰ συμφέροντα αὐτοῦ. Εἶναι μάλιστα ἐκ τῶν μᾶλλον σπανίων καὶ περιέργων ὅτι μεταξὺ πεντακισχιλίων περὶπου κατοίκων, τοσοῦτον εὐάριθμοι, τὸ πολὺ ἴσως πέντε εὗρίσκονται ἐλθόντες εἰς σχέσεις μετὰ ἐχθρῶν, (οἱ ἐπὶ τέσσαρας αἰῶνας εἶχον κυρίους,) εἴτ' ἐκ πεποιθήσεως, εἴτ' ἐκ δειλίας, εἴτ' ἐκ συμφέροντος.

Εἶνε βεβαίως δυσχερὲς τὸ γράφειν ἱστορίαν γεγονότων τοιούτων, ἐπιζώντων ἴσως τῶν προσώπων· οὐχ' ἥττον ἀμερολήπτως κρίνων αὐτά, νεαρὸς ἐτι, ἀμέτοχος τῶν παθῶν, ἅτινα τότε ἀνεπτύχθησαν ὑπὸ τῆς φορᾶς τῶν περιστάσεων, τολμῶ νὰ σαφηνίσω μίαν ἱστορικὴν ἀλήθειαν ἰσχυριζόμενος ὅτι ἡ κοινότης τῶν Συρίων παραδεχθεῖσα τὸ μέτρον τῆς οὐδετερότητος ἐν τῷ φοβερῷ δράματι τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως ἐπ' ἀγαθῷ αὐτῆς τε καὶ τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος, ἐτήρησε τὴν θέσιν ταύτην ἀξιοπρεπῶς, μὴ δοῦσα νύξιν τοῖς Ὀθωμανοῖς τῶν κρυφίων ὑπὲρ τοῦ ἀγῶνος ἐνεργειῶν της, ἕως οὗ μετὰ τὴν ἰδρυσιν Ἑλλ. ἀρχῶν ἔλυσε τὰς οὐδετέρας χεῖρας καὶ φανερώς συνετάχθη τῷ μαχομένῳ πανελληνίῳ. Καὶ αὐταὶ αἱ θυρολούμεναι συνεννοήσεις τινων, ὡς καὶ πωλήσεις ζωοτροφῶν πρὸς τοὺς φιλικῶς ἐπισκεπτομένους τὴν οὐδετέραν Σύρον Τούρκους δὲν φέρουσι πιθανῶς τὸν προδοτικὸν ἐκεῖνον χαρακτῆρα, ὅν, καθ' ὃ εἰκάζω, τοῖς ἀπέδωκεν ἡ θεελλώδης ἐκείνη διὰ τοὺς μαχομένους Ἑλληνας ἐποχή. Καὶ ἂν εἶνε πι-

ἐκ Σύρου συγκαταριθμοῦντο μεταξύ τῶν μελῶν τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας. Οὗτοι ἔνεκα μάλιστα τῆς ἐπισήμου θέσεως ἣν κατεῖχον ἐν Κωνσταντινουπόλει παρέσχον πολλὰς λυσιστελεῖς ἐκδουλεύσεις εἰς τὸν ἀγῶνα ἡθικῶς καὶ ὕλικῶς. Ἀναφέρουσι δὲ καὶ ἕτερον Σύριον, Μάριον καλούμενον ὅστις

στευταὶ αἱ συνεννοήσεις αὐταί, τίς δύναται νὰ βεβαιώσῃ ὅτι οἱ παραδεχόμενοι τὰς προτάσεις τῶν Τούρκων περὶ πωλήσεως ζωοτροφῶν εὐαριθμοὶ κατοικοὶ τῆς νήσου δὲν ἐπραττον τοῦτο ἢ ἀποκοιμίζουσιν, οὕτως εἰπεῖν, αὐτοὺς δι' ἐπιπλάστου βεβαιώσεως ὑποταγῆς καὶ ἀφοσιώσεως; Ἡ τίς δύναται νὰ βεβαιώσῃ ὅτι δὲν ἀπεδέχοντο τὰς προτάσεις ταύτας ἢ πιεζόμενοι ὑπ' αὐτῶν, ἢ προσδοκῶντες κέρδη ἐκ τῶν προμηθειῶν τῶν ζωοτροφῶν, ἢ πρὸς ἐξάλειψιν πάσης ἐκ μέρους τῶν Τούρκων ὑπονοίας κατὰ τῆς κοινότητος ὡς μυστικῶς ἐνεργούσης ὑπὲρ τοῦ ἀγῶνος ὑπὸ τὸν πέπλον τῆς οὐδετερότητος; Ἀλλὰ καὶ ἂν πρὸς στιγμὴν ὑποτεθῇ ὅτι ἐκ πεποιθήσεως συνετάσσοντο τοῖς Τούρκοις πέντε ἕως δέκα κάτοικοι μεταξύ πεντακισχιλίων, εἶνε τοῦτο ἐκτακτόν τι καὶ πρωτοφανές μετὰ δουλείαν τετρακοσίων χρόνων, ἀφ' οὗ μάλιστα καὶ παρ' ἄλλαις πόλεσι τότε καὶ τώρα καὶ ἐν Ἑλλάδι καὶ ἀλλαχοῦ, καὶ ἐσχάτως ἐν Κρήτῃ εἶδομεν ὁμοίαν τινα, καὶ ἀσυγκρίτως χεῖρονα; Καὶ ἂν ἀποδειχθῇ ἡ συνεννόησις αὕτη, τιμὴ ἀρκούσα διὰ τὴν ἀρχαῖκὴν κοινότητα τῶν Συρίων εἶνε ὅτι πέντε μεταξύ πεντακισχιλίων δὲν ἐνεπνεύσθησαν ἀμέσως ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ ἐκείνου ἐνθουσιασμοῦ κ' ἐξηκολούθουν σχετιζόμενοι μετὰ τῶν Ὀθωμανῶν κατὰ τὴν ἐκρηξίν τῆς ἐπαναστάσεως Ἀλλὰ καὶ τοῦτο δυσσπόδεικτον δι' αἰτίας δὲ καὶ αὐτὴ ἡ αἰτία τῶν σχέσεων τούτων κατὰ πιθανωτέραν δὲ εἰκασίαν ἐξηγῶνται καὶ αὐταὶ ἐκ τῆς οὐδετερότητος τῶν Συρίων, ἥτις ἐδίδεν ἀφορμὴν τοῖς Τούρκοις πρὸς σύναψιν σχέσεων μετ' εὐαριθμῶν κατοίκων ἐπ' ἀγορᾷ ζωοτροφῶν. Ἀλλ' ὡς προεῖπον ταῦτα δυσσπόδεικα καὶ οὐδεμίαν ἔχουσιν ἐπιρροὴν ἐπὶ τοῦ χαρακτηρισμοῦ τῆς πορείας τῆς κοινότητος. καθ' ἣν ἐποχὴν ἐξαιρετικῶς διὰ τὴν Σύρον ἡ οὐδετερότης τῆς νήσου ἐθεωρήθη συμφέρουσα σύμπαντι τῷ Ἑλληνισμῷ, ὡς ἐκ τῶν ὑστέρων ἀπεδείχθη.

ἐξεπλήρου τὰ χρέη ἐπιστολοκομιστοῦ τῆς τε φιλικῆς ἐταιρίας καὶ τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων ὀπλαρχηγῶν.

Οἱ Σύριοι οὗτοι ἀνακαλυφθέντες μετ' ὀλίγον ὥς ἀποτελοῦντες μέρος τῆς φιλικῆς ἐταιρίας καθεύχθησαν καὶ κατόπιν ἀπηγγονίσθησαν· ὁ δὲ Μάριος ἀποδράς τῶν φυλακῶν διεσώθη καταφυγὼν εἰς Ἀθήνας. Καὶ μεταξὺ δὲ τῶν ὀπλιτῶν ἐτάχθησαν τινες Σύριοι ὧν ἡ παράδοσις διέσωσε τὰ ὀνόματα. Μάλιστα κατὰ τὴν ἐν τῷ φαληρικῷ πεδίῳ μάχην τοῦ Καραϊσκάκη διέπρεψαν οἱ Σύριοι Νιώτης καὶ Βενιζέλος πεσόντες ἥρωικῶς. (1)

Ἐτέρωθεν οἱ ἀρχηγοὶ καὶ ναύαρχοι τῶν Ἑλλήνων προέτρεπον τοὺς Συρίους ὅπως τηρῶσιν οὐδετερότητα, καθ' ὅσον ἐμελλεν ἡ Σύρος νὰ χρησιμεύσῃ ἄτυλον μὲν εἰς τοὺς τυχόν καταδιωκομένους, ἀποθήκῃ δὲ ἀσφαλῆς τῶν κειμηλίων των. Πρῶτος ὁ Μαυροκορδάτος παρήνεσε πρὸς τοῦτο τοὺς Συρίους κατόπιν δὲ καὶ ὁ Μιαούλης καὶ ὁ Κουντουριώτης, οἳτινες καὶ ἐπεμψαν εἰς Σύρον πολυτίμους θησαυροὺς, ἵνα ἐξασφαλισθῶσιν ἀπὸ τῶν ἀρπακτικῶν χειρῶν τῶν ἐχθρῶν καὶ πειρατῶν.

Οἱ Σύριοι προθύμως ἀπέστελλον εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν τοῦ ἀγῶνος οὐ μόνον τὰς ταχθείσας αὐτῇ εἰσφοράς, ἀλλὰ καὶ ἐκουσίας ἐκ πολλῶν χιλιάδων γροσίων, πολλὰς δὲ καὶ ἀφθόνους ποσότητας οἴνου καὶ σίτου. (2) Ὁ ναύαρχος Λάζα-

(1) Ταῦτα σημειῶ ἐνταῦθα κατὰ παράδοσιν μεταδοθέντα μοι καὶ κατ' ἐγγράφους σημειώσεις, ἰδίως τὴν τοῦ ἀξιοπίστου Κυρ. Γ. Δαλεζίου. Ἐπειδὴ ὁ τε Ζαννέτος καὶ ὁ Γαβρίνας, ὡς καὶ ὁ Μάριος δὲν εἶνε ἐκ τῶν τὰ μάλα γνωστῶν Συρίων, εἰκάζεται ὅτι ἦσαν κάτοικοι Κωνσταντινουπόλεως, εἶλκον δὲ πιθανῶς τὴν καταγωγὴν οἱ πατέρες των ἐκ Σύρου μεταναστεύσαντες εἰς Κωνσταντινούπολιν πρὸ τοῦ παρόντος αἵωνος· καθ' ὅσον τὰ ὀνόματα αὐτῶν δὲν συνήντησα μεταξὺ τῶν προσεστώτων ἢ ἐπιτρόπων ἢ ἐν γένει τῶν προϋχόντων.

(2) Πρὸς πίστῳσιν τούτων καταχωρῶ ἐνταῦθά τινα τῶν σχετικῶν ἐγγράφων διαφόρων χρονολογιῶν τῶν Συρίων καὶ τῶν ἀρχηγῶν τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαγαστάσεως.

ρος Λαλεχός, πολλάκις παρ' αὐτῶν ἔλαβεν ἐκουσίας συνεισφο-
ράς αἵτινες ἐχρησίμευσαν διὰ τὸν στόλον των.

Ἡ δὲ οὐδετερότης τῶν Συρίων ἦτο μέτρον οὐ μόνον ὑπ'
αὐτῶν ἐπινοήθη ἀλλὰ καὶ ἀπ' ἀρχῆς τῆς ἐπαναστάσεως ὑπο-
βλήθην αὐτοῖς ὑπὸ τῆς προσωρινῆς Διοικήσεως, ὡς ὁμολο-
γεῖται καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν Συρίων, οἵτινες ἐν τῇ πρὸς τὴν ἐν

Κατὰ προσταγὴν τῆς Ὑδρας ἀπεσταλμένος εἰς τὴν Σύραν ἀ-
κοντο τοῦ δόσιμου ἐλάβαμεν γρόσια σαράντα χιλιάδας, λέγω Νο
40000 καὶ ὑποφαίνομαι.

Τὴν 30 Ἀπριλλίου 1823. Σ ύ ρ α

Ὁ ναύαρχος

ΛΑΖΑΡΟΣ ΛΑΛΕΧΟΣ.

Προσωρινὴ Διοίκησις τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ ναύαρχος τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου Ὑδρας.

Ἐλάβομεν παρὰ τῶν προκρίτων τῆς Ν. Σύρας διὰ τὸ δέκατον
τοῦ ἐνεστῶτος χρόνου γρόσια ἕξ χιλιάδας καὶ γρόσια δύο χιλιάδας
πεντακόσια διὰ τὸν ἔρρανον. Ἐπειδὴ ὅμως καὶ ἡ ἀποδεκάτωςι
αὕτη παρημελήθη ἐν καιρῷ τῆς Συλλογῆς τῶν προϊόντων καὶ ἐκ
τούτου προσκαλεσθέντες οἱ βηθέντες Πρόκριτοι ἐγένετο ἡ συγκατά-
θασις αὕτη, διὰ τὸν μέλλοντα ὅμως χρόνον εἶναι καὶ χρέος τὰ δώ-
σωσιν ἐν καιρῷ τῆς Συλλογῆς τῶν προϊόντων τελίαν τὴν ἀποδε-
κάτωςι τῆς ὅσης ποσότητος περισυνάξῃ ἡ νῆσος πᾶσα εἰς κρασίᾳ
καὶ λοιπὰ εἶδη.

Ἐκ τοῦ ναυαρχικοῦ πλοίου ὁ Ἀρχος.

τῇ ἀη. Νομβρίου 1823.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΙΑΟΥΛΗΣ.

Ὁ γραμματεὺς

Γεώργιος Τρίππος.

Ἄργει Συνέλευσιν τοῦ 1829 ἔγγραφον, ἐν τῷ ζητήματι τῆς ἀντιπροσωπείας τῆς νήσου . . . «Δὲν ἐσύμφερεν τῆς ἐτότε προσωρινῆς Διοικήσεως ὥς οἱ ἀντιπρόσωποι αὐτῆς μᾶς ἐκαθοδήγησαν διὰ νὰ διασωζέται ἡ οὐδετερότης τῆς νήσου, ὅπου μὲ αὐτὴν σημανδικὰς ποσότης χρημάτων ἐλάμβανε τὸ ταμεῖον . . . διὰ νὰ μένη ἄσυλον ἡ νῆσος Σύρας, καθ' οὗ καὶ ἔμεινε

Ἄλλα δὲ τοιαῦτα ἔγγραφα θέλω καταχωρήσει κατόπιν. Ἡ Σύρα ἐν πᾶσι φαίνεται πρόθυμος εἰς πληρωμὴν οὐ μόνον τῶν κανονισθέντων φόρων ὑπὸ τῆς προσωρινῆς Διοικήσεως τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ καὶ ἐράνων, οὓς ἐνωρίτερον πολλάκις τῶν ἄλλων νήσων παρέδιδεν εἰς τὴν Ἑλλήν. Διοίκησιν, ὅπερ δηλοῖ καὶ προθυμίαν πρὸς πληρωμὴν καὶ εὐπορίαν μέσων. Ἰδοὺ ἐν σχετικῶν ἔγγραφον.

Γρ. 10000 ἦτοι δέκα χιλιάδας ἔλαβον ὁ ὑπογεγραμμένος ἀπὸ τῆς κοινότητος τῆς Νήσου Σύρας διὰ τὸ ἀνάλογον τοῦ ἐράνου ἀποβληθέντος ἀπὸ τὴν ἡμετέραν Διοίκησιν ἐπάνω εἰς ὅλας τὰς Νήσους καὶ διὰ διαταγὴν τῆς νὰ φοραχθῇ ἀπὸ τὴν ἐρανοελλεκτικὴν (;) δημοελῇ ἐπιτροπὴν ὅτι ἡ νῆσος Σύρα πληρώσασα τὸ ἀνάλογόν τῆς διὰ τὸν ἄνω ἔρανον ἐξόφλησεν κατὰ τοῦτο καὶ εἰς ἐνδειξιν.

Ἐν Σύρα τῇ 25 Νομβρίου 1825.

(Τ. Σ.)

Ὁ ἑπαρχος Μηκώρου καὶ Σύρας

ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ ΤΡΙΤΖΑΣ.

Ἐλαβον ἀπὸ τὸν ἐπίτροπον Ἰωάν. Μαρινέλλο διὰ τοὺς τακτικούς ὅπου ἐξώδιασα] γρόσια τριακόσια πενήντα πέντε παράδες τριάντα.

Σύρα Δεκεμβρίου 5 1825.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΟΣΜΑ ΜΑΝΙΑΤΗΣ.

Ἀλλὰ περὶ τῶν ἐράνων τούτων λεπτομερέστερα ἐν τοῖς κατόπιν.

εἰς τὰς δεινὰς ἐτότες περιστάσεις ἀποταμειέβοντες πολλὰς σημανδικὰς καταστάσεις εἰς τοὺς οἴκους τῶν αὐτοχθόνων καὶ Μοναστηρίων, δίχως ἑλλειψιν ὁβολοῦ καὶ παραμικροῦ ἐξόδου, καθοὺ καὶ πρὸς τοῦτοις μετὰ τὴν αὐτὴν οὐδετερότητά της διεσώθησαν χιλιάδες χριστιανῶν ψυχῶν καὶ ἀπὸ τὰς ἰδίας αὐτῶν πλησίον νήσους.» κλπ. (1)

Ἐνταῦθα ἀνάγκη νὰ σημειωθῶσιν τινὰ περὶ τῶν ὑπονοιῶν ὅσαι ἡγέρθησαν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην κατὰ τῶν Συρίων, ὡς τεθέντων ἐν οὐδετερότητι.

Ἦτο πολὺ εὐκόλον εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν ὁ ἐθνικὸς ὀργανισμὸς συνέσφιγγε τοὺς Ἕλληνας ἅπαντας, καθ' ἣν τὸ θρησκευτικὸν αἰσθημα διεθέρμανε πάντων τὰ στήθη, συνεπεία μάλιστα φανατικῶν διαδόσεων περὶ τῶν κατὰ τοῦ ἀγῶνος δυτικῶν Θηραίων νὰ μὴ βλέπωσι μὲ ὄμμα φίλιον οἱ λοιποὶ νησιῶται τοὺς οὐδετέρους Συρίους. Νῦν ὅμως ὅτε τὰ γεγονότα διὰ τοῦ χρόνου καθαρίζονται ἀποβάλλοντα τὴν ἀχλὺν μεθ' ἧς τὰ περιέβαλεν ὁ ἐνθουσιασμὸς καὶ ἡ κατὰ τῶν μὴ ἀμέσως μετασχόντων τοῦ πολέμου ἑτεροδόξων ἐχθροπάθεια, νῦν λέγω ἡ οὐδετερότης τῶν Συρίων, ἡ τότε μὴ καλῶς ἐξηγηθεῖσα, ἀποκαλύπτεται καθαρᾶν ἑνώπιον ἡμῶν.

Ἐν ἐποχῇ καθ' ἣν αἱ ἀνάγκαι τοῦ πολέμου ἀπῆτουν ἐν μιᾷ στιγμήν συγκεντρώσεις καὶ συνελεύσεις, δὲν ἔμενεν ἀρκετὸς χρόνος ὅπως οἱ οὐδέτεροι κατὰ τὸ φαινόμενον Σύριοι ἐξηγήσωσιν εἰς τοὺς λοιποὺς νησιώτας καὶ ἐν γένει τοὺς Ἕλληνας τὰς αἰτίας τῆς οὐδετερότητος αὐτῶν. (2)

(1) Ταῦτα περιέχονται ἐν τῇ διαμαρτυρῇ τῶν ἀντιπροσώπων Σύρου Γεωργίου Ξανθάκη καὶ Γεωργίου Ρούτσου πρὸς τὴν ἐν Ἀργεῖ Ῥθνικὴν Συνέλευσιν. Τὸ κείμενον τῆς διαμαρτυρήσεως δημοσιευθὲν ἐν τῇ Συλλογῇ τῶν κατὰ τὴν ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος τοῦ Κ. Μάμουνα θέλει δημοσιευθῇ ὁλόκληρον κατόπιν, διορθουμένων τῶν γραφικῶν λαθῶν ἵνα κατασταθῇ μᾶλλον εὐανάγνωστον καὶ καταληπτόν.

(2) Δυστυχῶς εἰς τῶν ἱστορικῶν τῆς Ἑλλ. ἑπαναστάσεως ὁ

Ἐντεῦθεν δὲ αἱ παρεξηγήσεις καὶ ἐξογκώσεις τῶν πραγμάτων, γενόμεναι πρὸ πάντων ὑπὸ τῶν φανατικωτέρων περὶ τῆς θρησκείας ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν.

Γράφων ἱστορίαν καὶ οὐχὶ ἐγκώμιον ἢ ἀπολογητήριον τῶν

αἰεῖμος Σπ. Τρικούπης, αὐτόπτης καὶ αὐτήκοος τῶν φανατικῶν διὰ δόσεων τινων θρησκομανῶν νησιωτῶν δὲν ἐχαρακτήρισεν ὡς ἰδεῖ τὴν οὐδετερότητα τῶν Συρίων. Ἀἷ ὅπερ ἐλευθερίας φωνή (τῶν ναυτικῶν νήσων) λέγει ἱστοριογραφῶν ὁ πατριωτικὸς Σπ. Τρικούπης, ἀντήχησε καθ' ὅλας τὰς Κυκλάδας καὶ πολλὰς τῶν Σποράδων. Μόνον αἱ καρδίαι τῶν τοῦ δυτικοῦ δόγματος Ἑλλήνων ἐκώφευσαν. Ἐφάνη κατὰ τὴν περίπτωσιν ταύτην ὑπὸ τὴν μορφήν τοῦ δόγματος τοῦτου ὅλη ἡ ἀσχισμὸς τοῦ φανατισμοῦ προτιμήσαντος τὴν ἡμισέληνον τοῦ σταυροῦ καὶ τὴν δουλείαν τῆς ἐλευθερίας.»

Οὐδαί, ἐξακολουθεῖ ὁ εἰρημένος συγγραφεὺς, τῶν ἐν Πελοποννήσῳ καὶ τῇ στερεᾷ Ἑλλάδι Ἑλλήνων πρεσβεύει τὸ δυτικὸν δόγμα. Ἐνδεκακισχιλίου τοῦ δόγματος τοῦτου περιεῖχον αἱ τέσσαρες νῆσοι τοῦ Αἰγαίου Σύρα, Τήνος, Νάξος καὶ Σαρτορήνη. Ἐξαιρουμένων δὲ πολλὰ ὀλίγων φανέντων ἀληθῶν Ἑλλήνων ἐπὶ τοῦ ἀγῶνος οἱ λοιποὶ καὶ ἀντεῖπον καὶ ἀντέπραξαν φανερά καὶ κρυφίως καὶ σχέσεις ἐλάβον μυστικάς πρὸς τοὺς ἐχθροὺς τοῦ ἔθνους, καὶ χαρὰν μεγάλην ἀσυστόλως ἔδειξαν ἐπὶ ταῖς ἀποτυχαῖς τῶν ὁμογενῶν. Ἀλλ' ὅποια καὶ ἂν ἦτο ἡ πρόθεσις καὶ τυφλότης των πρὸς τὴν Ἑθνικὴν τιμὴν καὶ τὰ κοινωνικὰ αὐτῶν συμφέροντα, ἐκλιναν καὶ οὗτοι τὸν αὐχένα ὑπὸ τὴν γενικὴν θέλησιν ὅλων τῶν ὁμογενῶν, τῶν μέχρι θανάτου ἀγωνιζομένων πρὸς ἀπόλαυσιν τῆς ἐθνικῆς ἰσονομίας καὶ ἰσοτιμίας ἀνευ διακρίσεως δόγματος καὶ μακρὰν πάσης καταθλίψεως συνειδότος. Τόσην δὲ κλίσιν ἔδειξαν πρὸς τοὺς Τούρκους οἱ δυτικόφρονες ἐν γένει καὶ κατ' ἐξαιρέσιν οἱ τῆς Σύρας, οὗς εὐτύχησεν ἡ ἐπανάστασις καὶ τόσον ὀλίγην πεποιθήσιν εἶχαν ἐπὶ τῇ εὐδοίᾳ τοῦ ἐθνικοῦ ἀγῶνος, ὥστε συνεισέφεραν διπλοὺς φόρους. τοὺς μὲν ἐξ ἀνάγκης χάριν τῶν Ἑλλήνων, τοὺς δὲ ἐκ προαιρέσεως χάριν τῶν Τούρκων. Τόσον τὸ μῖσος τῶν αἱρέσεων, σφοδρότερον τολλάκις τοῦ μίσους τῆς ἑτεροθρησκείας σκοτίζει τὸν νοῦν καὶ πνίγει πᾶν αἰσθημα εὐαγνείας (Σπ. Τρι-

Συρίων ὡφείλω νὰ ἐκθέσω τὰ γεγονότα ὅπως εἶχον. Ὅταν ὁμιλῶσι αὐτὰ τὰ πράγματα δι' ἐγγράφων καὶ ἀριθμῶν, θεωροῦνται κενοὶ λόγοι οἱ ἀντλούμενοι ἐκ τῶν φυλετικῶν ἢ θρησκευτικῶν συμπαιγνῶν ἢ ἀντιπαθειῶν. Πιθανῶς εὐάριθμοι,

κούπη Ἱστορ. Ἑλλ. Ἐπαναστ. Τόμ. Α'. Κεφ. Ι. σελ. 156 Β'. ἐκδ.)

Σεβόμενος τὴν μνήμην τοῦ μεγάλου τούτου ἀνδρός, ὀφείλω νὰ ἐπισημειώσω ὅτι κατ' ἐμὴν κρίσιν τὸ καυστικὸν τῶν ἀνωτέρω φράσεων καὶ τὸ ζωηρὸν τῆς ἐκθέσεως ταύτης ὑπεγορεύθη εἰς τὸν συγγραφεὰ ὑπὸ ἀκράτου πατριωτισμοῦ καὶ ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τῶν διαθρυλουμένων τότε περὶ τῶν ἐνεργειῶν τῶν δυτικῶν Συρίων διαδόσεων ἃς ἐξωγκωμένως μετήνεγκον εἰς τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα οἱ φιλοθησκότεροι τῶν ὀρθοδόξων νησιωτῶν.

Ἀμερολήπτως κρίνων τὰ γεγονότα, ἐν ἰδίῳ προτίθεμαι νὰ ἀποδείξω κ' ἐνταῦθα, ἥτοι ὅτι αἱ κατηγορίαι αὗται κατὰ τῶν δυτικῶν Συρίων αἱ μονιμοποιηθεῖσαι ἐν τῇ περιπολοδαστῇ ταύτῃ συγγραφῇ τοῦ αἰοιδίμου ἱστορικοῦ δὲν εἶνε δυνατόν ν' ἀποδοθῶσιν εἰς τὴν ὁλομέλειαν τῆς κοινότητος τῶν Συρίων, οἵτινες ἐν συνῶλφ λαμβανόμενοι ἦσαν Ἑλληγες, τοὺς αὐτοὺς ἐθνικοὺς πόθους ἔχοντες καὶ τὰς ἀρετὰς τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Μετριάζων τὸ καυστικὸν τῶν ἀνωτέρων περὶ Συρίων εἰδήσεων τοῦ αἰοιδίμου Ἱρικούπη, παρατίθηναι ἐνταῦθα τὰ περὶ αὐτῶν σχετικῶς πρὸς τὰς διαδόσεις καὶ τὴν οὐδετερότητά των γραφέντα ὑπὸ ἐτέρου ἀνδρός τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἐπ' ἱσῆς σπουδαίου καὶ πολυμαθοῦς ἀλλὰ ψυχρότερον ἐξετάζοντος τὰ γεγονότα, ὅπως προσήκει πρὸς κατάρτισιν ἀμερολήπτου ἱστορίας.

Ἴδου πῶς ἐξηγεῖ τὴν οὐδετερότητα καὶ τὰς συνεπειὰς τῆς ἀνῆρ ἀξιόπιστος καὶ πολυμαθής, ὁ Κύρ. Ἰάκωβος Ρ. Ῥαγκαβῆς (1). «Οἱ Σύριοι διῆγον εὐχαρίστως ὑπὸ τὴν Ὀθωμανικὴν ἐξουσίαν, μηδέποτε βλέποντες ἐπὶ τῆς νήσου των Ὀθωμανοὺς, μηδ' ἐνοχλοῦμενοι ὑπ' αὐτῶν, μηδὲ συναισθανόμενοι ὡς ἄλλοι ἀλλαχοῦ τὴν ἐκ τῆς τυραννίας κατὰθλιψιν διὸ καὶ ἔμειναν οὐδέτεροι κατὰ τὴν ἐπανάστασιν» ὡς

(1) Ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς αὐτοῦ περὶ τῆς τριτότης συγγράμματι, δημοσιεύεται τῇ 1884.

δύο, τρεῖς ἢ καὶ πλείους Σύριοι, παρέσχον ἀφορμὰς ὑπονοιῶν ὡς μὴ ἀποδεχόμενοι τὸν Ἑλληνικὸν ἀγῶνα· ἀλλ' οἱ εὐάριθμοι οὗτοι δὲν δύνανται νὰ χαρακτηρίσωσιν οὕτως ἢ ἄλλως ὁλόκληρον κοινότητα, ἥς τὰ ἐγγράφα καὶ τὰ πρὸς αὐτὴν ἀπευθυνόμενα δεικνύουσιν ὅτι μετέσχε τοῦ ἀγῶνος διὰ προσωπικῶν καὶ ὑλικῶν θυσιῶν καὶ ὅτι ἡ οὐδετερότης αὐτῆς, οὔσα φαινομενικὴ ἀπέβη ἐπ' ἀγαθῷ μεγάλου μέρους τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ἐὰν πρὸς ταῦτα εἶχον ἐναντίας ἀποδείξεις, ἤθελον ἐκθέσει αὐτὰς ἐνταῦθα ἀφίνων κριτὴν τὸν ἀναγνώστην.

Καὶ ἐκ τῶν προτέρων ὁμῶς καὶ ἐκ τῶν ὑστέρων θέλει ἀποδειχθῇ ἡ ἀλήθεια τῶν ἱστορικῶν τούτων γεγονότων, (1) ἅπερ συνοψίζω διςχυριζόμενος ὅτι ἡ κοινότης τῶν Συρίων ἐν συνόλῳ θεωρουμένη καὶ ἐν ταῖς ἐπισήμοις αὐτῆς πράξει δια τῆς φαινομενικῆς αὐτῆς οὐδετερότητος μετέσχε τοῦ κοινοῦ ἀγῶνος συντελέσασα εἰς τὴν διάσωσιν χιλιάδων Ἑλλήνων καὶ καταστήσασα τὴν Σύρον μυστικὸν ὀρμητήριον τῶν ἀγωνιζομένων κατὰ θάλασσαν Ἑλλήνων. Αἱ δὲ τυχὸν ἐναντίαι ἐνέργειαι εὐαρίθμων προσώπων, καὶ ἂν ὑπῆρξαν, δὲν ἔφεραν χαρακτηρη

πρὸς τὴν Ἑλλάδα δὲ ἥτις κατ' ἐκείνας τὰς πρώτας ἀρχὰς ἦν ἀποκλεισμένη τῶν λιμένων τῆς Μεσογείου καὶ οὐδεμίαν ἔφεραν ἀνεγνωρισμένην σημαίαν, ἡ οὐδετερότης τῆς Σύρου μεγάλως ὠφέλησε, διότι παρεῖχεν εἰς αὐτὴν ἐμπορεῖον καὶ ἀποθήκην ἐξ ἧς οἱ ἐπαναστάται προσεπορίζοντο τὸν ἀναγκαῖον σῖτον κομιζόμενον ἐκεῖ ἐκ τῆς Ἰταλίας καὶ τοῦ Εὐξείνου πόντου ὑπὸ Αὐστριακῶν καὶ Ἰωνίων ἐμπόρων» (2).

(1) Πολλὰ δυστυχῶς τῶν σχετικῶν ἐγγράφων ἀπωλέσθησαν· οὐχ' ἦττον ἐκ τῶν περισωθέντων θέλω δημοσιεύσει τὰ συμβάλλοντα εἰς ἀπόδειξιν τῶν λόγων μου. Ἀλλως τε τὰ γεγονότα ταῦτα δὲν ἀπέχουσιν τοσοῦτον ὥστε νὰ κατασταθῶσι δυσασπόμενα, καθ' ὅσον πολλοὶ καὶ τῶν Συρίων καὶ τῶν παροίκων ἐπιζῶσιν ἀκόμη μάρτυρες αὐτόπται καὶ ἐνεργὸν τότε λαβόντες μέρος.

(2) Ἑλληνικὰ Τόμ. Γ'. Κυκλάδες—σελ. 117 καὶ ἐξῆς.

ἐπισήμου ἀποδοχῆς παρὰ πάσης τῆς κοινότητος· ἀλλ' ἀπλῶς ἤρκεσαν ὅπως δώσωσι χώραν εἰς παρεξηγήσεις ἀναιρουμένας ἤδη διὰ τε τοῦ χρόνου καὶ τῶν ἐπισήμων ἐγγράφων τῆς τε κοινότητος καὶ τῶν ἀρχηγῶν τῆς Ἑλλην. ἐπαναστάσεως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Συνοικισμὸς Ἑρμοπόλεως.

Μετὰ τὴν ἐκρηξιν τῆς Ἑλλην. ἐπαναστάσεως διαθρυληθείσης τῆς οὐδετερότητος τῶν Συρίων, ἡ νῆσος Σύρος ἐκρίθη ὡς τὸ ἀσφαλέστερον καταφύγιον τῶν καταδιωκομένων ἑλληνικῶν οἰκογενειῶν, αἵτινες διεσώζοντο ἐκ τοῦ φοβεροῦ ὀλέθρου, τοῦ ἐπακολουθήσαντος τὴν ἀναστάτωσιν τῶν Ἑλληνίδων πόλεων.

Ὁκτὼ χιλιάδες οἰκογενειῶν μὴ δυναμένων νὰ φέρωσι ὅπλα κατέφευγον κατὰ τὸ 1821 καὶ 1822 κατ' ἀρχάς εἰς τὴν νῆσον Τήνον, ἐκτός τινων, Κυδωνιέων ἰδίως, οἵτινες προσωρμίσθησαν ἀπὸ τοῦ 1821 εἰς τὴν νῆσον Σύρον. «Τεσσαράκοντα περὶ τοῦ χιλιάδες Ἑλλήνων, γράφει ὁ «Ἑρμῆς» ἀρχαία ἐφημερίς τῆς Σύρου, (1) ἦτοι ὀκτὼ χιλιάδες οἰκογένειαι, μὴ δυνάμεναι νὰ φέρωσι ὅπλα, φυσικῶς ὄντες ἀδύνατοι, κατώκησαν τὴν Τήνον, ἐκ τῶν ὁποίων τινες ἤρχισαν νὰ πορίζωνται τὰ ἀναγκαῖα τῶν διὰ τῆς συνδρομῆς τοῦ Ἑρμοῦ. Ἀλλ' ἡ ἔλλειψις τοῦ λιμένος τῆς νήσου ταύτης, ἡ ἐπισυμβῆσα κατὰ τὸ

(1) Ἐν τῷ φύλλῳ αὐτῆς ἀριθ. 2. τῆς 11 Δεκεμβρίου 1837. Δημοσιεύω τὰς σχετικὰς πληροφορίες τῆς ἀρχαίας ταύτης ἐφημερίδος συντασσομένης ὑπὸ ἀξιοπίστων συντακτῶν, παρασταθέντων μαρτύρων αὐτοπτῶν τῶν τοῦ συνοικισμοῦ.

1823 ἔτος πανώλης, τινὰ πολιτικά αἷτια καὶ ἡ ἀκατάλληλος θέσις τῆς νήσου ταύτης ἠνάγκασάν τινας ἐξ αὐτῶν νὰ ζητήσουν ἄσυλον εἰς ἀσφαλέστερον καὶ καταλληλότερον μέρος διὰ τὸ ἐμπόριόν των καὶ ὡς τοιοῦτον ἐκλεξάν τὴν νήσον Σύρον. Ὁ εὐρύχωρος καὶ ἀσφαλὴς λιμὴν τῆς νήσου ταύτης, ἡ ἐμπορικὴ θέσις τῆς, ἡ ὑπεράσπισις τὴν ὁποίαν ἐλάμβανον τότε οἱ κάτοικοί τῆς ὑπὸ τὴν Γαλλικὴν Κυβέρνησιν, ὡς δυτικοί, παρεκίνησαν καὶ τοὺς ἐν Τήνῳ ἐπιλοίπους νὰ ἀκολουθήσουν τὰ ἱχνη τῶν πρώτων καὶ τοιουτοτρόπως ἡμέραν παρ' ἡμέραν συσσωρευόμενοι καὶ ἀπὸ ἄλλα διάφορα μέρη, ἠναγκάσθησαν νὰ κτίσουν νέαν πόλιν.» (1)

Βεβαίως δὲν δύναται τις νὰ παρεδεχθῇ ὅτι αἱ τεσσαράκοντα αὗται χιλιάδες ταυτοχρόνως καὶ οὕτως εἶπεῖν ἐν σώματι, μετανάστευσαν εἰς Σύρον· ἀλλὰ κατὰ τε τὰς παραδόσεις καὶ τὰς ἀνωτέρω ἀξιολύστους ἐκθέσεις πρέπει νὰ δεχθῶμεν ὅτι ἀπὸ τὰ 1821 προσήρχοντο, ἐπολλαπλασιάσθησαν τῷ 1822 μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Χίου, κατὰ δὲ τὸ 1823 προσήλθον οἱ ὑποληφθέντες ἐν Τήνῳ φυγάδες· Ἐρχισε δὲ μονιμοποιούμενος ὁ πληθυσμὸς τῆς νήσου ἀπὸ τοῦ 1823 μέχρι τοῦ 1828, ὅτε προσήλθον ἐξ Αἰγίνης Ψαριανοί, καὶ ἐξ ἄλλων μερῶν Ὑδραῖοι, Κρήτες, Θεσσαλοί, Μακεδόνες, Ῥόδιοι, καὶ ἄλλοι πολλοί. Κατὰ τάξιν χρονολογικὴν ἐξεταζόμενοι οἱ πάροικοι, ὡς ἐκαλοῦντο τότε ὑπὸ τῶν Συρίων, τῆς Σύρου κατατάσσονται οὕτως· πρῶτον μετηγάστευσαν εἰς τὴν νήσον Κυθωνεῖς κατὰ τὸ 1821 μετὰ αὐτοὺς τὸ ἐπόμενον ἔτος Χῖοι καὶ Σμυρναῖοι κατόπιν Ὑδραῖοι, Κρήτες, Θεσσαλοί, Μακεδόνες, Ῥόδιοι, Ψαριανοί καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν ἄλλων μερῶν. (2)

(1) Βεβαίως τὰ ἐν τῇ εἰρημένῃ ἐφημερίδι τοῦ 1837 ἐκτιθέμενα εἶνε τὰ θετικώτερα, καθ' ὅσον ἐγράφησαν ὑπ' αὐτῶν τούτων τῶν συνοικιστῶν καὶ καθ' ἣν ἐποχὴν νωπὰ ἐτι, οὕτως εἶπεῖν, ἦσαν τὰ γεγονότα ταῦτα.

(2) Δυσχερὲς ἀληθῶς ἡ ὀνομαστὶ κατὰτάξις τῶν πρώτων οἰκι-

Οἱ πρῶτοι ἐλθόντες ἐνταῦθα φυγάδες (καὶ οὗτοι ἦσαν κατὰ τὴν παράδοσιν Κυδωνεῖς,) εὗρον τὴν παραλίαν τῆς νήσου· ἐν ᾗ κατέπιν ἐκτίσθη ἡ νέα πόλις ἔρημον καὶ κατέφυγον εἰς ἄνω

www.libtool.com.cn

στῶν τῆς νέας πόλεως τῆς ἐγερθείσης ἐπὶ τοῦ ἐρήμου παραλίου ἐδά-
φους τῆς νήσου· δυσχερὲς δὲ, καθ' ὅσον ἐλλειπόντων μαρτυρίων
ἐγγράφων, μόνη πηγὴ πρὸς κατάταξιν αὐτῶν εἰσιν αἱ προφορικαὶ πλη-
ροφροῖαι τῶν ἐπιζώντων οἰκιστῶν. Δυστυχῶς ὅμως ὀλίγιστοι
ἐπιζῶσι ἐκ τῶν κατὰ τὸ 1821 καὶ 1822 ἀνδρῶν, οἵτινες ἠδύναντο
νὰ διατηρήσωσιν ἐν τῇ μνήμῃ των λεπτομερείας τοιαύτας. Καὶ αὐτοὶ
ὅμως οἱ ἐπιζῶντες εἰτ' ἐκ τοῦ γήρατος, εἰτ' ἐξ ὀλίγης μνήμης ἀόριστα
ἠδυνήθησαν νὰ μοὶ μεταδώσωσιν. Ναὶ μὲν πολλοὶ εἰσιν οἱ ἐπιζῶντες
ἐκ τῶν πρῶτων οἰκιστῶν· ἀλλ' οὐχὶ πάντες κατάλληλοι πρὸς μετά-
δοσιν τοιούτων πληροφοριῶν· καθ' ὅτον μείζονα ἀξιοπιστίαν ἔχουσιν
αἱ μαρτυρίαι ἐκείνων οἵτινες κατὰ τὸ 1821 καὶ τὰ ἐπόμενα ἔτη
ἦσαν ἡλικίας ὠρίμου, μετέσχον τῶν τότε πραγμάτων εἰτ' ἐκ τῆς
θίσεώς των, εἰτ' ἐκ πολλῶν ἄλλων αἰτίων· αἱ δὲ μαρτυρίαι ἐκείνων
ὅσοι παῖδες ἦ καὶ μεῖρακες ἦσαν κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ συνοικισμοῦ
μεθ' ἥττονος αὐθεντίας δύνανται νὰ βεβαιώσωσι γεγονότα τελεσθέντα
ἐν θυελλώδει ἐποχῇ, ἐν ἡμέραις κινδύνων, καταδιώξεων καὶ πολέμων.
Ἀλλὰ καὶ ὑπὸ ἑτέραν ἐποψὴν ἐξεταζόμενον τὸ ἱστορικὸν θέμα τοῦ
συνοικισμοῦ τῆς Ἑρμουπόλεως παράγει ζήτημα ἐπὶ μᾶλλον καθιστὰν
τὴν θέσιν μου δυσχερῆ. Πότε πρέπει νὰ τεθῇ τέρμα εἰς τὸν συνοικι-
σμόν τῆς Ἑρμουπόλεως; Τὸ 1823; Ἀλλὰ τότε διαγράφομεν τοῦ
καταλόγου τῶν συνοικιστῶν τοὺς Ψαριανοὺς, τοὺς Κρῆτας, τοὺς
Θεσσαλοὺς καὶ ἄλλους πολλοὺς ὁμολογουμένως συντελέσαντας καὶ
διὰ τῶν προσωπικῶν των ἐκδουλεύσεων καὶ διὰ τῶν ἐγερθεῖσων οἰ-
κιῶν των εἰς τὸν συνοικισμόν καὶ τὴν ἐξάπλωσιν τῆς νέας πόλεως.

Δὲν εἶνε δὲ τοῦτο μόνον. Θέλομεν ἰδεῖ κατόπιν ὅτι, καὶ μετὰ τὸ
1825, ἤτοι μετὰ τὴν κτίσιν τοῦ ναοῦ τῆς Μεταμορφώσεως
καὶ τὴν βάπτισιν τῆς νέας πόλεως διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἑρμοῦ,
μέχρι τοῦ 1829, ὅτε ἐγεννήθη ἐν τῇ Ἐθνοσυνελεύσει τοῦ Ἀργους
τὸ ζήτημα τῆς ἀντιπροσωπεύσεως τῆς νέας Ἑρμουπόλεως, ἡμφισθη-
τήθη ἀν' οἱ κάτοικοι τῆς νέας πόλεως ἐθεωροῦντο μόνιμος πληθυσμὸς

Σύραν, ἐπὶ ποδὸς μόνον διημερεύοντες εἰς τὰ ἡραιωμένα παραπήγματα τῆς παραλλίας.

ἑλληνίδος πόλεως, καθ' ὅσον ἀβεβαιότης ἀκόμη ἐπεκράτει παρά τισι περὶ τοῦ μέλλοντος τῶν παροίκων, ὡς ἐκαλοῦντο μέχρι τοῦ 1829 ὑπὸ τῶν Συρίων οἱ Ἑρμοπολίται. Ναί μὲν οὐδεὶς δύναται νὰ διαμφισβήτησιν ὅτι μέχρι τοῦ 1823 οἰκιστὰι τῆς νέας πόλεως θεωροῦντο οἱ Κυθωνεῖς, οἱ Χῖοι καὶ Σμυρναῖοι· ἀλλ' οὐδεὶς ἐπ' ἱσῆς δύναται νὰ διαμφισβήτησιν ὅτι συνετέλεσαν τὰ μέγιστα εἰς τὸν συνοικισμὸν τῆς πόλεως ταύτης οἱ Ψαριανοὶ οἱ Κρήτες, Ὑδραῖοι κλπ.

Ἐξεταστέον καὶ ἄλλως τὸ ζήτημα. Τί πρέπει νὰ ἐννοήσωμεν διὰ τῶν λέξεων *κτίσις* τῆς Ἑρμοπόλεως; Μέχρι τοῦ 1823 οἱ πάροικοι λεγόμενοι προσωρινὰ εἶχον παραπήγματα, διενυκτέρευον δὲ κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς ἄνω Σύρον καὶ εἰς τοὺς ἐκεῖ ὀρθοδόξους ναοὺς ἐκκλησιάζοντο. Ἀπὸ τοῦ 1823 ἰδίως καὶ ἐντεῦθεν, ὅτε μείζων τις βεβαιότης ἐγενᾶτο περὶ τοῦ μέλλοντος τῶν παροίκων ἤρχισαν ἀντὶ ξυλίνων παραπηγμάτων ἐγείροντες οἰκίας· δὲν ἐννοῶ δὲ οἰκίας διορόφους ὡς τὴν τοῦ πρώτου Δημάρχου Ἑρμοπόλεως Γ. Πετρίτζη κτισθεῖσαν πρὸ τοῦ 1825 καὶ θεωρουμένην τότε ὡς τι φαινόμενον, ἀλλ' οἰκίσκους καὶ ἀποθήκας διαφερούσας τῶν ξυλίνων παραπηγμάτων· τοιαῦται δὲ ἠγέρθησαν οὐχὶ πρὸ τοῦ 1823. Τούτου τεθέντος πρέπει κατ' ἐμὴν τοῦλάχιστον γνώμην νὰ θεωρηθῇ ἀρξαμένη ἡ κτίσις τῆς νέας πόλεως καὶ ὁ συνοικισμὸς αὐτῆς ἐπιτυγχανόμενος κυρίως ἀπὸ τοῦ 1822, ἀναπτυχθεὶς δὲ τῷ 1826 ἢ τὸ πολὺ 1827, ὅτε ἡ νέα πόλις ἀπετέλεσεν διὰ τῆς ἀντιπροσωπείας τῆς ἐν ταῖς Ἐθνοσυνελεύσεσι ἡθικὸν νομικῶς πρόσωπον. Ἐξαιρετικὴν βεβαίως θέσιν μεταξὺ τῶν συνοικιστῶν πρέπει νὰ λαθέωσιν οἱ πρὸ τοῦ 1823, ἥτοι οἱ ἀπὸ τοῦ 1821—1823 ἐλθόντες πάροικοι καὶ στήσαντες παραπήγματα, ἢ ἀπλῶς καλύδας, ὡς ὀνομάζει αὐτὰ ὁ Ἑρμῆς τοῦ 1837. Οὗτοι δὲ ἦσαν οἱ Χῖοι, Σμυρναῖοι καὶ Κυθωνεῖς· ἴσως δὲ αὐτοὶ ἔπρεπε μόνον νὰ θεωρηθῶσιν ὡς πρῶτοι οἰκιστὰι τῆς Ἑρμοπόλεως, ἔστω καὶ μὲ αὐτὰς τὰς ξυλίνους καλύδας των, ἐὰν δὲν ἦτο ἐτέρωθεν γνωστὸν ὅτι κατὰ τὰ δύο ταῦτα ἔτη τὰ ξύλινα ταῦτα παραπήγματα δὲν ἦσαν αἱ μόνιμοι, οὕτως εἰπεῖν, οἰκίαι, καθ' ὅσον διενυκτέρευον καὶ

Μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Χίου ἤρξατο ἡ συρροή κατὰ χιλιάδας τῶν τότε καλουμένων παροίκων.

ἐκκλησιάζοντο εἰς ἅνω Σύρον, ἐνθα καὶ τὰ κειμήλιά των ἐναποταμίευσαν, ἐχρησιμοποιοῦν δὲ τὰς καλύβας πρὸς διημέρευσιν, καὶ πρὸς ἐνάσκησιν ἐμπορίου τινος ἐπὶ ποδός.

Διὰ τοὺς λόγους τούτους ἀποφεύγων τὴν λεπτομερῆ κατὰτάξιν τῶν πρώτων οἰκιστῶν τῆς Ἑρμουπόλεως, παρατίθημι ἐνταῦθα κατάλογον τῶν ἀπὸ τοῦ 1821 μέχρι τοῦ 1827 συνοικισάντων τὴν νέαν πόλιν. Ἦσως μετὰ τῶν ἀρχαιοτέρων τούτων κατοίκων εὐρίσκονται πρόσωπα τινα ἐλθόντα μετὰ τὸ 1827· ἐὰν ἐτέθησαν ἐνταῦθα ἕνεκ' ἀγνοίας τοῦ ἔτους καθ' ὃ ἦλθον, δὲν εἶνε ἴσως ἐγκλημα καθοσιώσεως, καθ' ὅσον καὶ ἂν ἐν τῇ δύο ἔτη μετὰ ταῦτα ἦλθον συνετέλεσαν ὅμως εἰς τὴν ἔκτασιν τῆς συνοικιζομένης πόλεως ἐγείροντες οἰκίας ἢ ἀποθήκας ἢ προσεγγχόντες ἐκδουλεύσεις.

Ἰδοὺ κατάλογος τῶν συνοικιστῶν τῆς Ἑρμουπόλεως, τῶν ἐγκατασταθέντων ἐν αὐτῇ διαρκούντος τοῦ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας πολέμου τῶν Ἑλλήνων. Ἐν τῷ καταλόγῳ τούτῳ ἀντιπροσωπεύονται πλείστα τῆς Ἑλλάδος μέρη. Πληρέστερος κατάλογος φαίνεται ὁ τῶν Χίων καθ' ὅσον διςώθη τὸ πρωτότυπον ἀναφορᾶς ἣν οἱ ἐν Σύρῳ (Ἑρμουπόλει) εὐρισκόμενοι Χιοὶ ἀπηύθυνον πρὸς τὸν Κυβερνήτην Καπεδίστριαν κατὰ τὸ 1829. Ἐν τῇ ἀναφορᾷ ταύτῃ περιέχονται πῦται αὐταὶ αἱ ὑπογραφαὶ ἀπάντων τῶν ἐν Σύρῳ τότε Χίων ἐξαιρέσει τῶν μὴ ὑπογραφόντων ὡς ἀγραμμάτων. Δημοσιεύω δὲ τὸν κατάλογον τῶν ὀνομάτων τῶν Χίων ὡς ἔχει ἐν τῇ ἐπιστήμῳ ταύτῃ ἀναφορᾷ αὐτελεξεῖ.

Ὅσων δὲ ἀφορᾷ τοὺς λοιποὺς οἰκιστὰς οἷον Σμυρναίους, Κρήτας Κυδωνεῖς, Θεσσαλοὺς, Μακεδόνες, Ἑπειώτας, Ῥοδίους, κλπ. καταχωρῶ κατάλογον συνταχθέντα σήμερον. Πιθανὸν μετὰ τῶν οἰκιστῶν νὰ παρέλειψά τινας. Εἰμὶ φρονῶ συγγνωστὸς, καθ' ὅσον δὲν παρεδόθη μέχρις ἡμῶν πλήρης καὶ αὐθεντικὸς κατάλογος τῶν πρώτων οἰκιστῶν, ὡς ὁ τῶν Χίων.

Ἦσαν λοιπὸν καὶ πρέπει νὰ θεωρῶντ' ἐκ τῶν συνοικιστῶν τῆς Ἑρμουπόλεως οἱ ἐξ ἧς, ἀδιαφόρως ἂν τινες τούτων ἦλθον μεταγενεστέρως, ἥτοι

Ἡ περιφέρεια τοῦ σημερινοῦ Δήμου Ἑρμουπόλεως παρουσίαζε θέαμα μελαγχολικῆς ἐρημίας. Τὸ μέρος τοῦ σημερινοῦ

κατὰ τὸ 1824 ἢ 1825 ἀρκεῖ ὅτι οἱ κάτωθεν συνετέλεσαν εἰς τὸ νὰ συνοικισθῇ καὶ κατασταθῇ πόλις σπουδαία ἡ Ἑρμούπολις, καθ' ἣν ἐποχὴν αἱ λοιπαὶ τῆς Ἑλλάδος πόλεις κατεστρέφοντο διαρκούσης τῆς ἑλλ. ἐπαναστάσεως.

Χῖοι.

Χαντονη πουργας
Κ. Κοκκινάκης
Νικόλαος Φραγγόπουλος
Νικόλαος Δίου Γιαννακόπουλος
Π. Πετροκόκκινος
Ζ. Κάππαρης
Στέφανος Γεννάδης
Α. Κοντόσαυλος
Γ. Γλαράκης
Μ. λ. Μαυρογορδάτος
Α. Γλαράκης
Παράσχος Νακάσης
Ἰων Εὐμορφόπουλος
Μιχαὴλ Ξανθόπουλος
κοσμη μυρας
Π. Συνετάνης
Κ. Κουβελάς
Ν. Δημοτηριάδης
Ζ: Α: Εὐμορφόπουλος
Νικόλαος μαυράκης
Ι. Α. Παρώδης
Μιχαὴλ Κ. Καράλης
Ανδρέας Θ. Ζυγομαλάς
Παντολέων Δ. Ἀγέλαστος
Α. Ῥάλλης
Ἀντ. Πεινιατέλης

Π. Νεγρεπόντες
Α. Σκαρμαγκᾶς
Α. Κατινάκης
Κωνσ.ος Ν. Γλυπητῇ
Γος ψύχας
λουκᾶς ντζίφος.
Δημήτριος Μάξιμος
Ἑμμλ. Σκαρμαγκᾶς
Π. Ἀργέντης
Ἰάκωβος Ῥάλλης
μαρκῆς θάκας
Παντολέων μανοῦσος
δημήτριος παρπαρίας
Ζωρζῆς Μ. Εὐμορφόπουλος
γεώργιος μαυρηδῶγλους
Νικόλαος Γλύκας
Ζ. Ν. Εὐμορφόπουλος
Ἰωάννης χρυσοβελόνης
φραγκούλης γλύκας
Ιησ. Ιου Καράλης
Γ. Καλόγνωμος
Θεόδωρος Πετροκόκκινος
Μιχαὴλ Κοκκᾶλης
Στέφανος Μαυρογορδάτος
φίλιππος Κ. Πούρπουρας
Ζανῆς Γ: Πετροκόκκινος

Βροντάδου, τοῦ Ποταμοῦ καὶ τῶν Βαπορίων
ὡς καὶ τὸ τῆς Μεταμορφώσεως μέχρι τῶν Πέντε

στέφανος στ. ντζίφος

Z. Π. Νεγρεπόντες

κωνσταντῖνος κατλαῶς.

Ἰακός Κωστ. Νεγρεπόντης

Ἰωάννης ντζίφος

Σ. Π. τζίτζινιας

Ἰωάννης Ἀγέλαςος

Παντιάς Ν. γιούκας

παντελῖς γιασεμολαδάς

• Παντολέων Πολυριαλάς

νικολαὸς κογιας

νικόλαος δαμαλάς

Χρησῶφης νικολακῆς

γεωργῆος ἀντονίου

σαμάτιος βαλεντῆς τοῦ Ἰω.

σρατῆς παυλίδης

σαματῖς μαρτακῆς

δημήτρι νικολα

Θεοδόρῳ Χρησοφῶ

μιχαήλ ἀγκερέτος

γεωργίως βολοικας

ζανῆς Καλληπέτης

ἀντώνιος ἀγέλαστος

πολύδορος διατζήντος

μηκας λουκας

Εὐσράτιος Σκόρδιας

θεόδωρος πετρακῆς

Γιανάκος τριπουσης

γεώργιος δαρας

σεφανῆς χαλικας

ἀλεξάντρῳ κουβελά

www.libtool.com.cn

φρανγγούλης βαφιάδης

Νικόλαος κουμάκι

ζεφανὸς Πουλλάκης

πετρός σουσουρίς

αντονίος καραολανῆς

ζωρζῆς φουρναρακῆς

χατζῖ ατονίος γαφός

νοανῆς φουσανάς

Ἰωάννης Μ. Παρώδης

Κωνσταντῖνος Πλατῦς.

Ἰωάννης Πρασσакάκης

Ἰωάννης Βουρουκιάς.

Ἀντωνίος Κουλιμάσης

Παντολ. Πλατῦς.

νικολη σιριανὸς Χηρὸς

Ἰωαννης βακας

Δημητρίος Βαφιάδης

γεωργίος σαγκαλας

Ἐμμαν. Πετροκόκκινος

Ἰωάννης χαντζῆ γεωργίου

Ζωρζῆς Ν. Καρυδιάς.

Ἰωάννης Καλαμάρης

ζαννῆς Γιανακόπουλος

Γ. μικῆς Πετζος

ζωρζῆς Καλθοκορέσης

λουκάς φωρέντης

Παντολέων Φακῦρης

Ἰακωβὸς Ζερλέντης

μιχαήλ σπανούδη

Γεώργιος Κάτζαρις

λεόντιος καργάκης

Μύλων καὶ τῆς συνοικίας τῶν Ψαρριανῶν παρουσίαζε συνέχειαν γαιῶν κατὰ τὸ πλεῖστον ἀκαλλιεργήτων. Τὰ κύ-

Ἀντώνος ῥάλλης
 ἀντώνιος ἀγκερέτος
 εἰωανεις φωτηνεας
 Ἰωάννης λ. ῥάλλης
 σεφανος Κάππαρης
 Λουκάς Α Νεγρεπόντες
 Ἰωάννης παῖδας
 ἀντώνιος ζυγομαλᾶς
 Ἰωάννης τζημπής
 μιχαήλ Κουρπᾶς
 δημητρος κουλουπας
 Θεόδωρος μαρούτζης
 Κονσαντνης ζερβουδάκις
 Κωνσ.ος δέβριος
 Ἀ. Ζ. Μάμουκας
 μανολις βουργαρακις
 λουρετζής Πετροκόκκινος
 Ἰώ. δροσως
 δημητριος βιόλος
 Παῦλος Γρυμᾶλτης
 δημητριος βιόλος
 κοσαντης του αντρέα
 ζορζις πουτου
 θαματης πηθης
 αντονις σαργός
 μανολης . κουριαλις
 νικολις τατανις
 γιοργις κουριαλις
 μιχαήλ κότης
 νικόλαος ζηβίς
 κοσατιν μυκαΐδακν

αλέξιος . βοληκας
 φραγγιάς πανόριος
 Ἰωαννης πανόρηος
 πατελις· καραλις
 ζανης Μασκας
 διμιτρις τελεβιτο
 χατζι μιχαηλος τζουρις
 νικόλαος ξαιταις
 γηόργιος κουτουρας
 Ἀντώνος Ζολώτας
 νικολαος κακανικός
 διαγκεληνός γιαλούρης
 γανιος κουριαλις
 Ἰοανις μαρινακις.
 νικόλαος μαρτηράκις
 νικολας παρασπεβᾶ
 ζανης καλουτᾶς
 μιχαήλ μάγκος
 διὰ Παντελῇ σεφανάκν
 αλεξαντρος πογετζής
 σνδερθς πατουνας
 μηκαις σετερις
 μιχαήλ καραλης
 διμιτρις βακας
 γεοργιός ζερβός.
 σεμάτις καλιμερις
 γιανις πασουμας
 νικολαος νικολιας
 σετιρατη σοτιρακις.
 Μανουήλ Παρώδης
 Μ. Φ. Μαυρογορδάτος

ματα της παραλίας τοῦ λιμένος ἔφθانون μέχρι τοῦ κέντρου τῆς σημερινῆς Πλατείας Λεωτσάκου, γεμούσης τότε βρύων.

Νικόλαος Α. Βούρος
 Δημοσ. Ν. Ροϊδης
 Μιχαήλ Νιώτης
 Μανόλης Ματαίικας
 Μιχαήλ Δύγερινος
 αντονιος κικικρις
 Ἰωάννης φαρκάκης
 νικολαος τζουρος
 λουκάς σρογγυλάκης
 κονσαντίνος ροδοκανάκης
 παντολέων τζούρος
 σεργιος καζαζις
 λουκάς ζάγκαλας
 Κωνσταντίνος δαμαλάς
 Ἰωάννης πίσσας
 χ. βασιλις παρασκευας
 Ζανῆς Σιδερικουδης
 Ἰωάννης Καραθανάκης
 Ἰάκωβος καλαμάρις
 ζωρζῆς τζιμπής
 Π: Καζανόβα
 κομνηνος λουλουδης
 Γεώργιος ψιακής
 Δημητριος ζάγκαλας
 κωσαντις πασπάτις
 Ν: Σιδερικουδης
 ζαμάτιος Δαμαλάς
 χ. χριστοφις τζεβλέντης
 λουκάς Ν. Νεγρεπόντης
 ἀνδρέας ζογραφος
 Ἀνδρέας Θερμάλης

Ἰης Θου Ζωγράφος
 πανταλεον παρπαριας
 νικολάος τριακοντάφυλλος
 νικολῆς ζαουριανός
 μανουήλ κόβας
 Δημήτριος Καπετανάκης
 αντρεις φακύρις
 γεωργιος λελης
 Δημητριος Πυταγούλης
 γεοργιος πλάτης
 γιοργιος τριπουσης
 Γεώργιος Πάννος
 γιωργιος πλατίδης
 Γεωργιος ἀρφάνης
 γιανις πιφανος
 γεωργάντης γιοῦργας
 Ζ. Α. Βούρος
 Παντολέων Κωνσταντουλάκης
 Ζωρζῆς σ- ροδοκανάκης
 Ἰωανῆς παπαδόπουλος
 νηκολῆς σίμος
 διμιτρίως κονδῆς
 Παναγιωτῇ χατζῆς μανολης
 νικολῆς δεσπότηκις
 νικολις καλιτζις
 κοσσαι σαλιαρις
 μιχαλι φρανκάκι
 γιοργιος φονρος
 ζωρζῆς σύψωμος
 Ἰῶνης λαγουτης
 διμητριος μαγκος

Τὸ κατόπιν ἐνωθέν Νησάκι καθίστα τὸν λιμένα ὀλιγώτερον ἀσφαλῆ· ποῦ δὲ καὶ ποῦ διεκρίνετο δυτικόν τι παρακλήσιον

γεωργιος κλιμης χατζι κοπελος Κας
 Ἰωάννης μαῦρος Ἀντώνιος Καπετανάκης
 Γεώργιος φακίρης Σέφανος Τ. Γαλάτης
 Παῖσιος Μυρωνίδης παναγιώτις μαρουτζις
 παντ.ων Ψύχας κοζης Νιότης
 Γεώργιος Δόντιας Νικόλαος Καλθοκορέσης
 Εὐσράτιος Ν. Κλήμης Ἀντώνιος τζίτζεκλῆς
 πανταλέον καπόνις χ ξένω Χούλλης
 μανουήλ ροῖθης Νικόλαος τζίτζεκλῆς
 Θεοδόσιος Σμυρνιούδας Ἰωάννης Σ. πρῶιος
 μανουήλ Καπετανάκης Μανουήλ Πρασακάκης
 Δημήτριος μιταράκης Δημήτριος Μλ. Μαυρογορδάτος
 Λεοντος τζεβλάντης τοῦ Ἰω. Α. Π. Νεγρεπόντης
 δημητριος μπαρμπονις Νικόλαος Σαλβάγος
 νικόλαος ζαραχάνης αὐγουσῖνος ποτούς.
 Γεώργιος Πατούνας Ζωρζῆς Σειάρης
 Ἰάκωβος τριακοντάφιλλος Γεώργιος Πεινιατέλης
 Σέφανος ντζίφορ Μανουήλ Ζ. Ψυακῆς
 Ἰωάννης καλουτᾶς Σέφανος Πολυχρονιάδης
 Δημήτριος Μαιδουσης Μ. Π. ἀγέλαςος
 ἀνδρέας Ήμμανουήλ Ἀμβρόσιος Ζ. Δαμαλᾶς
 γεώργιο μαχαϊρᾶς Ζ: Δου Ἀπαλύρας
 χ νιαμονιτης κευτελος Κωνσος λουτράρης
 ξενος του Γληα εὐσράτιος βαφιαδης
 κοσαντης του νικολα Χουλῆ ἀντώνιος Κορέσης
 διμητρι ψομακι Ἀντώνιος μπίλης
 γιοργιος βακας Δος γαλάτης
 αναγνοςις καρδαμυλιτις ζωρζῆς σγούτας
 Ιωανις ανγκελος Σέφανος ἀγέλαςος
 κοστατις χουμις Κωνσταντῖνος Θου Ζωγράφος
 διαματις πατελοουλος δημητριος Σελιανός

οἶον τὸ ἐν τῇ κορυφῇ τοῦ Νησακίου, τὸ ἐρειπωθὲν τοῦ
Ἀγίου Μάρκου ἐν τῇ κορυφῇ τοῦ βράχου ἐνθα τὸ

Ἀντώνιος Σπανούδης	Νικόλαος Λαγώνικος
Νικόλαος Γ. Μάξιμος	στρατις φιστάκις
Ζαννῆς Ν. λαγώνικος	κονζαντηνος καλλιπετις
Θεόδωρος Βούρος	χ κοζαντης πεταζος
Παντολεον Ζαφρακις	γιουργις τροπος
Ἰωάννης Κορέσης	δημήτριος Ψάθας
Θεόδωρος μαγιοράκης	πάντελῆς λούτελός
ἀθανάσιος βαφαέλης	αντονις κουρουνιότης
λ. φραράκις	μιχάλις παντελιος
Στεφος Ν. Καράλλης	ζαματις' μαθιος
Ζωρζῆς σπανούδης	διαμαντις χαρτουλάρης
μανολῆς φραγκίας	Λουκάς Ῥάλλης
Μανουήλ Οἰκονομίδης	Πέτρος Πεινατιέλης
δημήτριος ἀρχοντίς	Νος Πρασασακάκης

Ἀριθ. 48.

Ἐπικυροῦται τὸ γνήσιον τῶν ἄνωθι τριακοσίων εἰκοσιεπτὰ ὑπογρα-
φῶν Συμπολιτῶν μας.

Ἐν Ἐρμουπόλει Σύρας τῇ 10 Ἰουλίου 1829.

Οἱ Δημογέροντες τῶν Χίων

ἀθανάσιος βαφαέλης

Δημήτριος Μάξιμος

Γος Ψύχας

Ὁ Γραμματεὺς

Ἰω. Στυροβελένης

(Τ. Σ.)

Σημείωσις. Πολλοὶ τῶν ἀνωτέρω Χίων δὲν παρέμεινον μετὰ ταῦτα
ἐν Σύρῳ, ἀλλ' ἀνεχώρησαν διὰ πλείστα μέρη τῆς Εὐρώπης Ἀμερικῆς
καὶ Ἰνδιῶν, συστήσαντες σπουδαίους ἐκεῖ ἐμπορικοὺς οἴκους κατα-
σταθέντας διασήμευς.

σημερινὸν ἐργαστάσιον τῆς Ἑλλην. Ἀτμοπλοίας, ὡς καὶ τις ἐσώγαιος οἰκίσκος παρὰ τὴν λεγομένην Σανιτὰν, χρησι-

www.libtool.com.cn

Βεβαίως δὲν δύναται τις νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι πάντες οὗτοι οἱ Χῖοι ἦσαν ἐκ τῶν οἰκιστῶν τῆς Ἑρμουπόλεως, καθ' ὅσον τινὲς τούτων ἦλθον βραδύτερον, ἤτοι κατὰ τὸ 1829, ἄλλοι δὲ οὐδόλως συνετέλεσαν εἰς τὸν συνοικισμὸν φυγόντες, τινὲς δὲ αὐτῶν δὲν πρέπει νὰ τεθῶσιν ἐν ἴσῃ μοίρᾳ μὲ τοὺς πράγματι διαπρέψαντας ἐπὶ ἐκδουλεύσει πρὸς τὸν τόπον, ὧν μόνον τὰ ὀνόματα ἀναμνηστικουσιν ἡμῖν τὴν διαπρεπῆ θέσιν ἣν ἔσχον ἐν τῇ κοινωνίᾳ τῆς Ἑρμουπόλεως καὶ παντὶ τῷ ἐμπορικῷ κόσμῳ.

Ἐκτὸς τοῦ καταλόγου τούτου δυστυχῶς ἀκριβὲς καὶ ἀμερόληπτος πληροφορία δὲν μοι ἐδόθη περὶ πάντων τῶν ἐξ ἄλλων μερῶν προσελθόντων συνοικιστῶν καθ' ὅσον ὀλίγιστοι ἐνθυμοῦνται ἀκριβῶς τὰ ἔτη καθ' ἃ ἦλθον πλεῖσται ἄλλαι οἰκογένειαι ἐκ τῶν πρώτων τῆς συνοικιζομένης πόλεως. Μὴ ἔχων ἀκριβεῖς περὶ τούτων καταλόγους ἐσκέφθην ἐπὶ στιγμὴν ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ θέσω τὸν προηγούμενον κατάλογον τῶν Χίων, ἀφ' οὗ δὲν εἶχον ἐπ' ἴσης ἐκτενῆ καὶ λεπτομερῆ τῶν λοιπῶν συνοικιστῶν. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἐθεώρησα ὀρθὸν διὰ πολλοὺς λόγους· πρῶτον ὁ προεκτεθεὶς κατάλογος τῶν Χίων δὲν συνετάχθη ὑπ' ἐμοῦ, ἀλλ' ἀνεδημοσιεύθη αὐτολεξεῖ καὶ μὲ αὐτὰς τὰς ἀνορθογραφίας, ὡς διεσώθη ἐν τῷ πρωτοτύπῳ ἐν ταῖς ἑλληνικοῖς ἀρχαίαις δεύτερον τὰ ὀνόματα ταῦτα τῶν κατὰ τὸ 1829 Χίων ἐν Ἑρμουπόλει κατοικούντων ἐμελλεν νὰ δημοσιεύσω κατωτέρω ποιῶν λόγον περὶ τῆς ἀναφορᾶς πρὸς τὸν Κυβερνήτην εἰς ἣν ὑπεγράφησαν οἱ εἰρημένοι ἐν Ἑρμουπόλει Χῖοι· ὥστε προκειμένου νὰ δημοσιευθῶσι κατωτέρω, ἐπικαίρως ἐδημοσιεύθησαν ἐνταῦθα ὡς κατάλογος τῶν πρώτων Χίων τῶν οἰκησάντων ἐν Ἑρμουπόλει. Τρίτον, ἐσκέφθην ὅτι ἡ πλὴθὺς τῶν ὑπογραφέντων Χίων δὲν δύναται νὰ τεκμηριώσῃ, ἐλλείψει καταλόγου τῶν λοιπῶν συνοικιστῶν, ὑπεροχὴν τινὰ καθόσον πάντες συνετέλεσαν ἐξ ἴσου ἐκ τῶν συνοικιστῶν· μάλιστα οἱ Σμυρναῖοι, οἵτινες καὶ προΐσταντο τότε ἐπὶ πολὺ τῶν δημοτικῶν πραγμάτων.

Ταῦτα πρὸς ἀποφυγὴν περαιτέρω σχολιάσεων ἐπὶ τῇ ἐλλείψει λεπτομεροῦς καταλόγου τῶν λοιπῶν συνοικιστῶν· ἄλλως τε ὑποθέτω

μεύσας καὶ πρὸ τοῦ 1821 ἐν εἶδει ὑγειονομείου καὶ τελωνείου. Τοιαύτη τις ἡ κατάστασις τοῦ ἐρήμου ἐδάφους τῆς παραλίας,

www.libtool.com.cn

ὅτι εἶνε δύσκολον ἂν μὴ ἀδύνατον, νὰ καταστρώσω πλήρη κατάλογον τῶν ὀκτῶ χιλιάδων οἰκογενειῶν, αἵτινες ἀπὸ τοῦ 1821 μέχρι τοῦ 1828 καὶ 1829 συνώκησαν τὴν Ἑρμούπολιν· λέγω δὲ ἀδύνατον καὶ δι' ἄλλον λόγον· καθ' ὅσον μέχρι τοῦ 1833 ὁ πληθυσμὸς τῆς ἀρτισυστάτου κοινωνίας ἦτο κινητὸς, μεταβαλλόμενος κατὰ τε τὰ πρόσωπα καὶ τὸν ἀριθμὸν. Ἐὰν ὅμως διετηρεῖτο κατάλογος ἐν εἶδει ἀναφορᾶς ὑπογεγραμμένης ὑπὸ τῶν λοιπῶν σωματείων, οἷον Σμυρναίων, Ψαριανῶν κλπ. συνταχθεὶς κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἤθελον δημοσιεύσει αὐτέν· καθ' ὅσον φρονῶ ὅτι εἰσι μνείας ἀξιοὶ πάντες, εἰ δυνατόν, οἱ συντελέσαντες εἰς τὸν συνοικισμὸν τῆς νέας πόλεως. Ἐλλείψει τοιοῦτου περιορίζομαι ἀναφέρων ἐνταῦθα ἐκ τῶν λοιπῶν συνοικηστῶν ὅσους εἶδον ἐν ἐγγράφοις, ἡ ἤκουσα προσερχόντας ἐκδουλεύσεις εἰς τὴν νέαν πόλιν, ἡ δι' οἰκυδομῶν καὶ ἐμπορίου συντελέσαντες ὑπὲρ τοῦ συνοικισμοῦ καὶ τῆς προόδου τῆς Ἑρμουπόλεως μέχρι τοῦ 1829. Ἀναφέρονται ἑπομένως:

Ἐκ τῶν *Σμυρναίων* αἱ οἰκογένηται τῶν Πετρίτζη, Καραγιαννάκη Γεραλοπούλων, Παπαδούλα κλπ.

Ἐκ τῶν *Κυδωνιῶν* αἱ οἰκογένηται τῶν Ζωντανῶν, Ἐλ Χατζῆ Ἐλευθεριά, Καντεροτζόγλου, Ἰσχυρλή, Φραγκοπούλου, Κουϊμζέλη, Π. Χ. Ἀνδρέου κλπ.

Ἐκ τῶν *Θεσσαλῶν* ὁ Π. Χ. Κανιοκέρης, ὁ Θ. Μάκαρης, ὁ Α. Ξηραδάκης, ὁ Ι. Κασσαβέτης, ὁ Χ. Χατζῆ Ἀδάμ, ὁ Κ. Ἀποστόλου, ὁ Πολυμέρης, οἱ Ἀποστολίδαι, οἱ Οἰκονόμου κλπ.

Ἐκ τῶν *Μακεδόνων* ὁ Αθ. Λαδόπουλος, ὁ Γ. Πάϊκος, ὁ Σ. Κοντὸς ὁ Γ. Μελισταγῆ, ὁ Ι. Ἰβος, ὁ Νέντοβιχ, ὁ Ἰωαννόπουλος, ὁ Α. Ἰωάννου, ὁ Σ. Βικέλας, ὁ Πειλίδης, ὁ Δούκας κλπ.

Ἐκ τῶν *Ψαριανῶν* οἱ Δ. Παπανικολῆδες, ὁ Γ. Βαλαβάνος, οἱ Δομοστίναι, οἱ Παππαῖ, οἱ Φιλίνοι, οἱ Κεφάλαι, οἱ Γιάνναροι, οἱ Μηκαροὶ, οἱ Χειλᾶ, ὁ Καλάρης, ὁ Ι. Χατζῆ Ἀλεξανδρῆς, οἱ Κωῆδες, οἱ Κελημέραι, οἱ Μιτάραι, ὁ Ι. Καψόκολος, ὁ Βουρέκας, ὁ Βαρβαρίσος, ὁ Σκορδῆς, ὁ Κουρκούτης κλπ.

τὸ μελαγχολικὸν καὶ μονότονον τῆς ὁποίας διέκοπτεν ἡ ὑπερκευμένη αὐτῆς ἐπὶ τοῦ λόφου τοῦ ἁγίου Γεωργίου πόλιν

www.libtool.com.cn

Ἐκ τῶν Ὑδραίων ὁ Ἀνδρ. Κοσμᾶς, ἡ Δρούτζης, ὁ Νίκας, ὁ Ν. Ἐλευθερίου, ὁ Ἀν. Κοσκοροζής, ὁ Δ. Γιουρδής, ὁ Α. Μάρκος, ὁ Πορωτής κλπ.

Ἐκ τῶν Κρητῶν ὁ Δ. Καλέρης, ὁ Κ. Μαριδάκης, ὁ Χατζῆ Γρηγόριος (ὁπλαρχηγὸς ἐλθὼν μετὰ τοῦ Κ. Κοσμᾶ) ὁ Σ. Μαγκάκης, οἱ Ἀλφιεράκται, ὁ Σβεστάρχης, ὁ Φουρναράκης, ὁ Ποθητὸς κλπ.

Ἐκ τῶν Ῥοδίων ὁ Π. Κάζηρας, ὁ Μηλεῖτης, (ιδρυτὴς τοῦ Νοσοκομείου,) ὁ Ε. Κωνσταντίνου

Ἐκ τῶν Μιτυληναίων ὁ Ἐμ. Εὐστρατίου, ὁ Π. Σκαμπαδίας, ὁ Παρ. Δημητρίου κλπ. Ἐκ τῶν Ἑπειρωτῶν οἱ Μπαμπαγιῶται κλπ.

Πλείσται δὲ ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων οἰκογενειῶν τῆς Ἑρμοπολέως ἦλθον ἐξ ἄλλων μερῶν, οἷον ὁ Ν. Γιαγιτζής καὶ Η. Κεχαγιᾶς ἐξ Ἀμφίσσης, ὁ Κ. Πάγκαλος ἐξ Ἀργους· ἀλλ', ὡς ἀνωτέρω, ἐρρεθὴ ἀδύνατος ἡ κατάστροφαις ὀνομαστὶ τῶν ἀποτελεσάντων τὸν πληθυσμὸν πάντων τῶν συνοικιστῶν τῆς Ἑρμοπολέως. Εἶνε ἀληθές ὅτι πολλοὶ ἐγκαταστάντες εἰς τὴν νῆσον καὶ μετὰ τὸ 1829 συνετέλεσαν οὐκ ὀλίγον εἰς τὴν ἐπέκτησιν καὶ καλλωπισμὸν τῆς Ἑρμοπολέως· ἀλλ' εἰάν ἀρχίσω ἀναφέρειν τοὺς μέχρι τοῦ 1833, ὅτε ἡ Ἑλλὰς ἀποκατέστη ἀνεξάρτητον βασιλείον ἐγκατασταθέντας ἐν Σύρῳ, ἐκτὸς τοῦ ὅτι δὲν θὰ εὖρω ἐνταῦθα τὸ τέλος, θεωρῶ διεκφεύγον τῶν ὀρίων τοῦ ἱστορικοῦ τούτου δοκιμίου καὶ θέτον με εἰς δυσχερῆ θέσιν ὅσον ἀφορᾷ τὴν κατάταξιν αὐτῶν κατὰ τε τὴν χρονολογικὴν καὶ κοινωνικὴν τάξιν. Διὸ αἰτῶν συγγνώμην παρὰ τῶν ἐπιζόντων συνοικιστῶν τῆς Ἑρμοπολέως, ὧν τὰ ὀνόματα τυχὸν παρέλειψα, μολονότι οὐχὶ ἄπει καὶ εἰκοσάκις ἐζήτησα ἀκριβεῖς πληροφορίες, παρακτείνω τὴν αἴτησιν συγγνώμης διὰ τὴν παράλειψιν τῶν ὀνομάτων καὶ ἐκείνων, ὅτινες ἐγκαταστάθησαν εἰς Σύρον καὶ προσήνεγκον τυχὸν ἐκδολεύσεις εἰς τὴν νέαν πόλιν, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν ἐθεώρησα λήγοντα τὰ ὅρια τῆς διαρκείας τοῦ συνοικισμοῦ τῆς Ἑρμοπολέως.

Περαιῶν τὰς περὶ συνοικιστῶν ταύτας σημειώσεις προλαμβάνω ν' ἀναφέρω ὅτι δὲν πρέπει νὰ συγχυσθῇ ὁ πληθυσμὸς τῶν συνοικιστῶν

τῶν Συρίων, παρηγοροῦσα τοὺς προσορμιζομένους ναύτας περὶ τοῦ κατοικησίου τοῦ νήσου.

Οἱ κατὰ πρῶτον ἐλθόντες εἰς Σύρον πρόσφυγες κατέλαβον προσωρινὴν οἰκίαν τὸ παρά τὴν παραλίαν ὑγειονομεῖον καὶ τελωνιακὸν σταθμόν. Ἐκ τοῦ προχείρου δὲ ἀνήγειρόν τινα παραπετήγματα πρὸς διημέρευσιν. Τὴν νύκτα διήρχοντο οἱ πρόσφυγες εἰς τὴν πόλιν τῆς ἀνω Σύρου, ἧς οἱ κάτοικοι προσήνεγκον τὰ οἰκήματά των καὶ διεφύλαξαν τὰ κειμήλια αὐτῶν. Ἡ ἐφημερίς Ἑρμῆς τοῦ 1837 ἐκτίθῃσιν ὅτι αἱ Σύριοι δὲν ἔβλεπον μὲ καλὸν ὄμμα κατ' ἀρχὰς τοὺς εἰς τὴν νῆσόν των συσσωρευμένους ξένους.»

Τοῦτο δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ἐκδήλωσις δυσμενείας κατὰ τῶν παροίκων· καθ' ὅσον ἐὰν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ κοινότης τῶν Συρίων δὲν ἦτο ἐκ τῶν λίαν εὐκαταστάτων καὶ ὅτι εἰς αὐτὴν ἐν πρῶτοις κατέφυγον χιλιάδες προσφύγων, θέλομεν κρίνει περὶ τοῦ βασίμου τινων παραπόνων, ἃ ἀνεπτυχθήσαν κατ' ἀνάγκην ἐν τῇ μικρᾷ τῶν Συρίων πόλει φιλοξενησάσῃ πλεόν τῶν τριάκοντα χιλιάδων προσφύγων.

Βαθμηδὸν προσερχομένων καὶ ἄλλων Ἑλλήνων καὶ εὐωδουμένης τῆς Ἑλλ. ἐπαναστάσεως ἀνηγείροντο πλείονα οἰκήματα ἐν τῇ παραλίᾳ. «Τὰ κατ' ἀρχὰς οἰκήματά των, γράφει ἡ εἰρημένη ἐφημερίς, καὶ αἱ ἀποθηκαὶ των ἦσαν ἀπλαῖ καλύβαι ὡς εἶνε φυσικὸν εἰς ὅλας τὰς ἀρτισυστάτους ἀποικίας καὶ διότι δὲν εἶχον πώποτε σκοπὸν νὰ μένουν πάντοτε εἰς τὴν

μὲ τὸν κατόπιν κατασταθέντα μόνιμον πληθυσμὸν τῶν κατοίκων τῆς Ἑρμουπόλεως ὅστις ἀπὸ τοῦ 1833 μέχρι σήμερον ἔπαθε πολλὰς ἀλλοιώσεις ἀριθμητικὰς καὶ φυλετικάς· καθ' ὅσον θέλομεν ἰδεῖ ὅτι μετὰ ταῦτα καὶ πολλοὶ Αἰγαιοπελαγίται καὶ ἔτεροι Κρήτες ἐγκατεστάθησαν· καὶ ὅτι ἀπὸ τοῦ 1854 περίπου ὁ ἐμπορικὸς πρὸ πάντων πληθυσμὸς συνετελέσθη κατὰ τὸ πλεῖστον ἀπὸ Χίους καὶ Πελοποννησίου, οἵτινες ἀποικισθέντες ἐν Ἑρμουπόλει εἰσὶ νῦν σπουδαῖον μέρος αὐτοῦ.

Ἑρμούπολιν, ἀλλ' ἐπερίμενον ἡμέραν παρ' ἡμέραν τὴν ἀπελευθέρωσιν ἄλλης τινος ἐμπορικῆς πόλεως διὰ νὰ κατοικήσουν διὰ πάντα.»

Ἐκ τῆς τελευταίας ταύτης πληροφορίας τῆς ἐφημερίδος τοῦ 1837 γίνεται γνωστὸν ὅτι μέχρι τοῦ 1825, ὡς κατωτέρω τοῦτο διασαφηνίζεται, οἱ πλημμυρήσαντες εἰς Σύρον Ἕλληνες δὲν εἶχον σκοπὸν νὰ μένουν πάντοτε εἰς τὴν νέαν Ἑρμούπολιν.» Καὶ πράγματι ἐγένοντο πολλαὶ τότε προτάσεις καὶ διαπραγματεύσεις μετὰ τῆς Ἑλλ. Κυβερνήσεως περὶ ἀποικισμοῦ τῶν παροίκων εἰς ἄλλα τῆς Ἑλλάδος μέρη.

Οὕτως εἰς μὲν τοὺς Κυδωνιεῖς προϋτάθῃ νὰ μετοικήσῃσι καὶ συστήσῃσιν ἀποικίαν πλησίον τῆς ἐν Πελοποννήσῳ Γαστούνης, ἐνθα ἡ Ἑλλ. Κυβέρνησις παρεχώρησε αὐτοῖς ἐθνικὴν γῆν· εἰς δὲ τοὺς Χίους νὰ συνοικισθῶσιν εἰς Δῆλον κατ' ἄλλην δὲ γνώμην, εἰς Πειραιᾶ, ἣν πρότασιν ἐπρότεινεν ὁ Κύριος Α. Ῥάλλης, σπουδαῖον τότε διαδραματίσας πρόσωπον. Εἰς τοὺς Ψαριανοὺς ἐπροτάθῃ ὡς τόπος ἀποικισμοῦ ἡ Πάρος, εἰς τοὺς Κρήτας ἡ Μήλος καὶ εἰς ἄλλους ἄλλα τῆς Ἑλλάδος μέρη.

Οἱ σχεδιασθέντες οὗτοι ἀποικισμοὶ δὲν ἐπραγματοποιήθησαν εὐτυχῶς διὰ τε τὴν Ἑρμούπολιν καὶ σύμπασαν τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα· καθ' ὅσον ἂν διεσπᾶτο οὕτως εἰς ἀποικίας ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἑρμουπόλεως, οὔτε αἱ ἀποικίαι αὗται μεμονωμέναι θὰ προήγοντο καὶ ἐπετύγγανον, οὔτε ἡ Ἑρμούπολις θ' ἀπεκαθίστατο πλουσία καὶ μεγάλη ἐπ' ἀγαθῷ σύμπαντος τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Ἵππηρχεν ὁμως ἀπ' ἀρχῆς τοῦ συνοικισμοῦ μέρος Ἑλλήνων, οἵτινες ἐνέμενον εἰς τὴν ἰδέαν τοῦ συνοικισμοῦ τῆς Ἑρμουπόλεως, προβλέποντες ὅτι αὕτη ἐμελλεν νὰ κατασταθῇ μεγάλη οἶα καὶ πράγματι κατέστη. Τὰ γεωγραφικὰ προσόντα τῆς νήσου ἐγένοντο ἀμέσως καταληπτὰ. . . . Ἡ καθημερινὴ συρροή, ἐξακολουθεῖ ἐκτιθέμενος τὰ τοῦ συνοικισμοῦ ὁ Ἑρμῆς,

τῶν Εὐρωπαϊκῶν καὶ Ἑλληνικῶν πλοίων εἰς τὸν λιμένα τῆς Ἑρμουπόλεως, αἱ σχέσεις τοῦ ἐμπορίου μὲ τὰ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς ἐπικρατείας μέρη, καὶ πρὸ πάντων μὲ τὴν Αἴγυπτον ἥτις εἶναι ἡ ~~πηγὴ τῆς πανάου~~ ~~πηγὴ τῆς πανάου~~ ἐνέπνευσε τὴν ιδέαν εἰς τοὺς κα- τοίκους τῆς οἰκοδομῆς ἐνὸς λοιμοκαθαρητηρίου καὶ ὑγειονο- μείου πρὸς ἀπαλλαγὴν αὐτῆς τῆς ἀνθρωποκτονοῦ μαστίγος. (1)

(1) Ἑρμῆς 11 δεκεμβρίου 1837 φυλ. 2.

Περὶ τοῦ συνοικισμοῦ καὶ τῆς ὀνομασίας τῆς Ἑρμουπόλεως ταῦτα ἔγραψε κατὰ τὸ 1842 ὁ Κύρ. Γ. Α. Ναύτης ἐν δημοσιευθείσῃ ἐπιστολῇ ὅσον ἀφορᾷ τὰ τῆς ὀνομασίας ἀπὴντησεν ἄλλοτε ὁ Κύρ. Αουκᾶς Ῥάλλης, ἐκθεὶς τὰ τῆς ὀνομασίας τῆς νήσου.

«Κατὰ τὸν δέκατον ἑννατον αἰῶνα, ὁμοῦ μὲ τὸ μέγα τῆς συστάσε- ως τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος συμβάν, ἐγινε καὶ ἡ ἀξιοθαύμαστος ἀνέγερσις τῆς Ἑρμουπόλεως ἐπὶ τῆς Σύρας· ἰδοὺ τῷ ὄντι μία τῶν σημαντικῶν πόλεων τῆς Μεσογείου, μεγαλυνθεῖσα εἰς ὀλιγωτέρους ἀ- πὸ τοὺς ἀναγκαίους διὰ τὴν ἐντελῆ ἡλικίαν τοῦ ἀνθρώπου χρόνους· ἰδοὺ Πόλις γεννηθεῖσα καὶ αὐξήσασα ἐκ μόνων τῶν περιστάσεων, κα- θὼς τὰ φυσικῶς καὶ ἀνευ τῆς ἐνεργείας τοῦ ἀνθρώπου γενόμενα δένδρα. Μὴ στοχασθῆτε ὅτι ἄνθρωποι γνωρίζοντες, ὅτι ὑπῆρξεν ἐπὶ τῆς Ἀφρι- κῆς ἡ μείζων καὶ ἡ ἑλάσσων Ἑρμούπολις, ἠθέλησαν κατὰ μίμησιν νὰ ὀνομάσουν Ἑρμούπολιν τὴν πόλιν ταύτην. Μὴ στοχασθῆτε ὅτι διὰ τινος προκηρύξεως ἢ διὰ νόμου ἐδόθη τὸ ὄνομά της. Εἶναι ἄγνωστον τίς πρῶτος ἔδωκε τὴν ὀνομασίαν τῆς πόλεως· ἀξιαπαρατήρητος σύμ- πτωσις δύο ἀγνώστων· τοῦ ὀνοματοθέτου τῆς Νήσου, καὶ τοῦ ὀνο- ματοθέτου τῆς Ἑρμουπόλεως. Εἶναι ὁμῶς γνωστὸν ὅτι ὀνομάσθη Ἑρ- μούπολις διότι κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως ἦτο ἡ μόνη Ἑμπορικὴ Πόλις τῆς Ἑλλάδος, καὶ ὡς τοιαύτη ἔλαβε τὸ ὀνο- μα πόλεως τοῦ Ἑρμοῦ, προστάτου τοῦ Ἑμπορίου».

«Πρῶτοι τῆς πόλεως οἰκισταί, εἶναι οἱ ἐκ τῆς Σμύρνης καὶ ἄλλων τῆς Ἰονίας Τόπων φυγόντες τὰ πρῶτα τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάτε- ως ἔτη χριστιανοί, οἵτινες πρῶτον μὲν κατέφυγον εἰς τὴν Τήνον, καὶ ἔπειτα μετέβησαν εἰς τὴν Σύραν, θεωροῦντες αὐτὴν ἀσφαλεστέραν ὥς ὑπὸ τῆς Γαλλίας προστατευομένην, καὶ καταλληλοτέραν δι' ἐμπόριον.

Οὕτως ἤρχισαν τιθέμενα ὀριστικώτερον τὰ θεμέλια τῆς Ἑρμουπόλεως. (1)

Μέχρι τοῦ 1824 ἡ νέα πόλις ἦτο σχεδὸν ἀνώνυμος καθόσον ἡ ὀνομασία αὐτῆς ὡς Σύρου, διακρινομένης τῆς παλαιᾶς τῶν Συρίων ὀνομαζομένης Ἀνω Σύρου δὲν ἦτο λίαν χαρακτηριστική. Τότε ὁ Λουκάς Ῥάλλης, ὁ Δρόσος Μανσόλας καὶ ἄλλοι, προβλέποντες ὅτι ἡ πόλις αὕτη ἐμελλε νὰ κατασταθῇ μεγάλη καὶ νὰ διατηρηθῇ αὐξανόμενη συνεσχέφθησαν περὶ ὀνομασίας αὐτῆς, καὶ τῇ προτάσει τοῦ Λουκά Ῥάλλη παρεδέχθησαν νὰ ὀνομασθῇ ΕΡΜΟΥΠΟΛΙΣ ὡς ἰδίᾳ ἐμπορικῇ

Ἡ Κωμόπολις τῶν Συρίων, δὲν ἐξήρκει πρὸς κατοικίαν αὐτῶν, καὶ οὕτως ἤρχισαν νὰ οἰκοδομῶσιν οἰκίας εἰς τὸ παράλιον τοῦ λιμένος Ἡ καταστροφή τῆς Χίου, τῶν Κυθωνίων, καὶ τῶν Ψαρῶν ἔφερε πολλὰς χιλιάδας κατοίκων ἐπὶ τῆς Σύρας, οἵτινες ὅλοι ἐκατοίκησαν εἰς τὴν νέαν πόλιν. Πολλοὶ δὲ Κρήτες, Ὑδραῖοι, καὶ ἄλλοι ἐκατοίκησαν εἰς αὐτὴν· οὕτως ἤρχισε καὶ ἐπ.οχώρησεν ἡ οἰκοδόμησις καὶ ὁ οἰκισμὸς τῆς Ἑρμουπόλεως. Ἐφαίνετο δὲ ὅτι ἐμελλε νὰ ᾖναι προσωρινὴ Πόλις, ὡς ἡ ἐπὶ τῆς Νήσου Σαλαμῖνος κτισθεῖσα ὑπὸ τῶν φυγάδων Ἀθηναίων, Θηβαίων καὶ ἄλλων. Διὰ τοῦτο δὲν κατεσκευάζον οἰκίας εἰμὴ καθ' ὅσον ἦτο ἀφευκτος οἰκημάτων ἀνάγκη, καὶ ἐπομένως ἐγίνοντο ὀλιγοδάπανοι, μικραὶ, καὶ πενιχραὶ· Γενικῇ ἦτο ἡ πεποίθησις ὅτι ἡ Ἑρμούπολις ἐμελλε νὰ ἐρημωθῇ, ἅμα μετὰ τὴν ἐπέλευσιν τῆς εἰρήνης καὶ ἡσυχίας τῆς Ἑλλάδος. Ἀλλ' ἡ ἀξιόλογος ἐμπορικὴ θέσις τῆς Νήσου, ἀσφαλὴς καὶ εὐρύχωρος λιμὴν αὐτῆς, ἡ ἐμπορικὴ ἱκανότης, καὶ αἱ μετὰ τῆς Εὐρώπης καὶ Τουρκίας ἐμπορικαὶ σχέσεις τῶν Ἐμπορίων τῆς Ἑρμουπόλεως, ἔφεραν εἰς ἀρίστην κατάστασιν τὸ Ἐμπόριον αὐτῆς.

(1) Ἀρχαιότεραι οἰκίαι ἐν Ἑρμουπόλει ἦσαν αἱ τῶν Συρίων Φ. Σαλάχα παρὰ τὴν πλατείαν, ἡ τοῦ προξένου Στεφάνου, ἐνθα νῦν τὸ ξενοδοχεῖον Ῥούσσου, ἡ παρακειμένη τοῦ Δελασσούδα, οἰκίσκοι τινες τῶν Ἀλτουβῶ μετ' αὐτὰ ἐρχετε τὸ καφενεῖον Bella Vista. Κατὰ τὸ 1828—1824 ἤρχιζαν κτιζόμεναι τινες τῶν παρῶν.

πόλις τιθεμένη ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ προστάτου τοῦ ἐμπορίου. (1) Κατὰ τινὰς ἡ ὀνομασία αὕτη ἐξευρεθεῖσα ὑπ' αὐτῶν ἐδόθη τῇ πόλει διὰ πρακτικοῦ τῆς Δημογεροντίας τῷ 1824. Ἀλλὰ ἱστορικῶς μοι φαίνεται ἡ δημοσιευθεῖσα περὶ τοῦτου πληροφορία· ἦτοι κατὰ τὸ 1825 ὁ ναὸς τῆς Μεταμορφώσεως ἤρξατο ἀνεγειρόμενος· τὸ προαύλιον αὐτῆς ἐχρησίμευσε κατὰ τὰ ἔτη ἐκεῖνα ὡς νοσοκομεῖον τῶν πασχόντων καὶ ἔξωθεν ἐρχομένων, οἵτινες ὑπὸ σκηνὰς διενυκτέρευον ἐκεῖ, καὶ ὡς ἐπίσημος τόπος συνελεύσεων τῆς Ἑρμοπολέως κατὰ τὰς κρίσιμους περιστάσεις. Εἰς τὸ προαύλιον λοιπὸν τῆς Μεταμορφώσεως συνεκροτήθη συνέλευσις, ἐν ᾗ ὁ Λουκάς Ῥάλλης προὐκάλεσε τὸ θέμα τῆς ὀνομασίας τῆς πόλεως. Πολλὰ ὀνομασθαί προὔτεινοντο τῆς νέας πόλεως· ἀλλὰ μόλις προταθείσης καὶ ἀνεπτυχθείσης τῆς προτάσεως τοῦ Λ. Ῥάλλη ὑποστηρικθείσης δὲ ἀμέσως ὑπὸ τοῦ Δρόσου Μανσόλα, τοῦ Ταρπουχτζί καὶ ἄλλων, πάντες ἐπεφήμεσαν καὶ παρεδέχθησαν αὐτήν. Τότε τῇ προτάσει τοῦ Λουκά Ῥάλλη, ὅστις, καθ' ἃ ἀναγινώσκω ἐν τῇ Εὐτέρπῃ, δικαίως λέγει ὅτι μετὰ πολλῶν ἀρχαίων Ἑρμοπολιτῶν συνεκινδύνευσεν καὶ συνειργάσθη ὑπὲρ τῆς νέας πόλεως, οἱ συνελθόντες συνέταξαν πρακτικὸν πιστοποιοῦν τὸ γεγονὸς τῆς ὀνομασίας τῆς νέας πόλεως, ὃ ἐγένετο δεκτὸν καὶ ὑπὸ τῆς δημογεροντίας.

Ἀνωτέρω ἐρρέθησάν τινα περὶ τοῦ ναοῦ τῆς Μεταμορφώσεως. Ὁ ναὸς οὗτος ἀνεγερθεὶς διὰ συνεισφορῶν τῶν συνοικιστῶν τῆς Ἑρμοπολέως ἔχει ἱστορίαν συγκινητικὴν διὰ τοὺς ἐπιζῶντας ἀρχαίους συνοικιστὰς τῆς πόλεως. Οἱ συνελθόντες κατὰ χιλιάδας εἰς τὴν ἔρημον παραλίαν τῆς νήσου ἠσθάνθησαν ἀπαραίτητον ἀνάγκην ναοῦ, ἵνα δέωνται τοῦ Ὑψίστου καὶ ὡς ἄνθρωποι πολυπαθεῖς καὶ ὡς Ἕλληνες περιμένοντες τὴν ἀνάστασιν τοῦ ἀγωνιζομένου ἑλληνισμοῦ.

Προθύμως λοιπόν έδωκαν τὸν ὁβολὸν των καὶ ἐν βραχείᾳ ἀνηγέρθη περικαλλὴς ὁ ναὸς σχέπων τὰς περὶ αὐτὸν συρρεούσας κατὰ χιλιάδας οἰκογενείας. Ἡ κομψότης καὶ τὸ ἐπιβάλλον τοῦ ναοῦ καταδεικνύετο ἐναργέστερον ἐκ τῆς παραβολῆς τῶν πτωχῶν ἐτι παραπηγμάτων, εἰς ἃ διατιῶντο οἱ συνοικισταὶ ἡ δὲ αὐλὴ αὐτοῦ, ὁμοιάζουσα τῇ τῆς ἐν Τήνῳ Εὐαγγελιστρίας κατὰ τὴν ἐορτὴν τῆς, ἔβριθε προσφύγων, πολεμοφοδίων, ζωοτροφιῶν, ἃ διενέμοντο τοῖς ἀγωνιζομένοις καὶ ἐχρησίμευσε πλειστάκις ὡς τόπος σπουδαίων συνελεύσεων τῶν συνοικιστῶν. (1)

Τότε, καὶ πρὸ τοῦ 1825 ἐτι, ὁ συνοικισμὸς τῆς νέας πόλεως παρήγαγεν οὐ μικρὰν ἐντύπωσιν ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα καὶ τὸν πρὸς αὐτὴν ἔχοντα ἐστραμμένα τὰ ὅμματα κόσμον. Ἡ προσωρινὴ Κυβέρνησις προβλέπουσα τὸ μέλλον τῶν συνοικιζομένων, κρίνουσα δὲ ὅτι οὗτοι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ διοικῶνται ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τῆς κοινότητος Σύρας ἐσπευσε νὰ ἐγκαταστήσῃ διοικητικὰς ἐλληνικὰς ἀρχὰς καὶ τοπικὴν δημογεροντίαν. Τῷ 1823 διορίζεται Ἐπαρχος Σύρου καὶ Μυκῶνου ὁ Ἀλέξανδρος Ἀξιότης, ὅστις ἤρξατο συγχρόνως συνεννοούμενος μετὰ τῶν Ἑλλήνων ναυάρχων περὶ συνδρομῆς τῆς Σύρου εἰς τὸν ἀγῶνα. (2) Ἡ ἀστυνομία ἀνατίθεται εἰς τὸν γενικὸν γραμματέα Μυκῶνου καὶ Σύρας Ἀντ. Ν. Πάνου, τὸ λιμεναρχεῖον εἰς τὸν Χριστόδουλον Γ. Ἀποστόλην. Ἐπίσκοπος δὲ διωρίσθη ὁ Ἀνθιμος, πρῶην Ἡλιουπόλεως, ὀνομασθεὶς Σύρου καὶ Ἀνδρου.

Ἐν ᾧ δὲ ἰδρύνοντο ἐν Σύρῳ αἱ ἐλληνικαὶ αὐταὶ ἀρχαί, μυστικαὶ ἐνέργειαι ἐγένοντο ἐν Εὐρώπῃ ὑπὸ τοῦ Μελεταίου

(1) Δεπτομερείας περὶ τῆς οἰκοδομῆς καὶ ἀνακαινίσσεως τοῦ πρώτου τούτου ναοῦ τῆς Ἑρμοπολέως θέλω παραθέσει ἐν τῷ περὶ ναῶν μέρει, ἵνα μὴ κατατέμνηται ἐνταῦθα ἡ ἱστορικὴ ὕλη.

(2) Σπετζιωτικά. — Ἀριθ. Ἐγκ. 502. Ἐπαρχος Σύρας καὶ Μυκῶνου πρὸς τοὺς Προκρ. τῆς νήσου Σπετζῶν,

Τάγματος πρὸς ἀποξένωσιν τῆς νήσου Σύρου ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος καὶ ὑπαγωγῆς αὐτῆς εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῶν ἱπποτῶν τῆς Μελίτης. Οὕτως ἡ Σύρος ἐνεκα τῆς γεωγραφικῆς θέσεώς ~~της καὶ τῶν οὐρρευσάντων~~ Ἑλλήνων κατήντησε ἀληθὲς μῆλον τῆς ἔριδος, καὶ ἰδοὺ πῶς.

Κατὰ Μάρτιον τοῦ 1823 ὁ Ἀνδρέας Μεταξᾶς **μινίστρος** τῆς ἀστυνομίας καὶ ἀπεσταλμένος τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεως ἐστειλεν εἰς Παρισίους τὸν συνταγματάρχην Ζουρδαῖν πρὸς εὑρεσιν δανείου καὶ ἡθικὴν τῆς Ἑλλ. ἐπαναστάσεως ὑποστήριξιν. Ὁ Ζουρδαῖν συνεστήθη ἐν Παρισίοις τῇ μετολαδῇ τοῦ δικηγόρου Τασίλδ τῷ τάγματι τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Ἱεροσολιμίτου, ἡ ἄλλως τῶν Ῥοδίων καὶ Μελιταίων ἱπποτῶν καλουμένων. Τὸ τάγμα ἦλθεν εἰς διαπραγματεύσεις, καὶ παρεχώρει ἡθικὴν καὶ ὕλικὴν ὑποστήριξιν τῇ Ἑλλ. Ἐπαναστάσει, ἀλλ' ὑπὸ τοὺς ὅρους νὰ παραχωρηθῶσιν αὐτῷ αἱ νῆσοι Ῥόδος Κάρπαθος καὶ Ἀστυπαλαῖα καὶ Σύρος, ἣν ἐμελλόν οἱ ἱππῶται νὰ καταστήσωσιν ἄλλο Γιβραλτάρ. (1) Ἐπὶ τούτῳ ἐστάλη ἐκ μέρους τοῦ τάγματος ὁ Φίλιππος Chastelain εἰς Ἑλλάδα καὶ ἰδίως εἰς Σύρον ἐνθα φθάς κατὰ τὸ 1823 παρέμεινεν ἐν τῇ νήσῳ μέχρι τοῦ Νοεμβρίου τοῦ 1824, κατὰ τὰς μαρτυρίας τοῦ ἐν Σύρῳ τότε προξένου τῆς Αὐστρίας Μαρίου Παλαιοκάπου. Ὁ Σατελαῖν φέρων τοὺς τίτλους ἐπλη-

(1) Τὰ τῶν διαπραγματεύσεων τούτων περιέχονται ἐν Ἱστορ. Διατρ. Σάθς σελ. 57, παρ' οὗ ἀρύομαι τὰς σχετικὰς περὶ Σύρου εἰδήσεις. Ἡ προσωρινὴ τότε σύμβασις μεταξὺ Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ τοῦ τάγματος ὑπεγράφη τῇ 10 Ἰουλίου 1823 ἐν Παρισίοις ὑπὸ τῶν Μαρκησίων Μαρσιέ καὶ Δελαπόρτ ἀφ' ἐνός, ὡς ἀντιπροσώπων τοῦ τάγματος, καὶ τοῦ Ζουρδαῖν, ὡς ἀντιπροσώπου τῆς Ἑλλ. Κυβερνήσεως ἐπεκυρώθη δὲ ὑπὸ τοῦ μεγάλου ἡγουμένου, Βελῆ Δαστεῦρῃ, ὡς προέδρου. Ἀλλ' ἡ ὀριστικὴ κατόπιν σύμβασις δὲν ἐπετεύχθη καὶ οὕτω ἀπέτυχον αἱ ἐνέργειαι τοῦ τάγματος, ὅπερ ἀπέμεινε μὲ τὰς ὀνειροπολήσεις τοῦ μόνον περὶ Σύρου.

ρεξούσιος ἀπεσταλμένος, γραμματεὺς τῆς Καγκελαρίας τοῦ Ἰσπανικοῦ καὶ Πορτογαλλικοῦ τμήματος καὶ τοποτηρητῆς τοῦ Καγκελλαρίου,» ἔλαβε ἐγγράφως τὰς ἐξῆς ὑπὸ τῶν ἱπο-
τῶν ὁδηγίας περὶ Σύρου περιχομένης ἐν ἀρθρ. 3 καὶ 40.

Ἄρθρ. 3. «Τὸ αὐτὸ θέλεις πράξει καὶ διὰ τὴν νῆσον Σύρον ἣν δι-
νάμεθα νὰ μεταποιήσωμεν εἰς ἐν Γιβραλτάρ. Οἱ κάτοικοι εἶναι καθο-
λικοὶ καὶ διαπληκτίζονται μετὰ τῶν σχηματικῶν Ἑλλήνων (1) τῆς
τε στερεᾶς καὶ τῶν νήσων. Πάντες σχεδὸν σιωπηλῶς διατελοῦσιν ὑ-
πὸ τὴν ὑπεράσπισιν τῆς Γαλλίας. Ὅθεν ἀπαιτεῖται τὰ καταδείξης
τὰς εἰς αὐτοὺς προσγεννησόμενας ὠφελείας διὰ τῆς ἐνταῦθα καθιδρύσε-
ως τοῦ τάγματος, μεταχειριζόμενος τοὺς αὐτοὺς πειστικoὺς λόγους
οὓς οἱ ἱππῶται ἐλάλησαν εἰς τοὺς κατοίκους τῆς Μελίτης, ὅταν ὁ
Κάρολος Β'. παρεχώρησε τὴν νῆσον ταύτην εἰς τὸ τάγμα καὶ οὓς θέ-
λεις εὖρει ἐκτεθειμένους ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Μελέτης. Καθόσον δὲ ἀφο-
ρᾷ τὴν ἐν Τριπολιτζᾷ Κυβέρνησιν θέλεις δώσει αὐτῇ νὰ ἐννοήσῃ ὅτι
παρὰχωροῦσα τὴν Σύρον εἰς τὸ τάγμα, οὐδενὸς ἀποστερεῖται, διότι
οὐδὲν ἀπολαμβάνει ἐκ τῶν κατοίκων τῆς νήσου ταύτης, μεθ' ὧν καὶ
δὲν ζῇ ἐν ἀρμονίᾳ καὶ τὴν ὁποίαν οἱ ἱππῶται θέλουσι καταστήσει
προμαχῶνα τοῦ Ἀρχιεπαρχοῦ, ἐν γένει δὲ τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας
κατὰ τῶν Τούρκων.

Ἄρθρ. 40 Ἡ νῆσος Σύρος κατοικεῖται ὑπὸ καθολικῶν δύ-
ναται νὰ καταστῇ νέον Γιβραλτάρ »

Εὐτυχῶς μολονότι εἶχεν ὑπογραφῇ ἡ προσωρινὴ σύμβασις
κατ' ἀρχάς, δὲν ἐπραγματοποιήθη, οὔτε τὸ ζητηθὲν δάνειον
παρὰ τῆς ἐν Τριπολιτζᾷ Ἑλλ. Κυβερνήσεως, οὔτε οἱ πόθοι
τῶν Ἱπποτῶν· ὁ δὲ Σατελαῖν διατρίψας ἐν Σύρῳ οὐκ ὀλίγους
μῆνας ἀπῆλθεν ἄπρακτος καὶ τεθαμβωμένος ἐκ τῆς ζωῆς καὶ
τοῦ ἐνθουσιασμοῦ, ὅστις ὑπῆρχεν ἐπὶ τεσσαράκοντα χιλιάδων πα-
ροίκων καὶ οἰκιστῶν τῆς Ἑρμουπόλεως.

(1) Ἐννοοῦσι φαίνεται καὶ τὰς κατὰ τὸ 1821— 1823, ἐρίδας
μεταξὺ Συρίων καὶ Κεφαλλήνων κ. λ. π. Αἱ ὁδηγίαι αὗται πρὸς τὸν
Σατελαῖν περιέχονται ἐν μεταφράσει ἐν ταῖς Ἱστορ. Διατριβαῖς τοῦ Κ.
Σάθα, ἐνθ' ἀνωτέρω.

Ἀφ' ἐτέρου τὰ διλήμματα τῶν Ἑλλήνων Κυβερνητῶν ἐστρέφοντο μετὰ πολλῆς στοργῆς καὶ ἐλπίδων εἰς τὴν πλήρη ζωῆς καὶ πόθων Ἑρμούπολιν, ἥτις περιέσφιγγε εἰς τὴν περιφέρειάν της τοσαύτας πολυτίμους ὑπάρξεις. Μικρογραφία τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἡ Σύρος κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ὡς περιχλείουσα ἐκ παντὸς μέρους Ἑλληνας, διέρρηξε ὑπερηφάνως τὴν σιωπηλὴν τῆς νήσου οὐδετερότητα καὶ συνετέλεσε τὰ μέγιστα ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας. Οὐδεμία Ἑλληνικὴ ἀρτισύστατος πόλις συνεισένεγκεν τοσαῦτα ὕλικά καὶ ἡθικά κεφάλαια ὑπὲρ τοῦ καταπληκτικοῦ ἐκείνου ἀγῶνος. Τὸ ἐμπόριον ἐν βραχεὶ ἀνεπτύχθη ὑπὸ τῶν Ἑρμουπολιτῶν· ἀλλὰ, καθ' ἃ γράφει ὁ Ἑρμῆς τοῦ 1837 αὐτὸ πνεῦμα τῶν ἤτο γενικώτερον, ἤτο ἐθνικώτερον καὶ τὸ ἐμπόριόν των συνετέλεσε τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ κοινοῦ σκοποῦ τῆς ἱερᾶς Ἐπαναστάσεως. Εἰς ὅλον τὸ διάστημα τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος, τὸ ἐμπόριον τῆς Ἑρμουπόλεως ἐφωδιάζεν ὅλας τὰς Ἑλληνικὰς πόλεις καὶ Ἑλλ. στρατόπεδα ἀπὸ τροφᾶς, πολεμοφοδία καὶ ἐνδύματα, δὲν ἔλειπεν νὰ συνεισφέρῃ καθ' ἡμέραν ἀπείρους χρηματικὰς ποσότητας, ὥστε κατήντησεν ἡ Ἑρμούπολις τὸ καταφύγιον ὅλων τῶν δυστυχούντων ἀγωνιζομένων Ἑλλήνων.»

Καὶ πράγματι, ὡς θέλομεν κατωτέρω ἰδεῖ, δι' ἀριθμῶν καὶ ἐπισήμων ἐγγράφων, ἡ Ἑρμούπολις ἐπέδρασε τοσοῦτον ὑπὲρ τοῦ ἀγῶνος, ὥστε δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι θεία πρόνοια συνεχέντρωσε τοὺς φυγάδας τῶν ἀλωθιστῶν πόλεων, ὅπως μετὰ τὴν ἐκείνων καταστροφὴν συντελέσῃ κατὰ μέγα μέρος ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνισμοῦ διὰ τῆς ἀνεγέρσεως τῆς πρώτης πόλεως τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος.

Ὑπὸ τοιοῦτους οἰωνοὺς συνοικίζετο καὶ ἡνδρούτο ἡ Ἑρμούπολις μέχρι τοῦ 1825. Θέλομεν κατόπιν ἰδεῖ λεπτομερέστερον τὴν συνέχειαν τῆς ἱστορίας τοῦ συνοικισμοῦ, ἀφ' οὗ προηγουμένως ἐκθέσωμέν τινα ἱστορικὰ γεγονότα διαδραματισθέντα ἐν τῇ νέᾳ ταύτῃ πόλει ἀπὸ τοῦ 1821 μέχρι τοῦ 1825.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

www.libtool.com.cn

Ἐπιδρομαὶ Νέστορος Φαζιόλη. — Πολιταρχία Ἀνδρέα Κοσμά.

Ὁ συνοικισμὸς τῆς Ἑρμουπόλεως δὲν ἐτελέσθη ὑπὸ περιστάσεις ὁμαλὰς· τοῦναντίον ἐκτὸς τῆς γενικῆς ἀνωμάλου καὶ ἐκρύθμου καταστάσεως, εἰς ἣν διετέλει ὁ ἔνοπλος καὶ μαχόμενος γιγαντιαίως Ἑλληνισμὸς, πολλάκις ἀπὸ τοῦ 1821 ἠπειλήθη ἡ συνοικιζομένη πόλις, διασωθεῖσα ὑπὸ προσώπων, ἀδύνανται νὰ κληθῶσι σωτῆρες αὐτῆς.

Τὰ διαδραματισθέντα τότε συμβάντα συνοψίζει ὡς ἐξῆς ἀνὴρ ἀξιόπιστος τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ὁ Ἰάκωβος Ρ. Ῥαγκαβῆς ἐν τοῖς Ἑλληνοῖς αὐτοῦ.

« Αἱ τρεῖς πολεμικαὶ νῆσοι Ὑδρα, Πέτσαι καὶ Ψαρρὰ ἀνεγνώρισαν καὶ ἐσεβάσθησαν τὴν ἀξίαν τῆς Σύρας· καὶ οἱ Ὀθωμανοὶ δὲ αὐτοί, ἂν καὶ συναισθανόμενοι τὴν ἐκ τοῦ ἐμπορίου αὐτῆς εἰς τοὺς ἐχθρούς των προσγενομένην ὠφέλειαν δὲν ἠθέλησαν νὰ τὴν ἐγγίσωσιν. Ἐκ δεισιδαιμονίας θρησκευτικῆς, ἐξαπτομένης μάλιστα ὑπὸ τῶν Λατίνων ἱερέων, ἐχθροπάθεια μεγάλη ἀπεκράτησεν αἰετὰ μεταξὺ τῶν δύο κωμοπόλεων, τῆς ἄνω καὶ τῆς κάτω, καὶ ἔριδες συχνάκις ἀνεφάνησαν καὶ ἐτάραξαν τὴν ἡσυχίαν τῆς Σύρας· ἐτι δὲ μᾶλλον ἐταράχθη ἡ νῆσος ὅτε κατὰ τὸ ἔτος 1821 διενέξεως σφοδρᾶς ἐγερθείσης μεταξὺ τῶν Συρίων καὶ τῶν Κεφαλληνῶν, ἦλθον εἰς χεῖρας καὶ ἐφονεύθησαν ἑκατέρωθεν ἄνθρωποι, καὶ τότε δραξάμενοι τὴν πρόφασιν ταύτην Ἑπτανήσιοι τινες ἐνωθέντες μετὰ τινων Ἑλλήνων τῶν μικροτέρων νήσων, καὶ σκοπεύσαντες διαρπαγὴν καὶ λεηλασίαν, διωργανίσθησαν τακτικῶς καὶ ἐπῆλθον τὸν Δεκέμβριον κατὰ τῆς Σύρας μετὰ δύο πλοίων ὑπὸ τινα τυχοδιώκτην Ζακύνθιον Φατσόλην καλούμενον· ἀλλ' ὁ λαὸς ἠγέρθη κατ' αὐτῶν καὶ συμπλοκῆς γενομένης περίπου τριάκοντα ἄνθρωποι ἐφονεύθη-

σαν. Τέλος δὲ τῇ βοηθείᾳ ἀποσπάσματος ἐκ πλοίου Αὐστρια-
κοῦ οἱ Σύριοι ἀπεδίωξαν τοὺς ληστὰς· ἀλλ' οὗτοι ἐπιμένοντες
εἰς τὸν σκοπὸν των ἐπανήλθον τῇ 10 Φεβρουαρίου ἐνδυνα-
μωθέντες δι' ἄλλων ἐπὶ πειρατῶν καὶ συμποσούμενοι ἤδη εἰς
2000 ἀνθρώπων, οἱ ἐπιβαίνοντες στολίσκον ἐξήκοντα σκαφῶν,
διήρπασαν πολλὰς ἀποθήκας εἰς τὸν λιμένα καὶ παρ' ὀλίγον
προσέβαλλον καὶ τὴν πόλιν, ἀλλὰ φθάσασα ἐγκαίρως ἡ βασι-
λικὴ σκουὰ ἡ Ἑστεφέττα, διέσωσε τὴν Σύραν ἀπὸ τῆς
σφαγῆς καὶ τῆς λεηλασίας, βιάσασα τοὺς ληστὰς ν' ἀναχωρή-
ρῃσιν κατεσπευσμένως. Κατὰ δὲ τὸ θέρος τοῦ ἔτους 1822
τῆς 4 Ἰουλίου ὁ αὐτὸς Ζακύνθιος Φατσόλης ἐπιβαίνων βρί-
κιον ἔχον εἴκοσι τηλεβόλα ἦλθεν εἰς τὸν λιμένα καὶ κοινοποιή-
σας πρὸς τοὺς τρέμοντας κατοίκους ὅτι ἦν διωρισμένος διευ-
θυντῆς τῆς Ἀστυνομίας, ἀπέβη ἐπὶ κεφαλῆς τινῶν Στερεοελ-
λαδιτῶν, συνήθροισε περὶ ἑαυτὸν τὸν συρφετῶδη ὄχλον τῆς
ἀγορᾶς καὶ ἡτοιμάζετο νὰ μεταχειρισθῇ βίαν. Ἀλλ' αἰφνης ὁ
Γάλλος ναύαρχος Δε-Πριγνὺ ὅστις ἠκολούθει πάντοτε τὰ
ἔχνη του, φθάσας τῇ 5 τοῦ μηνὸς ἐπὶ τῆς φρεγάτας Μηδείας
κατέσχευεν ἀμέσως τὸ βρίκιόν του, ὁ Φατσόλης ἐκρύβη ἐντὸς
πλοίου Κεφαλληνίου, ἀλλ' ἀνακαλυφθεὶς καὶ σταλεὶς σιδηρο-
δέσμιος εἰς τὰς Ἰωνικὰς νήσους, κατεδικάσθη εἰς κάθειρξιν
ἐντὸς φρουρίου. » (1)

Αἱ πολλάκις ἐμβαλλοῦσαι εἰς κίνδυνον τὴν Σύρον πειρατι-
καὶ ἐπιδρομαὶ τοῦ διαβοήτου τούτου Νέστορος Φατσόλη, (2)

(1) Ἑλληνικῶν Τόμ. Γ'. Κυκλ. Νῆσοι σελ. 118.

(2) Περὶ τοῦ πρωτοφανοῦς τούτου εἰς τὰ χρονικά πῶν πειρατικῶν
ἐπιδρομῶν γεγονότος ἔγραψε καὶ ὁ αἰδίδιμος Τρικούπης ἐν τῇ Ἱστο-
ρίᾳ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως τὰ ἐξῆς.

« Ὀλίγον ἔλειψε νὰ χαθῇ ἡ Σύρα μετὰ τινὰς μῆνας (ἀπὸ τοῦ
1821) προφάσει τοῦ φανατισμοῦ τῆς καὶ τῆς ἐντεῦθεν Τουρκολα-
τρείας τῆς. Φατσόλης τις Ἑπτανήσιος βουλὴν ἔβαλε νὰ τὴν λεηλα-

κατετάραξαν σύμπασαν τὴν Ἑλλάδα, ἔθηκαν δὲ εἰς κίνησιν καὶ αὐτοὺς τοὺς περιπολοῦντας αὐτὴν ναυάρχους τῶν ξένων ἔθνων. Καθ' ὅσον κατὰ πρώτην ἴσως φορὰν δισχιλίοι ληστοπειραταὶ ἐνοῦνται ὑπὸ ἑνα ἀρχηγὸν καὶ δι' ἑνα σκοπὸν, ὃν ἐπεδίωξαν μετὰ τοσαύτης ἐπιμονῆς.

Τὸ γεγονός τῶν ἐπιδρομῶν τοῦτο ἔχει ἐνταῦθα καὶ ἄλλην ἱστορικὴν σημασίαν. Βλέπομεν ἀπὸ τοῦ 1821, μόλις ἐπιφαινέντος τοῦ ἐπιφόδου τούτου ληστοπειρατοῦ ἐνουμένου ἀδελφικῶς τοῖς Συριοῦς καὶ Ἑρμουπολίτας κατὰ τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ,

τῇσ' συνάξας ὑπὸ πρόσχημα θρησκευτικοῦ ζήλου πολλοὺς πολλαχόθεν Ἑλληνας τοὺς ἔφερεν ἐπὶ δύο πλοίων εἰς Σύρον, ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ κάτοικοι καὶ τοῦ ἐνὸς καὶ τοῦ ἄλλου δόγματος ἐκινδύνευσαν ἐξ Ἰσου ἀντίστησαν ὅλοι ἐκ συμφώνου, ἐπολέμησαν καὶ τὸν ἀπεδίωξαν διὰ τῆς συμπράξεως Αὐστριακοῦ πολεμικοῦ πλοίου εὐρεθέντος ἐν τῇ λιμένι. Ἐσκοτώθησαν δὲ καὶ τινες κατὰ τὴν περὶ τῆς ὁ λόγος ἀλληλομαχίαν. Ἀλλ' οἱ περὶ τὸν Φατσόλιν ἐπιμένοντες εἰς τὸν σκοπὸν τῶν εὐρόντες καὶ ἄλλους ἐπ' ἀρπαγῇ ἐτοιμοὺς καὶ συμπληρωθέντος τοῦ ἀριθμοῦ εἰς δισχιλίους ἐπανῆλθον τὴν 10 Φεβρουαρίου εἰς Σύρον ἐπὶ πολλῶν πλοιαρίων καὶ ἔκασαν καὶ διήρπασάν τινες ἐπὶ τοῦ παραλίου ἀποθήκας.

Καθ' ἣν δὲ ὥραν ἐμελλον νὰ πείσωσιν εἰς διαρπαγὴν καὶ αὐτῆς τῆς πόλεως, κατέπλευσεν ἀγαθῇ τύχῃ τὸ γαλλικὸν πολεμικὸν πλοῖον Estafette καὶ διέσωσε τὴν κινδυνεύουσαν πόλιν ἀναγκάσαν τοὺς δισχιλίους ληστοπειροτάς νὰ φύγωσιν ἐκείθεν διὰ τῶν πλοιαρίων τῶν. Ὁ ἀκούρατος κακοῦργος Φατσιόλης ἦλθε καὶ τρίτην φορὰν εἰς Σύρον τὴν 4 Ἰουλίου ἐπὶ τινος βρικίου 17 κανονίων ἐν συνόδιᾳ καὶ ἄλλων ὁμοίων του καὶ διέδωκεν ὅτι ἐστάλη ὡς ἀστυνόμος παρὰ τῆς Κυβερνήσεως, ἀλλ' ὁ Δεριγνῆς, ὅστις παρετῆρει τὰ κινήματά του, ἔφθασεν εἰς Σύρον τὴν ὑστεραίαν ἐπὶ τῆς Μηδείας συνέλαβε τὸ βρίκι, συνέλαβε καὶ τὸν Φασιώλιν ἐντὸς ἰονίου τινος πλοίου κρυβέντα καὶ τὸν ἀπέστειλε σιδηροδέσιμιον εἰς τὰς Ἰονίους Νήσους. » (Σπ. Τρικούπη Ἰστ. Ἑλλαν. Ἑπαν. Τόμ. Β'. σελ. 385. ἐν σημ. 6.)

λησμονοῦντας δὲ τὰς μικρὰς διχοστασίας, αἵτινες ἐλάμβανον χώραν μεταξὺ αὐτῶν κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ συνοικισμοῦ τῆς Ἑρμουπόλεως. Ἴσως δὲ δὲν εἶνε ἀληθές. τὰ γραφέν ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τοῦ Σ. Τρικούπη ὅτι ἀφορμὴν πρὸς τὰς πειρατικὰς ταύτας ἐπιδρομὰς ἔδωκεν ὁ φανατισμὸς τῶν Συρίων καὶ ἡ κατ' αὐτὸν τουρκολατρεία των. Ὁ Φασιώλης ἐπιδραμὼν κατὰ πρῶτον μετὰ δύο πλοίων κατὰ τῆς Σύρου δὲν ἐσκόπει νὰ τιμωρήσῃ δῆθεν τοὺς Συρίους ὡς μὴ ἀποδεχομένους τὸν ἀγῶνα καθ' ὅσον ὁ Φασιώλης δὲν ἐθεωρεῖτο ἐκ τῶν ἀνδρῶν τῆς ἐπαναστάσεως, οὐδὲ εἶχε περιβληθῇ τοιαύτην τινὰ ἀποστολήν. Ἀπόδειξις ὅτι σύμπαντες οἱ ἐν Σύρῳ εὐρισκόμενοι κάτοικοι καὶ πάροιχοι ἐξηγέρθησαν κατ' αὐτοῦ καὶ συμπλοκῆς γενομένης ἐφονεύθησαν τριάκοντα. Ὁ Φασιώλης ἀποκρουσθεὶς τοσούτον γενναίως ἐξώπλισε ἐξήκοντα πλοῖα καὶ συνεκρότησε συμμορίαν ἐκ δισχιλίων ληστοπειρατῶν, οἵτινες προθύμως προσήνεχθησαν, καθ' ὅσον ἡ ἐλπίζομένη λεηλασία τῆς νήσου ἐμελλε νὰ προσφέρῃ αὐτοῖς βαρυτίμους θησαυρούς. Μὴ λησμονῶμεν ὅτι ἐν μὲν τῇ ἄνω Σύρῳ εἶχον παρακατατεθῆ ἄφθονα πολυτιμα σκεύη καὶ κειμήλια τῶν ἀγωνιζομένων Ἑλλήνων, ἐν δὲ τῇ συνοικιζομένῃ τότε πόλει ὑπῆρχον τοσαῦται χιλιάδες ἀνθρώπων, οἵτινες θὰ ἔφερον μεθ' ἑαυτῶν ὅ,τι ἠδυνήθησαν νὰ διασώσωσι φυγόντες τὸν ὀλεθρον τῆς πατρίδος των. Ὁ Φασιώλης προῦπελόγιζεν ὀρθῶς τὸ μέγεθος τῶν προσδοκωμένων ὠφελειῶν· ὥστε ἐν γνώσει αὐτῶν ἠδυνήθη νὰ καταπίεσῃ δισχιλίους τυχοδιώκτας καὶ φεύγοντας τὸν ἐνδοξον ἀγῶνα τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς. Συναισθανόμενός τις τὸν ὀλεθρον, δν ἐμελλεν νὰ προσεξνήσῃ ἡ πολυάριθμος αὕτη συμμορία, ἐὰν ἐπετύγχανε τῶν σκοπῶν του, δυνατὸν νὰ πιστεύσῃ ὅτι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει σήμερον δὲν ἐμελλε νὰ ὑπάρχῃ ἡ Ἑρμοῦπολις, καθ' ὅσον δισχιλίοι ληστοπειραταὶ ριπτόμενοι λυσσῶδως, ἐνεκα τῶν προστέρων παθημάτων τοῦ Φασιώλη, ἐπὶ τῶν ἐν παραπήγμασι διαμνησυσῶν τριάκοντα χιλιάδων παροίκων, λεηλατοῦντες δὲ

τὴν ἄνω Σύρον πρὸς διαρπαγὴν τῶν κεκρυμμένων κειμηλίων, ἤθελον μεταβάλλει τὴν νῆσον σχεδὸν εἰπεῖν εἰς γῆν Μαδιάμ καὶ ὅσοι προσῆλθον ζητοῦντες προστασίαν καὶ ἀσφάλειαν ἐν τῇ νήσῳ αὐτῇ ἠθέλον διασκορπισθῇ.

Καὶ πράγματι ἂν ἐπετύγχανον τὰ ἀπαίσια σχέδια τοῦ διαβοήτου πειρατοῦ ἐλεηλατεῖτο δὲ ἡ νῆσος καὶ διεσκορπιζοντο οἱ πολυάριθμοι πάροικοι, ποῖα ἐχέγγυα ἀσφαλείας ἤθελε προσφέρει τότε καὶ ὁ λιμὴν τῆς Σύρου, εἰς ὃν ἐλλιμενίσθησαν ἐξήκοντα πλοιάρια πειρατικὰ, καὶ αὐτὴ ἡ νῆσος, ἣν ἐλεηλάτησαν δισχιλίοι ληστοπειραταί; Ὁφείλεται λοιπὸν ἐθνικὴ εὐγνωμοσύνη καὶ τοῖς Συρίοις καὶ παροίκους, οἵτινες ἠγωνίσθησαν τοσοῦτον ἥρωικῶς κατὰ τῆς συμμορίας αὐτῆς καὶ τοῖς ξένοις ναυάρχους, ἰδίως τῷ Δε-Ριγνὺ ὅστις ἐπὶ τέλους διεσκόρπισε τὸν πειρατικὸν στόλον τοῦ Φασιώλη καὶ αὐτὸν δὲ συλληφθέντα ἀπέστειλεν εἰς τὰς εἰρκτὰς τῆς Ἰονίας.

Τὸ περιεργότερον μετὰ τὰ συμβάντα ταῦτα εἶνε ἡ τόλμη τοῦ Νέστορος Φασιώλη, ἐνάξαντος τὸν ἄνθρωπον Σύρας, μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ βασιλείου, ὅπως πληρώσῃ αὐτῷ 18, 000 τάλληρα μετὰ τῶν ἀπὸ τοῦ 1823 τόκων κλπ. ἤτοι 200, 000 περίπου δρ. δι' ἀποζημιώσιν. Ἀπηύθυνε δὲ τὴν ἀγωγὴν κατὰ τοῦ Δήμου Σύρου, μὴ δυνηθεὶς νὰ συνενάξῃ καὶ τοὺς ἀπειραριθμούς παροίκους, οἵτινες μὴ ἀποτελοῦντες ἐτι τότε νομικὸν πρόσωπον, καθότι δὲν εἶχε συστηθῇ ἡ Δημογεροντία Ἑρμουπόλεως, δὲν ἦσαν ἐναγώγιμοι ἀμέσως, ἐμμέσως δὲ ὑπεννοοῦντο ὡς ὑπαγόμενοι εἰς τὸν ἄνθρωπον Συρίων.

Ἡ περίεργος αὕτη ἐν τοῖς χρονικοῖς τῶν Ἑλλ. δικαστηρίων δίκη ἀρξάμενη τῷ 1839 ἔλαβε πέρας μετὰ τινα ἐτῆ ἀπορριφθείσης τῆς ἀγωγῆς τοῦ ληστοπειρατοῦ, ὑπογραφομένου ἐν τῇ ἀγωγῇ ὡς κατοικοῦ Σύρου! Δικηγόροι παρέστησαν ἐκ μέρους μὲν τοῦ Δήμου Σύρου ὁ Κ. Πλατὺς, ἐκ μέρους δὲ τοῦ Νέστορος Φασιώλη ὁ Πέτρος Βασιλόπουλος καὶ

ὁ Ι. Βεάκης. (1) Ἡ δικαστικὴ αὐτὴ ὑπόθεσις κατέστη περί-
πλοκος συνεπεία διαταχθεῖσων ἀποδείξεων, καθ' ἃς ὤφειλεν
ὁ Φασιώλης ν' ἀποδείξῃ ὅτι οἱ Σύριοι (καὶ ποῖοι ὀνομαστί)
διέβαλον αὐτὸν κατὰ τὸ 1823 παρὰ τῷ Ἀντιναύρχῳ Δε-Ρι-
γνὺ καὶ ἐζήτησαν κατ' αὐτοῦ ἱκανοποίησιν, ὅτι οἱ Σύριοι (καὶ
ποῖοι ὠρισμένως) διήρπασαν τὴν περιουσίαν του μετὰ τὴν ὑπὸ
τὸν Δε-Ριγνὺ κατακράτησίν του καὶ ὅτι οἱ Σύριοι οὗτοι ἦσαν
ἀπεσταλμένοι ὑπὸ τῆς κοινότητος πρὸς διαρπαγὴν αὐτῆς καὶ
καταγγελίαν τοῦ Φασιώλη παρὰ τῷ Γάλλῳ ἀντιναύρχῳ. Ὡς
εἰκὸς, τὰ θέματα δὲν ἀπεδείχθησαν καὶ ὁ Φασιώλης ἔμεινε μό-
νον μὲ τὴν ἱκανοποίησιν ὅτι παρουσιάσθη εἰς Ἑλληνικὸν δι-
καστήριον οὐχὶ ὡς ληστοπειρατῆς ἀλλὰ πλούσιος πλοίαρχος
συκοφαντηθεὶς ὑπὸ τῶν Συρίων. (2)

(1) Φαίνεται ὅτι ἡ ὑπόθεσις δὲν ἐφαίνετο τότε τοσοῦτον ἄδικος
καὶ ἀντεθνικῆ, ἃ τε δὴ βασιζομένη εἰς διαρπαγὴν τῆς περιουσίας
τοῦ Φασιώλη ἐνεργηθεῖσαν ὑπὸ Συρίων ἐν τῷ πλοίῳ αὐτοῦ καὶ τοῦ
ἀδελφοῦ του. Ἄλλως τε θὰ ἀπέφευγε τοῦ νὰ λάβῃ μέρος ὑπὲρ τοῦ
Φασιώλη ὁ κατόπιν τοσοῦτον καταστάς ἐν Ἑρμουπόλει δημοφιλὴς
δικηγόρος Ι. Βεάκης, διακριθεὶς ἐπὶ χρηστότητι, ἐπὶ φιλοπατρίᾳ καὶ
ἐπιστημονικῇ μαθήσει μέχρι τῶν ὑστάτων ἡμερῶν του.

(2) Ἐκ τῆς πληθύος τῶν δικογραφιῶν τῆς δίκης ταύτης κατα-
χωρῶ χάριν περιεργείας ἐν, ἐν ᾧ συνοψίζονται οἱ ἰσχυρισμοὶ καὶ ἡ
βάσις τῆς ἀγωγῆς τοῦ Φασιώλη.

Ἀριθ. 162.

Τὸ Δικαστήριον τῶν ἐν Σύρῳ Πρωτοδικῶν.

Συγκείμενον ἀπὸ τὸν Πρόεδρον Σολομῶντα Νικολαΐδην καὶ τοὺς
Δικαστὰς Ἰωάννην Σακελαρόπουλον καὶ Νικόλαον Γερασίμου Ἰγγλέσπν.

Συνεδρίασαν δημοσίως ἐν τῷ ἀκραιτέρῳ τὴν 13 Ἰουνίου 1840
παρόντων τοῦ Ἀντεισαγγελέως Κυριακοῦ Βασιλειάδου καὶ τοῦ Γραμ-
ματέως Ἰωάννου Στεκοῦλη διὰ νὰ δικάσῃ τὴν ἐξῆς αἴτησιν.

Οὕτως ἐτελείωσεν ἡ πολύκροτος ὑπόθεσις τοῦ Φασιώλη

Ἰπαρχούσης δίκης ἐνώπιον τοῦ Δικαστηρίου τούτου μεταξύ τοῦ ἀπολαύσαντος τὰ δικαιώματα τοῦ πνήτου Νέστωρος Φασιώλη κα- τοίκου ἐνταῦθα ἐνάγοντος, καὶ τοῦ δήμου Σύρου παρισταμένου ὑπὸ τοῦ Δημάρχου Σύρου ἐναγομένου, περὶ ἀποζημιώσεως δεκαοκτῶ χι- λιᾶδων ἀριθ. 18000 ταλλήρων καὶ τῶν τόκων αὐτῶν, τὸ Δικαστή- ριον διὰ τῆς ἀπὸ 2 Αὐγούστου Π. Ε. ὑπ' ἀριθ. 287 παρεμπιπτούσης ἀποφάσεως τοῦ ὑπεχρέωσε τὸν διαληφθέντα Φασιώλην ν' ἀποδείξῃ εἴτε δι' ἐγγράφων, εἴτε διὰ μαρτύρων ἐνώπιον τοῦ Δικαστηρίου τούτου ἐντὸς δύο μηνῶν ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς ἀποφάσεως α.) τίνες ἐκ τῶν Συρίων διέβαλον αὐτὸν ὡς λέγει κατὰ τὸ 1828 ἔτος παρὰ τῷ τότε Ἀντιναύαρχῳ τῆς Γαλλίας Δεριγνῆ καὶ ἐζήτησαν κατ' αὐτοῦ ἱκανοποίησιν. β.) τίνες ἐκ τῶν Συρίων διήρπασαν ἀμέσως ἢ ἐμμέ- σως τὴν εἰς τὰ δύο πλοῖα αὐτοῦ καὶ τοῦ ἀδελφοῦ του, ὡς λέγει, πε- ρουσιάν ἀφοῦ ὁ Δεριγνῆ τὸν κατεκράτησεν εἰς τὸ πλοῖόν του, γ.) ὁ- ποῖον χαρακτῆρα ἔφερον ἐκ μέρους τῆς Κοινότητος τῆς Σύρου οἱ ἐνερ- γήσαντες τὰ ἀνωτέρω κατ' αὐτοῦ καὶ δ.) ἂν ὑπῆρχε συναίνεσις ἐκ μέρους τῆς κοινότητος Σύρου καθ' ὅποιονδήποτε τρόπον εἰς τὴν τότε κατέδειξιν τοῦ Νέστωρος Φασιώλη διὰ δὲ τῆς ἀπὸ 6 Ἰουνίου ε. ε. κλήσεώς του ὁ πλιμαξούσιος τοῦ δήμου Σύρου δικηγόρος Κωνσταντ. Π. Πλατὺς ἐκλήτευσεν διαφόρους μάρτυρας τῆς ἀνταποδείξεως κατοι- κοῦντας ἐνταῦθα καὶ εἰς τὴν ἀνω πόλιν Σύρον διὰ νὰ ἐξετασθῶσιν ἐνώπιον τοῦ Δικαστηρίου τούτου, καὶ ταυτοχρόνως δι' ἐτέρας του κλή- σεως, δι' ἧς ἐκθέτων ὅτι παρεκτὸς τῶν εἰς τὴν διαληφθεῖσαν πρώτην κλησίαν του ἀναφερομένων μαρτύρων ἔχει καὶ ἄλλους μάρτυρας νὰ πα- ρουσιάσῃ τῆς ἀνταποδείξεως, οἵτινες διατρίβουν εἰς διάφορα μέρη ἐκτὸς τῆς Σύρου, ἄγουν τὸν Δομένικον Ὀριγώνην κτηματίαν, τὸν Χρήστον Σιδύρηναν πρόξενον Αὐστριακὸν καὶ διευθυντὴν τῶν ἀτμοπλοίων τῆς αὐτῆς δυνάμεως κατοίκους εἰς Ἀθήνας, τὸν Μάρκον Ν. Γζούρτζ γραμ- ματεῖα τοῦ εἰς Θεσσαλονίκην Ῥωσικοῦ Προξένου, λάτοικον εἰς Θεσα- λονίκην, τὸν Λουκᾶ Σβίλαριτζ Πρόξενον Ῥωσικὸν, κάτοικον εἰς Μι- τυλίην καὶ τὸν Μάρκον Καραπανέλην διατελοῦντα παρὰ τῷ Ἰγυιο- νομείῳ τῆς Ἀλεξανδρείας ὅπου καὶ κατοικεῖ, ἐκλήτευσεν τὸν Νέστωρα

αἱ συνέπειαι ὅμως τῶν ἐπιδρομῶν του ἦσαν ὀλέθριαι διὰ τὴν

Φασιώλῃν διὰ τὰ ἐμφανισθῆ εἰς τὸ ἀκροατήριον τὴν προσδιορισθεῖσαν ἡμέραν καὶ ὥραν τῆς ἐξετάσεως τῶν ἄλλων μαρτύρων τῆς ἀνταποδείξεως διὰ τὰ γίνῃ συγχρόνως συζήτησις καὶ γίνῃ δεκτὴ παρὰ τοῦ Δικαστηρίου τούτου ἡ αἰτήσις του περὶ ἐξετάσεως τῶν ἐκτὸς τῆς Σύρου διαληφθέντων μαρτύρων ἀπὸ τοῦς κατὰ τὸν τόπον ὅπου ἕκαστος τούτων εὐρίσκεται, Εἰρηνοδίκην ἢ Ἑλληνικὸν Πρόξενον, χορηγουμένης συγχρόνως καὶ τῆς ἀναλόγου πρὸς τοῦτο προθεσμίας.

Ἀκοῦσαν τὸν δικηγόρον Κωνστ. Π. Πλατὴν αἰτήσαντα ν' ἀνατεθῇ ἡ ἐξέτασις τῶν εἰρημένων μακ.ἀν εὐρισκομένων μαρτύρων εἰς τοὺς κατὰ τὸν τόπον ὅπου οὗτοι κατοικοῦν Εἰρηνοδίκην ἢ ἑλληνικὸν Πρόξενον καὶ τὰ χορηγηθῇ ὡς πρὸς τὴν ἐξέτασιν ταύτην ἡ ἀνάλογος προθεσμία.

Ἀκοῦσαν τοὺς δικηγόρους Ἰωάννην Βεάκην καὶ Πέτρον Βασιλόπουλον δικαστικούς ἀντικλήτους τοῦ Νέστωρος Φαζιόλῃ παρόντος εἰς τὴν συζήτησιν, εἰπόντας ὅτι δὲν ἀντιτείνουν εἰς τὸν ἀντίδικον δικηγόρον.

Ἀκοῦσαν τὸν Ἀντισταγγελέα γνομοδοτήσαντα ὑπὲρ τῆς αἰτήσεως ταύτης.

Ἀναγνὼν τὴν Δικογραφίαν

Σκεφθὲν κατὰ τὸν Νόμον.

Ἐπειδὴ εἰς τὸν Νέστωρα Φαζιόλῃν ἐχορηγήθη διὰ τῆς ἀπὸ 5 Ἰουνίου ε.ε. ὑπ' ἀριθ. 144 ἀποφάσεως τοῦ Δικαστηρίου τούτου τεσσάρων μηνῶν προθεσμία διὰ τὰ ἀποδείξῃ διὰ μαρτύρων τοὺς ἀνω μνησθέντας ἰσχυρισμούς του, ἐντὸς τῆς ὁποίας δύναται καὶ ὁ Δήμαρχος Σύρου ν' ἀποδείξῃ διὰ μαρτύρων τὸ ἐναντίον, οἱ δὲ προτεινόμενοι παρ' αὐτοῦ μάρτυρες κατοικοῦν μακρὰν καὶ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος.

Δυνάμει τῶν ἄρθρων 197, 198 καὶ 304 τῆς Πολιτ. Δικονομίας. Α'. Παραχωρεῖ εἰς τὸν Δήμαρχον Σύρου τὴν αὐτὴν προθεσμίαν μηνῶν τεσσάρων, ἀρχομένην ἀπὸ τῆς παρελεύσεως τῆς χορηγηθείσης διὰ τῆς ἀπὸ 2 Αὐγούστου Π. Ε. ὑπ' ἀριθ. 237 ἀποφάσεως τοῦ Δικαστηρίου τούτου προθεσμίας, ν' ἀποδείξῃ διὰ μαρτύρων ἐνώπιον τοῦ ἑρμοδίου Εἰρηνοδίκου Ἀθηνῶν καὶ τοῦ Ἑλλήν. Προξένου Θεσσαλονίκης, Μυτιλήνης καὶ Ἀλεξανδρείας τὸ ἐναντίον τῶν ἐξῆς ἀντικειμένων, α.) τίνες ἐκ τῶν Συρίων διεβαλον τὸν Φαζιόλῃν ὡς λέγει κατὰ τὸ 1823 ἐτος

Σύρον καὶ τοὺς παροίκους, οὓς ἔθηκεν εἰς ἀνωμαλίαν, σύγχυσιν

παρὰ τῷ τότε Ἀντιναύαρχῳ τῆς Γαλλίας Δερινγῇ καὶ ἐζήτησαν κατ' αὐτοῦ ἱκανοποίησιν, θ'.) τίνες ἐκ τῶν Συρίων διήρπασαν ἀμέσως ἢ ἐμμέσως τὴν εἰς τὰ δύο πλοῖα αὐτοῦ καὶ τοῦ ἀδελφοῦ του ὡς λέγει περιουσίαν ἀφοῦ ὁ δ' ἀληθεῖς Δερινγῇ τὸν κατεκράτησεν εἰς τὸ πλοῖον, γ'.) ὁποῖον χαρακτηῖραν ἔφερον ἐκ μέρους τῆς κοινότητος Σύρου οἱ ἐνεργήσαντες τὰ ἀνωτέρω κατ' αὐτοῦ καὶ δ'.) ἂν ὑπῆρχε συναίνεσις ἐκ μέρους τῆς κοινότητος Σύρου, καθ' ὅποιον δῆποτε τρόπον εἰς τὴν καταδίωξιν τοῦ αὐτοῦ Νέστωρος Φαζιώλῃ. Β'. Προσκαλεῖ τὸν ἀρμοδίον Εἰρηνοδίκην Ἀθηνῶν νὰ ἐξετάσῃ ἐντὸς τῆς παραχωρηθείσης προθεσμίας ὡς ἀνωτέρω ἐπὶ τῶν ἄνω μνηθέντων ἀντικειμένων τοὺς προταθσομένους παρὰ τοῦ Δημάρχου Σύρου μάρτυρες τῆς ἀνταποδείξεως Δομένικον Ὅριγιώνην κτηματίαν καὶ Χρῆστον Σορδώνιαν Πρόξενον Αὐστριακὸν καὶ διευθυντὴν τῶν ἀτμοπλοίων τῆς αὐτῆς δυνάμεως κατοίκων ἀμφοτέρων εἰς Ἀθήνας. Γ'. Παρακαλεῖ τὸν μὲν Ἑλληνικὸν Πρόξενον Θεσσαλονίκης νὰ ἐξετάσῃ ὁσαύτως ἐντὸς τῆς διαληφθείσης προθεσμίας ἐπὶ τῶν ἄνω μνησθέντων ἀντικειμένων τὸν προταθσομένον παρὰ τοῦ Δημάρχου Σύρου μάρτυρα τῆς ἀνταποδείξεως Μάρκον Ν. Τζόρτζ γραμματέα του εἰς Θεσσαλονίκην, τὸν δὲ ἀναπληροῦντα τὸν Ἑλληνικὸν Πρόξενον εἰς Μυτιλήνην, τὸν μάρτυρα Δουκὰν Σβίλαριτζ Πρόξενον Ῥωσικὸν κάτοικον Μυτιλήνης, τὸν δὲ Ἑλληνικὸν Πρόξενον Ἀλεξανδρείας, τὸν μάρτυρα Μάρκον Καραπανέλην διατελοῦντα παρὰ τῷ ὑγειονομείῳ τῆς Ἀλεξανδρείας ὅπου καὶ κατοικεῖ. Μετὰ δὲ τὴν γενομένην ἐξέτασιν κατὰ τοὺς τύπους τῆς Πολιτικ. Δικονομίας θέλουν πέμψει οἱ διαληφθέντες Εἰρηνοδίκης καὶ Πρόξενος τὰς περὶ ταύτην ἐκθέσεις των εἰς τὸν γραμματέα τοῦ Δικαστηρίου τούτου.

Γ'. Τὰ διὰ τὴν παροῦσαν ἀπόφασιν τέλη τοῦ χαρτοσήμου εἶναι εἰς ἔαρος τοῦ Δημάρχου Σύρου.

Ἐκρίθη καὶ ἀπεφασίσθη ἐν Σύρῳ τὴν 16 Ἰουνίου τοῦ 1840 ἔτους.

Ὁ Πρόεδρος

Σ. Νικολαΐδης.

Ἐδημοσιεῦθη τὴν 17 Ἰουνίου τοῦ ἰδίου ἔτους.

Ὁ Πρόεδρος

Σ. Νικολαΐδης.

Ὁ Γραμματεὺς

Ἰωάν. Στεκούλης.

καὶ κίνδυνον διαλύσεως. (1) Πλείστοι ἐκ τῶν δισχιλίων ὁπαδῶν τοῦ Φασιώλῃ παρέμειναν ἐν Σύρῳ παρεισδύσαντες μεταξὺ τῶν παροίκων. Οὕτως πάλιν ἤρχισε ν' ἀπειλεῖται ἡ ἡσυχία καὶ ἀσφάλεια τῶν παροίκων καὶ Συρίων καὶ νὰ πολλαπλασιαζῶνται αἱ κλοπαὶ, αἱ αὐθαιρεσίαι καὶ τὰ ἐγκλήματα τὰ διαπραττόμενα ὑπὸ τῶν τολμηρῶν τούτων συμμοριῶν.

Ἡ ἐξορία αὐτῶν καὶ τιμωρία ἦτο δύσκολος, καθ' ὅσον κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν προσήρχοντο καὶ ἐφευγον τοσοῦτοι φουστανελλοφόροι, ναῦται, ναυμάχαι καὶ φυγάδες, ἡ διάκρισις τῶν ὁπαδῶν τοῦ Φασιώλῃ ἦτο δύσκολος. Ἐντεῦθεν τὸ κακὸν προέβαινεν ὁσημέραι καὶ τὸ ἀρξάμενον ν' ἀνθῇ ἐμπόριον τῆς νήσου ἠπειλεῖτο νὰ καταστραφῇ.

Κατ' αὐτὴν τὴν κρίσιμον ἐποχὴν (1824—1825) δύο ἄνδρες ἐπεφάνησαν εἰς Σύρον συντελέσαντες τὰ μέγιστα ὑπὲρ τῆς τάξεως καὶ ἀσφαλείας τῆς νέας πόλεως, ὁ Ἀνδρέας Κοσμάς ἡ Δρούτζης καὶ ὁ Ἐλευθέριος Δρίτζας, ὁ μὲν ὡς πολιτάρχης, ὁ δὲ ὡς ἐπαρχος Σύρου καὶ Μυκῶνου.

Ὁ ἐξ Ὑδρας Ἀνδρέας Κοσμάς ὁ παρὰ πάντων τῶν ἐπιζώντων οἰκιστῶν τῆς Ἑρμουπόλεως καλούμενος εὐεργέτης αὐτῆς εἶχε φθάσει εἰς Σύρον τῷ 1824, διακριθεὶς ὡς

(1) Οἱ κάτοικοι τῆς νήσου δι' ἄσματος ζῶηροτάτου περιέγραψαν τὰ γεγενότα ταῦτα καὶ ἐθρήνησαν τρεῖς ἐκ τῶν Συρίων πεσόντας κατὰ τὰς συμπλοκάς μετὰ τοῦ Φασιώλῃ, ἀπολέσαντος τεσσαράκοντα ἐκ τῶν ὁπαδῶν του. Πλείστα δὲ ὅσα διηγοῦνται περὶ τῶν ἐπιδρομῶν τοῦ Φασιώλῃ, ἀ παραλείπω ὡς λεπτομερείας σχηνοτενεῖς Εἰς τῶν Συρίων ὁ Κύρ. Βιτάλης, ῥαπίσας σφοδρῶς τὸν Φασιώλῃν ἐπώνομάσθη Φασιώλῃς. Τὸ δὲ σχέδιον τῆς ἐπιθέσεως τοῦ Φασιώλῃ εἶχε τινα στρατηγικὴν τέχνην, καθ' ὅτι ἐμελλε νὰ προσβάλλῃ τὴν ἄνω Σύρον συγχρόνως διὰ τοῦ Ξηροκάμπου καὶ διὰ τοῦ ὀπισθεν μέρους· οἱ Σύριοι δμως ἀντέκρουσαν αὐτὸν ἀπὸ τε τοῦ τείχους τοῦ ἀγίου Γεωργίου καὶ ἀπὸ τοῦ περιζωννύοντος τότε τὴν ἄνω Σύρον παρὰ τὰ Πλακάκια τείχους.

μοίραρχος δέκα βρεκίων ἐπὶ τῆς πολιτορχίας τοῦ Εὐρίπου καὶ Κρήτης. Καίτοι πολύτιμος θεωρεῖτο ἡ προσωπικὴ του παρουσία εἰς τοὺς κατὰ θάλασσαν ἀγῶνας, οὐχ' ἤττον ἀναγκαιοτάτη ἀπέβη εἰς Σύρον, ἥτις διέτρεχε χρισίμους ἤδη στιγμάς. Ἀνέλαβε λοιπὸν κατὰ τὸ 1825 τὴν πολιταρχίαν τῆς νήσου, συγχρόνως δὲ ἐκ Σύρου ὑπηρέτει παντοιοτρόπως τὸν Ἕλληνα ἀγῶνα, ἐξαποστέλλων πυρίτιδα, χρήματα, ναύτας, ζωοτροφίας εἰδοποιῶν τοὺς ναυάρχους καὶ τὴν Ἑλλην. Κυβέρνησιν περὶ τῶν κινήσεων τοῦ ἐχθροῦ καὶ ἐν γένει εἰπεῖν συγχρόνως διασώζων τὴν ἀσφάλειαν τῆς νήσου καὶ ἐξυπηρετῶν τὸν πανελλήνιον ἀγῶνα. (1)

Σημειωτέον δὲ ὅτι μεθ' ὅλας τὰς πληροφορίας τοῦ τε Σπ. Τρικούπης καὶ Πακώβου Ῥαγκαβῆ περὶ τοῦ ποσοῦ τῶν πλοίων καὶ ὀπαδῶν τοῦ Φασιώλη, ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν φαίνεται: ὑπερβολικὸς κατὰ τὰς πληροφορίες γηραιῶν Συρίων καὶ Ἑμουπολιτῶν. Ὅπως οὖν μέγας ἦν ὁ ἀριθμὸς τῆς συμμορίας τοῦ Φασιώλη καὶ τῶν πλοιάρχων του. — Σημειωτέον δὲ καὶ τοῦτο ὅτι ἐτι πλέον ἐπέσπευσεν νὰ λεηλατήσῃ διὰ τοσούτων ὀπαδῶν τὴν νῆσον, καθ' ὅτι πρὸ τῆς τελευταίας ἐπιδρομῆς του, συμπλοκῆς γενομένης ἐν τινι ξενοδοχείῳ, ἐφονεύθη μὲν εἰς τῶν συντρόφων του ὑπὸ τῶν Συρίων, ἐπληρώθησαν δὲ τρεῖς. Τοῦ γεγονότος τούτου τὰς λεπτομερείας δὲν θεωρῶ ἄξια λόγου ἱστορικὰ γεγονότα, καθ' ὅσον ὅτε συνέβησαν, δὲν εἶχε χαρακτηρισθῇ ὁ Φασιώλης, οἷος κατόπιν ἐγένετο· ἐπομένως ὡς ἰδιωτικὴ συμπλοκὴ δὲν ἀποτελεῖ σπουδαῖον γεγονός ὁλοκλήρου τῆς νήσου.

(1) Δημοσιεύω τινὰ τῶν ἐγγράφων τῶν ἀναφερομένων εἰς τὰς ἐκ Σύρου ὑπὲρ τοῦ ἀγῶνος ἐνεργείας του καὶ τὰς ἐν Ἑμουπόλει.

Ἐπρὸς τὸν γενναιότατον Πολιτάρχην τῆς Ν. Σύρας

Κ. Ἀνδρέαν Κοσμᾶν.

Πληροφορούμεθα ὅτι αὐτοῦ εὐρίσκεται ἓνα καράβι βουλαιμένο καὶ σὲ παραγγέλομεν νὰ φροντίσῃς ἂν ἦνε τρόπος νὰ μᾶς ἂ ὁράσῃς τ' ἀντενοκάταρτα, τὸ μποπρέσον του, τοὺς μακαράδες, διότι μᾶς εἶνε πελὺ

Καὶ πολιτάρχης μὲν διετέλεσε μέχρι τοῦ 1826 ἀπὸ δὲ τοῦ 1826 ἀντιστασυνόμος, καταργηθείσης τῆς θέσεως τῶν τοπικῶν πολιταρχῶν. Κατὰ τὸν Αὐγούστον τοῦ 1826 ἀνέτιθη αὐτῷ ἡ ἀντισταστυνομία δι' ἐγγράφου τῆς Διευθυντικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Αἰγαίου, (1) συγκειμένης ἀπὸ τὸν Μ. Α. Τζαμαδὸν, Κ. Μεταξᾶν καὶ τὸν γραμματέα Δ. Σαλτέλην.

ἀναγκαῖα διὰ τὸ νέον πυρπολικὸν ὅπου κατασκευάζομεν. Κύτταξε δὲ νὰ τ' ἀγοράσῃ καὶ μᾶς τὸ στείλῃς μετὰ τὴν πλέον δυνατὴν ταχύτητα, διότι τὸ σκάφος τοῦ πυρπολικοῦ εἶνε ἑτοιμον, ὑγείαινε.

τῇ 27 Ἀπριλίου 1828. Ὑδρα,

(Τ. Σ.

Οἱ Πρίκριτοι Ὑδρας.

(1) Ἐχοντος ὡς ἐξῆς.

Ἡ Διευθυντικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ Αἰγαίου.

Πρὸς τὸν Καπετὰν Ἀνδρέαν Κοσμᾶν.

Τὴν ἀσφάλειαν καὶ εὐημερίαν τῶν πολιτῶν προνοοῦσα ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη, ἐπειδὴ ἡ ἐπὶ τῆς παυσάσης τοπικῆς διοικήσεως Πολιταρχία ἔπαυσεν, ἐσύστησεν ἀντιστασνομίαν πρὸς διατήρησιν τῆς ἐσωτερικῆς εὐταξίας τῆς νήσου ταύτης. Ἀντιστασυνόμον δὲ διορίζει τὴν γενναϊότητά σου, εἰς τὰ πατριωτικὰ φρονήματά σου καὶ περὶ ταῦτα ἀξιότητά σου θεμελιουμένη.

Σοὶ ἐσωκλείεται καὶ ἀντίγραφον τῶν καθηκόντων τοῦ ὑπουργήματός σου. Σ' ἀναγγέλλει λοιπὸν τὴν ἀγαθὴν ταύτην ἀγγελίαν καὶ σοὶ εὐχεται νὰ φανῇς ἄξιος τοῦ ὀποίου σ' ἐνεπιστεύθη ὑπουργήματος.

Ἐν Σύρῃ τῇ 16 Αὐγούστου 1826.

Ἡ Ἐπιτροπὴ

Μ. Α. Τζαμαδός.

Κ. Μεταξᾶς.

(Τ. Σ.)

Ὁ Γραμματεὺς

Δ. Σαλτέλης.

Αἱ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο (1826) ἐκδουλεύσεις καὶ ἐνέργειαι τοῦ Ἀνδρέα Κοσμᾶ ὑπὲρ τῆς τε ἀσφαλείας τῆς Ἑρμουπόλεως καὶ τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος κατέστησαν αὐτὸν δημοφειλέστατον μὲν τοῖς Ἑρμουπολίταις καὶ Συρίοις, ἐπίφοβον δὲ τοῖς περιπλανομένοις κακούργοις καὶ πειραταῖς. Καταβαλὼν τὴν θρασεῖαν αὐτῶν κεφαλὴν περιεστοιχῆθη ἀπὸ τοὺς καλλίστους τῆς κοινωνίας τῶν Ἑρμουπολιτῶν καὶ Συρίων καὶ μυρία αὐτῷ ἀπηυθύνθησαν εὐχαριστήρια παρὰ πάντων. Οἱ πρόξενοι τῶν διαφόρων ἐθνῶν ἀπηύθυνον αὐτῷ ἐν σώματι ἐγγραφον εὐχαριστήριον. Ἐπίσημα δ' ἐπ' ἱσῆς εὐχαριστήρια ἀπηυθύνθησαν αὐτῷ ὑπὸ τῶν Δημογεροντιῶν Σύρου καὶ Ἑρμουπόλεως, ὑπὸ τῶν Ἐπισκόπων, καθολικοῦ καὶ ὀρθοδόξου, ὑπὸ τοῦ Ἐμποροδικείου, ὑπὸ τοῦ Ι. Μαρινέλλου, ὡς *governatore cattolico di Syra*, ὑπὸ τῶν καταστηματαρχῶν καὶ ἕτερα ὑπὸ τοῦ λαοῦ μυρίας φέροντα ὑπογραφάς. (1) Τοιαύτη ὁμόφωνος ἐκδήλωσις εὐχαριστιῶν καὶ εὐγνωμοσύνης δύναται νὰ μαρτυρήσῃ εἰς ὅποιαν ἀνώμαλον κατάστασιν εὔρεν τὸν τόπον ὁ γενναῖος Κοσμᾶς καὶ διὰ ποίου ἡρωϊσμοῦ καὶ εὐφυίας κατέβαλε τὴν θρασεῖαν κεφαλὴν τῶν ἐγκληματιῶν, διατηρήσας τὴν ἀσφάλειαν τῆς πολυανθρωπυοῦ νήσου.

Παγιωθείσης ὁπωσοῦν τῆς τάξεως ἐν Ἑρμουπόλει καὶ Σύρῳ ὁ Ἀνδρέας Κοσμᾶς, κλείων καρδίαν θερμὴν εἰς τὰ γενναῖά του στήθη, πνεῦμα ἐνεργὸν καὶ δραστήριον εἰς τὴν νοήμονα κεφαλὴν του δὲν ἠδύνατο νὰ μείνῃ ἡμέραν ἄνευ ἐνεργείας τελεσφόρου ὑπὲρ τοῦ ἀγῶνος. Τότε ὁ Φαβιὲ ἐκινδύνευεν ἐν Κάρυστῳ· οἱ Ἕλληνες κατεταράχθησαν ἐπὶ τούτῳ, ὁ δὲ γενναῖος

(1) Λυποῦμαι μὴ δυνάμενος νὰ καταχωρήσω τὰ θερμὰ εὐχαριστήρια τῶν ἀνωτέρω πρὸς τὸν γενναῖον τοῦτον Ἰδραῖον καὶ εὐεργέτην τῆς Σύρου. Τοσαύτη ἡ πληθὺς αὐτῶν ὥστε ἤθελον μοὶ χρειασθῆ οὐχὶ ὀλίγαι σελίδες πρὸς καταχώρισιν, ὅπερ δύσκολον ἔνεκα τῆς πληθύσεως τῆς ἱστορικῆς ὕλης τῆς τε προηγουμένης καὶ ἐπομένης.

Κοσμάς ἐστρατολόγει ἄνδρας μαχίμους πρὸς βοήθειάν του. Ἡ Δημογεροντία Ἑρμουπόλεως, ἐνόησασα τὴν ἐπιθυμίαν του, ὑπολογίσασα δὲ τὴν ἐκ τῆς ἀποστολῆς του προδοκωμένην ὑπὸ τοῦ Φαβιᾶ ὠφέλειαν, διώρισε αὐτὸν ἀρχηγὸν 120 μαχητῶν, οὓς παραλαβὼν παρευθὺς ὁ γενναῖος Κοσμάς ἐπέβη τοῦ πολεμικοῦ πλοίου Θ ρ α σ υ β ο ὕ λ ο υ, ναυλοχοῦντος τότε ἐν Σύρῳ καὶ ἔσπευσεν εἰς Κάρυστον ἐνθα ἠνδραγάθησεν.

Ἡ ἀπουσία του ὁμως ἐκ Σύρου καίτοι βραχεῖα ἔδωκε θάρρος εἰς τοὺς ἐγκληματίας ἵνα διαταράξωσι τὴν τάξιν καὶ ἀσφάλειαν τῆς Ἑρμουπόλεως, ἀλλ' ἐπανελθόντος τοῦ Ἀνδρέου Κοσμά, ἡ τάξις ἐπανῆλθε, ἡ δὲ διοικητικὴ ἐπιτροπὴ τῆς Ἑλλάδος διώρισε τὸν Ἀντισταυνόμον Κοσμάν Ἀ ρ χ η γ ὸ ν τ ῆ ς ἐ κ τ ε λ ε σ τ ι κ ῆ ς δυνάμεως τῆς νήσου Σύρου, παραγγείλασα αὐτῷ ν' ἀναγνωρίσῃ ἀντὶ τῆς Διευθυντικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Αἰγαίου τοὺς Δημογέροντας Ἑρμουπόλεως, ὡς δημοτικὴν ἀρχήν. (1)

(1) Ἀριθ. 5635.

Ἡ Διοικητικὴ Ἐπιτροπὴ τῆς Ἑλλάδος.

Πρὸς τὸν ἀρχηγὸν τῆς Ἐκτελεστικῆς Δυνάμεως τῆς Νήσου Σύρας. Ἐπειδὴ τὰ μέλη τῆς Διευθυντικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Αἰγαίου Παλάγους παρητήθησαν ἀπὸ τὰ χρέη τὰ ὅποια ἦσαν ἐπιφορτισμένοι, ἡ Διοίκησις διὰ τὴν Κυβέρνησιν τῆς νήσου Σύρας διώρισε τοὺς Δημογέροντας τῆς Ἑρμουπόλεως μὲ τὰ αὐτὰ ἐκεῖνα χρέη μὲ τὰ ὅποια ἦτον ἡ Διευθυντικὴ Ἐπιτροπὴ.

Ὅθεν διατάττεσαι νὰ ὑπακούης προθύμως εἰς τὰς διαταγὰς τούτων τῶν Δημογερόντων καὶ νὰ σπεύδῃς νὰ τὰς ἐκπληροῖς μὲ τὴν ἀπαιτουμένην ταχύτητα.

Ἐν Αἰγίνῃ τῇ 10 Φεβρουαρίου 1827.

Ὁ Πρόεδρος

Ἀντ. Ζαΐμης.

Δ. Τζαμαδός.

Π. Μαυρομιχάλης.

Αν. Δεληγιάννης.

Α. Χ. Ἀναργύρου,

Ι. Βλαχός.

Π. Δημητρακόπουλος.

Α. Μοναρχίδης

Κ. Ζώτος.

Ὁ Γεν. Γραμματεὺς

Γ. Γλαρόκης.

Ὁ τίτλος οὗτος δὲν στερεῖται εὐρυτέρας τινος σημασίας. Ὁ Ἀνδρέας Κοσμᾶς δὲν ἐθεωρεῖτο μόνον Ἀστυνόμος, ἀλλὰ φρουράρχος καὶ ἀρχηγὸς ἐκτελεστικῆς δυνάμεως μεγάλης. αὐτὸς δὲ καὶ οἱ Δημογέροντες, οἵτινες εἶχον τὴν διοίκησιν τῶν δημοτικῶν πραγμάτων, ἦσαν αἱ μόναι ἐπιβάλλουσαι ἀρχαί. Εἰς ἣν δὲ θέσιν καὶ στρατιωτικὴν ὑπεροχὴν εὕρισκετο ὁ Ἀνδρέας Κοσμᾶς ἡδύνατο νὰ θεωρηθῇ δικτάτωρ τῆς κοινωνίας περιεχούσης τεσσαράκοντα χιλιάδας κατοίκων συμπεριλαμβανομένων τῶν 5,000 Συρίων.

Εἶχε δὲ καὶ ἕτερον λόγον ἡ ἀνάθεσις ἀρχηγίας μεγάλης στρατιωτικῆς δυνάμεως εἰς τὸν Ἀνδρέαν Κοσμᾶν. Κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1825 εἶχεν ἀναγνωσθῇ ἐν Σμύρῃ φ ε ρ μ ε ν ι εἰς οὗ ἡ Σύρος ἡ μέχρι τοῦδε μείνας οὐδετέρα, ὑποπεσασα εἰς τὴν δυσμένειαν τοῦ Σουλτάνου ἐκηρύσσετο πολεμία καὶ διεκόπτοντο καὶ μετ' αὐτῆς αἱ ἐμπορικαὶ σχέσεις, διετάσσετο δὲ ὁ Τουρκικὸς στόλος ἐν πάσῃ εὐκαιρίᾳ νὰ καταστρέψῃ τὴν πόλιν.» (1) Ἐπομένως ἐχρειάζετο ἐν Σύρῳ ἀνὴρ γενναῖος μὲν καὶ τολμηρὸς ἐν ξηρᾷ, ἱκανώτατος δὲ κατὰ θάλασσαν ναυμάχος, ὅπως προστατεύσῃ ἐν τοιαύτῃ περιστάσει τὴν πόλιν καὶ τοιοῦτος ἐκρίθη ὁ Ἀνδρέας Κοσμᾶς.

Περὶ τῆς μισθοδοσίας τῆς ὑπὸ τὸν Α. Κοσμᾶν φρουρᾶς ἐφρόντιζαν καὶ αὐτοὶ οἱ ἔμποροι προκαλέσαντες ἑκτακτον φορολογίαν 10 τοῖς ἑκατὸν ἐπὶ τῶν ἐνοικίων τῶν μαγαζείων(2).

(1) Ἐκ τῆς ἐφημερίδος Φίλος τοῦ Νόμου φύλλ. 94 τῆς 6 Φεβρουαρίου 1825.

(2) Ἰδοὺ τὸ πρὸς τὸν Ἐπαρχὸν Σύρου καὶ Μυκῶνου ἀπευθυνθὲν σχετικὸν πρὸς ταῦτα ἐγγραφον τῶν καταστηματαρχῶν.

«Προσκληθέντες παρὰ τοῦ Ἐπαρχοῦ τούτου Μυκῶνου καὶ Σύρας οἱ ὑπογεγραμμένοι ἔμποροι καὶ ἀργαστηρίαροι καὶ πολῖται κάτοικοι τῆς νήσου ταύτης καὶ λόγου προβληθέντος παρὰ τοῦ εὐγενεστάτου Ἐπαρχοῦ Κυρίου Ἐλευθερίου Δρίτζα ὅτι εἰς διατήρησιν τῆς εὐταξίας

Ὁ Κοσμάς ἀνεδείχθη καὶ ἐν ἐτέρῳ γεγονότι διαδραματισθέντι ἐν Σύρῳ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην. Ὁ ναύαρχος Σαχτού-

www.libtool.com.cn

τοῦ τόπου τούτου, ἡσυχίας καὶ τῶν κατοίκων καὶ τῶν παροίκων καὶ ἐλευθέρως τοῦ ἐμπορίου ἐργασίας, εἶναι χρεῖα καὶ ἀναλόγου στρατιωτικῆς φρουρᾶς, ἐγνώμεν ὁμοφώνως καὶ ὁμογνημόνως ὅτι ἐπειδὴ καὶ τὸ βάσταγμα μιᾶς τοιαύτης στρατιωτικῆς δυνάμεως εἶναι ἀναγκαιότατον διὰ τοὺς ἄνω λόγους καὶ διότι ἄνευ ταύτης καὶ τὸ ἐμπόριον ἀδυνατεῖ καὶ ἡ ἰδίᾳ ὑπαρξίς ἐκάστου διὰ τὴν πληθὺν τῶν κακούργων κινδυνεύει, ἀπεφασίσμεν, λέγω, οἰκεία βουλὴ καὶ θελήσει τὸ νὰ συγκαταβάλλομεν οἱ ὑπογεγραμμένοι μινιαίαν τινα χρηματικὴν συνεισφοράν, ἡ ὅποια διὰ νὰ μὴ φανῇ βαρεῖα καὶ ὀχληρὰ ἐνεκρίθη τὸ νὰ ἐπιβληθῇ ἐπάνω εἰς τὰ ἐνοίκια τῶν ἐνταῦθα μαγαζιῶν ἐνοικιασμένων παρὰ διαφόρων ἐμπορευομένων, ὡς καὶ ἐκείνων κατοικοιουμένων παρὰ τῶν ἰδίων ιδιοκτητῶν.

Ἵποσχόμεθα λοιπὸν οἱ ὑπογεγραμμένοι ἀπὸ τὸν ἤδη ἀρχόμενον Φεβρουάριον μῆνα τὸ νὰ πληρώνωμεν πρὸς τὸ Ἐπαρχεῖον τοῦτο ἀπροφασίστως δέκα τοῖς ἑκατὸν ἐπάνω εἰς τὰ ἐνοίκια τῶν μαγαζιῶν.

Εἰς ἐνδείξιν ὑπογράφόμεθα ἰδιοχείρως.

Αργύριος Δ. Ταρποχτζῆς

Στέφανος Ζυγομαλάς

Γεώργ. Καραγιαννάκης

Μιχαὴλ Παπάζογλου

Ν. Ἐμμανουήλ

Αμβρ. Σκαραμαγκᾶς

Σ. Svirariel

Ι. Μάγ

Παν. Γεραλόπουλος

Μανουὴλ Γερνῆς

Δημήτρ. Χαϊδούσης

Αντ. Νίκας

Σ. Pusovlek

Μ. Γ. ἀδελφοὶ Κρίσπη

Παῦλος Ψυχαίτζης

Αμβρ. Μαυροκορδάτος

Σπυρ. Μπαλκατζῆς

Φιλ. Στεφανάκης

Ὅσοι κατοικοῦν εἰς μαγαζὶ

τοῦ Τσαλίκη.

Μαργαρ. Μεταξᾶς

Γεώρ. Βλετῆς

Αθ. Χ. Ζαννάκης

Διὰ Στάμον καὶ Ι. Καγκάδην

Βοντράφης Γ.

Ι. Βασιλειάδης

Δημ. Κουκούλας

Ν. Γ. Μεταξᾶς

ρης, μετὰ λαμπρὰν ναυμαχίαν, διεσχόρπισε τὸν στόλον τῶν Ὀθωμανῶν, ὧν μία κορβέττα φεύγουσα κατέπεσεν ἐπὶ τῶν μεσημβρινῶν ἀκτῶν τῆς Σύρου. Οἱ ἐναποληφθέντες τοῦ Τουρκικοῦ πληρώματος περίπου ἑκατὸν ἀπέβησαν εἰς τὴν ξηράν. Ἐν ἀκαρεὶ δὲ οἱ κάτοικοι ταραχθέντες ἐτέθησαν εἰς ἐμπόλεμον κατάστασιν· τότε ὁ Ἀνδρέας Κοσμᾶς παραλαβὼν εἰκοσιπέντε ἐκ τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐξῆλθεν καὶ αἰχμαλωτίσας τοὺς Τούρκους ἐκόμισεν δεσμίους εἰς τὴν πόλιν, θείς αὐτοὺς ὑπὸ φύλαξιν ἐν τῷ Ἐπαρχείῳ. (1) Μετὰ ταῦτα συνεννοηθεὶς μετὰ τῶν λοιπῶν ἀρχῶν ἀπέστειλεν αὐτοὺς εἰς Ὑδραν ἔνθα ἐχρησιμοποιήθησαν ὑποβληθέντες εἰς ἀναγκαστικὰς ἐργασίας ἐν τῇ πόλει.

Ὡς εἰκὸς, πολλαὶ συνέβησαν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ταραχαὶ ἐν τῇ νήσῳ καὶ ἐριδες φυλετικαὶ μέχρι τῆς ἐγκαθιδρύσεως τοῦ

Ῥάλλης καὶ υἱὸς

(Στοῦ Ῥοῖδῃ τὸ μαγαζί.)

Δ. Χ. Γεωργίου Σάμιος

Τιοῖ Α. Ν. Γλυπιπῆ καὶ Σητρ.

Β. Παντιάς Σισίνιας

Αργ. Εὐστρατίου

Χ. Ν. Ῥοῖδης

Θ. Αὐγερινὸς διὰ

Εὐστρ. Δημητριάδην

Πέτρ. Λαμπρινὸς

Ι. Χ. Παρασκευᾶς

Αν. Ν. Μαρκολάκης

Αθ. Ἰωάννου

Αντ. Σπ.

Βασ. Βρέτας

Μανολάκης (εἰς ἓνα
μαγαζέιον).

διὰ Χ. Π. Ἀλ. Πάϊκος

Αθ. Λαδόπουλος

Περάκης Τζηγκλεράκης

Μιχ. Θεοδώρου

Ἀδελφοὶ Καραλλῆ

(1) Τὸ Ἐπαρχεῖον τότε ἔκειτο ἐν τῇ σημερινῇ πλατείᾳ, ἐν τῇ οἰκίᾳ Σαλάχα, ἔνθα ἀνηγέρθη πρό τινων ἐτῶν ἡ οἰκία τῆς Κυρ. Ἰουστινιάνη. Ἐν τῷ Ἐπαρχείῳ τούτῳ συνεκροτοῦντο πολλάκις αἱ συνεδριάσεις τῶν διαφόρων ἀρχῶν. — Τῆς Ὀθωμανικῆς ταύτης κορβέτας λείψανά τινα, οἷον τεμάχια τῶν ἰστῶν ἐχρησιμοποιήθησαν ὡς στηρίγματα στῆγης οἰκίσκου, φαινόμενα ἔτι ἐν τῷ εἰρημένῳ οἰκίσκῳ σωζομένῳ ἐν Ποσειδεῖοις. — Ἡ Δημογεροντία Ἐρμουπόλεως ἐξέδωκεν ἐν ἔτει 1827 νέον εὐχαριστήριον ὑπὲρ τοῦ Ἀνδρέα Κοσμᾶ ἐξαιρουσα τὴν ἀνδρείαν του ἐπὶ τῇ αἰχμαλωτίσει τοῦ Τουρκικ. πληρώματος.

βασιλείου, ὧν ἡ ἐξιστόρησις, ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἤθελεν καθέξει ἀρκετὸν χῶρον ἐν τῇ παρούσῃ συγγραφῇ, δὲν πρέπει νὰ θεωρεῖται ἀναγκαῖα ἐνταῦθα καθ' ὅσον τοιαῦτα τοπικὰ συμβάντα ὑπὸ ιδιωτῶν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ γενόμενα, μὴ φέροντα χαρακτηρισμὸν πράξεων, εἰς ἃς ἔλαβε μέρος εἴτε ἡ πόλις ὀλόκληρος, εἴτε ἐπισήμως οἱ δῆμοι Σύρου καὶ Ἑρμουπόλεως δὲν εἶνε ἱστορικὰ γεγονότα ἀξία περαιτέρω λόγου. Ἐπ' ἴσης δὲ πρὸς διατήρησιν τῆς τάξεως συνετέλεσαν ἐκτὸς τοῦ γενναίου Κοσμᾶ καὶ ἄλλοι Ὑδραῖοι διὰ τε τῶν ἀξιομάτων των, τῆς προσωπικῆς των γενναϊότητος καὶ ἐπιρροῆς.

Ὁ Ἑλευθέριος Δρίτζας, ὡς κατωτέρω θέλομεν ἰδεῖ, ἀπήλαυσε τὴν ὑπόληψιν καὶ ἀγάπην πάντων διὰ τὰς ἐκδουλεύσεις αὐτοῦ πρὸς τὸν τόπον. Ἐπ' ἴσης οἱ Ὑδραῖοι, Ἀντ. Νίκας (1) καὶ Ἀνδρ. Κοσκορόζης (2) ἐγκαταστάτες κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην εἰς Σύρον εἰς πλείστας περιστάσεις προσήνεγκον ἐκδουλεύσεις καὶ συνετέλεσαν ὑπὲρ τῆς προόδου τῆς Ἑρμουπόλεως ἡθικῶς καὶ ὕλικῶς, θεωρούμενοι

(1) Ὁ Νίκας διεκρίνετο καὶ ἐπὶ προσωπικῇ ἀνδρείᾳ καὶ πολλάκις ἐκινδύνευεν ἐκτιθέμενος ὑπὲρ τῆς τάξεως καὶ ἀσφαλείας τοῦ τόπου. Ἦν δὲ ἐκ τῶν σπουδαίων ιδιοκτητῶν, κύριος πολλῶν οἰκιῶν καὶ μαγαζιῶν κεμένων τότε παρὰ τὸν ἅγιον Νικόλαον.

(2) Ὁ Ἀνδρ. Κοσκορόζης γόνος εὐκλεοῦς οἰκογενείας, συγγενεῶν μὲ τοὺς πρωτεύοντας τότε Ὑδραῖους ναυάρχους, ἀγωνιστῆς δὲ καὶ ἀξιοματικὸς τοῦ Βασιλ. Ναυτικοῦ ἐγκατεστάθη εἰς Σύρον πρὸ τῆς συστάσεως τοῦ βασιλείου· ἐνεκα δὲ τῶν ἐν τῷ Βασιλ. Ναυτικῷ ὑπηρεσιῶν του δὲν διέμενεν ἀπ' ἀρχῆς διαρκῶς ἐν Ἑρμουπόλει, οὐχ ἥττον ἐφ' ὅσους χρόνους παρέμενεν ἐν αὐτῇ παρέσχεν οὐκ ὀλίγας ἐκδουλεύσεις ἐν ἐποχαῖς ἀνωμαλιῶν. Δυστυχῶς μετὰ τὸν ἐν ἔτει 1859 θάνατον αὐτοῦ ἀπωλέσθησάν τινα εὐχαριστήρια ἔγγραφα. Πολλὰ δὲ σώζονται ἀλλὰ μὴ ὄντα πρόχειρα μένουσιν ἀδημοσίεута. Τὴν ἑλλειψὶν δ' ἐνταῦθα τῶν σχετικῶν ἐγγράφων ἀναπληροῖ ἡ πάνδημος ὁμολογία τῶν ἀρχαιοτέρων ἀμερολήπτων οἰκοκυραίων τοῦ τόπου.

πρεπόντως μεταξὺ τῶν πολιτῶν τῆς Ἑρμουπόλεως. Ὁ Ἄνδρέας Κοσκορόζης χαίρων μεγάλην ὑπόληψιν παρά τε τῇ Ὑδραϊκῇ φρουρᾷ καὶ πάσῃ τῇ κοινωνίᾳ Ἑρμουπόλεως, αὐθορμήτως πολλάκις ἐν κρίσιμοις περιστάσεσι ἐπεφαίνετο καταστέλλων τὰς ταραχάς· δι' ἰδιοκτησιῶν δὲ καὶ τῆς προσωπικῆς ἐπιρροῆς συνετέλεσεν ὑπὲρ τῆς προόδου τῆς Ἑρμουπόλεως, καίτοι βραδύτερον ἐγκατασταθεὶς.

Καὶ τοῦ Α. Νίκα τὸ ὄνομα μετὰ σεβασμοῦ ἀναφέρουσιν οἱ γηραιότεροι τῶν Συρίων. Ἀναδειχθεὶς ἄριστος πολίτης τῆς νεας πόλεως καὶ τῶν σπουδαιότερων οἰκοκυραίων τῆς νήσου, θεωρεῖται πρόσωπον διαδραματίσαν ἄριστα τὸ μέρος τοῦ ἐν τῷ συνοικισμῷ καὶ τῇ προόδῳ τῆς Ἑρμουπόλεως.

Ὁ Κοσμᾶς διὰ τῶν ἀνωτέρω ὑπηρεσιῶν καταστάς δημοφιλέστατον ἐν Σύρῳ πρόσωπον, διετήρησε τὴν ἀντιαστυνομίαν μέχρι τῆς ἐλεύσεως τοῦ Κυβερνήτου· ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἐλευσιν αὐτοῦ καὶ μετὰ τὴν τοῦ Ὁ θ ω ν ο ς θεωρηθείς ὡς ὁ καταλληλότερος φρουρὸς τῆς πόλεως μέχρι τοῦ 1836 διήκουνε τὴν Ἀστυνομίαν παρασχὼν νέα δείγματα τῶν προτερημάτων αὐτοῦ καὶ τῆς τοπικῆς του ἐπιρροῆς. (1)

(1) Τὸ ὄνομα τοῦ Ἀνδρέα Κοσμᾶ θέλομεν συναντήσῃ καὶ κατόπιν, καὶ μετὰ τὸ 1836. Οὐχ ἦττον πρὸς συμπλήρωσιν ἐνταῦθα τῶν ἐκδουλεύσεων τοῦ ὑπὲρ τοῦ τόπου σημειῶ ὅτι ἐξελέχθη πολλάκις δημογέρον, πολιτάρχης, Ἀντιαστυνός, Δημαστυνός, ἀρχηγὸς τῆς ἐκτελεστικῆς δυνάμεως Σύρου· ὡς δὲ καὶ εἰς τῶν μᾶλλον φορολογουμένων ἀπετέλει πάντοτε μέρος τοῦ Δημοκρασιακοῦ Συμβουλίου καὶ ἐξελέχθη πολλάκις Δημοτικὸς Σύμβουλος. Μέλος τῆς ἐπὶ τῆς προκυμαίας ἐπιτροπῆς, καὶ εἰς πολλὰς ἄλλας δημοτικὰς θέσεις διετέλεσε, αἵτινες ἐνούμεναι μετὰ τῶν ναυτικῶν ἀνδραγαθιῶν τοῦ ἐν Κρήτῃ καὶ ἐν Εὐβοίᾳ, ἐν ᾗ διετέλει μοίραρχος 12 βραχίων καὶ ἐν Καρύστῳ, ἀποτελοῦσι βιογραφίαν ἀρίστου ἀνδρὸς συντελέσαντος ποικιλοτρόπως καὶ πάσῃ δυνάμει ὑπὲρ τε τοῦ ἀγῶνος καὶ τῆς Ἑρμουπόλεως. Ἡ τελευταία δημοτικὴ θέσις, ἐν ᾗ ὑπηρετήσῃ ἦν ἡ ἀστυνομικὴ

Ἡ ἐποχὴ, μέχρι τῆς ὁποίας ἱστορῶν τὰ ἄνω ἔφθασα, εἶνε ἡ ἱστορικωτέρα διὰ τὴν Ἑρμούπολιν, καθ' ὅσον θέλομεν ἀμέσως κατωτέρω ἰδεῖ ὅτι ἀπὸ τοῦ 1821 μέχρι τοῦ 1827 συνέβησαν πλείστα ὅσα ἀφορῶντα τὸν τε συνοικισμόν τῆς Ἑρμούπολεως, τὸν δημοτικὸν καὶ διοικητικὸν αὐτῆς διοργανισμόν,

ἀστυνομέσας μέχρι τοῦ 1851 ἀπασύρθη εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον τὰ μάλα τιμώμενος ὑπὸ τῶν συμπολιτῶν του. Ἀπέθανε δὲ τῷ 1863, κηδευθεὶς μεγαλοπρεπέστατα ὑπὸ τῆς εὐγνωμονούσης πόλεως, ἥτις ἀνεξάληπτον φέρει τὴν μνήμην τοῦ ἐνδόξου αὐτοῦ βίου. Τὸ ἐξῆς ἔγγραφον τοῦ κατὰ τὸ 1844 Δημάρχου Ἑρμούπολεως Ι. Α. Ῥάλλη συνοψίζει τὰς κυριώτερας τῶν ἐκδουλεύσεων τοῦ ἀειμνήστου Ἀνδρέα Κοσμᾶ.

Ἀριθ. 180.

Ἐν Ἑρμούπολει 15 Φεβρουαρίου 1844.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ὁ Δήμαρχος Ἑρμούπολεως

Πρὸς τὸν Κύριον Ἀνδρέαν Κοσμᾶν.

Καὶ ὡς πολιτάρχης εκπληρώσας τὰ χρέη ταῦτα εἰς Ἑρμούπολιν ὅτε διωρίσθης ὡς τοιοῦτος παρὰ τῆς Κυβερνήσεως κατὰ τὸ 1825 ἔτος, καὶ ὡς ἀρχηγὸς διορισθεὶς παρὰ τῆς τότε δημογεροντίας Ἑρμούπολεως ἐπὶ κεφαλῇς ἑκατὸν εἴκοσι στρατιωτῶν καὶ ἐπιβίβασθεις μετ' αὐτῶν κατὰ τὸ 1826 ἐπὶ τοῦ πολεμικοῦ πλοίου ὁ Θρασύδουλος ἀπέπλευσας ἐντεῦθεν εἰς Κάρυστον πρὸς βοήθειαν τοῦ Φαβιέρ, ἔδωκας Κύριε, ἱκανὰ δείγματα πατριωτικοῦ ζήλου καὶ ἱκανότητος ὅτε δὲ ἐναυάγησεν ἐπὶ τῶν μεσημβρινῶν παραλίων τῆς νήσου ταύτης ἡ πολεμικὴ Ὀθωμανικὴ Κορβέττα, καὶ σταλεις παρὰ τῆς Κοινότητος Ἑρμούπολεως ἐπὶ κεφαλῇς εἰκοσιπέντε στρατιωτῶν συνέλαβες τοὺς ἀποβιβάσθέντας εἰς τὴν ξηρὰν Ὀθωμανοὺς καὶ δεσμίους ἔφερες αὐτοὺς εἰς τὴν πόλιν, ἡ πράξις σου αὕτη μαρτυρεῖ ἀριδύλως τὰ γενναῖα αἰσθηματὰ σου καὶ ἰδίως τὰς προσπαθείας σου ὑπὲρ τῆς διατηρήσεως τῆς ἀσφαλείας καὶ ἡσυχίας τῆς πόλεώς μας κατὰ τὰς κρίσιμους ἐκεῖνας περιστάσεις τοῦ ἱεροῦ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγώνος μας.

τάς ὑπὲρ τοῦ ἀγῶνος ἐνεργείας καὶ συνεισφορὰς τῶν Ἑρμου-
πολιτῶν καὶ ἄλλα τοπικὰ συμβάντα, μετὰ τὴν ἐξιστόρησιν τῶν
ὁποίων θέλομεν ἰδεῖ τὴν Ἑρμούπολιν εἰς τὰς ἐθνικὰς Συνε-
λεύσεις ἐκ τῶν πρωτσοῦσων καὶ τὰ μάλιστα τιμωμένων Ἑλλη-
νίδων πόλεων τῆς ἀγωνιζομένης Ἑλλάδος (1).

Τὴν ἀξιέπαινον ταύτην διαγωγὴν ἐκτιμῶσα ἡ Δημογεροντία ἐπα-
φῆκεν εἰς χεῖρας σου τὸ ὑπ' ἀριθ. 340, 28 Μαρτίου 1827 ἐνδει-
κτικόν της.

Ἐπιβεβαιοῦντες δὲ καὶ ἡμεῖς τὰς ἐκδουλεύσεις σου ταύτας εἰς τὸ κοι-
νὸν τῆς Ἑρμουπόλεως, καὶ ὡς Δημογέρων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ ὡς
πολίτης παρευρισκόμενος ἐνταῦθα ἀπὸ τοῦ 1824 ἔτος, ἀναγνωρίζομεν
δίκαιον νὰ σοὶ ἐκφράσωμεν ἐν ὀνόματι αὐτοῦ τὰς εὐχαριστήσεις
διὰ τοῦ παρόντος ἐπισήμου ἐγγράφου κλπ.

Ὁ Δήμαρχος

Ι. Α. Ῥάλλης.

(1) Ἀνωτέρω ἐσημείωσα ὅτι οἱ Σύριοι δι' ἄσματος δημῶδους πε-
ριέγραψαν τὰς ἐπιδρομὰς τοῦ Φασιώλη. Ἀργὰ ἤδη λαβὼν τὸ ἄσμα
τοῦτο καὶ πέραβαλὼν πρὸς τὴν ἐκτεθεισάν μοι προφορικῶς ὑπὸ Συρίων
χωρικῶν *ρίμαν*, εὔρον αὐτὴν σύμφωνον καὶ πρὸς συμπλήρωσιν τῶν τοῦ
Φασιώλη παρατιθημι ἐνταῦθα.

Ἀκούσετε τί γίνηκε πέραν τὸ καλοκαίρι

Ποῦ στάθηκ' ἕνας πόλεμος κ' ἕνα κακὸ σεφίρι.

Κλείσαν' ἡ στράταις τοῦ *Γιαλοῦ* (1) κλείσαν' καὶ τὰ *Πλακάκια*.

Κ' ἡπατρωνάραν' τὸ Γιαλὸ τὰ Κεφαλλοντάκια.

Μὰ καί κ' ἕνας ἀπ' αὐτοὺς ποῦ φώναζε γιουρούσι,

Γιουρούς Ν' Ὑδριώταις μας νὰ πάρωμε τὴ χώρα,

Κ' ἑπατρωνάραν' τὸ Γιαλὸ τὰ Κεφαλλοντάρια.

Τρεῖς Συριανοὶ σκοτώθηκαν σαράντ' ἀπὸ τῆς ἄλλους,

Ἡ μιά κλαίγει τὸν ἄνδρα της κ' ἡ ἄλλη τὸν ὕγὸ της,

Ἡ τρίτ' ἡ πρὶ μικρότερη τὸν ἀγαπητικὸν της.

(1) Γιαλὸς ἐκαλεῖτο τότε τὸ ἀπὸ τῆς πλατείας μέχρι τῆς παρα-
λίας μέρος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Διοικητικὸς καὶ δημοτικὸς διοργανισμὸς Ἑρμουπόλεως. — Μικτὴ Ἐπιτροπὴ. — Συνεισφοραὶ Ἑρμουπολιτῶν. — Δάνεια καὶ δασμοὶ εἰς ἄλλοις Ἑρμουπόλεως καὶ Σύρον. — Νοσοκομεῖον. Ναὸς Κοιμήσεως. — Κοιμητήριον.

Μετὰ τὸ 1822, ὅτε οἱ προσφυγόντες εἰς Σύρον ἐθεωρήθησαν ἄρχετοὶ ὅπως ἀποτελέσωσι κοινωνίαν πόλεως οὐχὶ μικρᾶς, ἡ προσωρινὴ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἐμερίμνησε περὶ τῆς διοικητικῆς καὶ δημοτικῆς διοργανίσεως τῶν Κυκλάδων. Εἶδο-

Ἐποὺ ἔσαν ζωσμένοι τὸ σπαθὶ ζωσμένοι τὸ τουφέκι,
Στὰ μαγαζεῖα (1) ἔν' ὁ πόλεμος κ' ἐκεῖνος ἐκεῖ τρέχει.
Φαζώλης χώρας πᾶτησε καὶ κάστρα πολεμοῦμε,
Καὶ τοῦ κοράκου τὴ φωλιὰ θὰ τὴν ἐφοβηθοῦμε ;
Κλαῖνε πουλιὰ ἔστα μαγαζεῖα, ἔστη Παραγιά (2) ἀηδόνια,
Στοῦ Βαμπακάρη τὴν αὐλὴν δυὸ μαῦρα χελιδόνια. (3)

Καὶ ἄλλα δὲ δίστιχα περιεσώθησαν ἀναφερόμενα εἰς τὴν ἐπιδρομὴν τοῦ Φασιώλη κατὰ τῆς ἀνω Σύρου οἶον τό :

Μὰ μείς χώραις ἑπατήσαμε καὶ κάστρα πολεμοῦμε
Καὶ τῆς Κουρούνας τὴ φωλιὰ θὰ τὴν ἐφοβηθοῦμε ;

Ἐνδραγάθησαν δὲ ἐκ τῶν Συρίων ὁ Γεώργιος Μαραγκὸς ἢ Μαλλιάκας, ἀρχηγὸς τῶν ἐν Ἀῆλι (Μυλαράκι) Συρίων, ἐνθα ἐγένετο μεγάλη συμπλοκὴ μετὰ τῶν Συρίων καὶ Κεφαλληνῶν εἰς τὸ αὐτὸ μέρος ἡγωνίσθη γενναίως ὁ Παῦλος Ραουζέος, τοῦ ὁποῦ οὗ υἱὸς Ἰωάννης Π. Ῥαουζέος ἐφονεύθη ὑπὸ τῶν ἐπιδρομέων εἰς τὴν κατὰ τοὺς Τρεῖς Μύλους συμπλοκὴν.

(1) Μαγαζεῖα ἐκαλεῖτο τότε τὸ μέρος τὸ καταληφθὲν σήμερον ὑπὸ τῶν ἀμφοτέρωθεν τῆς ὁδοῦ ἀγορᾶς μέρος.

(2) Παραγιά, ὁ νῦν δυτικὸς ναὸς τῆς Εὐαγγελιστρίας.

(3) Ἐφονεύθησαν δὲ ἐκ τῶν Συρίων ὁ Νιάφας Βαμβακάρης, Τζουάνης Πασχάλης καὶ Ἰωάν. Π. Ῥαουζέος.

μεν ἐν τῷ Α'. μέρος τῆς παρούσης συγγραφῆς ὅτι μέχρι τοῦ 1821 αἱ δημοτικαὶ ἀρχαὶ συνεκεντροῦντο ἐν τοῖς προσώποις τῶν Ἐπιτρόπων καὶ Προστώτων καὶ ὅτι τελευταῖος ἐπίτροπος τῶν Συρίων ἦν ὁ Ἰωάννης Μαρινέλλης, ὅστις μετὰ τὴν ἐγκαθίδρυσιν Ἑλληνικῶν ἀρχῶν ἐν τῇ νήσῳ ἐπιτλοφορεῖτο Καθολικὸς διοικητὴς τῆς νήσου Σύρας. (Gouvernatore cattolico di Sira), περιορισθείσης οὕτω τῆς δικαιοδοσίας του ἐπὶ τῶν καθολικῶν Συρίων.

Τὰ πράγματα ὅμως δὲν ἔμειναν οὕτως· τουναντίον μετ' ἐκτάκτου δραστηριότητος διωργανίσθησαν διοικητικῶς καὶ δημοτικῶς αἱ Κυκλάδες, διωρίσθησαν δὲ καὶ ἑκτακτοὶ ἐπιτροπαί, ὧν αἱ ἐνέργειαι ἦσαν διτταί, ἀποβλέπουσαι τὸ τε γενικὸν συμφέρον τῆς ἀγωνιζομένης Ἑλλάδος καὶ τὸ τοπικὸν τῶν πόλεων ἐν αἷς διωρίζοντο.

Κατὰ τὸ 1822 τὸ Ἐκτελεστικὸν διώρισε Ἀρμοστὰς τοῦ Αἰγαίου Πελάγους καὶ τῶν Σποράδων τὸν Βενιαμὶν Λέσβιον βουλευτὴν, τὸν Κωνσταντ. Μεταξᾶν ὑπουργὸν τοῦ δικαίου,

Καὶ ἄλλοι δὲ τῶν Συρίων ἐφημίσθησαν ἐπ' ἀνδρεία, οἷον ἐπὶ τῆς ἐπιδρομῆς τοῦ Τουρκαλβανοῦ Στάθῃ κατὰ τῆς ἄνω Χώρας, ὁ Ζωρζῆς Ξανθάκης, ὁ Λαρέζακας, ὁ Ζάννης Μαραγκός, ὁ Γεώργιος Βαμπακάρης ὁ Κλειδάς. *

* Περὶ τῆς ἐπιδρομῆς τοῦ τουρκαλβανοῦ Στάθῃ δὲν ἔγραψα ἐν ἐκτάσει ἐν τῷ οἰκείῳ τόμῳ, καθ' ὅσον δὲν περισσώθῃ ἢ παράδοσις πλήρης. Γνωστὸν δὲ εἶναι δεῖ ὁ Στάθης ἐφόρμησε κατὰ τῆς ἄνω Σύρας καὶ ἐπροχώρησεν πέραν τοῦ Σεβαστιᾶ σχεδὸν μέχρι τοῦ Ἁγίου Γεωργίου· ἀλλ' οἱ Σύριοι ἀντέκρουσαν γενναίως αὐτὸν φονεύσαντες τινὰς τῶν ὁπαδῶν του, ἐν οἷς περιεσώθη τὸ ὄνομα τοῦ Φλώρη. Ὁ Στάθης εἶχεν εἰσέλθει κρυφίως διὰ νυκτός εἰς ἄνω Σύραν, ἀλλ' ἐνοηθεὶς ἀπεκρούσθη ἑγκαίρως. Ἐκτοτε ἐτάχθησαν τακτικοὶ φύλακες Σύριοι ἐν τῷ ἀρκυωνύοντι τὴν Ἄνω Σύραν τείχει, οὗ ἐρείπια σῶζονται μέχρι τοῦ νῦν.

τὸν Ν. Οἰκονόμου προὔχοντα Ὑδραῖον καὶ τὸν Βασ. Ν. Γκίνη, πρωτοκολλιστὴν δὲ τὸν Σάββα Ὀδυσσεῶς. (1)

Οἱ Ἀρμοσταὶ οὗτοι λαβόντες λεπτομερεῖς ὁδηγίας ἐφθασαν εἰς τὰς νήσους καὶ παρέμειναν ἐπὶ τινα χρόνον ἐν Σύρῳ. (2)

(4) Ἀριθ. 1180.

Προσωρινὴ Διοίκησις τῆς Ἑλλάδος

Ὁ Πρόεδρος τοῦ Ἐκτελεστικοῦ διατάττει.

α.) Ὁ Σοφολογιώτατος Βουλευτὴς Κύριος Βενιαμὶν Δέσσιος, ὁ Μινίστρος τοῦ δικαίου Κύριος Κωνσταντῖνος Μεταξᾶς, ὁ Κύριος Νικόλαος Οἰκονόμου ἐκ τῶν προυχόντων τῆς νήσου Ὑδρας καὶ ὁ Κύριος Βασίλειος Νικολάου Γκίνης διορίζονται Ἀρμοσταὶ εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου Πελάγους καὶ τὰς Σποράδας.

β.) Συνδιορίζεται ὁ Κύριος Σάββας Ὀδυσσεῶς ἐπιφορτισμένος νὰ κρατῇ τακτικὸν Πρωτόκολλον τῶν πράξεων αὐτῶν.

γ.) Οἱ Κύριοι Ἀρμοσταὶ θέλουν ἀκολουθήσει κατὰ τὰς ὁποίας θέλουν λάβει ἐγγράφους ὁδηγίας διὰ τοῦ Μινίστρος τῶν Ἑσωτερικῶν.

δ.) Ὁ Μινίστρος τῶν Ἑσωτερικῶν νὰ ἐνεργήσῃ τὴν παρούσαν διαταγὴν.

Ἐν Κορίνθῳ ἀ. Μαΐου 1822.

Ὁ Πρόεδρος

Α. Μαυροκορδάτος.

Ὅτι ἴσον ἀπαράλλακτον τοῦ πρωτοτύπου.

Ὁ Μινίστρος ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας καὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑποθέσεων.

Θ. Νέγρης.

(2) Βλέπε τὰς ὁδηγίας ἐν ἐγγράφῳ 468 τῆς 4 Μαΐου 1822 περιεχομένῃ ἐν τοῖς Ἀρχείοις τῆς Ἑλλήν. Παλιγγενεσίας σελ. 330 ἐνθα ἐν § ἡ ἀναφέρεται ὅτι οἱ Ἀρμοσταὶ θέλουν ἐνεργήσῃ τὴν εἰσπραξίν τῆς ἀνά ψυχὴν συνεισφορᾶς τοῦ ἐνὸς γροσίου κατὰ τὸν προεκδοθέντα νόμον ἀπὸ 19 Ἰανουαρίου ὑπ' ἀριθ. 2, ἐξαιροῦντες ταύτης τῆς συνεισφορᾶς τοὺς ἀλλαχόθεν συρρέσαντας δυστυχεῖς ὁμογενεῖς, οἷον Κυθωνεῖς Χίους κλπ.» — Βεβαίως ἐννοοῦσι τοὺς ἐν Τήνῃ

Διοικητικῶς διαιρεθείσης τῆς Ἑλλάδος κατ' ἐπαρχίας, ἡ Σύρος ἐνωθεῖσα μετὰ τῆς Μυκῶνου ἀπετέλεσε τὴν Ἐπαρχίαν Σύρας καὶ Μυκῶνου. Συνεστήθη δὲ καὶ Διευθυντικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ Αἰγαίου ἔχουσα γενικωτέραν ἀποστολὴν καὶ δικαιοδοσίαν καὶ ἐδρεύουσα ἐν Σύρῳ, ἥτις ἀπὸ τοῦ 1821, ἕνεκα τῶν προσελθόντων προσφύγων ἤρχισε πρωτεύουσα μεταξὺ τῶν Κυκλάδων.

καὶ Σύρῳ προσφυγόντας Χίους καὶ Κυδωνεῖς κατὰ τὸ ἔτος 1822.— Βλέπε προσέτι τὰ σχετικὰ ἔγγραφα τοῦ διορισμοῦ τῶν Ἀρμοστῶν Ἄρ. 471 τοῦ Μινιστερίου τῶν Ἑσωτερικῶν. Οἱ Κυδωνεῖς περὶ οὗ ὁ λόγος δὲν κατέφυγον πάντες εἰς Σύρον καὶ Τήνον, ἀλλὰ καὶ εἰς Αἴγιαν, ἐνθεν πολλὰ ὑποφέροντες ἠναγκάσθησαν νὰ ἔλθωσιν εἰς Σύρον. Βλέπε ἔγγραφα Μινιστερίου τῶν Ἑσωτερικῶν ὑπ' ἄρ. 492 καὶ ἀπὸ 8 Μαΐου 1822. Ἐπ' ἴσης καὶ τὸ ἐν Κορίνθῳ Βουλευτικὸν διὰ τοῦ ἀπὸ 30 Ἀπριλίου 1822 καὶ ὑπ' ἀριθ. 12 τοῦ Κώδικος τῶν Νόμων ἐκάνονισε τὰ τοῦ διοργανισμοῦ τῶν Ἑλληνικῶν Ἐπαρχιῶν. Διὰ τοῦ νόμου τούτου διοικητικῶς μὲν διηρέθη ἡ Ἑλλὰς εἰς ἐπαρχίας καὶ ἀντεπαρχίας, δημοτικῶς δὲ εἰς κοινότητας, ἥς προέσταντο τρεῖς *Δημογέροντες* ἀεκληγόμενοι μεταξὺ τῶν χρησιμωτέρων καὶ φρονιμωτέρων κατοίκων τῆς κοινότητος.» Διὰ τοῦ αὐτοῦ νόμου συνεστήθησαν ἐν ἐκάστη μὲν κοινότητι εἰς *Εἰρηνοποιοὺς Κριτῆς*, καὶ ἐν ἐκάστη ἐπαρχίᾳ ἔν *Πρώτον Δικαστήριον* ἀπρ'θεωροῦν κατὰ τὸ παρὸν καὶ τὰς ἐγκληματικὰς ὑποθέσεις, ἄχρις ἰδιαιτέρου διορισμοῦ *ἐγκληματικῶν δικαστηρίων*.» Ἐκ τῶν τριῶν δημογερόντων διώριζεν ἓνα ἡ Διοίκησις ὡς πρόεδρον, ὅστις εἰς τὰς κοινότητας ἀντιπροσώπευεν τὴν Διοίκησιν καὶ ὡς τοιοῦτος ὑπῆγετο εἰς τὸν Ἀντέπαρχον. Διὰ τοῦ αὐτοῦ νόμου διωρίζοντο εἰς ἐκάστην κοινότητα εἰς ἐπιστάτης τῆς οἰκονομίας καὶ εἰς ὑπολιμενάρχης, εἰς ἐκάστην δὲ ἐπαρχίαν εἰς Γενικὸς *Γραμματεὺς* ἀναπληρῶν καὶ τὸν ἐπαρχον, εἰς *φροντιστὴς τῆς Οἰκονομίας* (εἰσπράκτωρ τῶν δημοσίων προσόδων), εἰς *φροντιστὴς τοῦ Πολέμου* (φρούραρχος ἢ ἀρχηγὸς τῆς ἐκτελεστικῆς δυνάμεως, ὡς ἐκλήθη κατόπιν ὁ Ἄν. Κοσμάς ἐν Σύρῳ), εἰς *φροντιστὴς τῆς θαλάσσης* (ἐπόπτης τῶν

Διωρίσθησαν δὲ εἰδικοί τελῶναι, εἰσπράκτορες τῶν δασμῶν καὶ δανείων, λιμενάρχαι, ταμίαι καὶ λοιπαὶ ὑποδεέστεραι ἀρχαί, αἵτινες πολλάκις συνηγοῦντο ἄλλη τινι συγγενεὶ ἀρχῇ.

Καὶ δικαστικῶς δὲ διωργανίσθησαν αἱ νῆσοι Σύρος καὶ Μύκωνος συσταθέντος τοῦ Πρωτοκλήτου Σύρας καὶ Μυκῶνου καὶ διωρισθέντος πρώτου προέδρου τοῦ Ἰωάννου Βεάκη. (1)

Δημοτικῶς δὲ διωργανίσθη ἡ νῆσος διὰ τῆς συστάσεως τῶν Δημογεροντιῶν, καταργηθεισῶν τῶν θέσεων Ἐπιτρόπων καὶ Προστώτων.

Ἰδία ἀρχὴ μετέχουσα δημοτικῆς καὶ διοικητικῆς δικαιοδοσίας ἦν ἡ Πολιταρχία, ἀναλογοῦσα πρὸς τὰς νῦν Ἀστυνομίας καὶ Φρουραρχίας συνηνωμένας, τοῦτο δ' ἐξάγεται ἐκ τῶν τίτλων, οἱ ἀπενέμοντο τῷ Πολιτάρχῃ Ἀνδρέᾳ Κοσμᾷ, καλουμένῳ ὑπὸ τῆς Ἑλλ. Κυβερνήσεως καὶ Ἀρχηγῷ τῆς ἐκτελεστικῆς δυνάμεως.

λιμένων καὶ λιμεναρχῶν) καὶ εἰς *φροντιστὴς τῆς Ἀστυνομίας* (ὁ κατόπιν ἐν Σύρῳ ὀνομασθεὶς Πολιτάρχης). Διὰ τοῦ αὐτοῦ νόμου διορίζεται εἰς πᾶσαν κοινότητα, εἰς *Νοτάρος* (Συμβολαιογράφος) καὶ ὁ Νοτάρος τῆς Ἐπαρχίας εἶνε πρῶτος τῶν λοιπῶν Νοτάρων. » Τοιοῦτος ἐν συνόψει ὁ ὀργανισμὸς τῆς Ἑλλάδος, ἐξ οὗ γίνεται γνωστὴ καὶ ἡ διαίρεσις τῆς Σύρου εἰς ἐπαρχίαν μετὰ τῆς Μυκῶνου καὶ ἡ διαίρεσις τῶν κοινοτήτων κατ' ἀρχὰς ἄνω Σύρας καὶ Σύρχας, κατόπιν δὲ Σύρου καὶ Ἐρμουπόλεως.

— Τινὲς τῶν Χίων εἶχον μεταβῆ ἀπὸ τοῦ 1822 εἰς Πελοπόννησον, ἀλλ' ἀνεχώρησαν ἐλθόντες καὶ αὐτοὶ εἰς Σύρον καὶ Τήνον. Τοῦτο ἐξάγεται καὶ ἐκ τῆς ἀπὸ 6 Μαΐου 1822 ἐν Κορίνθῳ ἀναφορᾶς τοῦ Παντιᾶ Πετροκοκλίνου πρὸς τὴν Διοίκησιν. (Ἐκ τῶν Ἀρχείων τῆς Ἑλλ. Παλιγγενεσίας. σελ. 417).

(†) Βραδύτερον συνεστήθη τὸ Ἐμποροδικεῖον ἐδρεῖον ἐν Σύρῳ, καὶ τὸ Ἐγκληματικὸν δικαστήριον ἐδρεῖον ἐν Μυκῶνῳ, ὡς κατόπιν θέλομεν ἰδεῖ. Τὸ πρωτόκλητον εἶχε σφραγίδα παρωστῶσαν φοῖνικα (πτηνὸν) μετὰ σταυροῦ ἄνωθεν αὐτοῦ, περὶ δὲ τὰς λέξεις. — Πρωτόκλητον Σύρας καὶ Μυκῶνου 1821.

Αὐταὶ ἦσαν αἱ ἀρχαὶ αἱ συσταθεῖσαι κατὰ πρῶτον ἐν Σύρῳ· περὶ τούτων δὲ λεπτομερέστερον σημειῶ τὰ ἐξῆς.

Πρῶτος ἑπαρχος διωρίσθη ὁ Ἀλέξανδρος Ἀξιῶτης ἔχων γραμματέα τὸν Α. Ν. Πάνου ἐκπληροῦντα καὶ χρέη Ἀστυνόμου. Διάδοχος τοῦ Α. Ἀξιῶτου ἦν ὁ Ἐλευθέριος Δρίτζας ὀνομασθεὶς ἑπαρχος τῷ 1824. Ὁ ἀνὴρ οὗτος ἀπῆλause τῆς ἀγάπης καὶ ὑπολήψεως πάντων τῶν κατοίκων τῆς νήσου ἐνεκα τῆς δραστηριότητος, ἣν ἀνέπτυξεν συμβιδάζων πᾶσαν ἔριδα καὶ ἀνωμαλίαν φυομένην μεταξὺ Συρίων καὶ παροίκων· ἐφ' ᾧ κατὰ τὸ 1825 ἱκετήριοι ἀναφοραὶ ἀπηυθύνθησαν πρὸς τὴν Κυβέρνησιν ἀπὸ τε τῶν Ἑρμοπολιτῶν καὶ τῶν Συρίων, παρκαλοῦντων αὐτὴν ὅπως διατηρήσῃ ἐν τῇ Ἐπαρχίᾳ τὸν Ἐλευθέριον Δρίτζαν. (1)

(1) Ἴδου τὰ ἐγγραφα ταῦτα.

«Πρὸς τὴν σεβαστὴν Διοίκησιν

Καθαρῶς καὶ πραγματικῶς γνωρίζοντες οἱ κάτοικοι τῆς Σύρας τὴν ἡρωϊκὴν εὐσπλαγχνίαν τῆς Σεβαστῆς Κυβερνήσεως, λαμβάνομεν τὸ θάρρος νὰ ἐμφανισθῶμεν πρὸς αὐτὴν μὲ τὴν ἀκολουθοῦσαν παράκλησιν.

Γνωστὸν εἶνε ὅτι ἡ νῆσος μας ἐγένετο καταφύγιον κάθε φυλῆς καὶ γένους ἀνθρώπων καὶ εἰς τὰς συγχρούσεις τὰς ὁποίας φέρουν τὰ ἀντιφάσκοντα συμφέροντα τῶν διαφόρων ἀνθρώπων ὁ εὐτυχῶς νῦν ἑπαρχεὺς ἐγγενέστατος Κύριος Ἐλευθέριος Δρίτζας ἐσυμβίβασε τὰ πάντα καὶ ἀπόλαυσε μὲ τὴν φρονιμάδα του κάθε σέβας κοινὸν ἀπὸ ὅλους.

Ὅθεν φοβοῦμενοι εἴτε προβλέποντες ὅτι αἱ ἀλλαγαὶ τῶν ὀδηγιῶν εἰμποροῦν νὰ μεταβάλλουν μίαν τέτοιαν εὐτυχίαν μας, οὕτω τολμῶμεν νὰ παρακαλέσωμεν τὴν Σεβ. Διοίκησιν νὰ μᾶς χάριση καὶ τὴν νίαν ταύτην χάριν τὸ νὰ διχμὲν καὶ εἰς τὸ μέλλον ἔτος ὁ ἴδιος Κύριος Ἐπαρχός μας.

Ἐλπίζοντες ὅτι θέλομεν εἰσακουσθῇ, μήτε ὅτι θέλει παρεξηγηθῇ ἡ

Ὡς πρὸς τὴν πολιταρχίαν εἶδομεν ὅτι τὸν προσωρινῶς ἐκτε-
λέσαντα χρὴν Ἀστυνόμου Ἀν. Πάνου διεδέχθη ὁ Ἀνδρέας
Κοσμᾶς ὡς Πολιτάρχης, κατόπιν δὲ Ἀντιαστυνόμος, ἔπειτα
δὲ πάλιν ὡς Πολιτάρχης καὶ Ἀστυνόμος.

δέησίς μας περνοῦμεν μὲ ὅλον τὸ σέβας νὰ τιμηθῶμεν ὑπὸ τῆς Σεβ.
Διοικήσεως.

Οἱ Πρόκριτοι τῆς νήσου Σόρας.

Ι. Μαρινέλλος Ἐπίτροπος. Γεώργιος Στεφάνου, Βώρτολος Λέχος
Πρωεστὼς, Μιχάλης Μακρυωνίτης, Ἰωσήφ Σαστρίνης
Α. Πρίντζης (Τ. Σ.) Καντζιλίερης.

— Ἐτερον τῶν παροίκων.

Ἀπρὸς τὴν Σεβ. Διοίκησιν.

Οἱ ὁμογενεῖς πάροικοι τῆς Σόρας ἐγκαρδιωθέντες ἀπὸ τὰς κατὰ
καιροὺς χάριτας τῆς Σεβ. Διοικήσεως, θαρρεῦμεν νὰ ἐμφανισθῶμεν
πρὸς αὐτοὺς μὲ νέαν παράκλησιν.

Ἡ νησὸς μας ἐγένετο τὸ καταφύγιον κάθε φυλῆς καὶ γένους ἀν-
θρώπων καὶ εἰς τὰς συγκρούσεις τὰς ὁποίας φέρουν τὰ ἀντιφάσκοντα
συμφέροντα τῶν διαφόρων ἀνθρώπων ὁ εὐτυχῶς νῦν ἐπαρχεὺς εὐγε-
νέστατος Κύριος Ἐλευθέριος Δρίτζας ἐσυμβίβασε τὰ πάντα καὶ ἔφερε
τὸ σέβας καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην μας· γνωρίζοντες δ' ἐκ πείρας ὅτι αἱ
συχναὶ ἀλλαγαὶ καὶ ἡ ἐπιθυμία τοῦ τελειότερου δὲν κατορθώνουν τὴν
τύχην μας, τολμῶμεν νὰ παρκαλέσωμεν τὴν Σεβ. Διοίκησιν νὰ μᾶς
χορηγήσῃ καὶ τὴν νέαν ταύτην χάριν τοῦ νὰ μεταμείνῃ καὶ εἰς τὸ
μέλλον ἔτος ὁ Κύριος Ἐπαρχὸς μας.

Εὐέλπιδες ὅτι θέλομεν εἰσακουσθῇ καὶ ὅτι δὲν θέλει παρεξηγηθῇ ἡ
δέησίς μας, ὑπογραφόμεθα.

Οἱ εὐπειθέστατοι πατριῶται.

Στέφανος Ζυγομαλάς, Γεώργιος Καραγιαννάκης. Ν. Ταρποχτζής
Στ. Καμπάνης, Στ. Κούζουβας, Λουκάς Πάλλης, Κωνστ. Γλυπηπῆς,
Μιχ. Κασπάζογλος, Μ. Γερνός, Ν. Ἐμμανουήλ, Ἀντ. Σταματίου,
Γεώργ. Ν. Μηλιώσης, Ἀμβρ. Σκαρμαγνάς, Γεώργ. Ψύχας, Παῦλος

Συστηθείσης δὲ τῆς Δημογεροντίας Ἑρμοσπόλεως ἀνεδείχθησαν ἐναλλάξ Δημογέροντες, ὁ *Ι. Α. Πάλλης*, ὁ *Γ. Καραγιαννάκης*, ὁ *Γ. Πετρίτζης*, ὁ *Ἀθ. Λαδόπουλος*, ὁ *Ν. Β. Δρέτζας*, ὁ *Γ. Ἀποστόλου*, ὁ *Μιχ. Παπάρογλης*, ὁ *Ἀλ. Πάϊκος*, ὁ *Α. Σάλης*, ὁ *Ν. Ταρποχτζής*, ὁ *Α. Πάλλης*, ὁ *Γρ. Κ. Μελίδης*, ὁ *Ν. Πρασακάκης*, ὁ *Π. καὶ Κ. Κάζηρας*, ὁ *Στ. Κωνσταντίνου*, ὁ *Νικ. Γιαγιτζής*, ὁ *Παῦλ. Α. Μαυρογορδάτος*, ὁ *Δ. Περίδης*, ὁ *Ζαννῆς Βούρος*, ὁ *Δ. Μιαούλης*, ὁ *Ἀρ. Ταρποχτζής* καὶ ἄλλοι μέχρι τῆς συστάσεως τῶν δημαρχιῶν (1). Συνέστη δὲ μετὰ ταῦτα καὶ ἰδία Δημογεροντία τῶν ἐν Ἑρμοσπόλει Χίων, ἀνεδείχθησαν δὲ Δημογέροντες αὐτῶν ὁ *Ἀθανάσιος Ραφαήλης*, ὁ *Δημήτριος Μάξιμος*, ὁ *Γεώργ. Ι. Ψύχας*, ὁ *Ἀμβρ. Σκαρामαγκᾶς*, ὁ *Ζ. Ν. Εὐμορφόπουλος* καὶ ἄλλοι.

Μία τῶν κυριωτέρων ἀναγκῶν μετὰ τὴν συγχέντρωσιν τοσούτου πληθυσμοῦ ἐν Σύρῳ ἦν ἡ οἰκοδόμησις ἀρμοδίων καταστημάτων, τελωνείου, διαμετακομίσεως καὶ ἀποδάθρας καθ' ὅσον τὸ ἐμπόριον ἤρχισεν ἐν ταχύτητι νὰ ἀκμάζῃ, (2) τὰ

Σκουλούδης, Ἄμβρ. Μαυροκορδάτος, Αουκᾶς Κατινάκης, Ἀντώνιος Πάλλης, Π. Γεραλόπουλος, Εὐστρ. Σουγδουρῆς.

— Σημειωτέον δὲ ὅτι ὁ τότε ὑπάλληλος ἐν τῇ Ἐπαρχίᾳ *Κ. Καραμάρος* ἀνὴρ δεξιὸς καὶ συνετὸς διευκόλυνεν οὐκ ὀλίγον τὸν Ἐπαρχον πρὸς ρύθμισιν τῶν τῆς Ἐπαρχίας, ὡς ἀνομολογεῖται ὑπὸ τῶν ἐν τοῖς πράγμασι τότε.

(1) Ἡ σφραγὶς τῆς Δημογεροντίας Σύρας εἰκόνιζε τὴν Ἀθηναῖν ἑνοπλον, περὶ δὲ αὐτῆς τὰς λέξεις, **ΔΗΜΟΓΕΡΟΝΤΙΑ ΕΡΜΟΥ-ΠΟΛΕΩΣ ΣΥΡΑΣ**. Ἰδίαν Δημογεροντίαν εἶχεν ἡ κοινότης τῶν Συρίων ἀνεδείχθησαν δ' ἐναλλάξ Δημογέροντες οἱ Σύριοι *Φ. Σαλάχας*, *Γ. Κουκούλας*, *Βαρβολομέος Λέχος*, *Ν. Φωκᾶς*, *Α. Σαλάχας* *Πρίντζης*, *Ζ. Μαραγκός*, *Γ. Ροῦσσος* καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν προϋχόντων.

(2) Καθ' ἣν ἐποχὴν ἤρχισαν προσφεύγοντες εἰς Σύρον, οἱ πρόσφυγες εὗρον τὸ ἐμπόριον τῆς νήσου περιωρισμένον εἰς ὀλίγας χεῖρας. Ἰδίως τότε διέπρεπον ἐπὶ πλούτῳ καὶ γαιοκτησίαις ὁ Ἀντ. Σαλάχας

ἐμπορεύματα ἀφθόνως συνεσωρεύοντο ἐν ταῖς ἀποθήκαις τῆς διαμετακομίσεως, φόβος δὲ ὑπῆρχεν ἀπωλείας ἐμπορευμάτων ἕνεκα τῆς ἐπισφαλοῦς θέσεως, ἐν ᾗ ἔκειντο. Μεθ' ὅλας τὰς προσπάθειάς τῶν Ἑρμουπολιτῶν μόλις μετὰ τὴν ἐπίσκεψιν τῶν μελῶν τῆς ἀντιβασιλείας εἰς Σύρον ἐλήφθη φροντίς περὶ οἰκοδομῆς καταλλήλου τελωνείου, διαμετακομίσεως, ἀποθηκῶν, προκυμαίας καὶ ἐν γένει ἐλήφθησαν μέτρα περὶ ἐξασφαλίσσεως τῶν ἐλλιμενιζομένων πλοίων, περὶ κατασκευῆς τοῦ φάρου καὶ ἄλλων ἀντικειμένων, ἃ κατωτέρω θέλομεν ἰδεῖ.

Τὸ τελωνεῖον Σύρας, κείμενον κατ' ἀρχάς ἐν μαγαζείῳ κειμένῳ παρὰ τὴν παραλίαν Σανιτᾶ δὲν ἀπέφερε τοσαῦτα καθαρά ἔσοδα ὅσα κατόπιν· καθ' ὅσον ἐπεδαρύνθη διὰ δασμῶν καὶ δανείων καὶ ἄλλων ὑποχρεώσεων ὑπὲρ τε τοῦ ἀγῶνος καὶ τῆς πόλεως. Κατ' ἀρχάς τὸ τελωνεῖον δὲν εἶχε ὠρισμένον Διευθυντὴν αὐτοῦ. Κατόπιν διωρίσθη πρῶτος τελώνης ὁ Ἀδამάντιος Θ. Μάνιαρης, ὅστις καὶ πρὸ τούτου εἶχε διορισθῆ ὑπὸ τῆς Δημογεροντίας Ἑρμουπόλεως Ἐπιστάτης ἐπὶ τῆς εἰσπράξεως τῶν τελωνιακῶν δεσμῶν, ἐξ ὧν λαμβάνων τὸ διὰ τὸν ἐν Ἑλλάδι τότε εὐρισκόμενον φυλέλληνα Λόρδον Κόχραν ποσὸν τὸ ὁρισθὲν ὑπὸ τῆς Δημογεροντίας, παρέδιδεν αὐτὸ εἰς τὸν λόρδον.

Αἱ ὠφέλειαι ἅς προσήνεγκεν ἡ Σύρος διὰ τοῦ τελωνείου τῆς θέλουσι καταδειχθῆ ἐκ τῶν κατωτέρω, ἐξ ὧν θέλομεν ἰ-

καὶ ὁ ἐπ' ἴτης προύχων Φρ. Σαλάχας. Οἱ ἀδελφοὶ οὗτοι Σαλάχαι, εἰς οὓς ἀνῆκεν μέγα μέρος τῶν γαιῶν, ἐφ' ὧν ἐκτίσθη ἡ Ἑρμούπολις προσήνεγκον οὐ σμικρὰς βοηθείας τοῖς παροίκοις καὶ ἐκδουλεύσεις τῇ πόλει. Τὸ γήπεδον τοῦ Γυμνασίου, τοῦ Σχολείου, τὸ ἐξωτερικὸν μέρος τῆς Μεταμορφώσεως καὶ Κοιμήσεως, ὅλη σχεδὸν ἡ πλατεία καὶ τὸ ἡμισυ περίπου τῆς περιφερείας Ἑρμουπόλεως ἀνῆκεν αὐτοῖς. Μέρους τῶν γηπέδων προσήνεγκεν δωρεὰν ὁ Ἄντ. Σαλάχας πρὸς οἰκοδομὴν τοῦ Γυμνασίου, τοῦ Ἑλλην. Σχολείου κλπ.

δεῖ ὅποσον ἐπιζήτητος ἦν ἡ ἀγορά τῶν δασμῶν καὶ πόσον φερέγγυος ἡ ὑπόθηκεις τοῦ τελωνείου, μολοντί ἡ παρ' Ἑρμουπολιτῶν ἀγορά τῶν δασμῶν, εἶχε σκοπὸν ὅχι κερδοσκοπικὸν ἀλλ' ἐθνικόν. Πρὸ τούτου δὲ καιρὸς νὰ ἰδωμεν δι' ἀριθμῶν τὰς θυσίας, ἃς ὑπέστη ἡ Ἑρμούπολις ὑπὲρ τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος τῶν Ἑλλήνων.

Ἡ Ἑρμούπολις, ἀφ' ἧς ἤρξατο συνοικιζομένη, μετεβλήθη εἰς πολεμικὴν σκοπιάν, ἀφ' ἧς κατωπτέοντο αἱ κινήσεις τῶν ἐχθρικῶν στόλων, ἀφ' ἧς καὶ δι' ἧς μετεδίδοντο εἰς τὴν Ἑλλ. Κυβέρνησιν καὶ τοὺς Ἑλληνας ναυάρχους πᾶσαι αἱ ἐνδιαφερόμεναι εἰδήσεις.

Ἐκτὸς τῶν συνεισφορῶν ἃς ὑπὲρ τοῦ ἀγῶνος ἀπέτιον αὐθορμήτως οἱ Ἑρμουπολῖται, ὧν οἱ πλεῖστοι ρακένδυτοι φυγόντες τὸν ὀλεθρον τῆς πατρίδος των ἔζων μετ' ἀπιστεύτου λιτότητος (1) ἡ Ἑλλ. Κυβέρνησις ἐστειλεν καὶ ἰδίους ἀπεταλμένους πρὸς προμήθειαν ζωοτροφῶν. Τοιοῦτοι δὲ ἦσαν ὁ Σπετζιώτης Κωνστ. Ὁρλάνδος προμηθεύων σίτον διὰ τὸν Ἑλληνικὸν στόλον, ὁ Ι. Λαζάρου, πεμφθεὶς ἐπισήμως ὑπὸ τοῦ Ἐκτελεστικοῦ σώματος πρὸς προμήθειαν ζωοτροφῶν ὑπὲρ τοῦ

(1) Διηγοῦνται οἱ ἀρχαιότεροι τῶν ἐγγυρίων Συρίων καὶ τῶν οἰκιστῶν τῆς Ἑρμούπολεως ὅτι αἱ κατὰ χιλιάδας συμπυκνούμεναι εἰς τοὺς εὐαρίθμους κατ' ἀρχὰς οἴκους καὶ τὰ παραπήματα οἰκογένειαι πολλάκις ἔζων δι' ἄρτου μόνον, οὗ ἐποίκιλλον τὴν γεῦσιν δι' ἄλμης, ἣν εὐθηνότατα ἠγόραζον. Ἡ νῦν πλατεῖα Λεωτσάκου μέχρι τῆς Μεταμορφώσεως ὁμοιάζει συνέχειαν μυρμηκιῶν. Ἡ πρὸς τὴν ἐνδυμασιῶν, τὰ φέσια τῶν φουστανελλοφόρων, τὰ καλπάκια τῶν Χίτων, ἡ ἰδιόρρυθμος στολὴ τῶν Φαριανῶν, τὰ λευκὰ καλύμματα τῶν Συρίων, ἐν γένει δ' εἰπεῖν αἱ Ὑδραϊκαί, Κρητικαί, Φαριαναί, Χιακαί, Σμυρναϊκαί καὶ λοιπαὶ Ἑλληνικαὶ ἐνδυμασίαι, ὡς καὶ αἱ τῶν παρ᾽ ἐπιδημούντων ἢ διερχομένων φουστανελλοφόρων ὀπλιτῶν, ὡς καὶ τῶν ναυτικῶν παρίστων θέαμα ἐκ τῶν σπανιωτέρων δι' ἑλληνίδα πόλιν.

κινδυνεύοντος νά παραδοθῇ Νεοκάστρου (1). Τὴν 6 Ἰουνίου 1825 τὸ Ἐκτελεστικὸν σῶμα τῆς προσωρινῆς Διοικήσεως τῆς Ἑλλάδος ἐξέδωκε ψήφισμα καθ' ὃ οἱ κάτοικοι τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ Αἰγαίου πελάγους καὶ οἱ ἀρχιερεῖς τῶν αὐτῶν ἐπαρχιῶν θέλουν συνεισφέρει ἀναλόγως τριακοσίας χιλιάδας γρόσια (ἀριθ. 300000) πρὸς κατασκευὴν ἐμπρηστηρίων πλοίων (μ π ο υ ρ λ ό τ ω ν). Κατὰ δὲ τὸν κατάλογον τοῦ ψηφίσματος ἡ νῆσος Σύρος ὠρίσθη νά δώσῃ ἀναλόγως τῶν προϊόντων καὶ τοῦ πληθυσμοῦ ἕως 15000 γρόσια μεταξὺ ἀπασῶν τῶν νήσων τοῦ Ἀρχιπελάγους. Περὶ τοῦ ἐράνου τούτου ἀντηλλάχθησαν ἐγγράφα τινὰ μετὰ τοῦ Ἐκτελεστικοῦ, οἱ δὲ πρόκριτοι τῆς Ὑδρας ἰδιαίτερος προέτρεψαν τοὺς ἐμπόρους τῆς Σύρου πρὸς ταχυτέραν καταβολὴν αὐτοῦ (2).

Ἐκτὸς τοῦ ἐράνου τούτου ὃν ἔδωκεν κατὰ τὸ 1826 ἡ Ἐρμούπολις πρὸς κατασκευὴν μ π ο υ ρ λ ό τ ω ν, ὠρίσθη ὅπως καὶ τὸ ἥμισυ τῶν δασμῶν αὐτῆς χρησιμεύσῃ διὰ τὸν στόλον τῶν τριῶν ναυτικῶν νήσων (3).

Δι' ἐτέρου ἐγγράφου (ὑπὸ ἡμερομηνίαν 29 Σεπτεμβρίου 1826) διετάχθη ἡ Διευθυντικὴ ἐπιτροπὴ τῆς Σύρας νά πληρωθῇ εἰσέτι τριάντα χιλιάδας γροσίων (ἀριθ. 30000) ἀπὸ τὸν ἴδιον πόρον πρὸς ἐξοικονόμησιν τοῦ στόλου.

Μετὰ τρεῖς ἀπὸ τούτου ἐβδομάδας ἡ Διοικητικὴ Ἐπιτροπὴ τῆς Ἑλλάδος ἐπέβαλε δάνειον εἰς τοὺς δασμοὺς τῆς νήσου Σύρας, γρόσια ἑκατὸν τριάκοντα χιλιάδας (ἀριθ. 130000) (4).

(1) Σπετζιωτικά Ἀναγγύρου σελ. 884. Τομ. Α'.

(2) Σπετζιωτικά Τομ. Α' σελ. 1023 καὶ ἐξῆς.

(3) Ἴδε τὸ ὑπ' ἀριθ. 3096 ἐγγράφον τῆς Διοικητικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Ἑλλάδος.

(4) Ἀριθ. 3,784.

Ἡ Διοικητικὴ Ἐπιτροπὴ τῆς Ἑλλάδος.

Θεωροῦσα τὴν κατεπείγουσαν ἀναπόφευκτον ἀνάγκην νά ἐξοικονο-

Τὴν αὐτὴν δὲ ἡμέραν ἐξέδοτο νέον ψήφισμα, δι' οὗ ἐπέβαλλε βίαιον δάνειον εἰς τὰς προσόδους τοῦ τελωνείου Σύρας γροσίων 40,000. (1)

www.libtool.com.cn

μηθῇ ὁ στόλος καὶ τὴν ἐνεστῶσαν ἐνδειαν τοῦ ἐθνικοῦ ταμείου, δυνάμει τῆς ὁποίας ἔλαβε πληρεξουσιότητα παρὰ τῆς Ἑθνικῆς Συνελεύσεως· νὰ ἐπιβάλλῃ βίαιον δάνειον εἰς τὰς κατεπειγούσας ἀνάγκας τῆς πατρίδος.

Διατάσσει.

Α'. Ἐπιβάλλεται δάνειον εἰς τοὺς δασμοὺς τῆς νήσου Σύρας γρόσια ἑκατὸν τριάκοντα χιλιάδας (ἀριθ. 130000).

Β'. Οἱ ἐνοικιασταὶ τῶν δασμῶν ταύτης ὀφείλουσιν ἐντὸς ἑνδεκα ἡμερῶν ἀφ' οὗ κοινοποιηθῇ ἡ παρούσα ν' ἀναπληρώσωσι τὴν διαληφθεῖσαν ποσότητα τοῦ δανείου.

Γ'. Ἐὰν διστρεπήσωσι καὶ ἐντὸς τῆς προσδιωρισμένης προθεσμίας δὲν ἀποπληρώσωσι τὸ δάνειον τοῦτο, διορίζονται ἐπιστάται παρὰ τῆς Διοικήσεως οἵτινες θέλουσιν εἰσπράττει ἀμέσως τὰς προσόδους τῶν δασμῶν, ἕως οὗ συμπληρωθῇ ἡ ἐπιβαλλομένη ποσότης τοῦ δανείου τῶν γροσίων ἑκατὸν τριάντα χιλιάδων (ἀριθ. 130,000) καὶ τὰ ἐξοδα τῶν ἐπιστατῶν.

Δ'. Ἡ Διευθυντικὴ ἐπιτροπὴ τοῦ Αἰγαίου Πελάγους νὰ ἐνεργήσῃ τὴν παρούσαν διαταγὴν.

Ἐν Ναυπλίῳ τὴν 21 Ὀκτωβρίου 1826.

Ὁ πρόεδρος

(Τ. Σ.)

Ἀν. Ζαΐμης.

Δ. Τσαμαδὸς — Ἀν. Δεληγιάννης — Γ. Βλάχος — Κ. Ζώτος —
Α. Χ. Ἀναργύρου — Α. Μοναρχίδης — Π. Δ. Δημητρακόπουλος.

Ὁ Γεν. Γραμμ. Γ. Γλαράκης.

(1) Ἀριθ. 3,385.

Ἡ Διοικητικὴ Ἐπιτροπὴ τῆς Ἑλλάδος.

Θεωροῦσα τὴν κατεπείγουσαν καὶ ἀναπόφευκτον ἀνάγκην νὰ ἐξοικονομηθῇ ὁ στόλος καὶ τὴν παρούσαν ἐνδειαν τοῦ ταμείου, δυνάμει τῆς ὁποίας ἔλαβε πληρεξουσιότητα παρὰ τῆς Ἑθνικῆς Συνε-

Ἡ ἐν διαστήματι 24 ἡμερῶν ἐπιβολὴ δανείων 200,000 γροσίων ἐπὶ τῶν δασμῶν Ἑρμουπόλεως, ἐκτὸς τῶν ἐκουσίων καὶ ἰδιωτικῶν εἰσφορῶν καὶ ἐκτὸς τοῦ τακτικοῦ ἡμίσεως τῶν δασμῶν, ὅπερ εἶχε προορισθῇ διὰ τὸν στόλον τῶν τριῶν ναυτικῶν νήσων, ἐπόμενον ἦν ὅτι ἐμέλλε νὰ ἐπιφέρῃ ταραχὴν ἐν τῇ ἀρτισυστάτῳ ἀκόμῃ ἐμπορικῇ ταύτῃ πόλει· καθ' ὅσον ἐὰν ἐξηκολούθει ἡ αὐτὴ ἀναλογία ἐπὶ ἐν ἔτος, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν τακτικῶν ἀπὸ τοῦ δασμοῦ εἰσφορῶν ἡ Ἑρμούπολις ἐμέλλε νὰ συνεισφέρῃ ἴσως πλεόν τῶν 2,000,000 γρ. ἐπὶ ἐν ἔτος, ἀφ' οὗ ἐπὶ 24 ἡμέρας ἐπεβαρύνθη ἐκτάκτως μὲ 200,000 γροσίων. Δι' οὗ οἱ Ἑρμουπολῖται, προβλέποντες τὴν δυσαναλογίαν ταύτην καὶ τὸν κίνδυνον, ὃν διέτρεχεν ἐμπορικῶς ἡ ἀρτισύστατος πόλις, ἀπηρύθουνον ἀναφορὰς πρὸς τὴν Διευθυντικὴν Ἐπιτροπὴν τοῦ Αἰγαίου Πελάγους, ζητοῦντές τινας εὐκολίας καὶ συγκαταβάσεις περὶ τὴν εἰσπραξίν καὶ τὴν προθεσμίαν τῆς καταβολῆς (1). Ἡ Διοικητικὴ Ἐπιτροπὴ δι' ἐγγρά-

λεύσεως νὰ ἐπιβάλῃ βίαιον δάνειον εἰς τὰς κατεπειγούσας ἀνάγκας τῆς πατρίδος.

Διατάττει.

Α'. Ἐπιβάλλεται δάνειον εἰς τὰς προσόδους τοῦ τελωνείου τῆς νήσου Σύρας γρόσια σαράντα χιλιάδας (ἀριθ. 40,000).

Β'. Ἡ Διευθυντικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ Αἰγαίου Πελάγους νὰ ἐνεργήσῃ τὴν παροῦσαν διαταγὴν.

Ἐν Ναυπλίῳ τῇ 21 Ὀκτωβρίου 1826.

(Τ. Σ.)

Ὁ πρόεδρος Α. Ζαΐμης

(ἔπονται αἱ λοιπαὶ ὡς ἄνω ὑπογραφαί).

(1) Ἰδοὺ τὰ σχετικὰ ἐγγραφα.

Πρὸς τὴν Διευθυντικὴν ἐπιτροπὴν τοῦ Αἰγαίου Πελάγους

Οἱ ὑπογεγραμμένοι, μετεκαλεσθέντες σήμερον εἰς τὸ ἴδιόν της κατάλυμα, τοῖς ἐγχειρίσθησαν τὰ πρωτότυπα τῶν διαταγῶν τῆς Σ. Δ. Ἐπιτροπῆς τῆς Ἑλλάδος διὰ τὸ ἐπιβαλλόμενον δάνειον εἰς τὸν

φου ἀπευθυνθέντος πρὸς τοὺς προκρίτους τῶν Σπετζῶν, ὧν τὰ πλοῖα ἐμελλόν νὰ συντηρηθῶσι καὶ διὰ τῶν δανείων τούτων συνιστᾷ τὰ ἐξῆς: α Ἐπὶ πᾶσιν εἶνε μεγάλης προσοχῆς ἄξιον τὸ ἐφεξῆς. Ἡ νῆσος Σύρα εἶνε ὁ μόνος ἐμπορικὸς τόπος τῆς Ἑλλάδος ὅπου εἶναι καὶ πολλοὶ ἐμπορεῖ ξένων δυνάμεων.»

Ἰασμὸν τῆς νήσου ταύτης καὶ ὑπὲρ τῆς εἰσπράξεως τοῦ ἰδίου, προσέτι καὶ ἡ ἐπιστολὴ τῆς νήσου Ὑδρας τῆς ἰδίας ἐννοίας. Σκεψάμενοι οὖν δεόντως τὴν μὲν ἀνάγκην τοῦ νὰ ἐξοικονομηθῇ ὁ στόλος ἐγνώρισαν, ἔτι δ' ἐγνώρισαν ὅτι ἡ ἐκείνων πενία δὲν δύναται νὰ ἐξοικονομηθῇ τοιαύτην μεγίστην ἀνάγκην. Δὲν λανθάνει τὴν Σ. Ἐπιτροπὴν ὅτι ἡ ἀνάγκη μᾶλλον νὰ στηριξῶσι τὸ δυστυχεῖς ἐμπόριόν των, ἀφ' οὗ ἀναφερθέντες πρὸς τὴν Σ. Δ. Ἐπιτροπὴν δι' ἀναφορὰς των, ἵνα ἐλλείψῃ ὁ δασμὸς, δὲν εἰσηκούσθησαν, τοὺς ἀπεφάσισε νὰ παρουσιασθῶσιν ἀγορασταὶ διὰ νὰ μὴ κατασπαράττωνται καὶ νὰ θυσιάζωνται τὰ ἰντερέσα των, παρὰ ἡ ἐλπίς τῆς ἀπολαύσεως οἰονδήποτε σμικροῦ ἢ μεγάλου κέρτους ἐκ τῆς ἀγορᾶς ἐκαίνης τοῦ δασμοῦ. Τούτου ἕνεκα μᾶλλον καὶ ἡ ἐπιτροπὴ τοῖς ἐσυγχώρησε τὴν μικρὰν διορίαν τότε ὑπὲρ τῆς πληρωμῆς, πληρωθέντων τῶν ἡμισυ καὶ πάλιν φιλοτιμιούμενοι, ἔσπευσαν πάραυτα εἰς τὴν πρώτην ζήτησίν της, ὑπὲρ τῆς ἀνάγκης τῆς ναυτικῆς τῆς Ὑδρας δυνάμεως νὰ προπληρώσῃσι καὶ τὰ ἐλλείποντα ἤτοι ὅλην τὴν ποσότητα ἀπὸ ἰδία των χρήματα. Ἄς συγχωρηθῇ ν' ἀναφερθῇ ἐνταῦθα ὅτι ἡ ὑπόληψις τῶν ἐκποιήσεων τῶν κοινῶν προσόδων ὡς ἐκ τοιούτων παραδειγμάτων ἐλαττοῦται· πλὴν ἐπειδὴ τὸ φρόνημα τῶν ὑπογεγραμμένων δὲν ἦτον πώποτε νὰ ὠφεληθῶν (ὡς ἀνεφέρθη) ἐκ τοῦ δασμοῦ καὶ ἐπειδὴ ὁ ὑπὲρ πατρίδος ζῆλός των ἐν πολλαῖς περιστάσεσιν ἐδείχθη, αὐτοὶ μὴ δυνάμενοι νὰ ἐκπληρώσουν τὸ ἐπιβαλλόμενον δάνειον των γροσίων 130,000, παρακαλοῦσι νὰ τοῖς συγχωρηθῇ διὰ μικρὸν ἡ ἐπιστάσις τῆς ἀποσυνάξεως ὧσων μετρητῶν τοῖς ἐλλείπουσιν ἐκ τῶν προσκυρωθέντων διὰ τὸν δασμὸν καὶ τότε σπουδαίας θέλει παραχωρήσῃσι πρὸς ὅποιον ἀνήκει τὴν τοιαύτην ἐπιστάσιαν καὶ ἀποξενωθῶσιν ἀπὸ κάθε δικαίωμα δασμοῦ· ἐν δὲ πάλιν καὶ τὰ ἐλλείποντα προπληρωθέντα μετρητὰ τοῖς πληρωθῶσι,

«Βεβαιώτατα ἡ παραμικρὰ καταδυναστεία ἥτις ἤθελε συμβῇ εἰς τὴν νῆσον ταύτην, ὅχι μόνον θέλει βλάψει οὐσιωδῶς τὴν ὑπόληψιν τοῦ Ἔθνους, ἀλλὰ καὶ πραγματικὴν ζημίαν θέλει φέρει εἰς τὰ γενικὰ συμφέροντα τοῦ Ἔθνους εἰς τὴν παροῦσαν κρίσιμον περίστασιν».

Ἐπὶ τέλους αἱ εὐχαὶ τῶν Ἑρμουπολιτῶν ἐπληρώθησαν, ἡ

εἰσιν ἔτοιμοι ν' ἀποξενωθῶσι καὶ γυμνωθῶσιν ἀπὸ τὴν στιγμὴν ταύτην κάθε δικαίωμα τῆς ἀγορᾶς.

Ταῦτα ἀναφέρουν ταπεινῶς καὶ μὲ τὸ προσῆκον σέβας ὑποσημειοῦνται.

Ἐν Σύρῃ τῇ 29 Ὀκτωβρίου 1826.

Ἐλάχιστοι δούλοι.

Γ. Ψύχας, Εὐστ. Σουγδουρῆς, Ἑμμαν. Κωσταλάς, Κυρ. Ὁσάσιος, Ν. Μεταξᾶς, Γιαννάκος Τελώνιος, Α. Σταματίου, Κ. Μ. Γλυπιπῆς, Ι. Κ. Πετράς, Αθ. Λαδόπουλος, Κ. Δημητρίου, Θ. Ξένος, Α. Νίκας, Γ. Γιουρδῆς, Ἀμβρ. Σκαραμαγκᾶς, Γ. Λέκας, Μ. Παπάζογλους. Π. Σκαμπαβίας, Ι. Περίδης, Γ. Π. Δούκας, Ι. Ῥάλλης, Α. Κορνήλιος, Ἰωσήφ Ἀγγελάκης, Δ. Θεοδωράκης.

Ἔπονται καὶ ἄλλαι ὑπογραφαί.

Ἴσον τῷ πρωτοτύπῳ ἀπαράλλακτον.

Ἐν Σύρῃ 31 Ὀκτωβρίου 1826.

Ὁ γραμ. τῆς Διεθνητικῆς τοῦ Αἰγαίου Πελάγους Ἐπιτροπή.

Δ. Σαλτέλης.

Καὶ αὕτη μὲν ἡ ἀναφορὰ ἀφώρα τὸ δάνειον 130000 γροσίων. Διὰ δὲ τὸ ἐπιβληθὲν δάνειον ἐπὶ τῶν προσόδων τοῦ τελωνείου Σύρας χάριν τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου ἐκ γροσίων 40000, ἀπηύθυνον τὴν ἐξῆς ἀναφορὰν οἱ ἐνοικιασταὶ τῶν προσόδων τοῦ τελωνείου τούτου, ἣν δημοσιεύω ὁλόκληρον ὅπως διαφωτισθῇ ἡ σχέσις καὶ οἱ κόποι καὶ αἱ ἐνέργειαι τῶν Συρίων μετὰ τῆς εἰρημένης Ἐπιτροπῆς πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος.

δὲ ἐν Ναυπλίῳ Διοικητικὴ Ἐπιτροπὴ παρεχώρησέ τινα προθεσμίαν πρὸς ἀπότισιν τοῦ δανείου, συνειδυῖα καὶ αὕτη τὸ βίαιον τῆς πληρωμῆς τοσαύτης ποσότητος εἰς ἑνδεκα ἡμέρας.

Τὰ δάνεια ταῦτα ἦσαν ἑνὸς διὰ τὴν ἀρτιούστατον Ἑρμούπολιν, διότι δὲν ἦσαν τὰ μόνα. Ἄν ὑπολογίσῃ τις ὅποσα συγχρόνως ἐπλήρωνεν ἡ ἀρτιούστατος πόλις ὑπὲρ τοῦ ἀγῶ-

Πρὸς τὴν Σ. Διευθυντικὴν τοῦ Αἰγ. Πελάγους Ἐπιτροπῇ.

«Κατόπιν τῆς ὁποίας ἡ Σ. Ἐπιτροπὴ μᾶς ἀνέγνωσε διαταγῆς τῆς Σ. Διοικήσεως ὑπ' ἀριθ. 3785, δάνειον ἀπὸ τοῦ ἐνταῦθα τελωνείου, γρῶς. 40000 ἐπιβαλοῦσης, ἀπαντῶμεν. — Ἡμεῖς δὲν ἠγοράσαμεν τὰς προσόδους τοῦ τελωνείου τούτου, παρ' ἐπιστηριζόμενοι εἰς τὴν ὁποίαν ἕκαστος πατριώτης ὀφείλει νὰ δίδῃ πίστιν πρὸς τὰς διαταγὰς τῆς Σ. Διοικήσεως. Κατὰ σεβαστὴν αὐτῆς διαταγὴν, τὸ τελωνεῖον ἐβλήθη εἰς δημοπρασίαν ἀπὸ τοὺς ἐπίτηδες καὶ ἐπισήμως παρ' αὐτῆς διορισθέντας· ἐκθέσαμεν τὴν κατάστασίν μας εἰς τὴν διάκρισιν παντὸς ἄλλου ἀγοραστοῦ καὶ ἀποτελοῦντες ἐπὶ δημοπρασίας τὴν ἀγοράν του ἐκθέσαμεν τὴν κατάστασίν μας ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς Σ. Διοικήσεως Ἀπορῶμεν πῶς σήμερον ζητούμεθα νὰ πληρώσωμεν δάνειον τὸ ὅποιον ἄλλο δὲν σημαίνει παρ' ὅτι ἡ Σ. Διοίκησις ἀπεφάσισε διὰ τῆς βίας νὰ ἀρπάσῃ τὸ εἰδικόν μας, καταφρονοῦσα τὰ περὶ ιδιοκτησίας κατὰ νόμους δικαιώματα. Εἰς τοῦτο δύο τινα ἠμποροῦν νὰ ὑποτεθοῦν ἡ ὅτι ἡ δημοπρασία ἐγένετο κρυφίως καὶ δολερῶς, ἡ ὅτι ἡμεῖς ἠπατήσαμεν τοὺς παρὰ τῆς Σ. Διοικήσεως διορισθέντας δημοπράτας, καὶ τὸ ἠγοράσαμεν εἰς τιμὴν ἀσύμφορον πρὸς τὸ ἐθνικὸν ταμεῖον. Ἄλλ' οὔτε τὸ ἓν, οὔτε τὸ ἄλλο ὑπάρχει· διότι δὲν ἐτελείωσεν ἡ δημοπρασία παρὰ ἐπ' ἀγορᾶς, ἐπὶ παρουσίᾳ πολλῶν ἄλλων ἀγοραστῶν καὶ εἰς τὴν παρ' αὐτῆς τῆς Σ. Διοικήσεως διαταχθεῖσαν προθεσμίαν καὶ ἐπομένως ἄλλο δὲν ἠμποροῦμεν νὰ συμπεράνωμεν, παρ' ὅτι ἡ Σ. Διοίκησις ἀπεφάσισε φανερά φανερά νὰ μᾶς ἀδικήσῃ καὶ ἐξοντώσῃ μὲ τοῦτο τὸ δάνειον (τὸ ὅποιον δὲν ἐλπίζομεν), ἡ ὅτι βιαζομένη ἀπὸ τὰς περιστάσεις τῆς καὶ ἀπὸ τὰς ταραχώδεις κραυγὰς καὶ ἐπισήμους ραδιουργίας τῶν ὀχλαγωγούντων, ἠθέλησε νὰ κάμῃ τὴν ἐξαίρεσιν τῶν ἐντελῶν

νας καὶ ὑπὲρ τῆς ἀσφαλείας τῆς, ἂν λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὰς ἐκου-
σίας συνεισφοράς τῆς καὶ τροφοδοτήσεις πρὸς τοὺς διαβαίνοντας
διὰ τοῦ λιμένος τῆς ἐλληνηκοῦς στολούς δύναται νὰ δικαιώσῃ
τοὺς Δημογέροντας Ἑρμουπόλεως οἵτινες γράφοντες κατὰ τὸ
1827 πρὸς τὸν ἐν τῷ Βουλευτικῷ Αἰγίνης ἀντιπρόσωπον Ἑρ-
μουπόλεως Γεώργιον Πετρίτζην, σημειώνουν ποιητικῶς ὅτι

ἡμῶν πατριωτῶν ἀπὸ τὸ ὀλοπληρὲς τοῦ ἔθνους, καὶ νὰ ἐπιβάλῃ εἰς
ἡμᾶς μόνον δάνειον, ὡς ἂν ἡμεῖς ἡμεθα μόνον ἐκείνοι καὶ οἱ ὅποιοι
ἀφ' οὗ ἐπὶ δημοπρασίας τακτικωτάτης ἀγοράσαντες, ἐκθέσαντες τὴν
ἀσφάλειάν μας ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς Σ. Διοικήσεως, ἔχομεν καὶ τόσα
ἄλλα.»

«Πρὸς συντήρησιν τῆς ὑπάρξεως τοῦ Ἑλλην. ἔθνους χρειάζονται
χρηματικὰ μέσα. Δὲν ἐνθυμεῖται τοῦλάχιστον ἡ Σ. Διοίκησις τὴν
ὅποιαν τὰ δύο μέλη τῶν πληρεξουσίων τούτων ἔκαμν προπέρισυ
δημοπρασίαν καὶ ἐμποδίσαντες κάθε ἄλλον πατριώτην ἀπὸ τοῦ νὰ
παρουσιασθῇ, ἠγύρασαν αὐτοὶ δολερῶς τὰς προσόδους τοῦ τελωνεῖου
τούτου διὰ μόνον γρόσια 71 χιλιάδας καὶ ἡ Διοίκησις μ' ὅλον τοῦτο
τὸ ἀπεισιώπησεν τοῦτο τὸ παρανομώτατον; — Σ Ἐπιτροπή! ἱκανῶς
καταφαίνεται πόσον εἰς τοῦτο ἀδικούμεθα· δὲν θέλαμεν μ' ὅλον τοῦτο
νὰ ἐμποδίσωμεν καὶ τὴν ὅποιαν ἡ Σ. Διοίκησις ἐστοχάσθη ἴσως ὠφέ-
λειαν τοῦ ἐθνικοῦ ταμείου, δὲν ἐπιθυμοῦμεν ὁμῶς καὶ νὰ ἐγγιχθῇ
καὶ ἡ ἰδιοκτησίᾳ μας. Ὅθεν προβάλλομεν Α'. Νὰ μᾶς πληρωθῶσιν
ὅσα ἐμετρήσαμεν εἰς τὴν ἀγορὰν τοῦ πολυθρυλλήτου τούτου τελω-
νεῖου, ἐκπιπτόμενοι ὅσα δια καθαρῶν καὶ τακτικῶν καταστίχων
ἐσυνάξαμεν ἀπὸ τὰ εἰσοδήματα αὐτοῦ καὶ τότε ἡμεθα ἔτοιμοι νὰ
παρὰδώσωμεν τὴν σύναξίν του εἰς ὅποιον παρ' αὐτῆς διορισθῇ.»

«Β'. Ἄν τοῦτο δὲν εἶναι δυνατόν, ἃς ἐκτεθῇ εἰς δημοπρασίαν ἐκ
δευτέρου τὸ τελωνεῖον καὶ ἀφ' οὗ λάβωμεν ἡμεῖς ὅσα διὰ τὴν ἀγορὰν
τοῦ ἐμετρήσαμεν, ἃς μένωσι τὰ ὑπόλοιπα πρὸς ὄφελος τοῦ ἐθνικοῦ
ταμείου, καὶ ἡμεῖς μὲ εὐχαρίστησιν μας ἀφιερῶμεν εἰς τὸ ἔθνος τὸ
ἐκ τῆς δευτέρας ταύτης δημοπρασίας γεννησόμενον κέρδος.»

«Γ'. Ἄν ἡ Σ. Διοίκησις ἐπιμένουσα θελήσῃ δι' ἐκτελεστικῆς θυνά-
μεως νὰ ἐνεργήσῃ τὴν πρὸς ἡμᾶς ἀδίκον διαταγὴν τῆς, ἡμεῖς θὺν

ἡ Ἐρμούπολις εἶνε ἡ Πηνελόπη τῶν νεωτέρων χρόνων περαιοιχιζομένη ἀπὸ τοσοῦτους μνηστήρας.!

Ἡ ἐν Ναυπλίῳ Κυβέρνησις ἐπέβαλε κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἀνάλογα δάνεια καὶ εἰσφοράς καὶ εἰς τὴν ἄνω Σύρον, ἣτις συγχρόως ἐπλήρωσε ἀνάλογον ποσότητα πρὸς διατήρη-

σμεθα μῆτε ἱκανοὶ ν' ἀντισταθοῦμεν εἰς τὴν θέλησίν της, ἀλλ' οὔτε ποτε ἐφρονήσαμεν ἀντίστασιν κατὰ τῶν διαταγῶν της. Παραιτούμενοι ὅμως τοῦ ἔργου μας, διαμαρτυρούμεθα ἐπισήμως ἐνώπιον τῶν νόμων καὶ τοῦ Ἔθνους κατὰ τῆς Σ. Διοικήσεως δι' ὅσας ἐκ τῆς ἐπιμονῆς ταύτης μᾶς ἀκολουθήσουν ἐνεστῶσαν καὶ μέλλουσιν ἐλπίζόμενας καὶ ἀνεπίστους ζημίας. Προσκαλεῖται ἡ Σ. αὕτη Ἐπιτροπὴ νὰ ἐγκλείσῃ ἀντίγραφα τῆς παρούσης μας πρὸς τὴν Σ. Διοίκησιν, παριστῶσα τὰ δίκαιά μας, καὶ ὅτι ἐκτὸς ἡμῶν τῶν ὑπογεγραμμένων εἶναι καὶ ἄλλοι ἀγοραστὰι περὶ τοῦ εἰκοσίου οἱ ὅποιοι εὐρίσκονται εἰς Ὑδραν, καὶ ὅλοι καθ' ἡμέραν θυσιάζομεθα ὅπῃ τῆς πατρίδος. Προσέτι δὲ νὰ ἐκδοθῇ καὶ εἰς ἡμᾶς ἀντίγραφον ἑτέρου, ἐπιβεβαιωμένου ἐπισήμως καὶ κατὰ τάξιν πρὸς ὁδηγίαν μας.

Μένομεν μὲ θαυμάσιον σέβας.

Σύρα τῇ 29 Ὀκτωβρίου 1826.

Ι. Αποστόλης, Γ. Σ. Δούκας, Γ. Γιουρδῆς, Ν. Σκεῦρτης, Αντ. Νίκας, Παν. Οἰκονομόπουλος, Θ. Ξένος, Γ. Παπ. Ἀντωνίου, Κωνστ. Παπ. Ἀντωνίου, Ἀνδρ. Σ. Δούκας, Βασ. Ν. Γκίνης.

Κατ' ἐπιταγὴν τῆς Σ. Ἐπιτροπῆς κοινοποιεῖται τὸ παρὸν ἀντίγραφον ἀπαραλλάκτον τῷ ἐν τοῖς ἀρχείοις αὐτῆς πρωτοτύπῳ, πρὸς τοὺς ἀπὸ Ὑδραν ἀπεσταλμένους πρὸς ὁδηγίαν των.

Ἐν Σύρα τῇ 29 Ὀκτωβρίου 1826.

(Γ. Σ.) Ὁ Γραμματεὺς τῆς Διευθυντικῆς Ἐπιτροπῆς

Δ. Σαλτέλης.

Τὰ ἔγγραφα ταῦτα ἐστάλησαν εἰς τὴν ἐν Ναυπλίῳ Διοικ. Ἐπιτροπὴν τῆς Ἑλλάδος, ἣτις διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 4194 ἐγκυκλίου συνέστησε τοῖς ἐπιτετραμμένοις τὴν εἰσπραξὶν τῶν δανείων ὀλιγοπράκτουσιν

σιν τῆς ἐν τῇ νήσῳ φρουρᾶς, (1) Ἐπλήρωσε δὲ ἐτησίως διὰ τὸ δέκατον γρόσια 6000, δι' ἔρανον δὲ 2000 ὑπὲρ τοῦ Ἐθνικοῦ στόλου. (2) Ἐκτάκτως δὲ ἐπλήρωσε τῷ 1823 γρ. 4,000 τῷ ναυάρχῳ Λαλεχῷ. (3) Ἐτέρας 1,000 γρόσια διὰ τὴν ἑκτακτον συνεισφορὰν, πληρωθείσας τῷ 1825. (4) Ἐπλήρωσε τέλος μέχρι τοῦ 1828 εἰς ἐράνους, δέκατα καὶ ὁ σίματα τοῦ Ἐθνικοῦ στόλου γρόσια 168,000, μὴ συμπεριλαμβανομένων πολλῶν μικρῶν ποσοτήτων πρὸς διατήρησιν τῆς Ὑδραϊκῆς φρουρᾶς καὶ ἄλλων στρατιωτικῶν δυνάμεων τῆς νήσου, (5)

καὶ πῖσιν τῶν Συρίων πρὸς ἀποπλήρωσιν τοῦ δανείου. Καὶ τὸ ἐπὶ ἐτος συνέστησε τὴν αὐτὴν διαγωγὴν πρὸς εἰσπραξίν τῶν δασμῶν, ὡς ἐμφαίνεται καὶ ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 308 ἐγγράφου τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας, δι' οὗ εἰς τὴν Σύρον παρεχώρησε τετράμηνον προθεσμίαν διὰ τὴν ἀνάλογον αὐτῇ καταβολὴν ὑπὲρ τοῦ Ἐθνικοῦ στόλου. Οἱ ἐπιτετραμμένοι τὴν εἰσπραξίν τῶν ἀναλόγων καταβολῶν τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου ἔμενον τότε εἰς Σύρον, ἥτις ἔνεκα τῆς γεωγραφικῆς θέσεως καὶ τοῦ συνοικισμού τῆς κάτω πόλεως, καθίσταται τὸ κέντρον τῶν Κυκλάδων καὶ τῆς Διοικητικῆς τοῦ Αἰγαίου Ἐπιτροπῆς.

(1) Ἴδε τὰς ἀποδείξεις παραλαβῆς Ἀνδρέα Κοσμᾶ καὶ Ἑλ. Δρίτζα δημοσιευθεῖσας ἐν Κεφ. Α'. Β'. μέρους.

(2) Ἴδε τὸ ἀπὸ 4. Νοεμβρίου 1823 ἐγγράφον τοῦ ναυάρχου Α. Μιαούλη. (Κεφ. Α'. μέρος Β.)

(3) Ἴδε τὴν ἀπόδειξιν παραλαβῆς αὐτῶν τοῦ ναυάρχου Λαζάρου Δαλεχῷ ἀπὸ 30 Ἀπριλίου 1823.

(4) Ἴδε τὸ ἀπὸ 25 Νοεμβρίου 1825 ἐγγράφον τοῦ ἐπαρχοῦ Μυκῶνου καὶ Σύρας Ἑλ. Δρίτζα. (Κεφ. Α'. μέρος Β'.)

(5) Ἴδε τὸ ἀπὸ 26 Σεπτεμβρίου 1829 καὶ ὑπ' ἀριθ. 54 ἐγγράφον τῆς Δημογεροντίας Σύρας πρὸς τὸν ἑκτακτον ἐπίτροπον τῶν Βορείων Κυκλάδων εἶχον ὡς ἐξῆς.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ.

Πρὸς τὸν εὐγενέστατον ἑκτακτον ἐπίτροπον τῶν Βορείων Κυκλάδων.

Ἡ Δημογεροντία τῆς νήσου Σύρας.

Ἐ' Αναγκάσθη ἡ ὑπ' ἀριθ. 1458 Διαταγὴ τῆς ἐκτάκτου ταύτης Ἐπι-

ἄτινες συνεποσούντο κατὰ τὴν δημογεροντικὴν περίοδον τοῦ 1828 εἰς 11,042 γρόρια. (1)

τροπείας, ὅμοιοι καὶ ἡ ἐν αὐτῇ περίκληστος ἐν κύκλιος ὑπ' ἀριθ. 6084 τῆς Σεβαστῆς Κυβερνήσεως, τῆς ὁποίας τὰ διαλαμβανόμενα ἐπαρτηρήθησαν, εἰς ἀπάντησιν δὲ ἀναφέρονται τὰ ἀκόλουθα. Ἡ νῆσος Σύρας ἐπλήρωσε χρονικῶς εἰς τὴν Πόρταν διὰ δωσίματα νενομισμένα καὶ αὐθέρτα γρ 14,205 καθὼς ἀποδείχνετε ἀπὸ τὸ ἐπισυναπτόμενον ἀν ἱγραφον, ὃ ὅπο'ος ἕκαστον τοῦτον ἐδείδετο καὶ ὅπου ἐλάμβανε διὰ ἐξώφλησιν τῆς αὐτῆς πληρομῆς παρὰ τοῦ τότε Καπὶ-Κεχαγιά Κ. Σάββα Βλαχούτζη.»

«Τὸ ποσὸν δὲ τοῦ χρέους αὐτοῦ ἕως εἰς τὸ 1820 ἦτον γρ. 13000 ἀπὸ τότε ἕως ὥρας ἔστοντας καὶ νὰ ὑπόφεραν μεγάλο ἐξοδὸ ἀφ' οὗ ἡ Ἑλληνικὴ ἀναρχία ἐλαμψαν διὰ τὴν εὐταξίαν καὶ προφύλαξιν της παρὰ τῶν ἀτάκτων, καθὼς ἀκόμα δι' ὅσα ἐπλήρωσε εἰς τὸ ταμεῖον τῆς Ἑλλάδος εἰς ἔρανον τετραστίας, δωσίματα τοῦ στόλου κτλ. τὰ ὅποια σχεδὸν στίνουν γρόσ. 168,000 ὑπέπεσε καὶ ἔως σήμερον ἔχει χρέος λογαριασμέον μετὰ τὰ διάφορά των σχεδὸν γρ. 150,000.»

«Ταῦτα καθυποβάλλωμεν, ὑπ' ὅψιν τῆς ἐκτάκτου ταύτης Ἐπιτροπείας διὰ ἀποπλήρωσιν τῆς ἐπιθυμίας τῆς Σεβαστ. Κυβερνήσεως.»

Ἐν Κωμόπολει Σύρας τὴν 26 Σεπτεμβρίου 1828.

«Ἦσον ἐξ Ἰσου εὐρισκόμενον εἰς τὰ ἀρχεῖα τῆς παυσάσης Δημογεροντίας τῆς ἄνω Σύρας.»

Οἱ Δημογέροντες

Βορτολομέος Δέχρος

Φ. Σαλάχας.

Ἐν Σύρα τῇ 6 Ἰουλίου 1829.

Ὁ Γραμματεὺς τῆς Δημογεροντίας Σύρας

Γ. Γκιουστινιάνης.

(1) Κατὰ τὸ ἐξῆς ἔγγραφον.

Πρὸς τοὺς Δημογέροντας τῆς Ν. Σύρας.

«Κατ' αἴτησίν σας Κύριοι, σὺν διευθύνεται ὁ λογαριασμὸς τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων διὰ ὅλην τὴν περίοδον εἰς τὴν ὁποίαν ἐπληρώναμεν τὰ δημογεροντικὰ χρεὴ πρὸς πληροφρίαν σας.»

Μεθ' ὅλας ταύτας τὰς δεινοπαθείας των οἱ κάτοικοι τῆς Σύρας δὲν ἔπαυσαν, καίτοι οὐδετέρας θεωρουμένης νὰ συντελῶσιν ὑπὲρ τοῦ ἀγῶνος τῆς νήσου ὀνομαζόμενοι παρὰ τῶν Ἑλλήνων ναυάρχων ἐφιλογενέστατοι καὶ ἡμέτεροι ἀδελφοί.» (1)

«Περικαλοῦμεν λοιπὸν νὰ μᾶς γνωρίσετε ὡς χρεωφειλέτας ταύτης τῆς Κοινότητος διὰ γρ. 11,042, 38 διὰ τὰ ὅποια νὰ φροντίσετε τὴν ὅσον τάχιστα πληρομὴν καθὼς γνωρίζετε καλῶς ὅτι αὐτὰ χρεωστούνται παρ' ἡμῶν πρὸς τοὺς στρατιώτας μας καὶ δουλευτάς μας.»

«Ἴσον ἀπαράλλακτον τῷ πρωτοτύπῳ μένοντι εἰς τὰ ἀρχεῖα τῆς Δημογεροντίας Ν. Σύρας.»

Οἱ πρόιν' Δημογέροντες

Βορτολομέος Δέχος.

Μιχαὴλ Δέχος.

Γεώργιος Μακρινίτης.

Γεώργιος Στέφανος.

Ἐν Σύρᾳ τὴν 9 Ἰουλίου 1829.

Ὁ Γραμματεὺς τῆς Δημογεροντίας Ν. Σύρας

Γ. Γκιουστινιάνης.

(1) Ἰδοὺ ἐν τῶν ἐγγράφων τῶν ναυάρχων Ἀνδρέα Βώκου (Μιαούλη) καὶ Ν. Ἀποστολίδου ἀπευθυνόμενον ἀπρὸς τοὺς φιλογενεστάτους κατοίκους τῆς Σύρας. «Εἰκάζω ὅτι τὸ ἐγγράφον τοῦτο δὲν ἀπευθύνεται πρὸς τοὺς παροίκους μόνον οἵτινες οὔτε πολυάριθμοι ἦσαν κατὰ τὸ 1822, οὔτε εἰς θέσιν νὰ προμηθεύσωσι μόνον τόσας βαρέλλας οἴνου. Ἐκ τοῦ ὅφους δὲ τοῦ ἐγγράφου καταδείκνυται ὅτι ἀπευθύνεται πρὸς τοὺς ἐγχωρίους Συρίους καὶ οὐχὶ ἰδίως πρὸς τοὺς παροίκους τοῦ 1822. Ἴσως οἱ ναῦαρχοι Μιαούλης καὶ Ἀποστολίδης συμπεριλαμβάνουσι καὶ τοὺς παροίκους» ὅπως δὴ ποτε τὸ ἐγγράφον τοῦτο εἶνε σπουδαῖον ὡς ἀπευθυνόμενον εἰς τοὺς Συρίους, οἵτινες κατὰ τὸ ἔτος μάλιστα τηρήσαντες πλήρη οὐδετερότητα παρεξηγήθησαν ὑπὸ πολλῶν, ὡς ἀνωτέρω διὰ μακρῶν ἐποίησα λόγον. Τὸ ἐγγράφον τοῦτο εὑρον ἐν τοῖς Ἀρχείοις τῆς Ἑλληνικῆς Παληγενεσίας. σελ. 552

Πρὶν προβῶ εἰς τὰς κατωτέρω λεπτομερείας, ἐπειδὴ προχωροῦντες θὰ συναντῶμεν ὀνόματα τινα πολλάκις ἐν ἐγγράφοις σχετιζομένοις πρὸς τὴν ἱστορικὴν ἐποχὴν τοῦ συνοικισμού τῆς Ἑρμοῦπόλεως, προσημειῶ ἐνταῦθα ὅτι καθ' ὅλην τὴν ἐποχὴν τοῦ συνοικισμού ἐπεφάνησαν ἐπὶ τῶν Δημοτικῶν πραγμάτων καὶ διεκρίθησαν μεταξύ τῶν οἰκιστῶν τῆς Ἑρμοῦπόλεως εἴτε ὡς Δημογέροντες, εἴτε ὡς ἰδρυταὶ καταστημάτων εἴτε ὡς λαβόντες λίαν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὸν συνοικισμόν καὶ τὴν πρόδον τῆς πόλεως οἱ Γεώργιος Καραγιαννάκης Σμυρναῖος, Ἰωάννης Α. Πάλλης Χίος, Γεώργιος Πετρίτζης Σμυρναῖος, Λουκάς Πάλλης Χίος, Παρασκευὰς Κάζηρας Ρόδιος. Νικόλαος Πρασακάκης Χίος, Ἀργ. καὶ Νικ. Ταρποχτζῆ ἐκ Σερρών, Εὐστ. Σουγδου-

«Φιλογενέστατοι κάτοικοι τῆς Σύρας χαῖρετε.

Ἐκ τοῦ Ἑλλην. στόλου τῇ 20 Ἰουνίου 1822 ἐν ἔτει Ἐλευθερίας.

«Ἐμμεθα πλέον παραβέβαιοι ὅτι νὰ ἔγινε γνωστὸν εἰς τὴν φιλογενειάν σας ἕως τώρα, ὅτι κοντὰ εἰς τὰ ἄλλα ἐνδόξα καὶ ἡρωϊκὰ κασορθώματά μας καὶ τὸ κάψιμον δύο ντελινίων, ἀπὸ τὰ ὁποῖα τὸ ἐν ἦτον τοῦ Πασσα-γεμισῆ, καὶ διὰ ταύτην τὴν πληροφορίαν νὰ δείξητε δημοσίως τὴν ἄκραν χαρὰν καὶ ἀγαλλίασιν ὅπου ἐγέμισεν ἡ ψυχὴ σας τιμῶντας καὶ ταύτην μας τὴν νίκην μὲ ἐορτὴν χαρμόβουνον τὰ ὁποῖα ὅλα αὐτὰ ἐλπίζομεν νὰ ἐτελειώθησαν ἀπὸ τὴν φιλογενειάν σας, ὡς καλῶς φρονοῦντες περὶ τῆς ἐλευθερίας ὁλοκλήρου ἡμῶν ἔθνους ὡς καὶ ὑμεῖς Ἕλληνες, διὸ καὶ δὲν ἐκτεινόμεθα περισσότερο. Μὲ τὴν παροῦσάν μας δὲ σὰς εἰδοποιούμεν ὅτι ὁ ἐχθρὸς ἀδύνατος καὶ κατατρομασμένος, ἐπῆγε καὶ ἐμβῆκε μέσα εἰς τὴν Μιτυλήνην, ὅπου καὶ ἡμεῖς ὁ τῶν Ἑλλήνων στόλος περιφερόμεθα μεταξύ Χίου καὶ Μιτυλήνης, προσμένοντες μήπως ἐβγῇ διὰ νὰ δώσωμεν τὸ τέλος τῶν ἐνδόξων ἀνδραγαθημάτων μας. Αὐτὸς ὅμως ὁ ἀνὰνδρος δὲν τολμᾷ νὰ ἐξέλθῃ ἀπ' αὐτοῦ ἐλπίζομεν ὅμως ὅτι εἰς ὀλίγας ἡμέρας νὰ σὰς εἰδοποιήσωμεν τὸν τέλειον ἐξολοθρευμὸν τοῦ βαρβάρου, δυνάμει τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ Σταυροῦ. Σεῖς δὲ, φιλογενέστατοι καὶ ἡμέτεροι ἀδελφοί, ἅμα ὅπου λάβετε τὴν παροῦσάν μας ἀμέσως θέλετε μᾶς προφθάσει

ρῆς Χίος, Κωνστ. Κάλχηρας Ῥόδιος, Π. Α. Μαυρογορδάτος Χίος, Ἰωάννης Περίδης Χίος, Θ. Πλατανίτης Ὑδραίος, ὁ κτίτωρ τῆς Κομῆσεως, Σ. Μπαλαμπάνος Ψαρριανός, Ν. Φωκᾶς Ἑπτανήσιος, οἱ Παππαδοῦκαι Συμυρναῖοι, ὁ Α. Ζ. Πετροκόκκινος Χίος, Γ. Ψύχας Χίος, ὁ Κ. Ἀποστόλου, ὁ Ν. Β. Δρίτζας, ὁ Ζαρνῆς Α. Βούρος Χίος, ὁ Μηλιώτης ὁ Ῥόδιος καὶ πρῶτος ἰδρυτὴς τοῦ Νοσοκομείου, Νικόλαος Γιαγιτζῆς Ἀμφισσεύς, ὁ Π. Γεραλόπουλος Συμυρναῖος, ὁ Π. Ἀργέντης Χίος, ὁ Στ. Ζυγομαλάς, Ν. Σιδερικούνδης, Ἰάκ. Ράλλης, Α. Ν. Ροῖδης, Ι. Σ. Πρώιος, Ζ. Ν. Λαγώνικος, Α. Μάξιμος, Ε. Σχαραμαγκᾶς Χίοι, Στ. Κωνσταντίνου Ῥόδιος, ὁ Μ. Σάλλας, ὁ Ἀθανάσιος Λαδόπουλος, ὁ Ζ. Ν. Εὐμορφόπουλος, ὁ Ἀρ. Ράλλης, ὁ Γ. Πάικος, ὁ Κ. Λουτράρης, ὁ Γ. Πειριατέλης,

πεντακοσίας βαρέλλας κρασί, ὡς ἀναγκαῖον διὰ τοὺς ἀνδρείους ναύτας μας, τὸ ὅποιον θέλετε ἀπεράσει εἰς τὸν λογαριασμὸν ἔχετε νὰ πληρώσετε εἰς τὴν ὑπερτάτην Διοίκησιν τοῦ ἔθνους ἡμῶν, ὡς καὶ ὑμεῖς μέλος τοῦ ἔθνους, καὶ δὲν ἐλπίζομεν νὰ εὐρωμεν καμμίαν ἀντίστασιν εἰς τὰ προσταττόμενα σας. Δὲν μένει λοιπὸν εἰς ἡμᾶς ἄλλο, εἰμὴ νὰ προσμένωμεν μετ' ἄκραν ἀκυπομονησίαν τὴν ἀδελφικὴν σας ἀπόκρισιν, εὐέλπιδες ὄντες εἰς τὴν ἄκραν φιλογενεῖάν σας καὶ ἀσπαζόμενοί σας μένομεν.

Ταύτην τὴν στιγμὴν ἐλάβδαμεν νεωτέρας καὶ χαρμωσύνους εἰδήσεις ἀπὸ Ῥώμελιν, τὰς ὁποίας ἐκρίναμεν εὐλογον νὰ ταῖς κοινοποιήσωμεν καὶ τῇ ἡμετέρᾳ φιλογενεῖᾳ, αἱ ὁποῖαι εἶναι ὡς ἀκολούθως.

Ὁ Ῥουσσεὺ πασσᾶς, καὶ φοβερός ἐχθρὸς τοῦ Γένους μας, ἐβγήκεν ἀπὸ Ἰωάννινα μετ' εἰκοσιδύω χιλιάδας βαρβάρους, ἐπὶ σκοπῷ τοῦ νὰ σπεῖρῃ φθοράν εἰς τὸ ἑλληνικὸν Γένος. Ἀλλ' εἰς τὴν δίοδον ἀπήντησεν τοὺς ἀνδρείους Σουλιώτας, τοῦ ὁποίου ἀφ' οὗ ἐφθειραν τὰ στρατεύματα, ἐφυγε κακὴν κακῶς καὶ περιεκλείσθη μέσα εἰς τὸ κάστρο τῆς Ἀρίσσης μετ' ἑκατὸν μόνον βαρβάρους. Τοιαῦτα ἡρωικὰ καὶ ἀξίπαινα ἀνδραγαθήματα ἔκαμαν οἱ ἀνδρεῖοι καὶ ἀκαταμάχητοι Σουλιῶται.

Οἱ Ναύαρχοι τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΒΟΚΟΣ.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ.

Δ. Μιαούλης Ύδραϊος, Δ. Παπάλογλης Χίος, οί προειρημένοι Δ. Κοσμάς και Ἄρ. Νίκας Ύδραϊοι, και ἄλλοι πολλοί, ὧν τὰ ὀνόματα θέλομεν ἰδεῖ πολλάκις ἐν ἐπιτροπαῖς διαφόροις και ἐφαρμύλαις διαφόρων ἑρησχευτικῶν και φιλανθρωπικῶν, ἐκπαδευτικῶν καταστημάτων. (1).

Κατὰ τὸ 1827 νέα δάνεια, φορολογία και συνεισφοραὶ ἐπεβλήθησαν τῇ Ἑρμουπόλει. Κατ' ἐγγραφον (ὑπ' ἀριθ. 662 τῆς 23 Σεπτεμβρίου 1827) τῆς δημογεροντίας Ἑρμουπόλεως πρὸς τὸν ἀντιπρόσωπόν της ἐν Αἰγίνῃ Γ. Πετρίτζην ἐπεβλήθησαν.

Α.) Δάνειον 15,000 ταλλήρων ἐκτὸς τοῦ δασμοῦ τοῦ Αἰγαίου Πελάγους.

(1) Οἱ ἀναφερόμενοι ἀνωτέρω εἰσιν ἐκεῖνοι οὓς βλέπω ἐν ἐγγράφοις ἐπισήμοις μνημονευομένους εἴτε ὡς Δημογέροντας, εἴτε ὡς ἰδρυτὰς καταστημάτων, εἴτε ἐν γένει κατὰ τὸ διάστημα τοῦ συνοικισμού μέχρι τῆς συστάσεως τοῦ βασιλείου περιβληθέντας τίτλους τεκμηριῶντας τὰς σπουδαίας πρὸς τὸν τόπον ἐκδουλεύσεις και τὴν ἐμπιστοσύνην και ἀγάπην τῶν πολιτῶν, τιθεμένων αὐτοὺς ἐπὶ τῶν τοῦ τόπου πραγμάτων. Μετὰ τὴν ἐξήγησιν ταύτην περιττὸν νὰ εἰπῶ ὅτι πλείστοι ἄλλοι καιτοι μὴ χρηματίσαντες δημογέροντες και ὠρισμένως καθέξαντες θέσιν τινα συνετέλεσαν, οὐχ' ἥττον εἰς τὸν συνοικισμόν και τὴν πρόοδον τῆς πόλεως. Μέχρι τοῦ 1835 και ἐξῆς θέλομεν συναντήσῃ πολλάκις τὰ ὀνόματα τῶν *Γεραλοπούλων, Εὐμορφοπούλων, Λαδοπούλων, Παΐκων, Καρισκέρη, Ν. Ἐλευθερίου, Ξένου Σκαρामαγκᾶ, Σαλβάγων, Ψύχα, Παγκάλου, Ράλλη, Κορνηλλοῦ, Κάππαρη, Καράλλη, Πετροκοκκίνων, Μαυρογορδάτων, Ροδοκανάκη, Μεταξᾶ, Κορωνιοῦ, Γαλάτη, Κατινάκη, Γλυπιπῆ, Καλλέργη, Γιουρδῆ, Λαμαλᾶ, Σκαμπαβία, Φραγκοπούλων, Νεγρεπόντε, Τομπακάκη, Τζεπλέντη, Πρωῶν, Κορέση, Ἀπαλλίρα, Νιότη, Φακίρη, Σεκίρη. Ἀγγελάστου, Μιταράκη, Τζιτζεκλή, Σπιανούδη, Φραγκιᾶ, Ζαραχάνη, Τζίφου, Πολέμη, Καλβοκορέση, και πλείστον ἄλλων, τῶν ὁποίων τινες μνημονεύονται ἐν τῷ προσεκτεθέντι συνοπτικῷ καταλόγῳ τῶν ἐξ ἐκάστης πόλεως ἐλθόντων παρόικων.*

Β.) Πληρωμή 32 ἵππων πρὸς τάλληρα 54 ἑκαστον.

Γ.) Πληρωμή 10,000 γρ. πρὸς συμπλήρωσιν τῶν ζητηθεισῶν 20,000.

Ἔτι δὲ διετάχθησαν οἱ Ἑρμοπολῖται ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως νὰ πληρώσωσι α.) τάλληρα 2,000 τῷ Βαφιοπούλῳ, β.) γρ. 3,200 κατ' ἐπανάληψιν τῷ Βρούσκῳ γ.) ἑτερα τόσα τῷ Γεωργίῳ Π. Μιχέ. δ.) ἀνὰ 2,000 τῷ Καναβῷ, τῷ Ξένῳ τῷ Τοπάλλῃ κλπ. ε.) καὶ ἄλλας ποσότητας τῷ Ὑγειονομείῳ κλπ.

Τελευταῖον δὲ διετάσσοντο οἱ κάτοικοι τῆς Σύρας ν' ἀποκλείσωσι τὴν Τήνον, καὶ ἐγένετο ἐνέργεια παρὰ τῶν Κυβερνητῶν τοῦ ν' ἀποσταλῇ κατ' ἐξαίρεσιν εἰς τὴν Σύρον Θεματάρχης, κατὰ μίμησιν φαίνεται τοῦ βυζαντινοῦ διοικητικοῦ ὀργανισμοῦ. Οὕτω κατήντησεν νὰ θεωρῇται ἡ Σύρος σχεδὸν εἰπεῖν ταμεῖον τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐκτελεστικὴ αὐτῆς δύναμις!

Ἐὰν ἡ Σύρα, ἔγραφον οἱ πατριῶται Δημογέροντες Ἑρμοπόλεως πρὸς τὸν ἀξιόλογον ἀντιπρόσωπον Γεώργιον Πετρίτζην, εἴαν ἡ Σύρα ὑπολήπτεται ὡς Περοῦ καὶ Μεξικὸν τῆς Ἑλλάδος, αὐτὸς ὁ ξηρὸς βράχος ὁ πρὸ ὀλίγου οἰκισθεὶς ἀπὸ δυστυχεῖς καὶ καταδιωγμένους τῆς γῆς τῶν τυράννων, δύναται μόνος αὐτὸς νὰ βαστάσῃ εἰς τοὺς Ἀτλαντεῖους ὤμους τοῦ τὸ βάρος τῆς ἐνεστώσης ἑλληνικῆς ἀπορίας; Ὡ πόση τιμὴ καὶ πόση δόξα διὰ τὴν Σύραν! ἀλλὰ φεῦ! ἡ ἀλήθεια ἴσταται πάντοτε εἰς τὰ μετέωρα καὶ δὲν καταδέχεται νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν Ἑλλάδα!. » (1)

(1) Τοιαῦτα ἔγραφον οἱ πατριωτικώτατοι Δημογέροντες τοῦ 1827 πρὸς τὸν ἐν Αἰγίνῃ τότε ἐν τῷ Βουλευτικῷ διατελοῦντα ἀντιπρόσωπον Ἑρμοπόλεως Γ. Πετρίτζην. (Ἀρ. ἐγγρ. Δημογ. Σύρας 662).

« Δὲν δυνάμεθα, ἐξακολουθοῦσιν οἱ Δημογέροντες, νὰ κατανοήσωμεν πόθεν προέρχεται ἡ περισπούδαστος φροντίς καὶ μέριμνα, τοῦ νὰ σταλῇ ὅσον οὐπω Θεματάρχης, μόνον κατ' ἐξαίρετον εἰς τὴν Σύραν,

Οἱ ἐν Ἑρμουπόλει συνέδραμον δι' ἀδρῶν ποσοτήτων οὐ μόνον διὰ τὰς ἐθνικὰς ἀνάγκας, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰς ἀπελευθε-

www.libtool.com.cn

ἐν ᾧ περὶ τῶν ἄλλων μερῶν τῆς ἐπικρατείας, οὔτε κἂν μνεία δὲν γίνεται. Ἐφθασαν ἄρ' γε παράπονα μεγάλα εἰς τὴν Σεβ. Κυβέρνησιν δι' ἀδικίας, ληστείας, ἀρπαγᾶς, ἐμπρησμοῦς, ἢ ἄλλων δεινῶν, καταστροφῶν, συμβάντων εἰς Σύραν ἀπὸ κακοβουλίας, ἢ ἀναξιοτήτα τῶν νῦν ἀμισθὶ ἐπισκεπτομένων τὴν ἡσυχίαν τῆς Σύρας; Ἐσφετερίσθησαν τὰ εἰσοδήματα ἢ τὰ ἔθνικα χρήματα ἀπὸ αἰσχροκερδεῖς ἢ φιλαδέλους; Πιστεύομεν ὅτι δὲν ὑπάρχει τι τῶν τοιούτων. Ἐπρεπεν ὁμως νὰ προστεθῇ ἄρθρον εἰς τὸ πολίτευμά μας ὅτι τὰ ὑπουργήματα εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐπλάσθησαν διὰ νὰ κυβερνῶνται οἱ ὑπουργοὶ καὶ ὄχι διὰ νὰ κυβερνοῦν. Ἴσως ἡ Σύρα εἶναι ἡ ποτὲ Πηνελόπη διότι κατόρθωσε νὰ ἔχῃ τόσους μνηστῆρας!»

«Ὅσον δὲ περὶ τοῦ δοθέντος δανείου καὶ τοῦ ζητουμένου ἐκ νέου, Κύριε, ἐρώτησον τὴν Σ. Βουλὴν, ἐπειδὴ ἡμεῖς εὐρισκόμεθα εἰς ἄκραν ἀπορίαν, ἡγουν τὸ δάνειον ἀπὸ 20 χιλιάδ. ταλλήρ. ὅπου ἐπροσφέραμεν, κατὰ χρέος ἐθνικὸν ἐγίνεν, ἢ κατὰ πατριωτικὴν χάριν, ἂν ἐγινε κατὰ χρέος, διατὶ νὰ μὴ φανοῦν καὶ διὰ τὴν ἄλλην ἐπικράτειαν ἀναλόγως παρόμοια δάνεια, ἢ καὶ πολλὰ ὀλιγώτερα; ἢ μήπως ἡ Σύρα λογίζεται ἀποικία, ἢ ἄλλως πως θεωρουμένη κατωτέρα, καὶ ὑστερημένη τῶν νομίμων Ἑλληνικῶν δικαιωμάτων;»

«Ἄν ἐγινε κατὰ χάριν πατριωτικὴν, ὅποιον τὸ ἀντάλλαγμα; ἢ διατὶ νὰ ἀπαιτῶνται ἀδιακόπως καὶ χρεωστικῶς καὶ ἄλλα παρόμοια δάνεια; Αἱ μικραὶ πατριωτικαὶ συνεισφοραὶ τῶν ἐν Σύρᾳ, καίτοι ὑπὲρ δύναμιν δι' αὐτοὺς ἀδυνατοῦν νὰ ὠφελήσωσι τὴν πατρίδα, ἐπειδὴ δὲν ἐπισχύνονται καὶ ἀπὸ ἄλλας τῆς λοιπῆς ἐπικρατείας, ὡς ἔπρεπε· αἱ γεινιάζουσαι ἡμᾶς Νῆσοι . . . χαίρουσιν ἄκραν ἀσυνδοσίαν δι' ἀνέξηγτον αἰτίαν, καὶ τοῦτο ἐρεθίζει τὰ παράπονα τῶν ἐμπόρων μας, ἐπειδὴ ἀφ' οὗτο πρὸ τεσσάρων μηνῶν εἰσέχθη ὁ δασμὸς, ὅλοι σχεδὸν αἱ νῆσοι τοῦ Αἰγαίου Πελάγους ἔμειναν ἀσύνδοτοι καὶ ἐλεύθεροι ἀπὸ αὐτόν, ὥστε οὐ μόνον ὁ λαὸς τοῦτος ἐξοδεύει ἀκριβότερα τὰ πρὸς χρῆσιν τοῦ διὰ τὴν ἐπιφόρτησιν τοῦ δασμοῦ, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐμπόριον ἐμικρύνθη καὶ ἀπεδήμησεν εἰς τὰς διαφόρους Νήσους τῆς ἀσυνδοσίας· εἰς

ρῶσεις πολλῶν ἑλληνικῶν μερῶν. Ἐκτός τῆς σπουδαιοτάτης εἰς Χίον ἐκστρατείας διωργανωθείσης ὑπὸ τῶν ἐν Ἐρμουπόλει

www.libtool.com.cn

ὄχας τὰς Νήσους ὑπάγουν κατ' εὐθείαν πολλόταται πραγματεῖαι καὶ μάλιστα σιτάρια, ἐξαιρέτως εἰς Σάμον, Ἀϊδρον καὶ Σαντορίνην, ἐπειδὴ ἐκεῖ ὁ δασμὸς, ἡ δὲν εἰσπράττεται διόλου, ἡ εἶναι ἀσήμεντος.»

Ἡ Δημογεροντία μας καὶ ἡ Ὁμήγουρις τῶν ἐμπόρων μας δύναται νὰ καυχῇθῃ θαρραλέως ὅτι ἐτίμησε τὸ Ἑλληνικὸν ὄνομα, διὰ τῆς εὐθύτητος καὶ ἐπιμελοῦς οἰκονομίας τῶν Ἑθνικῶν προσόδων ὅπου τεῖς ἐνεπιστεύθησαν. Εἶναι πασιδῆλον ὅτι οἱ ἄμισθοι ἐπαστάται τοῦ δασμοῦ καὶ τοῦ Ὑγειονομείου θεωροῦν τὰ Ἑθνικὰ χρήματα ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ, καὶ ὡς τὰ πλεον ἱσθᾶ, ὥστε δὲν συγχωρεῖται ἡ παραμικρὰ ὑποψία ὅτι ἐσφετερίσθῃ παρ' αὐτῶν ὁ ἐλάχιστος ὀβολός. Οἱ κάτοικοι τῆς Σύρας ἐπιβαρύνονται ἀδιακόπως ἀπὸ τοὺς ἀδρούς μισθοὺς τῶν Ὑδραίων Κολιντζίδων ὅπου ἀναγκάζοντες νὰ μισθώνωσι διὰ νὰ διατηροῦσιν τὴν ἐννεχομένην εὐταξίαν, περιπόθητον εἰς τοῦτον τὸν δεινὸν καιρὸν διὰ τὸ ἀκάθεκτον πνεῦμα τῆς ἀπειθείας τὸ ὅποιον προξενεῖτε ἤδη μᾶλλον ἀναισχύντως ἀπὸ ἐκείνους τοὺς ἰδίους οἵτινες ἐπαγγέλλονται τὴν εἰσαξίν τῆς Εὐνομίας. . . Ἄρᾳ γε ταῦτα τὰ ἐξ ὅσα δὲν εἶναι εἰς χρέος τοῦ Ἑθνικοῦ Ταμείου δι' ἓνα τόπον ἀπὸ τὸν ὅποιον, ἐκτός τοῦ κοινοῦ χρέους, ἀπολαμβάνει ἡ Κυβέρνησις πολλαπλάσια εἰσοδήματα ;

Τὸ Σ. Βουλευτικὸν ἂς λάβῃ ὑπ' ὄψιν, ἂν μία ἡσυχὰς καὶ ἐμπορικὴ Κοινότης χρεωστῇ νὰ κατασταθῇ Ἐκτελεστικὴ Δύναμις τῆς Κυβερνήσεως ἂν ἡ Δημογεροντία τῆς Σύρας, χρεωστῇ ἡ δὲν πρέπη νὰ ἐκτελέσῃ τὴν διαταγὴν τῆς Σ. Κυβερνήσεως, ἀποκλείουσα τὴν Τήνον, ἡ κατακρατοῦσα μερικὴν Τηνακὴν περιουσίαν διὰ νὰ ἀποζημιωθῇ ὁ Κύριος Α. Δούκας, δι' ὅσα τῷ ὀφείλονται ἀπὸ τὴν Κοινότητα Τήνου, καὶ τέλος πάντων ἂς γενῇ σκέψις, ἂν αὕτη ἡ ὁδὸς εἰνὲς αὐτῇ τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ βαδίσῃ ἡ Σ. Κυβέρνησις διὰ νὰ φέρῃ εἰς τὴν χρεωστουμένην εὐπειθείαν ἀπειθῇ Κοινότητα.»

ἌΟπόση λύπη κατακυριεύει τὴν καρδίαν μας, ὅταν μὴ δυνάμενοι νὰ ἐκπληρώσωμεν τὰς διαταγὰς τῆς Σ. Κυβερνήσεως, ἀναγκάζομεθα νὰ φανώμεν ἀπειθεῖς καὶ παρήκοοι ! ἂν ἡ τοιαύτη, ἡ ἐκ τῆς ἀπορίας καὶ ἀμηχανίας παρακοή μας καταντᾷ ἐγκλημα, ἄρᾳ γε δὲν εἶναι θεμιτὸν

Χίων, τῇ συνδρομῇ τῶν ἀπανταχοῦ Χίων καὶ λοιπῶν ὁμογε-

νὰ παραπονεθῶμεν εἰς τὸ Σ. ὑπουργεῖον τῆς Οἰκονομίας τὸ ὁποῖον
χωρὶς νὰ καλυψάσῃ τὰ χρέη μας ἢ τοὺς πόρους μας, μᾶς ἐπιφορτί-
ζει μὲ ἀλλεπαλλήλους διαταγὰς πολλῶν χιλιάδων ταλλήρ. πληρωμαῖς;

«Εὐρίσκεται ἐγκλειστον τὸν λογαρ(σμὸν τῶν ἐπιστατῶν τοῦ δασμοῦ
κατὰ τὸν ὁποῖον μέχρι τέλους τοῦ ἀπελθόντος μηνὸς (καθ' ὃν καιρὸν
ἔγραφεν ὁ Κύριος *Ἀερομνήμων* ἐλπίζων τὴν ἀποσύναξιν δανείου διὰ
τὸν αὐτὸν μῆνα). Ἐσυνάξαμεν μόνον γρ. 166 40[22 καὶ μένει εἰσέτι
νὰ λάβωμεν 75182, 40[28 Ὅθεν μὴ λήψητε νὰ παραστήσῃτε εἰς
τὸ Σ. Βουλευτικόν, ὁποῖαι ψευδεῖς ἀγγελίαι πέμπονται συνήθως ἀπὸ
τοὺς ἀπεσταλμένους τῆς Κυβερνήσεως εἰς τὰ διάφορα ὑπουργεῖα,
διὰ νὰ μάθωσι νὰ πιστεύωσι καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ὅσα γράφουσιν.»

«Ὅσον δὲ περὶ τοῦ ἐρωτήματος, ἂν δανείζουν οἱ ἔμποροι τῆς Σύρας
τὰ γρ. 300 χιλιάδες ποσότητα τὴν ὁποῖαν ἐπρόσφερεν ἀγορασταὶ
διὰ τὸ τελωνεῖον, κατὰ φυσικὸν λόγον πρέπει καὶ ἡμεῖς νὰ ἐρωτήσω-
μεν διὰ μέσου σας τὴν Σ. Βουλὴν, καὶ τὴν Κυβέρνησιν, ὁ ἀγοραστὴς
τοῦ τελωνείου ἐπ' ἐλπίδι κέρδους δίδει τόσην ποσότητα, (ἢ ὅποσα
δὲν πιστεύομεν νὰ εἶναι ὀλη μετρητῇ), οἱ ἔμποροι διὰ ποῖον λόγον νὰ
τὰ πληρῶσουν; Ἴσως ὑποθέτεται διὰ τὸν αὐτὸν λόγον ὅπου ἔδωσαν
τὰ διὰ τὸν δασμὸν, ἢ διὰ νὰ μὴ πέσουν ἐκ νέου εἰς κανένα γαζέπι·
ἄλλο δὲν μένει νὰ συμπεράνωμεν.»

«Κύριε! Βεβαιώσατε θαρραλέως ὅσον τὸ Σ. Βουλευτικόν τόσον καὶ
τὴν Σ. ταύτην Κυβέρνησιν, ὅτι οἱ ἔμποροι τῆς Σύρας, αἰσθάνονται κάλ-
λιστα τὰς ἀνάγκας τῆς πολυπαθοῦς καὶ τεθλιμμένης πατρίδος, ὥστε
δὲν ᾔθελαν ἀποφύγη τοῦ νὰ κάμουν ὅλας τὰς δυνατάς θυσίας, πρὸς
θεραπεῖαν αὐτῆς, ὅταν ὅμως αἱ θυσίαι εἶναι κοιναὶ καὶ γενικαί, οὐχὶ
ὅμως τοπικαὶ καὶ μερικαί, ὥστε ν' ἀδικοῦνται αὐτοὶ μόνον, καὶ χωρὶς
νὰ ἐλπίζουν τὸν παραμιρὸν καρπὸν πρὸς βοήθειαν τῆς πατρίδος.»

Ταῦτα πρὸς τὸ παρὸν καὶ ἀσπαζόμενοί σας μένομεν.

Ἐν Ἐρμουπόλει Σύρας τῇ 22 Ἰουλίου 1827.

Οἱ Δημογέροντες Σύρας.

Ι. Α. Ῥάλλης.

Μιχ. Παππάζογλους.

Νικόλας Β. Δρίτζας.

νών, συνέδραμον καὶ τοὺς Κρήτας συστήσαντες εἰδικὰς πρὸς τοῦτο ἐπιτροπὰς (1).

(1) Τὸν Αὐγούστου 1828 ὁ Στ. Ζυγομολᾶς καὶ Α. Κατινάκης ἤρχισαν εἰσπράττοντες συνεισφοράς διὰ τὴν ἐκστρατεῖαν τῆς Κρήτης. Ἰδοὺ ἐν τῶν σχετικῶν ἐγγράφων εὐρεθέντων ἐν τοῖς ἐγγράφοις τοῦ Ι. Α. Ῥάλλη.

«Δηλοποιοῦμεν οἱ ὑποσημειούμενοι ὅτι οἱ Κύριοι Στέφ. Ζυγομαλάς, Λουκάκης Ῥάλλης Χῖοι καὶ Χατζῆ Ἀδάμης Ῥουμελιώτης ἐπαραστάθησαν καὶ ἐσύναζον μὲ ὄλην τὴν ἀνήκουσαν προθυμίαν του ἐκ προαιέσεως δοθέντα ἀπὸ διαφόρων φιλογενεῖς γρόσια χίλια τετρακόσια, σαράντα τέσσαρα ἀριθ. 1444, τὰ ὅποια ἐχρησίμευσαν εἰς τὴν ἐκστρατεῖαν τῆς Κρήτης, ὅθεν καὶ εἰς ἐνδειξιν τοῖς δίδεται τὸ παρόν.

Σύρα τῇ 21 Αὐγούστου.

Οἱ Κρήτες

Α. Βαρνάβας πάνγκαλλος. Ὁ Καπετάνος, Α. Χατζιδάκης, — Ν. Ἀλφιεράκης, Κ. Παπαδάκης, Γ. Χατζιδάκης, Β. Μηκέλης, Γ. Χ. Σκορδίλης καὶ λοιποί.

—Ἐτερον ἐγγράφον σχετικὸν πρὸς τὴν συνδρομὴν τῶν Ἑρμουπολιτῶν ὑπὲρ τῆς Καρόστου.

Πρὸς τὸ σὺβ. Ἐπαρχεῖον Μυκῶν καὶ Σύρας.

Κύριοι.

«Ὡς λύπην μας ἄκραν μαρτυροῦμεν ὅτι ἡ τοῦ Συνταγματάρχου Κυρ. Φαβιὲ ἐκστρατεία κατὰ τῆς Εὐρύπου δι' ἑλλειψιν τροφῶν κινδυνεύει ὄχι μόνον νὰ καταιωθῇ ἀλλὰ καὶ τὸ τακτικὸν νὰ λάβῃ πληγὴν καιρίαν ἀνίσως δὲν προμηθευθῇ μὲ ὄλην τὴν ταχύτητα.»

«Τὰ χρήματα τοῦ ἀπὸ Σύραν δανείου θέλουσι βέβαια χρησιμεύσει διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς πατρίδος· καὶ ποῖα ἄλλῃ μεγαλειτέρα ἀπὸ ταύτην τοῦ κινδυνεύοντος τακτικοῦ μας; καὶ ἡ φρόνησις καὶ τὸ χρέος ἀπαιτεῖ νὰ προφθασθῇ ὅσον τάχος αὐτὸ τὸ σῶμα μέρος τῶν εἰσπραττομένων χρημάτων ἐξοδευομένων ἐκ τροφῶν ἀγοραὶ καὶ στελλομένων παρευ-

Ἀδράς ποσότητας γροσίων καὶ πολεμοφαιδίων ζητηθείσας ἐν ἔτει 1826 ὑπὸ τῶν ὀπλαρχηγῶν Νικολάου Κριεζιώτου καὶ Βάσσου κατέβαλον ἐπίσης οἱ Ἑρμουπολίται (1).

Ἀρκούντως κατεταράχθη ἡ Ἑρμούπολις ἐκ τῶν διαδοθέντων περὶ σχεδίων ἐπιθέσεως κατὰ τῆς νήσου καὶ βιαίας λήψεως χρημάτων ὑπὸ τῶν εἰρημένων Κριεζιώτου καὶ Βάσσου.

«Ἐδῶ μανθάνομεν—γράφουσιν πρὸς τοὺς ἐν Σύρῳ παρρέκους ὁ Κριεζιώτης καὶ ὁ Βάσσης—διὰ φήμης ὅτι ὑποπτεύεσθαι διὰ τὰ μὴ γίνῃ κανένα ἐνάντιον κίνημα διὰ τὴν νῆσον σας· ἡμεῖς σὰς βεβαιῶμεν ὅτι ποτὲ δὲν ἐφαντάσθημεν διὰ τὰ βλάψωμεν καμμίαν ἐπαρχίαν ἢ νῆσον τῆς Ἑλλάδος καὶ δὲν πρέπει νὰ ἔχετε τὴν παραμικρὰν ὑποψίαν· καὶ αὕτη ἡ ζήτησίς μας ἐγένεν, διαζόμενοι, ἐπειδὴ δὲν ὑμποροῦμαι ἀλλέως νὰ ἐξικονομήσουμει τοὺς στρατιώτας μας, ἀλλὰ νὰ λάβουμει ἐφόδια καὶ τροφὰς καὶ νὰ κινήσουμει ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν τῆς πατρίδος καὶ πίστεως».

Οἱ πατριῶται
νικόλαος κριεζιώτης
Βάσος (1)

ὅς, θέλει χρησιμεύσει πολὺ περισσότερον ἀπὸ ὅποιανδήποτε ἄλλην ἄλλην ἀνάγκην τῆς πατρίδος.»

«Παρακαλοῦμεν ὅθεν τὸν Ἐκλαμπρ. Ἐπαρχον νὰ ἐνεργήσῃ καὶ συγκαλέσῃ τὴν περὶ τῆς εἰσπράξεως τοῦ ἐν Σύρῳ δανείου Ἐπιτροπὴν ὅπως γενῇ καὶ τοιαύτη ἐξοικονόμησις ἀνευ ἀναβολῆς καὶ ὑποσημιουόμεθα.»

Οἱ Ἐμποροί.

Π. Γεραλόπουλος, Γ. Καραγιαννάκης, Γρ. Τζιτζεκλης, Παπαδοφκάς, Μ. Γέρνας, Διμ. Μαυρογορδάτος, Κορωνίδης, Π. Οἰκονομόπουλος, Α. Α. Ταρποχτζής, Λουκάς Ῥάλλης, Ἄν. Νίκας, Α. Ν. Ροΐδης Ι. Πετράς Δαμπράνης, Δ. Χαϊδούσης. (αἱ λοιπαὶ ὑπογραφ. δυσανάγνωστοι.)

(1) Τὸ πρωτότυπον τῆς ἐπιστολῆς ταύτης ἔχω εἰς χεῖράς μου· μοι ἐπρομήθευσε δὲ αὐτὸ ὁ Κυρ. Σωκρ. Ι. Ῥάλλης ἐκ τῶν ἐν τοῖς ἐγγράφοις τοῦ μακαρίτου πατρὸς του εὐρεθέντων.

« Ἐπροχθές ἐπεράσαμε ἀπὸ τὴν πατρίδα σας, — γράφουσιν ὁ Κριζιότης καὶ Βάσος ἐν ἐτέρα πρὸς τοὺς Ἑρμουπολίτας ἐπιστολῇ — καὶ μᾶς ἐπεριποιηθήκατε τόσον ὅπου πολλὰ ἐμίναμε καταφρωνεμένοι, ὡς κατὰ δικοί, κλέπτε, ὡς κακοὶ ἄνθρωποι, χορῆς νὰ εἶδῃται τὴν παραμικρὰν ἐνόχλησιν ἢ ζημίαν ἀπὸ ἐμᾶς, πλὴν ἡμῖς δὲν ἐφερθήκαμε διαφορετικὰ, πρότον διατὶ ξέρομεν ὅπου ὁ ἐπαρχος εἶναι ὅλοι ἢ ἐτία καὶ ὁ ἐπαρχος εἶναι μέγας ἐχθρὸς τῆς Νίσου σας καὶ θενὰ ἔλθῃ μία ἡμέρα, ἂν δὲν σταθῇται ἄρκετι καὶ τὸν ἀφίσεται ἀκόμῃ νὰ διατρίψῃ εἰς τὰ αὐτοῦ, θενὰ ἔλθῃ λέγω μίαν ἡμέρα ὅπου κοντὰ εἰς αὐτὸν νὰ κινδυνεύσεται καὶ ἡ εὐγενίαν σας καὶ ἡ πτόχῃ ἐπιδὶ καὶ ἔχει πολλὰ χαμομένα καὶ καθημερινῶς κάμνει, θαρρόντας τοὺς ἀνθρώπους διὰ γ ὁ μ ἄ ρ ι α ν (1).

Τὸ λοιπὸν τῆς ἐπιστολῆς ταύτης ἔχει οὕτω.

*Τιμώτατοι Ἑμποροὶ καὶ κύριοι πρόκριτοι
τῆς Νίσου Σύρας.*

Χθές ἐλάβαμεν τὸ ἀπὸ τὰς 7 τούτου γράμμα σας· εἶδομεν νὰ μᾶς γράφεται νὰ στίλωμεν ἄνθρωπον διὰ νὰ λάβῃ τὰ συνταχθέντα ἐφόδια καὶ τροφάς· λοιπὸν στέλνωμεν σήμερον ἐπίτιδες τοὺς ἐπιφέροντας τὸ παρὰ μας καὶ ἐνχρηστέτα.

Τὴν 10 Ἀπριλίου 1826

Οἱ Πατριῶται

Κάστρον Ἀνδρου

νικόλαος κριζιότης

Βάσος

(1) Ταῦτα ἀντιγράφω αὐτολεξεῖ ἐκ τοῦ πρωτοτύπου τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Κριζιότου καὶ Βάσου εὑρισκομένης ἐν τοῖς ἐγγράφοις τοῦ Ἰωαν. Δ. Ῥάλλῃ. Ἡ ἐπιστολὴ ἀπευθύνεται οὕτως:

ἐν Κάστρῳ Ἀνδρος τῇ 2 Ἀπριλίου 1826.

« Εὐγενέστατῃ Πρόκριτοι. Δημογέροντες. Πραγματευτὲ ὁμογενεῖς ὅπου βρῖσκεσθε εἰς Νίσον σίρα.»

Τὸ λοιπὸν δὲ κείμενον τῆς ἐπιστολῆς ἔχει οὕτως αὐτολεξεῖ. Ἐἶναι δὲ ἄξιον περιεργείας.

« ... δευτέρο ὅπου μᾶς ἐβίαζε ἡ ἀνάγκη τῆς πατρίδος διὰ νὰ

Ἰδίως δὲ ἀναφερόμενοι πρὸς τὸν Ἐπαρχον, ἀπειλοῦσι λέγοντες. « Ἄν τὰ κατακρατῇ (τὰ χρήματα καὶ πολεμοφόδια) διὰ νὰ τὰ χονέψι, ἡμπορεῖται νὰ τοῦ τὰ πάρεται βιαίως διατὶ δὲν εἶνε εἰς τὴν σέρα Τούρκι ἀλλὰ ἡ Τούρκι εἶναι εἰς τὸ μεηντάνι καὶ ἂν ἀγαπάγι ἔρχεται μαζί μας καὶ τοῦ δίχνομε ἡμῖς πὸς σκοτόνουνε τοὺς Τούρκους ».

τρέξομε νὰ γλιττώσωμε τοὺς πολιορκημένους ἀδελφούς μας ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ ἐχθροῦ, καθοῦ ἐτρέξαμεν καὶ τοὺς γλιττώσαμεν ποῦ ἂν εἰκοσιτέσσαρες ὄρες δὲν ἤχαμε τοὺς προφθάση θαίβεα ἦτον ὅλοι χαμένοι ποῦ δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ σᾶς τὸ παραστήσωμε, ἐπιδὶ θαρῶμεν καὶ νὰ ἐπληροφορήθῃται διὰ ζωσί; φωνῆς. »

« Τώρα δὲ μελετῶμε νὰ βαρῆσομεν δεύτερον ἐχθρὸς πατρίδος εἰς τὰ πλησιέστερα μέρη ποῦ νὰ εἰμπορέσωμε, πλὴν ἐπιδὶ καὶ μᾶς λῖπουν τὰ πολεμο ἐφόδια, πίπτομεν εἰς τὴν εὐνοϊαν καὶ φιλογενειὰν σας διὰ νὰ μᾶς στέλῃται ἐκίνα τὰ ὅποια σᾶς ἐγράψαμε ἀπὸ τζίλαν καὶ κατὰ τὸ γράμμα σας ὅπου μᾶς ἐγράφεται ὅτι τὰ ἤχεται ἐτιμάσι καὶ ὅταν ἐμάθατε ὅτι ἀναχοροῦμε διὰ τὰ μέρη τῆς ἀσίας, τὰ ἐφιλάξεται ὅταν ἀνάγκης τιχούσης· τώρα δὲ μεγαλειτέραν ἀνάγκην δὲν ἡμπορὶ νὰ βρεθῇ διατὶ σᾶς εἶναι γνοστόν πολὺ καλὰ. Ὅπου πλέον δὲν ἔχομεν τὸν πόρον διὰ νὰ ἀγοράσωμε ἐξ ἡδίου μας καὶ ἂν τὰ κατακρατῇ ὁ Κύριος ἐπαρχος διὰ νὰ τὰ χονέψι αὐτός, ἡμπορῇτε νὰ τοῦ τὰ πάρεται βιαίως διατὶ δὲν εἶναι εἰς τὴν σέραν τούρκι νὰ πολεμήσι καὶ νὰ σᾶς τὸ πὶ αὐτός μὲ τοὺς τζεπιχανέδες τὴν ὁμογενόν φιλογενόν καὶ ἀδελφούς μας ἀλλὰ ἡ Τούρκι εἶναι στὸ μεηντάνι καὶ ἂν ἀγαπάγι ἔρχεται μαζί μας καὶ τοῦ δίχνομεν ἡμῖς πὸς σκοτόνουν τοὺς Τούρκους. Ταῦτα καὶ μὲ ἀνιπομονισίαν μας περιμένομε ἀπόκρισίν σας καὶ ἂν ἀγαπᾷται λάβεται τὸν κόπο δίο ὑποκείμενα ἀπὸ λόγους σας ἔος ἐδὼ διὰ νὰ λάβεται ἐκ μέρους μας τὸ ἀνίκον σας ἀποδιχτικόν διὸ καὶ μὲ τὴν ἀδελφικὴν καὶ πατριωτικὴν ἀγάπην μένομε. »

Ἐν Κάστρῳ Ἀνδρός
τῇ 2 Ἀπριλ. 1826

Οἱ πατριῶται καὶ
ὡς ἀδελφοὶ σας
νικόλαος κριεζιώτης
Βάσος

Τοιαύτας καὶ τοσαύτας ἐν γένει εἰπεῖν συνεισφοράς καὶ φόρους ἀπέτιον οἱ κάτοικοι τῆς πολυανθρώπου διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην νήσου. Εἶναι δέ τι σπάνιον πόλις περικλείουσα λεῖψαντα φουδερῶν οὐλεθρῶν καὶ δεσμένη ἀρωγῆς ἡθικῆς καὶ ὕλικῆς νὰ προσφέρῃ τοσαύτην ὕλικὴν βοήθειαν εἰς τὴν ἀγωνιζομένην Ἑλλάδα, ἣτις ἐζητεῖ παρὰ τῆς νεωτέρας τῆς θυγατρὸς, ὅτι πολλαὶ ὁμοῦ πόλεις δὲν εἶχον νὰ προσφέρωσιν.

Ἡ μεγαλόπολις τῆς Ἑρμουπόλεως — ἔγραφον οἱ ἐν Ἀργεὶ πληρεξούσιοι αὐτῆς Παρ. Κάζηρας καὶ Ι. Περίδης — ἔδωσεν εἰς τὸν ἐθνικὸν ἀγῶνα κατὰ διαφόρους καιροὺς, πυρπολικά, στρατιωτικοὺς μισθοὺς, συνεισφοράς ἀναγκαιότητας, βοηθείας εἰς τὸ ἀείμνηστον Μεσολόγγιον, εἰς τὰς Ἀθήνας, (πρόσθες εἰς τὴν Χίον, εἰς τὴν Κάρυστον, εἰς τὴν Κρήτην) εἰς τὸ ναυτικὸν τακτικὸν στράτευμα τῆς Ἑλλάδος· αὕτη ἐχρησίμευσε πολλὰς ὥς ἄλλη ἀποθήκη τοῦ πολέμου» (1).

«Τὴν δὲ μπαρούτι ὅπου ἐπροχθὲς μᾶς ἐστίλαται ἄς ἐλθῇ καὶ ἓνας ἄνθρωπος νὰ τὴν περιλάβῃ ὅπως διατὶ αὐτὸ δὲν εἶναι μπαρούτι ἀλλὰ εἶναι κοπριά.»

Καὶ πάλιν κατὰ τὴν εἰρημένην περίστασιν ἡ δραστηριότης καὶ γενναιοῦτης τοῦ πολιτάρχου Ἀνδρέα Κοσμᾶ προύλαβεν σπουδαίως ἐν τῇ νήσῳ ταραχάς. Ἀποδιβασθέντων τοῦ Κριεζιώτου καὶ Βάσσου εἰς τὴν παρὰ τὸ νῦν ἐργοστάσιον τῆς Ἑλλ. Ἀτμοπλοῖας ἀκτὴν καὶ παρεξηγήσεως ὑπὸ τῶν Ἑρμουπολιτῶν τῆς ἀποδιβάσεως ταύτης, ἔσπευσαν ὁ Ἀνδρ. Κοσμᾶς καὶ παραδοὺς τὰ αἰτηθέντα καὶ καταβληθέντα ὑπὸ τῶν Ἑρμουπολιτῶν πολεμοφόδια, ἐπέισε τοὺς ὀπλαρχηγούς νὰ μὴ προχωρήσωσιν εἰς τὴν πόλιν, ὅπερ καὶ ἐπραξάν πεισθέντες εἰς τοὺς λόγους τοῦ λαλοῦντος τοῦ πολιοῦ τὴν γλῶσσαν, ἥτοι τὴν αἰθωνικὴν, γενναίου Πολιτάρχου.

Ταῦτα τὰ κατὰ τὸν Κριεζιώτην καὶ Βάσσον ἐν Σόφει.

(1) Ἐκ τῆς ἀναφορᾶς τῶν πληρεξουσίων Ἑρμουπόλεως πρὸς τὴν Δ'. Ἐθν. Συνέλευσιν — Μάμουκα Τομ. ΙΑ'. σελ. 213.

« Ἡ Ἑρμούπολις — ἔγραφον οἱ αὐτοὶ τότε — ἡ Ἑρμούπολις μόνη συστήνει τὴν Σύραν· χωρὶς αὐτὴν ἡ Σύρα ἦτο καὶ θέλει εἶναι μηδὲν ».

« Ἡ νῆσος Σύρα — ἀπὸ τῶν ἐν τῇ ἐθνοσυνελεύσει τοῦ Ἀργους οἱ Σύριοι πληρεξούσιοι Ξανθάκης καὶ Ροῦσος — ἡ νῆσος Σύρα ἐξ ἀρχῆς τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος τούτου μὲ τὴν οὐδετερότητα ἔκαμε νὰ στερεωθῇ τὸ ἐμπόριον καὶ νὰ κάμωσι κατὰστασιν οἱ πάροικοι. Τί ἄραγε εἶχον νὰ προβάλουν εἰς τὴν ἐθνοσυνέλευσιν περὶ τῆς πατρίδος μας ; τὰ ὑποστατικά τους, τοὺς ἀμπελωνάστους, τὰς ἰδιοκτησίας τους ἢ τὴν δεκατιὰν ὅπου πληρώνουν καὶ θέλουν νὰ ἔχουν δικαίωμα πληρεξουσίου ; !!! » (1).

Ἐκ τῶν ἄνω περικοπῶν φαίνεται ὅποια φλογερὰ ἠγέρθη ἐν τῇ ἐθνοσυνελεύσει διαμάχη μεταξὺ τῶν Συρίων καὶ Ἑρμουπολιτῶν, αἰτίας ἔχουσα δύο, τὴν ἀποστολὴν ἀντιπροσώπων ἐκ τῆς πόλεως τῶν παροίκων, γενομένην συγχρόνως μὲ τὴν τῶν αὐτοχθόνων Συρίων καὶ τὴν ὑπὸ τῶν παροίκων κατάληψιν γηπέδων τῆς νήσου ἀνηκόντων εἰς Συρίους.

Καὶ ὅσον μὲν ἀφορᾷ τὸ ζήτημα τῆς ἀντιπροσωπείας τῆς Ἑρμουπόλεως ἐν οἰκείῳ τόπῳ γενήσεται λόγος· ὡς πρὸς τὰς καταλήψεις γαιῶν καὶ ἐπ' αὐτῶν οἰκοδομὰς οἰκῶν καὶ μαγαζείων συντόμως σημειῶ ἐνταῦθά τινα, ἐπιφυλασσόμενος νὰ λαλήσω ἐκτενέστερον ἀλλαχοῦ.

Οἱ Σύριοι βλέποντες ἐγειρομένας οἰκοδομὰς ἐπὶ τῶν γηπέδων διεμαρτυρήθησαν ἀρμοδίως κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ συνουρισμοῦ τῆς Ἑρμουπόλεως. Οἱ δὲ πάροικοι ὑπολαβόντες τὴν γῆν ἐθνικὴν ἀνήγειραν τὰ παραπήγματα τῶν προφυλάξαντες οὕτω τὴν ὑπαρξίν των καὶ τὴν περιουσίαν.

Τοῦτο ὑπῆρξε ἡ κυριωτέρα αἰτία τινῶν ἐρίδων συμβασῶν

(1) Τὰ κατὰ τὴν ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλ. Μάμουκα αὐτόθι σελ. 22. — Ὅλοκληρα τὰ ἐν τῇ ἐθνοσυνελεύσει διαμειφθέντα ἔγγραφα ῥίων καὶ Ἑρμουπολιτῶν θέλω δημοσιεύσω ἐν οἰκείῳ τόπῳ.

μεταξὺ Συρίων καὶ Ἑρμουπολιτῶν, ἡ αυτοχθόνων καὶ παροίκων ὡς ἐλέγοντο τότε.

Ἡ Κυβέρνησις θέλουσα νὰ συμβιβάσῃ τὴν διαφορὰν συνέστησε τότε τὴν λεγομένην *Μικτὴν Ἐπιτροπὴν* (1) ἐκ Συρίων καὶ Ἑρμουπολιτῶν, διορίσασα δύο αὐτόχθονας καὶ δύο παροίκους οἵτινες ἐμελλον νὰ ἐξετάσωσι τὰς ἀπαιτήσεις τῶν Συρίων καὶ κανονίσωσι τὰς ἀποζημιώσεις, ἃς ἐμελλον νὰ λαμβάνωσι μόνον οἱ ἰδιοκτῆται γαιῶν, ἐφ' ὧν ἀνήγειραν οἰκοδομὰς οἱ πάροικοι. Καὶ τοῦτο ἦν μέτρον συνετὸν, καθ' ὅτι ὅσον ἀφ' ἐνὸς παράλογον ἠδύνατο νὰ θεωρηθῇ ὅτι ὁλόκληρος ἡ νῆσος ἦν ἰδιοκτησία τῶν Συρίων καὶ οὐχὶ τοῦ Ἔθνους, τόσον ἀφ' ἐτέρου ἄδικον ἦθελεν εἶσθαι νὰ στερηθῶσι τῶν γαιῶν των ἄνευ ἀποζημιώσεως ὅσοι τῶν αὐτοχθόνων εἶχον τίτλους κυριότητος.

Τοιαύτη καὶ ἡ *Μικτὴ Ἐπιτροπὴ* ἤτις συνετέλεσεν οὐ σμικρὸν εἰς ἀδελφοποίησιν τῶν αὐτοχθόνων καὶ παροίκων, ὧν ὅσοι ἠγειραν ἐπὶ γηπέδων ἰδιοκτητῶν Συρίων ἐπλήρωσαν· τινὲς δὲ καὶ μέχρι σήμερον ἀποτίουσιν ἐδαφικὸν τέλοςμα· οὐχ' ἤττον οὐχὶ ὀλίγαι περιπλοκαὶ ἀνεφύησαν περὶ κυριότητος, περὶ διαχρίσεως τῶν ἀδεσπότην, ἥτοι ἐθνικῶν γηπέδων ἀπὸ τῶν ἰδιοκτητῶν, αἵτινες προϊόντος τοῦ χρόνου ἐξέλειπεν.

Ἀλλὰ ταῦτα ὑποπесόντα ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τῶν δικαστηρίων ἔλαβον βαθμὴδὸν χαρακτῆρα ιδιωτικῶν διαφορῶν. Ἰδωμεν ἤδη ἕτερα ἱστορικὰ γεγονότα διαδραματισθέντα κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ συνοικισμοῦ τῆς Ἑρμουπόλεως, ὡς καὶ τὰ περὶ ἀντιπροσωπείας τῆς.

(1) Ἡ Ἐπιτροπὴ συνέκειτο κατ' ἀρχὰς ἀπὸ τὸν *Κ. Κάζηραν*, *Γ. Ροῦσσον* καὶ *Ν. Ἐμμανουήλ* κλπ. ὠνομάζετο δὲ Ἡ *τετραμελὴ Ἐπιτροπὴ* ἐπὶ τῶν μεταξὺ τῶν παροίκων τῆς Ἑρμουπόλεως καὶ τῶν αὐτοχθόνων Συριανῶν περὶ οἰκοδομῶν διαφορῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

Ἡ Ερμούπολις καὶ ἡ Σύρος ἐν ταῖς Ἐθνικαῖς Συνελεύσεσι.

*Α. Δ. Ταρποχτίζης, Π. Ὀμηρίδης, Γ. Πετριτζής, Π. Κάζηρας,
Ι. Περίδης, — Σύρου Γ. Ξαρθάκης, Γ. Ροῦσσο.*

Μετὰ τὴν ἐκρηξιν τῆς Ἐπαναστάσεως οἱ ἐκλεκτοὶ τῶν Ἑλληνίδων πόλεων ἤρχισαν συνερχόμενοι καὶ καταρτίζοντες συνελεύσεις, αἵτινες κατ' ἀρχὰς οὔσαι μερικαὶ ὠρισμένων τμημάτων τῆς Ἑλλάδος ἤρχισαν γενόμεναι ἀπὸ τοῦ 1822 Ἐθνοσυνελεύσεις, συγκροτηθείσης πρώτης τοιαύτης ἐν Ἐπιδαύρῳ. Ἀλλὰ διὰ τὰς ἀνωμαλίας τῶν τότε περιστάσεων καὶ τὴν ἑλλειψιν νόμου περὶ ἐκλογῆς δὲν ἀντεπροσωπεύθησαν πᾶσαι ἀνεξαιρέτως αἱ πόλεις εἰς τὴν ἐν Ἐπιδαύρῳ Ἐθνοσυνέλευσιν, μάλιστα ἡ Ἐρμούπολις, ἡ μὲν συνοικισθεῖσα κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἐν Ἐπιδαύρῳ καὶ Ἀστρεὶ Ἐθνοσυνελεύσεων. Κατὰ τὸ 1827 ὁμως συγκροτηθείσης τῆς ἐν Τροιζῆνι Ἐθνοσυνελεύσεως ἐπεμφε τοὺς ἀντιπροσώπους τῆς, ἀντιπροσωπεύσαντας τὴν πολυπληθεστέραν τότε τῶν Ἑλληνίδων πόλεων. (1)

(1) Βεβαίως ἀντιπροσώπους τῆς Ἐρμούπολεως καὶ τῆς Σύρου δὲν πρέπει τις νὰ ζητῇ ἐν ταῖς πρὸ τῆς ἐν Τροιζῆνι Ἐθνοσυνελεύσεσι· διότι κατὰ τὸ 1821, ὅτε συνεκροτήθη ἐν Καλάμαις μὲν ἡ *Μεσσηνιακὴ Γερουσία*, ἐν τῇ Μονῇ δὲ τῶν *Καλιτσέσων* ἡ *Πελοποννησιακὴ* καὶ ἐν Μεσολογγίῳ, ἡ τῆς *Δυτικῆς Χέρσου Ἑλλάδος*, ἡ μὲν Ἐρμούπολις δὲν ἀπετέλει πόλιν, ἡ δὲ Σύρος καὶ ἀν' λούσα τὴν οὐδετερότητα τῆς ἀπέστελλεν ἀντιπροσώπους, οὗτοι δὲν θὰ εἶχον θέσιν ἐν ταῖς μερικαῖς ταύταις Συνελεύσεσιν, αἵτινες ὡς ἐκ τοῦ ὀνόματος δείκνυται, ἦσαν ὠρισμένων τμημάτων τῆς Ἑλλάδος, ἥτοι τῶν Μεσσηνίων, Πελοποννησίων καὶ τῶν τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος.

Ἄλλ' οὐ μόνον εἰς αὐτάς τὰς Συνελεύσεις, ἀλλὰ οὐδ' εἰς τὴν ἐν Ἐπιδαύρῳ Α'. Ἐθνοσυνέλευσιν (1822) παρευρέθη ἀντιπρόσωπός τις

Πρώτοι ἀντιπρόσωποι Ἑρμουπόλεως ἐξελέχθησαν οἱ Ἀργύριος Δ. Ταρποχτζής καὶ Π. Ὀμηρίδης· ἡ δὲ ἐν Τροιζήνι Συνέλευσις διὰ ψηφίσματος ἀνεγνώρισε τὸ δικαίωμα τῆς ἀντιπροσωπείας τῆς Ἑρμουπόλεως καὶ παρεδέχθη τοὺς εἰρημένους ὡς νομίμους πληρεξουσίους (1).

Δυστυχῶς ἡ ἐν Τροιζήνι ἔθνοσυνέλευσις ὑπῆρξε βραχύβιος, ἔνεκα τῶν διχονοιῶν διαλυθεῖσα· α ἤρχισε κατὰ τὸν Σπ. Τρικούπη καὶ ἐτελείωσεν ἐν διχονοίαις, δυσπιστίαις καὶ παραχαῖς » (2) Ἐνεκα δὲ τούτου δὲν ἔτυχον εὐκαιρίας ὅπως διακριθῶσιν οἱ πληρεξούσιοι Ἑρμουπόλεως, μὴ λαβόντες μέρος εἰς τὰς διαιρέσεις τῆς ἐθνοσυνελεύσεως ἐκείνης· ἐπομένως στερούμεθα λεπτομερειῶν περὶ τῶν ἐνεργειῶν των καὶ τοῦ χρόνου τῆς ἐν Τροιζήνι διαμονῆς των.

Οἱ Σύριοι δὲν ἐπεμψαν ἀντιπροσώπους εἰς τὴν ἐν Τροιζήνι Συνέλευσιν· κατὰ μὲν τοὺς ἀντιπροσώπους τῆς Ἑρμουπόλεως, διότι α δὲν ἠθέλησαν νὰ λάβουν μέρος εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν πληρεξουσίων ἐκείνης τῆς Νήστου » (3) κατὰ δὲ τοὺς ἐν

νήστου τοῦ Αἰγαίου Πελάγους. « Διὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα ἀταξίαν, λέγει ὁ Σπ. Τρικούπης, διὰ τὸ νεοφανὲς τοῦ πράγματος καὶ διὰ τὴν ἐξ ἀνάγκης ἔλλειψιν ὁποιοῦδήποτε περὶ ἐκλογῆς νόμου, αἱ ἐκλογαὶ τῶν ἀντιπροσώπων, λεγομένων τότε παραστατῶν, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ γίνωσι τακτικαί· ἐκτὸς δὲ τῶν τριῶν ναυτικῶν νήσων καὶ τῆς Κάσσου καὶ Σκοπέλου οὐδεμία τῶν τοῦ Αἰγαίου ἐστείλεν εἰς τὴν Συνέλευσιν πληρεξουσίους » (Ἱστορ. Ἑλλ. Ἐπαν. Τόμ. Β'. σελ. 123).

Πρῶτον λοιπὸν ἐπέμψθησαν πληρεξούσιοι Ἑρμουπόλεως εἰς τὴν ἐν Τροιζήνι συκροηθεῖσαν τῇ 1827. Ἐν ταύτῃ δὲν φαίνονται πληρεξούσιοι τῶν αὐτοχθόνων τότε λεγομένων Συρίων.

(1) Βλ. Ἀναφορὰν Πληρεξ. τῆς ἐν Σύρα Ἑρμουπόλεως ἐν Τόκ κατὰ τὴν ἀναγέρνησιν τῆς Ἑλλάδος τοῦ Α. Ζ. Μάμουκα Τόμ. ΙΑ'. σελ. 211.

(2) Τρικούπη Τόμ. Δ'. σελ. 124.

(3) Ἀναφορὰ Πληρεξ. Ἑρμουπ. ἐν Μάμουκα, ἐνθ' ἀνωτέρω.

Ἄργει Συρίους πληρεξουσίου, διότι « δὲν ἐσόμεφενε τῆς ἐ-
τότες προσωρινῆς Διοικήσεως, ὡς οἱ ἀντιπρόσωποι αὐτῆς μὰς
καθοδήγησαν, διὰ τὰ διασώζεται ἡ οὐδετερότης τῆς νήσου μὰς
ὅπου μὲ αὐτὴν www.libtool.com.cn χρημάτων ἐλάμβανε τὸ
ταμίον, καθὼς καὶ ἕως τοῦ νῦν καὶ περιπλέον δὲν ἀφίναν τὸν
ἐρχομὸν τοῦ παραστάτου διὰ τὰ μένη ἀσυλὸν ἡ Ν. Σύρας καὶ
θοῦ καὶ ἔμεινε εἰς τὰς δινὰς ἐτότε περιστάσεις. » (1)

Μετὰ τὴν διάλυσιν τῆς ἐν Τροιζίνι Ἐθνοσυνελεύσεως οἱ
πληρεξούσιοι Ταρποχτῆς καὶ Ὀμηρίδης ἐπανήλθον εἰς Σύρον.
Ὀλίγον χρόνον μετὰ ταῦτα συγχροτηθέντος τοῦ Β ο υ λ ε υ-
τι κ ο δ ἐ ν Α ἰ γ ῖ ν η (κατὰ τὸ 1827), ἡ Ἐρμούπολις παμ-
ψηφεί ἐκλέξασα ἐπεμψεν εἰς τὸ Βουλευτικὸν ἀντιπρόσωπόν τῆς
τὸν Γεώργιον Πετρίτζην Σμυρναῖον, μεγάλην τότε χαίροντα
ὕπόληψιν διὰ τὰς πολλὰς ἀρετὰς αὐτοῦ, τὸ πρᾶον τοῦ χα-
ρακτῆρος, τὸν ἀμετρον πατριωτισμὸν καὶ θεωρούμενον δικαίως
ἐκ τῶν ἀνεπτυγμένων καὶ πεπαιδευμένων τῆς ἐμπορικῆς
ἐκείνης κοινωνίας. (2)

(1) Αὐτολεξεῖ ἐκ τοῦ πρωτοτύπου τῆς ἀναφορᾶς τῶν ἐν Ἄργει
πληρεξουσίων τῶν Συρίων Γ. Ρούσσου καὶ Γ. Ξανθάκη, περὶ ἐν
Μάμουκα. «Τὰ κατὰ τὴν ἀναγέννησιν κτλ. αὐτόθι ἐνθ' ἀνωτέρω.»

(2) Ἐχὼ ἀπὸ χεῖρας πληθὺν ἐπιστολῶν καὶ ἐπισήμων ἐγγράφων
συνταχθέντων ὑπ' αὐτοῦ. Πλείστα δὲ τῶν ἐπισήμων καὶ διεξοδικῶν
ἐγγράφων τῆς τε Δημογεροντίας καὶ τῆς Δημαρχίας ὑπ' αὐτοῦ συνετά-
σσοντο, προτιμωμένοι διὰ τὴν ὀρθόειπIAN, τὴν λογικότητα καὶ γλα-
φυρότητα. Καίτοι μὴ ἀσχοληθεὶς ἐπὶ μακρὸν εἰς τὴν φιλολογίαν,
καθ' ὃ ἔμπορος, μετεχειρίζετο τὸν κάλαμον δεξιῶς· γλωσσόμαθης δὲ
καὶ γνωρίσας τὸν εὐρωπαϊκὸν κόσμον ἕνεκα τῶν σχέσεών του διεκρίνετό
κατὰ τὴν τότε ἐποχὴν οὐ μόνον ἐν Ἐρμούπολει, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ
Ἐθνοσυνελεύσει, ἰδιαζόντως ἀποκτῆσας τὴν ὑπόληψιν παρὰ τοῖς τότε
πολιτευομένοις καὶ αὐτῷ τῷ Κυβερνήτῃ ἕνεκα τῶν προτερημάτων
τούτων, σπανίων δὲ ἔμπορον τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ τῶν λοιπῶν ἀρε-
τῶν του, ὧν τοσοῦτον ζῶντα διαμένει ἡ ἀνάμνησίς περὶ τοῦ
Ἐρμούπολίταις.

Ὁ Πετρίτζης ἐμφρόνως καὶ πατριωτικῶς πολιτευθεὶς ἐν τῇ πολυθρόνῳ τῆς Τροιζήνης Ἐθνοσυνελεύσει ἐμερίμνησε σπουδαίως ὑπὲρ τῶν συμφερόντων τῆς Ἑρμουπόλεως καὶ τῆς κοινῆς πατρίδος. (3)

Ἡ ἐν τῷ Βουλευτικῷ Αἰγίνης παρουσία τοῦ Γ. Πετρίτζη ἦτο πολύτιμος καὶ δι' ἄλλον γενικώτερον λόγον· καθόσον τότε διαιρεθέντων τῶν ἐν τῷ Βουλευτικῷ ἀντιπροσώπων εἰς Πελοποννησίους καὶ Στερεοελλαδίτας καὶ προδάντων μέχρι διαπληκτισμῶν καὶ ἐρίδων, ἡ μερίς τῶν νησιωτῶν ἀντιπροσώπων ἐν μὲν ταῖς ψηφοφορίαις ἔφερεν τὸ ἀποτέλεσμα, ἐν δὲ ταῖς παραχαῖς συνετέλει εἰς τὸν συμβιβασμὸν καὶ τὴν κατάπαυσιν τῆς παραχῆς. Οἱ λοιποὶ νησιῶται πληρεξούσιοι ὑποληπτόμενοι τὰ μάλιστα τὸν πρᾶον καὶ πατριωτικὸν Πετρίτζην, παρηκολούθουν ἐν πολλοῖς αὐτὸν πολιτευόμενον. Οἱ νησιῶται κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Σπ. Τρικούπη ἔκλιναν πρὸς τοὺς Στερεοελλαδίτας, οἱ δὲ μετρίωτεροι τῶν πληρεξουσίων πεσόντες εἰς τὸ μέσον καθυσχύασαν τὰ δεινὰ ταῦτα. (1)

(1) Τὰ πρὸς αὐτὸν ἀπευθυνόμενα ἐγγράφα τῶν Δημογερόντων Ι. Ῥάλλη. Ν. Β. Δρίτζα, Γ. Ἀποστόλη καὶ Δ. Παπάζογλη ὑπ' ἀριθ. 848, τῆς 6 Δεκεμβρίου 1827, — 646 τῆς 17 Σεπτεμβρ. 1827 — 667 τῆς 24 Σεπτεμβρ. 1827, — 915 τῆς 10 Ἰαν. 1828 — 885 τῆς 28 Δεκεμβρ. 1827. ἂ, καίτοι προμηθευθεὶς λυποῦμαι μὴ δυνάμενος νὰ δημοσιεύσω διὰ τὴν ἔκτασιν αὐτῶν· καὶ πλείστα ἄλλα σωζόμενα παρὰ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ, πραγματεύονται περὶ τῶν ἀναγκῶν καὶ συμφερόντων τῆς Ἑρμουπόλεως, ὧν ἡ προστασία ἀνετίθετο τῷ Γ. Πετρίτζῃ. Ὁ Γ. Πετρίτζης κατήγετο ἐξ ἀρχαίας σμυρναϊκῆς οἰκογενείας διακλαδωθείσης διὰ πολλῶν μελῶν. Μετ' αὐτοῦ ἦλθε κατὰ τὸ 1828 εἰς Σύρον καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἀδ. Πετρίτζης, καὶ ὁ Ἀντ. Πετρίτζης ἐκ τῶν ἀρχαίων οἰκιστῶν καὶ οἰκοκυραίων τῆς Ἑρμουπόλεως, μετέχοντες δὲ τῶν ἀρετῶν ὅσαι ἐχαρακτήρισαν πάντοτε τὰς οἰκογενείας Πετρίτζη.

(1) Πολλὰ ἔδωκαν ἀφορμὴν εἰς τὰς ἐν τῇ συνελεύσει τῶν Αἰγίν-

Εἰς τοὺς μετριοπαθεστέρους τῶν ἀντιπροσώπων τούτων κατετάσσετο καὶ ὁ νησιώτης ἀντιπρόσωπος τῆς Ἑρμουπόλεως, ὁ εἰρηνικός Πετρίτζης.

Μετὰ δύο ἔτη συγκροτηθείσης τῆς ἐν Ἀργεὶ Δ'. τῶν Ἑλλήνων Ἑθνικῆς Συνελεύσεως ἐξελέχθησαν καὶ ἀπεστάλησαν ἀντιπρόσωποι Ἑρμουπόλεως μὲν οἱ ἐκ τῶν πρώτων οἰκιστῶν καὶ οἰκοκυραίων αὐτῆς Παρασκευᾶς Κάζηρας Ῥόδιος (1) καὶ Ἰωάννης Περίδης Χίος (2), Σύρας δὲ ὁ Γεώργιος Ξαρθάκης

ντις ἐμφυλίου διαφρέσεις. «Κατ' ἐκείνον τὸν καιρὸν, γράφει ὁ Σπ. Τρικούπη, οἱ εὐνοούμενοι τοῦ Κυβερνήτου διέσπειραν ὅτι οἱ ἐν Αἰγίνῃ πρόκριτοι Πελοποννήσιοι συνελθόντες ἔγραψαν μυστικῶς τῷ Πρέσβει τῆς Ἀγγλίας ὅτι ἡ Πελοπόννησος καὶ αἱ νῆσοι τοῦ Αἰγαίου Πελάγους, ἐξήρουν εἰς σύστασιν ἑλληνικῆς ἐπικρατείας» (Ἑλλ. Ἰστ. Τόμ. Δ'. σελ. 386 σημ. β'). Τοῦτο ἤρεθισε τοὺς στερεοελλαδίτας, ὡς καὶ τοὺς συκοφαντηθέντας Πελοποννησίους· οἱ δὲ Αἰγαιοπελαγῖται ἀντιπρόσωποι, ἐν οἷς ἦν ὁ Πετρίτζης, ἀπεδοκίμασαν τὰ διαδοθέντα· ἴσως δὲ τοῦτο συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ κλίνωσι πρὸς τοὺς στερεοελλαδίτας. Πρὸς τοῦτοις δὲ καὶ στραταρχικαὶ ἀντιζηλιαὶ εἶχον ἐξερεθίσαι ἀρκούντως τοὺς διαιρεθέντας ἀντιπροσώπους. Ἀλλ' ἡ ἐξέτασις τούτου δὲν ἀνήκει τῇ συγγραφῇ ταύτῃ.

Τὸν περὶ Γ. Πετρίτζη ὡς ἀντιπροσώπου λόγον διακόπτω ἐνταῦθα καθ' ὅτι ἀλλαχοῦ γενήσεται ἐκτενέστερος λόγος περὶ αὐτοῦ ὡς πρώτου Δημάρχου Ἑρμουπόλεως.

(1) Ἀδελφὸς μὲν τοῦ ἐπ' ἴσης ἀρχαίου οἰκιστοῦ Ἑρμουπόλεως Κωνσταντίνου Κάζηρα, διατελέσαντος πλειστάκις Δημογέροντος, καὶ πλείστας ἄλλας καθέξαντος δημοτικὰς θέσεις, πατὴρ δὲ τοῦ ἀξιολόγου καὶ πολυτίμου συμπολίτου μας Ἀριστείδου Κάζηρα γεν. γραμματέως τῆς Ἑλλ. Ἀτμοπλοίας.

(2) Ὁ Ἰωάννης Περίδης ἐκ τῶν οἰκιστῶν τῆς Ἑρμουπόλεως, συγγενεῶν μὲ τὰς καλλίστας χιακὰς οἰκογενείας, αἰτινες μετὰ τὴν ἀποστασιν ἀπὸ τοῦ 1823 εἰς Σύρον διεκρίθη πολλάκις ὡς Δημογέρων, ὡς πολίτης, καὶ ἔμπορος ἔχαιρε δὲ μεγάλην ὑπόληψιν ὡς ἐκ τῶν σπουδαίων τοῦ τόπου οἰκοκυραίων. Περὶ τούτου γενήσεται πλατύτερος λόγος κατωτέρω.

(1) καὶ Γεώργιος Ροδόσος (2) ἀμφοτέροι Σύριοι ἐκ τῶν προδ-
χόντων τῆς νήσου καὶ μεγάλην ὑπόληψιν παρὰ τοῖς Συρίοις
χαϊρόντων.

Συγχρόνως δ' ἀπεστάλησαν ἐκ μέρους μὲν τῶν ἐν Ἑρμου-
πόλει Χίων ἀντιπρόσωποι αὐτῶν ὁ Λουκάς Παλλῆς καὶ ὁ
Νικόλαος Πρασινάκης, ἀρχαῖοι ἀμφοτέροι οἰκισταὶ τῆς Ἑρμου-
πόλεως, ὧν ὁ μὲν ὑπῆρξε καὶ ὀνοματοδότος τῆς Ἑρμουπόλεως
καὶ Δημογέρων, ὁ δὲ καὶ Δήμαρχος κατόπιν αὐτῆς. (3)

Ἐκ μέρους δὲ τῶν ἐν Ἑρμουπόλει Κυθωνιέων καὶ Μοσχο-
νησίων ἐξελέχθη εἰδικὸς ἀντιπρόσωπος αὐτῶν ὁ Εὐστράτιος
Πατρᾶς (4)

(1) Τῆς ἀρχαιοτάτης ἐν Σύρῳ οἰκογενείας τῶν Ξανθάκη ἐμνήσ-
θην πολλάκις καὶ ἐν τῷ Α'. μέρει τῆς παρούσης συγγραφῆς. Ἐγκα-
τασταθεῖσα ἐν Σύρῳ πρὸ τεσσάρων καὶ ἐπέκεινα αἰώνων ἐπολλαπλα-
σίασε τὰ ἐκ τῆς μέλλου, ἅτινα ἀπὸ τοῦ μεσαιῶνος μέχρι σήμερον κα-
θεῖξεν τὰς σπουδαιοτέρας ἐν τῇ νήσῳ θέσεις. Πολλοὺς τῶν Ξανθάκη
εἰδομένων Νοτάρους, Ἐπιτρόπους, Προεστώτας, κατόπιν Δημογέροντας,
Δημάρχους καὶ ἀντιπροσώπους Συρίων. Περὶ δὲ τοῦ εἰρημένου Γ. Ξαν-
θάκη καὶ ἀλλαχοῦ ποιήσω τὸν προσήκοντα λόγον.

(2) Καὶ τῶν Ρούσσω ἡ οἰκογένεια εἶνε γνωστὴ τῷ ἀναγνώστῃ
ἐκ τῆς μεσαιωνικῆς ἱστορίας τῆς νήσου ταύτης. Ἀρχαιοτάτη καὶ αὕτη
ἐν Σύρῳ ἀριθμεῖ οὐκ ὀλίγα μέλη αὐτῆς διαπρέψαντα ἐν τῇ νήσῳ ἐν
τοῖς ἀξιώμασι τῶν Ἐπιτρόπων, Προεστώτων, Δημογερόντων καὶ ἄλ-
λαις δημοτικαῖς ἀρχαῖς. Ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος ἀντιπρόσωπος τῶν Συρίων
ἐν τῇ ἐν Ἀργεῖ Συνελεύσει ἦν ἀνὴρ χαίρων πολλὴν ὑπόληψιν ἐν τῷ
τόπῳ ὅπερ τεκμαίρεται καὶ ἐκ τῆς ἐκλογῆς αὐτοῦ ὡς πρώτου ἀντι-
προσώπου τῶν Συρίων εἰς τὰς Ἐθνικὰς τῶν Ἑλλήνων Συνελεύσεις.

(3) Περὶ ἀμφοτέρων τῶν μεταξὺ τῶν ἐμπόρων καὶ οἰκιστῶν τῆς
Ἑρμουπόλεως διακριθέντων τούτων Χίων ἐπιφυλάσσομαι νὰ ἐκθέσω
τὰ εἰκότα ἐν τῷ οἰκείῳ μέρει.

(4) Οἱ ἐν Ἑρμουπόλει Κυθωνιῆς καὶ Μοσχονήσιοι ἀπῆλθον
ἰδίαν Δημογεροντίαν.

Ἡ ἐκλογή ὁμως καὶ εἵσοδος τῶν τεσσάρων τούτων ἀντιπροσώπων τῆς νήσου παρήγαγε ζήτημα ὅπερ ἐγέννησε μακρὰς συζητήσεις περὶ τοῦ ἀντιπροσωπικοῦ ζητήματος τῆς νέας Ἑλληνίδος πόλεως Ἑρμοπολείας. Ναὶ μὲν εἶχεν ἀναγνωρισθῇ τὸ δικαίωμα αὐτῆς παρὰ τοῖς ἐν Τροϊζῇν Συνελεύσεως, ἀλλὰ νῦν οἱ κατὰ πρῶτον ἐργόμενοι εἰς τὴν ἐν Ἀργεὶ Ἐθνοσυνέλευσιν αὐτόχθονες Σύριοι πληρεξούσιοι διεμαρτυρήθησαν κατὰ τῆς παραδοχῆς ἐτέρων πληρεξουσίων ἐκ τῆς αὐτῆς νήσου, δισχυριζόμενοι ὅτι δὲν ἔχουν δικαίωμα ν' ἀντιπροσωπεύσωσι τοὺς ἐν τῇ ἰδίᾳ τῶν νήσῳ παροικισαντας ἕνεκα τῶν ἐξῆς λόγων. (1)

(1) Καταχωρῶ ἐνταῦθα αὐτολεξεῖ, ὡς ἔχουσιν ἐν τοῖς πρωτοτύποις, τοῖς δημοσιευθεῖσι ὑπὸ τοῦ κυρ. Ἀν. Ζ. Μάμουκα (ἐν τοῖς κατὰ τὴν ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος. Τόμ. ΙΑ'. σελ. 210 καὶ ἐξῆς) πάντα τὰ σχετικὰ ἔγγραφα, τὰ περὶ ἀντιπροσωπείας τῆς Ἑρμοπολείας ἐγερθέντος ζητήματος ἐν τῇ ἐν Ἀργεὶ Ἐθνοσυνελεύσει. Τὰ τρία ταῦτα ἔγγραφα ὦν ἐν τῶν Ἑρμοουπολιτῶν πληρεξουσίων, δύο δὲ τῶν Συρίων, εἰσι σπουδαιότατα διὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ μέρους τούτου, ἀνάγκη δὲ ὅπως τὰ διεξέλθῃ ὁ ἀναγνώστης ἐπισταμένως διότι ἐν αὐτοῖς συνοψίζονται πλείστα ὅσα λίαν ἐνδιαφέροντα. Ἀκολουθῶν τὸν Κ. Α. Μάμουκα καταχωρῶ τὰ ἔγγραφα καὶ τὰς διαμαρτυρήσεις τῶν Συρίων αὐτολεξεῖ, δι' οὗς λόγους καὶ ἐκεῖνος ἐκτίθησιν.

Ἀναφορὰ τῶν Πληρεξουσίων τῆς ἐν Σύρῳ Ἑρμοπολείας.

Πρὸς τὴν Δ'. Ἐθνικὴν Συνέλευσιν. (1)

Σεβαστῇ Συνέλευσις τῶν Πληρεξουσίων τοῦ Ἑθρου.

Οἱ ὑποφαινόμενοι τῆς Ἑρμοπολείας λαμβάνουσι τὴν τιμὴν ν' ἀναφέρουν εἰς τὴν Συνέλευσιν, ὅτι ἡ ἐξεταστικὴ τῶν ἐγγράφων ἐπιτροπὴ, ἀφοῦ εὗρηκε νόμιμα καὶ τακτικὰ τῆς πληρεξουσίουότητός των τὰ ἔγγραφα, παραδόξως ἀμφισβᾷ, ἂν πρέπει νὰ δώσῃ καὶ εἰς τοὺς

(1) Πρωτότυπον, φέρον ἐπισημείωσιν ἀριθ. 7 — Ἑλεγχ. Συνεδρ. ἐν τῇ φεκάλλῳ ἀριθ. 3832. νῦν δὲ, Βουλ. Ἀντιπρ. = Σμ. Α. Μ.

Α'. Ἡ Ἑρμούπολις δὲν ἠδύνατο νὰ θεωρηθῇ πόλις ἑλληνικῆς δυναμένη ν' ἀντιπροσωπευθῇ ὡς τοιαύτη εἰς τὰς Ἐθνοσυγελεύσεις, καθ' ὅσον οἱ εἰς τὴν νῆσον Σύρον προσφυγόντες

www.libtool.com.cn

δύω ἡμᾶς τὴν ἄδειαν τῆς εἰσόδου καὶ ψήφου εἰς τὴν Δ'. Ἐθνοσυνέλευσιν, ἢ μόνον εἰς τὸν ἓνα ἐξ ἡμῶν. Μένει εἰς τὴν Σ. Συνέλευσιν νὰ ἐκτιμῇ τὸν λόγον τῆς τοιαύτης καινοτομίας καὶ ν' ἀποφασίσῃ κατὰ τὸ δίκαιον. Ἡμεῖς νομίζοντες ὅτι τὸ πρῶτον καὶ πολυτιμώτερον δικαίωμα τοῦ πολίτου εἶναι τὸ τῆς ψήφου, ὅτι ὡς τοιοῦτον θεωρεῖται παρὰ πᾶσι καὶ ὅτι ὅποιαδήποτε εἰς αὐτὸ μεταβολὴ καὶ ἐλάττωσις, ἀντιβαίνουσα εἰς τοὺς καθεστῶτας νόμους, εἶναι αὐτοφάνης ἀδικία, χρεωστοῦμεν εἰς τὴν Κοινοτήτά μας, ἢ ὅποια μᾶς ἐτίμησε μὲ τὴν ἐμπιστοσύνην της, νὰ ζητήσωμεν ἀπὸ τὴν Συνέλευσιν τὴν ἐξακολούθησιν αὐτοῦ τοῦ δικαιώματος ἀκέραιον, προβάλλοντες διὰ τοῦ παρόντος ἐν συντόμῳ τοὺς κυριωτέρους λόγους, εἰς τοὺς ὁποίους στηρίζεται ἡ ἀπαιτήσίς μας.

Εἶναι πασίγνωστον ὅτι ἡ ἐν Τροιζίνι Συνέλευσις ἐξ ἀναφορᾶς καὶ κατ' αἴτησιν μόνον τῶν κατοίκων τῆς Ἑρμούπολεως, ἔκρινε δικαίωτατοῦ νὰ δώσῃ καὶ εἰς αὐτοὺς τὸ δικαίωμα τῆς ἀντιπροσωπίας, βαβαιωμένον διὰ ψηφίσματος, καὶ ἐπομένως ν' ἀποδεχθῇ τοὺς τότε δύο σταλέντας πληρεξουσίου, τοὺς Κυρίους Α. Δ. Ταρποχτζήν καὶ Π. Ὀμηρίδην· ὅτι ἔπειτα, κατὰ συνέπειαν τοῦ αὐτοῦ ψηφίσματος, ἡ Ἑρμούπολις ἐκλέξασα ἐπεμψεν εἰς τὸ Βουλευτικὸν ἀντιπρόσωπόν της τὸν Κύριον Γεώργιον Πετρίτζην, ὅστις συνέπραττε μὲ τοὺς λοιποὺς τοῦ Ἐθνους ἀντιπροσώπους μέχρι τῆς παύσεως αὐτοῦ τοῦ Σώματος.

Οἱ κάτοικοι τῆς λεγομένης ἄνω Σύρας, οἱ ὅποιοι μόλις εἶναι τὴν σήμερον τὸ πεμπτημόριον τῶν κατοίκων τῆς Ἑρμούπολεως, ἐδείξαν παρ' ἐλπίδα ἕως χθὲς ἄκραν ἀδιαφορίαν περὶ τῶν κοινῶν τοῦ Ἐθνους τῶν συμφερόντων· δὲν ἠθέλησαν οὔτε τότε νὰ λάβουν μέρος εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν πληρεξουσίων ἐκείνης τῆς Νήσου· καὶ ὅταν προσφάτως τελευταῖον ἀπεφάσισαν νὰ ἐνωθῶν μὲ τὸ Ἔθνος τῶν, ὅχι μόνον δὲν εἶχον τὴν διάθεσιν νὰ συνεδριάσουν μὲ τοὺς πολλοὺς συνεπαρχιώτας τῶν διὰ τὴν ἐκλογὴν τῶν πληρεξουσίων εἰς τὴν Συνέλευσιν ταύτην, ἀλλὰ καὶ παραλόγως διαμαρτυρηθέντες, ἐκήρυξαν ἄνομον καὶ τὴν

πάροικοι προπωρινῶς εἶχον ζητήσει ἄσυλον εἰς τὴν νῆσον·
προϋτίθεντο δὲ νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὰς πατρίδας των μόλις
ἔδρουμένου τοῦ ἐλληνικοῦ Βασιλείου.

www.libtool.com.cn

Συνέλευσιν, καὶ τὴν ἐκλογὴν τῶν πληρεξουσίων τῆς Ἑρμουπόλεως,
ἃν καὶ νομιμοτάτη, συνοδεύσαντες τὴν διαμαρτύρησιν ταύτην μὲ
πολλὰς ἀπρεπεῖς ἐκφράσεις.

Πρὶν κατοικηθῇ ἐπὶ καιρῷ τοῦ πολέμου τούτου ἡ Ἑρμοῦπολις, τὴν
σήμερον πόλις μεγάλη καὶ ἐμπορικωτέρα τῆς Ἑλλάδος, ἡ ἄνω πόλις
τῆς Σύρας μὲ τοὺς ὀλίγους κατοίκους της ἐμπεριλαμβάνετο εἰς τὴν
ἐπαρχίαν τῆς Μυκῶνου. Εἰς τῆς Ἑρμουπόλεως τὴν σύστασιν καὶ ἀδξη-
σιν, χρεωστῇ ἡ Νῆσος τοῦτο, ὅτι μετράται τὴν σήμερον ὡς μία χω-
ριστὴ Ἐπαρχία.

Εἶναι ἀληθές, ὅτι μετὰ τὴν ἐν Τριζῆνι Συνέλευσιν, ὕστερον ἀπὸ
πολὺν καιρὸν, ἀπεφάσισαν καὶ οἱ κάτοικοι τῆς ἄνω πόλεως νὰ ζητή-
σουν ἀπὸ τὴν Βουλὴν τῆς ἀντιπροσωπίας τὸ δικαίωμα τὸ ὁποῖον
ἔχαιεν ἡ Ἑρμοῦπολις· ἡ Βουλὴ πρὸς χάριν διὰ θεοπίσματός της καὶ
εἰς ἐκείνους αὐτὸ τὸ δικαίωμα, χωρὶς νὰ ἐγγιχθῇ ἐκείνῳ τῆς Ἑρμουπό-
λεως· ὥστε καὶ ἡ ἄνω πόλις ἐκλεξε τώρα καὶ ἔστειλε τοὺς δύο πλη-
ρεξουσίου της, καθὼς ἔκαμεν ἡ Ἑρμοῦπολις.

Ἡμεῖς πάντοτε νομίζομεν δίκαιον ὅτι ἡ νῆσος Σύρα, κατὰ τὴν ση-
μερινὴν πληθὺν τῶν κατοίκων της ἐμποροῦσε κατὰ τοὺς ὑπάρχοντας
περὶ ἐκλογῶν κανόνας, νὰ ἔχῃ τοὺς τέσσαρας πληρεξουσίου· ἐάν δμως,
τὸ ὅπλον δὲν πιστεύομεν, ἡ Σ. Συνέλευσις δὲν εὕρῃ δίκαιον νὰ δεχθῇ
τέσσαρας πληρεξουσίου ἀπὸ τὴν Ἐπαρχίαν τῆς Σύρας, δὲν πιστεύο-
μεν οὐδὲ ὅτι θέλει εὕρῃ δίκαιον νὰ ἐλαττώσῃ τὸ δικαίωμα τῆς Ἑρ-
μουπόλεως δι' ὁποιοδήποτε λόγον. Εἶναι ἄρα γε χρεῖα νὰ παραστή-
σωμεν εἰς τὴν Σ. Συνέλευσιν, ὅπου εἶναι τόσα φῶτα καὶ ὁ Ἑλληνικὸς
πατριωτισμὸς συγκεντρωμένος, τὴν ἀξίαν τῆς πόλεώς μας, τὴν στα-
θερὰν προθυμίαν μας πρὸς τὰς ἐθνικὰς ἀνάγκας ἐν διαστήματι ὅλου
τοῦ πολέμου τούτου, ὅσην ὠφέλειαν ἔχει τὸ ἔθνικόν ταμεῖον ἀπὸ τὸ
ἐμπόριόν της, ὅσα καλὰ ἡ εὐτυχὴς ὑπαρξίς της δύναται νὰ προξέ-
νήσῃ; Ἡ Ἑρμοῦπολις μόνη συστήνῃ τὴν Σύραν· χωρὶς αὐτὴν, ἡ Σύρα
ἦτον καὶ θέλει εἶναι μὴδέν. Ἡ μεγαλόπολις τῆς Ἑρμουπόλεως, τὴν

Β'. Καί ἂν ἔπρεπε ν' ἀντιπροσωπευθῶσιν οἱ πάροικοι ἐν ταῖς Ἐθνοσυνελεύσεσι, δικαίωμα εἶχον νὰ τοὺς ἀντιπροσωπεύσωσιν οἱ αὐτόχθονες ἀντιπρόσωποι τῆς Νήσου Σύρας, εἰς ἣν

www.libtool.com.cn

ὁλίαν ἔχομεν τὴν τιμὴν νὰ παραστήνωμεν εἰς τὴν Σ Συνέλευσιν ταύτην, ἔδωσαν εἰς τὸν ἐθνικὸν ἀγῶνα κατὰ διαφόρους καιροὺς πυρπολικά, στρατιωτικοὺς μισθοὺς, συνεισφορὰς ἀναγκαιοτάτας, βοηθείας εἰς τὸ ἀεὶμνηστον Μεσολόγγιον, εἰς τὰς Ἀθήνας, εἰς τὸ τακτικὸν στράτευμα τῆς Ἑλλάδος· αὕτη ἐχρησίμευσε πολλὰκις ὡς ἄλλη ἀποθήκη τοῦ πολέμου· αὕτη σχετίζει ἐμπορικῶς τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπικράτειαν μὲ τὸν ἔξω κόσμον· μήπως τέλος πάντων αἱ δύο μυριάδες ἐμπόρων, τεχνιτῶν καὶ ἄλλων Ἑλλήνων, δὲν ἀξίζουν τὰς δύο φήφους εἰς τὴν Ἐθνικὴν Συνέλευσιν; Μὴν ἀμφιβάλλοντες, ὅτι μία ἀπὸ τὰς σοφὰς τῆς Συνελεύσεως γνώμας θέλει εἶσθαι καὶ τὸ νὰ περιθάληῃ καθ' ὅποιονδῆποτε τρόπον τοιαύτην πόλιν, γέννημα καλὸν τοῦ ἐθνικοῦ πολέμου εἰς τὸ ἔθνος ὠφελιμώτατον, πεπεισμένοι ἐνταυτῷ κατὰ συνέδειξιν, ὅτι οἱ συμπολιταί μας δὲν θέλουν ἔχει ποτὲ διαφορετικὴν τινα γνώμην κατὰ τοῦτο, ζητοῦμεν, ὡς προείπομεν, ἀπὸ τὴν δικαιοσύνην τῆς Σ. Συνελεύσεως τὴν ἐξακολούθησιν τοῦ δικαιώματος τῆς Ἐρμουπόλεως κατὰ τὸ ὅποιον μᾶς ἐκλεξε τοὺς δύο, ὅπως ἔκαμε καὶ ἄλλοτε. Τὸ ζήτημά μας δὲν εἶναι νέον, εἶναι δίκαιον, καὶ ὡς φύσει τοιοῦτον, καὶ ὡς προὔπάρχον. Τὸ δίκαιον, πρέπει νὰ εὐχαριστῇ τοὺς πάντας, καὶ ἡ Πατὶς ἀναμφιδόλως δὲν χρεωστεῖ νὰ εὐχαριστήσῃ ποτὲ τὰ τέκνα τῆς κατ' ἄλλον τρόπον, εἴμη κατὰ τὸ δίκαιον.

Μένομεν μὲ τὸ προσῆκον σέβας

Τὴν 11 Ἰουλίου 1829 ἐν Ἀργεῖ.

Οἱ Πληρεξούσιοι τῆς Ἐρμουπόλεως

Παρασκευᾶς Κάζτρας

Ἰωάννης Περίδης.

κατέφυγον· ἦτοι μὲ ἄλλους λόγους δὲν εἶχε λόγον νομιμοποιήσεως ἢ ἀντιπροσωπεία πόλεως εἰς τὴν προσωρινῶς κατέφυγον οἱ πάροικοι.

www.libtool.com.cn

«Πρὸς τοὺς ἐντιμοτάτους πληρεξουσίου τοῦ Σεβαστοῦ

Ἑλληνικοῦ ἔθνους, εἰσερχομένη εἰς τὴν Δ'.

Ἐθροσυνέλευσις. (1)

Οἱ ὑπογεγραμμένη αὐτόχθωνες, ψυφυσμένοι νόμιμη πληρεξούσκει τῆς Νύσου Σύρας, διὰ τὴν Δ Ἐθνοσηνελευσιν, διςύθησαν ἀναφορὰν τοὺς πρὸς τὴν ἐξεταστικὴν Ἐκτροπὴν, τῇ 8 πνέοντος παρατίθενοντας εἰς αὐτὴν δικεολογούμενος τὴν ἀναμότιν (2) τῶν λεγόμενον πάρικον πλην ρεξούσιον τῆς Ἑρμοῦπύλλεος, καὶ ὅτι κατὰ νόμον, καὶ κατὰ ὀρθολόγον, νὰ μὴν συγχωρήσῃ εἰς αὐτοὺς τὴν οἰσόδον εἰς τὴν Δ Σ. Ἐθνοσηνελευσιν, ἀνελπύστος ὅμος, μαὶ ὅλον ὅπου δικοιωματικὸς ἐπρεπεν ἡ ρηθίτα Ἐκτροπὴ, νὰ δόσῃ ὁποῖαν δ' ὕποτε ἀπάντις, ἐμνην σποπηλὸς, καὶ πρὸς τοῦτης παρεδρίσκοντε εἰς τὴν σηνάθριτιν ταύτην, ἡ προπριθὲν πάροικη. Παρακαλεῖτε λοιπὸν τὸ εὐθίδικον καὶ ἡ δικεοσήνη τῶν ἐντιμοτάτων πληρεξουσίου κάμνοντας τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἀναφορὰς ταύτης, καθοῦ καὶ τῆς προλαβοῦσης, ἀντίγραφον τῆς ὁποίας ἐδὼ

(1) Τῆς ἀναφορᾶς ταύτης τὸ πρωτότυπον, πρότερον μὲν ὑπῆρχε ἐν τῷ Ἐλεγκτικῷ Συνεδρίῳ, ἐν τῷ φακέλῳ ἀριθ. 3552· νῦν δὲ σώζεται ἐν τοῖς χαρτοφυλακίοις τῆς Βουλῆς τῶν Ἀντιπροσώπων. Ἐτήρησα ἀκριδῶς τὸ ἀπαράλλακτον, χάριν εὐαρέστου μὲν ἀναμνήσεως τῶν καθ' ἡμᾶς, περιεργείας δὲ τῶν μεθ' ἡμᾶς, διότι οὗτος ὁ ἐν Σύρῳ τότε γενικῶς ἐπιχωριζῶν ἰδιωτισμὸς τῆς γλώσσης καὶ τῆς γραφῆς, κατήνησε σήμερον, μετὰ παρέλευσιν εἰκοσαετίας ἤδη, νὰ ἦναι συνήθης εἰς μόνην τὴν τελευταίαν κλάσιν τῶν κατοίκων Σύρου· καὶ λυπηρὸν μὲν εἶναι τὸ ὅτι οἱ κατὰ τὸ 1829 Πληρεξούσιοι Σύρου μετεχειρίσθησαν χεῖρα ἀγραμμάτου εἰς τὴν ἀντιγραφὴν τῆς ἀναφορᾶς, ἥτις ἄλλως, διὰ τὴν ἀφέλειαν τοῦ ὕφους καὶ τῶν ἐν αὐτῇ ἰδεῶν, ὡς πρὸς τὴν ἱσοχὴν καὶ τὴν ὑπεργροσῆ καὶ συνετάχθη, δὲν εἶναι ἐξιοκατάκριτος. Εἶναι ὅμως κατὰ πολλὰ εὐχάριστον τὸ ὅτι, ἐν τῷ εἰρημένῳ διασηματι τοῦ χρόνου ἡ παιδεία εἰσαχώρησεν καὶ ἔκαμεν ἐξαιρέτους προδίδους εἰς ἐκείνον τὸν ἄθλον, καθὼς ἀκόμη καὶ τὸ ὅτι σχεδὸν ἀπεσορακίσθη ἀπὸ τοῦ πνεύματος τῶν Συρίων ἡ ἰδέα τῆς διακρίσεως αὐτοχθόνων καὶ ἑτεροχθόνων.

(2) Ἀναμότιν καὶ ἀναμότην τὸ ἀνάντιον τῆς νομιμότητος. (Ὀνομ. ἀνομότης, Γεν. ἀνομότης, Δοτ. ἀνομότης, Λίτ. ἀνομότης). Κατωτέρω εὐρίσκεται καὶ κατ' ὀνομαστικὴν, ἡ ἀνομότης. (Σημ. Α. Ζ. Μάμουκα καὶ ἡ ἀνωτέρω.)

Γ'. Ἐπειδὴ οἱ Χῖοι, Κυδωνεῖς, Ψαριανοί, Κρήτες καὶ λοιποὶ προσφυγόντες εἰς τὴν Σύρον συνέστησαν εἰδικὰς Δημογεροντίας καὶ ἰδίους ἔστειλαν πληρεξουσίου εἰς τὴν ἐν Ἀργεῖ

www.libtool.com.cn

ὑπάρχει ἐνομένο, καὶ ἐπομένους γηνομένη ὅριμον σκέψιν τὰ εἰς αὐτὰς διαλαμβανόμενα δικαιώματα, νὰ ἀποφασῇ τὸ δέον καὶ ἐνομον, ἀποξενοντάστους ὡς ἀπαράδεχτους. ὡς μὴν νόμημην πληρεξούσῃ τῆς πατρίδος Σύρας, διαμένοντας τὸ ἱερὸν καὶ τοπικὸν δίκεσμα, εἰς τοὺς μόνους αὐτόχθονας ὑπογεγραμμένους.

Πρὸς τούτης νομίζομε δίκαιον νὰ προσθέσωμε ἐξόχως ἀπὸ τὴν προλαβοῦσα ἀναφορὰν ἐπαρυσάσαμε εἰς τὴν ἐξεταχτικὴν Ἐπυτροπίν, νὰ φανερώσωμεν καὶ εἰς τὴν μπαροῦσαν μας ταπυνὴν, καθηποβάλλοντας εἰς τὴν σκέψιν τῶν δικαιοτάτων ἐντίμων πληρεξουσίων τοῦ Σ. ἔθνους, ὁποῦ καὶ μαι τοῦτο νὰ ἀναγνωρίσουν πόσον ἀδικίαν γίνεταί εἰς τὰ νοπηκὰ δικέσματα τῶν αὐτοχθόνων πληρεξουσίων Σύρας καὶ ὕδου.

Ὁ Κύριος ἐκτακτος Ἐπύτροπος τῶν Βορείων Κυκλάδων, ἐσχυμάτισε κατὰ τὰς ὁδιγίας ἦχε παρὰ τῆς Σ. Κυβερνήσεως ἡδιετέραν Δημογεροντία, τῶν ἀποίκων Ἑρμοπούλεος, καὶ ἡδιετέρος τῶν αὐτοχθόνων, χορῆς νὰ σχηματίζετε Ἐπαρχιακή, ἀλλὰ νὰ ἐνασχολεῖτε ἐκαστὴ ὡς πρὸς τὴν περιφέρειαν τῶν χρεόν της, ὡς δύνατε νὰ δεβαιωθῇ μαι τὴν ὑπ' ἀριθ. Διάταξιν 3193.

Τελοθέντος τοῦ ἔργου τούτου, καὶ ζητώντας μαι ἀναφορὰν ἀρ. 131, ἡ αὐτοχθονὴ Δημογεροντία, πρὸς τὸν ῥηθέντα Κυρίον Ἐπύτροπον ὅτι, δὲν δύνατε νὰ κάμῃ ὁμοῦ τὴν ἐκλογὴν τῶν πληρεξουσίων μαι τὰ τῆς Ἑρμοπούλλεος, ὁ ἐκτακτος Ἐπύτροπος καθηποβάλλοντας ὑπ' ὅπιν τῆς Σ. Κυβερνήσεως τὰ ἀναντίρριτὰ αὐτὰ δικέσματά των, ἐβεβαίωσε τὴν αὐτοχθονὸν Δημογεροντία, μαι τὴν ὑπ' ἀριθ. 3290, ὅτι ἡ Κυβέρνησις θέλει λάβῃ εἰς ὅριμον σκέψιν τὰς αἰτίσεις σας, καὶ δὲν θέλει σιγηροέση νὰ σὰ σιγηροεριστόση τὰ νόμημα δικαιώματα τοῦ Κοινοῦ σας κ.λ.π. Ἐνχυρίζόμενος μαι τὰ ταῦτα ὁ κατάλογος τῶν ἐκλογέων, αὐτοχθόνων, καὶ τὴν ἀναφορὰν εἰς τὴν Σ. Κυβέρνησιν καὶ μαι τὰ παρὰλευσις ἡμερόν, ἐδημοσίευσε πρὸς αὐτοὺς διάταξιν ἀρ. 3676, λέγοντας, ὅτι ἡ Σ. Κυβέρνησις ἔχουση καλὸς δηλαδὴ τὴν ἡδιετέραν ἐκλογὴν τῶν ἐκλογέων αὐτοχθόνων, διορίζοντας καὶ πρὸς

Συνέλευσιν, ἀντεπροσωπεύθησαν ὅλοι οἵτινες καὶ ἀπετέ-
λουν τὸν πληθυσμὸν τῶν παροίκων, ἐπομένως ἡ ἀντιπροσω-
πεία τῆς Ἑρμουπόλεως ὡς ἰδίας πόλεως ἐπλεονάζεν, ἡδύ-
νατο δὲ νὰ περιληφθῇ εἰς τὴν τῶν αὐτοχθόνων Συρίων

τοῦτης, μαὶ τὴν ὑπ' ἀριθ. 12399 πρόεδρον, τῶν ὑπογεγραμμένων Γε-
ώργιον ρούσσον, διὰ τὴν ἐξ ἀκολουθίᾱς τῆς ἡδιετέρας ἐκλογῆς τῶν
πληρεξουσίων των.

Ἐντημότατη Κύριοι ! ἡ πληρεξούσῳσι τῆς Ἑρμουπόλλεως, δικεο-
μα δὲν ἔχουν νὰ γήνουν δεχτὴ εἰς τὴν Σ. Δ. Ἐθνοσυνέλευσιν διὰ
τὰ δικεα, ὅς εἴρητε, καὶ διὰ ὅσα ἑτερα διαλαμβάνη τὸ ἐνομένο ἀντι-
γραφον τῆς προλαβοῦσης ἀναφοράς, μαὶ τὸ νὰ ἐσχυματίστυκαν ἡδη-
ετέρος τῶν Χύον, Αἰθαληότων, καὶ λ.π. ἡ πληρεουσῳήι τους, κά-
μνοντας ὁ μεγαλύτερος ἀριθμὸς τῶν οἰκογενειὸν ἀπὸ τῶν πάρικον
ἐθρισκομένον εἰς Ἑρμοῦπολλην, μέλοντας νὰ ζητίσουν τὰ ἡδιετέρα
τῶν μπατρίδον τον δικεόματα, καθον καὶ ἡ ἐθρισκομένη πλησμονὴν
οἰκογενειὸν Ψαριαλόν, οὔτε ἀπὸ ἐτοῦτους τοὺς ὕστερους, δὲν παρε-
βρέθη τινὰς εἰς τὴν *διαίαν ἐκλογὴν* ἐγνηε, διὰ τοὺς δυὸ αὐτοὺς Κυρί-
ομς· ποίον ὄχλον λοιπὸν αὐτὴ παρισιάζουν, μαὶ τὴν πληρεξουσσητη-
τά των ; τὴ ἀνάλογο ἐμνε ἀπὸ τοὺς πάρικους ἀφερόντας Χύους, Αἰ-
θαληότες. Εὐρόπέους, αὐτόχθονη Σύροι (κάτικη εἰς Ἑρμοῦπολλη),
Ψαριανή, Κρίται, Νησηότες καὶ λ. π. ὅποι δὲν ἐσημέθεξαν εἰς τὸν
ψύφον αὐτῶν τῶν δῆον πληρεξουσίων Κάζηρα καὶ Περιδην : ὅποιε
ὅλη ἡ ρηθέντες ἀπέστυλαν τοὺς ἀντιπροσόπουστον εἰς τὴν Σ. Δ. Ἐ-
θνοσυνέλευσιν, καὶ πὸς δύναντε ἡ ρηθέντες δυὸ Κυροίε νὰ παρισιά-
σουν σήμερον λαόν, ὅσσης δὲν τοὺς ἐψύφισε, ἀλλ' οὔτε θέλη νὰ τοὺς
γνορίζη πληρεξουσσιουσου ; καθὶ εἰς ἐκλεγμένους πληρεξούσιος ἐξ ὁποι-
ἀδῆπο-τε ἐπαρχείας διὰ νὰ ἀνάγνωριστῇ τοιοῦτος, πρέπη νὰ φέρει ἐν
ἐαυτῷ ὅλην τὴν θέλεισιν καὶ ὅλας τὰς ψύφους ὅλων τῶν συνεπαρχιω-
τον του. ποία ἀραγε; εἶνε ἡ θέλεισις τῶν πάρικον ὅποι αὐτὴ παρα-
στένου ; ἀλοι ἡ μὴν ἐκήνην ὅποι δὲν ἠθελαν, ἀλλ' οὔτε ἐσῆνδραμον
εἰς τὴν ψηφιοφρίαν αὐτῶν τῶν δυὸν Κυρίον. Ἰσος θέλουν νὰ προσ-
ποιθοῦν ὅτι δῶδουν διὰ τὸ ἐμποριὸν τους δόσης χριμάτον εἰς τὸ Ἐ-
θνωε ! οὔτε αὐτὸ ποσὸς δὲν τοὺς δικαιώνη, ἐπυδῇ καὶ διὰ τὴν ἡθο-

Δ'. Εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ Κάζηρα καὶ Περιίδου δὲν ἔλαβον μέρος οἱ Χίοι, Σμυρναῖοι καὶ Ψαριανοί, ἐκτὸς ὀλίγων προσελθόντων εἰς τὴν ἐκλογὴν ἐν τῷ ναῷ τῆς Μεταμορφώσεως.

www.libtool.com.cn

τελὴν τοὺς ὀφέλειαν, ὅθεν καὶ ἂν ἐβρίσκοντον ἐπρεπε νὰ πληρύνουν, ἡ πηγὴ δὲ τοῦτου κατορθώματος ἐγενήθη μαὶ τὴν οὐδετερότητα ἀπέδωξε ἡ Νῆσος Σύρα, ἐξ ἀρχῆς τοῦ ἱεροῦ ἀγόνου τούτου, αὐτὸ ἔκαμε νὰ στερεοθῇ τὸ ἐμπόρειον καμνόντας οἱ πάρικι ὡς γνωστὸν τῆς πάσης κατάστασιν, καθοῦ ἡ ἀναφερόμενη, προφηλάτουν ἐν καιρῷ δέοντῃ καθέν τοὺς ἄλλο δικέομα κατ' αὐτῶν, διὰ νὰ ἀποδῇξουν λεπτομερές τὰς ἀνοίκουστας ἀδικίας τοῦς ἐγηναν τῶν δυστυχόν αὐτοχθόνον.

Ἀποδηκνυομένου λοιπὸν ὅτι ὁ Κύριος Κάζηρας καὶ Κύριος Περιίδης μαὶ τὴν δι εὐλογουμένην ἔκτασιν τῆς παρούσης, καὶ τοῦ ἐνομένου ἀντιγράφου, θέλει γήνουν ἀπαράδεχτη ὡς πληρεξούσοις Ἑρμοῦπάλλεος Ν. Σύρας ἀπὸ τὴν Σ. Δ. τοῦ ἔθνους Συνέλευσις.

Ἀποδικνυομένου, ὅτι, ὁ ὄχλος ὅλος σχεδὸν τῶν πάρικον, ἐσχυμάτισαν ἡδιετέρος καὶ Δημογεροντίας (ὅποια ἐστὶ ἐκύνῃν τὸν Χῦον) καὶ ἐπομένο τοῦς πληρεξουσίουσους.

Ἀποδηκνυομένου ὅτι, ἀπὸ τοῦς ἀποληφθέν πάρικους, Ψαριανοῦς, Κρίτας, Νυσιῶτες, Εὐροπέη καὶ λ. π. δὲν ἔλυσαν ψύφον εἰς τοῦς ἀνοημένους δυὸ Κυρίους.

Ἀποδηκνυομένου ὅτι, ἂν καὶ ἐδέχτῃ πάρικος παρὰστάτης εἰς τὴν Τριζίνι τῶν Ἑλλύνων Γ. Ἐθνοσπνέλευσιν, τὸ ἀπόβαν μόνῃ τοὺς τιούτο δικέομα μαὶ τὰ κόματα ἐπραξαν ἐν τὸ ἀναμεταξίν τοὺς ὡς εἰριτε.

Ἀποδηκνυομένου ὅτι διὰ νὰ ψυφυστοῦν πληρεξούσοις ἡ δὴ Κύριοις αὐτῇ, ἐμνησολάβισε ἡ δία.

Ἀποδικνυομένου τέλος πάντων ὅτι ὁ ψύφιστον, εἰνε ἐναντίον τοῦ ἀρθρου 21 τῶν ὁδηγιὸν τῆς Σ. Κυβερνήσεως τοῦ αρ. 10050 καὶ τοῦ ἡδίου αὐτοῦ νόμου 17 τῆς Ἐπυδαύρου εἰς τοῦς 5 σημειθέντες τήπους περὶ παραστάτου.

Οἱ ὑπογεγραμμένη παρακαλοῦν ταπυνὸς τὸ Σ. ἔθνος, νὰ ἀποδόσῃ τὴν δικαιοσύνην του, κάμνοντας τὰς ὑπεναντίους ἀπαρτελετοὺς, πρὸς

Ε'. Ἡ ἐκλογή τοῦ Κάζηρα καὶ Περιδου διεξήχθη μετὰ βίας.

ΣΤ'. Καὶ τελευταῖον οἱ πάροικοι δὲν εἶχον δικαίωμα ψή-
φου διότι δὲν διήνυσαν ἐν Ἑλλάδι τὰ πέντε ἔτη καὶ ἡ ψηφο-

www.libtool.com.cn

διατρίσιν τῶν τοπικῶν δικεομάτων καὶ αὐτοχθόνου, καὶ διὰ τῆς χα-
ρίτος καὶ λ. π.

Ἐν Ἀργοὶ τῇ 12 Ἰουλίου 1829.

Οἱ αὐτόχθονες πληρεξούσιοι τῆς Νυσοῦ Σύρας

γ. ρουσσοι.

Γ. ξανθάκης.

Τὸ ἐν τῇ ἀναφορᾷ ἐπισυνημμένον Ἀντίγραφον.

Πρὸς τὴν ἐντίμον Ἐξεταχτηκὴν Ἐμπροσὶν συστηθησομένη διὰ

τὴν ἔρευναν τῆς Νομημότις τῶν Πληρεξουσίων τῆς Δ.

τῶν Ἑλλύνων Ἐθνωσυνέλειψις.

Δυνάμη τοῦ ψυφίσματος ἀρ. 10049 καὶ ὁδηγίαι 10050 τῆς Σε-
βαστῆς Κυβερνήσεως, ἡ Κυνότης τῆς Νύσου Σύρας, μετ' ὅλλυν τὴν ἀ-
πευκυμένην τάξιν, ἐψύφησε τοὺς ὑπογεγραμμένους νόμημους πληρε-
ξουσίουστας, τὸ νὰ ἡσέλθουν εἰς τὴν προσεχὲς τῶν Ἑλλύνων Δ.
Εθνωσυνέλειψις, καθοῦ καὶ πραγματικῶς ἀποδύχτη ἀπὸ τὰς πράξεις,
καθιπρόζαλαν εἰς τὴν αἵξέτασις τῆς ἐντημότητος. (1)

Μανθάνομε μαὶ τὰ δεδαιώτιτως, ὅτι οἱ λεγόμενη πληρεξούσιοι τῆς
Ἑρμοπολλεος, παρρησιάζοντας καὶ τοῦτη τὰς πράξεστων, ἐπυμένου
νὰ γοῖνου δεχτῇ, δημοφειζώντας ὅτι, θέλουν κάμη ἀπαράδεχτους
τοὺς νόμημους αὐτόχθωνας (ὅς αν φερ' ὑπὶ νὰ οἰκηποιοιθῇ τὸν οἶκον
τῆς (2) τοῦ ἑτέρου). νομίζομεν λοιπὸν χρέος μας ἀπαρέτιτον, νὰ κα-
θυποβάλομεν εἰς τὴν σκέψιν καὶ ἐξέτασιν Σας τὴν ἀναμότην αὐτῶν,
καὶ ὅτι δὲν δύνονται, καὶ κατὰ νόμον, καὶ κατὰ ὁρθῶν λόγων, νὰ

(1) Ἡ φράσις ἤθελεν εἶσθαι πλήρης οὕτως, «ἀπὸ τὰς πράξεις, (τὰς ὁποίας) ὑπό-
βαλαν εἰς τὴν ἐξέτασιν τῆς ἐντιμῆς (ἢ τῆς ἐντιμοτάτης) ἐπιτροπῆς.»

(2) Τ ἡ ς, ἀντὶ τοῦ ἀορίστου τ ι ς· ὡς ἂν ἐγράφετο, «νὰ οἰκηποιοιθῇ τὴς
τὸν ἑτέρου οἶκον.» Ζ. Α. Μ.

φορία ἐνηργήθη ἐναντίον τοῦ ἄρθρ. 7 τῶν Ὁδηγιῶν τῆς Κυβ. καὶ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 6050· καὶ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 17 νόμου τῆς ἐν Ἐπιδαύρῳ Ἐθνοσυνελεύσεως.

www.libtool.com.cn

γίνουσι δεχτὴ εἰς τὴν Δ'. τῶν Ἑλλήνων Ἐθνοσυνέλεψιν καὶ ἡδοῦ πὸς ἀποδινῆτε.

Προκυρίτοντας ὁ Κύριος ἐκτακτὸς Ἐπύτροπος τῶν Βορείων Κυκλάδων, τὸ νὰ συναθροιστοῦν οἱ πάροικη Ἑρμοποῖλλες εἰς τὸν Ναῶν τῆς Μεταμορφώσεως, κύμενος εἰς τὴν αὐτὴν πόλιν, ἀρχησε τέλος πάντων ἡ σηνάθρσις. καὶ πλήρης γενόμενη, ἀρχυσε ὁ ὄχλος αὐτῶς νὰ ἐστανθῇ εἰς τὸν ἑαυτόντου ὅτι, δικαίωμα μὴν ἔχον νὰ ὀνομάσῃ πληρεξουσίου τῆς Ἑρμοποῖλλας Σύρας, οὔσα ξένη παρὰ αὐτῶν, καὶ γενομένη ἐν τῷ ἀναμεταξὶν τοὺς λογοτριβὴν ἀφορόσαν τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν ἐπερίσκυσε ὁ πλοῖον ἀριθμὸς τοῦ ὄχλου, καὶ οὗτος ἡ συνάθρσις διελήθη· τοῦτο ἀποδήχυντε πραγματικὸς ἀπὸ τὴν ἡδιετέραν Δημογεροντίαν ἐσχηματίστη τῶν Χῶων, καὶ ἔπομένως τῶν μερικόν πληρεξουσίων τον ἔχοντας πρὸ ὀφθαλμὸν νὰ ὁμηλήσουσι εἰς τὴν Δ'. Ἐθνοσυνέλεψιν, τὰ ἡδιετέρα συμφέροντα τῆς πατρίδος, καὶ οὐχὶ τὰ τῆς Ἑρμοποῖλλας.

Ἀκολουθοῦσι μάλ' τὰ παρέλεψιν ἡμερὸν ἐπροκύριχτη παρὰ τοῦ ρηθέντος ἐκτάκτου Ἐπ' τρόπου νέαν προκύριξιν. προσκαλόντας εἰς συνάθρσιν τοὺς αἰτέρους παρίκους διὰ νὰ σχηματίσουν τοὺς πληρεξουσίου, καὶ τούτῃ ἡ δευτέρα διάταξις, ποσὸς δὲν ἐστερεόθη, ἐπυδῇ ὅλη ἡ ἐκτὴ εὐρίσχομένη λιβαλόμενος νομήζοντας τῶν ἑαυτὸν τοὺς ὅς καὶ πρότερον, μὴν ἔχοντας δικαίωμα ψήφου εἰς τὴν πατρίδα μας Σύρα καὶ μάλ' τὸ νὰ μὴν εἶνε αὐτόχθονες τῆς ἡδίας, καὶ ὅτι τὰ πέντε ἔτη, ὁ πολλὰριθμὸς αὐτῶν δὲν παρεβρίσκετο παντοτινὰ ἀπαικυσμένος εἰς ταύτην, θέλοντας καὶ πρὸς τοῦτης, νὰ φυλάξουν τοὺς ὅρους τῶν ὀδηγιῶν τῆς αὐτοῦ ἐξοχότητος τοῦ Κυβερνήτου, ἐλέχοντάςτους καὶ ἡ ἡδία αὐτῶν συνοίδυσης, διὰ νὰ μὴν ὀρκυστοῦν ματέος, καὶ πρὸς διατίρσιν τῶν 5 σηματοθέντων τίπων τοῦ νόμου ιζ', δὲν ἤθελον νὰ ἡσέλθουν εἰς συνέλεψιν μὴν ἔχον δικέομα τινὰ, καὶ ὅτι μῆαν των ἡμερὸν ἔχουν νὰ ἐξέλθουν (καθοῦ ἀδιακόπως ἐξελθόντες) ἀλλαχόθεν ὅς μὴν πατρίστον ἡ Ν. Σύρας, ἐπρότιναν ταῦτα πάντα πρὸς τὸν Κύριον ἐκτακτον Ἐπύτροπον, προτίνοντάςτου περιπλέων ὅτι, θέλουν σχηματίσουν

Οἱ Ἑρμουποῖται ἀντέκρουσαν τοὺς Συρίους, διασχυρισθέν-
τες ὅτι,

Α'. Ἡ Ἑρμούπολις ἦτο οὐ μόνον συγκεκροτημένη τότε

www.flibtool.com.cn

μίαν ἡδιτερίν τους ἐπυτροπήν, διὰ νὰ παρῖαισῃ ἂν δικεόματα ἔχουν ἡδιτερός εἰς τὴν Δ. Ἐθνοσυνέλευσιν. Κύριος Ἐκτακτος, μὴν εὐχαριστοῦμενος εἰς τοὺς δικεολογουμένους λόγους αὐτῶν ἐμταχειρίστη βίαν διατάτοντας τὴν ὀλόκληρον σφάλουσιν τῆς πολιτείας Ἑρμουπόλλεος, προκυρίτοντας ὅτι δὲν θέλει συνχωρεῖσθαι τὸ ἐλεύτερον τινὸς νὰ κάμῃ τὸ ἐργοχυρὸν του καὶ τὴν ἐμπορικὴν του πράξιν εἰς δὲν ᾔθελε σιναχτοῦν εἰς συνάθρῃσιν νὰ ψυφοφορίσουν τοὺς πληρεξουσίου, ταῦτη ἡ διάταξις διεσόνετο διὰ ὀλοκλήρας ἡμέρας τρεῖς, καὶ πάντοτε ἐτύμον τῆς διαταγῆς του. ἔλεποντας λοιπὸν τὸ ἀμετάθετο τῆς γνώμης του, ἐν μέρος σχεδὸν 150 ἀτόμων βάναψ (1), καὶ χαλαίων, μὴν ἔχων τῶν ἐποιοῦσιον αὐτῶν ἄρτων, ὄντας σφαλισμένα τὰ ἀργαστυριά των, ὅπου μαὶ τὴν καθμερρινὴν οὐλευψίντους διέσωνα τὰς πενηχράς φαμελίσιατους, μὴ ἐβρίσκοντας κὰν ψομὶ εἰς τὸν φόρον, μαὶ τὸ νὰ εἶτον καὶ αὐτὶ εἰς σφάλῃσιν: ἀπεφάσσαν ἡ ταλέποροι διὰ τὴν ἐλευτερίαν τῶν μαγαζῶν τους καὶ ἡσῆλθαν εἰς τὸν Ναὸν, σχυματίζοντας μαὶ ὀφθαλμοὺς σφαλισμένους τὸν Κύριον Κάζυραν καὶ Κύριον Περίδην, ὁ ἓνας ρόδιος, καὶ ὁ ἕτερος τῆς μελῆς.

Εἰς ὅλον τοῦτο τὸ νέων ἀπαρδύγματος φαινόμενο, δὲν ἔλυψε ἀπὸ ἐκῆνα τὰ ἱερὰ χρεῖα ἡ αὐτόχθονη Δημογεροντία νὰ διαμαρτιθῇ ἐπυστήμος εἰς τὴν ἀνομον ταυτην πράξιν, μαὶ ἐπύστημον ἐνγραφόντις πρὸς τὸν Κύριον ἐκτακτον ὑπ' ἀρ. 56.

Οἱ ῥηθέντες ὀνομαζόμενη πληρεξούσιοι. τῶνας προσποιούντες ὅτι ταῦτο δικεόμα ἐλαβαν παρὰ τῆς ἐν Τριζίνις Γ. τῶν Ἑλλύων Ἐθνοσυνέλευσιν, τοῦτο λέγομεν ὅτι, ὀλήγιν γνώρισιν ἔχουν εἰς τὰ πράγματα τῆς πατρίδος μας διὰ δὲν ἐκάμαν τὰ 5 ἔτη εἰς αὐτὴν, ἀλλὰ νεοφερμένη εἶνε, καὶ διατὴ τέλος ὁ ἐτότες παραστάτης πάριος ἐφέρθη εἰς τὴν Ἐθνοσυνέλευσιν, μαὶ τὸ νὰ μὴν ἐβρίσκετο εἰς αὐτὴν ἡ νόμμη αὐτόχθονες τῆς πατρίδος μας, καὶ τοῦτο διατὴ! δὲν ἐσήμωρενε

(1) Βάναψ ἀντὶ βανούσων.

πόλις, ἀλλὰ περιεῖχε πενταπλάσιους κατοίκους τῶν τῆς ἄνω Σύρου. Μάλιστα ἐθεωρεῖτο τότε ἐκ τῶν πολυανθρωποτέρων πόλεων καὶ τῶν τὰ μέγιστα ὑπὲρ τοῦ ἀγῶνος συντελεσσαῶν.

τῆς ἐτότε προσορινῆς Δοικεῖστος ὅς ἡ ἀντιπρόσωπη αὐτῆς μας καθοδήγизαν, διὰ νὰ διεσόζετε ἡ οὐδετερότις τῆς Νήσου μας ὅπου μαὶ αὐτὴν σημανδικὰς ποτότις χρ'μάτων ἐλάμβανε τὸ ταμῆον, καθοῦ καὶ εἰς τοῦ νῦν, καὶ περιπλέον δὲν ἀφηναν τῶν ἐρχομόν τοῦ παραστάτου διὰ νὰ μένη ἀσηλον ἡ Νύσο· Σύρας καθοῦ καὶ ἐμνηε εἰς τὰς δυνὰς ἐτότε περιστάσις, ἀποταμνέβοντας πολλὰς σημανδικὰς καταστάσις εἰς τοὺς οἴκους τῶν αὐτοχθόνων καὶ Μοναστηρίον, δίχος ἐλυψιν ὀβολοῦ καὶ παραμικροῦ ἐξόδου, καθοῦ πρὸς τοῦτης μαὶ τὴν αὐτὴν οὐδετεροτιτὰ της, διεσόθισαν χιλιάδαι χριστηανῶν ψυχόν, καὶ ἀπὸ τὰς ἡδίας αὐτῶν πλῆσιον Νύσον, ἐαν ὁμως μαὶ ὅλα ταῦτα, ἤθελε ὁμολογεῖσθαι τὴν ἀλείθειαν τοῦ πράγματος ὁ ἐτότε παραττάτις τῶν πάριον εἰς τὴν Τριζίνην Ἐθνοσηνέλευψιν ὅτι, ἡ σημπολῆτεττου μαὶ τὴν δύναμην τοῦ ὑσχυροτέρου ἐχτιζαν οἰκίας ἄνω τῶν μαγαζίων τῶν αὐτοχθόνων, οἰκοδομημένα πρὸ ἐτῆ 80, καὶ ὅτι ἀρπαξαν τὰς ἡδοχτισίας, καμνοντας ἐμπόρειον μαὶ αὐτὰς καὶ μέχρη τοῦ νῦν, θεβοιότατα δὲν ἤθελε γέννη δεχτὸς εἰς μίαν τιαύτην λαμπράν καὶ δικεάν Ἐθνοσηνέλευψιν.

Τιούτος ἐιτάθη ὁ τρόπος, μαὶ τῶν ὁποῖον ἐσχυματίστουκαν πληρεξούσοις ἡ ῥηθέντες δύο κυροίε, καὶ ἐπυδῆ βλέπομεν τιούτον ἀνομότατο ἔργων νὰ ἐπυμένουν τὸ νὰ παρεβρεθοῦν πασχύζωντας νὰ λάβουν μέρος εἰς τὴν Σ. Δ'. τῶν Ἐλλύνον Ἐθνοσηνέλευψιν, ζητόντας νὰ ἀρπάξουν τὰ ἱερὰ δικαιώματα τῆς πατρίδοσμας. καὶ ὅπου αὐτὴ δὲν εἶνε στερεὴ εἰς τὴν μπατρίδα μας, ἥσος μαὶ τὴν ἐπιστροφὴν τοὺς εἰς ταύτην δὲν ἤθελον ἐβρουν τοὺς ὁμήους ὁποῖε τοῦς ἐκλεξαν, καὶ τὸν ἡδῖον αὐτῶν πρόεδρον τῆς σθηαθρισήστον, μαὶ τὸ νὰ ἀνναχοροῦν καθημερινός, διὰ τοῦτο δ' ἀμαρτιρούμεθα ἐπυσήμος ἐναντίοντων, καὶ ἐπυστηρίζομεθα εἰς τοὺς ἱερούς νόμους, καὶ εἰς τὴν ἀφυλοπρόσωπον δικεοσήνην Σας ὅτι, δὲν θέλετε τοὺς κάμη δεχτοὺς μὴν ἔχον τὸ παραμικρόν δικέομα τὸ νὰ ὀνομάζονται ἡ τιούτη πληρεξούσοις τῆς πατρίδος μας, ἀλλὰ νὰ δημοσευτὴ ἐπυσήμος ἡ ἀνομότητάτους.

Ἦτο δὲ ἐσχηματισμένη πόλις καθ' ὅσον καὶ ἰδίας δημοτικὰς καὶ διοικητικὰς ἀρχὰς εἶχε καὶ ὄνομα ἴδιον.

Β'. Προκειμένου ν' ἀντιπροσωπευθῇ πόλις ὁλόκληρος ἀπὸ τοὺς αὐτόχθονας δύο πληρεξουσίου, δικαιοτέρον ἦτο οἱ τῆς Ἑρμοπόλεως ν' ἀντιπροσωπεύσωσιν ὁλόκληρον τὴν νῆσον, ἥ οἱ αὐτόχθονες ἦσαν τὸ πεμπτημόριον τῶν παροίκων πρὸ πάντων ὅμως μὴ θέλοντες νὰ ἀποκλείσωσι τοὺς Συρίους ἀντιπροσώπους ὑπεστήριξαν ὅτι ἡ Ἑρμοῦπολις ἔχει ἀναφαίρετον δικαίωμα ἀντιπροσωπείας πολλῷ μᾶλλον, καθ' ὅτι ἀγέννημα τοῦ πολέμου ἦτο μικρογραφία τῆς τοῦ ἐλληνοῦ, περιχλείουσα χιλιάδας Ἑλλήνων ἐκ πλείστων ἐλθόντων μαρῶν, ἐγκατασταθέντων ἐν αὐτῇ.

Τῇ ἀραγεῖς ἔχουν νὰ προβάλουν εἰς τὴν ἔθνοσυνέλευσιν περὶ τῆς πατρίδος; τὰ ὑποστατικάτους, τοὺς ἀμπελόναστους, τὰς ἡδιωχτησίαστους, ἢ τὴν δεκατιὰν ὅπου πληρῶνουν, καὶ θέλουν νὰ ἔχουν δικέομα πληρεξουσίου!!! Ἐὰν ἀποβλέπῃ διὰ τὸ ἐμπορεῖν τοὺς οὗτε διὰ αὐτὸ δὲν ἔχουν δικαίωμα πληρεξουσίου, ἐπιδῇ καὶ εἰς τὴν πατρίδα μας ὑπάρχει Ἐμπορεικὸν Δυνασθένιον, καὶ ἐμπορεῖν εὐκόλος νὰ θεωροῦν τὰς ὑποθέστους καὶ οὐχὶ τὰ τοπικὰ δικαιώματα τοῦ οὐδὲς ἄλλος κατὰ νόμον δὲν δύνετε νὰ χέρετε ἡμῖν μόνον ὁ αὐτόχθον καθὲς πατρίδος.

Παρακαλοῦμε νὰ μᾶς τιμήσετε ἐγγράφου ἀποκρισέν σας διὰ ταύτην τὴν δικαίαν αἰτίστην μας, εἰς προφήλαξιν τῶν ἐνεμπυστευμένων δεθήσαν εἰς ἡμᾶς χρεῶν παρὰ τῆς κυνοτητάμας κάμνοντας πρὸς ταύτης Γενικήν προφήλαξιν ὅλον τῶν ἄλων ἐτέρων δικεομάτων μας ἐναντίον των, διὰ νὰ παριστάσῃ ἐνόπῃον τοῦ Σ, Ἐθνους τὰς ἀνοίκους ἀδουκίας καὶ καταχρήσεως ἐκαμῖαν πρὸς ἡμᾶς οἱ πάροιχα τῶν δικεομάτων μας, καὶ προνόμιον μας, καὶ διὰ τῆς χάριτος αἰὲ λ. π.

Ἐν Ἀργεῖ, τῇ 8 Ἰουλίου 1829.

οἱ πληρεξούσιοι τῆς Ν. Σύρας

(ὕπογεγραμμένη)

Γεώργιος ρούσσος.

Γεώργιος ξανθάνης.

Γ'. Οἱ ἐκ μέρους τῶν Χίων, Κυδωνιέων κλπ. ἀποσταλέντες εἰς τὴν Ἐθνοσυνέλευσιν εἰδικοὶ ἀντιπρόσωποι εἶχον ἀποστολὴν ν' ἀντιπροσωπεύσωσι τὰ συμφέροντα τῶν Χίων καὶ Κυδωνιέων, οὐχὶ μόνον τῶν ἐν Σύρῳ ἀλλ' ἐν γένει τῆς Χίου, τῶν Κυδωνιέων κλπ. Οὐδ' ἦτο λογικὸν καὶ νόμιμον οἱ εἰδικοὶ πληρεξούσιοι τῶν Χίων καὶ Κυδωνιέων ν' ἀντιπροσωπεύσωσι τὸ νομικὸν πρόσωπον τῆς Ἑρμουπόλεως· διότι ἐὰν οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν Χίων καὶ Κυδωνιέων ἀντιπροσώπευσον τὰ εἰδικὰ ταῦτα μέρη τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἑρμουπόλεως, τίς ἤθελεν ἀντιπροσωπεύσει τὴν Ἑρμούπολιν ὡς πόλιν τριάκοντα χιλιάδας Ἑλλήνων περιέχουσαν;

Δ'. Τὰ περὶ μὴ μετοχῆς τῶν Χίων, Ψαριανῶν, Κρητῶν κλπ. εἰς τὴν ψηφοφορίαν ἐθεωρήθησαν ἀναπόδεικτα, ἄλλως τε δὲν εἶχον ἐπιρροὴν καθ' ὅσον ἡ Ἑρμούπολις προσκληθεῖσα εἰς τὸν νόον τῆς Μεταμορφώσεως ἵνα ἐκλέξῃ τοὺς πληρεξούσιους τῆς, αὐτοὺς ἐξέλεξεν ψηφισάντων πάντων τῶν προσελθόντων ἐκλογέων.

Ε'. Τὰ περὶ βίας ἐν τῇ ἐκλογῇ φαίνονται γραφέντα ἐξ ἐρεθισμοῦ, ὡς ἐνδείκνυται ἐκ τοῦ ὕφους τῆς διαμαρτυρήσεως τῶν Συρίων ἀντιπροσώπων.

ΣΤ'. Τὰ δὲ περὶ τῆς μὴ ἀποκτήσεως τοῦ δικαιώματος τοῦ ἐκλέγειν καὶ ἐκλέγεσθαι, ὡς μὴ παρελθόντων τῶν πέντε ἐτῶν τῆς ἐν Ἑλλάδι ἐγκαταστάσεως δὲν ἐθεωρήθησαν βάσιμα, καθ' ὅσον οἱ πάροικοι εἶχον συνοικίσει τὴν Ἑρμούπολιν πρὸ πενταετίας.

Ἐπὶ πᾶσι δὲ οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς Ἑρμουπόλεως ἀντέταξαν τὸ δεδικασμένον, καθ' ὅσον ἡ ἐν Τροιζήνι Ἐθνικὴ Συνέλευσις τοῦ 1827 εἶχεν ἀναγνωρίσει τὸ δικαίωμα τῆς ἀντιπροσωπείας τῆς Ἑρμουπόλεως, παραδεχθεῖσα τότε τοὺς ἀντιπροσώπους αὐτῆς Ταρποχιτῆν καὶ Ὀμηρίδην.

Σφοδραὶ ἠγέρθησαν ἐν τῇ Ἐθνοσυνελεύσει τοῦ Ἀργεῶς συζητήσεις περὶ τοῦ ἀντιπροσωπικοῦ δικαιώματος τῆς Ἑρμου.

πόλεως, ἀλλ' ἐπὶ τέλους τὴν 15 Ἰουλίου 1829 κατὰ τὴν Γ. Συνεδρίασιν προεδρεύοντος τοῦ Γ. Σισίνη... αὐτὰ μακρὰς ἐνστάσεις καὶ συζητήσεις ἐπεκυρώθη ἡ γνώμη τῆς ἐξεταστικῆς ἐπιτροπῆς, ὡς συμφωνοῦς μετὰ τὴν πράξιν τῆς ἐν Τροιζῆνι Συνελεύσεως, τὸ νὰ λάβωσι μέρος εἰς τὴν ἐνεστῶσαν συνέλευσιν οἱ παρουσιασθέντες (τέσσαρες) πληρεξούσιοι νὰ ἔχωσι δὲ δύο ψήφους μόνον, μίαν ἐκάτερον μέρος, νὰ θεωροῦνται δὲ εἰς τὸ ἐξῆς ἡνωμένοι ἡ Ἑρμούπολις καὶ ἡ ἄνω Σύρος κατὰ τὴν ἐννοιαν τῆς διαληφθείσης πράξεως.» (1)

Οὕτω ἐτελείωσε τὸ ζήτημα τῆς ἀντιπροσωπείας τῆς νήσου καὶ εἰσῆχθησαν οἱ ἀντιπρόσωποι Παρ. Κάζηρας καὶ Ἰωάν. Περιδῆς ἔχοντες μίαν ἀμφοτέρω ψήφον καὶ ὁ Γ. Ξανθάκης καὶ Γ. Ροῦσσος ἔχοντες ὁμοῦ ἐπ' ἴσης μίαν.

Καὶ οἱ τέσσαρες ἐπολιτεύθησαν καλῶς ἐν τῇ Συνελεύσει, μάλιστα οἱ τῆς Ἑρμουπόλεως παρασταθέντες μέχρι τῆς περατώσεως τῶν ἐργασιῶν τῆς, (2) καταστήσαντες ἀξίαν μεγάλης προσοχῆς παρὰ πᾶσι τοῖς Ἑλλήσι τὴν μικρὰν νῆσον τοῦ Αἰγαίου, ἥτις ὡς κιβωτὸς κατ' ἀρχὰς περισώσασα τὰ λείψανα

(1) Ἐκ τῶν πρακτικῶν τῆς 15 Ἰουλίου 1825. Συνεδρ. Γ'. ἀριθ. 11. Σελ. Συλλογῇ Μάμουκα.

Κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἀναφέρουσι τὰ πρακτικά.

Ἐπρόβληθη κατὰ συνέπειαν τούτου νὰ διορισθῶσι διὰ ψηφίσματος τὰ δικαιώματα τῶν αὐτοχθόνων, παροίκων, μετοίκων καὶ ξένων καὶ ἐγένετο δεκτὸν τὸ πρόβλημα.»

Ἐν Ἀργεὶ τὴν 15 Ἰουλίου 1824.

Ὁ Πρόεδρος.

Γ. Σισίνης.

Ὁ Ἀντιπρόεδρος.

Γ. Μαυρομμάτης.

Οἱ γραμματεῖς.

Ἰακωβάκης Πίζος.

Ν. Χρυσόετας.

(2) Τῇ 6 Αὐγούστου ὅτε ἡ Ἐθνοσυνέλευσις κηρύττει περὶ τῶν ἐργασιῶν τῆς φαίνονται ὑπογεγραμμένοι μόνον οἱ τῆς Ἑρμουπόλεως ἀντιπρόσωποι.

τοῦ καταπληκτικοῦ ἐκείνου ἀγῶνος μετεβλήθη διαρκούσης τῆς ἐπαναστάσεως εἰς ἐστίαν μὲν ἀναθερμαίνουσαν τὰ στήθη τῶν ἀγωνιζομένων Ἑλλήνων, κατόπιν δὲ κέντρον τοῦ ἐμπορίου καὶ πόλιν αἰετοῦς μέχρι σήμερον προμαχήσασαν ὑπὲρ τῆς συνταγματικῆς ἐλευθερίας τοῦ ἔθνους καὶ τῶν ἐθνικῶν δικαιωμάτων τοῦ ὑποδούλου Ἑλληνισμοῦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'.

Συνέχεια τῶν περὶ συνοικισμοῦ Ἑρμουπόλεως. — Ἀπογραφή πληθυσμοῦ καὶ οἰκοδομῶν — Νοσοκομεῖον. — Ναὸς Κοιμησεως. — Νέαι ἐνέργειαι Ἑρμουπολιτῶν ὑπὲρ τοῦ ἀγῶνος. — Ἡ πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς Χίου ἐκστρατεία. — Ι. Α. Ῥάλλης. — Δημοκρατία Χίου. — Διοικητικὸς ἐπὶ Κυβερνήτου ὁργανισμός.

Διελθὼν ἐν συντόμῳ τὰ τῆς ἀντιπροσωπείας τῆς Ἑρμουπόλεως ἐν ταῖς Ἐθνικαῖς Συνελεύσεσιν, ἐπανέρχομαι εἰς τὰ τοῦ συνοικισμοῦ αὐτῆς καὶ τῶν ὑπὲρ τοῦ ἀγῶνος ἐνεργειῶν τῆς.

Ἡ κατὰ τὸ 1824 συμβῶσα πολυβρῆνητος καταστροφή πῶν Ψαρρῶν ἐπηύξησε κατὰ τι τὸν πληθυσμὸν τῆς συνοικιζομένης πόλεως· καίτοι ὀλίγοι οἱ κατ' ἀρχὰς προσελθόντες πρόσφυγες Ψαριανοὶ ἔδωκεν οὐχ' ἥττον ὥθησιν εἰς τὴν ναυπηγίαν, ἥτις κατόπιν ἐπὶ τοσοῦτον ἀνεπτύχθη.

Εἶδομεν ἐν τοῖς προηγουμένοις τὰ τοῦ πρώτου διοικητικοῦ διοργανισμοῦ καὶ τῶν πρώτων Ἐπαρχῶν Ἀξιῶτου καὶ Δριτῆς (1) Ἐν τῷ κεφαλαίῳ τούτῳ θέλομεν ἰδεῖ καὶ τὸν ἐπὶ Κυ-

(1) Παρέδειξα νὰ σημειώσω ἐν τῷ οἰκείῳ μέρει ὅτι μετ' ὅλας τὰς πετηρίδας ἀναφορὰς τῶν Συρίων καὶ Ἑρμουπόλεως ὑπὲρ τῆς παρατάσεως τῆς διαμονῆς τοῦ Ἐπαρχοῦ τούτου, οὐδὲς εἶχον κατεῖναι

θερνήτου διαργανισμὸν. Πρὸ τούτου δέ, ἐξακολουθῶν τὰ τοῦ συνοικισμοῦ, σημειῶ τὰ σπουδαιότερα τῆς ἐποχῆς ταύτης γεγόνετα.

Τρία τινα ἐθεωρήθησαν ἀπαραίτητα εἰς τὸν συνοικισμὸν τῆς Ἑρμουπόλεως, Νοσοκομεῖον, Νηοὶ σχολεῖα (1) καὶ ρύθμισαι τῶν τοῦ τελωνεῖου.

Κατὰ τὸ 1826 μετὰ τὴν Μεταμόρφωσιν ἤρχισεν γενομένη λίαν ἐπαισθητὴ ἡ ἐλλειψὶς νοσοκομεῖου τότε ὁ πατριωτικῶντος Γ. Μηλιῶντος ὁ Ῥόδιος ἀνεδέχθη ἰδρυτὴς τοῦ Νοσοκομεῖου, οὗ ἡ οἰκοδομὴ ἀρξαμένη τῷ 1826 ἐπερατώθη καὶ ἐδέχθη ἀποθνεῖς τῷ 1827.

Ἡ γεννησιδωρία ἀφ' ἐνὸς τοῦ εὐεργέτου Μηλιῶντος, ἀφ' ἑτέρου δ' ἐκούσαι πολλῶν εἰσφοραὶ, ὧν ἀξιοσημείωτος καὶ ἡ τοῦ Θ. Χατζῆ Δημητρίου ἀφέντος πρὸ τοῖς ἄλλοις καὶ 200 δίστηλα, ἤρκεσαν ὅπως ἰδρυθῇ περικαλλὰς καὶ εὐρύχωρον τὸ

δυσχερῆσαι τοσοῦτον τοὺς κατοίκους, ὥστε τῇ παρακλήσει τῶν Συρίων ὁ Γάλλος ναύαρχος Δερμγνῆς ἐλθὼν εἰς Ἑρμοῦπολιν παρέλαβεν τὸν Ἐπαρχον καὶ τὸν ἐπήγαγεν εἰς τὴν τότε ἐδραν τῆς Κυβερνήσεως.

(1) Πρῶτον δημοτικὸν σχολεῖον συνεστήθη κατὰ τὸ 1826, μετ' οὐ πολὺ δὲ τὸ Παιδαγωγεῖον τῆς Ἀποστ. Ἀγγλικῆς ἐταιρίας διευθυνόμενον ὑπὸ τοῦ Φρ. Χίλδνερ. Ἀρχιότεροι δὲ διδάσκαλοι ἦσαν ὁ Ἀγ. Πόλιτας, Δωρ. Στεφανάκης, Ι. Ξενοφοντιάδης, Φ. Μ. Σαλδάγος, Ι. Συσίνης, Ἀν. Ν. Ζολώτας, Α. Μ. Σταθίκος, Φωτεινίαι, Ἐπαρχ. δὲ Δημόδ. ὁ Ε. Μαγκάκης, καὶ ἄλλοι δὲ συνετέλεσαν εἰς τὴν μόρφωσιν τῶν νέων κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ συνοικισμοῦ. Περὶ πάντων δὲ τούτων βλέπε πιστοποιητικὰ ἐν τοῖς βιβλίοις τῆς Δημογεροντίας 1828—1834.

Ἱατροὶ δὲ ὁ Ν. Βελισσάριος, ὁ Π. Ζωντανός, ὁ ἀξιόλογος συμπολίτης μας Βιτάλης, καὶ ἄλλοι ἀρχαιότεροι δὲ πάντων ὁ ἱατρὸς καὶ χειρουργὸς Ἰωσήφ Βοτάρος, ἀπὸ τοῦ 1824 ἐγκαταστάς ἐν Ἑρμοῦπόλει καὶ πολλαχῶς εὐεργετήσας τὸν λαὸν τῆς συνοικιζομένης πόλεως, ὡς βλέπω ἐξ εὐχαριστηρίων ἐγγράφων τῆς Δημογεροντίας (8615, 4 Ἀπριλ. 1834. κλπ.)

νοσοκομείον. (1) Πόροι αὐτοῦ ἦσαν αἱ ἐκούσαι εἰσφοραὶ καὶ 4 0/0 κατὰ μῆνα ἐπὶ τῶν εἰσπράξεων τοῦ τελωνείου Σύρου. Αἱ μηνιαῖαι δαπάναι τοῦ νοσοκομείου ἔφθανον τὰς 2,000 ὀρχ. ὧν αἱ 1300 ὡς ἐγγίστα, ἐπληρώνοντο ἀπὸ τοῦ ποσοστοῦ τῶν τελωνιακῶν εἰσπράξεων. Πρῶτοι δὲ Ἐπίτροποι αὐτοῦ ἦσαν ὁ Ἀμβρόσιος Σκαραμαγκᾶς Χίος, Ἰωάννης Ἀποστόλου, Σμυρναῖος, Π. Λαμπρούνης Ἰωαννίνης, Χατζῆ Ἀναστάσιος Θεσσαλονικεὺς, Γ. Μαρινὸς Σμυρναῖος, διορισθέντες τῷ 1827. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἀντεκατεστάθησάν τινες αὐτῶν διὰ τοῦ Α. Κορνηλίου, Θ. Ξένης, Π. Σκουλούδη, Γ. Γαϊτάνου καὶ Γ. Λέλη.

Πρῶτος ἱατρὸς αὐτοῦ ὁ Μιχαὴλ Ναύτης Σμυρναῖος, χειροῦργος δὲ ὁ Ἀν. Ἀνδρόνικος Κυδωνιεὺς, ἐπιστάτης δὲ ὁ Β. Χ. Ἀστερίου ἐκ Σερρών. Οἱ κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη εἰσερχόμενοι ἀσθενεῖς ἀνήρχοντο περίπου εἰς 400.

Τὸ νοσοκομείον βαθμηδὸν καλλωπιζόμενον, ἀποκτῆσαν καὶ δεξαμενὴν, ἣν ἀνήγειρεν ἰδίαις δαπάναις ὁ Ι. Μ. Μίσσερ, κατέστη πολύτιμον διὰ τε τὴν Ἑρμούπολιν καὶ πάντας τοὺς ἐξωθεν προσερχομένους, ἐφ' ᾧ ὀφείλεται διάπυρος εὐγνωμοσύνη τῷ τε ἰδρυτῇ αὐτοῦ Μηλιῶνι καὶ ἐκείνοις οἱ συνετέλεσεν ὑπὲρ αὐτοῦ, οὓς θὰ ἰδωμεν κατόπιν ἐν τῷ οἰκείῳ μέρει.

Ἐν ἔτος μετὰ ταῦτα, ἦτοι τῷ 1828 ἕτερος μεγάλθυμος καὶ γενναῖός τις ἀνὴρ, ὁ Δ. Πλατανίτης Ὑδραῖος διευκόλυνε τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ναοῦ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου. Μέχρι τοῦδε οἱ πολυπληθεῖς κάτοικοι τῆς Ἑρμουπόλεως ἐκκλησιάζοντο εἰς τὸν ναὸν τῆς Μεταμορφώσεως, ὅστις βεβαίως δὲν ἐξήρκει διὰ τοσοῦτον πληθυσμόν· οἱ ὑπολειπόμενοι τῶν παροίκων ἐκκλησιάζοντο ἔτι ἐν τοῖς ἐν ἄνῳ Σύρα ὀρθοδόξοις ναοῖς· ἡ δὲ συνοικία τῶν Ψαριανῶν, πολυάνθρωπος καταστάσα ἐστερεῖτο ναοῦ· ἐπικαίρως λοιπὸν πρὸς τὰς ἀναποφεύκτους ταύτας ἀνάγ-

(1) Περὶ τοῦ νοσοκομείου πλατύτερος γεννήσεται λόγος ἐν τῷ περὶ δημοτικῶν καταστημάτων κεφαλαίῳ.

κας δ Δ. Πλατανίτης προσήνεγκε μέγα μέρος τῶν ἀπαιτού-
μένων πρὸς οἰκοδομὴν τοῦ ναοῦ, συνδραμόντων τῶν,
παροίκων καὶ τοῦ νοσοχομείου. Κατ' ἐγγραφον τῶν ἐφόρων
τῶν θρησκευτικῶν καταστημάτων (τῆς 4 Ἰουλίου 1833) ὁ ῥη-
θεις Πλατανίτης ἐνέμετο τὰ εἰσοδήματα πρὸς ἀποζημίωσιν
μέχρι τοῦ 76ρίου 1832· ἔκτοτε δὲ μετέβη ὑπὸ τὴν κυριότητα
τῆς κοινότητος ἐπὶ συμφωνίᾳ ν' ἀποζημιωθῇ ὁ κτήτωρ δι' ὅσα
ἔμεινε νὰ λαμβάνῃ κατὰ τοὺς ἐπεξεργασθέντας καὶ ἐγκριθέντας
λογαριασμοὺς ἀναβαίνοντας εἰς δίστηλα ἰσπανικὰ δύο χιλιάδες
περίπου. »

Τὰ εἰσοδήματα τοῦ ναοῦ ἔφθανον κατ' ἀρχὰς εἰς δρ. 160
κατὰ μῆνα, κατόπιν ἐπολλαπλασιάσθησαν. (1)

Ὁ ναὸς ἐκτίσθη κατὰ τὸ 1828· οὐχ' ἦττον μέχρι τοῦ
1830 ἐκκλησιάζοντο ἐν τῷ ναῷ τῆς Μεταμορφώσεως τὰ 34
τῶν παροίκων.

Ἀμφότεροι δὲ οὗτοι οἱ ναοὶ ἦσαν διὰ τὴν τότε ἐποχὴν καὶ τὴν
τότε ἐφαρμογὴν τῆς ἀρχιτεκτονικῆς καὶ καλαισθησίας περικαλ-
λέστατοι, μολονότι καὶ σήμερον δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ἀρ-
κούντες περικαλλεῖς· διότι καὶ οὐκ ὀλίγα ἐδαπανήθησαν δι' αὐ-
τὴν ἐργασίαν του. Οὕτως ἡ μὲν ἀξία τοῦ ναοῦ τῆς Μεταμορφώσε-
ως ἀνῆλθε τὰς 200,000 δραχμῶν, ἡ δὲ τῆς Κοιμήσεως τὰς
140,000. Ἡ πρόσοδος δὲ τῆς μὲν πρώτης ἀνέρχεται εἰς
16500 δρ. ἡ δὲ τῆς δευτέρας εἰς 12000 ἐτησίως.

(1) Περὶ τοῦ ναοῦ τούτου γενήσεται λεπτομερέστερος λόγος ἐν τῷ
περὶ ναῶν μέρει· καὶ τοῦτο ὅπως μὴ κατατέμνηται ἐνταῦθα ἡ ἱστο-
ρικὴ ὕλη.

Τοῦτο δὲ θέλει γίνεαι καὶ ἐπὶ ἄλλων κτιρίων καὶ καταστημάτων
ἃ θ' ἀναφέρονται μὲν ἱστορικῶς ἐν συντόμῳ καθ' ἣν ἐποχὴν ἐγένοντο·
θὰ γίνηται δὲ ἐκτενέστερος λόγος εἰς τὰ καθ' ἕλλην κεφάλαια. Παρέ-
λειψα ν' ἀναφέρω πρὶν ὅτι ὁ κώδων τῆς Μεταμορφώσεως εἶναι αὐτὸς
ἐκεῖνος τοῦ Ἀγίου Νικολάου τῶν Παρρῶν, μετενεχθεὶς ἐκεῖθεν κατὰ
τὴν πολυθρόλλητον ἄλωσιν τῆς ἡρωϊκῆς ἐκείνης νήσου.

Ἐπίσης ἀπὸ τοῦ 1823 ἐγένετο ἐπαισθητὴ ἡ ἑλλειψις νε-
χροταφείου, ἀλλ' ἔνεκα ἀναφυσίων δυσχερειῶν περὶ τὴν
εὐρᾶν γηπέδου καταλήλου καὶ περὶ τοὺς πόρους πρὸς ἀγο-
ρὰν τοιοῦτου ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐθάπταντο οἱ νεκροὶ τῶν πα-
ροίκων σποράδων εἰς πολλὰ τῆς νέας πόλεως μέρη· ἕως οὗ
εἶχεν ὁρισθῇ κατὰ τὸ 1824 τόπος ταφῆς τὸ ὅπισθεν τῆς Κει-
μήσεως μέρος, ὅπερ ἦτο τὸ κύριον νεχροταφεῖον τῆς
Ερμουπόλεως μέχρι τοῦ 1834.

Ἀπὸ τοῦ 1828 ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἐρμουπόλεως ἤρχισε
καθιστάμενος μόνιμος· ναὶ μὲν πολυάριθμοι ἔμενον προσωρι-
νῶς χάριν τοῦ ἐμπορίου ἢ τῆς ἐπαναστάσεως εἰς Ἐρμούπο-
λιν, οὐχ' ἦττον ἀπὸ τοῦ 1828 ἐγνώσθη ὁ ἀριθμὸς τῶν μο-
νίμως ἐγκαταστάντων κατοίκων καὶ ὁ τῶν οἰκοδομῶν. Ἵνα
κατορθωθῇ ἡ ἀπογραφὴ τοῦ πληθυσμοῦ καὶ τῶν οἰκοδομῶν
καὶ κατασταθῇ εὐχερὴς ὁ προσδιορισμὸς καὶ ἡ εἰσπραξις τῶν
φόρων, ἡ τότε Δημογεροντία ἀποτελαυμένη ἀπὸ τῶν Π. Γε-
ραλόπουλον, Ν. Ταρπαχτήν καὶ Η. Ἀριέντην διήρσεε τὴν
πόλιν εἰς τέσσαρα τμήματα, εἰς Δεξιὸν, Ἀριστερὸν,
Ὅρεινόν καὶ Φόρον (1).

Γενομένης ἀπογραφῆς ἐξήχθησαν τὰ ἑξῆς·

Τὸ δεξιὸν Τμήμα εἶχεν οἰκοδομὰς	4702	Κατοίκους	3981.
Τὸ ἀριστερὸν » » »	653	»	2869.
Τὸ ὄρεινόν » » »	884	»	3157.
Ὁ Φόρος » » »	328	»	2348.
Εἶχεν πρὸς τούτοις ὁ Φόρος Μαγαζεῖα	346		
Ἔργαστήρια καὶ παραπήγματα	286		
Τὸ ὅλον τῶν οἰκοδομῶν	6167	Πληθυσμ.	18.808.

(1) Ἰδὲ Ἐγγρ. Δημογ. Ἐρμ. ἀρ. 17 τοῦ 1828. — Ἀξιοσημείω-
τος ἐνταῦθα ἡ λέξις Φόρος ἐκ τοῦ Forum σημαίνοντες Ἀγοράν.
Διαιρίσθησαν δὲ πρὸς καταγραφὴν τοῦ πληθυσμοῦ καὶ τῶν οἰκοδομῶν
τοῦ μὲν δεξιοῦ τμήματος ὁ Μ. Πολέμης καὶ Γ. Περίδης, τοῦ δὲ ἀρι-
στεροῦ ὁ Α. Λαδόπουλος καὶ Ν. Μπαλῆς, τοῦ δὲ ὄρεινου ὁ Ν. Ματα-
ξᾶς καὶ Ν. Κουβαλῆς, τοῦ δὲ Φόρου ὁ Π. Σκαμπαβίλιας καὶ Γ. Κουβαλῆς.

Πρὸς τούτοις κατ'έκουν ἐν ἄνω Σύρῳ Ἑρμουπολῖται ὡς οἰκισταί 1,134

Τὸ ὅλον τῶν παροίκων (Ἑρμουπολιτῶν). 34,929

Γενομένης δὲ ἀπογραφῆς καὶ ἐν ἄνω Σύρῳ εὐρέθησαν κάτοικοι (αὐτόχθονες). 5,268

Ὅστε ὁ σταθερὸς πληθυσμὸς τῆς νήσου ἦν 40,497

Ὁ δὲ ἀριθμὸς ὄλων τῶν ἐν τῇ νήσῳ οἰκοδομῶν μέχρι τοῦ 1828 ἦν.

Ἑρμουπόλεως 4,167

Ἄνω Σύρου 1,475

5,342

Ἐκ δὲ τῶν 14,929 κατοίκων τῆς Ἑρμουπόλεως ἦσαν (1).

Χριοί 4500. Κωνσταντινουπολῖται 1000

Ῥουμελιῶται 1000. Πελοποννήσιοι . 1000

Σμυρναῖοι 1500. Ὑδραῖοι . . . 200

Κυδωνεῖς ἔ Μοσχονήσιοι 2000. Αἰγαιοπελαγῖται . 250

Ψαρριανοί 250. Αἰγαιοπελαγῖται τοῦ

Ἑπτανήσιοι 500. τουρκικοῦ Ἀρχιπε-

Ἑτεροεθνεῖς 200. λάγους . . . 2600

9,950. 5050

Ἦτοι τὸ ὅλον 15000.

Πρὸς ζωστροφὴν τούτων εἰσῆρχοντο κατὰ τριμηνίαν πε-
ρίπου 539,288 κοιλὰ σίτου (2).

Τὸ πλεῖστον τοῦ πληθυσμοῦ ἦσαν ἔμποροι καταβάλλοντες
φόρον ἐπιτηδεύματος ἀναλόγως τῆς καταστάσεώς των, ἥτοι

(1) Ἴδε τὴν ἀπογραφὴν ἐν ἐγγρ. Δημογ. Ἑρμ. 524 τοῦ 1828.

(2) Τοσαῦτα εἰσῆλθον κατὰ τὴν ἀπὸ ἀ. Μαΐου — ἀ. Αὐγούστου
1828 τριμηνίαν, ἥτοι Κοιλὰ σίτου μὲν 342,430, κριθῆς 91,159,
καλαμποκίων δὲ 104,694 καὶ ὀσπρίων 1005, ἥτοι τὸ ὅλον κοιλὰ
539,288. (βλ. ἐγγρ. Δημογ. 524).

οἱ μεγάλემποροι γρ. 100, οἱ μετ' αὐτοὺς 70, οἱ μεσαῖοι 50
καὶ οἱ μικρέμποροι γρ. 25.

www.libtool.com.cn

Εἰσεπράττοντο δὲ καὶ οἱ ἐξῆς φόροι.

14	Καφφενεῖα	Α'.	τάξεως	πρὸς γρ.	30	.	.	420
19	Σφαιριστήρια	ἐν καφφενείοις	»	»	40	.	.	760
33	Καφφενεῖα	Β'.	τάξεως	»	15	.	.	495
6	Φαρμακοπωλεία	Α'.	»	»	40	.	.	240
4	»	Β'.	»	»	20	.	.	80
36	Καπηλεῖα	Α'.	»	»	20	.	.	720
17	»	Β'.	»	»	10	.	.	170
34	Φορτηγίδες (Μαοῦνες)	»	»	»	10	.	.	340
Οἱ Κρεοπῶλαι διὰ τὴν ἐθνικὴν γῆν.					.	.	.	100
Τὸ καρενάγιον (Πακτωτήριον)					.	.	.	100
								3436

Ἐπὶ πλέον προστίθημι ὅτι πρὸς ἀσφάλειαν τῆς νήσου ἡ
Ἀστυνομία

Ἐξώδευε κατὰ τριμηνίαν περίπου γρ. . . . 3445.17

Ἐσώδευεν ἀπὸ διαβατήρια κλπ. » . . . 2110.17

Ὡστε ἐπεδάρουν τὴν κοινότητα γρ. . . . 1334.20

Αἱ δὲ ἐκ τῶν δασμῶν τοῦ τελωνείου δοθεῖσαι μόνον εἰς
τὰς τρεῖς ναυτικὰς νήσους μέχρι τοῦ 1827 ποσότητες, συμ-
περιλαμβανομένων τινων ἐπὶ τῶν τελωνειακῶν προσόδων δα-
νείων ἦσαν :

Αἱ κατὰ τὸ 1825 δοθεῖσαι γρ. 26,145.50

Αἱ τὸ αὐτὸ ἔτος εἰσπραχθεῖσαι ὑπὸ τῆς

N. Ὑδρας . . . 49,597. 6

Αἱ ὑπὸ τῶν Σπετσῶν » 33,064.

Αἱ ὑπὸ τῶν Ψαρρῶν » 13,883.22

122,689.78

Τὰ ἐπὶ Λόρδου Κόχραν δοθέντα ἐκ τῶν εἰσπράξεων τοῦ τελωνείου δίστηλα 2000.

Εἰς τὸν ὑπὲρ τοῦ Μεσολογγίου στόλον γρ. 53.069

Εἰς ταῦτα προσθετέα καὶ ἐν πλοῖον πυρπολικὸν παραδοθὲν τῷ ναυάρχῳ Κ. Κανάρῃ καὶ ἄλλαι μικρότεραι ποσότητες, ὡς δισπαρμένως καὶ ἀχρονολογήτως βλέπει τις ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς Δημογεροντίας τῆς ἐποχῆς ταύτης.

Ἐκ τῶν στατιστικῶν τούτων πινάκων βλέπει τις τὴν κατὰ τὰς τῆς ἀρτισυστάτου πόλεως καθ' ἣν ἐποχὴν πρόκειται νὰ ἐξιστορήσω τὰ πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ συνοικισμοῦ τῆς καὶ τὰς ὑπὲρ τῆς ἐπαναστάσεως ἐνεργείας τῶν κατοίκων αὐτῆς.

Σπουδαιότατον γεγονός τῆς συνοικιζομένης πόλεως ἦν ἡ κατὰ τὸ 1827 ἐνεργηθεῖσα ἐν Ἑρμουπόλει ἐκστρατεία πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς Χίου, ὅτε ἡ Ἑρμούπολις μετεβλήθη εἰς αὐτόχρημα στρατόπεδον καὶ ἀποθήκην πολεμοφοδίων καὶ ζωοτροφῶν.

Οἱ ἐν Ἑρμουπόλει πεντακισχίλιοι Χίοι, ἄνθρωποι φιλοπάτριδες καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον εὐποροὶ, ἀδιαλείπτως εἰργάζοντο ἀπὸ τῆς ὀλεθρίας καταστροφῆς τῆς πατρίδος. Εἰς πρὸ πάντων ὁ Ἰωάννης Α. Ῥάλλης οὐ μόνον ἔσχε τὴν πρωτοβουλίαν ταύτην ἀπὸ τοῦ 1821 ἀλλὰ καὶ πρὸ τοῦ 1821, ὧν ἐταῖρος τῆς θαυματουργοῦ Φιλικῆς ἐταιρίας εἶχεν ἀναδεχθῆ ἀπὸ τῆς ἐλληνοφιλοῦς δυάδος τῶν Ὑψηλάντων καὶ τῶν Ἑλλήνων ἀρχηγῶν τὴν μεγάλην ἀποστολὴν τῆς ἐλευθερώσεως τῆς πατρίδος του. Δι' αὐτὸ δὲ ἐπεφυλάχθη ἐνταῦθα νὰ λαλήσω περὶ αὐτοῦ, ἵνα συνδυάσω τὰ κατὰ τὸν Ι. Α. Ῥάλλον μετὰ τῶν πρὸς ἐλευθέρωσιν τῆς Χίου ἐνεργειῶν τῶν ἐν Ἑρμουπόλει Χίων καθ' ὅτι τὸ ὄνομα τοῦ πατριωτικωτάτου τούτου ἀνδρὸς μένει ἀναποσπάστως συνδεδεμένον μετὰ τῆς κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἑλλ. ἐπαναστάσεως ἱστορίας τῆς Χίου καὶ Ἑρμουπόλεως.

Ὁ εὐπατρίδης Ἰωάν. Λαυρ. Ῥάλλης, ἐκ Χίου, λαβὼν ἐντολὴν

παρά τοῦ Α. Ὑψηλάντου κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς ἑλλην. ἐπαναστάσεως ὅπως μεταβῇ εἰς Πελοπόννησον καὶ συνεννοηθῇ μετὰ τῶν Ἑλλήνων ἀρχηγῶν πρὸς ἐξέγερσιν τοῦ Αἰγαίου Πελάγους καὶ τῆς Χίου. κατήλθε ἐξ Ὀδησσοῦ καὶ διήλθε τῆς Κωνσταντινουπόλεως καθ' ἃς ἡμέρας ἀμέτρητοι ἀπηγγονίζοντο καὶ ἐσφάζοντο μετὰ τοῦ μάρτυρος Γρηγορίου Ε'.

Συνεννοηθεὶς μετὰ τῶν ἐν Κων/πόλει λοιπῶν μελῶν τῆς Φιλικῆς ἐταιρίας ἐφθασεν εἰς Τρίκορφα τὸν Ἰούνιον τοῦ 1821 ὅτε παρευρεθεὶς εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Τροπολιτζᾶς γενναίως ἡγωνίσθη ὡς ἐκατόνταρχος. (1)

(1) Αἱ ἀπὸ τοῦ 1821 μέχρι τῆς κατὰ τὸ 1844 δημαρχίας αὐτοῦ προσωπικαὶ καὶ ὕλικαι θυσίαι καὶ ἐκδουλεύσεις τοῦ ἀειμνήστου Ι. Α. Ῥάλλη ὑπὲρ τῆς Ἑλληνικῆς ἀνεξαρτησίας καὶ ἰδίως τῆς Χίου καὶ Ἑρμουπόλεως δύνανται, ἀληθῶς εἰπεῖν, ν' ἀποτελέσωσι τόμον ὁλόκληρον. Γράφων ταῦτα ἔχω ὑπ' ὄψιν μου πληθὺν αὐτογράφων τῶν Ὑψηλάντων, τοῦ Μαυροκορδάτου, τοῦ Κωλέττη, τοῦ Καποδίστρια, τοῦ Κανέλλου Δεληγιάννη, τοῦ Π. Μαυρομιχάλη, τῶν Ἑλλήνων ναυάρχων καὶ πολλῶν ἀρχηγῶν τῆς Ἑλλ. Ἐπαναστάσεως, ἀπευθυνόμενων πρὸς τὸν Ι. Α. Ῥάλην, ὡς ἐκατόνταρχον, ὡς φιλικὸν ἑταῖρον, ὡς πληρεξούσιον τοῦ Γεν. Ἐπιτρόπου Ὑψηλάντου, ὡς δημογέροντα καὶ ὡς Χίον εὐπατρίδην. Μολονότι ἐκ μετριοφροσύνης καὶ ἐπιμόνου ἀποφυγῆς ἐπιδεικτικῆς πατραγαθίας ὁ ἀξιόλογος αὐτοῦ υἱὸς καὶ ἐγκριτος συμπολίτης μας Σωκράτης Ι. ἰάλλης ἀπέφυγε νὰ μοι χορηγήσῃ ταῦτα, οὐχ' ἥττον τῇ ἐπιμόνῳ μου παρακλήσει, μοι παρέδωκε ταῦτα, μετ' αὐτῶν δὲ καὶ ὀγκώδεις φακέλους περιέχοντας πᾶν ὅτι σχετικὸν πρὸς τὴν κατὰ τὸ 1827 πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς Χίου ἐκστρατείας, ἦτοι τὰς ἀλληλογραφίας τῆς ἐν Σύρῳ καὶ Χίῳ Δημογεροντίας τῶν Χίων πρὸς τοὺς ἀπανταχοῦ Χίους, τοὺς καταλόγους πάντων τῶν συνδραμόντων, τὰς ἀνταποκρίσεις τῶν Ἑλλ. ναυάρχων καὶ ἀρχηγῶν τῆς Ἑλλ. Ἐπαναστάσεως, τὰ σχέδια καὶ τοὺς ἰσολογισμοὺς τῆς ἐκστρατείας, τοὺς καταλόγους τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων, τὰ μετὰ τὴν ἐκστρατείαν ἐγγράφα καὶ ἐν γένει εἰπεῖν σειρὰν ἐπιστῆμων καὶ μὴ ἐγ-

«Ο Δ. Ύψηλάντης εξέδωκεν ἐν Τρικόρφοις τὴν 23 Ἰουλίου 1821 τὴν πρὸς τοὺς Ἑλληνας προκήρυξιν ἀρχομένην οὕτως: «Προσκαλεῖται νὰ ἔλθῃ ὅστις θέλει νὰ ἀγωνισθῇ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τοῦ Γένους ὑπὸ τὴν στρατηγίαν μου κλπ...»

«Εἰς τὸν φέροντα τὸ παρὸν Κύριον Ἰωάννην Ῥάλλην θέλανε δώσει πίστιν, ὥς παρ' ἡμῶν στελλόμενον διὰ νὰ στρατολογήσῃ κατὰ τὸ ἀνωτέρω κήρυγμα.»

Ἐν Τρικόρφοις 23 Ἰουλίου 1821.

Δημήτριος Ύψηλάντης.

Πληρεξούσιος τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτρόπου.

Ἀπέστειλε δὲ τὸν Ι. Α. Ῥάλλην εἰς τὰς Κυκλάδας ὡς ἐπιτρόπόν του πρὸς στρατολογίαν καὶ διάδοσιν τῆς ἐπαναστάσεως. Ἐτέρωθεν

γράφων ἐκτιθεμένων ἐν πλάτει τὰ τῆς ἐθνικῆς ἐκείνης ἐκστρατείας πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς πολυπαθοῦς Χίου.

Ἐκ τῆς πληθύος τῶν ἐγγράφων τούτων, καὶ ἰδίως τῶν ἀναφερομένων εἰς τὰς ὑπὲρ τῆς Ἐρμουπόλεως καὶ ἐν γένει τῆς Ἑλλ. Ἐπαναστάσεως σπουδαίας ἐκδουλεύσεις τοῦ Ι. Α. Ῥάλλη, ἐπεθύμουν νὰ δημοσιεύσω τινα καὶ ὡς ἐπίσημα πειστήρια τῶν ἱστορουμένων καὶ ὡς ἱστορικὰ κειμήλια μετ' ἐνδιαφέροντος ἀναγινωσκόμενα ὑπὸ παντός Ἑλληνος, καθ' ὅσον τὰ περὶ οὗ ὁ λόγος αὐτόγραφα τῶν ἀρχηγῶν τῆς Ἑλλ. Ἐπαναστάσεως χρονολογούμενα τὰ πλεῖστα, ἀπὸ τοῦ 1821 εἶνε ὄντως κειμήλια καὶ ἀψευθεῖς μάρτυρες τῶν προσωπικῶν ἐκδουλεύσεων ἐκάστου. Ἀλλ' ὁμολογῶ ὅτι προτιθέμενος νὰ ἐκλέξω τινα πρὸς καταχώρησιν ἐνταῦθα εὐρέθην εἰς δυσχερῆ θέσιν καθ' ὅσον ἡ προτίμησις μοι εἶφαίνετο δύσκολος· ἐὰν ὅμως δὲν μοι παρεδίδοντο ἀργά, ἤθελον οἰκονομήσει ἀρκετὸν χώρον ἐν τῇ παρούσῃ συγγραφῇ παραλείπων τινα ἄλλα ἐκ τῶν προδημοσιευθέντων. Οὐχ ἤτιον τὴν ἑλλειψιν ταύτην θ' ἀναπληρώσω ὡς ἐξῆς. Ἐπειδὴ ἐνταῦθα δὲν ὑπάρχει ἀρκετὸς πλέον χώρος πρὸς καταχώρησιν τῶν σχετιζομένων μετὰ τῶν ἐν Ἐρμουπόλει Χίων ἐνεργειῶν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερώσεως τῆς Χίου, καὶ ἐπειδὴ τὸ ὄνομα τοῦ αἰμνέστου Ι. Α. Ῥάλλη, ὡς καὶ τὸ τοῦ ἀξιοτιμοῦ Λουκᾶ Ῥάλλη, εἶναι ἀναποσπᾶστος συνδεδεμένα μετὰ τῆς ἀπὸ τοῦ

δὲ τὸ *Μεινιστέριον* τοῦ πολέμου διευθυνόμενον τότε ὑπὸ τοῦ περιωνύμου *Ι. Κωλέττη* συνίστα θερμῶς τοῖς Ἑλλήσι καὶ ἰδίως τοῖς Χίοις τὸν ἀπεσταλμένον τοῦ Ὑψηλάντου *Ι. Ῥάλλην* (διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 883 ἐγγράφου του)· ὁ δὲ *Γεν. Ἀρμοστής* τῆς Ἀστυνομίας *Κ. Μετάλλας* παρήγγειλε πάντας νὰ προσφέρωσι πᾶσαν βοήθειαν τῷ *Ι. Ῥάλλη*, «ἀπερχομένῳ εἰς διαφόρους νήσους τοῦ Αἰγαίου Πελάγους δι' ὑποθέσεις τῆς Διοικήσεως.»

(1) Δυστυχῶς ἡ ἐπισυμβᾶσα κατὰ τὸ 1822 σφαγὴ τῆς Χίου παρεκάλυψε τὰ σχέδιά του καὶ ἔφθασεν κατὰ τὸ 1822 εἰς Τήνον μετὰ τῶν λοιπῶν διασωθέντων· κατὰ τὸ αὐτὸ δὲ ἔτος μετέβη εἰς Σύρον ἔνθα διέμεινεν ἕκτοτε συντελέσας ἀπὸ τοῦ 1822 εἰς τὸν συνοικισμόν τῆς Ἑρμουπόλεως, ἧς διετέλεσε πρῶτος δημογέρων, δὲν ἔπαυσε δὲ ἐνεργῶν ὑπὲρ τοῦ ἀγῶνος καὶ ὄνειρώττων τὴν ἀνάστασιν τῆς πατρίδος του Χίου μέχρι

1821 μέχρι τοῦ 1827 ἱστορίας τῆς πολυπαθοῦς Χίου, ἐπιφυλάσσομαι νὰ δημοσιεύσω ὁσονούπω ἐν εἰδὲι παραρτήματος τῆς παρούσης συγγραφῆς ἐκτενὴ διατριβήν. *Περὶ τῆς πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς Χίου ἐκστρατείας καὶ τῶν σχετικῶν ἐνεργειῶν τῶν ἐν Ἑρμουπόλει καὶ ἄλλαχού Χίω*, μετὰ πάντων τῶν σχετικῶν ἐγγράφων, ἐν οἷς καὶ τῶν ἀναφερομένων εἰς τὸν *Ι. Α. Ῥάλλην*.

Περαίνων τὴν ἀναγκαίαν ταύτην σημείωσιν ἐκφράζω τὰς ἐγκαρδίους εὐχαριστίας μου τῷ ἀξιοτίμῳ *Κυρ. Σωκρ. Ι. Ῥάλλη*, ὅστις διὰ τῶν εἰρημένων ἐγγράφων, ἐκτὸς τοῦ ὅτι μοι παρέσχεν πᾶσαν σχεδὸν τὴν ὕλην πρὸς συγγραφὴν τῶν τῆς ἐκστρατείας τοῦ 1827, μ' ἐβοήθησεν οὐκ ὀλίγον εἰς διευκρίνησιν πολλῶν ἱστορικῶν γεγονότων τοῦ συνοικισμοῦ, εἰς ὃν συνετέλεσεν οὐκ ὀλίγον ὁ ἀπὸ τοῦ 1822 ἐγκαταστάς ἐν αὐτῇ αἰδίδιμος πατήρ του. Ἐπ' ἱσῆς ἐκφράζω τὰς διαπύρους εὐχαριστίας μου τῷ θείῳ αὐτοῦ *Κυρ. Α. Ῥάλλη* πολλὰς παρασχόντι μοι πληροφορίας καὶ διασαφήσαντος πλεῖστα τοῦ συνοικισμοῦ.

(1) Βλέπε τὸ ὑπ' ἀριθ. 7 τῆς 9 Ἀπριλίου 1822 Ἀστυνομίας Κορίνθου.—883 Μινιστ. Πολεμ. — Τὰ ἀπὸ Τριχώρων ἐγγράφα τοῦ Ὑψηλάντου τοῦ Ἰουλίου 1821.

τοῦ 1827 ὅτε ἐκυοφορήθη ἡ πρὸς ἀπελευθέρωσιν αὐτῆς ἐκστρατεία.

Κατὰ τὸ 1827 ἡ Δημογεροντία τῶν ἐν Ἑρμουπόλει Χίων, ἀποτελουμένη ὑπὸ τοῦ *Ἀμβρ. Σκαραμαγκᾶ, Γ. Ν. Ψύχα καὶ Ζωρῆ. Ν. Εὐμορφοπούλου* ἐπεφορτίσθη ὑπὸ τῶν ἐν Ἑρμουπόλει πεντακισχιλίων Χίων νὰ ἐπισημοποιήσῃ τὰς ἰδιωτικὰς αὐτῶν πρὸς ἐλευθέρωσιν τῆς Χίου ἐνεργείας, ἐκδίδουσα προκλήρυξιν πρὸς τοὺς ἀπανταχοῦ διεσκαρπισμένους Χίους, ὅπερ καὶ ἐγένετο. Συγχρόνως δὲ συμπραττόντων τῶν πρώην Δημογερόντων *Ι. Α. Πάλλη, Ν. Σιδερικουῶδη, Κ. Γαλάτη καὶ Δ. Μαξίμου* ἀπεστάλησαν γράμματα προκλητικὰ συνεισφορῶν ὑπὲρ τῆς ἐκστρατείας. Ἐγκαίρως δὲ ἀπεστάλησαν πρὸς ἐνέργειαν τῶν ἐν Χίῳ οἱ πατριῶται *Λουκᾶς Πάλλης, Σκαραμαγκᾶς, Στ. Ζυγομαλάς καὶ Ζ. Εὐμορφόπουλος*. Προηγουμένως δὲ ἐξεπέμφθη ὁ *Α. Πάλλης* εἰς Ἀἴγινα νὰ συνεννοηθῇ μετὰ τῆς Κυβερνήσεως κατόπιν εἰς Πόρον νὰ λάβῃ τὰς βοηθείας τοῦ φιλελληνικοῦ κομητάτου καὶ εἰς Μέθενα ἔνθα εὕρισκετο ὁ Φαβιέρος. Στρατολογήσας δὲ ὁ *Α. Πάλλης* τὸν ἀτακτὸν στρατὸν περιέμενεν εἰς τὸ νησίδιον Ἀ γ γ ί σ τ ρ ι τὸν Φαβιέ καὶ τοὺς ναυάρχους *Παπᾶ Νικολῆ, Ἀνδρουτζὸν καὶ Κανάρην*. Μετὰ τινὰς ἡμέρας ἡ Ἑρμούπολις μετεβλήθη εἰς στρατόπεδον, ἐξ οὗ ἐπέμποντο εἰς Μέθενα σωρηδὸν ἐθελονταὶ καὶ τακτικοὶ στρατιῶται. Εἰς μὲν τὸν λιμένα ἐλλιμενίζοντο ἐθνικὰ καὶ ἰδίως χιακὰ πλοία, εἰς δὲ τὴν πόλιν συνεσπαρεύοντο ἀφθόνως χρήματα, ὅπλα, σίτος, πυρίτις.

Τετρακισχιλίοι περίπου ὀπλίται, τακτικοί, ἀτακτοί, ναῦται, ἐθελονταὶ ἐπιβάντες βαθμηδὸν ἐπὶ τῶν ἐθνικῶν πλοίων καὶ ἐτέρων τριάκοντα μισθωθέντων ὑπὸ Χίων ἀπέπλευσαν ἐκ Μεθάνων πρὸς ἐλευθέρωσιν τῆς πολυπαθοῦς Χίου, προπεμπόμενοι ὑπὸ τῶν εὐχῶν καὶ τῶν δακρύων μυριάδων Ἑλλήνων. (1) Ἀρ-

(1) Κατὰ τὸ ἰσοζύγιον τῆς ἐκστρατείας ταύτης συναχθὲν ὑπὸ τῆς ἐν Ἑρμουπόλει Δημογεροντίας Χίων, ἰδαπανήθησαν γρῶς 1,578

χηγούμενοι ὑπὸ τοῦ φιλέλληνος Φαβιέ, Γάλλου, καὶ πολλῶν Ἑλλήνων ὀπλαρχηγῶν καὶ ὑπὸ τῶν ἐνδόξων ναυάρχων τῶν ναυτικῶν νήσων ἡγωνίσθησαν ἡρωϊκῶς ὑπὲρ τῆς ἐλευθερώσεως τῆς μαρτυρησάσης Χίου· ἀλλὰ δυστυχῶς μεθ' ὅλην τὴν φιλοπατρίαν καὶ γενναιοδωρίαν τῶν πολυτίμων τέκνων τῆς Χίου, μεθ' ὅλον τὸν ἡρωϊσμόν τῶν ἀρηϊφίλων Ἑλλήνων μαχητῶν, ἡ δύστηνος Χίος εἶνε δούλη ἀκόμη! καθ' ὅσον ἐν ᾧ πέντε μῆνας ἐμάχαστο καὶ ἐθριάμβευεν, ὑπεγράφετο ἐν Λονδίνῳ τὸ περὶ Ἑλλάδος πρωτόκολλον καὶ ἡ Χίος ἀπέμεινεν δι' αὐτοῦ ἐκτὸς τῶν ὀρίων τοῦ σχηματισθέντος βασιλείου.

Δὲν θέλω ἐκθέσει ἐνταῦθα τὴν ἐκβασιν τῆς ἐκστρατείας ταύτης ἀποτελοῦσης ὁλόκληρον αὐτοτελῆ ἐκστρατείαν, ὀφείλω ὅμως νὰ σημειώσω ὅτι οἱ ἐν Σύρῳ πενταχισχίλιοι Χῖοι ἀνεδείχθησαν τέκνα τοῦ ἐλληνισμοῦ γνήσια, ἀναδείξαντες κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην τὴν Ἑρμούπολιν ἐπαναστατικὸν πυρῆνα καὶ κατάλληλον πολεμικὴν σκοπιὰν καὶ ἀποθήκην, καὶ προδιαγράψασαν τὴν ὁδὸν ἣν ἐμελλεν νὰ βαδίσῃ ἐν τῷ μέλλοντι ἀνεγειρομένη πρώτη πρόμαχος τῶν ἐθνικῶν δικαιομάτων καὶ τῶν συνταγματικῶν ἐλευθεριῶν, ὡς θέλομεν κατόπιν ἰδεῖ. (1)

Καθ' ἣν ἐποχὴν συνέβαινον τ' ἀνωτέρω ἤρξατο κυβερνῶν τὴν Ἑλλάδα ὁ Ι. Καποδίστριας. Ὁ ἀνὴρ οὗτος διοργανίζων

434 καὶ 36 — ἐξεστράτευσαν δὲ 2,300 ἄτακτοι, 900 τακτικοὶ ὑπὸ τὸν Φαβιέ καὶ 200 ναῦται ὑπὸ τὸν ναύαρχον Μιαούλην. Εἰς τὸν κατάλογον τοῦτον δὲν συμπεριλαμβάνονται 700 στρατιῶται ἐν Χίῳ, οὐδ' εἰς τὰ ἐξόδα προσετίθησαν τὰ ὑπὸ τῶν Χίων μισθωθέντα 30 πλοῖα, οὐδ' ἄλλα ἐξόδα καταβληθέντα ἰδιαιτέρως κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐκστρατείας ὑπὸ τῶν Χίων. Λεπτομερείας περὶ τῆς ἐκστρατείας ἐκθέσω ἀλλαχοῦ, ὡς εἶπον ἐν τῇ προηγουμένη σημειώσει ἐν σ. 604.

(1) Τὸν Φαβιέ ἐπανελθόντα ἐκ Χίου καὶ ἀποβιβάσθέντα εἰς Σύρον ὑπεδέχθη ἡ πόλις ψυχρότατα καὶ χάριν εἰς τοὺς μετριοπαθεστέρους Ἑρμούπολίτας προυλήφθη σκηνὴ ἥτις ἐμελλε νὰ ἐλάψῃ καιρίως τὴν ἀρτισύστατον πόλιν.

διοικητικῶς καὶ δημοτικῶς τὴν Ἑλλάδα ἐπέστησεν ἰδιαζόντως τὴν προσοχὴν τοῦ ἐπὶ τῆς ἑλληνοφιλοῦς καὶ πλουσίας Ἑρμουπόλεως ἣτις ἐμελλε ν' ἀναδειχθῇ πρωτεύουσα τῶν ἐπαρχιῶν τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος, πρωτεύουσα δὲ καὶ αὐτῶν τῶν ἐμπορικῶν πόλεων τῆς Μεσογείου.

Διοικητικῶς διαιρεθείσης τῆς Ἑλλάδος εἰς τμήματα, ἡ Σύρος μετὰ τῆς Σερίφου, Κύθνου, Κέας, Ἀνδρου, Τήνου καὶ Μυκόνου ἀπετέλεσε τὸ τμήμα τῶν Βορείων Κυκλάδων τῶν λοιπῶν νήσων ἀποτελεσασῶν τὰ τμήματα τῶν Νοτίων καὶ Κεντρικῶν Κυκλάδων. Πρῶτος δὲ ἐκταχθεὶς Ἐπίτροπος τῶν Βορείων Κυκλάδων ἐδρεύων ἐν Σύρῳ διωρίσθη τῷ 1828 ὁ ἀρχαῖκός Μπενιζέλος Ροῦφος ὁ ἐκ Πατρῶν, ἀνὴρ διὰ τῆς ἐπιρροῆς καὶ βαρύτητός του δυναθεὶς ἀξιοπρεπῶς νὰ διοικήσῃ τὰς Βορείας Κυκλάδας αἵτινες εἶχον πρωτεύουσαν τὴν πολυάνθρωπον καὶ ἀχμάζουσαν ταύτην νῆσον.

Διεδέχθη δὲ τὸν Μπενιζέλον Ροῦφον ὁ ἐπ' ἴσης τότε μεγάλης ὑπολήψεως τυγχάνων Κ. Μεταξᾶς, ὃν διεδέχθη κατὰ τὸ 1829 ὁ ἀξιότιμος συμπολίτης μας Νικόλαος Καλλέργης ἐκ τῶν σπουδαίων ἀγωνιστῶν καὶ ἀνεπτυγμένων ἀνδρῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

Διάδοχος δὲ τοῦ Ν. Καλλέργη ἦν κατὰ τὸ 1831 ὁ Κ. Ἀμβροσιάδης ἀνὴρ ἀπολαμβάνων ἐπ' ἴσης πολλῆς ὑπολήψεως. (1)

(1) Ὁ πλήρης πλοίων καὶ ἐμπορικῆς κινήσεως λιμὴν τῆς Σύρου προσήλκυσε οὐχ' ἥττον τὴν προσοχὴν τοῦ Κυβερνήτου. Πρὸς ἐξέτασιν τῶν τοῦ λιμένος, τῆς προκυμαίας Ἑρμουπόλεως ὡς καὶ τῶν λοιπῶν λιμένων τοῦ Αἰγαίου διώρισε τότε ἐπιθεωρητὴν τῶν λιμένων τὸν δεξιώτατον Τζούνην ὅστις παραλαβὼν τὸν Διευθυντὴν τοῦ Τελωνείου τῆς Πρωτεύουσας Δ. Ἀμπελᾶν, πατέρα τοῦ γράφοντος, ταῦτα ἐδῶ, ἐφθασεν κατὰ τὸ θῆρος τοῦ 1828 εἰς Σύρον. Ὁ Τζούνης ἀφ' ἐνὸς θαυμάζων τὴν ἐμπορικὴν κίνησιν τῆς ἀρτισυστάτου πόλεως, ἔφ' ἑτέρου

Περὶ τὰ τέλη τοῦ 1828 ἐξαιρετικῶς διὰ τὴν Σύρον συνέζη Ἐμποροδικεῖον ἐν Ἑρμοπολίει ὅπερ ἦτο τότε τὸ μόνον ἐν Ἑλλάδι. (1)

Ἐκτός τούτων ἡ Κυβέρνησις ἐξαιρετικῶς διὰ τὴν Σύρον προϋτίθετο νὰ διορίσῃ καὶ Θεματάρχην ἐδρεύοντα ἐν Σύρῳ ὅπερ ὁμῶς δὲν ἐπετεύχθη. (2) Ἐν γένει δ' εἰπεῖν ὁ Κυβερνήτης ἐπέδειξεν οὐ σμικρὰν ὑπὲρ τῆς Σύρου μέριμναν, πεισθεὶς ὅτι ἐν ταύτῃ ἔγκειται ζωὴ καὶ πλοῦτος καὶ μέλλον· καὶ ὅτι αἱ πρὸς πόλιν τοιαύτην περιποιήσεις του ἤθελον κερδίσει ὑπὲρ αὐτοῦ τὴν ὑπόληψιν καὶ εὐνοίαν κοινῶνίας μέγα σημαινούσης.

Δυστυχῶς ὁμῶς πρώτην ἀφορμὴν δυσαρσεχείας κατὰ τοῦ Κυβερνήτου ὑπῆρξεν ἡ τοῦ 1827 ὑπὲρ τῆς Χίου ἐκστρατεία, ἐν τῷ ζητήματι τῶν ἐξόδων τῆς ὁποίας ὁ Κυβερνήτης δὲν ἐπέδειξε συμβιβαστικὴν δεξιότητα. Γνωρίζει ὁ ἀναγνώστης τὰ ἐν συντόμῳ ἐκτεθέντα περὶ τῆς πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς Χίου ἐκστρατείας τοῦ 1827 διενεργηθείσης κυρίως ἀπὸ τοῦς ἐν

δ' ἐπείγομενος ὅπως ἐπιθεωρήσῃ τοὺς λοιποὺς λιμένας τοῦ κράτους ἀφῆκε τὸν Δ. Ἀμπελᾶν ἐπὶ τινα χρόνον εἰς Ἑρμοπολιν πρὸς συλλογὴν λεπτομεστέρων πληροφοριῶν περὶ τῆς κινήσεως τοῦ ἐμπορίου καὶ πρὸς ῥύθμισιν τῶν τῆς διαμετακομίσεως.

Ἐνῷ δὲ εὐρίσκετο ἐν Σύρῳ συλλέγων τὰς ἀναγκαίας πληροφορίες περὶ τοῦ ἐμπορίου ὡς ἐκ τῆς θέσεώς του ὁ Δ. Ἀμπελᾶς καὶ ῥυθμίζων τὰ τῆς Διαμετακομίσεως ἀνεκλήθη μετὰ ἓνα περίπου μῆνα ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως διορισάσης αὐτὸν Γενικὸν Διευθυντὴν τῶν Ταχυδρομείων τοῦ Κράτους. Οὐχ' ἦττον αἱ πληροφορίες ἅς ἐκόμισε τῷ Κυβερνήτῃ περὶ τῆς κινήσεως τοῦ ἐμπορίου καὶ τοῦ μέλλοντος τῆς ἐμπορικῆς ταύτης πόλεως εὐηρέστησαν οὐκ ὀλίγον τὸν Κυβερνήτην, ὅς τις ἐσκέπτετο τότε νὰ συστήσῃ ἐξαιρετικῶς διὰ τὴν Σύρον τὸ κατὰ τὰ τέλη τοῦ αὐτοῦ ἔτους συστηθὲν ἐν αὐτῇ Ἐμποροδικεῖον.

(1) Ἴδε ψήφισμα 10 τῆς 13 Δεκεμβρίου 1828.

(2) Ἴδε ἐν τῷ Κεφαλ. Δ'. δημοσιευθεῖσαν ἐπιστολὴν τῆς Δημογεροντίας Ἑρμοπολέως πρὸς Γ. Πετρίτζην.

Ἑρμουπόλει Χίους· ναὶ μὲν ἐπρόκειτο περὶ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς πατρίδος αὐτῶν, οὐχ' ἤττον ὁ σκοπὸς ἦτο ἐθνικός.

Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς ἐκστρατείας ταύτης χαρακτηρίσθεις ἐθνικῆς οἱ δανείσται καὶ πωλῆται σίτων, καὶ πολεμοφοδίων ἐζήτησαν τὰς δαπάνας πάσας παρὰ τῆς ἐν Ἑρμουπόλει Δημογεροντίας τῶν Χίων, ὁ δὲ Καποδίστριας ἀπεφάνθη ὅτι καλῶς ἐζητοῦντο παρ' αὐτῶν, ἔδωκε δὲ τὴν ἄδειαν εἰς τοὺς δανειστάς νὰ προβῶσιν εἰς ἐκποίησιν τῶν μαγαζείων τῶν Δημογερόντων καὶ δὴ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν προσωπικὴν αὐτῶν κράτησιν. (1)

Τοῦτο καὶ ἐγένετο καὶ οἱ δανείσται, ἰδίως ὁ πωλήσας σίτον Τζάνος προέβη καὶ ἐπροσωποκράτησε τοὺς δημογέροντας Δ. Μάξιμον, Δ. Γαλάτην, Ν. Σιδερικουδὴν καὶ Κ. Λουτράρην. (2)

Οἱ ἐν Ἑρμουπόλει Χῖοι συνελθόντες ἀπέστειλαν εἰς Αἴγινα ἐπιτροπὴν συγκειμένην ἐκ τῶν Ν. Πρασακάκη καὶ Ἀνδρέα Ῥάλλη, οἵτινες παρέστησαν τῷ Κυβερνήτῃ ὅτι ἄδικον ἦτο νὰ πληρωθῶσι τοσαῦτα ὑπέρογκα ποσὰ ἀπὸ εὐαρίθμους Χίους, ἐν ᾧ ὁ σκοπὸς ἦν ἐθνικός καὶ ἡ ἐλευθέρωσις τῆς Χίου ἦτο ὠφέλεια καὶ δόξα πάσης τῆς Ἑλλάδος. Ἐξ ὧν ἔχω ἀνὰ χεῖρας ἐπιστολῶν βλέπω ὅτι ὁ Καποδίστριας ἦν ἄκαμπτος, καὶ ἠναγκάσθησαν καὶ πάλιν τὰ μεγάθυμα τέκνα τῆς πολυπαθοῦς Χίου νὰ καταβάλωσι ἀναλόγως μεταξὺ των τὰ ὑπέρογκα ἔξοδα τῆς ἐθνικῆς αὐτῆς ἐκστρατείας. (3)

(1) Κατὰ τὴν ἀπὸ 13 Ὀβρίου 1829 ἐξ Αἴγινης ἐπιστολὴν τοῦ Καποδίστρια πρὸς τὸν ἐν Σύρῳ Ζαννὴν Πετροκόκκινον, εὕρισκόμενῃ ἐν τοῖς ἐγγράφοις Ι. Α. Ῥάλλη.

(2) Τὰ τῆς προσωποκρατήσεως σχετικὰ ἔγγραφα εὕρισκονται ἐπίσης ἐν τοῖς ἐγγράφοις Ι. Α. Ῥάλλη.

(3) Πάντα τὰ σχετικὰ ἔγγραφα καὶ λογαριασμοὺς θέλω δημοσιεύσει ὁσονούπω ἐν τούτῳ ἰδίῳ ἀφηγουμένῳ τὰ τῆς εἰς Χίον ἐκστρατείας τοῦ 1827 καὶ τῶν ὑπὲρ αὐτῆς ἐνεργειῶν καὶ θυσιῶν τῶν ἐν Ἑρμουπόλει καὶ ἀλλαχοῦ Χίων.

Τὸ γεγονός τοῦτο ἡρέθησεν οὐκ ὀλίγον οὐ μόνον τοῖς ἐν Ἑρμοπόλει Χίοις, οἵτινες μεθ' ὅλας τὰς δεινοπαθείας των εἶχον δευχθῆ τοσοῦτον φιλοπάτριδες καὶ γενναῖοι ἐν πάσει ἐθνικῇ περιστάσει, ἀλλὰ πάντας τοὺς Ἑρμοπολίτας ὀφείλοντας κατὰ μέγα μέρος τὸν συνοικισμὸν τῆς Ἑρμοπόλεως εἰς αὐτοὺς καὶ ἐκ πεποιθήσεως φρονούντας ὅτι ἡ εἰς Χίον ἐκστρατεία δὲν ἔπρεπε νὰ ἐπιβαρύνῃ μόνον τοὺς Χίους, ὅπερ οὐκ ὀλίγον ἐκλόνησε τὸ ἐμπόριον τῆς ἀρτισυστάτου ἐκείνης πόλεως.

Οὕτω θαυμάζον ἀνεπύχθη ἐν Ἑρμοπόλει δυσάρεσκεια, ἥτις ἴσως ἤθελεν ἐξαλειφθῆ ὑποχωρούντων ἐκ πατριωτισμοῦ τῶν Ἑρμοπολιτῶν εἰς τὸ κρίσιμον τῶν τότε ἐθνικῶν περιστάσεων, εἰ μὴ ἕτερον γεγονός δὲν ἀνερρίπιζε τὴν δυσμένειαν καὶ δὲν ἐκλόνηεν ἐκ δάθρων τὴν πόλιν, ἥτις ἐχρησίμευσεν ἀσπλῶν μὲν εἰς μυριάδας Ἑλλήνων, πολεμικὴ δὲ ἀποθήκη καθ' ὅλον τὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Τὰ περὶ διαιρέσεως τῶν ἐμπόρων νομοσχέδια τοῦ Κυβερνήτου.

Δημογεροία ἐν Ἑρμοπόλει. — Ἀφιξὺ Κυβερνήτου.

Ἡ εἰς τὸ Ἑγκληματικὸν Μυκῶν παραπομπὴ τῶν κατηγορηθέντων ὡς ἀρχηγῶν στάσεως.

Ὁ Κυβερνήτης εἶτ' ἐξ ὑπερμέτρου ζήλου πρὸς τακτοποίησιν τῶν ἐν Ἑλλάδι, εἴτε πειθόμενος εἰς προτροπὰς ἐμπόρων τινων εἰθισμένων εἰς τιμαριωτικὰς ἐξεις, εἴτε τέλος θέλων νὰ ἐξασφαλίσῃ ὑπὲρ ἑαυτοῦ μεγάλην μερίδα τῶν ἐν Σύρῳ τότε μεταλεμπόρων διὰ τὰς ἐκλογὰς τῶν ἀντιπροσώπων καὶ ἐν γένει τὴν ἡθικὴν ὑποστήριξίν του, συνεννοήθη μετὰ τινων ὅπως ἐφαρμώσῃ ἐν τῇ ἐμπορικῇ κοινωνίᾳ θεσμοὺς, οὓς ἀπαρτίζουσι

ἀπὸ παλαιστάτης ἐποχῆς τὰ ἔθιμα, αἱ ἔξεις καὶ αἱ δημοκρατικαὶ τάσεις τῶν Ἑλλήνων.

Κατὰ τὸ 1830 ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν Ἑρμουπόλει ἐμπόρων ἦν μέγας, ἐμπόρων μάλιστα χαιρόντων μεγάλην ὑπόληψιν παρὰ παντὶ τῷ ἐμπορικῷ κόσμῳ. Ὁ Καποδίστριας ἐφρόνησεν εὐκόλον νὰ διαιρέσῃ τοὺς ἐν Ἑρμουπόλει ἐμπόρους εἰς τάξεις, ἥτοι νὰ διαιρέσῃ τὴν κοινωνίαν εἰς κλάσεις διακεκριμένας, ἀνίστα ἐχούσας δικαίωματα, ὡς ἐξήγετο τοῦτο ἐκ τῶν σχετικῶν διατάξεων καὶ τοῦ πνεύματος τῶν νομοσχεδίων.

Συντάσσει λοιπὸν καὶ ἀποστέλλει πρὸς συζήτησιν εἰς τὸν λαὸν Ἑρμουπόλεως διὰ τοῦ τότε ἐκτάκτου ἐν Σύρῳ Ἐπιτρόπου Νικολάου Καλλέργη τρία νομοσχέδια, ὧν τὸ ἓν μὲν ἀφώρα τὴν διάκρισιν τῶν ἐμπόρων καὶ μεσιτῶν, ἥτοι τὸν χωρισμὸν τῆς ὑπηρεσίας τῶν μεσιτῶν ἀπὸ τῆς ἐργασίας τῶν ἐμπόρων, τὸ δὲ, φορολογικοῦ σκοποῦ ἔργον, διέτασσε τοὺς ἐνεργοῦντας ἐξωτερικὸν ἐμπόριον νὰ δηλώσωσι τοῦτο ταῖς ἀρχαῖς πρὸς κανονισμὸν καὶ μεταρρύθμισιν τῶν τελῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου· τὸ τρίτον δὲ διέκρινε τοὺς ἐμπόρους εἰς τάξεις, καὶ ἐκάνονιζε τὰς σχέσεις καὶ ὑποχρεώσεις τῶν ἐνεργούντων ἐσωτερικὸν ἐμπόριον πρὸς τὰς ἀρμοδίας ἀρχάς.

Τῶν νομοσχεδίων τούτων ὁ σκοπὸς, καὶ πρὶν ἔτι γίνωσι ἐπίσημως γνωστὰ ἐν τῇ συνελεύσει τῶν πολιτῶν, κατὰ τὰ τότε κεκανονισμένα, ἀπεκαλύφθη εἰς τινὰς τῶν ἐμπόρων. Ἀμέσως δὲ ἡ πόλις κατεταράχθη· τὸ καινοφανὲς καὶ ξενικὸν τοῦ πράγματος, τὸ ἀντιτιθέμενον ἀμέσως πρὸς τὰς συνταγματικὰς καὶ ἔτι πλέον τὰς δημοκρατικὰς ἀρχὰς καὶ ἔξεις τῶν Ἑλλήνων, ἡ ἐκ τῶν μεταρρυθμίσεων τούτων προβλεπομένη δέσμευσις τῶν ἐμπορευομένων, καὶ ἡ ἀνατροπὴ πλείστων ἐμπορικῶν ἐθίμων ἐν γένει δ' εἰπεῖν, τὸ ἥκιστα ἐθνικὸν καὶ ἀπροσδόκητον, τοῦ πράγματος ὄζοντος τιμαριωτισμοῦ καὶ τυπικότητος καὶ τίτλων, παρήγαγε βαθεῖαν ἐντύπωσιν τῇ κοινωνίᾳ τῆς Ἑρμουπόλεως ἥς αἱ ὑπόνοιαι ἐπὶ μᾶλλον ἠυξήθησαν ἕνεκα τοῦ μυστικοῦ

τρόπου, δι' οὗ συνετάχθησαν τὰ νομοσχέδια καὶ ἔμελλον ἐξ ἐφόδου, οὕτως εἰπεῖν, νὰ ἐπιβληθῶσιν ἀφαρπαζομένης ἐν γωνίᾳ καὶ παραδύστω τῆς συναινέσεως τῶν πολιτῶν.

Οἱ πολῖται ἐπιμόνως ἐζήτουν τὴν ἀνάγνωσιν τῶν νομοσχεδίων παρὰ τοῦ Ἐκτάκτου Ἐπιτρόπου. Σημειωτέον δὲ ὅτι κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας καὶ ἑτέρα τινα συνετέλουν εἰς τὴν ἐξαψιν παθῶν καὶ προοιμίασαν τὸ γεγονός τῆς 12 Ἀπριλίου 1830.

Τὰ αἷτια ταῦτα ἅτινα συνοψίζω ἐκ τοῦ ἐγγράφου ἀπολογητηρίου ἢ μᾶλλον τῆς διαμαρτυρήσεως τῶν καταγγελλόντων ὡς ἀρχηγῶν τῆς συνωμοσίας ταύτης Ἑρμουπολιτῶν εἰς τὸ ἐν Μυκόνῳ Ἐ γ χ λ η μ α τ ι χ ὸ ν Δικαστήριον, εἰσὶ τὰ ἑξῆς. (1)

(1) Τὸ ἱστορικὸν μόνον μέρος ὑπομνήματος τῶν συνηγῶν τῶν κατηγορουμένων περιλαμβάνει 14 σελίδας μεγάλας. Εὐρίσκεται δὲ ἐν τοῖς ἐγγράφοις τοῦ σεβαστοῦ συμπολίτου μας Ν. Γιαγιτζῆ, ὅστις τῇ παρακλήσει μου προθύμως μοι παρέσχεν οὐ μόνον αὐτὸ ἀλλὰ πάντα τὰ ἐγγράφα τῆς πολυκρότου ἐν Μυκόνῳ ἐπὶ στάσει δίκης τῶν Ἑρμουπολιτῶν ἀποτελοῦντα σελίδας περίπου τετρακοσίας. Τὰ εἰς χεῖρας τοῦ Κυρ. Γιαγιτζῆ εὕρισκόμενα ταῦτα ἐγγράφα εἶνε ἀντίγραφα ἐπισήμως κεκυρωμένα πασῶν τῶν καταθέσεων τῶν μαρτύρων, τοῦ βουλευματος, τῶν καταγγελιῶν καὶ ἐν γένει τῶν σχετικῶν πρὸς τὴν δίκην ἐγγράφων. Ἐπειδὴ δὲ εἶναι δυσχερὲς νὰ παραθέσω σύνοψιν αὐτῶν ἐνταῦθα, ἀρκοῦμαι ἀντλῶν τὸ ἱστορικὸν τῆς ὑποθέσεως ταύτης ἀπὸ τῶν ἐπισήμων τούτων ἐγγράφων.

Εὐγνωμονῶ δὲ τῷ Κυρ. Γιαγιτζῆ βοηθήσαντί με διὰ τῶν ἐγγράφων τούτων εἰς τὴν ἐξιστόρησιν τοῦ γεγονότος τούτου, ὅπερ ἀμερολήπτως ἄνευ τῶν ἐγγράφων τούτων δὲν ἤθελεν ἐκτεθῆ, καθ' ὅτι πολλὰ τῶν προσώπων τῶν λαβόντων τότε ἐνεργὸν μέρος καὶ εὐρεθέντων ἀντιθέτων ζῶσι διακρινόμενοι νῦν μεταξὺ τῶν καλῶν συμπολιτῶν μας. Ἐὰν δημοσιευθῶσι τὰ ἐγγράφα ταῦτα καὶ ἐκτεθῇ ἐν πλάτει τὸ γεγονός τοῦτο, θέλουν εὐχαρίστως ἀναγνωσθῇ ὡς περίεργα καὶ ἐκτιθέμενα γεγονότα σπουδαία τῶν ἐπὶ Κυβερνήτου, ἅπερ προοιμίασαν τὴν κατ' αὐτοῦ στάσιν τοῦ 1831, περὶ ἧς ἐν τῷ ἐπομένῳ κεφαλαίῳ θέλω ἐκθέσει τινα.

Πρῶτον, αἱ κατὰ τὰς ἐκλογὰς τῶν πληρεξουσίων ἐνέργειαι τοῦ Ἐκτάκτου Ἐπιτρόπου ὅπως ἐκλεχθῶσι κυβερνητικοὶ πληρεξούσιοι καὶ ἀποκλεισθῶσιν οἱ ἐκλεχθέντες Π. Κάζηρας, Ι. Περίδης καὶ Ν. Γιαγιτζής, γνήσιοι τῶν Ἑρμουπολιτῶν ἀντιπρόσωποι. Δεύτερον ἢ πρὸς τινὰς Κωνσταντινουπόλεως ἐν Ἑρμουπόλει ἐμπόρους, δεσποτικῶν φρονημάτων, εὐνοια αὐτοῦ καὶ ἡ ἀνάθεσις αὐτοῖς τῶν δασμοτελωνειακῶν ἐσόδων· ἐξ οὗ, καθ' ὃ ἰσχυρίζοντο οἱ κατηγορούμενοι, ἐξημιώθησαν καὶ ἐχρημάτισαν πλεῖστοι ἔμποροι μὴ δυνάμενοι νὰ πωλήσωσι τὰ ἐμπορεύματα εἰς τιμὰς εὐτελεῖς, ὡς ἐπώλουν αὐτὰ οἱ λαθραῖον ἐξασκοῦντες ἔμποριοι.

Τρίτον, ἡ ἐκ δυσμενείας πρὸς τὸν Ἐκτακτον Ἐπίτροπον παραίτησις τῶν Δημογερόντων καὶ ἡ ἀντικατάστασις αὐτῶν ὑφ' ἄλλων χωρὶς νὰ εἰδοποιηθῇ ἅπας ὁ λαὸς περὶ τῆς ἐκλογῆς των. Τέταρτον, ἡ ἐπιδιωκομένη εἰσαγωγή εἰς τὸ Ἐμποροδικεῖον ἀνδρῶν φίλων τοῦ Ἐκτάκτου Ἐπιτρόπου καὶ κυβερνητικῶν. Πέμπτον δὲ ἡ πρὸ πολλοῦ κυοφορουμένη διαίρεσις τῶν ἐμπόρων εἰς τάξεις.

Οἱ Ἑρμουπολῖται εἶχον πληροφορηθῇ ὅτι ὁ Κυβερνήτης προὔτιθετο νὰ ἐπιβάλλῃ τὸ τερατῶδες τοῦτο νομοσχέδιον.

«Τοῦτο ἐψιθυρίζετο γενικῶς, λέγουσιν οἱ συνήγοροι τῶν κατόπιν κατηγορηθέντων, καὶ ὅλοι ἐκυριεύοντο ἀπὸ ἀπελπισίας.»

«Κατὰ τὴν 10 Ἀπριλίου μαρτυροῦσιν ὅτι ἡ Γραμματεία τοῦ Δικαίου ἐστείλεν αὐτὸ τὸ σχέδιον εἰς τὸν ἔκτακτον Ἐπίτροπον ἵνα τὸ κοινοποιήσῃ εἰς τοὺς ἐμπόρους διὰ νὰ κάμωσι τὰς παρατηρήσεις των.»

«Μέγας θόρυβος γίνεται καὶ αἰτεῖται διὰ τῶν Δημογερόντων καὶ ἀμέσως ἀπὸ τὸν ἴδιον Καλλέργην ἡ κοινοποίησις τοῦ σχεδίου διὰ νὰ ἡσυχάσωσι τὸν τετρομασμένον νοῦν του. . . . Ἐρχεται ἡ 12 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς (Ἀπριλίου) καὶ ὁ Καλλέργης ἐτοιμάζεται ν' ἀναχωρήσῃ εἰς Ναύπλιον.»

Ὁ λαὸς συναθροίζεται ὁλοὲν ἀπαιτῶν τὴν ἀνάγνωσιν εἰς

πολίτης ὁ Α. Θεργκέλης φυλακίζεται ὡς ἀπειθῶν εἰς τὴν πρόσκλησιν διαλύσεως.

Ἐἶδον τὸ σημεῖον τῆς ἐγέρσεως τοῦ ὄχλου· εἴμπορεῖ τις νὰ εἰπῇ ~~ὅτι αὐτὴ ὁ ἥτο~~ ~~ἡ~~ πλέον ἄμεσος αἰτία εἰς τὴν ἔξαψιν τοῦ πάθους καὶ τῆς ἀπελπισίας. Ὁ λαὸς βλέπει ὅτι ὄχι μόνον κινδυνεύει ἡ ἐλευθερία του, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ ὑπαρξίς του. » Παρασχρῆμα κλείει ἡ ἀγορὰ, ἠχοῦσιν οἱ κώδωνες, ἀναστατοῦται ἡ πόλις καὶ μόλις μαθοῦσα ὅτι προσκαλεῖται ὁ λαὸς εἰς τὸν Ναὸν τῆς Μεταμορφώσεως ἵν' ἀκούσῃ τὰ νομοσχέδια, πληροὶ τὸν ναὸν καὶ τὰ προαύλια τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀνυπόμονος περιμένει τὴν ἀνάγνωσιν τῶν σχεδίων, ἅτινα προσέβαλον τὴν ἐλευθερίαν τῶν πολιτῶν καὶ τὴν ἐμπορικὴν κατάστασιν τῆς ἀρτισυστάτου πόλεως.

Ἡ Δημογεροντία Ἑρμουπόλεως ἀποτελουμένη τότε ἐκ τῶν Π. Ζω ν τ α ν ο Ὑ, Ι. Πά λ λ η Ἀθ. Λ α δ ο π ο Ὑ λ ο υ καὶ Γ. Γ ι ο υ ρ δ ῆ ἔμεινεν οὐδετέρα, οὐδ' ἦτο δυνατόν ν' ἀναχαιτίσῃ τὴν ὁρμὴν τοῦ λαοῦ. (1)

Αἰφνης διαδίδεται φήμη ὅτι ὁ Ἐκτακτος Ἐπιτρόπος μετὰ τοῦ Διοικητοῦ τῆς Φρουρᾶς Ε. Α. Γαροφαλιᾶ καὶ τινων στρατιωτῶν διευθύνεται πρὸς τὴν ἀγοράν. Ὁ λαὸς εὐρίσκεται ἐν ἀνυπομονησίᾳ· μετ' ὀλίγον καταφθάνουσιν εἰς τὸν ναὸν οἱ Δημογέροντες· μετ' αὐτοὺς δὲ ἀντὶ τοῦ Ἐκτάκτου Ἐπιτρόπου ὁ Γραμματεὺς αὐτοῦ Γ. Δ. Οἰκονομίδης συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ ἀστυνόμου, καὶ κομίζων τὰ πολυθρόλλητα σχέδια τῆς Κυβερνήσεως τοῦ Καποδίστρια.

(1) Δέγω ὅτι ἔμεινεν οὐδετέρα· τοῦτο δ' ἐξάγω ἐκ τῶν κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἐγγράφων τῆς· ἐν μόνον ἀναφέρεται εἰς τὴν δημογερονσίαν ταύτην. Ἐν αὐτῇ ἐκτίθεται τὸ γεγονός, ὅπως τὸ ἀντελήφθησαν οἱ Δημογέροντες, ἀλλ' ἐπέχῃσι τοῦ νὰ ἀποδοκιμάσωσιν αὐτὸ ὀριστικῶς, ἀναγνωρίζοντες, ὅτι α ὁ λ α ὁ ς τ ῆ ς Ἑ ρ μ ο υ π ὁ λ ε ω ς εἶχε λάβῃ μέρος εἰς τὸ κίνημα τοῦτο. (Ἀρ. Ἑγγ. 3927).

Ὁ παρωργισμένος λαὸς ἐτήρησεν ὑπομονήν, ἀφῆκε τὸν Οἰκονομίδην ν' ἀναβῇ ἐπ' ἀμβωνος ὅπως ἀναγνώσῃ τὰ σχέδια· ἀλλ' ἀμέσως ψιθυρισμοὶ ἀκούονται ἀνὰ πάντων τὰ στόματα. Ἀναπτύσσεται ὑπόνοια ὅτι ὁ Γραμματεὺς ἀναγινώσκων τὰ σχέδια ἤθελε παραλήψῃ τὰς παραγράφους ἐκείνας αἰτινες ἀπήρεσκόν εἰς τὸν λαὸν καὶ οὕτω, κεκολωδομένα ἀναγινώσκων αὐτὰ, ἤθελεν ἀφαρπάσει τὴν γνώμην τῆς συνελεύσεως τῶν πολιτῶν. Μεταξὺ τῆς πολυπληθοῦς ἐν τῷ ναῷ συνελεύσεως ὁ Ἰωάννης Περίδης ἐγερθεὶς κατέστησε προσεκτικὸν τὸν λαὸν ἐπὶ τῆς ἀναγνώσεως ἐξηγήσας τὸ δεσποτικὸν τῶν προτεινομένων μεταρρυθμίσεων. Ἡ ἀστυνομία μετὰ μέλους τινος τῆς Δημογεροντίας ἐπεμβᾶσα ἠθέλησεν νὰ περιορίσῃ τὸν Περίδην, ὅτε οὗτος ἐγερθεὶς ἐφώνησεν. «Ἡμεῖς Δημογεροντίαν δὲν ἀναγνωρίζομεν, διότι εἶναι εἰδική σας· ἀκούσαντες τοὺς κώδωνας συναθροίσθημεν ἐδῶ πάντες οἱ πολῖται· ἀπαξ συνετρίψαμεν τὰς ἀλύσσους τοῦ Σουλτάνου· νέας ἀλύσσους δὲν δεχόμεθα· οὐδεὶς δὲ ἔλαβεν ἐντολήν παρὰ τοῦ ἔθνους νὰ μᾶς ὑποβάλλῃ εἰς ζυγόν.» Συγχρόνως ἐτέρωθεν ὁ Ν. Γεωργιάδης, ὁ Κομνηνὸς Λουδοῦδάκης, ὁ Λουκάς Κατινάκης, ὁ Μιχαὴλ Μισυρλής, ὁ Κοσμᾶς Πηλειάδης ὁ Γανωχωρίτης καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἐξήγγουν εἰς τὸν λαὸν τὴν ἐννοίαν τῶν σχεδίων. Ἰδίως δὲ ἠκούσθησαν τὰ ἐξῆς. «Σκλάβους, ῥώσσοις δὲν μᾶς κάμνετε, οὔτε σεῖς, οὔτε ἡ Κυβέρνησις σας.» Ἡ ἀστυνομία ἀδυνατεῖ νὰ καταστείλῃ τὸν ἐξαπτόμενον λαὸν, ἥδη ἐκφραζόμενον πλαγίως κατὰ τοῦ Κυβερνήτου, ὑποβολέως τῶν σχεδίων τούτων. Γενικὴ δὲ φωνὴ ἀκούεται τῶν πολιτῶν ζητούντων ὅπως ἀποτελειώσῃ τὴν ἀνάγνωσιν, ὁ Λουκάς Κατινάκης ἢ ὁ Κοσμᾶς Πηλειάδης. Παραγρημα δὲ δεκάδες τινὲς πολιτῶν ἀναρριχῶνται ἐπὶ τοῦ ἀμβωνος ὅπως καταβιβάσωσι τὸν Γραμματέα Οἰκονομίδην. Μεταξὺ τούτων διακρίνοντο ὁ Θ. Μισυρλής, ὁ Ι. Νικητόπουλος, ὁ Ζαννῆς Μα-

νέτας, ὁ Κ. Κουκούλας, καὶ ἄλλοι. Τότε ὁ Α. Κατινάκης ἐδη-
μηγόρησεν πρὸς τὸ πλῆθος ἀρξάμενος διὰ τῶν λέξεων
« Ἄκουσον Δ ἡ μ ε ! »

Ἡ ἐπελθοῦσα πλεόν ἀναστάτῳσις τοῦ πλήθους ἐν τῇ Με-
ταμορφώσει κατέστησεν ἀδύνατον τὴν ἀνάγνωσιν τῶν
σχεδίων, ἅτινα ἀπερρίφθησαν ὑπὸ τοῦ λαοῦ διὰ τοσοῦτου πανη-
γυρικοῦ τρόπου. Πολλοὶ ἐσπευσαν, λαβόντες δάδας νὰ πυρπολή-
σωσιν τὰς οἰκίας τοῦ Δούμα καὶ ἄλλων γνωμοδοτησάντων ὑπὲρ
τῶν σχεδίων, ἀλλ' ἀνεχαιτίσθησαν ὑπὸ τῶν μετριοφρονεσέρων.

Τὸ γεγονός ἐλαβε χαρακτῆρα ἀνταρσίας ἢ ὅπως τὴν ἐχα-
ρακτήρισεν τὸ βούλευμα προβιβαστικῆς ἀνταρσίας
καὶ Δημεγέρεως (promesse rivoluzione). Κατὰ τὴν
αὐτὴν ἡμέραν εἰδοποιεῖ ὁ Ἐκτακτος Ἐπίτροπος τὸν Κυβερνήτην
(διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 6315 12 Ἀπριλίου ἐγγράφου) περὶ τῶν
διατρεχόντων, συνάμα δὲ εἰδοποιεῖ τὸν ἀρχηγὸν ναυτικῆς
μοίρας Γ. Σαχίνην νὰ σπεύσῃ εἰς Σύρον, αὐξάνει τὴν φρουρὰν
μέχρις 120 στρατιωτῶν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ε. Γαρουφαλιᾶ·
συγχρόνως πέμπει ἀπεσταλμένον εἰς τὴν Κυβέρνησιν τὸν
ἀστυνόμον ἄνω Σύρας Κ. Τζένιον καὶ ἐξαιτεῖται τὴν ἀποστο-
λὴν 150 ἑκστρατιωτῶν. (1)

Ὁ Κυβερνήτης παραχρῆμα, παραιτῶν πᾶσαν ἄλλην ὑπόθε-
σιν τοῦ Κράτους, ἔρχεται ἐσπευσμένως εἰς Σύρον· συγχρόνως
ἐλλιμενίζεται καὶ ἡ Κορβέττα Ὑδρα.

Ὁ Καποδίστριας ἰδὼν ζωηρὰν καίτοι σιωπηλὴν κατ' αὐτοῦ
δυσἀρέσκειαν τῶν Ἑρμουπολιτῶν, ἡ κατ' ἄλλους μὴ δοῦς μεγά-
λην βαρύτητα, ἀνεχώρησε τὴν ἐπιούσαν, διατάξας ὅπως συ-
ληφθῶσιν οἱ ἀρχηγοὶ καὶ ἔλθῃ σύσσωμον τὸ Ἑγκληματικὸν
Δικαστήριον Μυκόνου πρὸς ἐκδίκασιν τῶν στασιαστῶν. Ὁ
Ἐκτακτος Ἐπίτροπος ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ὑπ' ἀριθ. 3928 ἀναφο-
ρᾶς τῆς Δημογεροντίας καὶ ἀπὸ 1348 τοῦ Φρουράρχου Γαρο-

(1) Ταῦτα συνοψίζω ἐκ τοῦ εἰς χεῖράς μου ἐγγράφου ὑπ' ἀριθμ.
6315 τοῦ ἐκτάκτου Ἐπιτρόπου ὡς ἐκτενὲς δὲ παραλείπω ἐνταῦθα.

φαλιᾶ καὶ 6316 τῆς ἀστυνομίας καταγγέλλει τὴν 21 Ἀπριλίου ὡς στασιάζαντας κατ' αὐτῆς τῆς Κυβερνήσεως, ἥς ἐξητέλισαν τοὺς ὑπαλλήλους καὶ κατέσχον τὰ ἔγγραφα τοὺς ἐξῆς, *www.ehtook.com.gr*
 Ἰωάννην Περὶδὴν Χῖον, ἀντιπρόσωπον Ἑρμουπόλεως, Λουκᾶν Κατινάκην Χῖον ἔμπορον, Νικόλαον Γιαγιτζῆν Ἀμφισσέα ἔμπορον, Κοσμάν Πηλειάδην Γανοχωρίτην ἔμπορον, τὸν Γ. Ἰβου ἐξ Ἀμπελακίου ἔμπορον, Κ. Καχουλίδην Σμυρναῖον χαπνέμπορον, Δ. Ἰωάννου Κοζάκον Σμυρναῖον ἔμπορον, Ἰ. Νικητόπουλον Πελοποννήσιον ἔμπορον, Κ. μνηνὸν Λουλουδάκην Χῖον ἔμπορον καὶ ὡς συνεργοὺς τὸν Γ. Βολίκαν, Στ. Πατουβάν, Ζαννὴν Μανέταν, Δ. Γεωργόπουλον, Ἰ. Θεοδώρου. Στ. Παπήλιαν, Μιχ. Θεοδ. Μισυρλήν, Βασ. Ἰ. Ἐφέσιον, Δημήτριον Παππα, Διατζέντον Σερβιετάκην, Κ. Θεοδώρου καὶ Ἑμμ. Καλαθάκιαν.

Ὁ φρούραρχος Γαροφαλιᾶς συνέλαβε πάντας ἐκτὸς τοῦ Δ. Παπᾶ ἢ Τριπολιτζιώτῃ φυγόντος εἰς Πάρον. Οἱ συλληφθέντες ἐκρατήθησαν ἐν τῇ Κορβέττᾳ Ὑδρα, ἐνθα ἐνηργήθησαν αἱ ἀνακρίσεις, διεξαχθεῖσαι ὑπὸ τοῦ ἀνακριτοῦ (ἐξεταστικοῦ Δικαστοῦ) Ἰ. Κούζοβικ καὶ διαρκέσασαι ἀπὸ τῆς 22 Ἀπριλίου μέχρι τῆς 29 τοῦ αὐτοῦ μηνός, μεθ' ὃ ἅπαντες οἱ καταγγελθέντες μετηνέχθησαν εἰς Μύκωνον ὑποβληθέντες εἰς φυλάκισιν. Γενομένων δ' ἐκεῖ ἐξετάσεων τριάκοντα μαρτύρων διαρκεσασῶν ἀπὸ τῆς 14 Μαΐου μέχρι τῆς 14 τοῦ ἔτους 1830, ἀπηλλάχθησαν τῆς κατηγορίας, ἐκτὸς δύο.

Τὴν 19 Ἰουνίου ἐξεδόθη ἐν Μυκόνῳ πολυσέλιδον βούλευμα, οὗ τινὲς παράγραφοι τοῦ σχεπτικοῦ ἔχουσιν οὕτως.

α' Α'. Ὅτι ἡ συνάθροισις τῆς εἰς τὸν ναὸν τῆς Μεταμορφώσεως συμβάσης, ὁχλαγωγίας κατὰ τὰς 12 τοῦ παρελθόντος Ἀπριλίου δὲν

ἰδύνατο νὰ συγκροτηθῇ χωρὶς τῆς συνεργίας τῶν Δημαγωγῶν οἵτινες εἶναι ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι ἐρεθίζουσι τὸν ἀμύχανον λαόν, ὅστις δὲν κινεῖται πώποτε χωρὶς τοὺς συνεργούς του.

α Β' Ὅτι ἀγκαλὰ νὰ μὴν ἀνεκαλύφθωσιν οἱ πρωταίτιοι μιᾶς τοιαύτης προμεμελετημένης στασιώδους δημεγερσίας, οὔτε ἀπὸ τὰς ἰδίας ἐξομολογήσεις τῶν ἐγκαλουμένων, οὔτε ἀπὸ ὅλας ἐκείνας τὰς μαρτυρίας, ἃς ἔλαβε τὸ ἐξεταστικὸν τοῦτο Βῆμα ἀπὸ τῶν προσβληθέντων παρὰ τῆς Ἀστυνομίας μάρτυρας, μόνον τοῦτο ἐφάνησαν ὡς ἀρχηγοὶ τῆς ἐν τῷ Ναῷ ὀχλαγωγικῆς σκηνῆς ὁ Λουκάς Κατινάκης καὶ Κοσμᾶς (Πηλειάδης) Γανοχωρίτης καὶ τοῦτο ἀποδεικνύεται πραγματικῶς ἀπὸ τὴν πράξιν τοῦ ἐγκλήματος (Del fatto del delitto), κλπ. κλπ.

α Γ ν ω μ ο δ ο τ ε ι .»

I. Ὁ Λουκάς Κατινάκης καὶ Κοσμᾶς Γανοχωρίτης Πηλειάδης εἶναι ὑπεύθυνοι ὡς ἀρχηγοὶ τῆς ἀνταρτικῆς παραχώδους ὀχλαγωγίας, συμβάσης κατὰ τὰς 12 Ἀπριλίου παρελθόντος εἰς Ἐρμούπολιν ἐν τῷ ναῷ τῆς Μεταμορφώσεως καὶ ἀπειθεῖς καθ' ὅλα εἰς τὰ διαταγὰς τῆς Σεβ. Κυβερνήσεως καὶ παραβιασται εἰς τοὺς ὑπαλλήλους αὐτῆς καὶ ὡς τοιοῦτοι εἰσάγονται εἰς δίκην διὰ νὰ τιμωρηθῶσι κατὰ τοὺς Γενικοὺς νόμους» κλπ. κλπ.

Ἐν Μυκόνῳ τῇ 19 Ἰουνίου 1830.

Ὁ Ἐξεταστικὸς Δικαστὴς

Ὁ γραμματεὺς

Ἰω. Ν. Κούζοβιχ.

I. Βεάκης.

Ἡ ὑπεράσπισις ἦν καὶ δι' ἐγγράφου ὑπομνήματος ἀπήγγειλον οἱ κατηγορούμενοι ἐνώπιον τοῦ Ἐγκληματικοῦ Δικαστηρίου πλήρης δυνάμει, ἐπιχειρημάτων καὶ φλογερῶν ἀποστροφῶν κατὰ τοῦ Ἐκτάκτου Ἐπιτρόπου εἶνε ἀρίστη δι' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ὑπὸ πᾶσαν ἐποψίν, ἀποδεικνύουσα τὴν αξιοπρέ-

πειαν τῶν Ἑρμουπολιτῶν καὶ τὴν δικανικὴν δύναμιν τοῦ τότε συνηγόρου Ἀθ. Πετσάλη. (1)

Ἡ ἐπὶ τρεῖς μῆνας ἐν Μυκόνῳ φυλάκισις τοσοῦτων πολιτῶν κατετάραξεν, ὥς εἰκόσ, τὴν Ἑρμούπολιν· ἀναφοραὶ δὲ καὶ διαμαρτυρήσεις ἀπηρθύνοντο τῷ Κυβερνήτῃ. Ἐτέρωθεν δὲ ὁ Ν. Γιαγιτζῆς ἀπεστάλη ἐκ μέρους τῶν φυλακισθέντων εἰς τὸν Κυβερνήτην ἵνα παραστήσῃ ζωηρότερον τὰ πράγματα καὶ τὰς συνεπειὰς τοιαύτης καταδιώξεως. Ἐπὶ τέλους μετὰ πολλὰς δεινοπαθείας ἡλευθερώθησαν καὶ οἱ ὥς ἀρχηγοὶ κατηγορηθέντες Λ. Κατινάκης καὶ Κ. Πηλειάδης, ἀλλ' ἀπ' ἐκείνης τῆς ἐποχῆς στερηθέντες τῆς ἐξασκήσεως τοῦ ἐμπορίου των ἐπὶ τόσους μῆνας ἀπώλεσαν τὴν περιουσίαν των.

Τὸ γεγονός τοῦτο τῆς 12 Ἀπριλίου 1830 καταταράξαν τὴν φιλοπάτριδα καὶ εἰρηνικὴν Ἑρμούπολιν, δὲν ἔμεινεν ἄνευ συνεπειῶν ἐπὶ βλάβῃ τοῦ Κυβερνήτου, ὥς θέλομεν ἐν τῷ κατόπιν κεφαλαίῳ ἰδεῖ.

Κρίνων τὸ γεγονός τοῦτο οὐχὶ ἐκ τῶν προφορικῶν πληροφοριῶν, ἀλλ' ἐκ τῆς ὀγκωδεστάτης δικογραφίας τῆς ἐπὶ στάσει ταύτης ποινικῆς δίκης, ἥθελον ἐν πλάτει ἐκθέσει τὰς κρίσεις μου, ἐὰν ὑπῆρχεν ὕλικός ἐντεῦθα πρὸς τοῦτο χῶρος. Ὁ διεξερχόμενος τὰ τῆς δίκης ταύτης καὶ θέλων νὰ βεβαιωθῇ περὶ τῆς σημμετοχῆς τῆς Ἑρμουπόλεως ἀπάσης εἰς τὸ κίνημα τῆς 12 Ἀπριλίου, θέλει διστάσει πρὸς στιγμὴν μὴ βλέπων μεταξὺ τῶν ἐνοχοποιθέντων καὶ πολλοὺς ἐκ τῶν ἐν τοῖς πράγμασι διαπρεπόντων τότε ἐν Ἑρμουπόλει.

Ἀλλ' ἐὰν σκεφθῇ ὅτι αἱ προτεινόμεναι δεσποτικαὶ καὶ ἡκιστα συνταγματικαὶ ἐμπορικαὶ μεταρρυθμίσεις ἐθιγον ἰδίως οὐ-

(1) Ἦθελον δημοσιεύσει μέρος ἂν οὐχὶ τὸ ὅλον τοῦ ὑπομνήματος τῆς ὑπερασπίσεως ταύτης, σωζομένου παρὰ τῷ ἀξιοτίμῳ Κυρ. Ν. Γιαγιτζῇ, ἐὰν ἡδυνάμην ν' ἀποσπᾶσω τοιοῦτό τι, αὐτοτελές. Ἀλλ' ἐπεὶ ὑπάρχει ἀλληλουχία τις ἐν αὐτῷ ἀξίᾳ παρατηρήσεως, οἷον ὅποτε ἀπόσπασμα αὐτοῦ μεμονωμένον θέλει φανῇ κεκολοδωμένον.

χί τοὺς πρωτεύοντας ἐν τῷ ἐμπορίῳ τῆς νήσου, ἀλλὰ κυρίως τοὺς μετ' αὐτοὺς ἐρχομένους μέχρι τοῦ τελευταίου παραματευτοῦ καὶ χειρώνακτος βλαπτομένου καὶ αὐτοῦ ἐμμέσως ἐὰν σκεφθῇ ὅτι ὁ ἐν τῇ Μεταμορφώσει προσκληθεὶς λαὸς πρὸς ἀνάγνωσιν τῶν νομοσχεδίων, εἶχε χαρακτηῖρα κοινοτικῆς συνελεύσεως, ἅτε δὴ παρισταμένων τῶν τε δημοτικῶν καὶ διοικητικῶν ἀρχῶν, θέλει ἀποδώσει τὸν προσήκοντα χαρακτηρισμὸν εἰς τὴν ἐξέγερσιν τῆς Ἑρμουπόλεως. Δὲν ἐπεμβαίνω εἰς τὰς λεπτομερείας τοῦ κινήματος καὶ τῶν αἰτιῶν, καθ' ὅσον ἀποδοκιμάζων τὰ τότε ληφθέντα ὑπὸ τῆς Διοικητικῆς ἀρχῆς μέτρα, πρέπει νὰ ἐκθέσω τοὺς λόγους τῆς ἀποδοκιμάσεως, ὅπερ θέλει παραγάγει οὐχὶ σύντομον ἐνταῦθα συζήτησιν. Πρέπει οὐχ' ἥττον νὰ περατώσω τὰ περὶ τοῦ γεγονότος τούτου λόγον ἐκτιθέμενος ὅτι ἡ Ἑρμούπολις συναισθανθεῖσα πρώτη τὰς ἀπορροφητικὰς τάσεις τῆς πολιτικῆς τῆς τότε Κυβερνήσεως, ἔδωκε βράπισμα εἰς τοὺς δεσμεύοντας τὴν ἐλευθερίαν ἐν γένει μὲν τοῦ πολίτου, ἰδίᾳ δὲ τῆς ἐμπορικῆς τάξεως, ἀποκρούσασα τοσοῦτον πανηγυρικῶς τὰ ἐπιβλαβῆ ταῦτα ἀναμορφωτικὰ σχέδια τῆς Κυβερνήσεως τοῦ 1830.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Ἡ Ἑρμούπολις ἐπαρασταεῖ κατὰ τοῦ Κυβερνήτου καὶ ἐνοῦται μετὰ τῆς Ὑδρας. — Κατάλυσιν φιλοκυβερνητικῶν ἀρχῶν καὶ ἀποστολὴν ἀντικυβερνητικῶν πληρεξουσίων. — Τὰ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Καποδίστρια. — Ἡ διὰ ρυκτὸς ἐγκαθίδρυσιν νέων ἀρχῶν ὑπὸ τοῦ Αὐγ. Καποδίστρια.

Ἡ Ἑρμούπολις ὁσημέραι προώδευεν ἐμπορικῶς καὶ κοινωνικῶς. Κατ' ἀρχάς, γράφει ὁ Ἑρμῆς τῆς Σύρου τοῦ 1837,

κατὰ ἤθη τῶν κατοίκων ἦσαν ἀπλούστατα. τὰ ἐνδύματά των λιτότατα, οἱ χοροὶ καὶ τὰ συσσίτιά των Σπαρτιατικά· ἐβλεπέ τις τῷ ὄντι εἰς τὴν Ἑρμούπολιν τὸ πρωτότυπον μιᾶς παλαιᾶς ἑλληνικῆς ἀποικίας καὶ ὅλα ταῦτα συνέτεινον εἰς τὴν πρόοδον τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς βιομηχανίας της.» (1) Ἀλλὰ μετὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ Κυβερνήτου, καὶ τὴν πρόοδον τοῦ ἐμπορίου καὶ τὴν οἰκοδομὴν λιθίνων οἰκῶν καὶ καταστημάτων, ἐκλειψάσης τῆς ἰδέας τῆς προσωρινότητος τῆς ἀποικίας, ἡ πόλις ἐσχηματίζετο κανονικώτερον, ἡ κοινωνία ἐτακτοποιεῖτο ἐπὶ τὸ εὐρωπαϊκώτερον καὶ ἐμπορικώτερον συνεστήθη Ἀέσχη Ἑμπορικῇ χρησιμεύουσα καὶ ὡς χρηματιστήριον· ἰδρύθη τὸ πρῶτον ἀσφαλιστικὸν κατὰστημα ὁ «Φοίνιξ» διευθυνόμενον ὑπὸ τοῦ Ν. Πρασακάκη, κατόπιν δὲ τὸ τῶν Φίλων Ἀσφαλιστῶν διευθυνόμενον ὑπὸ τοῦ Ι. Α. Ράλλη. Αἰθουσαί τις καταστήματος μετεβλήθη εἰς Θέατρον ἐν ᾧ ἐδιδάσκοντο τὰ πατριωτικώτερα καὶ ἠθικώτερα τῶν δραμάτων τῆς τότε ἐποχῆς. Ἐν γένει δ' εἰπεῖν ἡ πόλις παρίστα τὸ φαινόμενον πόλεως ἀκμαίας περιεχούσης πάντα τὰ στοιχεῖα τῆς ζωῆς καὶ τάσεις πρὸς τὸν πολιτισμόν.

Ἄλλ' ἐν ᾧ τοπικῶς ἡ πόλις προώδευεν καὶ παντὶ σθένει ἐπλήρου ἐκ τῶν ἐνόντων τὰς ἀνάγκας της δὲν ἐλησμόνει ὅτι ἡ ἐπίκλητος θέσις, ἣν κατεῖχε μετὰ τῶν Ἑλληνίδων τότε πόλεων, ἀπῆτει τὴν ἄμεσον συμμετοχὴν της καὶ πρωτοβουλίαν εἰς τὰ ἐθνικά συμφέροντα, ὧν ἡ διοικητικὴ προστασία ἦτο ἀνατεθειμένη τῷ Κυβερνήτῃ Ι. Καποδίστρια.

Ἡ Ἑρμούπολις εἶχεν αἰτίας σπουδαίας δυσμενείας κατὰ τοῦ τότε Κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος. Τ' αὐστηρὰ μέτρα ἃ διέταξε κατὰ τὸ 1829 κατὰ τῶν ἐν Ἑρμουπόλει Χίων πρὸς πληρωμὴν τῶν ὑπερόγκων δαπανῶν τῆς εἰς Χίον Ἑθνικῆς ἐκστρατείας καὶ ἡ πρὸς τοῦτο φυλάκισις τῶν Δημογερόντων τῶν ἐν

(1) Ἑρμῆς φυλλ. 3. τοῦ 1837.

Ἑρμουπόλει Χίων ἀφῆκαν δυσαρέστους ἀναμνήσεις ἀπάσῃ τῇ πόλει. Δεύτερον δὲ ἡ ἐπιμονὴ τοῦ νὰ ἐπιβάλλῃ τὰ περὶ διαρρέσεως τῶν ἐμπορῶν ἀτυχῆ ἐκεῖνα σχέδια, τὰ προκαλέσαντα τὴν δημογεροσίαν τῆς 10 Ἀπριλίου 1830 καὶ ἡ φυλάξεις τοσούτων ἐμπορῶν ἐκ τῶν τιμιωτέρων πολιτῶν, κατὰ τὴν θεθαίωσιν τοῦ Ἑ ρ μ ο Ὡ, ἐπηύξησε τὴν κατὰ τοῦ Κυβερνήτου δυσμένειαν καὶ ἐπέσπευσε τὴν τελευταίαν καὶ διαρχεστέραν κατὰ τοῦ Κυβερνήτου ἀντιπολίτευσιν, καταλήξασαν εἰς στάσιν·

«Τὰ μέτρα τῆς Κυβερνήσεως γράφει ὁ Ἑρμῆς, ἐξιστορῶν τὰ τῆς στάσεως — ὡς πρὸς τὸ γενικὸν πολίτευμα τοῦ ἔθνους ἐφάνησαν ἤδη ὅτι ἐλάμβανον χαρακτῆρα ὅχι πλέον συνταγματικῆς Κυβερνήσεως· τὸ ἐμπόριον ἀσθενεῖ· ἡ Ὑδρα πρώτη ὑψώνει σημαίαν ἐπαναστάσεως· ἐφημερίς ἀντιπολιτευτικὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀ π ὅ λ λ ω ν ἐκδιδομένη ἐντὸς τῆς Ὑδρας ζητεῖ τὴν ἀνόρθωσιν τῶν Νόμων καὶ τοῦ καταπατηθέντος ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως Συντάγματος· τὸ ἔθνος διαιρεῖται εἰς Κυβερνητικούς καὶ Συνταγματικούς! Ἡ Ἑρμούπολις δὲν ἠδύνατο ἡ ν' ἀκολουθήσῃ τὰ ἔχνη τῆς προστάτιδος καὶ φίλης τῆς Ὑδρας· ἐμβαίνει λοιπὸν εἰς τὴν ἀντιπολίτευσιν μόνον καὶ κύριον σκοπὸν προτιθεμένη τὴν κοινὴν ὠφέλειαν καὶ τὴν ἀνόρθωσιν τῶν νόμων. Ἀναφορὰ ὑπογεγραμμένη ἀπὸ πενταχοσίους Ἑρμουπολίτας διευθύνεται πρὸς τὴν Κυβέρνησιν αἰτοῦσα τὴν ἀνέγερσιν τοῦ Συντάγματος, τὴν ἐμψύχωσιν τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς βιομηχανίας καὶ ἄλλας ἐθνικὰς ὠφελείας. Ἀλλ' ἡ Κυβέρνησις δὲν ἀποκρίνεται.» (1)

«Οὕτω,» γράφει ὁ Εἰρ. Θεীরσιος ἐν ταῖς Τύχαις τῆς Ἑ λ λ ά δ ο ς, αὐρίμαζε παρὰ τοῖς Ὑδραίοις ἡ ἰδέα τοῦ νὰ μὴ πεισθῶσι τοῦ λοιποῦ εἰς τὴν Κυβέρνησιν. Μετ' αὐτῆς δὲ συνεφώνουν καὶ οἱ τῆς Σύρας κάτοικοι, ὥστε οἱ διοικηταὶ τοῦ

(1) Ἐφ. Ἑρμῆς αὐτόθι ἐνθ' ἀνωτέρω.

προέδρου (Κυβερνήτου) δὲν ἀναγνωρίζοντο πλέον καὶ αἱ ἐκ τοῦ Τελωνείου πρόσοδοι τῆς Σύρου δὲν ἀπεδίδοντο.» (1)

Σπουδαιότατον χαρακτῆρα ἔδωκεν εἰς τὴν κατὰ Κυβερνήτου ἐν Ὑδρᾷ ἀντιπολιτευσίῳ ἢ κατ' αὐτοῦ στάσις τῆς Ἑρμουπόλεως καὶ ὡς πόλεως πολυανθρώπου καὶ ἀκμαζούσης καὶ ὡς μόνης ἀποτιούσης τοσοῦτους ὑπερόγκους προσόδους τῷ Δημοσίῳ. Τοῦτο κατετάραξε τὸν Κυβερνήτην, ὅστις καὶ πρὸ ἐνὸς ἔτους ἐννοήσας τὸν κατ' αὐτοῦ ἐν Ἑρμουπόλει ἀναδρασμὸν ἔγραφεν εἰς τινας ἐμπόρους ιδίως τὸν Ι. Α. Ῥάλλην καὶ Ζ. Πετροκόκκινον, ἀναφορικῶς πρὸς τὰ παράπονα τῶν Ἑρμουπολιτῶν διὰ τὰ κατὰ τῶν Χίων ἐπιβληθέντα μέτρα πρὸς πληρωμὴν τῶν δαπανῶν τῆς εἰς Χίον ἐκστρατείας, περιποιητικωτάτας ἐκφράσεις, μὴ θέλων νὰ παρεξηγηθῇ ἐνὸς τοσούτων ἐντίμων πολιτῶν καὶ ἐμπόρων διαπρεπόντων ἐμπορικῶς οὐ μόνον ἐν Ἑλλάδι, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ.» (2) Ἀλλὰ μετὰ τὸ γεγονός τῆς 12 Ἀπριλίου, μετὰ τὴν μὴ ἀκριβῆ τήρησιν τοῦ συντάγματος καὶ τὴν ἐκ τῆς διαστάσεως τοῦ Ἑλλ. λαοῦ καὶ τοῦ Κυβερνήτου ἐπελθοῦσαν χαλάρωσιν τοῦ ἐμπορίου, τῆς βιομηχανίας καὶ τῶν νόμων, τέλος μετὰ τὴν μὴ ἐκπλήρωσιν τῶν περὶ ἀνορθώσεως τούτων αἰτήσεων τῶν Ἑρμουπολιτῶν, ἡ Ἑρμούπολις συνετάχθη τῇ Ὑδρᾷ, ἀποκατασταθεῖσα μετ' αὐτῆς ὁ πυρὴν τῆς ἀντιπολιτεύσεως, καταλύσασα τὰς ἐν τῷ Αἰγαίῳ Πελάγει φιλοκυβερνητικὰς δημογεροντίας, ἐνεργήσασα τὴν ἀποστολὴν ἀντικυβερνητικῶν πληρεξου-

(1) Τύχαι τῆς Ἑλλάδος Εἰρ. Θεοφίλου. Μεταφρ. ἐν Περιεθ. Συγγρ. Παλλὰς.—Τὰς πλείστας τῶν πληροφοριῶν τούτων ὀφείλω τῷ κ. Α. Ῥάλλῃ.

(2) Καὶ αἱ εἰρημέναι ἐπιστολαὶ εὗρισκονται ἐν τοῖς ἐγγράφοις τοῦ αἰμνήστου Ι. Α. Ῥάλλῃ ἄλλ' ἐπειδὴ εἰσιν ἐκτενείς, σχετίζονται δὲ μετὰ τῶν συμβάντων, ἅτινα ἐπηκολούθησαν ἐν Ἑρμουπόλει κατὰ τὸ 1828 συνεπείᾳ τῆς εἰς Χίον ἐκστρατείας, δημοσιεύσω ταύτας ἐν τῇ περὶ ταύτης διατριβῇ μου.

σίων εἰς Ὑδραν ἐξ ὧν τῶν νήσων καὶ δοῦσα χαρακτήρα ἐθνικῆς ἐξεγέρσεως κατὰ τοῦ Κυβερνήτου. Καὶ αὐτὸς ὁ κυβερνητικὸς Διοικητὴς ἐν Σύρῳ βλέπων τὸ ἀκαταγώνιστον τῆς ἀντιπολιτεύσεως συνετάχθη τῇ ἀναστάτῳ γενομένη πόλει, ἀνεγνώρισε τὰς ἀντικυβερνητικὰς ἀρχὰς καὶ ἔπαυσε τὴν μετὰ τῆς Κυβερνήσεως τοῦ Κυβερνήτου ἀλληλογραφίαν του.

Τῇ 28 Ἰουλίου 1831 ἡ Δημογεροντία Ἑρμουπόλεως συγκεκλιμένη ἀπὸ τὸν Γ. Καραγιαννάκην, Ἀμβρ. Σκαρραμαγκᾶν, Εὐστρ. Σουγδουρῆν καὶ Ἀντ. Νίκαν ἐξέδωκε τὸ ἐξῆς αὐτῆς ὑπ' ἀρ. 6649 ἔγγραφον, δι' οὗ ἐκ μέρους τῆς Ἑρμουπόλεως ἀνεγνώριζε καὶ ἀπεδέχετο τὸ κίνημα τῆς Ὑδρας.

Ἐπειδὴ τὸ κοινὸν τῆς Ν. Σύρας ἰδὼν ὅτι ἡ προσωρινὴ Κυβέρνησις τῆς Ἑλλάδος παρεξηγήσατα τὰς πρὸς τὴν Α. Ε. γενομένας ἀναφορὰς τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου Πελάγους καὶ παροξυνθεῖσα ἀνευ λόγου ἐκ τῶν ἐν αὐτοῖς δηλουμένων νομίμων αἰτήσεων τῶν πολιτῶν παρεσχευάζετο νὰ λάβῃ αὐστηρότατα καὶ δυναστικώτατα ἐκτελεστικὰ μέτρα κατὰ τῶν εἰρημένων νήσων καὶ ὀρμηθὲν εἰς τὰς εἰλικρινεῖς αὐτοῦ ὑπὲρ τῶν κοινῶν συμφερόντων προμηθείας ἔκρινεν ἀναγκαῖον νὰ προλάβῃ δραστηρίως καὶ νὰ ματαιώσῃ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν προειρημένων καταστρεπτικῶν μέτρων, ἡ Κοινότης τῶν Πολιτῶν τῆς ἐν Σύρῳ Ἑρμουπόλεως ἐγκρίνουσα καὶ ἀποδεχομένη τὸ καθ' ἑαυτὴν πᾶν ὅ,τι τὸ κοινὸν τῆς νήσου Ὑδρας ἔκρινεν εὐλογον μέχρι τοῦδε κατὰ ταύτην τὴν περίστασιν νὰ πράξῃ, ὁμολογεῖ προσέτι ὅτι ἐγκρίνει καὶ ἀποδέχεται ἀκόμη καὶ ὅσα ἄλλα μέτρα τὸ κοινὸν τῆς Ὑδρας ἤθελεν ἀκολούθως ἀποφασίσει νὰ λάβῃ καὶ συντελεστικὰ πρὸς διατήρησιν τῆς κοινῆς ἀσφαλείας καὶ πρὸς ταχείαν ἐπανόρθωσιν τοῦ ἀθετηθέντος πολιτικοῦ Συντάγματος.»

Τὴν 24 Ἰουλίου ἡ Δημογερ. Ἑρμ. (διὰ τοῦ ὑπ' ἀρ. 6655) ἐγγράφου πρὸς τὴν κοινότητα τῆς Ὑδρας ἔγραψεν . . . α ἡ ἐν Σύρῳ Ἑρμ. κοινότης ἐπιθυμοῦσα νὰ ἴδῃ ὅσον τάχιστα κα-

ταπεπαυμένην τὴν δυστυχῶς ἐπικρατοῦσαν δυσαρέσκειαν καὶ διάστασιν μεταξύ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ τῆς Προσωρινῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ἐκτελουμένας τὰς παρὰ νόμους ἀθετηθείσας βάσεις τοῦ πολιτικοῦ τῶν Ἑλλήνων συντάγματος α κοινῇ γνώμῃ ἐψηφίσατο ἀντιπροσώπους αὐτῆς τοὺς Κυρ. Θεόδ. Μανούσην καὶ Παν. Γεραλόπουλον, ἀνδρας συνετοὺς καὶ ἀπολαμβάνοντας τὴν κοινὴν ἐμπιστοσύνην διὰ τὴν ἀρετὴν καὶ τὸν ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ ζήλου των, δίδουσα αὐτοῖς τελείαν πληρεξουσιότητα ὅπως συσχεφθῶσι μετὰ τῆς κοινότητος τῆς Ὑδρας περὶ τῶν μέσων τῶν καταλληλοτέρως συντελούντων πρὸς ὑπεράσπισιν καὶ ἐπανόρθωσιν τῶν διακινδυνευόντων μεγάλων συμφερόντων τῆς πατρίδος καὶ οὐχ' ἤττον πρὸς διατήρησιν τῆς ἐσωτερικῆς εὐταξίας καὶ τῆς ἀπάντων ἀσφαλείας, ἔχοντες ἀδειαν καὶ δύναμιν νὰ παρουσιασθῶσι καὶ ἐνώπιον τῆς ἰδίας ἐξουσίας καὶ ἐνώπιον τῶν ἀντιπροσώπων καὶ ἄλλων ἀποσταλμένων τῶν ξένων δυνάμεων διὰ νὰ λαλήσωσι καὶ συνηγορεύσωσι, συμφῶνως μὲ τὴν κοινότητα τῆς Ν. Ὑδρας ὑπὲρ πάντων ὅσων ἀναγνωρίζει ἡ πατρίς πολυτιμοτέρων καὶ τιμαλφεστέρων συμφερόντων της.»

Ὁ Γραμμ.

Κ. Ἀγγελίδης.

Οἱ Δημογέροντες.

Α. Σκαραμαγκᾶς.

Εὐστάθ. Σουγδουρῆς.

Α. Νίκας.

Γ. Καραγιαννάκης

Ἡ κοινότης Ὑδρας, καὶ ὁ Ναύαρχος Α. Μιαούλης διὰ τῶν ἀπὸ 23 Ἰουλ. 1831 γραμμάτων ἐπέστειλον τοῖς ἐν Σύρῳ τὰς πρὸς τὸν πλοίαρχον Ῥάπτην καὶ τοὺς λοιποὺς πλοίαρχους τῶν ἐθνικῶν πλοίων διαταγὰς.

Συγχρόνως δὲ ἡ Δημογεροντία ἐμίσθωνε πλοῖα καὶ ἐστελλεν ἐν σπουδῇ τοὺς ἀντιπροσώπους της, οἵτινες ἀνεχώρησαν

ἐκ Σύρου ~~τῆς~~ 26 Ἰουλίου 1831. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἀνεχώρησαν καὶ οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν ἐν Ἑρμουπόλει Ψαρριανῶν Ἀποστολῆς Ν. Ἀποστολῆς καὶ Α. Μοναρχίδης. (ἀρ. 6660 Δμγ.) (1).

Τὴν 26 Ἰουλίου 1831 ἡ Δημογεροντία Ἑρμουπόλεως ἐξέδωκε φλογερὰν ἐγκύκλιον πρὸς πάντας τοὺς Αἰγαίοπελαγίτας καλοῦσα αὐτοὺς ἐν ὁνόματι τοῦ Ἐθνους καὶ τῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας εἰς σύμπραξιν καὶ ἀποστολὴν πληρεξουσίων εἰς Ὑδραν. Συνέστη δὲ καὶ ἴδιον ἐπαναστατικὸν γραφεῖον διευθυνόμενον ὑπὸ τοῦ Λουκᾶ Ῥάλλη, ἀνδρὸς δραστηριωτάτου.

Τὴν 29 Ἰουλίου ἀνεχώρησαν καὶ οἱ ἀντιπρόσωποι ἄνω Σύρας Γ. Ἰουστινιάνης καὶ Γ. Ξανθάκης (ἀρ. ἐγγ. 6678 Δημογ. Ἑρμ.) Τὸν αὐτὸν μῆνα ἐπειδὴ τινὲς τῶν ἐν ταῖς ἄλλαις νήσοις ἐδειλίασαν ἡ Δημογεροντία Ἑρμουπόλεως προὐκάλεσε τὴν ἐμφάνισιν ἐθνικῶν πλοίων· ὁ δὲ Μιαούλης ἐπεμψε τοὺς πλοιάρχους Κιοσσὲ καὶ Κοκονέζην· ἐπέμφθησαν δὲ εἰς Σύρον καὶ ἔκτακτοι ἀπεσταλμένοι τῆς Ὑδρας Ι. Κριεζῆς καὶ Ν. Β. Μπουδούρης, ὅπως συνεννοούμενοι μὲ τοὺς Ἑρμουπολίτας ἐνθαρρύνωσι καὶ τοὺς λοιποὺς νησιώτας καὶ ἐνεργήσωσι τὴν ἀντικατάστασιν τῶν Δημογερόντων εἰς τὰς Κυκλάδας καὶ ὅσον οἱ ὑφιστάμενοι τότε ἦσαν διωρισμένοι ἐπὶ Κυβερνήτου. Τότε ἐξέδωκεν ἐγκυκλίους ἡ Δημογεροντία Ἑρμουπόλεως πρὸς τὰς τῶν ἄλλων μερῶν. (1) Συγχρόνως δὲ ἀπέστειλεν καὶ ἰδίους ἀπεσταλμένους πρὸς κατάργησιν τῶν

(1) Τότε ἡ πειρατεία ἐλόμαινε τὰς Κυκλάδας. Ἡ Δημογεροντία ἀνέθηκε τῷ Νικ. Ῥάπτῃ πλοιάρχῳ τῆς Ἐλ. Κορβέτας Ψαρρὰ νὰ καταδιώξῃ τοὺς πειρατάς. (6663 Δμγ.) Συγχρόνως δὲ κατασταλείσκει αὐτῇς ἡ Κορβέττα Ψαρρὰ ἐχρησίμευσεν εἰς τὰς συνεννοήσεις τῆς Ἑρμουπόλεως καὶ Ὑδρας. Ἐπίσης καὶ ἡ ναυαρχὴ τοῦ Μιαούλη Ἄρης.

(1) Ἴδε τὰ σχετικὰ ἐγγράφα ἐν τοῖς ἀρχείοις Δημογεροντίας Ἑρμ. ὑπ' ἀριθ. 6715 — 6698 — 6718 — 6721 — 6726 — 6755 — 6783 — 6781 — 6808 — 6868 — 6883 τοῦ 1831,

Κυβερνητικῶν Δημογεροντιῶν εἰς τινας νήσους, αἵτινες δὲν ἤθελον ν' ἀντικαταστήσωσι τὰς ἀρχὰς διὰ νέων δημογερόντων καὶ ν' ἀποστείλῃσι πληρεξουσίους.

Μὴ ἀναγνωρίζομένων πλέον ἐν Ἑρμουπόλει τῶν Κυβερνητικῶν ὑπαλλήλων, ἡ Δημογεροντία ἀνέλαβε τὴν εἰσπραξίν τῶν τελωνειακῶν δικαιωμάτων, παρέδωκε δὲ κατ' Αὐγούστον τοῦ 1831 εἰς τοὺς ἀπεσταλμένους ἐξ Ὑδρας Α. Μαυρογορδάτον καὶ Α. Κοντόσταυλον κατ' ἀρχὰς γρ. 18200, μετὰ δύο ἡμέρας ἐτέρας 30,000, ὅπως χρησιμεύσωσιν εἰς τὸν σκοπόν. (1)

Πρὸς μείζονα ἐκδήλωσιν τῆς ἀντιπολιτεύσεως, ἐνεργηθεισῶν κατὰ τὸν Αὐγούστον τοῦ 1831 ἐκλογῶν τῶν ἀντιπροσώπων Ἑρμουπόλεως διὰ τὴν ἐν Ἐπιδαύρῳ Ε'. Ἐθνικὴν Συνέλευσιν, ὁ λαὸς τῆς Ἑρμουπόλεως ἔδωκε τὰς ψήφους του εἰς τὸν ἐπὶ Κυβερνήτου ὡς στασιώτην κατηγορηθέντα Ἰωάννην Περὶδην καὶ τὸν Ἀργύριον Ταρποχτζήν, οἵτινες ἀποσταλέντες ὡς ἀντιπρόσωποι εἰς τὴν Ε'. ἐθνοσυνέλευσιν ἔλαβον πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ εἰδικὴν ἐντολὴν ὅπως συνηγορήσωσιν ὑπὲρ τῶν δικαίων τῶν Χίων, ἀδικουμένων τρεῖς ἤδη χρόνους. » (2)

Ἐνεργήσασα τὴν κατάλυσιν τῶν κυβερνητικῶν ἐν τῷ Αἰγαίῳ Πελάγει ἀρχῶν ἡ Ἑρμούπολις, ὡς καὶ τὴν ἀποστολὴν τῶν πληρεξουσίων, ἐξηκολούθει ν' ἀποστέλλῃ τὰς προσόδους τοῦ τελωνείου εἰς τὴν Ἀντικυβερνητικὴν ἐπιτροπὴν καὶ νὰ ἐνεργῇ τελεφερόρως ὑπὲρ τοῦ σκοποῦ.

Τότε συνεστήθη, καὶ ἡ πρώτη ἐφημερίς τῆς Ἑρμουπόλεως ὑπὸ τὸν τίτλον Ἑλληνικὴ Μέλις.

Τὸ τέλος τῆς ἀντιπολιτεύσεως ταύτης ἰδοὺ πῶς ἱστορεῖται

(1) Ἑγγρ. Δμγ. ἀρ. 6784 τῆς 20 Αὐγ. 1831.

(2) Ἴδε ἐγγρ. Δμγ. Ἑμμ. 6889 τῆς 28 Αὐγ. 1831.

ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ μᾶλλον ἀξιοπίστων μαρτύρων, (2) ἰδίως δὲ τοῦ ἐνεργόν λαβόντος μέρος Α. Ῥάλλη.

« Ἡ Ἑρμοούπολις δίδει ἤδη τὴν μεγαλειτέραν βαρύτητα εἰς τὴν ἀντιπολίτευσιν, στέλλει τοὺς πληρεξουσίους τῆς εἰς Ὑδραν διὰ νὰ συγκροτηθῇ ἐθνικὴ συνέλευσις, ἀλλ' ὁ ἐπισυμβὰς θάνατος τοῦ Κυβερνήτου Ἰωάννου Α. Καποδίστρια, συμβὰς κατὰ τὴν εἰκοστὴν Σεπτεμβρίου δίδει τέλος εἰς τὴν ἀντιπολίτευσιν. Τὸν διαδέχεται ὁ ἀδελφός του Αὐγουστῖνος Α. Καποδίστριας, στέλλει στολίσκον εἰς τὴν Ἑρμοούπολιν διὰ νὰ τὴν καθυποτάξῃ, ἐνεργεῖ τὴν ἀντικατάστασιν ἄλλων ἀτόμων εἰς τὰς τοπικὰς ἀρχάς. Οἱ Ἑρμοουπολίται συγκροτοῦσι συνέλευσιν περὶ τοῦτου· σκέπτονται καὶ ἀποφασίζουσιν νὰ μὴ ἀναγνωρίσουσιν οὔτε τοὺς ἐν τῷ στολίσκῳ, ἀλλ' οὔτε καμμίαν ἄλλην ὑπερτάτην ἀρχὴν τοῦ ἔθνους παρ' ἐκείνην τὴν ὁποίαν ἤθελε ἐκλέξει ἡ Ἐθνικὴ Συνέλευσις. Ἀλλὰ διὰ τινος ραδιοουργίας ἢ μᾶλλον εἰπεῖν προδοσίας ὁ στολίσκος ἀποβιδάζει διὰ νυκτὸς τὰς νέας τοπικὰς ἀρχάς καὶ τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν ἡ Ἑρμοούπολις εὐρίσκεται διασπασμένη νὰ παραχωρήσῃ. Μετ' οὗ πολὺ οἱ ἐν τῷ στολίσκῳ ζητοῦσι δι' ἀπάτης νὰ κυριεύσουσιν τὴν φρουρὰν ἣτις ἐμεινεν ἡ αὐτὴ, ἀλλ' ἀνακαλύπτεται, γίνονται τινες ἀκροβολισμοὶ καὶ ἡ νίκη μένει εἰς τὴν Ὑδρακὴν φρουράν. Τὸν Αὐγουστῖνον διαδέχεται ἐπταμελὴς ἐπιτροπὴ συγκεκριμένη ἀπὸ ὅλα τὰ κόμματα, συγκροτεῖται Ἐθνικὴ Συνέλευσις καὶ ἡ Ἑρμοούπολις στέλλει τοὺς πληρεξουσίους τῆς. Τοιαύτῃ ἦτο ἡ κατάστασις τῆς Ἑρμοουπόλεως μέχρι τοῦ 1833 ἔτους ὅτε ὁ βασιλεὺς Ὁθων ἐφθασεν εἰς τὴν Ἑλλάδα.»

(2) Βεβαίως οἱ συντάσσοντες τὰς σπουδαίας κατὰ τὸ 1837 ἐφημερίδας Ἑρμοουπόλεως, Ἑρμῆς Γ. Καλόγνωμος, Λουκάς Ῥάλλης, Βάμβας καὶ ἄλλοι δικηγόροι καὶ εὐπόληπτοι ἔμποροι ἀξιοπιστότερον ἐκθέτουσι τὰ πράγματα, περιγραφέντα ὅτε ἦσαν νωπὰ καὶ εὐνημόνευτα. «Βλὼ δὲ ὑπ' ὄψιν μου καὶ ἐκθεσὶν ἐκτενῇ τοῦ Κ. Α. Ῥάλλη, φ' εὐγνωμονῶ.

Ἐκ τῶν γεγονότων τούτων βλέπομεν τοὺς ὑπὲρ τῶν συνταγματικῶν ἐλευθεριῶν ἀγῶνας τῆς Ἑρμοποπόλεως καὶ τὴν ἐπιμονὴν αὐτῆς οὐ μόνον μὴ ἀναγνωρίσασθαι καὶ τὸν Ἀδγουστίνον Καποδίστριαν ἀλλὰ καὶ μέχρις ὅπλων ἐλθούσης μετὰ τῆς στρατιωτικῆς ἐκείνου δυνάμεως, ἐξ οὗ ἡ νίκη ἀπέβηκεν εἰς τὴν Ἰδραϊκὴν φρουρὰν, ἣτις πολλάκις προσήνεγκεν τελεσφόρους ἐκδουλεύσεις εἰς τὴν ἀρτισύστατον πόλιν. Τοιαῦτα τὰ ἐπὶ Κυβερνήτου γεγονότα ἐν Ἑρμοπόλει ἅτινα κατέχουσιν οὐκ ὀλίγας σελίδας ἐν τῷ συνταγματικῷ βίῳ τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Τὰ μέχρι τῆς συστάσεως δημαρχιῶν. — Γυμνάσιον. — Σχολαίαι. — Ὅδοι, πλατεῖαι. — Τυπογραφεῖα. — Ναυπηγεῖον. — Ἐμπόριον. — Αἱ μετὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ Βασιλέως Ὁθωνος πρώται ἀρχαί — Ἐμπορικὴ καὶ κοινωνικὴ εἰκὼν τῆς Ἑρμοποπόλεως. — Δημογέροντες.

Ἐκτὸς τῶν δύο τούτων σπουδαίων ἐπὶ Κυβερνήτου γεγονότων ἐν Ἑρμοπόλει ἔλαβον χώραν καὶ ἕτερα ἡττονος ἱστορικῆς βαρύτητος καὶ τινα ἀφορῶντα πρὸ πάντων τοπικᾶς διαμάχας.

Τοιαύτη λ. χ. ἦτο ἡ κατὰ τὸ 1829 διακοπὴ τῶν σχέσεων τῆς Κοινότητος Συρίων καὶ τῆς τῶν Ἑρμοπολιτῶν, ἀρνηθέντων τῶν πρώτων νὰ πληρώσωσι τοὺς τότε κανονισθέντας φόρους· ἀλλ' ἡ ἔρις αὕτη διελύθη μετὰ τινα χρόνον. (1)

(1) Ἴδε τὰ σχετικὰ ἔγγραφα τῆς Δημογ. Ἑμμ. ὑπ' ἀριθ. 1876 — 1877 — 1878 — 1892 — 1893 καὶ 1410 τοῦ ἔτους 1829.

Ἐπ' ἴσης ἐτέρα τις ἔρις μεταξύ Ὑδραίων καὶ Ψαρριανῶν κατὰ τὸ 1830, καὶ ἄλλη τις μεταξύ διαφόρων πολιτῶν κατὰ τὸ 1831. (1) Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ὁ ναύαρχος Ῥικάρδος ἐλθὼν εἰς Σύρον ἐπειράθη νὰ κατασχέσῃ βρίκιόν τι ἐλλειμνισμένον, ἀλλ' ἡ Δημογεροντία ἐπεμβᾶσα ἐματαιώσε τὴν πρᾶξιν τοῦ ναυάρχου ὁμολογήσασα ὅτι τὸ διατηρεῖ εἰς τὸν λιμένα πρὸς φύλαξιν τῆς πόλεως. (2)

Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἠπειλήθη σπουδαιότατα ἡ Ἑρμούπολις ἀπὸ μετάδοσιν ἐξ Αἰγύπτου τῆς βροτολοιγοῦ χολέρας, ἀλλὰ προϋλήφθη χάρις εἰς τὰ σύντονα μέτρα τῆς ὑγειονομικῆς ἐπιτροπῆς συγκειμένης ἐκ τῶν Κυρ. Π. Κάζηρα, Α. Μανaráκη, Α. Κομπλίτου, Στ. Ζυγομαλά καὶ Ι. Βρατζάνου.

Τοιαῦτα συνέβαινον πολλὰ κατὰ τὴν περίοδον ταύτην, ἀ θέλω παραλείψει ὡς στερούμενα ἱστορικῆς σπουδαιότητος.

Τὸ ἐπίκαιρον ἐνταῦθα εἶνε ἡ ἐξιστόρησις τῶν μέσων, δι' ὧν ἡ πόλις θαυμάσιον προώδευεν καὶ οἱ κάτοικοι αὐτῆς καθίσταντο πολῖται πόλεως εὐημερούσης καὶ λαμβανούσης ὄψιν μεγαλοπόλεως καὶ κοινωνίας πεπολιτισμένης.

Μετὰ τὰ ἐπὶ Κυβερνήτου γεγονότα καὶ τὴν ἐπελθοῦσαν ἡσυχίαν ἐν τῷ κράτει πρωτίστη μέριμνα τῶν Ἑρμουπολιτῶν ἦν ἡ διάδοσις τῶν γραμμάτων καὶ ἐν γένει ἡ ρύθμισις τῶν τῆς ἐκπαιδεύσεως.

Μέχρι τοῦ 1829 ἡ κατάστασις τῆς ἐκπαιδεύσεως ἐν Ἑρμουπόλει ἦτο ἡ ἐξῆς. Ὑπῆρχον δύο ἀλ λ η λ ο δι δ α χ τ ι κ ᾶ διατηρούμενα ὑπὸ τῆς Κοινότητος· τὸ μὲν τὸ τῶν ἀρρένων διευθυνόμενον ὑπὸ τοῦ Ν. Μάγνητος καὶ εἶχε μαθητὰς 263· τὸ δὲ τὸ τῶν θηλέων ἔχον διδασκαλίσσας τὴν Α. Ἐλευθερίου καὶ Ε. Ἐλευθερίου, περιεῖχε μαθητριάς 161. Ἀμφοτέρων δὲ διευθυντῆς ἦν ὁ Δ. Κόρχ.

(1) Ἴδε ἐγγραφα Δημογερ. Ἑρμ. ὑπ' ἀριθ. 7150.

(2) Ὁ Ῥώσος οὗτος εἶχε σταλῆ ἀπὸ τὸν Κυβερν. νὰ ὑποτάξῃ τὴν Σύρον καὶ συλλάβῃ τὴν ναυαρχίδα Ἀρης τοῦ Μιαούλη.

Ἐδαπανήθησαν δὲ πρὸς οἰκοδομὴν τοῦ μὲν πρώτου γρ. 17,805,12, τοῦ δὲ δευτέρου 13,075, 4. Ἐσοδα δὲ τοῦ μὲν πρώτου ἦσαν 19,475 16, τοῦ δὲ δευτέρου 10,226 5. Ἐξώ-
 δευε δὲ πρὸς συντήρησίν των ἡ κοινότης κατὰ μῆνα γρ. 380.

Πρὸς τούτοις ὑπῆρχον τρία ἰδιαιτέρα ἀλληλοδι-
 δακτικὰ α.) τὸ τοῦ Ἀθ. Καλαφατέλη Κυδωνιέως ἔχον
 90 μαθητάς· β.) τὸ τοῦ Π. Λημνίου μαθ. 60 καὶ γ.) τὸ τῶν
 θηλέων τῶν διδασκαλισσῶν Α. Ζωντανοῦ καὶ Μ. Δημητρίου.

Ὑπῆρχον πέντε ἰδιαιτέρα Ἐλληνικὰ Σχολεῖα α.)
 τὸ τοῦ Ν. Γεωργιάδη Σμυρναίου ἔχον μαθητάς 50, β.) τὸ
 τοῦ Ἀθ. Ἀδαμαντίδου Κυδωνιέως ἔχον μαθητάς 40. γ.) τὸ
 προσηρητημένον τῶν θηλέων διευθυνόμενον ὑπὸ τῆς ἀδελφῆς
 του ἔχον 20 μαθητρίδας. δ.) τὸ τοῦ Ν. Σιφνίου μαθητάς 40
 καὶ ε.) τὸ τοῦ Αλ. Οἰκονομίδου ἔχον μαθητάς 39.

Ἀλλὰ μετὰ τὸ 1829 ἐθεωρήθη ἀπαραίτητος ἡ σύστασις
 Γυμνασίου, καὶ ἡ οἰκοδομὴ εὐρυχώρου πρὸς τοῦτο καταστή-
 ματος. Ὁ κατὰ τὸ 1832 Δημογέρον Λουκάς Πάλλης μετὰ
 πλείστων ἐγκρίτων πολιτῶν ἔρριψεν τὴν ιδέαν. Τότε ὁ Γ.
 Καραγιαννάκης, ὁ Ε. Σουγδουρῆς, ὁ Ν. Ταρποχτζίης, ὁ Φ.
 Μ. Πούρπουρας, ὁ Γ. Ἀσλάν, ὁ Παντ. Πάλλης, ὁ Π. Παρ-
 πάρις, ὁ Ν. Γιαγιτζής, ὁ Ζ. Ν. Λαγώνικος ὁ Ν. Φωκάς, ὁ
 Γρ. Ι. Πετρόπουλος, ὁ Θ. Παλαιολόγου, ὁ Ν. Μεταξάς, ὁ
 Α. Σαλάχας, ὁ Θ. Παλαιολόγος, ὁ Σ. Ζυγομαλάς ὁ Θ. Ἀ-
 μιρος καὶ ἄλλοι ἀνέλαβον τὴν πραγματοποιήσιν τῆς συνει-
 συνεγχόντες μὲν καὶ αὐτοί, πρὸ πάντων δὲ ἐξευρόντες πό-
 ρους.

Πρώτη φροντίς ἦν ἡ τοῦ γηπέδου. Ἐπειδὴ ἐκρίθη κατάλ-
 ληλον μέρος πρὸς οἰκοδομὴν τοῦ Γυμνασίου ἡ θέσις, ἐν ἣ
 κεῖται, ἀπετάνθησαν εἰς τὸν ἀξιόλογον συμπολίτην μας Ἀν-
 τώνιον Σαλάχαν κύριον τοῦ γηπέδου ἵνα εὐθηνῶς ἀ-
 γοράσωσιν αὐτό. Ἄλλ' ὁ Ἀντώνιος Σαλάχας τῇ ἐνεργείᾳ
 τοῦ ἀέκνου Λουκά Πάλλη ἐδῶρθε μέγα μέρος τοῦ γηπέ-

δου καὶ οὕτω διὰ πινων σενεισφορῶν καὶ δανείου συνομολο-
γηθέντος ἐπὶ τούτου κατετέθη ὁ θεμέλιος λίθος τῷ 1833.
Ἄλλ' οἰκοδομὴ τοσοῦτον σπουδαία δὲν ἦτο δυνατόν νὰ προ-
χωρήσῃ ~~μὲ τοὺς ὀλίγους κατ'~~ ἀρχὰς πόρους. Οἱ τότε ἔφοροι
τῶν ἐκπαιδευτικῶν καταστημάτων Παντ. Ῥάλλης, Δ. Α. Μια-
ούλης, Θ. Ἀμηρος καὶ Γ. Καραγιαννάκης κατέβαλον πᾶσαν
προσπάθειαν· ἰδίως ὁ Φ. Κ. Πούρπουρας ὅστις ἦν καὶ ὁ εἰσ-
πράκτωρ τῶν συνεισφορῶν τῶν ἐμπόρων ὑπὲρ τοῦ Γυμνασίου.

Τῷ 1834 διωρίσθη εἰδικὴ ἐπιτροπὴ πρὸς περὶ τῶν τῆς
οἰκοδομῆς συγχευμένης ἀπὸ τὸν Γ. Καραγιαννάκην, Γ. Πε-
τρίτζην, Ε. Σουγδουρήν, Ν. Ταρποχτζήν, Παντ. Ῥάλλην,
Ἀντ. Σαλάχαν, Θ. Ἀμηρον, Ι. Περίδην, Σ. Ζυγομαλάν καὶ
Νικόλαον Μεταξᾶν. Ὡρίσθησαν καὶ ἄλλοι ταμίαι τῆς ἐπιτροπῆς
ὁ Ν. Φωκᾶς καὶ ὁ Ζ. Λαγώνικος, συγχρόνως δὲ ἀπεστάλη ὁ
Ν. Γιαγιτζῆς εἰς Ναύπλιον ὅπως ἐνεργήσῃ παρὰ τῇ Ἀντιβα-
σιλείᾳ ὑπὲρ τῆς ἀποπερατώσεως τοῦ τοσοῦτον πολυτίμου τότε
διὰ τὴν Ἑλλάδα Γυμνασίου. Ἀπεφασίσθη δὲ ὅπως ἐν τῷ ἡδῇ
περατωθέντι μέρει τῆς οἰκοδομῆς προσωρινῶς διδάσκωνται παῖ-
δες, ὧν οἱ ἀνήκοντες εἰς εὐπόρους οἰκογενείας ἐπλήρωνον δρ.
4 μηνιαίως· ἐνηργήθη δὲ παρὰ τῆς Δημογεροντίας, ὅπως ἐπι-
βληθῇ ἰδίας φόρος ἐπὶ τῶν νεοναυπηγημένων πλοίων ὑπὲρ
τῆς οἰκοδομῆς τοῦ Γυμνασίου. Ἐπ' ἴσης τὰ σπουδαιότερα κα-
ταστήματα ἔθετον δρους ἐν τοῖς κανονισμοῖς αὐτῶν καθ' οὓς
ποσοστόν τι τῶν κερδῶν ἐμελλε νὰ διατίθεται ὑπὲρ τῆς οἰκο-
δομῆς τοῦ Γυμνασίου.

Τοῦτο δὲ ἐνήργησεν ὁ Ι. Α. Ῥάλλης διευθυντῆς τοῦ ἀσφα-
λιστικοῦ καταστήματος τῶν Φίλων Ἀσφαλιστῶν,
καὶ ὁ τοῦ Φοίνικος Ν. Πρασακάκης προσενεγκόντες ἐκ
διαλειμμάτων σπουδαῖα μερίσματα ἐκ τοῦ καθαροῦ κέρδους τῶν
ἐταιριῶν των, τῇ πρωτοβουλίᾳ τοῦ ἐπίσης ἀσφαλιστοῦ Α.
Ῥάλλη.

Συγχρόνως δὲ παρετίθησκον καὶ δίσκοι ἐν τοῖς ναοῖς.

Διὰ τῶν πόρων τούτων καὶ τοῦ συνομολογηθέντος δανείου πρὸς ἀποπεράτωσιν κατορθώθη θαυμηδὸν ἡ οἰκοδόμησις τοῦ περιβλέπτου ἐν Ἀνατολῇ τότε Γυμνασίου. (1)

Ἡ Κυβέρνησις δὲ διὰ τοῦ ἀπὸ 25 Ἀπριλίου 1835 κατατάξασα τὸ Γυμνάσιον εἰς τὴν Α'. τάξιν, ἥτοι εἰς ἣν ἀνῆκε καὶ τὸ τῆς πρωτεύουσας, διώρισε Γυμνασιάρχην τὸν ἀοιδίμον Νεόφυτον Βάμβαν Ἀρχιμανδρίτην, καθηγητὰς δὲ τὸν Ν. Φαρδούλην, ἀπὸ τοῦ 1827 εὐεργετήσαντα τοὺς ἐν Ἑρμοῦπόλει ἐλληνοπαῖδας διὰ τῶν τελεσφόρων διδασκαλιῶν του, τὸν Α. Δουραμάνην, Κάρολον Φαβρίκιον καὶ Κ. Παπαῖ, ἄνδρας ἀπολαμβάνοντες τὴν γενικὴν ὑπόληψιν καὶ μέχρις ἐσχάτων διατελέσαντας τοιούτους. Σχολάρχην δὲ τὸν πατριωτικώτατον Γ. Σουρίαν τὸν κατόπιν Γυμνασιάρχην, ᾧ ὀφείλομεν εὐγνωμοσύνην τοσοῦτοι Ἑρμοπολῖται μαθηταὶ του

Τῇ 18 Νοεμβρίου 1834 ἐτελέσθη ἡ ἐγκαθίδρυσις τοῦ Γυμνασίου ἐκφωνήσαντος ἄριστον πανηγυρικὸν τοῦ ἀοιδίμου Νεοφύτου Βάμβα.

Ἐν τῷ Γυμνασίῳ τούτῳ πρωτεύοντι μέχρις ἐσχάτων ἐν Ἑλλάδι καὶ Ἀνατολῇ ἐδιδάχθησαν τὰ γράμματα πλείστοι τῶν παρ' ἡμῖν ἐλληνομαθῶν καὶ καθηγητῶν.

Μετὰ τῆς ἀνεγέρσεως καὶ προόδου τῶν ἐκπαιδευτικῶν καταστημάτων ἀνεγείροντο καὶ ἐπολλαπλασιάζοντο καὶ τὰ τυπογραφεῖα, ἐν οἷς ἐξετυπώθησαν πλείστα διδακτικὰ βιβλία καὶ ἐφημερίδες. Ἦδη κατὰ τὸ 1834 ὑπῆρχον τέσσαρα τυπογραφεῖα, τὸ Φιλολογικὸν διευθυνόμενον ὑπὸ τοῦ Ἀμερικανοῦ Ι. Ρόβερτσον, ὁ Ἀνεξάρτητος ὑπὸ τοῦ Παν.

(1) Ὁ ἐπιθυμῶν νὰ ἴδῃ τὰς λεπτομερείας καὶ προσπαθείας τῶν ἀοιδίμων καὶ πρώτων ἰδρυτῶν τοῦ Γυμνασίου παραπέμπεται εἰς τὰ ἀρχεῖα τῆς Δημογεροντίας Ἑρμ. τῶν ἐτῶν 1833 — 1835, ἐνθα περὶ 100 ἔγγραφα ὑπάρχουσι περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης. Πλείονα δὲ περὶ Γυμνασίου καὶ καθηγητῶν ἐκθέσω ἐν τῷ περὶ Δημοτικῶν καὶ Δημοσίων καταστημάτων μέρει.

Κ. Παντελη, νεώτερα δὲ τούτων τὸ τοῦ Γ. Μελισταγοῦς Μακεδόνοιο καὶ τοῦ Γ. Πολυμέρη.

Ἐν γένει δ' εἰπεῖν κατὰ τὰ ἔτη ταῦτα (1830—1835) ἡ σύγχρονος ἀνάπτυξις πάντων τῶν τῆς ἐκπαιδείσεως, βιομηχανίας, ἐμπορίας καὶ ναυτιλίας ἐν Ἑρμουπόλει παρίστα φαινόμενον ἑκτακτον διὰ τὰς ἐλληνίδας πόλεις τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ἐκτὸς τῆς κινήσεως τοῦ ἐμπορίου, τοῦ ναυπηγείου τῆς Ἑρμουπόλεως ἀδιακόπως ἐρρίπταντο εἰς τὴν θάλασσαν πλοῖα ἀρίστης κατασκευῆς. Ἐκτὸς διακοσίων περίπου μικρῶν καὶ μεγάλων ναυπηγηθέντων ἀπὸ τοῦ 1826 μέχρι τοῦ 1830 (1) ἐναυπηγήθησαν κατὰ μὲν 1833 καὶ 1833 45 πλοῖα, τὸ δὲ 1837 55, ὧν τὰ μὲν 28 ἄνω τῶν 60 τόνων, τὰ δὲ λοιπὰ μέχρις 60 (2)

Τοιοῦτο καὶ τὸ ναυπηγεῖον εἰς ὃ εἰργάζοντο καὶ ἐξ οὗ ἐτρέφοντο οὐκ ὀλίγαι οἰκογένειαι.

Ἡ συγκέντρωσις τοσαύτης ἐργασίας ἐδίδεν οὐχὶ εὐκαταφρονήτους προόδους. Κατὰ τὸ 29 Φεβρουαρίου 1832 ἐγγραφον τῆς Δημογεροντίας εἰσεπράττοντο κατὰ τριμηνίαν φοίνικες 4000 μόνον ἀπὸ τοὺς ἰδιοκτῆτας οἰκίων, ἐργαστηρίων, καὶ μαγαζείων.

Ἀλλ' οὐ μόνον ταῦτα· κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ σύμπνοια τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν πολιτῶν κατώρθωσε πλεῖστα. Δὲν περιέμνον οἱ πολῖται παρὰ τῆς ἀρχῆς ὥθησιν πρὸς τοῦτο ἡ ἐκείνη μάλιστα οἱ τότε πολῖται, ἥκιστα φίλαρχοι, ἀπέφυγον τὰ ἀξιώματα, διότι ἐφρόνουν ὅτι οἱ θέλοντες νὰ συντελέσωσιν ὑπὲρ τῆς προόδου τοῦ τόπου ἠδύναντο νὰ κατορθώσωσιν τοῦτο καὶ

(1) Τὸ ποσὸν τοῦτο ἐξάγεται ἐκ τῶν βιβλίων τῆς Δημογεροντίας (1828—1830) ἡτις ἐκράτει καὶ τὸ νῆολόγιον πρὸ τῆς τακτικῆς συστάσεως τῶν λιμεναρχείων μέχρι τοῦ ἔτους 1834.

(2) Ταῦτα ἀρθεῖσαι ἐκ τῶν παρὰ τῷ ἐνταῦθα λιμεναρχεῖῳ νῆολογίων, ἐν οἷς κατεγράφησαν ἀπὸ τοῦ 1834 μέχρι σήμερον πρώτος μὲν τάξεως πλοῖα 3350, δευτέρως δὲ 1724, ἥτοι τὰ ὅλην 5,074.

ὡς ἰδιῶται. Ἐντεῦθεν παρατηρεῖται ἡ σύγχρονος καὶ ἄμεσος ἐνέργεια τῶν Δημογερόντων καὶ τῶν ἰδιωτῶν.

Μεταξὺ τῶν ἄλλων κατὰ τὸ 1834 κατέβαλον προσπαθεῖας οἱ τε Δημογερόντες καὶ οἱ πολῖται ὑπὲρ συστάσεως Ἐφετείου, οἰκοδομήσεως Τελωνείου, Διαμεταχομίσσεως, Περιπαθήκης, Ἰχθυοτροφείου Κρεοπωλείου, Φυλακῶν, Προκυμαίας, Χρηματιστηρίου, Νεκροταφείου, κατασκευῆς ὁδοῦ καὶ πλατειῶν.

Καὶ πρῶτον ὡς πρὸς τὸ Ἐφετεῖον. Ἡ ἀνάγκη τῆς συστάσεως Ἐφετείου ἐν Ἑρμουπόλει δὲν εἶνε σημερινή συνανέφυη. οὕτως εἰπεῖν, μετὰ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἐμπορίου καὶ ὑπῆρξεν ἀπὸ τοῦ 1833 ἐπιθυμία καὶ ἀπαιτήσεις πάντων τῶν Ἑρμουπολιτῶν. « Εἶναι ἀπολύτως ἀναγκαῖον ἐνταῦθα » — ἔγραφον οἱ Δημογερόντες τοῦ 1834 πρὸς τὸν ἀπεσταλμένον εἰς τὴν πρωτεύουσαν Ν. Γιαγιτζήν — Ἐφετεῖον ἐν Ἑρμουπόλει. Τοῦλάχιστον δι' ἐν ἡ δύο ἔτη ἐπειδὴ μόναν ἀπὸ τὸ ἐμπορικὸν δικαστήριον Σύρας δεδωκένον ὅτι εἶνε ἕως τῶρα 300—350 ὑποθέσεις διὰ τοὺς ἐφέτας καὶ ἄλλα τόσαι ἀπὸ τὰ πρωτόκλητα κλπ. Στοχασθῆτε λοιπὸν πῶς φθαρὰ καὶ ζημίαι θέλει προξενηθῇ εἰς τοὺς ἐμπόρους καὶ τὸ ἐμπόριον, ν' ἀφήσωσι τὰς ἐργασίας των καὶ νὰ τρέχωσιν ὁδῶν ἐκεῖ διὰ τὰς χρισολογίας των. Παρακαλεῖσθε λοιπὸν νὰ παραστήσητε ταῦτα ὅπου ἀνήκει καὶ νὰ προσπαθήσητε ἁλαις δυνάμει διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῶν δικαιωμάτων αἰτήσεων τῶν συμπολιτῶν μας (1) Δυστυχῶς ἡ Κυβέρνησις ἐκώφευσεν εἰς τὴν πράγματι δικαιωμάτων ταύτην αἴτησιν τῶν Ἑρμουπολιτῶν καὶ μέχρι σήμερον, καίτοι παρισταμένης τῆς ἀνάγκης τοσοῦτον ἀπαραιτήτου διὰ τὴν εὐκολίαν τοῦ ἐμπορίου καὶ τὴν ταχυτέραν ἐκδίκασιν τῶν διαφορῶν ὑποθέσεων, δὲν κατορθώθη

(1) Ἀρ. Ἑγγρ. 4456 τῆς 17 Νοεμβρ. 1834 Δμγ. Ἑμμ.

νά πραγματοποιηθῇ ἡ αἴτησις τῆς ἐμπορικωτέρας πόλεως τῆς Ἑλλάδος. (2)

Ὡς πρὸς τὸ τελωνεῖον καὶ τὴν Διαμετακόμισιν, οἱ Ἑρμούπολιται ~~ὠφελήθησαν~~ ~~εὐκαιρίας~~ τῆς εἰς Σύρον ἀφίξεως τῶν μελῶν τῆς ἀντιβασιλείας οἱ ἐπιτροπῆς παρέστησαν αὐτοῖς τὴν ἀνάγκην τῆς οἰκοδομῆς τοιούτων καταστημάτων καὶ διὰ ζώσης καὶ δι' ἐκτενεστάτου ὑπομνήματος συνταχθέντος ὑπὸ τοῦ Κυρίου Α. Ράλλη. Ἡ ἀντιβασιλεία ἔλαβεν ὑπὸ σπουδαίαν ἐποψιν τὴν αἴτησιν καὶ μετὰ τινα χρόνον ἀνηγέρθησαν τὰ καταστήματα τοῦ Τελωνείου καὶ τῆς Διαμετακομίσεως.

Ἐπ' ἴσης ἀπαραίτητος ἐκρίθη κατὰ τὸ 1833 ἡ ἀνέγερσις πυριταποθήκης καθ' ὅσον ἐνεργουμένου ἐμπορίου καὶ τοιούτου εἶδους ἐπηπειλεῖτο ἡ πόλις ἐξ ἐνδεχομένης πυρκαϊᾶς. Συνῆλθε λοιπὸν ὁ λαὸς καὶ ἐν συνελεύσει ἐξέλεξεν ἐπιτροπὴν πρὸς ἀνέγερσιν καταλλήλου πρὸς τοῦτο οἰκοδομῆς. Ἀλλ' ἐνεκα τινων ἐμποδίων ἀναβληθείσης τῆς οἰκοδομῆς, ἠγέρθη αὕτη τῷ 1834 κατὰ τὴν Ἀ μ μ ο ν συνετελεσάντων πρὸς εὐρεσιν πόρων καὶ περάτωςιν αὐτῆς τῶν ἐπιτρόπων Ν. Μεταξά,

(2) Καὶ νῦν ἐτι ὁ ἐν Σύρῳ δικηγορικὸς σύλλογος, οὗ ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ᾔμαι μέλος, κατανοεῖ τὴν ἀνάγκην ταύτην τῆς συστάσεως τοῦ Ἐφετείου, ἐξ ἧς ἀνευ ζημίας τοῦ δημοσίου προκύψουσιν οὐ σμικραὶ ὠφέλειαι καὶ εὐκολαί παντὶ τῷ Νομῷ Κυκλάδων καὶ τοῖς ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ, ὧν αἱ ὑποθέσεις μέλλουσι νὰ ὑπαχθῶσιν εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ Ἐφετείου Σύρου, ὡς πλησιεστέρου γεωγραφικῶς πρὸς τὴν ἀλλοδαπὴν· εὐτυχῶς ὁ ἐμπορικὸς Σύλλογος ἐσχάτως ἐξέφρασε τὴν ἐπιθυμίαν καὶ αἴτησιν ταύτην πρὸς τὴν Κυβέρνησιν· ἀλλ' ἀπόκειται καὶ τοῖς ἀντιπροσώποις τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου ὅπως μεριμνήσωσιν ὑπὲρ τῆς ἐπιτεύξεως. Εἰδομαι ὅπως εὑρεθῇ ἐπὶ τέλους βουλευτῆς τις τῆς ἡμετέρας ἐπαρχίας ἢ ἄλλης νήσου, δυνάμενος νὰ ὑποστηρίξῃ προσηκόντως τὴν αἴτησιν ταύτην, δικαιοτάτην οὖσαν καὶ συναναφύεσσαν μετὰ τῆς προόδου τῆς ἐμπορικῆς ταύτης πόλεως, πρωτευούσης μεγάλου νομοῦ.

Α. Οικονόμου, Έμμ. Εύστρατίου, Δ. Κωνσταντινίδου, Εύστρ. Διαμαντάρη, Ι. Βολανάκη, Ν. Σάββα και Μ. Σαμματόνογλου, και τών πρώτων έπιστατών Ν. Εύστρατίου και Ε. Βόμπολα.

www.libtool.com.cn

Έφ' όσον δέ προώδευεν ή πόλις επί τοσοϋτον παρίσταντο νέαι ανάγκαι, αίτινες δέν ήδύναντο νά πληρωθώσιν μόνον υπό τών πολιτών· πολλῶ μᾶλλον καθ' όσον και τό Δημόσιον, όπερ άπελάμβανεν τσαϋτα έκ τών προσόδων τής Έρμουπόλεως, άνελάμβανε και ύποχρεώσεις πρός οικοδομήν δημοσίων καταστημάτων, και ρυμοτομίαν και διά κόσμησιν τής πόλεως διά πλατειών. Έφ' ό ή Δημογεροντία τη αίτήσει τής Κυβερνήσεως παρέστησεν ώς έξής τας κατά τό 1834 άναφύεϊσας ανάγκας τής πόλεως.

α' Έντός τής πόλεως φαίνονται άναγκαΐαι δύο πλατεΐαι και τρεΐς ή τέσσαρες άλλαι, όλαι μετρίας περιοχής και κατ' άναλογίαν τής πόλεως δι' Άρτοποιεΐον, Ίχθυοτροφείον, Λαχανοπωλεΐον και Κρεοπωλεΐον. Καταστήματα δι' άλλα εΐναι πολλά· κυριώτερα δέ Α.) Οικοδόμημα διά τά Δικαστήρια, και Φυλακάς. Β.) Νομαρχεΐον. Γ.) Εΐς Στρατών. Δ.) Δημαρχεΐον. Ε.) Μία Βύρσα (Bourse) ΣΤ.) Μία τρίτη Έκκλησία πρός άνατολās τής πόλεως. Ζ.) Δύο Δημοτικά Σχολεία κατά δύο τής πόλεως άκρα. Η.) Τελευταΐον θρύσεις εΐς διάφορα μέρη ποτίμου ύδατος, οϋδεμιās ύπαρχούσης ήδη.» (1)

Κατά την αύτην έποχήν ή ρυμοτομία τής πόλεως και ό προσδιορισμός τής ζώνης αύτης. Έπί τούτω δ' έστάλη ό ύπολοχαγός του Μηχανικού Βέβερ και έκ τής συγχρόνου συνεργείας τής Δημογεροντίας, τής Νομαρχίας και τής Διευθύνσεως του Μηχανικού έρρυθμίσθησαν τά τών οδών και πλατειών και ώρίσθη ή ζώνη τής πόλεως, περί ής ή Δη-

(1) Άρ. Έγγρ. Δμγ. 4416. ένθα έν πλάτει έκτίθενται αι ανάγκαι τής πόλεως και αι ζητούμεναι βελτιώσεις.

μογεροντία εξέθηκε τὰ ἐξῆς: α' Ἡ Ἑρμούπολις ἀνεγερθεῖσα κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Ἑλλ. ἀγῶνος καὶ ἀρτιπαγῆς οὐσα ποτὲ δὲν ἔλαθεν θρία προσδιωρισμένα. Διὰ τὴν πληθὺν δμως τῶν κατοίκων τῆς καὶ τὴν προσδεύουσαν αὐξησίν τῆς, ὡς καὶ τὰ πολυειδεῖς χρεῖας τῶν πολιτῶν ἀπαιτεῖται νῦν, καθ' ὃ πρωτεύουσα τοῦ Νομοῦ καὶ τῆς νήσου καὶ διὰ λόγους φυσικοὺς καὶ χάριν τῆς δημοσίου ὑγείας νὰ δοθῶσιν εἰς τὴν Ἑρμούπολιν θρία ἀρκετὰ ἐκτεταμένα. Νομίζεται μάλιστα συμφέρον καὶ αἱ δύο πόλεις τῆς Ἑρμουπόλεως καὶ Ἀνω Σύρας ν' ἀποτελῶσι τοῦ λοιποῦ ἓνα καὶ μόνον Δῆμον καὶ διὰ τὴν μεγάλην γειτνιάσιν των, ἥτις εἰς ὀλίγων ἰσῶς ἐνιαυτῶν διάστημα προμηνύει ἔνωσιν ἀμφοτέρων κατὰ τὰς οἰκοδομὰς καὶ πρὸς ἀποφυγὴν πολλῶν καὶ ἀναποφεύκτων περὶ ὁρίων καὶ κτημάτων διαφυλονεικήσεων, ἐν ᾧ μάλιστα μέγα μέρος τῶν ἰδιοκτησιῶν τῶν αὐτοχθόνων, τὸ σημαντικώτερον ἰσῶς εὐρίσκεται εἰς ταύτην τὴν πόλιν καὶ πολλοὶ τῶν παροίκων ἀπέκτησαν ἤδη εἰς τὰς ἐξοχὰς τῆς νήσου ἰδιοκτησίας καὶ πλειοτέρας θέλουν πιθανῶς ἀποκτήσει εἰς τὸ μέλλον.» (1)

Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἤρξατο καὶ ἡ κανονικὴ κατασκευὴ τῶν ὁχετῶν, ὁ καθαρισμὸς τῆς παραλίας ὁδοῦ καὶ ἐναρξίς προκαταρτικῶν ἐργασιῶν πρὸς κατασκευὴν προχώματος (Quai). Πρὸς τούτοις δὲ καὶ ἡ πλάτυνσις τῶν δύο δημοσίων τότε ὁδῶν (περιπάτων) ἤτοι τῆς παραλίου, ἥτις συνεκοινώνει τὴν πόλιν μετὰ τῆς ἐξοχῆς καὶ τῆς τῶν Βαπορίων. (2)

(1) Ἀρ. Ἑγγρ. Δημογ. 4416.

(2) Ἡ θέσις Βαπόρια ἢ τοιοῦτον γραφικὴν θέσιν ἔχουσα ἔλαβε τὴν ὀνομασίαν ἐκ τῶν ἐν αὐτῇ ἀνεμομύλων, οἵτινες διὰ τὴν ἀναλογίαν καὶ ὁμοιότητα τῶν κινήσεων τῶν πτερύγων των ὠνομάσθησαν Βαπόρια, ὅτε μάλιστα πρώτην φοράν ἐφάνησαν ἐν Σύρῳ ἀεμόπλοια. Τοιαύτην τινὰ ἐτυμολογίαν ἠδυνήθη νὰ ἐξακριβώσω ἐκ πληροφοριῶν τῶν ἀρχαιοτέρων οἰκιστῶν τῆς Ἑρμουπόλεως. Μοι φαίνεται δὲ πιθανώτερα ἑτέρας τινος, καθ' ἣν ὠνομάσθησαν τὰ Βαπόρια οὕτως ἐκ τῶν ἐκαὶ προσορμισθέντων κατὰ πρῶτον ἀεμόπλοιων.

Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος, ἐπὶ τῆς διοικήσεως τοῦ Δ. Χρηστίδου, ὠκοδομήθη τὸ Λοιμοκαθαρτήριον, ὁ Φάρος καὶ τινες ἄλλαι οἰκοδομαί.

Πρὸς τοῦτοις ἡ οἰκοδομήσις πλείστων οἰκιῶν περίξ τοῦ ναοῦ τῆς Κοιμήσεως περιέφραξε τὸ τότε νεκροταφεῖον τῆς πόλεως κείμενον ἐν ἡ θέσει νῦν ἡ πλατεία Μωραϊτίνη. Ἐκ τούτου δὲ καὶ ἡ ὑγεία τῆς ἐκεῖ συνοικίας καὶ ὅλης τῆς πόλεως ἡπειλεῖτο καὶ δυσάρεστος καθίστατο ἡ γειτνίασις οἰκῶν καὶ τάφων. Διὸ ἀπὸ τοῦ 1833 ἐγένετο ἐνέργεια πρὸς μεταφορὰν αὐτοῦ ἐκτὸς τῆς πόλεως· ἀλλ' ἐπειδὴ ἀπητοῦντο πεντασιχιλίας δραχμαὶ πρὸς ἀγορὰν γηπέδου καταλλήλου, δὲν εἰσεπράχθησαν δὲ τοσαῦται ἀμέσως, (1) μόλις κατωρθώθη ἡ ἀγορὰ γηπέδου καὶ ἡ μεταφορὰ κατὰ τὸ 1834 διὸ τῶν ἐνεργειῶν τῆς ἐπίτηδες συστηθείσης Ἐπιτροπῆς ἀποτελουμένης ἀπὸ τὸν Γ. Καραγιαννάκην, Ν. Ταρποχτζήν, Γ. Ψύχαν, Ἐμ. Μπαλαμπάνον καὶ Π. Α. Ῥάλλην.

Πρὸς τοῦτοις ἡ καθημερινὴ συρροὴ ξένων πλοίων καὶ ἐμπόρων εὐρωπαίων κατέστησεν ἀναγκαίαν τὴν ὑπαρξιν εὐρυχώρου δυτικῆς ἐκκλησίας ἐν Ἐρμουπόλει, δι' αὐτοὺς καὶ τοὺς ἐν Ἐρμουπόλει δυτικούς.

Ἦδη ὁμῶς ἀπὸ τοῦ 1829 δαπάναις τοῦ Γρηγορίου Στεφάνου προξένου τῆς Αὐστρίας ἀνοικοδομηθεῖσα ἡ ἐκκλησία τῆς Εὐαγγελιστρίας, οὔσα πρὶν ἀπλοῦν παρεκκλήσιον, διακοσμηθεῖσα εὐπρεπῶς, ἐπλήρωσε τὴν θρησκευτικὴν ταύτην ἀνάγκην τῶν ἐν Ἐρμουπόλει δυτικῶν καὶ τῶν διερχομένων καθ' ἡμέραν ξένων.

Διὰ τοιούτων καὶ τοσούτων θρησκευτικῶν, ἐκπαιδευτικῶν, δημοτικῶν καὶ δημοσίων καταστημάτων κοσμηθεῖσα ἡ Ἐρμούπολις ἐνεποίησεν ἀρίστην ἐντύπωσιν τοῖς τότε ἐν τοῖς πράγμασι τῆς Ἑλλάδος ἀρκούντως δὲ ἡνυχαισθήθησαν ἐκ τῆς θέας

(1) Ἄρ. Ἐγγ. Δημογ. 3246.

τῆς ἀρτισυστάτου πόλεως τὰ ἐπισκεφθέντα αὐτὴν μέλη τῆς ἐπὶ Ὀθωνος ἀντιβασιλείας, ἥτις ἠννόησεν ἀπ' ἀρχῆς ὅτι ὁ νομὸς τῶν Κυκλάδων ἐμελλεν νὰ κατασταθῇ ἐκ τῶν σπουδαιότηρων τοῦ κράτους ἐνεκα τῆς Ἑρμουπόλεως. (1)

(1) Ἰδοὺ καὶ ἄλλαι πληροφορίες περὶ Ἑρμουπόλεως καὶ Ἑρμουπολιτῶν, ἃς διεβίβασεν ἡ Δημογεροντία (διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 4498 ἐγγρ. τοῦ 1884) πρὸς τὴν Νομαρχίαν.

Ἡ νεέκτιστος πόλις αὕτη αὕτη ἰδίαν γεωργήσιμον γῆν δὲν ἀπέκτησεν· ἡ μικρὰ νῆσος αὕτη εὐρίθη ὁλόκληρος οἰκιοποιημένη ἀπὸ τοὺς αὐτόχθονας, τοὺς παλαιούς κατοίκους τῆς ἀνω πόλεως Σύρας. Εἰς μόνον δὲ τὰ περίξ τῆς Ἑρμουπόλεως, ὅπου ἄλλοτε ἦτο γῆ χέρσος, ἐκεῖ μόνον διὰ τῆς φιλοπονίας τῶν παροίκων γεωργῶν ἀνηγέρθησαν κηπουρικὰ καταστήματα οὐκ ὀλίγα, ἐξ ὧν ἡ πόλις λαμβάνει τὰ πρὸς χρῆσιν τῆς λάχανα· διὰ τὸ ἄγονον ὅμως τῆς γῆς καὶ τὴν κακὴν ποιότητα τῶν ὑδάτων, αὐτὰ δὲν δύνανται νὰ βελτιωθῶσι ἐπὶ πολὺ.

Τὸ ἐμπόριον γνωστὸν εἶναι ὅτι ὑπάρχει ὁ κυριώτερος κλάδος τῆς βιομηχανίας τῶν κατοίκων, τὸ ὁποῖον δὲν γνωρίζομεν νὰ ἔκαμε σημαντικὴν τινα πρόζδον εἰς τὸ ἐνεστὼς ἔτος. Τοῦτο δὲ διὰ νὰ ἀναπτυχθῇ καὶ ἀκμάσῃ ἐπὶ πλέον, δὲν ἀπαιτεῖ ἴσως ἐνίσχυσιν ἰδιαιτέραν, ἀπαιτεῖ μόνον ὅ,τι καὶ πᾶς ἄλλη ἐμπορικὴ πόλις, δηλονότι ἰσότητα τελῶν καὶ τούτων ὅσων ἐνεστὶν ἐλαφρῶν, μέσα τακτικὰ καὶ ἀσφαλῆ, κοινωνίας μὲ τὰς ἄλλας πόλεις τοῦ κράτους καὶ τὰ ἐμπορικώτερα τῶν ξένων ἐπικρατειῶν μέρη, διατήρησιν τοῦ καταστήματος τῆς διαμετακομίσεως, μέσον πρόσφορον εἰς αὐξήσιν καὶ ἐμψύχωσιν τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου.

Ἀεὶ τὴν Ἑρμούπολιν τέχνην δὲν ὑπάρχουσιν, ἤγουν τοιαῦται ὁποῖαι νὰ σχηματίζουσι κλάδον τινα βιομηχανίας λόγου ἄξιον. Σημαντικώτερος πάντων εἶναι ὁ τῆς βιομηχανίας, καὶ αὐτὸς εἰς μαρασμὸν ἤδη διὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν φυσυχίαν τοῦ θαλασσίου ἐμπορίου. Ὑπάρχουσι καὶ τινες ἄλλαι θάναυσοι τέχνην, ὡς ἡ Σιδηρουργία καὶ Βυρσοδεψία, αἵτινες φαίνονται κατὰ τι ἀκμάζουσαι, ὅλαι ὅμως ἐμφαίνουσι τὴν νηπιώδη κατάστασιν τοῦ ἔθνους. Οὐδὲ δυνατόν φαίνεται νὰ

Ἡ Κυβέρνησις τοῦ ἀοιδίμου ἐκείνου βασιλέως κατέβαλεν ἀπ' ἀρχῆς πᾶσαν προσπάθειαν ὅπως συντελέσῃ ἐπὶ πλέον εἰς τὴν πρόοδον τῆς Ἑρμοπούλεως. Τοῦτο δὲ κατεδείχθη ἀμέσως ἐκ τῶν σπουδαίων προσώπων εἰς ἃ ἐνεπιστεύετο τὰς δημοσίας ἐν αὐτῇ θέσεις καὶ τῶν εὐνοϊκωτάτων ὑπὲρ αὐτῆς διαθέσεων. Ἡ νῆσος Σύρα, — ἔγραφε πρὸς τὸν βασιλέα Ὁθωνα ὁ ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν Γ. Λασάνης ἐν τῇ ἐκθέσει τοῦ προϋπολογισμοῦ, — ἔπρεπε νὰ ἐπιστήσῃ τὴν προσοχὴν τῆς Κυβερνήσεως τῆς Υ. Μ. Κτίρια στερεὰ καὶ μεγαλοπρεπῆ σχεδιασθέντα κατὰ τὸ προλαβὸν ἔτος διὰ νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς ἀποθήκαι τῶν διαμετακομιζομένων πραγματειῶν ἄρχισαν ν' ἀνεγείρονται ἐκεῖ κατὰ τὸ 1834. Ταῦτα ἐμελλον νὰ προμηθεύσωσιν πλεονεκτήματα εἰς τὴν δημοσίαν ὑπηρεσίαν καὶ εἰς τὸ ἐμπόριον, ἡ δὲ κατασκευὴ τοῦ φάρου ἐξησφάλισε τὴν πρὸς τὸν λιμένα ἐκείνον ναυτιλίαν.» (1)

Διὰ τοῦ ἀπὸ 27 Δεκεμβρίου 1833 διαιρεθέντος τοῦ κράτους εἰς Δήμους ἡ Ἑρμοπούλις κατετάχθη εἰς τὴν Α'. τάξιν, ὁ δὲ τῆς Σύρου εἰς τὴν Β'. Μέχρι ὅμως τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ νέου δημοτικοῦ συστήματος διηύθυνον τὸν Δῆμον οἱ Δημογέροντες, περὶ ὧν κατόπιν ἐκθέσω τινα.

ἐλπίσῃ τις σημαντικὴν εἰς αὐτὰς βελτίωσιν, ἀν δὲν προοδεύσῃ ἡ τοῦ ἔθνους εὐημερία, ἔργον τοῦ χρόνου, τῆς εὐνομίας καὶ τῆς εἰρήνης ἀποτέλεσμα.»

«Πανηγύρεις ἐμπορικαὶ δὲν φαίνονται ἀναγκαῖαι ἐνταῦθα καὶ οὕτε δύνανται νομιζομεν νὰ ὑπάρξωσι, τὸ μὲν διότι αἱ περίξ νῆσοι οὕτως ἢ ἄλλως ἐντεῦθεν πρέπει νὰ προμηθευθῶσιν ὅσων ἔχουσιν χρεῖαν. Τὸ δὲ διότι δὲν εἶναι εὐκόλον μεταξὺ νήσων νὰ φυλαχθῇ τακτικὴ συκοινωνία, ὥστε νὰ προσδιορισθῶσιν ἡμέραι πανηγύρεων. Ὁρθότερον ἤθελεν εἶπει τις ὅτι εἰς τὴν Ἑρμοπούλιν ὑπάρχει καθημερινὴ σχεδὸν παντήγυρις κατ' ἀναλογίαν τῶν ἐξωθεν χάριν ἐμπορίου προσερχομένων κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ἀνθοῦσα.»

(1) Ἴδε τὴν ἀπὸ 26 Δεκεμβρίου 1836 ἐκθεσιν τοῦ Ἱπουργείου.

Δικαιρεθέντος δὲ τοῦ κράτους εἰς διοικήσεις ἡ τῆς νήσου Σύρου ἀνετέθη εἰς τὰ σπουδαιότερα τότε πρόσωπα, ἤτοι τὸν Ἰάκωβον Ῥίζον διορισθέντα τῇ 23 Ἀπριλίου 1833 καὶ προδιδασθέντα εἰς Σύμβουλον τῆς Ἐπικρατείας κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1834, τὸν Δημήτριον Χρηστίδην ἐπὶ τῆς Διοικήσεως τοῦ ὁποίου πολλὰ καλὰ ἐγένοντο ἐν τῇ νήσῳ· τὸν Κ. Πραΐδην διορισθέντα τῷ 1834, ἀνακληθέντα δὲ κατὰ Αὐγούστον τοῦ αὐτοῦ ἔτους εἰς τὴν πρωτεύουσαν ὅπως διευθύνῃ τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Δικαιοσύνης· τὸν Λαστίκ Βιγουροῦ κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ὀνομασθέντα ὑπουργικὸν Σύμβουλον καὶ τὸν διάδοχον τοῦ Λαστίκ Βιγουροῦ Σ. Σκοῦφον τέως νομάρχην Ἀττικῆς καὶ Βιωτίας, πάντας ἀποδειχθέντας ἀρίστους διοικητὰς τῆς ἀκμαζούσης νήσου τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος.

Ἄμα τῇ ἐγκαθιδρύσει τῆς βασιλείας διωργανίσθησαν ἄριστα τὰ ἐν Ἑρμοπόλει ἀνατεθεισῶν τῶν λοιπῶν ἀρχῶν τοῖς δοκιμωτέροις καὶ εἰδικωτέροις. Διωρίσθησαν δὲ διευθυντὴς μὲν τοῦ Τελωνείου ὁ Στ. Λεβίδης, τῆς Διεματακομίσσεως δὲ ὁ Διάμ. Μάνιαρης ἀμφοτέρω εἰδικοὶ περὶ τὴν ὑπηρεσίαν. Λιμενάρχης δὲ ὁ Ν. Βελισσάριος, ὑγειονόμος δὲ ἀντὶ τοῦ Γ. Ρούσσου ὁ Κυπριανὸς Θησεύς. Ἐφορος δὲ τῶν ἀρχαιοτήτων τῆς νήσου ὁ Ι. Κοκκῶνης· Μοίραρχος δὲ ὁ Δ. Κουτσογιαννόπουλος μετὰ Ὑπομοιράρχων Ι. Μέξη καὶ Συνετάρχη. Γενικὸς Ἐφορος Κυκλάδων ὁ Ἄντ. Ἀλεξόπουλος Ἐφορος δὲ Σύρου καὶ Τήνου ὁ Χαρ. Στεκούλης· Εἰρηνοδίκαι ὁ Κ. Π. Ζωντανὸς καὶ Κ. Δασκαλόπουλος.

Ταμίας ὁ Δ. Γεωργίου τοῦ δὲ ἐπαρχιακοῦ ταμείου Σύρου περιλαμβάνοντος καὶ τὰς νήσους Κέα, Κύθον, Σέριφον καὶ Μύκονον ἢ διεύθυνσις ἀνετίθετο τοῖς ἐκάστοτε ἐπιστάτοις τοῦ Τελωνείου.

Διὰ δὲ τοῦ ἀπὸ 1 Ὀκτωβρίου 1834 διατάγματος διαιρεθέν-

τος τοῦ νομοῦ Κυκλάδων εἰς ἑπτὰ ἐπαρχίας, ἡ Ἐρμούπολις μετὰ τῆς Σύρου, τῆς Γυάρου καὶ τῶν παρακειμένων ἐρημονήσων ἐσχημάτισεν ἰδίαν ἐπαρχίαν περιλαμβάνουσαν κατοίκους 16, 943, ἡτοι οἰκογενείας ἐν ὧν 3830. Δι' ἰδικιτέρων δὲ διαταγμάτων ἀποσπασθεῖσα ἐκκλησιαστικῶς ἡ Σύρος ἀπὸ τῆς Ἀνδρου ἀπετέλεσεν ἰδίαν ἐπισκοπὴν μετὰ τῆς Τήνου ὀνομασθέντος Ἐπιτρόπου τοῦ πρώην Ἡλίουπόλεως Ἀνθίμου, ὄντος τοιοῦτου καὶ πρὸ τῆς τελευταίας ταύτης ἐπισκοπικῆς μεταρρυθμίσεως. (1)

Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος διωρίσθη ἱατρὸς τοῦ Νομοῦ ὁ κορυφαῖος τῶν Ἀσκληπιδῶν καὶ πανελληνίου φήμης καὶ ὑπολήψεως ἀπολαμβάνων *I. Βοῦρος* ἀδελφὸς τοῦ τότε Δημογέροντος *Ζαννῆ Α. Βούρου*.

Εἰς τοιαῦτα διακεκριμένα πρόσωπα ἀνατεθεισῶν τῶν ἐκκλησιαστικῶν, διοικητικῶν, δημοτικῶν καὶ οἰκονομικῶν ἀρχῶν τῆς νήσου ἐπόμενον ἦν ὅτι ἐμελλε νὰ εὐημερήσῃ ἡ ἀρτισύστατος Ἐρμούπολις, ἀφ' οὗ καὶ πάντες αὐτῆς οἱ πολῖται ἐφιλοτιμοῦντο νὰ ἐκλέγωσιν ἐν πάσῃ Ἐπιτροπῇ τοὺς ἀξιολογωτέρους τῶν πολιτῶν. (2)

(1) Πολὺς προσήκει ἐπαινος τῷ μακαρίτῃ Σύρῳ καὶ Τήνῳ Ἀνθίμῳ καὶ τοῖς *Α. Καμπάνη* πρωτοσυγγέλῳ καὶ *Νικ. Νικητοπούλου* ἀρχidiaκόνῳ διὰ τὴν εὐπρεπῆ μόρφωσιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐν Σύρῳ πραγμάτων.

(2) Ἐκτὸς τῶν προσώπων, ὧν τὰ ὀνόματα πολλάκις εἶδεν ὁ ἀναγνώστης ἐν τῇ ἀνὰ χεῖρα συγγραφῇ, ἀπειράκις δ' εὗρίσκονται ἐκτεθειμένα ἐν τοῖς ἐγγράφοις τῆς Δημογεροντίας ἀπὸ τοῦ 1829—1835, καὶ πλείστοι ἄλλοι διέπρεψαν καὶ προσήνεγκον ἐκδουλεύσεις ὑπὲρ τῆς πόλεως. Μεταξὺ τούτων βλέπω ἐν τοῖς ἀρχείοις διορισμοὺς διαφόρους καὶ εὐχαριστήρια ὑπὲρ τοῦ *Γ. Μακκά, I. Ἀπαλῦρα, Θ. Τομπακάκη, Ν. Ἐλευθερίου, I. Ξένι, Ν. Ναύτη, Ν. Λοιδορίκη, Μ. Ἀγελάστου, Μ. Σολιμῆ, Π. Οἰκονόμου, Ἀβ. Χ. Κυριάκου, I. Ζαχαρίου, Α. Κορνηλίου, Γ. Γαϊτάνου, Ἰρηγορίου Παΐκου, Π. Σκουλούδη,*

Καὶ ἡ μὲν Κυβέρνησις τοῦ Ὁθωνος οὕτως ἐρύθμισε τὰ τοῦ Νομοῦ καὶ τῆς ἐδρας αὐτοῦ· ἡ δὲ δημοτικὴ διοίκησις τῆς πόλεως ἦτο ἐμπεπιστευμένη μέχρι τῆς ὀριστικῆς συστάσεως τῶν δημορχῶν εἰς τοὺς Δημογέροντας Α΄.) Ζαννὴν Α. Βούρου ἄνδρα μεγάλης ὑπολήψεως παρὰ τῷ τόπῳ τυγχάνοντα ὡς ἀνήκοντα ἐκ τοὺς διακριθέντας τότε οἰκιστὰς τῆς Ἑρμουπόλεως, (ὡς ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν κατὰ τὴν Α. Αὐγούστου 1831 πρακτικῶν τῆς συνελεύσεως τῶν πολιτῶν, ἀναδειξάντων αὐτόν διὰ μεγάλης πλειονοψηφίας πρῶτον δημογέροντα), καὶ ἐκ τῶν προεδριῶν τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου αἰτινες ἀνετέθησαν αὐτῷ κατὰ πλείστας δημορχικὰς περιόδους μέχρι σήμερον.

Β΄. Νικόλαον Γιαγιτζήν πολλάκις χρηματίσαντα Δημογέροντα, ἀντιπρόσωπον καὶ κατόπιν Δήμαρχον.

Γ΄. Σταμάτιον Κωνσταντίνου Ῥόδιον ἐκ τῶν εὐυπολήπτων οἰκιστῶν τῆς Ἑρμουπόλεως, χρηματίσαντα δὲ εἰς πλείστας δημοτικὰς ἀρχὰς καὶ πρῶτον ἀναδειχθέντα πάρειδρον τῆς πρώτης δημορχικῆς περιόδου. (1)

Ι. Μασάμου, Χατζῆ Ἀναστασίου, Χατζῆ Ἀδάμ, Π. Λαμαράκη, Ι. Βολανάκη, Ἑμμ. Εὐστρατίου, Α. Οἰκονόμου, Φιλίππου Πούρπουρα, Κ. Μπαλαμπάνου, Ἀντ. Σαλάχα, Γ. Γιουρδῆ καὶ ἄλλων πολλῶν, οἵτινες συνετέλεσαν ποικιλοτρόπως ὑπὲρ τῶν τῆς πόλεως. Ἦθελον εὐχαρίστως πάντων τούτων ἐκθέσει ἰδίᾳ τὰς ἐκδουλεύσεις, ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν σῶζονται τὰ πρακτικὰ ὅλων των Δημογεροντιῶν, οὐδὲ τὰ σωζόμενα δύνανται νὰ συνοψισθῶσιν ἐνταῦθα, περιλαμβανόμενα εἰς δέκα ὀγκῶδεις τόμους, εὐρισκομένους ἐν τοῖς ἀρχείοις, ἀνομολογῶ τὴν ἐπὶ τούτῳ λύπην μου ἀναγκαζομένου νὰ περιορισθῶ εἰς τὸν γενικὸν περὶ τῶν ἀρχαίων τούτων οἰκητόρων τῆς νήσου λόγον

(1) Τῆς Δημογεροντίας ταύτης ἀπετέλει μέρος κατὰ τὸ 1832 ὁ Παῦλος Α. Μαυρογορδάτος ἀνὴρ ἐπ' ἰσῆς μεγάλης ὑπολήψεως τυγχάνων· τούτου ἀποσυρθέντος ἐξελέχθη ὁ Ζαρρῆς Βούρος διὰ μεγάλης πλειονοψηφίας, δικαιώσας τὰς περὶ αὐτοῦ πεποιθήσεις τῶν πο-

Οἱ δημογέροντες οὗτοι, συνεχίζοντες τὰς μεγάλας ὑπὲρ τοῦ συνοικισμοῦ καὶ τῆς προόδου τῆς Ἑρμουπόλεως ἐκδουλεύσεις τῶν, παρέδωκαν τὴν πόλιν εἰς τὸν πρῶτον Δήμαρχον ἀνθηρὰν, πλουσίαν καὶ ὑπὸ πᾶσαν ἐποψιν εὐημεροῦσαν. Πλείστα ὅσα ὁμολογουμένως ὀφείλονται εἰς τὰς πατριωτικὰς καὶ φιλοπροόδους αὐτῶν ἐνεργείας· διαχάραξις τινῶν πλατειῶν καὶ ὁδῶν, ἡ περάτως πλείστων οἰκοδομῶν δημοτικῶν, ἡ βελτίωσις τῶν ἐκπαιδευτικῶν καταστημάτων, ἡ μεταφορὰ τοῦ νεκροταφείου, ἡ καλὴ οἰκονομικὴ κατάστασις τοῦ Δημοτικοῦ Ταμείου καὶ ἐν γένει εἰπεῖν ἡ εὐημερία τῆς Ἑρμουπόλεως κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ὀφείλονται ὁμολογουμένως εἰς τὰς ἀάκνους προσπάθειά, τῶν Δημογερόντων τῆς ἐποχῆς ταύτης.(1)

λιτῶν διὰ τῆς ἀκεραιότητος καὶ συνέσεως αὐτοῦ ἐξ ὧν ἀπέκτισεν ἀπ' ἀρχῆς τὴν ἰδιαίτην εὐνοίαν τοῦ βασιλέως Ὁθωνος, ἐρωτῶντος πολλάκις ἐν ζητήμασι ἀφορᾶσι τὴν Σύρον τὴν γνώμην αὐτοῦ διὰ τοῦ παρ' αὐτῷ ἱατροῦ ἀδελφοῦ του.

(1) Ἐν πλάτει βλέπει τις ταύτας ἐν τοῖς βιβλίοις τῆς Δημογεροντίας ταύτης. Ἐκτὸς τούτων πανδήμως ὁμολογοῦνται αἱ ἐκδουλεύσεις τῶν Δημογερόντων· ἡ δὲ πόλις ἐκτιμῶσα καὶ εὐγνωμονοῦσα αὐτοῖς ἀνέδειξε τοὺς ἐπιζήσαντας ἐπὶ μακρὸν δημοτικούς αὐτῆς ἀρχοντας. Ζωηροτάτη τούτου ἀπόδειξις ἡ εἰς τὸν διακεκριμένον συμπολίτην μας Ζαννῆν Α. Βούρον ἀποδοθεῖσα ἐπὶ πολλὰς δεκαετιρίδας μέχρι σήμερον τιμὴ διὰ τῆς ἐκλογῆς αὐτοῦ διὰ μεγάλης πλειονοψηφίας ὡς Συμβούλου καὶ Προέδρου αὐτοῦ. Ἡ πόλις δὲν ἐλησμόνησε ποτὲ ὅτι ὁ Ζαννῆς-Βούρος διεκρίθη ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ συνοικισμοῦ ἄριστος πολίτης καὶ διέθεσε πολλάκις τὸ χρῆμα αὐτοῦ ὑπὲρ τῶν ἐθνικῶν σκοπῶν. Τὸ ὄνομά του ἀπήντησα πολλάκις καὶ ἐν τοῖς ἐγγράφοις τῆς εἰς Χίον ἐκστρατείας, ὑπὲρ ἧς προσήνεγκε γενναίας συνεισφοράς. Κατόπιν δὲ μετὰ τὴν σύστασιν τῶν δ.μαρχιῶν συνετέλει ἀάκνως ὑπὲρ τῆς πόλεως διαθεῖς καὶ τὴν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ καὶ διακεκρμένου μεταξὺ τῶν Ἀσκληπιαδῶν Ι. Βούρου ἐπιτροπὴν παρὰ τῷ ἀνακτὶ Ὁθωνι ὑπὲρ τῶν συμφερόντων τῇ πόλει, ἅτινα ἐτυχον πολλάκις ἰδιαίτουσης

Κατὰ Μάρτιον τοῦ 1835 προκειμένου νὰ ἐνεργηθῇ ἡ ἐκλογὴ τοῦ πρώτου Δημάρχου ἡ Δημογεροντία ἔδωκε τὴν ἑαυτῆς λογοδοσίαν, ἐξ ἧς προέκυψε περίσσευμα ἐσόδων δραχ. 3854. Κατὰ Μάιον δὲ τοῦ 1835 ἀπέστειλεν εἰς τὴν Νομαρχίαν ὅλα τὰ εὑρεθέντα εἰς τὰ ἀρχεῖα τῆς Κοινότητος ἔγγραφα καὶ βιβλία (Ἀρ. ἐγγρ. 4854 Δμγ. Ἑρμ.).

Οὕτω ἐντίμως καὶ ἐλληνοπρεπῶς πολιτευθέντες οἱ Δημογέροντες κατέθηκαν τὴν δημογεροντικὴν ἀρχὴν εἰς τὴν ἐπ' αἰσίοις οἰωνοῖς συστηθεῖσαν Δημαρχίαν.

Δίδω πέρας εἰς τὸ κεφάλαιον τοῦτο διὰ τῆς ἐξῆς περικοπῆς τῆς ἐκθέσεως, ἣν συντάξαν οἱ Δημογέροντες οὗτοι περὶ τῆς

προστασίας παρὰ τῷ βασιλεῖ ἐκείνῳ πειθομένῳ ταῖς προτροπαῖς καὶ παρακλήσεσι τοῦ πεφλημένου αὐτοῦ ἱατροῦ. Ταῦτα καθ' ἱστορικὴν ἐκτίθημι ἀλήθειαν· περιορίζομαι δὲ εἰς αὐτὰ καθ' ὅσον κατ' ἀρχὴν ὀλίγα θέλω ἐκθέσει περὶ πάντων τῶν ἐπιζώντων καὶ διανούντων ἐτι τὸ ἐν τοῖς δημοτικαῖς πράγμασι στάδιον αὐτῶν, περὶ ὧν μάρτυρες ζῶντες εἰσὶ τὰ ἑαυτῶν ἔργα καὶ ἡ κοινὴ ὑπόληψις.

Πρὸς συμπλήρωσιν τῶν σημειώσεων τοῦ Κεφαλαίου τούτου ἤθελον παραθέσει τακτικὸν κατάλογον τῶν ἀπ' ἀρχῆς τοῦ συνοικισμοῦ μέχρι τοῦ 1835 διατελεσάντων εἰς διαφόρους ἐν τῇ νήσῳ ἀρχάς. Ἐπειδὴ ὅμως τὰ σωζόμενα βιβλία τῶν Δημογεροντιῶν ἀνέρχονται μόνον μέχρι τοῦ 1828, τὰ δὲ προηγούμενα στηρίζονται μόνον ἐπὶ εἰδήσεων ἀορίστων, ἀρκοῦμαι ἀναφερόμενος εἰς τὴν προηγούμενην ἱστορικὴν ὕλην, ἐν ᾗ ἐξετέθησαν τὰ ὀνόματα πάντων τῶν ἐν ἐγγράφοις ἀναφερομένων Δημογερόντων, Διοικητῶν καὶ λοιπῶν τῆς νήσου ἀρχῶν. Πρὸς συμπλήρωσιν μόνον προστίθεται καὶ τὰ ὀνόματα τριῶν διατελεσάντων ἐπὶ τινὰς μῆνας ἀστυνόμων Θ. Π. Ἀντωνίου (1823), Α. Καλομογοδάρτου (1828), Ι. Τομπακάκη (1829) καὶ δύο ἀγορανόμων τὸν Α. Μεσχίνην (1829) καὶ Α. Ζερβοῦ (1831). Περὶ ἄλλων δὲ διατελεσάντων εἰς ὑποδεστέρας θέσεις δὲν κρίνω ἀπαραίτητον νὰ ποιήσω ἐκτενὴ λόγον. Θέλω δὲ καὶ εἰς τοὺς κατόπιν εἶσθαι συντομώτερος ἐφ' ὅσον πλησιάζω εἰς τοὺς σημερινούς χρόνους.

ὑπὸ κοινωνικῇ, ἠθικῇ καὶ ὕλεικῇ ἐποψίῃ καταστάσεως τῆς Ἑρμουπόλεως.

«Εἰς τὴν ἀρτισύστατον ταύτην πόλιν ἐνυπάρχουσι ἤδη ὅλα τὰ στοιχεῖα δι' ἧς δύναται νὰ μορφωθῇ εἰς λαὸς βρομέηχανος καὶ κατὰ πολλοὺς λόγους χρήσιμος εἰς τὴν κοινωνίαν. Μελο- νότι οἱ κάτοικοι τῆς Ἑρμουπόλεως εἶναι πολλῶν καὶ διαφό- ρων πόλεων ἐρανίσματα, μολονότι ἀγωγῆς καὶ καταγωγῆς διαφόρου, αἱ κοιναὶ ὁμῶς συμφοραὶ, ἡ μακρὰ συμβίωσις καὶ τὸ κοινὸν συμφέρον, συνεφύρασαν, οὕτως εἰπεῖν, καὶ συνέσ- φιξαν αὐτοὺς ὥς μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς πόλεως τέκνα σὺν τού- τοις δὲ καὶ τὸ ἐπάγγελμα αὐτῶν, ὃν κυρίως ἡ ἐμπροσθεῖ θεο- μηχανία, συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ συνοικειώσῃ αὐτοὺς ἐπὶ μάλ- λον καὶ νὰ τοὺς καταστήσῃ ὁμοιομόρφους καὶ σχεδὸν καὶ συμ- παθητικοῦ πρὸς ἀλλήλους χαρακτήρος. Ὅθεν καὶ ἐν μέσῳ τῶν πλέον δεινῶν περιστάσεων τῆς πατρίδος ἐδείχθησαν ὁμό- φρονες, σταθεροί, δραστήριοι καὶ θυσιάζοντες εἰς τὸ γενικὸν συμφέρον τὰ ἴδια αὐτῶν συμφέροντα.» (1)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η' (*)

ΔΗΜΑΡΧΟΙ ΕΡΜΟΥΠΟΛΕΩΣ.

Γ. Πετρεΐδης. — Ν. Πρωσακάκης. — Γ. Καραγιαννάκης.

Ι. Α. Ράλλης. — Ἀρ. Ταρποχτῆς. — Ν. Γιαγετζῆς.

Ἀμ. Δαμαλάς. — Δ. Πακπαδάκης.

Δ. Βασιδάκης.

Μετὰ τὴν ὀριστικὴν σύστασιν καὶ τὸν διοργανισμόν τοῦ ἑλλ. κράτους, ἡ Ἑρμοῦπολις ἡ τοσοῦτον τελεσφόρως συναγωνισ-

(1) Ἀριθ. Ἐγγρ. Δημογ. Ἑρμοῦ. 3248.

(*) Ἀπὸ τοῦ κεφαλαίου τούτου καὶ ἐξῆς συντομώτερον θέλω διαλέξαι τὰ τῶν Δημάρχων εἰς λόγους δὲ εἶναι πολλοί· πρῶτον, ἀπὸ

θεῖσα ἐν πάσῃ ἐθνικῇ περιστάσει ἐπεδόθη μετ' ἐκτάκτου δραστηριότητος εἰς τὴν ἀνάπτυξιν ἑαυτῆς καὶ ταχύτατα πρωτηγωνίστησεν ἐν τῇ ἀμίλλῃ τῆς ἐμπορικῆς, βιομηχανικῆς καὶ ἐκπαιδευτικῆς προόδου. Προκηρυχθεῖσων δημοτικῶν ἐκλογῶν ἡ πόλις ἐπεζήτησεν ἄνδρα ἀκέραιον, εἰρηνικόν, συνδεόμενον δι' ἀναμνήσεων καὶ συμφερόντων μετὰ τοῦ τόπου καὶ λαβόντα ἐνεργὸν μέρος εἰς τὸν συνοικισμὸν τῆς Ἑρμουπόλεως. Συγχρόνως δὲ κατεβλήθη μέριμνα ὅπως ἐκλεχθῇ συμβούλιον περιέχον τοὺς ἀντιπροσωπεύοντας πάντας τοὺς ἐκ διαφόρων μερῶν ἐλθόντας συνοικιστὰς καὶ καταβαλόντας μετὰ τῶν ἄλλων τὸν θεμέλιον τῆς Ἑρμουπόλεως λίθον.

τῆς ἐκλογῆς τοῦ πρώτου Δημάρχου μέχρι τῆς ληγοῦσης δημαρχικῆς περιόδου τοῦ Δ. Βαφιαδάκη δὲν συνεπληρώθησαν οὐδὲ τεσσαράκοντα ἔτη ἐπομένως φρονῶ ὅτι δὲν εἶναι ἐποχὴ ὅπως ἐλεγχόμενοι οὗτοι ἐν λεπτομερεῖᾳ κριθῶσιν ἀμερολήπτως· διότι πλείστα τῶν προσώπων ἃ ἐνήλθον τὰς δημοτικὰς ἀρχὰς ζῶσιν ἔτι, τινὰ δὲ καὶ διατελοῦσι ἐν αὐταῖς· ἀπεδείχθη δὲ ὅτι ἡ ἱστορία τῶν συγχρόνων ἐκτὸς τοῦ ὅτι εἶνε λίαν δυσχερὴς, δὲν δύναται νὰ ᾖ πλήρης καὶ δικαία· τοῦτο δὲ παρατηρεῖται οὐ μόνον εἰς τὰς μερικὰς ἱστορίας πόλεων ἀλλὰ καὶ ἐθνῶν· αἱ δὲ βιογραφίαι τῶν θανόντων — οὐχὶ οἱ ἐπικηδεῖοι — εἰσιν ἱστορικώτεραι τῶν ἐγκωμίων ἢ τῶν ἐπικρίσεων, οἷς ἔτυχον ζῶντες. Ἡ παρέλευσις τοῦ χρόνου πολλακίς σθεννύει τὰς συμπαθείας ἢ ἀντιπαθείας, ἀλλ' οὐχ' ἦτοον καθιστᾷ ψυχρὸν καὶ ἀμερόληπτον τὸν κριτὴν καὶ βιογράφον. Ἡ πλειὰς τῶν δημοφιλῶν τούτων Δημάρχων θὰ λάβῃ ἐκτενέστεραν θέσιν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς νήσου τούτης. Ἀλλ' οὐ τοῦ παρόντος ἔτι χρόνου· εὐχομαι ὅπως ἐν ἑτέρᾳ ἐκδόσει τῆς παρούσης συγγραφῆς, γεννησομένη μετὰ χρόνους τινάς, νὰ εὕρεθῶ εἰς θέσιν ὅπως συμπληρώσω τὴν νωτάτην ἱστορίαν τῆς Ἑρμουπόλεως, κρίνων καὶ ἀναγράφων ἐν πλάτει τὰ τῶν μέχρι σήμερον ἐννέα δημοφιλῶν Δημάρχων αὐτῆς. Δεύτερον δὲ αἱ ἀπὸ τοῦ 1835 μέχρι σήμερον πράξεις ἀπάντων τῶν Δημάρχων καὶ δημοτικῶν ἀρχόντων τηρούμεναι ἐν τακτικοῖς πρακτικοῖς δὲν εἶνε φόβος μὴ λησμονηθῶσιν. Ἦτο βεβαίως ἀνάγκη μεγάλη, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἱστορίαν τῆς Ἑρμουπόλεως, ν' ἀπομνημονευθῶσιν

Ἐξελέχθη λοιπὸν καὶ διωρίσθη κατὰ τὴν 25 Ἰουλίου 1835 πρῶτος Δῆμαρχος Ἑρμοπόλεως ὁ εἰρηνικὸς καὶ πατριωτικώτατος Γεώργιος Πετρίτζης, Σμυρναῖος, οὗ τὸ ὄνομα εἶνε ἀναπόσπαστον ἀπὸ τῆς ἱστορίας τοῦ συνοικισμοῦ τῆς πόλεως ταύτης.

Πάρεδροι δὲ ὁ Στ. Κωνσταντίνου, Νικ. Φωκάς, Παν. Γεραλόπουλος, Ἐμμ. Γερούσης Ι. Περίδης καὶ Κωνστ. Ν. Πάγκαλος, ἅπαντες γνωστοὶ τῷ ἀναγνώστῃ ἐκ τῶν προηγουμένων.

Δημοτικοὶ δὲ Σύμβουλοι ὁ Γ. Καραγιαννάκης, Ν. Ταρποχτζής, Ε. Σουγδουρής, Ι. Πενιέ-

εῖνα πρὸ πάντων ἂ ἐκινδύνεον ν' ἀπολεσθῶσι, μὴ περισυναζόμενα εἴτ' ἐκ διεσπαρμένων ἐγγράφων, εἴτ' ἐκ προφορικῶν παραδόσεων ἔννοῶ δὲ τὰ τοῦ συνοικισμοῦ τῆς πόλεως μέχρι τοῦ 1835. Τρίτον δὲ ἀπὸ τοῦ θύου τούτου μέχρι σήμερον σπουδαιότατα γεγονότα δὲν ἔλαβον χώραν, ἐκτὸς τῆς στάσεως τοῦ 1862 καὶ τῆς ἐπαναστάσεως τῆς Κρήτης, εἰς ἃς ἡ Ἑρμοῦπολις ἔλαβε τοσοῦτον ἐνεργὸν μέρος.

Ἐπάρχει ὁμοῦς ἄλλη ἱστορικὴ ὕλη, ὑπάρχει ἡ βιομηχανικὴ καὶ ἐμπορικὴ ἱστορία τῆς νήσου μέχρι σήμερον, ἣν κατὰ τὸ γ' ἐμοὶ ἐφικτὸν θέλω ἐκθέσει μετὰ τακτικῶν καταστατικῶν πληροφοριῶν, εἰς ἃς ἐγκατοπρίζεται ἐναργῶς ἡ κίνησις τοῦ ἐμπορίου, τῆς ναυτιλίας καὶ τῆς βιομηχανίας καὶ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς πόλεως ταύτης. Πρὸς τακτοποίησιν δὲ τῆς κατόπιν ὕλης θέλω ἀκολουθήσει οὐχὶ τὴν συγχρονιστικὴν μέθοδον, ἀλλὰ τὴν καθ' ὕλην, ἥτοι θέλω κατατάξει εἰς ἰδία κεφάλαια τὴν ὁμοειδῆ ὕλην διὰ τούτου δὲ θέλω ἀποφύγει τὰς ἐπαναλήψεις πολλάκις τῶν αὐτῶν λόγων. Ἄλλως τε δὲν δύναμις νὰ εἶπω ὅτι τὸ δεῖνα οφείλεται εἰς τὸν δεῖνα Δῆμαρχον ὠρισμένως· διότι πολλὰ δημοτικὰ ἔργα, καταστήματα κλπ. ἐγιναν βαθυμῶδως, τῇ διαδοχικῇ ἐνεργείᾳ τῶν δημοτικῶν ἀρχῶν. Θέλω δὲ ἀπλῶς σημειῶσαι τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν ταῦτα ἐπερατώθησαν. Ἴδιον κεφάλαιον θέλω ἀφιερῶσαι μόνον εἰς τὰ δύο σπουδαιότερα γεγονότα, ἅτινα ἔλαβον χώραν ἐν Ἑρμοπόλει ἀπὸ τοῦ 1835 μέχρι σήμερον, ἥτοι τὰ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1862 καὶ τὰ τῶν Κρητικῶν.

ρης, Θ. Φορμακάκης, Η. Χατζή Ανδρέου, 'Αβρ. Χ. Κυριάκος, 'Αθ. Λαδόπουλος, Γ. Καλέργης, Παρ. Κάζηρας, Νικ. Μεταξάς, Ν. Πρασακάκης, Γ. Μερίκας, Θεοδ. Παλαιολόγος, Γ. Γαϊτάνος, Η. Ζωντανός, Γ. Ψύχας, Γ. 'Ασλάν και Ν. Έμμανουήλ.

'Ο έκλεχθείς Δήμαρχος Πετρίτζης, άνήρ ήκιστα φίλαρχος κατέθηκε παραχρήμα την παραίτησίν του. 'Αλλά μη γενομένης δεκτής ανέλαβε τὰ καθήκοντά του και τη συμπράξει τοῦ Συμβουλίου και της Διοικητικῆς ἀρχῆς κατέβαλε πᾶσαν προσπάθειαν ὑπὲρ της βελτιώσεως τῶν ἐν 'Ερμουπόλει. (1)

'Επὶ της Δημαρχίας Πετρίτζη συνελθόντες έννενήκοντα ἐκ τῶν προκρίτων συνέστησαν τὴν τότε ἀξιολογωτάτην Λέσχην 'Ερμούης, ἥτις ἀπειράκις ἐχρησίμευσεν ὡς τόπος οὐ μόνον ἀναψυχῆς τῶν 'Ερμουπολιτῶν ἀλλὰ και συνελύσεων και ἡθικῶν και πολιτικῶν και θεατρικῶν ἀκροαμάτων. 'Η σύστασις της Λέσχης ταύτης, ἐπισημοποιηθεῖσα ἀ' ἐγκυκλίου της τότε νομαρχίας Κυκλάδων ἐπῆρξε τὸ κέντρον της τότε ἐμπορικῆς κοινωνίας. Διευθυνομένη κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τῶν ἐφόρων Γ. Ψύχα, Ν. Παπαδούκα, Δ. Μ. Καραλή, 'Ιακ. 'Ράλλη και Ν. Γιαγιτζή, ἐχρησίμευσε πολλάκις και ὡς σύλλογος, ἐμπορικῶν πρὸ πάντων ὁμιλιῶν και συζητήσεων.

Μία τῶν αἰθουσῶν αὐτοῦ, ἐχρησίμευσε και ὡς θέατρον ἐν ᾧ ἐδιδάσκοντο ἐλληνικά δράματα. 'Ο Queux de Saint Hilaire ἐποίησε περὶ αὐτοῦ λόγον ἐν τῇ πραγματείᾳ *Le Théâtre dans la grèce moderne* λέγων ὅτι ὁ ἡθοποιὸς ὅστις ἐδίδασκεν ἐν τῷ Θεάτρῳ τούτῳ της 'Ερμουπόλεως ἦτο και ὁ ποιητής τῶν

(1) Τακτικά πρακτικά τοῦ Δημ. Συμβουλίου της Δημαρχικῆς ταύτης περιόδου δὲν ὑπάρχουσιν· ἀλλ' ἀπὸ της Δημαρχίας τοῦ Πρασακάκη (1889), ρυθμισθέντος ὀριστικῶς τοῦ γραφείου της Δημαρχίας, ἤρχισαν τηρούμενα, ἐν διδλίοις δεδεμένοις, μέχρι σήμερον.

διδασκομένων δραμάτων. Καὶ ὁ M. Grasset ἐν τῷ *Souvenirs de la Grèce* ποιεῖ περὶ τοῦ θεάτρου τούτου τῆς Λέσχης Ἑρμῆς λόγον, (1) ἀλλὰ δὲν ὀνομάζει τὸν ποιητὴν καὶ ἡθοποιὸν καὶ Διευθυντὴν αὐτοῦ. Συμπεραίνω ὅμως ὅτι οὗτος ἦν ὁ Θ. Ἀλκαῖος, ποιητὴς τῆς Ἀλώσεως τῶν Ψαρρῶν ὅστις ἦν συγχρόνως ποιητὴς καὶ ἡθοποιός.

Κατὰ τὸ 1836 ἐπληρώθη ἐκ τῶν ἐνόντων καὶ ἑτέρα ἀπαραίτητος ἀνάγκη τοῦ τόπου, ἡ ἐκδοσις ἐφημερίδων πρὸς κοινολόγησιν πολιτικῶν καὶ ἐμπορικῶν εἰδήσεων. Ἀνεφάνησαν ὁ δὺο, ὁ Ἑρμῆς τῆς Σύρου καὶ ὁ Ἑρμῆς ἐφημερίς τῶν Κυκλάδων διευθυνόμενος ὑπὸ τοῦ Π. Κ. Παντελῆ, αἵτινες μάλιστα ἦλθον εἰς δημοσιογραφικὰς διαμάχας, τῆς τελευταίας ἀνηκούσης εἰς τοὺς Χίους. (2)

Ἐπὶ τῆς αὐτῆς δημαρχικῆς περιόδου ἐνηργήθη καὶ ἡ σύστασις γραμμῶν ἀτμοπλοικῶν Ἡ Κυβέρνησις τῇ ἐνεργείᾳ τῶν ἐν Σύρᾳ προὐκάλεσε τὴν σύστασιν τοιούτων· συνεστήθη δὲ ἡ Ἑταιρία τῶν ἱστιοφόρων Φεράλδης, ἥτις διησχόλυνε οὐκ ὀλίγον τὴν συκοινωνίαν. Τῷ 1837 ἐγένετο ἐνέργεια πρὸς σύστασιν πρακτορείου ἐν Σύρῳ τῆς Ἀτμοπλοίας Λόυδ. Πράγματι δὲ συσταθέντος τοιούτου, ὁ λιμὴν τῆς Σύρου καθεῖξε ἐξαιρετικὴν θέσιν ἐν τῷ ὁρομολογίῳ τῆς μεγάλης ταύτης ἐταιρίας. Πασίδηλος δὲ ἡ ἐκ τῶν προσεγγίσεων τῶν ἀτμοπλοίων Λόυδ προσγενηθεῖσα τότε ὠφέλεια εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ

(1) *Annuaire pour l'association de l'encouragement des etudes grecques en France. Paris 1873. σελ. 207.*

(2) Σειρὰν τῆς τελευταίας ταύτης πύτύχησα ν' ἀποκτήσω ἀλλ' ἀποφεύγω νὰ λαμβάνω ἐξ αὐτῆς πληροφορίας περὶ τῶν τότε φυλετικῶν ἐρίδων ἐν Ἑρμουπόλει Χίων καὶ Σμυρναίων, καθόσον αὕτη περιγράφει τὰ πράγματα ζωηρῶς, ἐνεκα τοῦ κομματισμοῦ. Ἀλλως τε τοιαῦτα γεγονότα δὲν εἶνε ἀπαραιτήτως ἀναγκαῖα νὰ ἐξιστορηθῶσιν ἐνταῦθα, ὡς συνήθως συμβαίνοντα ἐν πάσῃ κοινωνίᾳ.

ἐν γένει τὴν Ἑρμούπολιν. Δι' αὐτῆς συνεκοινώνησεν ἀμέσως ἡ Σύρος μετὰ τῆς Ἀνατολῆς καὶ Εὐρώπης καὶ ἐπραγματοποιήθη ἡ πρόρρησις πολλῶν περιγηγῆτων γραφάντων ὅτι ἡ Σύρος ἐμελλε νὰ κατασταθῇ τὸ Γιβραλτὰρ τῆς Ἀνατολῆς.

Ἡ ἐπὶ τῆς δημαρχίας Πετρίτζη κίνησις τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς ναυτιλίας καταδεικνύνεται ἐκ τῶν ἐξῆς στατιστικῶν πληροφοριῶν κατὰ τοὺς τέσσαρας τελευταίους μῆνας.

Εἰσπράξεις 1837.

Τελωνείου.		Διαμετακομίσεως.	
Ἰανουάριος	Δρ. 73,951	7,247	
Φεβρουάριος	60,971	5,197	
Μάρτιος	103,622	8,598	
Ἀπρίλιος	54,286	8,264	
	<u>290,830</u>	<u>29,306</u>	
Λιμενικαί.		Ναυτικαί.	Ὑγειον. καὶ λοιμοεινῶν.
Ἰαν. 1,193 . .	229	2,099	
Φεβ. 1,689 . .	211	2,291	
Μαρ. 2,673 . .	352	2,031	
Ἀπρ. 1,777 . .	192	2,765	
	<u>7,332 . .</u>	<u>984 . .</u>	<u>9,186</u>

Ἦτοι ἐπὶ μίαν τετραμηνίαν τὸ ὅλον δρ. 338,038, ἀριθμὸς ἀρχοῦντως ἐκφραστικὸς τῆς κινήσεως τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς ναυτιλίας. (1)

Ἐπὶ τῆς αὐτῆς δημαρχικῆς διευθετοῦς περιόδου ἐβελτιώθησαν ἐπὶ πλέον καὶ τὰ τῆς ἐκπαιδεύσεως, ἐπαγίωθη ἡ τάξις, ἐκοσμήθη ἡ πόλις διὰ περιπάτων, ἤρξατο ἡ κατασκευὴ τοῦ ἐπιθαλασίου βραχίονος (Μώλου), τὸ Γυμνάσιον καὶ τὰ σχολεῖα πε-

(1) Τὰς στατιστικὰς ταύτας πληροφορίας λαμβάνω ἐκ τῆς τότε ἐφημερίδος Ἑρμῆς.

ριέλαβον πλειοτέρους μαθητάς, συνεστήθη δὲ καὶ ἐν τῷ Γυμνασίῳ Μουσεῖον. Ἐπ' ἴσης καὶ ἡ Ἀσφαλιστικὴ ἑταιρεία Ἐνωσις διευθυνομένη ὑπὸ τοῦ Ι. Γ. Καράλη ἔχουσα δὲ κεφάλαιον ἀρχικὸν 600000 δρ. καὶ διὰ συστάσεως δὲ μεγάλων ἐμπορικῶν καταστημάτων ἐπαγιοῦτο ὅλον ἐν ἡ ἐμπορικῇ πίστις καὶ εὐημέρει ἡ πόλις δημαρχοῦντος τοῦ Γ. Πετρίτζη.

Οὕτω σωφρόνως καὶ τιμίως πολιτευθεὶς ὁ ἐνάρετος Πετρίτζης κατέθηκεν ἐν ἔτει 1837 τὴν δημοτικὴν ἀρχὴν εἰς τὸν διάδοχον αὐτοῦ Ν. Πρασακάκη ἐγκαταλείψας ἀρίστως ἀναμνήσεις εἰς πᾶσαν τὴν πόλιν.

Ἡ Ἑρμούπολις ὁμοῦς ἐκτιμῶσα τὸν ἐνάρετον πολίτην, τὸν δίκαιον τοῦτον Ἀριστείδην αὐτῆς, ἐπανηλειμμένως μέχρι τῆς τελευτῆς αὐτοῦ ἀνεδείκνυεν αὐτὸν δημοτικὸν αὐτῆς ἄρχοντα. (1)

Ν. Πρασακάκης. — Διάδοχος τοῦ Γεωργίου Πετρίτζη ἐξελέχθη καὶ διωρίσθη τῇ 8 Ἀπριλίου 1837 ὁ Νικόλαος Πρασακάκης Χίος, διατελέσας πολλάκις δημογέρων, ἀντιπρόσωπος τῶν Χίων ἐν ταῖς Συνελεύσεσιν, ἰδρυτὴς τῶν Φίλων Ἀσφαλιστῶν, καὶ διακριθεὶς μεταξὺ τῶν οἰκιστῶν τῆς Ἑρμούπολεως καὶ μεγαλεμπόρων αὐτῆς.

Μετ' αὐτοῦ ἐξελέχθησαν,

Πάρεδροι ὁ Π. Γεραλόπουλος, Ν. Φωκάς, Ἀπ. Ν. Ἀποστολόπουλος καὶ Κ. Ν. Πάγκαλος.

Δημοτικοὶ δὲ σύμβουλοι ὁ Ι. Α. Ῥάλλης, Ζαννῆς Α. Βούρος, Κωνστ. Γλαράκης, Γ. Καλλέργης, Ν. Ταρποχτῆς, Ἀρ. Ταρποχτῆς, Γ. Καραγιαννάκης, Ζ. Λαγώνικος, Θ. Τομπακάκης, Ι. Περίδης, Γ. Μαυριδόγλους, Θεόδ. Παλαιολόγος, Παῦλ. Νεγρεπόντες, Ν. Σιδερίκουδης, Ε. Σουγδουρῆς, Π. Γεραλόπουλος, καὶ Ν. Φωκάς.

(1) Ὁ αἰοίδιμος Πετρίτζης ἐτελεύτησε κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1862.

Ἡ δὲ Ἀστυνομία ἀνετέθη καθ' ὅλην τὴν περίοδον ταύτην καὶ μέχρι τοῦ 1842 εἰς τὸν Ἰωάννην Ζαραχάνην, ἔχοντα ὑπαστυνόμον τὸν Κ. Ἀγγελίδην διατελέσαντα τοιοῦτον ὅκτω ἐτη (1838—1846).

Διὰ τῶν ἀνωτέρω προσώπων ἐδιοικήθη ἄριστα ὁ ἄλλος καθ' ὅλην τὴν περίοδον τοῦ Νικολάου Πρασακάκη. Ἐκ πολλῶν δὲ καταστατικῶν πληροφοριῶν, αἵτινες εἶνε οἱ ἀψευδέστεροι μάρτυρες τῆς καταστάσεως τῶν πόλεων ἀποδεικνύεται ἡ ἀλήθεια τῶν λόγων τούτων.

Κατὰ τὴν χρονικὴν ταύτην περίοδον ἐτελέσθησαν οὐκ ὀλίγα· πρὸ πάντων δὲ ἤρχισεν ἡ πόλις ἀνακαινίζομένη, οὕτως εἰπεῖν, διὰ τῆς καταδαφίσεως τῶν παραπηγμάτων καὶ τῶν τεμνομένων ὑπὸ τοῦ νέου σχεδίου τῆς πόλεως οἰκοδομῶν, διὰ τῆς διαχαράξεως τῶν 124 ὁδῶν αὐτῆς καὶ τῆς ὀνομασίας των, διὰ τῆς κατασκευῆς δημοτικῶν ἀποθηκῶν, τινῶν πλατειῶν καὶ ἰδίως τῆς πλατείας Ὁθωνος. (1)

Ὁ διεξερχόμενος τὰ πρακτικὰ τῶν δημ. Συμβούλων τῆς δημαρχικῆς ταύτης περιόδου βλέπει ὅτι κυριώτερα ἐπηρεάσθη ὁ ἄλλος εἰς πλήρωσιν τῶν ἀναγκῶν τῆς πόλεως καὶ καλλωπισμὸν αὐτῆς. Κατὰ πρῶτον λοιπὸν συνέστησεν ἐπιτροπὴν ἐκ τῶν Κ. Βάιλλερ καὶ Α. Τζαλίκη πρὸς σύνταξιν καὶ ἐφαρμογὴν τοῦ σχεδίου τῆς πόλεως, τέως οὗσης ἀνωμάλου· διώρισε δ' ἐπιτροπὴν πρὸς ὀνοματοθεσίαν μὲν τῶν ὁδῶν τοὺς Θ. Παλαιολόγον, Π. Ζωντανὸν καὶ Σεοῦιον, προεδρευομένην ὑπὸ τοῦ Δημάρχου· πρὸς ἀποζημίωσιν δὲ τῶν κατεδαφισμένων πρὸς ἐφαρμογὴν τοῦ σχεδίου τὸν Α. Λαδόπουλον, Πολέμην καὶ Κοτζιᾶν, πρὸς παραχώρησιν δὲ τῶν τεμαχίων γῆς τοῦ δημοσίου κατὰ τὸ σχέδιον πολλοὺς τῶν ἐγκρίτων πολι-

(1) Κατὰ τὸ σχέδιον ἐχαράχθησαν 124 ὁδοὶ καὶ ἐνδεκα πλατεῖαι ὧν ὅλων τὰ ὀνόματα ἐκθέσω ἐν τῇ συμμερινῇ περιγραφῇ τῆς πόλεως.

τῶν κατὰ τριμηνίαν ἀλλασσομένων. Ἠγόρασε γήπεδον ἕνα χρησιμεύσῃ ὡς πλατεῖα, ἣτις καὶ ὠνομάσθη διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ πρώτου Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων. Ἐνηργήθη ἡ ἀνέγερσις τρίτης ἐκκλησίας, οἰδιορισθέντων πρὸς συλλογὴν συνεισφορῶν τῶν Ι. Α. Πάλλη, Ν. Σιδερισκούδη, Ν. Ταρποχτζή, Ν. Πρατακάκη καὶ Δούμα, οἵτινες συνέλεξαν ἀρκετὸν χρηματικὸν ποσόν, δι' οὗ ἀνηγέρθη ἡ τρίτη ἐκκλησία ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Γεωργίου.

Συγχρόνως δὲ ἐνηργήθη καὶ ἡ ἀνέγερσις νεκροστασίου ἐν τῷ νέῳ νεκροταφείῳ, ἡ κατασκευὴ τριῶν μεγάλων ὀχετῶν τῆς πόλεως· ἐψηφίσθη δὲ ἡ ἀντὶ 4000 δρ. κατασκευὴ ἀνδριάντων τοῦ Ρήγα Φερραίου καὶ Ἀδ. Κοραῆ καὶ ἡ τοποθέτησις αὐτῶν πρὸ τῆς Πύλης τοῦ Γυμνασίου, ὅπερ δὲν ἐπετεύχθη, καίτοι ἐθεωρεῖτο ὑπὸ πᾶσαν ἐποψίν ἡ ἀνέγερσις τῶν ἀνδριάντων ἀρίστη.

Καὶ τὰ οἰκονομικὰ τοῦ Δήμου δὲν ἔβαινον κακῶς· ναὶ μὲν κατὰ τὸν προϋπολογισμὸν τοῦ 1840 τὰ ἐξόδα ἦσαν πλείονερα τῶν ἐσόδων κατὰ 35,434 δρ. οὐχ' ἦττον ὁ Δήμος κατὰ τὰ ἔτη ἐκεῖνα εἶχεν ὑποστῆ σπουδαίας δαπάνας ἕνεκα τῆς ἀνακαίνισεως τῆς πόλεως, πλείστων ἀποζημιώσεων καὶ ἐγέρσεως δημοτικῶν ἀποθηκῶν. Τὸ ἔλλειμμα τοῦτο ἐξηλήφθη μετ' οὐ πολὺ ἐπενεγθεισῶν τινῶν οἰκονομικῶν. Κατὰ τὸ τελευταῖον ἔτος τῆς περιόδου ταύτης ἦτοι τὸ 1839 τὰ ἐσοδα τοῦ δήμου ἦσαν κατὰ 6088 πλείονερα τῶν ἐξόδων. τὸ δὲ περίσσευμα τοῦτο ἐδόθη πρὸς ἐπισκευὴν τῆς αἰθούσης τοῦ Γυμνασίου. (1)

Ζωηρὰ ἦτο καὶ ἡ κίνησις τοῦ ἐμπορίου, τῆς βιομηχανίας καὶ ναυτιλίας κατὰ τὰ ἔτη ταῦτα. Ἐκ τοῦ ἐξῆς πίνακος μιᾶς τετραμηνίας τοῦ ἔτους 1837 δείκνυται ἡ ἀλήθεια τούτου.

(1) Περὶ τοῦ Ν. Πρασακάκη ὡς δημάρχου θέλω ἐκθέσαι καὶ ἀλλὰ χ οὐ τινα· διότι ἐξελέχθη καὶ μετὰ ταῦτα Δήμαρχος Ἐπιουπόλεως.

Εἰσπράξεις.

	Τελων.	Διαμετ.	Αιμενικαί.	Ναυτιλ.	Υγειονομ.
Μάιος.	39,556	4,856	1670	328	2445
Ἰούν.	38,081	4,085	1721	222	5,688
Ἰούλ.	53,523	5,246	2041	414	7,720
Αύγ.	55,154	4,780	6151	305	6,787
	<u>185,214</u>	<u>18,967</u>	<u>11,383</u>	<u>1267</u>	<u>22,635</u>

Ἐναυπηγήθησαν δὲ πλοῖα κατὰ τὴν τριετίαν ταύτην (1837 — 1840) 70 Α'. τάξεως, 65 δὲ Β'. τάξεως.

Γεώργιος Καραγιαννάκης (1840 — 1843). Τὸν Νικόλαον Πρασακάην διεδέχθη δημοφιλὴς καὶ πολὺτιμος πατριώτης ὁ Γεώργιος Καραγιαννάκης, ἀνὴρ χαίρων ἀπ' ἀρχῆς τοῦ συνοικισμοῦ πάνδημον ὑπόληψιν διὰ τὴν φιλοπατρίαν, ἀκεραϊότητα καὶ σύνεσιν αὐτοῦ. Δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι ἀφ' ἧς ἡμέρας κατετέθη ὁ πρῶτος θεμέλιος λίθος οἰκίας Ἑρμοупόλεως, δὲν ὑπῆρξε ἔργον, οἰκοδόμημα, ναὸς, σχολεῖον, εἰς ὧν τὴν ἔγερσιν δὲν φαίνεται συντελέτας ὁ ἄσκνος οὗτος καὶ διακεκριμένος μεταξὺ τῶν οἰκιστῶν τῆς Ἑρμοупόλεως ἀνὴρ. Δὲν ὑπῆρξεν Ἐπιτροπὴ, Ἐφορία, δημοτικὴ ἀρχὴ εἰς ἣν δὲν ἐκλήθη ὁ ἥκιστα φιλαρχος ἀλλὰ τὰ μάλιστα φιλόπατρις καὶ φίλοπρόδος Καραγιαννάκης. (1)

Ἐλθὼν ἐκ Σμύρνης (2) μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Χίου

(1) Ἀπειράκις ἀπήντησα τὸ ὄνομα τοῦ Γ. Καραγιαννάκη ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς Δημογεροντίας καὶ Δημαρχίας. Διετέλεσε πολλάκις ἐφορος ἐκπαιδευτικῶν, φιλανθρωπικῶν καὶ ἱερῶν καθιδρυμάτων, Δημογέρων, Δημ. καὶ Ἐπαρχ. Σύμβουλος, Πάρεδρος κ.τ.λ. Ἐτελεύτησε δὲ Δήμαρχος ὢν.

(2) Ὁ Γεώργιος Καραγιαννάκης θεωρεῖται Σμυρναῖος, διότι ἐκεῖθεν ᾗλθεν εἰς Σύρον· ἀλλὰ κατήγετο κυρίως ἐκ Πελοποννήσου. Καθ' ἃ μὲ πληροφoρεῖ ὁ ἀξιώτιμος αὐτοῦ υἱὸς καὶ ἐγκριτος συμπολίτης

εἰς Σύρον, δὲν ἐνόμισεν ἑαυτὸν ἀπλοῦν φυγάδα ἐλθόντα αὐτόθι πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ζωῆς καὶ περιουσίας του, ἀλλ' Ἐλληνα ὑπὸ τὴν εὐρυτέραν τῆς λέξεως ἔννοιαν, δυνάμενον νὰ χρησιμοποιήσῃ τὸν χρόνον καὶ τὸ χρῆμα ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ καλοῦ καὶ συμφέροντος. Φιλόπατρις ὢν καὶ φιλόβρησχος καὶ φιλόανθρωπος προεῖδεν ἀπ' ἀρχῆς ὅτι αἱ κατὰ χιλιάδες ἐλθούσαι εἰς Σύρον οἰκογένειαι ἐμελλόν νὰ συγκροτήσωσιν ὁλόκληρον κοινωνίαν· κατέγεινεν λοιπὸν μετὰ τῶν λοιπῶν προκρίτων εἰς ἀνέγειρσιν ναοῦ καὶ νοσοκομείου· εἶδομεν δὲ αὐτὸν μεταξὺ τῶν πρώτων ἰδρυτῶν τῆς Μεταμορφώσεως καὶ τοῦ Νοσοκομείου. Ἐκτοτε δι' αὐτὸν ἡ Ἑρμούπολις ἦτο πεφιλημένη πατρίς καὶ αἱ μέχρι τῆς τελευτῆς του ἐκδουλεύσεις του διατρανοῦσι τὰς ἀρετὰς τοῦ ἀνδρός.

Ἦδη κατὰ τὸ 1840 ἡ ψῆφος τῶν πολιτῶν ἐκάλεσε αὐτὸν ἐπὶ τὴν δημοτικὴν διοίκησιν.

Ἀνέλαβε δὲ τὴν ἀρχὴν τῇ 19 Νοεμβρίου 1840 ἔχον Συμβούλους μὲν τὸν Ι. Α. Ῥάλλην, Γ. Πετρίτζην, Ν. Μεταξᾶν, Ζαν. Α. Βοῦρον, Φίλ. Κ. Πούρπουραν, Ἀμβ. Θ. Ῥάλλην, Ν. Σιδερικουδην, Ι. Καραλήν, Ι. Χρυσοβελώνην, Στ. Γαλάτην, Ι. Α. Ῥάλλην, Θ. Τομπακάκην, Π. Χ. Ἀνδρέου, Δ. Μ. Καραλήν, Κ. Φραγκιάν, Ἀβρ. Χ. Κυριάκου, Γ. Μαυριδόγλου καὶ Α. Μικρουλάκην.

Παρέδρους δὲ τὸν Ι. Περίδην, Δ. Καλημέρην, Ν. Πρασακάκην καὶ Κ. Πάγκαλον.

Ἐπὶ τῆς δημαρχίας Καραγιαννάκη ἐτελέσθησαν πλεῖστα

μας Θεμιστοκλῆς Καραγιαννάκης, ὁ Γ. Καραγιαννάκης παῖς ὢν μετηνάστευσεν εἰς Σμύρνην, ἔνθα μέχρι τοῦ 1821 ἦτο ἐγκατεστημένος· ἐκ τούτου δὲ θεωρεῖται Σμυρναῖος· τοῦτο εἶχεν ἐπύρρον τότε καθ' ὅσον γνωστὴ ἡ πολυχρόνιος ἐν Ἑρμούπολει ἀμύλλα μεταξὺ Σμυρναίων καὶ Χίων, ἥτις εὐτυχῶς ἐξειλήφθη πρὶν μετατραπῇ εἰς ἀντιζηλίαν καὶ ἀντενέργειαν.

ἔργα ἀφορῶντα τὴν ὕλικήν καὶ διανοητικὴν πρόοδον τῆς πόλεως. Πρὸ πάντων δὲ ἐβελτιώθησαν τὰ τοῦ νοσοκομείου ἐπενεχθεῖσων πολλῶν προσθηκῶν καὶ διακοσμήσεων καὶ διορισθέντος ἱατροῦ αὐτοῦ τοῦ Γ. Μακκᾶ. Ἐβελτιώθησαν τὰ τῶν Σχολείων καὶ Γυμνασίου δαπανηθέντων πολλῶν χρημάτων πρὸς ἐπισκευὰς αὐτῶν, καὶ πρὸς διατήρησιν ἑδρας φυσικῆς καὶ πλουτισθείσης τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Γυμνασίου διὰ πολυτίμων ἐργαλείων πειραματικῶν καὶ διὰ τῆς ὑπὸ τοῦ δήμου ἀγορᾶς βιβλιοθήκης (I. Πρώτα) ἐκτιμηθείσης ἀντὶ δεκακισχιλίων δραχμῶν. Κατεβλήθη μεγάλη ἐνέργεια πρὸς ἐφαρμογὴν τοῦ σχεδίου τῆς πόλεως χάραξιν καὶ λιθόστρωσιν πολλῶν αὐτῆς ὁδῶν. Ἐν γένει δ' εἰπεῖν αἱ βελτιώσεις ἐπῆρχοντο ἀλλεπάλληλαι καὶ ἔως γονεῖτο ἡ ἐργασία, τὸ ἐμπόριον, ἡ ἐκπαίδευσις καὶ μεθ' ὅλας τὰς δαπάνας ἔνεκα τοσοῦτων δημοτικῶν ἔργων, τὰ οἰκονομικὰ τοῦ Δήμου εὐρίσκοντο εἰς καλὴν κατάστασιν ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῶν ἑξῆς.

1841	Ἔξοδα	123, 063.	Τὸ ἔλλειμα ἐξηλήφθη ἀφαιρέ-
	Ἔσοδα	120, 504.	θέντων κατόπιν τινων κανδυλιῶν
1842	Ἔξοδα	105, 885.	
	Ἔσοδα	111, 805.	
1843	Ἔξοδα	111, 190.	
	Ἔσοδα	120, 102.	

Ἡ Ἐρμούπολις κατὰ τὰ ἔτη ταῦτα ἡγωνίσθη καὶ διὰ τῆς δημοσιογραφίας ὑπὲρ τῶν συνταγματικῶν ἐλευθεριῶν καὶ κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς Γ'. Σεπτεμβρίου 1843 τὰ δημοσιογραφικὰ αὐτῆς φύλλα εἰς ᾧ προσετέθη καὶ ἕκτον ὁ Ἀβόλος ἐπέδρασαν οὐκ ὀλίγον εἰς τὴν μόρφωσιν τοῦ κοινοῦ φρονήματος.

Μέχρι δὲ τοῦ 1843 διοικῶν τὸν Δῆμον ὁ Καραγιαννάκης, ἦτοι μέχρι τῆς 8 Ἰανουαρίου 1843 εἶχεν ἐν νῶ καὶ ἐν προκαταρκτικαῖς ἐργασίαις μυρία σχέδια ὑπὲρ τῆς πρόοδου τῆς πεφίλημένης τοῦ Ἐρμουπόλεως, ὅτε τὰς ἀρχὰς τοῦ 1843 ὁ θάνατος ἀφῆρπασεν αὐτόν, τὸ Γ'. ἤδη ἐτὸς δημαρχεῦντα,

ἀπὸ τοῦ κόσμου, καθ' ἣν ἐποχὴν οἱ πόθοι αὐτοῦ ἐπληροῦντο βλέποντος τὴν Ἑρμοῦπολιν, τοῦ πόλιν μεγάλην τῆς φιλότητος αὐτοῦ πατρίδος.

Ἡ Ἑρμοῦπολις ἀπορφανισθεῖσα ἐνὸς τῶν ἀρίστων αὐτῆς πολιτῶν προέπεμψε μέχρι τῆς ὑστάτης κατοικίας εὐγνωμονοῦσα τὸν Γεώργιον Καραγιαννάκην, ἐν τῷ βίῳ τοῦ ὁποίου ἀναπαρίσταται ὡς ἐν εἰκόνι τελούμενος ὁ συνοικισμὸς καὶ αἱ μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης περιπέτειαι καὶ πρόοδοι αὐτῆς. (1)

Ἰωάννης Λ. Ῥάλλης (1843—1846). Ἀντάξιος διάδοχος τοῦ ἀποβιώσαντος Γ. Καραγιαννάκη ἦν ὁ Ἰωάννης Λ. Ῥάλλης, ἀνήκων εἰς τὴν ἱστορικὴν πλειάδα τῶν δυναμένων ἐξόχως νὰ ὀνομασθῶσι θεμελιωταί τῆς Ἑρμοπούλεως. Τὸ ὄνομα τοῦ Ι. Λ. Ῥάλλη οὐ μόνον ἀναφαίρεται ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς πόλεως ταύτης, ἀλλ' ἀπαντᾷται καὶ ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τῆς Ἑλλην. Ἐπαναστάσεως.

Μυηθεὶς εἰς τὰ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας πρὸ τοῦ 1824, θεωρηθεὶς δὲ ἄξιος ἰδιαζούσης ἐμπιστοσύνης παρὰ τοῖς τότε ἀρχηγοῖς τῆς ἐπαναστάσεως καὶ ἰδίως τοῖς Ὑψηλάνταις ἀπεστάλη εἰς μεγάλην ἐθνικὴν ἀποστολὴν, τὴν ἐξέγερσιν τῶν Χίων καὶ τῶν Κυκλάδων· τῷ 1824 φθὰς εἰς Πελοπόννησον, ἡγωνίσθη ἐν

(1) Κλείων ἐνταῦθα τὸν περὶ Γ. Καραγιαννάκη λόγον, περιττὸν ν' ἀνακεφαλαιώσω τὰς πράξεις αὐτοῦ ὑπὲρ τῆς πόλεως. Ἑλληνικώτατος τὴν καρδίαν, χριστιανικώτατος τὴν ψυχὴν συνετέλεσεν εἰς περτις καὶ ἄλλος εἰς τὸν συνοικισμὸν καὶ τὴν πρόοδον αὐτῆς. Κρίνων αὐτὸν ἐκ τῶν προτέρων τελεσφόρων ὑπὲρ αὐτῆς ἐκδουλεύσεων αὐτοῦ συμπεραίνω ὅτι ἤθελε καὶ πλείονα ἐπὶ ὑπὲρ αὐτῆς πράξει εἰ μὴ ὁ θάνατος ἀφῆρπαζεν αὐτὸν ἐν τῷ σταδίῳ τῆς ἐνεργείας καὶ δημοτικῆς ἀρχῆς διατελοῦντα. Κριταὶ αὐτοῦ καὶ ἐπαινεταὶ εἰσιν αὐταὶ αἱ πράξεις του, αὐτὰ τὰ πράγματα, ἅτινα λαλοῦσι εὐγλωττότερον τῶν λόγων. Συνδεθὲν τὸ ὄνομα αὐτοῦ μετὰ τῆς συνοικιζομένης καὶ ἀναδειχθείσης κατόπιν Ἑρμοπούλεως μένει ἀναπόσπαστον ἀπὸ τῆς ἱστορίας τῆς.

τῇ πολιορκίᾳ τῆς Τριπολιτζᾶς, εἶτα μετέβη ὡς ἐπίτροπος τῶν Ὑψηλαντῶν εἰς τὰς Κυκλάδας, τὴν Σάμον καὶ Χίον· μετὰ δὲ τὴν ἄλωσιν αὐτῆς ἦλθε εἰς Σύρον, ἐν ᾗ εἰργάσθη εἴπερ τις καὶ ἄλλος ὑπὲρ τοῦ συνοικισμοῦ τῆς Ἑρμουπόλεως ἦς ἐξελέχθη πρῶτος Δημογέρων, διετέλεσε δὲ τοιοῦτος ἐπὶ πολλὰς περιόδους, καὶ κατ' ἐπίσημα ἔγγραφα τῶν Διοικητῶν Μπενιζέλου Ῥούφου, Ν. Καλλέργη καὶ Ι. Ἀμβροσιάδου, (1) συνήργησε τὰ μέγιστα εἰς ἀποκατάστασιν τοῦ ὑγειονομείου καὶ καθακτηρίου,» εἰς τὴν οἰκοδομὴν τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τοῦ νοσοκομείου, πρὸς δὲ καὶ εἰς τὴν πρόοδον τοῦ ἐμπορίου, συστήσας ἐν τῶν ἀρχαιοτέρων ἀσφαλιστικῶν καταστημάτων. (2)

Ἦδη ἡ Ἑρμούπολις διὰ μεγάλης πλειονοψηφίας ἐξέλεξεν αὐτὸν Δήμαρχον αὐτῆς, διαδεχθέντα τὸν ἀείμνηστον Κα-

(1) Ἴδε τὸ ὑπ' ἀριθ. 309 ἔγγραφο τοῦ Διοικητοῦ τῆς Σύρας ἀπὸ 8 Ἀπριλίου 1828. — Ἀρ' 5694 τοῦ Ἐκτάκτου Ἐπιτρόπου. Βορ. Κυκλάδων ἀπὸ 19 Φεβρ. 1830 — Ἀριθ. 2876 Διοικητ. Σύρας 25 Ἰουν. 1831.

(2) Ἐχω ἀνὰ χεῖρας πληθὺν ἐγγράφων πιστοποιούντων τὰς ἐκδουλεύσεις αὐτοῦ. Ἀντὶ δὲ νὰ δημοσιεύσω περίληψιν αὐτῶν ἐνταῦθα παραπέμπω εἰς τὰ ἀρχεῖα τῶν Δημογεροντιῶν καὶ Δημαρχιῶν ἀπὸ τοῦ 1828 μέχρι τοῦ 1854 ἐνθα ἐκτίθενται πλεῖστα ὅσα. Ἀρκοῦμαι παρατιθέμενος ἐνταῦθα ἀπόσπασμα τοῦ ἐν τῷ μνημοσύνῳ αὐτοῦ ἐκφωνηθέντος λόγου ὑπὸ τοῦ Γυμνασιάρχου Γ. Σουρῖα . . . «Διὰ δὲ τὰς τοιαύτας ἀρετὰς καὶ πράξεις ὁ μακαρίτης οὐδέποτε διέλιπεν ὑπὸ μὲν τῆς Ἑρμουπόλεως τιμώμενος, ὑπὸ δὲ τῆς Κυβερνήσεως εὐνοοούμενος. Διὰ ταύτας οὐδεμία ἐν Ἑρμουπόλει ἐντιμος ἀρχή, ἣν οὐκ ἤρξεν, οὐδεμία σοβαρὰ ἐπιστάσια, ἣν οὐκ ἐπιστάτησεν, οὐδεμία σπουδαία ἐπιτροπή, ἥς μέλος οὐκ ἀνεδείχθη . . » (Δόγος εἰς Ι. Α. Ῥάλλην ὑπὸ Γ. Σουρῖα. σελ. 12.) — Πλείονα περὶ τοῦ μακαρίτου Ῥάλλη δημοσιεύσω ἐν τῷ παραρτήματι. «Περὶ τῆς εἰς Χίον ἐκστρατείας τοῦ 1827,» ἐνθα καταχωρήσω καὶ πλεῖστα ἐπίσημα ἔγγραφα ἀναφερόμενα εἰς τὸν Ῥάλλον.

ραγιαννάκην τῇ 8 Ἰανουαρίου 1843, ἔχοντα δὲ Παρέδρους τὸν Ι. Περίδην, Ν. Γιαγιτζήν, Δ. Καλημέρην, Ν. Πάγκαλον, Α. Κοσμᾶν καὶ Ν. Πρασακάκην.

Τὸ διὰ τὴν ~~περίδοτον~~ ~~αὐτὴν~~ συγκροτηθὲν συμβούλιον ἀπετελεῖτο ἐκ τοῦ προέδρου Ζ. Α. Βούρου, Ἀμβρ. Θ. Ῥάλλη, Ι. Περίδη, Α. Ῥοδοκανάκη, Δ. Μ. Καράλη, Ι. Α. Ῥάλλη, Γ. Μαυριδόγλου, Π. Χ. Ἀνδρέου, Ι. Γ. Καράλη, Ν. Πρασακάκη, Γ. Γιουρδῆ, Α. Σ. Μικρουλάκη, Κ. Φραγκιᾶ, Θ. Τομπακάκη, Ν. Φραγκοπούλου, Στ. Κάππαρη, Ι. Καλουτᾶ, Κ. Κάζηρα, Κ. Δημητρίου, Π. Κανισκίερη, Ἀθαν. Κρίνου, Χ. Γιαγιτζή, Μ. Βεζέρη, Ζ. Ν. Ἀπαλύρα καὶ Δημ. Καλημέρη, ὧν τινες ἦλθον μετὰ ταῦτα πρὸς ἀντικατάστασιν τινων παρατηθέντων ἢ ἀποσυρθέντων.

Ὁ τε Ι. Α. Ῥάλλης καὶ τὸ συμβούλιον ἀνέλαβον μετὰ ζήλου τὰ καθήκοντα ἀνακαινίσαντες καὶ βελτιώσαντες τὰ τῆς πόλεως, ἧς τὸ σχέδιον εἶχε κεχαραγμένας 124 ὁδοὺς καὶ ἑνδεκα πλατείας. Ἡ ἐκτέλεσις τοῦ σχεδίου δὲν ἦτο δυνατόν νὰ περατωθῇ ἐπὶ τῶν προηγουμένων μόνον δημαρχιῶν. Ἐπεδόθησαν λοιπὸν οὗτοι μετ' ἐκτάκτου δραστηριότητος εἰς τὴν χάραξιν καὶ ἰσοπέδωσιν τῶν πλατειῶν, εἰς τὴν λιθόστρωσιν τῶν κυριωτέρων τῆς πόλεως ὁδῶν, ἰδίως τῆς τοῦ Ἑρμοῦ, (δαπανηθειῶν 43190 δραχ. ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ μηχανικοῦ Εμμ. Ψύχα), ἐπ' ἴσης δὲ καὶ τῶν ὁδῶν Ἀγορᾶς, Αἰμασιᾶς, Ὑγειονομείου καὶ Ἡφαίστου.

Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν θεωρηθείσης ἀναγκαίας καὶ τετάρτης εὐρυχώρου ἐκκλησίας, συνεστήθη Ἐπιτροπὴ πρὸς ἀνέγερσιν τῆς τοῦ Ἀγίου Νικολάου, συγκειμένη ἐκ τῶν Ι. Α. Ῥάλλη, Ν. Φωκᾶ, Ι. Κασσαβέτη, Δ. Καράλη, Ν. Σιδερικούδη, Ἀν. Μαυρογορδάτου Ι. Μπαμπαγιώτου καὶ Ε. Ψύχα.

Ἐψηφίσθη πρὸς τούτοις ἡ μεταφορὰ ποτίμων ὑδάτων, προϋπολογισθείσης τῆς ἐπὶ τούτῳ δαπάνης ἐκ δρ. 50,000 ὑπὸ τοῦ Ὑδραυλικοῦ Κ. Γ. Ζάκου, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ σχεδίου τοῦ

ὁποίου ἐμελλε νὰ γίνη ἡ μεταφορὰ εἰς τὴν πόλιν τῶν ὑδάτων τῆς Πηγῆς, ἐνωμένων μετὰ τῶν τριῶν ἐκεῖ φρεάτων. (1)

Τὰ τῶν ἐκπαιδευτικῶν καταστημάτων ἐβαινον ἐπ' ἴσης καλῶς, δαπανήσαντος τοῦ Δήμου ἱκανὸν ποσὸν πρὸς διατήρησιν τῆς ἐδρας φυσικῆς πειραματικῆς καὶ ἀγορὰν πειραματικῶν ἐργαλείων.

Καὶ τὰ τῶν ἱερῶν καθιδρυμάτων ἐβελτιώθησαν, δαπανήσαντος ἐξ ἰδίων τοῦ Δήμου πρὸς ἐπισκευὴν τοῦ ναοῦ τῆς Κοιμῆσεως.

Τὸ ἐμπόριον ἤνθει· συνιστῶντο βαθμῆδὸν νέα ἐμπορικὰ κακαστήματα καὶ ἀσφαλιστικαὶ ἐταιρίαι ἐν αἷς ἡ τοῦ Ποσειδωνοῦ. Ἦρξατο τῶν ἐργασιῶν του καὶ τὸ ὑποκατάστημα τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς διευθυνόμενον κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τοῦ Ἰωάν. Α. Ῥάλλη καὶ διευκολύνων τὰ μάλιστα τὸ ἐμπόριον. Συνήργησε δὲ μεγάλως ὑπὲρ τῆς ἀσφαλείας καὶ τάξεως τῆς πόλεως ὁ Νικόλαος Ἐλευθερίου διορισθεὶς Ἀστυνόμος καθ' ὅλην τὴν δημορχικὴν αὐτὴν περίοδον. Εἰς τὸν χρηστὸν δὲ τοῦτον πολίτην, διατελέσαντα πολυλάνθης, εἰς πλείστας δημοτικὰς θέσεις, ἀναπληρώσαντα δ' ἐπὶ χρόνον κατόπιν καὶ δημάρχους ὀφείλεται κατὰ τὸ πλείστον ἡ χάραξις τῶν ὁδῶν Τερψιθέας (Βαποριῶν), Πέντε Μύλων καὶ μέρους τοῦ τῆς Ποσειδωνίας. (2)

(1) Δυστυχῶς τὸ πολύκροτον τοῦτο διὰ τὴν Σύρον ζήτημα τῆς μεταφορᾶς ποτίμων ὑδάτων δὲν κατορθώθη· μολονότι ἐδαπανήθησαν τότε εἰς προπαρασκευαστικὰ ἔργα τετρακισχίλια δραχμαὶ καὶ ἄλλαι κατόπιν.

(2) Αἱ πρὸς τὴν πόλιν ἐκδουλεύσεις τοῦ ἐγκρίτου τούτου πολίτου καταδείκνυνται ἐκ πληθύος ἐπιστήμων ἐγγράφων φερόντων ἐν τοῖς ἀρχείοις τοὺς ἀριθ. 3567, 478, 709, 2907, 2140, 2046, 9745, 7351, 2932 καὶ πλείστων ἄλλων ἐγγράφων, ἐξ ὧν ἀποδεικνύεται ἡ μεγάλη ὑπόληψις ἣν ἔχαιρε διακριθεὶς μεταξὺ τῶν πατριωτῶν καὶ ἐντίμων οἰκοκυράων καὶ πολιτῶν.

Καὶ οἰκονομικῶς ὁ Δῆμος εὐρίσκετο εἰς εὐάρεστον κατά-
στασιν, μολονότι ἐπιβαρυνθεὶς μὲ πλείστας ὅσας ἐκτάκτους
δαπάνας πρὸς βελτίωσιν τῶν τῆς πόλεως. Ἐκ τῶν ἐξῆς ἀριθ-
μῶν καταδεικνύεται ἡ οἰκονομικὴ κατάστασις τοῦ Δήμου, ἐν ἣ
συμπεριλαμβάνονται πάντα τὰ ἐκτακτὰ ἐξόδα.

1844.

Ἑσοδα 129,209.12.

Ἑξόδα 113,330.38.

1846.

Ἑσοδα 118,719.

Ἑξόδα 151,062.

Ἐπὶ τῆς αὐτῆς δημαρχίας ἐγένετο σκέψις περὶ οἰκοδομῆς
Κρεοπωλείου καὶ περὶ ἐγέρσεως ἐξοχικῆς ἐκκλησίας. Τότε ὁ
εὐὐπόλητος καὶ πλούσιος γαιοκτήμων Νικόλαος Με-
ταξᾶς λαμβάνει τὴν πρωτοβουλίαν καὶ δωρεῖ τὸν ἐν τῇ ἐ-
ξοχῇ Ἐπισκοπείου λόφον πρὸς οἰκοδομὴν εὐπρεποῦς
ἐκκλησίας, καταβάλλει δὲ καὶ τὰς πρὸς ἔγερσιν αὐτῆς δαπάνας.

Εἰς τὴν θεοσεβῆ ταύτην πράξιν τοῦ διακεκριμένου Ἑρμου-
πολίτου Ν. Μεταξᾶ ὀφείλεται ἡ οἰκοδομὴ τοῦ ναοῦ τοῦ Π ρ ο-
φ ἦ τ ο υ Ἡ λ ί α, ἀποπερατωθέντος καὶ διατηρηθέντος ἐκου-
σiais συνισφοραῖς τῶν φιλοχρίστων πολιτῶν.

Καὶ ἄλλα δὲ πολλὰ ἐξεδήλουν τὴν ζωὴν καὶ κίνησιν τῆς
πόλεως. Τότε συνεστήθη τὸ σπουδαῖον περιοδικὸν σύγγραμμα
Ἀποθήκης τῶν ὠφελίμων Γνώσεων. Συνιστῶν-
το καὶ προήγοντο νέα καταστήματα, εἰς ἃ πρό τινων ἐτῶν
εἶχε προστεθῇ ἡ Ἑλλάς ἀσφαλιστικὸν κατάστημα διευθυ-
νόμενον μέχρι μὲν τοῦ 1847 ὑπὸ τοῦ Παρ. Κάζηρα, ἀπὸ δὲ τοῦ
1848—1857 ὑπὸ τοῦ Ἀριστ. καὶ τοῦ Κ. Κάζηρα.

Ἐν γένει δ' εἰπεῖν ὁ ἐκτακτος ὀργανισμὸς περὶ πάντα ὁ ἀπ'
ἀρχῆς ἐνδεικνύμενος ἐν Ἑρμουπόλει ὁλονέν ἠύξανε καὶ εὐελπὶς
ὁ ἔξω ἐλληνισμὸς ἐστρεφε τὸ βλέμμα πρὸς τὴν πόλιν ταύτην.

Σπουδαῖον πολιτικὸν γεγονός ἐπὶ τῆς Δημαρχίας Ῥάλλη
ἦν ἡ μεταβολὴ τῆς γ'. Σεπτεμβρίου 1843, ὅτε ἡ πρόμαχος
τῶν συνταγματικῶν ἐλευθεριῶν Ἑρμούπολις ἐσπούσε μεταξὺ

τῶν πρώτων Ἑλληνίδων πόλεων ν' ἀπασθῇ τὴν ἐπελθοῦσαν πολιτικὴν μεταβολὴν καὶ νὰ συγχαρῇ τῷ βασιλεῖ Ὁθωνι διὰ τῆς δημοτικῆς ἀρχῆς ἐπὶ τῇ ὑπογραφῇ τοῦ Συντάγματος.

Τοιαῦτα ἐν μεγάλῃ συντομίᾳ τὰ κατὰ τὴν Δημαρχικὴν περιόδον τοῦ ἀειμνήστου πατριώτου Ι. Α. Ῥάλλη, ἀναδειχθέντος ἀρίστου ἀρχοντος τῆς πόλεως, πρὸς ἧς τὴν ὑπαρξιν συνετέλεσε τὰ μάλιστα, καταθείς μετὰ τῶν πρώτων οἰκιστῶν τὸν θεμέλιον αὐτῆς λίθον.

Ἐπὶ τεσσαράκοντα περίπου μῆνας διατελέσας Δήμαρχος παρέδωκε τῷ διαδόχῳ αὐτοῦ εὖ ἔχουσαν τὴν πόλιν, ἐφ' ᾧ ἀπηνόθησαν αὐτῷ Ἀθήνηθεν μὲν ὁ σταυρὸς τοῦ Σωτῆρος καὶ ἐπίσημο εὐχαριστήρια, ἐκ τῶν τῆς πόλεως δὲ ἐκφράσεις διαπύρων εὐχαριστιῶν καὶ εὐγνωμοσύνης. (1)

Ἀργύριος Δ. Ταρποχτζῆς (1846 — 1848).
Διεδέχθη τὸν Ι. Α. Ῥάλλην ὁ Ἀργύριος Δ. Ταρποχτζῆς ὁ ἐκ Σερρῶν ἀρχαῖος τῆς Ἑρμουπόλεως οἰκιστῆς καὶ Δημογέρων καὶ ἀντιπρόσωπος, καὶ ἀρκούντως γνωστὸς ἐκ τῶν προτέρων τοῦ ἐκδουλεύσεων. Κατὰ τὴν ἐνέργειαν τῶν δημοτικῶν ἐκλογῶν τῆς περιόδου ταύτης ἴσων ψήφων ἔτυχον δύο ὁ Ἀργ. Ταρποχτζῆς καὶ ὁ Ι. Περίδης· ἀλλ' ὁ βασιλεὺς διώρισε τὸν Ταρποχτζῆν, ὅστις ἀνέλαβε τὴν ἀρχὴν τῇ 16 Ἰουνίου 1848, συγκροτηθέντος τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου ἐκ τῶν Ζ. Α. Βούρου προέδρου, Ν. Φραγκοπούλου, Στ. Κάππαρη, Π. Κανσκιέρη, Κ. Κάζηρα, Θ. Ι. Ροδοκανάκη, Γ. Γιουρδῆ, Ν. Γιαγιτζῆ, καὶ τινων ἐκ τῶν προηγουμένων.

(1) Πλείονα περὶ τοῦ αἰδίδιμου τούτου Δημάρχου καὶ ἀγωνιστοῦ ἐκθέσω ἐν τῇ μονογραφίᾳ *Περὶ τῆς εἰς Χίον ἐκστρατείας τοῦ 1827*. Δραττόμενος τῆς εὐκαιρίας ἐκφράζω καὶ αὖθις τὰς διαπύρους εὐχαριστίας μου τῷ ἀξιολόγῳ αὐτοῦ υἱῷ καὶ διακεκριμένῳ συμπολίτῃ Σωκρ. Ι. Ῥάλλῃ δι' ἃς μοι ἐχορήγησεν πληροφορίας διὰ τῆς πληθύος τῶν ἐγγράφων τοῦ μακαρίτου αὐτοῦ πατρός.

Καὶ βραχεῖα μὲν ἦν ἡ ἐν τῷ δημαρχικῷ ἀξιώματι διατήρησις τοῦ Ἀργ. Ταρποχτζή, διότι μετὰ δύο ἔτη εἶχε παυθῆ· (1) οὐχ' ἦττον πολλὰ ἦσαν τὰ ἐπὶ τῆς δημαρχίας αὐτοῦ τελεσθέντα δημ. ἔργα.

Πρωτίστη μέριμνα τῆς δημοτικῆς ταύτης ἀρχῆς ἦν ἡ ἀνέγερσις δημοτικῶν ἱδρυμάτων καὶ ἡ ἐκτέλεισις τοῦ σχεδίου τῆς πόλεως ὡς καὶ ἡ πρόοδος τῆς οἰκοδομήσεως τοῦ ἀγίου Νικολάου, ἐφ' ᾧ συνεστήθη ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν Ν. Φραγκοπούλου, Θ. Τομπακάκη, Ι. Γ. Καραλή καὶ Γ. Φακίρη.

Ἐπὶ τῆς διετοῦς ταύτης περιόδου ἐκτίσθη τὸ Ἰχθυοπωλεῖον καὶ Κρεοπωλεῖον, δαπανηθεῖσων κατ' ἀρχὰς δραχ. 50,500. Συνεστήθη ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν Ζ. Βούρου, Ι. Περίδου, Ν. Γιαγιτζή, Α. Κρίνου, Δ. Μάνιαρη καὶ Α. Μικρουλάκη πρὸς ἀνέγερσιν Παντοπωλείου. Ἐπισκευάσθησαν τὸ δημ. Σχολεῖον Μαγκάκη, ὁ ναὸς τῆς Κοιμήσεως, ἐλιθοστρώθησαν αἱ πλατεῖαι Ὑγειονομείου, Κρεοπωλείου καὶ Ἰχθυοπωλείου, ἰσοπεδώθη ἡ πλατεῖα τοῦ Ὁθωνος, κατεσκευάσθη ὁ βραχίων (Μῶλος) τοῦ ναυπηγείου (μέτρων 1344, μήκους 47,69, πλάτους 28,25), τῇ ἐπιστάσει τοῦ μηχανικοῦ Γ. Μεταξᾶ καὶ δαπάνῃ δεκαχισχιλίων δραχ. τοῦ Δήμου· ἐπ' ἴσης ἡ προκυμαία κατὰ 1345 μέτρα τετραγωνικά. Καὶ ἄλλα δὲ δημ. ἔργα ἐγένοντο τῇ διευθύνσει καὶ τῶν μηχανικῶν Ἐρλάχερ καὶ Ψύχα, οἷον κατασκευὴ μαρμαρίνων δωματίων παρὰ τὴν προκυμαίαν πρὸς πλήρωσιν διαφόρων ἀναγκῶν τῶν πολιτῶν, λιθόστρωσις ὁδῶν, κατασκευὴ τοῦ περιβόλου τῆς Μεταμορφώσεως καὶ ἄλλα πολλὰ καταδεικνύοντα ὅτι καὶ ὁ Αργύριος Ταρποχτζής καὶ τὸ ἄριστον αὐ-

(1) Ἐπιδοθεὶς ἀνενδότως εἰς τὴν βελτίωσιν καὶ διοίκησιν τῶν τοῦ Δήμου καὶ ἀπασχοληθεὶς τῶν ἄλλων ἐμπορικῶν ὑποθέσεων περιῆλθεν εἰς κατὰστασιν πτωχεύσεως, μεθ' ᾧ ἀπελύθη τῶν καθηκόντων αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ὁθωνος.

τοῦ δημ. συμβούλιον εἰργάσθησαν λίαν καλῶς καὶ ἐβελτίωσαν τὰ τῆς πόλεως.

Τὰ οἰκονομικά τοῦ δήμου, ὡς προκύπτει ἐκ τῶν ἀπολογισμῶν, εἶχον οὕτως.

1847	1848
Ἑσοδα 182,619	Ἑσοδα 144,939
Ἑξοδα 128,355	Ἑξοδα 219,409

Τὰ κατὰ τὸ 1846 καὶ 1848 ἐλλείματα ἐξηγοῦνται ἐκ τῶν ὑπερβόχων δαπανῶν ἃς ἀπέτισεν ὁ ἄνθρωπος ὑπὲρ τῶν δημ. καταστημάτων, ἐξ ὧν οὐκ ὀλίγα ὠφελήθη κατόπιν.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην συνίστατο τὸ περιώνυμον ἐν Ἀνατολῇ Ἑκπαιδευτήριον καὶ Οἰκοτροφεῖον Ι. Β α λ έ τ τ α διατηρηθὲν μέχρι τοῦ 1858 καὶ ἀμιλλώμενον πρὸς τὸ ἐπίσης ὀνομαστὸν Λύκειον τοῦ Χ ρ. Ε υ α γ γ ε λ ί δ ο υ συστηθὲν τῷ 1846 καὶ διατηρηθὲν μέχρι τοῦ 1857. Εἰς τὰ ἐκπαιδευτήρια ταῦτα ἐξεπαιδεύθησαν ἑκατοντάδες ὁμογενῶν, οἵτινες συγχροτοῦσι σήμερον τὸν ἔξω Ἑλληνισμόν. Σημειωτέον δὲ ὅτι ἡ Ἑρμούπολις ἀπὸ τῆς συστάσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ βασιλείου ἀπεδείχθη τὸ κοινὸν παιδευτήριον τῆς Ἀνατολῆς. Πάντες οἱ ὁμογενεῖς καὶ οἱ εἰς μεμακρυσμένας χώρας οἰκοῦντες ἐπέστελλον τὰ τέκνα αὐτῶν εἰς Ἑρμούπολιν, ἐνθα ἐκτὸς τοῦ Γυμνασίου τῶν δέκα σχολείων, ἰδιοσυντηρήτων καὶ δημοτικῶν, ὑπῆρχον ἰδιωτικὰ ἐκπαιδευτήρια περιέχοντα 500 καὶ 600 πολλάκις μαθητάς. Οὕτως ἀπεδεικνύετο ἡ Ἑρμούπολις ἀληθὲς κέντρον τῆς ἐθνικῆς ζωῆς καὶ κοινὸν παιδευτήριον τοῦ ἔξω Ἑλληνισμοῦ.

Ἡ ἀσφάλεια καὶ ἡ τάξις εἶχον καλῶς καὶ κατὰ τὴν διετη ταύτην χρονικὴν περίοδον, ὄντος ἀστυνόμου τοῦ δεξιωτάτου Ε υ σ τ ρ α τ ι ο υ Κ α ν τ α ρ τ ζ ό γ λ ο υ, ἐκπληρώσαντος τὰ καθήκοντα αὐτοῦ μέχρι τοῦ 1849. Ἀλλ' ὡς θέλομεν ἰδεῖ ἐν ἔτει 1848 ἐπαπειληθείσης τῆς τάξεως παρεκλήθη ὅπως φρουρήσῃ τὴν πόλιν ὁ ἀξιωματικὸς Ἀ ν. Κ ο σ κ ο ρ ό ζ η ς,

Τοιαῦτα τὰ κατὰ τὴν δημαρχίαν Ἀρ. Ταρποχτζή, οὐ αἱ ἐκδουλεύσεις διατηροῦνται ζωηραὶ ἐν τῇ μνήμῃ τῶν Ἑρμουπολιτῶν, τὰ δὲ ἔργα ἐμονιμοποιήθησαν, οὕτως εἰπεῖν, διὰ τῆς οἰκοδομῆς τῶν ἀνωτέρω δημ. ἱδρυμάτων.

Ν. Π ρ α σ α κ ά κ η ς. Ἀποσυρθέντος τῆς Δημαρχίας ἐν ἔτει 1848 τοῦ Ἀρ. Ταρποχτζή, διωρίσθη Δήμαρχος τῇ 23 Νοεμβρίου 1848 καὶ πάλιν ὁ Ν. Πρασακάκης, δεύτερον ἤδη περιβληθείς τὸ δημαρχικὸν ἀξίωμα. Συνεργασθεὶς ὁ Πρασακάκης μετὰ τοῦ συμβουλίου προεδρευομένου καὶ πάλιν ὑπὸ τοῦ Ζαννῆ Βούρου αποτελουμένου δὲ ἐκ τῶν τοῦ προκατόχου, τῇ προσθήκῃ τῶν Ν. Σ. Βλαστοῦ, Μ. Γαλάτη, Η. Κεχαγιᾶ, Ε. Κανταρτζόγλου, καὶ Π. Βασιλοπούλου, ἔχον δὲ παρέδρους τὸν Ι. Α. Ῥάλλην, Ἀμβρ. Δαμαλᾶν, Δ. Καλημέρην καὶ Ἀντ. Μάρκου, ἐξηκολούθησε τὴν ὁδὸν τῶν βελτιώσεων καὶ ἐπέσπευσε τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν νεωστὶ ὠκοδομηθέντων ἱδρυμάτων· ἰδίως δὲ συνεστήθησαν νέαι ἐπιτροπαὶ πρὸς ἀποπεράτωσιν τοῦ ἁγίου Νικολάου, ὀρισθεῖσιν ἀναλόγων συνεισφορῶν εἰσπρακτέων καὶ ἀπὸ τὰ εἰσοδήματα τῶν ἄλλων ἐκκλησιῶν, οἷον δρ. 3,000 ἀπὸ τῆς Κοιμήσεως, 5,000 τῆς Μεταμορφώσεως καὶ 2000 τοῦ ἁγίου Γεωργίου. Κατεσκευάσθη πρὸς τούτοις ἡ ἐνοῦσα τοὺς Δήμους Σύρου καὶ Ἑρμουπόλεως κατὰ τὸ Παυσίλυπον γέφυρα, ἐπεσκευάσθη τὸ νεωρεῖον, τὸ νοσοκομεῖον καὶ ἐλιθοστρώθησαν τινὲς ὁδοί, οἷον ἡ τοῦ Ἐπισκοπείου, τῶν Χρούσων καὶ Ποσειδωνιάς.

Ἡ τάξις διετηρεῖτο καλῶς μέχρι τινος, ἐπὶ μόνον ὄντων ἀσυνομικῶν κλητῆρων. Ἀλλὰ κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1848 διασπαρείσης φήμης ἐπιθέσεως τινων ἐκ Τήνου διὰ πολιτικούς καὶ ἄλλους λόγους καὶ ἐπαπειληθείσης τῆς ἐν Ἑρμουπόλει ἡσυχίας, ἡ Δημοτικὴ Ἀρχὴ δι' ἐπανειλημένων πράξεων τοῦ δημ. Συμβουλίου ἐπεκαλέσθη τὴν ἔλευσιν στρατιωτικοῦ ἀποσπάσματος χωροφυλάκων. Μὴ στελλομένων τοιούτων, ἀδυνατοῦντος δὲ τοῦ τότε Μοιράρχου νὰ φρουρήσῃ ὁλόκληρον πόλιν μὲ δύο

χωροφύλακας, ἡ Δημοτικὴ ἀρχὴ παρεκάλεσε τὸν τότε ἐν Σύρῳ διατρίβοντα Ἀνδρέαν Κοσκορόζην ὅπως συγκροτῶν σῶμα πολιταφυλακῆς φρουρήσῃ τὴν πόλιν. Εὐρεθεισῶν τινων δυσκολιῶν, ἐνεκα τοῦ βαθμοῦ, ἀξιωματικοῦ βασιλ. ναυτικοῦ, ἀν. ἔφεραν ὁ Ἀν. Κοσκορόζης, κωλυόμενος νὰ δεχθῇ θέσεις ἄλλας, ἡ Δημαρχία προσεκάλεσε τὸν Ἀν. Κοσμᾶν. Ἀλλὰ καὶ τούτου μὴ δεχθέντος ἀνέλαβε τὴν πολιταρχίαν ὁ Ἀνδρ. Κοσκορόζης παρακληθεὶς καὶ ἰδιωτικῶς ὑπὸ τε συμβούλων καὶ ἰδιωτῶν. Διατηρήσας δὲ τὴν τάξιν καὶ ἀσφάλειαν τῆς νήσου ἐπὶ τινὰς μῆνας κατέθηκε τὸ πολιταρχικὸν ἀξίωμα. Διὰ τὴν τελεσφόρον δὲ ταύτην ἐκδούλευσιν τὸ Δημοτικὸν συμβούλιον ἐψήφισεν εὐχαριστήρια ψηφίσματα ὑπὲρ τοῦ δραστηρίου ἀξιωματικοῦ Κοσκορόζη. (1)

Κατόπιν ἐκλήθη ἀστυνόμος καθ' ὅλον τὸ 1850 ὁ Ἀνδρ. Κοσμάς καὶ ὑπαστυνόμος ὁ Ι. Α. Πατρινός.

Τὰ οἰκονομικὰ τοῦ Δήμου ἐπὶ τῆς νέας ταύτης περιόδου τοῦ Ν. Πρασακάκη εἶχον οὕτως.

Ἑξόδα 276,740, 27 Ἑσοδα 265,353, 09.

Ἡ δὲ κίνησις τοῦ πληθυσμοῦ καὶ αὐξήσις αὐτοῦ κατεδείχθη γενομένης ἀπογραφῆς, ἐξ ἧς ἐφάνη ὁ πληθυσμὸς τῆς ἐπαρχίας ἀποτελούμενος ἐκ 30,055.

Ὁ Ν. Πρασακάκης κληθεὶς ἐπὶ τὰ δημοτικὰ πράγματα πρὸς συμπλήρωσιν τῆς δημαρχικῆς περιόδου καὶ ἀντικατάστασιν τοῦ Ἀρ. Ταρποχτζῆ, ἐπέδειξε καὶ κατὰ τὸ διετὲς τοῦτο διάστημα τὸν ἴδιον ζῆλον καὶ δραστηριότητα, ἃ εἶχε κατὰ τὴν πρώτῃν δημαρχικὴν του περίοδον. Ὁ ἀναγινώσκων τὰ πρακτικὰ ἀμφοτέρων τῶν δημαρχικῶν του περιόδων δὲν δύναται εἰ μὴ νὰ ἀνομολογήσῃ ὅτι κατὰ τὸ πλεῖστον ὀφείλεται ἡ ἀνακαίνισις καὶ βελτίωσις τῶν τῆς πόλεως εἰς τὴν δραστηριότητα καὶ φιλοκαλίαν τοῦ καλλίστου τούτου πολίτου, εὐδοκμήσαντος

(1) Ἴδε Συνεδρ. ΚΖ'. 1 Ἰουλίου 1848 — ΚΔ'. ὑπ' ἀριθ. 164.

εἰς πᾶσας τὰς ἀρχὰς εἰς ἃς τὸν ἀνεβίβασεν πλειστάκις ἡ προσωπική του ἀξία καὶ ἡ ἐμπιστοσύνη τῆς πόλεως.

Νικόλαος Γιαγιτζής (1850—1853). Τὸν Νικόλαον Πρασακάην διεδέχθη ὁ Νικόλαος Γιαγιτζής, οὗ τὸ ὄνομα πλειστάκις ἀνεγράφη ἐν τοῖς προηγούμενοις.

Ὁ Γιαγιτζής καταγόμενος ἐξ Ἀμφίσσης, ἤδη κατὰ τὴν ἐκρηξιν τῆς Ἑλλ. Ἐπαναστάσεως ἦν μεμνημένος τὰ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας. Ὡς οὖν τὸ ξίφος ἐνωρὶς παρευρέθη εἰς τὸ πεδίον τῆς δόξης, συναγωνισθεὶς ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας καὶ προσενηγών μετὰ τῶν προσωπικῶν του ἐνεργειῶν καὶ ὕλικὴν ἀρωγὴν τοῖς ἀγωνιζομένοις.

Μόλις κατευνασθέντος ὡπωσδήποτε τοῦ ἐπαναστατικοῦ πυρὸς, ὅτε ἡ Ἐρμούπολις συνεκέντρον ἑκταχτον ἐθνικὴν καὶ ἐμπορικὴν ζωὴν, ἦλθεν εἰς Ἐρμούπολιν ἦν εὖρε ἐτι ἀποτελουμένην ἐκ παραπηγμάτων. Ἐπιδοθεὶς εἰς τὸ ἐμπόριον ἠυπόρησεν ἀποκτήσας πρὸς τούτοις καὶ τὴν ὑπόληψιν τῶν Ἐρμουπολιτῶν, ὧν ἐξελέχθη καὶ Δημογέρων καὶ Ἀντιπρόσωπος καὶ τελευταῖον Δήμαρχος. (1)

Ἐκλεχθεὶς Δήμαρχος Ἐρμουπόλεως ἀνέλαβε τὴν ἀρχὴν τῇ 10 Δεκεμβρίου 1850, συγχροτηθέντος τοῦ Δημοτ. Συμβουλίου ἐκ τῶν Ζαννῆ Βούρου προέδρου, Ι. Περίδη, Στ. Κάππαρη, Ν. Ζ. Βλαστοῦ, Γ. Μαυριδόγλου, Π. Κανισκίρη, Κωνστ. Δημητρίου, Κ. Ν. Παγκάλου, Ν. Φραγκοπούλου, Κ. Κάζηρα, Ι. Καράλη, Ἡλ. Κεχαγιά, Θεοδ. Ι. Ροδοκανάκη, Α. Δ. Κρίνου, Μιχαὴλ Γαλάτη, Π. Χ. Ἀνδρέου Ι. Κασσαβέτη, καὶ ἐκλεχθέντων Παρέδρων τῶν Ι. Α. Ῥάλλη, Ἀνδρ. Κοσμᾶ, Δ. Καλημέρη καὶ Ἀντ. Μάρκου.

(1) Διετέλεσε πρὸς τούτοις μέλος πλείστων Ἐπιτροπῶν, Ἐφοριῶν, πολλάκις Δημ. Σύμβουλος, Δημ. Πάρεδρος, Ἐπαρχ. Πάρεδρος κλπ. Κατηγορήθη ὡς ἀρχηγὸς τῆς ἐπὶ Κυβερνήτου ἐν Ἐρμουπόλει Δημογεροσίας, περὶ ὧν ἴδε τὸ σχετικὸν κεφάλαιον.

Κατὰ τὴν Δημαρχικὴν περίοδον τοῦ Γιαγιτζῆ ἐτελέσθησαν τὰ ἑξῆς. Ἐψηφίσθη ἡ ἀνέγερσις τοῦ Παντοπωλείου, διορισθείσης ἐπὶ τούτῳ ἐπιτροπῆς ἐκ τῶν Μ. Γαλάτη, Η. Κεχαγιᾶ, Ι. Ἀγα, Α. Βουτζίνα, Δ. Μάνιαρη καὶ Ε. Χ. Ἀδάμ. Ἡ νοίχθησαν ὁδοὶ πινες πρὸς τὰς ἐξοχάς· ἀνηγέρθη ὁ ἐν Χρούσοις ναὸς τῶν Γενεθλίων τῆς Θεοτόκου, δαπάναις φιλοθρήσκων πολιτῶν· συνεστήθησαν νέα ἐμπορικὰ καὶ ἀσφαλίστικα καταστήματα. Συνεστήθη τὸ παιγνιοχαρτοποιεῖον τοῦ Σπυρ. Σαμψωνίδου καὶ Β. Γιαννούτζου· ἐκαλλωπίσθη ἡ πόλις, λιθοστρωθεισῶν τινων ἐτι ὁδῶν· τὰ δὲ οἰκονομικὰ τοῦ Δήμου ἐβεελτιώθησαν, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν ἑξῆς ἀριθμῶν.

	1850	1851	1852
Εἰσπρ.	137,597	148,209	168,000
Δαπάν.	136,000	146,289	150,000

Τὸ ἐμπόριον εὐρίσκετο εἰς καλὴν κατάστασιν. Αἱ εἰσπράξεις ἐφθانون καὶ ὑπερέβαινον τὸ ἑκατομμύριον, τὰ δὲ δικαιώματα τῆς ἐξαγωγῆς ἐφθانون κατ' ἔτος εἰς 27 — 30,000, τὰ λιμενικὰ καὶ ναυτιλιακὰ εἰς 30,000 τὰ τῆς διαμετακομίσεως εἰς 90,000· ὑπολογίζεται δὲ ὅτι κατὰ ἔτη ταῦτα εἰσῆγοντο ἐμπορεύματα ἀξίας ἄνω τῶν δέκα ἑκατομμυρίων. Εἰς τὸ νηολόγιον δὲ τῆς Σύρου ἐνεγράφησαν κατὰ τὸ 1850 πλοῖα Α' μὲν τάξεως 245, Β' 504, τὸ ὅλον πλοῖα 749 φέροντα τόνους 93,289 καὶ πληρώματα ἐξ 4,800 ἀνδρῶν. «Μέγας ὁ πλοῦτος, — ἔγραφέ τις κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο — τῆς Ἑρμουπόλεως, διότι ἐκτιμωμένης τῆς ἀξίας ἐκάστου τόνου εἰς δραχ. τοῦλάχιστον 100, τὸ ναυτικὸν τοῦτο φέρει ἀξίαν δέκα περίπου ἑκατομμυρίων.» (1) Κατὰ τὰ ἔτη ταῦτα ἐπολλαπλασιάζοντο καὶ πολλὰ βιομηχανικὰ καταστήματα βυρσοδεψικῆς,

(1) Εὐτέρπης Τόμ. ΣΤ'. σελ. 353.

σιδηρουργίας, σαπωνοποιίας, βαφικῆς, ζυμοπλαστικῆς καὶ λεπτουργίας. (1)

Ἡ τάξις καὶ ἡ ἀσφάλεια διετηρεῖτο καὶ καθ' ὅλην τὴν τριετῇ ταύτῃν περίοδον ἀστυνομεύοντος ἀπὸ μὲν τοῦ 1850—1852 τοῦ Ἰωάννου Α. Πατρινοῦ, ἀπὸ δὲ τοῦ 1853 — 1855 τοῦ Ε. Κανταρτζόγλου.

Ἡ ἐν Ἑρμουπόλει ἐκπαιδευσις ἀδιακόπως προσήλκυε τοὺς παῖδας τῶν ἔξω Ἑλλήνων καὶ ὁσημέραι ἡ Ἑρμούπολις ἐλληνοφιλεστέρα καθίστατο.

Ἐπὶ τῆς δημαρχίας Γιαγιτζῆ γενομένης νέας ἀπαιθμίσσεως τῶν κατοίκων ὁλοκλήρου τῆς ἐπαρχίας εὐρέθη ὁ πληθυσμὸς ἀποτελούμενος ἐκ 30,252.

Ὁ Γιαγιτζῆς μετὰ μῆνας τριάκοντα παραδούς τὴν ἀρχὴν τὸ 1853 τῷ διαδόχῳ αὐτοῦ Ἀμβρ. Δαμαλᾷ ἀφῆκε κριτὰς τῶν ἐνεργειῶν του αὐτὰς ταύτας τὰς πράξεις, αἵτινες ἐτελέσθησαν ἐπὶ τῆς δημαρχίας του. (2)

Ἀ μ β ρ ό σ ι ο ς Δ α μ α λ ᾶ ς (1853 — 1862). Διεδέχθη δὲ τὸν Ν. Γιαγιτζῆν ὁ Χῖος εὐπατρίδης καὶ διακεκριμένος μεγαλέμπορος Ἀ μ β ρ ό σ ι ο ς Δ α μ α λ ᾶ ς ἐπὶ δύο συνεχεῖς δημαρχικὰς περιόδους, ἐκλεχθεὶς Δήμαρχος.

(1) Πρὸς ἀποφυγὴν πολυλογίας δὲν ἀναφέρω ἐνταῦθα, ὡς οὐδ' ἐν τοῖς προηγουμένοις κεφαλαίοις, λεπτομερείας περὶ τῶν ἀπὸ τοῦ 1835 μέχρι σήμερον συστηθέντων βιομηχανικῶν καταστημάτων· διότι περὶ τούτων ποιήσω λόγον ἐν τοῖς καθ' ὕλην κεφαλαίοις, ἐνθα λεπτομερείας καὶ περὶ τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν ιδρύθησαν.

(2) Κατ' ἀρχὴν μὴ ἐκτεινόμενος ἐπὶ τῶν ἔργων καὶ κρίσεων τῶν ζώντων προσώπων περιορίζομαι εἰς ταῦτα, προστιθέμενος ὅτι ἐκτὸς τῶν τε πρὸς τὴν πατρίδα ἐκδουλεύσεων καὶ τῶν πρὸς τὴν Ἑρμούπολιν, ἐφ' αἷς ἐτιμήθη καὶ ὡς ἀγωνιστῆς διὰ τοῦ ἐθνικοῦ παρασήμου καὶ ὡς δημοτικὸς ἀρχων δι' ἐγγράφων εὐχαριστηρίων, ἐτιμήθη καὶ ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως τοῦ βασιλέως Ὁθωνος διὰ τε τοῦ σταυροῦ τοῦ Σωτῆρος καὶ ἑλλην. συγχαρητηρίων ἐγγράφων.

Τὸ ὄνομα τοῦ μακαρίτου Δαμαλᾶ δὲν ἀπηντήσαμεν ἐν τοῖς τῶν ἀρχαιοτέρων οἰκιστῶν τῆς Ἑρμουπόλεως· διότι ὁ δημοτικός βίος τοῦ Δαμαλᾶ ἤρχισεν. μετὰ τὸν συνοικισμόν τῆς Ἑρμουπόλεως· ἡ ἐπιρροή δὲ ἦν ἀπέχτησεν καὶ ὡς ἐμπορος καὶ ὡς ιδιώτης καὶ ὡς πολίτης ἐξεδηλώθη ἐναργῶς τότε διὰ τῆς ἐπιμονῆς τῶν πολιτῶν ἐκλεξάντων αὐτὸν δις δήμαρχον καὶ ἐκδηλωσάντων ποικιλοτρόπως τὴν πρὸς αὐτὸν μεγάλην τῆς πόλεως ὑπόληψιν.

Αἱ δύο συνεχεῖς αὗται περίοδοι (1853—1862) ἀφῆκαν ἐποχὴν ἐν Ἑρμουπόλει, ἐνεκα τῶν βελτιώσεων αἵτινες ἐπηνέχθησαν εἰς τὰ τῆς πόλεως καὶ τὴν ἐν τε τῇ Ἑλλάδι καὶ τῷ λοιπῷ ἐμπορικῷ κόσμῳ τιμητικὴν θέσιν, εἰς ἣν ἀνεβιβάζετο ὁ πλούσιος καὶ φιλόκαλος ἄνθρωπος Ἑρμουπόλεως.

Ὁ Δαμαλᾶς ἀνέλαβε τὴν ἀρχὴν τῇ 16 Ἀπριλίῳ 1853 ἣν παρέδωκε τῷ διαδόχῳ του μετὰ ἐβδομήκοντα δύο μῆνας.

Ἐξελέχθησαν πάρεδροι οἱ Ι. Α. Ῥάλλης, Δ. Βαφιαδάκης, Ν. Ἐλευθερίου, Α. Κρίνος, Δ. Παπᾶς καὶ Δ. Καλημέρης,

Σύμβουλοι δὲ Ζαννῆς Α. Βούρος πρόεδρος, Α. Κοσμάς, Α. Βουτζίνας, Ι. Καλουτᾶς, Ε. Κανταρτζόγλους, Α. Κορέσης. Ν. Ζ. Βλαστός, Ι. Ἀγκᾶς, ΙΙ. Ψύχας, ΙΙ. Μάσχας, Γ. Α. Μεταξᾶς, Ι. Περίδης, Δ. Παρασκευᾶς, Κ. Μαριδάκης, Δ. Λέστος, Ι. Γ. Κaráλης, Ἀντ. Ναύτης, Μ. Γαλάτης, Ι. Α. Ῥάλλης, Ἡλ. Κεχαγιᾶς, Α. Ν. Ἀποστολόπουλος, Χ. Βουρδουμπάκης, Μ. Πουτοῦς, Ι. Δούνιας, Ἀν. Χ. Ποριώτης, Ε. Εὐστρατίου, Κ. Πηλείδης, ΙΙ. Ῥάλλης, ὧν τινες ὄντες ἀναπληρωματικοὶ ἀντεκατέστησαν τινὰς ἀποσυρθέντας.

Ἡ δημοτικὴ ἀρχὴ ἐπεδόθη ἀνενδότως εἰς τὰ τοῦ Δήμου, ὃ ἐπλούτησε δι' ὠραίων οἰκοδομῶν διατηρήσασα τὴν μεγάλην ἠθικὴν ὑπόληψιν αὐτῆς.

Πρώτη πρᾶξις τοῦ Δημ. Συμβουλίου ἦν ἡ ἀνέγερσις μαρμαρίνης προτομῆς τῷ βασιλεῖ Ὁθωνι. Ἡ Ἑρμούπολις δὲν ἐλησμένονε ὅτι ὁ φιλέλληνας ἐκεῖνος ἀγαθὸς βασιλεὺς ἐτρέφεν

ἰδίαν στοργήν πρὸς τὴν ἀνθηρὰν καὶ πλήρη ζωῆς καὶ πλούτου ταύτην Ἑλληνίδα πόλιν ἐφ' ᾧ ἐγκαινιάσθη οὕτως εἰπεῖν ἡ νέα Δημ. Ἀρχὴ διὰ τοιαύτης ἐκδηλώσεως εὐχαριστιῶν πρὸς τὸν ἀνακτα. Καθ' ὅλην δὲ τὴν πρώτην δημαρχικὴν περίοδον ἦτοι μέχρι τοῦ 1858, ἐγένοντο τὰ ἑξῆς.

Ἀνηγέρθη ὀριστικῶς διὰ δανείου τὸ Παντοπωλεῖον, ἰσοπεδώθη ἡ τρὸς βορρᾶν παραλία, κατεδαφίσθη καὶ ἰσοπεδώθη τὸ Νησάκι, τέως βραχῶδες καὶ ἀπότομον· ἠνοίχθη δημ. ὁδὸς ἄγουσα πρὸς Ποσειδωνίαν μέχρι τοῦ Μάννα διορισθείσης ἐπὶ τούτῳ ἐπιτροπῆς ἐκ τῶν Δ. Παρασκευᾶ, Α. Βουτζινᾶ, Α. Κοσμᾶ, Π. Μάσχα· ἰσοπεδώθη καὶ ἐλιθοστρώθη ἡ ὁδὸς Ταλάων· ἐψηφίσθη ἡ κατασκευὴ δεξαμενῆς ἐν τῷ Νησάκι· ἠγοράσθη τὸ κατάστημα τῆς παλαιᾶς διαμενακομίσεως (transito). ἀπεπερατώθη ἡ ὁδὸς Φύλακος καὶ συνεπληρώθη ἡ λιθόστρωσις τινῶν ὁδῶν καὶ ἡ δενδροφυτεία τῆς πλατείας Ὁθωνος. Ἀνηγέρθη δὲ καὶ ἡ ἱερατικὴ Σχολὴ ἐν ἀγίῳ Γεωργίῳ ἐπὶ τῇ βάσει σχεδίου τῆς Διεθύνσεως Μηχανικοῦ καὶ δαπάνη 17,710.

Ἀλλ' οὐ μόνον ὡς πρὸς τὰ τῆς πόλεως ἀλλ' ἐτι γενικώτερα πατριωτικώτερα οἱ δημοτικοὶ ἐκεῖνοι ἄρχοντες ἐσκέφθησαν καὶ ἐψήφισαν.

Οὕτως κατὰ Ἰανουάριον 1858 τῇ προτάσει τοῦ προέδρου τοῦ Δημ. Συμβουλίου Ζαννῆ Α. Βούρου ἐψηφίσθη ἡ ἴδρυσις τροπαίου ὑπὲρ τῶν κατὰ γῆν καὶ θάλασσαν πεσόντων ὑπὲρ τῆς Ἑλλην. παλιγγενεσίας καὶ ἡ ἐν Δηλίῳ (Μυλαρακίῳ) ἀνέγερσις αὐτοῦ. Διὰ τοῦ ψηφίσματος δὲ τούτου ἐξεδήλου ἡ Ἑρμούπολις ὅτι οὐδέποτε ἐλησμόνησε ὅτι εἶναι θυγάτηρ οὕτως εἰπεῖν τῆς Ἑλλ. Ἐπαναστάσεως, φοίνιξ ἀναπηδήσας ἐκ τῶν φλογῶν τοῦ πυρὸς τοῦ πολέμου, ἐφ' ᾧ καὶ εὐγνώμων ἐνθυμεῖτο τοὺς μεγαθύμους ἥρωας τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος. (1)

(4)

ΣΥΝΕΛΕΓΜΕΝΟΙ ΧΔ'.

Τὸ Δημ. Συμβούλιον Ἑρμοπολίως, συγκείμενον κλπ.

α Ἀκροασάμενον τοῦ Κ. Προέδρου προτείνοντος ὅτι ἀπο-

Γενναῖος καὶ φιάνθρωπος ἔστρεφεν ἡ Ἑρμούπολις καὶ πρὸς τοὺς ἀλλαχοῦ καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς ξένους καὶ ὅτε ἐ-

δεικνύει τὴν πρὸς τὰς Α. Α. Μ. ἀφοσίωσιν τῆς πόλεως ταύτης καὶ συνάδει μετὰ τὴν πρὸς τὴν θεομὴν ὑπὲρ τῆς πόλεως ἀγάπην καὶ μέριμναν τῶν Α. Α. Μ. συνάδει δὲ καὶ πρὸς τὰ ὀφειλόμενα εἰς ἀδελφοὺς ἀπαγχονισθέντας, σφαγιασθέντας καὶ πεσόντας ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος, μοῖρᾳ δὲ μορσίμῳ ἀτάφους μένοντας, ἅμα δὲ καὶ χρησιμεύει οἷον διαθήκη πρὸς τοὺς ἀπογόνους ἡμῶν ἡ δημοτικῇ δαπάνῃ ἐπὶ τοῦ ὑπὲρ τὴν πόλιν λοφίσκου μαρμαρόκτιστος ἀνέγερσις ἀξίου τῆς Ἑρμούπολεως μνημείου, μέλλοντος εἰπεῖν ὅτι ἡ ἀναμνησκῆναι εἰς ἡμᾶς τοὺς ἐκ τοῦ ὑπὲρ τοῦ ἀνεξαρτησίας ἱεροῦ Ἀγῶνος ἐπιζήσαντας καὶ τοὺς ἀφ' ἡμῶν τὸ χρέος τὸ ὀφειλόμενον πρὸς τοὺς μάρτυρας ἡμῶν Ἑλλήνας καὶ φιλέλληνας, ὧν τὰ ὅσα ἄταφα κείνται ἐν γῇ Ἑλληνικῇ μὲν ἀλλὰ δούλῃ. Διὰ τῆς πράξεως ταύτης τοῦ Δήμου ἡμῶν, Κύριοι Σύμβουλοι, θέλομεν προξενήσῃ ἀγαλλίασιν εἰς τὰς Ἑλληνικὰς καρδίας τῶν Α. Α. Μ., θέλομεν ἐφελκύσει τὰς εὐφημίας τῶν ἀπανταχόθεν ὁμογενῶν ἡμῶν, θέλομεν δείξει εἰς τοὺς ἀπογόνους ἡμῶν ὅπως ὀφείλουσι πρὸς τὴν ἀρετὴν τῶν προγόνων αὐτῶν, θέλομεν κοσμήσει τὴν ὑφ' ἡμῶν ἀνεγερθεῖσαν καὶ οἰκισθεῖσαν πόλιν διὰ μνημείου ἀφθίτου διδάσκοντος μὲν τοὺς μεθ' ἡμᾶς, ὅτι ἀνδρείων Ἑλλήνων εἶναι ἀπόγονοι, τὸν δὲ καταπλέοντα ξένον ἐρωτῶντα περὶ τοῦ ὑπὲρ τὴν πόλιν ἰδρυμένου περιφανοῦς Μνημείου πληροφοροῦντος ὅτι ἰδρυταὶ ἀτάφων ἡρώων τε χρηστικῆς πίστεως καὶ τῆς Ἑλλ. Ἐλευθερίας μαρτύρων ἱερὰ μνήμη. Θεωροῦν ὅτι ἡ ἐν τῷ λόγῳ πρότασις τοῦ Κ. Προέδρου συνάδει πληρέστατα μετὰ τὰς εὐχὰς καὶ ἐπιθυμίας τοῦ λαοῦ τοῦ ἡμετέρου Δήμου, ὅστις σύγκειται ἐκ τῶν κατοίκων τῶν ἐτι ὑπὸ δουλείαν Ἑλληνικῶν πόλεων καὶ ἐπομένως εἶναι κατὰ πάντα παρὰδεκτὸν κλπ.

Ψηφίζει

Μ' ἀνεγερθῇ κλπ. μεγαλοπρεπὲς Μνημεῖον ὑπὲρ τῶν ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος ἀπαγχονισθέντων καὶ κατὰ τὸν ἱερὸν ἀγῶνα πεσόντων Ἑλλήνων καὶ φιλελλήνων κλπ.

Ὁ Πρόεδρος

Ζ. Α. Βούρος.

Ἔπονται αἱ ὑπογρ. τῶν μελῶν τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου.

γνώσθη ἡ ἐπελθοῦσα ἐκ πλημμυρῶν συμφορὰ ἐν Γαλλίᾳ ἐν ἔτει 1858 παραχρῆμα ἐψηφίσθη ὑπὸ τοῦ Δημ. Συμβουλίου δεκαχισηλιδραχμὸς συνεισφορὰ ὑπὲρ τῶν ἐκ τῆς πλημμύρας παθόντων Γάλλων.

Ἄλλ' οὐ μόνον ὁ Δῆμος, ἀλλὰ καὶ ιδιωτικῶς πολλοὶ Ἑρμοупολίται ἐδείκνυντο οὐχὶ ἐν λόγοις ἀλλ' ἐν πράγμασι φιλοπόλιδες καὶ φιλάνθρωποι. Ἀφ' ἐνὸς ὁ Ἀχ. Ν. Μεταξᾶς, υἱὸς τοῦ διακεκριμένου Ἑρμοупολίτου Ν. Μεταξᾶ ἐδωρεῖτο ὀκτακοσιόμετρον ἀγρὸν τῷ ἐν Ἐπισκοπείῳ ναῷ τοῦ Προφήτου Ἡλίου· ἀφ' ἑτέρου ὁ Σωκρ. Ι. Ῥάλλης, υἱὸς τοῦ μακαρίτου Ι. Α. Ῥάλλη οἰκίσκον τῷ Δήμῳ, καὶ ἄλλοι δὲ χρηματικὰς συνεισφοράς, ὡς ὁ βουλευτὴς Κ. Πλατὺς τὰς βουλευτικὰς ἀντιμισθίας καὶ ἀποζημιώσεις τῷ Δήμῳ, ὁ Ἀλ. Μπαμπαγιώτης καὶ ὁ Ἀλ. Ι. Κασσαβέτης ὑπὲρ τοῦ ὀρφανοτροφείου ἄλλοι ὑπὲρ τοῦ νοσοκομείου κλπ.

Καὶ αὕτῃ ἡ Κυβέρνησις συνέτρεχεν εἰς πλουτισμὸν καὶ καλλωπισμὸν τῆς πόλεως· οὕτως π.χ. συγκατατέθη εἰς τὴν κατασκευὴν πακτωτηρίου πρὸς ὄφελος τοῦ Δήμου, δαπάναις αὐτοῦ ἐκ τῶν τῆς προκυμαίας εἰσπράξεων.

Σπουδαιότατον γεγονός ἐστὶν κατὰ τὰ ἔτη ταῦτα ἡ σύστασις τῆς Ἑλληνικῆς ἐν Ἑρμοупόλει Ἀτμοπλοίας γενομένη τῷ 1857 διὰ μεθέξεων. Ὅρισθείσης τῆς Σύρου ὡς κέντρου τῆς διευθύνσεως αὐτῆς, ἀνατεθείσης εἰς διοικητικὸν Συμβούλιον ἀποτελούμενον κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τῶν Ἀμβρ. Δαμαλᾶ, Πέτρ. Ῥάλλη, Ἡλ. Κεχαγιᾶ, Γ. Τομπάζη καὶ Κ. Ι. Βολανάκη, ἤρξατο τῶν ἐργασιῶν ἐν μέσῳ πανελληνίου ἐνθουσιασμοῦ πρῶτην φορὰν βλέποντος τοιαύτην ἐθνικὴν ἐπιχείρησιν. Ἡ δὲ Σύρος ἡ τέως συγκαινωνοῦσα μετὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ ἐσωτερικοῦ δι' ἰστιοφόρων καὶ ἀτμοπλοίων ξένων ἀπεκαθίστατο κέντρον νέας ζωῆς καὶ πλουτισμοῦ.

Ἀνοιχθειῶν νέων γραμμῶν συγκαινωνίας, ἰδίως μετὰ τοῦ ἐσωτερικοῦ, διωχετεύθη ὡς δι' ἀρτηριῶν τὸ ἐν αὐτῇ σφύζον,

οὕτως εἰπεῖν, αἷμα τῆς ἐμπορικῆς καὶ βιομηχανικῆς ζωῆς.

Ἄλλ' ἐκτὸς τῶν μεγάλων τούτων ὠφελειῶν καὶ εὐκολιῶν ἃς προσήνεγκε τῷ ἐμπορίῳ, ἐκτὸς τοῦ ἐθνικοῦ τῆς ἐπιχειρήσεως, προσετέθη διὰ τῆς Ἑλληνικῆς Ἀτμοπλοίας νέα τις δύναμις ἡθική τε καὶ ὕλική τῇ Ἑρμουπόλει, διότι ὡς ἀπεδείχθη ἐκ τῶν ὑστέρων, πλειστάχis ἐχρησιμοποίησε τὰ ἑαυτῆς ἀτμόπλοια πρὸς ἐξυπηρέτησιν ἐθνικῶν σκοπῶν, καὶ δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι ἄνευ τῆς Ἀτμοπλοίας προσεγεγκούσης πρώτης χεῖρα ἄρωγόν καὶ ὁ ἐθνικὸς ἀγὼν ἐν Κρήτῃ καὶ ἄλλοι ἥθελον ναυαγήσει ;

Καὶ διὰ τοῦ ἐργοστασίου τῆς δὲ τοῦ κατόπιν ἱδρυθέντος καὶ καταστάντος μοναδικοῦ ἐν Ἀνατολῇ καὶ τελειοτάτου ἐν τῷ εἶδει του, ἀνύψωσεν ἐν Ἑρμουπόλει τὴν βιομηχανίαν ταύτην εἰς βαθμὸν ἀπίστευτον σχετικῶς πρὸς τὰ ὀλίγα ἀπὸ τῆς συστάσεώς του ἔτη καὶ μετέβαλεν αὐτὸ ἐν τῇ Κρητικῇ ἐπαναστάσει εἰς γόνιμον χυτῆριον τελειοτάτων πυροβόλων. Ἀλλὰ ταῦτα θέλουσιν ἀποδειχθῇ δι' ἀλανθάστων ἀριθμῶν ἐν τῷ οἰκείῳ περὶ Ἑλλ. Ἀτμοπλοίας κεφαλαίῳ ἐνθα θέλει ἀποδειχθῇ ὅτι ἡ σύστασις τῆς Ἑλλ. Ἀτμοπλοίας ἐν Ἑρμουπόλει ἦν τῶν σπουδαιότερων γεγονότων τῆς ἐμπορικῆς καὶ βιομηχανικῆς ἱστορίας τῆς, καὶ οὐ μόνον αὐτῆς ἀλλὰ καὶ τῆς νεωτέρας ἐμπορικῆς ναυτικῆς ἱστορίας τῶν Ἑλλήνων· διότι ἐκτὸς τῶν ὑπὸ ἐμπορικὴν καὶ ναυτικὴν ἐποψιν προσγεννηθεισῶν ὠφελειῶν, δι' αὐτῆς καθηρτίσθη στόλος ἀτμοπλοίων καὶ ἐργοστάσιον, δυνάμενα νὰ χρησιμεύσωσι τὰ μὲν εἰς πᾶσαν ἐθνικὴν ἀνάγκην, τὸ δὲ ὡς ἀκούρατος παραγωγὸς ἀρίστων Ἑλλήνων τεχνητῶν καὶ μηχανικῶν καὶ τελείων πυροβόλων καὶ μεγάλων λεβήτων καὶ παντὸς εἶδους μηχανῶν. (1)

(1) Περί Ἀτμοπλοίας καὶ Ἐργοστασίου καὶ Νεωρείου αὐτῆς ἴδε τὰς ἐν τῷ οἰκείῳ μέρει λεπτομερέστερον ἐκτεθειμένας καταστατικάς.

Τὰ οἰκονομικὰ δὲ τοῦ Δήμου εἶχον οὕτως.

	Ἑσοδα	Ἑξοδα
1853	266,134,72	300,433,44
1854	210,832,45	334,396,36
1855	272,068,24	331,982,38
1856	287,425,86	

Καὶ ἡ δημοσία τάξις καὶ ἀσφάλεια διετηροῦντο καλῶς ἀστυνομεῦοντος ἀπὸ τοῦ 1853 — 1855 τοῦ Εὐστρ. Κανταρτζόγλου, ἀπὸ δὲ τοῦ 1858 — 1861 τοῦ Κωνσταντίνου Κολιοπούλου.

Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἡ συμβᾶσα τῷ 1854 χολέρα ἐπηρέασεν οὐκ ὀλίγον τὸ ἐμπόριον καὶ τὸν πληθυσμόν. Μεθ' ὧν δὲ τὰς ἐνεργείας τῶν Δημοτ. καὶ Διοικητ. ἀρχῶν καὶ τῶν ἰδιωτῶν ἐστερήθη ἡ πόλις πολλῶν αὐτῆς πολιτῶν ἐν οἷς οὐκ ὀλίγοι διακεκριμένοι.

Ἰδιαζούσας ἐκδουλεύσεις προσήνεγκον ὑπὲρ τῆς μολυσθείσης πόλεως πάσαι μὲν αἱ ἀρχαί, ἐξαιρετικῶς δὲ ὁ Δήμαρχος Ἀμβρ. Δαμαλᾶς ἐπιδείξας δραστήριον, ἄοκνον καὶ ἀπτόητον ἐπαγρύπνησιν καὶ ἐνέργειαν καὶ ὕλικῶς περιθάλψας τοὺς πάσχοντας καὶ ἀπόρους· οἱ ἱατροὶ Δ. Παρασκευᾶς ἱατρὸς τοῦ Δημ. Νοσοκομείου, Σ. Ἀλβέρτης ἱατρὸς Ὑγειονομείου καὶ οἱ Θ. Σκάσης καὶ Θ. Ἐρλάχερ, Ε. Κανταρτζόγλους Ἀστυνόμος ἐκπληρώσαντες τὰ ἐπίμοχθα καὶ κινδυνώδη αὐτῶν καθήκοντα μετὰ ζήλου καὶ παραιτήσαντες ὑπὲρ τῶν ἐνδεῶν τὴν ψηφισθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Δημ. Συμβουλίου ἀντιμισθίαν, ἐφ' οἷς ἐξεδόθη τὸ κατὰ τὴν ΛΘ. συνεδρίασιν ψηφισθὲν εὐχαριστήριον ψήφισμα.

Κατὰ τὸ 1858 ἐνεργηθειῶν νέων ἐκλογῶν, ἐξελέχθησαν Δήμαρχος μὲν ἐκ νέου ὁ Ἀμβρ. Δαμαλᾶς, πάρεδροι δὲ οἱ Ἀχ. Ν. Μεταξᾶς, Στ. Κάππαρης, Ἀθ. Βουτζίνας, Δ. Παρασκευᾶς, Δ. Καλημέρης, καὶ Δ. Παππᾶς. Δημοτικοὶ δὲ Σύμβουλοι ὁ Ζαννῆς Βοῦρος καὶ πάλιν ἐκλεχθεὶς πρόεδρος, Ἐλ.

Λαδόπουλος, Γ. Μεταξᾶς, Π. Ψύχας, Ἀλ. Σ. Κάππαρης, Π. Ῥάλλης, Μ. Γαλάτης, Ἀμβρ. Θ. Ῥάλλης, Π. Μάσχας, Χ. Βουρδουμπάκης, Ἡλ. Κεχαγιᾶς, Α. Ναύτης, Λ. Κορέσης, Δ. Καλάρης, Π. Καλουτᾶς, Ἀλ. Δ. Ἀλεξάνδρου, Κ. Μαριδάκης, Μ. Πουτοῦς, Ι. Δούκας, Κ. Χαραλαμπίδης καὶ ἄλλοι ἀναπληρωτικοί, ἀντικαταστήσαντες κατόπιν τινας αὐτῶν.

Κατὰ τὴν τετραετίαν ταύτην καὶ ὁ Δῆμος καὶ οἱ ἰδιῶται ἡμιλλῶντο εἰς τὴν διάπραξιν ἔργων κοινωφελῶν καὶ βελτιώσεων ὑπὲρ τῆς πόλεως. Ἐν πρώτοις δὲ ἀπερρίφθησαν τὰ τεθέντα ὑπὸ τῆς τότε ἐπιτροπῆς στενὰ ὅρια τῆς περιφερείας τοῦ Δήμου Ἑρμουπόλεως· ἐπειτα δὲ ἐπεξετάθη τὸ σχέδιον μέχρι Βαπορίων· ὠκοδομήθη διὰ μεθέξεων τὸ κατὰ τὸ Νησάκι Δημοτ. καφενεῖον· ἐκαλλωπίσθη ἡ πλατεία Ὁθωνος, εὐρυνθεῖσα διὰ τῆς ἐξαλείψεως τοῦ παρὰ τὴν Λέσχην κήπου τοῦ Ἀμβρ. Δαμαλᾶ, προθύμως προσενεγκόντος αὐτὸν ὑπὲρ τοῦ καλλωπισμοῦ τῆς πόλεως.

Ἀφ' ἐτέρου τὸ Ἐμπορικὸν Ἐπιμελητήριον συνεζήτει περὶ βελτιώσεων καὶ ἐλαττώσεων φόρων, ἰδίως δὲ ἐνήργει ὑπὲρ τῆς βαθμιαίας καταργήσεως τῶν τελωνειακῶν δασμῶν. (1)

Ἡ ἀδιάκοπος συρροὴ τῶν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἑλληνοπαίδων στελλομένων πρὸς ἐκπαίδευσιν εἰς Ἑρμούπολιν κατέστησεν ἀναγκαίαν τὴν σύστασιν καὶ τρίτου μεγάλου καὶ εὐρυχώρου

(1) Αἱ ἐνέργειαι τῶν συνετῶν τούτων Ἑρμουπολιτῶν ἀπέβλεπον εἰς τὴν βαθμιαίαν κατάργησιν τῶν δασμῶν, ἥτοι εἰς τὴν ἐλευθερίαν τοῦ λιμένος· καὶ αὕτη δὲ ἡ Κυβέρνησις ὑπέβαλε τότε νομοσχέδιον περὶ τροποποιήσεως τοῦ τελωνειακοῦ νόμου· δυστυχῶς, ὅμως μικραὶ ἐπὶ τῇ τροποποιήσεσι. Εἰς τὰς περὶ τούτου σχετικὰς ἐνεργείας τοῦ Ἐμπορ. Ἐπιμελητηρίου κατατακτέαι καὶ αἱ ἐνέργειαι τοῦ ἀξιολόγου συμπολίτου μας Φρ. Α. Κριεζῆ, ἐργασθέντος σπουδαιότατα ὑπὲρ τῆς ἐπιτεύξεως τοῦ κοινοῦ πόθου, ἐφ' ᾧ τὸ Δημ. Συμβούλιον ἀδρῶς ἀντήμειψε τὸν ἄνδρα, ὡς ἐκ τοῦ εἰς αὐτὸν εὐχαριστηρίου ἐγγράφου παρατηρᾷ.

Ἐκπαιδευτηρίου καὶ οἰκοτροφείου. Συνεστήθησαν λοιπὸν καὶ νέα ἐκπαιδευτήρια καὶ οἰκοτροφεῖα ἐν οἷς τὸ τοῦ Ν. Πιερρῆ, παρ' ᾧ πλείστοι ἐδιδάχθησαν ἑλληνόπαιδες. Ἀνέλαβε δὲ τὴν διύθυνσιν τοῦ οἰκοτροφείου καὶ ἐκπαιδευτηρίου Β α λ έ τ τ α ο Ν. Κρίσπης, ἐπὶ ἐν μὲν ἔτος (1558) συνεργασθεὶς μετ' ἐκείνου ἀπὸ δὲ τοῦ 1858 μόνος. Ἐν τῷ Γυμνασίῳ καὶ Σχολείῳ ἐνεγράφοντο κατ' ἔτος 300—400 μαθηταί. Ἰσάριθμοι περίπου εἰς τὰ ἰδιοσυντήρητα. Τούτοις προστιθεμένων καὶ τῶν ἐν δημοτικοῖς καὶ ἰδιωτικοῖς ἐκπαιδευτηρίοις ἀπετελεῖτο ἀριθμὸς ἐκπαιδευομένων νέων ὑπερβαίνων τὰς δύο χιλιάδας. (1)

Ἡ κίνησις τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς βιομηχανίας καὶ ναυτιλίας ὥς καὶ ἡ εὐπορία τοῦ Δήμου, καταδεικνύται ἐκ τῶν τελωνειακῶν εἰσπράξεων καὶ τῆς οἰκονομικῆς καταστάσεως τοῦ Δήμου, ἧτις εἶχεν ὥς ἐξῆς, κατὰ τὴν δευτέραν ταύτην δημοarchikὴν περίοδον τοῦ Ἀμβρ. Δαμαλᾶ.

1858

Χρῆς. Δήμ.	311,388,53	Διαχείρ. Δήμ.	281,976,35
» Νοσοκ.	56,602,96	» Νοσοκ.	30,494,8
	<u>367,991,96</u>		<u>311,570,33</u>
Περίσυμα	56,421,16.		

1859

Χρῆς. Δήμ.	335,459,93	Διαχείρ. Δήμ.	309,293,23
» Νοσοκ.	59,953,87	» Νοσοκ.	31,924,4
	<u>394,408,87</u>		<u>380,887,27</u>
Περίσυμα	46,401,95		

1860

Χρῆσις Δήμου 304,000 — Διαχείρ. 366,856,29

1861

Χρῆσις Δήμου 375,829,14 — Διαχείρ. 371,140,67

(1) Ἐκ τῶν κατόπιν καταστατικῶν θέλει ἀποδειχθῇ ἡ ποσότης τῶν ἐκπαιδευομένων, ἰδίως δὲ τῶν ἐν τῷ Γυμνασίῳ καὶ τοῖς Σχολείοις· διότι ὁ τῶν ἐκπαιδευτηρίων δυσῆρτος διαλυθέντων πρὸ πολλοῦ.

Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο γενομένης ἀπογραφῆς τῶν δήμων Σύρου καὶ Ἑρμουπόλεως εὐρέθησαν κάτοικοι Ἑρμουπόλεως μὲν 18,511, Σύρου δὲ 4567, ὅλης δὲ τῆς ἐπαρχίας ἦτοι συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς Μυκόνου 27,684. (1)

Ἐν ἔτει 1864 ἀπεφασίσθη ἡ οἰκοδομὴ δύο σπουδαίων δημοτικῶν καταστημάτων, ἡ τῆς Λέσχης καὶ ἡ τοῦ Θεάτρου διὰ μεθέξων, συστηθείσης ἐπὶ τούτῳ ἐπιτροπῆς καὶ συμβληθείσης μετὰ 160 λαβόντων μετοχάς. Ἡ πρωτοβουλία τῆς ἐγέρεως αὐτῶν ὀφείλεται κατὰ πολὺ εἰς τὸν Μ. Σαλβάγον. Δι' ἀμφοτέρων δὲ τῶν ἰδρυμάτων τούτων σχεδιασθέντων ὑπὸ τοῦ ἀρχιτέκτονος Σαμπῶ ἐκαλλωπίσθη ἐπὶ πλέον ἡ πόλις, καὶ ἐπληρώθησαν ἀνάγκαι σπουδαῖαι τῆς κοινωνίας Ἑρμουπόλεως. Ἐκ τούτων δὲ ἡ Λέσχη, μοναδικὸν ἐν Ἑλλάδι τοιοῦτου εἶδους κτίριον ἴσως δὲ καὶ ἐν Ἀνατολῇ δικαίως ἐπεσύρει τὸν ἔπαινον τῶν διερχομένων ξένων.

Ἡ μαρμαρόκτιστος αὐτῆς πρόσοψις, οἱ καλλιτεχνικοὶ αὐτῆς ἐξώσται, ἡ μεγαλοπρεπὴς εἴσοδος, αἱ εὐρυχωρόταται αἰθουσαι χοροῦ, συνδιαλέξεων, σφαιριστηρίου, ἀναγνώστηριου, παιγνίων καὶ τὸ κάτωθεν αὐτῆς μέγα καφενεῖον συνιστῶσι τὸ κτίριον ὥς ἐν τῶν ὠραιότερων καὶ μᾶλλον προσοδοφόρων δημοτικῶν κτιρίων. Δυναμένη νὰ περιλάβῃ καὶ πλέον τῶν τριακοσίων μετόχων ἐν ἀνέσει, κεκοσμημένη διὰ καταλλήλων ἐπίπλων, περιέχουσα ἀναγνώστηριον τριάκοντα καὶ πλέον ἐφημερίδων καὶ περιοδικῶν συγγραμμάτων ἑλληνικῶν καὶ ξένων, ἔχουσα προσόδους ἱκανὰς ἐκ τε τοῦ κάτωθεν αὐτῆς καφενείου, καὶ τῆς ἀστυνομίας μένει περικαλλὲς μνημεῖον τῆς φιλοκαλίας καὶ τοῦ πλούτου τοῦ Δήμου καὶ τῶν μετασχόντων κατ' ἀρχὴν τὴν πρὸς ἔγερσιν δαπανῶν ἀνελθουσῶν εἰς δραχμὰς 160,000

Ἄφ' ἐτέρου δὲ τὸ θέατρον κοσμούμενον διὰ τοῦ ὀνόματος

(1) Πολιτ. πληρ. Α. Μανσόλα 1867 —σελ. 80.

τοῦ Ἀπόλλωνος, ἀνάλογον διὰ τὴν Ἑρμούπολιν, περικαλλῆς καὶ ἀπέριτον συμπληροῖ τὸν καλλωπισμὸν τῆς πόλεως. (1)

Τοὺς μισθοὺς αὐτοῦ ἐδώρει ὁ Δαμαλᾶς τῷ Δήμῳ, ἐμερίμνα δὲ μετὰ τοῦ Διοικ. Συμβουλίου πρὸς ἐναποταμίευσιν σίτου, δσάκισ προῦμηνύετο σιτοδεΐα.

Ἄλλ' οὐ μόνον ταῦτα· ἡ ἐπὶ Δαμαλᾶ δημοτικὴ ἀρχὴ ἀφῆκεν ἐποχὴν ἀναμορφώσασα, καλλωπίσασα καὶ πλουτίσασα τὴν πόλιν, καὶ ἀναδείξασα αὐτὴν διὰ τοιούτων ἔργων ἀξίαν τῆς πανελληνίου καὶ εὐρωπαϊκῆς ἐπὶ πλούτῳ καὶ ζωῇ καὶ φιλοκαλίᾳ φήμης αὐτῆς καὶ ὑπολήψεως.

Ἀξιοσημείωτον πολιτικὸν γεγονὸς ἐν Ἑρμουπόλει διαδραματισθὲν κατὰ τὴν τετραετίαν ταύτην, ἣν ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1862 κατὰ τοῦ καθεστῶτος συστήματος τῆς βασιλείας Ὁθωνος, κλονίσασα τὰς πεποιθήσεις καὶ ἐλπίδας τοῦ ἀγαθοῦ ἐκείνου βασιλέως, ὅστις ἐγνώριζε κατὰ βάθος τὴν πολιτικὴν σημασίαν τοῦ κινήματος τῆς Ἑρμουπόλεως, ἥς τὸ κοινὸν φρόνημα δσάκισ ἐξηγέρθη κατὰ τοῦ καθεστῶτος ἐπήνεγκε τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἐθνικῶν πόθων.

Ἡ λεπτομερὴς ἐξιστόρησις τοῦ γεγονότος τούτου καὶ αἱ ἐπ' αὐτοῦ κρίσεις εἰσιν λίαν ἄκαιροι ἔτι· διότι τὸ γεγονὸς λίαν ἔτι πρόσφατον. Περιληπτικώτατα δὲ ἀφηγοῦμαι τοῦτο ὡς ἐξῆς. Ἐξεγερθείσης τῆς ἐν Ναυπλίῳ φρουρᾶς κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1862, τὸ Δημ. Συμβούλιον Ἑρμουπόλεως ἀπεδοκίμασε τὸ κίνημα κατὰ τὴν Ἐ'. συνεδρίασιν. Δὲν ἐξετάζω ἂν ἦτο τυπικὴ ἡ ἀποδοκιμασία· εἶνε γνωστὸν ὅτι ὁ λαὸς τῆς Ἑρμουπόλεως μετεῖχε τοῦ γενικοῦ ἐρεθισμοῦ, ὅστις ἐξηγέρθη κατὰ τοῦ τότε ἐπικρατοῦντος συστήματος τῆς Κυβερνήσεως Ὁθωνος· ἐξέφραζε δὲ ποικιλοτρόπως τὴν δυσμένειάν του, μάλιστα κατὰ τὴν βουλευτικὴν ἐκλογὴν τοῦ 1861. Ἡ ἀντιπο-

(1) Περὶ ἀμφοτέρων λεπτομερέστερα τίθενται ἐν τῷ περὶ Δημοτ. καταστημάτων μέρει.

λίτευσις ἐγένετο ἐπισήμως ἐμφανῆς τῇ 28 Φεβρουαρίου 1862, ὅτε ὁ ἐν Σύρῳ τότε φρούραρχος Ν. Λεωτσάκος, ἀνήκων εἰς τὸ ἐπαναστατήσαν ἐν Ναυπλίῳ τάγμα τοῦ Ἀρ. Μήχου καὶ ὁ Π. Μωραϊτίνης ἀξιωματικὸς τοῦ πυροβολικοῦ καὶ κρατούμενος ἐν Σύρῳ διὰ πολιτικούς λόγους, ἐλθόντες εἰς συνεννοήσεις μετὰ τινων Ἑρμοупολιτῶν, ἰδίως τοῦ Α. Εὐμορφοπούλου, Δ. Καλάρη, Ι. Ἰουστινιάνη, Κ. Κατσάκου, Ἀμβρ. Θ. Ῥάλλη, Ἀρ. Τζάτζου, Θρ. Κανάρη καὶ πολλῶν ἄλλων φανερώς ἐκηρύχθησαν κατὰ τοῦ καθεστῶτος συστήματος, εὐρόντες σύμφωνον ὅλην περίπου τὴν Ἑρμούπολιν. Πλειστοὶ ἐθεώρουν τὴν στάσιν τῆς Ἑρμούπολεως ἀνωφελῆ, μὴ οὔσης ὀχυρᾶς ἢ στρατ. τῆς πόλεως. οὐχ' ἦττον ἦσαν σύμφωνοι. οὕτω δὲ διευκολύνθη ἡ ἐκ Σύρου ἀναχώρησις τοῦ Λεωτσάκου, Μωραϊτίνη καὶ τινων στρατιωτῶν καὶ ἐθελοντῶν, οἵτινες ἐμελλον νὰ μεταβῶσιν εἰς Τήνον πρὸς παραλαβὴν τοῦ ἐκεῖ ἀποσπάσματος, καὶ κατόπιν εἰς Κύνον πρὸς ἐλευθέρωσιν καὶ παραλαβὴν τῶν ἐκεῖ κρατουμένων ὡς ὑπόπτων συνωμοτῶν κατὰ τοῦ βασιλέως, ἦτοι τῶν Ἐπ. Δεληγεώργη, Δ. Καλλιφρονᾶ, τοῦ στρατηγοῦ Σωνιέρου, τὸν Ὁδ. Ἰαλέμου, τοῦ Καλλισπέρη καὶ ἄλλων ἔτι, ἐν οἷς καὶ ὁ Ἀγ. Σκαρβέλης.

Ἐσχεδιάσθη δὲ ἡ πτώσις τοῦ βασιλέως ἐκ συνεννοήσεως τῶν τε ἐν Σύρῳ, Κύνῳ καὶ Ἀθήναις. Ὁ Λεωτσάκος καὶ οἱ

(1) Μολονότι ἐν τινι σημειώσει τοῦ κεφαλαίου τούτου ἐσημείωσα ὅτι δι' ἰδίου κεφαλαίου ἐκθέσω τὰ κατὰ τὴν στάσιν ταύτην καὶ τὰ κατὰ τὴν Κρητικὴν ἐπανάστασιν, ὡς τὰ σπουδαιότατα τῶν πολιτικῶν γεγονότων ἐν Ἑρμούπολει κατὰ τὰς διμαρχικὰς ταύτας περιόδους, οὐχ' ἦττον μετὰ δευτέραν σκέψιν περιορίζομαι εἰς τὴν ξηρὰν αὐτῶν ἐνταῦθα ἀφήγησιν, ἐπιφυλατσόμενος ἐς ἄλλοτε τὴν λεπτομερεῆ ἐξιστόρησιν των. Οἱ λόγοι εὐνόητοι. Γεγονὸς τόσον σπουδαῖον καὶ τόσον πρόσφατον ὑπόβιβάζεται κρινόμενον ἀπὸ τοῦδε καθ' ὅλας αὐτοῦ τὰς λεπτομερείας καὶ παράγει παρεξηγήσεις καὶ περὶ τὰ πρόσωπα καὶ περὶ τὰς κρίσεις.

ἐν Κύθῳ πολιτικοὶ ἐξόριστοι ἐμελλον ν' ἀποβῶσιν εἰς Χαλκίδα, ἔνθα ἐφρουράρχει ὁ ἀδελφὸς τοῦ Λεωτσάκου, ν' ἀφήσῃσι δέ τινες εἰς Σοῦνιον καὶ ἰδίως τὸν Καλλιφρονᾶν πρὸς ἐξέγερσιν τῶν χωρικῶν τῆς Ἀττικῆς. Ἐκ Χαλκίδος δὲ ἐμελλον νὰ μεταβῶσιν εἰς Ἀθήνας, ἔνθα ἦσαν συνεννοημένοι μετὰ τῶν ἐκεῖ πρὸς ἀποκήρυξιν τῆς δυναστείας. Ἡ ἀναστατωθεῖσα κατὰ τὴν 28 Φεβρουαρίου Ἑρμούπολις παρῆξε τῷ Λεωτσάκῳ καὶ τοῖς μετ' αὐτοῦ τὰ πρὸς τὸν ἀπόπλουν ἐφόδια. Συνελθὼν αὐθωρεὶ τὸ δημ. Συμβούλιον ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Ἀλ. Ἀλεξάνδρου ἀπεδέχθη τὸ κίνημα τοῦ λαοῦ τῆς Ἑρμούπολεως ἐν τῇ ΞΑ'. συνεδριάσει διὰ ψηφίσματος ἀρχοῦντως ἡτιολογημένου. Διαρκῶς δὲ συνεδριάζον κατὰ τὴν 28 Φεβρουαρίου διώρισεν ἐπιτροπὴν μὲν ἵνα συσκέπτηται μετ' αὐτοῦ καὶ τῆς στρ. ἐπιτροπῆς (συγκειμένης ἀπὸ τὸν Ν. Λεωτσάκον, Π. Μωρατίνη καὶ Ἀρ. Τζιάτζου), τὸν Λ. Εὐμορφόπουλον, Δ. Παρασχευᾶν, Ι. Παλαιολόγον, Δ. Καλάρην, Δ. Παπανικολῆν καὶ Ι. Σακόρραφον· ἀνέθηκε τὴν φρουρῇσιν τῆς πόλεως εἰς τέσσαρας ἀστυνομούς, τὸν Ἀνδρ. Κοσμᾶν, Π. Σεβαστόπουλον, Γ. Ζερλέντην καὶ Ι. Σακόρραφον· ἐζήτησε παρὰ τῆς Ἑλλ. Ἀτμοπλοίας ἀτμόπλοια δύο, τὴν Ὀμόνοϊαν καὶ Καρτερίαν πρὸς μεταφορὰν τῶν περὶ τὸν Λεωτσάκον· ἐνέκρινε δὲ νὰ παραδοθῶσιν αὐτοῖς 60 βαρέλια πυρίτιδος, 25,000 σφαῖραι μολύβδιναί καὶ 1500 κιβωτίδια καψιλίων· συγχρόνως δὲ νὰ παραδοθῶσι τὰ εἰς τὸ Βασ. Ταμεῖον χρήματα. Τούτων ὅμως μετενεχθέντων ὑπὸ τοῦ Ταμείου εἰς ἄνω Σύρον ἀφ' ἐσπέρας τὸ δημ. Συμβούλιον ἐζήτησεν παρὰ τοῦ ὑποκαταστήματος τῆς Ἐθν. Τραπεζῆς ὑπ' ἐγγύησίν του δραχ. 50,000 αἵτινες καὶ παρεδόθησαν. Οὕτως ἐφοδιασθέντες οἱ περὶ τὸν Λεωτσάκον ἐπιβιβάσθησαν τῆς Καρτερίας οἷς ἐπλοιαρχει ὁ Β. Ὁρλώφ, προσενεννοημένος μετὰ τε αὐτῶν καὶ τῶν ἐν Κύθῳ καὶ Ναυπλίῳ. Συγχρόνως ἡ δημ. ἀρχὴ ἐπελήφθη δρατηρίως τῆς διατηρήσεως τῆς τάξεως· συνεστήθη ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν Α. Δαμαλά,

Δ. Παππαδάκη, Ν. Παππανικολή, Ι. Ἀγκᾶ, Ἀμ. Θ. Πάλλη καὶ Π. Μάσχα, ἵνα συνεννοηθῇ μετὰ τῶν Συρίων καὶ προλάβῃ διασπαιζομένης τινος συγχρούσεις, ἑτέρα δὲ ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν Κ. Πιτζιπιού, Στ. Κασσιμάτη, Στ. Γαλάτη, Ν. Στούπη καὶ Ι. Παλαιολόγου, ἐστέλλετο εἰς τὰ ἐν τῷ λιμένι ἀγγλογαλλικὰ πλοῖα ἵνα ζητήσῃ τὴν προστασίαν των κατὰ πάσης ἐπιθέσεως, ἀφ' οὗ ἡ Ἐρμούπολις σέβεται μὲν τὸν βασιλέα, ζητεῖ δὲ νομίμως τὴν διακοπὴν τῆς ἐν Ναυπλίῳ αἵματοχυσίας καὶ τὴν τήρησιν τοῦ συντάγματος.

Τὴν τρίτην ἡμέραν δεινὸν ἔφθασε μήνυμα· ὁ ἐν Κύνῳ θάνατος τοῦ Ν. Λεωτσάκου, Π. Μωραϊτίνῃ καὶ Ἀγ. Σκαρβέλη συμπλακέντων μετὰ τῶν ὑπὸ τὸν Τζίρον βασιλικῶν στρατιωτῶν σταλέντων διὰ τῆς φρεγάτας Ἑλ λ ά δ ο ς πρὸς καταστολὴν τῆς στάσεως. Ἀπερίγραπτος ἡ συγκίνησις τῆς Ἐρμουπόλεως ἰδούσης μετὰ τοιοῦτον γεγονὸς ἐπανερχομένην τὴν Κ α ρ τ ε ρ ί α ν. Ἐγκαρτερίσαντες ἀνεγνώρισαν τὰς διοικ. ἀρχάς· τὸ δημ. Συμβούλιον ἀνεκάλεσε τὰ ἐπαναστατικὰ ψηφίσματα· τὰ πολεμεφόδια καὶ τὰ χρήματα ἐπεστράφησαν, ἐκτὸς μικροῦ ποσοῦ πληρωθέντος κατόπιν ὑπὸ τοῦ Δήμου. Οὐχ' ἤττον ἡ τρίτη μέρος ἐν Ἐρμουπόλει στάσις ἔσχε σπουδαίαν ἐπιρροὴν εἰς τὴν πολιτικὴν μεταβολὴν τῆς 12 Ὀκτωβρίου 1862. Ἀλλ' ὁ χαρακτηρισμὸς τοῦ γεγονότος τούτου ἐν ἐλευσομένῳ χρόνῳ δειχθίσεται ἐν ὅλῃ αὐτοῦ τῇ ἀληθείᾳ καὶ βαρύτητι, ὡς ἀπεδείχθη καὶ ὁ τῆς κατὰ τὸ 1831 στάσεως τῆς Ἐρμουπόλεως κατὰ τοῦ Καποδίστρια, ἥτις ἐπῆνεγκε τὴν πτῶσιν αὐτοῦ. (1)

(1) Ἴδε τὸ σχετικὸν κεφάλαιον. Ὅτι δὲ ἡ στάσις τοῦ 1831 ἐπῆνεγκε τὴν πτῶσιν αὐτοῦ μαρτυρεῖται καὶ ὑπ' ἀνδρῶν ἐμπειροτέρων καὶ κριτικωτέρων. — Ἡ Σύρος ἀπετέλει τότε ὅλην τὴν ἐθνικὴν ζωὴν — λέγει ὁ Ἰπουργὸς Χαλκιάπουλος ἐν τῷ εἰς Βενιζέλον Ῥούφον ἐπικυδεῖφ του, — ἐκεῖ (εἰς Σύρον) εἶχε συγκεντρωθῇ ὅλον τὸ ἑλλην. ἐμπόριον καὶ ἡ κοινὴ γνώμη τῆς Σύρου, ἐλογίζετο ἡ μάλλον

Μετά τὸ γεγονός τοῦτο ληγούσης τῆς δημαρχικῆς περιόδου ὁ Δαμαλᾶς διαβλήθεις τῷ Βασιλεῖ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ὡς συνενοθηεῖς μετ' ἄλλων πρὸς ἀνακήρυξιν ὡς βασιλέως τοῦ Ὑψηλάντου, (1) ἀπεσύρθη μετὰ τινα δὲ χρόνον μετέβη εἰς Μασσαλίαν, ἐνθα ἀπεβίωσε.

Ἡ πόλις ὀρηνούσα τὸν αἰόδιμον αὐτῆς δημ. ἄρχοντα παρευρέθη σύσσωμος εἰς τὴν κηδεῖαν τοῦ νεκροῦ μετενεχθέντος ἐκ Μασσαλίας τῷ 1869, ἐνταφιασθέντος δὲ τῇ 28 Δεκεμβρίου 1869. (2) Κατὰ τὸν βιογράφον τοῦ Ἑμμ. Κόκκινου «ὁ Δαμαλᾶς ἐνεκαίνισε νέαν ἐποχὴν δημοτικῆς διοικήσεως διὰ τὴν Ἑρμούπολιν. Ἀνεβίβασε τὴν δημοτικὴν ἀρχὴν εἰς τὴν περιωπὴν τελείας ἀπὸ τῶν μικροπολιτικῶν ἐν τῇ πόλει φατριῶν ἀνεξαρτησίας. »

Δημήτριος Παππαδάκης (1862—1870). Μετὰ τὰ γεγονότα τοῦ Φεβρουαρίου 1862 ἡ τότε Κυβέρνησις ἐπαυσε τὸ Δημ. Συμβούλιον καὶ τὸν Δήμαρχον ὡς συμμερισθέντας ἐπισήμως ἔστω καὶ ἐπὶ μίαν ἡμέραν τὸ ἐπαναστατικὸν κίνημα τῆς 28 Φεβρουαρίου. Ἐνεργηθειῶν νέων ἐκλογῶν κατ' Αὐγούστον τοῦ 1862 ὁ Ἀμβρ. Δαμαλᾶς ἐξελέχθη πάλιν εἰς ἐκ τῶν τριῶν ὑποψηφίων διὰ τὴν θέσιν τοῦ

πεφωτισμένη καὶ ἐπομένως ἡ μᾶλλον ἰσχυρά. » (Ἴδε δὲ τὴν συνέχειαν ἐν Παραλ. Βίῳς ὑπὸ Γούδα Τόμ. ΣΤ'. σελ. 332, ἐνθα ἀποδεικνύει ὁ Χαλκιόπουλος ὅτι ἡ κοινὴ γνώμη τῆς Σύρου συνετέλεσεν εἰς τὴν πτώσιν τοῦ Κυβερνήτου. — Ἀλλὰ ἐν δευτέρᾳ ἐκδόσει τῆς ἱστορίας, εἴ ποτε ἀποφασισθῇ, ἐκθέσω τὰς περὶ τῆς τοῦ 1862 κρίσεις, ὡς καὶ ἄλλας περὶ τῆς τοῦ 1831, ἐν οἷς καὶ ἄλλας σημειώσεις, ἃς ἀργὰ ἔλαβον.

(1) Ἴδε τὸν εἰς Ἀμβρ. Δαμαλᾶν ἐπικηδεῖον λόγον Σ. Κοκκίνου.

(2) Δημοτελεσάτῃ ὄντως ἦν ἡ κήδευσις τοῦ ἀρίστου ταύτου πολιτοῦ, οὗ ὁ θῖος καὶ αἱ ἐκδουλεύσεις ἐξετέθησαν ἐν πλάτει ὑπὸ τοῦ ἀξιολόγου καθηγητοῦ τοῦ Διοικ. Δικαίου, Κοκκίνου ἐν τῷ ἐπικηδεῖῳ αὐτοῦ λόγῳ, εὐρισκομένῳ εἰς χεῖρας πλείστων Ἑρμουπολιτῶν.

Δημάρχου· ἀλλὰ τοῦ Δαμαλᾶ ἐνωρὶς παραιτηθέντος τῆς ὑποψηφιότητος, διωρίσθη Δήμαρχος ὁ Δημήτριος Παπαδάκης ἐκ Τριπόλεως καταγόμενος, διακριθεὶς δ' ἐπὶ νοημοσύνῃ καὶ δραστηριότητι. Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐκλογὴν ἀνεδείχθησαν Πάρεδροι μὲν ὁ Σωκρ. Ι. Ῥάλλης, Κ. Ν. Πάγκαλος, Α. Κορέσης, Ι. Ἀγκᾶς, Ε. Χ. Ἀδὰμ καὶ Ν. Φαμελιάρης. Σύμβουλοι δὲ ὁ Στ. Γ. Γαλάτης, πρὸ ἐδρος, Ἀμβρ. Δαμαλᾶς, Δ. Καλάρης, Ἀλ. Μαυρογορδάτος, Π. Ψύχας, Ι. Βεάκης, Μίνως Μπογιατζόγλους, Ι. Ῥοδοκανάκης, Ἀμβρ. Θ. Ῥάλλης, Στ. Ι. Πρώτος, Δ. Παρασκευᾶς, Α. Εὐμορφόπουλος, Ἐμ. Εὐστρατίου, Α. Μαρινάκης, Π. Φραγκιδᾶς, Ζωρ Π. Νεγρεπόντες, Π. Τελπéρογλους καὶ Ἀθ. Μίχας.

Ἡ νέα Δημοτ. ἀρχὴ ἅμα μαθοῦσα τηλεγραφικῶς τὴν ἐν Ἀθήναις πολιτικὴν μεταβολὴν τῆς 12 Ὀκτωβρίου 1862 ἐσπευσε ἀμέσως νὰ συγχαρῇ τῇ ἐν Ἀθήναις Κεντρικῇ Κυβερνήσει, διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 22 ψηφίσματος (Συνεδρ. Ε') τοῦ Δημ. Συμβουλίου γενομένου ἐξ ὀνόματος τοῦ λαοῦ τῆς Ἐρμουπόλεως καὶ νὰ ὑποσχεθῇ πᾶσαν συνδρομὴν πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς Κεντρικῆς Κυβερνήσεως καὶ ὑπὲρ τῆς παγιώσεως τῆς τάξεως καὶ ἀσφαλείας.

Ἐκ τῶν πρώτων μεριμνῶν τῆς νέας δημοτ. ἀρχῆς ἦν καὶ ἡ διατήρησις τῆς τάξεως. Χάρις δὲ εἰς τὰς ἐνεργείας τοῦ ἀστυνόμου Εὐστρ. Κανταρτζόγλου διατελέσαντος τοιοῦτου ἀπὸ Σεπτεμβρίου 1862 μέχρι Σεπτεμβρίου 1863 καὶ εἰς τὰς ἀόκνους φροντίδας τῶν ἀστυνομουσάντων διαδοχικῶς δημαρχικῶν παρέδρων Σωκρ. Ι. Ῥάλλη, Ν. Φαμελιάρη, Ι. Ἀγκᾶ καὶ Ἐμ. Χ. Ἀδὰμ (μέχρι τοῦ 1864), καὶ τοῦ ἀπὸ τοῦ 1864 — 1867 ἀστυνομεύσαντος Ι. Σαχορράφου διετηρήθη πληρέστατα ἡ τάξις καὶ ἡ ἀσφάλεια συντελεσάσης τὰ μέγιστα τῆς ἐν Ἐρμουπόλει Ἐθνοφυλακῆς, ἀριστα καταρτισθείσης καὶ γυνασθείσης.

Ἡ τότε πολιτικὴ κατάστασις τῆς Ἑλλάδος ἐρρύθησε τὰς

πράξεις τοῦ Δημ. Συμβουλίου πρὸς τὰς τότε ἐθνικὰς περιστάσεις. Μετωνομάσθησαν διὰ ψηφίσματος αἱ πλατεῖαι Ὅθωνος, Ἀμαλίας καὶ Τερψιθέας διὰ τῶν ὀνομάτων τοῦ Ἀεωτσάκον Μωραϊτίνῃ καὶ Σκαρδέλῃ. Ἐτελεσθῆσαν δημοτελεῖ μνημόσυνα ὑπὲρ τῶν ἐν Κύθνῳ καὶ Ναυπλίῳ πεσόντων ὑπὲρ τῶν ἐθνικῶν σκοπῶν· κατεβλήθη δὲ μέριμνα ἑκτακτος ὑπὲρ τοῦ διοργανισμοῦ τοῦ ἐν Ἑρμουπόλει σώματος τῆς Ἐθνοφυλακῆς.

Ἡ Ἑρμούπολις καθ' ὅλην τὴν χρονικὴν ταύτην περίοδον παρίστα φαινόμενον ἑκτάκτου ζωῆς καὶ κινήσεως.

Τρισχίλιοι περίπου Ἐθνοφύλακες κοσμίως ἐνδεδυμένοι καὶ τακτικῶς ἀσκούμενοι μετέβαλον συχνάκις τὰς πλατείας καὶ ὁδοὺς αὐτῆς εἰς στρατόπεδα ἡλεκτρίζοντα τὴν καρδίαν παντὸς φιλοπατρίδος. Ἡ ἐμπορικὴ αὕτη πόλις ἔσχεν εὐκαιρίαν ὅπως ἐπιδείξῃ ἑκατοντάδας πολιτῶν δυναμένων νὰ βαστάσωσιν οὐ μόνον τὴν ἐμπορικὴν γραφίδα ἢ τὸν πῆχυν ἀλλὰ καὶ τὸ ὄπλον. Ἐπιπόλαιος ἡ σκέψις τινῶν φρονούντων ὅτι ἡ προθυμία περὶ τὴν ἀσκησιν καὶ τὴν συγκρότησιν τοῦ σώματος τῆς Ἐθνοφυλακῆς προήρχετο ἐξ ἐπιδείξεως μόνον. Ἰσῶς δικαίως θὰ ἐπιστεύετο τοῦτο, ἐὰν τότε παρουσιαζομένης ἐθνικῆς τινος ἀνάγκης καὶ καλουμένων τῶν ἐθνοφυλάκων οὗτοι παρήτουν τὰ ἑαυτῶν ὄπλα. Γνωστὴ ἡ ἱστορία τῆς Ἑλλ. Ἐθνοφυλακῆς· ὁ θεσμὸς οὗτος ὁ ἐθνοσωτήριος ἀληθῶς κατήντησεν εἰς ἀχρησίαν καὶ σήμερον ἡ ἱστορία αὐτῆς, καὶ μερικώτερον τοῦ ἐν Ἑρμουπόλεως σώματος αὐτῆς, ὄνειρον παρίσταται εἰς τὴν μνήμην μας. (1)

(1) Ὀλίγα περὶ ἐν Ἑρμουπόλει Ἐθνοφυλακῆς ἐκτίθημι διότι ἐν γένει ὀλίγα περὶ τῶν χθεσινῶν γεγονότων ἀναφέρω ἕνεκα τοῦ λόγου ὅς ἐξέθηκα ἀρχόμενος τοῦ κεφαλαίου τούτου· θὰ ἔλθῃ ἐποχὴ καθ' ἣν θὰ τύχῃ πρεπούσης θέσεως καὶ κρίσεως ὁ ἐν Ἑρμουπόλει οὗτος ὑπὲρ τῆς Ἐθνοφυλακῆς ὄργανός, ἀξιοσημείωτος εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἐμπορικῆς ταύτης πόλεως.

Ἐπ' ἴσης κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἐγένετο ἀπόπειρα πρὸς σύστασιν πολιτικῶν συλλόγων· συνεστήθη δὲ ἡ Λέσχη τοῦ Λαοῦ, δυστυχῶς ὀλίγον διαρκέσασα. Ἀνεγείροντο δὲ καὶ προώδουν πρὸς τοῦτοις, νέα καταστήματα βιομηχανικὰ καὶ ἀσφαλιστικά.

Καὶ τὰ ἱερὰ δὲ καθιδρύματα ἐβελτιοῦντο καὶ ἐκαλλωπίζοντο, χάρις εἰς τὰς ἐνεργείας τοῦ ἀοιδίμου ἀρχιερέως Δανιὴλ διαδεχθέντες τὸν Ἀνθιμόν. Ἀνηγέρθη δὲ κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ναὸς νέος ἐξοχικὸς, ναὸς, ὁ τῶν Ἀγίων Ἀναργύρων, καταβαλλόντων τὰς πρώτας δαπάνας τῶν Δ. Παρασκευᾶ, Ἀλ. Οἰκονόμου καὶ Ι. Π. Μαρινάκη.

Τὰ οἰκονομικὰ τοῦ Δήμου εἶχον κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα ὡς ἑξῆς.

1863	1864
Ἔσοδ. 279,558	Ἔσοδ. 259,538
Ἐξοδ. 356,533,29	Ἐξοδ. 356,533
1865	1866
Ἔσοδ. 453,268	Ἔσοδ. 542,424
Ἐξοδ. 453,298	Ἐξοδ. 594,504

Τὰ ἔξοδα τοῦ Δήμου εἶχον πλεονάσει ἔνεκα ἐκτάκτων δαπανῶν· ἰδίως 10,000 δραχ. πρὸς κατασκευὴν παραπηγμάτων ἐν Δήλῳ, 15,000 ὑπὲρ τῆς Ἐθνοφυλακῆς καὶ ἄλλων πολλῶν.(1)

Συμπληρωθείσης τῆς δημορχικῆς ταύτης περιόδου ἐνηργήθησαν νέα ἐκλογαί, καθ' ἃς ἐξελέχθη καὶ διωρίσθη ἐκ νέου

(1) Ἀξιοσημεῖωτοι δωρεαὶ κατὰ τὴν τετραετίαν ταύτην ἦσαν αἱ τοῦ Ι. Π. Σαλβάγου προσενεγκόντος κατὰ τὸ 1864 1000 φιορίνια ὑπὲρ τοῦ Γυμνασίου, ἡ τῆς Ἀσημ. Δ. Χάμπα δωρησάσης τῷ ναῷ ἁγίου Νικολάου μίαν τριόροφον οἰκίαν καὶ τὸ ἡμισυ ἐτέρας. — Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος παρεχωρήθη ὑπὸ τοῦ Δημοσίου τῷ Δήμῳ χέρσοι ἀμμώδης πρὸς ἀνέγερσιν νέου ναυπηγείου.

Δήμαρχος ὁ Δημήτριος Παππαδάκης. Σημειωτέον δὲ ὅτι ἡ ἀπὸ τινων ἐτῶν ἐγκατάστασις πλείστων Πελοποννησίων ἐμπόρων, ἀνδρῶν δεξιῶν ἀποκτησάντων οὐ σμικρὰν ἐν τῷ τόπῳ ἐπιρροὴν συνετέλεσαν κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὴν ἐν Ἑρμοῦπόλει μεγάλην ἐπιρροήν, ἣν ἔχαιρεν ὁ Δ. Παππαδάκης, ἀνήκων εἰς τοῦτο τὸ στοιχεῖον τοῦ ἐμπορικοῦ αὐτῆς πληθυσμοῦ.

Ὁ Παππαδάκης ἀνέλαβε τὴν ἀρχὴν ἐκ νέου τῇ 21 Ἀπριλίου 1866 συνεργασθεὶς μετὰ τοῦ νεωστὶ ἐκλεχθέντος δημ. Συμβουλίου, ἀποτελουμένου ἀπὸ τῶν Στ. Κ. Πρωίου, Ι. Ῥοδοκανάκη, Μίνωος Μπογιατζόγλου, Στ. Ι. Κασσιμάτη, Ἀλ. Δ. Ἀλεξάνδρου, Δ. Λέστου, Ι. Θ. Παλαιολόγου, Ἀθ. Μίχα, Ι. Ῥαπίτη, Ν. Τρυπούση, Στ. Ι. Πρωίου, Ἀχ. Κατακουζηνοῦ, Ν. Θ. Παλαιολόγου, Γ. Βουτζινά, Χαρ. Βουρδουμπάκη, Δ. Κούμανη, Γ. Παγκάλου, Ε. Κριαρᾶ καὶ Κ. Βοττάρου.

Διὰ τὴν αὐτὴν περίοδον ἐξελέχθησαν πάρεδροι οἱ Γ. Ζωγραφάκης, Γ. Λουλουδάκης, Ἀντ. Παρασκευᾶς καὶ Α. Πουτος. Πρόεδρος δὲ τοῦ Συμβ. ὁ Στ. Κ. Πρώιος καὶ πρωτοκολλιστὴς ὁ Μ. Μπογιατζόγλους.

Ὁ Παππαδάκης καὶ οἱ λοιποὶ δημ. ἄρχοντες ἐξηκολούθησαν καὶ κατὰ τὴν περίοδον ταύτην τὴν ὁδὸν τῶν βελτιώσεων. Ἰδίως δὲ ἐμερίμνησαν περὶ κατασκευῆς ὁδῶν καὶ καλλωπισμοῦ τῆς πόλεως. Ἐπὶ τῆς περιόδου ταύτης ἤρχισαν χارασσόμεναι καὶ κατασκευαζόμεναι αἱ ἁμαξιτοὶ ὁδοί, ὀφειλομένης κατὰ τὸ πλεῖστον τῆς κατασκευῆς αὐτῶν εἰς τὸν φιλόκαλον καὶ δραστήριον Νομάρχην Γεράσιμον Δρακόπουλον ἄνδρα ἀφῆσαντα ἐποχὴν ἐν Ἑρμοῦπόλει διὰ τὰ ἔργα αὐτῶς τοιοῦτος ἐνήργησεν. Αἱ ὁδοὶ αὗται, πλατεῖαι, καὶ στερεαὶ ἦνωσαν τοὺς δύο λιμένας Σύρου καὶ Ποσειδωνίας (Δελαγρατσίας), ἐφθασαν μέχρι Χρουσῶν καὶ μέχρι τινος ἐπλησίασαν τὴν ἐξοχὴν τοῦ Ἐπισκοπεῖου. Ἐχαράχθησαν δὲ ἐπὶ τῆς διευθύνσεως τοῦ διακεκριμένου λοχαγοῦ Νικολάου Σούτσου, πολλὰς καταβαλόντος προσπαθείας καὶ

ὡς ἐκ τῆς θέσεώς του καὶ ὡς ιδιώτης πρὸς καλλωπισμὸν τῆς πόλεως καὶ ἐφαρμογὴν τοῦ σχεδίου· καὶ ὑπὸ τὴν ἐπιστασίαν τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ Μηχανικοῦ Θ. Σαχτούρη, καὶ Ἀλ. Ἀμπελά.

Ἡ διεύθυνσις τῆς δημοτ. ἀστυνομίας εἶχεν ἀνατεθῇ εἰς τὸν Ι. Σακόρραφον μέχρι τέλους Φεβρουαρίου 1867 διατελέσαντα τοιοῦτον· κατόπιν δὲ εἰς τὸν Δ. Τσώκρην ἀστυνομεύσαντα μέχρι τέλους Ἰουνίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, κατόπιν, καθ' ὅλον τὸν Ἰούλιον εἰς τοὺς δημ. παρέδρους Γ. Ν. Ζωγραφάκην καὶ Γ. Λουλουδάκην· μετ' αὐτοὺς διωρίσθη ἀστυνόμος ὁ Π. Οἰκονομίδης, ἀπὸ Αὐγούστου 1867 μέχρι Μαΐου 1867. Βοσ δὲ ἀστυνόμος καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦτο ὁ Δ. Βολανόπουλος. Ἀπὸ δὲ τοῦ Ἰουνίου 1868 μέχρι Σεπτεμβρίου τοῦ ἰδίου ἔτους διηύθυνον διαδοχικῶς τὴν ἀστυνομίαν οἱ δημ. παρέδροι Γ. Λουλουδάκης, Γ. Ν. Ζωγραφάκης καὶ Ἀν. Παρασκευᾶς. Ἀπὸ 13 Σεπτεμβρίου 1868 μέχρι Μαρτίου 1869 διετέλεσεν ἀστυνόμος ὁ Α. Ἀναστασόπουλος. Ἀπὸ Μάρτιον δὲ 1869 μέχρι τέλους Ἰανουαρίου 1870 πάλιν ὁ παρέδρος Γ. Λουλουδάκης, ἀπὸ δὲ τοῦ Φεβρουαρίου μέχρι τέλους Ἀπριλίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ὁ Μ. Πετρόπουλος.

Κατὰ τὴν Β'. ταύτην περίοδον ἐγένοντο τὰ ἑξῆς.

Ἠγοράσθη τὸ διὰ τὸ νέον ναυπηγεῖον γήπεδον ὑπὸ τοῦ Δήμου καὶ ἐψηφίσθη ἡ διὰ μεθέξεων σύστασις αὐτοῦ· μετερρυθμίσθησαν τὰ προπύλαια τοῦ Ἀγ. Νικολάου μαρμαροκτισθέντα εὐπρεπέστερον. Ἀνηγέρθη τὸ εὐρύχωρον Ὀρφανοτροφεῖον τῶν Θηλέων, προσενεχόντος τοῦ μεγαθύμου εὐεργέτου τοῦ Δήμου Ἀλ. Μπαμπανγιώτου τὸ πρὸς τοῦτο γήπεδον καὶ ὑποσχεθέντος τὴν ἰδίαν δαπάναις συντήρησιν αὐτοῦ διὰ τῶν τόκων τῆς μεγάλης αὐτοῦ περιουσίας.

Ἐδωρήθησαν δὲ τῷ Δήμῳ ὑπὸ μὲν τοῦ φιλανθρώπου καὶ φιλοθρήσκου Π. Μάσχα γήπεδον μεγάλης χωρητικότητος πρὸς ἀνέγερσιν Δημ. Σχολείου καὶ ἱεροῦ ναοῦ· ὑπὸ δὲ τῶν

συζύγων Ἀλεξανδρίδου οἰκί τῷ Ι. ναῶ τῆς μεταμορφώσεως· παρεχωρήθη ὑπὸ τοῦ δημοσίου τῷ Δήμῳ τὸ ἀπὸ τῆς ἀποθήκης Στ. Χρυσοῦ μέχρι Μυλαραχίου (σφαγίου) παραλία γήπεδον. Ἐδωρήθησαν δὲ τῷ Δήμῳ καὶ οἱ δημαρχικοὶ μισθοὶ τοῦ τοῦ Δημάρχου Δ. Παππαδάκη.

Τὰ δὲ οἰκονομικὰ τοῦ Δήμου τῆς περιόδου παρουσίασαν ἔλλειμα κατὰ μὲν τὸ 1867 δρ. 50,700,45, κατὰ δὲ τῷ 1868 58,460. Τὰ δὲ ἐτῇ 1870 ἦσαν ἔξοδα μὲν 851,020 ἔσοδα δὲ 606,077, πρὸς ἐξίσωσιν τῶν ὁποίων ἐψηφίσθη δάνειον 250,000 δραχμ.

Ἐδαπάνησε δὲ ἐκτάκτως ὁ Δήμος 22,000 ὑπὲρ τῶν ἀπόρων Κρητῶν· 1000 ὑπὲρ τοῦ ἐθνικοῦ στόλου, 2,500 ὑπὲρ τῶν ἐκ τοῦ σεισμοῦ παθόντων Κεφαλλήνων, 5,000 ὑπὲρ τῶν ἐν Λευκάδι παθόντων κλπ.

Ἐπερατώθη δὲ ἡ οἰκοδομὴ τοῦ ὥρολογίου τῆς πόλεως ἀρκετοῦ ὕψους ὠφελιμώτατον ἀφιέρωμα τοῦ Βουλευτοῦ Σύρου Κ. Πλατῦ.

Σπουδαιότατον δὲ γεγονὸς τῆς τετραετίας ταύτης, οἷον ἡ Κρητικὴ ἐπανάστασις πρὸς ἣν ἡ Ἑρμούπολις προσήνεγκε πρώτη χεῖρα βοηθείας καὶ μέχρι τέλους αὐτῆς (1869) ἐχρησίμευσε ὡς σταθμὸς καὶ ἀποθήκη τῶν ἐκεῖ στελλομένων. (1)

Τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1870 συνεπληρώθη ἡ δευτέρα δημαρχικὴ περίοδος τοῦ Δ. Παππαδάκη. Ἐκπληρώσας μετὰ ζήλου ἐπὶ ὀκταετίαν ὁλόκληρον τὰ ἑαυτοῦ καθήκοντα ὁ Δ. Παππαδάκης, κοπιάσας εἰς περὶ τις καὶ ἄλλος ἐν τῇ ἐνασχήσει τοῦ πολυμόχθου

(1) Ἄμα ἐκραγείσης τῆς ἐπανάστασεως εἶχε συστηθῇ ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν Α. Εὐμορφοπούλου, Δ. Μπογιατζόγλου, Δ. Καλάρη, Στ. Κ. Πρωΐου, Ν. Γιαγιτζῆ καὶ Α. Κρίνου, ἧτις προχείρως συλλέξασα ποσὸν δρ. 108, 109 ἐξέπεμψεν εἰς Κρήτην τὰς πρώτας βοηθείας· μετ' οὐ πολὺ ὅμως ὅτε ὁ ἀγὼν ἔλαβε μεζζονας διαστάσεις καὶ ὁ συγκινηθεὶς Ἑλληνισμὸς ἐπέμψεν εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις Κεντρικὴν ὑπὲρ τῶν Κρητῶν ἐπιτρο-

καθήκοντος, εἶνε ἄξιος πολλῶν σελίδων καὶ ἐπαίνων, ὧν δε-
βαίως θέλει τύχει ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων.

Δημήτριος Βαφιαδάκης (1870—μέχρι σήμερον).
Τὸν Δ. Παππαδάκην διεδέχθη ἐν τῷ Δημαρχικῷ ἀξίωματι ὁ
Δημήτριος Βαφιαδάκης Χίος, ἀνὴρ ἐκτάκτου ἐμπο-
ρικῆς νοημοσύνης καὶ ἐμπειρίας, ἀντιπροσωπεύων τὰ ζωτικώ-
τερα στοχεῖα τοῦ τόπου, τὴν βιομηχανίαν καὶ τὸ ἐμπόριον.

Διὰ τὴν πρώτην δημαρχικὴν περίοδον τοῦ Δ. Βαφιαδάκη
ἐξηλέχθησαν, Πάρεδροι μὲν ὁ Σωκράτης Ι. Πάλλης,
Θεμ. Καραγιαννάκης, Ε. Ζερβουδάκης, Ἀχ. Μεταξᾶς, Ν.
Γιασεμολαδάς, Ι. Ἀγχαῶς.

Δημοτικοὶ δὲ Σύμβουλοι ὁ Ζαννῆς Α. Βούρος,
Πρόεδρος, Ἀλ. Μαυρογορδάτος, Ἐμ. Σαλοῦστρος, Ἐλ. Λα-
δόπουλος, Α. Εὐμορφόπουλος, Α. Μαρινάκης, Δ. Καλάρης,
Ι. Α. Κοσμάς, Γ. Βουτζινᾶς, Γ. Βέλτζος, Ν. Χειλᾶς, Ἐμ.
Πούρπουρας, Στ. Χρυσός, Ν. Τριπούσης, Ἀλ. Γλαράκης, Γ.
Σ. Γαλάτης, Α. Κατακουζινός καὶ Α. Σκάσης. (1)

Ἀπὸ τὸν Ἀπρίλιον 1870 ἄρχεται ἡ δημαρχικὴ περίο-

πὴν 8,908,641 δρ. συνεστήθη ἡ ἐπὶ τῶν ἀποστολῶν ἐν Σύρῳ ἐπι-
τροπὴ ἐκ τῶν Δ. Βαφιαδάκη, Μ. Μπογιατζόγλου, Μ. Θ. Πούρπουρα Ν.
Γιαγιτζῆ καὶ Ι. Ζαλῶνη, ἥτις ἐπὶ τετραετίαν διήκουν ἐκ Σύρου τὸν ἀγῶ-
να. Κατὰ δημοσιευθέντας καὶ ἐγκριθέντας ἰσολογισμοὺς τῆς γενομένου
ἐν πληρεστάτῃ τάξει κατ' εἶδος κατὰ μῆνα καὶ καθ' ἡμέραν ἐδαπα-
νήθησαν εἰς τὰς ἀποστολάς δρ. 6,014,635, ἐξετελέσθησαν δὲ
ἐννενηκόντα πλόες διὰ τῶν ἀτμοπλοίων Ὑδρα, Πανελλήνιον, Κρήτη
Ἀρχαδί καὶ Ἐνωσις ὑπὸ τῶν πλειάρχων τῆς Ἑλλ. Ἀτμοπλοίας
Τζώτζη, Σαχτούρη, Κιοσσὲ, Ὁρλώφ, Κουρεντζῆ, Ἀγγελικάρα καὶ
Ζουρμελῆ. Ἀλλὰ μεθ' ὅλην τὴν συνδρομὴν ἣν παρέσχεν ὁ Ἑλλη-
νισμὸς διὰ τῶν συνεισφορῶν, ἡ Ἑλλ. Ἀτμοπλοία διὰ τῶν ἀτμοπλοίων
καὶ πλειάρχων καὶ ἡ ἐπὶ τῶν ἀποστολῶν Ἐπιτροπὴ, ὁ ἀγὼν ἐτε-
λείωσεν ἄνευ τῆς ἐλευθερώσεως τῆς ἡρωικῆς Κρήτης.

(1) Ὁ Γ. Αθουλουδάκης διωρίσθη ἀστυνόμος ἀπὸ Ἰουνίου τοῦ 1870.

δος τοῦ Δημητρίου Βαφιαδάκη· μέχρι δὲ ταύτης τῆς ἐποχῆς φθάνουσιν αἱ ἱστορικαὶ σημειώσεις τοῦ δοκιμίου μου τούτου. (1)

Ἡ ἐκλογή τοῦ τελευταίου τούτου Δημάρχου δις μάλιστα ἐκλεχθέντος τοιοῦτου, δὲν εἶνε ἀσχετος πρὸς τὴν ἀπό τινων χρόνων τροπὴν τῆς πόλεως ἰδίως ἐπὶ τὴν βιομηχανίαν, μεθ' ἧς οὗτος συνέδεσε τὰ σπουδαῖα αὐτοῦ συμφέροντα· Ἀλλὰ αἱ κρίσεις αὗται, ὡς καὶ ἡ ἐξιστόρησις τῶν κατὰ τὴν πρώτην καὶ δευτέραν δημαρχικὴν περίοδον τοῦ Δ. Βαφιαδάκη πεπραγμένων οὐ τοῦ παρόντος ἐστὶ χρόνου.

Τοιαῦτα τὰ κατὰ τὰς ἀπὸ τοῦ 1835 μέχρι τοῦ 1870 δημαρχικὰς περιόδους γενόμενα. Κλείων ἐνταῦθα καὶ τὸν περὶ δημάρχων Ἑρμουπόλεως συντομώτατον λόγον ἐπισημειῶ ἀνακεφαλαιῶν ἐν δυσὶ λέξεσιν, ὅτι ἡ ἐλληνοφιλὴς καὶ πολυανθρωπότερα τῶν Ἑλληνίδων πόλεων Ἑρμούπολις ἠτύχησε ν' ἀ-

(1) Μολονότι ἐνταῦθα περατοῦται ἡ ἱστορία, ἀβλαβὲς κρίνω νὰ σημειώσω, ἄνευ κρίσεων καὶ λεπτομερειῶν ὅτι τὰ κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἐψηφισμένα ἢ ἐν τῷ γίνεσθαι ἔργα εἰσι τὰ ἐξῆς. 1.) Ἡ ἀνέγερσις δημ. καὶ δημοτικῶν καταστημάτων (Ἀρχείου). 2.) Διοχέτευσις καὶ πλουτισμὸς τῆς πόλεως διὰ πηγῶν ποσίου ὕδατος. 3.) Φωτισμὸς τῆς πόλεως δι' ἀερίφωτος. 4.) Τελειοποιήσις ἀμαξιτῶν ὁδῶν. 5.) Διαρρύθμισις τῶν ἐσωτερικῶν διὰ λιθοστρώσεως, πεζοδρομίων καὶ ὑπονόμων ὅπου ὑπάρχει ἀνάγκη. 6.) Χωροστάθμησις τῆς πόλεως. 7.) Τελειοποιήσις ἁγίου Νικολάου. 8.) Μεταφορὰ τοῦ ὑπάρχοντος Νεκροταφείου εἰς καταλληλότερον τόπον καὶ ἡ διαρρύθμισις τοῦ ὑπάρχοντος εἰς κενοταφεῖον. 9.) Ἐφαρμογὴ τοῦ σχεδίου εἰς τὰς ἀπυλοῖτους ὁδοὺς καὶ ἀνέωξις τῶν κεχαραγμένων ἐπιλοιπίων ὁδῶν καὶ πλατειῶν. 10.) Πτοχωκομίον. Καὶ πολλὰ ἄλλα ἃ βλέπω ἐν τοῖς ἀρχείοις κεκανονισμένα νὰ γίνωσιν ἢ διὰ δανείου ἢ διὰ συνεταιρισμοῦ.

Ἐκ τῶν κατόπιν καταστατικῶν πινάκων γίνεται δῆλη ἡ κοινω-νικὴ καὶ πολιτικὴ κατάστασις τῆς Ἑρμουπόλεως καὶ ἡ τῆς βιομηχανίας, ναυτιλίας καὶ ἐμπορίου κατὰ τὸ 1870.

ποκτήσῃ δημοτικωτάτους ἄρχοντας, ἀξιόους τῇ ἠθικῇ βαρύ-
τητος ἣν ἀπ' ἀρχῆς ἀπέκτεσεν ἀπέναντι τῆς Ἑλλάδος καὶ
τοῦ Ἑλληνισμοῦ. (1)

www.libtool.com.cn

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'.

*Δήμαρχοι Συρίων. — Βουλευταὶ Ἐπαρχίας Σύρου. — Διοι-
κεται καὶ Νομάρχαι.*

Τὸ Β'. μέρος τῆς παρούσης ἱστορίας ἐστράφη κυρίως εἰς
τὰ τῆς Ἑρμουπόλεως ἥς ἡ καταπληκτικὴ διὰ τὸ ὀλιγοχρό-
νιον ἀνάπτυξις ἀποτελεῖ τὴν κυρίαν ἱστορίαν τῆς νήσου ἀπὸ
τῆς ἐγκαθιδρύσεως τοῦ Ἑλλ. Βασιλείου μέχρι τοῦ νῦν. Ἡ

(1) Ἡ τῆς ἱστορ. ὕλης συμπύκνωσις ἐνεκα τῆς ὁποίας πιθανῶς
μοι διέφυγόν τινα, μετ' ἀνάγκας νὰ παραλείψω λεπτομερείας καὶ περὶ
πολλῶν ἄλλων συντελεσάντων τὰ μάλιστα ὑπὲρ τῆς πόλεως, καίτοι
μὴ ὄντων δημάρχων. Ἀλλὰ τινὲς τούτων, ὧν τὰ ὀνόματα δὲν βλέ-
πει τις εἰς τοὺς καταλόγους τῶν δημαρχόντων ἐπαυσαν τὸ δημ.
αὐτῶν στάδιον ἢ ἀπελθόντες, ὡς ὁ Α. Πάλλης, Π. Γεραλόπουλος
κλπ. κλπ. ἢ ἀποθανόντες ὡς ὁ Ι. Περίδης, ὁ Π. Κάζηρας κλπ.
Ἄλλων δὲ αἱ ἐκδουλεύσεις καὶ ἡ κοινὴ ὑπόληψις ἦν ἔχαιρον δει-
κνύσται καὶ ἐξ αὐτῶν τούτων τῶν ἔργων καὶ τῶν δημ. ἀξιωματῶν
ἃ κατέλαβεν. Οὕτως ἡ ἐκλογή τοῦ Ζαννῆ Βούρου ἐπὶ πολλὰς δημοτ.
ὀλοκληροῦς περιόδους ὡς προέδρου τοῦ Δημ. Συμβουλίου εἶναι τι σπα-
νιώτατον εἰς τὰ χρονικά τοῦ δημοτικοῦ βίου τῶν ἐλληνίδων πόλεων
αὕτῃ αὕτῃ καθ' ἑαυτὴν, ἀνευ σχολίων εἶνε τρανοτάτη ἐνδειξις ἐπιρ-
ροῆς διαρκοῦς, οὐχὶ ἐφημέρου ἀλλ' ἀποκτηθείσης διὰ τῶν ἔργων. Καὶ
περὶ ἄλλων ἡδυνάτό τις νὰ ἐκφέρῃ κρίσεις· ἀλλ' ὅταν τὰ πράγματα
ἀφ' ἑαυτῶν λαλοῦσι καὶ τοσοῦτον σαφῶς, ἀκαίριοι αἱ κρίσεις, αἰτινες
ζώντων τῶν κρινομένων δύνανται νὰ παρεξηγηθῶσι.

πόλις τῶν Συρίων δυστυχῶς δὲν συμπαρηκολούθησε τὴν πρόο-
 δον τῆς νέας πόλεως· κατὰ τὰς ὁμολογίας δὲ αὐτῶν τῶν Συ-
 ρίων ἡ στασιμότης αὐτῆς μικροῦ δεῖν μετεβάλλετο εἰς μα-
 ρασμόν. Φρονῶ ὅτι ἡ ἐκ πολλῶν λόγων προσελθοῦσα ἀπομό-
 νωσις αὐτῶν ἐν τῷ λόφῳ τοῦ Ἀγίου Γεωργίου εἶνε ἡ μόνη
 αἰτία τῆς στασιμότητος, ἥτις ἀντιτιθεμένη πρὸς τὴν ἔκτακτον
 κίνησιν τῆς Ἑρμουπόλεως παρίστατο μέχρις ἐσχάτων δυσοίω-
 νος. Ἐὰν ἀπ' ἀρχῆς συνεκοινώνουν καὶ συνεδέοντο δι' ἐμπορι-
 κῶν ἐπιμιξιῶν καὶ δι' ἐπιγαμιῶν μετὰ τῶν Ἑρμουπολιτῶν θὰ
 εὕρισκοντο εἰς κρείττονα θέσιν. Ἀπόδειξις τοῦτου οἱ εὐάριθμοι
 ἐν Ἑρμουπόλει Σύριοι οἵτινες κατεστάθησαν εὐπορώτεροι καὶ
 μᾶλλον ἀνεπτυγμένοι τῶν μὴ συκοινωνησάντων καὶ συνδε-
 θέντων μετὰ τῆς Ἑρμουπόλεως. Εὐχομαι ὅπως ἐν βραχεῖ
 χρόνῳ ἀναζωογουμενὴ ἡ πόλις τῆς Σύρου κατέξῃ θέσιν καλ-
 λίονα ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς νήσου. Ἡ Ἑρμούπολις καὶ ἐν γένει
 ἡ Ἑλλάς οὐδέποτε λησμονήσει ὅτι οἱ Σύριοι, καθολικοὶ τὸ
 θρήσκευμα κατὰ τὸ πλεῖστον ἀλλ' Ἑλληνας τὴν ἐθνικότητα,
 διετήρησαν ἐπὶ τοῦ βράχου τοῦ Ἀγίου Γεωργίου τὴν ἑλλην.
 γλῶσσαν καὶ τὰ ἔθιμα ἐπὶ σειρὰν αἰώνων παραδόντες ἡμῖν τὴν
 νήσον Ἑλληνίδα, καὶ διὰ τῆς οὐδετερότητος αὐτῶν καὶ τῆς
 γεωγραφικῆς θέσεως τῆς νήσου διευκολύναντες τὴν συρροὴν
 τῶν προσφύγων τοῦ πολυπαθοῦς Ἑλληνισμοῦ, οἵτινες ἐκτι-
 σαν τὴν Ἑρμούπολιν.

Διὰ τοὺς ἀνωτέρω λόγους ὀλίγα ἐπὶ τοῦ παρόντος ἱστορήσω,
 ἢ μᾶλλον περιορίζομαι εἰς τὴν μνημόνευσιν τῶν διακεκρι-
 μένων Συρίων οἵτινες ἐδιοίκησαν ἀλληλοδιαδόχως τὸν Δῆμον
 Συρίων ἀπὸ τῆς συστάσεως τῶν δημαρχιῶν μέχρι τοῦ 1870.

Οἱ ἀναδειχθέντες ἀπὸ τοῦ 1835—1870 δημοτικοὶ ἄρχον-
 τες Συρίων εἰσιν οἱ ἑξῆς.

1835—1837. Δήμαρχος Γ. Ἰουστινιανός. πᾶνδροι, *I. Ξαν-
 θάκης καὶ Ζάρρες Μαραγκός. Σύμβουλοι, I. Μαρτινέλλης, II. Πα-
 ουζιός, Ἰάκ. Πρίντζης, Ἀντ. Χαλαβαζής, Γ. Α. Δαλιζιώς, Γ. Ζ.*

Μαραγκός Μαλάκας, Κ. Βουτζίρος, Γ. Ροῦσσος, Πασχ. Σαργαλόγος, Γ. Α. Στέφανος.

Ἀστυνόμος δὲ ἦτο πρὸ μὲν τῆς συστάσεως τῶν Δημαρχιῶν ὁ Γ. Ζαρ. Μαραγκός ἀπὸ τοῦ 1823—1828, Πολιτάρχης. Ἀπὸ δὲ τοῦ 1837—1840 ὁ Δήμαρχος ἐξεπλήρου χρετὴ Ἀστυνόμου.

1838—1840. Δήμαρχος, Ι. Δούναβις, πᾶρεδροι Γ. Α. Δαλέζιος, Ι. Ξανθάκης, Ι. Βαμπακάρης· Σύμβουλοι δὲ ὁ Γ. Μαραγκός, Γ. Ροῦσσος, Γ. Ἰουστινιανός, Ι. Βαρθαλίτης, Ζωρ. Ι. Ροῦσσος, Ἰάκ. Πρίντεζης, Α. Πρίντεζης Μοροζίνης καὶ Ν. Στέφανος.

1841—1844. Δήμαρχος, Ζάννες Μαραγκός· Πᾶρεδροι καὶ Σύμβουλοι οἱ προηγούμενοι. — Ἀστυνόμος ὁ Π. Μακρνονίτης.

1845—1847. Δήμαρχος ὁ ἴδιος. Πᾶρεδροι καὶ Σύμβουλοι οἱ αὐτοί. Ἀπολυθέντος δὲ διὰ Β. Διατ. συνεπείᾳ συμπλοκῆς μεταξὺ Συρίων καὶ Ἑρμουπολιτῶν μὴ διαλυθείσης ἐγκαίρως ἐδημάρχευσεν ἐπὶ διετίαν ὁ δημ. Πᾶρεδρος Γ. Α. Δαλέζιος Ἀστυνόμος ὁ Ἀρτ. Α. Βιτάλης.

1848—1850. Δήμαρχος, δευτέραν ἤδη ἐκλεγόμενος ὁ Ἰωάννης Δούναβις. Πᾶρεδροι οἱ προηγούμενοι. Δημ. Σύμβουλοι οἱ Ζ. Μαραγκός, Γ. Α. Δαλέζιος, Ν. Προβελέγγιος, Σ. Δελασούδας, Στ. Βιτάλης, Ἰάκ. Πρίντεζης, Γιαρ. Βαρθαλίτης, Γ. Μαραγκός, Π. Μακρνονίτης, Ζ. Ι. Ροῦσσος, Κ. Βουτζίρος, Ι. Βαμπακάρης.

Ἀστυνόμος δὲ ὁ Πέτρος Ι. Βιτάλης (1845—1846).

1851—1859. Δήμαρχος Γεώργιος Α. Δαλέζιος ἐπὶ δύο συνεχεῖς περιόδους. Πᾶρεδροι Ν. Γ. Κουκούλας καὶ Ν. Α. Προβελέγγιος. Σύμβουλοι, Σ. Δελασούδας, Ι. Δούναβις, Ι. Καπέλας, Ἀρτ. Ψενοῦάρδος, Ι. Φρ. Στέφανος, Ι. Μαρτινέλλης, Γ. Μαραγκός, Ν. Προβελέγγιος, Στ. Βιτάλης.

Ἀστυνόμος ὁ Ἀρτ. Ι. Βαρθαλίτης ἐπὶ δέκα ἐννέα ἔτη, (1846—1866).

1860—1866. Δήμαρχος Ι. Ξανθάκης, Πᾶρεδροι Γ. Μαραγκός, Ξ. Πρίντεζης, Σύμβουλοι Ζ. Μαραγκός, Γ. Α. Δαλέζιος, Ι.

Δούναβις, Ν. Μακρυνίτης, Ἀρτ. Π. Βιτάλης, Π. Μακρυνίτης, Φ. Σαλάχας, Σ. Δελλασούδας, Π. Βιτάλης, Γ. Βαχόντιος, Γ. Ροῦσσοι.

1866—1870. Δήμαρχος Φρ. Σαλάχας, Πάρεδροι Γ. Μαραγκός, Ν. Α. Προβελήγιος, Αρ. Α. Κουκούλας, Ν. Σιγάλας, Σύμβουλοι, Φ. Δούναβις, Γ. Ροσσολάτος, Ν. Μακρυνίτης, Ι. Ν. Μαραγκός, Πενιέρης Πρίντζης, Ι. Κατέλλας, Β. Δελλασούδας, Γ. Α. Δαλέζιος, Ν. Βαρθαλίτης, Ζ. Μαραγκός, Γ. Παυζέος.

Ἀστυνόμος Ἀρτ. Στεφάνου (1867—1872).

Κατὰ δὲ τὸ 1870 ἐξελέχθησαν Δήμαρχος Ι. Ξαρθάκης, Πάρεδροι, Γ. Μαραγκός, Ν. Σιγάλας, Ι. Ξερόπουλος καὶ Γ. Φρέρης, Σύμβουλοι, Γ. Α. Δαλέζιος, Ν. Μακρυνίτης, Γ. Γ. Δαλέζιος, Α. Ι. Δαλέζιος, Φ. Βαρθαλίτης, Ν. Βαρθαλίτης, Π. Ξαρθάκης. Ρ. Πρίντζης, Ξ. Πρίντζης, Ζ. Ροῦσσοι.

Διωρίσθη δὲ Ἀστυνόμος κατόπιν Ν. Α. Βιτάλης (1872—1873).

Ὁ πληθυσμὸς ἄνω Σύρου ἀπὸ τοῦ 1835—1870 ὑπερβαίνει τὰς 4000, οὐχὶ δὲ καὶ τὰς 5,000. Σχολεῖον ὑπάρχει Ἑλληνικὸν καὶ ἑταῖρον τῶν ἀδελφῶν τοῦ Ἑλέους. Τὰ τῶν ναῶν καὶ τοῦ κλήρου εἶδομεν ἐν τῷ προηγουμένῳ Α'. μέρει. Τὰ ἦθη τῶν κατοίκων ἀρχαῖκά καὶ ἀμιγῆ διαφθοράς. Ὁ Ἐπίσκοπος J. Alberti ἐξασκεῖ σπουδαίαν ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς ἠθικῆς μορφώσεως τῆς κοινωνίας, καθ' ὅλα οὕσης ἑλληνικῆς.

Βουλευταὶ Ἐπαρχίας Σύρου. (1)

Ἡ Ἐπαρχία Σύρου, περιλαμβάνουσα τοὺς δήμους Ἑρμοπολείως Σύρου καὶ Μυκόνου, καθέξασα ἐπίζηλον θέσιν ἐν τοῖς Κοινοβουλίοις τῆς Ἑλλάδος ἔνεκα τῆς Ἑρμοπολείως, ἀντεπροσωπεύθη ὑπὸ διακεκριμένων πολιτῶν αὐτῆς καὶ πολιτικῶν τῆς νέας Ἑλλάδος, ὧν προεξάρχει ὁ Ἰωάννης Κωλέττης δημότης Ἑρμοπολείως, ὅστις ἐσεμνύνετο ἀντιπροσωπεύων τότε τὴν διασημωτέραν πόλιν τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος.

(1) Πληρεξούσιοι τῆς ἐν Ἀθῆναις Συνελεύσεως τοῦ 1843 ἦσαν ὁ Π. Γεραλόπουλος, καὶ Ι. Περίδης ἐκ μέρους τῆς Ἑρμοπολείως,

Οἱ ἀντιπροσωπεύσαντες τὴν Ἐπαρχίαν Σύρου εἰσι οἱ ἑξῆς.

Κατὰ μὲν τὴν Α'. Βουλευτικὴν περίοδον 1844—1847 οἱ Ἀμβρ. Σκαρामαγκᾶς Ν. Καλλέργης Στ. Δάρας, διακεκριμένοι πολῖται τῆς Ἑρμουπόλεως.

Κατὰ δὲ τὴν Βαν περίοδον (1847—1849) οἱ Ἰωάννης Κωλέττης, Ἰωάννης Περίδης καὶ Ἀνδρέας Ζ. Μάμουκας ὧν ὁ μὲν πασίγνωστος τῷ πανελληνίῳ ὡς περινούστατος πρωθυπουργός, ὁ δὲ πολλάκις μνημονευθεὶς ἐν τῇ παρούσῃ ἱστορίᾳ· ὁ δὲ Α. Ζ. Μάμουκας, Χίος, λογιώτατος ἀνὴρ καὶ συγγραφεὺς ἀρχαῖος δὲ τῆς Ἑρμουπόλεως δημότης ἀπὸ τοῦ συνοικισμοῦ αὐτῆς.

Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἀποβίωσαντος τοῦ Ἰωάννου Κωλέττου ἐξελέχθη ὁ Ν. Βαλσαμάκης, ἀκυρωθείσης δὲ τῆς ἐκλογῆς του καὶ ἐνεργηθείσης νέας ἐξελέχθη ὁ Δημήτριος Χρηστίδης, πρώην διοικητῆς Σύρου, πλειστάκις χρηματίσας Ὑπουργός, ἰδίως τῶν οἰκονομικῶν, Γερουσιαστῆς, κλπ.

Κατὰ δὲ τὴν Γην Βουλ. περίοδον (1849—1853). Ζάρρες Μαραγκός, Ἀνδρ. Ζ. Μάμουκας καὶ Μ. Σολωμός.

Κατὰ δὲ τὴν Δην περίοδον (1853—1859) οἱ Γ. Ναύτης, Στ. Δάρας, Μ. Σολωμός καὶ Ἀντ. Περουάρδος. Παραιτηθέντος δὲ τοῦ Στ. Δάρα, καὶ δεχθέντος ἔμμισθον θέσιν καὶ ἐνεργηθείσης πρὸς ἀντικατάστασίν του νέας ἐκλογῆς ἐξελέχθη πάλιν ὁ ἴδιος.

Κατὰ δὲ τὴν Εην περίοδον (1756—1859), Γ. Ναύτης, Κ. Πλατὺς, Α. Περουάρδος καὶ Μ. Σολωμός.

Κατὰ δὲ τὴν ΣΤην (1859—1861), Γ. Ναύτης, Μ. Σολωμός, Κ. Πλατὺς καὶ Α. Περουάρδος.

Κατὰ δὲ τὴν Ζην περίοδον (1861—1862) οἱ Κ. Πλατὺς, Γ. Ναύτης, Α. Περουάρδος καὶ Α. Πρασακάκης.

Ἐπελθούσης δὲ τῆς μεταπολιτεύσεως τοῦ 1862 καὶ συγκαλεσθείσης Ἐθνοσυνελεύσεως ἐξελέχθησαν πληρεξούσιοι οἱ ἑξῆς.

Λεων. Εὐμορφόπουλος, Ι. Βεάκης, Μ. Σαλβάγος, Ι. Παλαιολόγος, Κ. Καράρης, Α. Ἰουστινιάνης, Ε. Ἀρτύπας καὶ Κ. Πλατὺς.

Μετὰ δὲ τὴν Ἐθνοσυνέλευσιν ἐξελέχθησαν βουλευταὶ διὰ τὴν πρώτην περίοδον οἱ *Μ. Καράρης, Ἀχ. Μεταξάς, Κ. Πλατὺς Α. Δελασσούδας* (1865). Κατὰ δὲ τὴν ἐπομένην (1869) ὁ *Π. Σεδαστόπουλος, Α. Γλαράκης καὶ Ἀμ. Βαγιαδάκης*.

Οὗτοι εἰσιν οἱ μέχρι τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν φθάνει τὸ ἱστορικόν μου τοῦτο δοκίμιον ἀντιπροσωπεύσαντες τὴν Ἐπαρχίαν Σύρου. Ἦθελον εὐχαρίστως θυσιάσει πολλὰς σελίδας καταχωρῶν ἐνταῦθα ὅσα ἕκαστος τῶν ἀπὸ τῆς συστάσεως τοῦ Βασιλείου μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης ἐνήργησεν ὡς βουλευτῆς διὰ τὴν ἐπαρχίαν καὶ ἰδίως τὴν Ἐρμούπολιν. Δυστυχῶς ἡ προθυμία μου αὕτη δὲν εὕρισκε ἔργα ἄξια πολλοῦ λόγου ἐνεργηθέντα ὑπ' αὐτῶν ἀπὸ τοῦ βήματος. Ὁμολογουμένως ἡ ἐκλογή τοῦ Κωλέττου ἐτίμησεν τὴν ἐπαρχίαν· ἀλλ' ὁ ἔξοχος ἐκεῖνος ἀνὴρ καίτοι πολυάσχολος ὀλίγον χρόνον ἐπέζησεν μετὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ ὡς βουλευτοῦ Σύρου. Ὁ Χρηστίδης διέπρεψεν ὡς οἰκονομολόγος, ὡς Γερουσιαστής, ὡς Πρέσβυς, ἀλλὰ ταῦτα εἰσιν ἄσχετα πρὸς τὸν βουλευτὴν Σύρου. Καὶ ἄλλοι τῶν βουλευτῶν τῆς ἐπαρχίας ταύτης ἀνεβιβάσθησαν εἰς τὰ ὑπουργικὰ ἐδῶλια, ὁ Κ. Πλατὺς, ὁ Γ. Μπούμπουλης καὶ ἐπὶ βραχὺν χρόνον ὁ Ι. Παλαιολόγος. Τινὲς τούτων, δὲν παρέμενον πάντοτε ἐν Σύρῳ, ὡς ὁ Κ. Πλατὺς, ὅστις καὶ Ἀθηνῆνθεν δὲν ἐλησμόνει τὴν Σύρον, καὶ ἰδίως τὴν Ἐρμούπολιν, εἰς τὸν Δῆμον τῆς ὁποίας ἐδωρεῖτο τὰς βουλ. ἀντιμισθίας κλπ.

Περίεργον ὁμως! διεξερχόμενος τις τὰ πρακτικὰ τῆς Βουλῆς σπανιώτατα ἀπαντᾷ ποῦ καὶ ποῦ τὸ ὄνομα αὐτῆς, ἐν ᾧ ἀπειράκις ἀπαντᾶται τὸ ὄνομα καὶ τοῦ μικροτέρου χωρίου τῆς Πελοποννήσου ἢ Στερεᾶς, βλέπει δὲ τις μακρὰς καὶ περὶ τοῦ τελευταίου γραφίσκου αὐτῶν συζητήσεις. Ἐπέχω νὰ ἐρευνήσω τὰς αἰτίας ἐπὶ τοῦ παρόντος· τοῦτο μόνον σημειῶ ὅτι, εἴπερ τις καὶ ἄλλη Ἑλληνικὴ πόλις, ἢ Ἐρμούπολις ἔπρεπε ν' ἀναφέρεται ἀπὸ τοῦ βήματος πολλάκις· διότι πόλις ἦτις συνεισφέρει ἐτησίως εἰς τὸ Δημόσιον Ταμεῖον τρία κατὰ μέσον ὄρον

ἐκατομύρια, πόλεις ἦτις ἀποτίει ἀδρότατα ποσὰ διὰ τὰς ὁδοποιίας καὶ λοιπὰς τοῦ Κράτους ἀνάγκας, πόλεις ἦτις ἀπὸ τοῦ συνοικισμού της μέχρι σήμερον καίτοι παρασχοῦσα τῷ ἔθνικῳ Ταμεῖῳ ἐκατοντάδα περίπου ἐκατομμυρίων, ἐλάχιστα δὲ παρὰ τοῦ ἔθνους καὶ χάριν αὐτοῦ ζητήσασα, οἷον κατάργησιν τινων δασμῶν, σύστασιν ἐφετείου καὶ ἄλλα δίκαια αἰτήματα, ἀβλαβῆ διὰ τὸ ἔθνος, πόλεις τέλος ἧς ἡ κοινὴ γνώμη ἄλλοτε ἦτο ἡ ἐπικρατοῦσα καὶ ἐδίκαζε τὴν τύχην τῶν Κυβερνητῶν, (1) ἐλησμονήθη ἐν τῷ κοινοβουλευτικῷ βίῳ τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος ἧς εἶνε ὁ εὐθαλέστερος καὶ παραγωγικώτερος βλασός. (2)

(1) Ὅρα λόγον Π. Χαλκιοπούλου εἰς Βεν. Ῥουφον ἐν Παρλ. βίοις Γουδα σελ. 331.

(2) Ἄνευ συντόνου ἐνεργείας τῶν ἀντιπροσώπων αὐτῆς, ἄνευ τῆς ἐπιτεύξεως τῶν δικαίων αἰτήσεών της, τῆς ἐλευθερίας τοῦ λιμένος ἢ τῆς παντὶ τρόπῳ προστασίας τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς βιομηχανίας της καὶ πολλῶν ἄλλων ἀναζωογονητικῶν φαρμάκων, ἡ ἑλληνοφιλὴς Ἑρμούπολις θὰ παραμείνῃ στάσιμος ἐν τῷ μέλλοντι. Εἶθε ὁ καταρτίσων πρεπόντως τὴν ἱστορίαν αὐτῆς νὰ εὐρεθῇ εἰς θέσιν ᾧ ἀναγράφῃ τὰς ὑπὲρ αὐτῆς ἐνεργείας τῶν νέων ἀντιπροσώπων της Νικολάου Σούτσου καὶ Γ. Μπούμπουλη μεγάλης ὑπολήψεως ἀξίων διὰ τὴν δραστηριότητα καὶ σύνεσιν αὐτῶν, ὡς καὶ τὰς τοῦ Δ. Χρηστίδου καὶ Κ. Πλατὺ πρὸ τριακονταετίας περίπου γνωρισάντων τὰς ἀνάγκας της καὶ ἀντιπροσωπευόντων αὐτήν. Μόνον ὁ Κ. Πλατὺς ἐφαίνετο ἰδίως μεριμνῶς ὑπὲρ τῆς Ἑρμούπολεως, π. χ. εἰς τὸ περὶ τόνων ζήτημα κλπ. Ἄλλ' ἡ ἐπαρχία ἐλπίζει ἥδη πρὸ πάντων εἰς τοὺς νέους βουλευτάς της Νικόλαον Σούτζον ἄνδρα ἀποκτήσαντα τὴν γενικὴν τῆς ἐπαρχίας ἀγάπην διὰ τὴν ἠθικὴν βαρύτητα καὶ τὴν δραστηριότητα καὶ τὸν Γ. Μπούμπουλη ἐγνωσμένης ἱκανότητος καὶ νουνεχίας.

— Πρὸς συμπλήρωσιν τῶν καθεξάντων τὰς δημοτ. καὶ διοικητ. θέσεις ἐν Ἑρμούπολει ἤθελον παραθέσει κατάλογον τῶν ὀνομάτων καὶ τῶν πράξεων τῶν ἀπὸ τοῦ 1835 Νομαρχῶν. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἀνήκει ἰδίως τῇ ἱστορίᾳ Σύρου. Οἱ κατὰ καιροὺς Νομάρχαι δυνατόν νὰ συνετέλεσαν ὑπὲρ τοῦ νομοῦ δι' ἔργων ἀξίων λόγου τοῦτο ὅμως

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ'.

Ἐμπόριον—Βιομηχανία—Τέχναι.

*Ἦτοι ἡ σύγχρονος βιομηχανικὴ καὶ ἐμπορικὴ κατάστασις
Ἑρμουπόλεως.*

ΕΜΠΟΡΙΟΝ. Τὸ ἀπὸ τοῦ συνοικισμοῦ τῆς Ἑρμουπόλεως μέχρι τοῦ 1870, ἦτοι τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν φθάνουσιν αἱ ἱστορικαί μου αὐται σημειώσεις ἐποίησεν τεραστίους προόδους, ὀφειλομένας εἰς τὴν εὐφυΐαν καὶ ἐπιδεξιότητα τῶν Ἑρμουπολιτῶν καὶ τὴν γεωγραφικὴν θέσιν τῆς νήσου. Ἀθροίζων τις τὰς καταστατικὰς πληροφορίας τῆς τελευταίας δεκαετηρίδος, βλέπει ὅτι ὁ ἐτήσιος κύκλος τῆς ἀξίας τῶν εἰσαγομένων καὶ ἐξαγομένων εἰδῶν φθάνει τὰ ~~ἀντὶ~~ σήμερον ἑκατομμύρια, συμπερι-

ἀνήκει εἰς τὴν ἱστορίαν οὐχὶ μόνης τῆς Σύρου ἀλλὰ πασῶν τῶν Κυκλάδων. Οὐχ' ἥττον σημειῶ ἐνταῦθα τὰ ὀνόματα τῶν κατὰ καιροὺς Νομαρχῶν, οἵτινες εἶνε πολυάριθμοι· κατὰ τὴν τακτικὴν ἣν ἀκολουθοῦσιν ἀνέκαθεν αἱ Ἑλλ. Κυβερνήσεις, ὀλίγον χρόνον διετέλουν αὐτοὺς εἰς τὸν νομόν. Πρὸ τῶν Νομαρχῶν ἦσαν Ἐπιτραπεζῆται ἢ Ἐπιτροπὸι ὁ Β. Ροῦφος (1828), Κ. Μεταξᾶς (1829), Ν. Καλλέργης (1830), Ι. Ἀμβροσιάδης (1831). Διοικηταὶ Ι. Ρίζος (1833), Δ. Χρηστίδης (1834), Κ. Πραϊδης (1834), Λαοτικὸν Βιγυροῦ (1834) Σ. Σκοῦφος (1834), Δ. Χρηστίδης (1835), εἰτα δὲ ὁ Πονηρόπουλος, Ἀδάμ Δούκας κλπ. Νομάρχαι δὲ ὁ Κ. Ράδος (1847), ὁ Ι. Ἀμβροσιάδης (1850), Α. Ζυγομαλᾶς (1851), Γ. Οἰκονομίδης εἰτα πάλιν Ζυγομαλᾶς (1854), Ἀν. Χ. Ἀναγύρου (1855), Σπ. Ἀντωνιάδης Π. Παπαδημητράκόπουλος (1857), Ἀλ. Ἀλεξανδρόπουλος (1861—1862), Σ. Ρωσσέτος (1862), Κ. Δαρειώτης (1862), Β. Θεαγίνης (1863), Ν. Μαρίνος, Ν. Καλλισπέρης (1865), Γ. Δρακόπουλος (1866) ὧ ὀφείλεται κατὰ μέγα μέρος ἡ χάραξις τῶν ἐξοχικῶν ὁδῶν καὶ δστις ἐμμεναι μέχρι τοῦ 1871.

λαμβανομένου τοῦ ἰδίως συναλλαγματικοῦ ἐμπορίου καὶ τῶν ἀσφαλ. ποσοτήτων. Αἱ ἐτήσiai τελωνειακαὶ εἰσπράξεις ὑπερέ-
θησαν τὰ δύο ἑκατομμύρια. Μόνη δὲ ἡ βιομηχανία ἐν ὅλῳ λαμ-
βανομένη καμνεί ἐτήσιον κύκλον εἰδῶν ἀξίας κατὰ μέσον
ὅρον τεσσαράκοντα ἑκατομμυρίων. (1)

Τὸ ἐμπόριον τῆς Ἑρμουπόλεως καταμερίζεται εἰς Εἰσα-
γωγικόν, ἀποτελούμενον ἐξ ὅλων τῶν εἰδῶν τῆς Εὐρ.
καὶ ἐν μέρει τῆς τουρκικῆς τέχνης, ἐκ τῶν τροφίμων, τῶν οἰ-
κοδομησίμων, ναυπηγησίμων, θυρσοδεψικῶν καὶ πασῶν τῶν
χρησίμων ὑλῶν. 2) Εἰς Ἐξαγωγικόν, ἥτοι τῶν προι-
όντων τῆς βιομηχανίας τοῦ τόπου. 3) Εἰς Διαμεταχο-
μιστικόν ἥτοι τῶν διὰ τὸ ἐσωτερικόν καὶ τὴν Τουρκίαν
εἰδῶν. 5) Εἰς Μεταγωγικόν, κλάδον τοῦ ἐξαγωγικοῦ
ἀποτελούμενον ἀπὸ τὰ ἐξ Ἑλλάδος εἶδη ἃ ἐρχονται πρὸς
ἀποστολὴν εἰς τὸ ἐσωτερικόν καὶ ἐξωτερικόν· καὶ 5) Εἰς
Συναλλαγματικόν ἥτοι τὸ διὰ τῶν τραπεζιτικῶν ἐρ-
γασίων, συναλλαγματικῶν ἐπιχειρήσεων τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ
τοῦ ἐξωτερικοῦ κλπ.

Ἐκ τῶν δεδημοσιευμένων πινάκων γίνεται ὡς ἔγγιστα
δῆλη ἡ κατάστασις τοῦ ἐμπορίου κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη. Συ-

(1) Πᾶσαι τὰς ἐκ τοῦ κεφαλαίου τούτου καὶ ἐξῆς καταστατικὰς
πληροφορίας ἀρύομαι ἐκ τῶν ἐπισήμων καταστατικῶν πινάκων τοῦ
τελωνείου. τῶν δεδημοσιευμένων καταστατικῶν πληροφοριῶν ὑπὸ Αλ.
Δρ. Μανσόλα, τῶν βιβλίων τῶν βιομηχανικῶν καταστημάτων, τῆς
Ἑλλ. Ἀτμοπλοίας, τοῦ ὑποκαταστήματος τῆς Ἑθν. Τραπεζῆς, καὶ
πλείστων ἄλλων ἐγγράφων ἰδιωτ. καὶ δημοτ. καταστημάτων.

Εὐχῆς ἔργον ἤθελεν εἶσθαι ἡ σύνταξις πλήρους καταστατικῆς τῆς
Ἑρμουπόλεως ἀπ' ἀρχῆς μέχρι σήμερον ἔργον δυσεπίτευκτον μὲν,
ἐνεκα τῆς ἐλλείψεως πολλῶν μέσων, ἀγνοίας τῶν ἰδιωτικῶν συναλλα-
γῶν καὶ ἐν γένει καταστατικῶν τακτικῶν πάσης ὕλης, οὐχ' ἥττον
ἔργον, ἐν ᾧ θὰ ἐγκατοπτρισθῇ δι' ἀριθμῶν ἡ πρόοδος τῆς Ἑρμουπό-
λεως ὑπὸ πᾶσαν ἐποψίν.

νοπτικῶς ἐνταῦθα σημειῶ ὅτι αἱ τελωνεῖαι καὶ εἰσπράξεις τοῦ μὲν 1853 ἦσαν 1,382,911· τοῦ δὲ 1864, 1,399,454, τοῦ δὲ 1868, 2,113,193, τοῦ δὲ 1869 ἀνῆλθον εἰς 2,170,668.

Κατὰ τὸ 1870 φαίνονται ἡλαττωμέναι αἱ εἰσπράξεις ὥς γίνεται ὁ δῆλον ἐκ τοῦ ἐξῆς πίνακος.

Τέλη ἐμπορευμάτων.

Εἰσαγ.	Ἐξαγ.	Διαμ.	Λαθ. ποιναι.	Ἀπρ.
163,408	4,772	64,332	5,828	33,493
Ὑγειον.	Λιμεν.	Ναυτιλ.	Ἀναλ. 0[0	Ἐγγ. φόρ.
8,375	30,030	6,165	18,79	82,382

ἤτοι 1,725,563, ἐν ᾧ αἱ τοῦ 1869 ἦσαν 2,113,193.(1)

Τοῦ δὲ συναλλαγματικοῦ ἐμπορίου ὁ ἐτήσιος κύκλος δυσυπολόγιστος, διότι τούτου αἱ ἐργασίαι εἰσιν ὀλίγαι, καὶ δὲν ὑποπίπτουσιν πᾶσαι εἰς τὸν ἑλεγχον τοῦ κοινοῦ. Οὐχ ἥττον ἐκ τοῦ ὑπολογισμοῦ τῶν χορηγήσεων τοῦ ἐνταῦθα ὑποκαταστήματος τῆς Ἐθ.ν. Τραπεζῆς (2) δύναται νὰ τεκμαρθῇ ἡ ποσότης τινῶν συναλλαγῶν. Κατὰ τὸ πενταετὲς διάστημα 1845—1850 ἐχορηγήθησαν περίπου 1,000,000 κατὰ τὸ 1850—1855 1,500,000, κατὰ τὸ 1855—1860 2,500,000, κατὰ τὸ 1860—1865 3,000,000, κατὰ τὸ 1865—1870 3,500 000 καὶ κατὰ τὸ 1870—1871 4,500,000.

(1) Περί ἐμπορ. Σύρου ἴδε καὶ Ἑμ.π. Ἐγγ. Κ. Μελά σελ. 430.

(2) Μεγάλαι αἱ εὐκολαὶ αἱ προσήνεγκε τῷ ἐμπορίῳ Σύρου τὸ ὑποκατάστημα τοῦτο. Συνεστήθη τῷ 1845 ὡς πρακτορεῖον, διευθυνόμενον ὑπὸ Ι. Ἀ. Πάλλη μέχρι τοῦ 1849, ὅτε διεδέχθη αὐτὸν ὁ τέως ταμίας Διαμ. Μάνιαρης. Τῷ 1847 προϋβιβάσθη εἰς ὑποκατάστημα καὶ ἐξηκολούθει διευθυνόμενον ὑπὸ τοῦ Δ. Μάνιαρη μέχρι τοῦ 1871 ὅτε ἀποθανόντος αὐτοῦ διωρίσθη διευθυντῆς ὁ τέως ταμίας Λ. Χρ. Κουτζοδόνητης μέχρι τοῦ νῦν ἀριστὰ διευθύνων αὐτό.

ΝΑΥΤΙΑΙΑ. Ἀπὸ τοῦ 1834—1867 ἦσαν ἐγγεγραμμένα ἐν τῷ νηιολογίῳ Σύρου πλοῖα Ἀγρ. μὲν τάξεως ἄνω τῶν 60 τόνων 2,596, Βας δὲ 1213. Ἀπὸ δὲ τοῦ 1867 μέχρι σήμερον Ἀγρ. μὲν τάξεως 753, Βας δὲ 541, ἤτοι τὰ ἀπὸ τοῦ 1834 μέχρι σήμερον πλοῖα εἰσι τὸ ὅλον 4,103, πολλῶν ἐκατοντάδων χιλιάδων τόνων, ἐξ ὧν ὑπολογιζομένης τῆς ἀξίας ἐκάστου τόνου εἰς δραχ. 120, δύναται τις νὰ ὑπολογίσῃ τὴν ἀξίαν τῶν ἐν Σύρῳ πλοίων ὑπὲρ τὰ ἑκατὸν ἑκατομμύρια δραχ.

Ἐκ τῶν ἐν τοῖς νηιολογίοις Σύρου πλοίων ἐναυπηγήθησαν ἐν Σύρῳ ἀπὸ τοῦ 1828 μέχρι σήμερον διαχίλια περίπου Ἀγρ. καὶ Βας τάξεως· τὰ δὲ λοιπὰ ναυπηγηθέντα ἀλλαχοῦ ἐπεσκευάσθησαν ἢ ἐνεγράφησαν εἰς τὸ νηιλόγιον Σύρου ἕνεκα τῶν εὐκολιῶν ἃς εὕρισκον οἱ ναυτιλλόμενοι ἐν τῇ ἀκμαζούσῃ πόλει τοῦ Ἑρμοῦ. (1) Τὸ τελευταῖον ναυπηγηθὲν πλοῖον Ἀ γ ρ ῶ εἶνε τὸ μέγιστον ἐν Ἑλλάδι καὶ Ἀνατολῇ.

Ἡ κατὰ τοῦ 1870 κατάστασις τῆς ἐμπορ. ναυτιλίας Σύρου εἶχον ὡς ἑξῆς.

Ἰστιοφ.	χωρητικ.	Ἀτμοκ.	Ἀριθ.
567 Α'. τάξ.	10,652	12	πληρώμ.
875 Β'. τάξ.	187,652	χωρ.	15,360 11,015

Ὀλικὸν ποσὸν πλοίων 1454, χωρητικότητος τόνων 263, 604· ὑπολογιζομένου δ' ἐκάστου τόνου πρὸς δραχ. 120 ἢ ἀξία τοῦ νῦν ἐμπ. ναυτικοῦ τῆς Σύρου ὑπερβαίνει τὰ 20,000, 000. δρ. Ἐργάζονται δ' ἐν τῷ ναυπηγείῳ περίπου 1500 ἐργάται.

Ἑ λ λ η ν ι κ ῇ Ἀ τ μ ο π λ ο ῖ α. Ἰδρύθη τῷ 1857 δυ-

(1) Λόγου γενομένου περὶ ναυπηγηθέντων ἐν Σύρῳ πλοίων μνημονεύω ἐνταῦθα τῶν σπουδαιωτέρων αὐτῆς ναυπηγῶν (τεθνεώτων καὶ ζώντων), Π. Μάσχα, Παγίδα πατὴρ καὶ υἱοῦ, Μ. Πουτσῶ. Ἀν. Δαι-
βαδάρα, Χρηστοφῆ, Στ. Κουφουδάκη, Π. Μπούμη ναυπηγοῦ τῆς
Ἀ γ ρ ο ῦ. Εἰσὶ δὲ καὶ ἄλλοι ἐπ' ἰσῆς ἱκανοί.

νάμει τοῦ μεταξύ τῶν μετόχων αὐτῆς συμβολαίου τῆς 3ης Ἰανουαρίου 1857, ἐγκριθεῖσα δι' εἰκοσιν ἔτη. Ἦρξατο τῶν ἐργασιῶν τῆς τὸν Ἰούλιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους. Ἡ Διοίκησις ἀνετέθη εἰς πενταμελες συμβούλιον, οὗ μέλη ἀπὸ τῆς συστάσεώς της μέχρι σήμερον διετέλεσαν διαδοχικῶς οἱ Ἀμβρ. Δαμαλᾶς, Ἡλ. Κεχαγιᾶς, Δ. Βαφιαδάκης, Π. Ῥάλλης, Δ. Βολανάκης, Ἐλ. Λαδόπουλος μεγαλέμποροι, Δημ. Σύμβουλοι, δύο δὲ αὐτῶν καὶ Δήμαρχοι, Ἀλεξ. Δομεστίνης ἰδιοκτῆτης πλοίων, κεφαλαιούχος κλπ. καὶ κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη Γ. Τομπάζης διακεκριμένος ἀξιωματ. τοῦ Βασ. ναυτικοῦ. (1)

Ἀπ' ἀρχῆς τῆς συστάσεώς της ἀνετέθησαν ἡ μὲν Γεν. Γραμματεία τῷ Ἀρ. Κάζηρα, τέως διευθυντῇ τῆς Ἀσφ. Ἑταιρίας Ἑλλάς, ἀνδρὶ δραστηριωτάτῳ καὶ εἰδικωτάτῳ περὶ τὸ εἶδος τῆς ὑπηρεσίας, τὸ δὲ λογιστικὸν τῷ εἰδικῷ περὶ τὸ λογιστικὸν Ἀν. Μαρκαντωνάκη καὶ τὸ κεντρικὸν πρακτορεῖον καὶ ταμεῖον τῷ Δ. Ἀμπελᾷ, τέως Ἐλεγκτῇ, Τελώνη κλπ.

Ἡ Ἑταιρία ἤρξατο ἀπὸ 2189 μετοχῶν καὶ τριῶν ἀτμοπλοίων· κέκτηται ἤδη μετοχὰς 7905· μεθ' ὅλον δὲ τὸ πολυδάπανον τῆς ἐπιχειρήσεως καὶ τὰς ἀλλεπαλλήλους δυσχερείας, εὐρίσκεται εἰς τὴν ἐξῆς κατάστασιν κατὰ τοὺς ἐγχεκριμένους καὶ δεδημοσιευμένους ἰσολογισμοὺς τοῦ 1870. Διατηρεῖ γραμμάς 12· ἐξετέλεσεν ἀπὸ τῆς συστάσεώς της μέχρι τοῦ 1870 πλόας 4,764· μετήνεγεν ἐπιβάτας μὲν 1,845,848, δέματα δὲ ἐμπορευμάτων 1,119,495, χρηματοδέματα δὲ 68,675. (2)

(1) Καθ' ἣν στιγμὴν τυποῦται τὸ μέρος τοῦτο τίθεται εἰς ἐνέργειαν ἡ νέα σύμβασις τῆς Ἀτμ. καὶ Κυβερν. δι' ἧς αὐξάνουσιν αἱ ἐπιχορηγήσεις πρὸς τὴν Ἑταιρίαν καὶ διορίζεται ἐνιαύσιος Διοικητής. Τοιοῦτος δ' ἐξελέχθη ἐκ τῶν Διοικ. Συμβούλων ὁ Ἡλ. Κεχαγιᾶς ἀνὴρ δεδοκιμασμένης ἱκανότητος.

(1) Εἰς τοὺς πλόας τούτους δὲν συμπεριλαμβάνονται οἱ εἰς Κρήτην 90 πλόες τῆς Ὑδρας, Πανελληνίου, Κρήτης, Ἐνώσεως καὶ Ἀρκαδίου, ἐκτελεσθέντες διὰ τῶν πλοιάρχων τῆς Ἀτμοπλοίας.

Μέχρι τοῦ 1870 ἡ κτηματικὴ αὐτῆς περιουσία ἐφθασε μέχρι τῶν 5,964,381,69, συμπεριλαμβανομένων τῶν ὀφειλομένων αὐτῇ ὑπὸ τῆς Ἑλλ. Κυβερνήσεως 1,238,982,40 δρ. Ἡ περιουσία αὐτῆς συνίσταται ἐκ τῆς ἀξίας τῶν ἀτμοπλοίων τοῦ νεωρείου, τοῦ ἐργοστασίου, τοῦ καταστήματος τῆς Διευθύνσεως, τῶν γαιανθρακαποθηκῶν, τῶν φορτηγίδων τοῦ ὕλκευ, τῶν πρακτορείων, τοῦ Ταμείου κλπ. Ἡ ἐν πλάτει ἐκτίθενται ἐν τοῖς κατ' ἔτος δημοσιευομένοις ἰσολογισμοῖς. (1)

Ἀλλὰ ἡ Ἑταιρεία. Μετὰ δὲ τοῦ ἐξωτερικοῦ συγκοινωνεῖ ἡ Σύρος διὰ τῶν ἀτμοπλοίων τῆς Αὐστριακῆς Ἑταιρίας Λόυδ, ἧς τὸ ἐν Σύρῳ πρακτορεῖον διευθύνεται ὑπὸ τοῦ I. Maritzitz· διὰ τῶν Γαλλικῶν τῶν Θαλασσίων Διαπορθμεύσεων, ὧν τὸ πρακτορεῖον διευθύνεται ὑπὸ τοῦ Alfred Tallon· διὰ τῶν Ἀγγλικῶν ἀτμοπλοίων Παπαγιάννη, Μπίμπη, Μακίθερ ὧν τὸ πρακτορεῖον διευθύνεται ὑπὸ τοῦ II. Πάλλη καὶ Σα, διὰ τῶν Ὀλλανδικῶν, ὧν πρᾶκτωρ ἦν πρὶν μὲν ὁ Ἐπ. Κορωνιός, νῦν δὲ ὁ Κ. Κλέβε.

Ἄλλοτε προσήγγιζον καὶ ῥωσικά· ἀλλὰ διέκοψαν πρὸ ἐτῶν τὰς προσεγγίσεις· ἐσχάτως ἤρξαντο προσεγγίζοντα τὰ Αἰγυπτιακὰ τῆς Ἑταιρίας Κεδιβιέ, ὧν τὸ πρακτορεῖον ἐν Σύρῳ διηύθυνε πρῶτον μὲν ὁ Ἰβραῖμ, νῦν δὲ ὁ Frederic bey.

ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ. Α'. Βυρσοδεψικὴ. Δέκα βιομηχανικὰ καταστήματα βυρσοδεψικῆς ὑπάρχουσιν ἐν Σύρῳ ὧν ὁ ἐτήσιος κύκλος τῆς ἀξίας τῶν εἰδῶν κυμαίνεται ἀναλόγως τῶν ἐργασιῶν μεταξὺ 10 — 14,000,000. Τούτων πρωτεύουσι τέσσαρα.

I. Ἀτμομηχανικὸν Βυρσοδεφεῖον Παρ. Καλουτᾶ (γῆρ Π. Καλουτᾶ καὶ υἱοῦ). Συνέστη τῷ 1842· μέχρι δὲ τοῦ 1858 κατέστη οἷον εἶνε μέχρι τοῦ νῦν. Ἐβραβεύθη εἰς τὰς ἐκθέσεις τοῦ Λονδίνου καὶ τῶν Ὀλυμπίων· ἐτιμήθη δ' ἐσχάτως ὁ ἴδρυ-

(1) Περὶ δὲ τοῦ τελειοτάτου ἐν Ἀνατολῇ ἐργοστασίου αὐτῆς ἐν τοῖς κατέπιν γενήσεται λόγος.

της καὶ διὰ τοῦ χρυσοῦ παρασήμου τῶν Ἱπποτῶν τοῦ Σωτή-
ρος. Ἐτήσιος κύκλος ἀξίας ἐμπορευμάτων ἀναλόγως τῆς
ἐργασίας ἄνω τῶν 3,200,000 περίπου. Ἐτησία κατεργασία 46,
000 βουδοδερμάτων. Ἐργάται ἀναλόγως τῆς ἐργασίας 200—
280. Χωρητικότητα 150,000 δερμάτων ὑπὸ κατεργασίαν.

II. *Ἀτμομηχανικὸν βυρσοδεψεῖον Ἐμμανουὴλ Σαλούστρου.*
Συνεστήθη τῷ 1834. Βελτιωθὲν καὶ ἐπαυξηθὲν ἀποτελεῖται
ἀπὸ τινων χρόνων ἐκ μέτρων 5,000 ὠκοδομημένων καὶ 1,000
μὴ ὠκοδομημένων. Ἐβραβεύθη ἐν ταῖς ἐκθέσεσι τῶν Παρισίων
καὶ τῶν Ὀλυμπίων. Ἐτήσιος κύκλος ἀξίας 2,600,000 καὶ
πλέον. Κατεργασία βουδοδερμάτων 35—38,000 κατ' ἔτος.
Ἀπὸ τὸ 1870 ἔχει ἐργάτας 150—200.

III. *Βυρσοδεψεῖον Ἀδελφῶν Μαρινάκη.* Συνεστήθη ὑπὸ τοῦ
πατρὸς αὐτῶν Ε. Μαρινάκη τῷ 1839· βαθμηδὸν ἐπεξετάθη
εἰς μέτρα 3914, πλουτισθὲν διὰ πολλῶν δεξαμενῶν. Ἐβρα-
βεύθη μὲ χρυσοῦν βραβεῖον Βας τάξεως ἐν τοῖς τελευταίοις
Ὀλυμπίοις. Ἐτήσιος γύρος 2,000,000 κατ' ἀνώτερον ὅρον.
Ἐντριψίς πεύκου δι' ἀτμομηχανῆς Γ. Π. Δαμιανοῦ.

IV. *Ἀτμομηχανικὸν βυρσοδεψεῖον I. Κουρκουτάκη καὶ Γιού.*
Συνεστήθη τῷ 1863. Ἐτήσιος γύρος ἀναλόγως τῆς ἐργασίας
μέχρι 2,000,000. Κατεργασία ἐτησία δερμάτων καὶ τελατινίων
35,000. Ἐβραβεύθη ἐν ταῖς ἐκθέσεσι Βιέννης, Παρι-
σίων καὶ Ὀλυμπίων, καὶ ἐτιμήθη διὰ γερμανικοῦ καὶ Ἑλληνι-
κοῦ παρασήμου.

Δευτερεύοντα δὲ βυρσοδεψεῖα μετ' ἀτμομύλου εἰσι τέσσαρα 1.)
Γεωργίου Λαγουροῦ συστήθην τῷ 1851 καὶ ἔχον
ἐργάτας κατὰ μέσον ὅρον 50. 2.) Παν. Γλύκα συστή-
θην τῷ 1850 ἐργάται περίπου 40. 3.) Μεν. Κορνηλά-
κη, συστήθην τῷ 1854, ἐργάται περίπου 55 καὶ 4.) Ἀλ.
Γάγξου, συστήθην τῷ 1861 ἔχον δ' ἐργάτας 45—50.

Ἐκάστου τῶν τεσσάρων τούτων ὁ ἐτήσιος γύρος ἀναλό-

γως τῆς ἐργασίας περιστρέφεται μεταξύ τῶν 300 — 700,000 δραχμῶν.

Ἵπάρχουσι δὲ καὶ δύο μικροτέρου γύρου καὶ ἐργασίας ἐλάσσονος www.libtool.com.cn

Β'. Ἀλευροποιία. Ἐτήσιος γύρος 6 — 7,000,000.

I. Ἀτμομηχανικὸν ἐργοστάσιον ἀλευροποιίας Σταύρου Χρυσοῦ. Συστηθὲν τῷ 1861. Βελτιωθὲν δὲ καὶ ἐπαυξηθὲν συντίθεται νῦν ἐκ τεσσάρων ὀροφῶν ὀλικῆς χωρητικότητος 10,000 μέτρ. Ἐδραβεύθη δὲ καὶ ἐτιμήθη ὁ ἰδρυτὴς αὐτοῦ διὰ τοῦ παρασήμου τῶν ἱπποτῶν τοῦ Σωτῆρος. Ἐργασία: ἄλεσις ἀλεύρου, πεύκου, κατασκευὴ ἄρτου καὶ παντὸς εἵδους ζυμαρικῶν. Εἶνε δὲ τὸ μέγιστον ἐν Σύρῳ ὡς πρὸς τὴν χωρητικότητα ἐργοστάσιον, ἐργαζόμενον ἐτησίως ἐπὶ 180,000 κατὰ μέσον ὅρον κοιλῶν, ἐκτὸς τῶν πεύκων κλπ.

Ἐτήσιος γύρος 2,100,000, ἔχει καὶ ἀτμομηχανικὸν σιδηρουργεῖον, οὗ ὁ ἐτήσιος γύρος 200,000. Ἐργάται ἐν ὅλῳ 100 συμπεριλαμβανομένων τῶν ἄρτοποιῶν. Παραθυρόφυλλα 240.

II. Ἀτμομηχανικὸν ἐργοστάσιον ἀλευροποιίας Γ. Βέλτζου ἢ Θεσσαλίας. Συνεστήθη τῷ 1865. Ἐργασία ἐτησίως κοιλῶν 125,000. Κατασκευὴ ἀλεύρου καὶ παντὸς εἵδους ζυμαρικῶν. Ὁ ἰδρυτὴς ἐτιμήθη καὶ διὰ τοῦ παρασήμου τῶν ἱπποτῶν τοῦ Σωτῆρος. Οἰκοδομὴ λαμπρά. Ἐτήσιος γύρος 1,700,000.

III. Ἀτμομηχανικὸν ἐργοστάσιον Γ. Π. Δαμιανοῦ καὶ Σα. Συνεστήθη τῷ 1868. Κατασκευὴ ἀλεύρου, ἄρτου καὶ παντὸς εἵδους ζυμαρικῶν. Ἐργασία κοιλῶν περίπου 110 — 120,000 ἐτησίως, πολλάκις δὲ καὶ ξένων 40,000. Ἐντριψις πεύκου καθ' ἡμερονύκτιον 15 — 20,000. Ἐτήσιος γύρος 1,100,000. Τὸ ὄνομα τοῦ ἐργοστ. Δ ἡ μ η ρ α. Δύν. ἱππ. 35.

IV. Ἀτμομηχανικὸν ἐργοστάσιον Π. Σεβαστοπούλου καὶ Ἀρ. Χιλά (πρώην δὲ Γ. Μπούμπουλη). Συνεστήθη ὑπὸ Γ. Μπούμπουλη τῷ 1866. Ἐργασία κοιλῶν 80 — 100,000 ἀναλόγως

τῆς τιμῆς τῶν σίτων. Κατασκευὴ ἀλεύρου, ἄρτων καὶ παντός
εἶδους ζυμαρικῶν, ἐτήσιος γύρος 900,000 — 1,000,000.

Ἐκτὸς τῶν τεσσάρων τούτων μεγάλων ἐργοστασίων ὑπάρ-
χουσι πολλὰ ἄλλα μικρότερα· ἐν ἧ δύο δὲ ἐκ τούτων διελύ-
θησαν ὡς τὸ τοῦ Γ. Κοζαδίνου καὶ Σα. κατὰ τὸ 1870.

Γ'. Σιδηρουργικὴ Βιομηχανία.

Ἐργοστάσιον Ἑλληνικῆς Ἀτμοπλοίας. Ἰδρύθη τῷ 1861,
διαπρεπῆ καθέξαν θέσιν ἐν Ἀνατολῇ. Ἐργασίαι αὐτοῦ μηχαν-
ναί, λέβητες, ἐργαλεῖα παντοειδῆ κλπ. Ἐκπαίδευσις Ἑλλήνων
ὡς μηχανικῶν. Περιέχει δὲ καὶ χωνευτήριο, σιδηρουργεῖον
κλπ. Διευθύνεται ὑπὸ τοῦ ἀρχιμηχανικοῦ Smith. Περιέχει δὲ
ἄριστον νεώρειον, ἐν ᾧ ἐκαθαρίσθησαν ἐκτὸς τῶν ἀτμοπλοίων
τῆς Ἑταιρίας καὶ τινα βασιλικά καὶ ἄλλα πολλὰ ξένων ἐθνι-
κότητων ἐν οἷς δύο αὐστρ. κανονοφόροι καὶ μία φρεγάτα.

Ἡξιώθη πρώτου ἐπαίνου ἐν τῇ παγκοσμίῳ ἐκθέσει τοῦ
Λονδίνου καὶ χρυσοῦ μεταλλείου Ἀγῆς τάξεως ἐν τῇ τῶν
Ὀλυμπίων. Τὰ μέχρι τοῦ 1870 ἔργα αὐτοῦ εἰσι πλεῖστα ἰδίως
26 λέβητες διὰ τὰ ἐν Σύρῳ βιομ. ἐργοστάσια, 12 ἀτμομηχαναί,
ὕδραυλικά, ἐλαιοπιεστικά, σαπωνοποιίας κλπ. πυροβόλα ρα-
βδωτά, σφαῖραι κλπ., καπνοδόχοι καὶ ἄλλα παντοειδοῦς χρή-
σεως. Πρὸς τούτοις ἐν μικρὸν ῥυμουλκὸν ἀτμόπλοιον. Ἐξε-
παιδεύθησαν δ' ἐν αὐτῷ 13 μηχανικοὶ Ἕλληνες καὶ ἰσάριθμοι
λεβητοποιοὶ, ὧν οἱ πλεῖστοι εἶνε ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῶν ἀτμο-
πλοίων. Ἀξία κτιρίου καὶ μηχανῶν 276, 387, 24. Εἶνε τὸ
πρῶτον ἐν Ἀνατολῇ τελείως ἤδη κατηρτισθὲν ἀμιλλᾷται πρὸς
πολλὰ τοιοῦτου εἶδους ἐν Εὐρώπῃ.

Ἐπάρχουσι δὲ ἐπὶ ἄλλα σιδηρουργεῖα. 1.) τὸ τοῦ Διο-
νυσίου Γιάτρε, 2.) τὸ τοῦ Γ. Κουμούλια, 3.)
τὸ τοῦ Ἀπ. Βουργαράκη, 4.) τὸ τοῦ Κ. Κοα-
ζάκη, 5.) τὸ τοῦ Τρυπάνη, 6.) τὸ τοῦ Χ. Ἀν.
Βουργαράκη, πρὸ πάντων κλινοποιεῖον 7) καὶ τὸ τοῦ
Ι. Ἀποστόλου. Πάντα ταῦτα κατασκευάζουσιν κάλ-

λιστα σιδηρουργικά εργαλεία, περιέχουσι τινα τούτων χυτήρια καὶ ἐν γένει εἰπεῖν πληροῦσι τὰς ἀνάγκας τοῦ ναυπηγείου καὶ τῆς πόλεως, μετὰ πολλῶν ἄλλων, ὧν 25 τὰ λεγόμενα Γύφτικα.

Ἄλλ' ἐκτὸς τούτου ὑπάρχουσι δεκά ἔτη μικρὰ καὶ μεγάλα ἀγχυροποιεῖα, ἡλοποιεῖα, κλινοποιεῖα κλπ.

Δ'. *Υδραυλικὴ βιομηχανία.*

Πρῶτον ἐργοστάσιον ἀτμοκίνητον ὑδραυλικῆς ἰδρύθη ἐν Σύρῳ τῷ 1870 ὑπὸ τοῦ Ι. Ἀργυροπούλου, παράγον κάλλιστα ὑδραυλικά εἶδη, ὀνομαζόμενον δὲ Ἐρμῆς.

Ἐσχάτως δὲ ἰδρύθη νέον ἀτμομηχανικὸν τέλειον ἐπ' ἰσῆς εἰς τὸ εἶδός του ἡ Σιδων διευθυνόμενον ὑπὸ Πέτ. Ι. Ράλλη.

Ε'. *Βαμβακουργικὴ καὶ ρηματοκλωστικὴ βιομηχανία.*

Περίφημον ἀτμομηχανικὸν ἐργοστάσιον βαμβακουργικῆς, Ἐκκοκιστήριον, Κλωστήριον, Ὑφαντήριο καὶ Πλεκτήριο, ἰδρύθη τῷ 1870, διευθυνόμενον ὑπὸ Γ. Καλαποδοπούλου ἐξ ἀδράκτων κατὰ τὸ παρὸν 2,616 μετὰ ἐκκοκιστικῶν μηχανῶν κλπ. Ἐργάζονται κατὰ τὸ παρὸν 90 ἄτομα, ἦτοι γυναῖκες καὶ ἄνδρες. Παραγωγή νήματος 30,000 πάκα ἀξίας δρ. 300,000.

ΣΤ'. *Ἀτμομηχανικὸν ἐργοστάσιον, σχοινοπλοκείου Γ. Χ. Γλύκα.*
Ἀρτίως συστηθὲν καὶ κάλλιστα καταρτισθὲν.

Ζ'. *Ἀτμομηχανικὸν ἐλαιοχρωματοτριβεῖον Μ. Κατζίμαντῆ.*
Πρὸ ἰκαγῶν χρόνων συστηθὲν καὶ βελτιωθὲν, εἶνε τὸ πρῶτον ἐλαιοχρωματοτριβεῖον ἐν Σύρῳ.

Η'. Ὑπάρχουσι δὲ πλεῖστα ἄλλα καταστήματα διαφόρων τεχνῶν, οἷον

Ι. *Τυποθετεῖα* τρία, 1.) τὸ τοῦ Π. Ἰωάννου, 2.) Π. Ἀναγνωστοπούλου 3.) Ν. Σταθοπούλου, ἐν οἷς ἐργάζονται πρὸς ἐκτύπωσιν σχημάτων ἐπὶ χαλεμκερίων. 50 περίπου ἐργάται. Ὑπάρχει δὲ καὶ ἴδιον Κατασκευαστήριο Καλεμκερίων τοῦ Δ. Εὐαγγελίδου πρὸς χρωματισμὸν

τῶν ἐπὶ καλεμκερίων σχημάτων ἔχον 40 — 50 ἐργάτιδας.

II. *Τυπογραφεία*. Ἐκτὸς τῶν πρὸ χρόνων διαλυθέντων τοῦ Ῥόμπερτσον, τοῦ Π. Κ. Παντελῆ, τοῦ Μελισταγοῦς κλπ. ὑπάρχουσιν ἤδη 7. 1.) τοῦ Ν. Βαρβαρέσου ἰδρυθὲν τῷ 1843 2.) τὸ τοῦ Ῥενιέρη Πρίν-τεζῆ ἰδρυθὲν τῷ 1854 μετὰ ταχυπιστηρίου ἐκτυποῦντος 6 χιλ. ἀντίτυπα τὴν ἡμέραν, 3.) τὸ τῆς Πατρίδος κατ' ἀρχὰς μετοχικὸν νῦν Γ. Χάλαρη 4.) τὸ τοῦ Ἐθνικοῦ Μέλлонτος τοῦ Δημ. Λυμπερίου, 5.) τὸ τῆς Πανόπης τῶν ἀδελφῶν Φρέρη, 6.) τὸ τοῦ Ἀντ. Καραβατσέλου νῦν Ι. Καλομανιάτου, καὶ 7.) τὸ τοῦ Γ. Κανέλλου.

III. *Ζαχαροπλαστική καὶ λουκουμοποιία*. Ἀρχαιότατα καὶ μεγάλην ἀποκτήσαντες φήμην, βραβευθέντα δὲ εἰς τὰς ἐκθέσεις Παρισίων, Βιέννης καὶ εἰς τὰ Ὀλύμπια εἰσι δύο 1.) τὸ τῶν Ἀδελφῶν Δαπόλλα καὶ 2.) τὸ τοῦ Π. Σταματελάκη. ἐν τούτοις κατασκευάζονται τὰ κάλλιστα τῶν λουκουμίων ἐξοδευόμενα εἰς πλείστας πόλεις τῆς Εὐρώπης.

Τούτοις προσθετέον καὶ τὸ ζαχαροπλαστεῖον Δ. Βερδέση ἀξιοθὲν ἐπαίνου ἐν τοῖς Ὀλυμπίοις.

IV. *Πηλοπλαστικῆς* ἐν ἐργοστάσιον ἄξιον λόγου ὑπάρχει ὁ Προμηθεὺς τοῦ Γ. Βαλμᾶ. ὑπάρχει δὲ πληθὺς μικροτέρων.

V. *Ξοανοποιτικῆς*, ἐν κατάστημα διατηρούμενον ὑπὸ Α. Φραγκούλη ἐκπαιδευθέντος ἐν Εὐρώπῃ καὶ βραβευθέντος. Ὑπάρχουσι δὲ πολλὰ ἄλλα ξοανοποιεῖα, ἐφοδιάζοντα τὰ μικρότερα πλοῖα διὰ ξοάνων.

VI. *Πιλοποιεῖον* εὐρωπαϊκῶς κατηρτισμένον διευθυνόμενον μὲν ὑπὸ τοῦ Ι. Χωροφᾶ, ἀνήκον δὲ εἰς τὴν Τράπεζαν Πανδώρα διευθυνομένην ὑπὸ Ν. Γ. Νιχολιάδη.

VII. *Φωτογραφικῆς καταστήματα*, κατὰ τὸ 1870 διετηροῦντο τέσσαρα, 1.) τὸ τοῦ Σ. Βενιού, 2.) τὸ τοῦ Γ. Δα-

μειανοῦ 3.) τὸ τοῦ Ν. Βλαχάκη καὶ 4.) τὸ τοῦ Π. Ζαφειροπούλου.

Ἐπάρχουσι δὲ πλείστα ἄλλα μικρὰ ἐργοστάσια διαφόρων τεχνῶν, οἷον Καλαποδοποιεῖα, ὡς τὸ πρὸ τεσσαρακονταετίας ὑπάρχον τοῦ Ἀν. Τζαγκάρη, καὶ δύο ἀξιόλογα καρεκλοποιεῖα εὐρωπαϊκοῦ ρυθμοῦ.

Ἐπῆρχον δὲ πρὸ τοῦ 1870 σάπωνοποιεῖα κατασκευάζοντα 7—8,000 καντ. σάπωνος ἑτησίως.

Καλλιτεχνικὰ ἐργοστάσια δὲν ἔχω δυστυχῶς ν' ἀναφέρω, ἐκτὸς τοῦ ἀνδριαντοποιεῖου καὶ ἀγαλματοποιεῖου τοῦ Γ. Βιτάλη βραβευθέντος εἰς τε τὰς εὐρωπ. καὶ ἐλληνικὰς ἐκθέσεις. Τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐξετιμήθησαν δεόντως· πολλὰ δὲ τούτων κοσμοῦσι τὸ ἐνταῦθα νεκροταφεῖον καὶ τινα τὰ ἐν Ἀθήναις ἀνάκτορα.

ΑΝΩΝΥΜΟΙ ΕΤΑΙΡΙΑΙ. Ἀσφαλιστικαί·

Τὰ ἐξῆς ἀσφαλιστικὰ καταστήματα ὑπῆρχον μέχρι τοῦ 1870, 1.) ἡ Ἀσφαλιστικὴ καὶ προεξοφλητικὴ Ὀμόνοια διευθυνομένη ὑπὸ Κ. Α. Σιγαλοῦ 2.) Ναυτικὴ Ἑταιρία διευθυνομένη ὑπὸ Γ. Α. Καλαποδοπούλου 3.) Ἀσφαλιστικὴ καὶ Προεξοφλητικὴ ἡ Ἀρμονία διευθυνομένη ὑπὸ Χ. Βουρδουμπάκη 4.) ἡ Ἑρμούπολις διευθυνομένη ὑπὸ Β. Χειλᾶ 5.) Ποσειδῶν διευθυνομ. ὑπὸ Χ. Βρατσάνου 6.) ἡ Ἐλπὶς ὑπὸ Ν. Μπαλῆ, 7.) ἡ Ὀλγα ὑπὸ Μ. Παππανι-
κολῆ 8.) ἡ Ἐρωσις τῶν Ὑαριανῶν κατὰ τριμηνίαν διευθυ-
νομένη ὑπὸ ἐνὸς μέλους τοῦ δωδεκαμελοῦς Συμβουλίου, 9.) τὰ Ψαρρὰ διευθυνομένη ὡς ἄνωτέρω 10.) ἡ Ἀμφιτρίτη ὑπὸ Ν. Κεφάλια 11.) ὁ Πρωρεὺς ὑπὸ Α. Κοσκόροζης 12.) ἡ Εὐτυχία ὑπὸ Κ. Κατζάκου. (1)

Ἐπῆρχεν πρὸς τούτοις Ἑταιρία Μετοχικῶν φορτηγίδων ἡ

(1) Ἐνεκα συμπτώσεως πολλῶν θαλασσιῶν δυστυχημάτων τινές τῶν ἀσφαλιστικῶν τούτων Ἑταιριῶν διελύθησαν πρὸ τοῦ 1870.

Καρτερία ὑπὸ Κ. Κολιοπούλου· μεταγενεστέρως συνεστήθη ἡ *Εὐεργετικὴ Τράπεζα Παρδώρα* Ν. Γ. Νικολιάδῃ.

Ὑποκαταστήματα δὲ τῶν ἐν Ἀθήναις ἐταιριῶν εἰσι ἀρχαιότερον μὲν πάντων τὸ τοῦ Φοίνικος διευθυνόμενον ὑπὸ Ἡλ. Κεχαγιᾶ, μεταγενέστερον δὲ τὸ τοῦ Ἀρχαγγέλου δὲ μετὰ τοῦ Νητιογνώμονος, διευθ. ὁ Σ. Βουτσινᾶς, τὸ τῆς Ἀγκύρας ὑπὸ τοῦ Κ. Σαλταμπάση καὶ τὸ τῆς Πιστωτ. Τραπεζῆς διευθυνόμενον ὑπὸ Κ. Στυλιανοῦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'.

Ναοί.—*Ἐκπαίδευσις.*—*Δημοσιογραφία.*—*Ἀγαθοεργὰ καταστήματα.*—*Δημοτικά.*—*Ὀδοί.*—*Οἰκοδομαί.*—*Ἐξοχαί.*

Πλατεῖαι.—*Πολιτικὴ καὶ κοινωνικὴ κατάστασις τοῦ Δήμου Ἐρμουπόλεως κατὰ τὸ 1870.*

ΙΕΡΑΤΕΙΟΝ. Τὸ ἱερατεῖον Ἐρμουπόλεως συνίσταται ἐκ πεντήκοντα προσώπων, ὧν προίσταται ὁ σεβασμιώτατος ἀρχιερεὺς Σύρου καὶ Τήνου Ἀλέξανδρος διαδεχθεὶς τὸν Δανιήλ, (1) ἀνὴρ διακεκριμένος ἐν τε τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ τῇ πολιτείᾳ τῶν γραμμάτων, ἐν ᾗ διέπρεψεν ὡς καθηγητῆς τῆς Θεολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ. Τὰ δὲ μέλη τοῦ ἱερατείου εἰσιν εἰς Πρωτοσύγκελλος, ὁ Ματθ. Εὐαγγελινός, πρὸ ἱκανῶν χρόνων κατέχων ἐπαξίως τὴν θέσιν ταύτην· 4 ἀρχιμανδρίται, ὧν εἰς ἱεροκλήρυξ, εἰς Διευθυντῆς Ἱερατ. Σχολῆς καὶ δύο ἰδιωτεύοντες· 32 ἐφημέριοι τῶν ἐνωριῶν καὶ τῶν ἐξοχικῶν ναῶν· 7 ἱεροδιάκονοι διακονοῦντες ἐν ναοῖς καὶ 4 σπουδάζοντες.

(1) Οὗτος διεδέχθη τὸν Ἀνθιμον· ἦν δὲ πρῶτον Καρύστου, καὶ εἶχε διαδεχθῆ τὸν Χίου Πλάτωνα. Τὸν Δανιήλ ἀποθανόντα τῇ 5 Μαΐου 1862 διεδέχθη ὁ Ἀλέξανδρος τῇ 12 Ἰουνίου 1866.

I. *Μεταμόρφωσις τοῦ Σωτήρος*, παρ' ἧ καὶ ὁ μητροπολιτικὸς οἶκος· ναὸς ἱστορικὸς διὰ τὴν συνοικισθεῖσαν Ἑρμούπολιν. Ἀνηγέρθη τῷ 1824 διὰ δαπάνης ἰδιωτικῆς. Ἡ κτηματικὴ ἀξία αὐτοῦ εἶναι δρ. 200000, ἐτησίᾳ πρόσδοδος 16,500.

II. *Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου*. Ἀνηγέρθη τῷ 1829· ἀξία αὐτοῦ 140,000, ἐτησίᾳ πρόσδοδος 12000.

III. *Ἅγιος Γεώργιος*. Ἀνηγέρθη τῷ 1839. Ἀξία αὐτοῦ δραχ. 60,000. Ἐτησίᾳ πρόσδοδος 6000.

IV. *Ἅγιος Νικόλαος*. Ἀνηγέρθη τῷ 1848. Ἀξία τοῦ κτήματος. 500,000. Ἐτησίᾳ πρόσδοδος δραχ. 92,000. Ὑπολογίζεται δὲ ἡ κτημ. αὐτοῦ ἀξία σήμερον κοσμηθέντος διὰ τῶν κωδωνοστασιῶν καὶ προφυλαίων φθάνουσα τὸ 1,000,000.

Καὶ οὗτοι μὲν οἱ ναοὶ εἰσιν ἐν τῇ πόλει, ἐκτὸς δ' αὐτῆς,

V. *Προφήτης Ἡλίας* ἐν ἐξοχῇ Ἑπισκοπείου.

VI. *Ἅγιος Ἀθανάσιος*, παρὰ τὴν Πηγὴν.

VII. *Ἅγιος Ἰωάννης*, ἐν Ποσειδωνίᾳ (Δελαγρατσίᾳ).

VIII. *Ἁγία Παρασκευή*, ἄνω τοῦ λόφου τῆς Ἀληθινῆς, ἀνακαινισθεῖσα καὶ πλουτισθεῖσα διὰ κελλίων εὐρυχώρων κλπ.

IX. *Ἅγιος Σπυρίδων*, ἐν τῇ ἐξοχῇ Χροῦσα.

X. *Ἅγιοι Ἀράργυροι*, ἐν τῇ ἐξοχῇ Μάννα.

XI. *Γερέθλια τῆς Θεοτόκου*, ἐν Χρούσοις.

XII. *Ἅγιος Δημήτριος*, (εὐκτῆριος οἶκος παρὰ τὴν θέσιν Γύρι, ἰδιοκτησίας Δ. Χειλᾶ.)

ΕΚΠΑΔΕΥΣΙΣ. Γυμνάσιον. Εἰς τὸ ἐπὶ τινὰς δεκαετηρίδας περιώνυμον τοῦτο γυμνάσιον ὅπερ διηθύθηον διακεκριμένοι γυμνασιάρχαι ὁ Ν. Βάμβας, Γ. Σερούιος, Γ. Σουρίας, Α. Κυπριανὸς κλπ. καὶ παρ' ᾧ ἐμαθήτευσαν ἑκατοντάδες ὁμογενῶν Ἑλλήνων καὶ πολλοὶ τῶν παρ' ἡμῶν λογίων καὶ καθηγητῶν, μέχρι τοῦ 1870 ἐδιδάχθησαν τὰ γράμματα πλείονες τῶν τρισχιλίων ἑλληνοπαίδων· οἱ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη 1867—1870 ἐγγραφέντες εἰς τε τὸ Γυμνάσιον καὶ τὸ Ἑλλ. Σχολεῖον ἀνῆρχοντο κατ' ἔτος μέχρι τῶν 500.

Κατὰ τὸ 1870 ὑπῆρχον 25 σχολεῖα δημοσυντήρητα καὶ ἰδιωτικὰ εἰς 2 ἐφορτίων ἐν ὧν μαθηταὶ 2771 ἦτοι τὰ ἐξῆς.

1 Ἀνώτ. Σχολ. Θηλέων μαθ. 165 5 Κορασ. μαθ. 178

2 Κατωτέρ. ἐκπαιδεύσ. ἀρρ. » 340 6 Ἀνατ. πλευρ. 143

3 Δοτικῆς πλευρᾶς ἀρρ. » 179 7 Δοτ. πλ. Κορ. 141

4 Νηπίων ἀρρένων 84 8 Νηπίων Θηλ. 111

Ἰδιοσυντήρητα δὲ 13, τὸ τοῦ Ἐμμ. Μαγιάκη μαθ. 34, τὸ τοῦ Γ. Κουϊμζέλη μαθήτρ. 131, τὸ τοῦ Ἀντ. Ν. Γοζαδίνου μαθ. 66, τὸ τοῦ Φ. Χίλδνερ μαθ. 40, τὸ τοῦ Φ. Ταραντίνου μαθ. 35 καὶ 10 ἄλλα διευθυνόμενα ὑπὸ διδασκαλιστῶν.

Προστιθεμένων δὲ τούτοις καὶ τῶν μαθητῶν Ἱερατ. Σχολῆς περίπου 15—20 καὶ τῶν τοῦ Ὀρφανοτροφείου, ἐξάγεται ἀριθμὸς ὀλίγος τῶν ἐκπαιδευομένων θηλέων καὶ ἀρρένων 3030 περίπου. (1)

ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΑ. Ἐν τοῖς προηγουμένοις κεφαλαίοις ἀνέφερόν τινας ἐφημερίδας ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων. Ἐνταῦθα παρατίθεται σημειώσιν τῶν ἀπὸ τοῦ 1831—1870 ἀναφανιστῶν ἐν Ἑρμοπόλει ἐφημερίδων αἵτινες εἶνε: ἡ Ἑλληνικὴ Μελίσσα (1831) ὑπὸ Ι. Σφοῖνη, Ἑρμῆς (1838) ἐκδότης Ι. Ἡσαίας, Ἑρμῆς τῆς νέας Σύρου (1838) ἐκδότης Π. Παντελῆς, Ἐφημερίς τῶν Ἀγγελιῶν ἐκδότης Γ. Μελισταγῆς, Ἡ Ἑλλάς (1838) ὁ Μισοβάρορος, ὁ Ἑρμοπολίτης, ὁ Ἀγγελιαφόρος συντασσόμεναι ὑπὸ διαφόρων, Αἶολος (1842—1861) ἐκδότης Ν. Βαρβαρέσος, συντάκτης Ἀλ. Ἀλεξάνδρου, Ἑρμοπολίς (1842) συντάκτης Γ. Καραλής, Λάβα-

(1) Κατὰ τὴν ἐν ἔτει 1858 ἐκτίμησιν, ἡ τοῦ Γυμνασίου κτηματ. ἀξία ἦν 100,000. Καταβάλλει ὁ Δῆμος πρὸς συντήρησιν ἐτησίως 9,850· ἡ τῶν τεσσάρων σχολ. κτημ. ἀξία δρ. 140,000. Πρὸς. 3,000. Συντεροῦνται ἐκ τῶν δημοτ. φόρων· ἐν τούτων εἶν' ἐν τῷ δήμῳ Συρίων.

ρον (1843) συντάκτ. Ι. Βεάκης, κατόπιν δὲ Αἰ. Εὐχαίτων Λαῶν ὑπὸ τοῦ ἰδίου, ἢ Σεπτεμβριανῇ ὑπὸ τοῦ ἰδίου Ἐνωσις ἐκδότης Γ. Μελισταγῆς, συντάκτης Εὐστάθιος Ἀθανασιάδης, Νόμος συντάκτης καὶ ἐκδότης Μ. Περίδης, τινὲς ἄλλαι ἀγνώστων ἤδη συντακτῶν ὡς ὁ Πόλεμος, ὁ Ἀγγελοῦ τοῦ Ἐμπορίου εἶτα δὲ ὁ Ἀμερόληπτος ἐκδότης Ρ. Πρίντζης, ὁ Τηλεγραφος τῶν Κυκλάδων, ὁ Ἀστήρ τῶν Κυκλάδων, ἐκδ. Ν. Βαρβαρέσος, Τρακατροῦκα ἐφημ. σατυρική, Μέλισσα τοῦ Αἰγαίου, συντάκτης Χέν, Πέλεκος ἐκδότης ὁ Δημ. Τζώκρης Ἰππότης συντάκτης Ν. Νικολιάδης, Σφιγξ συντάκτης ὁ αὐτός, Ἐρατὼ ἐφημ. σατυρική, Σάλπιγξ συντάκτης Δ. Λυμπερίου, Ἐθνὸς συντάκτης ὁ αὐτός, Ἐθνικὸν Μέλλον συντάκτης ὁ αὐτός. Πατρὶς συντάκτης Γ. Ποσειδῶν, Ἐρμούπολις συντάκτης Ν. Καβούρ, Χρηματιστήριον συντάκτης Γ. Καλαποδόπουλος, Πανελληνιον συντάκτης Δ. Καίρης· καὶ ἄλλαι δὲ μικροτέρου σχήματος, οἷον τὸ Πνεῦμα ἢ Ἠχώ (Νικολιάδου), τὰ Νέα ἐκδότης Α. Καραβατσέλος, τὸ Τύμπανον, ὁ Σατανᾶς, ἢ γελοιγραφικὴ Μαυρῆς, ἢ Φωνὴ τοῦ Λαοῦ ἐξεδόθησαν ὀλίγους μῆνας πρὶν ἢ μετὰ τὸ 1870. Ἀπασαὶ δὲ αὗται, προτιθεμένων καὶ τῶν κατόπιν ἐκδοθειῶν οἷον τῆς Πανόπης ἐκδότης Γ. Κυτριλάκης, τῆς Ἀύρας, τῆς Σύρου, τῆς Καρτερίδας, τοῦ Φάρου τῶν Κυκλάδων, τῆς Τύχης, τῆς Πανδώρας, τοῦ Μέλλοντος τῆς Σύρου καὶ ἄλλων ὀλίγων διατηρηθειῶν, ἀποτελοῦσι τὸ ποσὸν περίπου ἑκατὸν ἐφημερίδων ἐκδοθειῶν ἀπὸ τοῦ συνοικισμοῦ τῆς Ἐρμούπολεως μέχρι σήμερον.

Περιοδικὰ δὲ συγγράμματα ἐξεδόθησαν τὰ ἑξῆς. Ἀποθήκη τῶν ὠφελίμων καὶ τερπνῶν γνώσεων συντάκτης Ἰάκ. Πιτζιπιδός, Φάρος τῆς Μεσογείου

συντάκτης ὁ αὐτός, Ἐλευθερία τοῦ Ἐμπορίου
 περιοδικὸν τῆς ὁμωνύμου Ἑταιρίας· ἐκδότ. Α. Εὐμορφόπου-
 λος. Ἐξεδόθησαν δὲ καὶ ἄλλα τινὰ, οἷον ἡ Μέλισσα
 τοῦ Αἰγάνου ἢ Κασσιόπη, ἡ Παλλὰς,
 ὀλίγον χρόνον διατηρηθέντα. Νῦν οὐδὲν ἐκδίδεται περιοδικόν.

ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ Α'. Ἀγαθοεργά.

I. *Δημοτικὸν Νοσοκομεῖον*. Ἀνηγέρθη τῷ 1826. Ἀξία
 κτήματος 160,000. Ἐτησία πρόσοδος 30,000. Συντηρεῖται
 ἀπὸ τὸν ὑπὲρ τούτου φόρον 1[4 τοῖς 0[0 ἐφ' ὅλων τῶν εἰ-
 σαγομένων ἐμπορευμάτων, ἐκ τῶν ἐτησίων συνδρομῶν καὶ
 ἐξ ἀφιερωμάτων. Ἱατροὶ (ἀπὸ τοῦ 1843) Δ. Παρασκευᾶς, καὶ
 (ἀπὸ τοῦ 1868) Π. Κοσχορόζης. Ἐβελτιώθη ἐπαισθητῶς
 πλουτισθὲν διὰ νέων δωματίων, ἱατρικῶν ἐργαλείων κλπ. Ἐν
 αὐτῷ ἐκτελοῦνται καὶ αἱ τολμηρότεραι ἐγχειρήσεις λίαν ἐπιτυ-
 χῶς. Δέχεται ἐτησίως ἀσθενεῖς 700—800.

II. *Ὀρφανοτροφεῖον ἀρρένων*. Ἀνηγέρθη τῷ 1856, δωρή-
 σαντος τὸ κτῆμα τοῦ Ἀλ. Μπαμπαγιώτου. Ἀξία κτήματος
 30,000. Ἐτησία πρόσοδος 2,500. Ἐτησία συντήρησις
 δραχ. 14,200, καταβαλλόμεναι ἐκ συνδρομῶν καὶ ἐκ τοῦ
 Δήμου· παῖδες 50 διδασκόμενοι τὰ πρῶτα στοιχεῖα τῶν γνώ-
 σεων καὶ τέχνας. Διοικεῖται ὑπὸ Ἀδελφάτου.

III. *Ὀρφανοτροφεῖον θηλέων*. Ἀφιέρωμα Ἀλ. Μπαμπα-
 γιώτου, ὑποσχεθέντος τὴν ἐς αἰὲ συντήρησίν του διὰ τῶν τό-
 κων μεγάλης περιουσίας του. Οἰκοδομὴ λαμπρὰ καὶ νεό-
 κτιστος (1). Διοικεῖται ὡς τὸ ἀνωτέρω.

B'. Διάφορα Δημοτικὰ Καταστήματα.

I. *Κρεοπωλεῖον καὶ Ἰχθυοπωλεῖον*. Ἀνηγέρθησαν τῷ 1846
 διὰ μεθέξεων, συμπληρωθεῖσάν τῶν μεθέξεων ἐγένετο ἰδιο-
 κτησία τοῦ Δήμου. Ἀξία κτήματος 100,000. Ἐτησία πρό-
 σοδος 17,000 καὶ πλεόν. Διατηρεῖται ἐκ τῶν πόρων τοῦ
 Δήμου.

(1) Μετὰ τὸ 1870 ἰδρύθη καὶ Πτωχοκομεῖον.

II. *Παρτοπωλείον*. Ἀνηγέρθη τῷ 1855 διὰ δανείου τοῦ Δήμου παρὰ τῆς Ἐθν. Τραπεζῆς ἐκ δραχ. 80,000, τὸ ὑπόλοιπον πρὸς ἀποπεράτωσιν τῆς οἰκοδομῆς κατέβαλεν ὁ Δήμος. Ἀξία κτήματος δραχ. 124,000. Ἐτησία πρόσοδος 24, 102, συντηρεῖται δὲ ἐκ τῶν πόρων τοῦ Δήμου.

III. *Σφαγεῖον*. Ἀνηγέρθη τῷ 1848 ὑπὸ τοῦ Δήμου. Ἀξία δραχ. 6,000, πρόσοδος ἑτησία 2548. Συντηρεῖται ὡς ἄνω.

IV. *Δημοτικαὶ ἀποθήκαι*. Ἀνηγέρθησαν ὑπὸ τοῦ Δήμου τῷ 1839. Ἀξία δραχ. 12,000, πρόσοδος 1265.

V. *Νεκροταφεῖον*. Ἀνηγέρθη τῷ 1837. Ἀξία κτήματος 10,000. Συντηρεῖται ἐκ τῶν πόρων τοῦ Δήμου.

VI. *Πακτωτήριον*. Ἡ οἰκοδομὴ ἤρξατο τῷ 1857· προϋπολογίσθη ἡ δαπάνη εἰς 200,000 δραχ. Μέχρι τοῦ 1858 προκατέβαλεν ὁ Δήμος 40,750. (1)

VII. *Δημοτικὴ Λέσχη*. Ἀνηγέρθη τῷ 1862 διὰ μεθέξεων, προϋπολογισθείσης τῆς δαπάνης εἰς δραχ. 93,636 ἐπὶ γηπέδου προσενεχθέντος ὑπὸ τοῦ Δήμου. (2) Οἰκοδομὴ λαμπρά.

VIII. *Θέατρον Ἀπόλλων*. Ἀνηγέρθη μετὰ τῆς Λέσχης, προϋπολογισθείσης τῆς δαπάνης εἰς 60,380 ἐπὶ δημοτ. γηπέδου. Πληρωθεῖσων ὑπὸ τοῦ Δήμου τῶν μεθέξεων, ἀμφοτέρα εἶνε ἰδιοκτησία τοῦ Δήμου. Περὶ ἀμφοτέρων δ' ἐγένετο προηγούμενος λόγος.

Τῶν Δημοτ. καταστημάτων τούτων σήμερον ἡ ἀξία ὑπερβαίνει τὰ 3,000,000 συμπεριλαμβανομένων τῶν ἐν τῇ πόλει τεσσάρων ναῶν, οὐχὶ δὲ τῶν ἐξοχικῶν, τῶν γηπέδων,

(1) Τὰς σημειώσεις ταύτας λαμβάνω ἐκ τῶν ἐπιστήμων πινάκων τῆς Δημαρχίας (ἀ. Αὐγ. 1858). Ἡ νῦν ἀξία τῶν κτημ. τούτων εἶνε μείζων.

(2) Ἐν πλάτει ἴδε τὰ περὶ οἰκοδομῆς καὶ μετόχων Λέσχης καὶ Θεάτρου ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 51, 733 συμβολ. τοῦ Συμβολ. Α. Δαυτδ. Ὅρα ψηφ. Δημ. Συμβουλίου 126, 1861.

τῶν πλατειῶν κλπ. ἄλλων ἅτινά εἰσιν ἀξίας πολλῶν ἑκατομυρίων.

Τὰ ἔσοδα τοῦ Δήμου κατὰ τὴν πρώτην δημορχικὴν περίοδον (1835—1837) ἦσαν δραχ. 70,000 περίπου, ἔξοδα δὲ 62,000, ἐν ᾧ κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετηρίδα ὁ προϋπολογισμὸς ἀνῆλθε τὰς 500—700,000 δραχμ.

Ὅδοι καὶ Πλατεῖαι. Ὑπάρχουσιν ἐν τῷ σχεδίῳ 124 ὁδοὶ καὶ 12 πλατεῖαι, ὧν πέντε αἱ μεγαλείτεραι, ἡ τοῦ Λεωτοσάκου, Μωραϊτίνης, Σκαρβέλης καὶ ἡ τῶν Ἐξω Βαπορίων, ἡ τοῦ Ὑγειονομείου. Ἄλλαι δὲ, ἡ τῶν Πέντε μύλων, ἡ τῆς Ἀποβάθρας, ἡ τοῦ Ἐργοστασίου τῆς Ἑλλ. Ἀτμοπλοίας κλπ. (1)

Ὅδοι δὲ εὐρύτεραι καὶ λιθόστρωτοι εἰσιν ἡ τῆς Ἀγορᾶς, ἡ τοῦ Ἑρμοῦ, ἡ τῶν Βαπορίων, ἡ τοῦ Ὑγειονομείου, ἡ Παρὰ τὴν ὁδὸν, ἡ τοῦ Χειμάρρου, ἡ τῶν Χαρίτων, ἡ πρὸς ἄνω Σύρον καὶ 50 ἔτι ἄλλαι λιθόστρωτοι. Πρὸς τούτοις δὲ ὑπάρχουσι μεγάλοι ὁχετοὶ 15 εἰς διάφορα μέρη τῆς πόλεως. Ἐπαρχιακαὶ δὲ ἀμαξιτοὶ ὁδοὶ εἰσι τρεῖς ἡ τῆς Ποσειδωνίας, ἡ τῶν Χρουσῶν καὶ ἡ τοῦ Ἐπισκοπείου.

Ἐξοχαί. Ὅτις αἱ κυριώτεραι ἐξοχαί, ἐν αἷς διέρχονται πλείστοι τοὺς θερινούς μηνάς, καὶ εἰς ἃς μεταβαίνουν πολλοὶ πρὸς κυνηγεσίαν, ἦτις εἶνε ἡ προσφιλεστέρα διασκέδασις πολλῶν Ἑρμοπολιτῶν. Ἐξυτέρᾳ ἐξοχῇ εἶνε ἡ τοῦ Ἐπισκοπεῖος μετὰ ναοῦ, ὕδατος ἀφθόνου καὶ καλῶν οἰκοδομῶν. Ἐἴτα δὲ τὰ Τάλαντα μετὰ ναοῦ ἥδη ἀνεγειρομένου τῇ πρωτοβουλίᾳ Θ. Καραγιαννάκη. Ὁ Κοῦμμὸς

(1) Ἐπιφυλάχθην ἐνταῦθα νὰ ἐκθέσω τὰ ὀνόματα πασῶν τῶν ὁδῶν, ἀλλὰ μετὰ δευτέραν σκέψιν ἐθεώρησα ἀνωφελὲς τοῦτο, διότι τῆς ὀνομασίας αὐτῶν γενομένης τῷ 1838 καὶ ὀρισθεισῶν τῶν ὁδῶν ἐκ τῶν τότε ἰδιοκτησιῶν, εἶνε σήμερον δύσκολος ἡ περιγραφὴ, μεταβληθεισῶν τῶν ἰδιοκτησιῶν κατὰ τὸ πλείστον ὡς πρὸς τὰ ὀνόματα.

μετὰ μεγάλου κήπου ἀνήκοντος εἰς τοὺς ἀδελφοὺς Κατζούφρη, λεμονώνος καὶ πορτοκαλεῶνος· Μείζονος δὲ λόγου ἄξια τὰ Χροῦσα μετὰ δύο ἐκκλησιῶν, λαμπρῶν οἰκοδομῶν καὶ πολλῶν φυτειῶν. Ἡ Ποσειδωνία (Δελαγράτσια) μετὰ ναοῦ, πολλῶν οἰκοδομῶν, καρφενείων κλπ. καὶ ὁ παρακειμένος Φοίνικας γραφικωτάτη τοποθεσία μετὰ λιμένος· ἐκ τοῦ ἀντιθέτου μέρους δὲ τὸ Κόμητο μετ' ἀξιολόγου ἐξοχικῆς ἐπαύλεως ἀνηκούσης μὲν εἰς τὸν Ν. Πρασακάκη, κατοικουμένης δὲ τὸ θέρος ὑπὸ τοῦ ἀρχιερέως Σύρου καὶ Τήνου.

Ἀξιόλογος πρὸς τούτοις ἐξοχὴ εἶνε τὸ Μάνα ἐπὶ τῆς Ποσειδωνίας ὁδοῦ, μετὰ ωραίων οἰκοδομῶν, ναοῦ, κλπ. Ὑπάρχουσι δὲ καὶ ἄλλαι ἐξοχικαὶ θέσεις, γραφικωτάτων τοποθεσιῶν οἷον τὸ παρὰ τὸν Βώλακα Κίνι, ἢ παρὰ τὰ Χροῦσα Βάρη, τὸ μετὰ Νεαπόλεως καὶ Ἐπισκοπείου Γύρι, ἐνθα αἱ ἐξοχικαὶ οἰκίαι τοῦ Ζαννῆ Βούρου καὶ Δ. Χειλᾶ μετ' εὐκτηρίου οἴκου· αὐτόθι ὑπῆρχον μέχρι τινος ἐρείπια τοῦ μεγάλαιτέρου ὑδραγωγείου τῆς ἀρχαίας πόλεως. (1)

ΟΙΚΟΔΟΜΑΙ. Αἱ κατὰ τὴν τελευταίαν ἀπαρίθμησιν οἰκοδομαὶ εἰσὶ Ἑρμουπόλεως μὲν 4050, Σύρου δὲ 195. Μαγαζεῖα δὲ καὶ ἀποθήκαι ἐν Ἑρμουπόλει μὲν 1435, ἐν Σύρῳ δὲ 75· ἐτησίᾳ δὲ πρόσσδος αὐτῶν 240,000. — Ἐτήσιος φόρος οἰκοδομῶν Ἑρμουπόλεως 107,000, Σύρου δὲ 2,339. Πρὸς τούτοις ὑπάρχουσιν οἰκοδομαὶ μὲν κατὰ νόμον φορολογούμε-

(1) Περιγραφὴν ἐκτεταμένην τῶν ἐξοχῶν τῆς νήσου πασῶν, τοῦ ποσοῦ τῶν οἰκῶν ἐκάστης, τῶν φυτειῶν κλπ. μετὰ ἐτυμολογίας τῶν ὀνομάτων καὶ τοῦ ἐν αὐταῖς ἐνεργουμένου κυνηγίου, ἐνθα καὶ περὶ τοῦ λαμπροῦ ἔπους τοῦ Θ. Ὀρφανίδου Τύρι—Λύρι, εὐτραπέλως περιγράφοντος τὸ κυνήγιον ἐν Σύρῳ, καὶ ἄλλων πολλῶν σημειώσεων ἔχω ἐτοίμην· ἀλλὰ λυποῦμαι μὴ δυνάμενος νὰ δημοσιεύσω ἐνταῦθα ἕνεκα τῆς πληθύος τῆς ὕλης. Ἰσως ὅμως πράξω τοῦτο ἐν τῷ προσεχῶς δημοσιευθησμένῳ παραρτήματι τῆς ἱστορίας τῆς νήσου.

ναι 860. Ὀλικὸν ποσὸν τῶν ἐν Ἑρμουπόλει οἰκιῶν καὶ ἀπο-
θηκῶν καὶ μαγαζείων 6,363 ἰδιοκτητῶν δὲ 2,178. Σύρου δὲ
270, ἀνήκουσαι εἰς 217 ἰδιοκτητίας. Συμπεριλαμβανομένων
δὲ τινων ἥδη ἐγειρομένων, τινῶν ἀκατοικήτων (73) καὶ ἄλ-
λων δημοσ. καὶ δημοτ. καταστημάτων, ναῶν κλπ. ὑπάρχουσιν
ἐν ὅλῃ τῇ νήσῳ πλεον τῶν 7,000 οἰκοδομῶν, ἐξαιρουμένων
τῶν ἐξοχικῶν οἰκίσκων τῶν χωρικῶν κλπ.

Πολιτικὴ καὶ κοινωνικὴ κατάστασις τοῦ Δήμου Ἑρμουπόλεως (1).

Φῦλον κατοίκων.

Ἀρρενες 11,468 Θήλεις 11,114

Ὀλικὸς πληθυσμὸς 21,584.

Ἐγγαμοί.

Ἀγαμοί.

Ἀρρενες 3,660. Θήλ. 3,650. Ἀρρενες 6,500. Θήλ. 6,184.

Ἐν χηρείᾳ. Ἀρρενες 367. Θήλεις 1283.

Ὀλικὸς ἀριθμὸς οἰκογενειῶν 5435.

Δημόται.

Ἐτεροδημόται.

Ἑλληνες μὴ δημόται.

8,773.

6,755

4,511.

Ἀλλοδαπ. Καθολικ. Ἀλλόθρησκ. Μὴ λαλοῦντες Ἑλλ.

1,543.

378.

7.

137.

Ἀριθμὸς οἰκοδομῶν 4,427.

Ἐγγράμματοι.

Ἀγράμματοι.

Ἀρρενες.

Θήλεις.

Ἀρρενες.

Θήλεις.

5,459.

3,744.

4,540.

6,860.

135.

69.

289.

441.

9,443.

7,301.

(1) Κατὰ τὴν ἐν τοῖς ἀρχείοις τοῦ Δήμου Ἑρμουπόλεως ἐπίσημον
ἀπογραφὴν γενομένην τῇ 1870.

Ἐκπαίδευσις.

Ἀρρενες.

Φοιτηταί.	Μαθ. Γερμ.	Μαθ. Ἑλλ.	Μαθ. Ἀλλ.	Ἀεργοί.
7.	159.	233.	1,034.	2,767.

Θήλεις.

Μαθήτρ. Ἑλλ.	Μαθήτρ. Ἑλληλοδ.	Ἀεργοί.
153.	835.	8901.

Ἐπαγγέλματα.

Ἐργοστασιάρχαι	Ἐργοστασιάρχαι	Κτηματῖαι	21
ἀλευροποιεῖων 4	βυρσοδεψείων 6	Ἐμποροί	159
Εὐλέμποροι 20	Πιλέμποροι 2	Παραγγελιοδ.	44
Δημότ. ὑπάλλ. 85	Δημ. ὑπαλλ. 115	Καγκελαρίσται	35
Πρ. ξένοι ὑπάλλ. 10	Ἐμποροῦπάλλ. 218	Ὑπ. Ἑλλ. Ἀτ.	14
Ἐμπορομεσίται 49	Διευθ. Ἀσφαλ. 11	Μεταπράται	88
Νομικοί 30	Δικολάβοι 2	Ἀργυραμοιβοί	21
Τυπογράφοι 19	Διδάσκαλοι 39	Σαμαροποιοί	2
Παιδαγωγοί 6	Πρόξενοι 10	Ἑλληγγοράπται	23
Ἰερωμένοι 38	Βιβλιοπῶλαι 4	Ὀπωροπῶλαι	78
Φαρμακέμποροι 3	Φαρμακοποιοί 8	Καπνοκόπται	13
Ἱατροί 16	Μαῖται 8	Κτενοποιοί	1
Τρυπανισταί	Ὀνηλάται καὶ	Κεντήτριοι	41
Κιβωτοποιοί	Ὑδροφόροι 53	Διορθωταί	
Λεπτουργοί 571	Σανάκται 42	Ἀλεξιβροχίων	3
Χοροδιδάσκαλ. 2	Μακαροδοπ. 25	Ζωναροποιοί	8
Ναυπηγοί 13	Πριονισταί 58	Βαφεῖς	24
Δύται 5	Θαλαμηπόλοι 12	Μεταξουργοί	15
Τροφοδόται 10	Τέκτονες 26	Κουρεῖς	47
Μηχανικοί 34	Λιθοκόποι 24	Κλιβανεῖς	19
Κτίσται 145	Κτηματῖαι 21	Ἀλιεῖς	41
Τοχισταί 16	Προμηθευταί καὶ	Μακαρονοποιοί	10

Μυλωνάδες	7	Ἀρτοποιοὶ	47	Φραγχορράπτ.	105
Ζυθοπῶλαι	4	Σιδηρουργοὶ	108	Παντοπῶλαι	17
Μαχαιροποιοὶ	5	Φανοποιοὶ	36	Ταμδακοπῶλαι	4
Καρφεπῶλαι	102	Οἰνοπῶλαι	121	Ὑφάντριάι	15
Βυρσοδέψαι	415	Ὑπηρέται	517	Διορθῶται	
Τροφοὶ	47	Λεμβοῦχοι	163	ὠρολογίων	8
Ἐργάται	322	Ἀχθοφόροι	306	Ὀπλοδιορθῶτ.	11
Ἀμαξηλάται	7	Δημοσιογρ.	3	Φωτογράφοι	12
Γαλακτοπῶλαι	6	Διδασκάλισσαι	29	Τυποβαφεῖς	22
Ἀνθρακοπῶλαι	10	Πρεξεν. ὑπαλ.	7	Ἐφαπλωματοπ.	9
Νεοκόροι	4	Βιβλιοδέται	6	Μάγειροι	39
Ἐμπορορράπται	4	Ναυτικοὶ	550	Ἰχθυοπῶλαι	27
Ὀψοπῶλαι	70	Ὀδοντοῖατροὶ	1	Ἐλαιοπῶλαι	5
Καπνοπῶλαι	47	Ἐργάτριάι τῶν		Ἀλευροπῶλαι	4
Κηροποιοὶ	3	Καλεμκεριῶν	143	Ἀρτοπῶλαι	30
Διφθερουργοὶ	2	Γλύπται	8	Ὀρειχαλκεῖς	27
Ῥάπτριάι	59	Σχοινοπλέκται	7	Χρυσοχόοι	42
Ζαχαροπλάσσαι καὶ		Καλαποδοποιοὶ	3	Σανδαλοποιοὶ	275
Πλακουντοποιοὶ	55	Θερμασταὶ	28	Ὑπηρέτριάι	877
Ζωγράφοι	12	Λιθοξόοι	33	Κήρυκες	6
Χρωματοποιοὶ	20	Χρίσται	57	Καθεκλοποιοὶ	18
Υέλοπῶλαι	5	Βαρελοποιοὶ	18	Κηπουροὶ	36
Ξενοδόχοι	15	Ποιμένες	3	Μουσ. ἔ. Εκκλ.	20
Κρεοπῶλαι	54	Ζυγισταὶ	6	Σαπωνοποιοὶ	2
Διχτυοποιοὶ	2	Ἀσφαλτοπῶλ.	17		
Συμιγδαλοπ.	40	Σιτομέτραι	7		

Ἐκ τοῦ πληθυσμοῦ δὲ ἔχουσιν ἡλικίαν·

Ἀπὸ τῆς γεννήσεως μέχρι 12 μηνῶν Ἀρρ. 416. Θήλ. 489.

Ἀπὸ 1— 5 ἐτῶν	Ἀρρενα	1033.	Θήλεα	1111.
» 5—10 »	»	1139.	»	1396.
» 10—15 »	»	926.	»	1257.
» 15—20 »	»	909.	»	1632.
» 20—25 »	»	844.	»	971.
» 25—30 »	»	1461.	»	1115.
» 30—35 »	»	978.	»	676.
» 35—40 »	»	723.	»	523.
» 40—45 »	»	447.	»	336.
» 45—50 »	»	477.	»	422.
» 50—55 »	»	246.	»	284.
» 55—60 »	»	366.	»	444.
» 60—65 »	»	179.	»	162.
» 65—70 »	»	178.	»	183.
» 70—75 »	»	48.	»	31.
» 75—80 »	»	47.	»	57.
» 80—85 »	»	6.	»	7.
» 85—90 »	»	6.	»	13.
» 90—95 »	»	2.	»	2.
» 95—100 »	»	1.	»	3.
» 100 καὶ ἐπέκεινα	»	0.	»	0.

Τοιαύτη ἡ κατάστασις τῆς Ἑρμοπόλεως, ἥτις κτισθεῖσα ἐπὶ ἐρήμου παραλίου εἶδεν ἐντὸς πεντήκοντα ἐτῶν μυριάδας κατοίκων, ἀνυπολογίστους δὲ τοὺς διελθόντας ξένους. Ἐν τῇ περιφερείᾳ αὐτῆς, γὰρ πίδοις μόλις 500 τιμωμένοις δραχ. πρὸ τοῦ συνοικισμού, ἔδαπανήθησαν καὶ ἐκυκλοφόρησαν ἐντὸς πεντήκοντα ἐτῶν πολλὰ ἑκατοντάδες ἑκατομμυρίων καὶ διεδραματίσθησαν τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα γεγονότα.

Ἐνταῦθα καταλήγουσιν αἱ περὶ τῆς νήσου Σύρου ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τοῦ 1870 σημειώσεις μου, ἑκτενεῖς μὲν εἰς τινὰ μέρη τῆς πρὸ τοῦ 1821 ἐποχῆς, ἔνθα ἑλλειπουσῶν ἱστορικῶν πηγῶν ὑπῆρχεν ἀνάγκη πλατυτέρας ἐρεύνης καὶ δεδικοιολογημένων εἰκασιῶν, θραχύταται δὲ εἰς τὰ τῆς νεωτέρας ἐποχῆς, ἐφ' ὅσον ἀναφέρονται εἰς πρόσωπα καὶ γεγονότα ἤδη γνωστά. Ἀναγκασθεὶς ὑπὸ τῆς ἐκτάσεως ἣν ἔλαβε τὸ ἱστορικὸν τοῦτο δοκίμιον νὰ παραλείψω μετὰ μεγάλης μου λύπης πληθὺν σημειώσεων συμπληρωτικῶν τῶν ἱστορουμένων παραδίδω εἰς τὴν δημοσιότητα τὴν ἀνὰ χεῖρας συγγραφὴν ἐν συναισθήσει τῶν ἐλλείψεων αὐτῆς, συγγνωστῶν ἄλλως διὰ τὸ δυσχερὲς τοῦ ἔργου. Ἡ πρόθεσις καὶ ἡ ἐπιθυμία μου συλλέγοντος καὶ δημοσιεύοντος τὰς ἀτελεῖς καὶ συντόμους ταύτας σημειώσεις, δὲν ἀπέβλεπεν εἰς τὴν συγγραφὴν τελείας ἱστορίας τῆς νήσου, ἔργον ἀναπολόγιστως ἀνώτερον τῶν δυνάμεών μου καὶ ἀλλότριον τοῦ ἐπαγγέλματός μου. Ἐπιθυμουν ἀπλῶς νὰ ὑποδείξω ὅτι ἐν γένει μὲν ἡ νήσος Σύρος δὲν στερεῖται ἱστορίας· ἰδίως δὲ ὅτι ἡ μὲν ἀρχαία Σύρος ἀπετέλει ἀξιόλογον καὶ ἐλληνικωτάτην μικροπολιτείαν διατηρηθεῖσαν μέχρι τῶν Βυζαντινῶν, κατόπιν δὲ διατηρήσασαν ἐν μέσῳ τῆς σκοτεινῆς ἐποχῆς τῶν βυζαντινῶν, τῶν μέσων αἰώνων καὶ τῶν μέχρι τοῦ 1821, τὰ ἥθη καὶ ἔθιμα καὶ τὴν γλῶσσαν ἐλληνίδος κοινότητος· ἡ δὲ Ἑρμούπολις, ἡ συνοικισθεῖσα ὑπὸ τῶν διασωθέντων ἐκ τῶν φλογῶν τοῦ ἱεροῦ ὑπὲρ ἐλευθερίας πολέμου, κατέστη ὀνομαστὴ ἀληθῶς μεταξύ τῶν πόλεων τῆς

ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος, μεγαθύμως καὶ τελεσφόρως συν-
δραμοῦσα τὸν μέγαν ἐκείνον ἀγῶνα, συγκεντρώσασα μέχρι
τινος ὅλην σχεδὸν τὴν ἐθνικὴν ζωὴν, ἀποδειχθεῖσα πρότυπον
πόλεως καὶ δήμου προαχθέντος διὰ τῆς εὐφυίας, ἐργασίας καὶ
τοῦ πατριωτισμοῦ τῶν πολιτῶν αὐτῆς.

Κατὰ πόσον κατώρθωσα τοῦτο ἄγνοῶ. Ἀρκεῖ δι' ἐμέ
ὅτι ἐκ τῶν ἐνόντων ἠδυνήθην νὰ συνεισφέρω τὸν δια-
νοητικὸν τοῦτον τῆς χήρας ὀβολὸν ὑπὲρ τῆς νήσου ταύτης,
ιδίως δὲ τῆς Ἑρμοупόλεως ἧς ἐθαύμασα τὰς καταπληκτικὰς
προόδους, ἧς μὲ συνεκίνησεν ἡ ἱστορία τοῦ συνοικισμοῦ καὶ
ἦν ἀπὸ παιδικῆς ἡλικίας ἐθεώρησα πατρίδα μου.

Τ Ε Λ Ο Σ.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ

ΤΩΝ Κ. Κ. ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ.

ΕΡΜΟΥΠΟΛΕΩΣ.		Σώμ.			Σώμ.
Δῆμος Ἑρμουπολιτῶν		200	Γ. Β. Σαλοῦστρος		1.
Ἑλλην. Ἀτμοπλοῖα		30	Παντ. Νεγρεπόντης		1
Θεμιστ. Γ. Καραγιαννάκης		20	Μ. Ε. Μαγκάκης		1
Παῦλος Τσόλας		10	Ἰωάν. Καζήλας		1
Μιχ. Α. Μαυρογορδάτος		10	Γ. Σ. Γαλάτης		1
Θεόδ. Π. Καλουτάς		10	Ἀν. Ἰουστινιάνης		1
Νικόλ. Πάγκαλος		10	Π. Γ. Πετρίτζης		1
Α. Γιαννόπουλος		10	Γ. Σ. Τσιρικλιάνος		1
Θωμᾶς Βοττάρος		5	Θ. Σκάσης		1
Κωνστ. Ι. Ψύχας		5	Κ. Χαντζόπουλος		1
Ἑπαμ. Κορωνίδης		3	Μιχ. Γ. Λέστος		1
Ν. Καλδοκορέσης		3	Ἀρ. Γ. Γιαννικογλους		1
Ν. Γιαγιτζής		2	Α. Μαρινάκης		1
Στ. Κορέσης		3	Ἀθ. Ε. Ἀδάμ		1
Λύσαν. Κωνσταντίνου		2	D. I. Smith		1
Ι. Ι. Δαμαλάς		2	Γ. Π. Δαμιανός		1
Ι. Ἀθανασίου		2	Ν. Σουρμελής πλ. Ἑλ. Ἀτμ.		1
Διον. Καραθανασόπουλος		2	Ι. Γ. Ὀρλάνδος	»	1
Δημήτρ. Βλάχος		2	Σταμάτιος Ρεῖς	»	1
Γ. Ι. Σίνος		2	Θεόδ. Κιοσῆς	»	1
Θ. Α. Ξηραδάκης		2	Ι. Μ. Παρώδης		1
Δημ. Παρασκευᾶς		1	Ι. Ἀλμπανάκης		1
Κ. Κατσάκος		1	Εὐστ. Α. Μαρκίδης		1
Αἰζ. Κοσκορόζης		1	Μιλτ. Ζαχαρίου		1
Ν. Π. Ράλλης		1	Ν. Καπελλάκης		1
Π. Κοσκορόζης		1	Ν. Σακελλίων		1
			Ἐμμ. Περδικάκης		1

	Σώμ.		Σώμ.
N. K. Κοντός	1	Πατρ. Σ. Σαλούστρος	1
Ἄρ. Γ. Ἀντωνάκης	1	Δημήτρ. Ἀθηναῖος	1
I. Π. Κρανιδιώτης	1	Κοσμᾶς Α. Κοσμᾶ	1
Δ. Καρυοφύλλης	1	Γ. Π. Περίδης	1
Κ. Μ. Συρμαλένιος	1	N. Δ. Παρασκευᾶς	1
N. Φιστάκης	1	Παντ. Δ. Παππαδάκης	1
I. Βλυσίδης	1	Δάζ. Μαρούλης	1
Δ. Εὐαγγελίδης	1	N. Γ. Ἀνδρόνικος	1
Π. Α. Μπούμης	1	Γκ. Α. Κοσμᾶ	1
N. Βεάκης	1	N. Βοηκλῆς	1
Ἐδμόν Σαλτέν	1	N. Δαμίγος	1
Δ. Γ. Βέλτζος	1	Τερ. Ζερβός	1
Π. Γλύκας	1	Ἄλ. Δρακάκης	1
N. Δ. Λιθαρόπουλος	1	Κωνστ. Λουτράρης	1
Δ. Ἀνδρόνικος	1	Α. Ν. Κατακουζινός	1
Α. Μ. Γαίτης	1	Μ. Μηλαίτης	1
I. Μ. Μαρινάκης	1	Θ. Δ. Τόμπρας	1
Μ. Μοικίνης	1	I. Ζίμπιλιτζ	1
Μιχ. Κουρκουτάκης	1	N. Σίμος	1
Ἑμμ. Μαριδάκης	1	N. I. Ξανθάκης	1
I. Τριανταφυλλάκος	1	Α. Βιτσαρᾶς	1
N. Κ. Χούμης	1	I. Α. Ποριώτης	1
Α. Ζαλάμπας	1	Θ. Κ. Γιανουκάτης	1
Δεων. Γκοδόστης	1	Γ. Χ. Τσαμαλῆς	1
Α. Μεσχίνης	1	Π. Ἀλεξιάδης	1
Γ. Ῥετηνιώτης	1	N. Κ. Γεωργάδης	1
Χ. Α. Δαυίδ	1	Γ. Χ. Παππαγιαννόπουλος	1
Γ. Κ. Χούμης	1	Στ. Κ. Νάζος	1
Ἀθ. Ν. Γιαννακόπουλος	1	N. Παππαδόπουλος	1
Α. Κ. Δειθαδάρας	1	N. Βαρθαλίτης	1
Τρ. Βαλσαμάκης	1	Κ. Ἔσλεν	1
I. Οἰκονομόπουλος	1	N. Μαρίνος	1
Σπ. Π. Λαμπρινός	1	Χ. Βουρδουμπάκης	1
Νικ. Σ. Διμπούσης	1	Κ. Καλομενόπουλος	1

	Σώμ.		Σώμ.
Ι. Φρονίστας	1	Γ. Γεωργακόπουλος	1
Εὐγ. Δεπάστας	1	Ι. Δαπόλας	1
Α. Νοστράκης	1	Ν. Χριστοδούλου ἡ Ἀρνέλης	1
Μ. Εὐμορφόπουλος	1	Ἀχ. Μεταξᾶς	1
Ι. Α. Παππαμανώλης	1	Ἀντ. Σαλάχας	1
Στ. Ναύτης	1	Ἐπ. Γρέζος	1
Π. Δ. Πικιώνης	1	Κ. Σκαμπαβίας	1
Ι. Β. Μαυρογορδάτος	1	Γεώρ. Καλούδης	1
Α. Ε. Μαυρογορδάτος	1	Π. Ι. Ῥάλλης	1
Θ. Π. Θεοδωρόπουλος	1	Γ. Πάγκαλος	1
Σταμ. Τσόλας	1	Ν. Βαρβαρέσος	1
Ἀντ. Χατζιλῆς	1	Νικόλ. Καλάρης	1
Π. Σαμοθράκης	1	Γ. Βενιέρης	1
Δ. Γ. Ρ. (δυσανάγν.)	1	Ἀντ. Σάββας	1
Ν. Ἐλσυθρίου	1	Ἐπ. Φιορέντης	1
Δ. Μαρκόπουλος	1	Δ. Μάτζης	1
Ι. Ν. Βασιλόπουλος	1	Δ. Γ. Ῥωμανός	1
Μ. Κουτζοδόντης	1	Ἀθ. Κόκκαλης	1
Ι. Μιχαλοπετράκος	1	Στ. Μισέζος	1
Δ. Μιχαήλ ἡ Καζαμίας	1	Ν. Κ. Γεωργιάδης	1
Ν. Κ. Ζένιος	1	Φ. Βουτσινᾶς	1
Φρ. Ἰλδνερ	1	Φιλ. Δ. Βολανόπουλος	1
Παντ. Περδικάκης	1	Π. Π. Τελπέρογλος	1
Ἀλ. Νιώτης	1	G. G. Sigala	1
Ἐλ. Λαδόπουλος	1	Γ. Λαγουρδς	1
Ι. Ῥενουάρδος	1	Μεν. Κορνηλάκης	1
Ζαν. Κόρπης	1	Γ. Χάλαρης	1
Γ. Ζωγραφάκης	1	Ι. Φραγκιάς	1
Δ. Βαλτετσιώτης	1	Π. Σαμοθράκης	1
Θεόδ. Παππαλεξόπουλος	1	Δ. Βαμβανερὸς	1
Δ. Γιαννουκάκης	1	Χρ. Βέλτζος	1
Ἠλ. Θεοδοσόπουλος	1	Ι. Α. Κρίνος	1
Σ. Βενιόπουλος	1	Ε. Πετρίτζης	1

	Σώμ.		Σώμ.
N. Δ. Αιθαρόπουλος	1	Μ. Μπογιατζόγλου	1
B. Παδοβάς	1	Σ. Ν. Βάλληνας	1
I. K. Σπυριδάκης	1	I. Μακρινιώτης	1
N. Μαρέγκος	1	A. Νουστράκης	1
Σπ. Ευλάμπιος	1	Π. Μακροτάσος	1
Δ. Τσιροπινᾶς	1	Θ. Π. Θεοδώρου	1
Γ. Λουκάκης	1	I. Χατζιδάκης	1
X. Εύαγγελίδης	1	Σ. Δ. Λάμπαρης	1
Ἄδ. Μολοχάδης	1	ΣΥΡΟΙ.	
Μιχ. Ἀπαλύρας	1	Δῆμος Συρίων	10
Π. Πολύδωρος	1	Γ. I. Δαλέζιος	2
A. Ζ. Νεγρεπόντης	1	Γ. Χαλαβρίζης ἐφημέρ.	1
Γ. Ἀγκᾶς	1	Δ. Ῥοῦσσοις ἱερεὺς	1
Δ. Ἐλευθεριάδης	1	Ἰωάν. Πρίντζης »	1
Ἀρ. Λέισος	1	Γ. Βαρθαλίτης »	1
Δ. Φουρναράκης	1	Γεώρ. Γάδ »	1
Θ. Σαχτούρης	1	Δομ. Βακόνδιος »	1
N. Μίκαρος	1	Δομ. Σπαδάρος »	1
Ἀδ. Πετρίτζης	1	Ἀντ. Παλαιολόγος »	1
I. Maritzitz	1	Ἀντ. Π. Βιτάλης	1
Φιλ. Ψύλλας	1	Γ. Φ. Δαλέζιος	1
Δ. X. Κουτσοδόντης	1	Γ. Θ. Ξυπνητός	1
ΔΙΚΗΓΟΡΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ.		Ἄνδρ. Στουίττσις	1
K. Σαλταμπάσης	1	Γρ. Στέφανος	1
A. Τόμαν	1	Μιχ. Τροφιμῶφ	1
E. Ἐλευθεριάδης	1	ΚΥΚΛΑΔΕΣ ΝΗΣΟΙ.	
Δ. Σχινᾶς	1	ΘΗΡΑ.	
Γ. Ποταμιάνος	1	Δῆμος Θηραίων	1
I. M. Ἀλεξόπουλος	1	Ἀχ. Παράσχος Ἐπαρχ.	1
M. Ἀνύσιος	1	N. Δ. Νομικός	1
X. Στεκούλης	1	Γ. Β. Ἀκύλας	1
Γ. Ν. Τσιτσεκλῆς	1	Γάσπ. Ἰακ. Δελένδας	1
Ἐ. Η. Κεχαγιάς	1	Περ. Α. Νομικός	1
N. Ἀμπαζῆς	1	N. Α. Βαρβαρίγος	1

	Σώμ.		Σώμ.
Ι. Χρ. Ἀσημῆς	1	Μιχ. Χ. Ἀθανασίου	1
Ν. Κ. Φωστήρης	1	Μ. Π. Λάμπρος	1
ΚΕΑ.			
Δῆμος Κείων	1	Βασ. Ι. Φλώρης	1
Τηλ. Ἀγγελίδης προεδ. Συμ.	1	Ν. Χ. Ἀπέργης	1
Δτμ. Σ. Μίλιος	1	Μιχ. Γ. Ναύτης	1
ΝΑΞΟΣ.			
Δῆμος Ναξίων	1	Ν. Μαραγκός	1
Γ. Σ. Καλλιοπίτης	1	Γ. Μαραγκός	1
Γ. Α. Μπογιατζόγλου	1	Ι. Δ. Παππαδιαμαντόπουλος	1
Ματ. Ζασιμάλης διὰ Δῆμον		Σ. Ν. Βασιλειάδης	1
Ἀπειρανθίας	1	Π. Περρῆς	1
ΠΑΡΟΣ.			
Δῆμος Μαρπίσης	1	Α. Κ. Χούμης	1
Γ. Γ. Βαρούχας	1	Ε. Ῥαφαήλ	1
ΑΝΔΡΟΣ.			
Δῆμος Ἀνδρίων	1	Κ. Στέφανος	1
Δῆμος Γαυρίου	1	Ν. Σχινᾶς	1
Ἀντ. Βλάχης Ἐπαρχος	1	Δ. Κυριακίδης	1
ΣΙΦΙΟΣ.			
Δῆμος Σιφνίων	1	Ν. Ἀμπελᾶς	1
Ι. Τ. Καρδίτζης	1	Κ. Ἀμπελᾶς	1
Ἀριστ. Μονόπωλος	1	Α. Ἀμπελᾶς	1
Ἀντ. Π. Κοκκίνης	1	Σπ. Περρῆς	1
Ν. Ι. Δραγάτης	1	Π. Σκιαδόπουλος	1
ΤΗΝΟΣ.			
Δῆμος Τηνίων (1)	1	Κ. Κ. Παππαπάνος	1
ΑΘΗΝΩΝ.			
Ἵπουργ. Δημοσ. Ἐκπ. Σώμ.	25	Νικ. Στούπης	1
Ν. Σοῦτζος	1	Κ. Φρειδερίκος	1
Α. Ι. Ὀλύμπιος	2	Παντ. Μ. Καράλης	2
Ι. Ε. Κρεστενίτης	2	Δ. Π. Μπούφης	1
		Μ. Ι. Μαυρομαρᾶς	1
		Ν. Ἀθ. Δαούτης	1
		Ἀντ. Ν. Οἰκιάδης	2
		Γ. Τριανταφύλλου	1
		Ἀθ. Κ. Σταματιάδης	1
		ΖΑΚΥΝΘΟΥ.	
		Ἀναστασία Φ. Καρρεῖρ	1

(1) Ἐκ τῶν λοιπῶν νήσων δὲν ἐπιστράφησαν ἐτι αἱ ἀγγελίαι.

	Σώμ.		Σώμ.
Ἑλληνική Σ. Καρβαλλᾶ	1	Δ. Κ. Χωρέμης	
Μαρία Στίβενς	1	Θ. Μ. Τύμπας	1
Ἰωάννης Σπ. Δομενεγίνη	1	Π. Μ. Σιλβάγος	1
Φρ. Κ. Καρρέρ	1	Α. Γ. Καλδοκορίσης	1
Ἀντ. Ἐπισκοπόπουλος	1	Ἀντ. Μ. Ῥάλλης	1
ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ.		Βλ. Καζανέρος	1

ΜΑΘΗΣΑΔΙΑΣ.

Ι. Α. Δαμελάς	5	Ι. Π. Γρυπάρης	1
Ι. Β. Σκαρμαγκαῶς	2	Γ. Α. Ζερλέντης	1
Ἐμμαν. Γ. Πάϊκος	1	Θ. Μεταξᾶς	1
Μιχ. Μελάς	1	Α. Ι. Σάψης	1
Σ. Γ. Νικολαΐδης	1	Ν. Σπεράντζας	1
Ἐμμ. Μουλαδάκης	1	Ι. Ψαρόφ	1
Κ. Βουτζινᾶς	1	Α. Π. Γρυπάρης	1
Γερ. Ἰγγλέσης	1	Ἐπ. Βασιλειάδης	1
Δημ. Εὐσταθίου	1	Π. Α. Κρίνος	1
Θεαγ. Δελλατσίτης	1	Ἀμβρ. Α. Κάπαρης	1
Χρ. Π. Ἑσαΐας	1	Π. Γλυμενόπουλος	1

ΔΙΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ.

Ἰωάννης Χωρέμης	10	Δ. Μ. Τύμπας	1
Γεωρ. Κ. Γαλάτης	3	Δ. Κ. Ἀποστόλης	1
Δλ. Σ Θεολόγης	1	Δ. Β. Εὐστρατίου	1
Α. Γ. Γιαννόπουλος	1	Γρ. Δ. Παππαδάκης	1
Ἀθαν. Φιλιππίδης	1	Α. Α. Μυρίσης	1
Πλ. Ἀργυριάδης	1	Β. Ἀναστασιάδης	1
Δ. Ξενάκης	1	Ι. Ταθανιώτης	1
Αρ. Σ. Θεολόγης	1	Ι. Π. Καλουτᾶς	1
Δουκᾶς Α. Μπενάκης	3	Μ. Μ. Καραλής	1
Στ. Α. Κρίνος	3	Κ. Χ. Κουτσοδόντης	1
Δ. Σακελλαρίδης	1	Μ. Ζωγράφος (ἐν Τάντα)	1
Δ. Ἀργ. Ταρποχτζής	1	ΔΙΕΡΡΗΘΥΑ.	
Π. Ἀλφιέρης	1	Σπ. Γεωργαλάς	2
Ζ. Θ. Μηταράκης	1	Μιχ. Κ. Ῥίζος	4
Σοφ. Θ. Δένος	1	Π. Γ. Ἀπαλώρας	4
		Γεώργ. Στ. Γαλάτης	4

Σώμ.		Σ' μ.	
Νικ. Μωραϊτίνης	2	N. Καλίνικος	1
Z. Γαλάτης	2	K. Παππᾶς Νόστιμος	1
A. Σκαναβῆς	2	ΔΟΝΔΙΝΟΥ.	
K. I. Νεγρεπόντες	4	N. A. 'Αμπανόπουλος	2
X. Δ. Χριστοδούλου	4	ΚΑΔΚΟΥΤΑΣ.	
Σοφ. I. Καράλης	2	I. A. Νεγρεπόντης	1
X. B. 'Αδάμ	4	ΜΕΛΙΤΗΣ.	
Π. 'Ανδρουλῆς	1	'Αρχιμανδ. Γ. Σολωμός	1
A. Δάλλας	4	Δ. B. Πετροκόκκινος	1
Θεοδ. Γ. Γαλάτης	2	ΠΑΡΙΣΙΩΝ.	
N. Γ. Πασπάτης	2	N. Πετρίτζης	1
A. A. Σγούτας	1	Ξεν. 'Αποστολίδης	1
Παντ. Γ. Σεκιάρης	2	ΟΔΗΣΣΟΥ.	
Π. Z. 'Ροδοκανάκης	1	A. N. Παρασκευᾶς	3
Δημ. Θ. 'Ράλλης	1	M. Βάβουλας	1
'Αλέξ. B. 'Ράλλης	1	I. Π. Φακίδης	1
Δημ. Γαλάτης	1	Βαστ. Παρασκευᾶς	1
Δ. Παππακαλός	1	I. N. Μαρκίδης	1
I. Π. Σκυλίτζης	1	Σάβ. Σταυρίδης	1
K. N. Καλογιάννης	2	Γ. N. Σαμίας	1
Π. Χαραλάμπης	1	N. Κάβουρας	1
MANTZEΣΤΕP.		N. Φουντούλης	1
N. Z. Δάμπας	1	A. Κοσσένας	1
M. I. Χρυσοβελόνης	1	Γ. Βοηκλῆς	1
Δ. Καραλίδας	1	Γ. Κεράλας	1
A. N. 'Αθανασόπουλος	1	I. A. Παρασκάκης	1
M. B. Τσιμπῆς	1	N. Στυλιανούδης	1
'Οθων Κωνσταντίνου	1	Θ. Σταυρόπουλος	1
Θ. Φωτιάδης	1	'Ιωάν. Ζέρβας	1
'Ηλ. Παππαγιάννης	1	Σπυρ. Κεφαλᾶς	1
K. Σ. Μπούκευρας	1	'Αντ. K. 'Ροϊζός	1
Παῦλος Ταμβάκος	1	Γ. Κάβουρας	1
I. Σοφιανός	1	Δ. Θεοδωρακόπουλος	1
A. 'Ροδοκανάκης	1	I. Κοανεζακῆς	1
Π. Καραπατάς	1	'Αλέξ. Καλουτᾶς	1
Δημοσθ. Κουβελάς	1	Δ. Δάζαρεφ	1
I. Μαυρογορδάτος	1	N. Γ. Δαμβέργης	1
'Εμμ. Κοντερίνης	1	Θεόδ. Σπορίδης	1
K. 'Ιωαννίδης	1	I. N. Πετροκόκκινος	1

	Σώμ.		Σώμ.
Γ. Ν. Κούπας	1	Ἄβρ. Ματιάκας	1
Χ. Γιαγτζόγλου	1	Χ. Α. Μπεξεβάνογλου	1
Σ. Σακελλαρίου	1	Δ. Ι. Καλδοκορέσης	1
Ν. Κυπριάδης	1	Δ. Κριτόπουλος	1
Κ. Π. Γιαλᾶς	1	Ι. Alfassa	1
Δ. Ζιδανίδης	1	Αἰ. Cargioni	1
Ι. Μοντάφογλους	1	Α. Μαργαρίτης	1
Κ. Βασσαλόπουλος	1	Π. Ἀθηναγένης	1
ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΕΩΣ.		Θεόδ. Ι. Ἀποστολίδης	1
Ἰπποκρ. Καρέλης	1	Π Δημητριάδης	1
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ.		Ζ. Σ. Λεβῆς	1
Γ. Τσόλας	Σώμ. 1	ΧΙΟΥ.	
Π. Μάξιμος	1	Ἰάκωβος Σουρίας	Σώμ. 1
Ἀντ. Πρώιος	1	Ἰωάν. Κυπριδάκης	1
Γεώργ. Παπαδόπουλος	1	Δ. Ἀνδρεάδης	1
Στ. Γεντιουιάς	3	Α. Μπογάκης	1
Ἀριστ. Τσιγαρίδης		Εὐστρ. Κοσένας	1
Ἀλέκος Ἀντωνιάδης	1	Π. Αὐγερινός	1
Στ. Σεϊμέρης	1	Στ. Κωνσταντινίδης	1
Παν. Μανολιάδης	1	Μ. Ν. Κεφάλας	1
Νικ. Ματζαβίνος	1	Ἰωαν. Σήδη	1
Δ. Ι. Φαλιέρος	1	Μ. Ν. Κεφαλάς	1
Ι. Φωτιάδης	1	Ι. Πολεμίδης	1
Ι. Νικολαΐδης	1	Σ. Ζερβούδης	1
Δ. Καλλίνικος	1	Κ. Β. Μποτζάκης	1
Μ. Θεοφιλίδης	1	Δ. Νομικός	1
Ι. Μ. Καραγιαννίδης	1	Ζωρζής Μαυρογιάννης	1
Β. Σαββάτογλους	1	Α. Μ. Καλλιμασίας	1
Β. Τάξης	1		

Τῶν λοιπῶν ἐν τῷ ἐξωτερικῷ συνδρομητῶν τὰ ὀνόματα δὲν μοι ἐστάλησαν.

ΠΡΟΣΘΗΚΗ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ

ΕΡΜΟΥΠΟΛΕΩΣ.

Συμ.

Συμ.

J. Marichich	2	M. Κοντομίχαλος	1
Ἀριστ. Χειλάς	1	Christophe S. Zerlendi	1
K. M. Φιλίνης	1	Δημοκλῆς M. Βακάς	1
K. Δ. Καλημέρης	1	Γεώργ. E. Εὐστρατίου	1
Λ. Δ. Σαφαρίκας	1	N. Ἀντύπας	1
Στ. Δ. Μάντζαρος	1	N. I. Σαμπασάκος	1
Λεων. Εὐμορφόπουλος	1	J. Draco	1
Χριστόδουλ. X. Ἀνδρέου	1		
Ἰωάν. Παυλίδης	1		
N. Ἰγναντίου	1		
N. Νικολιάδης	1		
I. Προβελέγγιος	1		
Σ. K. Κοντολέων	1		
J. Sturits	1		
Σ. Βιτάλης	1		
Περικλῆς Διαμαντόπουλος	1		
Εὐάγγελος Δημητριάδης	1		

ΣΥΡΟΥ.

ΒΟΥΚΟΥΡΕΣΤΙΟΥ.

Σόλων I. Βλαστός	1	Φ. I. Σαλάχας Ἰατρός	1
Κωνστ. Σ. Δεγριμῆς	1	Φ. Φ. Σαλάχας πλοίαρχ.	1
Σωτ. Γ. Βασιλειάδης	1	Ἀντ. Στεφάνου	1
Γεώργ. Κωστόπουλος	1	A. B. Δελασσούδας	1
		Σ. Δελασσούδας	1
		Νικ. Γιαννόπουλος	1
		I. Πολύδωρος	1
		Ἰωσήφ Σαλάχας Ἐφημ. Βύαγγ.	1
		N. Φ. Παππαμανώλης	1
		Πέτρος Πολύδωρος Συμβολ.	1
		Φραγκούλης I. Δουναβῆς	1
		Πέτρος Δουράτσος	1
		I. Γ. Ροσσολάτος	1
		Ἰάκ. Γ. Βουτζίνας	1

Σημ. Ἐν τῇ ἀνὰ χεῖρας συγγραφῇ παρεισέφρησαν δυστυχῶς τινα παροράματα, κατάδηλα ἄλλως καὶ εὐνόητα, οἷον τὸ ἐν σελ. 660 κινδυλιῶν ἀντὶ κανδυλίων· τὸ ἐν σελ. 47 ἀχαρες ἀντὶ ἀχαρι, καὶ ἄλλα τινα· παρελήφθησαν δὲ τινα, ὡς ἐν σελ. 709 παράγραφ. II. α' Αἰμ. Βυρσοδεψ. Ἐμμ. Σαλούστρου», προσθετέον· α' Ἐβραβεύθη κλπ. διὰ χρυσῶν νομισματοσήμεων, Α'. τάξ. τιμηθέντος τοῦ ἰδρυτοῦ καὶ διὰ χρυσοῦ παρσώμου τῶν ἱπποτῶν τοῦ Σωτῆρος.»

Πιθανῶς καὶ ἄλλα τινα, ἐφ' οἷς αἰτεῖται ἡ ἐπιείκεια τοῦ ἀναγνώου.

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

52

www.litool.com.cn

This book should be returned to
the Library on or before the last date
stamped below.

A fine is incurred by retaining it
beyond the specified time.

www.libind.com.cn Please return promptly.

BOOK DUE-WID

5798652
JUN 28 1978
CANCELLED

MG 1111.6
Historia tes nesou Syrou apo ton
Widener Library 007277180

3 2044 088 793 377

www.libtool.com.cn